KAUFMANN
DÁVID
KÖNYVTÁRA
B. 622.

ספרא דבי רב

הוא ספר

תורת כהנים

כולל

מדרשי התנאים הקדושים זכרונם לברכה לספר ויקרא

עם

פירוש החסיד אור ישראל וקדושו הרב רבינו אברהם בן דוד
מפשקירו בעל ההשגות על הרמב"ם זכרו לחיי עד

יוצא עתה בפעם הראשון בדפוס בשלמות על פי כתב יד אשר באוצר הספרים שבאקספארד

והחונה תחתיו מאמר

מסורת התלמוד

ענינו הערות ומראה מקומות בשני התלמודים ובתוספתא ובראשונים וחילופי הניסחאות שבין הספרא לשאר ספרים המביאים אותו

חקרו גם הכינו הרב החכם השלם המופלג חריף ובקי

מוה"ר אייזק הרש וויס נ"י

מילידי עיר מעזעריטש הגדולה במדינת מעהרן בעל המחבר ספר ארה לצדיק והגהות על הש"ס

הובא לבית הדפוס ויצא לאור

על ידי

יעקב הכהן שלאָסבערג

ווין

בשנת פּי' רבי אברהם בנו דוד לפ"ק

WIEN 1862.

Eigenthum und Verlag von **Jacob Schlossberg's** Buchhandlung.

Stadt, Fischmarkt Nr. 477.

הסכמה

מהרב הגאון המפורסם מטע להתפאר משרש קדושים גדול לעמו ומופת לעדתו כש"ת מו"ה אלעזר הלוי איש הורוויץ נ"י אב"ד ור"מ בקרית וויען יע"א

פנינים בתהומות ועמקי ים נמצאו. ואבני חפץ מנקיקי סלעים נחצבו. ושכל מלין ואמרי בינה בבתי עקד הספרים נחבאו. **בבלא** יובאו ושמה יהיו ועכבותיהם לא נודעו. על כן עלינו לשבח להתורני המשכיל היקר מוהר"ר **יעקב הכהן שלאָסבערג** נ"י אשר העלה ואשר הביא כתב יד קדש מגנזי הספרים אשר בעיר אקספארד באמצעות אחיו הרבני המופלא מו"ה **ארי' ליב הכהן שלאָסבערג**. והוא פירוש יקר ונשגב על ספר תורת כהנים מאת רבינו הגדול **הראב"ד** ז"ל. ובספר שפתי ישנים כתב שהיה נדפס בשכבר הימים בעיר קונסטנטינא אבל בשם הגדולים כתב בפירוש שהוא נמצא בכתב יד ואולי שהיה מקצתו נדפס אבל לא כולו וגם להגאון בעל קרבן אהרן לא היה הפירוש בשלמות כי מפרשת צו והלאה אינו מביאו עוד. ואין ספק כי מחבר פירוש הלזה הוא הראב"ד (הרב רבי **אברהם בן דוד** מפשקירו) בעל ההשגות על ספר יד החזקה להרמב"ם ז"ל. יען הוא בעצמו העיד עליו ועשה לו מזכרת בפירושו לסמ' עדיות בפ"ג משנה ט' במ"ש שם בסה"ד: וכבר פירשתי כל זה בפירוש תורת כהנים: וכן בהשגותיו להרמב"ם בפ"ב מהל' כלים הל' ה' במ"ש שם: וכן כתבתי בפירוש תורת כהנים. ופליאה נשגבה איפה דברי הגאון בעל שו"ת הו"י סי' ק"ח דבעל פירוש הת"כ אין זה הראב"ד בעל ההשגות כי שלשה ראב"ד היו בדור ההוא. כאשר כבר התעוררו על ככה לנכון שני שרי צבאות ישראל קוראי הדורות מראש והתיחשם להם ה"ה בם סדר הדורות ובס' שם הגדולים:

והנה עם לבב הרבני מוהר"ר יעקב הנ"ל להוציא עתה כלי יקר הזה לאור הדפוס סביב לגליון הספר תורת כהנים עם **מסורת התלמוד** כולל תקונים והערות ומראה מקומות וגם פתיחת דברים מאת הרב המופלג ומופלא בהפלאת חכמים החריף ובקי כש"ת מוהר"ר **אייזק הרש וויים** נ"י והדברים עתיקים כראי מוצקים ואורה מפיקים על דרכי ומערכי הספר הקדוש הזה. נאותים להקל על העיין ולכל דורש והוגה בו. והנני למלא משאלתו ולהחסבים על ידו בהדפסת זה הספר למען לא יבא איש זר להשחית את נחלתו ולהדפיסו במשך זמן שמנה שנים מיום צאתו ממכבש הדפוס. ולהשומעים יונעם ויברכו מאת שוכן מעונים. כחול ימים ועצמה ירבו לאין אונים. וזכרונם לטוב יעלה לפני אדון האדונים.

דברי המדבר לכבוד התורה ולומדיה

פה וויען הבירה יום ד' ערב ר"ה לשנת **בריתא** דתורת כהנים לפ"ק.

הק' אלעזר הלוי איש הורוויץ.

AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

הקדמת המביא לבית הדפוס והמוציא לאור

אשלם תודות לאל גואלי כי הפליא חסדו עמדי ויהי לי בעוזרי להחל ולכלה זה הספר הקדוש אשר הנחילונו אבותינו **תורת כהנים** עם **פירוש הראב"ד** נחמד למראה ותאוה לעינים:

זה אוצר כל כלי חמדה מורשה קהלת יעקב איך בגוד בגד בו הזמן ויושיבהו במחשבים ואל בין החיים לא קראו לתת לו תוצאות ולחדש נעוריו כנשר כי אם גם פעם אחר פעם יצא ממסגר אסיר הגה עז פניו ישנה לא תאר ולא הדר לו ואלה השנויים הפשיטו את כבודו ויסירו מעליו הדרת זקוניו עדי כנכרי נחשב לנו ולא יכירנו עוד מקומו:

אך רע ומר מזה גורל הפירוש אשר אזן וחקר איש קדוש אשר האיר פני תבל במאורי תורתו הוא **רבינו אברהם בן דוד** בעל ההשגות אשר זכרו לא יסוף מבין עמו בית ישראל. כי זה שנות מאות שוכב למעצבה במסתרים. ולא שזפתהו עין דורשי התורה. והוא כפנינים בקרקע הים ואין מי ידלמו וכזהב מופז בבטן האדמה ואדם אין לחצוב בהרים ולהעתיקהו ממקומו. על כן נעלם מעין כל דורש ובחשך שמו יכסה:

והנה זה כשנתים ימים אשר העיר ה' את רוחי להשתדל הוצאה חדשה מספר **תורת כהנים** ובעת ההיא ובימים ההם היה אחי הגדול המשכיל ודורש אל החכמה הר"ר אריה ליב הכהן שלאסבערג נ"י היושב בעיר לונדון במדינת אנגלטירא אתי במחיצתי הוא האיש אשר זכה את הרבים בהוצאת ספר **מורה נבוכים** מהעתקת רבי יהודה אלחריזי ז"ל ויהי כשמעו את מנמתי עלי לבו ושמח לקראתי באמרו: זה היום שקויתידו לאמר לאשר בחשך הגלה ולקרא דרור אל אסיר בבית כלאו. הוא הפירוש היקר מאת **רבינו אברהם בן דוד** ז"ל המונח בכתב יד בבית אוצר הספרים בעיר אקספורד ובתעצומות תאותו להועיל לבני עמו כפי יכלתו חש ולא התמהמה להשיג ממנו העתקה ובשקידה רבה ובגיעה עצומה השלים חפצו והוציא מחשבתו אל הפועל. ובכן נעזרתי בחמלת ה' עלי למלא מבוקשי לבי זה ימים רבים לתת לפני אוהבי התורה מחקר יקר אשר כל פנינים לא יערכוהו ולא יסלה בכתם אופיר:

אל ה' הוא יודע וישראל הוא ידע כי בבל כחי מלאתי את דברי. לא חסתי על כסף ולא הרע עיני ברוב ההוצאה למען הפיק רצון מאת אחי המתאוים בנפש שוקקה אל דברי הספר הקדוש הזה והיה עשרת תפארת בכף כל דורש ולשם ולתהלה בקרב כל הארץ:

אך למען תצא מלאכתי שלמה בכל מיני שלמות מתחת ידי ספחתי אל הספר מחברת קטנה בכמותה אבל רבת האיכות מאת הרב החכם השלם המופלג חריף ובקי מו"ה **אייזק הרש וויים** נ"י וזה שמה אשר יקרא לה **מסרת התלמוד** אשר תועלותיה מבוררות במבוא הספר מאת המחבר ובהקדמתו. ובעשרת פז לראשו היא ההגה"ה המדויקת מנופה בעשר נפות בדקדוק רב ובעיון עצום עד המקום אשר עין אדם שלטת. אמנם כאשר השתדלתי בכל עז לתת פי שנים ברוחו מן השלמיות הנצרכות לענינו כן לא חדלתי כל אשר בכח אדם מן הארץ לעשות בבחינת תוארו החיצוני להלביש אותו מחלצות ההוד והדר ולא יבצר ממנו מאומה ממה אשר יכון למלא משאלות הדורש. ובכן הספר היקר הזה לפניך קורא יקר כליל בהדרו. הבא ברכה אל ביתך ומצא בו מעדנים ותברכני נפשך בגללו:

*

עתה אל אל אלהי אשא נפשי אשר מבטן אמי ינחני על המון התלאות אשר קרוני מנעורי המשילני ויביאני עד כה. כי משולח למרחקי ארץ נעדר כל תושיה עזבתי חדר הורתי. ובאין משען ומשענה עמדתי על אדמת נכר. בצר לי אין עזר מיד הפגעים אין מציל ובימי אין חפץ אין מנחם אך אלהים פדה נפשי בחסדו נאל חיי וישקני מכום תנחומותיו וירחיב את נבולי. ואני בתהלתי לאל חיי על כל הטוב אשר גמלני קדשתי חיי לעבוד עבודה על כרם ה' צבאות אותה שתי למטרתי ולה הפניתי כל עמלי. התאמצתי בכל מאמצי כחי לשמור את משמרת מלאכת הקדש בהדפסת ספרים יקרי הערך המועילים להפיץ על פני תבל דעת ויראת ה' ולהרבות כבוד התורה. בצע כסף לא הניעני עשות עשר לא הסבה מפעלי אך בנקיון כפים עמלתי למלא החפץ הטוב אשר ה' דורש אותו. גם בעת אשר יכלתי קצרה מרצוני לא חדלתי מהעיר לב זולתי להטותו לחפץ הקדש לתת תוצאות לספרים יקרים אשר בית ישראל נשען עליהם: אנא אלהי גואלי קחה נא את מנחתי מידי אשר הבאתי לך היום מפרי עמלי ביניעת בשר ורוח. אתה הרואה בארובות לבבי ידעת את מחשבתי כי טובת אחי דורשת האירה פניך על עבדך ועד זקנה ושיבה היה סתר לי מצר עולמי הראני בצאצאי אושר כל יצען לעד בבנים אשר חננת אותי בזה למען ילכו באור תורתך בדרך צדקה יתנהגו ביראתך יתאמצו והיו כשתילי זתים בירכתי ביתי אשר בם אתפאר סלה:

ואני בעודי אהללך ואברך שמך לעולם שהחייתנו וקיימתני לעשות רצונך. עיני לך תלויות כי תסך בעדי כל ימי חיי ותתן לי ששון ישעך כי כן יבורך נבר ויקיום בי מקרא שבתוב אל תירא עבדי יעקב נאם ה' כי אתך אני אמן:

וויען, בחדש אלול בשנת תברי"ך לפ"ק. **יעקב הכהן שלאָסבערג.**

הקדמת המחבר מסורת התלמוד

בגשתי היום לפניך קורא נעים מה אמולה לבתי בדעתי מה חדל אני ומה נשנב הענין אשר נסיתי בו את כחי הפעם הזה. קומה נא שפטה נפשי לפי מחשבתי הנאמנה אז לבי נכון ובטוח כי אזכה בשפטך. אך אם תתן באחיך דופי במצאך אחת הנה ואחת הנה דברים אשר לא כן אז זכור ואל תשכח כי גם אתה אדם ולא אל והשניאה נחלת שנינו. אכן בבטחוני באהבתך אל האמת נפשי מתאמצת לבוא עדיך ומקוה כי את הטוב תקבל ברצון ובנפש חפצה ועל כל פשעים תכסה — אהבת האמת:

אלה שתילי בינתי אשר נטעה ימיני בכרם ה' צבאות הנם לפניך קורא יקר בעמל רב נטעתים על פלגי התבונות. נאנח תחת עול הפגעים אשר הפניע בי יד ה' נדלתים ורוממתים ויהיו לנפן אדרת. נתונים נתונים יהיו לך ומצא בם מעדנים לנפשך והיה כי תצא לשוח בשדה תורת אל חי ומצאת כנפשך שבעך גם אליהם שיתה מגמת פניך וזכור את נוטעם לטובה אם יהיו במסעדי חקירתך פעם אחר פעם כי ידעתי גם ידעתי כי לא דבר ריק הוא ממך אשר עשיתי להקל לך הדרישה והחקירה בספר תורת כהנים ולסלול לפניך הדרך בפירוש הראב"ד. כי אל אהבעה ענינים היו פני מועדות בנשתי אל המלאכה:

א) רשמתי כל המקומות בספרי קדמונינו המביאים ברייתות הספרא והגירסות בפירוש הראב"ד:

ב) הבאתי כל חלופי הגירסאות הנמצאים בספרים והתקונים אשר תקנו בהם המפרשים אך בזה סרתי מדרך האחרונים אשר הכניסו התיקונים בפנים הספרא לא כן עשיתי אמנם הנחתי הנוסחא העקרית והנוסחאות אשר בהוצאות המאוחרות ע"פ תקוניהם כתובים לרוב בין שני חצאי מרובע [ ] והנוסחא העיקרית בין שני חצאי עגולה ( ) כן בספרא כן בפי' הראב"ד:

ג) רמזתי בכמה מקומות פירושי המפרשים האחרים כאשר תמצא מבואר במבוא הספר:

ד) כתבתי הנראה לענ"ד בהשוות הנוסחאות ובהכרעתם גם לפעמים פירושים על דרך הפשוט והברור אשר מצאה ידי והנראה לי בפי' איזה מלות זרות ובבירור שמות התנאים:

וקראתי שם המחברת **מסרת התלמוד** כי מביאה במסרת הברית את הספרא עם ספרי התלמוד. למען יהיו לאחדים בידך ומצאת בו את מבוקשך ויקל מעליך את טורח החיפוש באשר הכל יהיה מוכן לפניך:

עתה אקדמה פני אלי בתודות ואהללהו ביושר לבבי כי לא הסיר חסדו ואמיתו ממני כי הקרה לפני איש יקר מאלף דורש טוב לעמו ידידי האלוף הנעלה חכם לב ויר"א אלהים מרבים טו"ה **יעקב הכהן שלאָסבערג** נ"י אשר בהוצאה רבה ובכשרון המעשה בצע את אשר זמם להוציא זה ספר הקדוש לאור לכבוד ולתפארת עם כל מעלותיו ויתרוניו אשר פרטתי לעיניך קורא יקר. אין כסף נחשב בעיניו למאומה רק ליפהו ולכוננהו בתבונות כפים שם למטרתו ולעשות הטוב בעמיו מגמת פניו וצבי חשקו. על כן זכרה לו אלוה לטובה וברכהו מקור ברכותיך באורך יראה אור על כל דרכיו וידך תכון עמו בכל מעשיו אשר יעשה למען יוסיף לעשות חיל לכבוד תורתך וחפץ הקדש בידו יצלח לשם ולתהלה בארץ: ועל הטוב יזכר פה שם אהובי מחמד עיני הרב הגאון המפורסם נר ישראל ע"ה פ"ה כש"ת מו"ה **אלעזר הלוי הורוויץ** נ"י אב"ד וד"ם בקרית **וויען** יע"א אשר נתן לידי ספר תורת כהנים דפוס וויניציא משנת ש"ה ויהי לי להועיל. גם נשאתי ונתתי עמו בענינים שונים וחכמתו הרבה עזרה לי בחקירתי ישלם לו אלהים כפעלו ותהי משכרתו שלמה מאלהי הגמולות:

ולי אני עבדך האר פניך אלי וחנני זכני לעשות רצונך כל ימי שני מגורי עלי תבל ארצך. חזקני ואמצני לדרוש בתורתך ואראה בה נפלאות והט אלי רצון חכמי לב כי אותו רציתי ומשפט צדקם תאותי כל היום. זכרה נא אלוהי בחסדך נשמת אבותי הישרים אשר בארץ החיים המה ובצל כנפיך יחסו סלה גם זכרה נא לטובה את נשמת אמו"ח הרב הגאון המובהק החריף המפורסם המנוח מו"ה **בער אפפנהיים** זצ"ל שהיה אב"ד בעדת ישורון בעיר **אייבענשיץ** יע"א אשר מחכמתו העניקני וירוני ממקור תורתו: אנא שלח לי עזרך מקדש ונסה עלי אור פניך ופדני מעוצר ומרעה אשר נסית בו את עבדך ואני אודך ביושר לבבי ואזמרה שמך עליון מעתה ועד עולם:

וויען, בחדש אלול שנת תברי"ך לפ"ק.

אייזק הרש וויים באמ"ו המנוח הר"ר מאיר ז"ל.

מבוא הספר

ענין תורה שבעל פה בכלל

שמים לכוס וחכן לעמק ותוכח חל מי לין מקר. עמוק עמוק מי ימלאכם. וכתבה מכי יס ומי ימיגנה. כתלם דל ביעות לין ימלד בחמת לים כתבי מלות שדי וחמר: ידעתי כלם. ולין ימכין בשפת בשכים דבכות קדם לאבר גלה חלכים לעמו ביום הקהל והתנך בלבבו לחמר: שמעתי בקול חלום. קק שם לביים לבל תעבדנו וגבול למקהלי דעת עד לאבר ימים שם הכות ללבת. לכן בהכחל עליון לעמו דבר קדמו ויכתוב לו כוכבי תורתו על ספר לז שגיד לו תעלומות חכמה על פי משה עבדו נחמן ביתו ומפיו חליו יקבל משפט תורתו הכתובה לבאר מלחמים מפורש ושום שכל להשכיל עיניים ולהוליך ממלותים מקים ומשפטים ישרים הלכות קבועות כמשמרות נמוצות. וזאת התורה שם משה לפני בני ישראל ומבחר משה חל פה וזה שמם לאבר יקבל לה תורה שבעל פה. ואם יחמר לך לחם שהסופרים פיקחו מעות בחקירה בשם ובהשכמת חכמי הדור והלינו כללים שהקלחים מדות שהתורה נדרשת על פיהן לף לאם לחמר לו שם כי לא לזכיר. כי לא חלבם בדו חלים לא מדעתם הורו ושורו פיקודי התורה ולא שם ממליאי המדות שהן יסודות פיקודי התורה. זכור ולול תשכח מה עשה ושלשו לנו חז"ל שכל התיכם בחלמת בהלכותיה ובשבועותיה בפיקודים ובדקדוקים מפיני. ולנו רואים בעיניהו שלאבר מיסודי התורה הוא שהין לחם לן גזירה הוא מעלתו והחבת הקדוש הלל חזקן הוא שעד הוא הדיין על לחיותת יסוד זה ולא בתפשק זו לחם ממחמיני הקלבה מעולם. ומעתה אם הג"ם לריכה שתשים מקובלת חלכתו הלא גם מי שקבלו ממנו לריך להיות בקיאך על קבלה מבנו ובנו מבנו עד שבוא לחלבת הקבלה [א]ושיח למשה מסיני. ומלחתי בחלמוד מחמר קטן הסותר הסעבות חלה שהיכה בלמת בחמרו בימות (ד.) מפני שהשמיך שכתוב לחם מוליך לת זו לקבילה שכה לליטו שהשמרו מאל לבלתי עשות מהמבלת חכמי הדור לבן פינה להלבות התורה ולחם דע ולבה כי לא שבוה חכמי התלמוד ולא עלמה על לבם שהסופרים פיקחו התורה ע"פ המבלת פקיבתם וכפי טיולת מהכרעת חכמי הדור ולא לחמרו מעולם שהמדות יהלי משבוות לדם הן לחמת מה שמקרו לנו הסופרים בדוב פיקודי התורה ומדות שהתורה נדרשת בהן מתקור סיני יהל ומשה מהבתו:

ובגדרי תורה שבע"פ בעיניהם ומשפטם לליטו לחמר קדוש מדבר בחלות מעשות לבל בכורות והוא החבת הלילי כ' עקיבה בשבת פ' בחקותי: בשר סיני ביד משה חלמר שהחבה תורה הלכיתיה והקדוקים ופיקודים מסיני וביחור הלה שלשה הגדרים המגדילים ומלייחים כללות תורה שבע"פ בדור בחין בשק שהלכותיה הן הלכות שהחמרו למשה מסיני והן הודעות בתלמוד בשם הלכה למע"ם דקדוקים שם הדקדוקים סיולחים חחלות התורה ומלותיותיה ע"פ המדות המקובלות ופיקודים שם הפיקודים המקובלים מסיני בניקור חנית התורה וכבר בחר הענין הכמ"ג בהקדמתו לזבעים ביקור מסיק. וכשה לין מכוחת מלחריכו לחקור על לילות הקבלה בשבבר הוכרו הנשיון שחין יכולת הסקילה בזה להבילוני לל המכון בביקור וכמה מן הסכמים לחבר נכשלו בם מכשול רב. רק נעיר לב המעיין על מחקרי הרמב"ם בהקדמתו ובשר המלות ומה שבבר ולבאו שהמה המבהרים הלחלוקים להשלימו עם שהת הרמב"ן בהשגותיו לו להניחו מהן ומהו וגמרו שחין חולק בזה שלח לבד הפילוסים לבחר קבל משה מסיני יש לנסי דין תורה לבל גם מה שפילשו מלשהם על פי המדות דין תורה לנסי ועוסקים עליהם ילל לבד על הבלמד מג"ם עוסקים כמו שהמרו בבילות לל חסי ג"ם קבה בעיניך שבבי נקבלים שם גופי התורה ונלמדים בג"ם בלל גם בדברים הבלמדים בחבר מדות מלחו עוסקים וזה ודאי לל יחומת רק שם נחמר שהמדות מקובלות. ולחבם יפלא מדוע לל נרחז בתורה שהבחות בתורה לחכמים מבי הקבלה לפרש הכתוב ע"פ הכללת

יש

א) יש מן החכמים ומהם הרב בעל דבבי המשנה רולים להחליש שבל המדות יסודם בהבבי ההגיון וגם הג"ם לימה קל בשווי המלות ובשפלחתם כ"ל גם בשווי ע"פ דבך הגיוני ובבן בל ג"ם היה בעין גלוי מלפת לימה בבלל מדה כ"ל הוא כדבר המפורש בקבל ולפילו בק' שתין עושתין עליו בגלוי מלפת בעולם ולהעשה הלמיתי לזה מצבי שבאמת זה אין לנו הדנים שם הק' כ"ל כי הגלוי מלפת לימה בבלל מדה כ"ל הוא כדבר המפורש בקבל ולפילו בק' שתין עושתין עליו בגלוי מלפת בעולם ולהעשה הלמיתי לזה מצבי שבאמת זה אין לנו הדנים שם הק' כ"ל דינו מונח בתורה וע"כ שם הג"ם גלוי מלפת לין לחם לן ג"ם מעלמו כי בשהדבר הבלמד מונח בכונת המלה אין לנו דנין הג"ם בך בהונה מעלמה ותהי לחפך שבמקום גלוי מלפת לחם לן מעלמו וח"כ בשבבת בשמעו אין לחם לן ג"ם מעלמו לימה גלוי מלפת. ועוד ל"כ בעלה בל קוצים הגמלת בעניו למד מלמד וכי יעלה על דעת משה שבמקום גלוי מלפת לחם לן מעלמו וח"כ בשבבת בשמעו אין לחם לן ג"ם מעלמו לימה גלוי מלפת. ועוד ל"כ בעלה בל קוצים הגמלת בעניו למד מלמד וכי יעלה על דעת משה תלמודי לקרוח בשם למד דבר שהוח ג"ע וכבר מוכבת בן מבחה בבייחות בש"ם ובשם לם בל ג"ם מה שהלו בגמ' לם דבר הלמד בג"ם מוכז ומלמד בג"ם:

ב) ממקור נחמן זה ילחו הרבה הבבעות בתלמוד ועי' בבוכות (בו:) קידושין (יח:) תמורה (בז.) ועי"ע ע"ז בי"ד בי קיז ובשו"ת חבם לבי בי' ע' ומלת לין לבוי תמר בבוי חלה שיסוד יסודות בעניו זה בחו שבתב"י קידושין ולהוליל מדעת בעל דבבי המשנה שמדת לין בבוי תמר בבוי חלה לשעה ב' יהודה מדם לוחם הוא מקרא גם הביחם. ולה ידעתי לין יפבחם בבייחת דמ"ב ויקהל פי"ח ובתמות (לד. עא.) שבם בת מעורם שבבר ל"ע ובבניו ידעו ודבהו בתדה זו:

לים לאבי יוליוס ולאבי אמקורת הכבית יחד ולהגדל לתגודם לאמת. לך דוד מתימת המצנם דוד דעם וביומים ימי נכוכי מכמת התוכם ובעת הסיל יחולו ימי כולדת בספר בקדום הזה לבב כולד ולבב גדל על נכבי מקידם בזה וכוח שם לו למעבה המחקר היקר הזה לנכך מקור בהלכות בכתוב ובתחיל המצנר זאת המלחמה מספר ויקרא נאבב כבר קדם לו בתחת בהלכי כ׳ ישמעאל לקדל על דרך זה פירושי הקבלה על פלק המצות מספר שמות ונקראו לקלינו מכילתא ומיוחסת לכ׳ ישמעאל:

מהות הספר וסדרו מה שמו ושם מחברו ואם חברו בכתב

חקירת הספר הזה ודרישתו תצן פנה למצניות ולנכריותם כי תכליתו לקצץ על

יד עניני הקבלה בפיוטי הכתובים ללמד המקור לבב ממנו יגלו הלכות וכלך המצנר זה בעקבות הקדמונים שבבר לפנים בישראל שמחלו החכמים לקדל פירושי התורה על קדר הכתובים וזה בחילם לעשות בבר ביני עזרא שחבנם התורה לפי עדות חז״ל בפ״ק דמגילה ובכנים בתחבוניו פירושי התורה בלשון קבוש דוד מדור ומנוח רלו ועשו כמוהו שתחבנים בפירושים לחמיו. ומלאנו שבבר כ״ע שמחמל לקדל מדרשי הכתובים כי כן לחמו עליו שתקן מצנה מ ד ר ש הלכות ואגדות ולחמו לשון תקן כלומר שעשה קדל בכין למדרשים קדומים ומקובלים וכמוהו עשה גם כ׳ ישמעאל כמו שלחמנו למעלה וכמעשה שניהם עשה מחבר הספרי ולפף בחבניו המדרשים המקובלים והכדרשים על פי המדות ולקח לתיהם בדרש משה לקדל מדרשי הלכות מקובלות ולפף גם להלכות שבבר מקדם בתקנת תכמי סדורות בגזירותיהם ובפייניהם לתת לפני מהלכים בין העומדים בחלם ומחבור שעניניהם שחזכים יגל הספר הזה כליל בחדרשיו ובלם בתכלית השלמות. ולדעתי נלפן לנו בספר הזה דרך ללמוד שהלכו בו הקדמונים שבחתילו בחקרת ומשלו ובחנו בו ובוזליהו ממנו שהלכות התלויות בו. [א]והנה בחתיית המצנר כל התורה כולם ובבעתיקם שהלכות ממקורם שהיו מדרש התורה שהכתובים הנה מה נקל שבחמצך הזמן יחצרו דרך לדיעת התורה על פי המדות המקובלות. ובפירושים שחמצם שהלכה יוצאת מפי זכרם ובכן יחדל מלילה הקבר שחעיז המקבר שחת התורה כמון שחלכה שהלכות עם שהלכה וזה בענין ודלי ביוכל למצוך לחביו כמון שחקבר ויגבמו לנפוף מלון בקבלה ופכוד מן שהלכה לכן לזה שחמצנר כנגד מלניו ובניה לחכיו בבכה בספר הזה שכולל מדרש התורה ולין יצלו שהלכות הקבוצות המצנם מן שכתוב:

אך קדל הספר ומלקחו לדיבורים ולשרשיות לפרקים ולפסקים כאשר הוא קדוב לפניהו לין לו רמז בחלמוד ובמדרשים קדמונים ולחמם לפי חומר כי שכל חלק שהלכות מחוברות ובעלם ולחלוקה היה בחלק לבלבם חלקים שחלקים ומבם יפרד ויהיה לחבעם פרקים כי כן כתוב במדרש רבה ז׳, קבא שר שחמיים כ״ד שפרים הוקף לחד עשר מתני עשר מוץ מיוצא שהוא שפר בפ״ע ושבם קדשים ו ת ם ע ם פרקים של תורת כהנים ומי לא יבין שכוצת המלחמר על מדרש תורת כהנים הן מפלח שקדל ע׳ פרקים של ת״כ לחר שבם קדשים והן מפלח שהספר שהם שכוצה על המקבא שלח ספר ויקרא כלו כבר נכלל בספר כ״ד ומלחתי ולין נביאותו עוד הספם לפי מספר פרקיו ובבכרא שכוצן על מדרש ת״כ ומלחתי בחלמוד רמז מעולה מחזיק דעה זו שבקידושין (לג.) קבל ר״ם ז״ל לפני תניו על לחד מהבחנים על שלח עמד מפניו ולחמר לקחו שלישי חותו ם נ י׳ ם ל י׳ ם נ י׳ ם מת״כ וזה ודלי רומז על מדרשו של ת״כ כפרש״י שם שרי נלפה שהחלק לג׳ חלקים וכל חלק ג״כ לג׳ חלקים ומלחתי בהלכות גדולות בקוף הספר שבבר שם הספר העיקרי שפרא דבי רב ונפם זה קלוטו תמיד [ב]תלמידי רב

ולפעמים נקרא תורת כהנים וכוצ פעמים קלוטו בחלמוד בפם שפרא שחם בלה כנוי לחר ולחמם דעת רם״י ביומא (מ:) שפם זה חינו מיוחד לספר זה שבפניות חלה כל בייחת שכוללת מדרש על פקוק שבספר ויקרא קוראי בספרי שחם לבל חלה בחם ביומא שהיו מלחמר בהלכות גדולות בקוף הספר ומלחתי בהלכות שבת עמ׳ פרקים בח״כ:

שם הספר העיקרי שפרא דבי רב ונפם זה קלוטו תמיד [ב]תלמידי רב

ולפעמים נקרא תורת כהנים וכוצ פעמים קלוטו בחלמוד בפם שפרא שחם בלה כנוי לחר ולחמם דעת רם״י ביומא (מ:) שפם זה חינו מיוחד לספר זה שבפניות חלה כל בייחת שכוללת מדרש על פקוק שבספר ויקרא קוראי בספרי שחם לבל חלה בחם ביומא שהיו מלחמר בהלכות גדולות בקוף הספר ומלחתי בהלכות שבת עמ׳ פרקים בח״כ:

בבר עמ׳ פרקים בח״כ:

שם הספר העיקרי שפרא דבי רב ונפם זה קלוטו תמיד [ב]תלמידי רב

ולפעמים נקרא תורת כהנים וכוצ פעמים קלוטו בחלמוד בפם שפרא שחם בלה כנוי לחר ולחמם דעת רם״י ביומא (מ:) שפם זה חינו מיוחד לספר זה שבפניות חלה כל בייחת שכוללת מדרש על פקוק שבספר ויקרא קוראי בספרי שחם לבל חלה בחם ביומא שהיו מלחמר בהלכות גדולות בקוף הספר ומלחתי בהלכות שבת עמ׳ פרקים בח״כ:

בבר עמ׳ פרקים בח״כ:

יגלח המולם שחין רחים ממם שמלחנו בם״ם קחם בספרי כ׳ יסודם שבם כ״י סים מחבנו כי לבעתי בחמנם קחם ם פ ר ח לין הכוצם על הספר חלה על שם

כלומר בג"כ פ"ג בהלכי דר"ת וכו', כ"י בסה לקילוסם לזה נלה לקרותו לילוש סם פ"ט בתורתו של כ"מ מלאו כתוב וכסה טוב מאד טוב מות ובפ"כ בתורתו של כ"מ מ"כ כתבות תוך לילו בגדיו של תס"כ ומזה נראה סביס מהסגו של כ"מ לכתוב בתוכתו פירושי וכמזי שכתוב וע"כ מצאתי לחי בלבי שגם הספרים היס כתוב בספר ובדיו לשבר גם מעשה דר' יוסנן ביצמות (עב:) מוכיח על דבריס שבכתב שלמדו סם לזל תניא (בספרא) תלתא יומי ובכתוב בג' ימי ואס לא למדו מתוך הספר למה לה נאמר לזל מי למדו לזלי ודאי סביס הספרא כתוב מיל מחברו:

לשון הספר ותהלוכות דרושיו ואם נתוספו בו הוספות במשך הזמן

מליצת הספר זכה והלך המחבר בעקבות רבו הוא רבינו הקדוש בזכותו לו דרך קלנה. בתוכיו בספר שכתובים נכוחים למבין ברעיוני מוכר הספרים הפוליס בו מלאי דעת וילזלת ס'. לשבר כל הרוצים יכירום כי סס זרע ברך ס' ופרי מחברות הוא הקדם. מספר שהגיון סס לקו וחקים ומדות למחלקת ולס נאמון תהלוכותיו במדרשו נמלא כי כלס נדרשים ע"פ כללים מיוחדים וכל שהו בקונון הכללי במדרש הלזל מחבריהו דע כי בכונס נעשתה זאת כלשבר תלזה מהדוגמאות לשבר לתעיר על פניך ומסס תדין על קנוני הספר בכלל: הן זה דרכו בקדם לפעמים מתחיל בפסוק בתורה ובמס שנדרש ממנו בספרא ולפ"כ נופס ונופן בדרשה הסיה בכל מלקי הספרים ולזל שהייהו יכולים לחשוב הסיפור כמו מכס נסולזל לת המומר. לשבר יהיה תחתיו מחתיו של זב. לשבר יחשב לכילה בזבים. וגם מלאהו לספר שמציל כלשון ומחתיל כדרוש מס בזל ללמדהו כמו עובס מס ת"ל וכדומה ובלשה כי לפעמים בלאהו מוכס על פיהוק בשבר שלזיהו מוחן בכלל ובזל מקבל מיוחד לסולזלהו ממנו. ומלת פרט משתמש על דבר הנדבל מעשה הענין בשהיים מס ובסנדל הזה קצת מיעוטו וסולזלה זו מוכחת בשמועות מלת פרט שפיהוהו כמו שלק כמו וכל משקה לשבר יחתה פרט לשמשקה קרוב מן הנחמה פרט לשריפה שחתה בלאה קצת מיעוטה הסנדל שים בינה לעשה דבר המדובר בכתוב ולזי לבלך בלאים מכלמת שכן הוא. בפ' ויקבל פ"ו לחמרו מן הלזן מן הכשתים וכו' פרט נזקן ולבולה ולמזוסס בשתים ועזים לסולזל לת הכללים ובפ' לחמר לחמרו הוא כשב וגו' פרט לכללים ובסה תיתה שנאותה פרק ובאותו ענין שנה לת נשותו פעמים לחנה כלה כי בשנכל ודעת ובכותה מיוחדת נסיתה זאת כי נזקן ובולה שמלד מקרון שים בגופה הם נבדלים ממיהם לכן לחמר פרט לשלה פי' שחלק לותה ממיהם ובכללים לחמר לסולזל כי הכללים הם בכלל מן הלזן ממחברם בשתים ועזים מולזים לותו ממנו וילדך לשון לסולזל ובפ' לחמר שלה נכתב כלל מן הלזן קן הוא לו בשב לחמר לשון פרט כלומר חלק הכללים שבכללים נבדלים מלאה. ועתה לזה כתה גדולים דבכי תכתיבו ז"ל מסס הכללים נבדלים מלאה. ועתה לזה כתה גדולים דבכי תכתיבו ז"ל הנה בפ' זאת לחמרו ולים כי תלת ממנו שבשת זרע פרט לקטן ובפ' קדשים בכל הבריות שבתוב בסס לים לחמרו לסולזל לת הקטן כי בבריות הלימוד תלוי במעשה שבעילה ולין שבדל בלימים העוסים במעשה ות"כ כללות הלימוד במעשה יהיה העושה מי שיהיה בין גדול בין קטן ובשבתוב ממעט קטן מולזל לותו מן הכלל לבל בזב שזיבת הס"ז גורמת טומלה ולחמה תורם לזיב ס"ז גורמת טומלה קל ס"ז של גדול מבני מאזיב ולזה לחמר לים פרט לקטן פי' חלק ממנו לת הקטן שלין ס"ז לחויב להזכיב ולחמר לו יכול שלבי מולזל בן ט' ו"ל בזה ילדך לשון מולזל כי בזן ט' ו"ל לין ס"ז חלוק מס"ז של גדול ממס:

עוד רלוי להעיר על דבר שידיעתו נחוצה מאוד להבונה בספר זה והוא שמלאהו בו לפעמים לשונות הסתר ממס ושונות בפירושיהן. כמו לשון והלך דין

טוב שלפעמים פירושו שגם מן הדין נדע מס שרוצה ללמוד מן הכתוב ולפעמים הוא לספך שכ"ל שלכך הכתוב כי מצלעדה הייתי מושב בסיפור מכס הדין. וכן מלת מלמד יש לה שתי הוראות הוא פעמים משתמש בו כשרוצה להורות שספסיק המדובר מלמד על הסלכה מן הסלכות ומשמיענו קדום הסלכה שהדרשת מן הספוק הזה שכל לפעמים משתמש במלת מלמד על דבר המוגה בספר שכתוב ולין בו מידוש לך מציאו מפני שרוצה לחקור על תנליו וע"כ לריך להקדימו כמו ונלכה לו מלמד שה' רוצה לו וכמה לין כוונתו להשמיענו שהמקום מרלה לו כי זה מוגה בספר שכתוב ומזן מעלמו רק מקדים מלאת בספרא שהגה מן הלמודות הרגילות בו ומעניין המשכיל יבים כלל זה לבבד עיניו שלא יחרפק לפעמים מן המת בפירושו. עוד לריכים הנו לדעת כי לפתת הקילוד הוא יקוד מוקד בספרא עד שגרמה לפעמים שלקף ג' תלות לשבר על ידי לרופן נוכל לבוא לידי טעות לפרש פי' זה או גם למצוד הסיפוך מכוונתו המתיתית כמו בפ' קדושים פ"ח דעו מנפשו שלא גרים לין הע"ס בזה הסדר לשמר על סימס שלא הוא מוכלח שמתי תלות וכלנו כתוב עה בפתן וכן בפ' לחמר פי"ל מפס הבאת שומר כמו עה שס הבאת עומר ובפ' בסר פ' ג' מפורסל כמו מי שפורסל. כמו כן מלאנו שפשתמש בלפס בעים בפני יודי"ן בתקוס שמשתמש בתלמוד בלל"ף יו"ד כמו מלת ד ל פ' כותב בספרא בפני יודי"ן וזה גרס למפרשים שטעו ומפרו שפוא כמו ודיו וסגיבו וי"ו בתקוס יו"ד וכבר הערינותי על זה בפ' שמיני ובפ' לחרי מות. ומזן מזה ומזה נריך להעיין להזהר לבלתי הכנים בפיהו לפירושים זרים מפני זרות שלמן הכלמה בו לפעמים. כי רלוי שתדע שהכוונה ז"ל לא קרו יתין לו שמלה מן הלמון המקובל לולם ולף לס סוכרחו לדבר שלא בדקדוק בלנו שס לקפר שפלבה המקובלת עם שס שדברו שם עליה מדעתם בכל זאת לא עזבו הלמון המקובל כי שמו לפס לפת שמייב לדם לומר בלמון בדו ובירור שפלטה זו תלאה בפ' קדשים שבשם ג', ובשם שכתבנו שם פות ג' ומתכן בעיניים שלא לתו רולים שם מלד נריך שמעיין בלחת ובסגות בא לדקדק בלמון המדבר שזה לבל ידע ממנו נדע מן הסקירות המעלות לומו לתכלית הבנתו בלחת:

אמנם עוד תכלית לחרת יקרה נסיג על ידי הסתבוננות בדברי לשונו ופות שנדע לספרים בין המדבר לשבר נוקד בעשה ולפשונם בספרא ובין שסופיהו עליו תכוני סדורות במשך הזמן. הנה כל מבין בקונון לשונו הלה ישפוט בבירור שהמדבר לספרא מילולים לא ילא מתחת ידי המחבר. ובכר כתב הרמ"י ז"ל בפ' תתורה פ' לו (ט. כג) שהמדבר לפ' מילולים היה בבייתא הנוספת על הספרא וכן רמז בחמ"ן בקרא המדבר לספרא זו תוספתא דמילולים. וגם רבינו הלל"ד קראו לגדת מילולים ולם נהגו קונון לשונו לא ישבר לנו ספק שכן הוא. ומלבד הספרא הזאת מלאנו בו הרבה מלמרים ידידים לשבר הנה לשבר הוסיפו על הספרא ולמנו לא הלינו לסביר עליהם בתקופותיהם בהערותינו: ולמרם מלאנו גם לסיפך שהבייתות לספרא עריות שבפ' לחרי פ' קדושים נשמעו בכל ספרי תורת הכהנים היוצים עד שבת הרב בעל הקרן לחסן והכניסם למקומם הלהוי לשם והנה לחמרתי ס כ ס מ ט מפני שהוא בתור חלקי שהבייתות בשם היו מוסכמות בספרא מיד מחברו ונשמעו מפיהם לא נודעה לנו. כי מלבד שהרבה מפלת קונון הלשון בבייתות שהן שדומה ממם לשון שהספרא ומלבד שלין בפה קייסת לפתליט שהכוונה הסמיע המחבר הפירוש לספרא זו הנה מוכרחים הנו לפתיען זאת מפני הרגותינו הכתי סתלמוד ולחביהם בעל התום' והרא"ש והרמב"ן דיה לשם והנה לחמרתי בשלמות עם המדבר לפ' עריות. בקונדרין (ז.) מוזל בבייתא מן הבריתות שלשה הנשמעות ולחמרו עליה תשם הספרא כ"י ובינמות (ג.) בתום' ד"ה לשם הביאו בבייתא בשם ת"כ וכן הלמ"ן בפ' על המוכה הביא מקלת בבייתות בשם ת"כ וכלן מהנשמעות ומפי הרא"ש נלשה בעליל שהיו הבריתות השם בספרו וע"כ לין עוד ספק שדבר השמעה הזה היה בעתות:

יחוסו אל שאר ספרי תורה שבע"פ

היסוד לשבר הספר הנכבד הזה נכון עליו הוא המחבר כי זה תכליתו לגלות מעלומות הסלכות המדוברות במשניות ובבריתות ותכלה לזה דרך יסכון לוכח ולים מקור מחלתם ובכבד פעמים מזכיר המחבר לו הבריתא בפירוש לחרי לשבר הוליא הדין הספרי המעות מפיים ולומר מכלן לחרו

א) עי' בספרא פ' לחמר פי"ח ומה שהבאנו שם בהערותינו לות מ' ובפ' שמיני בתבנו שלשון לחרו כוכל לבבד ג"כ על דרך לחר מן המוכרל בדוק המקומות ע"פ בפ' שמיני מכילתא דמילולים ומבה הענין גם לשון הספרא בפ' בסר ס"ד ותלחי להעיר בזה על דבר המוכרל מלד שבספרא שלינו שהבא בספרא בעניינו שהבא הדומים בתלקת בתבר וכבר הזכיר מזה הכלמ"ד בפירושו מהקומות ומזה הענין גם לשון הספרא בפ' בסר ס"ד שלחרו כמו בתבנו לשון זה שם בפ"ח ע"ב לבד מבני שספרא נקט כאן ג"כ לשון זה לו שהוא מעשות המעתיקים וכמו שהובא כבר בגמ' שבלשו מלשן הוראה ומכמים מולקין עליו ובבבו מ"ם שלא מבני שהכר לשון זה שם בפ"ח ע"ב לבד מבני שספרא נקט כאן ג"כ לשון זה לו שהוא מעשות המעתיקים וכמו שהובא כבר בגמ' שבלשו מלשן לבפיחין שיהו לסוכרין ובספר דברי המשנה הביא ג' בבייתות זו מלשן לחרו הכמים לבפיחין שהן לסוכרין מדלובייתא וניקחת משובתם בזהות: לו וכל מביר בדרך לשון הספרא יוהע שלין מלא מדלובייתא בגיל בספרא ושם היא ג' כמלאה בספרא לינה שלא הבהה ולין לסוליא ממנה סולדה:

מבוא הספר

ממנו ומצון זה מכוון תמיד לב משכנ לו לב בריותיו ומלאנו לצון מכלן לתכלית ומכוון לב [א]התוקפתך שבידינו [ב]לתכלית גם להיפך מלאנו בריותיו בתוקפתך תמיד לבי הכלכלה מקורם בקפדתך:

שמדרי שני התלמודים העתיקו הקפדת כמעט כוונו ונקרו ודקדקו בו כמו בשמנה ויש שנדל בין השתקת הגבלי שנה נוסחתי מיכוונלמי שהיכולמי העתיקו בדקדוק כי דברים ככתבם לגבל שנבלי שנה נוסחתי ונקל לנוכחו לו בהכיחו שכל כפי הלכך לעניינו וכמו שעשו לפעמים בהעתיקם משנה לו בריותיו (כלה תום' זבחים כד. ד"ס וכני): וכמה לה לנד שעשו לבין הקפדת לתכם גם היפוכו לפעמים מלתר שלם לשכ יורה עניו מדם שלינו מתנהל בשעות לנוכחו כמו בקידושין (נג.) בריותו בריותו מהקפדת יכול לה יהלקו בק"ק לגבל יהלקו בקק"ל ת"ל לים לכתיו וכמיך לי' שם על תורה וזה שלתר שלתכון לינו ולפעמים שנים ת"ל לך לה היה מכפר שלה על הפנים ולה לה פורם לינו לך ממנת לך תנה שהולדה הזנת לבל נגמ' דשבועות (יג.) הוקיפו וגכתו ת"ל לך חלק וכ"ה בדוב הסקומות:

ואף גם זאת לינו שיים שלנם כלל מוקפם בסיותם שלינים על בריותך שמנים הקפדת שתת שיים בריותך כ' יהודה ע"ש שכלל שתם הקפדת כ"י לה זה נשקום לשכ שכחו על הפלטה זו [ג]וקלתו שם כ"י על הנבריותך שיים בפיכום ולחנם גדולה מזו ומזו מלאתי ענין בפלא שהולידו בכוח קדושתם בריותך שלינם וייפוס בשכל שליים ויקלתו לם שתם הקפדת ולין לם זכר בקפדת רק על היותם תולדת מיוחדת מדשם לחכת בקפדת הטעידוה במדרגת שתם הקפדת ושל ניוחת (מ:) שלחנו ת"ם ועשהו מעלת הגוכל עושהו מעלת ולין שהם עושהו מעלת שיכול וכו' ולחנו שתם הקפדת מני כ"י ושכש"י שה שמ"כ הוא דשל קלת בשפר ויקלת כתיב ונדשק לבשם כן משני שהשם הלת בריותך זו לת נאלשה בשפרת לחנם לדעתי הטעין כמו שלחנתי יען שהבריותך הזאת היא תולדה מדשם לחכת המוצלת בשפרת ע"כ קלשם שתם הקפדת שהם שם, לתני פ"ב לחנו ועשהו מעלת שתם עת לחד מהם מעשגליל יבינ שניים ויכנינל עליהם כתהלה וזה הטעין נלמד משני שפיכהו ועשהו מוסף על הגוכל וזה ג"כ יקוד הבריותך שנגמ' שהזכהנו ול"כ ענין הבריותך שנגמ' עם בריותך הקפדת לחד וע"כ ילדק לחנם שתם הקפדת כ"י: ודע שמן התועלות המגיעות מן הספר היקר הזה למשנה ים תועלת לחת לשכ לין ערוך לליה וביה שלמד לותנו שהשם שהדם פעמים שהר המשנה.

שם, ויקלת דבוקת דמוסף פ"ם ע"ד ע"ם וע"ווע"ז כל הלמוד שם שניינו שהשנועות פ"ד משנה ט, עד י"ב לך בספוך הקדר ושנה עם שקדר ענין שלת ביד עבדו בלהשוטם כגר הציותי שם משני שהנת דקפדת למד זה מוסוף עד ותנת דמתני' משם לה יניד לפי קוגית הגמ' לבל ממה שספך הקדר במשנה ס, ו, ז שהכל כדהם מוסוף עד נלשה בציכור שהיה הקדר במשנה ג"כ מסופך ממה שהוף לפניכו וכן תלשה מבוכר שם, מזכיר ע"ב מה שהתנו פ"ד ע"ד מקהת התלמוד לות כ' וכמו כן מתנהל ממוך הבריותך שם, לתני פ"ב ע"ם וכמשנה התלמוד לות ג'. לתנם מלת מלת סוי זכיר מהיות נשכל במשפרך בענין זה שהנלם משנה לילי עשות. ודע שמשנה הקפדת שמר קדר הפקוקים ולפיכו קדר הסלכות הנדכשות וע"כ במלתו בקפדת שנוי בקדר הסלכות מקורם במשנה לה כשפוט שהיים קדר מסנה ג"כ מסופך קן נלתן לם לין קדר הכתובים מכריתני לספך הקדר שלה בכלותו הפיכו הרי זה לות נלמן שלה היים קדרו במשנה כמו לפניכו [ד]לשל בשולד שנוי קדר הסלכות מקנת קדר הכתובים לה יעלה על הדעת לשפוט מזה שהיים קדרו במשנה ג"כ מסופך:

שתם ספרא מני

כלל כללו מעמיכו ז"ל בגמרת שתם מתני' ר"מ שתם הקפדת ר"י שתם הקפדת כ"ם שתם מוסקפת כ' נמלים שתם בריותך ר"יוסה ע"ש שכלל שתם הקפדת כ"י לה פורם בפיכול מה כוחם הקפדת במלתר זה כי יתכן לומר שהשנים הלה הוא שתני השנה"ם הקדם הלות שהם הקפדת בלה מקדום גם הכיום

מבוא הספר

שמקבל הקדוש מרבו כ"ע את הסתם שסכימים עליו דעת רבים לו שקבלוהו רבים מרבים ונמלחו בגמ' שמחלו על סתם ספרא ג"כ מתפרש על דרך שלמדנו:

והנה אם סתם ספרא כולל רק שמדבש המפרש בלא הפלפול שבגיל בו כמו לו לימו. לו לא נאמר. מה לחית. לו חלוף וכדומה. לו אם כולל שניהם יחד ויכול שקבלו כ"י בא לימו כאב שבא בעל דרכי המשנה בלדיק עלינו את הדין ושפליט שלף אם סתם ספרא כ"י שקבלו ושניה לחו לימו יהיה מה"י חלא שהפלים לחביו מפני שב"י לא הלך בדרך משא ומתן כזה שמדבש לחנם לחבי שמוקבם חלינו שפלמים סתם ספרא כ"י כוונתם שהוא קבלו מסקודמים לו ל"ב אם גם הוא לא הלך בדרך זה אין זה ראיה על החלים שקדמוהו שגם הם לא הלכו לחבל מה שנודע לי מתוך הס"ם ושאר ספרי מז"ל מוכיח [א]שגם כ"י וגם הקודמין לו היו רגילים במשא ומתן של הפלכות על דרך זה ולף שאינו יכול להפליט שכן הוא בכל סתם ספרא לחבל ודאי וכ"ש שאין ראיה על הספרן:

דרך הספר באגדה

האגדה בכלל נופלת תחת שני קונים הקונ שאחד הוא שלגדש השוקקת בפירוש כפתוחים כמשמעם וכלשונם והקונ השני הוא שלגדש השוקקת בדרושים שאר דרשו בשקבלות לפעיר לב השומעים למנות ס' ולנעוץ בו לפשת בתיכה וילחת שלפים ושלגדש מתוען הזה נעו מז"ל לפעמים מדרכי הלשון והפשט ושהבו מאד להשתמש גם בגמזים והכא שאפן שהלשון היה לעיון דרישתם לחנשי שלחבית השנת שכתוב ושאפן השני היה שכתוב לחנשי שלחבית מדרשם וכן היו שכתובים דרושים לכל אפליסם בשגיל התוכה בשלידי המלות ובשעיר לזן לשמוע בלמודים. ובפיות מגמת שפפר שקדום הזה רק ביחוד שכתובים על כן לא שלף שמשך של ביתו רק מדרשי שגדש השונשים בשפט שכתוב ושקבל שת שקבוד ושפחיק שת שהקוק. על שני מדות יקשות מלחיב דבורו ביותר ושם מדת שתמיעות ויפשות שמשפש ושדברי לחת יורדים שדרי שלא מזכיר מן שהתפשות בחעיל שהמיל: כמו שתמלת בפ' קדושים ושפ' בבר שמקומות שפוזכים גם בשכנש מקומות שם לחעלת הכיפתו לת שבטת בשבר שמיועד לנדיקים ולעושי רלונו. בחדרשו לפרשת שתוכשה שהמדל להרחות שמתקיימו כל היעודים בקונות שלומה בשני שתוכבות. ולולם לת זה מזיתי שבכל מקום שחניח דבר לגדי לת שר מדרכו לשר פלם לו בחדרש הכתובים להשתמש בחדות רק שבלגדש השתמש בחדות דר' לליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי כמו שבלשה בפ' ויקרא פ"ל שדרש בג"ל והוסף בגרייתא דר"ל בחדש ח' ושם פרשה י"ג שדרש כמה ק"ו בלגדש וכלם לדעתי בחדת ק"ו חתום ושמעיין בכוב דרשותיו יראה שרש נשתות על פי שלותיו:

פירוש הראב"ד על הספרא

רבינו לנרשם בן דוד משקיבו מי שחלה שחתכונה לילך שחלמידי עמד לנם עמו ויהי קובן לת בית שתפלה לכל קניבותיו. לפניו נגלו כל תעלומות שקבלה שלחיתית ולל שניח דבר קטן מכל ספרי תורה שבע"פ שחלה ושתוספתא ושכילתא וספרא וספרי וגמרת שני שתלמוד ועל כל אלה לימודי שחלת שליר בעורה בינתו. וזכות שכלו היה שתכתבו לעשות פירושים לגמרא שאר כשעה שם יחידים בחיים כי דרך רוב שחלמידים לשקות על ספר מה שקבלו מרבותיהם מן הפירושים ושהלימות שתוספת שחלשם לא כן רבינו הרא"ד כל פירושיו שאר שמקור טהור בחעתקי רובו לא נעזר מזולתו ולא קשך על זולתו בלחי שם לרך וזקן שהעד שהיה בכול שבקורת ובכר העיד כן על עלמו שבקדמתו לפירושו לנם עדיות בחלתו: לין עמי בכל אלה לא אפי כד ולא אפי תורה כי שם נעזרת החלמיד לאדם דעת וכן רמז בחקלת שגותיו על הכי"ף: פירושיו על החלמוד לין לחנו שלומה בחלמות ושחקנו בספרי לקיבו זקנים לך שפרשיו אשר נהו לבינו בחלמות ובדפסו שלות לא יעזבו. ואחרי כל אלה הפלים שלחיתיים ולא שניח דבר קטן שכל ספרי תורה בחעבש בק' יוסי הגלילי כמו שבלשה ושפט ספרא ויקרא פ"ל שדרש בג"ל והוסף בגרייתא דר"ל בחדש ח' ושם פרשה י"ג שדרש כמה ק"ו בלגדש וכלם לדעתי בחדת ק"ו חתום ושמעיין בכוב דרשותיו יראה שרש נשתות על פי שלותיו:

א פירושו למ' עדיות. ב פירושו למקבת קינין וקנגון לחד עולם לשניהן יורד ושעמיק בפניתיות המשנה וחופש כל שדרי התוספתא לקור בחדוד שכלו לחר ספירוש היולא ממנה ושניל לכוד כל ספירושים שהפשריים הן מעלמו הן מה שמעו לו רבה מלחרים ושכריע ביניהם בראיות בפרט הוא לוסד לחת לכל דבוד ודבוד היולא עפיו יקוד וכלים. ולו חלוף וכדומה. לו אם כולל שניהם יחד ויכול שקבלו כ"י בא לחיתי. מה לחית. ל

מבוא הספר

סגנון פירוש הראב"ד

אם נתבונן על דרך זאת נבין לו רבינו סגולת פירושו שהוא נדמה לנו כאילו
סתולך בלבד נכריח לזאת לו ידע דכריח ומנסגיח ופגע פתחום בלאת
מלוכניו ומיודעיו מקדם וקלאתו ומאת לקלאתו כן יהיה לנו בפגשינו לת רבינו
כראב"ד בדרך לא סלולה בספר הקדום הזה ומצאנו בו מנהל ומורה לזאת כראבי
בו מעשיהו. כי כמו בכל ספריו כן בזה כוה בהיר מכאת. בכא עלמו מושל
בנבכי הספר ומיהר הרכבים לפניו בכא לחיותיו ובמעומות שבלו המסורה.
מביא כל הפירושים הלאפריים ומכריע ביניהם. מורה לנו דרכי הספר בלאתו
בכאה מקומות: כן מנהג זה הספר וכדומה מן הסגומות למען נדע להקיש
דבר אל דבר. מלוכי לוב המאכה והתוכאת ומני התלמודים בידו להליך
לנו בין שבילי מדרשי הספר ומכריח הכוכאת המיוחדת ומתכן הכוכאת לזאת
היא לפרוש בשבילת לתת לה קיום לעומת זאת ספרי תורה שבע"פ ובמקום
שבגמרא דעת ממנו סודה ולא בוא לזאת לא ידעתי לו לין בידי להכריע ולרוב
לומר עד יבוא ויורה לדק לנו ובמון זה נמלא מאד גם בזאת פירושיו לזאת
תלאה בסגנות על הרי"ף בתמיה דעיה ובהרבה מקומות:

חוץ מהמאכה והתוכאת ומני התלמודים מביא ת המדרש הלאתית רבה ופעם
לאחד מביא מדרש ויקרא רבה בפ' שמיני פ"ח מזה נלאה שהיה לו זה
המדרש ובפ' ג' לספר קדושים כתב ובמון מגדה במגלת לילה וכו'. מן המכהני'
ופסוקים הלאחרונים מביא ת רבינו מנגלל ז"ל ג' פעמים בויקרא פי"ג ובפ'
מצורע פרשה ד' מי"ז. פי' רש"י מביא רמה פעמים ומכנסו הרב הלרפתי ז"ל
רק פ"ח בויקרא פ"ח כתב לשון פרש"י בפי' התורה. ת ספר הערוך מרבינו
נתן ז"ל מעתיק רמה פעמים לבל לא הביאו בשמו רק פ"ח בפ' לשוב פ"ה. ת
הרב חמיו ז"ל ורוב רבינו תבראם לא ג"ר ז"ל מזכיר פ"ח פ' בפקותי ושם
מזכיר גם הר עמרם ס"ץ ויותר מרמה לילו מזכיר לף לזאת מגחוני קמאי:
עוד ראיתי להעיר פה על מה שהיה רגיל רבינו להשתמש בלשונות המורות
שהתגלות לוב הקדם עשה ת כל הבנוד הזה כי כן כתב בהשגותיו פ"ח
מהלכות לולב ורוח הקדם הופיעה בזית מדרשו ובשו"ת שהרמים דעים כתב
הרבה פעמים בלשונות הקבוצות לזה כמו כפי מה שהלחוני מרמים. כפי
לזאת יזון לי הבורת. הבור סגלה תליונו. לך בספר כפות תמרים למכ"ם
בן מביא כתב שהין כוונו כפשוטו אלא דרך מליצה מהמת מלשון לזאת בספרה
פ' לזאת מוכרע קלת שלא כבעל כ"ת בשם כתב: משנתי ומזדמן לי פירוש מן
הסמים מזה הלשון מהמת שכוון הדברים בכתבם לך הרשתות לפ' הלהיטו.
ומהמת כ"ל לכוכים מזה המאמר שהשם רבינו מהדורת הניח לפירושו ועל זה
מורה הלשון שכתב שם: לא כי מות משנתי ומזדמן לי וכו' הנה מלות לזאת מרי מות
לין להן קשור להמאמר על כן נראה שזה הפי' שם היה מהדורת הניח וכתב
בראשו מלות לזאת מות לפיהן הספרים שהייך בם הפי' בסוף:
ואולם דע לך שהין פירוש רבינו משתרע על כל בריתא וכריתא שבספרה שלא
בקום שהסוגיא מצולת יפה בגמרא שם יבא רבינו לת ידו ולא יראה לזאת
ולפעמים לומר להדי' כמו שמפורש בזאת וכדומה מן הלשונות וכבר
ידענו שגם זה היה דרכו בפירושיו למען' עדיות וקיצין הן הלה קלות דברי
רבינו וקוכות למודיו ודי בזה לעניננו:

מהות הגהות מסרת התלמוד

אבל מזמנים משתניים בזה שר הראשונים בפתחו שר לומר המאכה והתלמוד
מכוונים על לומותיו והתוספתא והמדרשים בכוזה מלאו קן למו לך בכוות
היתים ויבא בלבול הלשונות והדברים שהיה נהוגים בזמנינו הין לומה לזה
מבקש והלומי נדע לת הסמון למעשה כמותה. על כן מוכה על כל לומה מוכת
הלהינו בחתם ובלא תמיה לם גם הין בכתו למלחות המהכון כפי לורך מזמן
עכ"פ יעשה כפי היכלת. לת זה רציתי ונתן לב בני ולפשתי בעמיל גבוה
הגהותי לפשרת. ולילי תהיה לזאת מהנה בקומתי נפש הלומה והיה זה שכרי
לפני ופעולתי לפני: והנה זה משפטי ומוהתם לייתי כל המקומות בתלמוד בבלי
וירושלמי תוספתא ספרי ומכילתא לזאת הוצא בזה בראיתי שר תורת כהנים
שהתי כל התלופים בגוספתות שבין ת"כ והספרים שזה ולין היה להבותינו
הלהמונים הרמב"ם ובעלי התוס' וזולתיהם ובפרט לבעל הילקוט לפעמים נופלת
לזאת מלאת היה לפנינו ובכוזב המקומות רמזתי על הבבלי שבין הגירסתות
בשתיהם פירושיהם והכרעתי בקלר בינתי: הרבה פעמים הערתי פירושים מתוך
פירוש רבינו הלל ומפי' קרבן לזהרן גם בזקלת מקומות הבאתי פירושים מפי'
כתב יד מכו"ם משלו"ן ועוד הרבה פירושים ממפרשים שונים לזאת יוכלו
להסיק לטון המעיין גם לו קדמתי מהניא פירושים לפי הבלאה לעניות דעתי
לזאת כלם נלמדים בדרך קלרה ופשוטה בלי פלפול והמצין יבין: ויותר מהמה
הערותי בכמה מקומות בפי' המלות הזרות ובמיוחד שמות התנאים המדברים
בספרא וזה נודע שבמיהם זו יש הרבה שנויים בהשתקות הספרא וודאי
נאון הוא מלא לדעת לזיה המוסגת הנכונה:
את הדברים הלה מהמתי למשפט להניחם לפניך ולפניך יקרא ויהיה לם לזאת
מלה ממלא קולת הוא ויהיה זה שכרי מידך ולפניך מקיות לבי ובניתי
מלתך לא תופר כל הימים לזאת תכבי מי על פני הלדמה:

ישמעאל אומר [א]בשלש עשרה מדות התורה [ב]נדרשת מקל וחומר. מגזרה שוה. מבנין אב מכתוב אחד. מבנין אב משני כתובים. מכלל ופרט מפרט וכלל. מכלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט. מכלל שהוא צריך לפרט ומפרט שהוא צריך לכלל: (ב) כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כלו יצא. כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ליטעון טען אחר שהוא כענינו יצא להקל ולהחמיר. כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ליטעון טען אחר שלא כענינו יצא להקל ולהחמיר כל דבר שהיה בכלל לידון בדבר חדש. אי אתה יכול להחזירו לכללו עד שיחזירנו הכתוב לכללו בפירוש. דבר הלמד מעניינו ודבר הלמד מסופו וכן שני כתובין המכחישים זה את זה עד שיבא הכתוב השלישי ויכריע ביניהם: (ג) [ג]מקל וחומר ביצד ויאמר ה' אל משה ואביה ירק ירק בפניה הלא תכלם שבעת ימים תסגר שבעת ימים קל וחומר לשכינה

ארבעה

פירוש הראב"ד

ר' ישמעאל לומר שכשם שמדות התורה כדרשת וכו'. מפני כי הסברא הזה ויקרא מלא מצות וחוקים והמדרש שדרשו בו נמשכין עליו כמה קלין וחמורין וכמה כללות ופרטות וכמה גזירות שוות לפיכך קבע בתחלתו המדרש הזה שכולם פתח לכל ויקוד לכל המצות וכולן מן הקבלה חוץ מן הטעם מפני שהם מפורסמות מן התורה כמו שתמצא עתידין לשלם בע"ס: והקבלה אי אפשר לכולן ועקר לכל מצית בחל לדורנו: ולמלמדי הקבלה מצין לנו ליכוך המצות ופיכוסן. ומצין לנו מפני שכתוב בהם לשלים שהוא מחלה ומצין היה לנו בשלשים שהוא שם הטומאה. ולפי שיפה שלנו מדברים בם ומשקשים בם פרטי כל לכלנו מן הטומאה על דברי קדמונינו שכתבים שלשומים שקבלו מאבותם ואבותם מאבותם בכל דקדוקי המצות ומדרשים ולם יצא שמדרש שדרש הפסח ולולי כי שלשה לדורות לפנינו וכבדה עלינו מעיעות שכבלנו ושומר ניסנתנו ולקחנו לריכים לשבים עליה כל ליבבינו כדי לפרש ולשניע דברי רבותינו ולפיותם נדשבים לכל שוחל וכל דורש למען תהים מועלתם שלימה היינו שלריכים בדברים שלה לשבר דברי המינין שמעתים לשמוע ולשלמין לדברי רבותינו לך למז רמזנו למשמיעים פתח פתחנו לנבונים. תמזק:ם ילישם בשלשים: והנני מתחיל לפרש בעזרתו ויעטו ליחל ובשלשים לעזר: כל מקום שמנו חכמי' מנין לריך מנין למנייניסם וכל שיעוריסם לריך שיעור לשיעוריסם וכללותיסם לריכין פרטי פרטות שסרי ממו מכמים שלם עשרם מדות שכלל וכשבאו לפרש נלרין שתם עשרם מדות: ים מדם לחתת שסזכירו בתחלת נזיר פרק שלשה מינין [לד:] ויש פרט וכלל ופרט. מיין ושכר יזיר פרט. וכל לשר יעשה מנפן היין כלל. ומכלנים ועד זג פרט [פרט] וכלל ופרט לי לתת [ון] שלא כעין הפרט וכו'. וי"ל [ג]לפי שהן דומות בדיניהם לפיכך לא ענה לותם ויש שכללה בתורת כלל ופרט וכלל: עוד יש לומר דר' ישמעאל לא דרים לפני מכללים ועד זג לדרשת שתכינה עד שיאכל מכלנים וחנן: ור' אלישזר אומר הכי ס"ל אלא דרים מ"ס שלא ניעט ולריכה בלמוד ומשמע דשבעה שתרא כר' אלעזר בן עזריה שביל ליה. ולפיהבר דר' ישמעאל אומר הכי שביל' ליה: ות"ת כיון דר' ישמעאל בפרט וכלל קא דרים להו שם כן נעשה כלל מוסף על הפרט ותחבני כל עילי. שם כן ניעוטת דלולבין מנלן לימיר דשבר לם כר' אלעזר דמבני ולא קא ממעט אלא שביעתת בלמוד ומיעוט שביעתת לאו משבעה קא ממעט ליה אלא משום דכלל גופיה הכי משמע מגפן סיין ולא שגפן עלמו: ולי קשיא לך כיון דהכי הוא למה ליה למימר שתם בשלושת דר' אלעזר וכבן דר' אלעזר כיבויי ומיעוטי וכבן דרבי כללי ופרטי ושל ר' ישמעאל כללי ופרטי דרים ולפי, הכי קא מבני עלין ולולבין וממעט שביעתת כדאמרי'. אין הכי נמי אלא משום [ד]דשמעינן ליה לרבי אלעזר בשלושת דריבויי ומיעוטי דרים כדאית' בשיבולין בפ' בכל מערבין [כז:] ובשבועות [מו:] וכיון דשמעינן דהכי נמי דרים כדאי' דנזיר בפרט וכלל בלמוד ולא תו לא שבשבן פרט וכלל בכל התורה כולה: ולפי שיכח נוספתי התם דדרים ליה בקראי אחריני לישבר דר' ישמעאל לא מצוינו למדרש לומר שכי וכי סתי תיכוף ומשבר טפי דלר' ישמעאל ליח ליה פרט וכלל ופרט דאי אית ליה לע"ג דסוי *לפרט וכלל ופרט לפי שכי סוי ליה למתניית כי היכי דתנח גזין אב מכתוב אחד. וגזין אב משני כתובים וכלל סלריך לפרט ופרט סלריך לכלל. ודבר שלמד מעניינו ודבר שלמד מסופו. ולע"ג דכל כני כפולים ניתנו וכל מד מניינו מסיב לנו לשלם עשרם מדות. ות"ס פרט וכלל ופרט ומי לע"ג דסוי *לפרט וכלל ופרט וכלל הוי ליה למתניית כשלש מדם כשלש מסכת: ועוד כי בפרק שלשה מינים נותן שכרם: עוד יש מדם לשלש שסיא נזכרת למעט בשבע מדות שדרש שלל לפני זקני בתיבת וסיא כיולא בם במקום אשר אלך שלינה מדם כי שם לשון שלך מדות נפרש במקומו בע"ס: ונחזור לשבון שמדות שמנו כאן: כלל זה יסיה ניידך שכל מדם שאין דיוק: ומשנינים מפשבתם בשבע מדם אמת: ומכי לך משבוש על פי שבקודות

*מקל וחומר. מגזירה שוה. מבנין אב וכתוב אחד. מבנין אב משני כתובים. מכלל ופרט וכלל. כלל ופרט וכלל. מכלל שלריך לפרט. ומפרט שלריך לכלל. כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד. כל דבר שהיה בכלל ויצא לטעון טעון אחר שהוא כענייני. ויצא לטעון טעון אחר שלא כענייני. ויצא לידון בדבר חדש. ודבר הלמד מעניינו. ודבר הלמד מסופו. ושני כתובים המכחישים זה את זה. *ושם ישמעאל שהוא מכלל לפרט דין מקלתם מדבר שניינים ודין מקלתם לא פרטו עם שפרטו: ועוד מסתחילו לפרש שפרטי מקלתם ומזרו ומנו ומבלו: ול"ל מפני שמזכירו כלל ופרט וכלל לין דומין את שכללות ושפרט מזר ואתר בפרט וכלל ופרט לי לתת דן יצא כעין שפרט שהרי לתו דנין את שכלל כעין שפרט ומסתחילו לפרש כאלו סיכה דין כולם עד שפיק: ות"ת הרי שפיק בכלל שלריך לפרט ופרט שלריך לכלל לא שפיק ניניסם לכלל ופרט וכלל שדולין את שכל ומפני זה אתר בפיכן על אם שפיכה בפרט וכלל ופרט וחזר עוד ואתר ופיכה עד שפוף: מקל וחומר כילד ולפנים יכל יצא בפניה שלא תכלם שבעת ימים קל וחומר לשכינה שהכניסה עשר יום. פיכוף שתלמוד לא בא ללמד שדולין קל וחומר למה לי למכתב שניתת לפנים שלא כלל אלא ולפי לשמוני לשכינה שהכניה עשר יום. ומדכתב רחמנא שבעת ימים גמרינן הרי דשבתי יתיר בפרק מוץ מפני כתובים המכחישים זה את זה. שגם היא מפורשת בתורה כדאמרינן לקמן בתוך אחד לומר ויכד ה' על סר סיני וכתוב ה' לומר כי אין בשמים דבתי אתכם ועתה אם בתוך שלפי ויכניע ניניסם שנאמר אין בשמים שתניך אם קולו ליסרך ועל הארץ שלך לא אמר שגדולה פיכוף הוא בשמים שהוא אם ומים שבשלש דעות שהם העליונות על הסם שבר לדבר מתוכה: וזאת היא שבשבעם שאמרו רז"ל [כאן ומכילתא פ' יתרו] לא שבשבין בשמים מסוויתן כלל: ומזו שבשבעה שבשבשיעה שבתוב שבלפי שתקן שני כתובים המכחישים זה את זה ולא בא שבתוב שבלפי כדי להכריע ביניהם שבשבע מדות דר"ל *לפי הקבלה הנמלאות בכ"י יעלה המספר לע"ו: *כן הגי' בכ"י וכל המאמר עד שק"ו לריך פיקון:

עכבין

מסרת התלמוד

[א]בתורת כהנים עשרה עזרה: [ב]בספרי ג"ש (קיח.) גרסי נדרשת נהן וכן גי' כ"ם מקיזון בספר בהכריזות בחי מדות ג"ש פ' ותולי היה לגזן הבריתא בתהדרין (פו.) שבה לשמוי שלשתלמוד בבלי ופרט וכלל ופרט דלי אית ליה לע"ג דסוי *לפרט וכלל ופרט לפי שכי סוי ליה למתניית כי היכי דתנח גזין אב מכתוב אחד. וגזין אב משני כתובים וכלל סלריך לפרט ופרט סלריך לכלל. ודבר שלמד מעניינו ודבר שלמד מסופו. ולע"ג דכל כני כפולים ניתנו וכל מד מניינו מסיב לנו לשלם עשרם מדות. ות"ס פרט וכלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט. מכלל שהוא צריך לפרט ומפרט שהוא צריך לכלל: (ב) כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כלו יצא. כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ליטעון טען אחר שהוא כענינו יצא להקל ולהחמיר. כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ליטעון טען אחר שלא כענינו יצא להקל ולהחמיר כל דבר שהיה בכלל לידון בדבר חדש. אי אתה יכול להחזירו לכללו עד שיחזירנו הכתוב לכללו בפירוש. דבר הלמד מעניינו ודבר הלמד מסופו וכן שני כתובין המכחישים זה את זה עד שיבא הכתוב השלישי ויכריע ביניהם: (ג) [ג]מקל וחומר ביצד ויאמר ה' אל משה ואביה ירק ירק בפניה הלא תכלם שבעת ימים תסגר שבעת ימים קל וחומר לשכינה

ארבעה עשר יום אלא דיו לבא מן הדין להיות כנדון תסגר מרים שבעת ימים מחוץ למחנה ואחר תאסף: (ד) מנזירה שוה כיצד נאמר בשומר שכר אם לא שלח ידו במלאכת רעהו ונאמר בשומר חנם אם לא שלח ידו במלאכת רעהו מה בשומר שכר שנאמר בו אם לא שלח ידו פטר את היורשין אף בשומר חנם שנאמר בו אם לא שלח ידו יפטור בו את היורשים: (ה) [1]מבנין אב מכתוב אחד כיצד לא הרי המשכב כהרי המושב ולא המושב כהרי המשכב הצד השוה שבהן שהן כלים עשויין לנוח אדם לבד והזב מטמא אותו ברובו לטמא אדם במגע ובמשא ולטמא בגדים אף כלים שהן עשויין לנוח אדם לבדו יהא הזב מטמא אותו ברובו לטמא אדם במגע ובמשא ולטמא בגדים יצא המרכב שהוא עשוי לסיבלון אחר: (ו) מבנין אב משני כתובים כיצד לא

פירוש הראב"ד

עכ"ין כנ.] נזכור נקב ונלן כתוב לאסר לומר תקדים וכתוב לאסר לומר לה יקדים וכביעו ניניסם מדעתם ותרנום לפי רחיותם כמו שלמדו מקל ומומר דסכיסם כמה קלין ומחורין נכל התורה. ומה לקחני עד סיפא סכתוב הסלישי ויכריע ניניסם סכי קאמר סני כתובים המכחישים זה לא זה לי לאחם נסלישי לרחותן ונסחזיקן נסנום נלא תחזיק לעכין לומם כל עם שתוכל על סיפא סכתוב הסלישי ויכריע ניניסם ולא תעשה כפי סכלכעה לאסר תרלה וכו'. ומניכקא סכתוב כפי לעתי כך היה ומני כתובי' המכחישים זה לא זה עד סיפא כתוב הלישי וגו' וכך פירושו זו מדם נוסנת נתורה שים כתובים המכחישים זה לא זה כלומר הסם נכלין המכחישים זה לא זה עד סיפא סכתוב הסלישי ומתרן לומם היכלך מכלן ים לנו ללמוד ולתרן כל סני כתובים סהן קלין זה על זה ולא (שהמה) [שהמה] לאסר מסם ולא שהחזיק לא לחורה נסנום: מגזירה שוה כילד נאמר בשומר שכר לם לא שלח ידו בשלחת רעהו ונאמר בשומר חנם לא לחלק נין סיורסין. לם לא שלח ידו עם הלישות יד לחשורה בשומר שכר פעל פעל בם לא לחלק נין סיורסין. פירוש כלאמרינן בשבועות [מז.] שבועת ס' תסים נין שניסם ולא נין סיורסין כלאיתא נחסם: ומלישות יד נין לשומר שכר נין לשומר חנם לא לריכי לגופייהו לאתו מקל ומומר לשומר לחנם כלאיתא נפרק המפקיד [מח:]: מגזירה שוה וכתוב לאסר לא סני המשכב כסני המושב ולא סני המושב כסני המשכב וכו': מגזירה שוה וסני כתובים המכחישים לא סני פרשת נדות כסני פרשת שלוח טמאים ולא סני וכו'. פשוטן של דנרים מגזירה שוה וכתוב [לאסר] כלאמרינן נעלמא לומד מסה שמלא לא לאתיה וכו': מגזירה שוה וסני כתובים סדא מתני מלא מתני. ומלשר יהוע לכל לומד מסה שני כתובים המכחישים כאחד אין מלמדין ומשום סני לעשות לעלמא דכל שני כתובים המכחישים לא לריכי לא נמרינן מגזירה שוה

לא פרשת הגרות כהרי פרשת שלוח טמאים ולא פרשת שלוח טמאים כהרי פרשת הגרות הצד השוה שבהן שהם בצו מיד ולדורות אף כל דבר שהוא בצו יהא מיד ולדורות: (ז) מכלל ופרט כיצד מן הבהמה כלל מן הבקר ומן הצאן פרט כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט: (ח) מפרט וכלל כיצד כי יתן איש אל רעהו חמור או שור או שה פרט וכל בהמה לשמור כלל פרט וכלל נעשה כלל מוסף על הפרט. [ל]מכלל ופרט וכלל כיצד ונתת הכסף בכל אשר תאוה נפשך כלל. בבקר ובצאן בין ובשכר פרט ובכל אשר תשאלך נפשך חזר וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט לומר לך מה הפרט מפורש דבר שהוא וולד וולדות הארץ וגדולי קרקע אף אין לי אלא כל דבר שהוא וולד וולדות הארץ וגדולי קרקע יצאו כמהין ופטריות: (ט) [מ]מכלל שהוא צריך לפרט ומפרט שהוא צריך לכלל כיצד קדש לי כל בכור. יכול אף נקבה במשמע ת"ל זכר. אי זכר יכול אפילו יצאת נקבה לפניו. תלמוד לומר

פירוש הראב"ד

ופרט לך הכתוב בחמד מכס מיכח מיד ולדורות לף פורט לחי לח כולן ומעט מיכם דבכהיל לחכמן לכו לחבוייכו מיד ולדורות ולף על גב דבפרטא חמור לא כתיב בים מיד ולדורות ככותו בפרטא לו בזוכחא לחכיתא מיכח לישא כדכתיבן לעיל בחלוח טעלים לף על גב דבפרטא לו לא חמכמן לדורות בזוכחא לחכיתי מיכח לחמכמן: ולחי קחיט לך לחי תלח לכתח מלי טעמא קל חמיב לם לחלי מילחא בחגין לא לישבי לים למיכחבם בגזיכם בוח בחם ילפינן לם גמ. לישא לעיומר מכוח לנו לא מפגן לגופייהו ללח מכוח לחי ילפינן לנו בגזיכם בוח וכחי לחכמן לכחי ישמעלא בחכמת כלם בפרק המפלח [כא:] דכגיכא לים כל גזיכם בוח בלחיכם מופנם כל עיקר לין למדין ממנם מופנם מלד לחד [ם]למדין ומפיגין: ועוד מזה כעכם בחם חלח בכל בחוכם ילף מכרות ובלוח טעלים ביכו מיד ולדורות ולא לחותם בכבחיות בלבד בלחוב בהן לו חלח לכל טעלים בחבוכם בהן קדויין מעות. ובח דקחני בכא בלד בלום בחבוב בהן גו חלח לו מדוקיים לנו נקב לים חלח בח לוחב קלמר: חדע בחם בחילב בחחם בכבח מיד ולדורות דילפינן לם בחחכת קדושין [כא.] דילפינן מע"ז דכחיב בה מכיום ובלחם לדורותיכם הח לא כתיב בה בחילב לו ולא לום חלח מדכתי' ויחמור מחמרתי מוחותי מוקותי: וילפינן לם חם לוחם מע"ז בבגין לא חילב בכל בחוכם כולם נחי ילפינן בחם כתיב חלח טעלים: ות"ת ובלא חלח בחחם כתוביס ניכבו נכות ובלוח טעלים וע"ז ובל"ע לין מלמדין: חיכא למימר מה לע"ז בהן כופר בעיקר ובדר דיכא נכות ובעלות יוכיחו. מה לחלד בחום בחבן בהן [יח] בחם לד בעים ע"ז תוכיח ומזה חדין לא רחי זה כרחי זה חלד בחום בחבן בהן גלוחם לף מיד ולדורות לף כל וכו' לחכי לא תנייח בכא מחום בבגין לא ומחי בחוביס וכבין לא מחחחם כתוביס חד גוונח ניכבו ולא לכיכי למחנייח: מכלל ופרט. כילד חדם כי יקריב מכם קרבן לי"י מן בהחמה כלל פיכום הוא לחיה חחכי חיה בכלל בחמה. בקר ולחן פרט ומחמעט חיה מן הקרבן. ות"ת כלל ופרט למה נכתב כלל הוחיל ולין למדין ממנו. כדי חחדע כי בפרט דוקא הוא ולא גמרי מיניה בבגין 'לא: מפרט וכלל. כילד כי יתן לים לל לעבו חמור לו חור לו חם פרט וכל בהמה כלל עבה לת בכלל מוסף על הפרט. חם מילחא פליגא חגמרא דילן דקא [ל]לחלי קלא בכלל ופרט [וכלל] כי יתן לים לל לעבו כלל חמור לו חור לו חם וכל בהמה פרט לחמור חזר וכלל מה בפרט מפורש דבר חחטלטל וגופו ממון ומחכילחת דל' ישמעלא בכלל ופרט דבים לים כי בכא וכחם בחכילחת קל דבים לחמור עד שילמר לו חמור לי זה חבל חם למר לו תן עיניך על זה הוא פעור ומשום הכי לחמור לאו כלל הוא. וכי יתן לים לל לעבו לאו כלאח הוא משום דהוא לים בלל בלמיך בפרט למה יתן לותו לבעבו לחמור לו בחייבא מעובה. ומפייס בה בכי וכל בהמה. חמור לו חור לו חם למה לי תלו נאמר חמור לו חור לו חם לחייב לומר עד שיפקיד חללו כל בהמה לכך נאמר חמור לו חור לו חם לחייב על כל לחד ולחד בפני עלמו ובחכמת נזיר פרק חלם חלמים מיגין [לח.] דבים כ' חלישוב לבכי קלחי בנזיר בחישב וקאמר חלי כיבי כיבי כל חילי וחלי חישב חישב חישב בבחיבת. ותחישב חילחת טובת לכ' חלישוב חלי חיכא בין חישב וכיבה ותישב וכיבה. ועוד חסחת לעולן דדבים כללי ופרטי כי הוי פרט וכלל חמיבן בעשה כלל מוסף על הפרט וחחבי כל חילי לעולן דדבים כיבויי ותישובי לף כל חכן ומסתבא דסיימו טעמא דל' חלישוב דביבוי גופים דסיימו מכל חשר יעשה מגפן סיין ולא גפן עלמו כדחבים' לעיל. ומה דכתב רחמנא לפרט לחיובי על כל חד ותד בחחי נפשים כדחמר ומה דקחני חלי חישב חישב בחיבת לאו מדיוקא דחישב נקט לם חלא דחיוך חישובת לחישובת וביבוי לביבוי. ולחי קחיט לך לפח לחכת ד"ר ישמעלא דלא דבים בחחי קבל כלל ופרט וכלל דבר חטלטל וגופו ממון חבל לים לימא בבעלי חיים לין מיבי לחכיבא לף. חיכא למימר יליף לם מעופר חבם חייב שופר חבר חכר וכו' מה פרט וכלל וכלל כילד. ונתת הכסף בכל חשר תחוה בפשך וכו' מה פרט מפורש ולד וולדות בחכר סיין ובפכר ובפלן ולד וולדות בחכר כי סיין יוצא מן בחכר לף כל ולד בעבדים ובבהמה יולדת מן בבהמה וכולן תחלת בריותן מן בחכר לף כל ולד וולדות מן בחכר למעוטי מיס ומלח דלמו ולד כוח בחיבו פרי למעוטי כמיין ופטריות דלחב"ג דפיכות הן לחו ולד ולדות ניכו בחכי חיין יוצח מזבח לחכר למעוטי עופות בלח בבלמו מן בחכר וקחכ ומכי מפכם לם בעיכודין [כז:] דלימח חבח לחכיתי דדבים כללי ופרטי וקחמר מה בפרט מפורש פרי מפרי וגידולי קרקע לף כל פרי מפרי וגדולי קרקע. וקחמר כי דגים לימכו מי מלרעא קל כבו. ובעיכודין בפרק בכל מערבין [סח] מפכם בחלי קל מפלגי: מכלל בחריך לפרט ומפרט בחריך (לפרט)[לכלל] יכול לף בפרט חכם לי כל בכור יכול לף בקבה ת"ל זכר. ולחם לי בים כלן בפוח לפון בלח מילו בלל ופרט זה בכל בחוכם חלח כך לחוי לבים תקדים כל בכור יכול בבקך ובלחך הזכר תקדים ומה טעם בכותב חחלם מפני בחלם בקמוך בפרט ולחם בעיני בכבר בכלל בלבניו הוא קדם לי כל בכור פטר כל בחם ולינו כן דבני כללות ובני פרטות הוא דוקם בחלמון הוא כל בכור תקדים הזכר וזה פרט בחריך לכלל לפי בחזכר ממעט לעם"י בפוח פטור בכותב ובחיבם בכותים ות"ל בכור. ובחני הוא קדם לי כל בכור פטר כל בחם וזהו כלל בחריך לפרט ופרט בחריך לכלל כדמפכם ולחזיל בפכלל ממעט ממעט בפרט ופרט ממעט בכלל. חלח בחלי הולם בגרסתם בזוה בעטה בחכות בפרק בלוקח עובד פרעה [יט.] ובקי בחלי בחם דקחני לי זכר יכול לפילו יולם נקבה לפניו ת"ל פטר רחם מלי טעמא לא לייתי לים מבכור חלם נקבה לפניו בני לינו בכור לרחם ומעם"י בפוח פטור בכותב ובכור לדבר חמר לא הוי בכור כדקחני בייח לי פטר רחם יכול לפילו גולל חמר יולא דופן ת"ל פטר רחם. וכיון בחלי הולם הגרסת מתולמת בגמ' דילן קבה עלי מלד לבבם חת זו. ולחיבבר לומר מפני בחמו מולחים בכמה מקומות בחם בחכים הזכרים בלבד חמר לא הוי בכור בכותב בלוחם פרטם הזכר ובכל בחבר פטר חמור ובם בכור ובחיב כל בכור יולא דופן ובלחך הזכר תקדים ממנו בכור חמר יולא דופן ת"ל פטר רחם. [ל]פטר דזכר ומם בני פרטים לכלל חמר וחבלל הוא קדם לי כל בכור בחוא כולל נקבות וזכרים ויולא דופן בח הזכר ומיעט בנקבות בח פטר רחם ומיעט יולא דופן כלמתכן לם חלי בח הבכור ומיעט גולל לחמר יולא דופן והוא בח דרך בחבם: כלל בחריך לפרט בבבלמא פרט בחריך לכלל חיכא בחכי מולין ממעט בחבר פטר בחבם הוא הזכר ופטר רחם ומעט בני פטור ויולא יולא דופן. וחכלל הוא הבכור ומולין בפטור וגולל לחמר יולא דופן. בחם כי בחבר לריך לכלל כי הוא מלמד עליו מה בלין בן בזמר כללות ופרטות בחכלל מפורש לעלמו כמו בלמד למעלה מן בבהמה כלל לתן וקרא פרט וזה בחבר חיבו לריך לכלל כלום חלח בחכלל בחריך לפרט מה הוא: ות"ת מבני בחכל בים בכלל וזה בחבר ממט וזה בחבר מלמד על בחכלל חלח יבים בחל כמעטו ממ"ל כל בחכל ופרט בבבלמא כך בם בחבר ממעט מן בחכל ומה בחבר יש בין זה לאחרים: עמה דע וחבן חלח מבני בלמיעוט נקבה זה בחכל בחריך לפרט בחריך חלח בחוא לריך לפרט לותו בחלמלח נלמר בלח בחכל ולא נלמר פטר רחם לא חייתי יודע בחבם קפידא לעניו בכותב ולא בים מקפיד חלח על מי בחוא רחמן לולדות לו לחמון לזכרים וכבלמר פטר רחם עכבין למדנו כי פתיחת רחם בכלל הקבדת בכותב הוא. ומשום בני נקבה זה בכל בחריך לפרט כי הוא לריך לפיוום בפרט מה חלח בחבר חמן בן בזבחם בקר ולח בלמר בל בחבם ולפיכך למדנו חין בכלל חלח מה בחבר ומיוחד בו נמל, מולין [פח:] בחוא כלל בחריך לפרט וכבחו בעבר חלח דבחיבן לבו בכלל ופרט משום דהוי כלל בחריך לפיוום בפרט משום דהוי כלל בחריך לפיוום בבלל ופרט בחבר חלח בחבר חיבו בכלל בחריך לפיוום חמיבו לבו בכלל

לומר פטר רחם אי פטר רחם יכול אפילו לאחר יוצא דופן תלמוד לומר בכור
זהו כלל הצריך לפדיון ופרט שהוא צריך לכלל:

פרק א [1]כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו
יצא אלא ללמד על הכלל כלו יצא. כיצד והנפש אשר תאכל
בשר מזבח השלמים אשר לה' וטומאתו עליו ונכרתה הנפש ההיא והלא שלמים
בכלל כל הקדשים היו דכתיב זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת ולאשם
ולמלואים ולזבח השלמים. וכשיצאו מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו יצאו
אלא ללמד על הכלל כלו יצאו. לומר לך מה שלמים מיוחדין קדשים שקדושתן
קדושת מזבח אף אין לי אלא כל דבר שקדושתו קדושת מזבח יצאו קדשי
בדק הבית: (ב) כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל לטעון טען אחר שהוא
כענינו יצא להקל ולא להחמיר כיצד ובשר כי יהיה בו בעורו שחין ונרפא
וכתיב או בשר כי יהיה בעורו מכות אש. והלא השחין והמכוה בכלל כל
הנגעים היו וכשיצאו מן הכלל ליטעון טען אחר שהוא כענינו יצאו להקל
ולא להחמיר. להקל עליהן שלא ידונו במהיה ושלא ידונו אלא בשבוע אחד:
(ג) כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל לטעון טען אחר שלא כענינו יצא
להקל ולהחמיר. כיצד ואיש או אשה כי יהיה בו נגע בראש או בזקן. והלא
הראש והזקן בכלל עור ובשר היו. וכשיצאו מן הכלל ליטעון טען אחר שלא
כענינו יצאו להקל ולהחמיר להקל עליהן שלא ידונו בשאר לבן. ולהחמיר
עליהן שידונו בשער צהוב: (ד) [2]כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל לידון
בדבר חדש ואי אתה יכול להחזירו לכללו עד שיחזירנו הכתוב לכללו בפירוש.
כיצד ושחט את הכבש במקום אשר ישחט את החטאת ואת העולה במקום
הקדש שאין תלמוד לומר כי כחטאת האשם הוא לכהן. אלא לפי שיצא לידון
בדבר חדש בבוהן יד ובבוהן רגל ובאזן ימנית. יכול לא יהא טעון מתן דמים
למזבח. ת"ל כי כחטאת האשם הוא לכהן. הרי החזירו הכתוב לכללו בפירוש.
לומר לך מה חטאת טעונה מתן מזבח אף אשם טעון מתן מזבח: (ה) [3]דבר הלמד
מענינו כיצד ואיש כי ימרט ראשו קרח הוא טהור הוא. יכול יהא טהור מכל
טומאה. תלמוד לומר ובי יהיה בקרחת או בגבחת נגע לבן אדמדם דבר למד
מענינו שאינו טהור מכל טומאה אלא מטומאת נתקים בלבד: (ו) דבר למד
ממופו כיצד ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם משמע בית שיש בו אבנים
ועצים ועפר מטמא יכול אף בית שאין בו אבנים ועצים ועפר שמטמא. תלמוד
לומר

פירוש הראב"ד

לשמור מלי טעמא מצינ לכלל וכלל לריך לפרט על כי יתן שכתיבה כזו לינה
מתנה לכלל פקדון הוא לשמרו ול"ל מלכתיב בפרשה ונוגע מגיע כתיב וקרבן
שעל כניה לל כתלמיס הם לל שלם יהו נמלחת כעבו ללמוד כתליך שמעיין
כי כתיבה חזלת לינה לכלל לפון מפיכה לפרט כלכתיב תנה לותו על
ידי ולני לשמיני לליך. וכל לשר יש לו נתן בידו שכם לפון שמיכה משום שלי
לשמור עיותר הוא ולדשיון לים לכללה: כל דבר שכיה בכלל ויצא מן הכלל
ללמד לא ללמד על עלמו יצא לכלל ללמד על הכלל כולו. וכלשה לי כי שני
דברים הם כלומר כל דבר שכיה בכלל ויצא ללמד לשם יצא שכלי גופלי ללמד
יצא הוציל ולא נתפדם הו דבר ולא ללמד על עלמו יצא שכלי לא נתפדם הו
כלום לכלל לא ללמד על הכלל כולו יצא: כיצד וכבשם לשר תלכל בשר מזבח כשלמים
לשר כ"י ושומלתו עליו וכרתה וגו' ולכלל שלמים בכלל כל הקדשים הם שכלי
ללמד בפרשה לחור לל כבכיים ויבזכו מקדשי בני ישלילל וכו' שכי כתיב כרת
בשומלות קדשים. ול"ת למה לין לריך מלם זו בכלל ופרט ולמה לין לריך
מם שבפרט ועל כשלמים יכול חייב ועל כשאר יכול פטור נשיב ונלמד כי כלל
ופרט כמוכחים בפתי פרטיות לדברי הכל לין לריך לומו בכלל ופרט וכתי
לימת בשמים בפ"ק [ו:]: וכל דבר שכיה בכלל ויצא מן הכלל לטעון טעון לחר
כתוב בכעייכו כילד ובשר כי יהיה בו בעורו שחין ולכלל שחין ומכוה בכלל כל
וכו' פילם טעון לחר שכתוב בכעייכו פרט לחר שים בו מקלת כעין לרחת כלשון
הפרט בלשון שכתוב בכלל הזכיר בו מקלת כעין ומיכ מקלת כגון שחין
ומכוה שפרט בשם כל כעין. ומיכ משם מחיה ושכתוב שנית נלמד כתליל
ומחוקק לפרש בו לין לעשלה ועשה משם פרט בפני עלמו מם שהזכיר הזכיר
ומם שכיה הניה ולינן מעונין לכלל מם שנתפרש בהן וחזה להקל ולכלל לשמיר
שלל יהו מעונין מם שלל נלמד בשם. ושל דקלמרינן ולכל לשמיר משום דקל
בעי למיעבד בעלם שלפנים יכל להקל ולשמיר קלמר נמי בשל ולכל לשמיר
ולפ על גב דלכל לריך: וכל דבר שכיה בכלל ויצל לטעון טעון לחר שלל
כעייכו וכו'. כילד ולים בו לחם כי יהיה בו נגע בראש או בזקן ושלל בשם
וזקן בכלל עור ובשר היו וכשיצלו לטעון טעון לחר שלל כעייכו פיכם
בעומלת נתקים שלינם לכל שלת בשורת שלילת נגעים ולל
למעלה מהן ולל למעלה מהן [4]יכל להקל ולשמיר להקל שלל יהודו
בשאר לבן. לשמיר שיהודו בשאר לטוב וליינו קל ומומלת שנקלין דו מן סדין
שכתוב ומתמיכין דו לתת עליו דין שלחר שנתפרש דו ולם הוא קל משכתוב
ידדין הוא דמלי למיעבד להקל שלל יהודו בשאר לבן שלל לפי שלין נגע
ושלת מעומלין בכהם וזקן כשלינה בדוכתין ולם לין נגע לין מלים מעום
שכי לל לטעריך: דבר שכיה בכלל ויצל לידון בדבר חדש יכול יהו כתם לי לתה יכול להחזירו
לכללו וכו'. כילד ושכתוב לת הכבש במקום לשר יכתב לת החטלת וכו'
ת"ל כי כחטלת לשם הוא לכהן פי' שכשי כבר נלמד בפרשת לו לת לשכן
שלל לפי שיצל דבר שהיה לידון בשומות: ולי קשיל לך כיון שהוזכר לכללו
שחיצל לפון דעשהם בישלל דקלל לעם לי וכלל כבר נלמד בפרשת לו לת לשכן
במקום לשר יכתבו יכתבו לת השלם ולת דמו יזרוק וכו' של מילתל
מיפרשל כלכתי' לפי שיצל לידון בשומלת יכול מקום השומלה שם לת לשכן שחיצל
ת"ל ושכתב לת הכבש וכו' ולשמ"י שהזכירו בשחיצל לפון שם לל שהזכירו לכלל
דבר לל היה מוזכר: ות"ת עם בין מלם זו למד לשומה שהזכירו שהזכירו שכי לין

מסרת התלמוד

[1]כריתות (ג:) יבמות (ז.) ע"ז היעב: [2]יבמות (ז.) וזבחים (עב.) [3]סנהדרין (סו.): *[4]ל בשקלים ובלשון משנה לשקלים עי' נ' נגעים פי"ב מ"ל ובפ' מלוקת פ"ב גרסי' לשקלים ולכלי כאן לו
בשקלים על שכתב קוכות ולהגיה בית הבגדי על השניים וגי' כבינו בפי' לפ' מלוקת לשקלים במקום לשקלים:

לוסר ונתץ את הבית את אבניו ואת עציו ואת כל עפר הבית. דבר למד מסופו שאין הבית מטמא עד שיהא בו אבנים ועצים ועפר: (ג) שני כתובים המכחישים זה את זה עד שיבא השלישי ויכריע ביניהם. כיצד כתוב אחד אומר וירד ה' על הר סיני אל ראש ההר וכתוב אחר אומר מן השמים השמיעך את קולו ליסרך. הכריע השלישי כי מן השמים דברתי עמכם מלמד שהרכין הקדוש ברוך הוא שמי שמים העליונים על הר סיני ודבר עמהם. וכן אמר דוד בספר תלים ויט שמים וירד וערפל תחת רגליו. ז"הלל הזקן דרש שבע מדות לפני זקני בתורה. קל וחומר. וגזרה שוה. ושני כתובים. וכלל ופרט. וכיוצא בו במקום אחר. ודבר למד מענינו. אלו שבע מדות שדרש הלל הזקן

לפני זקני בתירה: (ה) כתוב אחד אומר ובבא משה אל אהל מועד לדבר אתו. וכתוב אחד אומר. ולא יכול משה לבא אל אהל מועד הכריע כי שכן עליו הענן אמור מעתה כל זמן שהיה הענן שם לא היה משה נכנס לשם נסתלק הענן היה נכנס ומדבר עמו. רבי יוסי הגלילי אומר הרי הוא אומר ולא יכלו הכהנים לעמוד לשרת מפני הענן כי מלא כבוד ה' את בית ה' מלמד שנתנה רשות למלאכים לחבל וכך הפסוק אומר ושבותי כפי עליך עד עברי מלמד שנתנה רשות למלאכים לחבל. וכך הפסוק אומר אשר נשבעתי באפי אם יבואון אל מנוחתי. כישישוב אפי יבואון אל מנוחתי:

פירוש הראב"ד

ותלים. וכנס מדס זו בתורס כלל ופרט לולס סטענין מתפרס בתורו ילמד. ולפי דעתי מקופו לאו דוקס לולס כל סכן סאס נתפרס סדבר בתחלתו סכל סענין כולו סולך ע"פ לופו ספירוש סרלשון וסלי דקלמר סכל מקופו מקום לכבר (המלמד) למד דבר סלמד מענייטו דסמעינן מיניס דלפי' מענין סקמוך לו כי סרוב דקרמת ונפתח וכי סרוב לולס תגזוז סלאו למדין ענין מענין וכל סכן מתחלת סענין עלמו ומקום סכי קלמר סכל מקופו כנ"ל: ומני כתובים המכחישים זס לת זס כנר פירסקו לותס בכללות: וכן הוס לומר ויט סמים ויכד גס זס ספסוק כמו כן עלמד על סכתוב סלמכנו וזסו כיולס דו במקום לאכ סדבס לפני זקני בתירה כלומר סלאכ מקייט לפניכו ומחזיק לת טעמו. וזו לישה מדס בפני עלמס לקסב עס סלס עסרס מדות לולס לפי סלאחרות סדבס לסס סיו מדות דבס גס לזו מדס עמסס. ומינן ז' מדות כך הן בקל ומומר. בגזרה שוס. וכינן לפ. ומני כתובים. פי' מני כתובים המכחישים זס לת זס. וכלל ופרט. וכיולס דו במקום לאכ. ודבר למד מעניינו. ומתי מדות סלאחרות מפורשס בפסקים בפ' וללו דברים [קו.] ומסלוק לולס מפרשו. ולישסלק מפני סדבס לסס כל סיום בהלכות פסח סולכך לכל המדות סללו: וכתוב לאכ ובנה מסס לולס לסכל מועד לדבר לתו. וכתוב לאכ לומר ולא יכול מסס לבוא לולס לסכל מועד בפ' הסליסי וסכריע כי סכן עליו הענן לומר מעתס וכו' וכן סוא לומר ולולס יכלו הכהנים לעמוד לשרת גס זס מוכח כיולס דו במקום לאכ סדבס כלומר סלאכים סכתובים בפרקיהס עשו תשובה לפני יסוע גס סוא עליהס וכן עיקר: ומלמו כללי המדות סהתורס נדרשת בסס ופרטיהס ויותר מהתס מני זסר סהכי' סגו בנרייתא ר' ילישעזר בנו של ר' יוסי הגלילי מלמדים ומתים מדות סהתורס נדרשת בהן ויש מהלו בכללם:

מסרת התלמוד

מכילתא פ' בא ופ' יתרו פרשי פ' נשא וכלל הלכה המקומות הגי' יתקיימו במקומם ולפ"ז כ"ל שהגי' הכתובים בכל הספרים וכן ג"כ וכו' בעתות וכל"ל וכל ג"כ וכו' יתקיימו במקומם עד וכו' ועי' בע"ז ל"ח סי' קכז ובשבועות מוהק לגמרי מלא וכן וכגי' הרלב"ד כלן: לתנוח דר"ז פל"ז שם קדר ז' מדות של הלל כן ק"ו. ג"ש. בנין לב מכ"ל, בנין לב מצ"כ. בלל ופרט פרט וכלל. כיולס דו במקום לאכ. ודבר למד מעניינו ודלר זס נגד דעת הרלב"ד שפי' מס שלמר ומני כתובים היינו ג"כ המכחישים זל"ז וע"ש:

פרשתא א

ויקרא

וידבר [א]הקדים קריאה לדיבור. הלא דין הוא נאמר כאן דבור ונאמר בסנה דבור מה דבור האמור בסנה הקדים קריאה לדבור. אף דבור האמור כאן הקדים קריאה לדבור: (ב) לא אם אמרת בדבור הסנה שהוא תחלה לדברות. תאמר בדבור אהל מועד שאינו תחלה לדברות. דבור הר סיני יוכיח שאינו תחלה לדברות והקדים בו קריאה לדבור: (ג) לא אם אמרת בדבור הר סיני שהוא לכל ישראל תאמר בדבור אהל מועד שאינו לכל ישראל. הרי אתה דן מבנין אב. לא דבור הסנה שהוא תחלה לדברות כהרי דבור הר סיני שאינו תחלה לדברות. ולא דבור הר סיני שהוא לכל ישראל. כהרי דבור הסנה שאינו לכל ישראל: (ד) הצד השוה שבהן שהן דבור ומפי קדש למשה והקדים קריאה לדבור. אף כל שהוא דבור ומפי קדש למשה הקדים בו קריאה לדבור: (ה) אי מה הצד השוה שבהן שהן דבור ובאש ומפי קדש למשה והקדים בהן קריאה לדבור אף כל שהוא דבור ובאש ומפי קדש למשה נקדים קריאה לדיבור. יצא דבור אהל מועד שאינו באש ת"ל ויקרא וידבר הקדים קריאה לדבור: (ו) יכול לא היה קריאה אלא לדבור זה בלבד ומנין לכל הדברות שבתורה ת"ל מאהל מועד כל שהוא מאהל מועד נקדים בו קריאה לדיבור: (ז) יכול לא היתה הקריאה אלא לדברות בלבד ומנין אף לאמירות ולצוויין. אמר רבי שמעון תלמוד לומר דבר וידבר לרבות אף לאמירות ולצוויין: (ח) יכול אף להפסקות תלמוד לומר וידבר לדבור היתה קריאה ולא היתה קריאה להפסקות: (ט) וכי מה היו הפסקות משמשות ליתן ריוח למשה להתבונן בין פרשה לפרשה ובין ענין לענין והרי דברים קל וחומר. ומה אם מי שהוא שומע מפי הקב"ה ומדבר ברוח הקודש צריך להתבונן בין פרשה לפרשה ובין ענין לענין. על אחת כמה וכמה הדיוט מן הדיוט: (י) ומנין שכל הקריאות היו משה משה תלמוד לומר ויקרא אליו אלהים מתוך הסנה ויאמר משה משה שאין ת"ל ויאמר ומה תלמוד לומר ויאמר מלמד שכל הקריאות היו משה משה: (יא) ומנין שעל כל קריאה היה אומר הגני ת"ל ויקרא אליו אלהים מתוך הסנה ויאמר משה משה ויאמר הגני. שאין תלמוד לומר ויאמר [הגני] ומה ת"ל ויאמר הגני מלמד שעל כל קריאה וקריאה היה אומר הגני: (יב) [ב]משה משה. אברהם אברהם. יעקב יעקב. שמואל שמואל. לשון חבה. ולשון זרוז. דבר אחר משה משה הוא משה עד שלא נדבר עמו. הוא משה משנדבר עמו:

פרק ב אליו. למעט את אהרן. [א]אמר רבי יהודה בן בתירא י"ג דברות נאמרו בתורה למשה ולאהרן וכנגדן נאמרו י"ג מיעושין ללמדך שלא לאהרן נאמר אלא למשה שיאמר לאהרן: (ב) ואלו הן ובבא משה אל אהל מועד לדבר אתו. וישמע את הקול מדבר אליו. וידבר אליו. ונועדתי לך. ודברתי אתך. אשר אועד לכם שמה לדבר אליך שם. ביום צוותו. את אשר צוה ה' אל משה. את כל אשר אצוה אותך אל בני ישראל. וידי ביום דבר ה' אל משה בארץ מצרים. ואלה תולדות אהרן ומשה ביום דבר ה' אל משה בהר סיני. ויקרא אל משה וידבר אליו: (ג) *מיעט את אהרן מדברות הר סיני. באהל מועד מהו אומר ויקרא אל משה מיעט את אהרן מדברות אהל מועד: (ד) רבי יוסי הגלילי אומר בשלשה מקומות [ב]נאמרה בתורה דבר למשה. בארץ מצרים. בהר סיני. ובאהל מועד. כל התורה כולה. בארץ מצרים מהו אומר וידי ביום דבר ה' אל משה בארץ מצרים מיעט את אהרן מדברות ארץ מצרים. בהר סיני מהו אומר ואלה תולדות אהרן ומשה ביום דבר ה' אל משה בהר סיני. מיעט את אהרן מדברות הר סיני באהל מועד מהו אומר ויקרא אל משה מיעט את אהרן מדברות אהל מועד דבר אל משה ולא לאהרן: (ה) רבי אלעזר אומר ונועדתי שמה לבני ישראל ונקדש בכבודי. עתיד אני [ג]להיות ועד להם ולהתקדש בהן. אימתי היה זה יום שמיני למילואים שנאמר וירא כל העם וירנו ויפלו על פניהם. או אינו אלא ליתן להם יעידה לדברות תלמוד לומר ונודעתי לך לך היתה יעידה ולא היתה יעידה לכל ישראל: (ו) אוציא את ישראל שלא בשרו לעלות בהר. ולא אוציא את הזקנים שכשרו לעלות בהר. אוציא את הזקנים שלא נראו בדבור עם משה. ולא אוציא את בני אהרן שנראו בדבור עם משה. אוציא את בני אהרן שלא נתועדו עם משה בדבור. ולא את אהרן עצמו שנתועד עם משה בדבור ת"ל אשר אועד לך. לך היתה יעידה ולא היתה יעידה לכולם: (ז) או אוציאם מן היעידה ולא אוציאם מן הדברות. ת"ל ודברתי אתך. אוציא

את

פירוש הראב"ד

ויקרא אל משה: הקדים קריאה לדבור. כלומר שלא דבר עמו פתאום עד שקראו בשמו. דבור סר סיני יוכיח כדכתי' ויקרא ס' למשה אל ראש הסר ויעל משה. אי נמי דכתיב ויסבון כבוד ס' על סר סיני ויכסהו ענן משה ויקרא אל משה ויקרא אל משה ביום שדיבר עמהן ענן וכל אלו היו עתוך הענן כדלמרינן ביומא [ד:] ויסבון כבוד ס' על סר סיני. וכתיב בתריה ומראה כבוד ס' כאש אוכלת בראש הסר לעיני בני ישראל: לא שם לומדת בדבור סר סיני שהוא לבד ישראל פי' שהיה הקב"ה רוצה לדבר עם ישראל וליתן להם עשרת הדבורות וכשראה להקדים להם תנאים ואזהרות הוצרכו לזירוזי של משה לכך הוצרך למשה לקרא אותו מכל ישראל לאותם הזירוזים: יכול לא היתה קריאה אלא לדבורות מנין אף לאמירות ולצוויים. פירוש לאותם שנאמר בהם לאמר אל בני ישראל וגו' וכגון כי ידבר אליכם פרעה תנו לכם מופת. וכגון קחו לכם שלא תאמרו דהם כן למה כתוב ומשה אף שהוא נאמרו לו הוא יעידה ולא נתועדו ולא נאמור דהם כן נועדים אל אהל מועד עם משה: תלמוד לומר וכו' ולא תוליח את בני ישראל דדיבו עם משה. כ"ל מדכתיב בפרשה זאת היה תאכלו וידבר ס' אל משה ואל אהרן לאמר אליהם ודרשינן ליה בדוכתים לאמר לבני אהרן כלומר לגמר לבני אהרן תאכלו אחר כך לכל ישראל: או אינו אלא ליתן יעידה אל בני ישראל שיאמר הקדוש ברוך הוא אל משה כשהוא מדבר עמו אל תדבר עמי אלא עמהם ולא עמי. ת"ל ודברתי אתך. אוציא את הזקנים שלא נראו בדבור עם משה. ולא אוציא את בני אהרן שנראו בדבור עם משה. אוציא את בני אהרן שלא נתועדו עם משה בדבור. ולא את אהרן עצמו שנתועד עם משה בדבור ת"ל אשר אועד לך. לך היתה יעידה ולא היתה יעידה לכולם: או אוציאם מן היעידה ולא אוציאם מן הדברות. ת"ל ודברתי אתך. אוציא

ולא

מסרת התלמוד

[א]עי' יומא (ד.) ובמדרש רבה פ' נשא העתק כל הדברים הללו לך בתלת לדיבור שנא ואקרא וידבר הקדים קריאה לדיבור למדך תורה ד"ח וכנותם הבריית ביומא: [ב]תוספתא נכרות פ"ח ומדרש שעות רבה: [ג]עי' רש"י במומא כ"י ב"א תומר: *כל המקרא הסליקים ל"ג בעל קרבן לחכן: [ד]גרס בילקוט נג' מקומו' נאמרה תורה בתלת מקרא מלכים וכו': [ה]ל"ל להתוועד וכן הגי' בילקוט:

את ישראל ולא אוציא את הזקנים. אוציא את הזקנים ולא אוציא את בני אהרן. אוציא את בני אהרן ולא אוציא את אהרן עצמו. ת"ל לדבר אליך. עמך היה הדבור ולא היה הדבור עם כולם: (ח) יכול לא היו שומעין את הדבור אלא היו שומעין את הקול. ת"ל קול לו. אוציא את כל ישראל. ולא אוציא את הזקנים. אוציא את הזקנים ולא אוציא את בני אהרן. אוציא בני אהרן. ולא אוציא את אהרן עצמו תלמוד לומר קול לו: (ט) אוציא את כלם ולא אוציא את מלאכי השרת שאין משה יכול להכנס *לתוכן עד שיקרא. תלמוד לומר קול לו קול אליו. משה היה שומע את הקול ואין כל אלו שומעין את הקול: (י) מאהל מועד מלמד שהיה הקול נפסק ולא היה יוצא חוץ מאהל מועד. יכול מפני שהיה נמוך ת"ל וישמע את הקול שאין ת"ל הקול ומה ת"ל הקול הקול המתפרש בכתובים. ומהו המתפרש בכתובים קול ה' בכח קול ה' בהדר קול ה' שובר ארזים וישבר ה' את ארזי הלבנון. קול ה' חוצב להבות אש א"כ למה נאמר מאהל מועד מלמד שהיה הקול נפסק ולא היה יוצא חוץ לאהל: (יא) כיוצא בדבר אתה אומר וקול כנפי הכרובים נשמע עד החצר החיצונה יכול מפני שהיה הקול נמוך ת"ל בקול שדי בדברו בסיני וא"כ למה נאמר עד החצר החיצונה אלא כיון שהיה מגיע עד החצר החיצונה היה נפסק: (יב) מאהל מועד יכול מכל הבית ת"ל מעל הכפרת. אי מעל הכפרת יכול מעל הכפרת כולה. ת"ל מבין שני הכרובים דברי רבי עקיבא אמר ר' שמעון בן עזאי איני כמשיב על דברי רבי אלא כמוסיף על דבריו הכבוד שנאמר בו הלא את השמים ואת הארץ אני מלא ראה חיבתן של ישראל להיכן נרמה לכבוד הזה *כלומר דחק להיות מדבר מעל הכפרת מבין שני הכרובים. רבי דוסא אומר הרי הוא אומר כי לא יראני האדם וחי בחייהם אינן רואים אבל רואים [1]במיתתן וכן הוא אומר לפניו יכרעו כל יורדי עפר ונפשו לא חיה. ר"ע אומר כי לא יראני האדם וחי אף חיות הקדש הנושאות את כסא הכבוד אינן רואות את הכבוד אמר רבי שמעון איני כמשיב על דברי רבי אלא כמוסיף על דבריו כי לא יראני האדם וחי אף מלאכים שחיים חיי העולם אינן רואין את הכבוד: (יג) לאמר אמור להם דברי כבושים בשבילכם מדבר עמי שכן מצינו שכל ל"ח שנה שהיו ישראל במנודים לא היה מדבר עם משה שנאמר ויהי כאשר תמו כל אנשי המלחמה למות וידבר ה' אלי. דבר אחר לאמר צא ואמור להן והשיבני ומנין שהיה משה יוצא ומדבר עמהם שנאמר ודבר אל בני ישראל את כל אשר יצוה. ומנין שהיה משה משיב את הדברים לפני הגבורה תלמוד לומר וישב משה את דברי העם אל ה'. אלעזר בן אחווי אומר יכול היה מדבר עמו לצורך עצמו תלמוד לומר לאמר לאמר לישראל בשביל ישראל היה מדבר עמו ולא היה מדבר עמו לצורך עצמו. דבר אחר לאמר צא ואמור להם והשיבני ומנין שהיה משה יוצא ומדבר עמהם שנ' ויצא משה וידבר אל בני ישראל. ומנין שהיה משה משיב דברים לפני הגבורה שנאמר וישב משה את דברי העם אל ה':

פרשתא ב דבר אל בני ישראל וסמכו. [2]בני ישראל סומכין ואין הגוים סומכין וכי איזו מדה מרובה מדת תנופה או מדת סמיכה. מרובה מדת תנופה ממדת סמיכה שהתנופה נוהגת בדבר שיש בו רוח חיים ובדבר שאין בו רוח חיים והסמיכה אינה נוהגת אלא בדבר שיש בו רוח חיים. אם מעטתים מתנופה מרובה לא אמעטם מסמיכה מעושה. אתה אומר בצד הזה נתרבה תנופה ונתמעטת סמיכה או בצד זה נתרבה סמיכה ונתמעטת תנופה שהסמיכה נוהגת בכל החובירין ואין התנופה נוהגת בכל החוברין. אם מעטתים מתנופה מעושה אמעטם מסמיכה מרובה. הא לפי שיש בתנופה מה שאין בסמיכה ובסמיכה מה שאין בתנופה צריך לומר דבר אל בני ישראל בני ישראל סומכין ואין הגוים סומכין: (ב) [2]בני ישראל סומכין ואין בנות ישראל סומכות. רבי יוסי ורבי שמעון אומרים הנשים סומכות רשות. אמר רבי

פירוש הראב"ד

ולא תוליאם מן הדכות. פי' שלא על פי שלא סוי נכנסים עמהם היו שומעין למה נאמר דבר אל בני ישראל. י"ל דשמא שדיבור היו שומעים פי' שדיבור (נא) היו שומעין ולא היו יודעין שלא עמהם נאמר ודוקא היה מלאכי השרת סוכלכו למעט מן שדיבור שלא היו שומעין אותו: ולא תוליאם מלאכי השרת שאין עמהם יכול ליכנס לתוך הענן עד שקכלו הקב"ה: ת"ל קול לו קול אליו. פירוש דכתיב וישמע את הקול מדבר אליו ודוקא מלי למכתב וישמע את הקול מדבר לו: ול"ל שלא על פי שלא היה שומעין את שדיבור אלא יודעים את סתורה ואת המצות: מאחל מועד למאי מלמד שהיה הקול נפסק וכו' קשה לי דכיון שהקול נפסק שלא היה יולא מון לאהל מועד כבר נתמעטו כל שעדם שאחל למה סולרך לכתוב למעט תורם מן הדכות. וי"ל שלא מן הדכות שנאמרו למשה קודם הקמת המשכן משה נתמעטו: מאחל מועד יכול מכל הבית מדבר עמו ת"ל מעל הכפרת. מיהו לעני' שלא היה מדבר עמו אלא מעל הכפרת: תמר ר' שמעון בן עזאי היכו עסיב על דברי ר' אלא כמוסיף על דבריו שדיבור היה שומע ולא היה יודע שלא עמהם נאמר למה שדיבור היה שומע ולא היה יודע שלא עמהם נאמר ולא היה שומע אלא קול בלבד: ולא תוליאם מלאכי השרת שאין עמהם יכולים ליכנס לתוך הענן עד שקכלו הקב"ה: ת"ל קול לו קול אליו. פירוש דכתיב וישמע את הקול מדבר אליו וכוא מלי למכתב וישמע את הקול מדבר לו: ול"ל שלא על פי שלא היה שומע את הדיבור אלא יודעים את סתורה ואת המצות: מאחל מועד למאי מלמד שהיה הקול נפסק וכו' קשה לי דכיון שהקול נפסק שלא היה יולא מון לאהל מועד כבר נתמעטו כל שעדם שאחל למה סולרך לכתוב למעט תורם מן הדכות. וי"ל שלא מן הדכות שנאמרו למשה קודם הקמת המשכן משה נתמעטו: מאחל מועד יכול מכל הבית מדבר עמו ת"ל מעל הכפרת. מיהו לעני' שלא היה מדבר עמו אלא מעל הכפרת: תמר ר' שמעון בן עזאי היכו עסיב על דברי ר' ש

רבי יוסי אמר לי אבא אלעזר היה לנו עגל זבחי שלמים והוצאנוהו לעזרת הנשים וסמכו עליו הנשים לא מפני שהסמיכה בנשים אלא מפני נחת רוח של נשים יכול לא יסמכו על העולות שאין העולות טעונות תנופה אבל יסמכו על השלמים שהרי השלמים טעונין תנופה. תלמוד לומר ואמרת אליהם לרבות כל האמור בענין כשם שאין סומכין על העולות כך לא יסמכו על השלמים:

(ג) [א]דם. להביא את הגרים. [ב]מכם. להוציא את המשומדים ומה ראית לומר כן אמור אדם לרבות המשומדים. מכם להוציא את הגרים. אחר שריבה הכתוב מיעט תלמוד לומר בני ישראל מה בני ישראל מקבלי ברית. אף הגרים מקבלי ברית. יצאו המשומדים שאינן מקבלי ברית. אי מה ישראל בני מקבלי ברית אף המשומדים בני מקבלי ברית יצאו הגרים שאינם בני מקבלי ברית תלמוד לומר מכם. ועכשיו הא אל תאמר אלא מה ישראל מקבלי ברית אף הגרים מקבלי ברית יצאו המשומדים שאינן (בני) [מקבלי] ברית שהרי הפרו ברית וכן הוא אומר זבח רשעים תועבה: (ד) *אדם כי יקריב יכול נזרה תלמוד לומר כי יקריב אינה אלא רשות. [ג]קרבן לה' כשיקדים הקדשו להקרבתו דברי ר' יהודה. אמר ר' שמעון מנין שלא יאמר אדם לה' עולה לה' מנחה לה' שלמים אלא יאמר עולה לה' מנחה לה' שלמים לה' ת"ל קרבן לה' והלא דברים קל וחומר ומה אם מי שהוא עתיד להתקדש אמרה תורה לא יזכיר שם שמים אלא על הקרבן על אחת כמה וכמה שאין מזכירים שם שמים לבטלה: (ה) רבי יוסי אומר כל מקום שנאמר קרבן אמור ביו"ד ה"א שלא ליתן פתחון פה למינין לדרות: (ו) קרבן לה' בהמה [ד]יכול אף החיה שהיא קרויה בהמה שנאמר זאת הבהמה אשר תאכלו שור ושה וגומר איל וצבי וגומר תלמוד לומר בקר וצאן אין לך בבהמה אלא בקר וצאן. יכול לא יביא ואם הביא כשר. משל למה הדבר דומה [ה]למי שאמר לו רבו לך והביא חטים והלך והביא לו חטים ושעורים הרי זה מוסיף על דבריו. תלמוד לומר בקר וצאן תקריבו ואין לך בבהמה אלא בקר וצאן בלבד הא למה זה דומה למי שאמר לו רבו אל תביא לי אלא חיטין הא אם הוסיף זה על החטים הרי זה עובר על דבריו: (ז) [ו]מן הבהמה להוציא את הרובע ואת הנרבע. והלא דין הוא ומה אם בעל מום שלא נעבדה בו עבירה פסול מעל גבי המזבח הרובע והנרבע שנעבדה בהן עבירה אינו דין שיפסלו מעל גבי המזבח שור שחרש עם החמור יוכיח שנעבדה בו עבירה וכשר על גבי המזבח:

(ח) לא אם אמרת בשחרש שור עם החמור שאינן חייבי מיתה תאמר ברובע ונרבע שכן חייבין מיתה. טול לך מה שהבאת אין לי אלא כשנעבדה בו עבירה על פי שני עדים נעבדה בו עבירה על פי עד אחד או על פי הבעלים מנין. אמר רבי ישמעאל הריני דן ומה אם בעל מום שאין יעידת שני עדים פוסלתו מן האכילה יעידת עד אחד פוסלתו מן ההקרבה. הרובע והנרבע שיעידת שני עדים פוסלת מן האכילה אינה דין שתהא יעידת עד אחד פוסלת מן ההקרבה. אמר לו רבי עקיבא לא אם אמרת בבעל מום שמומו בגלוי תאמר ברובע ונרבע שאין מומו בגלוי הואיל ואין מומו בגלוי לא יפסל מעל גבי המזבח. תלמוד לומר מן הבהמה להוציא את הרובע ואת הנרבע:

(ט) [ז]מן הבקר להוציא את הנעבד והלא דין הוא ומה אם אתן ומחיר שצפויין מותרין פסולין מעל גבי המזבח נעבד שצפויו אסורין אינו דין שיפסל מעל גבי המזבח. או חילוף ומה אתן ומחיר שהן אסורין על גבי מזבח צפויין מותרין נעבד שהוא מותר אינו דין שיהו צפויין מותרים אתה בישלת לא תחמד כסף וזהב עליהם ואני אקייסנו לא תחמוד כסף וזהב עליהם ולקחת לך בדבר שאין בו רוח חיים. אבל בדבר שיש בו רוח חיים הואיל והוא מותר יהו צפויין מותרין תלמוד לומר מן הבקר להוציא

את

פירוש הראב"ד

ואחלי עבוד נמי סמיכה. תשובתו שלו היה לכם ליכנס לעזרת ישראל ולסמוך עליו כעין אנשים כתתן נשמות [נ.] בשעה שמשמיעין קומכין ותכף לסמיכ' שמיעה וכשמוליאוהו לעזרת נשים שמקריבות נכלות כמו שיש לכם חלק בנכסי בעליהן עמו לכם נחת רוח וחוליאוהו להן לסמוך עליו. למדנו שלא שיתה סמיכה שתוכה סובב אלא מפני שהן שמקריבות ונכלות כמו שיש לכם חלק בנכסי בעליהן עמו להן נחת רוח וחוליאוהו להן לסמוך עליו. וכל שעה שמקום שיש לכם קבוע כי גוף הסמיכה כשמיכת בעליהן עמו אותה ומקום שכי קא משכי ליה ואי ס"ד סמיכה בכל כמו בעינן שמקום נחת רוח לנשים עבדי עבודה בקדשים ותיכף לסמיכה גופה לא הוה סמיכה גמורה אלא לעבוד בה כל דהו ומקום נחת רוח לנשים ואו לאיש לכ' יוסי דסמיכה שייכא בנשים הואיל והזקקן לסמיכתן כלל. וכל שעה שלכם כל' יוסי דל' משלים לכ' יוסי דל' משלים וכ' יסודם עליהן עליה ומתם לן תנא כל' משלים וכ' יסודם בנחת תתן בנחת מתנה [נא:] לין מעכבין את המיתות משלתקוע שה נשים מעכבין פיהום ומקום שנות שתקיעה אלמא לא שנילן לן כל' יוסי וכי תימא בעיתוין פרק שמונה תפילין [נו:] ושמכת סוכה [נח:] נמי אמרינן שמתניתין משלתא מקום שיד נכה ועיד בעלה ואמרינן עלה שנגי' פשיטא ומה תיעמ כיון דלאו בת סומכ היא בעיטול נמי שתסך ואי כל' יוסי שנילן לן ומה לישי נמי שייכא בעטילתו כשנשים ואי בעטילה שייכא משלא תיתי דתסך בעלטול ומלא דבר שניעל ביום טוב אלמא כמו לשים אלמא שמע מינה דכל' משלים וכ' יסודם שנילן לן סילבך לא מצינת שכלת בנילית דלא שרינן לסו דלישורא דלוריית אלא שלי לשלי בכבת לובא לא שרינן לאבל ישיבת סוכה ובטילת לובא גופייהו שרינן לסו דלין כאן לא שלקול ולא זלזול משום: ולולי שלין כאן משומו שייתי מעיך דו משם שלשמו דו משלת שכלת משלות [נב.] בעי כב יסודם דסום שמי שכלת לפרוזת שלין לשמר לי שלכם כל' יסודם סום עבידת יומא עבה לכתן וכו' וסייתי מעמיד דבשים על משום אלא שלין זה משומו: מ"מ רמז סדבר לשי מגלה כי סשומה לבני יסודם שלי"פ שסום פטור מן השלות מדבר תורה מ"מ מיומו מדשתן עושה כל השלות ומעבר שלא מגיע לשיעור סילבך לכ' יסודם השומה עושה כל השלות ומעבר שלין משום מגיע לשיעור סילבך לכ' יסודם השומה עושה כל השלות ומעבר עליהם: לשבות כל השלומים בעניין. פי' כל השלומים בשבת ויקבל לסייעו עולות ושלמים ודבר הכל שיה דכולהו עודו שלין בשלים חייבות בשלים: לשם

קכח

מסרת התלמוד

[א]ור"ת בר"ה שם סום ובשב הלכה כר"י דשמוקו עמו ועי' קיכה (עז.) בשל"ם שהביא משלוקת הגשוניס בזה וע"ע חיבורי השב"ש בשולין (פח.) ולשעת כוש השובשים שין הלכה כר"י נגד כנים עי' בשל"ם ישמות (קז.) מהרי"ף ושמ"ן ובשבי רבינו ים לשקדק שלמר שין הלכה כר"י ומשום דר"מ ור"י פליגי ושם לן תנא כיתייהו ושמע מיניה דמד טעמא לא שני ליה למשבח הלכה בשנים לנגי ר"י ובשל"ם פ"ה מהל' מעלה ומשום עניים כתב לשעה הרמב"ם שהלכה כשנים נגד ר' יוסי: [ב]יבומלמי מקלים פ"ח ס"ד ונשבי סולין (ה.): [ג]עירובין (סט:) סולין (ס.): *עי' בילה (כ.) רש"י ד"ה ויעשה: [ד]כלים (י.) ושם גרס כ"ם לומר ומשמע דמולק על כ"י וגרסי' שם ומה זה שלא נסמוך שלא שכשלו גרס ומה שלו שכם מוקדשים לשמים שמר המקום שלי יסול שמי עליהם עד שקדשו ושבי שלשיבו לא יזכיר ש"ם שלא על הקרבן וכן הגי' בכל הספרים היסנים וכ"ה בשבשלת דפום ויוילים מסנת ש"ם ובשל"ח גרס לשעלה בשמקום שלא: [ה]זבחים (לה.) ושם גרס בקר ושלן לשנלן לשנלת לך: [ו]זבחים (נא.) בשלמיד ומלמו כי"ג זבחים (סב.): [ז]תמורה (כח.) ושם הגי' הרי שבשבדה בה עניינה ע"ג ד' עדים וע"ם בחום' ד"ה עול וגרסי' שם כ"ם בשקום כ"י ומשמר כ"ע ליתא שם והגי' הכוכוה כ"י שסכי כ"ע בר עלוגתי' ולפ כ"ם שסיה תלמידו לשבל בחוש' ולשה שהיתה גיכתשם כלן כ"ש בשקום כ"ע:

את הגעבד: (ג) [ר]ובשהוא אומר מן הבקר למטן שאין תלמוד לומר אלא להוציא את הטרפה. והלא דין הוא ומה אם בעל מום שהוא מותר בחולין פסול מעל גבי המזבח טריפה שהיא אסורה בחולין אינו דין שתפסל מעל גבי המזבח חלב ודם יוכיחו שהן אסורים בחולין וכשרין על גבי המזבח. לא אם אמרת בחלב ודם שהן מדבר מותר. תאמר בטרפה שכלה אסורה מליקת העוף תוכיח שכולה אסורה וכשר על גבי המזבח. לא אם אמרת במליקת העוף שקדושתה אוסרתה תאמר בטרפה שאין קדושתה אוסרתה והואיל ואין קדושתה אוסרתה לא תפסל מעל גבי המזבח הא אם השבתה וכשהוא אומר מן הבקר למטן שאין תלמוד לומר אלא להוציא את הטרפה: (יא) [ש]מן הצאן להוציא את המוקצה ומן הצאן להוציא את הנוגח. אמר רבי שמעון אם נאמר רובע למה נאמר נוגח ואם נאמר נוגח למה נאמר רובע לפי שיש ברובע מה שאין בנוגח ובנוגח מה שאין ברובע. רובע עשה בו את האונס כרצון. נוגח משלם את הכופר לאחר מיתה רובע אינו משלם את הכופר לאחר מיתה. יש ברובע מה שאין בנעבד ובנעבד מה שאין ברובע. רובע בין שלו בין של אחרים אסור. נעבד שלו אסור של אחרים מותר. רובע צפויו מותרין ונעבד צפוייו אסורין. לפיכך צריך הכתוב לומר את כלם:

פרק ג תקריבו מלמד שהיא באה נדבת שנים והלא דין הוא עולת העוף באה בנדר ובנדבה ועולת בהמה באה בנדר ובנדבה מה עולת העוף שהיא באה בנדר ובנדבה תבא נדבת שנים אף עולת בהמה באה בנדר ובנדבה תבא נדבת שנים: (ב) או כלך לדרך זו מנחה באה בנדר ובנדבה ועולת בהמה באה בנדר ובנדבה מה מנחה שהיא באה בנדר ובנדבה אינה באה נדבת שנים אף עולת בהמה שהיא באה בנדר ובנדבה לא תבא נדבת שנים: (ג) נראה למי דומה דנין דבר שכולו עולה לאישים מדבר שכולו עולה לאישים ואל תוכיח מנחה שאין כולה לאישים. או כלך לדרך זו דנין דבר שהיא באה חובת ציבור מדבר שהיא באה חובת ציבור ואל תוכיח עולת העוף שאינה באה חובת ציבור תלמוד לומר תקריבו מלמד שהיא באה בנדר ובנדבה נדבת שנים: (ד) קרבנכם מלמד שהיא באה נדבת ציבור והלא דין הוא מנחה באה בנדר ובנדבה ועולת בהמה באה בנדר ובנדבה מה מנחה שהיא באה בנדר ובנדבה אינה באה נדבת ציבור אף עולת בהמה שהיא באה בנדר ובנדבה לא תבא נדבת ציבור: (ה) לא אם אמרת במנחה שאינה באה נדבת שנים תאמר בעולת בהמה שהיא באה נדבת שנים. עולת העוף תוכיח שהיא באה נדבת שנים ואינה באה נדבת ציבור: (ו) לא אם אמרת בעולת העוף שאינה באה חובת ציבור תאמר בעולת בהמה שהיא באה חובת ציבור שלמים יוכיחו שהן באין חובת ציבור ואין באין נדבת ציבור: (ז) אף אתה אל תתמה על עולת בהמה שאע"פ שהיא באה חובת ציבור לא תבא נדבת ציבור. ת"ל קרבנכם מלמד שהיא באה נדבת ציבור: (ח) דין אחר מה אם היחיד שאינו מביא עולת חובה בכל יום מביא עולת בהמה נדבה. ציבור שהוא מביא עולת חובה בכל יום אינו דין שיביא עולת בהמה נדבה. לא אם אמרת ביחיד שהוא מביא מנחת נדבה. תאמר בציבור שאינו מביא מנחת נדבה. שותפים יוכיחו שאינן מביאין מנחת נדבה ומביאין עולת בהמה נדבה: (ט) מה לשותפין שהן מביאין עולת בהמה נדבה שכן מביאין עולת העוף נדבה. תאמר שיביא הציבור עולת בהמה נדבה שכן אינו מביא עולת העוף נדבה. מה לציבור שאינו מביא עולת העוף נדבה שכן אינו מביאה חובה תאמר שלא יביא ציבור עולת בהמה נדבה שכן הוא מביאה חובה והואיל והוא מביאה חובה יביאנה נדבה. מנחה תוכיח שהציבור מביאה חובה ואינו מביאה נדבה: (י) אף אתה אל תתמה על עולת בהמה שאע"פ שהציבור מביאה חובה לא יביאנה נדבה ת"ל קרבנכם מלמד שהיא באה נדבת ציבור: (יא) ד"א את קרבנכם מקום שהיחיד מביאה משם הציבור מביא:

פרשתא ג עולה מה ת"ל שיכול לא יהו כל הפסולין האלו נוהגין אלא בעולת נדבה. עולת חובה מנין ודין הוא נאמר הבא עולת נדבה ונאמר הבא עולת חובה. מה עולת נדבה כל הפסולים האלו נוהגים בה אף עולת חובה יהו כל הפסולים האלו נוהגין בה: (ב) לא אם אמרת בעולת נדבה שאין לה חלופין. תאמר בעולת חובה שיש לה חלופין. הואיל ויש לה חלופין לא יהו כל הפסולין האלו נוהגין בה ת"ל עולה, אחד עולת נדבה ואחד עולת חובה כל הפסולין האלו נוהגין בהן: (ג) ומנין שינהגו בתמורה ודין הוא נאמר הבא עולה ונאמר הבא תמורה. מה עולה כל הפסולין האלו נוהגין בה. אף תמורה כל הפסולין האלו נוהגין בה: (ד) לא אם אמרת בעולה שאין קדושה חלה עליה בבעלת מום קבוע. תאמר בתמורה שקדושה חלה עליה בבעלת מום קבוע הואיל וקדושה חלה עליה בבעלת מום קבוע לא יהו כל הפסולין האלו נוהגין בה ת"ל אם עולה לרבות את התמורה: (ה) ומנין שינהגו בשלמים ודין הוא נאמר הבא עולה ונאמר הבא שלמים מה עולה כל הפסולין האלו נוהגין בה אף שלמים יהו הפסולין האלו נוהגין בהן: (ו) ק"ו ומה אם עולה שכשרה לבא מן העוף כל הפסולין האלו נוהגין בה שלמים שלא כשרו לבא מהעוף אינו דין שיהו כל הפסולין האלו נוהגין בהן. לא אם אמרת בעולה שלא כשרה לבא נקבות כזכרים תאמר בשלמים שכשרו לבא נקבות כזכרים. הואיל וכשרו לבא נקבות כזכרים. לא יהו כל הפסולין האלו נוהגין בהן ת"ל קרבנו לרבות שלמים: (ז) מן הבקר יהו שאמרנו להוציא את הטרפה. [א]יכר ולא נקבה וכשהוא אומר למטן זכר שאין ת"ל אלא להוציא טומטום ואנדרוגינוס: (ח) הלא דין הוא מה אם שלמים שכשרו לבא נקבות כזכרים לא כשרו לבא טומטום ואנדרוגינוס. עולה שלא כשרה לבא נקבות כזכרים אינו דין שלא תכשר לבא טומטום ואנדרוגינוס. לא אם אמרת בשלמים שלא כשרו לבא מן העוף תאמר בעולה שכשרה לבא מן העוף חטאת תוכיח שכשרה לבא מן העוף ולא כשרה לבא טומטום ואנדרוגינוס: (ט) לא אם אמרת בחטאת שלא כשרה לבא כל מין זכרים תאמר בעולה שכשרה לבא כל מין זכרים. הבכור יוכיח שכשר לבא כל מין זכרים. ולא כשר לבא טומטום ואנדרוגינוס: (י) לא אם אמרת בבכור שקדושתו מרחם תאמר בעולה שאין קדושתה מרחם. המעשר יוכיח שאין קדושתו מרחם ולא כשר לבוא טומטום ואנדרוגינוס: (יא) לא אם אמרת במעשר שהוא אחד מעשרה תאמר בעולה שהוא אחד מאחד הואיל והוא אחד מאחד תכשר לבוא טומטום ואנדרוגינוס תלמוד לומר זכר ולא נקבה וכשהוא אומר למטן זכר שאין ת"ל אלא להוציא טומטום

פירוש הראב"ד

קרקע דלא תמוד דבר שאין בו רוח חיים כשהוא לבדו בעלמא הוא. ועיסו מקרקע דמילתא בכל נעבד שבעולם ולפיכך נמי דבר לפניהן לקורבן ולפיכך להכשיר בעולת העוף אף על פי שהבשר מתבטל בו כדתנן במקבת ע"ז [משנה.] שהרי העובדים אף הכהנים ולא הבעלים הם עושים ומה הבעלים לקורבן [כאן:] מפיק תמוד בכף וחבב עליהם ולקחת וכו'. ובתמורה פרק כל הקורבנות [כאן:] מפיק לה נמי להאי מילתא מוקמתם אף שהם כל הבעלים: לא אם למדת בעולת העוף שקדושתם חלה עליה בבעלת מום קבוע. תלמוד לומר לפיכך הכתוב מדבר שהרי מותרת בהמכרה כי קא זכו מסולקן גמור קא זכו תלמוד בעלמא שלא גמרה להם קדושת שהרי קודם לכן נהקרב עליו דין (להכשיר)[להכזר] דין ליפרעה: כשהוא לומר לעשה מן הבקר וכו' ומפרש בגמרא [כאן:] מלי ולא הוא הוא שהרי לפיכך לעשה מעיקרו דדיקא מיכך עם לבעל מום שכן מומו ניכר תלמד בעלמא שאין מומו ניכר: ומן הבקר לרבות את הנוגח. וי"ו יתירה קא דריש: רובע עשה בו תוקם [וכו'] דכתיב כי יגח ולא מיגיחו. ובפרק שור שנגח ד' וכ' שוורים [נ:] מייתי לה להא דבייתה: עולת העוף שלה נדבת שנים דריש דכתיב מדכתיב ובקריב יתיכר. ומנגמה ליכא שלה נדבת שנים דכתיב גבי נסכים: מלמד שהוא שלה נבדבת נבור פי' קרן המזבח: עולת העוף ליכא שלה

מסרת התלמוד

[ר]תמורה (כט.) מנחות (פ:): [ש]תמורה (כח:) ב"ק (מ:) ע"ש תוספתא פ"ד ושם גרסינן כדהכא מעלה כיצד לחטאת מיבה: [ת]ני' תוס' זבחים (ס:) ד"ה נפש: [א]כתובות (מד:):

טומטום ואנדרוגינוס: (יב) תמים כשם שאם אינו תמים אינו לרצון כך אם אינו כעניין הזה אינו לרצון. תמים יקריבנו. תמים יקרישנו. רבי יוסי אומר תמים יקריבנו ובקרנו ויקריבנו. [ב]אמר ר' יוסי שמעתי בשושחט תמיד בשבת שאין מבוקר חייב חטאת ויביא תמיד אחר: (יג) אל פתח אהל מועד מיטפל בו ומביאו אל פתח אהל מועד. מה הוא אומר יקריב יקריב מנין אתה אומר [ג]נתערבה עולה בעולה עולה בתמורה עולה בחולין יקרבו ת"ל יקריב יקריב. יכול אפילו נתערב בפסולין ת"ל יקריבנו אוציא את שנתערב בפסולין שאינן כשרים ליקרב: (יד) מנין אפילו נתערבה בחטאות החיצונות. אוציא את שנתערב בחטאות החיצונות שאלו למעלן ואלו למטן. ומנין אפילו נתערב בחטאות הפנימיות. אוציא את שנתערב בחטאות הפנימיות שאלו מבפנים ואלו מבחוץ ומנין אפילו נתערב בבכור ובמעשר ובפסח אוציא את שנתערב בבכור ובמעשר ובפסח שאלו מתן ארבע ואלו מתנה אחת ומנין אפילו נתערב בשלמים ובתודה אוציא את שנתערב בשלמים ובתודה שאלו קדשי קדשים ואלו קדשים קלים יכול אפילו נתערב באשם ת"ל יקריבנו לבדו הוא קרב ולא שנתערב באחרים: (טו) מה ראית לומר עולה בעולה שהוא שם אחד עולה בתמורה שתמורה קריבה בעולה עולה בחולין שהוא יכול להקדיש את החולין ולעשותה עולה. [ד]יקריב אותו מלמד שכופין אותו יכול על כרחו ת"ל לרצונו הוא כיצד כופין אותו עד שיאמר רוצה אני:

פרק ד [ה]לפני ה' וסמך ידו ואין סמיכה בבמה. צפונה לפני ה' ואין צפונה בבמה. וכי אי זו מידה מרובה מדת צפון או מדת סמיכה. מרובה מדת צפון ממדת סמיכה שהצפון נוהג בקרבנות היחיד ובקרבנות הצבור. והסמיכה אינה נוהגת אלא בקרבנות היחיד. אם מיעטת[ם] מצפון מרובה לא אמעטם מסמיכה מעוטה. אתה אומר בצד הזה נתרבה צפון ונתמעטת סמיכה. או בצד הזה נתרבה סמיכה ונתמעט צפון שהסמיכה נוהגת בקדשי קדשים ובקדשים קלים והצפון אינו נוהג אלא בקדשי קדשים. אם מעטתים מצפון מעוטה. לא אמעטם מסמיכה מרובה. הא לפי שיש בצפון מה שאין בסמיכה ובסמיכה מה שאין בצפון צריך לומר לפני ה' וסמך ואין סמיכה בבמה צפונה לפני ה' ואין צפונה בבמה לפני ה' וסמך [א]אע"פ שסמך מבחוץ יחזור ויסמוך מבפנים: (ב) [ב]וסמך ידו לא יד בנו ידו לא יד עבדו ידו לא יד שלוחו. [ה]ידו על ראש ולא על גב ידו. על ראש לא על הצוואר. על ראש לא על הגבים. אוציא את כלם ולא אוציא את החזה ודין הוא מה אם הראש שאינו טעון תנופה טעון סמיכה. החזה שטעון תנופה אינו דין שיטעון סמיכה. ת"ל על ראש ולא על החזה: (ג) יכול אין טעון סמיכה אלא עולת נדבה עולה חובה מנין ודין הוא נאמר הבא עולת נדבה ונאמר הבא עולת חובה. מה עולת נדבה טעונה סמיכה אף עולת חובה תטען סמיכה: (ד) לא אם אמרת בעולת נדבה שאין לה חלופין עוף לפוטרה מן הסמיכה תאמר בעולת חובה שיש לה חלופין עוף לפטרה מן הסמיכה הואיל ויש לה חילופין עוף לפוטרה מן הסמיכה לא תטען סמיכה ת"ל עולה. אחד עולת נדבה ואחד עולת חובה הוא זו וזו טעונה סמיכה: (ה) אין לי אלא עולת בקר עולת הצאן מנין ודין הוא נאמר הבא עולה מן הבקר והבא עולה מן הצאן מה עולת בקר טעונה סמיכה אף עולת הצאן תטען סמיכה: (ו) לא אם אמרת בבן הבקר שנתרבה בנסכים תאמר בבן הצאן שנתמעט בנסכים היאיל ונתמעט בנסכים לא ישטען סמיכה ת"ל עולה אחד עולת בקר ואחד עולת הצאן זו וזו טעונות סמיכה: (ז) יכול אף עולת העוף תטען סמיכה ת"ל העולה פרט לעולת העוף: (ח) ונרצה לו מלמד שהמקום רוצה לו ועל מה המקום רוצה לו אם תאמר דברים שחייבין עליהן מיתת ב"ד מיתה בידי שמים כרת בידי שמים מלקות ארבעים חטאות ואשמות תלי ענשן אמור. ועל מה המקום רוצה לו על מצות עשה ועל מצות לא תעשה שיש בה קום ועשה. [ט]רבי שמעון אומר ונרצה לו לו ולובחו אע"פ שלא סמך הזבח מרצה: (ט) ונרצה לו לכפר במכפר אי זהו המכפר זה הדם שנא' כי הדם הוא בנפש יכפר. אין לי אלא דם המהור דם הטמא מנין וכשהוא אומר ונשא אהרן את עון הקדשים וגו'. ואי זה עון נושא אם תאמר עון פגול כבר נאמ' פגול הוא

לא

פירוש הראב"ד

טומטום וכו' פי' מעשה יליף מעשה מעשה מעכור ותמיס: כמש שאם לימו תמיס לימו לרצון פי' כל חסר בו מום לא יתקבל כי לא לרצון יהיה לכם כך אם לימו כעניין הזה לימו לרצון שהרי על כולן נאמר לרצונו הא לימו כן לימו לרצונו: תמים יקריבנו תמים יקדישנו פי' שהרי עדיין לא נמצא הילכך שלי יקריבנו על יקדישנו קאמר. ובפרשת לאמר נמי הכי דכתיב כל אשר בו מום לא יקריבו לא תקריבו לא תקדישו ומסיק בגמרא כ' יוסי לומר יקריבנו ויקדישנו ת"ל פרט למקדש ודכתיב ו"ל תמים יקריבנו ידוע לתמימות מדלא כתיב תם ולימד זה שהוא מעכור: שמעתי בשוחט תמיד שלימו מעכור בשחט בשבת מעלת ויביא תמיד לאחר. ומעתה בשחט בשבת קרוב לוודאי שהוא בשבת כיון לכ' יוסי טועה בדבר ברור אלא בדבר שיש לומר בו טעמא ומשמעינן הכא שלא בשבת ומשמו שלימו מעכור שהוא כמו מום ולא תימא למעוט מום דבעינן ניקור הלא דיעבד נמי פסול: מעשה ומיתי לו וכו'. פי' שלא יאמר יקח מייב להביאו: ומה תאמר יקריב יקריב יקריב לכתיב מום ולימד שהוא עליו הלא מום מייב להביאו: תמים יקריבנו לא פחם לאחר מועד ויקריב יחזור ויקריב קא משמע לן: ומנין לאחר מועד שהוא כתמותם לא פחם אחר מועד ת"ל יקריב יקריב: ומנין לא פחם אחר מועד שהוא כתמותם לו עולה בחולין שיעכבו עולת עולה לחזור ולהביא עולה בתמותם ומנין לא פחם אחר מועד שהוא כתמותם [ע:] לא פחם אחר מועד ומנין עולה בחולין שיעכבו לבכורי חומו ומנין ובכי לימא [ע:] בזבחים בפרק כל הזבחים [ע:] ובמקבלת נמי הכי דאמרינן עולה בחולין שיעכבו עולה בחולין ומנין עפרי חיטה שיעכבו עולה בחולין ולעשותו עולה: יכול לפי שהעבירה בפסולין נמי וכו' ובמקבלת מעשרינן לה לכולהו תעבורת בר מהכך דלמעילה לעיל ומעכבו בזבחי' [שם] קדשי קדשים מין בשלימו מינו יבעו עד שיסתלבו ויעכבו ויבילו דמי כיפה שהשם מינין זה ובדמי כיפה שהשם מינין זה ויפסיד המותר מעיקרו: ומכי מילי כשנתערבו מפיים לבל נתערבו דמש זה בזה לא מעכבי לה מעכבי לה פיקה

מסרת התלמוד

[ב]קוכה (מב.) ועי' מוקמה בפרק ב"ה ושם הגי ויבילו המיד לאחר מון מהנחתו לאכשיכו שלאחר תמיידים יהיו לכם מנוקרים תימים שלאחין מנוקרים לימים תמידים וגי' זו מייעתא לדעת התום' דלמאי קח בגמלא שם ופי' לאכשיכו כ"ל לאכשיכו לאחת מהיד שהשחתו שקול לאחיד ודיוק בתוקפתא דשלא לשמו ומוכח בתוקפתא דשלא לשמו ושלימו מנוקר לעיון זה דיוק שוה וזה שלאחר שלימו מנוקרים לימים תמידים לבל ע"ע עולים לשם קרבן. ולאחר לשון התום' ל"ע שלאחר שלימו על כ"י לאחי' בגמלא שם דגמרי' ומשמ לבקור ד' יומים כשן בג בגמ בזבחים (לז.) ולא הבילו לבשר כ"י עלמו כלן ובתוקפתא וכ"ל שהוכחת התום' לימה לוקמה קר לפי דבשם בן בג בג כי בקוכה שביך מנבייתא זו על כ"י שבשר טעה בדבר מלוה פעול ומשכי כגון שהבילו מלבשם שלימים מנוקרים דלא הוה לי' למעטי וקשה דלמאי קמך שיביקנו קודם שלימה כמעשה בתמיד (ל:) ושכח מעכי עלדמו והוה בכלל טעה בדבר מלוה וע"כ שם ל"ל שביקור זה לבדו לימו מועיל קר לביך ד' יומים וכבן ב"ב ולפ"ז כוכה התום' שלף מעכי שלביך בקור ד' יומים ולכן לא הבילו כלן דבשם תוקפתא כי כ"י ע"כ ק"ל כבן ב"ב דלכ"ב הדבל קו' הגמי בקוכה ולפלטך חד למלוה ושד לעבב וכבי' הלמב"ד ודך דתוקפתא ע"כ לא ק"ל: [ג]עי' זבחים (ע:) עד קוף הסוגי': [ד]כ"ם (ו.) וש"נ: [ה]זבחים (קיט:): [ו]זבחים (לב.) קוס' ד"ה מלי שכח: [ז]שבועות (לג:) ושם גרם לשמו בשוקס גבו ובירושלמי קידושין רפ"ב הגי' כמו כלן: [ח]שם ולא גרם שם ולא על נב ידו וכ"ם צילקוט: [ט]עי' יומא (ה.) וש"נ: [י]יומא (ז.) וש"ב וגי' התום' בבריית דהכא לפיך וכן גי' רש"י והתום' תקנו שם הגי' כמו שכתוב לפניכו ועי' רש"י ותום' מנחות (כג:) ובפי' הרמב"ד שכתב ול"ת יכלה עון יולה הבי הוא בכלל מון למקומו. לכיך לקדוק רב מקוגית הש"ס המנחות (כה.) שהי' על קושי' זו דכתיב לפני ה' משמע דחיכו מרלה קר על עון שלפני ה' לאכוקי יולה ע"ש:

לא יחשב אם עון נותר כבר נאמר לא ירצה ואיזה עון הוא נושא עון טומאה שהותר מכלל טומאה לצבור: (ג) אין לי אלא עונות דם. מנין הקומץ והלבונה והקטרת ומנחת כהנים ומנחת כהן משוח ומנחת נסכים. ת"ל לכל מתנות קדשיהם. אין לי אלא של אנשים של נשים מנין אין לי אלא של ישראל של גרים ושל עבדים מנין. ת"ל עון הקדשים ריבה הואיל ומצינו שאין כפרה אלא בדם מה תלמוד לומר ונמך ונרצה אלא ללמד שאם עשה סמיכה שירי מצוה כאלו לא כפר וכפר. עליו [2]רבי שמעון אומר את שהוא עליו חייב באחריותו ואת שאינו עליו אינו חייב באחריותו:

פרשתא ד [3]ונמך ושחט במקום שסומכין שוחטין ותכף לסמיכה שחיטה מה סמיכה בטהורים אף שחיטה בטהורים: (ב) [5]ושחט שחיט' כשירה בזרים בנשים ובעבדים ובטמאים ואפילו בקדשי קדשי' ובלבד שלא יהו טמאים נוגעים בבשר או אינו אלא בכהן וכי מנין באתה מכלל שנאמר ואתה ובניך אתך תשמרו את כהונתכם לכל דבר המזבח יכול אף לשחיטה. וכשהוא אומר והקריבו בני אהרן הכהנים את הדם אליו וזרקו מיכן ואילך מצות כהונה אבל שחיטה כשרה בכל אדם: (ג) בן הבקר לפני ה' ואין השוחט לפני ה'. [7]שמעון התימני אומר מנין שתהא ידו של שוחט לפנים מן הנשחט תלמוד לומר ושחט את בן־הבקר לפני ה': (ד) [8]והקריבו זו קבלת הדם יכול זריקה וכשהוא אומר וזרקו הרי זריקה אמורה הא אינו אומר כן והקריבו זו קבלת הדם שלא תהא אלא בכהן כשר ובכלי שרת אמר רבי עקיבא מנין לקבלת הדם שלא תהא אלא בכהן כשר נאמר כאן כיהנו ונאמר להלן כיהנו מה כיהנו האמור להלן בכהן כשר ובכלי שרת אף כיהנו האמור כאן בכהן כשר ובכלי שרת: (ה) [9]א"ל רבי טרפון עקיבא עד אימתי אתה מגבב ומביא עלינו אקפח את בני אם לא שמעתי שיש הפרש בין קבלה לזריקה ואין לי לפרש. א"ל תרשיני לומר לפניך מה שלמדתני א"ל אמור. א"ל קבלה לא עשה בה את המחשבה כמעשה זריקה עשה בה את המחשבה כמעשה. המקבל בחוץ פטור והזורק בחוץ חייב. קבלוהו טמאים אין חייבין עליו. זרקוהו טמאין חייבין עליו א"ל ר' טרפון אקפח את בני שלא היושיתה ימין ושמאל אני הוא ששמעתי ולא היה לי לפרש ואתה דורש ומסכים לשמועה הא כל הפורש ממך כפורש מחיים: (ו) [10]בני אהרן יכול חללים ת"ל הכהנים יצאו חללים. אוציא חללים ולא אוציא את בעלי מומין ת"ל בני אהרן אהרן

פירוש הראב"ד

מדת מעוט דכתיב לה כתיב מלא יפסד. ועוד שכבר נתן לו מלא עד שלא תכלית כלל דכתיב לכל מתנות קדשיכם: וכן פי' הרב לפתי ז"ל בפ"ק דיומא [ז:] ומלמד שאין לו ליכנס לשם להוסיף מלא עון פיגול ונסתייסם כתיב לה יכלם עון נותר ממנו. ות"ת נותר סיכן נאמר גו לא יפסד. תשובתך לפי שאין מקבל יוצא מידי פשוטו ואע"י שאנו דורשין ואם תאכל נאכל נאשם עליו על מנת לאכול ביום שנשחט אי"א מלמד שנאכל אכילה שאע מינה נותר גופים קלי נאכל יפסד לומר שאין נותן מלא עליו וקבל דכתיב נותר גופים עדיף ליה לאיתויי ומיניה קא ממעט לן שאם שהוא עון נותר: ות"ת יכלם יוצא פרי הוא נאכל מוץ למקומו שאם על המזבח אינו מלא כל שכן על היולא עמו: שאם עשאה לסמיכה פרי מלוא פי' שלא קמץ ונתן עליו כאלו לא כפר וכפר מעכב לה בזבחים פ"ק [ו.] כפר בעשה דאיכא גפים לא כפר סמיכה מעום דהוה ליה דלאחר שחיטה מאי טעמא דכל כמה דלא שחיט בעמוד ומעוך קאי: ואיכא דמפרשי ליה כפר נפרא לא כפר קמי שמיא פי' כפר גפרא דאפי' עשה דסמיכה כפר לא כפר קמי שמיא. דלא עבד מלוה מן המובחר: עליו ר' שמעון אומר לא שעליו חייב בחכיותו פי' מי שלאחר שרי עלי עולה חייב בחכיותה דכתי קח לכים ליה עליו לכפר מי שלאחר עלי זקוק עד שעת כפרה אבל לאחר שרי זה שם אבד אין זקוק לו: ומה סמיכה בעטורים אף שחיטה בעטורים. מפרש בזבחים בפרק כל הפסולין [לב.] סמיכה בעטורים לפני ה' וסמך. ואי לאחת נעזל ידיה ונקמוך קפנר ביאה בעלמא לא שמה ביאה: אף שחיטה בעטורים מפרש התם לאחמע' בעלמא אבל לאחיבה לדקדק לחדקת מדאורייתא דעדיך סכין לחוכח ושחיט מיהו כגון בזמן שאבל עבודת כלי יגע בעבר: וכי מנין נתת כלומר מאיזה מקום ניית שחכה בכהן שאבל יגע בעבר לו לא כחכר כהן לפני ה' ולא הפוחט לפני ה' פי' דעדיך סכין לחוכח ושחיט מאבלי: שמעון התימני אומר מנין שתהא ידו של שוחט לפנים מן הנשחט פי' שלריך שיהא השוחט בפנים ת"ל ושחט את בן הבקר לפני ה': נאמר כאן כיהון פי' בני אהרן כהנים ונאמר להלן כיהון אלא בני אהרן הכהנים אבל אלו יהא לכהן דסייעו לניתת הבזבחים דכתיב ובני אהרן יסיו לבניו אחריו למשחה בהם ונמלח בם את יהם: קבלה לא עשה בה את המחשבה כמעשה בזבחים פ"ק [יג.] כמי ניה להאי קרא לאקרא דכתב לו את אהרן לאחרין הא יכול לא תהא מחשבה פוסלת אלא בזריקה פי' מדכתי' והא יכול יאכל ביום הקריבו יאכל ביום השלישי לא יהא זריקה היא המכלה והאי קרא דכתי הא במחשבה על מנת לאכול מוץ לזמנו ביום השלישי. מנין לרבות שחיטה וקבול ת"ל והא יכול יאכל בדברים המיוחדים לידי אכילה וכו' ומחשבה פוסלת בקבלה בזריקה. ומחכין לה רבת הא לאחרין כריתי סוחט על מנת לקבל דמו למחר לא פוסלת ומעשי שהוא דבר שאי אפשר לביכך היו אלא כמחשבת. אבל המקבל על מנת לזרוק למחר. יש מחבתי' כי הסוחט על מנת לקבל דמו למחר לא פוסלת ומעשי מעני שהוא דבר שאי אפשר לביכך היו אלא כמחשבת. אבל המקבל על מנת לזרוק למחר לא פוסלת ומעשי

אהרן כשר אף בניו כשרין יצאו חללים ובעלי מומין: (ג) [ז]והקריבו בני אהרן הכהנים את הדם וזרקו את הדם מה תלמוד לומר דם דם מנין אתה אומר נתערב דם עולה בדם עולה דם עולה בדם תמורה דם עולה בדם חולין יקרב תלמוד לומר דם דם יכול אפילו נתערבו בלאו יקרבו שכן אפילו נתערבו חיים יקרבו. ומנין אפילו נתערב באשם אביא את שנתערב באשם שאלו ואלו קדשי קדשים. ומנין אפילו נתערב בשלמים ובתודה. אביא את שנתערב בשלמי ובתודה שאלו ואלו מתן ארבע. ומנין אפילו נתערב בבכור ובמעשר ובפסח אביא את שנתערב בבכור ובמעשר ובפסח תלמוד לומר דם דם: (ח) יכול אפילו נתערב בפסולין תלמוד לומר דמו אוציא את שנתערב בפסולין שאינן בשרין ליקרב. מנין אפילו נתערב בחטאות הפנימיות. אוציא את שנתערב בחטאות הפנימיות שאלו מבפנים ואלו מבחוץ. ומנין אפילו נתערב בחטאות החיצונות אביא את שנתערב בחטאות החיצונות תלמוד לומר דם דם: (ט) [ז]וזרקו יכול זריקה אחת תלמוד לומר סביב אי סביב יכול יקיפנו בחוט תלמוד לומר וזרקו הא כיצד שתי מתנות שהן ארבע: (י) רבי ישמעאל אומר נאמר כאן סביב ונאמר להלן סביב מה סביב האמור להלן הפסק ארבע מתנות אף סביב האמור כאן הפסק ארבע מתנות: (יא) והקריבו בני אהרן הכהני את הדם אליו וזרקו מת"ל שוב את הדם. [ח]מנין אתה אומר נשפך מן הכלי על הרצפה ואספו כשר תלמוד לומר שוב את הדם. יכול אפילו נשפך מצואר בהמה על גבי הרצפה יחזור ויאספנו ויהא כשר [ט]תלמוד לומר הדם הדם שנתקבל בכלי: (יב) הדם על גבי המזבח ואין הזורק על גבי המזבח. דבר אחר הדם על גבי המזבח אף על פי שאין בשר מה אני מקיים. [י]ועשית עולותיך הבשר והדם הקיש הדם לבשר מה הדם בזריקה אף הבשר בזריקה. יכול יהא זורק [יא]ורובע תלמוד לומר וערך הכהן אותם הא כיצד זורק ועורך: (יג) [יב]המזבח סביב בזמן שהוא סביב ולא בזמן שנטלה קרנו של מזבח הא אם ניטלה קרנו של מזבח ועבד עליו עבודתו פסולה: (יד) אשר פתח אהל מועד ולא בזמן פירוקו ולא בזמן שנללה הרוח את היריעה. [יג]רבי יוסי הגלילי אומר מה תלמוד לומר אשר פתח אהל מועד לפי שנאמר ונתת את הכיור בין אהל מועד ובין המזבח. יכול בין אהל מועד ובין המזבח יהא הכיור נתון תלמוד לומר המזבח סביב אשר פתח אהל מועד המזבח פתח אהל מועד ואין הכיור פתח אהל מועד ואיכן היה הכיור נתון בין האולם ולמזבח משוך כלפי דרום:

פרק ה והפשיט ונתח יכול יהא מפשיט אבר אבר ומנתח תלמוד לומר העולה מפשיט כלה ואחר כך מנתחה: (ב) יכול אין טעון הפשטה אלא עולת נדבה עולת חובה מנין ודין הוא נאמר הבא עולה נדבה והבא עולה חובה מה עולת נדבה טעונה הפשטה אף עולת חובה תטען הפשטה: (ג) אין לי אלא עולת בקר עולת הצאן מנין ודין הוא נאמר הבא עולה מן הבקר ונאמר הבא עולה מן הצאן מה עולת בקר טעונה הפשטה אף עולת הצאן תטען הפשטה: (ד) [א]אין לי אלא של אנשים של נשים מנין אין לי אלא של ישראל של גוים ושל עבדים מנין עד שתהא מרבה להביא את של גוים מנין תלמוד לומר העולה כל שהיא עולה טעונה הפשטה. מה ראית להביאן להפשט וניתוח ולהוציאם מן הפטיכה. אחר שריבה הכתוב טיעט מפני מה אני מביאם להפשט וניתוח שהפשט ונתוח כשרים בכל אדם ומוציא אני הפטיכה שאין הפטיכה

אלא

פירוש הראב"ד

מעלת קטו:] יליף לה מסעלתה דצעירן גמר עבודה דומיא דסעלתה. קבלוהו פקולין לין מייתין עליו פי' לותה דפקולין שקבלוהו לין מייתין עליו ומלן ניימו פקולין זר ומטוכא בגדים וטמא ושלח כמוץ ידים וכגלים וכולהו לימנהו בזמנים פרק בתרא [ל"ל פ"ג טו:] ומאי טעמא דכתיב עבודת מתנה למען לה בכולהנהו וכזר בקרב יומם ודכתיבן [יומא כד.]. ועבדתם עבודה תמה: ועומלם וזרות בשדרי כתיבי בפ' ויבזרו מקדשי בני ישראל כלומלת בפסחים בפ"ג [ל"ל בזמנים טו:] ומטוכא בגדים נמי כל זמן שבגדיהם עליהם כהונתם עליהם ולם לאו זרים ניהו [פס יז:]. שלח למוץ ידים וכגלים גמר מוקם מוקם ממטוכא בגדים [ג"ז פס]: שכן לם נתעבדו מייס יקדנו פי' כדלמרינן לעיל זה יקריב לפס מי פסוח וזה יקריב לפס מי פסוח: ומנין לפי' נתעבדו בלמס מי' כל זמן שבגדיהם עליהם כהונתם עליהם ולם לאו זרים לכפרות הקדיש לת הקרוב לכפרות מחלה ולמעלה בזמנים לת מזבח הזהב לפקלות מזכיר לת הלמס בלמכוכא ובזמנים פ' כל הזמנים [לח:] נפנו לענין לפר. ולין ניניסם מלמוקה: שלחו ולאו מתן לרבע פי' לתים שהן לרבע: ומנין לפי' נתעבדו בזכוך ומעשר ופשה. פי' לינתנו בתתן לרבע כך' יהושע [פס פ. ע"ש] לעש"י שלחו בזכיקה ולאו בשפיכה ותניל בזמנים פ' לית שמעי [לז.] מנין לכל הנתנין בזכיקה שנתנן בשפיכה יצלו שם' ודם זמניך יפך: ת"ל דמו פיכוס בשהות ולם מן הלמן: לי כציד יכול יקיפנו בחוט. שכי גלמי' לה כילד בפסק מתנות פי' לתים שהן לרבע ושכי לית בזמנים פ' ליזהו מקומן [נג:]: כ"ש לומר נלמר כלן כציד ונלמ' לכלן כציד פי' בשהות בזמנים פ' ליזהו מקומן גבי פר מעלת מה לכלן בפסק לרבע מתנות וכו' בזמני [פס] מפיים לה שכי לי מה לכלן לרבע קרנות לף כלן לרבע קרנות לתת עולם ניעוע יכול ויקרן דכומית מזכיות לין לו יכול סילכך שהן לרבע מתנות דקא לתרינן לאו על לרבע קרנות ללא על שתי קרנות בתלכסון מיכו נותן ומוזר ונותן בכל קרן וקרן מלותן שתי קרנות שתי מתנות על שתי כותות ושכי מפכם שתם: ושקיבינו שני לתכן לת הדם שם ת"ל שוב לת הדם מנין לתה לומר נשפך הדם מן הכלי וכו' קשיא לי הא דכתיבן לעיל שם ת"ל דם לשכשיר לת שנתערב דם עולם בדם עולם וכו' ולימשך לתת קא דכים שכח: יכול לפילו נשפך מן הגולה וכו' ת"ל הדם ס"ל מיעוטא הוא ולת הדם קתה כיון דלגופיה לינטריך לף דכתי' לף לת לף ס"ל ושזמני בפ"ג [כה.] מפיק לה להאי מלתא מדם שפר דכתן מפום ודכים שכי דם מפשר יקבלנו ולימשך דהתם למעוטי ושכל לעכב: לי נמי כתם נקדשי קדשים ובחטאות הפנימיות שכל לפי לקדשים קליס ולחטאות החילונות: שם הדם בזריקה לף בשר בזריקה. מפשה בזמני פ' קדשי קדשים [פג:] לויב היס נין כשם למזבח ובומד על הכשם חוקק למעלכה ושכי דכים כתם שם הדם לויב קרקע ומפקיקו פי' שכני על הלרץ עומד וזיקוק כדדכים שכל הדם על גבי המזבח וכל הזוקק על גבי המזבח: לף בשר לויב קרקע ומפקיקו פי' ולעומד למעה ולזיקוק לי לימשך שכני המזבח גבוה עשר לתות ומעלכה היתה שתי לתות ודלי על הכשם היס עומד וזוקק ללויב קרקע ומפקיקו ומשע מינה לויב קרקע היס ומפקיק נין כשם למזבח משמו: יכול יהא זוקק וכובע פי' דוגמתו בלמלות פ"ג וכן מלבע שלא תכנים מלבע כמו נכנין שלא לזכיה על זו כך פיכוס בעכוך. ולאי נמי יכול יהא נותן לזכר על גבי לזכר כלומר בעומד גל שלא לזכיה. ת"ל ועבך לת כילד עוכך וכותן זו גלד זו: יכול יהא הכיור נתון בין הלולם ולמזבח נתון כלפי דכום. ובזמני פ' קדשי קדשים [נח:] ליתא להא מילתא ומפיק טעמא מקבלת לתכיה דכתי' בפ' ולקח מקודי ולת מזבח הטולם שם פתח לתל מועד ובפיה גרסי' משוך קימעה כלפי דכום. ובזמני פ' קדשי קדשים [שם] ליתא נוסחי כתם דכתי' בכו ומשוך קימעה כלפי לפון ופסיל נוסחא דכתי' שם כלפי לפון לתיא כי הך דככת. ליתא שם קימעה דמשמע כוזא דכיור הוה קלי נדכום שפתא של היכל מיעוטו בלפונו דקבנר ר' יוסי הגלילי דכולים מזבח בלפון קלי דכתי' על יד המזבח לפונה כלפי ס' שלא יהא דבר מפסיקו בינו לבין ההיכל לריך שיהא מקלתו בין המולם ולמזבח כדי לקיים בו ונתת לותו בין לתל מועד ובין המזבח מכל מקום בשעכן כוזא בלפון ולדכום שפתא לתל מועד שלא יפסיקנו מן שפתא ומלי שפתא ולדכום כדי לקיים המזבח פתא לתל מועד ובפסקה מיעוטו היה לריך לי לי שפסקה מיעוטו לא הויה שפסקה לם כן כשהן מיעוטו בין המולם ולמזבח היכי משיבת נתיה וכתי' ונתת לותו בין לתל מועד ובין המזבח. מגמקת דכתי לא קשיא דלישנא דשלי משוך כלפי דכום דגרסינן הכא ממנה למעה כלומר כוזא בלפון ולא נלמר מקלות הלגו. ושלי דקלמר מזבח פתא לותל מועד כלומר כוזא בלפון ולא נלמר בכיור כוזא בפתא לתל בין לתל ולמזבח שלא בין לתל ולמזבח גבילת מפשע שלא לתל בכיור מפסיק(בין הכיור ולפתא) [כולו] לתל לריך שיהא מקלתו מפסיקו כדי לקיים בין לתל מועד ובין המזבח. מיכו לעוקמי דזבחים דכתי' בכו קיימא ליתא לשקוויי כדשקטינן ובוף דבר דעתי נוטה לשותה נוסחא דזבחים דכתי' בפ משוך קימעה כלפי דכום דכיון דכתי' ונתת לותו בין לתל ובין המזבח נפשיטא דלא קלי מעטו לפסקה כלל בהיכל כתיבי מפשיטא דהמשכת מיעוטא בדכום וכן עיקר: לין לי שטעונה הפשטה שלא עולת נדבה עולת חובה מנין. לין לי שלא עולת נדבה עולת חובה מנין וכו' נלמר הבא עולת נדבה ונלמר הבא עולת נלן מובח פי' לתפקקה שמוך דמכבי מקלת לתפי' עולת נפשים ועולת גויס. דלי מפיקנא ליכא למפכך כדפככינן לעיל לענין קמיכה עד שתהא מרבה לת הגויס ת"ל העולה קלל יתיכה הוא דלא בעולה קיימינן וכוס ליס למכתב וכפשוטה. ולי קשיא לך ה"ל דהעולה שלי ממעטינן מיכה דלא דכתי' לעיל הדם בשיעוטה דה"ל מיעוט לפ"ל דהעולה קל קמיך ונפ הפשה וניתוח ממעה מפשה נאי ממעה מפ"ל דהעולה: לאי שכיכה הכתוב כה לאו דוקא דלא מיעט תחלה ולא"כ כיצד

מסרת התלמוד

[ז]זבחים (פא:) ע"ש ובפכ"ו: [ו]זבחים (נג:): [ח]זבחים (כה.) מנחות (כ.) ויומא (מה.): [ט]ומקשה הילקוט בנבייתא זו כן דם המתקבל בכלי יזכיר ע"ג מזבח ולין זוכק לאחר על המזבח ולפ"ז לא גמר מהכא אך לתין הזוכק על המזבח: [י]זבחים (קג:) ועי"ש פס (קד.): [יא]עיין תוספתא ממש' קרבנות פ"ג שנכנס ולוכק במקום ולוכנ: [יב]זבחים (קג.): [יג]זבחים (נח:): [יד]זבחים (קנ.) ופס הגי' נכיס באקום עכו"ס וכן נס גי' הילקוט ועי' בתמ"ס פע"ה מהל' מעשה הקרבנות:

אלא בבעלים: (ה) רבי חייא אומר צא וראה את מה מיעט הכתוב למעלן את הקריבים או את המקריבים הוי אומר המקריבים אף אני אמעטם מן הסמיכה מפני שאני ממעט את המקריבים לא אמעטם מהפשט וניתוח מפני שאני ממעט את מעשה עולה עצמה: (ו) אין לי אלא שנשחטה לשמה שלא לשמה מנין תלמוד לומר העולה כל שהיא עולה טעונה הפשטה: (ז) ונתח יכול ינתח נתחיה לנתחיהם תלמוד לומר אותה אותה לנתחיה ולא נתחיה לנתחיהם. יכול אף הפסולה תהא טעונה הפשט וניתוח. תלמוד לומר אותה כשרה לא פסולה ופסולה שעלתה על גבי המזבח קריבה כמות שהיא: (ח) ונתנו בני אהרן הכהנים אש על המזבח. אמר רבי יהודה מנין להצתת האליתא שלא תהא אלא בכהן כשר ובכלי שרת תלמוד לומר ונתנו בני אהרן הכהנים אש על המזבח אמר ר' שמעון וכי עלת על לב שהוא קרב על גבי המזבח אם כן למה נאמר ונתנו בני אהרן הכהנים אש על המזבח ליתר על הצתת האש שלא תהא אלא בראשו של מזבח: (ט) ונתנו בני אהרן מה תלמוד לומר הכהן ממשמע שנאמר אהרן איני יודע שהוא כהן אם כן למה נאמר [ב]הכהן בכיהונו ליתר על כהן גדול שעבד בבגדי כהן הדיוט שעבודתו פסולה. ומנין לכהן הדיוט שעבד בבגדי כהן גדול שתהא עבודתו פסולה תלמוד לומר הכהנים בכיהונן הא כהן גדול שעבד בבגדי כהן הדיוט וכהן הדיוט שעבד בבגדי כהן גדול עבודתן פסולה: (י) ונתנו בני אהרן הכהנים אש על המזבח 'אף על פי שהאש יורדת מן השמים מצוה ליתן אש מן ההדיוט. אש שירדה בימי משה לא נסתלקה ממזבח הנחושת עד שבאו לבית העולמים. [ג]אש שירדה בימי שלמה לא נסתלקה ממזבח העולה עד שנסתלקה בימי מנשה: (יא) [ד]וערכו עצים על האש. עצים על גבי האש לא האש על גבי עצים. אמר רבי שמעון מנין לרבות [ה]שני גזרי עצים למערכה על תמיד של בין הערבים תלמוד לומר וערכו עצים על האש:

פרק ו [ו]וערכו בני אהרן יכול אפילו מאה תלמוד לומר וערך הכהן אותם יכול יהא כהן אחד עורך את כל האברי' תלמוד לומר וערכו הא כיצד אחד עורך שני אברים וכמה הן אברים עשרה ואחד בקרבים נמצא שלה עולה בששה דברי רבי ישמעאל רבי עקיבא אומר וערכו שני בני אהרן שנים. הכהנים שנים. מלמד שטלה עולה בששה. [ז]הכהנים לרבות הקרחנים דברי רבי יהודה: (ב) וערכו בני אהרן הכהנים את הנתחים מה תלמוד לומר את הראש ואת הפדר מלמד שאין הראש והפדר מהנתחים. דבר אחר שיהא פורש את הפדר על בית השחיטה שהוא דרך כבוד של מעלה. [ח]מנין שהראש והפדר קודמין לכל האימורין תלמוד לומר את ראשו ואת פדרו. וערך הכהן אותם. מלמד שהראש והפדר קודמין לכל האמורין: (ג) [ט]רבי חייא אומר מניין לשחיטה שהיא מן הצואר תלמוד לומר וערכו בני אהרן הכהנים את הנתחים שאין תלמוד לומר את הראש ואת הפדר והלא הראש והפדר בכלל האיברים היו ואם כן למה נאמר את הראש ואת הפדר אלא לפי שנאמר והפשיט את העולה ונתח אותה לנתחיה וערכו בני אהרן הכהנים את הנתחים נתחים שהיו בכלל הפשטה ומנין לראש שכבר הותז בשחיטה תלמוד לומר את ראשו ואת פדרו: (ד) [י]על העצים אשר על האש עצים נתונים להיות אש וכי כל העצים כשרים למערכה הן כל העצים כשרים חוץ משל זית ושל גפן אבל באלו רגילין במורביות של תאנה ושל אגוז ושל עץ שמן רבי אליעזר מוסיף אף של חרוב ושל דקל ושל שקמה ושל מייש ושל אלון: (ה) [יא]יכול המתנדב עולה יהא מביא עצים ואישיה עמה תלמוד לומר על העצים אשר על האש אשר על המזבח מה מזבח משל צבור

פירוש הראב"ד

כני יסכלל דכתי' נכים ענייכל מיעוטים לגוים ונשים וטעולם כיכם: כ' מייל תומך לל ולשם לת מי מעוט סכתוב למעלם סוי לומר סמקכיכים דכתי' כני יסכלל כי יקכיב מכם ודכתי' [מולין ס.] מכם נמי לסוליל לת סמשומד לגל סמשט וניתוח מעשה גנוף סעולם סילכך כיצוייל סכיכן ליה עילוייסו ופסולה דסעלתם על גבי סמזבח [פד.] יפשיט וינתח נמקומות למלמ פסולה נמי נעיל סמשט וניתוח לל מתכן לה סתם סיכל לתתן לנשרם ודל קמ"ל דיש סמשט וניתוח נלשמו של מזבח דכתיב סמשטים סמי. ודכי ליתל סתם: [ה]לליתל כמו למלומת דמק' יום טוב [לג.]: ודם נזיכים: למר כ' שמעון וכי עלת' על לב שהזר עולם לגבי המזבח. ליתר על סלתת לליתל שלל תכל לל נלשם סמזבח. ולכני כתיב נכי לסכן לשמועינן נמי סיכו נכי לסכן על סמזבח נשעת נתינת סלם שלל יעמדו נקרקע ויפיקו סלם נמעוט על סמזבח: ור' יהודה יליף סלתת לליתל נלשמו של מזבח מסלם על סמזבח תוקד דו: ומסכת יליף סיכל סכהן נלשמו של מזבח נשעת סלתת לליתל מדכתי' ונתנו לם על סמזבח דקרל יתיכל כוה דלי מכל קרל כוה למינל קלי לללעל ועכד נמעוטל. ור' שמעון יליף לכולם מלתת מסכל לללכהן נכיהונו לל לריך שלל עלם על דעת סיכל זר קכב על גבי מזבח ונסוף קרל דר' יהודה מפיק ליה למעוטי יתיכם כדלית ניומל פ' כהן גדול [יל"ל נרלשנו' כד:] ומרק נקלפי [מפ:]: לימל על כהן גדול שעבד נבגדי כהן סדיוט שעבודתו פסולה וילפינן לם מדכתיב כהכן לנבני לללכן וכתי' נים נני לללכן סכהנים לללמל כל מד ומד לריך סיכל נכיהונו סלחוי לו: עד שנסתלקה נימי מנשה כי טוב סרם לת סמזבח כדכתי' נדכרי סימים [לנ טז] לללכ שעשה תשובה ויבן [מזבח לכ'] [לת מזבח פ'] מלמד שהים סרוס: מנין לכדוב שני גזירי עלים וכו' פי' נשני כהנים דכתי' שנים עלים שנים. לללל לתמיד של שלר לת כתי' ועבר עלים שכהן נבקר נבקר: ועכרו בני לללכן יכול מלה פי' נוזמל הוה וסכי קלמר יכול לם היו לם מלה לללים יעכרום מלה כהנים ת"ל ועכך לללל לתמיד לללר ודלי לל מכשת לכו מלה לסל למרינן ולל נתמים לנתמים: מלמד שסעלה עולם נשעה כהנים פי' סתמיד נבדו מוך מסחניתין וסיין וסקולת כדלית' נמשנת תמיד [לד:] ולי קשיל לך סלי קרל נבן נשקר כתי' נימם' יומל [כו.] מתכן לם נכי מדכתי' נכלי קרל על עלים לשר על סלם לילנו דשר שלללמר נו שם ועלים ומזבח כוי לומר זה עלה של שלר כלומר מדכתי' על העלים לשר על סלם לשר על לללם מזבח מעמע לותם עלים ולם ומזבח שהזבח נמקום לשר ולזו מם שזכר נפ' לו לת לשכן על ענין סתמיד: הכהנים לרבות לת סקרנים דנכי כ' יהודה

מייתי לם נזכוכות פ' ללה מומין [מג:] ומעשה סתם כשר סוא מן סתורם לללה שלמלו שסיל מעני מכלים סעין וכן עשין וכן זבלנין: כיצד שביל' לשו דשלולין נייסו מן סתורם מעשה שלילין סוץ מזבח שלכן לשכן עובד נעשה של לשכן דכתי' כל לים נהלום מזבח לשכן. ולם עבד עבודה לכיצד עובד נעשה דשכי דכתי' כל לים לשר לו סוא לל יגע ולכיך כמו כן שילל מזבח לשכן כלומ' סוא בזבח לשכן שכשן סת לם לימו סוא בזבח לשכן לל יגע ולמו הבל מכלל עשה עשה לבל על נעל סוא כתי' סוא בו לת לשם לללסיו לל יגע ולל יסלל וכיך דשקריב דקמי עלים נלמו ומשיל נמי עבודה דכתיב כי סוא בו ולל יסלל וכיך דשקריבי מקום שלילין סוץ בזבחו של לשכן של לשכן לל מלי עבודה ולל קיימי לללה נעשה. מלמד שלילין נלללם ושפיר מסתבין קשיל לן סל דכתי' ונתת לותם למתים ולל נתמים למתים. ולם כן מלי לימיל לשם ושפיר שלר לימים נמי לין מתמיס לותן למתים. ותו קשיל לן סר קכב נכ"ד סעוקר וסכנל סעוקר נשנים וסכנל וכו' וכן שלר סתמים שים מעם מתללקין לשלשם ושל נעולת נן שבקר כתי' לותם למתים ולל נתמים למתים. ולימשכל לן לשכך נתמים דמניד דמשניכן לסו כשר שד ללו מעום מעמעות דקרל קל מסשיכן דשם כן נשן נקר נמי שכי סוו לללה כפי מנסנ סקנדים שכיו נלותו ספרק שכיו מקנין לותן כן לשולסנות מלכים לו לנעלי קעודות כך מלקו לותם נמשנת תמיד [לד.] שעם לעלם וכמו שמשנו לותם נמם' יומל [כו:] כ"ל נכשר. וכפי המנסנ נקלו נתמים וקלמר שלל יעכר מן המנסנ ולל יסלוק נתמים מלוקם לשכת וכל סתמים נתלין נמנסנ סוץ מן שלשם ומן שבשר ולשנ"י כי שלשם סגדול מתללק לכמם מלקים לפי' שכי שהוכם לשכם כי שלשם ומשבר לינם מעמשן סילכך לשל לותם לשלר נתמים: שכשי שלשם ומשבר נכלל כל סתמים ולמם סוילים לללק מכללם לומר לך לפי' נשור סגדול שלשלם מעמם לכמם מלקים שלשים לשלק ולשלשן למלק לשל ומשבר מתללק לכמם מלקים כשן יסיו שלימים וכן שניכו נמם' יומל [שם] שלשם נשלשל ומכגל נשנים: כ' מייל לומר מנין לשמיפ מן סעולר מייתי לם נזכולין פ"ב [כז.] ומעם מקשם פעם נשלשם ומשבר נשלשם ומשבר ומייס נשלשו ומשבר וכו' נשלשל

צבור אף אש ועצים משל צבור. דברי רבי אלעזר ברבי שמעון רבי אליעזר [ג]אומר מה מזבח שלא נשתמש בו הדיוט אף עצים ואש שלא נשתמש בהן הדיוט דבר אחר על העצים אשר על האש אשר על המזבח [ש]שלא יהו הניזרין יוצאין חוץ למערכה: (ס) והקרב ירחץ והכרעים ירחץ אפילו נתערבו קרבי עולה בקרבי עולה קרבי עולה בקרבי תמורה. יכול אפילו נתערבו בפסולין תלמוד לומר והקרב אוציא את שנתערבו בקדשי קדשים ובקדשים קלים תלמוד לומר וקרבו וכרעיו: (ס) [י]ירחץ יכול מה רחיצה אמור להלן בארבעים סאה אף כאן בארבעים סאה ת"ל במים מים כל שהן במים ולא יהן במים ולא במזוג במים להכשיר את כל המים ק"ו למי הכיור: (ת) והקטיר אע"פ שפסול אע"פ שיוצא אע"פ שפגול אע"פ שנותר אע"פ שטמא יכול כשהן למטה ת"ל המזבחה כשהן בראש המזבח אמרתי ולא כשהן למטה: (ט) את הכל. לרבות העצם והגידים והקרנים והטלפים והצמר שבראשי כבשים השער שבזנק תישים יכול אפילו פרשו ת"ל ועשית עולותיך הבשר אי ועשית עולותיך הבשר והדם יכול יתלשו הגידים והעצמות ויעלה הבשר ת"ל את הכל ריבה הכיצד בזמן שהן מחוברין יעלו. פרשו אע"פ שהן בראשו של מזבח ירדו. [ל]עולה לשם עולה. אשה לשם אישי'. ריח. לשם ריח. ניחוח לשם נחת רוח. לה' לשם מי שעשה את העולם:

פרשתאה [י]ואם הרי זה מוסף על ענין ראשון ולמה הפסיק ליתן ריוח למשה להתבונן בין פרשה לפרשה ובין ענין לענין [ר]והרי דברים קל וחומר ומה מי שהוא שומע מפי הקדש ומדבר ברוח הקדש צריך להתבונן בין פרשה לפרשה ובין ענין לענין על אחת כמה וכמה הדיוט מהדיוט: (ב) [מ]מן הצאן ומן הבבשים ומן העזים הרי אלו מעוטים פרט לחולה ולזקן ולמוקצה ולמזוהם. [ק]קרבנו להוציא את המזוג. [ר]בבשים ועזים להוציא את הבלאי' אתה אומר לכך נאמרו מעושים הללו או לא נאמרו אלא להוציא את שנעבדה בו עבירה שחרש בשור ובחמור והן מוקדשין ובלאים בכרם ושביעית ויום טוב ויום הכפורים ושבת תלמוד לומר בבשים לעולה ועזים לעולה לרבות את כולם דברי רבי יהודה: (ס) רבי שמעון אומר מה ת"ל בבשים לעולה ועזים לעולה לרבות תמורה והלא דין הוא מה אם שלמים שלא כשרו לבוא מן העוף כשרה תמורתן. עולה שכשרה לבוא מן העוף אינו דין שתכשר לבוא תמורתה. לא אם אמרת בשלמים שכשרו לבא נקבות כוכרים תאמר בעולה שלא כשרה לבא נקבות כוכרים הואיל ולא כשרה לבא נקבות כוכרים לא תכשר תמורתה תלמוד לומר בבשים ועזים לעולה לרבות תמורתה: (ד) רבי אליעזר אומר מה תלמוד לומר בבשים לעולה ועזים לעולה לרבות תמורה שיכול אין לי שיקרב עולה אלא מיתר עולה בלבד מנין לרבות מותר חטאות מותר אשמות מותר עשירית האיפה [מ]מותר קיני זבים קיני זבות וקיני יולדות מותר קרבנות הגזיר והמצורע. המקדיש נכסיו והיו בהם דברים ראוים על גבי המזבח יינות ושמנים ועופות מנין שימברו לצרכי אותו המין ויביא בדמיהם עולות. תלמוד לומר בבשים לעולה ועזים לעולה לרבות את כלן. וחכמים אומרים יפלו לנדבה והלא אף הנדבה עולות היא. מה בין דברי רבי אליעזר לדברי חכמים. אלא בזמן שהיא באה חובה הוא סומך עליה ומביא עליה נסכים משלו ואם היה כהן עבודתה ועורה שלו אבל בזמן שהיא באה נדבה אינו סומך עליה ואינו מביא עליה נסכים ונסכיה משל צבור אבל אם היה כהן עבודתה ועורה של אנשי המשמר: (ה) [ו]ושחט אותו. אותו בצפון ואין העוף בצפון- והלא דין הוא ומה אם בן הצאן שלא קבע לו כהן קבע לו צפון עוף שקבע לו כהן אינו דין שיקבע לו צפון. תלמוד לומר ושחט אותו אותו בצפון ואין העוף בצפון: (ס) רבי אליעזר בן יעקב אומר אותו בצפון ואין הפסח בצפון והלא דין הוא ומה אם עולה שלא קבע לה זמן שחיטה קבע לה מקום שחיטה. הפסח שקבע לו זמן שחיטה אינו דין שיקבע לו מקום שחיטה ת"ל אותו אותו בצפון ואין הפסח בצפון: (ס) רבי חייא אמר אותו בצפון ואין השוחט צריך להיות עומד בצפון לפי שמצינו שהמקבל צריך להיות עומד בצפון ומקבל בצפון אם עמד בדרום וקבל בצפון פסול. יכול אף השוחט ת"ל אותו אותו בצפון ואין השוחט צריך להיות עומד בצפון: (ח) [ב]על ירך המזבח צפונה שהיורך בצפון והיכן הן סוגים לדרום הא למדנו שהכבש בדרום. רבי יהודה אומר מה ת"ל כבשים לעולה ועזים לעולה

פירוש הראב"ד

עולם כפתח נדרים: ומניין לף נקבות ת"ל נזבח נקבה לזבי נקבות. ומעתה הר' אליעזר לשיטתו דאמר שפעופות יעכבו ואין בן עזען קבעים עולות לכתי' נזבח ולא עופות ותע"ג דלמאי דמעתה אתין לעוף פדיון שני מילי סיכא דקתם קדושת סגוף ונפתחא לגבי סכא [לא] מלם עליה קדושת סגוף כדכתי' נזבח ולא עופות וכי לימא נזבחים יכולמי: מכל מקום יביא נדמיהן עולות דהא כללא כל נדכיכם אשר יקריבו לכי לעולה כן שכתי לחויין לגבי נגדל ונדבה: וכי אליעזר פליג עליה הר' יהושע ולומר דכיון דפתח סקדשים לנדק שביא בשעות שני דמיהן לנדק שביא לפי שאין לדם מוצק נדבה ושכשים לומרי יפלו לנדבה פי' לקין שמזבח דסייגו נדבה לגוב ושלא לף שכדבה גופה עולה אלא נזמן שביא נדם מוצא פי' קכין יפיל ולפי שסזכיר בשותפת עופ שפעות ואשמות זבים וזבות וכו' כשותפות ניכסו קני ליה לקכין יפיל מוצא. בזמן שביא נדם נדבה פי' נדבה לגוב: לפי שאינו שמקבל לריך להיות עומד בלאון ומקבל בלאון. נפקא לן בזבחים פ' לזסו מקומן [מע.] מדכתי' גבי חטאת ואשם לותם מקום שכתב יאכל אלא ללמד קבלה שני בעיא ושמוך ליה ולקא מדאשם בלאון דסייגו קבלת דם אלמא קבלה שני בעיא לאון. ומקבל עלמו בעי לאון דכתי' ולקא יפילא: על יד שמזבח לצופ שיהא סילך לבלאון. והיכן הם שבים בדרום שבתם לה בזבחים פרק קדשי קדשים [קב:] כולין מזבח כלפי לדם כופל על פניו לכתי' כתוב יכיר לסייגו לכוץ דמתרגמינן רביע ולדם שהוא סולך על כפיו יכוכותיו לרום לחת ופניו לכוח לחכת לגל לדם שהוא סולך כלכו ולולי יכוכותיו ופניו לרום לחר. ועלייתו למזבח הם שבים שלו שהכבש הים בדרום: כ' יהושע אומר מנין לעולות שהעולה פוטה שיהא שניהן למזבח ושהם שכיכין לימא דלך שמלמו למזבח ומחלן לא שלק' דעתך לתני יחיד בר יחזקאל עומד על שבים עשר נקר שלשה פוטים לפוטה ופוטים לפוטה ושלשה פוטים יחיד. פוטים פוטים לחם לי כל פוטות שלחם פוטה לא יהיו לגל דלך יחיד למזבח ולכל שהם כמו שהי כוח כלגו לחר ומעלותהו פנות קדים שיהא יהיו לגל דלך יחיד למזבח כלומר

מסרת התלמוד

[ג]ע"ל כ' תלמוד ומה כ"ף בן שמוע וכ"ה בגמ' שם: [ש]זבחים (קב:): [ר]זבחים (כב.) וע"ש בתוס' ד"ה ומה שבקבו כלן יכול שלחי מכנה לף מי פוסין ת"ל מים מים שלין לסם שם לוזי ילמו מי פוסין שיש לסם שם לוזי ומשנתם מהכי"ם ז"ל התעורר על ג' הכ"ם כיש פ' "ר לבגעים שהעתיק דבני הקפרא מים ולא פוסים ולא פוסים מהכזבים וכו' ולין כן לפניכו. ונעלמו מעתו דבני הקפרא בפ' מלוכא בפ' שלחו שם לחמר בפ' מים מים ולא מלוחים וכו' ועליהם כותב הכ"ם מוקבם: [א]זבחים (פה:) ושם הגי' יחלון בשקום יחלבו: [ב]זבחים (מו:): [ג]זבחים (מא.): [ד]בפרא ויקרא פ' ל': [ה]בכורות (מא.) תמורה (כם:): [ו]ב"ק (קו:): [ז]עי' כלם (מא.) ומ"ש: [ח]עי' בפרא פ' ו' ויקרא פ"ח פ"ם מהלכות עכלין פתלח שבפיכוכו כלן וקילר שם ומדבריו שבפיכוכו כוכתו שם מבוחלת ועי' בכ"מ ולח"מ: [ט]זבחים (מח:) מבחות (מו.) ושם הגי' כ' לחיל במקום כ' חייל: [י]זבחים (קב:) וילפותא שיהא יהך בלאון מיהך המזבח מייתי לה הסם ונבא הוצא וקלמר עלה ותנא מייתי לה מהכא ומימה הלא לכתם כ"ה היא ג"כ לכתם הכתב בפיהא דבבייתא לחבר על כן כ"ל שלבעתים בפתם הפרא דבניו ומוכח מתוכו שהיא דבני כ' יהודה שהפרא בפרא כוחים כבון במקום שב"י מולך בהדיא לה שהפרא הוא מדבני מתכבו ומ"ב הייכו לחמר כ"ם על יהך המזבח שיהא יהך בלאון בפתחא דהפרא והיא לכתם מתבר הפרא והוא בב וכ"ה שהיא שלוידו קבל כן מבב ומ"ב ילהך לאון והתב מייתי לה מהכא

לו פונה לימינו למזבח הא למדנו שהכבש בדרום: (ט) להמזבח צפונה שהמזבח כלו ראוי להיות צפונה. שאם שחט בראשו קדשי קדשים כשרים דברי רבי יוסי. רבי יהודה אומר מחצי המזבח ולצפון כצפון ומחצי המזבח ולדרום כדרום:

פרק ז [ב]צפונה לפני ה' שהצפון פנוי דברי ר' אליעזר בן יעקב. המזבח מכוון כנגד חצר פתחו של היכל וכנגד אחד מן הדלתות משוך כלפי הדרום. [ג]רבי יהודה אומר המזבח ממצע באמצע העזרה שלשים ושתי' אמה עשר אמות כנגד פתחו של היכל אחת עשרה אמה מן הדרום ו"א אמה מן הצפון נמצא המזבח מכוון כנגד היכל וכותליו: (ב) [ד]אי זהו צפון מקירו של מזבח צפוני ועד כותל העזר' הצפוני ואף כנגד המזבח דברי רבי יוסי ברבי יהודה. רבי אלעזר ברבי שמעון מוסיף אף מכנגד בין האולם ולמזבח ועד כותל העזרה צפוני. רבי מוסיף מכנגדן מקום דריסת רגלי ישראל ואף מכנגד מקום דריסת רגלי הכהנים ואף כותל העזרה הצפוני אבל מכנגד בית החלפות ולפנים הכל מודים שהוא פסול: (ג) [ה]ונתת אותו כשר לא הפסול. אותו אותו לנתחיו ואין נתחיו לנתחיה ואת ראשו ואת פדרו [ו]מלמד שהראש והפדר קודמין לכל האברי'. וערך הכהן אותם כמדרן על העצים אשר על האש אשר על המזבח שלא ישנה בהם מקום המערכה: (ד) והקרב ירחץ והכרעים ירחץ אפי' נתערבו קרבי עולה בקרבי עולה או בקרבי תמורה יכול אפילו נתערב בפסולין ת"ל והקריב אוציא את שנתערב בפסולין ולא אוציא את שנתערב בקדשי קדשים ובקדשים קלים ת"ל וקרבו ירחץ יכול מה רחיצה אמורה להלן בארבעים סאה אף כאן בארבעים סאה. תלמוד לומר במים במי' כל שהן. במים ולא ביין במים ולא במזג במים להכשיר את כל המים קל וחומר למי הכיור: (ה) [ז]והקריב הכהן את הכל לכבש והקטיר ע"פ שפסול ע"פ שיוצא ע"פ שפגול ע"פ שנותר ע"פ שטמא יכול כשהוא למטן תלמוד לומר המזבחה כשהן בראש המזבח אמרתי לא כשהן למטן: (ו) עולה ע"פ שלא הפשיט ע"פ שלא נתח או יכול ע"פ שלא שחט בצפון תלמ' לומר הוא מה ראית להכשיר בהפשט ונתוח ולפסול בצפון. אחר שרבה הכתוב מעט. מפני מה אני מכשיר בהפשט וניתוח שהן לאחר הרציה. פוסל בצפון שהוא לפני הרציה: (ז) עולה ע"פ שלא סמך והלא סמיכה קודמת להרציה אע"פ שלא סמך כשר מה ראית להכשיר בסמיכה ולפסול בצפון אחר שריבה הכתוב מעט מפני מה אני מכשיר בסמיכה שאין סמיכה נוהגת בכל העולות ופוסל בצפון שהצפון נוהג בכל העולות: (ח) עולה לשם עולה. אשה לשם אישים. ריח לשם ריח. ניחוח לשם נחת רוח. לה' לשם מי שעשה את העולם:

פרשתא ו עוף עולה ואין העוף זבחי שלמים הלא דין הוא ומה עולה שלא כשרה לבא נקבות כזכרים כשרה לבא מן העוף שלמים שכשרו לבא נקבות כזכרים אינו דין שיכשרו לבא מן העוף תלמוד לומר עוף עולה ואין העוף זבחי שלמים דברי רבי שמעון: (ב) אמר ר' יהודה מה אם נקבות שבבהמה שלא כשרו לבא עולה כשרו שלמים נקבות שבעוף שכשרו לבא עולות אינו דין שיכשרו לבא שלמים ת"ל העוף עולה ואין העוף שלמים: (ג) [ח]מן העוף ולא כל העוף לפי שנאמר תמים זכר בבקר בכשבים ובעזים תמות זכרות בבהמה ואין תמות זכרו' בעוף יכול שיבש גפו ושנסמת עינו ושנקטעה רגלה תלמוד לומר מן העוף ולא כל העוף: (ד) [ט]אמ' ר' שמעון מה אם המוקדשים שהמום פוסל בהם אין אתנן ומחיר חל עליהם העוף שאין המום פוסל בו אינו דין שלא יהא אתנן ומחיר חל עליו ת"ל לכל נדר להביא את העוף: (ה) [י]רבי אליעזר אומר כל מקום שנא' זכר ונקבה טומטום ואנדרוגינוס פוסלין בו. העוף שלא נאמר בו זכר ונקבה אין טומטום ואנדרוגינוס פוסלין בו: (ו) [יא]קרבנו היחיד מביא עוף ואין הצבור מביא עוף הלא דין הוא עולת בהמה באה בנדר ונדבה ועולת העוף באה בנדר ונדבה מה עולת בהמה שהיא באה בנדר ובנדבה הרי היא באה נדבת צבור אף עולת העוף שהיא באה בנדר ונדבה תביא נדבת צבור: (ז) מנחה תוכיח שהיא באה בנדר ונדבה ואינה באה מנחת צבור לא אם אמרת במנחה שאינה באה מנחת שנים תאמר בעולת העוף שהיא באה מנחת שנים. שלמים יוכיחו שהן באין נדבת שנים ואינה באה נדבת צבור: (ח) מה לשלמים שאינן באין נדבת צבור שהרי נתמעטו בתמות ובזכרות תאמר בעוף שהרי נתרבה בתמות ובזכרות הואיל ונתרבה בתמות ובזכרות יבא נדבת צבור ת"ל קרבנו היחיד מביא עוף ואין הצבור מביא עוף: (ט) דין אחר מה אם עולת בהמה שמעט הכתוב בהבאתה

פירוש הראב"ד

בעלייתו פונה ימינו מיד למזרח ולפי שיש כאן פתח לפת מצפון, לפי שכי: מהמזבח כולו לפיות בצפון. קל וחומר ר' יוסי כולי המזבח בצפון קאי: כ' יהודה לומר מחצי מזבח ולצפון כצפון וכו' לפי מפני דקביל, ליש מזבח ממוצע מהמזבח לפת כולה מזבח בדרום קאי. ואפי' כשי במנחת נסכים לפי מזבח לעולם דכתיב וזבחת עליו את עולותיך ואת שלמיך מלמד שיש לעולם ומניו למלואים. וכתי תיתי, כפ' קדשי קדשים [נח.]: מיהא לפון כולו פנוי מכלום דברי ר' אליעזר בן יעקב קאי בכל כוליה מזבח בדרום קאי כדמפרש ואזיל. ואפי לפונה דקתני לפי מזבח בצפון המזבח כיון דבעינן קאי מפרש לה מלא בצפונה של עזרה קתני: לפני מלפון המזבח כיון דבעינן מיהא לפון המזבח לפני ה', לי הוה קאי לגד שפתח לה הוה קרינא ביה לפני ה': ואפי' מלא שמע מינה דכוליה מזבח בדרום ויקיב לפונה של מזבח לפני ה', לפי מלא תגופים דמזבח מיהא לפני ה', אפי' לפסתי דמזבח בפני ה' בין של עומד בדרום בין של עומד בצפון: מיהו בכל מקום של לפני ה' לכיך מיהא מכוון כנגד מלעתותו של פתח הסיכל וכתי תחני' בפרוסה [יד:] כשפתח תומר לפי פני המזבח בדרום קיימת לפני ה' בעזרה קיימת לפני ה' בעזרה בעלת לפי פני המזבח בדרום. תמר רב אפי קל קאי כל כולי מזבח בצפון בלומר ודכותו של מזבח מכוון לפיה כנגד פתחו של היכל דכייהו לפני ה' וכמקטת יומא [לז.] נמי תמרינן כדלתכן לצפון המזבח מכלל המזבח לפני ה' קאי: ומני ר' אליעזר בן יעקב היא כלומר כיון דבעינן ובעניד בפעירים לפני ה', ומניהו במזבח וקתני מכון בצפון דלילו היא אם אין מן המזבח לצפון כלום ואם היו עומדין בצפון המזבח ממלמן הפעירים ממכין לגדו של פתח ואין כהן לפני ה', לפי מיהא מיעט כולי מזבח בדרום קאי ומתני קיל לפונה מכוון כנגד חלי פתחו של היכל ואם היו עומדים כנגד קיל בלפונה של מזבח בצפון מכוון וזה עיקר: לימכו לפון מקילו של מזבח כולה מיעטת כמ' יומא בפ' זו הלכה למעשה [לו.] ועכל הכהן לתוכו כלפנים פי' זו הלכה למעשה בלפי מלא יהא רובו וזוכו מלא זוכו עודף: וזהו כלפנים כל הפנים יהיו מקודשין

מסרת התלמוד

[ל]זבחים (נח.) תוספתא ממש, קרבנות פ"ו: [מ]זבחים (נט.) וגרסי' שם כלפ"י לומר שיהא הלפון פנוי מכלום וכיומא (לז.) שיהא הלפון כולו פנוי דכתי כלפ"י וכילקוט נכח קהמ"ל לפונה שיהא הלפון פנוי כלו כלפ"י לומר המזבח מכוון וכו': [נ]זבחים (נח:) יומא (נח.): [ס]זבחים (כ.) יומא (לו.) תוספתא פ"ו ממש, קרבנות עי"ש היטב: [ע]זבחים (סה.) עי"ש פכ"י: [פ]יומא (כה:): [צ]יומא (כז.) ושם נאמן: [ק]קידושין (כד.) ומ"כ: [ר]תמורה (לג:) ועי' היטב פקמיס (ל.): [ש]יבמות (סג) ומ"כ: [ת]מכות (ס.) עי"ש פכ"י ד"ס מכתת:

בהבאתה ואינה באה נקבות מוכרים ובעלי מומים כתמימים הרי היא באה נדבת צבור עולת העוף שריבה הכתוב בהבאתה ובאה נקבות מוכרים ובעלי מומין כתמימים אינו דין שתבא נדבת צבור תלמוד לומר קרבנו היחיד מביא עוף ואין הצבור מביא עוף:

פרק ח א יכול כשם שאינה באה נדבת צבור כך לא תבא נדבת שנים תלמוד לומר והקריב מלמד שהיא באה נדבת שנים: (ב) רבי אומר הרי הוא אומר אשר יקריב קרבנו לכל נדר ולכל נדבה אשר יקריבו לה' לעולה כל הקדשים באין בשותפות אלא שפלק הכתוב את המנחה: (ג) ב יכול כל העוף כלו יהא כשר ת"ל והקריב מן התורים או מן בני היונה את קרבנו אין לך בעוף אלא תורין ובני יונה תורין גדולים ולא קטנים הלא דין הוא ומה אם בני יונה שלא כשרו לבא גדולים כשרו לבא קטנים. תורים שכשרו לבא גדולים. אינו דין שיכשרו לבא קטנים. ת"ל תורים גדולים ולא קטנים: (ד) בני יונה קטנים ולא גדולים הלא דין הוא ומה אם התורין שלא כשרו לבא קטנים כשרו לבוא גדולים. בני יונה שכשרו לבא קטנים אינו דין שיכשרו לבא גדולים. תלמוד לומר בני יונה קטנים ולא גדולים: (ה) יכול כל התורים יהו כשרין וכל בני יונה יהו פסולים ת"ל מן התורים לא כל התורי' מן בני יונה ולא כל בני יונה פרט לתחלת הצהוב שבוה ושבוה מאימתי תורים כשרים משיהיבו ומאימתי בני יונה פסולין משיצהיבו: (ו) קרבנו תורי' ובני יונה ואין הכשרו תורים ובני יונה הלא דין הוא מה אם הצפרין שלא כשרו לכפר בפנים כשרו לכפר בחוץ. תורין ובני יונה שכשרו לכפר בפנים. אינו דין שיכשרו לכפר בחוץ. תלמוד לומר קרבנו תורים ובני יונה ואין הכשרו תורים ובני יונה: (ז) קל וחומר לצפרין שיכשרו לכפר בפנים מה אם תורים ובני יונה שלא כשרו לכפר בחוץ כשרו לכפר בפנים צפרים שכשרו לכפר בחוץ אינו דין שיכשרו לכפר בפנים ת"ל והקריב מן התורים או מן בני היונה את קרבנו. אין לך בעוף אלא תורים ובני יונה: (ח) אמר רבי יהודה מה אם במקו' ששוה המכשיר שבפנים למכפר שבפנים חלק המכשיר שבחוץ מהם מקום שלא שוה המכשיר שבפנים למכפר שבפנים אינו דין שנחלוק המכשיר שבחוץ מהן. הא דין דין לעני לעשיר מנין ת"ל קרבנו תורים ובני יונה אין הכשרו תורים ובני יונה:

פרשתא ז והקריבו מה ת"ל לפי שנא' והקריב מן התורים או מן בני יונה את קרבנו יכול אין פחות משתי פרידין תלמוד לומר והקריבו ג אפילו בפרידה אחת: (ב) והקריבו אל המזבח מה תלמוד לומר והקריבו הכהן ומלק מלמד שלא תהא מליקה אלא בכהן. הלא דין הוא מה אם בן הצאן שקבע לו צפון לא קבע לו כהן מליקה שלא קבע לה צפון אינו דין שלא יקבע לה כהן. ת"ל הכהן ומלק מלמד שלא תהא מליקה אלא בכהן: (ג) יכול ימלקנו בסכין ודין הוא מה אם שחיטה שלא קבע לה כהן קבע לה כלי. מליקה שקבע לה כהן אינו דין שיקבע לה כלי. ת"ל הכהן ומלק. ד אמר רבי עקיבא וכי עלת על לב שהזר קרב על גבי המזבח. ואם כן למה נאמר ומלק. מלמד שלא תהא מליקה אלא בעצמו של כהן: (ד) יכול ימלקנו בין מלמעלן בין מלמטן ודין הוא בהמה שחטאתה מלמעלן עולתה למטן עוף שחטאתו למטן אינו דין שתהא עולתו למטן ה תלמוד לומר ומלק את ראשו והקטיר המזבח המזבח אמור לענין הקטרה ולענין מליקה מה הקטרה למעלן אף מליקה למעלן: (ה) ומלק מליקה ממול העורף יכול מכל מקום הרי אני דן נאמרה

פירוש הראב"ד

גרסת דעופות לייחל. לי נמי דלכתפין ניים מן הטוף פכא לתתן ומיחיל: כל מקדשים נאין בשותפות. דסת נדשיסס ונדבותס מסמע כדל ונדסס של סניס ועוף כדי הוא נא נגדל ונדסס אלא שסלק הכתוב את המנחה כל' לה נפש דמסמע יחיד: *ול"ת עוף נמי כדי נאמר קרבנו מסמע יחיד ליכא למימר עוף נאמר הו קרבנו ולא נאמר הו נפש מנחה נאמר הם נפש ונאמר הם קרבנה שנאת', ונפש כי תקריב קרבן לה' סולת יהיה קרבנו הלי למעוטי נדבת נבור ומל למעוטי נדבת סניס אבל אוף לא ממעטינן אלא מנדבת ניבור דסת אחיל נדבת סניס כדאתי' לכל נדשיסס: תורים גדולים ולא קטנים פי' עכוזא הוא שהקטנים פסולין נסס ומה מפיק ליה מקרא כדמפיק לקמן: וסלא דין הוא סיסיו כשרים דיעבד: ומה בני יונה שלא כשרו לבא גדולים וכו' ת"ל תורים. ונמסי חולין פ"ק [כא:] פריך מאי תלמודא כלומר מנא לן עיכובא. תמה הנם לא ליתמיע קרא ולכתוב נמה דוכתי, מן בני יונה לו מנבי תורים לאי כתב כי הוא לתיבא למעוט ולאי תורים גדולים ובני יונה קטנים הולייל דכתוב המקומות אבי כולה תורים גדולים ולא קטנים כלומר עיכובא הוא: ולא דין הוא שלא כתב המקרא במקום תורים ולא למר בני תורים אלא כתב במקום לאה גדולים. לישנא אחרינא דגמ' תורים אי בעי גדולים ליתי מיניה ואי בעי קטנים ליתי מיניה דקתני לא בעי גדולים ולא

נאמרה כאן מליקה ונאמרה להלן מליקה מה מליקה אמורה להלן ממיל העורף. אף כאן ממיל העורף. אי ומה מליקה אמורה להלן מולק ואינו מבריל אף כאן ימלוק ולא יבריל ת"ל ומלק את ראשו והקטיר המזבחה ונמצה דמו על קיר. וכי איפשר לומר כן מאחר שהוא מקטיר הוא מוצה אלא מולקו כדרך הקטרתו. מה מצינו בהקטר הראש לעצמו והגוף לעצמו. אף מליקה הראש לעצמו והגוף לעצמו: (ג) ומנין שהקטרת הראש לעצמו כשהוא אומר כן את ראשו והקטיר אותו המזבחה הרי הקטרת הגוף אמורה. הא אינו אומר כן את ראשו והקטיר אלא זו הקטרה לראש לעצמו. מה מצינו בהקטרת הראש לעצמו והגוף לעצמו. אף מליקה הראש לעצמו והגוף לעצמו: (ד) ונמצה דמו דם כלו אוזן בראש ובגוף ומוצה משניהם. על קיר המזבח לא על קיר הכבש. לא על קיר היסוד. לא על קיר ההיכל. על קיר העליון. יכול על קיר התחתון. ודין הוא בהמה שחטאתה למעלן עולתה למטן עוף שחטאתו למטן אינו דין שתהא עולתו למטן. תלמוד לומר ומלק את ראשו והקטיר המזבחה ונמצה דמו על קיר המזבחה המזבחה האמור לענין הקטרה אמור לענין מציה מה הקטרה למעלן אף מציה למעלן: (ה) ביצר הוא עושה עלה לכבש ופנה לסובב בא לו לקרן דרומית מזרחית היה מולק את ראשה ממול ערפה ומבריל ומוצה את דמה על קיר המזבח ואם עשאה למטה מרגליו אפילו אמה אחת כשרה. רבי נחמיה ורבי אליעזר בן יעקב אומר כל עצמה אינה נעשית אלא בראשו של מזבח: (ו) והסיר את מראתו בנוצתה זה הזפק יכול יעקור בסכין וישלנו תלמוד לומר בנוצתה ישלנה עם הנוצה אבא יוסי בן חנן אומר נושל את הקרקבנין עמה:

פרק ט והשליך אותה כשרה לא פסולה אותה לא חטאת העוף אותה אותה בהשלכה. ואין עולת בהמה בהשלכה: (ב) הלא דין הוא מה אם במקום שהכשיר את העור פסל בית הראי מקום שפסל את העור אינו דין שיפסול בית הראי. ת"ל אותה אותה בהשלכה אין עולת בהמה בהשלכה: (ג) אצל המזבח סמוך למזבח. קדמה למזרחו של כבש. [א]אל מקום הדשן ששם יהו נותנין את הדשן. רבי חנניה בן אנטיגנוס אומר שני בתי דשנין היו שם אחד במזרחו של כבש ואחד במזרחו של מזבח. זה שבמזרחו של כבש שם היו נותנין מוראות העוף ודשן מזבח הפנימי והמנורה וזה שבמזרחו של מזבח שם היו שורפין פסולי קדשי קדשים ואמורי קדשים קלים: (ד) ושסע אותו כשר לא הפסול. אותו. אותו בשסוע ואין עולת בהמה בשסוע הלא דין הוא מה אם עולת העוף שאינה טעונה נתוח טעונה שסוע. עולת בהמה שהיא טעונה נתוח אינו דין שתטען שסוע. ת"ל ושסע אותו. אותו בשסוע ואין עולת בהמה בשסוע: (ה) [ב]בנפיו להכשיר את העור הלא דין הוא מה אם במקום שהכשיר בית הראי פסל את העור כאן שפסל בית הראי אינו דין שיפסול את העור ת"ל בכנפיו להכשיר את העור: (ו) ולא יבריל יכול אם יבריל פסל ת"ל והקטיר או והקטיר יכול אף על פי שמלקו בסכין ת"ל אותו מה ראית להכשיר בהבדלה ולפסול במליקה. אחר שריבה הכתוב מיעט מפני מה אני מכשיר בהבדלה שהוא לאחר הרציה ופוסל במליקה שהוא לפני הרציה: (ז) [ג]עולה אע"פ שמיצה דם הגוף ולא מיצה דם הראש או יכול אף על פי שמיצה דם הראש ולא מיצה דם הגוף תלמוד לומר הוא. [ד]עולה לשם עולה. אשה. לשם אישים. ריח. לשם ריח. ניחוח לשם נחת רוח. לה'. לשם מי שעשה את העולם. [ה]נאמר בעולת בהמה אשה ריח ניחוח בעולת העוף אשה ריח ניחוח. במנח' אשה ריח ניחוח. [ו]ללמד שאחד מרבה ואחד ממעט ובלבד שיכוין את דעתו לשמים:

פרשתא ח ונפש לרבות כהן משיח שיביא מנחת נדבה הלא דין הוא מה אם היחיד שאינו מביא מנחת חובה בכל יום מביא מנחת נדבה. משיח שהוא מביא מנחת חובה בכל יום. אינו דין שיביא מנחת נדבה. לא אם אמרת ביחיד שהוא מביא מנחה על טומאת מקדש וקדשיו. [ז]תאמר במשיח שאין מביא מנחה על טומאת מקדש וקדשיו. הואיל ואינו מביא מנחה על טומאת מקדש וקדשיו לא יביא מנחת נדבה תלמוד לומר ונפש לרבות כהן משיח שיביא מנחת נדבה: (ב) הוא הדין לצבור הלא דין הוא מה אם היחיד שאין מביא מנחת חובה בכל יום מביא מנחת נדבה. צבור שהוא מביא מנחת חובה בכל יום אינו דין שיביא מנחת נדבה. לא

אם

פירוש הראב"ד

קלי: ונאמר להלן נעוץ עוקץ פי' בקטלת העוף ליפסל לומר כן מלמד שהוא מקטיר מוקה פי' וכלה הדם מחיר את הבשר למזבח אלא לבסי לקדמה ושוייה בין מליקה למיתי כי היכי דלבתי מחוייבו מיכה כדמפרש ואזיל: ומנלה דמו דם כלו פי' דם הגוף ודם הראש כילד לומר בראש ובגוף ומוקה מפניהם: על קיר המזבח ולא על קיר הכבש פי' שם תאמר על קיר שהיה סייתי לומר לפי' על קיר שהיכל כל שנקרא קיר כתימרים וכרובים עשויים לקיר שהיכל פי' למעלה מן הסיקלא: ודא לו לקרן דרומי' מזרחית מפרש בזבחים פ' קדשי קדשים [קד.] מפני שקרובה לבית המילוי דכתיב ושלך לומר לא תהא מזבח קדמה לא מקום שלמן: ולא עשאה למעה מרגליו לפי' שתא כשרה פי' כי שוף עומד על שקובד שהוא גדוש מן שקרקע שם לשון ומזבח כלו גבוה כ"מ עשרים מפני שלשת יסוד היתה ת' אמה עשרים בגבהה ולשת קרנות כמו כן ת' אמה עשרים בגבהה ושלש כל שלשת היו ת' אמה עשרים נמלא כל גבהו כ"מ עשרים ומזיו ומעלה כ"ע ומן שקובד ומעלה כ"ג נמלא ממקום רגליו ועד מליו וכו' שילכך שם מילה עולת שעוף בשוף שלשה שלמעה מרגליו כשרה ובלבד שלא יגיע ממנה כשוע שבעה: ושכי לישת שלשה [לד.]: כ' נאמרים לומר כל עצמה ליפה נעשית שלא בריקנו של מזבח פי' כדלמרן לעיל מקום שמקטיר מוקה. ות"ק סבר שקובד לשוי למערכה על ידי שדשה וכ' נאמרים שבר לשין עוסין מערכה על גבי קובד. ושכי לישת בזבחי' פ' קדשי קדשים [קד.]. (לשבן) [יכול] יעקור בסכין ויטלנו [ת"כ] בנולה נולה ונולה לת שעור בסכין [פי'] יקלע בסכין וכו' כלומר יקלע לת שעור בסכין ויולילי לת בזבח נגדו ויניח שעור ושעה שעליו. בנולה נולה ונולה לת שעור בסכין ומלמד כתיב ונולה ממנה בנולה שמוכר לם נמלא שבשוף בסכין ומלמד כתיב ונולה מן שעור ומנגעת על בזבח בילכך קודם בסין לשוב בסכין ונולה עם שעור ועם שעליו ולשע"י שלי לישבר לנמלה לין בכך כלום. וכ' ישמעאל בנולה כתיב ולא יוכר ממולה בילכך קודם בסכין ומלמד עליו: עוד ים לכתם ת"ק וכ' ישמעאל שכבי ניטל לת שעור שלא בשוף נולה כל שעוף לין לריך ליטול. ולפי דייק כי על שעור שלא בלבד קאמר אלא בשוף לין לריך ליטול. ולפי תמה לפי' זה היכי ס"ד ת"ק בבד דשלי בשוף לשבוף עוף קלי לם כן שוב

מנחת

מסרת התלמוד

זבחים שם חולין (כח:): [א](שם) ול"ג שם ולא על קיר היסוד ועי"ש בשלמ"י: [ב]זבחים (שם) וגבחי' יקדיר בשלוק יעקוב: [ג]זבחים (שם) חוס' ד"ה דיחון ויגמוח (ק.) חוס' ד"ה מיכיח: [ד]שבת (קח.): [ה]זבחים (סו.): [ו]עי' זבחים (סה:) חוס' ד"ה הבדיל ע"ש היטב: [ז]מנחות (קי.) שבועות (עו.): [ח]בכורות (פ:) שבת (לו.) ועי' בשלי פ' שבת: [ט]סוכיות (מ:):

אם אמרת ביחיד שהוא מביא מנחה על טומאת מקדש וקדשיו. תאמר בצבור שאין מביא מנחה על טומאת מקדש וקדשיו. משיח יוכיח. שאין מביא מנחה על טומאת מקדש וקבשיו ומביא מנחה נדבה. אף אתה אל תתמה על הצבור שאע"פ שאין מביא מנחה על טומאת מקדש וקדשיו יביא מנחה נדבה תלמוד לומר נפש. היחיד מביא מנחה נדבה ואין הצבור מביא מנחה נדבה: (ג) [ג]נפש תקריב יכול נזדה תלמוד לומר כי תקריב אינה אלא רשות. קרבן מנחה. מלמד שהיחיד מתנדב לבונה נאמר הבא בהמה והבא מנחה חובה לה הבא מנחה והבא לבונה חובה לה מה מנחה שהיא באה חובה עם הבהמה באה נדבה בפני עצמה אף לבונה שהיא באה חובה עם המנחה תבא נדבה בפני עצמה: (ד) מה למנחה באה נדבה בפני עצמה שכן היא באה חובה בפני עצמה תבוא לבונה נדבה בפני עצמה שכן אינה באה חובה בפני עצמה. הואיל ואינה באה חובה בפני עצמה לא תבא נדבה בפני עצמה. תלמוד לומר קרבן. מלמד שהיחיד מתנדב לבונה [ד]מכמה לא יפחות מקומץ: (ה) [ה]ומנין שהיחיד מתנדב יין נאמר הבא בהמה והבא מנחה חובה־לה הבא בהמה והבא יין חובה לה מה מנחה שהיא באה חובה עם הבהמה באה נדבה בפני עצמה אף היין שהוא בא חובה עם הבהמה יבא נדבה בפני עצמו: (ו) מה למנחה באה נדבה בפני עצמה שכן באה חובה בפני עצמה. יבא יין נדבה בפני עצמו שכן אינו בא חובה בפני עצמו. הואיל ואינו בא חובה בפני עצמו לא יבא נדבה בפני עצמו. תלמוד לומר קרבן מלמד שהיחיד מתנדב יין מכמה לא יפחות משלשת לוגין: (ז) [ו]ומנין שהיחיד מתנדב שמן. הוא הדין והיא התשובה תלמוד לומר קרבן דברי רבי טרפון. אמר רבי טרפון מה מצינו ביין שהוא בא חובה ובא נדבה אף השמן שהוא בא חובה יבוא נדבה. אמר ליה רבי עקיבא לא אם אמרת ביין שכן הוא קרב חובתו בפני עצמו תאמר בשמן שאין קרב חובתו בפני עצמו. [ז]ומנין שהיחיד מתנדב עצים תלמוד לומר קרבן מלמד שהיחיד מתנדב עצים מכמה לא יפחות מארבעה חתיכות: (ח) [ח]רבי יוסי אומר קורא אני קרבן יכול יהא היחיד מתנדב קטורת קורא אני עליו מוצא שפתיך תשמור ועשית מה אני מקיים לא תעלו עליו קטורת זרה ועולה. יכול יתנדב ויבא על מזבח החיצון תלמוד לומר את שמן המשחה וקטורת סמים לקדש ואין שמן המשחה וקטורת סמים קרבין אלא בפנים:

פרק י מנחה ליתן את האמור כאן בכל המנחות ואת האמור בכל המנחות כאן. [ט]סולת מה סולת אמורה להלן מן החיטין אף כאן מן החיטין. סולת קרבנו סולת יהיה שלא יתנדב ויביא אלא מן החיטין. הלא דין הוא צבור מביא מנחה מן החיטין חובה ויחיד מביא מנחה מן החיטין נדבה. מה צבור שהוא מביא מנחה מן החיטין חובה מביא מנחה מן השעורין חובה. אף יחיד שהוא מביא מנחה מן החיטין נדבה. יביא מנחה מן השעורים נדבה. תלמוד לומר סולת קרבנו סלת יהיה שלא יתנדב ויביא אלא מן החיטין: (ב) [א]הא אם אמר הרי עלי מנחה מן השעורים יביא מן החיטין. קמח יביא סלת. שלא שמן ולבונה יביא עמה שמן ולבונה. חצי עשרון יביא עשרון שלם. עשרון ומחצה יביא שנים רבי שמעון פוטר שלא נתנדב כדרך המתנדבין: (ג) [ב]קרבנו היחיד מביא מנחה נדבה אין השותפין מביאין מנחה נדבה. הלא דין הוא עולת בהמה באה בנדר ובנדבה ומנחה באה בנדר ובנדבה מה עולת בהמה שהיא באה בנדר ובנדבה הרי היא באה נדבת שנים אף מנחה שהיא באה בנדר ובנדבה תבא נדבת שנים: (ד) לא אם אמרת בעולת בהמה שהיא באה נדבת צבור תאמר במנחה שאינה באה נדבת צבור. עולת העוף תוכיח שאין באה נדבת צבור ובאה נדבת שנים: (ה) אף אתה אל תתמה על המנחה שאף על פי שאינה באה נדבת צבור תבוא נדבת שנים תלמוד לומר קרבנו היחיד מביא מנחה נדבה ואין השותפין מביאים מנחה נדבה: (ו) כשם שאין שנים מביאין מנחה נדבה כך אין מביאין לא יין ולא לבונה ולא עצים אבל מתנדבין עולה ושלמים ובעוף אפילו פרידה אחת: (ז) ויצק עליה שמן על כלה ונתן עליה לבונה על מקצתה מה ראית לומר כן ויצק עליה שמן על כלה ונתן עליה לבונה על מקצתה שאין רבוי אחר רבוי בתורה אלא למעט: (ח) דבר אחר ויצק עליה שמן על כלה מפני שהוא נבלל עמה ונקמץ עמה ונתן עליה לבונה על מקצתה שאינה נבללת עמה ולא נקמצת עמה: (ט) [ג]ויצק עליה שמן ונתן עליה לבונה ואינו יודע במה הרי אני דן טעונה קמיצה וטעונה

לבונה

פירוש הראב"ד

מנחת נדבה. שהיו מביאין מנחה לקיץ המזבח: קרבן מנחה מנחה מלמד שהיחיד מתנדב לבונה פי' לבונה בפני עצמה בלא מנחה. וקרבן קרא קא דריש יתיכא: הלא בהמה והבא מנחה חובה לה לבונה הבאה עם הקלת ולבונה הבאה עם הקלת לקומץ לבונה לא לבונה הבאה עם הקלת לקומץ המנחה דכתי' והקריב ממנו מקומצו וכו' את כל הלבונה ובכי לישתה פ' בתר המנחות [קו:]: ומתנדב יין לא יפחות ממכמה לוגין ולפיכך יין הבא בפני עצמה מיין הבא עם המנחה שפחות מהם נפסלי בהם הבא בפני עצמו אין מביאין לא יין ולא לבונה ולא עצים אבל מתנדבין עולה ושלמים ובעוף אפילו פרידה אחת: (ז) ויצק עליה שמן על כלה ונתן עליה לבונה על מקצתה מה ראית לומר כן ויצק עליה שמן על כלה ונתן עליה לבונה על מקצתה שאין רבוי אחר רבוי בתורה אלא למעט: (ח) דבר אחר ויצק עליה שמן על כלה מפני שהוא נבלל עמה ונקמץ עמה ונתן עליה לבונה על מקצתה שאינה נבללת עמה ולא נקמצת עמה: (ט) [ג]ויצק עליה שמן ונתן עליה לבונה ואינו יודע במה הרי אני דן טעונה קמיצה וטעונה

מסרת התלמוד

[א]עי' לעיל פרשה ג' מ"ג ולקמן דבוכא דמנחת ס"ב ופ"ז: [ב]מנחות (קו): [ג]עי' היטב מ:מות (קנ. ושם ענ:) ועי' בילקוט שנרם נאמר נפש בהמה וכו' הבא מנחה והבא יין מוכה לה וכו' לפ יין שהוא בא מוכה עם המנחה וכו': [ד]מנחות (קד:) ושם הגי' שכן קרב עם מוכתו: [ה]מנחות (קו:) ועי"ע שם (כ:) תוס' ד"ה לדברי: [ו]מנחות (כ.) ובילקוט נרם נאמר כי' יוסי לי קורא לפי קרבן יכול וכו': [ז]קומה (יד.): *[ח]ים זה שהכון דמוכח וכנ"ל ומ"ש בנקמץ אין שמן המשחה ולפיז קרקע הוא דנקטיי שלא מלינו שמן המשחה קרב לא בפנים וכו': [ט]מנחות (קנ.): [י]מנחות (קד:) עי"ש היטב ועי' עוד זבחים (ה:) תוס' ד"ה נפש: [יא]מנחות (קו:)

לבונה מה קמיצה מלא הקומץ אף לבונה מלא הקומץ [ר]רבי יהודה אומר אם מיעט לבונתה כשרה: (ג) [ו]יצק עליה שמן ונתן עליה לבונה והביאה מלמד שיציקה ובלילה כשרים לכל אדם:

פרשתא ט והביא והביאה שלא יביאנה חציים הא אם אמר הרי עלי מנחה של שני עשרונות [ז]לא יביאנה בשני כלים אלא בכלי אחד. אל בני אהרן אפילו הן רבואות. וכך הוא אומר ברב עם הדרת מלך. הכהנים וקמץ מלמד שהקמיצה מצות כהונה. הלא דין הוא מה אם שחיטה שקבע לה צפון לא קבע לו כהן. קמיצה שלא קבע לה צפון. אינו דין שלא יקבע לה כהן. מליקה תוכיח. שלא קבע לה צפון וקבע לה כהן. לא אם אמרת במליקה שקבע לה מזבח. תאמר בקמיצה שלא קבע לה מזבח. הואיל ולא קבע לה מזבח לא יקבע לה כהן. תלמוד לומר הכהנים. וקמץ מלמד שהקמיצה מצות כהונה: (ב) יכול מצוה שיקמצנה הכהן ואם קמצה זר תהא כשרה. תלמוד לומר שוב והרים הכהן קבעה שאם קמצה זר תהא פסולה: (ג) [ח]וקמץ קומץ אחד לעשרון אחד קומץ אחד לששים עשרון. או וקמץ קומץ אחד לעשרון אחד ששים קומץ לששים עשרון. הרי אני דן טעונה קמיצה וטעונה לבונה מה לבונה קומץ אחד לעשרון אחד קומץ אחד לששים עשרון אף קמיצה קומץ אחד לעשרון אחד קומץ אחד לששים עשרון: (ד) או כלך לדרך הזו טעונה קמיצה וטעונה שמן מה שמן לוג אחד לעשרון אחד ששים לוג לששים עשרון אף קמיצה קומץ אחד לעשרון אחד ששים קומץ לששים עשרון: (ה) נראה למי דמה דנין דבר שכלו עולה לאישים מדבר שכלו עולה לאישים. ואל יוכיח השמן שאין כלו עולה לאישים. או כלך לדרך הזו דנין דבר שמעושו מעכב את רובו מדבר שמעושו מעכב את רובו. ואל תוכיח לבונה שאין מעושה מעכב את רובו. תלמוד לומר וקמץ קומץ אחד לעשרון אחד. קומץ אחד לששים עשרון. וקמץ [י]משם ממקום שרגלי הזר עומדות. בן בתירה אומר מנין אם קמץ בשמאל יחזיר ויחזור ויקמוץ בימין. תלמוד לומר משם ממקום שקמץ כבר: (ו) [יא]מלא קמצו יכול מלא קמצו מבורץ. תלמוד לומר מלא קמצו. בקמצו או בקמצו יכול יקמוץ בראשי אצבעותיו. תלמוד לומר מלא קמצו. הא כיצד חופה את פם ידו במחבת ובמרחשת ומוחק בגודלו באצבעו מלמעלן ולמטן: (ז) מלא קמצו סלת [יב]יכול מקום [יג]הקמיצה יהא סלת והשאר יהא קמח. תלמוד לומר מסלת אי מסלת יכול מקום הקמיצה והצדדין יהא סולת השאר יהא קמח. תלמוד לומר מסלתה שתהא כלה סלת ומשמנה שתהא כלה שמן: (ח) [יד]מסלתה ומשמנה שתהא הסלת בלולה בשמן. דבר אחד מסלתה שאם חיסר סולתה כל שהיא פסולה. ומשמנה שאם חסר שמן כל שהוא פסל: (ט) [טו]מסלתה לא מסלת חברתה. ומשמנה לא משמן חברתה שלא יביא שתי מנחות בכלי אחד. מכאן אמרו שתי מנחות שלא נקמצו ונתערבו זו בזו אם יכול לקמוץ מזו בפני עצמה ומזו בפני עצמה כשרות. ואם לאו פסולות: (י) [טז]מלא קמצו מסלתה ומשמנה שאם קמץ יעלה בידו צרור או גרגיר מלח או קורט של לבונה פסל. מסלתה ומשמנה על כל לבונתה שתהא שם לבונה בשעת הקמיצה על כל לבונתה. [יז]והקטיר שילקט לבונה ויעלה לאישים: (יא) [יח]והקטיר הקומץ אע"פ שאין שירים. נשמא הקומץ. או אבד. יכול יאכלו הכהנים בשירים. ודין הוא מה אם במקום שהורע כח המזבח בשתי הלחם ובלחם הפנים יפה כח הכהנים בהם מקום שיפה כח המזבח בקומץ. אינו דין שיפה כח הכהנים בשירין. מה אני מקיים והנותרת מן המנחה לאהרן ולבניו קדש קדשים מאשי ה'. אין להם אלא לאחר מתנת האישים: (יב) אזכרתה נזכרים בה נזכרים בקמיצה ונזכרין בלבונתה. רבי שמעון אומר נאמר כאן אזכרה ונאמר להלן אזכרה מה אזכרה אמורה להלן מלא קומץ אף כאן מלא קומץ:

פרק יא והנותרת אף על פי שלא הומלחה אף על פי שלא הוגשה אע"פ שלא הקטיר את כל לבונתה. [יט]מן המנחה פרט לשחסרה היא פרט לשחסר קמצה. ולא הקטיר מלבונתה כלום. [כ]לאהרן ולבניו לאהרן תחלה ואחר כך לבניו. לאהרן שלא במחלוקת. ולבניו במחלוקת. מה אהרן כהן גדול אוכל שלא במחלקת אף בניו כהנים גדולים אוכלים שלא במחלקת: (ב) לאהרן ולבניו קדש קדשים להתיר מנחות ישראל. וכי מנין יצאו מכלל שנאמר כל האוזרח יעשה בכה את אלה להקריב אשה שאם

פירוש הראב"ד

דלבונה דכתיבן ליה על מקלתה מפני מה זה נכלל עמה וקמץ עמה וזו ליתיה וכו' סילוכך מה נוכל ליתן לותה על כולה: ל' יהודה אומר אם מיעט לבונתה כשרה מפורש במנחות [יח.] פי' אם מקרא ועמדם על מכי קרטין כשרה על קורט אחד פסולה. ומתם מעכב טעמא: אל בני אהרן ואפי' אם רבואות כולם עומדין גם ממה שיכולין להתעסק במדידת המעשרות ביניהן המנין בנלילה נמחיצת הלבונה. בקמילה. בנתן כלי. בנלילה. בילקוט הלבונה. בסלוק בהקטרה כל אחד עושה מלאכתו. ומפני כרע עם סדרת מלך ומשמעי' קרא מכי כדי שלא יחנזה עליהם קרבן המנחה: מה לבונה קומץ אחד בין לעשרון אחד בין לששים עשרון שהרי קומץ לבונה כשרה סילוך ומשמעי' די ללבונה בקומץ אפי' לכמה עשרונות: לוג אחד לעשרון אחד ששים לוג לששים עשרון. נפקא לן בזבחים פרק שתי שלמים מדכתיב נבי מנחת עני עשרון בלול ולוג אחד שמן למנחת לכל עשרון עשרון לוג. ולע"ג דכתיב לוג חינו בכלל עם העשרון שלא נא בפני עלמו ששים מזה ממנו כנגד פתחו של היכל ונותן ממנו לבהונות אפי' מכי מדשמעכים בנגן לוג ס"מ כל לוג עשרון שמן: דבר שכולו עולה לאישים מדבר שכולו עולה לאישים פי' קומץ מלבונה. ולא תוכיח לבונה שחין מעכב שכולו עולה לאישים פי' קומץ מכם מלבונה שרגלי הזר עומדות ומקום קומץ מלא קומצו וקומץ קרא יתירה: וקמץ משם ממקום שרגלי הזר עומדות מפרש בזבחים פ"ק [ו.] לכשכיר כל העזרה כולה לקמילה שלא תאחר במקום הנשחט שם שכח קמילתה ת"ל משם ממקום שכזר עומד שם. דשלא על ובשילה לא בני אהרן אלא לעבודה ושזר ולאי לינה קרב לגבי מזבח ובנין פלינו עליה בזבחים בפ"ק [ו.] ואמרי קמץ בשמאל פסל דקא סבר קמילת שמאל עבודה היא ופסולה וכן בתילת סבר קמילת שמאל לאו עבודה היא כלל ומקום שכי מזר קומץ למקומו ויחזור ויקמוץ בימין וכי מפרש הטם: מפני שלא לנבעותיו על פיפת ידו מדבק רחם שלא לנבעותיו שאמעיים על גדי ידו ומפני שם ידו ומפי שמתחיל שוף הקומץ וזה שעניין לא למדנו שלא מדרך העולם שכך קומלין בני אדם. ושלא לנבעותיו נמי לשמעיים נרחם לי שלא ממעטו שלא יקמוץ דבר מועט שלמינין בשאדם מועט בראשי לנבעותיו בין רחם בגודלו בשמאל ומניח שלמין קומלין בני אדם למען לותו שלין קומלין שלא בשלשה לשמעיים. *ומה שמעטו ממנה בני אדם למען לותו שלין קומלין שלא בשלשה לשמעיים. *ומה שמעטו

נשמני

מסרת התלמוד

[ז]מנחות (יח): [ח]מנחות (ע.) ושם נאמרו: [ט]מנחות (קג.) עי"ש: [י]זבחים (קג:) ושם נאמרו: *ובפ"ק יש לו גי' לשמרם בפי' הראב"ד כאן: [יא]מנחות (יח.) יומא (מז:) ובירושלמי יומא פ"ה ה"ג: [יב]מנחות (כג.) ועי"ש גם בילקוט: [יג]מנחות (כז.): [יד]מנחות (כג.) בפירוש רש"י: [טו]מנחות (ו.) ע"ש קושט (יד.) ובתוספתא פ"ק דמנחות ובפי' הראב"ד כאן מוכח שמקיל לא הקומץ עם הלבונה יפה לאכול הקטרת הקומץ היה מלקט הלבונה ומקטיר ועי' בפסחים ל"ג ע"ב: [טז]מנחות (יט.) [יז]ובילקוט מעשה הקרבנות: [יח]עיין מנחות (כו.) ובזבחים כ"ו ע"ב כמדתם: [יט]מנחות (ע.): [כ]עיין היטב בתוספתא יומא פ"ה:

[א]שאם רצה לרבות יבמה, או אינו אומר אלא שיהו מנחות ישראל ניתנות על גבי האישים ומה אני מקיים והנותרת מן המנחה של גרים ושל נשים ושל עבדים תלמוד לומר לאהרן ולבניו קדש קדשים להתיר מנחת ישראל: (ג) אין לי אלא מנחותיהן מלוקותיהן מנין אמר ר' שמעון קורא אני נבלה וטרפה לא יאכל לטמאה בה תלמוד לומר לאהרן ולבניו קדש קדשים להתיר מלוקות ישראל: (ד) אין לי אלא מלוקות ישראל מלוקות כהנים מנין אמר רבי שמעון ודין הוא מה אם במקום שהתיר סלת רשות אסר סלת מצוה מקום שאסר מלוקת רשות. אינו דין שנאסר מלוקת מצוה. מלוקות ישראל יוכיחו שאסר בהן מלוקת רשות והתיר בהן מלוקת מצוה: (ה) מה התיר מלוקת מצוה של ישראל שהרי התיר סלת מצוה שלהם נתיר מלוקת מצוה של כהנים שהרי אסר סלת מצוה שלהן. הואיל ואסר סלת מצוה שלהן נאסר מלוקת מצוה שלהן. תלמוד לומר לאהרן ולבניו קדש קדשים מאישי ה' להתיר מלוקות הכהנים. מאישי ה' אין להן אלא לאחר מתנת האישים:

פרשתא י וכי תקריב קשתקריב לעשות הדבר רשות קרבן מנחה. אמר רבי יהודה מנין לאומר הרי עלי מנחת מאפה לא יביא מחצה חלות ומחצה רקיקין. ת"ל קרבן. קרבן אחד הוא מביא. ואינו מביא חלות ורקיקין: (ב) אמר רבי שמעון וכי נאמר קרבן קרבן שני פעמים. הא לא נאמר אלא קרבן אחד ונאמר בו חלות ורקיקין. מעתה רצה להביא חלות יביא. רקיקין יביא. מחצה חלות ומחצה רקיקין יביא. וכשהוא קומץ בולל וקומץ משניהם. הא אם קמץ ולא עלה בידו אלא אחד משניהם דיו: (ג) [ר]מאפה תנור לא מאפה כופח לא מאפה רעפין ולא מאפה יורות הערבים. רבי יהודה אומר מה תלמוד לומר תנור תנור שני פעמים להכשיר את הכופח. רבי שמעון אומר מה ת"ל תנור תנור שני פעמים שיהא הקדשה בתנור וכל מעשיה בתנור: (ד) סלת מה סלת אמורה להלן מן החטין אף כאן מן החטין [ש]חלות בלולות ואין הרקיקין בלולין. הלא דין הוא מה אם החלות שאינן טעונות משיחה טעונות בלילה רקיקין שהן טעונין משיחה אינו דין שיטענו בלילה ת"ל חלות בלולות ואין רקיקין בלילין: (ה) רקיקין משוחין ואין חלות משוחות. הלא דין הוא מה אם הרקיקין שאינן טעונין בלילה. טעונין משיחה חלות שהם טעונות בלילה אינו דין שיטענו משיחה ת"ל רקיקין משוחין ואין חלות משוחות: (ו) סלת חלות מצות בלולות בשמן ורקיקי מצות משוחים בשמן. מה ת"ל בשמן בשמן שני פעמים להכשיר בשמן השני ולהכשיר בשמן השלישי [ר]רבי אליעזר בן יעקב אומר מושח את הרקיקין כמין כי שאין רבוי אחר רבוי בתורה אלא למעט. רבי יהודה אומר מצות מצות למצות שיו לא שיו לבלילה: (ז) וכיוצא בו אמר רבי יהודה. ועשית כיור נחשת וכנו נחשת לרחצה יכול כשם שמרחיצין מן הכיור כך מרחיצין מן הכן. ת"ל נחשת לנחשת שוה לו לא שוה לו לרחיצה. כיוצא בו אמר רבי יהודה ועשית חשן משפט מעשה חושב כמעשה אפוד תעשנו יכול כשם שזה כפול זה כפול ת"ל זהב. לזהב שוה לו. לא שוה לכפילות:

פרק יב [א]ואם מנחה על המחבת מלמד שהיא טעונה כלי קרבנך קרבנך לגזרה שוה. מה קרבנך אמור כאן טעונה יציקה ובלילה. אף קרבנך אמור למטן טעונה יציקה ובלילה. מה קרבנך אמורה למטן טעונה מתן שמן בכלי קודם לעשייתה אף קרבנך אמורה כאן טעונה מתן שמן בכלי קודם לעשייתה

פירוש הראב"ד

בספרי ובמנחות פ' כל המנחות (קז:) כל שחזקת עלמד שמתנדבין נקבים וכמה שלשת לוגין כי סיכי דשלשת לוגין מזו לכשם מזו נמי לחיל. וכך מכשה נפק. חלת לפי' חמשה לוגין דלת מזו לשום קרבן מתנדבין ותע"ג דמייתי לה בשחד ונמי לת מקשנו כשדי ומשיך מנייהו מכשנ ל' גין וסלוג סוי לנדשת לגוד. וכשקל לן מדכתיב יסיס ושלשת שמנים כי מנין סייתי קשור שמתעטו מן שכילם. ומכלל שמ' כל שחזקת יעשה ככם לת חלת ורקיקין. משלשת שלשה לגם לכשנות ירצה מיסים כדלמרי' ושמע מינה לומר יסיס לכשות חלת סיסו מנחות ישכחל נתונים על גבי שלשים. פירוש ושפילו מנחת נדבה דעלמא וכל שכן לם יסיס שמתנדב מנחת נקבים דודלי כולם כליל דשת מנחת גויס ושל נשים ושל עבדים. ומה לני מקיים וסנותרת מן המנחה יחלטו מנחת גויס ושל נשים ושל עבדים. פירוש דשת שך לתו ככלל חזקה ניתנו: ת"ל לשהרן ולבניו קדש קדשים לשתיר מנחת ישכחל: לין לי חלת מנחות שליקותיהם ומנין ת"ל שמעון לקבל לני גשם נשנה ושכפה לת יחטל לשמעת גם פירוש ושתת נקנית. ת"ל לשהרן וכו' לימד על מעלת שסיא נאכלת: מה במקום שסתיר קולת לשות פי' דסייטו שיכי מנחה דיכחל לשכל שלת מנחת מנוס לכשנים שכשי כל מנחת שובד לכשנים כליל היה. מקום שלשכל מליקת לשות דיכחל דסייטו עולת שעוף לכשנים שלשם לין לו שלשכול מליקת מנוס שלשם דסייטו חטאת שעוף לכשנים: מליקת מנוס דיכחל שכשי לתיר שלת מנוס שלשם פי' שיכי מנחת חוטא ומנחת קנאות. נתיר שלת מנוס וכו' ת"ל לשהרן ולבניו קדש קדשים מלמד ש"י לין לשם שלת לשהר מתנות לישים: מנין לשומר כשי מנחת מלשם שלת יביא מנחה חלות ומלשם רקיקין פירוש שלשם"י שנלמד גו חלות ורקיקין: לשמר כ' שמעון וכי לשמר קדש קדשים ולגלת [לת] לשמר וכו' כ' יסודס לומר גם ת"ל תנור תנור שני פעמים שכי דלשכל

לעשיותה: (ב) [ב]סלת בלולה מלבד שהוא בוללה סלת. רבי אומר חלות. אמרו לו והלא בתורה נאמר חלות בלולות ואי אפשר לבוללן אלא סלת כיצד הוא עושה נותן שמן בסלת ובוללה שמן בכלי ועושה אותה ופותתה ובוללה בשמן. רבי אומר נותן שמן בכלי ועושה אותה ופותתה ובוללה בשמן. וחוזר ויוצק עליה. [ג]מצה יכול מצוה ת"ל תהיה הכתוב קבעה חובה: (ג) [ד]פתות יכול שתים ת"ל פתים אי פתים יכול יעשנה כפירורים ת"ל אותה אותה לפתים ואין פתיה לפתים: (ד) מכאן אמרו מנחת ישראל כופל אחד לשנים ושנים לארבע ומבדיל מנחות כהנים כופל אחד לשנים ושנים לארבעה ואינו מבדיל מנחת כהן משיח לא היה מכפלה. רבי שמעון אומר מנחת כהנים ומנחת כהן משיח אין בהן פתיחה מפני שאין בהן קמיצה וכל שאין בה קמיצה אין בה פתיתה וכל פתיתה בכותים: (ה) פתות אותה פתים מנחה לרבות את כל המנחות לפתיתה. יכול אף שתי הלחם ולחם הפנים. ת"ל אותה מה ראית לרבות כל המנחות ולהוציא שתי הלחם ולחם הפנים אחר שריבה הכתוב מיעט. מה אלו מיוחדות שיש מהן לאישים אף כל שיש מהן לאישי. יצאו מהן שתי הלחם ולחם הפנים שאין מהן לאישים: (ו) [ה]יוצקת עליה שמן מנחה לרבות את כל המנחות ליציקה יכול אף מנחה מאפה ת"ל עליה אוציא את החלות ולא אוציא את הרקיקין ת"ל היא: (ז) [ו]ואם מנחת מרחשת קרבנך מה בין מחבת למרחשת אלא שהמרחשת יש לה כסוי והמחבת אין לה כסוי דברי רבי יוסי הגלילי רבי חנניה בן גמליאל אומר מרחשת עמוקה ומעשיה רוחשין ומחבת צפה ומעשיה קשים סלת בשמן תעשה מלמד שהיא טעונה מתן שמן בכלי קודם לעשייתה:

פרשתא יא [ז]אלו אומר והבאת אשר יעשה מאלה לה' והקריבה אל הכהן והגישה אל המזבח. יכול אין לטעון הגשה אלא הקומץ בלבד ומנין לרבות את המנחה ת"ל מנחה. מנין לרבות את כל המנחות ת"ל ואת המנחה:

(ב) יכול אין לטעון הגשה אלא מנחת נדבה מנחת חובה מנין ת"ל הוא נאמר הבא מנחה נדבה והבא מנחה חובה מה מנחת נדבה טעונה הגשה אף מנחת חוטא תטען הגשה: (ג) לא אם אמרת במנחת נדבה שהיא טעונה שמן ולבונה תאמר במנחת חוטא שאינה טעונה שמן ולבונה. מנחת סוטה תוכיח שאינה טעונה שמן ולבונה וטעונה הגשה: (ד) לא אם אמרת במנחת סוטה שהיא טעונה תנופה תאמר במנחת חוטא שאינה טעונה תנופה הרי את דן מבנין אב לא מנחת נדבה שהיא טעונה שמן ולבונה כהרי מנחת סוטה שאינה טעונה שמן ולבונה. לא מנחת סוטה. שהיא טעונה תנופה כהרי מנחת נדבה שאינה טעונה תנופה: (ה) הצד השוה שבהן ששוו לקמיצה ושוו להגשה אף אני אביא מנחת חוטא ששוו להן לקמיצה שתשוה להם להגשה: (ו) אי מה להצד השוה שבהן ששוו לבא בעשיר כבעני וטעונות הגשה יצאה מנחת חוטא שלא שוה לבא בעשיר כבעני שלא תטען הגשה. ת"ל מנחה. אחר מנחת נדבה ואחר מנחת חוטא זו וזו טעונות הגשה. [ח]רבי שמעון אומר והבאת לרבות מנחת העומר להגשה שנאמר והבאתם את עומר ראשית קצירכם אל הכהן והקריבה לרבות מנחת סוטה להגשה שנאמר והקריב אותה אל המזבח:

פרק יג הלא דין הוא מה אם מנחת חוטא שאינה טעונה תנופה טעונה הגשה מנחת סוטה שהיא טעונה תנופה אינו דין שתטען הגשה. לא אם אמרת במנחת חוטא שהיא מן החיטין תאמר במנחת סוטה שאינה מן החיטין. מנחת העומר תוכיח שאינה באה מן החיטין וטעונה הגשה: (ב) לא אם אמרת במנחת העומר שהיא טעונה שמן ולבונה. תאמר במנחת סוטה שאינה טעונה שמן ולבונה. הרי את דן מבנין אב לא מנחת חוטא שהיא

פירוש הראב"ד

עלי במרחשת לפי שיעורין מפי קבלה דמרחשת מנחת מרחשת לפי קבלה לחמר לחלו חמר סכי ודלפי מנחה מעשיו במרחשת קמיצה ולפי שיעורין מי ניסו לפי עון דמסורי כלב לפי עון דמסרי ספתים ולפי שיעורין מפי לחינון. ספי גרסה לפי סכיב לו לחזיל לעלמא תפל מנחתו מונחת עד שיכה לחלו לחן דכרי בית שמפי לחבל בית כלב לחמרי דמרחשת ומנחת כליס יהודים כם במקדש ושמות כללים כך היו. ומפקינן מסכת טעמא לבית כלב מדכתיב ולפי מנחה על המחבת תעשה כי הוא כלי יהודי. ובמנחת מרחשת כתיב ולפי מנחת מרחשת קרבנך וכולן לפי סוף בניך לן לפי כלי הוא לו על פי מעשה הוא לפי דמפקא לכו לבית כלב מקבל לחכיל דכתיב בפ' ו' וכל נעשה במרחשת ומן תמור כלי לפי מחבת ומרחשת כליס. ומחבת לפי הוא לרוך למילפם מתמור דפי פכל מגופים נפקא לן לפי לגב מרחשת נקטים: ופשתא דגמרינן למחבת כלי ממילפי יהודין דכלי סרם הוא ולפי מבעיא מחבת ומרחשת מלריכין לחיות כלי סרם קדושים לפי לפילו ניולפ פלפן פסוק מקום ליפתן ועריכתן לריכין לחיות כלי סרם קדושים. וכפ מילתא נפקא לן [ו.] במנחות בפ' שתי כלפם [ו.] פמקום ליפתן ועריכתן לריכין לחיות כלי סרם קדושים דכתיב ויתמר לפי זה פמקום לפפ יבפלו פם בכפניס לפ פמעלת ולפ כפפם ולפפ מעשה לבלתי הוליך לפ מפלוגה. ובפפם מזיין בפדיפ דמקום לפייתן קדוש הוא מדכתיב לבלתי הוליך לפמעלה קדושם ומיפקלפ ניולפ לפלפ לפילו לליפתן ועריכתן נמי ילפיען מפלי קבלה לליכיין לחיות קדם דפל ליפקפ לפמעלת ולפפ מה מעלת ולפפ פעוין כלי סרם קודם ניפולן פפפיפה וזקיקה לף מעשה פעוה כלי סרם קודם לפפייפם דכייהו ניולפ פלפן לליפתן ועריכתן. ומפוה פכי לפרייען דמתני' דפתי כלפם [פם] דמנחות יפ פפ מעשה כלי פפניס ולין פפ מעשה כלי פחוץ לזוה פכל מעשיפם פפניס מה פלין כן פפתי כלפם ולפפ פפניס דעריכתן וליפתן פחוץ ולפייתן פפניס. ועלה לפרייען יליקה וביליה ומתן שמן בכלי ומפרש לה פפוך: לפוה לו וכלפ פפדיף נלפוה פלות פלולות ולי לפפר לפולן חלפ קולת מפרש לה פ' ולפו מנחות [עה.] לי ליפפר דקפוה לית לפבן מלי פיף לפי' לל פפולפ לל פפ יפקל לפ לל פפ פפ פפפ פפ פפ פ

שהיא מן החטין כהרי מנחת העומר שאינה מן החטין. לא מנחת העומר שהיא טעונה שמן ולבונה כהרי מנחת חוטא שאינה טעונה שמן ולבונה: (ג) הצד השוה שבהן ששוו לקמיצה ושוו להגשה. אף אני אביא מנחת סוטה ששוה להן לקמיצה שתשוה להן להגשה: (ד) או מה הצד השוה שבהן שלא כשרו לבא קמח אלא סולת וטעונות הגשה. יצאת מנחת סוטה שכשרה לבא קמח שלא תטען הגשה ת"ל והקריבה לרבות מנחת סוטה להגשה: (ה) רבי יהודה אומר והבאת לרבות מנחת סוטה להגשה שנאמר והביא את קרבנה עליה. או אינו אומר והבאת אלא שיהא היחיד מתנדב מנחה אחרת חוץ מאלו שבעניין. ודין הוא צבור מביא מנחה מן החיטין חובה ויחיד מביא מנחה מן החיטין נדבה. מה צבור שהוא מביא מנחה מן החיטין חובה מביא מנחה מן השעורין חובה. אף יחיד שהוא מביא מנחה מן החיטין נדבה. יביא מנחה מן השעורין נדבה. ת"ל אלה אין לך אלא אלה בלבד. או אינו אומר אלה אלא האומר הרי עלי מנחה יביא חמשתן ת"ל מאלה יש מביא אחת מהן ויש מביא חמשתן: (ו) רבן שמעון אומר מנחה לרבות את כל המנחות להגשה. יכול אף שתי הלחם ולחם הפנים ת"ל מאלה מה ראית לרבות כל המנחות ולהוציא שתי הלחם ולחם הפנים. אחר שריבה הכתוב מיעט מה אלו מיוחדות שיש מהן לאישים אף כל שיש מהן לאישים. יצאו שתי הלחם ולחם הפנים שאין מהן לאישים: (ז) והלא מנחת נסכים כלה לאישים יכול תטען הגשה ת"ל והקריבה. מה ראית לרבות כל המנחות ולהוציא מנחת נסכים. אחר שריבה הכתוב מיעט. מה אלו מיוחדות שהן באות בגלל עצמן. יצאת מנחת נסכים שאין באה בגלל עצמה: (ח) והלא מנחת כהנים ומנחת כהן משיח באות בגלל עצמן יכול יטענו הגשה ת"ל והגישה מה ראית לרבות את כל המנחות ולהוציא מנחת כהנים ומנחת כהן משיח. אחר שריבה הכתוב מיעט. מה אלו מיוחדות שיש מהן לאישי' ובאות בגלל עצמן. ויש מהן לכהנים. יצאו שתי הלחם ולחם הפנים שאין מהן לאישים. יצאת מנחת נסכים שאינה באה בגלל עצמה. יצאו מנחת כהנים ומנחת כהן משיח שאין מהם לכהנים. [ט]הרים יכול בכלי תלמוד לומר להלן בקמצו מה הרמה אמורה להלן בקמצו אף כאן בקמצו:

פרשתא יב [א]אלו אשר תקריבו לה' לא תעשה חמץ יכול אין לי בלא תעשה חמץ אלא הקומץ בלבד ומנין לרבות את המנחה ת"ל מנחה ומנין לרבות את כל המנחות ת"ל וכל המנחה: (ב) אין לי אלא מנחות ששיריהן נאכלין מנחות שאין שיריהן נאכלין מנין ת"ל וכל המנחה אשר תקריבו לה' לא תעשה חמץ. רבי יוסי הגלילי אומר להביא את לחם הפנים רבי עקיבא אומר להביא מנחת נסכים: (ג) [ב]לא תעשה חמץ יכול לאו אחד לכלם. תלמוד לומר לא תאפה חמץ אפייה בכלל היתה. ולמה יצאת להקיש אליה ולומר מה אפייה מיוחדת ומעשה יחידי וחייבין עליה בפני עצמה. אף אני ארבה לישתה ועריכתה וכל מעשה ומעשה שיש בה לחייב עליו בפני עצמו: (ד) [ג]שאור לא תקטירו אין לי אלא המרובה הממועט מנין ת"ל כל שאור אין לי אלא הוא עצמו עירובו מנין ת"ל כי כל שאור. יכול מנחות שהן במצה תהיה יהו בבל תקטירו חמץ. מנחות שאינן במצה תהיה לא יהו בבל תקטירו חמץ. תלמוד לומר כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו אין לי אלא המרובה הממועט מנין ת"ל וכל דבש אין לי אלא הוא עצמו עירובו מנין ת"ל וכל דבש אין לי אלא דברי' שאין הדבש יפה להן דברים שהדבש יפה להם מנין שהפטמין אומרין יפה הדבש לקטורת מנין ת"ל וכל דבש: (ה) מה ת"ל כל שאור ומת"ל וכל דבש לפי שיש בשאור מה שאין בדבש ובדבש מה שאין בשאור. שאור הותר מכללו למקדש. ודבש לא הותר מכללו למקדש דבש הותר בשירי מנחות שאור לא הותר בשירי מנחות. הא לפי שיש בשאור מה שאין בדבש ובדבש מה שאין בשאור צ"ל כל שאור וצ"ל כל דבש: (ו) [ד]ומנין המעלה מבשר חטאת ומבשר אשם ומבשר קדשי קדשים ומבשר קדשים קלין ומותר העומר ושתי הלחם ולחם הפנים ושירי מנחות והקטורם. מן השאור ומן הדבש עובר בלא תעשה ת"ל כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו אשה לה' הא כל שיש ממנו לאישים הרי הוא בכלל תקטירו: (ז) [ה]קרבן ראשית שיהא ראשית לכל המנחות וכך הוא אומר והקרבתם מנחה חדשה לה' שתהא חדשה לכל המנחות אין לי אלא מנחת חיטין מנחת שעורין מנין וכשהוא אומר וביום הבכורים בהקריבכם מנחה חדשה לה' בשבועותיכם אם אינו ענין למנחת חטין תנהו ענין למנחת שעורין: (ח) ומנין שיקדימו לבכורים תלמוד לומר בכורי קציר חטים אין לי אלא של חטין של שעורים מנין ת"ל אשר תזרע. אין לי אלא שיזרע עלה מאליו מנין ת"ל אשר בשדה. אין לי אלא שבשדה שבגג ושבחצר ושבחרבה מנין ת"ל בכורי כל אשר בארצם. ומנין שיקדימו לנסכין ולפירות האילן ת"ל בכורי מעשיך ואומר

פירוש הראב"ד

דקלח: *כ' יהודה לומר וכשהיא לבדות מנחת סוטה לסגשם מפרש בתורת כהנים כל המנחות [ם:] לבד מנחת העומר לפי שהיא מיוחדת מלי טעמא מלינויי"ה לחי: מה מנחת סוטה שחיכם טעונה לבונה טעונה סגשם מנחת העומר טעונה סגשם מנחת סוטה תנופה לינו דין טעונה סגשם. מה למנחת סוטה שכן בלבד עון מנחת סוטה תוכיח. מנחת סוטה תוכיח. מה למנחת סוטה שכן בלבד עון מנחת סוטה תוכיח. סלד הסוס שכנסן שסוו לקמיכם ושוו לסגשם לף מנחת העומר וכו' סילכך כי לינטריך קרא למעוט סוטה וכלי וכקריבה דדרים ליה לכ' שעטון לכדויי"ה מנחת סוטה מפיק ליה לכ' יהודה למעוטי מנחת נסכים. כ' שעטון דרים ליה נמי סכי מוסקריב וסקריבה וכ' יהודה מלריך כולים קרא למעוטי מנחת נסכים. וכא דוסגיסם מפיק ליה למעוטי שתי הלחם ולחם הפנים לבד מנחת נסכים ומנחת כהן משיח טעונה סגשם לכ' יהודה וכולה מילתא לימא במנחות פ' כל סמנחות [סם:]: ת"ל לכהן בקומצו פי' בפרשה לו. מה הרעם לעומת וכו': לין לי אלא מנחות שסיריהן נאכלין דסא בכך קיימי מנחות שלין סיריהן נאכלין כגון מנחת כהנים מנין ת"ל כל שהנחת חטאת תקריבו ליי' לא תעשה חמץ. כ' יוסי הגלילי לומר לסביא לחם הפנים וכיון דליכא זיכיך בשליל דקרבי לחטאת תקריבו קרינא ביה. וקא סבר מדת יום נתקדשה סילכך בשעת עשייה נמי קלי עליה בלא תעשה חמץ: כ' עקיבא לומר להביא מנחת נסכים. לחמוץ לעש"ו שלין סיריהן נאכלין לבד לחם הפנים קסבר דמדת יום לא נתקדשה סילכך לא קלי עליה בלא תעשה חמץ דלכתי חול טוא. וכגון שלשה על גבי טבלא של חול דבשעת עבידה לא קדשה ובשעת ליסה (נמר) לע"ג דלחם היא לא קדשה דסא סעבלא היא חול. וכי תאמ קבל למנחת נסכים. ולי למנחת מי סיכות לין ממעיינין סכי בלילה בשמן טוא סא למריך בשחרית [נז:] לומר כ' עקיבא מנחת נסכים מנגלה בשים וכשרה. ובלבד שיבלול לותה בקוף בשמן שלחוי לה וכי תימא בפ' כל סמנחות [שם]: יכול לאו אחד לכולן פי' לכל עשייה' ת"ל לא תאפה וכו' וכל מעשה ומעשה שים בה לחייב עליו וכו' מפרש בשחרית [נח:] לאיתויי קיטוף שם סמיעה בשעת קיטוף: שחור לא תקטירו לין לי אלא כולו מקלתו מנין. ומפרש סתם סמוסנו מנין ובשחרית ליעת סכי לין לי אלא כולו מקלתו מנין. ומפרש סתם

לין לי אלא קומץ כולו אלי קומץ מנין. עיכובו מנין שאם עיבד אלי קומץ סמחוסר עם אלי קומץ שלימו מחוסר מנין שלוקה. מנחות שלינן בשלח תטיס כגון שתי שלחם שהן חמץ שאם תקטיל ומן עובד מעשו לא תקטירו חמץ ולוקה נמי ומעשו כל שחוסר לקמיצה לא תקטירו שהי שלחם שהיו שלחם שלחים שלחים שלחים

ואומר באספך את מעשיך מן השדה: (ט) יכול אם קדמן ד"א לא יקרבו ת"ל תקריבו. יכול אם לא קרבו בעצרת יקרבו לאחר עצרת ת"ל אותם. [ס]יכול אם לא קרבו בעצרת יקרבו לאחר עצרת ת"ל אותם יכול יביא היחיד כיוצא בהן נדבה ת"ל אותם. [ס]יכול לא יביא היחיד כיוצא בהן נדבה שכן אינו מביא כיוצא בהן חובה אבל יביא צבור כיוצא בהן נדבה שכן הוא מביא כיוצא בהן חובה ת"ל אותם. [ע]המזבח אין לי אלא המזבח ומנין לרבות את הכבש ת"ל ואל המזבח לא יעלו יכול לעבודה ושלא לעבודה ת"ל לריח ניחוח לא אמרתי אלא לעבודה:

פרק יד [פ]אלו אומר ועל כל קרבנך תקריב מלח יכול אף על העצים אף על הדם ת"ל קרבן מנחתך מה קרבן מנחתך דבר שאחרים באין חובה לו. יצאו העצים והדם שאין אחרים באין חובה להן: (ב) אי מה קרבן מנחתך דבר שהוא מתיר אף אני אביא את הדם שהוא מתיר. ת"ל מעל מנחתך לא מעל דמך. אי מעל מנחתך יכול תהא מנחה כולה טעונה מלח ת"ל קרבן הקומץ טעון מלח ואין מנחה כלה טעונה מלח: (ג) אין לי אלא הקומץ ומנין לרבות את הלבונה תלמוד לומר על כל קרבנך תקריב מלח. ארבה את הלבונה הבאה עם המנחה מנין לבונה הבאה בפני עצמה ולבונה הבאה עם לחם הפנים ואימורי חטאת ואימורי אשם ואימורי קדשי קדשים ואימורי קדשים קלים מנחת כהנים ומנחת כהן משיח ומנחת נסכים ואברי עולה ועולת העוף מנין ת"ל [א]וכל קרבן: (ד) [ק]רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר ומה קרבן מנחתך דבר שיש בו טומאה ועולה לאישים על מזבח החיצון. יצאו העצים שאין בהן טומאה. יצא הדם שאינו עולה לאישים. יצאת הקטרת שאינה על מזבח החיצון. [א]במלח יכול תבוגהו ת"ל תמלח אי תמלח יכול במי מלח תלמוד לומר במלח. לא תשבית מלח להביא מלח שאינה שובתת ואיזו זו זו סדומית. ומנין אם לא מצא סדומית יביא סלקונדרים. תלמוד לומר תקריב מלח ריבה. [י]יכול המתנדב מנחה יהא [מביא] עמה מלח כדרך שהוא מביא לבונה מתוך ביתו ודין הוא נאמר הבא מנחה והבא לבונה הבא מנחה והבא מלח. מה לבונה משל בעל המנחה אף המלח משל בעל המנחה: (ה) או כלך לדרך הזו נאמר הבא מנחה והבא עצים הבא מנחה והבא מלח מה עצים משל צבור אף המלח משל צבור

פירוש הראב"ד

שמניחים בכורים מן העלין ומן הספיחים מוקים לם בתנאות דקל מסדר סיקדמו לותם שתי הלחם לחותם המנחות הבאות מן העלין ומן הספיחים ותעש"י שחיטו מן המחובר קדמו לכל הבכורים לה קדמי מסרך ולא לבכורים קלי: ומנין סיקדמו שתי הלחם לף לנסכים ג"כ ניין חדם ולבכורים פירות חילון כי בכורי כל אחר בחלם חיטה חלא מן הזרעים שבחרן לכל פירות חילון לה. ומנין יניח בכורי פירות חילון קודם לשתי הלחם ת"ל בפ' ולא המפסטים ומן הקליר בכורי מעשיך אחר תזרע בשדה ומן החקיף שנאת הבשר בחקיף את מעשיך מן השדה מה מעשיך האמור בתג החקיף יש בו נסכים ופירות וקאמר בכורי מעשיך ללמוד בכורים יהיו בכל מעשיך לף לנסכים. ובכורי פירות חילון: יכול יניח בימיד כיולא בשם נדבה פי' שתי הלחם יניחו חותם בשבל נדבה כעין אחר בתנאות ת"ל חותם חין לי אלא חותם בלבד: ולא המזבח לא יעלו חין לי אלא למזבח מנין לרבות את הבשר שהוא בלבה שאחר חו דבר שהוא בעשה ת"ל ולא לא יעלו קל דבים: יכול לעבודה ושלא לעבודה פי' שהוא העלם חותם בשם העלם שאינו יכול יעלו חלא לעבודה ולא לעבודה: ולא יקטיר מנה [שסמיים לה.] ובשאר אחר יגע בכל עמא וכו' לרבות עלים ובגולה אלמא בני קבול טומאה נינהו: שהוא (לח) [לינו אלא] [ר]שמולי בעלמא נינהו וחין חייבין עליהם לה בכרת ולא עלקות. ומכי ליתא בזבחים פ' בית שמאי [מו:] וכ' ישמעאל שבר לם בכרי שמעון דאמר דבריה שחין דרכן לאכול חין חייבין עליהם משום טומאה דדומיא דשבר בעיון דכתיב ושבשר אחר תאכל בשר. ושומאתו עליו וכרתה. מיהו קשה לי חי כר' שמעון סביבא ליה מאי חריא עלים אחרי לבונה נמי דסל לאו בר לאכילה הוא ומליבוא דוסבשר קל מרבינן ליה לאיסטולי בעלמא. וקטורת נמי לדעת ר' שמעון לא מחייבי עליה משום טומאה כלאיחא בשהוא חם כן כולהו נמי נפקא מכלל טומאה חוץ מן סיין: ואיבא לאתולי בלבונה דלא מטעיינן לה משום דסוס בכלל קדשי מנחתך שהרי קריבה עם המנחה וכיון דלבונה שהיא עם המנחה טעונה מלח לף לבונה שהיא בפני עצמה ולבונה שהיא עם לחם הפנים [כח.] יכול נמי מלח שבשר בסם המלח: שהא מלח שחינה טובתה ואי זו זו סדומית [ס]יש מפרש שיש עזה ואינה נימושה בשרה. ויש לומרים שחינה טובתה שלעולם המלח בחרץ קדוש. ולא מיבוור שלא דהרי דוש ליה למימר הבא מלח מלח תשבות. ועוד מנה לן שחינן עתידין להתכפות לעתיד ושל כתיב וכרבו המים. תקריב כל שהו שחינו לריך להקדות עליו ת"ל מלח תקריב מ"מ מלח שלוקודים: [תקריב] ואפילו בשבת ואפי' בטומאה: מה עלים מפני שבאין מן המובח לבוד מכל שבי המערכה מן הבשר דכתיב ושגולות הבלנו על קרבן העלים. ולא מלינו עלים לאיפטוי מעיקרא שמעון מלח מנין לרבות את הבלבונה. אלבא דמ"ד לבונה ולבונה הבאה עם המנחה מנין לרבות שבאה בפני עלמה כגון שבאת: ד לבונה ולבונה הבאה עם לחם הפנים ותעש"י שחיטו ומנחת כהנים ומנחת כהן משיח ומנחת נסכים שבאו בפני עלמן מנין ת"ל ואימורי אשם ואימורי חטאת ואימורי קדשי קדשים ואימורי קדשים קלים מנחת כהנים ומנחת כהן משיח ומנחת נסכים ואברי עולה ועולת העוף מנין ת"ל [א]וכל קרבן: (ד) [ק]רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר ומה קרבן מנחתך דבר שיש בו טומאה ועולה לאישים על מזבח החיצון. יצאו העצים שאין בהן טומאה. יצא הדם שאינו עולה לאישים. יצאת הקטרת שאינה על מזבח החיצון. [א]במלח יכול תבוגהו ת"ל תמלח אי תמלח יכול במי מלח תלמוד לומר במלח. לא תשבית מלח להביא מלח שאינה שובתת ואיזו זו זו סדומית. ומנין אם לא מצא סדומית יביא סלקונדרים. תלמוד לומר תקריב מלח ריבה. [י]יכול המתנדב מנחה יהא [מביא] עמה מלח כדרך שהוא מביא לבונה מתוך ביתו ודין הוא נאמר הבא מנחה והבא לבונה הבא מנחה והבא מלח. מה לבונה משל בעל המנחה אף המלח משל בעל המנחה: (ה) או כלך לדרך הזו נאמר הבא מנחה והבא עצים הבא מנחה והבא מלח מה עצים משל צבור אף המלח משל צבור

מסרת התלמוד

[ס]סם (נמ.): [ע]סם (מ.): [ס]סם (כ.) ושם נגסי' אלו אומר וכל קרבן והוא ניסא דקאי וכן הגיה הק"ח גם שם ועיין בהאמ"ד: [א]כן הגי' בכל הספרים אבל בק"ח גרס ת"ל על כל קרבנך וזה מתאים מאד עם קורים הגמ': [ק](כא.): [מ]מעטות למון רבינו נלאה כי קס לי' בשעת האומר שמיצא הקדש מכשיר מדתוכייחא ויכיהו אומרו אפילו בעלמא כלומו לומר אפול אוכל וקוכל לו אפול מצבי שתי גו כבש ומלקות ועי' מולין (ל:) ובמנחות (כח.) תוס' ד"ה ילף חם מקבים עם שיעשו בע"י מהלכות עומאת חוכלין הלכה יז: [ש]לפי שבלה בניעו ידענו שהר לשעת הקמ"ס [ס]ם מהלכות לאוכל מזבח שבאו שאחר מלות עשה למלות וכו' ואין לך דבר שקדש למזבח בלא מלח חוץ מיין הנסכים והדם והעלים וכתב בכ"מ דזה כר' ניב של ריב"ג והקשה בלחם משנה ס"ב שאחי ס"ב

צבור: (ו) נראה למי דומה דנים דבר שהוא קרב עם כל הזבחים מדבר שהוא קרב עם כל הזבחים ואל תוכיח לבונה שאינה קרבה עם כל הזבחים. או כלך לדרך הזו דנין דבר שהוא קרב עם מנחה עצמה מדבר שהוא קרב עם מנחה עצמו. ואל יוכיחו עצים שאינן קרבין מנחה לעצמן. ת"ל ולא תשבית מלח ברית אלהיך מעל מנחתך ולהלן הוא אומר מאת בני ישראל ברית עולם מה ברית אמורה להלן משל צבור אף כאן משל צבור: (ז) תקריב אף בשבת תקריב אף בשומאה תקריב מלח כל שהוא תקריב מלח מכל מקום:

פרשתא ג ואם תקריב מנחת בכורים לה' ר' יהודה אומר עתידה מנחת בכורים לפסוק ולחזור. וכן הוא אומר אם יהיה היובל לבני ישראל עתיד היובל לפסוק ולחזור: (ב) רבי שמעון אומר ואם תקריב מנחת בכורים לה' זו מנחה באה חובה יכול נדבה כשהוא אומר והבאתם את עומר ראשית קצירכם אל הכהן לימד שאינה באה אלא חובה: (ג) ואם כן למה נאמר ואם לומר אם אתם מביאים אותה לרצון מעלה אני עליכם כאילו נדבה הבאתם אותה. ואם אין אתם מביאין אותה לרצון מעלה אני עליכם כאילו לא הבאתם אותה אלא לצורך עצמכם: (ד) וכן הוא אומר ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה עד הביאכם את קרבן אלהיכם. ואם תקריב מנחת בכורים לה' זו מנחת העומר מנין היא באה מן השעורין או יכול מן החטין. אמר ר' אליעזר נאמר כאן אביב ונאמר אביב במצרים מה אביב אמור במצרים שעורין אף כאן שעורין. ר' עקיבא אומר נאמר לצבור הבא בכורים בפסח והבא בכורי בעצרת כמה מצינו שמטין שהיחיד מביא חובתו ממנו יהא הצבור מביא בכוריו בעצרת. אף ממין שהיחיד מביא חובתו ממנו יהא הצבור מביא בכוריו בפסח. מאי זה מין היחיד מביא חובתו מן השעורין אף צבור לא יביא אלא מן השעורין. אם תאמר מן החטין אין שתי הלחם בכורים: (ה) רבי ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה אומר יכול תביא מן הכוסמין ושבולת שועל ושיפון ודין הוא מה אם החטין שבשרו לשאר כל המנחות לא כשרו למנחת העומר. כוסמים ושבולת שועל ושיפון שלא כשרו לשאר כל המנחות אינו דין שלא יכשרו למנחת העומר. השעורין יוכיחו שלא כשרו לשאר כל המנחות וכשרו למנחת העומר. לא אם אמרת בשעורים שמנחת סוטה באה מהם תאמר בכוסמין ושבולת שועל ושיפון שאין מנחת סוטה באה מהם. יצאו החטין מן הכתוב. וכוסמין ושבולת שועל ושיפון מקל וחומר: (ו) אביב קלוי באש גרש כרמל מלמד שמהבהבין אותו באור כדי לקיים בו מצות קלוי דברי ר' מאיר. וחכמים אומרים אין לשון קלוי אלא לשון אכוב של קלאים היה שם ומנוקב כמין נפה כדי שיהא האור שולט בכולו: (ז) אביב אלו נאמר אביב קלוי גרש הדבר שקול. אפשר יקלנו גרש כשהוא אומר אביב קלוי באש גרש תלמוד לומר באש הפסיק הענין ויקלנו אביב: (ח) כרמל רך מל וכן הוא אומר ואיש בא מבעל שלישה ויבא לאיש האלהים לחם בכורים עשרים לחם שעורים וכרמל בצקלונו. כרמל רך ומל בצקלונו בא ויצק לנו ואכלנו ונאוה היה: (ט) וכן הוא אומר כנף רנני נעלסה נושא ועולה ומתחטא. וכן הוא אומר נתעלסה באהבים נישא וניתן ונעלה ונתחטא באהבים וכן הוא אומר כי ירש הדרך לנגדי יראתה ראתה נטתה:

פרק טו תקריב מנחת בכורים מה תלמוד לומר לפי שנאמר כרמל מצוה להביא רך מל מנין לא מצא רך טל יביא יבש תלמוד לומר תקריב את מנחת בכורים מצותו לבוא מן הקציר לא מצא מן הקציר. מנין אף מן העליה תלמוד לומר תקריב מנחת בכוריך מנחת בכוריך מכל מקום: (ב) בכוריך בכורי כל יחיד ויחיד מלמד שאינה באה אלא משל צבור דברי רבי עקיבא. רבי שמעון אומר נאמר כאן בכורים לה' ונאמר להלן בכורים לה'. מה בכורים

פירוש הראב"ד

במזבח. לפי מלא מעל לצור אע"ג דכתביה רחמנא ליפיד: דנין דבר שהוא קרב עמם בכלי לפד מדבר שהוא קרב עמם בכלי לפד פי' דנין דבר מלבונה ת"ל בריש מלא עולם היה וכלי ליתא בתמורות [כה:]: ולכלן הוא לומר מלא בני יטכחל בריש עולם פי' בלשם שפיש מם לכלן מעל לצור דהא כתיב מלא בני יטכחל: ולפי תקריב מנחת בכורים זו מנחת העומר כ' יהודה לומר עתידה מנחת [בכורים] לפסוק ולחזור שכבי מנחת העומר הוא היה וקתמר ולפי תקריב דמשמע דליתפשר אלא מקריב מלא ממש בעתידה ליבעל כי יגלו: וים מפרשים שעתידה ליבעל מעבי הצלוחת אלא ימלא בזאת: ולכלן דומיא דיוכל שלעפי' שהיו יטכחל במקומן היה ליובל בעל מעשה שגלו בני גד ובני לחובן. ועוד מייעתא לשלי ליכולה דלי מהוה גלות למקיים בכל קבצות לצור מני לידבעי ליה למכתב ולפי כ' שמעון וכו' לו יכול בדבר לומר לפי מביאים אתם לכלון מעלה לפי עליכם כאילו הבאתם אותם בדבר פי' לכלון מדעתכם אלא על ידי כפרה כלומר לבכי כתיב בשמנת ולפי תקריב לפי שעשיתי שהיה בלפי כעין בדבר ולימתי מדעתכם אלא לם לפי מביאין אותם מדעתכם מעלה לפי עליכם כאילו [לא] הבאתם אותם אלא לצורך עצמכם פי' לתיב לכם לפי שהדם. ולפי אתם מקבלין שכר לשניה אלא בתהוים לשניה. וכן הוא לומר ולפי וקלי וכלמל וכו' עד שביאכם את קרבן אלהיכם שי שהוא קודם שהאתם קרבן אלהיכם כלומר מייעין אתם לשניה בעל כרחכם אלא מנדבתכם. וים מפרשים לכלון למקום כדי לעשות לפניו ליום ניהוח אלא לם לא תניחו וכו' לכך מעלה לפי עליכם כאילו לא שהאתם אותה אלא לצורכיכם וקו דרים לשהי דהשתא מתחת בכורים לה' ומשמע כשתניחו אותה לפם כ' לז יהיה כדבר. וכן הוא לומר ולפי וקלי וכלמל וכו' עד שביאכם את קרבן אלהיכם משמע כמי לפם אלהיכם מלא כתיב קרבנכם. ופירושו קמע מתחבר שפי: כ' עקיבא לומר כאמר לצור שביאו בכורים בשלת ומביאו בכורים בעלת. מם מלינו שמתין שביאיך ממנו מוצתו שלצור מביא בכורים בעלת לפ ממין שביאיך וכו' ממנו יהא מביא שלצור בשלת ומתיזה עין (מן) ביאיך מביא מוצתו לפ מן השעורים ופי' כגון מתחת סוטה ומתחת סוטה: לפ כל שתחרים בתים לם מוצא וכשם שביאיך מביא מוצתו מתחת בתיני כך שלצור יהא מביא מתחי מביאין בכורים שהם מוצתו וכיון דשתי שלחם אחו מן שהעיים לכתיב בכו שלת כך בכורים דשהם אחו מן השעורים על כרחיך.

מסרת התלמוד

[ו] מנחות (שם:). [ז] ובפיפא דבייהת גרסינן שם דבר אחר שם לחם בכורים ועי' יבומלמי סוטה פ"ל ה"ל ובשבועת דפוס ווינילי מהנת פ"ה הבוכתא תמוה שהם גרס במקום מלכים מלה ובדברי כ"ע מ"ע וכו' מביא בכוריו בעלרת: [ח] עי' יבומלמי שלה פ"ל: [ט] מנחות (קו:) והמוסף מסוטה מנוסחתו ועי' כלפ"ד פה: [י] מנחות עי' מנחות (קו:) ושם גרסי' ובשמע ומחשע ושהם"י בעייל ובבכורים (יג.) על בן המחשע לפני לפניו פי' מלשון חוטא בקל בעיניו לחטא לחטוי ובחוש ד"ה ככף מביא בי' בשבי על ככף בכיים בעלשה נושא ועולה לביאתה ומחשע מלשון בחש ובפ"ה בשבועות (יז:) ושם פי' שהם מחשע בבכורים הוא מלשון חוכלה ובעבוך פי' לשון הבוכתא תמוה שהם גרס במקום מלכים מלה ובדברי כ"ע מ"ע וכו' מביא בכוריו בעלרת: [יא] עי' יבומלמי שלה פ"ל: [יב] מנחות (קו:) והמוסף מסוטה מנוסחתו ועי' כלפ"ד פה: [יג] מנחות עי' מנחות (קו:) ושם גרסי' ובשמע ומחשע ושהם"י בעייל ובבכורים (יג.) על בן המחשע לפני לפניו פי' מלשון חוטא בקל בעיניו לחטא לחטוי ובחוש ד"ה ככף מביא בי' בשבי על ככף בכיים בעלשה נושא ועולה לביאתה ומחשע מלשון בחש ובפ"ה בשבועות (יז:) ושם פי' שהם מחשע בבכורים הוא מלשון חוכלה ובעבוך פי' לשון הבוכתא תמוה שהם גרס במקום מלכים מלה ובדברי כ"ע מ"ע וכו' מביא בכוריו בעלרת: [יד] עי' יבומלמי שלה פ"ל: [טו] מנחות (קו:) והמוסף מסוטה מנוסחתו ועי' כלפ"ד פה: [טז] מנחות עי' מנחות (קו:) ושם גרסי' ובשמע ומחשע ושהם"י בעייל ובבכורים (יג.) על בן המחשע לפני לפניו פי' מלשון חוטא בקל בעיניו לחטא לחטוי ובחוש ד"ה ככף מביא בי' בשבי על ככף בכיים בעלשה נושא ועולה לביאתה ומחשע מלשון בחש ובפ"ה בשבועות (יז:) ושם פי' שהם מחשע בבכורים הוא מלשון חוכלה ובעבוך פי' לשון הבוכתא תמוה שהם גרס במקום מלכים מלה ובדברי כ"ע מ"ע וכו' מביא בכוריו בעלרת: [יז] עי' יבומלמי שלה פ"ל: [יח] מנחות (קו:) והמוסף מסוטה מנוסחתו ועי' כלפ"ד פה: [יט] מנחות עי' מנחות (קו:) ושם גרסי' ובשמע ומחשע ושהם"י בעייל ובבכורים (יג.) על בן המחשע לפני לפניו פי' מלשון חוטא בקל בעיניו לחטא לחטוי ובחוש ד"ה ככף מביא בי' בשבי על ככף בכיים בעלשה נושא ועולה לביאתה ומחשע מלשון בחש ובפ"ה בשבועות (יז:) ושם פי' שהם מחשע בבכורים הוא מלשון חוכלה ובעבוך פי' לשון הבוכתא תמוה שהם גרס במקום מלכים מלה ובדברי כ"ע מ"ע וכו' מביא בכוריו בעלרת: [כ] עי' יבומלמי שלה פ"ל: [כא] מנחות (קו:) והמוסף מסוטה מנוסחתו ועי' כלפ"ד פה: [כב] מנחות עי' מנחות (קו:) ושם גרסי' ובשמע ומחשע ושהם"י בעייל ובבכורים (יג.) על בן המחשע לפני לפניו פי' מלשון חוטא בקל בעיניו לחטא לחטוי ובחוש ד"ה ככף מביא בי' בשבי על ככף בכיים בעלשה נושא ועולה לביאתה ומחשע מלשון בחש ובפ"ה בשבועות (יז:) ושם פי' שהם מחשע בבכורים הוא מלשון חוכלה ובעבוך פי' לשון הבוכתא תמוה שהם גרס במקום מלכים מלה ובדברי כ"ע מ"ע וכו' מביא בכוריו בעלרת: [כג] עי' יבומלמי שלה פ"ל: [כד] מנחות (קו:) והמוסף מסוטה מנוסחתו ועי' כלפ"ד פה: [כה] מנחות עי' מנחות (קו:) ושם גרסי' ובשמע ומחשע ושהם"י בעייל ובבכורים (יג.) על בן המחשע לפני לפניו פי' מלשון חוטא בקל בעיניו לחטא לחטוי ובחוש ד"ה ככף מביא בי' בשבי על ככף בכיים בעלשה נושא ועולה לביאתה ומחשע מלשון בחש ובפ"ה בשבועות (יז:) ושם פי' שהם מחשע בבכורים הוא מלשון חוכלה ובעבוך פי' לשון הבוכתא תמוה שהם גרס במקום מלכים מלה ובדברי כ"ע מ"ע וכו' מביא בכוריו בעלרת: [כו] עי' יבומלמי שלה פ"ל: [כז] מנחות (קו:) והמוסף מסוטה מנוסחתו ועי' כלפ"ד פה: [כח] מנחות עי' מנחות (קו:) ושם גרסי' ובשמע ומחשע ושהם"י בעייל ובבכורים (יג.) על בן המחשע לפני לפניו פי' מלשון חוטא בקל בעיניו לחטא לחטוי ובחוש ד"ה ככף מביא בי' בשבי על ככף בכיים בעלשה נושא ועולה לביאתה ומחשע מלשון בחש ובפ"ה בשבועות (יז:) ושם פי' שהם מחשע בבכורים הוא מלשון חוכלה ובעבוך פי' לשון הבוכתא תמוה שהם גרס במקום מלכים מלה ובדברי כ"ע מ"ע וכו' מביא בכוריו בעלרת: [כט] עי' יבומלמי שלה פ"ל: [ל] מנחות (קו:) והמוסף מסוטה מנוסחתו ועי' כלפ"ד פה: [לא] מנחות עי' מנחות (קו:) ושם גרסי' ובשמע ומחשע ושהם"י בעייל ובבכורים (יג.) על בן המחשע לפני לפניו פי' מלשון חוטא בקל בעיניו לחטא לחטוי ובחוש ד"ה ככף מביא בי' בשבי על ככף בכיים בעלשה נושא ועולה לביאתה ומחשע מלשון בחש ובפ"ה בשבועות (יז:) ושם פי' שהם מחשע בבכורים הוא מלשון חוכלה ובעבוך פי' לשון הבוכתא תמוה שהם גרס במקום מלכים מלה ובדברי כ"ע מ"ע וכו' מביא בכוריו בעלרת: [לב] עי' יבומלמי שלה פ"ל: [לג] מנחות (קו:) והמוסף מסוטה מנוסחתו ועי' כלפ"ד פה: [לד] מנחות עי' מנחות (קו:) ושם גרסי' ובשמע ומחשע ושהם"י בעייל ובבכורים (יג.) על בן המחשע לפני לפניו פי' מלשון חוטא בקל בעיניו לחטא לחטוי ובחוש ד"ה ככף מביא בי' בשבי על ככף בכיים בעלשה נושא ועולה לביאתה ומחשע מלשון בחש ובפ"ה בשבועות (יז:) ושם פי' שהם מחשע בבכורים הוא מלשון חוכלה ובעבוך פי' לשון הבוכתא תמוה שהם גרס במקום מלכים מלה ובדברי כ"ע מ"ע וכו' מביא בכוריו בעלרת: [לה] עי' יבומלמי שלה פ"ל: [לו] מנחות (קו:) והמוסף מסוטה מנוסחתו ועי' כלפ"ד פה: [לז] מנחות עי' מנחות (קו:) ושם גרסי' ובשמע ומחשע ושהם"י בעייל ובבכורים (יג.) על בן המחשע לפני לפניו פי' מלשון חוטא בקל בעיניו לחטא לחטוי ובחוש ד"ה ככף מביא בי' בשבי על ככף בכיים בעלשה נושא ועולה לביאתה ומחשע מלשון בחש ובפ"ה בשבועות (יז:) ושם פי' שהם מחשע בבכורים הוא מלשון חוכלה ובעבוך פי' לשון הבוכתא תמוה שהם גרס במקום מלכים מלה ובדברי כ"ע מ"ע וכו' מביא בכוריו בעלרת: [לח] עי' יבומלמי שלה פ"ל: [לט] מנחות (קו:) והמוסף מסוטה מנוסחתו ועי' כלפ"ד פה: [מ] מנחות עי' מנחות (קו:) ושם גרסי' ובשמע ומחשע ושהם"י בעייל ובבכורים (יג.) על בן המחשע לפני לפניו פי' מלשון חוטא בקל בעיניו לחטא לחטוי ובחוש ד"ה ככף מביא בי' בשבי על ככף בכיים בעלשה נושא ועולה לביאתה ומחשע מלשון בחש ובפ"ה בשבועות (יז:) ושם פי' שהם מחשע בבכורים הוא מלשון חוכלה ובעבוך פי' לשון הבוכתא תמוה שהם גרס במקום מלכים מלה ובדברי כ"ע מ"ע וכו' מביא בכוריו בעלרת: [מא] עי' יבומלמי שלה פ"ל: [מב] מנחות (קו:) והמוסף מסוטה מנוסחתו ועי' כלפ"ד פה: [מג] מנחות עי' מנחות (קו:) ושם גרסי' ובשמע ומחשע ושהם"י בעייל ובבכורים (יג.) על בן המחשע לפני לפניו פי' מלשון חוטא בקל בעיניו לחטא לחטוי ובחוש ד"ה ככף מביא בי' בשבי על ככף בכיים בעלשה נושא ועולה לביאתה ומחשע מלשון בחש ובפ"ה בשבועות (יז:) ושם פי' שהם מחשע בבכורים הוא מלשון חוכלה ובעבוך פי' לשון הבוכתא תמוה שהם גרס במקום מלכים מלה ובדברי כ"ע מ"ע וכו' מביא בכוריו בעלרת: [מד] עי' יבומלמי שלה פ"ל: [מה] מנחות (קו:) והמוסף מסוטה מנוסחתו ועי' כלפ"ד פה: [מו] מנחות עי' מנחות (קו:) ושם גרסי' ובשמע ומחשע ושהם"י בעייל ובבכורים (יג.) על בן המחשע לפני לפניו פי' מלשון חוטא בקל בעיניו לחטא לחטוי ובחוש ד"ה ככף מביא בי' בשבי על ככף בכיים בעלשה נושא ועולה לביאתה ומחשע מלשון בחש ובפ"ה בשבועות (יז:) ושם פי' שהם מחשע בבכורים הוא מלשון חוכלה ובעבוך פי' לשון הבוכתא תמוה שהם גרס במקום מלכים מלה ובדברי כ"ע מ"ע וכו' מביא בכוריו בעלרת: [מז] עי' יבומלמי שלה פ"ל: [מח] מנחות (קו:) והמוסף מסוטה מנוסחתו ועי' כלפ"ד פה: [מט] מנחות עי' מנחות (קו:) ושם גרסי' ובשמע ומחשע ושהם"י בעייל ובבכורים (יג.) על בן המחשע לפני לפניו פי' מלשון חוטא בקל בעיניו לחטא לחטוי ובחוש ד"ה ככף מביא בי' בשבי על ככף בכיים בעלשה נושא ועולה לביאתה ומחשע מלשון בחש ובפ"ה בשבועות (יז:) ושם פי' שהם מחשע בבכורים הוא מלשון חוכלה ובעבוך פי' לשון הבוכתא תמוה שהם גרס במקום מלכים מלה ובדברי כ"ע מ"ע וכו' מביא בכוריו בעלרת: [נ] עי' יבומלמי שלה פ"ל: [נא] מנחות (קו:) והמוסף מסוטה מנוסחתו ועי' כלפ"ד פה: [נב] מנחות עי' מנחות (קו:) ושם גרסי' ובשמע ומחשע ושהם"י בעייל ובבכורים (יג.) על בן המחשע לפני לפניו פי' מלשון חוטא בקל בעיניו לחטא לחטוי ובחוש ד"ה ככף מביא בי' בשבי על ככף בכיים בעלשה נושא ועולה לביאתה ומחשע מלשון בחש ובפ"ה בשבועות (יז:) ושם פי' שהם מחשע בבכורים הוא מלשון חוכלה ובעבוך פי' לשון הבוכתא תמוה שהם גרס במקום מלכים מלה ובדברי כ"ע מ"ע וכו' מביא בכוריו בעלרת: [נג] עי' יבומלמי שלה פ"ל: [נד] מנחות (קו:) והמוסף מסוטה מנוסחתו ועי' כלפ"ד פה: [נה] מנחות עי' מנחות (קו:) ושם גרסי' ובשמע ומחשע ושהם"י בעייל ובבכורים (יג.) על בן המחשע לפני לפניו פי' מלשון חוטא בקל בעיניו לחטא לחטוי ובחוש ד"ה ככף מביא בי' בשבי על ככף בכיים בעלשה נושא ועולה לביאתה ומחשע מלשון בחש ובפ"ה בשבועות (יז:) ושם פי' שהם מחשע בבכורים הוא מלשון חוכלה ובעבוך פי' לשון הבוכתא תמוה שהם גרס במקום מלכים מלה ובדברי כ"ע מ"ע וכו' מביא בכוריו בעלרת: [נו] עי' יבומלמי שלה פ"ל: [נז] מנחות (קו:) והמוסף מסוטה מנוסחתו ועי' כלפ"ד פה: [נח] מנחות עי' מנחות (קו:) ושם גרסי' ובשמע ומחשע ושהם"י בעייל ובבכורים (יג.) על בן המחשע לפני לפניו פי' מלשון חוטא בקל בעיניו לחטא לחטוי ובחוש ד"ה ככף מביא בי' בשבי על ככף בכיים בעלשה נושא ועולה לביאתה ומחשע מלשון בחש ובפ"ה בשבועות (יז:) ושם פי' שהם מחשע בבכורים הוא מלשון חוכלה ובעבוך פי' לשון הבוכתא תמוה שהם גרס במקום מלכים מלה ובדברי כ"ע מ"ע וכו' מביא בכוריו בעלרת: [נט] עי' יבומלמי שלה פ"ל: [ס] מנחות (קו:) והמוסף מסוטה מנוסחתו ועי' כלפ"ד פה: [סא] מנחות עי' מנחות (קו:) ושם גרסי' ובשמע ומחשע ושהם"י בעייל ובבכורים (יג.) על בן המחשע לפני לפניו פי' מלשון חוטא בקל בעיניו לחטא לחטוי ובחוש ד"ה ככף מביא בי' בשבי על ככף בכיים בעלשה נושא ועולה לביאתה ומחשע מלשון בחש ובפ"ה בשבועות (יז:) ושם פי' שהם מחשע בבכורים הוא מלשון חוכלה ובעבוך פי' לשון הבוכתא תמוה שהם גרס במקום מלכים מלה ובדברי כ"ע מ"ע וכו' מביא בכוריו בעלרת: [סב] עי' יבומלמי שלה פ"ל: [סג] מנחות (קו:) והמוסף מסוטה מנוסחתו ועי' כלפ"ד פה: [סד] מנחות עי' מנחות (קו:) ושם גרסי' ובשמע ומחשע ושהם"י בעייל ובבכורים (יג.) על בן המחשע לפני לפניו פי' מלשון חוטא בקל בעיניו לחטא לחטוי ובחוש ד"ה ככף מביא בי' בשבי על ככף בכיים בעלשה נושא ועולה לביאתה ומחשע מלשון בחש ובפ"ה בשבועות (יז:) ושם פי' שהם מחשע בבכורים הוא מלשון חוכלה ובעבוך פי' לשון הבוכתא תמוה שהם גרס במקום מלכים מלה ובדברי כ"ע מ"ע וכו' מביא בכוריו בעלרת: [סה] עי' יבומלמי שלה פ"ל: [סו] מנחות (קו:) והמוסף מסוטה מנוסחתו ועי' כלפ"ד פה: [סז] מנחות עי' מנחות (קו:) ושם גרסי' ובשמע ומחשע ושהם"י בעייל ובבכורים (יג.) על בן המחשע לפני לפניו פי' מלשון חוטא בקל בעיניו לחטא לחטוי ובחוש ד"ה ככף מביא בי' בשבי על ככף בכיים בעלשה נושא ועולה לביאתה ומחשע מלשון בחש ובפ"ה בשבועות (יז:) ושם פי' שהם מחשע בבכורים הוא מלשון חוכלה ובעבוך פי' לשון הבוכתא תמוה שהם גרס במקום מלכים מלה ובדברי כ"ע מ"ע וכו' מביא בכוריו בעלרת: [סח] עי' יבומלמי שלה פ"ל: [סט] מנחות (קו:) והמוסף מסוטה מנוסחתו ועי' כלפ"ד פה: [ע] מנחות עי' מנחות (קו:) ושם גרסי' ובשמע ומחשע ושהם"י בעייל ובבכורים (יג.) על בן המחשע לפני לפניו פי' מלשון חוטא בקל בעיניו לחטא לחטוי ובחוש ד"ה ככף מביא בי' בשבי על ככף בכיים בעלשה נושא ועולה לביאתה ומחשע מלשון בחש ובפ"ה בשבועות (יז:) ושם פי' שהם מחשע בבכורים הוא מלשון חוכלה ובעבוך פי' לשון הבוכתא תמוה שהם גרס במקום מלכים מלה ובדברי כ"ע מ"ע וכו' מביא בכוריו בעלרת: [עא] עי' יבומלמי שלה פ"ל: [עב] מנחות (קו:) והמוסף מסוטה מנוסחתו ועי' כלפ"ד פה: [עג] מנחות עי' מנחות (קו:) ושם גרסי' ובשמע ומחשע ושהם"י בעייל ובבכורים (יג.) על בן המחשע לפני לפניו פי' מלשון חוטא בקל בעיניו לחטא לחטוי ובחוש ד"ה ככף מביא בי' בשבי על ככף בכיים בעלשה נושא ועולה לביאתה ומחשע מלשון בחש ובפ"ה בשבועות (יז:) ושם פי' שהם מחשע בבכורים הוא מלשון חוכלה ובעבוך פי' לשון הבוכתא תמוה שהם גרס במקום מלכים מלה ובדברי כ"ע מ"ע וכו' מביא בכוריו בעלרת: [עד] עי' יבומלמי שלה פ"ל: [עה] מנחות (קו:) והמוסף מסוטה מנוסחתו ועי' כלפ"ד פה: [עו] מנחות עי' מנחות (קו:) ושם גרסי' ובשמע ומחשע ושהם"י בעייל ובבכורים (יג.) על בן המחשע לפני לפניו פי' מלשון חוטא בקל בעיניו לחטא לחטוי ובחוש ד"ה ככף מביא בי' בשבי על ככף בכיים בעלשה נושא ועולה לביאתה ומחשע מלשון בחש ובפ"ה בשבועות (יז:) ושם פי' שהם מחשע בבכורים הוא מלשון חוכלה ובעבוך פי' לשון הבוכתא תמוה שהם גרס במקום מלכים מלה ובדברי כ"ע מ"ע וכו' מביא בכוריו בעלרת: [עז] עי' יבומלמי שלה פ"ל: [עח] מנחות (קו:) והמוסף מסוטה מנוסחתו ועי' כלפ"ד פה: [עט] מנחות עי' מנחות (קו:) ושם גרסי' ובשמע ומחשע ושהם"י בעייל ובבכורים (יג.) על בן המחשע לפני לפניו פי' מלשון חוטא בקל בעיניו לחטא לחטוי ובחוש ד"ה ככף מביא בי' בשבי על ככף בכיים בעלשה נושא ועולה לביאתה ומחשע מלשון בחש ובפ"ה בשבועות (יז:) ושם פי' שהם מחשע בבכורים הוא מלשון חוכלה ובעבוך פי' לשון הבוכתא תמוה שהם גרס במקום מלכים מלה ובדברי כ"ע מ"ע וכו' מביא בכוריו בעלרת: [פ] עי' יבומלמי שלה פ"ל: [פא] מנחות (קו:) והמוסף מסוטה מנוסחתו ועי' כלפ"ד פה: [פב] מנחות עי' מנחות (קו:) ושם גרסי' ובשמע ומחשע ושהם"י בעייל ובבכורים (יג.) על בן המחשע לפני לפניו פי' מלשון חוטא בקל בעיניו לחטא לחטוי ובחוש ד"ה ככף מביא בי' בשבי על ככף בכיים בעלשה נושא ועולה לביאתה ומחשע מלשון בחש ובפ"ה בשבועות (יז:) ושם פי' שהם מחשע בבכורים הוא מלשון חוכלה ובעבוך פי' לשון הבוכתא תמוה שהם גרס במקום מלכים מלה ובדברי כ"ע מ"ע וכו' מביא בכוריו בעלרת: [פג] עי' יבומלמי שלה פ"ל: [פד] מנחות (קו:) והמוסף מסוטה מנוסחתו ועי' כלפ"ד פה: [פה] מנחות עי' מנחות (קו:) ושם גרסי' ובשמע ומחשע ושהם"י בעייל ובבכורים (יג.) על בן המחשע לפני לפניו פי' מלשון חוטא בקל בעיניו לחטא לחטוי ובחוש ד"ה ככף מביא בי' בשבי על ככף בכיים בעלשה נושא ועולה לביאתה ומחשע מלשון בחש ובפ"ה בשבועות (יז:) ושם פי' שהם מחשע בבכורים הוא מלשון חוכלה ובעבוך פי' לשון הבוכתא תמוה שהם גרס במקום מלכים מלה ובדברי כ"ע מ"ע וכו' מביא בכוריו בעלרת: [פו] עי' יבומלמי שלה פ"ל: [פז] מנחות (קו:) והמוסף מסוטה מנוסחתו ועי' כלפ"ד פה: [פח] מנחות עי' מנחות (קו:) ושם גרסי' ובשמע ומחשע ושהם"י בעייל ובבכורים (יג.) על בן המחשע לפני לפניו פי' מלשון חוטא בקל בעיניו לחטא לחטוי ובחוש ד"ה ככף מביא בי' בשבי על ככף בכיים בעלשה נושא ועולה לביאתה ומחשע מלשון בחש ובפ"ה בשבועות (יז:) ושם פי' שהם מחשע בבכורים הוא מלשון חוכלה ובעבוך פי' לשון הבוכתא תמוה שהם גרס במקום מלכים מלה ובדברי כ"ע מ"ע וכו' מביא בכוריו בעלרת: [פט] עי' יבומלמי שלה פ"ל: [צ] מנחות (קו:) והמוסף מסוטה מנוסחתו ועי' כלפ"ד פה: [צא] מנחות עי' מנחות (קו:) ושם גרסי' ובשמע ומחשע ושהם"י בעייל ובבכורים (יג.) על בן המחשע לפני לפניו פי' מלשון חוטא בקל בעיניו לחטא לחטוי ובחוש ד"ה ככף מביא בי' בשבי על ככף בכיים בעלשה נושא ועולה לביאתה ומחשע מלשון בחש ובפ"ה בשבועות (יז:) ושם פי' שהם מחשע בבכורים הוא מלשון חוכלה ובעבוך פי' לשון הבוכתא תמוה שהם גרס במקום מלכים מלה ובדברי כ"ע מ"ע וכו' מביא בכוריו בעלרת: [צב] עי' יבומלמי שלה פ"ל: [צג] מנחות (קו:) והמוסף מסוטה מנוסחתו ועי' כלפ"ד פה: [צד] מנחות עי' מנחות (קו:) ושם גרסי' ובשמע ומחשע ושהם"י בעייל ובבכורים (יג.) על בן המחשע לפני לפניו פי' מלשון חוטא בקל בעיניו לחטא לחטוי ובחוש ד"ה ככף מביא בי' בשבי על ככף בכיים בעלשה נושא ועולה לביאתה ומחשע מלשון בחש ובפ"ה בשבועות (יז:) ושם פי' שהם מחשע בבכורים הוא מלשון חוכלה ובעבוך פי' לשון הבוכתא תמוה שהם גרס במקום מלכים מלה ובדברי כ"ע מ"ע וכו' מביא בכוריו בעלרת: [צה] עי' יבומלמי שלה פ"ל: [צו] מנחות (קו:) והמוסף מסוטה מנוסחתו ועי' כלפ"ד פה: [צז] מנחות עי' מנחות (קו:) ושם גרסי' ובשמע ומחשע ושהם"י בעייל ובבכורים (יג.) על בן המחשע לפני לפניו פי' מלשון חוטא בקל בעיניו לחטא לחטוי ובחוש ד"ה ככף מביא בי' בשבי על ככף בכיים בעלשה נושא ועולה לביאתה ומחשע מלשון בחש ובפ"ה בשבועות (יז:) ושם פי' שהם מחשע בבכורים הוא מלשון חוכלה ובעבוך פי' לשון הבוכתא תמוה שהם גרס במקום מלכים מלה ובדברי כ"ע מ"ע וכו' מביא בכוריו בעלרת: [צח] עי' יבומלמי שלה פ"ל: [צט] מנחות (קו:) והמוסף מסוטה מנוסחתו ועי' כלפ"ד פה: [ק] מנחות עי' מנחות (קו:) ושם גרסי' ובשמע ומחשע ושהם"י בעייל ובבכורים (יג.) על בן המחשע לפני לפניו פי' מלשון חוטא בקל בעיניו לחטא לחטוי ובחוש ד"ה ככף מביא בי' בשבי על ככף בכיים בעלשה נושא ועולה לביאתה ומחשע מלשון בחש ובפ"ה בשבועות (יז:) ושם פי' שהם מחשע בבכורים הוא מלשון חוכלה ובעבוך פי' לשון הבוכתא תמוה שהם גרס במקום מלכים מלה ובדברי כ"ע מ"ע וכו' מביא בכוריו בעלרת: [קא] עי' יבומלמי שלה פ"ל: [קב] מנחות (קו:) והמוסף מסוטה מנוסחתו ועי' כלפ"ד פה: [קג] מנחות עי' מנחות (קו:) ושם גרסי' ובשמע ומחשע ושהם"י בעייל ובבכורים (יג.) על בן המחשע לפני לפניו פי' מלשון חוטא בקל בעיניו לחטא לחטוי ובחוש ד"ה ככף מביא בי' בשבי על ככף בכיים בעלשה נושא ועולה לביאתה ומחשע מלשון בחש ובפ"ה בשבועות (יז:) ושם פי' שהם מחשע בבכורים הוא מלשון חוכלה ובעבוך פי' לשון הבוכתא תמוה שהם גרס במקום מלכים מלה ובדברי כ"ע מ"ע וכו' מביא בכוריו בעלרת: [קד] עי' יבומלמי שלה פ"ל: [קה] מנחות (קו:) והמוסף מסוטה מנוסחתו ועי' כלפ"ד פה: [קו] מנחות עי' מנחות (קו:) ושם גרסי' ובשמע ומחשע ושהם"י בעייל ובבכורים (יג.) על בן המחשע לפני לפניו פי' מלשון חוטא בקל בעיניו לחטא לחטוי ובחוש ד"ה ככף מביא בי' בשבי על ככף בכיים בעלשה נושא ועולה לביאתה ומחשע מלשון בחש ובפ"ה בשבועות (יז:) ושם פי' שהם מחשע בבכורים הוא מלשון חוכלה ובעבוך פי' לשון הבוכתא תמוה שהם גרס במקום מלכים מלה ובדברי כ"ע מ"ע וכו' מביא בכוריו בעלרת: [קז] עי' יבומלמי שלה פ"ל: [קח] מנחות (קו:) והמוסף מסוטה מנוסחתו ועי' כלפ"ד פה: [קט] מנחות עי' מנחות (קו:) ושם גרסי' ובשמע ומחשע ושהם"י בעייל ובבכורים (יג.) על בן המחשע לפני לפניו פי' מלשון חוטא בקל בעיניו לחטא לחטוי ובחוש ד"ה ככף מביא בי' בשבי על ככף בכיים בעלשה נושא ועולה לביאתה ומחשע מלשון בחש ובפ"ה בשבועות (יז:) ושם פי' שהם מחשע בבכורים הוא מלשון חוכלה ובעבוך פי' לשון הבוכתא תמוה שהם גרס במקום מלכים מלה ובדברי כ"ע מ"ע וכו' מביא בכוריו בעלרת: [קי] עי' יבומלמי שלה פ"ל: [קיא] מנחות (קו:) והמוסף מסוטה מנוסחתו ועי' כלפ"ד פה: [קיב] מנחות עי' מנחות (קו:) ושם גרסי' ובשמע ומחשע ושהם"י בעייל ובבכורים (יג.) על בן המחשע לפני לפניו פי' מלשון חוטא בקל בעיניו לחטא לחטוי ובחוש ד"ה ככף מביא בי' בשבי על ככף בכיים בעלשה נושא ועולה לביאתה ומחשע מלשון בחש ובפ"ה בשבועות (יז:) ושם פי' שהם מחשע בבכורים הוא מלשון חוכלה ובעבוך פי' לשון הבוכתא תמוה שהם גרס במקום מלכים מלה ובדברי כ"ע מ"ע וכו' מביא בכוריו בעלרת: [קיג] עי' יבומלמי שלה פ"ל: [קיד] מנחות (קו:) והמוסף מסוטה מנוסחתו ועי' כלפ"ד פה: [קטו] מנחות עי' מנחות (קו:) ושם גרסי' ובשמע ומחשע ושהם"י בעייל ובבכורים (יג.) על בן המחשע לפני לפניו פי' מלשון חוטא בקל בעיניו לחטא לחטוי ובחוש ד"ה ככף מביא בי' בשבי על ככף בכיים בעלשה נושא ועולה לביאתה ומחשע מלשון בחש ובפ"ה בשבועות (יז:) ושם פי' שהם מחשע בבכורים ה

בכורים לה' אמורים להלן משל צבור אף בכורים אמורים כאן משל צבור. אם תאמר זו משל יחיד והלן משל צבור אמרת לאו אם זו בכורים לה' אין הלן ראשית קציר ואם הלן ראשית קציר אין זו בכורים לה'. דברין מחוסרין כאן אמרן הכתוב להלן: (ג) ונתת עליה שמן עליה שמן לא על לחם הפנים. הלא דין הוא מה אם מנחת נסכין שאינה טעונה לבונה טעונה שמן. לחם הפנים שהוא טעון לבונה אינו דין שיטעון שמן. תלמוד לומר עליה עליה שמן לא על לחם הפנים: (ד) עליה לבונה לא על מנחת נסכין הלא דין הוא מה אם לחם הפנים שאין טעון שמן טעון לבונה. מנחת נסכים שהיא טעונה שמן אינו דין שתטען לבונה. תלמוד לומר עליה לבונה לא על מנחת נסכים: (ה) מנחה לרבות מנחת יום השמיני ללבונה. היא פרט לשתי הלחם שלא יטענו לא שמן ולא לבונה: (ו) הלא דין הוא אם מעטתים מן השמן שהוא נוהג במנחת נסכין לא אמעטם מן הלבונה שאינה נוהגת במנחת נסכין. אם מעטתים מן הלבונה שהיא נוהגת בלחם הפנים לא אמעטם מן השמן שאינו נוהג בלחם הפנים. הוא הדין אם מיעטתים מן השמן שאינו נוהג בלחם הפנים אמעטם מן הלבונה שהיא נוהגת בלחם הפנים. הין אם מיעטתים מן הלבונה שאינה נוהגת במנחת נסכין אמעטם מן השמן שהוא נוהג במנחת נסכין. תלמוד לומר היא פרט לשתי הלחם שלא יטענו לא שמן ולא לבונה:

פרק יז ואם זבח שלמים קרבנו. רבי יהודה אומר כל המביא שלמים מביא שלום לעולם אין לי אלא שלמים ומנין לרבות את התודה. ארבה את התודה שהיא באה מן השלמים. ומנין לרבות את העולה ארבה את העולה שהיא באה בנדר ובנדבה. ומנין לרבות את הבכור ואת המעשר ואת הפסח. ארבה את הבכור ואת המעשר ואת הפסח שאינן באין על חטא ומנין לרבות חטאת ואשם תלמוד לומר זבח. ומנין לרבות את העופות והמנחות והיין והלבונה והעצים תלמוד לומר שלמים קרבנו. הא כל המביא שלמים מביא שלום לעולם: (ב) דבר אחר שלמים 'שהכל שלום בהן הדם והאימורין למזבח החזה ושוק לכהנים העור והבשר לבעלין: (ג) "ר' שמעון אומר מי שהוא שלום מביא שלמים ואין האונן מביא שלמים. אין לי אלא שלמים שהן של שמחה ומנין לרבות את התודה. ארבה את התודה שהיא באה שלמים ומנין לרבות את העולה ארבה את העולה שהיא באה בנדר ובנדבה. ומנין לרבות את הבכור ואת המעשר ואת הפסח. ארבה את הבכור ואת המעשר ואת הפסח שאינן באין על חטא ומנין לרבות חטאת ואשם תלמוד לומר זבח ומנין לרבות את העופות והמנחות והיין והלבונה והעצים תלמוד לומר שלמים קרבנו. הא כל המביא שלמים מביא שלום לעולם: (ד) בקר לרבות את אחד עשר מן הבקר להוציא את התשיעי מה ראית לרבות את אחד עשר ולהוציא את התשיעי אחר שריבה הכתוב מיעט שתמצא אומר אימתי הקדש עושה תמורה לפניו או לאחריו הוי אומר לאחריו. מרבה אני את אחד עשר שהוא לאחר הקדישה ומוציא את התשיעי שהוא לפני הקדושה: (ה) הוא. היחיד מביא שלמים נדבה אין הצבור מביא שלמים נדבה. הלא דין הוא עולת מנחת יום השמיני ללבונה. היא פרט לשתי הלחם שלא יטענו לא שמן ולא לבונה: (ו) הלא דין הוא אם מעטתים מן השמן שהוא נוהג במנחת נסכין לא אמעטם מן הלבונה שאינה נוהגת במנחת נסכין. אם מעטתים מן הלבונה שהיא נוהגת בלחם הפנים לא אמעטם מן השמן שאינו נוהג בלחם הפנים. הוא הדין אם מיעטתים מן השמן שאינו נוהג בלחם הפנים אמעטם מן הלבונה שהיא נוהגת בלחם הפנים. הין אם מיעטתים מן הלבונה שאינה נוהגת במנחת נסכין אמעטם מן השמן שהוא נוהג במנחת נסכין. תלמוד לומר היא פרט לשתי הלחם שלא יטענו לא שמן ולא לבונה:

פרק יז ואם זבח שלמים קרבנו. רבי יהודה אומר כל המביא שלמים מביא שלום לעולם אין לי אלא שלמים ומנין לרבות את התודה. ארבה את התודה שהיא באה מן השלמים. ומנין לרבות את העולה ארבה את העולה שהיא באה בנדר ובנדבה. ומנין לרבות את הבכור ואת המעשר ואת הפסח. ארבה את הבכור ואת המעשר ואת הפסח שאינן באין על חטא ומנין לרבות חטאת ואשם תלמוד לומר זבח. ומנין לרבות את העופות והמנחות והיין והלבונה והעצים תלמוד לומר שלמים קרבנו. הא כל המביא שלמים מביא שלום לעולם: (ב) דבר אחר שלמים 'שהכל שלום בהן הדם והאימורין למזבח החזה ושוק לכהנים העור והבשר לבעלין: (ג) "ר' שמעון אומר מי שהוא שלום מביא שלמים ואין האונן מביא שלמים. אין לי אלא שלמים שהן של שמחה ומנין לרבות את התודה. ארבה את התודה שהיא באה שלמים ומנין לרבות את העולה ארבה את העולה שהיא באה בנדר ובנדבה. ומנין לרבות את הבכור ואת המעשר ואת הפסח שאינן באין על חטא ומנין לרבות חטאת ואשם תלמוד לומר זבח. ומנין לרבות את העופות והמנחות והיין והלבונה והעצים תלמוד לומר שלמים קרבנו. הא כל המביא שלמים מביא שלום לעולם: (ד) בקר לרבות את אחד עשר מן הבקר להוציא את התשיעי מה ראית לרבות את אחד עשר ולהוציא את התשיעי אחר שריבה הכתוב מיעט שתמצא אומר אימתי הקדש עושה תמורה לפניו או לאחריו הוי אומר לאחריו. מרבה אני את אחד עשר שהוא לאחר הקדישה ומוציא את התשיעי שהוא לפני הקדושה: (ה) הוא. היחיד מביא שלמים נדבה אין הצבור מביא שלמים נדבה. הלא דין הוא עולת מנחת יום השמיני ללבונה. היא פרט לשתי הלחם שלא יטענו לא שמן ולא לבונה: (ו) הלא דין הוא אם מעטתים מן השמן שהוא נוהג במנחת נסכין לא אמעטם מן הלבונה שאינה נוהגת במנחת נסכין. אם מעטתים מן הלבונה שהיא נוהגת בלחם הפנים לא אמעטם מן השמן שאינו נוהג בלחם הפנים. הוא הדין אם מיעטתים מן השמן שאינו נוהג בלחם הפנים אמעטם מן הלבונה שהיא נוהגת בלחם הפנים. הין אם מיעטתים מן הלבונה שאינה נוהגת במנחת נסכין אמעטם מן השמן שהוא נוהג במנחת נסכין. תלמוד לומר היא פרט לשתי הלחם שלא יטענו לא שמן ולא לבונה:

פירוש הראב"ד

לקיים גזרה שמא יבא לבור מזיק שעומד הא מעל גבור בפרסא מועדות מעל גבור. ויש"י סניס סלבור יביא כלשון זה מעל יחיד ולפלן בפרסא מועדות מעל גבור. ויש"י סניס סלבור יביא וסיחידים יביאו בפני עלמן. סולינל ונלמלה זו בלסון יחיד לי ליפסל לומר כן. בכוריס ליי' לף לפלן לפסניס קליר וכו' לולף על כרלף לחם היף. ול"ת מלחר סהיף לחם ומעל גבור מפני מה שלמה בפני מקומות דבריס סמלסכין כלן לתורין לפלן ולפלן נכתבו מפני סזכרת שלר מנחות ולפלן חוזרים עס קרל סמועדות. ומה שמסר כלן בסליס כלן: ולי קשיל לך ל' שמעון מעיקר' לייתי לס בגזירה שוה ושמא לייתי לס בטעמל לחריל לשיכל למעלך מה לפתי בלסס סכן לס יתלף קולר ולינו קולר ולינו מתיר בחמה בחמה בעומר שלס מלף קולר קולר ומתיר בלם במדינה סילכך יביאו סניס מעל גבור ולחר מעל יחידים. כלר לומר לס זו בכוריס ליי' לין לפלן לפסניס קליר מניס: ומה עליס שמן ולף על לפס ספניס שמן פי' שבריי חזה לגבוה ולף חזיר זו שמן וכיון לכתיב פס מיעוטל שמע מינה עיכובל הוא לחין זו שמן: סניס נחין. ומה מנחת נסכיס שליהס טעונה לבונה ולחע"י כן נכתב בס שמן לפס ספניס שהוזכר זו לבונה לינו לין סיפל טעון וכו' פי' לכתיב ושור ולינל לפלמיס וכו' ומנחה בלבונה בשמן וכי היכי לחיס בס שמן שבי חיס בס לבונה. סולינל ונקוטלת במנחת יחיד ונלמלה במנחת יחיד: היל פרט לפתי לפסח שלף יטעון לף שמן ולף לבונה. ולף לין סוף לף מיעוטל שמי לינל סוף לפס מעטיס מלבונה שהוף לפסח ספניס לפסח כל שכן מן השמן ולמה יהו שתי לפסח מעורין בשמן יותר מלפסח ספניס. ול"ת תינף שמן שליהו בשתי לפסח לחר לבונה סולינל ושמנה לפסח ספניס תניס לף בשתי לפסח לבכי לחר וסול לדין לס מעטתים מן השמן שניס לפסח נסכיס לף ליימעטה מן הלבונה שליהס נוהגת בנסכיס ולמה יהו שתי לפסח מעורין יותר ממנחת נסכיס. הלר לחר בחמיהס לף לס מעטתים מן השמן שליהו נוהג בלחם הפנים אמעטם מן הלבונה שהיא נוהגת בלחם הפנים. הין לחר מיעטתים מן השמן שהוא נוהג במנחת נסכין. תלמוד לומר היא פרט לשתי הלחם שלא יטענו לא שמן ולא לבונה כעין מנחת נסכיס לכל דבר ויהל שמן נוהג בה ולף לבונה כעין מנחת נסכיס לכל דבר ויהל שמן נוהג בה ולף לבונה כעין מנחת נסכיס לסכי

מסרת התלמוד

מנחות (נא.): 'ר' הילקוט שלמים שכל מוקלמים בשם: "זבחים (לא.): "בכורות (קפ.) ושם בגמ': יכול לכבות לף החטיעי ובילוקלמי כזיר פ"ב ס"ב פגי' כמו לפניהו וגי' הגמ' דמוקה כי לשון לף החטיעי מעמע שבכבה שניהם וזה לף יעלה על הדעת כי יש כאן מעוט ובטוי ולכיכין לשכם גי' הגמ' יכול שלחי מבכה לף החטיעי שלבד העטיבי לחבל לף שבכבה החטיעי וה"פ: לתמורה (יז:) בכורות (עו:): ל"ר' הילקוט הא לס קדס מומן לת הקדשן הבי הן בהקדיש לת נכסיו:

סום קבוע להקדשן ונפדו הרי אלו כהקדש נכסין. רבי יהודה אומר הרי הוא אומר ארי ודוב הכה עבדך אין לי אלא ארי ודוב. ומנין לרבות את הארי עם הדוב ואת הדוב עם הארי תלמוד לומר גם את הארי וגם הדוב הכה עבדך:

פרק יז [ט]וסמך ידו לא יד בנו. ידו לא יד עבדו. ידו ולא יד שלוחו. ידו על ראש לא ידו על גב. ידו על הראש. לא על הצואר. על ראש לא על הגביין. אוציא את כולם ולא אוציא את החזה. ודין הוא מה הראש שאין טעון תנופה טעון סמיכה. החזה שהוא טעון תנופה אינו דין שיטעון סמיכה תלמוד לומר על ראש לא על החזה: (ב) [י]קרבנו קרבנו קרבנו לרבות כל בעלי קרבן הלא דין הוא מה אם תנופה שהיא נוהגת בחיים ובשחוטין נתמעטה בחוברין. סמיכה שאינה נוהגת אלא בחיין אינו דין שתתמעט בחוברין תלמוד לומר קרבנו קרבנו קרבנו לרבות כל בעלי קרבן: (ג) קרבנו [כ]לא קרבן אביו קרבנו לא קרבן אחר. קרבנו לא קרבן הגר. שרבי יהודה אומר אין היורש סומך: (ד) [כא]קרבנו לא הבכור. הלא דין הוא ומה אם שלמים שאין קדושתן מרחם טעונין סמיכה. הבכור שקדושתו מרחם אינו דין שיטען סמיכה. תלמוד לומר קרבנו לא הבכור: (ה) קרבנו לא המעשר. הלא דין הוא מה אם שלמים שאינן בעמוד והבא טעונין סמיכה. המעשר שהוא בעמוד והבא אינו דין שיטען סמיכה. תלמוד לומר קרבנו לא המעשר: (ו) קרבנו לא הפסח הלא דין הוא מה אם שלמים שלא ריבה בהן הכתוב מצוות יתירות טעונות סמיכה. הפסח שריבה בו הכתוב מצוות יתרות אינו דין שיטען סמיכה. תלמוד לומר קרבנו לא הפסח: (ז) [כב]ושחטו ושחט אותו ושחט אותו מה תלמוד לומר לפי שנאמר וכי ירחק ממך המקום וזבחת ברחוק מקום אתה זובח ואי אתה זובח בקרוב מקום פרט לחולין שלא נשחטו בעזרה: (ח) אין לי אלא תמימים שהן כשרין לקרב ומנין לרבות את בעלי מומין. ארבה את בעלי מומין שהן מטין הכשר ומנין לרבות את החיה ארבה את החיה שהוא בשחיטה כבהמה. ומנין לרבות העופות תלמוד לומר ושחטו ושחט אותו ושחט אותו: (ט) יכול לא ישחטו ואם שחט יהא מותר באכילה תלמוד לומר כי ירחק ממך המקום וזבחת ואכלת מה שאת זובח ברחוק מקום אתה אוכל. ואין את אוכל מה שאת זובח במקום קרוב פרט לחולין שנשחטו בעזרה: (י) יכול לא יאכלנו אבל ישילנו לכלב תלמוד לומר לכלב תשליכון אותו אותו אתה משליך לכלב אין אתה משליך לכלב חולין שנשחטו בעזרה: (יא) [כג]פתח אהל מועד לפני אהל מועד לפני אהל מועד להכשיר כל הרוחות קל וחומר לצפון. הלא דין הוא מה אם שאר הרוחות שלא כשרו לשחיטת קדשי קדשים כשרו לשחיטת קדשים קלים צפון שכשר לשחיטת קדשי קדשים אינו דין שיכשר לשחיטת קדשים קלים. ר' אליעזר אומר לפני אהל מועד להכשיר בצפון: (יב) הלא דין הוא מה אם שלמים שכשרו לישחט בכל הרוח לא כשר מקומן לשחיטת קדשי קדשים. עולה שלא כשרה לישחט אלא בצפון אינו דין שלא יכשר מקומה לישחט קדשים קלים. תלמוד לומר לפני אהל מועד להכשיר בצפון:

פרשתא יד והקריב המזבחה אע"פ ששחטו שלא לשמו. שלמים אע"פ שלא סמך עליהם. אשה לשם אישי'. להי' למי שעשה את העולם: (ב) [א]מכן אמרו לשם ששה דברים הוזבח נזבח לשם זבח. לשם זובח. לשם שם. לשם אישים. לשם ריח. לשם ניחוח. חטאת ואשם לשם חטא. אמר רבי יוסי אף מי שלא היה בלבו לשם אחד מכל אלו כשר שהוא תנאי בית דין שאין המחשבה הולכת אלא אחר העובד: (ג) [ב]את החלב המכסה את הקרב ואת כל החלב אשר על הקרב מה ת"ל

לפי

פירוש הראב"ד

לקדשן הרי זה כהקדש נכסים כלומר הקדשן קודם למזבח סילוק ולדותיהן נפדין תמורתיהן ודמיהן קדשין ואין עושין תמורה כלל ומשום דלגבי תמורה לריך סיסה טוב מעיקרו כדכתיב ולא יעיר לומו טוב בערכו לו רע בטוב: כ' יסודה לומר הרי הוא אומר ארי ודוב הכה עבדך אין לי אלא ארי ודוב. ומנין לרבות את הארי עם הדוב ואת הדוב עם הארי תלמוד לומר גם את הארי וגם הדוב הכה עבדך:

פרק יז [ט]וסמך ידו לא יד בנו. ידו לא יד עבדו. ידו ולא יד שלוחו. ידו על ראש לא ידו על גב. ידו על הראש. לא על הצואר. על ראש לא על הגביין. אוציא את כולם ולא אוציא את החזה. ודין הוא מה אם הראש שאין טעון תנופה טעון סמיכה. החזה שהוא טעון תנופה אינו דין שיטעון סמיכה תלמוד לומר על ראש לא על החזה: (ב) [י]קרבנו קרבנו קרבנו לרבות כל בעלי קרבן הלא דין הוא מה אם תנופה שהיא נוהגת בחיים ובשחוטין נתמעטה בחוברין. סמיכה שאינה נוהגת אלא בחיין אינו דין שתתמעט בחוברין תלמוד לומר קרבנו קרבנו קרבנו לרבות כל בעלי קרבן: (ג) קרבנו [כ]לא קרבן אביו קרבנו לא קרבן אחר. קרבנו לא קרבן הגר. שרבי יהודה אומר אין היורש סומך: (ד) [כא]קרבנו לא הבכור. הלא דין הוא ומה אם שלמים שאין קדושתן מרחם טעונין סמיכה. הבכור שקדושתו מרחם אינו דין שיטען סמיכה. תלמוד לומר קרבנו לא הבכור: (ה) קרבנו לא המעשר. הלא דין הוא מה אם שלמים שאינן בעמוד והבא טעונין סמיכה. המעשר שהוא בעמוד והבא אינו דין שיטען סמיכה. תלמוד לומר קרבנו לא המעשר: (ו) קרבנו לא הפסח הלא דין הוא מה אם שלמים שלא ריבה בהן הכתוב מצוות יתירות טעונות סמיכה. הפסח שריבה בו הכתוב מצוות יתרות אינו דין שיטען סמיכה. תלמוד לומר קרבנו לא הפסח: (ז) [כב]ושחטו ושחט אותו ושחט אותו מה תלמוד לומר לפי שנאמר וכי ירחק ממך המקום וזבחת ברחוק מקום אתה זובח ואי אתה זובח בקרוב מקום

מסורת התלמוד

[א]מכן (ב.) לעיל פ"ד מ"ב ושם גרסינן שמו במקום שמתו וכן הגיה בעל ק"ש כאן: [ב]מכן (ב.): [ג]המזבח (ב:): [ד]מכן (ב.): [ה]מכן (ב.): ושם נאמר: [ו]מכן (ב.): [ז]עי' ערכין (ב.) תוס' ד"ה קרבנו ומכן (שם:) תוס' ד"ה מלינו: קעי' מכן (ב.) תוס' ד"ה קרבנו: [ח]שאל ומה שכתב הלחם ד"ה דעופות בפנים תולק הכתב"ם ועי' שהייתי לומר להגיה עופות משום דס"ל דין שחיטה לעוף מן התורה: [ט]זבחים (נה.): [י]זבחים (מו.) ובעל קרבן להכי הגיה בפיסא ואין במקום שחין ואין כן הגי' בזבחים ועי' בפי' הזבחים להרמב"ם שהיכתב על נכון גי' וז ולפ"ז בעל ק"ש אין לוכך להגיה שכן מלינו בזבחים שמכשרים בפי"ן במקום ו"ן כמו בניים בילה שלחב שלחב כיכם מוכן הוא במקום ואחר: [כ]מולין (מא:) תוס' ד"ה להגיה ובעל ק"ש הגיה בזבחים זו יכול לא יסא בכלל מזהרה לחב יהא בכלל הקדש לחב בכלל הקדש ומקדישי הגי' כמו שהוא לפניכו וכן גי' הילקוט:

בכללי

לפי שנאמר כל חלב לה׳ וכל חלב וכל דם לא תאכלו כי כל אוכל חלב מן הבהמה ונכרתה יכול אף חלב דפנות בכלל. ת״ל את החלב המכסה את הקרב. יכול לא יהא בכלל עונש אבל יהא בכלל אזהרה. ת״ל את החלב המכסה את הקרב. אוציא את חלב החולין ולא אוציא את חלב המוקדשין. ת״ל את החלב המכסה. יכול לא יהא בכלל עונש אבל יהא בכלל אזהרה. ת״ל את החלב המכסה את הקרב. יכול לא יהא בכלל אזהרה אבל יהא בכלל עמוד והקרב: (ד) [א]וציא את כלם ולא אוציא את חלב השליל המכסה את הקרב תלמוד לומר חלב ושתי כליות. יכול לא יהא בכלל עונש אבל יהא בכלל אזהרה תלמוד לומר חלב ושתי כליות. יכול לא יהא בכלל אזהרה אבל יהא בכלל עמוד והקרב ת״ל חלב ושתי כליות באשם שאין ת״ל שכבר קל וחומר הוא: (ה) מה אם השלמים שאין כל מינן טען אליה. טעונין חלב ושתי כליות. אשם שכל מינו טען אליה אינו דין שיטען חלב ושתי כליות. ואם כן למה נאמר חלב ושתי כליות באשם נלמד ממנו מה חלב ושתי כליות אמורין באשם מוצא מכלל השליל אף חלב ושתי כליות אמורין כאן מוצא מכלל השליל: (ו) את כל החלב אשר על הקרב ״רבי ישמעאל אומר להביא את החלב שעל הקיבה. רבי עקיבא אומר להביא את החלב שעל הדקים: (ז) ״ואת שתי הכליות לא בעל כליא אחת ולא בעל שלש. ואת החלב אשר עליהן לא הבשר שעליהן. אשר על הכסלים זה החלב שבין הפקוקלות ״הדברי רבי עקיבא. רבי יוסי הגלילי אומר להביא את החלב שעל העוקץ. רבי ישמעאל אומר מה החלב המכסה את הקרב ׳קרום נקלף אין לי אלא קרום נקלף. רבי עקיבא אומר מה החלב המכסה את הקרב תותב וקרום ונקלף אף אין לי אלא תותב וקרום ונקלף: (ח) ואת היותרת על הכבד דבר שקול שיטול מן הכבד על היותרת ומן היותרת על הכבד. וכשהוא אומר ואת היותרת על

פירוש הראב״ד

בכללו כל חלב שבכי כל ביזוית הוא ויכול עונש כרת על לכילתו תלמוד לומר את החלב המכסה את הקרב ואת כל החלב וכו׳ וכתיב בשלמי עניינת כל חלב לה תאכלו משמע שהיו מותרין חלב על זה בלבד. ומכך דכתוב כולהו מן בהמה דבשלמין להו לבכי פרט רחמנא כולו שלי למעוטי חלב דפנות מלכיל לכילה דכיון דלחטאיין דכתר בלמוד הוא דקרבי ממילא שלמין דלין עתום חלב על חלו דהא כתיב גבי עוכם כי כל אוכל חלב מן בהמה אשר יקריבו ממנה קרבן לה׳ וכו׳ ודכתיבי דזוכתיה את שכשר ליקרב עתום עליו כרת יצא חלב דפנות: לוליה חלב קולין מלכילה לכילה דקרבי ממילי ולא חלב דפנות דמוקדשין דמילי ולא״נ דכתר מיעוטי דילמא מהקרבה ממעט ליה חלב מלכילה דמוקדשין לא ממעט ליה. ומכך מיעוטי למעוטי חלב קולין את דפנות מלכילה לכילה חלב את מוקדשין דמילי יכא בכלל כרת ת״ל את הקרב ואת החלב המכסה את הקרב את מוקדשין המיעוטין מלולי: יכול לא יהא בכלל עונש וכו׳ ת״ל את החלב ומילך לא תאכלו לא תאכלו כדברתין לעיל: יכול לא יהא בכלל לזכרה בחלב בכלל עמוד והקרב פירוש לעבוד ״ מיעט את בהמה חלב דפנות מהקרבה דילמא הני מילי לגלה מעבה לחלב בהמה את הקרב את הקרב יהא בכלל כרת ת״ל את הקרב ואת החלב המכסה את הקרב את מוקדשין דמילי יהא בכלל כרת

על הכבד ומן החטאת והקטיר המזבחה שיטול [1]מן הכבד על היותרת:
(ט) יסיר יותרת אף על פי שאין כליות יסיר כליות אע"פ שאין יותרת
[2]יסירנה אפילו כוליא אחת: (י) [3]והקטירו אותו והקטירו והקטירם מה תלמוד
לומר והקטירו אותו כשר לא הפסול. והקטירו שלא יערב חלבים בחלבים.
והקטירם כלם כאחת. נאמר כאן אשה ולא נאמר לחם נאמר למטן לחם
ולא נאמר לריח ניחוח נאמר למטן ריח ניחוח ולא נאמר לשם ומנין ליתן את
האמור בכולן בכל אחד ואחד תלמוד לומר אשה אשה אשה לגזרה שוה:
פרק יח ומה תלמוד לומר שלמים מבן הבקר ומה תלמוד לומר שלמים
מבן הצאן לפי שיש בבן הבקר מה שאין בבן הצאן ובבן הצאן
מה שאין בבן הבקר. בן הבקר נתרבה בנסכין. ובן הצאן נתמעט בנסכין.
בן הצאן נתרבה בצבור. בן הבקר נתמעט בצבור. הא לפי שיש בבן הבקר
מה שאין בבן הצאן. ובבן הצאן מה שאין בבן הבקר. צריך לומר שלמים
מבן הבקר. וצריך לומר שלמים מבן הצאן: (ב) זכר או נקבה הזכר ודאי
והנקבה ודאי לא טומטום ואנדרוגינוס. הלא דין הוא מה אם עולה שכשרה
לבא מן העוף לא כשרה לבא טומטום ואנדרוגינוס. שלמים שלא כשרו לבא
מן העוף אינו דין שלא יכשרו לבא טומטום ואנדרוגינוס. לא אם אמרת בעולה
שלא כשרה לבא נקבות כזכרים. תאמר בשלמים שכשרו לבא נקבות כזכרים.
חטאת תוכיח שכשרה לבא נקבות כזכרים ולא כשרה לבא טומטום ואנדרוגינוס:
(ג) לא אם אמרת בחטאת שלא כשרה לבוא כל מין זכרים וכל מין נקבות.
תאמר בשלמים שכשרו לבא כל מין זכרים וכל מין נקבות. המעשר יוכיח
שכשר לבא כל מין זכרים וכל מין נקבות ולא כשר לבא טומטום ואנדרוגינוס.
לא אם אמרת במעשר שהוא אחד מעשרה תאמר בשלמים שהן אחד מאחד.
הואיל והן אחד מאחד יכשרו לבא טומטום ואנדרוגינוס. ת"ל זכר או נקבה
הזכר ודאי והנקבה ודאי לא טומטום ואנדרוגינוס: (ד) כשב ולמה נאמר
כשב [5]לרבות את הפסח לאליה וכשהוא אומר אם כשב לרבות פסח שעובר
ומנו ושלמים באין מחמת הפסח לכל מצות שלמים שיטענו סמיכה ונסכים
ותנופת חזה ושוק. שיכול הואיל ומה אם אביו אינו טעון סמיכה ונסכים
ותנופת חזה ושוק. הבאים מכחו אינו דין שלא יטענו סמיכה ונסכים ותנופת
חזה ושוק. וכשהוא אומר אם כשב לרבות פסח שעבר זמנו ושלמים הבאין
מחמת הפסח לכל מצות שלמים שיטענו סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק
אבל אינן נאכלין אלא ליום ולילה בתחלת הקדשן. בן עזאי אומר אינן
נאכלין אלא בלילה ואינן נאכלין אלא צלי: (ה) הוא היחיד מביא שלמים
נדבה ואין הצבור מביא שלמים נדבה. אם תאמר כבר מיעטתים מבן הבקר
שיכול לא יביא צבור מן הבקר שלמים נדבה שכן אינו מביא כיוצא בהם
חובה. אבל יביא צבור מבן הצאן שלמים נדבה שכן הוא מביא כיוצא בהן
חובה ת"ל הוא. היחיד מביא שלמים נדבה ואין הצבור מביא שלמים נדבה:
פרק יט והקריב מזבח אף על פי ששחטן שלא לשמו שלמים אע"פ שלא
סמך עליהם. אשה לשם אישים. להי לשם מי שעשה את
העולם: (ב) חלבו האליה להביא את החלב הסמוך לאליה זה החלב שבין
הפקולקלות דברי רבי עקיבא רבי יהודה אומר חלבו האליה הקיש *החלב
לאליה מה החלב בשני לאוים אף אליה בשני לאוים: (ג) אליה יכול יקיים
בה מצות אליה ת"ל תמימה או תמימה יכול ישלנה עם השדרה ת"ל לעומת
העצה אי לעומת העצה יכול לא יכנם לפנים מן העצה. ת"ל יסירנה יכנס
לפנים מן העצה: (ד) את החלב המכסה את הקרב ואת כל החלב אשר
על הקרב מה ת"ל שיכול יתרבה בחלב דפנות. ודין הוא ומה אם בן
הבקר שנתרבה בנסכים נתמעט בחלב דפנות בן הצאן שנתמעט בנסכין
אינו דין שיתמעט בחלב דפנות. לא אם אמרת בבן הבקר שנתמעט באליה
תאמר בבן הצאן שנתרבה באליה הואיל ונתרבה באליה יתרבה בחלב דפנות.
ת"ל את החלב המכסה את הקרב ואת כל החלב אשר על הקרב ואת שתי
הכליות וגו'. אין לך אלא מה שאמור בענין משם רבי ישמעאל אמרו לפי
שיצא לידון בדבר החדש החזירן הכתוב לכללו: (ה) והקטירו שלא יערב
חלבים בחלבים לחם אשה לה' לימד על החלבים שהן קרואין לחם:
פרק

פירוש הראב"ד

כליות וכו' וליכתוב נמי ואת היותרת ולא דעני יסיר כליה ולא לדעות שלף על פי
שלמדנו בכליות אין מעכבות ליותרת ולא תימא כיון דכתיב יותרת על הכליות
דוקא כשיהיו עמה לפי שלף יקטיר יותרת קא משמע לן יסיר
לפילו כוליא אחת ולף על פי שלמדנו שלותרת בליות נמי לא מעכבי
להדדי: והקטיר לומו נדן הקר. והקטירו נכנם והקטירם דנה והקטירו
לומו כשר ולא פסול. והקטירו שלא יערב שלבים פירש לפילו של כנסן
נשל כנסן. והקטירם כולם כאחד שלא יפסיק בהקטרתם. ונראה לי דדוקא
בחיעורין לפי בחיבי עולם הרי שניהו [תמיד פ"ז] הוסיף לו שני לרשמון שרש פירים
והכנל ושומך עליהם וזורקן. הוסיף לו שני לרשמון שרש פירים וכו': נאמר
כאן אשה פי' דהקשינן בפשה לשון לחים. לריח ניחוח לה' נחת רוח לפ'
לשם פשה: נאמר על שלבים שהקריבן לשם ונפקא מינה לשעל עוה
דכתיב לשם שלהיו לו יגם להקריב ודהקשינן גפ' אמור לאם שלהיו אין לי אלא
תמידין שהן קרויין לאם שנאמר את קרבני לשמי לאשי ריח קרבנות שנין וכו'.
ענין לימורי חטאת ופשה וכו' ת"ל לא יגם להקריב כלומר אף על גב דכתיב
לאם שלהיו דמשמע לאם שמיומד לה' ולא ענינו לאם שמיומד לה' אלא לאמי
דמשמע שמיומד לו שהיו שבי על שלימורין נמי מייב מדכתיב לא יגם להקריב
ואף על גב דכתיב לא יגם להקריב כלומר לי לאו דקרבנו לאשה לא יגם לא סוס
ורבינו לאו אלא יגם ולשבי דהשתא הוא לימד על שלבים שהקרבן לאם: ומנין
ליתן את שלאמור בכולן בכל אחד ואחד ת"ל לאם לאם לגזרה שוה: ומה ת"ל מן
הבקר ומן הלאן לי' לא למדו על שלמים שהן בחין מן הבקר שמילא ידעינן
שהן בחין מן הלאן ומה תלמיים דשלי עשלי. לי נמי נכתוב כלן הלאן וילפינן
נדן הבקר לפי שים בבקר אלא שניהו שלמים לגדוד מן הבקר. ונקשיה לי לימא
שהוא דכתם לית ביה שלים ולי לא כתביה לשהא עשיבה ידעינן ולי לימא
ליכתוב נכתם אלא בעינן הבקר לי כתב שבי הוא שלמין לכולם מילתא גמרינן
בקר מנכתם ונעבי נמי שלים. ולישבי למימר דשל מילתא מפרשא מלוחים גמרינן
לה דכתיב בפרשא שמיני ואת שלבים מן השור ומן שלאן ומהשבא
והשבשה ויותרת מן שבבד ואת שני נעגל שהשא ואת שלבו ואת שלליות ואת
יותרת מן שבבד מן שהשא שהקטיר שהזבחה ואלו שלים לא שלכלן אלא שאיל
נלמוד שילכך והוא שלים לא לריך למיכתב שלמים בדן הבקר ושלמים בדלן הא
לפי שים חומר בזה שלין בזה כשהפרש ושאיל. ולי קשיא לך הא שלכלן בשלוחים
שור קרא שלמי נבור. שהוא שוכלות שעם סיתם ולא נהג לדוקות לשל לימורי

מסרת התלמוד

[1] ני' הילקוט הדבר שקול יעול מן היותרת על הכבד לו מן הכבד וכו' כשהוא חומר וכו' מיעול מן היותרת על הכבד ולא מן הכבד על היותרת והגי' בעשות ול"ל להבד: [2] בכורות (לע.):
[3] פסחים (סד:) וביומלמי שם: [4] זבחים (ו:) ומנחות (ע.) וחילקוט גרם הכא כני' הגמ' בעבדה שנהו: *ג"ל להפך הקיש אליה לחלב וכ"ג בילקוט:

פרק כ ואם עז קרבנו הפסיק הענין שלא תהא העז טעונה אליה:
(ב) יהקריב ממנו מן המחובר. קרבנו אשה לה' את החלב המכסה את הקרב ואת כל החלב אשר על הקרב מה תלמוד לומר שיכול יתמעט מכלם. ודין הוא מה מצינו בבן הצאן שנתרבה באליה נתרבה בכלם. אבל בן העז הואיל ונתמעט באליה יתמעט מכלם. בן הבקר יוכיח שנתמעט באליה ונתרבה בכלם: (ג) לא אם אמרת בבן הבקר שנתרבה בנסכין תאמר בבן העז שנתמעט בנסכין. הואיל ונתמעט בנסכין יתמעט מכלם תלמוד לומר את החלב המכסה את הקרב ואת כל החלב אשר על הקרב ואת שתי הכליות וגו'. לרבות את כלם: (ד) והקטירם כלם כאחת לחם אשה לריח ניחוח כל חלב לה' לחייב על חלב מעילה: (ה) משם רבי ישמעאל אמרו והרי הוא אומר אך בכור שור או בכור כשב או בכור עז לא תפדה קדש הם את דמם תזרק על המזבח ואת חלבם תקטיר למדנו לבכור שהוא טעון דמים וחלבים למזבח למעשר ולפסח מנין. כשהוא אומר ודם זבחיך ישפך על מזבח ה' אלהיך והבשר תאכל שיכול אין לי אלא דמן. חלבן מנין תלמוד לומר כל חלב לה': (ו) חקת עולם לבית העולמים. לדורותיכם שינהוג הדבר לדורות. בכל מושבותיכם בארץ ובחוצה לארץ. כל חלב וכל דם לא תאכלו. רבי יהודה אומר חלב ודם הקיש החלב לדם מה להלן בשני לאוין אף הדם בשני לאוין וחכמים אומרים אין בהן אלא אזהרה אחת: (ז) יכול אף דם פסולי המוקדשים יהו חייבים עליהם משם שני לאוין ת"ל רק הדם לא תאכלו אין בהן אלא אזהרה אחת. אין לי אלא דמן. חלבן מנין ת"ל חלב ודם הקיש חלב לדם מה דם בלאו אחד אף החלב בלאו אחד: (ח) שמתוך שיצא הבכור מכלל פסולי המוקדשין יכול יהו חייבין על דמו משם שני לאוין תלמוד לומר רק את דמו לא תאכלו אין בו אלא אזהרת אחת אין לי אלא דמו חלבו מנין ת"ל חלב ודם הקיש החלב לדם מה דם בלאו אחד אף החלב בלאו אחד:

סליק דיבורא דנדבה

פרשתא א נפש כי תחטא. בני ישראל מביאין חטאת ואין הגוים מביאין חטאת. ואין צורך לומר מצוה שלא נצטוו עליהם בני נח אלא אף מצות שנצטוו עליהם בני נח ואין מביאין עליהם חטאת. בני ישראל אין לי אלא בני ישראל ומנין לרבות את הגרים ואת העבדים ת"ל נפש כי תחטא בשגגה על השגגה הוא מביא ואינו מביא על הזדון: (ב) הלא דין הוא מה אם ע"ז החמורה לא עשה בה את הזדון כשגגה מצות הקלות אינו דין שלא נעשה בהן את הזדון כשגגה הין אם הונה זדונה של ע"ז ליום הכפורים שהיא חמורה יונח זדונן של מצות ליום הכפורים שהן קלות. אלא יביא חטאת ויכפר מיד. תלמוד לומר כי תחטא בשגגה על השגגה הוא מביא אינו מביא על הזדון: (ג) ק"ו לע"ז מעתה מה אם מצות הקלות הונח זדונן ליום הכפורים. ע"ז החמורה אינו דין שיונח זדונה ליום הכפורים הין אם הקלתה במצות הקלות נקל בע"ז החמורה. אלא יביא חטאת מיד ותתלה לו עד יום הכפורים ת"ל בשגגה במצות בשגגה בע"ז: (ד) מה ת"ל בשגגה בשעיר ומה ת"ל בשגגה בשעירה לפי שיש בשעיר מה שאין בשעירה ובשעירה מה שאין בשעיר. שעיר נתרבה בצבור ושעירה לא נתרבה בצבור. שעירה נתרבה בע"ז ושעיר לא נתרבה בע"ז הא לפי שיש בשעיר מה שאין בשעירה ובשעירה מה שאין בשעיר. צריך לומר בשגגה בשעיר וצריך לומר בשגגה בשעירה: (ה) מצות ה' ולא מצות המלך ולא מצות ב"ד. מכל מצות ה' ולא כל מצות ה'

פירוש הראב"ד

סלק יעבד וכו' הא פרישנא לה לעיל: ואם עז הפסיק הענין פירש וכלל עז בכלל זאן פיר חלב כתב ליה פרש, אחת כדי למעטו מן החלבים: והקריב ממנו מן המחובר הוא הדין לכל פסולי המוקדשין יהו חייבין עליו משום שני לאוין. אחתן לר' יהודה למעוטי נמי משני לאוין דקתני חלב ודם כיון דלמקור בגיזה ועבודה לפיל לאחר פדיון וחלבן נמי לאחר דמן נמי ליקום עליה בשני לאוין אחד משום מוקן ואחד משום דם קדשים ת"ל דם בענין פסולי המוקדשין שכפדו דק הדם לא תאכלו דק מיעוטי הוא אין לו פדיון. יכול יהא נאו אחד: מתוך שיצא פיקולו פי' משום נאכל נאומו ואין לו פדיון. יכול יהא בעל מום דק את דמו לא תאכל דק מיעוט הין לי אלא דמו דוקא ואיתמעוט מנותר וממעילה ומטומאה. תלמוד מנין לע"ג דמיתייב כגולהו אלא יהא בתלמוד

אלא אלו משום קדשים ת"ל חלב ודם הקיש חלב לדם:

פרשה א בשגגה על השגגות מנין קרבן ואינו מניח קרבן על הזדון ואפי' בחיבי כריתות לו בחייבי מיתות ב"ד אלא תורה בו אינו מניח על הזדונות קרבן:
(ב) וכל"ה ומס"ע"ז תמורה וכו' פ' ע"ז בפ' אלה לך וכתי' ואם נפש אחת תחטא: בשגגה: כן אם כונה זדונה אל ע"ז ליום הכפורי' שהיא תמורה פיכום זדונה אלא אתה מוצא מתמלא מכפר על עבירה בתמורה וייסורין כדאיתא בתמורת שבועות [ה:] ובתמורת יומא [פה:] אבל לא יוכל לכפות עליה שתמלא ויכפר לו מיד ואומר לע"ז: (ג) אם מצות קלות הונח זדונן ליום הכפורים כלומר ולמה הולרך לכתוב בה שגגה למעט את הזדון: כן אם הקל וכו' אלא יביא חטאת מיד ויתלו הא עד יום הכפורים כלומר אף בחטאת שהיא לריכה לתלות ויסיו כולן תלויין עד היבא עליו ייסורין ויתכפר: ת"ל בשגגה בשאר מצות ובשגגה דע"ז לומר לך שעל כולן הינו מביא חטאת על זדונם כלל: (ד) אם ת"ל בשגגה בשעירים פי' בשעיר נשיא ובשעירת יחיד ובשניהם בשאר מצות תאכל בכבשת יחיד לא נאמר בם בשגגה ובשגגה תאמרו בלבור דכתי' ואם כל עדת ישראל ישגו ונעלם ממנו ואשמו לגופים דאם כדרכיהן לקמן בשעיר הנעלם דבר עם שגגות מעשה אלא אם בשגגה דכיפא יחיד אית לאי ביחיד קא מייתי אם כתיב בגופים כתיב. ואי בחטאת קא מייתי אם כתיב בים לתמות העם מרי ומשום בלבור ונעלם דבר משום שבי דכתיבן בשגגה פרט לזדון: שעיר נתרבה בלבור בחטאות מוקפין של לשאי חדשים ושל מועדות: [שעיר] נתרבה בע"ז בחטאת יחיד ושעיר לא נתרבה בע"ז בחטאת יחיד. ואף על גב דאתכחין ליה בע"ז של לבור אתם בלמוד הוא דאייתי ליה אבל יחידים לא אייתי ליה כלל: (ה) מצות ה' ולא מצות המלך. סמלך מצות ב"ד פי' שמוסי לקיים מצותו אפילו שבי אם עבר עליהם אינו מייב קרבן: מכל מצות ה' ולא כל מצות ה' משום מייב בחטאת מקדש וקדשיו: (בשבועות) [בשבועות] פרק ג' [ה:]: (ו) תולין

מנות

מסרת התלמוד

[1] פסחים (לו:) ופס נסמן: [2] מנחות (עז): [3] לחולין (קיז.) שא"ם: [4] זבחים (לז.): [5] בכריתות (ד:) ול"ל מקים דם לחלב וכ"ג הילקוט: [6] ב"ל הילקוט ועגדים מטומרים:

ה' פרט לשטיעת קול ולבטוי שפתים ולטומאת מקדש וקדשיו: (ט) מצות ה' [ש]שומע אני עשה ולא תעשה ת"ל אשר לא תעשנ' אוציא מצות עשה הקלה ולא אוציא מצות עשה החמורה. ת"ל אשר לא תעשנה אוציא את מצות שאין חייבין עליהן כרת ולא אוציא את הפסח ואת המילה שחייבין עליהם כרת תלמוד לומר לא תעשנה אוציא את הפסח שאין תדיר ולא אוציא את המילה שהיא תדירה תלמוד לומר אשר לא תעשנה. או יכול שאני מוציא את מצות עשה שבגדה תלמוד לומר מכל מצות ה' ריבה. מה ראית להוציא את כל המצות ולהביא מצות עשה שבגדה אחר שריבה הכתוב ומיעט מפני מה אני מוציא את כל המצות שאין בהן בלא תעשה ומביא את מצות עשה שבגדה שיש בה בלא תעשה: (י) אשר לא תעשנה יכול דברים שזדונן כרת ודברים שאין זדונן כרת תלמוד לומר תורה אחת יהיה לכם לעושה בשגגה הרי כל העושה בשגגה בעבודה זרה מה עבודה זרה מיוחדת מעשה שחייבין על זדונה כרת ועל שגגתו חטאת אף כל מעשה שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת: (יא) או דבר שאתה לומדו בדרך אחת אתה לומדו בכל הדרכין שיש בו מה עבודה זרה מיוחדת שמשנאמרה לא הותרה ולא הותרה מכללה וחייבין עליה מיתת בית דין ואיסורה נוהג בבני נח בישראל אף אני איני מרבה אלא ביוצא בה ומה אני מרבה את משכב זכור והבהמ' שמשנאמרו לא הותרו. לא הותרו מכללן וחייבין עליהן מיתת בית דין ואיסורן נוהג בבני נח בישראל אלא שיש בזכור מה שאין בבהמה. ובבהמה מה שאין בזכור. הזכור בין במינו בין שלא במינו אסור והבהמה במינה מותרת ושלא במינה אסורה. (יב) הזכור לא עשה בו את הקטן כגדול והבהמה עשה בה את הקטנה כגדולה: (יג) וכשהוא אומר מכל מצות ה' לרבות את האם ואת אשת אב ואת הכלה שהן בסקילה כעבודה זרה. ומוסף עליהם בתו ובת בתו ובת בנו: (יד) וכשהוא אומר מכל מצות ה' לרבות בת אשתו ובת בתו ובת בנו שמשנאמרו לא הותרו כעבודה זרה ומוסף עליהם חמותו ואם חמותו ואם חמיו: (טו) וכשהוא אומר מכל מצות ה' לרבות נערה מאורסה והמחלל את השבת אלא שיש בנערה מאורסה מה שאין בשבת. ובשבת מה שאין בנערה מאורסה. נערה מאורסה יש לה התר. והשבת אין לה התר. השבת הותרה מכללה נערה מאורסה לא הותרה מכללה: (טז) וכשהוא אומר מכל מצות ה' לרבות אשת איש והגרה אלא שיש באשת איש מה שאין בגרה ובגרה מה שאין באשת איש. אשת איש חייבין עליה מיתות בית דין. והגרה אין חייבין עליה מיתות בית דין. אשת איש מותרת לבעלה והגרה אסורה לכל אדם: (יז) וכשהוא אומר מכל מצות ה' לרבות אשת אחיו ואשת אחי אביו אלא שיש באשת אחיו

פירוש הראב"ד

מצות עשה סקלה ולא תוליח מצות עשה שמוסר כגון ונתנתם את מזבחותם ואסרתם מסרפון בשם דכיון דמצות עשה ע"ז סוף לחמיר ליתי עליה פרקא מסמע לן: ולא תוליח מצות עשה שם מילה שהיא תדירה ת"ל לא תאכל לא תעשיה פי' לכדעה הן קד במעיה [ומד בעדה ומד בנשיה] ומד ביתיד וכולהו מדרבי סכת: מצות עשה שבגדה מיכוח סנהד דכתיב והסרתם את כני ישראל ממועדתם ומיה מצות עשה: ולאת סקיבה חייב מפני שיש בו לא תעשה פי' מפני שזה עלמו עשה לכם לעשה שבגדה וכו': סוף נפ: (ג) ת"ל נפ' ע"ז בפרד שלא לך תוכח שלא יהיה לכם לעשה שבגדה וכו': (ח) שם דבר שלא למד בדרך למד וכו' ומה ע"ז מיוחדת שמשנאמרה לא סותרה פי' שאין סיתר לניסוכה כמו שתמנה בשאת שיש ובדם ובעבה שמוכרה על ידי גט בדם לאתר בדותה שבל ע"ז אין לה סיתר בשום מקום וחייבין עליה מיתת ב"ד ולניסוכה נוסג בבני נח כביאורה. לאסוקי מקלת עריות שאין נוסגות בבני נח: שת מה לני מבשם מן שכלל מעכב זכור ובשמש ושפשם שאין בזכור מה שאין בשמש שכלל ולאו דומין לע"ז לגמרי שלא שים בזכור מה שאין בשמש כלומר לף על פי שפשלו את שאין לפניו מן שכלל כזה שים שאין בשמש עשה

מה שאין באשת אחי אביו ובאשת אחי אביו מה שאין באשת אחיו. אשת אחיו אם יש לו בנים אסורה. אין לו בנים מותרת. ואשת אחי אביו בין שיש לו בנים ובין שאין לו בנים אסורה. אשת אחיו עשה בה אח מן האם כאח מן האב. ואשת אחי אביו לא עשה בה אח מן האם כאח מן האב: (יד) וכשהוא אומר מכל מצות ה' לרבות אחותו ואחות אביו ואחות אמו שלא היה להם שעת התר כע"ז. וכשהוא אומר מכל מצות ה' לרבות אחות אשתו:

פרק א אחר שריבינו דברים שהן בעבודה זרה ודברים שאינן בעבודה זרה ולמה נאמר עבודה זרה מעתה אלא מה עבודה זרה מיוחדת. מעשה שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת. אף כל מעשה שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת: (ב) או מה עבודה זרה מיוחדת וחייבים עליה מיתת בית דין אף אינו מרבה אלא את מחייבין מיתת בית דין. הא מה אני מרבה את המקלל אביו ואמו המסית והמדיח והמכשף והביא השקר [א]והעדים הזוממין תלמוד לומר ועשה. יצאו אלו שאין בהם מעשה: (ג) אוציא את אלו שאין בהן מעשה ולא אוציא את המכה אביו ואמו וגונב נפש מישראל וזקן ממרא על פי בית דין וכן סורר ומורה והרוצח. תלמוד לומר תורה אחת יהיה לכם לעושה בשגגה הרי כל העושה בשגגה כעבודה זרה (אלא) מה עבודה זרה מיוחדת מעשה שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת אף כל מעשה שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת: (ד) [ב]עשה אחת יכול עד שיכתוב את כל השם עד שיארוג את כל הבגד עד שיעשה את כל הנפה ת"ל מאחת. אי מאחת יכול אפי' כתב אות אחת אפילו ארג חוט אחד אפילו עשה בית אחד בנפה ובכברה ת"ל ועשה אחת. הביצד עד שיעשה מלאכה שביוצא בה מתקיימת. [ג]ר' יוסי אומר ועשה אחת ועשה שני פעמים שהוא חייב אחת על כלם ופעמים שהוא חייב על כל אחת ואחת: (ה) [ד]הביצד מי שאין יודע עקר שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה אע"פ שמעין אבות מלאכות עשה אינו חייב אלא חטאת אחת כל ימיו והיודע עקר שבת ועשה ואמר אין זו שבת אין זו שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה חייב על כל שבת ושבת. והיודע שהוא שבת וטעה ואמר אין זו מלאכה אין זו מלאכה ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה אם מעין אבות מלאכות עשה חייב על כל מלאכה ומלאכה ואם מעין מלאכה אחת חייב על כל העלם והעלם: (ו) [ה]א"ר עקיבא שאלתי את ר"ג ואת ר' יהושע באטלם של אמאום שהלכו ליקח בהמה למשתה בנו הבא על אחותו ועל אחות אביו ועל אחות אמו בהעלם אחד מהו חייב אחת על כלם או אחת על כל אחת ואחת. אמרו לו לא שמענו אבל שמענו בבא על חמש נשים נדות בהעלם אחד שהוא חייב על כל אחת ואחת ורואים אנו שהדברי ק"ו: (ז) [ו]שאלו ר' עקיבא אבר המדולדל בבהמה מהו אמרו לו לא שמענו אבל שמענו באבר המדולדל באדם שהוא טהור וכך היו מוכי שחין שבירושלים עושין הולך לו ערב פסחים אצל הרופא וחותכו עד שהוא מניח בו כשערה ותוחבו בסירה ונמשך ממנו והלה עושה פסחו והרופא עישה פסחו ורואין אנו שהדברים ק"ו: (ח) [ז]ועוד שאלו ר' עקיבא השוחט חמשה זבחין בחוץ בהעלם אחד מהו חייב אחת על כלם או אחת על כל אחת ואחת משם רושם שהן רושמין על קרשי המשכן לידע אי זהו בן זוגו לפיכך אם שרט שירטה אחת על שני נסרין או שתי שריטות על נסר אחד חייב: (ט) ר' שמעון אומר ועשה אחת יכול עד שיכתוב את כל השם עד שיארג את כל הבגד עד שיעשה את כל הנפה ת"ל מאחת. אי מאחת יכול אפילו כתב אות אחת אפי' ארג חוט אחד אפי' עשה בית אחד בנפה ובכברה ת"ל ועשה אחת. הביצד עד שיעשה מלאכה שביוצא בה מתקיימת. [ד]ר' יוסי אומר ועשה אחת ועשה שני פעמים שהוא חייב אחת על כלם ופעמים שהוא חייב על כל אחת ואחת: (י) [ח]הביצד מי שאין יודע עקר שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה אע"פ שמעין אבות מלאכות עשה אינו חייב אלא חטאת אחת כל ימיו והיודע עקר שבת ועשה ואמר אין זו שבת אין זו שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה חייב על כל שבת ושבת. והיודע שהוא שבת וטעה ואמר אין זו מלאכה אין זו מלאכה ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה אם מעין אבות מלאכות עשה חייב על כל מלאכה ומלאכה ואם מעין מלאכה אחת חייב על כל העלם והעלם: (יא) [ט]א"ר עקיבא שאלתי את ר"ג ואת ר' יהושע באטלם של אמאום שהלכו ליקח בהמה למשתה בנו הבא על אחותו ועל אחות אביו ועל אחות אמו בהעלם אחד מהו חייב אחת על כלם או אחת על כל אחת ואחת. אמרו לו לא שמענו אבל שמענו בבא על חמש נשים נדות בהעלם אחד שהוא חייב על כל אחת ואחת ורואים אנו שהדברי ק"ו: (יב) [י]שאלו ר' עקיבא אבר המדולדל בבהמה מהו אמרו לו לא שמענו אבל שמענו באבר המדולדל באדם שהוא טהור וכך היו מוכי שחין שבירושלים עושין הולך לו ערב פסחים אצל הרופא וחותכו עד שהוא מניח בו כשערה ותוחבו בסירה ונמשך ממנו והלה עושה פסחו והרופא עישה פסחו ורואין אנו שהדברים ק"ו: (יג) [יא]ועוד שאלו ר' עקיבא השוחט חמשה זבחין בחוץ בהעלם אחד מהו חייב אחת על כלם או אחת על כל אחת ואחת אמרו

פירוש הראב"ד

ומסתמא לחי חציו על לחייו וחלוחית חציו וחלוחית שניו חלק כולהון דכתיין לקמיין נתחייבו עליהן מיתת ב"ד וחלבוהם לכל לדם חוץ מנעבדה ומסתמא לחיו וחלוחית חציו לחי הן הן עכשיו לחלב גיתת ליקוץ גיתת ב"ד לעש"ו מסוף שעת ליקוץ ומותרות לכל לדם חוץ מן הקדושים וקילי מנדה דלגו כדם לקורבה לבעלה ולכל לדם בעת נדותה וחלוחית לכל לדם חוץ מן הקדושים וחלוחית וחלוחית חציו קילי מסתמא לחיו וחלוחית חציו לחי הן הן עכשיו לחלב גיתת ליקוץ גיתת ב"ד לעש"ו מסוף שעת ליקוץ ומותרות

אמרו לו לא שמענו. א"ר יהושע שמעתי באוכל מזבח אחד בחמשה תמחויין בהעלם א' שהוא חייב על כל אחד ואחד משום מעילה ורואה אני שהדברים
ק"ו: (יא) א"ר שמעון וכי מה ראייה האוכל לשוחט אלא כך שאלן באוכל נותר מחמשה זבחין בהעלם אחד מהו חייב אחת על כלם או אחת על כל א'
ואחד א"ל לא שמענו. א"ר יהושע שמעתי באוכל מזבח אחד בחמשה תמחויין בהעלם אחד שהוא חייב על כל אחד ואחד משם מעילה ורואה אני שהדברים
ק"ו: (יב) א"ר עקיבא אם הלכה נקבל ואם לדין יש תשובה א"ל השב א"ל לא אם אמרת במעילה שעשה בה את המאכיל באוכל ואת המהנה בנהנה
צרף את המעילה לזמן המרובה תאמר בנותר שאין בו אחת מכל אלו:
(יג) [a]א"ר עקיבא שאלתי את רבי אלעזר העושה מלאכות הרבה בשבתות
הרבה מעין מלאכה אחת בהעלם אחד מהו חייב אחת על כלם או אחת על
כל אחת [b]אחת אמר לי חייב על כל אחת ואחת מק"ו מה אם הנדה שאין
בה תוצאות הרבה וחטאות הרבה חייב על כל אחת ואחת. שבת שיש בה
תוצאות הרבה וחטאות הרבה אינו דין שיהא חייב על כל אחת ואחת.
אמרתי לו לא אם אמרת בנדה שיש בה שתי אזהרות שהוא מוזהר על הנדה
והנדה מוזהרת עליו תאמר בשבת שאין בה אלא אזהרה אחת. אמר לי הבא
על הקטנות יוכיח שאין בהן אלא אזהרה אחת וחייב על כל אחת ואחת.
אמרתי לו לא אם אמרת בבא על הקטנו, שאע"פ שאין בהן עכשו יש בהן
לאחר זמן. תאמר בשבת שאין בה לא עכשו ולא לאחר זמן. אמר לי הבא
על הבהמה יוכיח ואמרתי לו הבהמה בשבת:

פרשתא ב [c]נפש בני ישראל הרי צבור כיחיד מה יחיד אינו מביא אלא
על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת צבור לא יביא אלא
על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת: (ב) הלא דין הוא מה אם היחיד שהוא
מביא על שגגת המעשה אינו מביא אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת.
צבור שאין מביא על שגגת המעשה אינו דין שלא יביא אלא על דבר שזדונו
כרת ושגגתו חטאת. לא אם אמרת ביחיד שאין מביא חטאת על לא הודע.
תאמר בצבור שהוא מביא חטאת על לא הודע. משיח יוכיח שהוא מביא
חטאת על לא הודע ואינו מביא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת: (ג) לא
אם אמרת במשיח שאין מביא חטאת על לא הודע במזבח החיצון. תאמר
בצבור שהוא מביא חטאת על לא הודע במזבח החיצון. הואיל והוא מביא
חטאת על לא הודע על מזבח החיצון יביא על דבר שזדונו כרת ועל דבר
שאין זדונו כרת. ת"ל נפש בני ישראל הרי צבור כיחיד. מה יחיד אינו
מביא אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת אף צבור לא יביא אלא על
דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת: (ד) הוא הדין למשיח הלא דין הוא מה
אם היחיד שהוא מביא על שגגת המעשה אינו מביא אלא על דבר שזדונו
כרת ושגגתו חטאת. משיח שאין מביא אלא על שגגת המעשה אינו דין
שלא יביא אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת. לא אם אמרת ביחיד
שאין מביא חטאת על לא הודע. תאמר במשיח שהוא מביא חטאת על לא
הודע. צבור יוכיח שהוא מביא חטאת על לא הודע ואינו מביא אלא על
דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת: (ה) לא אם אמרת בצבור שאין מביא
אשם ודאי תאמר במשיח שהוא מביא אשם ודאי. נשיא יוכיח שהוא מביא
אשם ודאי ואינו מביא אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאתו. לא אם
אמרת בנשיא שאין מביא חטאת על לא הודע תאמר במשיח שהוא מביא
חטאת על לא הודע. הואיל והוא מביא חטאת על לא הודע יביא על דבר
שזדונו כרת ועל דבר שאין זדונו כרת תלמוד לומר הכהן המשיח
הרי המשיח כיחיד מה יחיד אינו מביא אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו
חטאת אף משיח לא יביא אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת:
(ו) [d]משיח יכול זה המלך תלמוד לומר הכהן אי פרן יכול המרובה בבגדים.
ת"ל

פירוש הראב"ד

מלוק זבחים בגופו דמי פסיט' ליה דמלוק טוויין מיסו גופי בהמות קל מצעיף
ליה לי פסיבי לחלק לו לא ופסט ליה דגופין סוו מחלקין מק"ו ופסט לחמר
תמחויין מחלקין לפי' בהמה אחת ק"ו גופי בהמות דמחלקין ור' עקיבא לא
קבלם מיניה דלמ"ג דלעניו מיתה גופה ותמחויין מוחלקין לגבי כותר
ושופט פתוך לאו מוחלקין כדאית' לקמן: (יא) אמר ר' שמעון וכי מה ראיה תוכל
לשוחט מה לאוכל פסוח וכו' אלא כך שאלו באוכל נותר וכו' שאפשר כה
שאוכל כאוכל וכו' דתנן [מעילה כ.] נתפס למביאו הוא מעל ואפשר לא מעל.
ואלי באוכל שכי קאמר כאלו בעלם ואכלה הוא: (יב) ליקח לא מעילה לזמן מרובה
אם אתין כן בנותר דבעי כזית אכילת פרס: (יג) העושה מלאכות הרבה
בשבתות הרבה ומעין[מלאכה [לחת] בשעלם אחד עם אפר' לה בכריתות [עז.] בזדון
שבת ושגגת מלאכות קל מצעיף ליה שבחות לו כגופין דמי לו לא ילפי מלאכות
במקום (כ') מלאכות לם חייב על התולדה במקום אל וסיימו דקאמר מלאכות
הרבה בשבתות הרבה במקום אל וסיימו דכגופין דמיין וחייב על
התולדה כלומר כי היכי דגופין מוחלקין וחייב על כל אחת ואחת
אפי' בשעלם אחד אף שבחות כגופין מוחלקין וחייב על כל אחת ואחת אפי'
בשעלם אחד (אף שבחות סויין כגופין מוחלקין). ודקאמרינן נמי הבא על הבהמה
יוכיח הבא על הבהמה קאמר: ואיכא מ"ד התם לא קל מצעיף ליה דאין כאן
גופין שכי לימו מיכיר בשבחות כולן כמו שמכיר בגופי בהמות שאעפ"י שלימו
יודע בעומאתן מכיר את גופיהן הילכך מחלקין ואע"ג דאין כאן גופין מוחלקין
קל מצעיף ליה יפים שבחים לי סוו יחיעה לחלק לו לא אי סולאל וסוא מותר
בחלקה בחים וכל בעולם עוסין מלאכה וימי שבחות רואה אותם כולם בעלים
אעפ"י שלימו מחבונן בהן סוו עלים כידיעות אפני שפים לו לבעה. וכן בבהמ
אפי' כלי אחת שאין כאן גופין אם רואה ואת עלים כיון דבימי עומאתה אינה
מתעסק' עמו בשמושו ולביאת בגדים ותכשוטים כמו שמתעסקת בימי עסכתה
לזמן יפים סויין ליה כידיעה לחלק שפים לו להחבונן בהם. ודקאמר ליה כ'
אלימזר הבא על הבהמה יוכיח לאו דמייבי בבהמה יפים שבחים דסכא ודלי
ליכא אום חלוק. מיסו קשיא ליה לר' אלימזר כיון דבעינן עביות בחיבא
וכתי' בקופא כי כל אחת אעפ מכל התועבות האלה. ואמר מר סוקמו כל
העביות זו לזו בהמה נמי כבהמ דמיא לחלק על כל בילה ובילה. ומבהמה נמי
ק"ו לבהמה: ואמר לו ר' עקיבא הבהמה בהמה דבהמה לא סוקמה לעביות
מדכתי' בפיפים וככתו בהמות העומעו דומעו ובעלת ובהמה לאו בת

צבור שאין מביא על שגגת המעשה אינו דין שלא יביא אלא על דבר שזדונו
כרת ושגגתו חטאת. לא אם אמרת ביחיד שאין מביא חטאת על לא הודע.
תאמר בצבור שהוא מביא חטאת על לא הודע. משיח יוכיח שהוא מביא
חטאת על לא הודע ואינו מביא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת: (ג) לא
אם אמרת במשיח שאין מביא חטאת על לא הודע במזבח החיצון. תאמר
בצבור שהוא מביא חטאת על לא הודע במזבח החיצון. הואיל והוא מביא
חטאת על לא הודע על מזבח החיצון יביא על דבר שזדונו כרת ועל דבר
שאין זדונו כרת. ת"ל נפש בני ישראל הרי צבור כיחיד. מה יחיד אינו
מביא אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת אף צבור לא יביא אלא על
דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת: (ד) הוא הדין למשיח הלא דין הוא מה
אם היחיד שהוא מביא על שגגת המעשה אינו מביא אלא על דבר שזדונו
כרת ושגגתו חטאת. משיח שאין מביא אלא על שגגת המעשה אינו דין
שלא יביא אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת. לא אם אמרת ביחיד
שאין מביא חטאת על לא הודע. תאמר במשיח שהוא מביא חטאת על לא
הודע. צבור יוכיח שהוא מביא חטאת על לא הודע ואינו מביא אלא על
דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת: (ה) לא אם אמרת בצבור שאין מביא
אשם ודאי תאמר במשיח שהוא מביא אשם ודאי. נשיא יוכיח שהוא מביא
אשם ודאי ואינו מביא אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאתו. לא אם
אמרת בנשיא שאין מביא חטאת על לא הודע תאמר במשיח שהוא מביא
חטאת על לא הודע. הואיל והוא מביא חטאת על לא הודע יביא על דבר
שזדונו כרת ועל דבר שאין זדונו כרת תלמוד לומר הכהן המשיח
הרי המשיח כיחיד מה יחיד אינו מביא אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו
חטאת אף משיח לא יביא אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת:
(ו) [d]משיח יכול זה המלך תלמוד לומר הכהן אי פרן יכול המרובה בבגדים.
ת"ל

פרשה ב סזדונו כרת וכו' דיחיד מע"ז ילפינן ליה פכל פתורה כדכתיב תורה אחת
יהיה לכם לעושה בשגגה. וכשאם אשר תעשה ביד רמה וכו' כדאמרן לעיל: (ב) לא אם
אמרת ביחיד שאינו מביא חטאת על לא הודע אי אתה יכול לומר בצבור שמביאין
שכרי שעירי רחש מדשים ושעירי שבועה שכבלים מכפרין על עומאת מקדש וקדשיו
שאין בם ידיעה לא בתחילה ולא בסוף. אי נמי בשעיר הנעשה בפניס תולין
על שים בם ידיעה בתחלה ואין בם ידיעה בסוף ואע"פ שמתכפרין בהן אחד
יחיד ואחד בצבור מ"מ הקרבן של צבור ולא מיניו ליחיד שמביא על כך:
ומשם יוכיח שמביא חטאת על לא הודע שכל מה שהצבור מתכפרין על עומאת
מקדש וקדשיו שאין בם ידיעה לא בתחלה ולא בסוף. בשעיר בפנים שעושה
ושכשים מתכפרין בו: ואיכא מביא חלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת אי בצבור
בכלל בפם שאמור בע"ז הוא. וכתיב בים תורה אחת יהיה לכם: (ג) לא אם אמרת
בעומת שאיכו מביא על לא הודע במזבח החילון תאמר בצבור שמביא אי'
שכרי שעירי שבילים ולחמי שדשים במזבח הוא וכיון דסקל במזבח החילון
לגבי לצבור לסביא על לא הודע אי נמי על דבר שזדונו כרת וכו' ת"ל בני ישראל
ובפם כי תחטא: (ד) לא אם אמרת בצבור שאיכו מביא אשם ודאי כגון אשם גזלות
ואשם מעילות ובצבור לא מייתי לסו דסא בעיכן דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת
תאמר בעומת שאיכו מביא אשם ודאי דכתי' בם בפם ובפם בכלל בפם הוא ומביא
וכן בפיא בכלל בפם הוא ומביא אשם ודאי: (ה) בעומת יכול זה מלך וכו'. ואי קשיא
לך מלך סייכו בפיא ובפיא בעיר הוא דקא מייתי. ותיכן קל"ח בשגגת בעצם

מסרת התלמוד

[a]שם (עז.) וכ"ל כ' אלימזר שהוא בן הורקנוס שהיה רבו ולא כ' אלעזר שהוא בן שמוע תלמידו: [b]בני הילקוט בני ישראל בפם ובפיא בכונה אחד כי מחללה תאמר בני ישראל ואם"כ תאמר בפם
[c]בני הרלפ"ד: [d]מגילה (יד.) הוריות (יג.) וזילקוט גרסם אי כהן יכול כהן הדיוט תיכול וכו':

ת"ל משיח אי משיח יכול אף משיח מלחמה תלמוד לומר המשיח שאין על גביו משיח. משיח יחטא מה תלמוד לומר [ל]שיכול יביא על הקודמו' ודין הוא מה אם הנשיא שהוא מביא על שגגת המעש' אינו מביא על הקודמות. משיח שאין מביא על שגגת המעשה. אינו דין שלא יביא על הקודמות. לא אם אמרת בנשיא שאין מביא חטאתו משעבר. תאמר במשיח שהוא מביא חטאתו משעבר. הואיל והוא מביא חטאתו משעבר יביא על הקודמות. תלמוד לומר משיח יחטא כשיחטא והוא משיח לא כשיחטא ועודנו הדיוט: (ט) רבי שמעון אומר אם נודע לו עד שלא נתמנה ואח"כ נתמנה חייב. ואם משנתמנה נודע לו פטור. משיח יחטא יכול נזרה עליו שיחטא תלמוד לומר אם יחטא כשיחטא:

פרק ב [ס]לאשמת העם הרי משיח כצבור מה צבור אינו מביא אלא על העלם דבר ועם שגגת המעשה. אף משיח לא יביא אלא על העלם דבר עם שגגת המעשה. הלא דין הוא צבור מוצא מכלל היחיד ומשיח מוצא מכלל היחיד. מה צבור אינו מביא אלא על העלם דבר ועם שגגת המעשה אף משיח לא יביא אלא על העלם דבר ועם שגגת המעשה: (ב) או כלך לדרך הזו נשיא מוצא מכלל היחיד ומשיח מוצא מכלל היחיד. מה נשיא מביא על שגגת המעשה אף משיח יביא על שגגת המעשה: (ג) נראה למי דומה אם דומה לצבור נלמדנו מן הצבור ואם דומה לנשיא נלמדנו מן הנשיא. צבור בפר ואינו מביא אשם תלוי ומשיח בפר ואינו מביא אשם תלוי. מה צבור אינו מביא אלא על העלם דבר עם שגגת המעשה אף משיח לא יביא אלא על העלם דבר עם שגגת המעשה: (ד) או כלך לדרך הזו נשיא מביא שעירה לע"ז ומביא אשם ודאי ומשיח מביא שעיר' לע"ז ומביא אשם ודאי. מה נשיא מביא על שגגת המעשה אף משיח יביא על שגגת המעשה. ת"ל לאשמת העם. הרי משיח כצבור מה צבור אינו מביא אלא על העלם דבר עם שגגת המעשה. אף משיח לא יביא אלא על העלם דבר עם שגגת המעשה: (ה) [ר]אי מה צבור אם הורו ועשו אחרים על פיהם חייבין. יכול אף משיח אם הורה ועשו אחרים על פיו יהא חייב. תלמוד לומר אשר חטא על מה שחטא הוא מביא ואינו מביא על מה שחטאו אחרים: (ו) [ו]והקריב על חטאתו מלמד שהוא מביא חטאתו משעבר. הלא דין הוא מה אם הנשיא שהוא מביא על שגגת המעשה אינו מביא חטאתו משעבר. משיח שאין מביא על שגגת המעשה אינו דין שלא יביא חטאתו משעבר. ת"ל והקריב על חטאתו מלמד שהוא מביא חטאתו משעבר: (ז) [ז]יכול חטא עם הצבור יביא פר לעצמו ודין הוא נשיא מוציא מכלל הצבור. ומשיח מוציא מכלל הצבור. מה נשיא חטא לעצמו מביא לעצמו. חטא עם הצבור מתכפר לו עם הצבור. אף משיח חטא לעצמו מביא לעצמו. חטא עם הצבור מתכפר לו עם הצבור: (ח) לא אם אמרת בנשיא שמתכפר לו עם הצבור ביום הכפורים. תאמר במשיח שאין מתכפר לו עם הצבור ביום הכפורים. הואיל ואין מתכפר לו עם הצבור ביום הכפורים יביא פר לעצמו. תלמוד לומר אשר חטא. הא כיצד חטא לעצמו מביא לעצמו. חטא עם הצבור מתכפר לו עם הצבור:

פרק ג [פ]פר יכול זקן תלמוד לומר בן אי בן יכול קטן. ת"ל פר הא כיצד בן שלש כדברי חכמים. ר' מאיר אומר אף בני ארבע ובני חמש כשרין. אלא שאין מביאין זקנים מפני הכבוד: (ב) [ר]רבי יוסי הגלילי אומר מה תלמוד לומר ופר שני בן בקר תקח לחטאת אם ללמד שהן שנים והלא כבר נאמר ועשה את האחד חטאת ואת האחד עולה לה' א"כ למה נאמר ופר שני בן בקר תקח לחטאת בן ב' שנים: (ג) רבי אומר מה תלמוד לומר ופר שני בן בקר תקח לחטאת אם ללמד שהם שנים הרי כבר נאמר ועשה את האחד חטאת ואת האחד עולה לה' א"כ למה נאמר ופר שני בן בקר תקח לחטאת אלא לפי שנאמר ועשה את האחד חטאת ואת האחד עולה לה'. יכול תקדום חטאת לעולה בכל מקום ובכל מעשיה תלמוד לומר ופר שני בן בקר תקח לחטאת. אי ופר שני בן בקר לחטאת יכול תקדום עולה לחטאת בכל מעשיה תלמוד לומר ועשה את האחד חטאת ואת האחד עולה לה'. הא כיצד דם חטאת קודם לדם עולה מפני שהוא מרצה איברי עולה קודמין לאימורי חטאת מפני שהן כליל לאישים: (ד) [ר]רבי שמעון אומר מה תלמוד לומר ופר שני בן בקר תקח לחטאת אם ללמד שהן שנים והלא כבר נאמר ועשה את האחד חטאת ואת האחד עולה לה' אם כן למה נאמר ופר שני תקח לחטאת שיכול שתהא נאכלת חטאת זו תלמוד לומר ופר שני. שני לעולה. מה עולה לא נאכלת אף חטאת זו לא נאכלת: (ה) כיוצא בו אמר רבי יוסי הבאים מהשבי בני הגולה הקריבו עולות לאלהי ישראל פרים שנים עשר על כל ישראל אלים תשעים וששה. כבשים שבעים ושבעה צפירי חטאת שנים עשר הכל עולה לה' אפשר חטאת עולה אלא מה עולה לא נאכלת אף חטאת לא נאכלת. רבי יהודה אומר על עבודה זרה הביאום: (ו) רבי שמעון אומר כל מקום שנאמר ענל בתורה סתם בן

שנה

פירוש הראב"ד

מייתי טעיר ונסוכלס מייתי פר לסכי כתב ניס כהן משוח: יחטא מס ת"ל פי' לכתוב לס סכהן סמשיח סטא כלכתיב בסיפיס דקרא וסקריב על סטאתו לסכ סטא סיכול יביא על סקודמות פי' יביא פר על מס שחטא קודס שנתמנה: ומ"מ וסוא שכורס לעלמו ועשס כסוכלתו שלס סטא גלא סוכלס לס יליפי' לקמן לשאמת סעס סרי משיח כלצור מס לצור תינו מניא לגלא בשעלס דבר עס שגגת מעשס גלא על ככתך שכורס ועשס: יכול יביא על סקודמות ת"ל מניא יחטא לגלא (שכורס) [שניס]מניא יחטא: לא שס תמכת בשניס שלינו מניא סטאתו משעבר פי' שס בעניכוכו מנשיאותו וסכי כך סטא מניא כשניס לכתיב שכ נשיא יחטא ושמע לגלא דשמע לשכ יחטא בעודו נשיא ולא משעבר: (ט) כ' שמעון תומר שס נודע לו עד שלא נתמנה ונתמנה מייב פי' כשליוט. וסס משנתמנה נודע לו פטור מכלום דכ' שמעון סטא וילפינ[ו] בגי:

פרק ב לצור שלין מניא שלס תלוי פי' בשכת' שלס תלוי על שגגתו לשכ סגלא מי שסטאתו בשגגה יגלו לצור שלין סטאתו בשגגה גלא בשלס כסוכלתו: (ג) ומניא בשכ ולינו מניא שלס תלוי פיכוס בשכת סוכיות [ז.] מתרן לשס תלוי כדי נשנה לשס לשכתי לא קיימא לן למניא לא יניא גלא בסוכלתו: (ד) ומניא מניא שעיכה לע"ז בנשס כתיב נס ומני' וכשלי בכלל נשס כיכנו: (ה) על סטאתו לשכ סטא מלמד שמניא סטאתו משעבר פי' קכל יתילה קל דכיס מלמד שלס בעניכוכו ממשמתו וכוכס לעלמו ומטא בכוכלתו ממניא שכ: (ו) יכול יביא על סכוכלתו ולצור וכלך וכוכס לצור כוא לעלמו ועשס על פי סכוכלתו ולשכ כך כוכע לשס שטעו יכול יביא שכ בשני עלמו: (ח) תלמוד למניא שלינו מתכפר בכל כפכותיו עס שלצור שכרי טומאת מקדש וקדשיו לצור מתכפרין בשעיכיס ומניא בשכ ולא שטו בכשכ לשס כלליתא בשטועות [ז.]:

מסרת התלמוד

ואיל

[י.] להוריות (י:): [יא] להוריות (ז:) ושם בגמ' ת"ל והקריב על מאתו לשכ מטא לשכ לשון על מס שטטא מטמא שדרים לשכ מטא לשכ מתנס בילקוט שמעוני לנמדי לשכ מטא וזס מוכס שלשון והקריב על מאתו דרים ובילקוט לנמי בגי' כמו לשנינו: [יב] להוריות (י.) ובילקוט גרס ת"ל והקריב על מאתו לשכ מטא: [יג] להוריות (ז.) ושם בגמ' כוכס עס הלצור ועשס עס שלצור ובו' נמנין והקריב על מאתו דרים ובילקוט לנמי בגי' כמו לשנינו: [יד] להוריות (י.) ושם בגמ' כוכס עס הלצור ועשס עס שלצור ובו' נמנין מוליס מכלל היחיד וכו': [טו] עי' עס' פרס ס"ח ע"ג: [טז] כן בגי' הכתוב בקרבן שלחן וכן בגלא מצי' בשלשי בשניס יתניס בגי' משוכס כיס"ג תומר וכו' ת"כ למס נאמר ופר שני וגו' שלא לפי שנאמר ועשס אס שלשי שלשת וגו' יכול שקדום שעשס לעולה בכל מקום וכו' ועי' זבחים (פט:) ובילקוט בגי' כמו שלפנינו בשניס שלא שגגת דבר שלא נאמר בשקום כני תומר ובקל נוכל לשער שלשופריס טעו בשוטיות הדומות וכתבו כי"ם בשקום לי"ם וי"ו בשקום כי"ם וח"ס בשקום מי"ם וכתבו כני תומר בשקום דבר שלא ושס נגרום כני שלו לפקיס דבני כ' שמעון: [יז] להוריות (ו:) ושם גרס יכול מהו נאכלת לגויים וכו' ועי' סיעד שמוכס (עו:) שהנוסחא שם לכיכה תקון ועי' יכומלמי שוף ת"ל להוריות:

שנה שנאמר ועגל וכבש בני שנה בן בקר בן שתי שנים שנאמר קח לך עגל בן בקר לחטאת ואיל לעולה תמים תמימים אף בשנים פר סתם בן שלש אף בני ארבע ובני חמש כשרין אלא שאין מביאין זקנים מפני הכבוד:

פרשה ג והביא אף לאחר יום הכפורים. פר. פר הוא מביא ואינו מביא חלופין: (ב) הלא דין הוא מה אם היחיד שלא שוה קרבנו לכל מצות לקרבנו ליום הכפורים שוה קרבנו לכל מצות לקרבנו למצוה יחידית. משיח ששוה קרבנו לכל מצות לקרבנו ליום הכפורים אינו דין שישוה קרבנו לכל מצות לקרבנו למצות יחידית. נשיא יוכיח ששוה קרבנו לכל מצות לקרבנו ליום הכפורים ולא שוה קרבנו לכל מצות לקרבנו למצוה יחידית: (ג) אף אתה אל תתמה על המשיח שאף על פי ששוה קרבנו לכל מצות לקרבנו ליום הכפורים לא ישוה קרבנו לכל מצות לקרבנו למצוה יחידית אלא לפי שנאמר והביא יכול יביא חלופין תלמוד לומר פר פר הוא מביא ואינו מביא חלופים: (ד) [1]וסמך ידו על ראש הפר לרבות פר יום הכפורים לסמיכה. הלא דין הוא מה אם זה שאין טעון שני וידויין ואינו טעון אנא טעון סמיכה. פר יום הכפורים שהוא טעון שני וידויין וטעון אנא אינו דין שיטעון סמיכה. לא אם אמרת בזה שהוא בא על עבירת מצוה ידועה. תאמר בפר יום הכפורים שאין בא על עבירת מצוה ידועה. הואיל ואין בא על עבירת מצוה ידועה. לא יטען סמיכה. תלמוד לומר וסמך ידו על ראש הפר לרבות פר יום הכפורים לסמיכה. ושחט את הפר לפני ה' בצפון: (ה) [2]ולקח נאמר כאן לקיחה ונאמרה להלן לקיחה מה לקיחה אמורה להלן בכלי אף כאן בכלי: (ו) [3]ולקח המשיח אין לי אלא המשוח בשמן המשחה המרובה בבגדים מנין תלמוד לומר הכהן. אם סופנו לרבות כהן אחר מה תלמוד לומר ולקח הכהן משיח. אלא מצוה שיקבל כהן משיח ואם קבל כהן אחר עבודתו כשרה: (ז) [4]מדם הפר מדם הנפש לא מדם הבשר ולא מדם התמצית. מן הפר יקבל. והביא אותו כשר ולא פסול. אותו אל אהל מועד למעט קרבנו למצוה יחידית שלא ינתן מדמו על מזבח הזהב: (ח) [5]וטבל לא המספג. וטבל והזה על כל הזויה טבילה. אצבעו נאמר כאן אצבעו ונאמר להלן אצבעו מה אצבעו אמורה להלן הימנית המיומנת שבימין אף אצבעו אמורה כאן הימנית המיומנת שבימין: (ט) [6]בדם שיהא בדם כדי טבילה. והזה לא המטיף והזה לא הזורק. מן הדם [7]מן הדם שבענין

פירוש הראב"ד

ואיל בן שתי שנים הא מדכתיב בעגלת בכש בן שנתו: פר בן בקר בן שלש ולף בני לרבות ומשם כשרים: הא דקאמר כל מקום משום פר למודים קל נקיב ליה דלמי משום עגל תמם ומשום עגל בן בקר לא משכחן בכל התורה (כל) [כך] מנחך דקל מייתי כהא ובקל מפרש דהו משום עגלת בן שתי שנים כדליתא קל נקיב לה דכתיב עגלת בקר ובקאמר נמי דבעינן שתהא בת שתי שנים כדליתא בכיים מם' סכם. כ' אליעזר לומר עגלה בת שתה ופרה בת שתי שנה ומכניס לומ' עגלה בת שתי שנים ופרה בת שלש לו בת לרבע. כ' עקיבא לומ' בת תמם שתי שלין ממתינין לה שתא תמחיר ותפסל. ול' אליעזר קבר לה כל' יוסי הגלילי דקאמר סכה פר בן בקר בן שתי שנים סילבך עגל בן שנה ופר תמם נמי יליף' ליה מפר בן בקר ומשום סכי לר' אליעזר עגלה בת שתה ופרה בת שתי שנים. ורבנן קבר לה כל' שמעון וכל' עקיב לעגל כלומר הו בן בקר בן שתי שנים ופר בן בקר בן שלש ופרה לומשם כיון דלא כתי' בה בקר תתיר לפי' בת לרבע. ובת תמם (לא) [לא] מפני הכבוד. ול' עקיב קבר בת תמם כבוד הוא. וזקקה נמי כיון דבמוץ נעשת לין כלן מפני הכבוד לא שלין ממתינין לה שתא תמחיר ותפסל. מיהו לם הזקיקה ולא נפסלה כשרה ול' יהושע פליג תמם ואמר מני לא שמעתי אלא שלשים כלומ' קל יליף פר תמם מפר בן בקר ופר

לה כרבנן דלמרי פר בן בקר בן שלש:

פרשה ג והביא אף לאחר יום הכפורים קל יתיבא קל דכתיב דכתיב והביא את הפר אשר לחטאת לו תמם אחר מועד דלא הוה לריך למכתב ומשום דלא מייתי מחוסרי כפורים מכפר על מייתי מחוסרי כפורים ומלין כדלתיתא בפ' בתרא דכריתות [כה:]: פר הוא מביא ואינו וכו' פי' יכיל בשאר מלות מביא כשבח ואם לא יכול להביא שעירה מביא כדכתיב קל נקיב ומשום נמי לת"ג דמביא פר יכול אם לא יכול להביא שעירה מביא כדאשכחן בתמן נמי לא מלא פר יביא שעירה ופר דקאמר רחמנא למשה כדאשכחן בתמן [זבחים ט.] כשבח קודמין לעזים מכל מקום: (ב) מק"ו ומה יחיד שלא שוה קרבנו של שאר מלות לקרבנות של יום שכפורים שוה שעיר משתלח ואפילו הכי קרבנות של כל מלות לקרבנו של מקום יחידית מפני שלאמרה בפרשה בפני עלמה בפרשת שלח לך: ואע"ג מביא שעירה לשאר קרבנות של מלות לקרבן של ע"ז ולהביא שעירה לשאר קרבנות דיחו: משיח משום קרבנו של שאר מלות לקרבנו של יום הכפורים מכרי מביא פר זה ופר זה אינו דין שאם רלה להביא מליקין שעירה ולשאר קרבנות של שאר מלות לקרבן ע"ז שאינה לשאר קרבנות של שאר מלות לקרבן ע"ז מכרי מביא פר זה ופר זה אינו דין שאם רלה להביא מליקין שעירה ולשאר קרבנות של שאר מלות לקרבנו של יום הכפורים מכרי מביא פר זה ופר זה אינו דין שאם רלה להביא מליקין שעירה ולשאר קרבנות של שאר מלות לקרבן ע"ז

שבענין. שבע פעמים לא שבע טיפים. שבע פעמים שיהא מונה שבע פעמים לא אחת ושבע: (י) לפני ה'. יכול על כל הבית תלמוד לומר אל פני הפרכת או אל פני הפרכת. יכול אל פני הפרכת כלה. תלמוד לומר הקדש מלמד שהוא מכוון כנגד הבדים: (יא) [1]ונתן הכהן מן הדם. מן הדם שבענין. על קרן קרנות הרי שתים ולמטן הוא אומר על קרן קרנות הרי ארבע דברי רבי שמעון. רבי יהודה אומר אשר באהל מועד לרבות כל קרנות שבאהל מועד מזבח הקטרת שיתחנך המזבח בקטרת. קטרת שתהא משל צבור. סמים שיהו סממנין לתוכה. לפני ה' מה תלמוד לומר ואמר רבי נחמיה לפי שמצינו בפר הבא ביום הכפורים שהוא עומד לפנים מן המזבח ומזה על הפרוכת בשעה שהוא מזה. יכול אף זה כן. ת"ל מזבח קטרת הסמים לפני ה'. ואין הכהן לפני ה': (יב) [2]את כל דם הפר ישפך לרבות דם פר יום הכפורים לשפיכה [3]ישפך לא ישוף. ישפך ולא יזה. ישפך ולא יזרק [4]אל יסוד מזבח העולה. לא על יסוד מזבח הפנימי. הלא דין הוא מזבח החיצון זכה במתן דמים. ומזבח הפנימי זכה במתן דמים. מה מזבח החיצון מקום מתן דם קרניו. שם מתן דם יסודו. אף מזבח הפנימי מקום דם קרניו שם מתן דם יסודו: (יג) כשהוא אומר בעדה אל יסוד מזבח העולה שאין ת"ל אלא ללמד שאין יסוד לפנימי עצמו. וכשהוא אומר בנשיא אל יסוד מזבח העולה שאין ת"ל אם את שיריו לא קבל מזבח הפנימי

פירוש הראב"ד

לי דבענין שיסת בזמזק שיעור כל סמזחות בצת לחם ושלי כדי שבילה דקלמרינן כדי כל שבילה דלי כדי כל שבילה בלמוד שהוא מועבד ולא שהשתא נפקא: ושזה ולא שעשוף פי' בשמזה ולא שיתיז לבעבו מאליו: ושזה ולא שזורק פי' שלא יזרוק בזמזק כדרך שעושה בעולה דשם כתיב וזרקו ולי כתיב כהן חזק לעי"ג דכתיב ועבל לבעבו בדם הוא לשיבל טובל לבעבו וזורק בזמזק לבבי כתי' ושזה שלא יהא אלא בשלבע: מן הדם שבענין זה משכם בזמזמות [ז:] למעוטי שיריים שבאלבע: שיסת מונה שבע פעמים ולא לחת ובבע כדרך שהוא מונה ביום הכפורים: (יא) ולמעט הוא לומר על קרנות המזבח פי' בפר שבעה דבר שב לבוד ולשיתקום לבדדי כדאית' לקמן בשבי' פרה: לומר שעונן ממן דמים על מבבע קרנות דברי רבי שמעון. כ' יהודה לומר לינו לריך וכו' לא יהענה מלי ביבייהו שלא לשיבל דר' שמעון קובר ים שם למקבל כדאית' בשבוכה [ו:] ובקבדרין [ד.] ומשום שבי נפקא ליה מקרנות. ור' יהודה שביבל לינו ים שם למקרת ומשום שבי לשטרין למדבה שבר בשהבל מועד: מזבח קטרת שבמהבך בקטרת בשבחת בדק השבלת [ב.] שלין מזבירין מזבח הזהב שלא בקטרת הסמים שבשם משם לבור ומ"ש דסמים נפקא ליה בלומר לותם שמניחים בשקום לשבר. ושיש לותם שלמורם לבבור בפ' בי משם לי נמי דילוף קטרת קטרת מהשם כלומר שם נתהבך בקטרת שב בדשמרינן לעיל: בלינו לא נתהבך שבבי עובר על לא תעשו עליו קטרת זרה בדשמרינן לעיל: סמים שינו בל סמניה לתוכה שלם שבר לחת מהן בלינו לא נתהבך סמים יהיבל לל דבים ומלי למכתב מזבח קטרת לפני ס': מה ת"ל לשבר כ' נתמיב לפי שמניבו בפבשם יום הכפורים שבבשן עושה לפניה מן המזבח דכתיב בפבשם לשבר מות לשבר הבלמת מזהות שב היכל וילא לל המזבח לשבר לפני ס', ובפר שלין זה מזבח הזהב וכו' ומניבן יבל שלמת לפניה מן המזבח היה עושה ומזה על הפרכת יכול לשם כן ת"ל מזבח קטרת הסמים לפני ס'. שלמת תון למזבח היה עושה על ומקום ומקום היה מזה על הפרכת ולשם בגדו בגדו ולשם לשון בבל לשון שלין בבך בלום שלא שסיה מכוין בנגד שלרון מבמון: (יב) ישפך ולא יזה פי' שלא יזה שלא בזאבע: ישפך ולא יזרוק פי' שלא יזרוק מבמוק בנגד זריקת העולה שלא תמוך ליסוד ממש עושה ומופך: על יסוד מזבח העולה ולא על יסוד מזבח פנימי קשיא לי ולא כתיב שלשם שבם שלא תועד מזבח העולה למה לי ולזה ליה למדבה מבבח שלין יסוד לפנימי בדדבים ליה מבר עלמו לקמן. ובזבחים פ' לישו מקומן [לא.] מבלי בעשה מפיק ליה. ולשיבל למימר דבין דבבל מבבר שלא תעלה לא בדשמרינן לקמן: ולי קשיא לך בין דדבשמרינן לקמן מבר בעדה שלין יסוד למזבח פנימי עלמו למה לי למכתב בבל מזבח העולה ולמה ליה למימר בבל ולא על יסוד מזבח פנימי. שם לא קשיא דלי לא בזה מכתב בבבן מזבח העולה שלא יסוד מזבח העולה שלא יהא בד

הפנימי. שירי מזבח החיצון הוא מקבל. דבר אחר וכי יש יסוד לפנימי עצמו. וא"כ למה נאמר אל יסוד מזבח העולה שיהא יסוד מזבח של עולה. אל יסוד מזבח העולה אשר פתח אהל מועד זה יסוד מערבי:

פרק ד [א]את כל חלב פר לרבות חלב פר יום הכפורים לשתי כליות וליותרת הכבד. [ב]החטאת לרבות שעירי ע"ז לכל האמור בענין [ג]יורים ממנו מן המחובר: (ב) כאשר יורם משור זבח השלמים וכי מה מפורש בזבח השלמים שאין מפורש כאן. אלא מה שלמים לשמן אף זה לשמו. מה שלמים מביאין שלום לעולם אף זה מביא שלום לעולם: (ג) או מה שלמים טעונים הפרש אליה אף זה יטען הפרש אליה ת"ל משור זבח. לשלמי שור הקשתיו. לא הקשתיו לשלמי כבש. רבי יהודה בן שמעון אומר מה שלמים מביאים שלום לעולם אף זה מביא שלום לעולם: (ד) או מה זבחי שלמי צבור דוחין את השבת ואת הטומאה אף זה ידחה את השבת ואת הטומאה ת"ל משור זבח לשלמי שור הקשתיו לא הקשתיו לשלמי כבש: (ד) והקטירם הכהן על מזבח העולה לא על מזבח הפנימי. הלא דין הוא מזבח החיצון וזבח במתן דמים ומזבח הפנימי זבח במתן דמים. מה מזבח החיצון מקום מתן דם קרינו שם הקטר חלביו. אף מזבח הפנימי מקום מתן דם קרינו שם הקטר חלביו: (ה) מה אני מקיים לא תעלו עליו קטרת זרה ועולה בקדשים שלא זבח במתן דמן. אבל קדשים שזבח במתן דמן הואיל וזבח במתן דמן יזבח בהקטר חלבם תלמוד לומר והקטירם הכהן על מזבח העולה לא על מזבח הפנימי:

פרק ה [ו]ואת עור הפר ואת כל בשרו על ראשו ועל כרעיו וקרבו ופרשו והוציא. מלמד שהוא מוציאו כלי כשהוא שלם: (ב) יכול יוציאנו שלם וישרפנו שלם. תלמוד לומר ראשו וכרעיו. מה ראשו וכרעיו אמורים להלן ע"י נתוח. אף כאן ע"י נתוח. או מה ראשו וכרעיו אמורין להלן ע"י הפשט אף כאן ע"י הפשט תלמוד לומר וקרבו ופרשו: (ג) [ז]והוציא את כל הפר אל מחוץ למחנה חוץ לשלש מחנות או יכול חוץ למחנה אחת. וכשהוא אומר בעדה אל מחוץ למחנה שאין ת"ל שכבר נאמר ושרף אותו כאשר שרף את הפר הראשון וא"כ למה נאמר אל מחוץ למחנה ליתן לו מחנה שנייה: (ד) וכשהוא אומר בדשן אל מחוץ למחנה שאין תלמוד לומר שכבר נאמר אל מקום טהור אל שפך הדשן ואם כן למה נאמר אל מחוץ למחנה ליתן לו מחנה שלישית: (ה) אל מקום טהור שיהא מקומו טהור ואם טמא יטהרנו שיהא מקום מתוקן להם לכך. [ח]אל שפך הדשן שיהא שם דשן שיקדום את הדשן ששם יהו נותנין את הדשן. רבי אליעזר בן יעקב אומר שיהא מקומו משופך: (ו) ושרף אותו כשר לא הפסול. [ט]על עצים באש מה ת"ל שיכול הואיל ונאמרה שריפה בפנים ונאמר שריפה בחוץ מה שריפה אמורה בפנים בעצים כשרין למערכה

פירוש הראב"ד

מעכבין ואין בחין לכפרה קבר שיריים הפנימיים לא מעכבי. וכ' ישמעאל דלא קחמר אלא שאינן בחין לכפרה קבר שיריים הפנימיים מעכבי כפרה כי טוי פיכופר דסא מעחא: וזבחים פ' כל הזבחים שנתערבו [פא.] פליגי אמוראי בשפיכת שיריים הפנימיים דליכא מאן דאמר מקום עולה מקום שיריים כמו שדם העולה מעונה זקיפת קיר המזבח ולמעלה מן היסוד כך שיריים כמו כן נשפכין על הקיר וכן נהרין מאליהן אל היסוד: ואיכא מאן דאמר שיריים לריכין לנתינה פי' שיהו נשפכין על היסוד ממש ולא על הקיר: וכאלה לי דלמאן דאמר מקום עולה מקום שיריים הייגו טעמא דילף יסוד מזבח העולה דשיריים הפנימיים מיסוד מזבח העולה דכתיב מה אחם לחקפל דמזבח כדדכתיבן הכא חן יסוד למזבח אל עולה דכתיב מזבח ויסוד אף כאן בעינן מזבח ויסוד ומאן דאמר שיריים לריכין לנתינה דכתיב יסופך אל יסוד ממש בשפיכתן על היסוד:

פרק ד מנין לכהות שעירי ע"ז לכל האמור בענין פי' חטאת הבא עם פר העולה כסורחת ג"ד שיהא שוה לפר בזמנים המביכו ולמזבח בזבח [עז:] שלא יחא בבשר קודש שיטול שיעורין וקאמרת לי למאי לחטריך ואת דכתיבן לקמן שמוליאו שלא לכשיפסל חוץ לכלא מחנות: ואיכא למימר לחגמודי על סור זבח הכלאים קא אחי דאמרת ליה כאשר יזכח מאשר זבח הכלאים וכי סור זבח הכלאים למה מזה שלא יחחמוטו קודש בטילת שיעורין. ואיכא מאן דאמרת דאת דאמרינן לקמן שמוליאו שלא לכוונו מעונחת חלא שלא יוליאנו בשאים או שנעשים ולעולם מוליאו מעונחת אם יכנס ואם לאו מוליאו שלא ומעחתו ושוחטו כדרכן לקמן שלריך לשוחטו בצפון ואת דקאמרינן יכול שיוליאנו ויכנסנו שלא יכול כשם שלריך לשוליאו בצפון חחת ממש ולא מעכבת לא כי הא גוונא שלא כשחוט שלא ממש. ואיכא כאן לאשנויי וכו' אם לכאן על ידי ניחוח וכו' וכיון דעל ידי נחוח הוא סוא לי ליפסל שלא יוליא אבר אחר קודש לכאן שלא מעחתו בחוץ לאשון ומעחת ומשליך על שלא ואם מוליאו מעונחת בחוץ לאשון ומפקרו מן המנוחת ומשליך על שלא ואי לפסל לו לפרש כולן בצא אחת ממש. ולא קאמר כאן לאשנויי וכו' אם לכאן על ידי נחוח וכו' וכיון דעל ידי נחוח מקמי סוליא כחיב ניסוז לריך שלא בצאת נוליא וכו' לימוכין דשל כחיב ממנו: (ב) אם שלמים לשמו שם יזכחם יש מפרשים על הקטרת לימוכין דשלמים כחיב שלא ובעינן שיהא נוחן לשם שיהים לשם ריח לשם ניחוח אף כאן לאשי' שלין נו שלא לפ' בעינן שיקטיר לשמו. ניסוז מנוח ולא לעבד שכבי הקטורת לימוכין לינם מעכבת: ויש מפרשים על כל מעשיו של פר שיהא זביחתו לשם שלמים וכחיב שמקריב את שם שלמים כזורק את שם שלמים שיהא קבלתו וזריקתו לשם שלמים וכי ליתא [ז.] ומשמקנא לאמרינן לשכחן שלמים שלא קדשים מכא לן דכחיב זבח שלמיו לשם שלמים ולשחטת ולשם ולמילואים ולזבח שלמים שקיבל שכחיב לשלמים [בין שנוי קדש] בין שיטוי בעלים בעינן לשמו ושלא קדשים יכפי' משלמי שכחי קבל ושב כהן משיא יליף מיסלי: (ד) לי מה זבחי שלמי לזבול לומין שחטת

מסרת התלמוד

'זבחים (מא:) הום' ד"ה ושל: [2]זבחים (מא.): [3]למנחות (עז:): [4]זבחים (נ.) יומא (סא:): [5]זבחים (קו:) סנהדרין (מב:): [6]זבחים (קו.) ולי"ג בגמ' שם יהו נוחנים הדמן ומזה נלמה כפי' בעל ק"ע שפי' בכוונה הבייחת המקום בקבל שפך הדמן והוא שיהא נוחנים שם דמן שנזרק בקבל שפך הדמן וע"כ מאמר שיהו נוחנים שם דמן לימו שלא בוקפת בימול למה יקדים שם דמן כדי שיהא מקום הדמן להייהו שיהו נוחנים שם חמיד דמן וע"כ הממעוטין בגמ' שאינו שלא בימול הקודש: [7]זבחים (עה.):

אף שריפה אמורה בחוץ בעצים כשרין למערכה ת"ל עצים לרבות כל משמע עצים אפילו בקש אפילו בתבן אפילו בגבבה. באש ולא בסיד ולא ברמץ ישרף אע"פ שאין שם דשן. ישרף עד שמצית האור בגופו:

פרשה ד ואם הרי זה מוסף על ענין הראשון שתימצא אומר פר משיח ופר עדה עומדין. פר משיח קודם לפר עדה לכל מעשיו:

(ב) עדת ישראל יכול בכל העדה הבתוב מדבר תלמוד לומר כאן עדה ולהלן נאמר עדה. מה עדה אמורה להלן ב"ד. אף כאן ב"ד. או מה עדה אמורה להלן בכ"ג אף כאן בכ"ג ת"ל עדת ישראל. העדה המיוחדת שבישראל ואי זו זו זו סנהדרי גדולה היושבת בלשכת הגזית: (ג) [a]היה אחד מהם גר או ממזר. או נתין או זקן שלא ראה לו בנים יכול יהו חייבים ת"ל כאן עדה ולהלן נאמר עדה מה עדה אמורה להלן כלם ראויים להוריה אף עדה אמורה כאן עד שיהו כלם ראויים להוריה: (ד) לא היה מופלא של ב"ד שם או אמר אחד מהם איני יודע או שאמר להם טועין אתם. יכול יהו חייבין ת"ל עדת ישראל ישנו עד שיורו כלם: (ה) [b]ישנו יכול יהו חייבין על שגגת המעשה ת"ל ישנו ונעלם דבר. הא אינו חייבין אלא על העלם דבר. ועל שגגת המעשה: (ו) מתוך שיצאת ע"ז לידון בעצמה יכול יהו חייבים על שגגת המעשה שלה. ת"ל כאן מעיני ולהלן נאמר מעיני. מה עיני האמור להלן ב"ד. אף כאן ב"ד. ומה מעיני האמור להלן העלם דבר ועם שגגת המעשה אף מעיני האמור כאן העלם דבר ועם שגגת המעשה: (ז) [c]ונעלם דבר לא שתעלם מצוה כלה. כיצד אמרו אין נדה בתורה אין שבת בתורה אין ע"ז בתורה. יכול יהו חייבים ת"ל ונעלם דבר לא שתעלם מצוה כלה: (ח) אבל אמרו יש נדה בתורה אבל הבא על שומרת יום כנגד יום פטור. יש שבת בתורה אבל המוציא מרשות לרשות ומרשות היחיד לרשות הרבים פטור. יש ע"ז בתורה אבל המשתחוה פטור. יכול יהו פטורין ת"ל ונעלם דבר לא כל הגוף: (ט) [d]מתוך שיצאת ע"ז לידון בעצמה יכול יהו חייבים על העלם מצוה כלה ת"ל כאן מעיני ולהלן נאמר מעיני. מה מעיני אמור כאן פרט לכל גוף אף מעיני האמור להלן פרט לכל הגוף: (י) [e]והורו ב"ד ועשו יכול יהו חייבים ת"ל הקהל ועשו ההוריה תלויה בב"ד והמעשה תלוי בקהל: (יא) מצות ה' לא מצות המלך ולא מצות ב"ד. מצות האמורות במשיח הן מצות האמורות כאן. מכל מצות ה' לא כל מצות ה' פרט לשמיעת הקול ולבטוי שפתים ולטומאת מקדש וקדשיו. אשר לא תעשנה ואשמו בשם שנפרעים מן היחיד כך נפרעין מן הצבור: (יב) [f]ידעו שהורו וטעו ולא ידעו מה הורו יכול יהו חייבים ת"ל ונודעה החטאת לא שיוודעו החוטאים: (יג) אשר חטאו והקריבו חטאו שני שבטין מביאין שני פרים. חטאו ג' מביאים שלשה. או אינו אומר אלא חטאו שני יחידין מביאין שני פרים. חטאו ג' מביאין שלשה ת"ל הקהל הקהל חייב. וכל קהל וקהל חייבין: (יד) הביצד חטאו שני שבטין מביאין שני פרים חטאו שלשה מביאין שלשה ושאר שבטים שלא חטאו מביאין על ידיהן פר שאף אלו שלא חטאו מביאין על ידי החוטאין לכך נאמר הקהל לחייב על כל קהל וקהל דברי רבי יהודה: (טו) רבי שמעון אומר שבעה שבטים שחטאו מביאין שבעה פרים וב"ד מביאין עליהן פר. שנאמר כאן קהל ולהלן נאמר קהל. מה קהל אמור להלן ב"ד אף כאן ב"ד: (טז) רבי מאיר אומר חטאו שבעה שבטים או רובן וב"ד מביאין עליהם פר כלם פטורין שנאמר כאן קהל ולהלן נאמר קהל מה קהל אמור להלן ב"ד אף כאן ב"ד: (יז) ר' שמעון בן אלעזר אומר משמו חטאו ששה והן רובו או שבעה אע"פ שאין רובו הרי אלו חייבין:

פרקו [g]וסמכו זקני יכול זקנים מן השוק ת"ל זקני עדה אי זקני עדה יכול וסמכו שנים זקני שנים אין ב"ד שקול הרי חמשה דברי רבי יהודה. רבי שמעון אומר וסמכו זקני שנים אין ב"ד שקול הרי שלשה: (ג) [h]וידיהם ידי כל יחיד ויחיד וידיהם על ראש הפר פר טעון סמיכה ואין שעירי ע"ז טעונין סמיכה דברי רבי יהודה. ר' שמעון אומר פר טעון סמיכה בזקנים אין שעירי ע"ז טעונין סמיכה בזקנים. שר' שמעון אומר כל חטאת צבור שדמה נכנס לפנים טעונה סמיכה: (ד) ושחט את הפר לפני ה' בצפון נאמר כאן פני פרכת ונאמר להלן פני פרכת מה פני פרכת אמור להלן פני פרכת הקדש אף פני פרכת האמור כאן פני פרכת הקדש: (ה) [i]ועשה כאשר עשה וכפר מה ת"ל לכפול את ההוות וללמד שאם חיסר אחת מן המתנות לא עשה כלום. יכול אף מתן שבע שאם חיסר אחת מהן לא עשה כלום שכן מתן שבע מעכבות בכל מקום. ומנין למתן ארבע אם חיסר אחת מהן לא עשה כלום ת"ל וכן יעשה: (ו) ועשה לפר לרבות פר יום הכפורים. כאשר עשׂ לפר לרבות פר כהן משיח. החטאת לרבות שעירי ע"ז. או יכול שאני מרבה את שעירי רגלים ת"ל לו החטאת. מה ראית לרבות שעירי ע"ז ולהוציא שעירי רגלים. אחר שריבה הכתוב מיעט מרבה אני שעירי עבודה זרה שהן באין על עבירת מצוה ידועה. ומוציא שעירי רגלים שאין באין על עבירת מצוה ידועה. (ז) וכפר עליהם אע"פ שלא סמכו. ונסלח להם אע"פ שלא נתן בשירי הדם: מה ראית להכשיר בסמיכה ובשירי הדם. ולפסול בהוות. אחר שריבה הכתוב מיעט. מפני מה אני מכשיר בסמיכה ובשירי הדם שאין מעכבין

את

פירוש הראב"ד

סכלית הסם כמוכו לו כרוכו כלומר לעפ"י סכלית זו לת סתוכ מעוס לסתעסק כמכיתמו עד סיכלה כולו. וכן כול מעמת כגדים לכל סעוסקים בו עד סיכסם לפכ כסי לימת כזכמים [קו.] וכיומת [קמ:]:

פרשה ד ולפ כל עדת ישכלל ישגו כסי זה מוקף על ענין לפמון כלומר טפל כול לענין לפמון: כמלמת לפם לומר פכ מכים ופכ כעדם עומדים פכ מכים קודם. ולקמן ילינ לם כמי מוקדם לומר כמו כלפכ סדם לת כפר לפמת כתן לכפכם ולכלן לכמיפם ובמם טוריות [יג.] ילינ מליגת כולינ ומקום מתכפר ועדם מתכפרת וכו' לפל מכמי ניכסו מכ נפקל ליפ מכפל ומכ נפקל ליפ מכפל: (ב) עדת ישכלל ישגו יכול יכול בכל העדם כתוב מדבר כלומ' פיוכם כל לפמד לענמו ויעשם בכולפת עלמו ולפ סיו כול כקכל יבילו פכ. נלמד כתן עדת ונלמד לכלן ומקטו לומו כל קכל עדת מם לכלן וכו' ובלפ כולפם ליכל לכמוכי למילמת דכל כתיב ונעלם דבר מעיני כקכל לפל על ג"ד סיס מקופק מתפלם מי בעינן כולפת ג"ל לו לפ כדמכי: ומקמת דקיימ לן דכמי עדת ישכלל בג"ל קלמר מייכי דבעינן ג"ל סגדול של כמים ולפד מדכתיב עדת ישכלל כעדם מעיולפד ליכלל: (ו) מתוך שילפ ע"ז לדון בעלמם פכם בפני עלמם בפדל לך לפי נמי לפין קבנם כול לכלפ מוזם: יכול יפו מייבין על סגגת מעשם פלם פי' דפל כתי' ונעלם דבר כלכך פל לכתיב לפ מעיני כעדם נעשתם בשגגה וילפינן עדם עדם מפתם לפי' פכי לימת למלן לפלמר לכפי קלמר לפ יפעלו כנים דין עם כלבול בשגגת מעשם יביאו פר וכעיכ. (נלמר כלן מעיני): (ז) לפל לממו כמשמום פטור. יכול יפו פטורין ת"ל ונעלם דבר וכו' כלילמת בכוליום פ"ל [ג:]: (יא) מלות לממות במשום לן מלות לממות כלן לפכלם לכים פכם' כמשים קלי' לפכלם' כיפ מכל מלות לבבות דבכים פלין לומין לע"ז ממש. ומפעיינן פכו לת פלין בפס מעשם ולת פלין

ולכפ'

מסרת התלמוד

[a]כוליום (ד:): [b]כוליום (ז:): [c]כוליום (ד.): [d]כוליום (ז:): [e]כוליום (ה.): [f]כוליום (ג.): [g]כוליום (ז:): [h]ומקום מעלם שמעכם ר"ג גכפ', פס מעלו ו' ועי"פ שהמפלת מפוס בכמה דבכים: [i]כנהלכין (יג:) ופס הני' לי זקני עדה יכול קעני עדה פי' כהלכי קעה ופול לפון מבוכל יופכ מגיכפמו כלן: [j]מנחות (כב.) ופס גרפ' לין פעירי ע"ז פעונים סמיכה פלל בפלפן: [k]זבחים (לט.):

את הכפרה. ופוסל אני בהזיות שהן מעכבות את הכפרה: (ח) והוציא את הפר אל מחוץ למחנה חוץ לשלש מחנות. [ד]ושרף אותו כאשר שרף את הפר הראשון. הא מיכן את אומר פר משיח ופר עדה עומדים. פר משיח קודם לפר עדה בכל מעשיו: (ט) יכול אף שעירי ע"ז יקדמוהו. ודין הוא אם פר יחיד קודמו. פר ושעיר לא יקדמוהו ת"ל פר. פר ראשון. ואין שעירי ע"ז ראשונים: (י) או אינו אומר אלא פר ישרף ואין שעירי ע"ז נשרפין ת"ל חטאת הקהל בנין אב לכל חטאות הקהל שישרפו: (יא) והלא שעירי רגלים שהן חטאות הקהל יכול ישרפו ת"ל הוא. ומה ראית לרבות שעירי ע"ז ולהוציא שעירי רגלים אחר שריבה הכתוב מיעט מרבה אני את שעירי ע"ז שהן באין על עבירת מצוה ידועה. ומוציא שעירי רגלים שאין באין על עבירת מצוה ידועה: (יב) והלא פר יום הכפורים אינו בא (אלא) על עבירת מצוה ידועה וטעון שריפה. מה זה מיוחד שדמו נכנס לפנים יצאו אלו שאין דמן נכנס לפנים. [ה]חטאת שיהו כל מעשיה לשם חטאת הוא פרט לששרפו שלא לשמו:

פרשה ה [ו]אשר נשיא יחטא אמר רבן יוחנן בן זכאי אשרי הדור שהנשיא שלו מביא חטאת על שגגתו. אם על שגגתו מביא חטאת צריך לומר מהו על זדונו. אם נשיא שלו מביא חטאת צריך לומר מהו הדיוט נשיא [ז]יכול נשיא שבטים כנחשון ת"ל ועשה אחת מכל מצות ה' אלהיו ולהלן הוא אומר למען ילמד ליראה את ה' אלהיו מה אמור להלן נשיא שאין על גביו אלא ה' אלהיו אף נשיא האמור כאן שאין על גביו אלא ה' אלהיו: (ב) [ח]נשיא יחטא מה ת"ל שיכול יביא על הקודמות ודין הוא ומה אם משיח שמביא חטאתי [ט]בר אין מביא על הקודמות. נשיא שאין מביא חטאתו משעבר אינו [י]יביא על הקודמות. לא אם אמרת במשיח שאין מביא על שגגת מעשה [יא]אמר בנשיא שמביא על שגגת מעשה הואיל והוא מביא על שגגת מעשה יביא על הקודמות ת"ל יחטא. לכשיחטא והוא נשיא ולא כשיחטא ועודיהו הדיוט: (ג) רבי שמעון אומר אם נודע לו עד שלא נתמנה ואחר כך נתמנה חייב אם משנתמנה פטור. [יב]נשיא יבול גזירה ת"ל יחטא כשיחטא: (ד) [יג]ועשה אחת לחייב על כל אחת ואחת כיצד חלב וחלב משם אחד בשני העלמות או משני שמות בהיעלם אחד חייב שני חטאות חלב ודם בין בהיעלם אחד בין בשני העלמות חייב חטאות: (ה) סקילה וסקילה משם אחד בשני העלמות או משני שמות בהיעלם אחד חייב שני חטאות סקילה ושריפה בין בהיעלם אחד בין בשני העלמות חייב שתי חטאות: (ו) מצות ה' ולא מצות המלך ולא מצות בית דין מצות האמורות במשיח מצות האמורות בעדה הן מצות האמורות כאן [יד]מכל מצות ה' ולא כל מצות ה' פרט לשמיעת הקול ולבישוי שפתים ולטומאת מקדש וקדשיו אשר לא תעשינה בשגגה מלמד שמביא על שגגת מעשה ואשם מלמד שמביא אשם תלוי: (ז) והלא דין הוא ומה אם היחיד שאין מביא על הודעו זכר מביא אשם תלוי. נשיא שמביא על הודעו זכר אינו דין שיביא אשם תלוי. משיח יוכיח שמביא על הודעו זכר ואין מביא אשם תלוי: (ח) ואף אתה על תתמה על הנשיא שאעפ"י שמביא על הודעו זכר לא יביא אשם תלוי ת"ל ואשם מלמד שמביא אשם תלוי: (ט) דין אחר יחיד מוצא מכלל צבור ונשיא מוצא מכלל צבור מה יחיד מביא אשם תלוי אף נשיא מביא אשם תלוי: (י) או כלך לדרך זו משיח מוצא מכלל צבור ונשיא מוצא מכלל צבור מה משיח אין מביא אשם תלוי אף נשיא לא יביא אשם תלוי: (יא) נראה למי דומה דנין מי שמביא על שגגת מעשה ממי שמביא על שגגת מעשה. ואל יוכיח משיח שאין מביא על שגגת מעשה. או כלך לדרך זו דנים מי שמביא על הודעו זכר. ממי שמביא על הודעו זכר. ואל יוכיח יחיד שאין הודעו זכר ת"ל ואשם. מלמד שמביא אשם תלוי:

פירוש הראב"ד

ודכמי' ניס לרבות פר יום הכפורים ולעכב לא ליכיך קרא דהא מוקם כמי' ניס אלא למעוטי שיכים שנאלצע כי היכי דממעטינן לסו מפר כהן מפיס ומפר הנעלם דכתיב זהו לעיל מן הסס שנענין כדפנמי' לעיל מדכתיב כאחד עשר לפר דכתי' כפרס לפר כהן נופיס לעכב בזמזותיו והכי זס גס נלמד ומנלח למד על עניכת מנחס יחועס שלריך שתחא לסס יחיעס נסוף כדכתיב נפר הנעלם ומודעס שתחא לסס חטאתו עליס וילפינן ע"ז מעיני עיני: לאל שעיכי הכהנים ושעיכי לחלי סדשים מכפרין על טומאת מקדס וקדשיו כשאין נס יחיעס לא שתחא נסוף כדלימא נשנועות [ו.]: ופוסל אני בזמזות שהן מעכבות את הכפרה פי' שהן עיקר הכפרה: (ט) מ"ל ספר פר לחטאת ואין שעיר של ע"ז לחטאת: וכי היכי דפר עשיר קודס לשעיר ע"ז הכי נמי קודס לפר ע"ז ת"ג דהאי פר ושעיר והאי פר לחודיה: ודזשנים פ' כל שתדיר [ג.] הכי לממרינן נפר הנעלם דבר של נשור קודס לפר ע"ז מלי טעמת דהאי שתחא והאי עולה ופר ע"ז קודס לשעיר ע"ז דמשתא כתי ניס: (יב) סוף פרס לשהרפו שלא לשמו: קשיא לי טובא היכא משהרפן שריפה לשמה דהא לפילו נע"ז ונפרס לחזמה שתחלתה חיכה לשהרפן ומיתתה וזשתחה סוף דפסול שלא לשמה לשל שהרפיה לא לשהרפן פריס שהשהרפן לא כל שכן: ועוד שריפה מי מעכב כפרה לחו מי עדיפה שריפה מהקטרת לימורין של פר ושפיכת דמיס שאין מעכבין את הכפרה. ואם עשייתן לחיכה מעכבת לשמו היאך מעכב: ונמה ניס מתוקן לחלו ניס כמדבה כמו שהוא בשעיר חטאת היכו כל מעשיו לשם שמיס לשם חטאת הוא פרט לשהשהרפו שלא לשמו ולחיפשר דהאי פרו כמי קאמר ועל חטאת הטעונין שהרפיה קאמר. לי מי דעל שריפתו הוא לשהשם חטאת קאמר. ומ"ק מה שהולרכו הוא לשהשם מהנות והטעונין שהרפיתו שהוא חטאת נגדיס כדדהשי' נפר יום הכפורים הוא חטאת נבר נקדש נגין שב בכל חטאות הפיחיות שהן חטאין שהרפיתן וקל דיכיס שהשת שלא לשמו כל זה שלא נזמן שהרפו לשמו כלומר שהשת לשמו ושלפו. לפל שם לא שלפו שלא לשמו כלומר שהשת לשמו אין שהשת שלא לשמו אין נקבלס אין נסלוך אין נזריקס חיכו לריך שהשת מהנות וחיכו חטאת נגדיס: וכי לימא נסוף נקדס [קד.] שכך עבול יום לתנן שכיס שהשרפין ושעיכים שהשרפין נזמן שהשפי' כשלוחן שהרפין נזיס שדשן ושחטאין נגדיס וחס לימ שהרפין כשלוחן שהרפין נזיס שביכה וחין שחטאין

מסרת התלמוד

[ד]הוליות (יג.) ועי' למעלה שהלם פ' ד' שהלרו וחס ה"ז מוסיף על ענין לחשון שהחלם לומר וכו' ולח לומר שם שכחן שחכח לומר כי עיקר הדברים שהכח וחחר שחלו לומדים שיהיקשא שאר כהן משיח קודם לכל מעשיו ע"כ לריך להוסיף וי"ו כדי שהחלם לומר שאר כ"מ קודם כמו שכדכם במקום שאר: [ה]זבחים (ס:) סוס' ד"ה הכי: [ו]הוליות (י:) סופהפא פ"ק פ"ז ופפי' כחב יל להב"ם שהחלם"ך פי' שם הדיוט בשחיט ובי ל"ל שהשיטו של הדיוט שכ"ם שהדור חשוב בהדיוטו שאין בהם ניחות וקבועים ליולחת שחיט יותר על ל"ל שהיטיב לשאר הלשון בהדור חח גם כוונ בפ"י דהוליות ועל ק"ח נדחוק בזה עי"ש: [ז]הוליות (יח.): [ח]הוליות (י.): [ט]ג"ז (סס) ומפפי' יכול בזיכה ת"ל שם הכהן המשיח יחטא ת"כ לבי' זו מלא לשאר חיכו מוכח על ענין הסמלי לשאר בי' זה שלא לכשיחטא ולכי בי' זו ענין הסמלי כלומר שאין זה שלא לכשיחטא ולכי בי' זו ענין הסמלי שהחלם"ג פי' שם הדיוט בשחיט וכי ל"ל שהשיטו של הדיוט שכ"ם שהדור חשוב בהדיוטו שאין בהם ניחות וקבועים ליולחת שחיט יותר על ל"ל שהיטיב לשאר הלשון בהדור חח גם כוונ בפ"י דהוליות ועל ק"ח נדחוק בזה עי"ש: [י]הוליות (יח.): [יא]ג"ז (סס) ומפפי' יכול בזיכה ת"ל שם הכהן המשיח יחטא ת"כ לבי' זו מלא לשאר חיכו מוכח על ענין הסמלי לשאר בי' זה שלא לכשיחטא ולכי בי' זו ענין הסמלי

[יב]ולח לריך לג"ש: [יג]כריחות (ד.): [יד]עי' הוליות (ס:):

פרק ז הודע לו ולא שאמרו לו אחרים אין לי אלא שאמרה לו שפחה מניין אפילו אמרה לו אשה. אוציא את שאמרה לו אשה שאין אשה כשירה לעדות מניין אפילו אמרו לו קרובים. אוציא את שאמרו לו קרובים שאין כשירים להעיד בו מניין אפילו אמר לו עד אחד אוציא את שאמר לו עד אחד שאין מחייבו אלא שבועה מניין אפילו אמרו לו שנים תלמוד לומר הודע לו ולא שיודיעוהו אחרים: (ב) יכול אעפ"י שאינו מכחיש תלמוד לומר או הודע אליו והביא. אביא את שאמרו לו שנים שכן מחייבים אותו מיתה מניין אפילו אמר לו עד אחד אביא את שאמר לו עד אחד שכן מחייבו שבועה. מניין אפילו אמרו לו שנים קרובים אביא את שאמרו לו קרובים שכן כשרים [1]להעיד במקום אחר. מניין אפילו אמרה לו אשה אפילו אמרה לו שפחה ת"ל או הודע אליו חטאתו אשר חטא בה והביא את קרבנו: (ג) [2]אמר רבי מאיר אם הביאוהו שנים לידי מיתה חמורה לא יביאוהו לידי קרבן הקל. אמר לו רבי יהודה היאך אומרים לו עמוד והתודה והוא אומר לא חטאתי אמר ר' שמעון אם אמר מזיד אני פטור: (ד) [3]רבי מאיר אומר אם אמר מתחילה מזיד אני שומעים לו. אבל אם היה דן עמהם כל היום ולבסוף אמר מזיד אני אין שומעים לו: (ה) [4]כיוצא בו אמר ר' מאיר אמרו לו נזיר אתה ואמר תנאי היה בלבי אין שומעים לו. אבל אם היה מיגען כל היום ובאחרונה אמר תנאי היה בלבי אין שומעים לו: (ו) [5]אשר חטא בה מה ת"ל מניין אתה אומר אשתו נידה ואחותו עמו בבית שגג באחת מהן ואין ידוע באיזו מהם שגג. שבת ויום הכפורים ועשה מלאכה בין השמשות באחד מהם ואין ידוע באיזה מהם עשה. חלב ונותר לפניו ואכל אחד מהם ואין ידוע איזהו מהם אכל. ר' אליעזר מחייב חטאת. ורבי יהושע פוטר: (ז) אמר לו רבי אליעזר מה נפשך אשתו נידה בעל חייב. אחותו בעל חייב. שבת חילל חייב. יום הכפורים חילל חייב. חלב אכל חייב. נותר אכל חייב. אמר לו רבי יהושע אשר חטא בה לימד שאין חייב עד שתתודע לו חטאתו: (ח) אמר ר' יוסי לא נחלקו על העושה מלאכות שפטור שאני אומר מקצתה עשה היום ומקצתה עשה למחר. על מה נחלקו על העושה בתוך היום שאין יודע אם בשבת עשה אם ביום הכפורים עשה. או על העושה מלאכה ואין יודע מעין איזו מלאכה עשה. רבי אליעזר מחייב חטאת ורבי יהושע פוטר. אמר רבי יהודה פוטר היה רבי יהושע אף משום אשם תלוי: (ט) [6]רבי ישמעאל ורבי שמעון שזורי אומר לא נחלקו על דבר שהוא משם אחד שהוא חייב. על מה נחלקו על דבר שהוא משום שני שמות. שרבי אליעזר מחייב חטאת. ורבי יהושע פוטר. ורבי יהודה אומר אף על דבר שהוא משום שם אחד היה רבי יהושע פוטרו: (י) כיצד שתי נשיו נדות ושתי אחיותיו עמו בבית נתכוון לבוא על זו ובא על זו. תאינים וענבים לפניו נתכוון ללקוט תאינים וליקט ענבים. ענבים וליקט תאינים. שחורות וליקט לבנות

פירוש הראב"ד

דלמא נמיד פטור מכולן כדליתא בסוכות פ"ג [ס:]. לי נמי לפי' תימא רבי עקיבא וכי קא ממעט ליה מעשיר קא ממעט ליה לפי שעולה ויורד מייתי בסדיוט ולפי כך לליעזר דלמא נמיד מביא שעיר כדליתא שם [ט:]:

פרק ז מ"ל כ"ש וכי אין לחם תאמר בי עמוד והתודה וכו' שכן מליו בחטאת עולה ויורד לכאן, וליש כי לחם תאמר מלה והתודה לחטא חטאת שלה בכל וכן בפר ושעיר של יום הכפורים ושעיר המשתלח שהוא מתודה ומשם נלמוד לכל קרבנו שמכפרין שעונות ודוי לי נמי מן הוא נופים דכתי' ביה בשגגה ולחם והכתי' ביה שהוא מידיעתו מביא קרבן על שגגתו ולין תשוב בלי ודוי כדכתיב ומודה ועוזב יכופם [יג.]: וכבריתות פ"ג שפכם טעמא דכ' יכופר עשה לחם שהוא על עצמו יותר מעשה לים כלומר כפרת לחם שהוא כפרה ליה לו. הילכך על שוגג עצמו מי נאמן להייביו יותר ממנו ולם הוא לומר שלין שהוא לחויב [לו] מי יוכל להביאם עליו על כרחו: ולפשר דתכוייהו דל טעמא ניחנו כי הדרי הוא כפרה שלין כפרה מועלת אלא בשהוא ודודי ולם הוא לומר שלחתי ולינו רולה להתודות הכי הוא לינו רולה בכפרה זו ולם הוא לינו רולם לין לנו יכולין להביאה כפרה עליו כמו שלמרנו: דבי שמעון לומר יאמר מזיד לפי והוא פטור שלא כ' שמעון לנו בתורת שגג אלא לפי שלא דוקא שלמר שם יכלה להשתעי יאמר מזיד תדע דלמר ליה דבי מלייר לם בשהלה לומר מזיד לפי שומעין לו לפל לם לומר כל כיוס לא אלכלתי ובלמרוהו לומר מזיד לפי לין שומעין ולם בתורת שגג אלא דוקא ל' שמעון שבי בשהלה יכול לומר מזיד לפי [ולמה] לין שומעין לו: לי נמי אילא לימא כ' שמעון שגג נמי קאמר דלפי' בתורת שגג נלמוד. ול' מלייר מילתא בלכתי בשבים הוא דקאמר. (*שמע מינה דבשלמר מזיד לפי קא מייתי:) הבי קאמר ליה לך' שמעון לא מצעיה בתורת שגג אלא לפי שמיטין לשם לי לשקר בשקום עדים לא לומרין לפי' שיכא דיכיל לשהולי לשהודים קשה אלא לפי' לומר נמי בפיהום מזיד לפי שיכא דוכתי דלא מסיטין כגון שהוא שהולה בשבשם ולשקוף לומר מזיד אלא דשקלמר הבי ליש בשעה שהוא שוגג ליכם לשעיקרא לאו בתורת שבי הוא לפי לה: ולא עוד אלא מלייר לפי' דטעין טעמא לשהיתי בשוף טעות טפי לפי' דזוכת' דשביא ליה לך' מלייר שגג בבי מילי שיכא דקאי בטעמא קמייתא אבל לי הבי ועטין טעמא לשהיתי לא לומרי שגג דשבשת משוה לשעיקרא שבשבם הוא לפי שלא הוא שוא מתקון לישו לשיבורים קשה אלא לפי' מתקינן ליש הוא לפי הבי ליש בשעטי' שהא דשבי הוא שקאי כילא זו לומר כבי שלייר לו מיל לשם ולומר לפי' ליש בלבי הוא שומעין לו ולם הוא לומר שלא כ' שמעון לנו בתורת שגג אלא לפי שמיטין לשם לי לשקר בשקום עדים לא לומרין לפי' שיכא דיכיל לשהולי לשהודים קשה אלא לפי' לומר נמי בפיהום מזיד לפי שיכא דוכתי דלא מסיטין כגון שהוא שהולה בשבשם ולשקוף לומר מזיד אלא דשקלמר הבי ליש בשעה שהוא שוגג ולא עוד אלא מלייר לפי' דטעין טעמא לשהיתי בשוף טעות טפי לפי' דזוכת' דשביא ליה לך' מלייר שגג בבי מילי שיכא דקאי בטעמא קמייתא אבל לי הבי ועטין טעמא לשהיתי לא לומרי שגג דשבשת משוה לשעיקרא לאו בתורת שבי הוא לפי לה:

לבנות. לבנות וליקט שחורות. רבי אליעזר מחייב חטאת. ורבי יהושע פוטר. תמיה אני אם פוטר בה רבי יהושע אם כן למה נאמר אשר חטא בה פרט למתעסק:

פרשה ו א והביא את לאחר יום הכפורים. ב קרבנו בקרבנו הוא יוצא ואין יוצא בקרבן אביו: (ב) יכול לא יצא בקרבן אביו שהפריש מן הקלה לחמורה. ומן החמורה לקלה. אבל יוצא בקרבן אביו שהפריש מן הקלה לקלה. ומן החמורה לחמורה ת"ל קרבנו. בקרבנו הוא יוצא ואינו יוצא בקרבן אביו: (ג) יכול לא יצא בקרבן אביו בבהמה שהפריש מן הקלה לחמורה. ומן החמורה לקלה. ומן החמורה לחמורה. ומן הקלה לקלה. שכן אין מגלח על בהמת נזירות אביו. אבל יוצא בקרבן אביו במעות שהפריש מן הקלה לחמורה ומן החמורה לקלה ומן הקלה לקלה ומן החמורה לחמורה. שכן הוא מגלח על מעות אביו בזמן שהם סתומים ולא בזמן שהם מפורשים ת"ל קרבנו. בקרבנו הוא יוצא ואינו יוצא בקרבן אביו: (ד) יכול לא יצא בקרבן אביו אבל יוצא בקרבן עצמו ת"ל על חטאתו. עד שיהא קרבנו לשם חטאתו: (ה) יכול לא יצא בקרבן עצמו בבהמה שהפריש מן הקלה לחמורה ומן החמורה לקלה ומן הקלה לקלה ומן החמורה לחמורה שכן אם הפריש בהמה לחלב והביא לדם. לדם והביא לחלב. הרי זה לא מעל ולא כיפר. אבל יוצא בקרבן עצמו במעות שהפריש מן הקלה לחמורה ומן החמורה לקלה ומן החמור' לחמור ומן הקלה לקלה שכן אם הפריש לחלב והביא לדם לדם והביא לחלב הרי זה מעל וכיפר. ת"ל קרבנו על חטאתו. עד שיהא קרבנו לשום חטאתו: (ו) שעיר ולא שעירה עזים ולא חילופי' והלא דין הוא ומה אם היחיד שלא שוה [קרבנו] על כל המצות לקרבן יום הכיפורים שוה [קרבנו] על כל המצות לקרבן מצות יחידית. נשיא ששוה קרבנו על כל המצות לקרבן יום הכפורים. אינו דין שישוה קרבנו לקרבן מצות יחידית. משיח יוכיח ששוה קרבנו לקרבן יום הכפורים ולא שוה קרבנו על כל המצות לקרבן מצות יחידית: (ז) לא אם אמרת במשיח שאין מביא זה וזה מן הצאן תאמר בנשיא שמביא זה וזה מן הצאן הואיל ומביא זה וזה מן הצאן ישוה קרבנו על כל המצות לקרבן מצות יחידית. ת"ל שעיר ולא שעירה עזים ולא חלופים זכר ולא נקבה תמים ולא בעל מום: (ח) וסמך ידו על ראש השעיר לרבות שעיר נחשון לסמיכה דברי רבי יהודה. ר' שמעון אומר לרבות שעירי עבודה זרה לסמיכה שהיה רבי שמעון אומר כל חטאת צבור שדמה נכנס לפנים טעון סמיכה: (ט) ושחט אותו ולא תמורתו. כשהוא אומר למטה ושחט אותה ולא חילופה. ולא ולדה. ולא תמורתה. מיכן היה רבי שמעון אומר חמש חטאות הן מיתות. ולד חטאת. ותמורת חטאת. וחטאת שמתו בעליה. ושכיפרו בעליה. ושעברה שנתה. אי אתה יכול לומר ולד חטאות בצבור שאין הצבור מביאים נקיבה. ואין תמורת חטאת בצבור שאין הצבור ממירין. ולא חטאת שמתו בעליה שאין צבור מתים שכיפרו בעלי' ושעברה שנתה יכול יהו מתות בצבור. אמרת לאו. ילמדו סתומות ממפורשות. מה מפורשות ולד חטאת ותמורת חטאת וחטאת שמתו בעליה ביחיד דברים אמורים ולא בצבור. אף שכיפרו בעלים ושעברה שנתה ביחיד דברים אמורים ולא בצבור: (י) וישחט אותו במקום אשר ישחט העולה היכן עולה נשחטת בצפון אף זה בצפון. וכי מיכאן אני למד. והלא כבר נאמר במקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת לפני ה'. ולמה יצא מעתה לקובעו שאם לא נשחט בצפון פסול: (יא) אתה האומר לכך יצא או לא יצא אלא ללמד שאין

טעון

פירוש הראב"ד

סותיל ומתכוון לזה ועשה לה כפי שתיכף מלאכת מתפדח שכבי לא תפיג לעשות כך לגלח ככה ממלי עסקינן כגון שמתכוון ללקט עגבים דשכח ושכוב תחתיהם וסלכה ידו על התחתים דכ' לגליעזר שכך שכבי נעשה כוונתו ולא מתעסק הוא וכ' יהושע שכך לא נעשה כוונתו וכבי הוא כמתעסק ומתעסק שמצא פטור: ולפי קשיא לן ומה זין לכפי שיכה דמתכוון לתתיכה לתיכוכה תע"ג דלא עבד אלא דמתכוון מייב דעד כאן לא פליגי אלא שיכה דמתכוון לתתוך את התלוש ומתך את המחובר דלכי מחייב סותיל ומתכוון לתתיכה נעולם ולכא פוטר סותיל ולא קא מתכוין לתתיכה דלתיכוכה לע"ג דמיתלף ליה מייב. ולפיכך למיימר שתם דליכא תלוש כגון שלאם נמוך ונקקע ויש שכוב שהוא תלוש ומתך ממנו ומעלה שהוא מחובר לגבי מחייב סותיל וקא מכוין לתתיכה נעולם ונשותו נמוך עמו. ולכא פוטר סותיל ויש שכוב שהוא תלוש לגבי שם יש יודע שהוא מחובר אלא יש שכוב שהוא לתוך ומעלה שלך אלא מתוך ומעלה אר סותיל ולתתיכה לתיכוכה ונמוך לתך שיתם כוונתו ומעמיו מייב ולפי קשיא לן לפיכך תמר כ' יהושע שכך שתי נשיו נדות לו שתי לתיות עמו נבית מכוון לבא על זה ונא על זו כ' יהושע פוטר דומיא דתחיים ועגבים דפטר משום דמתעסק שלא נתקשתו כלתמרי לעיל. ומה קיימת לן [שם ע"ב] מתעסק בחלבים ובעבודות מייב שכבי נשכח מתעסק נשבת פטור דמלאכת מתפדח לפיכך תורם: ונראה לי דשם דקתני נדות ולתיות ניבי תחיים ולאו משום מתעסק קתני לשו דכ' יהושע לפטור לאו משום מתעסק פטר לשו שלא נבא על שתת מתן ונא ידע נשוף על לייט מתן נת: ומה דקתני מתכוון לזו שתת נת על זו תתמר דהוו לשו תרי קולי שכבי ים כאן שפק שיטוי נתקשתו וים כאן שפק ידיעה. ולהודיעך כמו דכ' לגליעזר תתמר לתבי' בתרי קולי קא מחייב. וכבי יהושע דפטר משום שפק ידיעה קא פטר דבעינן שם עד שיודע לו שעשתו ולכ' לגליעזר שם שם שכא למתעסק: ותחיים ועגבים קא לוקימנא לעיל כגון שכלך שלגבי עגבים ושכשוב תחיים בעינא. ושלכה ידו על העגבים דכ' לגליעזר שכך נכבי נעשה כוונתו ולפיכך מתעסק:

פרשה ו שם דקתני שכן לייט מגלח על שמה שמפרישים לזיז לנזיכותו ומת לשל ילא נמעות שמפרישים לזיז לפי' מן המעורב על הקלה וכו' נזמן שכן מתוינן בי' שלא פירשו לי זו לעולם ולפי זו לתטאת וכל זמן שלא נפרשה שתטאת מתוינן ליעשו ולפי שם עד שלא שניא שלא שניא קרבנותיו לין מגלח נזיכותו של עלמו על מנת שיגלח על מעות שזיז לשל שם פירשו לשי תטאת לתטאת יכול ליש שתלה לתטאת שמתו נעליה לניתה חזלה: ויש מי שדורש מן שפקוק ושלוגתא היא נזיר [כז:]: (ה) שכן שם שפירש נשמ' על שלא ושפיכיה על דש שכי זה לא מעל ולא כפר שלא נמעות שמפרישים מקלה לתמורה וכל שכן שם שפירש מעות על חלב ושניא על דש שכי זה מעל וכפר שפרש לא נכריתות

[כז:] שכי קשתר כיון דלא מלית לניתר מעל לא מכפר (שילכך לא מלית לניתר מעל לא מכפר) שילכך לא מלית משני שלא נעות כיון דלי משנה לשו מעל ונייתי קרבן מעלילה לימא נתחלה מעל. ולא מכפר שכי קשתר כיון דלא מלית מפיק לה לשולין לפי שלין נשמת קרבן יוצא על ידי מעלילה כלל ושכי לימא נשם' מעלילה שרך שכשה מן שקדש [יח:]: ושלי דקשתר דלא מלי מעל לפי שלין לשון מעלילה לא שיוי שהוא משנה מן שקודם לשול ושכי לימא שתם. לשל מעות כיון דמשני לשו מחלב לדם ונפקי לשו לשולין משנה שלקא שכשה לשניאים קרבן על שדם ושם שניאים על שדם כפר. לימא נמי נתחלה היה שלי לשניאים קרבן שתר שכבר נקשה לדם. לכך נאמר קרבנו על חטאתו נשם' יחיד שלפי' נקרבן עלמו שהוא יקריבנו משנה זה לשתא שתר לשם"י שכבר נתחלה נשם דם שלא יזרוק ויקדישנה נשם שלב. אי נמי שכשה עד שתשתנה ותמכר ויניא נדמים משתא שלב: (ו) שעיר ולא שעירה עזים ולא חלופין שיכול לא חלופי כשם לפי שמלינו שיחיד שמניא כשה או שעירה כשיא כמו כן יניא שעיר או כשם או שם יכלה יניא כשה או שעירה שיחיד שלא נא שכתוב לשלא לכשות לו מיני כפרה לכך שולך לומר שעיר ולא שעירה כשם ולא כשה: ושלא דין הוא ומה יחיד שלא שוה קרבנו לכל המצות לקרבן יום הכפורים שוה כשה או שעירה: כי כפרת יהלל ניום שכפורים נשעיר ונשלר מלות הוא כשה או שעירה: קרבנו למלוה יחידית היא ע"ז שלאמרה פרשה נפני עלמה נשלר נלך ים [קרבן] נפני עלמה ושיא שעירה נלבד *הוא קרבנו לקרבן שלר מלות שם יכלה שהשכר שכבי לשניא תמות נשלר נשלר מלות הוא וכו'. קרבנו לכל מלות שר: (ז) ולא מלוה ולא תמורתה יחידית שעירה שיחיד לכתי נזה כשם: כגון שלבדה ושכבים לחכת תחתים ולא"כ שמלאת לחלוה לשלא שכשה ושכבים לין מעלת שתם לגלח שלאת שלאת לחל כ' שמעון לגל לעשת מכמים לין מעלת שתם לגלח שמלאת לחל שכשכבו תמות לעשת כ' שמעון [טו:]: וכ' יהושע שניא שמי לגזור ולומר לשלאת לגזר שתם לחל שכשכבו שנעליו: תמורתה זו תשת זו שלישי זו: וכ' שמעון נשל גמיכי לשו ושהוא שכי ילף לשו שמורתה. ושכי לימא נסוכיות [ו:]: (י) לשה יכל לקנשו לשם יכל שעשה לקנוש לו שקוש שלא לא נשלר נזשון יכל לא לקנשו נזשון לין לשל שכוב: (יא) שתה תומר לכך יכל לא לקנשו נזשון לו לא יכלה לגלח שזה שמר טעון נזשון ולין לשל טעון לשון כי' לשל לגלח שלין לשל שכתיב ושל לשל שלא נשלר טעון לשון: ושכשה נזשון כלומר כשר גלה זו לומו שלומר נשלל לא לשעה שלל שלאות. לשמר שעשה כי זאת תורת שלאת שלוקה שלל שלאת שלשה שלאות. שלשה כלל שוה לכל שלאות. ושכשה נזשלים שם' לילמו שקושן [שם:]

מסרת התלמוד

לי

*ירושלמי הוריות פ"ג ה"ג: קכיפורים (כז:) מזיר (כז:) וכירושלמי שם פ"ד ה"ד: זשלשים (עה:) שמורה (נה: ולא:): חשוקשה (עה.) והשוקשה כלן לשוי לשקן ע"ש גי' הגמ' וכ"ל שמשה ר"ל שלא לגמד שלין שלל טעון לשון: חשלשים (עה.) שקשוה (עה:): *דשוב זה לכיך שקון ושי שדעתי לשנה שדעתנו ישקן:

טעון צפון. ת"ל במקום אשר ישחט. אין לי אלא זו בלבד מניין לרבות כל חטאות ת"ל ושחט את החטאת במקום אשר ישחט את העולה לרבות כל החטאות שלא תהא שחיטתה אלא בצפון:

פרק ח או אינו מביא אלא כיוצא בזה. מה זה מיוחד חטאת זכר קבוע מכפר ובא מן הצאן. ובא על חטא ידוע אף אני איני מרבה אלא את כיוצא בו ואת מה אני מרבה את שעירי עבודה זרה שהם חטאת זכרים קבועים ומכפרים ובאים מן הצאן. ובאים על חטא ידוע או פרים הנשרפים שהן חטאת זכרים קבועין מכפרין ובאין על חטא ידוע אבל אינן באין מן הצאן או שעירי רגלים שהן חטאת זכרים קבועין מכפרים ובאין מן הצאן אבל אינן באין על חטא ידוע שקול הוא שיבואו כולן: (ב) וכשהוא אומר תשחט לרבות חטאת עבודה זרה שהיא חטאת קבועה מכפרת ובאה מן הצאן ובאה על חטא ידוע אבל אינה באה זכר או שעיר יום הכפורים שהוא חטאת זכר קבוע מכפר ובא מן הצאן אבל אינו בא על חטא ידוע שקול הוא שיבואו שתיהן: (ג) כשהוא אומר תשחט לרבות חטאת מטמא מקדש שהיא חטאת מכפרת ובאה מן הצאן ובאה על חטא ידוע. אבל אינה באה זכר ואינה באה קבועה או חטאת נזיר שהיא חטאת קבועה ומכפרת ובאה מן הצאן אבל אינה באה זכר ואינה באה על חטא ידוע שקול הוא שיבואו שניהם כשהוא אומר תשחט לרבות חטאת מצורע שאינה חטאת קבוע אלא מכפרת:

(ד) אחר שריבינו דברים שהם כיוצא בו ודברים שאינן כיוצא בו ולמה יצאת מעתה לקובעו שאם לא נשחט בצפון פסול: (ה) יכול זה בלבד אם לא נשחט בצפון יהא פסול. אבל כל שאר חטאות מצוה לשוחטם בצפון ואם לא נשחטו בצפון יהיו כשירות. ת"ל ושחט את החטאת במקום העולה בנין אב לכל חטאות שאם לא נשחטו בצפון יהו פסולות: (ו) חטאת שיהו כל מעשיו לשום חטאת. [הוא] *פרט לששחטו שלא לשמו:

פרק ט באצבעו ולקח שיקבל בימין באצבעו ונתן שיתן בימין. אמר רבי שמעון וכי נאמר בו יד הואיל ולא נאמר בו יד קיבל בשמאל כשר ונתן על קרנות מזבח העולה ולא על קרנות מזבח הפנימי. והלא דין הוא משיח מוצא מכלל יחיד. ונשיא מכלל יחיד. מה משיח דם חטאתו נכנס לפנים אף נשיא יהא דם חטאתו נכנס לפני. ת"ל ונתן על קרנות מזבח העולה ולא על קרנות מזבח הפנימי: (ב) ואת דמו ישפוך אל יסוד מזבח העולה ולא על יסוד מזבח הפנימי אל יסוד מזבח העולה תן יסוד למזבח של עולה. אמר רבי ישמעאל ומה אם שירי חטאת שאין מכפרים ניתנים על היסוד תחילה. עולה שהיא מכפרת אינו דין שתנתן על היסוד. אר"ע מה שירי חטאת שהן מכפרין ואין ראויין לכפר נתנין על היסוד תחלה עולה שהיא מכפרת וראוייה לכפר אימו דין שתנתן על היסוד אם כן למה נאמר אל יסוד מזבח העולה שהוא יסוד במזבחה

פירוש הראב"ד

פרק ח לו לימד מצינו לכל כיוצא בזה כלומר לחטאי כיוצא ולחטאי מיעוטא לחטאי כיוצא לרבות כל חטאות ומיעוטא דמיעוטא דחטאי נמי בכלל חטאות הוא ולאתויי למיעוטי מי שחיטתו כיוצא בו: ולמה זה וכו' כלומר למה לי קרא לרבות חטאות אלו ולא נכתוב בכל חטאות ת"ל ושחט את החטאת במקום העולה ולא נדע מהיכן ילמד שחטאת העוף בצפון ת"ל ושחט את החטאת במקום העולה ולא נדע מהיכן ילמד שחטאת העוף בצפון ת"ל ושחט את החטאת במקום העולה: ה"ג יכול זה בלבד אם לא נשחט בצפון יהא פסול. כלומר יכול זה בלבד יהא פסול ולא כל החטאות: אבל כל שאר חטאות מצוה לשוחטם בצפון. כלומר אבל כל שאר חטאות מצוה לשוחטם בצפון ואם לא נשחטו בצפון יהיו כשירות. כלומר ואם לא נשחטו בצפון יהיו כשירות ולא יהא פסול: ת"ל ושחט את החטאת במקום העולה בנין אב לכל חטאות שאם לא נשחטו בצפון יהו פסולות: כלומר ת"ל ושחט את החטאת במקום העולה בנין אב לכל חטאות שאם לא נשחטו בצפון יהו פסולות: (ו) חטאת שיהו כל מעשיו לשום חטאת. [הוא] *פרט לששחטו שלא לשמו: כלומר חטאת שיהו כל מעשיו לשם חטאת ולא לשם שלמים ולא לשם שום קרבן אחר:

פרק ט באצבעו ולקח שיקבל בימין באצבעו ונתן שיתן בימין. כלומר ולקח הכהן מדם החטאת בשמאלו ונתן בימינו ונתן בימינו על קרנות מזבח העולה ולא על קרנות מזבח הפנימי: אמר רבי שמעון וכי נאמר בו יד הואיל ולא נאמר בו יד קיבל בשמאל כשר ונתן על קרנות מזבח העולה ולא על קרנות מזבח הפנימי. כלומר אמר רבי שמעון וכי נאמר בו יד בהואיל ולא נאמר בו יד קיבל בשמאל כשר ונתן על קרנות מזבח העולה ולא על קרנות מזבח הפנימי: והלא דין הוא משיח מוצא מכלל יחיד. כלומר והלא דין הוא משיח מוצא מכלל יחיד ומה משיח שהוא יחיד ומצוה לקבל דמו בשמאל ולתת על קרנות מזבח העולה ולא על קרנות מזבח הפנימי: ונשיא מכלל יחיד. כלומר ונשיא שהוא יחיד ומצוה לקבל דמו בשמאל ולתת על קרנות מזבח העולה ולא על קרנות מזבח הפנימי: מה משיח דם חטאתו נכנס לפנים אף נשיא יהא דם חטאתו נכנס לפני. כלומר מה משיח דם חטאתו נכנס לפנים אף נשיא יהא דם חטאתו נכנס לפני ולא על קרנות מזבח הפנימי: ת"ל ונתן על קרנות מזבח העולה ולא על קרנות מזבח הפנימי: כלומר ת"ל ונתן על קרנות מזבח העולה ולא על קרנות מזבח הפנימי ולא על יסוד מזבח הפנימי אל יסוד מזבח העולה תן יסוד למזבח של עולה: (ב) ואת דמו ישפוך אל יסוד מזבח העולה ולא על יסוד מזבח הפנימי: כלומר ואת דמו ישפוך אל יסוד מזבח העולה ולא על יסוד מזבח הפנימי אל יסוד מזבח העולה תן יסוד למזבח של עולה: אמר רבי ישמעאל ומה אם שירי חטאת שאין מכפרים ניתנים על היסוד תחילה. כלומר אמר רבי ישמעאל ומה אם שירי חטאת שאין מכפרים ניתנים על היסוד תחילה. עולה שהיא מכפרת אינו דין שתנתן על היסוד: כלומר עולה שהיא מכפרת אינו דין שתנתן על היסוד. אר"ע מה שירי חטאת שהן מכפרין ואין ראויין לכפר נתנין על היסוד תחלה עולה שהיא מכפרת וראוייה לכפר אימו דין שתנתן על היסוד: כלומר אר"ע מה שירי חטאת שהן מכפרין ואין ראויין לכפר נתנין על היסוד תחלה עולה שהיא מכפרת וראוייה לכפר אימו דין שתנתן על היסוד אם כן למה נאמר אל יסוד מזבח העולה שהוא יסוד במזבחה: כלומר אם כן למה נאמר אל יסוד מזבח העולה שהוא יסוד במזבחה שהרי אין מכפרים ניתנים על היסוד תחילה אם כן למה נאמר אל יסוד מזבח העולה שהוא יסוד במזבחה:

מסרת התלמוד

*מעכובות עניינים יש שזה וכל"ל וכמ"ש כמהות לומר מסמט לכפות מעשה מקדש וכו': אעי' זבחים (ה:) סוסף, ד"ה מעט לחמנה: בזבחים (כד:) מנחות (יט:): גזבחים (כא.) בפרכא דפוס ווילנא"ל מסמט ס"ה לא גרס כך מלמד דר' עקיבא וכן ביקוט ל"ג ליה וכן לא גרסו כריתה אל יקוד מזבח העולה מן יקוד למזבח העולה:

במזבחה של עולה. אל יסוד מזבח העולה אשר פתח אהל מועד [ד]זה יסוד דרומית: (ב) יכול זה יסוד מערבי. אמרת לאו מה מצינו ביציאתו מן ההיכל אינו נותן את הדמים אלא אל יסוד המסוך לו אף בירידתו מן המזבח אינו נותן את הדם אלא אל יסוד המסוך לו ואיזה זה יסוד דרומית: (ד) ואת כל חלבו יקטיר המזבחה כחלב זבח השלמים. מה פריש בזבח השלמים. חלב תותב וקרום ונקלף. שתי כליות ויותרת. אף כאן חלב תותב וקרום ונקלף ושתי הכליות ויותרת: (ה) וכפר עליו שתהא כפרה לשמו שלא יכפר לשנים כאחד. שיהא כהן מכפר על ידי עצמו. ונסלח לו אין משיירים לו ליום הכיפורים יכול אפ[ו]' שישב ולא הביא תלמוד לומר לו:

פרשה ז [ו]נפש כי תחטא אחת תחטא בעשות' תחטא הרי אילו מיעוטים העושה על פי עצמו חייב ולא העושה על פי הוראת בית דין: (ב) כיצד הורו בית דין לעבור על אחת מכל מצות האמורות בתורה והלך היחיד ועשה שוגג על פיהם בין שעשו ועשה עמהם בין שעשו ועשה אחריהם ובין שלא עשו ועשה יכול יהיה חייב תלמוד לומר נפש תחטא אחת תחטא בעשותה תחטא הרי אילו מיעוטים העושה על פי עצמו חייב ולא העושה על פי הוראת בית דין: (ג) [ז]רבי שמעון מוסיף הורו בית דין וידעו שטעו וחזרו בהם בין משהביאו כפרתן בין שלא הביאו כפרתן. והלך היחיד ועשה על פיהם הרי זה פטור. ורבי מאיר מחייב. [ח]רבי אליעזר אומר ספק. סומכוס אומר תלוי [ט]בעשותה התולה בעצמו חייב התולה בבית דין פטור כיצד הורו בית דין וידע אחד מהם שטעו או שהיה תלמיד ותיק יושב לפניהם וראוי להוראה כשמעון בן עזאי והלך ועשה על פיהם יכול יהיה פטור תלמוד לומר בעשותה התולה בעצמו חייב: (ד) אתה אומר לכך נאמרו המעושין הללו נפש תחטא אחת תחטא בעשותה [תחטא] או אינו אומר אלא יחיד שעשה חייב שנים שלשה שעשו פטורים תלמוד לומר עם הארץ. אפילו הן מרובין: (ה) [י]עדיין אני אומר מעוט הקהל שעשו חייבין שאין בית דין מביאין עליהם פר אבל רוב הקהל שעשו יהו פטורין שכן בית דין מביאין עליהם פר תלמוד לומר עם הארץ אפילו רובו אפילו כולו: (ו) [כ]עם הארץ פרט לנשיא מעם הארץ פרט למשיח. א[ת]כבר יצא משיח לידון כפר והנשיא בשעיר שיכול על העלם דבר עם שגגת המעשה יביא פר ועל שגגת המעשה יביא כבשה ושעירה תלמוד לומר עם הארץ פרט לנשיא מעם הארץ פרט למשיח: (ז) [ל]מעם הארץ פרט למשומד. רבי שמעון בן יוסי אומר משם רבי שמעון מה תלמוד לומר אשר לא תעשנה בשגגה היושב לו מידיעתה חייב על שגגתה ויצא משומד שאין יושב לו מידיעתה: (ח) בעשותה התולה בעצמו חייב והתולה בבית דין פטור כיצד הורו בית דין וידע א' מהן שטעו או תלמיד שהוא יושב לפניהן וראוי להורייה כשמעון בן עזאי והלך ועשה על פיהם יכול יהא פטור. תלמוד לומר בעשותה. התולה בעצמו חייב והתולה בבית דין פטור: (ט) [מ]בעשותה אחת העושה כולה לא העושה מקצתה כיצד שנים אוחזים במלמ ולוגזים בכרכר ושובטים בקולמוס וכותבין בקנה והוציאוהו לרשות הרבים. יכול יהו חייבין תלמוד לומר בעשותה אחת. העושה כולה ולא העושה מקצתה: (י) בעינול של דבילה והוציאוהו לרשות הרבים בקורה והוציאוהו לרשות הרבים רבי יהודה אומר אם אין אחד יכול להוציאו והוציאוהו שנים חייבין רבי שמעון אומר אף על פי שאין אחד מהן יכול להוציאו והוציאוהו שנים פטורין תלמוד לומר בעשותה אחת. יחיד שעשה חייב שנים שלשה שעשו יהו פטורין: (יא) מצות ה' לא מצות המלך לא מצות בית דין מצות האמורות במשיח ובעדה ובנשיא הן מצות האמורות כאן ממצות ה' לא כל מצות ה'. פרט לשמיעת הקול ולביטוי שפתים ולטומאת

פירוש הראב"ד

וכו' כגב פיכפתים גפ' עפום: (ג) לימו נותן לגלך על היסוד הסמוך לו וחזו יסוד דרומי מפני שהכפן גדכום: (ה) וכלך יכפר בפניס כחטת. יש מפכפיס שלא יפלו שני פעלות בפעם אחת ויש מפכפיס: ויש מפכפיס שלא יפלו שני פעלות בפעם אחת ויתן מתנה אחת מזו ומתנה אחת מזו יקח שני דמים מפני פעלות בפת אחת ויתן מתנה אחת מזו ומתנה אחת מזו עד שיפליט את המתנות לפניהם שלא יפליט כל המתנות של זו ושל"כ יתן של זו. וטענין הזה לימו לפוך שלא נכהן אחד בפני כפניס לין נכך כלום: ויש מפכפיס שלא יעבד דמים בדמים לפי פעלת בפעלות ושם נתערבו לימן כל המתנות לפם זה ויחזור ויתן לפם זה. ודבר זה לימו שפם נתערבו דם פעלת בפעלת נותן לכהן אחד לפם שניפם ויולך ושני לימת בפתני בזבחים פ' כל בזבחים פ[:]: וכן הדין לשני מני יפיב קפלי לאד שיקבלו ושם קל יפיב מדם פעלתו שלא זה על זה ולימו לשלי לעשות כן: ועוד דמתנות שלכהנות הוו לפו פיכים המעורבים בפם ופם דמים שהתנוים שנתערבו בעליונים ולדעת כהן יפפכו לאמר שלא לי לימת לפפוסי שני לכתחלה סוא לימת לפפוסי שלא יעבד דמים בדמים: וכלכך אין מפייכין לו ליום שכפוסים שלא נאמר פעלת תולא ויום שכפוסים ממרק שלא פפעלת ממרקת: או יכול לעפ"י שיפא בו ולא שניפת פפת לו שניפת ליום שכפוסים. ולקמן בפכפת מעילות לימת בשיפת לאחריתה. או יכול לעפ"י שלא שניפת ולא שניפת. וכמדומה לני שהוא תיקון הסופרים מן הדעת: ולפי דעתי שלאחרון שלאחרון שכתוב בכהן יותר נכון דמסיכת תיתי שמיני: שמחפצה יכופר לו שלא ולתי על ידי יום שכפוסים כדפרישית:

פרשה ז נפש לאת תחטא בעשותה שני שלו מיעושין וכו' לפעוך לת שיפיך העושה בהולאת שעה כיצד וכו' שלא מיעושין שם כנגד עשו ועשה עשתה ועשו ועשה לאפיכם ולא עשו ועשה: (ג) וכ' שמעון מוסיף וכו' מפכם (בזבחים) [בזבחים ג:] שולין ובכתות ג"ד כ' שלין מחייב וכ' שלאחר לומר שפק מניל לשם שלו. קומכום לומר שלו כלומר שלו שדבר עד שיפא לחייב. וזין כך וזין כך לא יניל לא מעלת ולא לשם שלא כוחב על שנכשלו כך וכך עשיתי עד שיפא לחייב ולשלל: (ה) עדיין שני לומר מיעוט שקטל שחטאת ובשגגת מעשה מייבין כבשם או שעיכה שלין ג"ד מניליו עליכם שר כולם שחטאת בהוליות פ"ת [ג:]: (ו) עם שהרץ שרט לבשיל בהוליות פ"ג [יח.]

מניליו

מסרת התלמוד

[ד]זבחים (נג.) וגרסי' שם יליף קרוס מן המפורש שה קוסבם הגמ' ועי' יומא (נט:) שם הביאו בכייתא זו בלא שהוקשה: [ה]הוליות (ג:): [ו]הוליות (ג:): [ז]במשנה שהוליות ובגמ' גרסי' כי' שלאחר ועי' בחמ"ס פי"ד מהלכות שגגה שהקשה כ"ל שהביא ס"ת שהביאו בגמ' ולא שהלל על הדבים שהתחדשו בג"ד ולא שהלל הכי הוה סני שהקשה לו לם לחלל מלא לו שיתן וכ"ל בזבו ס. שהם ולפ"ל דהכתם"ס שהביאו כתילו שלקבע שהילוק כי הוה קבר בג' שהביאות בעיכן ותמנם בגמ' ובפי' הם"י שם שהמעות שלאחר שהמזבח לחתיכם לחתם והכה שם גרסי' כ' שלישאר לחי שהביל דה"ל שהבר שהביאה לחתם שהביאו לו נלמד שכ' זילף הוה לחתר לשמעתי' הכתם וכ"ז בתקום ושהם לחבשר לבבר ול"כ בתקום שהשבר לבבר הין חילוק בין שהביאה לחתם לבי' שהביאות והכתם היה לחבשר לבבר ותני' שפיר לבפק בלא בפק שהן בשהן שהבשר לבבר בין בג' שהביאות (ג:): [ח]הוליות (ג:): [ט]שם (ג:): [י]הוליות (יא): [כ]הוליות (ג.) וגרסי' שם הבג מידיעתו ועי' פי' הם"י בחולין (ה:) ד"ה שהבר שפי' הבג מידיעתו שלו היו יודע שהוא לחבור היה פוכם ובגדול וכ"ל שהיה בג ממנו שלעשות והחוטא הבג מידיעתו פיכוסו שמידיעתו עכשו הוא מוכר עושה כשהוכם בחוט' חולין וכפי' הם"י שהוכם לכלי' ביכוכלמי דהכוותם הם"ם הבג מידיעתו חייב ילף זה שלילו יודע חילו פוכם וע"ע שם הם"ו: [ל]שבת (נב:):

ולטומאת מקדש וקדשיו. אשר לא תעשנה ואשם מלמד שהוא מביא אשם תלוי:

פרק י (א) או [ב]הודע אליו לא שיאמרו לו אחרים או יכול אף על פי שאינו מכחיש. תלמוד לומר או הודע אליו חטאתו והביא: (ב) והביא את קרבנו שעירת עזים תמימה נקבה מנין שתבא בת שנתה ודין הוא זה מביא חטאת ומצורע מביא חטאת מה חטאת מצורע בת שנתה אף זו בת שנתה. לא אם אמרת בחטאת מצורע שהיא טעונה נסכים תאמר בזו שאינה טעונה נסכים. חטאת נזיר תוכיח שאין טעונה נסכים ובאה בת שנתה. לא אם אמרת בחטאת נזיר שיש עמה דמים אחרים תאמר בזו שאין עמה דמים אחרים חטאת עבודה זרה תוכיח. שאין עמה דמים אחרים ובאה בת שנתה. לא אם אמרת בחטאת עבודה זרה שהיא קבועה תאמר בזו שאינה קבועה. הואיל ואינה קבועה לא תבא בת שנתה. תלמוד לומר תורה אחת יהיה לכם לעושה בשגגה הרי כל העושה בשגגה בעבודה זרה מה חטאת עבודה זרה באה בת שנתה אף זו באה בת שנתה או מה חטאת עבודה זרה בשעירה אף זו בשעירה. כשהוא אומר יהיה לרבות שעירי רגלים לכם לרבות שעירי עבודה זרה לעושה לרבות שעיר נשיא: (ג) וסמך את ידו על ראש החטאת [ג]לרבות חטאת עבודה זרה לסמיכה ושחט את החטאת במקום העולה [ד]שלא תהא שחיטתה אלא בצפון במקום העולה ולקח שלא יהא קיבול דמה אלא בצפון מיכן אמרו שחט בצפון וקיבל בדרום בדרום וקיבל בצפון פסל עד שישחוט בצפון ויקבל בצפון: (ד) [ה]ואת כל דמה ישפוך ולמעלן הוא אומר ואת דמו ישפוך מיכן אמרו חטאת שקיבל דמה בארבעה כוסות נתן מזה אחת ומזה אחת ומזה אחת מנין שכולן נשפכין על היסוד תלמוד לומר ואת כל דמה ישפוך: (ה) יכול אפילו לא נתן אלא מאחד מהן מתן ארבע יהו כולן נשפכין על היסוד. תלמוד לומר ואת כל דמו ישפוך. הא כיצד הוא נשפך על היסוד והן נשפכין זה על גבי זה: (ו) רבי אלעזר ברבי שמעון אומר ומנין אפילו לא נתן אלא מאחד מהן מתן ארבע יהו כולן נשפכין על היסוד תלמוד לומר ואת דמו ישפוך. הא כיצד הוא נשפך על היסוד והן נשפכין לאמה: (ז) ואת כל חלבה יסיר כאשר הוסר חלב מעל זבח השלמים. מה פרש בזבח השלמים חלב תותב וקרום נקלף ושתי כליות ויותרת אף כאן חלב תותב וקרום נקלף ושתי כליות ויותרת: (ח) וכפר עליו שתהא כפרה לשמו שלא יכפר לשנים כאחת שיהא כהן מכפר על ידי עצמו ונפלח אין משיירין לו ליום הכפורים. או יכול אף על פי שישב ולא הביא תלמוד לומר לו: (ט) [ו]אם כבש יביא קרבנו לחטאת רבי שמעון אומר כבשים קודמין לעזים בכל מקום. יכול מפני שהן מובחרין מהן. תלמוד לומר אם כבש יביא קרבנו לחטאת מפני שהוא מביא חטאת מלמד ששניהם שקולים: (י) תורין קודמין לבני יונה בכל מקום יכול מפני שהן מובחרין מהן תלמוד לומר ובן יונה או תור לחטאת מלמד ששניהן שקולין האב קודם לאם בכל מקום יכול מפני שכבוד האב עודף על כבוד האם. תלמוד לומר איש אמו ואביו תיראו מלמד ששניהן שקולין. [ז]אבל אמרו חכמים האב קודם לאם בכל מקום מפני שהוא ואמו חייבין בכבוד אביו:

פרק יא [ח]מה תלמוד לומר יביא יביא מנין אתה אומר המפריש חטאתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה ואחר כך נמצאת הראשונה והרי שתיהן עומדות מנין שיביא אי זו מהן שירצה תלמוד לומר יביא יביא. יכול יביא שתיהן תלמוד לומר יביאנה. אחת הוא מביא אינו מביא שתים: (ב) יכול לא יביא שתיהן על שני חטאים אבל יביא שתיהן על חטא אחד. תלמוד לומר יביאנה אחת הוא מביא אינו מביא שתים: (ג) וסמך ידו על ראש החטאת לרבות חטאת נזיר וחטאת מצורע וחטאת מטמא מקדש לסמיכה [ט]ושחט אותה לחטאת שתהא שחיטתה לשם חטאת ולקח הכהן מדם החטאת שיהא קיבול דמה לשם חטאת וכפר עליו הכהן מחטאתו שתהא כפרה לשם חטאת. מכאן אמרו שחט שלא לשמה קיבל שלא לשמה הולך שלא לשמה זרק שלא לשמה פסל: (ד) ואת כל חלבה יסיר כאשר הוסר חלב הכשב מזבח השלמים ומה פרש בכשב זבח השלמים חלב תותב וקרום נקלף ושתי כליות ויותרת והאליה אף כאן חלב תותב וקרום נקלף ושתי כליות ויותרת ואליה: (ה) [י]וכפר עליו וכפר עליו וכפר עליו מה תלמוד לומר מפני הדין שיכול נאמרו דמים למטן ונאמרו דמים למעלן מה דמין אמורין למטן אם נתנן מתנה אחת כפר אף דמין אמורין למעלן אם נתנן מתנה אחת כפר: (ו) או כלך לדרך הזו נאמרו דמים בפנים ונאמרו דמים בחוץ מה דמין אמורין בפנים אם חיסר אחת מן המתנות לא כפר. אף דמים אמורים בחוץ אם חיסר אחת מן המתנות לא כפר: (ז) נראה למי דומה דינן דמין שבחוץ מדמין שבחוץ ואל יוכיחו הפנימיי שהן בפנים או כלך לך לדרך הזו דינן דם חטאת על הקרנות מדם חטאת על הקרנות. ואל יוכיחו התחתונים שאין דם חטאת על הקרנות. תלמוד לומר וכפר עליו אף על פי שלא נתן אלא שלש וכפר עליו אף על פי שלא נתן אלא שתים וכפר עליו אף על פי שלא נתן אלא אחת:

פרשה ח אילו אמר ושמעה יכול האומר לחבירו נלך ונעבוד עבודה זרה יהא חייב. הין אם האומר אינו חייב השומע חייב. זה יוכיח שהאומר אינו חייב והשומע חייב: (ב) אף אתה אל תתמה על האומר לחבירו נלך נעבוד עבודה זרה שאף על פי שהוא אינו חייב השומע חייב.

פירוש הראב"ד

מניחין עליהם פר כהוראה כשלח מעות ולכבי לעטיך לגמור ואשמו מוטבם דמטעת ימיד עם להכן בקבוע לף כהן בקבוע לחד לשם תלוי לבוד מניחין לומה. כשם דכתיב ביה למעוטי מאי לאת מעוט לאי טוב כתיב ביה ואשם חיטי לשם תלוי בשלח יחידים לכבי כתבים בבשיל ויחיד ומבקיש למשים ללמדך שאלו מניחין לשם תלוי לחד מעים לא:

פרק י ומביא את קרבנו שעירת עזים ומנין שמסמך את שלחו וכו' בבשם לא מסמקת ליה שכבי בכמה מקומות מניחו בבם בן שלחו ובבשם את שלחו בעיר ומעירה לא מניחו בשם מוץ מעקום לחד ומאי ניסו מטעת דע"ז. ומסקנת למיכה יאפי' לכולהו: תלמוד זו שלישה קבועה שכבי יכול לשמותם בבבשים: מה מטעת ע"ז בשעירה לף זו בשעירה פי' כאלו אמר לף כל מטעת שיש בשעירה לחד מטעת יחיד לא שמא את שלחו ת"ל תורה לחת יהיה לכם לעושה בשגגה: (ג) נשיא יכול לא יביא שתי שעירים שבועה ת"ל אחת הוא מביא אינו מביא שתים: (ד ה ו) בעלון. מסקנת בלחמיו ובבר בלחם למעלה כי ולבר קבלה שיל: (ד ה ו) ולמעלה הוא אומר ואת כל דמו ישפוך פי' בשעיר נשיל מעמע מיעוט דמו ולא כל דמו בשפך ליסוד: וסמ בשבשים לחמה פי' משום דקבבר כום עושה מבנו שיריס מכיון שקבלו בבום לחד ולא נתן ממנו כלום בבר לשמו בידים ומשום שכי בשפך לחמה וכ' לחלעזר ברבי שמעון שבר כום לינו עושה שבנו שיריס מלי טעמא לכתיב בבשם ובשיריס ולחת כל דמה ישפוך לרבות כוסות ולחת דמו למעוטי שיריס שבלוקר בשמ'. וכשי לימת בזבחים פ' כל הפקולי [לד:]:

פרק יא מה ת"ל יביא יביא פי' לא שכתוב בשבשם יביא יביא שני פעמים לחלא מעשה לכתיב בשעירה ובשיל ולחה ליה למיכתב תו בשבשם יביא ומשום שכי לריס ליה בלעון יביא שני פעמים: מכאן למדו שחט בשמה שלא לשמה וכו' שילך שלא לשמה וכו' שמא בשמה שלא לשמה ומשום שכי לריס ליה בלעון בשמה שילך לא שכתון בשמה שילך לחלא בשלים לבדה שמעה לכתיב וכשבשם לכל בשבועות שלמוכות בתוכה לא מניחו לחלא לבדה שמעה שבועה לכתיב

מסרת התלמוד

[ב]כריתות (יג:): [ג]ע"י זבחים (מה:): [ד]זבחים (מה.) [ה]זבחים (לד:) יומא (נ:) וביכורים שם בגמ דבני רבי ינאי ס"ת לומר וכו': [ו]כריתות (כה.) [ז]עיין קידושין (לח.) וכריתות (כה.): [ח]תמורה (טו.) ושם הגי' מה לומר מעמה יביא מניין למקדים מעמה וכו': [ט]זבחים (ז:) [י]סנהדרין (ד:) ולא גמרינן שם שיכול עי' שם בפי' רש"י:

תלמוד לומר ושמעה קול אלה שואין אלה אלא שבועה וכן הוא אומר והשביע הכהן את האשה בשבועת האלה. אין לי אלא שבועה שיש עמה אלה מנין לעשות שבועה שאין עמה אלה כשבועה שיש עמה אלה תלמוד לומר ושמעה אלה ושמעה קול לעשות שבועה שאין עמה אלה כשבועה שיש עמה אלה: (ג) גרבי עקיבא אומר אין לי אלא מפי עצמו מזיד מנין מפי עצמו שוגג מפי אחרים מזיד מפי אחרים שוגג תלמוד לומר והוא עד או ראה או ידע אם לא יגיד ונשא עונו לרבות את כולן: (ד) אשלח להן ביד בנו ביד עבדו ביד שלוחו או שאמר להן הנתבע משביעני עליכם אם יודעין אתם לו עדות שתבואו ותעידוהו יכול יהו חייבים תלמוד לומר ושמעה קול אלה והוא עד עד שישמעו מפי התובע: (ה) גאמר לשנים משביעני עליכם איש פלוני ופלוני אם יודעין אתם לי עדות שתבואו ותעידוני והן שיודעין לו עדות עד מפי עד או שהיה אחד מהן קרוב או פסול יכול יהו חייבין. תלמוד לומר ושמעה קול אלה והוא עד בזמן שהן כשרים לעדות לא בזמן שהן פסולים מן העדות: (ו) דעמד בבית הכנסת ואמר משביע אני עליכם אם יודעים אתם לי עדות שתבואו ותעידוני יכול יהו חייבין. תלמוד לומר ושמעה קול אלה והוא עד עד שיהא מתכוין להן: (ז) טמשביעני אני עליכם כשתדעו לי עדות שתבואו ותעידוני יכול יהו חייבין. תלמוד לומר ושמעה קול אלה והוא עד בזמן שקדמה עדות לשבועה לא בזמן שקדמה שבועה לעדות: (ח) זמנין שאינו מדבר אלא בתביעת ממון אמר רבי אליעזר נאמר כאן אואין ונאמר אואין בפקדון מה אואין אמורים בפקדון אינו מדבר אלא בתביעת ממון אף אואין אמורים כאן לא ידבר אלא בתביעת ממון. אואין דרוצה יוכיחו שהן אואין ואינו מדבר בתביעת ממון: (ט) דנין אואין שיש עמהן שבועה מאואין שיש עמהן שבועה ואל יוכיחו אואין רוצה שאין עמהן שבועה אויי סוטה יוכיחו שהן אויין ויש עמהם שבועה ואינו מדבר בתביעת ממון: (י) דנין אויים שיש עמהן שבועה ואין עמהן כהן. מאואין שיש עמהן שבועה ואין עמהן כהן ואל יוכיחו אויי רוצה שאין עמהן שבועה ואל יוכיחו אויי דסוטה שאף על פי שיש עמהן שבועה יש עמהן כהן:

פרק יא רבי יוסי הגלילי אומר מה תלמוד לומר והוא עד או ראה או ידע אם לא יגיד ונשא עונו. לא אמרתי אלא בעדות שאפשר לה להתקיים בראייה ושלא בידיעה בידיעה ושלא בראייה ואי זו זו תביעת ממון. רבי עקיבא אומר מאלה יש מאלה חייב ויש מאלה פטור: (ב) בדבר שהוא של ממון חייב ובדבר שאינו של ממון פטור. רבי שמעון אומר חייב כאן וחייב בפקדון מה בפקדון אינו מדבר אלא בתביעת ממון אף כאן לא ידבר אלא בתביעת ממון: (ג) ועוד ק"ו ומה אם הפקדון שעשה בו נשים כאנשים קרובים כרחוקים פסולין ככשרין וחייב על כל אחת ואחת בפני בית דין ושלא בפני בית דין אינו מדבר אלא בתביעת ממון כאן שלא עשה בו נשים כאנשים קרובים כרחוקים פסולים ככשרים ולא חייב אלא אחת בפני ב"ד אינו דין שלא ידבר אלא בתביעת ממון. לא אם אמרת בפקדון שלא עשה בו את המושבע כנשבע ואת המזיד כשוגג. תאמר כאן שעשה בו את המושבע כנשבע ואת המזיד כשוגג. תואיל ועשה בו את המושבע כנשבע ואת המזיד כשוגג ידבר בתביעת ממון ושלא בתביעת ממון תלמוד לומר כאן נפש כי תחטא ולהלן נאמר נפש כי תחטא מה נפש כי תחטא אמור להלן אינו מדבר אלא בתביעת ממון אף נפש כי תחטא האמור כאן לא ידבר אלא בתביעת ממון: (ד) משבועיני עליכם אם לא תבאו ותעידוני שאמר איש פלוני ליתן לי מאתים זוז ולא נתן הרי זו תביעת ממון. יכול יהו חייבין תלמוד לומר נפש כי תחטא נפש כי תחטא לגזירה שוה מה נפש כי תחטא אמור להלן תובע ממון ויש לו. אף נפש כי תחטא אמור כאן תובע ממון ויש לו: (ה) השביע עליהם חמשה פעמים חוץ לבית דין ובאו לפני ב"ד והודו יכול יהו חייבין. תלמוד לומר והוא עד או ראה או ידע אם לא יגיד ונשא עונו. לא אמרתי אלא במקום שאין מגיד שיתחייב זה בממונו ואי זה זה בית דין: (ו) מכאן אמרו השביעין בחוץ וכפרו ובאו לבית דין והודו פטורים בחוץ והודו ובאו לבית דין וכפרו חייבין. השביע עליהן חמשה פעמים חוץ לבית דין ובאו לב"ד והודו פטורים כפרו חייבין על כל אחת ואחת. אמר רבי שמעון מה הטעם מפני שהן יכולין לחזור ולהודות: (ז) כפרו שניהן כאחד שניהן חייבין זה אחר זה הראשון חייב כפר אחד והודה אחד הכופר חייב. היו שני כיתי עדים כפרה הראשונה ואחר כך כפרה השנייה שתיהן חייבות מפני שהעדות יכולה להתקיים בשתיהן:

פרק יב או נפש אשר תגע בכל דבר טמא. הזקנים הראשונים היו אומרים יכול אפילו אם נגע אדם במגע טמאות יהא חייב. ת"ל בנבלת חיה בנבלת בהמה בנבלת שרץ מה אלו מיוחדין שהן אבות הטומאה יצא דבר שאין אב הטומאה: (ב) רבי עקיבא אומר יכול אפילו נגע באוכלים במשקים ובכלי חרס יהא חייב ת"ל בהמה מה בהמה מיוחדת שהיא אב הטומאה

פירוש הראב"ד

וסגיע שכן לומר שמעה קול אלה שאין אלה אלא שבועה וכן הוא אומר והשביע [יז.] ומנין לנו שמשה אלה לגדם שבועה כלומר היתה עמה שבועה כלומר מה אלה נלמוד אלה זו מאלה דסוטה כך היא שבויה בריתא זו שמשה שבועה פרק שבועת העדות [לו:]: אבל כאן היא שבויה בספך. ומנין לעשות שבועה שאין עמה אלה כשבועה שיש עמה אלה ושביעה עניו לשמד כי כמו שאלו לריכין ללמד כאן לאלה אלה שבועה כך לאו לריכין ללמד שבועה אלה אלה. וכמו שאלו לריכים לזו כך לאו לריכין לזו כי אף על פי שיש כאן אלה לגדם סרי יש לנו ללמוד מן האלה שאמרת שאומרים שבועה לפי אלה שלו מלינו שעשה לאלה לגדם שבועה זו שלא נעשה שבועת שמועה ולא נעשה שבועת נדרים אלה שבועה זו נלמד וכמו כן שיש כאן אלה ואין כאן שבועה סרי לאו לריכין ללמד שיש כאן שבועה אלה זה שילבך שמרנו כי שלשבועות עניו שמד: (ג) רבי עקיבא אומר אין לי אלא מפי עלמו מזיד ומנין מפי עלמו שוגג מפי שאמרים מזיד ומפי שאמרים שוגג ת"ל וכו' פירוש לפי שאלה מלינו בשבועת העדות שאלה מושבע מפי שאמרים לשמיע ושמעה קול אלה שמעה מפי עלמו סרי לאו למדין זאת בגזירה שוה דשמעה שמעה כמו שאמר למדים משם לשאר דברים כדאיתא לקמן. ובשבועת הפקדון לא כתיב שם שוגג וכיון שלא כתיב ועשלם כמו שכתוב בשבועת ביטוי ובשבועת שקר וקדשיו ומשום סרי משמע למזיד יפה שייב אבל שוגג לא יפה שייב: ומנין לנו שיפה שייב קרבן ושעה"י שכל הקרבנות שמתורם בשוגג הם באים ולא במזיד לשאר שבועות שבועת הפקדון

מסרת התלמוד

שבועות (לה: לו.) ושם גי' הפקדים מנין לעשות שלא שאין עמה שבועה ושבועה שאין עמה אלה שים עמה שבועה וכלה וכו' וכש"י ז"ל שקנה על מי גיכתתנו כאן ועי' בראב"ד שמייבא גי' הפקדים וגם בשיטתי רשב"א לשבועות (לה:) ד"ה הא דתמרינן פיכאה על נכון עי"ש: הבנקדן שהכן גבא כאן אין לי אלא מפי עלמו מזיד מפי עלמו שוגג מפי שאמרים שוגג וכו': אשבועות (לה.) ולכותפא הפקדה יש להסך הם קדר הממנה ולבקוע נבא דשלה גיד עבדו בריפא ועי"ש נגמ' שילף לה מאם לא יגיד וע"ש מן הדין נקט שאר שבועות הבדבוים מוהות על בריפא כקדר הכתוב אבל הבא דיהן שילף עבדו בנו ושלוחו מוהות עד ע"ש בקדנן זה בריפא עי' בקדנן שהכן: בשבועות (שם) ובגבי' ס"ל שם לא יגיד בשלוחו לשבוע הכתוב מדבר ושולי קמיך שריפא דקתא ופיכוחו הכתוב שאמר והוא עד מדבר בשלוחו ועי' בתיוסלמי ושאמנם נכתה שים הבדל גדול בין שמי הבוקשות שלגי' הגמ' שלו הפקדון לומר לגי' ס"ב שלו היו הבשבים מעידין שלא שלא לשלם לשעה הפוקדים הסוברים שלריך הפקדון להעיד עם שבשבים בב"ד כדי לבטל עדותן עי' ס"א ס' ב"ו ופ"ב הם שבשבו עדותן שהי הפקידוהו ממון ושהי הוא בשלל שם לא יגיד ובשמורם ביתוסלמי שם לא יגיד בשמגיד ושביהו שבשה שבל לגי' שבקה דמוהות עד שבקה לגי' שבשל שבועות העדות שהבי הבשבע הבשבר עם הפקדון ס"ב גם הבשבר לגי' בשלל והוא עד שעדות שבעלה מלקחה בעלה כולה בש"ס בתוס' שם: גב"ז (שם): דשבועות (לג:) ושם הגי' מאמר ב"ש שאר דבשם ב"ש ואפ"ב דבשם בית: דשם (לא:) ובגי' השבעה בגמ' שהובאה שבגבי ס' פעמים בשבי ג"ד ואמר מ"ע מפני שחיבים יכולין לחזור ושהובאה שבבוגה בשבים הית ע"ש בוקשה ק"ל ובשהלה בפרים הגי' הבשבע עליהם ס' פעמים בין בב"ד בין שלא מפני ב"ד וכפרו חין חייבים שלא שאה וכו':

הטומאה יצאו אלו שאינן אבות הטומאה: (ב) או דבר שאת למידו בדרך
אחד את למידו בכל דרכים שיש בו מה בהמה טמאה מיוחדת שחלק מנעה
ממשאה ועשאה אב הטומאה לטמא אדם ולטמא בגדים אף איני מרבה אלא
את כיוצא בה ואת מה אני מרבה את מעוט מי חטאת והמרכב שחלק מנען
ממשאן ועשאן אב הטומאה לטמא אדם ולטמא בגדים כשהוא אומר בכל
טמא לרבות את רוב מי חטאת והמשכב ששוה מנען למשאן ועשאן אב
הטומאה לטמא אדם ולטמא בגדים כשהוא אומר בכל טמא לרבות השורף
הפרה ופרים והמשלח את השעיר שהן מטמאין במשא וכשהוא אומר בכל דבר
טמא לרבות הסככות והפרעות והקרי דברי רבי יהודה: (ד) בנבלת חיה
מה תלמוד לומר טמאה שיכול אין לי אלא כולה כזית ממנה מנין תלמוד
לומר טמאה: (ה) בנבלת בהמה מה תלמוד לומר טמאה שיכול אין לי אלא
נבלה עצמה קרנה שערה חיבורה מנין ת"ל טמאה: (ו) בנבלת שרץ מה
תלמוד לומר טמא שיכול אין לי אלא בשרו דמו צירופו עירובו מנין תלמוד
לומר טמא: (ז) ונעלם ממנו ונעלמה ממנו טומאה או יכול ונעלם ממנו מקדש
תלמוד לומר ונעלם ממנו והוא טמא על העלם טומאה הוא חייב אינו חייב
על העלם מקדש דברי רבי עקיבא. רבי אליעזר אומר השרץ ונעלם ממנו
על העלם שרץ הוא חייב אינו חייב על העלם מקדש. רבי ישמעאל אומר
ונעלם ממנו ונעלם ממנו שני פעמים לחייב על העלם טומאה ועל העלם
מקדש: (ח) או כי יגע בטומאת אדם. אדם זה המת. בטומאת אדם זה
טמא מת. טומאתו לרבות זבים וזבות נדות ויולדות. אין לי אלא ימי חומרן

פירוש הראב"ד

מדבר הוינו נעשה לך הטומאה כן לכל הטומאות הוינו נעשה לך לטמא לדם:
ומפ' נתוספת' דסגוונות [פ"ת] דר' עקיבא שמשמע לת נתוס הים גם זו דרים
ריבוי ומיעוטי בכל דבר טמא כיוצא. בנבלת בהמה ובנבלת חיה בנבלת שרץ
מיעט לכל טומאתו מזר וריבה ומצוה הכי מרבה לכל הני ולא מיעט אלא לוכלין
ומקרין וכלי חרס: וכן נראה שהוא ממעט הכותות ופרעות וקרי דר' יהודה הוא
דמרבה להו לקמן וכדי עקיבא ליה ליה: (ג) או דבר שמא לומדו בדרך אחד את
לומדו בכל הדרכים שים הו בלומר שם בנבין לך אתה למד אין אתה יכול ללמד
אלא מה שהוא דומה לו בגמרי. אבל מקישא בכלל ופרט אתה למד וכעין
שפרט אתה מרבה ואתעמ"י שהיינו דומה לפרט בגמרי: ומאן דדריש ריבוי ומיעוטי
כל שכן שהוא מרבה יתר: ואת מה אני מרבה שהוא דומה לו ממש. את
מיעוט מי חטאת והמרכב שחלק מנעו ממשאו ועשאו לך הטומאה לטמא אדם
ולטמא בגדים אין תנין כי זה לריך לפרט. הייט מיעוט מי חטאת דהייט מי
חטאת שהין בהם כדי הזייה קיימת לן שהן מטמאין אדם במגע לטמא לוכלין
ומקרין ולא לטמא בגדים ובמשא חוץ מטמאין כלל ואכי ליתא במסכת כלים
[פ"ל מ"ג] ובמסכת יומא [יד.]. וכוד מי חטאת דהייט מי חטאת שים בהם
כדי הזייה מטמאין אדם במשא לטמא בגדים אבל במגע מטמאין אדם לטמא
לוכלין אבל לא לטמא בגדים. ומלא עתה כי כוד מי חטאת דומין לבהמה לגמרי
שהיא מטמאה בגדים במשא אבל לא במגע לטמא אדם לטמא בגדים. וכן
המרכב כך היא טומאתו כמו כן. ומכה שהלך מגעה ממשאה לענין טומאת
בגדים. ומיעוט מי חטאת פרטיה מנבלה ודומין לבהמ שהן מטמאין אדם
במגע ולא במשא הכא עתה הוא מן המיתה אלך היכא מיעוט מי חטאת מדמיון
נבלה בהמה ומיעט כוד מי חטאת מדמיונה מפני שהוא מגעה למשאה. ואבל
פירסמו שהן דומין ממש לנבלה ומילק מגען ממשאו לענין טומאת בגדים כענין
שבנבלה מה שאין כן במיעוט מי חטאת: עתה כוף אלזך ומעט כי מה שהיכא
מתהלה מיעוט מי חטאת לא דמיון שבנבלה שכאה לותם אבל מדמיון שהרץ
כאהר למדנו: ומפני כי שהרץ כמו כן אבל הוא דומין לגמרי אבל לא ללמוד ממנו
מיעוט מי חטאת שדומין לו לענ"י שאין דומין לנבלה. ויש לנו ללמוד שהרכב
מן שבנבלה שהוא דומה לה ומה שאמר ועשאן אב הטומאה לטמא אדם ולטמא
בגדים לא אמר לטמא בגדים במשא חוץ מטמאין לטמא אדם ולטמא
בגדים לא אמר לטמא בגדים במגע אבל אמר ועשאן אב הטומאה לטמא אדם
ולטמא בגדים במשא ובמגע. מ"מ שניהם לנות הטומאה לטמא אדם ולטמא
בגדים ומלק מגען ממשאן זה לטומאת בגדים שהמשא שאמר מן המגע.
וזה לעיקר הטומאה שהמגע שאמר מן המשא. וזה דומה לשרץ וזה דומה לנבלה:
עתה בשאיל שאמר בהמה מיעט מי חטאת ושאיל מדמיון השרץ. וכוד מי
חטאת שהם מגען למשאו לטמא אדם לכך כלל אותם עם המשא. ושאיל אותם
מנבל טמא. מ"מ היה יכול להשיאם מדמיון שבנבלה כלאהר שאמרנו.
שהם דומה לעפ"י שאין דומין לשרץ אפי' לא היה להם דמיון עם שבנבלה שיהיו
יכולים להשיאם בכל טמא כמו שהוא מרבה לו דמיון עם אחד מן הפרטיים.
ומ"מ הוא בא מכיוני שכללות: וכשהוא אומר [בכל] טמא לרבות הסורף את הפרה
ופרים והמשלח את השעיר שהן מטמאין בגדים כדתנן [זבחים קד:] היו קורעין
אותם בטומאה וכשהוא אומר בכל טמא לרבות הסככות והפרעות וקרי דר' יהודה הוא
דמרבה להו לקמן וכדי עקיבא ליה ליה: (ג) או דבר שמא לומדו בדרך אחד את
לומדו בכל הדרכים שים הו בלומר שם בנבין לך אתה למד אין אתה יכול ללמד
אלא מה שהוא דומה לו בגמרי. אבל מקישא בכלל ופרט אתה למד וכעין
שפרט אתה מרבה ואתעמ"י שהיינו דומה לפרט בגמרי: ומאן דדריש ריבוי ומיעוטי
כל שכן שהוא מרבה יתר: ואת מה אני מרבה שהוא דומה לו ממש. את
מיעוט מי חטאת והמרכב שחלק מנעו ממשאו ועשאו לך הטומאה לטמא אדם
ולטמא בגדים אין תנין כי זה לריך לפרט. הייט מיעוט מי חטאת דהייט מי
חטאת שהין בהם כדי הזייה קיימת לן שהן מטמאין אדם במגע לטמא לוכלין
ומקרין ולא לטמא בגדים ובמשא חוץ מטמאין כלל ואכי ליתא במסכת כלים
[פ"ל מ"ג] ובמסכת יומא [יד.]. וכוד מי חטאת דהייט מי חטאת שים בהם
כדי הזייה מטמאין אדם במשא לטמא בגדים אבל במגע מטמאין אדם לטמא
לוכלין אבל לא לטמא בגדים. ומלא עתה כי כוד מי חטאת דומין לבהמ שהן
מטמאין אדם במגע לטמא בגדים במשא אבל לא במגע לטמא אדם לטמא בגדים. וכן
המרכב כך היא טומאתו כמו כן. ומכה שהלך מגעה ממשאה לענין טומאת
בגדים. ומיעוט מי חטאת פרטיה מנבלה ודומין לבהמ שהן מטמאין אדם
במגע ולא במשא הכא עתה הוא מן המיתה אלך היכא מיעוט מי חטאת מדמיון
נבלה בהמה ומיעט כוד מי חטאת מדמיונה מפני שהוא מגעה למשאה. ואבל
פירסמו שהן דומין ממש לנבלה ומילק מגען ממשאו לענין טומאת בגדים כענין
שבנבלה מה שאין כן במיעוט מי חטאת: עתה כוף אלזך ומעט כי מה שהיכא
מתהלה מיעוט מי חטאת לא דמיון שבנבלה שכאה לותם אבל מדמיון שהרץ
כאהר למדנו: ומפני כי שהרץ כמו כן אבל הוא דומין לגמרי אבל לא ללמוד ממנו
מיעוט מי חטאת שדומין לו לענ"י שאין דומין לנבלה. ויש לנו ללמוד שהרכב
מן שבנבלה שהוא דומה לה ומה שאמר ועשאן אב הטומאה לטמא אדם ולטמא
בגדים לא אמר לטמא בגדים במגע חוץ מטמאין לטמא אדם ולטמא
בגדים לא אמר לטמא בגדים במגע אבל אמר ועשאן אב הטומאה לטמא אדם
ולטמא בגדים במשא ובמגע. מ"מ שניהם לנות הטומאה לטמא אדם ולטמא
בגדים ומלק מגען ממשאן זה לטומאת בגדים שהמשא שאמר מן המגע.
וזה לעיקר הטומאה שהמגע שאמר מן המשא. וזה דומה לשרץ וזה דומה לנבלה:
עתה בשאיל שאמר בהמה מיעט מי חטאת ושאיל מדמיון השרץ. וכוד מי
חטאת שהם מגען למשאו לטמא אדם לכך כלל אותם עם המשא. ושאיל אותם
מנבל טמא. מ"מ היה יכול להשיאם מדמיון שבנבלה כלאהר שאמרנו. אבל כלאהר
שהוא דומה לעפ"י שאין דומין לשרץ אפי' לא היה להם דמיון עם שבנבלה שיהיו
יכולים להשיאם בכל טמא כמו שהוא מרבה לו דמיון עם אחד מן הפרטיים.
ומ"מ הוא בא מכיוני שכללות: וכשהוא אומר [בכל] טמא לרבות הסורף את הפרה
ופרים והמשלח את השעיר שהן מטמאין בגדים כדתנן [זבחים קד:] היו קורעין
אותם בטומאה וכשהוא אומר בכל טמא לרבות הסככות והפרעות וקרי דר' יהודה: *נראה

מסרת התלמוד

*עי' רמב"ם פע"ו מהלכות פרה ובפ"ו ומשנה למלך שם הלכה ט': *שם שכתב דבינו כי הסככות והפרעות הלכה למשה מסיני לריך עיון קלם מגמ' דשם (שם:) שאם משקין שאר שאמרו הסככות ופרעות אין מטמאין אדם לטמא בגדים במגע אלא במשא חוץ מן המת שא

ימי קולן מנין תלמוד לומר לכל טומאתו אשר יטמא לרבות בועל נדה [ס]בה לרבות הבולע נבלת העוף הטהור: (ט) אם נאמרו הקלות למה נאמרו החמורות שאלו נאמרו הקלות. ולא נאמרו החמורות הייתי אומר על הקלות בעולה ויורד על החמורות צריך לומר החמורות או אלו נאמרו החמורות ולא נאמרו הקלות הייתי אומר על החמורות יחא חייב ועל הקלות יהא פטור. צריך לומר הקלות וצריך לומר החמורות: (י) [י]ומנין שאינו מדבר אלא בטומאת מקדש וקדשיו הזהיר וענש על ידי טומאת וחייב קרבן על הטומאה מה עונש ואזהרה אמורין להלן על ידי טומאה בטומאת מקדש וקדשיו אף קרבן שחייב כאן על ידי טומאה בטומאת מקדש וקדשיו: (יא) [י]ומנין שאינו חייב עד שיהא בה ידיעה בתחלה וידיעה בסוף והעלם בינתים ת"ל ונעלם ממנו ונעלם ממנו שני פעמים דברי רבי עקיבא. רבי אומר ונעלם ממנו מכלל ידיעה והוא ידע הרי שתי ידיעות:

פרשה ט יכול הנודר בנזיר ובקרבן יהא מביא קרבן זה תלמוד לומר כי תשבע על שבועה הוא חייב לא שנדר בנזיר ובקרבן: (ב) [י]יכול המהרהר בלב יהא חייב תלמוד לומר בשפתים לא בלב או יכול שאני מוציא את הגומר בלב תלמוד לומר לבטא: (ג) [ס]יכול הנשבע להרע לאחרים יהא חייב תלמוד לומר להרע ולהטיב מה הטבה רשות אף הרעה רשות. יצא הנשבע להרע לאחרים: (ד) יכול הנשבע להרע לעצמו יהא פטור. תלמוד לומר להרע ולהטיב מה הטבה רשות אף הרעה רשות אף אני אביא הנשבע להרע לעצמו שיהא חייב: (ה) יכול שאני מוציא אף הנשבע להטיב לאחרים. וכשהוא אומר או להטיב להטיב אף לאחרים: (ו) או יכול הנשבע לעבור על המצוה יהא חייב תלמוד לומר להרע ולהטיב מה הטבה רשות אף הרעה רשות יצא הנשבע לעבור על המצוה: (ז) אוציא את הנשבע לעבור על המצוה ולא אוציא את הנשבע לקיים את המצוה שהיה בדין שיהא חייב דברי רבי יהודה בן בתירה א"ר יב"ב מה אם הרשות שאין מושבע עליה מהר סיני הרי הוא חייב עליה מצוה שהוא מושבע עליה מהר סיני אינו דין שיהא חייב עליה א"ל לא אם אמרת בשבועת הרשות שכן עשה לאו כהין תאמר בשבועת מצוה שלא עשה בה לאו כהין: (ח) [א]להרע ולהטיב אין לי אלא דברים שיש בהן הרעה והטבה דברים שאין בהן הרעה והטבה מנין תלמוד לומר לבטא אין לי אלא לבא לשעבר מנין תלמוד לומר לכל אשר יבטא דברי רבי עקיבא רבי ישמעאל אומר להרע ולהטיב לבא אמר לו רבי עקיבא אם כן אין לי אלא דברים שיש בהן הרעה והטבה דברים שאין בהן הרעה והטבה מנין אמר לו מריבוי הכתוב אמר לו אם ריבוי הכתוב לכך ריבוי הכתוב לכך: (ט) [ק]האדם בשבועה פרט לאנוס. ונעלם ממנו פרט למזיד. ונעלם ממנו ונעלמה ממנו שבועה או יכול ונעלם ממנו החפץ. תלמוד לומר בשבועה ונעלם ממנו על העלם שבועה הוא חייב אינו חייב על העלם החפץ:

פרק יד ומנין שהוא חייב על כל אחת ואחת תלמוד לומר לאחת לחייב על כל אחת ואחת: (ב) יכול טומאת מקדש וקדשיו שהן בהכרת חייב על כל אחת ואחת. שמיעת הקול וביטוי שפתים שאינן בהכרת לא יהא חייב אלא אחת תלמוד לומר לאחת לחייב על כל אחת ואחת: (ג) יכול על טומאת מקדש וקדשיו לא יהא חייב אלא אחת מנין על טומאת מקדש בפני עצמו ועל טומאת הקודש בפני עצמו אפי' בהעלם אחד מנין שהוא חייב על כל אחת ואחת תלמוד לומר לאחת לחייב על כל אחת ואחת: (ד) יכול על כל טומאת מקדש וקדשיו לא יהא חייב אלא אחת מנין על המקדש בפני עצמו ועל כל טומאת הקודש בפני עצמה אפילו בהעלם אחד מנין שהוא חייב על כל אחת ואחת וגו'. יכול על כל טומאת מקדש לא יהא חייב אלא אחת תלמוד לומר לאחת לחייב על כל אחת ואחת: (ה) כיצד נישמא וידע ונעלמה ממנו הטומאה ונכנס למקדש ויצא וידע. מנין שהוא חייב על כל אחת ואחת תלמוד לומר לאחת לחייב על כל אחת ואחת. יכול על כל טומאת הקודש לא יהא חייב אלא אחת תלמוד לומר לאחת לחייב על כל אחת ואחת וגו': (ו) נשמא וידע ונעלמה ממנו טומאה ואכל את הקודש וידע מנין שהוא חייב על כל אחת ואחת תלמוד לומר לאחת לחייב על כל אחת ואחת: (ז) יכול על טומאת מקדש וקדשיו שהן בהכרת חייב על כל אחת ואחת. שמיעת הקול וביטוי שפתים שאינן בהכרת לא יהא חייב אלא אחת תלמוד לומר לאחת לחייב על כל אחת ואחת:

פרק טו [כ]יצד היו חמשה תובעין אותו ואומרים לו בוא והעידנו שיש לנו ביד פלוני פקדון ותשומת יד וגזל ואבדה שבועה שאיני יודע לכם עדות שיש לכם ביד פלוני פקדון ותשומת יד וגזל ואבדה מנין שהוא חייב על כל אחת ואחת תלמוד לומר לאחת וגו': (ב) יכול מפני שהן חמשה ומנין אפילו אמר לו אדם אחד בוא והעידני שיש לי ביד פלוני פקדון ותשומת יד גזל ואבדה שבועה שאיני יודע לך עדות שיש ביד פלוני פקדון ותשומת יד וגזל ואבדה. מנין שהוא חייב על כל אחת ואחת וגו': (ג) יכול מפני שהן הרבה מיני תביעות. מנין אפילו אמר לו בא והעידני שיש לי ביד פלוני חטין ושעורין וכוסמין. שבועה שאיני יודע לך עדות שיש לך ביד פלוני חטין ושעורין וכוסמין מנין שהוא חייב על כל אחת ואחת וגו': (ד) יכול מפני שהן מינין הרבה מנין אפילו אמר לו בוא והעידני שיש לי ביד פלוני חטין שהפקדתי אצלו אמש ושלפניו שבועה שאיני יודע לך עדות שיש לך ביד פלוני חטין שהפקדת אצלו אמש ושלפניו (ושלפניו) מנין שהוא חייב על כל אחת ואחת וגו': (ה) יכול שמיעת הקול שעשה בה את המזיד כשוגג חייב על כל אחת ואחת. שבועת ביטוי שלא עשה בה את המזיד כשוגג לא יהא חייב אלא אחת תלמוד לומר לאחת לחייב על כל אחת ואחת: (ו) [כ]יצד שבועה שלא אוכל פת חטין ופת שעורין ופת כוסמין ואכל מנין שהוא חייב וגו': (ז) שבועה שלא אשתה יין ושמן ודבש ושתה מנין שהוא חייב וגו':

פרק טז ומנין שהוא מביא אחת על דברים הרבה תלמוד לומר אחת על חטאתו אשר חטא: (ב) [כ]יצד שבועה שלא אשתה ושתה משקים הרבה מנין שאינו חייב אלא אחת תלמוד לומר אחת על חטאתו: (ג) שבועה שלא

פירוש הראב"ד

ומפסק כי מכלן סוליחו מסכי מזכיר לומו כלן ימי קולן: גם לרבות בלע נבלת עוף טהור. ומשנועות פרק ו' [ז:] מקשה והלא למלת גם מיעוטא ומתרץ מפום דכולי מיעוט למכ מיעוט לייתי ליה וכו' כדלימת מתם: (ט) שם נאמרו סקלות למה נאמרו סמורות פי' על כמומאות מסכנלה ומסרץ קלות: ומתם ומזד ומזכה סמורות פי' ומם על כמומאות סקלות מייב קרבן כל מכן על סמורות: שם נאמרו סקלות ולא נאמרו סמורות סייתי לומר סמורות על סקלות בעולה ויורד ועל סמורות בקבועה פי' כולל ומעמא מקדש כדי כול בכרת כמלכ כל מייבי כריתות מבמורה ולולי לא נמפכמו בו ללא כמומאות סקלות כיון מקבנן עולה ויורד מדום כול במייבי כריתות אין לך בו ללא מידושו וסקלות מבמפכמו בו מס בעולה ויורד לבל סמורות כן בכלל מייבי כריתות מכן בקבנן קבוע. ושם נאמרו סמורות ולא נאמרו סקלות סייתי לומר על סמורות מייב קבנן ועל סקלות פעור פי' כולל ומשמורות עלמן מקל לרוכן בעולה ויורד סייתי לומר כי על סקלות יפא פעור לגמרי:

פרשה ט יכול הנודר בנזיר ובקרבן יהא מביא קרבן זה פי' יכול על כל ביטוי שפתים שם לא יקיים לומו ימיל קרבן זה ומשלכ נדרו יהא בכלל זה ת"ל כי מפבע על מכלל פבועמו כול מייב לבל לא למכלל לא למכו בכלן כדרו בלל בלא יהל דברו בלבד כול עובר וכן בכל כבדיים לבל לא למכ בכלן מזיר וקרבן בלל לבבועמ' מפעם"י פעיקר כדרם כול קרבן שם קרבנו לין מייבין עליהם קרבן פבועה: לבל מפסיר בלב וכו' כל פבועה עד סוף פס' בפבועות פ"ג [כו.]:

פרק יד ומנין פכול מייב על כל לחם ולחם פי' על לבו פבלם פלמכנו כבלל קלמר פמיעת קול וביטוי פפתים ופבועת מקדם פלם עפה פלפתן מנין מייבין קרבן על כל לחם ולחם ולחם"י פכלל פלפתן קרבן לחם: (ה) מ"ל וכול יהא ומלם לחם מלבם כילד כמת וידע ונעלמ' ממנו טומלם וכנכנם למקדם וילל וידע מנין פכול מייב על כל לחם מ"ל וכו' וכוליס פכבל לחכיבל בפבועות [לג.]:

פרק יז

מסרת התלמוד

לעי' בכלב"ד פמכלן כוכים כ"ם פימי לנון קילי וכפכם"י בכפועות (קפ.) ועי"ם בפלפי ופי' כ"ם פם לפולי בזמניפם היו פובלות לפמ ז' ימי כדום לבל בפפם לין מלוק בין ימי מם לימי לנון ול"ע מפכל: [ס]בפועות (ז:): [ג]בפועות (ו:): [ס]ג"ז פם (ד:): [ע]בפועות (כו:) ופם הגי' ס"ל לכל לפמ יבעל הלפם בפבועה ועי' יכופלמי בזיר פ"ם ה"ל ועי' פם בגמ' בפי' לב פפם להפוות בכיפפ עם הביפפ פבינפיפפ פפעם המבהכר בלבו להוליל בפפמיו ולא הוליל וביפפ פגמר בלבו בפבועה ומה פפי' בפקפק פיכול לפמול לפמר גמר בלבו וכו' ולין לפכם בדבלי פמול ג"כ גמר בלבו להוליל בפפמיו דל"כ היה לו לפכם דבכיו. כן פי' בעל ק"ל ויש לעיין מדבלי הבל"ם כדיים (ג:) פבפב בפקום פגמר בלב מבני גם ילוף מבני וכוכמי דמבני יד מלך פגמר בלבו ולמכם פם יד מלך עלמו לל מבני קל מבני בגמר בלב זה למבהכר בלבו להוליל בפפמיו ולא הוליל ול"ע: [פ]בפועות (כל.): [ע]בפועות (כה.) ופם (כו.): [ק]ג"ז (פם): [ר]עי' בפועות (לג.) ופם (לו:) לעיין בפועות הפקדון ובכמ"ם הלכות בפועות פ"ו הביא זה בפבועה העדות וכפב מכן כ"מ מפבה היה לעיין בפועה הפקדון ויש ללמוד מפם בפבועה העדות ובלמם מקום דין זה פלא בינינו מן הפקפק. ומלמון בינינו כלפם פגי הילקוט פגרפ כמן לל לך לל לך וכו' עיקר: [ש]בפועות (כב:): [ת]ג"ז (פם):

שלא אוכל ואכל אוכלים הרבה מנין שאינו חייב אלא אחת ונו': (ד) יכול שבועת ביטוי שלא עשה בה את המזיד כשוגג אין חייב אלא אחת שמיעת הקול שעשה בה את המזיד כשוגג יהא חייב על כל אחת ואחת תלמוד לומר אחת ונו': (ד) [א]כיצד היה אחד תובעו ואומר לו בוא והעידני שיש לי ביד פלוני חטים ושעורין וכוסמין שבועה שאיני יודע לך עדות מנין שאינו חייב אלא אחת ונו': (ה) כיצד היה אחד תובעו ואומר לו בא והעידני שיש לי ביד פלוני חטין שהפקדתי אצלו אמש ושלפניו שבועה שאיני יודע לך עדות מנין שאין חייב אלא אחת ונו': (ה) יכול מפני שהוא מין אחד מנין אפילו אמר לו בא והעידני שיש לו ביד פלוני חטין ושעורין וכוסמין שבועה שאיני יודע לך עדות מנין שאינו חייב אלא אחת תלמוד לומר ונו': (ח) יכול מפני שאינם מיני תביעות מנין אפילו אמר לו בוא והעידני שיש לי ביד פלוני פיקדון ותשומת יד וגזל ואבדה שבועה שאין אני יודע לך עדות מנין שאין חייב אלא אחת תלמוד לומר ונו': (ט) יכול מפני שהוא אדם אחד מנין אפילו אמרו לו חמשה באוהעידנו שיש לנו ביד פלוני פיקדון ותשומת יד וגזל ואבדה שבועה שאין אני יודע לכם עדות מנין שאין חייב ונו': (י) יכול שמיעת הקול וביטוי שפתים שאינן בהכרת אינו חייב אלא אחת טומאת מקדש וקדשיו שהם בהכרת יהא חייב על כל אחת ואחת ונו': (יא) כיצד נטמא וידע ונעלמה ממנו טומאה אכל את הקדש ולא ידע ובאחרונה ידע מנין שאינו חייב ונו': (יב) נטמא וידע ונעלמה ממנו טומאה נכנס למקדש ויצא נכנס למקדש ויצא ולא ידע ובאחרונה ידע מנין שאין חייב אלא אחת ונו':

פרק יז [ב]זה הכלל כלל אינו חייב אלא אחת פרט חייב על כל אחת ואחת דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר לא לך ולא לך ולא לך חייב על כל אחת ואחת רבי אלעזר אומר לא לך ולא לך ולא לך שבועה עד שיאמר שבועה באחרונה רבי שמעון אומר עד שיאמר שבועה לכל אחד ואחד רבי עקיבה אומר מאלה יש מאלה חייב ויש מאלה פטור: (ב) [ג]מתוך שנאמר ובנבלתם לא תגעו יכול יהו ישראל חייבין על מגע נבלות ת"ל מאלה יש מאלה חייב יש מאלה פטור: (ג) אוציא את ישראל שאינן מוזהרין על אבות הטומאה כל ימות השנה ולא אוציא את הכהנים שהן מוזהרין על אבות

פירוש הראב"ד

פרק יז רבי עקיבה אומר ויש כי יחטא לחלק מאלה ים מאלה שהוא חייב ויש מאלה שהוא פטור מתוך שכתב כי יחטא ועשה אחת מהן מגע בנבלות עולם ויוכל לעשה' אלא ככתם למקדש ולא לכל את הקדש ת"ל וכו': (ג) תוליח את ישראל שאין מוזהרין על אבות הטומאה כל ימות השנה כי' על מגע את מין מוזהרין כל ימות השנה וכל שכן במגע נבלות. ומה שאמר הכתוב ובנבלתם לא תגעו בגעל הוא לחל בשאר ימות השנה כי כבר נאמר ולאלה תטמאו לחל כהנים שהן מוזהרין על אבות הטומאה כל ימות השנה כי' על כל הטומאות שהוזהרו מן התורה יכול יהו ישראל חייבין על מגע נבלות ת"ל מאלה ונטמאו יכו מגילין הקרן זה שהרי לגי קורח הו כי יגע בטומאת מקדש וקדשיו הו ככהנים בגעל ובטומאת מגעות שהיל וככהנים מוזהרין על טומאת מת כל ימות השנה ת"ל מאלה כלומר על טומאת מקדש וקדשיו ים שהם כרת מה שאין כן במגעות וכן אתה אומר בהכילת מעשר ותרומה בטומאת שהיל ואין שהם כרת שהרין מיעוטא עלייהו: והכילת קדשים בטומאת ודאי שמור יותר מהכילת תרומה כדאיתא בכמה דוכתי: יא"ת תיפוק טומאת קדש טומאת מקדש מנא לן. ליכא למימר דמסיק דמנין אף לכעיל: שהיל ומזהיר על הטומאה ומייב הקרן על הטומאה וכו'. ודי קשיא לך על שהוא מנין אף ולימור תרומה דמזהיר ועניש מיתה וכהא דאמר מאלה יש מאלה למעוטי תרומה ומעשר: ול"ת ליכא למעוטי מקדש הא דאמי למעשרי לא מיבעי לאתויי מעשר יותר מתרומה שהרי בכרת: ול"ת מיעטיה רחמנא דלא תקני בעולה ויוכל לחל בקדשין קטן דאם מקדישין כי אתי גוונא בשבועת בדיליפין מיעוטא דתרומה מינה ולמדין ולימת למעוטי מקדש דלא תקני ליה בעולה ויוכל. ליכא למימר כיון דאתי מיעוטא גבי קרבן כתיב אם ליתת דלמעוטי מקדש מקרבן עולה ויוכל אתת מינה ליה למכתבי למיעוטא גבי דלות ומדכתבי בעשירות שמע מינה לבעוטי מקדש דלא תקני ליה אתם מאום דאתי קושיא דמקשינן בשבועי' לימת למעוטי מקדש דלא תקני ליה אתם מאום דאתי גבי קרבן כתיב דלא בעיקר הטומאה:

פרשה י ויש יוד עשה ופ' ויש לאון זריזות שוא כלומר כאשר יהיה זה הענין יוד שנו: לי נמי מאום דאתי ויש לאון מיותר

מסרת התלמוד

[א]עי' שבועות (לג.): [ב]שבועות (לח.) ועי"ם בפרש"י ותוס' ועי' קידושין (מד.): [ג]עי' למעלה פי"ב מהלכות יו"ד ומהלכות יו: [ד]עי' כריתות (יג:): [ה]עיין כריתות (כז:):

פרשה י [ד]והיה מיד מה יעשה והביא מנין שהוא טעון וידוי ת"ל והתודה ומנין שוידויו על חי נאמר כאן וידוי ונאמר להלן וידוי מה וידוי שנאמר להלן וידויו על חי אף וידוי שנאמר כאן וידויו על חי: (ב) מנין שהוא טעון סמיכה ת"ל עליה. ולהלן נאמר עליו מה עליו אמור להלן טעון סמיכה אף עליה אמור כאן תיטעון סמיכה: (ג) והביא אף לאחר יום הכפורים אשמו נאמר כאן אשמו ונאמר להלן אשמו מה אשמו אמור להלן מותריו נדבה אף אשמו אמור כאן מותריו נדבה: (ד) אשמו על חטאתו מה חטאת מותרו נדבה אף אשם מותרו נדבה: (ה) נקבה לא טומטום ואנדרוגינוס צאן לדבות כל משמע צאן אף החרשת אף השוטה אף הגנסת מן הצאן לא הפלגם כשבה או שעירת עזים לחטאת מה בא זה ללמדנו אם ללמד שאם לא מצא כשבה יביא שעירה (מנין אם לא מצא שעירה יביא כשבה) והלא קל וחומר הוא מה אם החטאת הבאה על כל המצוות שאין לה חילופין עוף יש לה חילופין: (ו) שעירה זו שיש לה חילופין עוף אין לה חילופין שעירה חטאת מצורע תוכיח שיש לה חילופין עוף ואין לה חילופין שעירה: (ז) לא אם אמרת בחטאת מצורע שאין לה חילופין עשירית האיפה תאמר בזו שיש לה חילופין עשירית האיפה אם ירדה לעשירית האיפה לא תרד לשעירה [א"כ מה] ת"ל כשבה או שעירת עזים לחטאת שהיה בדין שיבוא עמה עולה: (ח) הלא דין הוא זה מביא מהשג יד ומצורע מביא מהשג יד מה מצורע מביא שנים תחת אחד אף זה הואיל והעני שלו מביא שנים יהא העשיר שלו מביא שנים תלמוד לומר כשבה או שעירת עזים לחטאת אחת הוא מביא אינו מביא שתים: (ט י) [ה]מחטאתו מחטאתו על חטאתו מה ת"ל מנין אתה אומר מביאין מהקדש כשבה שעירה מהקדש שעירה כשבה מהקדש כשבה ושעירה

תורין ובני יונה מהקדש תורין ובני יונה עשירית האיפה: (י) כיצד הפריש לכשבה או לשעירה העני יביא עוף העני יביא עשירית האיפה הפריש לעשירית האיפה העשיר יביא עוף העשיר יביא כשבה ושעירה הפריש כשבה או שעירה ונסתאבה אם רצה יביא בדמיה עוף. הפריש העוף ונסתאב לא יביא בדמיו עשירית האיפה שאין לעוף פדיון לכך נאמר מחטאתו מחטאתו על חטאתו:

פרק יח ואם לא תגיע ידו די שה אין אומרין לו ללות ולא לעסוק באומנותו [י]יש לו שה ואין לו צרכיו מנין שיביא קרבן עני ת"ל די שה והביא את אשמו אשר חטא שתי תורים או שני בני יונה שנים הוא מביא אינו מביא אחד: (ב) הלא דין הוא זה מביא מהשג יד ומצורע מביא מהשג יד מה מצורע מביא אחד תחת אחד אף זה הואיל והעשיר שלו מביא אחד יהא העני שלו מביא אחד ת"ל שתי תורים או שני בני יונה שנים הוא מביא אינו מביא אחד: (ג) אחד לחטאת ואחד לעולה שתקדום חטאת לעולה שממין חטאת תבא עולה שאם הפריש חטאתו ומת יביאו יורשי עולתו דבר אחר מה ת"ל אחד לחטאת ואחד לעולה שיכול הואיל ושנים באין תחת חטאת יהו שניהם חטאת תלמוד לומר אחד לחטאת אין שניהן חטאת אחד לעולה אין שניהם לעולה: (ד) [י]אחד לחטאת ואחד לעולה והביא שיפרישם הכהן אחד לחטאת ואחד לעולה ומנין אם הפרישם הוא יהא הפרישו הפרש ת"ל אחד לחטאת ואחד לעולה והביא אותם אל הכהן: (ה) והביא[ח] אותם אין לעוף פדיון אל הכהן מלמד שהוא חייב בטיפול הבאתן [ט]והקריב את אשר לחטאת ראשונה מה בא זה ללמדנו אם ללמד שתקדום חטאת לעולה בכל מעשיה והלא כבר נאמר ואת השני יעשה עולה כמשפט אם כן למה נאמר והקריב את אשר לחטאת ראשונה בנין אב לכל החטאות הבאות עם העולות: (ו) בין חטאת העוף עם עולת העוף בין חטאת העוף עם עולת בהמה בין חטאת בהמה עם עולת בהמה חטאות קודמות לעולות הבאות עמהן: (ז) [י]ומלק את ראשו ממול ערפו ממול הרואה את העורף וכן הוא אומר והוא ישב ממולי [כ]לא יבדיל ואם הבדיל פסל: (ח) [ל]והיזה מדם החטאת מעצמה של חטאת על קיר המזבח לא על קיר הכבש לא על קיר היסוד לא על קיר ההיכל [ם]על קיר התחתון יכול על קיר העליון ודין הוא מה אם בהמה שעולתה למטן חטאתה למעלן עוף שעולתו למעלן אינו דין שתהא חטאתו למטן ת"ל והנשאר בדם ימצה אל יסוד המזבח ששירי הדם שלו מתמצים על היסוד ואיזה זה זה קיר התחתון: (ט) חטאת שיהו כל מעשיה לשם חטאת [י]הוא פרט לשמלקו שלא לשמו: (י) [ם]ואת השני יעשה עולה כמשפט כמשפט [ע]עולת בהמה או יכול כמשפט חטאת העוף וכשהוא אומר והקריבו חלק עולה

מן

פירוש הראב"ד

על חטאתו לומר שמוקיף עליה וכולך שכבי שכבים מעות לעשירית שהיפ מחטאתו וכעשיר מוקיף עליהם מעות ומניח כשהם לו תורים לפי מה שהעשיר ולא נאמר מיעוט ויחיה נאמר לפחות מהם לעולה ולחטאת קרבן עשיר מניחו כמו מותר חטאת לכהן כה שיביא קרבן עשיר מניחו ומכרו מעות יפלו לנדבה כמו מותר חטאת

מן החטאת שתמצא אומ' כמשפט כמשפט עלת בהמה מה אם עולת בהמה מן החולין וביום וביד ימנית אף עלת העוף מן החולין וביום וביד ימנית רבי ישמעאל אומר כמשפט. כמשפט חטאת העוף. מה חטאת העוף ממול ערפו אף עלת העוף ממול ערפו רבי אלעזר ב"ר שמעון אומר כמשפט. כמשפט חטאת העוף מה חטאת העוף מוצה ומזה ומזה. אף עולת העוף מוצה ומזה ומזה:

פרק יט [ט]אם לא תשיג ידו לשתי תורים או לשני בני יונה והקריב את קרבנו אשר חטא עשירית האיפה רבי יהודה אומר חביבה מצוה בשעתה שמיד הוא מביא עשירית האיפה ואין ממתינין לו עד שיעשיר ויביא כשבה או שעירה: (ב) ר' אלעזר אומר חביבה מצוה בשעתה שמיד בערכין הוא מביא סלע ואין ממתינין לו עד שיעשיר ויביא חמשים סלעים: (ג) ר' שמעון אומר חביבה מצוה בשעתה שהקטר חלבים כשרין כל הלילה והוחין את השבת בשעתן ואין ממתינין להן שיקרבו עד מוצאי שבת: (ד) והביא את אשר חטא עשירית האיפה אין לי אלא קרבן חובתו עשירית האיפה מנין לקרבן נדבתו עשירית האיפה ת"ל קרבנו עשירית האיפה: (ה) עשירית האיפה אחד מעשרה לשלש סאין שהן שבעה רביעים ועוד סלת מה סלת אמורה להלן מן החטים אף כאן מן החטים. לחטאת שיהא הפרש מעות לשם חטאת. לא ישים עליה שמן נותן הוא על שיריה [ז]לא ישים עליה שמן ואם נתן פסל לא יתן עליה לבונה. יכול אם נתן פסל ת"ל כי חטאת או כי חטאת יכול אפילו נתן עליה שמן תהא כשירה ת"ל היא. ומה ראית להכשיר בלבונה ולפסול בשמן אחר שריבה הכתוב מיעט. מפני מה אני מכשיר בלבונה שהוא יכול ללקטה ופוסל בשמן שאין יכול ללקטו: (ו) [ח]או אינו מדבר אלא בשני כהנים ת"ל עליה. עליה בגופה של מנחה הוא מדבר אינו מדבר בשני כהנים: (ז) או אינו אומר אלא שלא יתן כלי על גבי כלי ת"ל עליה. עליה בגופה של מנחה הוא מדבר לא שיתן כלי על גבי כלי: (ח) [י]כי חטאת היא אמר רבי יהודה הא מנחת כהן גדול אינה חטאת ומעונה לבונה: (ט) והביאה אל הכהן וקמץ הכהן ממנה מלא קומצו את אזכרתה והקטיר המזבח שיהא מקטיר לאישים ומתכוין לשם חטאת שיהו כל מעשיה לשם חטאת [ט]היא פרט לשנקמצה שלא לשמה: (י) וכפר עליו הכהן על חטאתו אשר חטא מאחת מאלה מה ת"ל שיכול החמורים שבהן יהו בכשבה ושעירה הקלים יהו בעוף הקלים שבקלים יהו בעשירית האיפה ת"ל מאחת מאלה (אי) מאחת מאלה להשוות את הקלים לחמורים לכשבה ושעירה ואת החמורים לקלים לעשירית האיפה: (יא) [י]והיתה לכהן כמנחה שתהא עבודת מנחה של כהן שלו או אינו אומר אלא להתיר עשירית האיפה של כהן. מה אני מקיים וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל מנחת נדבתו אבל עשירית האיפה שלו תאכל. ת"ל לכהן כמנחה. הרי היא לכהן כמנחת נדבתו. מה מנחת נדבתו אינה נאכלת. אף עשירית האיפה אינה נאכלת. רבי שמעון אומר והיתה לכהן כמנחה הרי עשירית האיפה של כהן כעשירית האיפה של ישראל. מה עשירית האיפה של ישראל נקמצת. אף זו נקמצת. הקומץ קרב בעצמו והשירים קריבים בעצמם:

פירוש הראב"ד

עולת מוסף שניה ומנחתה מוקין פרכיהן לתוך תיפוק לי מעולת ומנקיט כדתניא דכייתה ואתם מצני לה לתוך מילתה דלי לאו ומקליבו הוא תניא ומלק ומקטיר מה מקטרה גלאסו של מזבח לפ מליקה וכו' כדתניא התם: כי תלעזר בר' שמעון לומר לכשפטר מעלת העוף ממלא מזה ומזה וכו' ופרכינן מלי קאמר ומתרץ לה מה מעלת העוף כשהוא חומה מלאה (כלאם) שתיהו מדיל ממנו חלא מולק בו רוב שניה ומולה ומרויהו ליתני חד מעלת ניתני וכי סיכי דמתרץ לה לתני בריית' כי מתניתין לה לתניך: מה מעלת מזה ומזה ומזה בחבור לף עולת העוף וכו': ולי קשיא לך הא דגמרינן בזבחים [קם:] לומר כ' תלעזר שמעתי שמעדילין בחעלת העוף ומלי לה ידעיל היינו לריך לכשדיל כלומר שתיהו לריך לנסוג בו כעולת העוף ומכל לתניהן מה מעלת העוף בחבור לף עולת העוף בחבור לתוך מעלת העוף לריך לכשדיל: לימה לתניהו הא דלידים הא דלכנים *דהא לומר שמעתי: לי נמי כי קאמר מה מעלת העוף מזה לה יכלה לף עולת העוף לומה בהלה ובגוף ומולה הם יכלה. לע"ג דכתיב ומלק ומקטיר:

פרק יט [יא]מקטר חלבים ואברים כל הלילה וכו': ולימלי התניהן לעיל ומוסיף כן היה יכול להסמוכים עד מולאי שבת ומקטירן לעצ"י כן היה מקטירן בשבת: (ה) מה קולת שתמוכה להלן מניה פי' שמילולים תלמוד לומר כי כמעלת היל כלומר מה מעלת בהמה לילה נפלגת בלבוש: (ו) או לינו מדבר אלא בשני כהנים ת"ל וכו' בגופה של מנחה הכתוב מדבר פי' אלו אומר לא יהיו שני כהנים שניהן מולן יחד לבוש בשני כהנים ת"ל עליה בגופה של מנחה הכתוב מדבר פי' אלו ואלא יחד לבוש בש

פרשה יא נפש לרבות כהן משיח למעילה. כי תמעול מעל. א אין מעילה אלא שינוי וכן הוא אומר וימעלו בה' אלהי אבותם ויזנו אחרי הבעלים. וכן הוא אומר בסוטה ואיש כי תשטה אשתו ומעלה בו מעל: (ב) כי תמעול מעל מקדשי ה'. ב יכול נהנה ולא פגם או פגם ולא נהנה במחובר לקרקע ובשליח שעשה שליחותו תלמוד לומר וחטאה. נאמר כאן חטא. ונאמר חטא בתרומה: (ג) מה חטא האמור בתרומה פגם ונהנה. מה שפגם נהנה. בדבר שפגם בו נהנה פגמו והנאתו כאחד בתלוש מן הקרקע. גובשליח שעשה שליחותו: (ד) אף חטא האמור כאן פגם ונהנה מה שפגם הוא נהנה ובדבר שפגם הוא נהנה ופגמו והנאתו כאחד בתלוש מן הקרקע ובשליח שעשה שליחותו: (ה) אי מה חטא האמור בתרומה אוכל ונהנה אף אין לי אלא אוכל ונהנה מנין אכילתו ואכילת חבירו והנאתו והנאת חבירו. אכילתו והנאת חבירו הנאתו ואכילת חבירו מצטרפים זה עם זה ואפילו לזמן מרובה תלמוד לומר כי תמעול מעל ריבה: (ו) או מה חטא האמור בתרומה לא יצרף שתי אכילות כאחד אף כאן לא יצרף שתי אכילות כאחד. מנין אכל היום ואכל למחר נהנה היום נהנה למחר. נהנה היום ואכל למחר. אכל היום ונהנה למחר. אפילו לאחר שלש שנים בהיעלם אחר מצטרפים זה עם זה. ת"ל תמעול מעל ריבה: (ז) אי מה חטא האמור בתרומה המוציא מהקודש לחול. אף כאן המוציא מהקודש לחול. מנין המוציא מהקודש לקודש מנין לקח קיני זבים קיני זבות וקיני יולדות הביא חטאתו ואשמו ופסחו מן הקודש. והשוקל שקלו מן הקודש. כיון שלקח מעל דברי רבי שמעון ג וחכמים אומרים לא מעל עד שיזרקו דמם תלמוד לומר כי תמעול מעל ריבה: (ח) ד בשגגה פרט למזיד והלא דין הוא ומה אם שאר מצות שזדונן כרת פטר בהם את המזיד. מעילה שאין זדונה כרת אינו דין שיפטור בהם את המזיד. לא אם אמרת בשאר מצות שאינן בעון מיתה. תאמר במעילה שהיא בעון מיתה. הואיל והיא בעון מיתה לא יפטור בה את המזיד. תלמוד לומר בשגגה פרט למזיד: (ט) אמר רבי אליעזר זה בא על חטא וחטאת באה על חטא. מה חטא אינה באה על הזדון כשגגה אף זה לא יביא על הזדון כשגגה: (י) או כלך לדרך זו זה קרוי אשם. ושאר אשמות קרויים אשם. מה שאר אשמות באים על זדון כשגגה

פירוש הראב"ד

לכהן כמנחה ולא לחיצים כמנחה כלומר לעבודת הכהן חציו זו כמנחת יכהל לחצי להקטרת החיצים חיצה כמנחת יכהל:

פרשה יא חין מעילה אלא שינוי פי' המשכם מקדש לפי שאין לשון מעילה מפורש ומשמ סייעתי לומר כי מעילה זו כמעילת הפקדון שהוא לף בכופר מוד וכשהם שכר שכיר וכשקדם כמו כן שם לשכר כי עלי מנה לכדק כדיק וכפר יפה מציא לשם מעילות שכרי ממעט את המקדש. לי נמי שם שפא בשמירת הפקדונות שיפה נקרא ג"כ מועל ומציא קכנן לכך אין מעילה אלא שינוי כגון שנטל מגזבר פכועה ונקט שום דבר לעלמו או שם נעל לפנן או קורם על המקדש וכשהם נתוך ניתו שם אינו (מזכר) [נייכר] ונעלה מרשות המקדש על מנת לטוליאה לאולין כיון שנעלה מיד מעל שכשר שינה אומה: וכן הוא אומר ויימעלו בני ישראל בחלבי החרם ויזנו אחרי הבעלים כלומר שינו וגם הפליטו יהחם בחלבים חחרים. וכן הוא אומר כי תמעה תמעו ומעלה זו מעל שהפליטה שכיבתו בחים חחר: (ב) פוגם ואינו נהנה כגון שהזיק את המקדש ולא נהנה כלום נהנה ולא פגם כגון שילבנם שילוק על קדם או נתכסה בעלית על המקדש ונהנה פכועה והפלוק לא נפגם בשום פכועה: ונאמר מעל בתכועה לכתיב ולא יפעלו עליו מעל וכל זר לא יאכל קדש: (ג) מה מעל האמור בתכועה פוגם תכועה נהנה ממנה בהליתה ובתלום מן הקרקע שהין בתכועה חלם על האמוכר שכרי נוכן ויקד כתיבי בתכועה ונפליט שעשה שליחותו שכרי האוכל כביו על מביכו שלא מדעתו חיכה תכועה לכתיב כן תביאו גם אתם לכבות שלוחכם ואם אתם לדעתכם לף שלוחכם לדעתכם: (ד) לף מעל האמור כאן פוגם ונהנה ואם אתם שפוגם ונהנה למעוטי מי שנטל קדוש על הקדש ונקע בו עלים על מביכו ובגנב בשום פכועה שהנקיע הוא הפוגם ולא נהנה לף בנקיעה ולא בעופה שכרי לף ידעו בו בעלים. לי נמי שהנקע עלי הקדש לו עלי שפקר לעפ"י שים הלף בנקיעה אין הפלף עלי. ובדבר שפגם בו נהנה למעוטי נקע בקדוש בפכועה ונקע חיכים על הקדש בפכועה. ופגמו והנאתו כאחד למעוטי נקע בפכועה ואחר כך פגמו בפכועה שלא על ידי הנקיעה שעפ"י שהלף ושפגימם בדבר אחד חיכו כאחד. ובשליח שעשה שליחותו למעוטי מי שאמר לשלוחו קנה לי אתכוג וקנה לו רמון. ולמעוטי נמי שלא לי מעות מן השלוח ובשיא לו (מן השלוח ובשיא לו) מן השלוקניתי לעפ"י שהניחם הקדש שכי לף עשה שליחותו ממש: ות"ת כיון דבעינן פוגם ונהנה מי שנתן שום פכועה של הקדש לשניכו לאחי מעל ושלא שפוגם היכו נהנה ועוד שליח שלא עשה שליחותו לאחי מעל השליח ושלא השליח פוגם והיכו נהנה ואיכא למימר כיון דאתנה שהלף שום פכועה לשניכו שהלף שהוא לעפ"י שהניחם שנתן פכועה (ואתנה)[ומשנה] לאחם לשולין ואעפ"י שחוזר ונותן הקמח לבעלים שהלשוני כמו שנותן ממנה ממלו שיל וכבר מעל בם משמע ממקו: (ה) לי מה חטא האמור בתכועה, שכל ונהנה פי' הוא עלמו שכל שהכועה, בפכועה, ונהנה ממנה שכיא ואים כי יאכל קדש בשגגה ויסף חמישיתו. ואם שהכילה לפועלין ולאוהבים היכו משלם כלום שלא הן משלמין קדן ואומם ואוא משלם לשם דמי שעודתם. ושכי ליתא בתכועות [פ"ו מ"ג]: ומנין שהכילתו ואכילת שניכו ת"ל תמעול מעל ריבה: ולי קשיא הא הא שמעת שהכילת שניכו לאודם מיפיב. שהכילתו ואכילת שניכו מעבעל לי קשיא מידי דמתנת שקדש לפניכו שיפה שפקר לן לעיכוב דכל מהנה לשניכו שהנהנתו ושהלת שניכו כדאמרן: לף ניכף שתי שהכילות כאחת פי' דבעינן שהכילת כזית בכדי שהכילת פרס ומנין שאפילו בעינן סזה מעטרפין ת"ל תמעול וכו' ומעילה פ' סנהם [יט.] מפרש למאי שלכתא שקבי מעל' לפוטה ולעז"ז ולתרומה: (ו) כיון שלקח הבהמה מעל וכו' וחכמים אומרים עד שיזרקו דמים קשיא לי מאי שנא הכא דבעינן זריקת דמים ומאי שנא בשאר מעילות דמהמע לקיחת הפיכות: ואיכא למימר דשאר מילות שקדש לפוכין מהיכו לשון קדש לקדש. ותו קשיא לי הא תנן בשקלים פ"ג [מ"ג] שנותן שקלו לשניכו לשקול על ידו ושקלו על ידי עלמו אם נתרמה תרומה מעל ושפשקל שאריתי תנן שפוכל שקלו ממעות שקדש אם נתרמה התרומה מעל ותניא (דבריים) [דבי רבי] אם נתקדשו שהמה וכו' ועלה לקדש [בי כוהלמי עי"ש] לפי' נתקדשו שהמה לאחרי מעל אלו נגב שרתו של שבו ושאתה לקדש לבעלים שהשתוים עלמה ואני ליה דמשוייה של בית רבן גמליאל שהיה מתכוין ודומיא לקופה של תרומה שלא יפול לבהמים לפי שאין מועלין בשיהם וכי כפולין לפי לכי אחיל לאחר מועלין המשוייה היה מבזין ותורמו לשמו לאחר יום מעילה אין התרומה וכשהים שהכי לף בתרומה עלמה היה מעילה אין לבעלים עד שתתקבל שבהמה כי אז יאחר מפוש נתת רום לבעלים לף נגמר לבעלים עד שתתקבל שבהמה ומה שהמר לשון קבלו שמעות לפני המקום. ושמקבלו לשילתא לקדשין ומה שהמר לשון לפני המקום. ות"ת מפני נתת רום ת"ל אין לו נתת רום ת"ל אין מתוך שנתנו ג"ז זמן למשכן ולא משכנו כאלו נהנה: ושמתא קשיא לי לתנא דידן מאי שנא כיפא ומאי שנא שלא קיפא כיון דכיפא שמיא לשם כשהנה שהקדש מפני שלא משכנוהו ומפוש שכי כיון שהתרומה שתרומה מיד מעל לשם כן קיפא נמי לשלא משכנוהו למשכן וכיון שכשיל עלמו שהקדש שלא משכנו לותו שפוא כמו שהנה: (ח) תאמר בשעילה שקיפא נעון מיתה וכו' כ' קאני לה לתניא הזיד בשעילה כ' לומר בזיתה ושהמים לומרים בזאהרה ואהזיר ת"ט דרבי נמר שלא שלא מתרומה וכו' ושכי ליתא שהנהנתין ס' שהנהרין [פ"נ.]: ושקשיא לי מוכא שלי מומר' דמיתה שכרת. ושלשה שהמיתה יותר קרוב מן שכרת שהכרת כמו שהוא שת שהני יניו כמו שת"ל זיל שת שהמיתה שהם שהוא מיתה כרת לכתיב לכל שהכרת שהוא שהיה שהקדש שהקדשתי לכל לדם שמוכים שהם יצא מכם עשרים שלין לדם נעגם בהם נשלהו שהים מלין לשלק שהותיו כי כ' לפל לשיב המיתה לין ממתינין לו עד כלן שלא שהכרת בניו נעגשין כלכתיב עריכים יעותו לפל המיתה לין בניו נעגשין על ידו ושפשהי פ"ג [לג:] שקל' כלי תנא מעיקרא לעילתא ליש כרת ולבסוף לעילתא ליש מיתה ומתרת לה כלעיתא כתם ושהם נמי מפרשי לה מומרי לשהיכו לעילתא שכא כגון שהעשק ושלין שהכוין לשייב בשעילה שה שלין כן בשהר שלות כגון שהת שלא דרך שהניהים פותחים בקלין ושמוכין ומפרשים קלת שהומות ושלים לשהים ושהלימין לותם: (י) מה שהר לשהות שלין על סזדון כשגגה פי' לשם גזלות לשם מעילות לשם שהשם שהופה שהם נעון מיתה פי' מיתה וכרת שהיכם קרויין עון מיתה:

פרק כ

א עיין מעילה (יח.) שהם שני' לפיהך לין מעל שלא שהוי וכה"ש לים לים וגו' ולומר שהביהם ל"ע לפי ני' דהכא: ב שהם (ע"ב) ונרסי' שם בשהת דשלכל היום וכו' ושהמעל וכו' ושמעילה פ' שנהם [יט.] מפרש למאי שלכתא שקבי מעל' מעיל' לפוטה ולעז"ז ולתרומה: (ו) כיון שלקח הבהמה מעל וכו' וחכמים אומרים עד שיזרקו דמים קשיא לי מאי שנא הכא דבעינן זריקת דמים ומאי שנא בשאר מעילות דמהמע לקיחת הפיכות: ואיכא למימר דשאר מילות שקדש לפוכין מהיכו לשון קדש לקדש. ותו קשיא לי הא תנן בשקלים פ"ג [מ"ג] שנותן שקלו לשניכו לשקול על ידו ושקלו על ידי עלמו אם נתרמה תרומה מעל ושפשקל שאריתי תנן שפוכל שקלו ממעות שקדש אם נתרמה התרומה מעל ותניא (דבריים) [דבי רבי] אם נתקדשו שהמה וכו' ועלה לקדש [בי כוהלמי עי"ש] לפי' נתקדשו שהמה לאחרי מעל אלו נגב שרתו של שבו ושאתה לקדש לבעלים שהשתוים עלמה ואני ליה דמשוייה של בית רבן גמליאל שהיה מתכוין ודומיא לקופה של תרומה שלא יפול לבהמים לפי שאין מועלין בשיהם וכי כפולין לפי לכי אחיל לאחר מועלין המשוייה היה מבזין ותורמו לשמו לאחר יום מעילה אין התרומה וכשהים שהכי לף בתרומה עלמה היה מעילה אין לבעלים עד שתתקבל שבהמה כי אז יאחר מפוש נתת רום לבעלים לף נגמר לבעלים עד שתתקבל שבהמה ומה שהמר לשון קבלו שמעות לפני המקום. ושמקבלו לשילתא לקדשין ומה שהמר לשון לפני המקום. ות"ת מפני נתת רום ת"ל אין לו נתת רום ת"ל אין מתוך שנתנו ג"ז זמן למשכן ולא משכנו כאלו נהנה: ושמתא קשיא לי לתנא דידן מאי שנא כיפא ומאי שנא שלא קיפא כיון דכיפא שמיא לשם כשהנה שהקדש מפני שלא משכנוהו ומפוש שכי כיון שהתרומה שתרומה מיד מעל לשם כן קיפא נמי לשלא משכנוהו למשכן וכיון שכשיל עלמו שהקדש שלא משכנו לותו שפוא כמו שהנה: (ח) תאמר בשעילה שקיפא נעון מיתה וכו' כ' קאני לה לתניא הזיד בשעילה כ' לומר בזיתה ושהמים לומרים בזאהרה ואהזיר ת"ט דרבי נמר שלא שלא מתרומה וכו' ושכי ליתא שהנהנתין ס' שהנהרין [פ"נ.]: ושקשיא לי מוכא שלי מומר' דמיתה שכרת. ושלשה שהמיתה יותר קרוב מן שכרת שהכרת כמו שהוא שת שהני יניו כמו שת"ל זיל שת שהמיתה שהם שהוא מיתה כרת לכתיב לכל שהכרת שהוא שהיה שהקדש שהקדשתי לכל לדם שמוכים שהם יצא מכם עשרים שלין לדם נעגם בהם נשלהו שהים מלין לשלק שהותיו כי כ' לפל לשיב המיתה לין ממתינין לו עד כלן שלא שהכרת בניו נעגשין כלכתיב עריכים יעותו לפל המיתה לין בניו נעגשין על ידו ושפשקל' פ"ג [לג:] שקל' כלי תנא מעיקרא לעילתא ליש כרת ולבסוף לעילתא ליש מיתה ומתרת לה כלעיתא כתם ושהם נמי מפרשי לה מומרי לשהיכו לעילתא שכא כגון שהעשק ושלין שהכוין לשייב בשעילה שה שלין כן בשהר שלות כגון שהת שלא דרך שהניהים פותחים בקלין ושמוכין ומפרשים קלת שהומות ושלים לשהים ושהלימין לותם: (י) מה שהר לשהות שלין על סזדון כשגגה פי' לשם גזלות לשם מעילות לשם שהשם שהופה שהם נעון מיתה פי' מיתה וכרת שהיכם קרויין עון מיתה:

פרק כ

ג עיין מעילה (יח.) שהם שני' לפיהך לין מעל שלא שהוי וכה"ש לים לים וגו' ולומר שהביהם ל"ע לפי ני' דהכא: ד שהם (ע"ב) ונרסי' שם בשהת דשלכל היום וכו' ושהמעל וכו' ושמעילה פ' שנהם [יט.] מפרש למאי שלכתא שקבי מעל' מעיל' לפוטה ולעז"ז ולתרומה: (ו) כיון שלקח הבהמה מעל וכו' וחכמים אומרים עד שיזרקו דמים קשיא לי מאי שנא הכא דבעינן זריקת דמים ומאי שנא בשאר מעילות דמהמע לקיחת הפיכות: ואיכא למימר דשאר מילות שקדש לפוכין מהיכו לשון קדש לקדש. ותו קשיא לי הא תנן בשקלים פ"ג [מ"ג] שנותן שקלו לשניכו לשקול על ידו ושקלו על ידי עלמו אם נתרמה תרומה מעל ושפשקל שאריתי תנן שפוכל שקלו ממעות שקדש אם נתרמה התרומה מעל ותניא (דבריים) [דבי רבי] אם נתקדשו שהמה וכו' ועלה לקדש [בי כוהלמי עי"ש] לפי' נתקדשו שהמה לאחרי מעל אלו נגב שרתו של שבו ושאתה לקדש לבעלים שהשתוים עלמה ואני ליה דמשוייה של בית רבן גמליאל שהיה מתכוין ודומיא לקופה של תרומה שלא יפול לבהמים לפי שאין מועלין בשיהם וכי כפולין לפי לכי אחיל לאחר מועלין המשוייה היה מבזין ותורמו לשמו לאחר יום מעילה אין התרומה וכשהים שהכי לף בתרומה עלמה היה מעילה אין לבעלים עד שתתקבל שבהמה כי אז יאחר מפוש נתת רום לבעלים לף נגמר לבעלים עד שתתקבל שבהמה ומה שהמר לשון קבלו שמעות לפני המקום. ושמקבלו לשילתא לקדשין ומה שהמר לשון לפני המקום. ות"ת מפני נתת רום ת"ל אין לו נתת רום ת"ל אין מתוך שנתנו ג"ז זמן למשכן ולא משכנו כאלו נהנה: ושמתא קשיא לי לתנא דידן מאי שנא כיפא ומאי שנא שלא קיפא כיון דכיפא שמיא לשם כשהנה שהקדש מפני שלא משכנוהו ומפוש שכי כיון שהתרומה שתרומה מיד מעל לשם כן קיפא נמי לשלא משכנוהו למשכן וכיון שכשיל עלמו שהקדש שלא משכנו לותו שפוא כמו שהנה: (ח) תאמר בשעילה שקיפא נעון מיתה וכו' כ' קאני לה לתניא הזיד בשעילה כ' לומר בזיתה ושהמים לומרים בזאהרה ואהזיר ת"ט דרבי נמר שלא שלא מתרומה וכו' ושכי ליתא שהנהנתין ס' שהנהרין [פ"נ.]: ושקשיא לי מוכא שלי מומר' דמיתה שכרת. ושלשה שהמיתה יותר קרוב מן שכרת שהכרת כמו שהוא שת שהני יניו כמו שת"ל זיל שת שהמיתה שהם שהוא מיתה כרת לכתיב לכל שהכרת שהוא שהיה שהקדש שהקדשתי לכל לדם שמוכים שהם יצא מכם עשרים שלין לדם נעגם בהם נשלהו שהים מלין לשלק שהותיו כי כ' לפל לשיב המיתה לין ממתינין לו עד כלן שלא שהכרת בניו נעגשין כלכתיב עריכים יעותו לפל המיתה לין בניו נעגשין על ידו ושפשקל' פ"ג [לג:] שקל' כלי תנא מעיקרא לעילתא ליש כרת ולבסוף לעילתא ליש מיתה ומתרת לה כלעיתא כתם ושהם נמי מפרשי לה מומרי לשהיכו לעילתא שכא כגון שהעשק ושלין שהכוין לשייב בשעילה שה שלין כן בשהר שלות כגון שהת שלא דרך שהניהים פותחים בקלין ושמוכין ומפרשים קלת שהומות ושלים לשהים ושהלימין לותם: (י) מה שהר לשהות שלין על סזדון כשגגה פי' לשם גזלות לשם מעילות לשם שהשם שהופה שהם נעון מיתה פי' מיתה וכרת שהיכם קרויין עון מיתה:

ה עיין מעילה (יח.) שהם שני' לפיהך לין מעל שלא שהוי וכה"ש לים לים וגו' ולומר שהביהם ל"ע לפי ני' דהכא: ו שהם (ע"ב) ונרסי' שם בשהת דשלכל היום וכו' ושהמעל וכו' ושמעילה פ' שנהם [יט.] מפרש למאי שלכתא שקבי מעל' מעיל' לפוטה ולעז"ז ולתרומה: (ו) כיון שלקח הבהמה מעל וכו' וחכמים אומרים עד שיזרקו דמים קשיא לי מאי שנא הכא דבעינן זריקת דמים ומאי שנא בשאר מעילות דמהמע לקיחת הפיכות: ואיכא למימר דשאר מילות שקדש לפוכין מהיכו לשון קדש לקדש. ותו קשיא לי הא תנן בשקלים פ"ג [מ"ג] שנותן שקלו לשניכו לשקול על ידו ושקלו על ידי עלמו אם נתרמה תרומה מעל ושפשקל שאריתי תנן שפוכל שקלו ממעות שקדש אם נתרמה התרומה מעל ותניא (דבריים) [דבי רבי] אם נתקדשו שהמה וכו' ועלה לקדש [בי כוהלמי עי"ש] לפי' נתקדשו שהמה לאחרי מעל אלו נגב שרתו של שבו ושאתה לקדש לבעלים שהשתוים עלמה ואני ליה דמשוייה של בית רבן גמליאל שהיה מתכוין ודומיא לקופה של תרומה שלא יפול לבהמים לפי שאין מועלין בשיהם וכי כפולין לפי לכי אחיל לאחר מועלין המשוייה היה מבזין ותורמו לשמו לאחר יום מעילה אין התרומה וכשהים שהכי לף בתרומה עלמה היה מעילה אין לבעלים עד שתתקבל שבהמה כי אז יאחר מפוש נתת רום לבעלים לף נגמר לבעלים עד שתתקבל שבהמה ומה שהמר לשון קבלו שמעות לפני המקום. ושמקבלו לשילתא לקדשין ומה שהמר לשון לפני המקום. ות"ת מפני נתת רום ת"ל אין לו נתת רום ת"ל אין מתוך שנתנו ג"ז זמן למשכן ולא משכנו כאלו נהנה: ושמתא קשיא לי לתנא דידן מאי שנא כיפא ומאי שנא שלא קיפא כיון דכיפא שמיא לשם כשהנה שהקדש מפני שלא משכנוהו ומפוש שכי כיון שהתרומה שתרומה מיד מעל לשם כן קיפא נמי לשלא משכנוהו למשכן וכיון שכשיל עלמו שהקדש שלא משכנו לותו שפוא כמו שהנה: (ח) תאמר בשעילה שקיפא נעון מיתה וכו' כ' קאני לה לתניא הזיד בשעילה כ' לומר בזיתה ושהמים לומרים בזאהרה ואהזיר ת"ט דרבי נמר שלא שלא מתרומה וכו' ושכי ליתא שהנהנתין ס' שהנהרין [פ"נ.]: ושקשיא לי מוכא שלי מומר' דמיתה שכרת. ושלשה שהמיתה יותר קרוב מן שכרת שהכרת כמו שהוא שת שהני יניו כמו שת"ל זיל שת שהמיתה שהם שהוא מיתה כרת לכתיב לכל שהכרת שהוא שהיה שהקדש שהקדשתי לכל לדם שמוכים שהם יצא מכם עשרים שלין לדם נעגם בהם נשלהו שהים מלין לשלק שהותיו כי כ' לפל לשיב המיתה לין ממתינין לו עד כלן שלא שהכרת בניו נעגשין כלכתיב עריכים יעותו לפל המיתה לין בניו נעגשין על ידו ושפשקל' פ"ג [לג:] שקל' כלי תנא מעיקרא לעילתא ליש כרת ולבסוף לעילתא ליש מיתה ומתרת לה כלעיתא כתם ושהם נמי מפרשי לה מומרי לשהיכו לעילתא שכא כגון שהעשק ושלין שהכוין לשייב בשעילה שה שלין כן בשהר שלות כגון שהת שלא דרך שהניהים פותחים בקלין ושמוכין ומפרשים קלת שהומות ושלים לשהים ושהלימין לותם: (י) מה שהר לשהות שלין על סזדון כשגגה פי' לשם גזלות לשם מעילות לשם שהשם שהופה שהם נעון מיתה פי' מיתה וכרת שהיכם קרויין עון מיתה:

ז עיין מעילה (יח.) שהם שני' לפיהך לין מעל שלא שהוי וכה"ש לים לים וגו' ולומר שהביהם ל"ע לפי ני' דהכא: ח שהם (ע"ב) ונרסי' שם בשהת דשלכל היום וכו' ושהמעל וכו' ושמעילה פ' שנהם [יט.] מפרש למאי שלכתא שקבי מעל' מעיל' לפוטה ולעז"ז ולתרומה: (ו) כיון שלקח הבהמה מעל וכו' וחכמים אומרים עד שיזרקו דמים קשיא לי מאי שנא הכא דבעינן זריקת דמים ומאי שנא בשאר מעילות דמהמע לקיחת הפיכות: ואיכא למימר דשאר מילות שקדש לפוכין מהיכו לשון קדש לקדש. ותו קשיא לי הא תנן בשקלים פ"ג [מ"ג] שנותן שקלו לשניכו לשקול על ידו ושקלו על ידי עלמו אם נתרמה תרומה מעל ושפשקל שאריתי תנן שפוכל שקלו ממעות שקדש אם נתרמה התרומה מעל ותניא (דבריים) [דבי רבי] אם נתקדשו שהמה וכו' ועלה לקדש [בי כוהלמי עי"ש] לפי' נתקדשו שהמה לאחרי מעל אלו נגב שרתו של שבו ושאתה לקדש לבעלים שהשתוים עלמה ואני ליה דמשוייה של בית רבן גמליאל שהיה מתכוין ודומיא לקופה של תרומה שלא יפול לבהמים לפי שאין מועלין בשיהם וכי כפולין לפי לכי אחיל לאחר מועלין המשוייה היה מבזין ותורמו לשמו לאחר יום מעילה אין התרומה וכשהים שהכי לף בתרומה עלמה היה מעילה אין לבעלים עד שתתקבל שבהמה כי אז יאחר מפוש נתת רום לבעלים לף נגמר לבעלים עד שתתקבל שבהמה ומה שהמר לשון קבלו שמעות לפני המקום. ושמקבלו לשילתא לקדשין ומה שהמר לשון לפני המקום. ות"ת מפני נתת רום ת"ל אין לו נתת רום ת"ל אין מתוך שנתנו ג"ז זמן למשכן ולא משכנו כאלו נהנה: ושמתא קשיא לי לתנא דידן מאי שנא כיפא ומאי שנא שלא קיפא כיון דכיפא שמיא לשם כשהנה שהקדש מפני שלא משכנוהו ומפוש שכי כיון שהתרומה שתרומה מיד מעל לשם כן קיפא נמי לשלא משכנוהו למשכן וכיון שכשיל עלמו שהקדש שלא משכנו לותו שפוא כמו שהנה: (ח) תאמר בשעילה שקיפא נעון מיתה וכו' כ' קאני לה לתניא הזיד בשעילה כ' לומר בזיתה ושהמים לומרים בזאהרה ואהזיר ת"ט דרבי נמר שלא שלא מתרומה וכו' ושכי ליתא שהנהנתין ס' שהנהרין [פ"נ.]: ושקשיא לי מוכא שלי מומר' דמיתה שכרת. ושלשה שהמיתה יותר קרוב מן שכרת שהכרת כמו שהוא שת שהני יניו כמו שת"ל זיל שת שהמיתה שהם שהוא מיתה כרת לכתיב לכל שהכרת שהוא שהיה שהקדש שהקדשתי לכל לדם שמוכים שהם יצא מכם עשרים שלין לדם נעגם בהם נשלהו שהים מלין לשלק שהותיו כי כ' לפל לשיב המיתה לין ממתינין לו עד כלן שלא שהכרת בניו נעגשין כלכתיב עריכים יעותו לפל המיתה לין בניו נעגשין על ידו ושפשקל' פ"ג [לג:] שקל' כלי תנא מעיקרא לעילתא ליש כרת ולבסוף לעילתא ליש מיתה ומתרת לה כלעיתא כתם ושהם נמי מפרשי לה מומרי לשהיכו לעילתא שכא כגון שהעשק ושלין שהכוין לשייב בשעילה שה שלין כן בשהר שלות כגון שהת שלא דרך שהניהים פותחים בקלין ושמוכין ומפרשים קלת שהומות ושלים לשהים ושהלימין לותם: (י) מה שהר לשהות שלין על סזדון כשגגה פי' לשם גזלות לשם מעילות לשם שהשם שהופה שהם נעון מיתה פי' מיתה וכרת שהיכם קרויין עון מיתה:

ט עיין מעילה (יח.) שהם שני' לפיהך לין מעל שלא שהוי וכה"ש לים לים וגו' ולומר שהביהם ל"ע לפי ני' דהכא: י שהם (ע"ב) ונרסי' שם בשהת דשלכל היום וכו' ושהמעל וכו' ושמעילה פ' שנהם [יט.] מפרש למאי שלכתא שקבי מעל' מעיל' לפוטה ולעז"ז ולתרומה: (ו) כיון שלקח הבהמה מעל וכו' וחכמים אומרים עד שיזרקו דמים קשיא לי מאי שנא הכא דבעינן זריקת דמים ומאי שנא בשאר מעילות דמהמע לקיחת הפיכות: ואיכא למימר דשאר מילות שקדש לפוכין מהיכו לשון קדש לקדש. ותו קשיא לי הא תנן בשקלים פ"ג [מ"ג] שנותן שקלו לשניכו לשקול על ידו ושקלו על ידי עלמו אם נתרמה תרומה מעל ושפשקל שאריתי תנן שפוכל שקלו ממעות שקדש אם נתרמה התרומה מעל ותניא (דבריים) [דבי רבי] אם נתקדשו שהמה וכו' ועלה לקדש [בי כוהלמי עי"ש] לפי' נתקדשו שהמה לאחרי מעל אלו נגב שרתו של שבו ושאתה לקדש לבעלים שהשתוים עלמה ואני ליה דמשוייה של בית רבן גמליאל שהיה מתכוין ודומיא לקופה של תרומה שלא יפול לבהמים לפי שאין מועלין בשיהם וכי כפולין לפי לכי אחיל לאחר מועלין המשוייה היה מבזין ותורמו לשמו לאחר יום מעילה אין התרומה וכשהים שהכי לף בתרומה עלמה היה מעילה אין לבעלים עד שתתקבל שבהמה כי אז יאחר מפוש נתת רום לבעלים לף נגמר לבעלים עד שתתקבל שבהמה ומה שהמר לשון קבלו שמעות לפני המקום. ושמקבלו לשילתא לקדשין ומה שהמר לשון לפני המקום. ות"ת מפני נתת רום ת"ל אין לו נתת רום ת"ל אין מתוך שנתנו ג"ז זמן למשכן ולא משכנו כאלו נהנה: ושמתא קשיא לי לתנא דידן מאי שנא כיפא ומאי שנא שלא קיפא כיון דכיפא שמיא לשם כשהנה שהקדש מפני שלא משכנוהו ומפוש שכי כיון שהתרומה שתרומה מיד מעל לשם כן קיפא נמי לשלא משכנוהו למשכן וכיון שכשיל עלמו שהקדש שלא משכנו לותו שפוא כמו שהנה: (ח) תאמר בשעילה שקיפא נעון מיתה וכו' כ' קאני לה לתניא הזיד בשעילה כ' לומר בזיתה ושהמים לומרים בזאהרה ואהזיר ת"ט דרבי נמר שלא שלא מתרומה וכו' ושכי ליתא שהנהנתין ס' שהנהרין [פ"נ.]: ושקשיא לי מוכא שלי מומר' דמיתה שכרת. ושלשה שהמיתה יותר קרוב מן שכרת שהכרת כמו שהוא שת שהני יניו כמו שת"ל זיל שת שהמיתה שהם שהוא מיתה כרת לכתיב לכל שהכרת שהוא שהיה שהקדש שהקדשתי לכל לדם שמוכים שהם יצא מכם עשרים שלין לדם נעגם בהם נשלהו שהים מלין לשלק שהותיו כי כ' לפל לשיב המיתה לין ממתינין לו עד כלן שלא שהכרת בניו נעגשין כלכתיב עריכים יעותו לפל המיתה לין בניו נעגשין על ידו ושפשקל' פ"ג [לג:] שקל' כלי תנא מעיקרא לעילתא ליש כרת ולבסוף לעילתא ליש מיתה ומתרת לה כלעיתא כתם ושהם נמי מפרשי לה מומרי לשהיכו לעילתא שכא כגון שהעשק ושלין שהכוין לשייב בשעילה שה שלין כן בשהר שלות כגון שהת שלא דרך שהניהים פותחים בקלין ושמוכין ומפרשים קלת שהומות ושלים לשהים ושהלימין לותם: (י) מה שהר לשהות שלין על סזדון כשגגה פי' לשם גזלות לשם מעילות לשם שהשם שהופה שהם נעון מיתה פי' מיתה וכרת שהיכם קרויין עון מיתה:

יא עיין מעילה (יח.) שהם שני' לפיהך לין מעל שלא שהוי וכה"ש לים לים וגו' ולומר שהביהם ל"ע לפי ני' דהכא: יב שהם (ע"ב) ונרסי' שם בשהת דשלכל היום וכו' ושהמעל וכו' ושמעילה פ' שנהם [יט.] מפרש למאי שלכתא שקבי מעל' מעיל' לפוטה ולעז"ז ולתרומה: (ו) כיון שלקח הבהמה מעל וכו' וחכמים אומרים עד שיזרקו דמים קשיא לי מאי שנא הכא דבעינן זריקת דמים ומאי שנא בשאר מעילות דמהמע לקיחת הפיכות: ואיכא למימר דשאר מילות שקדש לפוכין מהיכו לשון קדש לקדש. ותו קשיא לי הא תנן בשקלים פ"ג [מ"ג] שנותן שקלו לשניכו לשקול על ידו ושקלו על ידי עלמו אם נתרמה תרומה מעל ושפשקל שאריתי תנן שפוכל שקלו ממעות שקדש אם נתרמה התרומה מעל ותניא (דבריים) [דבי רבי] אם נתקדשו שהמה וכו' ועלה לקדש [בי כוהלמי עי"ש] לפי' נתקדשו שהמה לאחרי מעל אלו נגב שרתו של שבו ושאתה לקדש לבעלים שהשתוים עלמה ואני ליה דמשוייה של בית רבן גמליאל שהיה מתכוין ודומיא לקופה של תרומה שלא יפול לבהמים לפי שאין מועלין בשיהם וכי כפולין לפי לכי אחיל לאחר מועלין המשוייה היה מבזין ותורמו לשמו לאחר יום מעילה אין התרומה וכשהים שהכי לף בתרומה עלמה היה מעילה אין לבעלים עד שתתקבל שבהמה כי אז יאחר מפוש נתת רום לבעלים לף נגמר לבעלים עד שתתקבל שבהמה ומה שהמר לשון קבלו שמעות לפני המקום. ושמקבלו לשילתא לקדשין ומה שהמר לשון לפני המקום. ות"ת מפני נתת רום ת"ל אין לו נתת רום ת"ל אין מתוך שנתנו ג"ז זמן למשכן ולא משכנו כאלו נהנה: ושמתא קשיא לי לתנא דידן מאי שנא כיפא ומאי שנא שלא קיפא כיון דכיפא שמיא לשם כשהנה שהקדש מפני שלא משכנוהו ומפוש שכי כיון שהתרומה שתרומה מיד מעל לשם כן קיפא נמי לשלא משכנוהו למשכן וכיון שכשיל עלמו שהקדש שלא משכנו לותו שפוא כמו שהנה: (ח) תאמר בשעילה שקיפא נעון מיתה וכו' כ' קאני לה לתניא הזיד בשעילה כ' לומר בזיתה ושהמים לומרים בזאהרה ואהזיר ת"ט דרבי נמר שלא שלא מתרומה וכו' ושכי ליתא שהנהנתין ס' שהנהרין [פ"נ.]: ושקשיא לי מוכא שלי מומר' דמיתה שכרת. ושלשה שהמיתה יותר קרוב מן שכרת שהכרת כמו שהוא שת שהני יניו כמו שת"ל זיל שת שהמיתה שהם שהוא מיתה כרת לכתיב לכל שהכרת שהוא שהיה שהקדש שהקדשתי לכל לדם שמוכים שהם יצא מכם עשרים שלין לדם נעגם בהם נשלהו שהים מלין לשלק שהותיו כי כ' לפל לשיב המיתה לין ממתינין לו עד כלן שלא שהכרת בניו נעגשין כלכתיב עריכים יעותו לפל המיתה לין בניו נעגשין על ידו ושפשקל' פ"ג [לג:] שקל' כלי תנא מעיקרא לעילתא ליש כרת ולבסוף לעילתא ליש מיתה ומתרת לה כלעיתא כתם ושהם נמי מפרשי לה מומרי לשהיכו לעילתא שכא כגון שהעשק ושלין שהכוין לשייב בשעילה שה שלין כן בשהר שלות כגון שהת שלא דרך שהניהים פותחים בקלין ושמוכין ומפרשים קלת שהומות ושלים לשהים ושהלימין לותם: (י) מה שהר לשהות שלין על סזדון כשגגה פי' לשם גזלות לשם מעילות לשם שהשם שהופה שהם נעון מיתה פי' מיתה וכרת שהיכם קרוי

כשנגד. אף זה יביא על זדון כשנגד: (יא) נראה למי דומה דנים דבר שהוא עון מיתה. מדבר שהוא עון מיתה. ואל יוכיח שאר חטאות שאין בהם עון מיתה. או כלך לדרך זו דנים אשם קשה בן שתי שנים מאשם קשה בן שתי שנים. ואל תוכיח חטאת נקיבה בת שנתה תלמוד לומר בשנגה. פרט למזיד:

פרק כ [א]מקדשי ה' המיוחדים לשם יצאו קדשים קלים שאינם לשם אין לי אלא פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים שכולם לשם מנין לרבות עולה שעורה מתנה לכהן. קדשי קדשים בשרם ואימוריהם לפני זריקת דמים ואימוריהם לאחר זריקת דמים ואימורים קדשים קלים לאחר זריקת דמים תלמוד לומר קדשי ה' ריבה: (ב) מנין לרבות את החלב למעילה. תלמוד לומר קדשי ה' ריבה. יכול שאני מרבה את הדם תלמוד לומר מקדשי ה' מיעט. מה ראית לרבות את החלב ולהוציא את הדם. אחר שריבה הכתוב מיעט. מרבה אני את החלב ששוה לבשר בפיגול ובנותר ובטמא. ומוציא אני את הדם שלא שוה לבשר בפיגול ובנותר ובטמא: (ג) מנין לרבות קדשי בדק הבית למעילה. ת"ל קדשי ה' ריבה. אין לי אלא בזמן שהקדיש למזבח דברים הראוים למזבח. [ו]לבדק הבית דברים הראוים לבדק הבית. הקדיש לבדק הבית דברים הראוים למזבח. הקדיש למזבח דברים הראוים לבדק הבית הקדיש לזה ולזה דברי' שאינן ראוים לזה ולזה כגון ציר וחומץ דגים וחגבים מנין ת"ל קדשי ה' ריבה: (ד) הקדיש תרנגולת למזבח מועלים בה ובביצתה. חמורתא למזבח מועלים בה ובחלבה. תורים לבדק הבית מועלים בהם ובביציהם. בור מלא מים. אשפה מליאה זבל. שובך מלא יונים. אילן מלא פירות. שדה מליאה זרעים. ומנין שמועלים במה שבתוכו תלמוד לומר קדשי ה' ריבה: (ה) יכול אפילו הקדיש תורים למזבח יהו מועלי' בביציהם הקדיש בור ואחר כך נתמלא מים. אשפה ואחר כך נתמלא זבל. שובך ואחר כך נתמלא יונים. אילן ואחר כך נשא פירות. שדה ואח"כ נתמלא עשבים. יכול יהו מועלים [בהם] ובמה שבתוכן תלמוד לומר מקדשי ה' מיעט. רבי יוסי אומר המקדיש את השדה ואת האילן מועלים בהם ובגידוליהם מפני שהם גידולי הקדש: (ו) והביא אף אחר יום הכפורים. איל קשה בן שתי שנים. צאן לרבות כל משמע צאן אף חרשת אף שוטה אף הנסת. מן הצאן ולא מן הפלגים. בערכך בסף יכול דינרים. תלמוד לומר שקלים. יכול שקלי נחשת תלמוד לומר שקלים. יכול בבליות מדיות קפוטקיות תלמוד לומר בשקל הקודש. סלעים של קודש. סלעים של צורים. לאשם שהוא מפריש מעות לשום אשם: (ז) [ז]ואשר חטא מן הקדש ישלם לאותו שעל הקודש מנין לרבות פחות משוה פרוטה. שיכול שאין חייבין עליו משום מעילה לא יהו חייבים עליו בתשלומים. [ח]תלמוד לומר מן הקדש לרבות פחות משוה פרוטה. מנין שמשלם חומש ואשם על התשלומים האילו. תלמוד לומר הקודש ישלם: (ח) וחמישיתו יוסיף עליו [ט]ישיהא הוא וחומשו חמשה. ונתן אותו 'פרט לחמש חטאות מיתות ונתן אותו לכהן והכהן מה ת"ל. שיכול הואיל ומעילה באה על ידי כהן. לא יהא הכהן מועל. תלמוד לומר ונתן אותו לכהן והכהן מלמד שהכהן מועל: (ט) [י]והכהן יכפר עליו מה תלמוד לומר מנין אתה אומר הביא מעיתו ולא הביא אשמו לא יצא תלמוד לומר באיל האשם. הביא אשמו ולא הביא מעילתו לא יצא תלמוד לומר לאשם. יכול כשם שאיל אשם מעכב כך יהא חומש מעכב תלמוד לומר באיל האשם. ונסלח לו איל האשם מעכב ואין החומש מעכב. ונסלח מלמד שאין משיירין לו ליום הכפורים [יא]יכול אעפ"י ששב ולא הביא תלמוד לומר לו:

פרשה יב [יב]ואם הרי מוסיף על ענין ראשון לומר שספק מעילות באשם תלוי דברי רבי עקיבא. אמר לו רבי טרפון מה לזה שמביא שתי אשמות. אלא מביא מעילה וחומשה. ומביא אשם בשתי סלעים ויאמר אם

פירוש הראב"ד

פרק כ ולימוני קדשים קלים לאחר זריקת דמים נפקא לן מכל מלג לה' קדשים ומכל [קיז.] ובכריתות [כג:]: (ה) יכול אפי' קדשים מוכיס למזבח מועלין בזיליסס ובמ' מעילה כשהקדישו קדושת הגוף לפי שהזילים למזבח מועלין בזיליסס שהרי תמכו למעלה הקדים למזבח דבריס שלחויין לבדק הבית מועלין בסס ובסיפ ולפי שהקדישן קדושת דמים למזבח וכן כולם. ומפ' לתמרי' שהקדים תוכיס למזבח קדוסת הגוף אין מועלין בזיליהן מתחזי לי דוקא כשהזילים בגמוסת בזיעין בשעת הקדשן שלין קדושת הגוף עליהם לפי שלא היו בגמוסת ולפ"ש נגמרו וילדו זכר שוכשהו למזבח תגד לתמ וחלב עליהם קדושת הגוף וכבר היו בני מעילה בילכך אפילו נולדו לאחר מכאן מועלין בהן שהן כעלה ונעשה לינ: (ו) ומפיפ לקמ לאחר יום הכפורים פי' לפי שלא מניחו בשעה שלוי ביום הכפורים מכפר כשהיו כלילת ומפיפ בכריתות ג' מחמ [כה.]: יכול קמ בשעה כן לכך כולך לומר ומפיפ קמ לאחר יום הכפורים: לשעה סיפא בפרס ועות בשעה שלא בשעה ולא בשעה קרבן לאחר יום הכפורים בשעה שלא בפרס בשעה קרבן לאחר שהגיע זמנו ולא הגיע זמנו

אם ודאי מעלתי זו היא מעילתי וזו היא אשמי. ואם ספק. מעות לנדבה. ואשם תלוי שממין שמביא על הודע. מביא על לא הודע: (ב) אמר לו רבי עקיבא נראים דבריך במעילה המעושה. הרי שבא לידו ספק מעילה במאה מנה לא יפה לו שיביא אשם בשני סלעים ולא יביא ספק מעילה במאה מנה מודה רבי עקיבא לרבי טרפון במעילה המעושה: (ג) יועשתה אחת לחייב על כל אחת ואחת שאם בא לפניו ספק חלב ודם ונותר ופיגול בהיעלם אחד חייב על כל אחת ואחת. חלב ושומן לפניו ואכל את אחד מהם ואין ידוע אי זה מהן אכל. אשתו ואחותו עמו בבית שגג באחת מהם ואינו יודע באיזו מהם שגג. שבת ויום הול עשה מלאכה באחת מהם בין השמשות ואינו יודע באיזו מהם עשה. מנין שמביא אשם תלוי תלמוד לומר אם נפש כי תחטא ועשתה אחת מכל מצות ה' אשר לא תעשינה ולא ידע ואשם ונשא עונו והביא איל: (ד) ₪רבי יהודה אומר אשתו נדה ואחותו בבית ושגג באחת מהם ואין ידוע באי זו מהם שגג. שבת ויום הכפורים ועשה מלאכה בין השמשות ואין ידוע באי זו מהם עשה. חלב ונותר לפניו אכל אחד מהם ואין ידוע אי זה מהם אכל. ר' אליעזר מחייב חטאת. ₪ור' יהושע פוטר אמר רבי יהודה פוטרו היה רבי יהושע אף מאשם תלוי שנאמר כי תחטא ולא ידע. פרט לזה שידע שחטא ר' שמעון אומר זה היא עצמו מביא אשם תלוי שנאמ' כי תחטא ועשתה ולא ידע ועשה ואינו יודע מה עשה. אבל ספק לא עשה צא ובקש מנין שיביא אשם תלוי: (ה) ולא ידע פרט להודע יכול לא הודע של קלות ולא הודע של חמורי הכל בכלל. הין אם את הודע שלהם פטרתי אינו דין שנפטר את לא הודע. או חילוף אם את לא הודע שלהם חייבתי. איני דין שנתחייב את הודע. הודע פטרתו. הודע של חמורות שיצא לידון בחטאת: (ו) והלא דין הוא ומה אם במקום שחייב את הודע של חמורות חטאת. פטר את לא הודע שלהם מחטאת. במקום שפטר את הודע של קלות מן האשם אינו דין שנפטור את לא הודע שלהם מן החטאת או חילוף ומה אם במקום שפטר את לא הודע של חמורות מן החטאת חייב את הודע שלהם חטאת מקום שחייב את לא הודע של קלות אשם. אינו דין שנחייב את הודע שלהם אשם. ודין אחר ומה אם במקום שחייב את הודע של חמורות חטאת. פטר את הודע של קלות מן האשם. מקום שפטר את לא הודע של חמורות מן חטאת. אינו דין שנפטור את לא הודע של חמורות מן חטאת. אשם. או חילוף ומה במקום שפטר את לא הודע של חמורות מן חטאת. חייב לא הודע של קלות אשם. מקום שחייב את הודע של חמורות חטאת. אינו דין שנתחייב את הודע של קלות אשם. ₪תלמוד לומר אשם אשם לגזירה שוה. מה אשם האמור להלן דבר שודונן כרת ושגגתו חטאת. וספ"ק אשם תלוי. אף אשם האמור כאן דבר שודונו כרת ושגגתו חטאת וספ"ק אשם תלוי: (ז) ולא ידע ואשם ונשא עונו ₪ר' יוסי הגלילי אומר הרי הכתוב ענש את' מי שאינו יודע. אם כך ענש הכתוב למי שאינו יודע על אחת כמה וכמה שיענוש למי שיודע: (ח) רבי עקיבא אומר האוכל חלב מביא חטאת בסלע. ספק אכל ספק לא אכל מביא אשם תלוי בשתי סלעים. אם כך ענש הכתוב למי שבא לידו ספק עבירה על אחת כמה וכמה שישלם שכר לעושה

מצוה

פירוש הראב"ד

לו ויביא אשם ודאי וכבי לימת בכריתות פ' דם שמיטה. ופטעם לעם"י שבאתה תורם בהאשם תלוי אם לא הוסיף על ענין האשם בהאשם רבאתה ולא למעילה: (ג ד) ועשתה אחת לחייב על כל אחת ואחת. שאם זא לפניו ספק חלב דם נותר ופיגול וכו' פי' הא דקתני לימר מייב חלא אחת לא מפכחא בכל חלב דם נותר מפכח לם בכים פכח' אחכיתי לומר בשם שים חלוקה בחטאת כך ים חלוקה בהאשם תלוי: ושא דקתמר שאם זא לפניו ספק חלב דם וכו' לין זה פי' לחייב על כל אחת ואחת שאכי לא אכל חלא אחת ואינו יודע ליזה הוא כדי שיהא חלב אחד מהם ואינו יודע ליזה מהם אכל ואוא שאם זא לפניו ספק חלב ודם ונותר ופיגול ואכל אחד מהן ואינו יודע ליזה אכל ואוא שאשם אכל אחד מהם. אבל לפכוף יודע לו שאכל אחד מהם אלו חילוקים ולא ידע ליזה מהם אכל. ואלו לאחי תא מפיא האשם תלוי כמי שים לפניו חלב ונותר ואכל אחד מהם בהזקת איסור ואח"כ חזר לו הדבר בספק לומר שמא חלב אכל ואחי ת"ק כ' שמעון הוא דשא דקתמר כ' שמעון [לא עשה] לא ופקא עליו מהן שמפיא האשם תלוי קא בעי עלה בכריתות [יט:]: מאי הוי עלה לכ' שמעון ופקא פשיטא מפכיית דלכ' שמעון דא ודא אחת היא ומפתיהן מפיא האשם תלוי כדקתני הכא בריפא דשמעתא: קשיא לי לאחי יהוסף דלקמן מפיק לה לשא מילתא לחייב על כל אחת ואחת על מיני חילוקין קאמר כגון ספק אכילת חלב וספק מלאכת שבת ואחת ואחת ובספק לחומתו וספק אכילת חלב או שומן והאשם ספק עניינים חילוקין שאם ואח כולם לידי ספק מפיא אשמות שכאה למיני חילוקין אבל למין אחד לא למדנו כגון חלב ודם ונותר ופיגול בהעלם אחד: ומפיא יליפין לקמן מעל שגגתו לאחי אמר קרא כולם מוקיימנא ליה למיני חילוקין בהאשם אלמוד. ולפי שים מי שאוכל בהאשם תלוי לומר שאין ידיעת ספק מאלקת בשעות כדאיתא לקמן לפכי אלטריך למדכם כל שכי וכ' שמעון הוא דמיקל בהאשם כדאיתא לקמן. ואיכו תכי לם לשא מילתא כדאיתיית: עוד ים לפכם לחייב על כל אחת ואחת לומר שהוא מפיא האשם על שכי עניינים אלו אין שכי עניינים שאם אלקוחים אין שאם חילוקין ואיתר ואיכו ידוע לזה אבל כדאיתכם ואזיל. וכדי שמעון היא ולאלקוחי מדכ' יהוסף וזה שכי' יותר קכוד מכולן ואעפ"י שהוא כראשה כמפלין: (ה) ולא ידע פרט להודע פי' בשלא הודע לו ידיעת ולאי אינו מפיא אלא מחמת שהחמיר שהחמיאת חוקפת בהודע אבל אין בהודע כדאתי בשלא הודע אלא מחמת שהחמיר שהחמיאת חוקפת בהודע אבל אין בהודע כדאתי בקלות ולא הודע בחמורות הכל בכלל אבל פי' קלות כגון בשלא הודע לו ויביא אשם ודאי וכבי לימת בכריתות פ' דם שמיטה. ופטעם לעם"י שבאתה תורם בהאשם תלוי אם לא הוסיף על ענין האשם בהאשם רבאתה ולא למעילה: (ג ד) ועשתה אחת לחייב על כל אחת ואחת. שאם זא לפניו ספק חלב ודם ונותר ופיגול בהיעלם אחד חייב על כל אחת ואחת. חלב ושומן לפניו ואכל את אחד מהם ואין ידוע אי זה מהן אכל. אשתו ואחותו עמו בבית שגג באחת מהם ואינו יודע באיזו מהם שגג. שבת ויום הול עשה מלאכה באחת מהם בין השמשות ואינו יודע באיזו מהם עשה. מנין שמביא אשם תלוי תלמוד לומר אם נפש כי תחטא ועשתה אחת מכל מצות ה' אשר לא תעשינה ולא ידע ואשם ונשא עונו והביא איל: (ד) ₪רבי יהודה אומר אשתו נדה ואחותו בבית ושגג באחת מהם ואין ידוע באי זו מהם שגג. שבת ויום הכפורים ועשה מלאכה בין השמשות ואין ידוע באי זו מהם עשה. חלב ונותר לפניו אכל אחד מהם ואין ידוע אי זה מהם אכל. ר' אליעזר מחייב חטאת. ₪ור' יהושע פוטר אמר רבי יהודה פוטרו היה רבי יהושע אף מאשם תלוי שנאמר כי תחטא ולא ידע. פרט לזה שידע שחטא ר' שמעון אומר זה היא עצמו מביא אשם תלוי שנאמ' כי תחטא ועשתה ולא ידע ועשה ואינו יודע מה עשה. אבל ספק לא עשה צא ובקש מנין שיביא אשם תלוי: (ה) ולא ידע פרט להודע יכול לא הודע של קלות ולא הודע של חמורי הכל בכלל. הין אם את הודע שלהם

מסרת התלמוד

₪כריתות (יז:) ובגי' סס"ם בגבת דסבת ויום חול ועשה מלאכה בשאר שאים ואי"ם בשוגם ד"ה מדסיפא: ₪כריתות (יט.) ועי' חוסיפתא פ"ב מכריתות: ₪כריתות (יט:) ובגכתי סס אומר לו ר"ש וכו' ודע שבשפכים יכיים וכן ביילקוט כל המשמוש הזה כי"ל פוטר היים כ"י ליתא חלא כן הגי' כ"י פוטר שבשאר וגו' ובעל ק"ל תקן ע"פ הגמ' והיים לשון לתקן גם ולגרוס פ"ל כ"ש בשוקים ר"ש לומר וגם גכתי' שם בגמ' לחבל בשבת בשאר שאים בשוגג ד"ה מדסיפא: ₪עי' כריתות (כב: כה:) חבמים (מא.) ושם דרים מלוח מלוח לב"ם לעניין זה: ₪עי' לשון דכתי נתן שבת שלמים:

מצוה: (ט) [ז]רבי מנחם ברבי יוסי אומר הנהגה שוה פרוטה מן הקודש מביא מעילה וחומשה. ומביא אשם בשתי סלעים. צא וחשוב כמה פרוטות בשתי סלעים קרוב לאלפים אם כך ענש הכתוב את השונא על אחת כמה וכמה שיענש את המזיד: (י) ר' יוסי אומר אם נפשך לידע מתן שכרן של צדיקים לעתיד לבוא צא ולמד מאדם הקדמוני שלא נצטוה אלא מצוה אחת בלא תעשה ועבר עליה ראה כמה מיתות נקנסו לו ולדורותיו ולדורות דורותיו עד סוף דורותיו. [ז]וכי אי זו מידה מרובה מידת הטובה או מידת פורענות הוי אומר מידת הטובה. אם מידת פורענות מועטת הרי כמה מיתות נקנסו לו לדורותיו ולדורו' דורותיו עד סוף כל הדורות. השב מן הפיגול ומן הנותר והמתעגה ביום הכפורים על אחת כמה וכמה שמזכה לו ולדורותיו ולדורות דורותיו עד סוף כל הדורות: (יא) [ח]רבי עקיבא אומר הרי הוא אומר על פי שנים עדים או שלשה אם מתקיימת עדות בשני למה פרט לך הכתוב שלשה אלא להביא השלישי להחמיר עליו לעשות דינו כיוצא באילו. אם כך ענש הכתוב את המשפל לעוברי עבירה על אחת כמה וכמה שישלם שכר [לנשפל] לעושי מצוה כעושי מצוה: (יב) רבי אומר הרי הוא אומר ואשר יבוא את רעהו ביער לחשוב עצים ונדחה ידו בגרזן לכרות העץ ונשל הברזל מן העץ ומצא רעהו ומת הוא ינוס קבע הכתוב פיקוח נפש למי שבא לידו שפק נפש ולא ידע. אמור מעתה המגבה הצדקות והמפרנס את העניים והגומל חסדים על אחת כמה וכמה תינתן לו נפשו: (יג) [ט]רבי אלעזר בן עזריה אומר הרי הוא אומר כי תקצור קצירך בשדך ושכחת עומר בשדה לא תשוב לקחתו לגר ליתום ולאלמנה יהיה למען יברכך ה' אלהיך קבע הכתוב ברכה למי שבא לידו מצוה בלא ידיעה אמור מעתה היתה סלע צרורה לו בכנפיו ונפלה ממנו מצאה העני ומתפרנס בה הרי הכתוב קובע לו ברכה כשוכח עומר בתוך שדהו: (יד) והביא איל קשה בן שתי שנים צאן לרבות כל משמע צאן אף השוטה אף הננסת מן הצאן ולא מן הפלגם [א]בערכך מה ערכך האמור להלן בכסף שקלים אף ערכך האמור כאן בכסף שקלים. לאשם שיהא מפריש מעותיו לשום אשם:

פרק כא

וכפר עליו הכהן מה תלמוד לומר מנין אתה אומר שאם בא לפניו כפק חלב ודם פיגול בהיעלם אחד מנין שחייב על כל אחת ואחת תלמוד לומר שגגתו. בא לפניו ולא ידע מנין שאינו חייב אלא אחת תלמוד לומר אשר שגג. [ב]בא לפניו כפק חלב וידע כפק חלב וידע. רבי אומר כשם שמביא חטאת על כל אחת ואחת כך מביא אשם תלוי על כל אחת ואחת: (ב) ר' אלעזר בר שמעון ורבי שמעון בר יהודה אמרו משום ר' שמעון אינו חייב אלא אחת שנאמר על שגגתו אשר שגג. והוא לא ידע פרט לשאמרו לו אחרים. יכול אף על פי שאינו מכחיש תלמוד לומר או הודע אליו חטאתו והביא. והוא לא ידע ונסלח לו. הא אם ידע אין מתכפר לו. הא למה הדבר דומה לעגלה ערופה. שאף על פי שנתערפה ואחר כך נמצא ההורג הרי זה יהרג: (ג) [ג]אשם הוא אשום אשם מה תלמוד לומר. מנין אתה אומר הביא אשם תלוי שחטו ורק את דמו ואחר כך נודע לו שחטא. או נודע לו שלא חטא. מנין שמותר באכילה תלמוד לומר אשם אשם. יכול אף על פי שלא נזרק הדם תלמוד לומר הוא מה. יעשה לו הדם ישפך והבשר יצא לבית השריפה. נזרק הדם יאכל הבשר. רבי יוסי אומר אפילו הדם בכום יזרק והבשר יאכל: (ד) [ד]יכול אף על פי שלא נשחט תלמוד לומר אשם מה יעשה לו יצא וירעה בעדר דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה. רבי אליעזר אומר יקרב שאם אינו בא על חטא זה הרי הוא בא על חטא אחר: (ה) אשם לה' יכול אפילו כולו לבדק הבית תלמוד לומר אשם לכהן אי אשם לכהן. יכול ינתן כולו לכהן תלמוד לומר אשם לה'. הא כיצד מותר אשמות גופל לנדבה וילקח בהם עולות. הבשר לשם והעורות לכהנים: (ו) [ה]אין לי אלא מותר אשמות מנין לרבות אשמות ומנין מותר חטאות. מותר עשירית האיפה. מותר קיני זבים. קיני זבות וקיני יולדות, ומותר

קרבנות

פירוש הראב"ד

ולפי חסרונו מזקק ולפיכך חסמיך בכפרתו ומזה חטעם עלמו מזכיר יחכון עונם הכפק מן כולאי לומר גא ולא כמה הקל מהקום מעלהו אל זה מפני חסרונו ולפי לפוטל ולאי כועילה חמחוסה לפקל מחלה בכפרתו קל ומומר למי שחוסה מלוס מדעתו שכיא מיקילה עליו מעונם עוונותיו: ולפי מי שיבא לידו כפק מלוס שמיקילה עליו מעונם עוונותיו מפני שמדם טובם מכובם מממת פורענות כדגמרי' ממכים בממכ' קוטה [יא]: (ט) לא ומחוב כמה פרוטות יש בחסי קלעים [קרוב] לאלפים בחמ' קידושין [יג.] מפרש שחיון חלא לחלף ומפני מחום ומלחים ושם פרוטות לחבל מפני יותר מחסי שחלף חסחי קורח לוחם קרוב לאלפים: (יב) ר' לומר כרי הוא לומר ולפי לומר יבא לח לעבו ביער וכו', וכן לל לחם חעריס שחלה ומי קבע שכחוב נפש למי שיבא לידו כפק נפש פי' קבע כעניו וקבע לח קובעיהם נפש: ושל דקחני כפק נפש שגגת נפש קחמר כלומר לם לא יבוא לל לחם חעריס שחלה יחות מפני שדמו מקור ביד הגואל ולפעמ"י שחין בידו חטח זרון נפש חלא שגגת נפש. לם כן ענש כחוב לזה מפני שגגה ק"ו וכו': (יג) ר' אלעזר בן עזריה לומר כרי הוא לומר כי תקוד קליך בשדך וכו' ושכחת וכו' למען יברכך ה' אלהיך בכל מעשה ידיך. לומר כי תקוד קליך בשדך וכו' ושכחת וכו' למען יברכך ה' אלהיך בכל מעשה ידיך כחוב זה לזון קניעות:

פרק כא

מיותר שכבי בחטאת לא כתב כן אלא וכפר עליו ונסלח לו אלא לרבות שאם בא לידו כפק חלב ודם וכו' בהעלם אחד חייב על כל אחת ואחת תלמוד לומר שגגתו. בא לפניו ולא ידע מנין שאינו חייב אלא אחת תלמוד לומר אשר שגג. בא לפניו כפק חלב וידע כפק חלב וידע. רבי אומר כשם שמביא חטאת על כל אחת ואחת כך מביא אשם תלוי על כל אחת ואחת: (ב) ר' אלעזר בר שמעון ורבי שמעון בר יהודה אמרו משום ר' שמעון אינו חייב אלא אחת שנאמר על שגגתו אשר שגג. והוא לא ידע פרט לשאמרו לו אחרים. יכול אף על פי שאינו מכחיש תלמוד לומר או הודע אליו חטאתו והביא. והוא לא ידע ונסלח לו. הא אם ידע אין מתכפר לו. הא למה הדבר דומה לעגלה ערופה. שאף על פי שנתערפה ואחר כך נמצא ההורג הרי זה יהרג: (ג) [ג]אשם הוא אשום אשם מה תלמוד לומר. מנין אתה אומר הביא אשם תלוי שחטו ורק את דמו ואחר כך נודע לו שחטא. או נודע לו שלא חטא. מנין שמותר באכילה תלמוד לומר אשם אשם. יכול אף על פי שלא נזרק הדם תלמוד לומר הוא מה. יעשה לו הדם ישפך והבשר יצא לבית השריפה. נזרק הדם יאכל הבשר. רבי יוסי אומר אפילו הדם בכום יזרק והבשר יאכל: (ד) [ד]יכול אף על פי שלא נשחט תלמוד לומר אשם מה יעשה לו יצא וירעה בעדר דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה. רבי אליעזר אומר יקרב שאם אינו בא על חטא זה הרי הוא בא על חטא אחר: (ה) אשם לה' יכול אפילו כולו לבדק הבית תלמוד לומר אשם לכהן אי אשם לכהן. יכול ינתן כולו לכהן תלמוד לומר אשם לה'. הא כיצד מותר אשמות גופל לנדבה וילקח בהם עולות. הבשר לשם והעורות לכהנים: (ו) [ה]אין לי אלא מותר אשמות מנין לרבות אשמות ומנין מותר חטאות. מותר עשירית האיפה. מותר קיני זבים. קיני זבות וקיני יולדות, ומותר

חטאות

מסרת התלמוד

קחטות דכ"ג סם ועי' קידושין (יג.) וזבחים סם לית לחו סורים כחן לחם יחב מחלבים לו קרוב לחלבים עי"ם: [ד]סנהדרין (ק:) יומח (עו.) קוטם (יח) ומחוס דכ"ג פ"ל: [ה]חמוס (ה:) [ו]חטחות (ב:) [ז]חטחות (יט:) [ח]חטחות (יט:) ועי' כריחות (יח:) [ט]חטחות (כב:): [י]כריחות (כב:) [יא]חטחות (כב:) [יב]חטחות (כב:) [יג]חטחות (כב:) [יד]חטחות (כב:) [טו]חטחות (כב:) [טז]חטחות (כב:) [יז]חטחות (כב:) [יח]חטחות (כב:) [יט]חטחות (כב:) [כ]חטחות (כב:) [כא]חטחות (כב:) [כב]חטחות (כב:) [כג]חטחות (כב:) [כד]חטחות (כב:) [כה]חטחות (כב:) [כו]חטחות (כב:) [כז]חטחות (כב:) [כח]חטחות (כב:) [כט]חטחות (כב:) [ל]חטחות (כב:) [לא]חטחות (כב:) [לב]חטחות (כב:) [לג]חטחות (כב:) [לד]חטחות (כב:) [לה]חטחות (כב:) [לו]חטחות (כב:) [לז]חטחות (כב:) [לח]חטחות (כב:) [לט]חטחות (כב:) [מ]חטחות (כב:) [מא]חטחות (כב:) [מב]חטחות (כב:) [מג]חטחות (כב:) [מד]חטחות (כב:) [מה]חטחות (כב:) [מו]חטחות (כב:) [מז]חטחות (כב:) [מח]חטחות (כב:) [מט]חטחות (כב:) [נ]חטחות (כב:) [נא]חטחות (כב:) [נב]חטחות (כב:) [נג]חטחות (כב:) [נד]חטחות (כב:) [נה]חטחות (כב:) [נו]חטחות (כב:) [נז]חטחות (כב:) [נח]חטחות (כב:) [נט]חטחות (כב:) [ס]חטחות (כב:) [סא]חטחות (כב:) [סב]חטחות (כב:) [סג]חטחות (כב:) [סד]חטחות (כב:) [סה]חטחות (כב:) [סו]חטחות (כב:) [סז]חטחות (כב:) [סח]חטחות (כב:) [סט]חטחות (כב:) [ע]חטחות (כב:) [עא]חטחות (כב:) [עב]חטחות (כב:) [עג]חטחות (כב:) [עד]חטחות (כב:) [עה]חטחות (כב:) [עו]חטחות (כב:) [עז]חטחות (כב:) [עח]חטחות (כב:) [עט]חטחות (כב:) [פ]חטחות (כב:) [פא]חטחות (כב:) [פב]חטחות (כב:) [פג]חטחות (כב:) [פד]חטחות (כב:) [פה]חטחות (כב:) [פו]חטחות (כב:) [פז]חטחות (כב:) [פח]חטחות (כב:) [פט]חטחות (כב:) [צ]חטחות (כב:) [צא]חטחות (כב:) [צב]חטחות (כב:) [צג]חטחות (כב:) [צד]חטחות (כב:) [צה]חטחות (כב:) [צו]חטחות (כב:) [צז]חטחות (כב:) [צח]חטחות (כב:) [צט]חטחות (כב:) [ק]חטחות (כב:) [קא]חטחות (כב:) [קב]חטחות (כב:) [קג]חטחות (כב:) [קד]חטחות (כב:) [קה]חטחות (כב:) [קו]חטחות (כב:) [קז]חטחות (כב:) [קח]חטחות (כב:) [קט]חטחות (כב:) [קי]חטחות (כב:) [קיא]חטחות (כב:) [קיב]חטחות (כב:) [קיג]חטחות (כב:) [קיד]חטחות (כב:) [קטו]חטחות (כב:) [קטז]חטחות (כב:) [קיח]חטחות (כב:) [קיט]חטחות (כב:) [קכ]חטחות (כב:) [קכא]חטחות (כב:) [קכב]חטחות (כב:) [קכג]חטחות (כב:) [קכד]חטחות (כב:) [קכה]חטחות (כב:) [קכו]חטחות (כב:) [קכז]חטחות (כב:) [קכח]חטחות (כב:) [קכט]חטחות (כב:) [קל]חטחות (כב:) [קלא]חטחות (כב:) [קלב]חטחות (כב:) [קלג]חטחות (כב:) [קלד]חטחות (כב:) [קלה]חטחות (כב:) [קלו]חטחות (כב:) [קלז]חטחות (כב:) [קלח]חטחות (כב:) [קלט]חטחות (כב:) [קמ]חטחות (כב:) [קמא]חטחות (כב:) [קמב]חטחות (כב:) [קמג]חטחות (כב:) [קמד]חטחות (כב:) [קמה]חטחות (כב:) [קמו]חטחות (כב:) [קמז]חטחות (כב:) [קמח]חטחות (כב:) [קמט]חטחות (כב:) [קנ]חטחות (כב:) [קנא]חטחות (כב:) [קנב]חטחות (כב:) [קנג]חטחות (כב:) [קנד]חטחות (כב:) [קנה]חטחות (כב:) [קנו]חטחות (כב:) [קנז]חטחות (כב:) [קנח]חטחות (כב:) [קנט]חטחות (כב:) [קס]חטחות (כב:) [קסא]חטחות (כב:) [קסב]חטחות (כב:) [קסג]חטחות (כב:) [קסד]חטחות (כב:) [קסה]חטחות (כב:) [קסו]חטחות (כב:) [קסז]חטחות (כב:) [קסח]חטחות (כב:) [קסט]חטחות (כב:) [קע]חטחות (כב:) [קעא]חטחות (כב:) [קעב]חטחות (כב:) [קעג]חטחות (כב:) [קעד]חטחות (כב:) [קעה]חטחות (כב:) [קעו]חטחות (כב:) [קעז]חטחות (כב:) [קעח]חטחות (כב:) [קעט]חטחות (כב:) [קפ]חטחות (כב:) [קפא]חטחות (כב:) [קפב]חטחות (כב:) [קפג]חטחות (כב:) [קפד]חטחות (כב:) [קפה]חטחות (כב:) [קפו]חטחות (כב:) [קפז]חטחות (כב:) [קפח]חטחות (כב:) [קפט]חטחות (כב:) [קצ]חטחות (כב:) [קצא]חטחות (כב:) [קצב]חטחות (כב:) [קצג]חטחות (כב:) [קצד]חטחות (כב:) [קצה]חטחות (כב:) [קצו]חטחות (כב:) [קצז]חטחות (כב:) [קצח]חטחות (כב:) [קצט]חטחות (כב:) [קק]חטחות (כב:) [קקא]חטחות (כב:) [קקב]חטחות (כב:) [קקג]חטחות (כב:) [קקד]חטחות (כב:) [קקה]חטחות (כב:) [קקו]חטחות (כב:) [קקז]חטחות (כב:) [קקח]חטחות (כב:) [קקט]חטחות (כב:) [קקי]חטחות (כב:) [קקיא]חטחות (כב:) [קקיב]חטחות (כב:) [קקיג]חטחות (כב:) [קקיד]חטחות (כב:) [קקטו]חטחות (כב:) [קקטז]חטחות (כב:) [קקיח]חטחות (כב:) [קקיט]חטחות (כב:) [קקכ]חטחות (כב:) [קקכא]חטחות (כב:) [קקכב]חטחות (כב:) [קקכג]חטחות (כב:) [קקכד]חטחות (כב:) [קקכה]חטחות (כב:) [קקכו]חטחות (כב:) [קקכז]חטחות (כב:) [קקכח]חטחות (כב:) [קקכט]חטחות (כב:) [קקל]חטחות (כב:) [קקלא]חטחות (כב:) [קקלב]חטחות (כב:) [קקלג]חטחות (כב:) [קקלד]חטחות (כב:) [קקלה]חטחות (כב:) [קקלו]חטחות (כב:) [קקלז]חטחות (כב:) [קקלח]חטחות (כב:) [קקלט]חטחות (כב:) [קקמ]חטחות (כב:) [קקמא]חטחות (כב:) [קקמב]חטחות (כב:) [קקמג]חטחות (כב:) [קקמד]חטחות (כב:) [קקמה]חטחות (כב:) [קקמו]חטחות (כב:) [קקמז]חטחות (כב:) [קקמח]חטחות (כב:) [קקמט]חטחות (כב:) [קקנ]חטחות (כב:) [קקנא]חטחות (כב:) [קקנב]חטחות (כב:) [קקנג]חטחות (כב:) [קקנד]חטחות (כב:) [קקנה]חטחות (כב:) [קקנו]חטחות (כב:) [קקנז]חטחות (כב:) [קקנח]חטחות (כב:) [קקנט]חטחות (כב:) [קקס]חטחות (כב:) [קקסא]חטחות (כב:) [קקסב]חטחות (כב:) [קקסג]חטחות (כב:) [קקסד]חטחות (כב:) [קקסה]חטחות (כב:) [קקסו]חטחות (כב:) [קקסז]חטחות (כב:) [קקסח]חטחות (כב:) [קקסט]חטחות (כב:) [קקע]חטחות (כב:) [קקעא]חטחות (כב:) [קקעב]חטחות (כב:) [קקעג]חטחות (כב:) [קקעד]חטחות (כב:) [קקעה]חטחות (כב:) [קקעו]חטחות (כב:) [קקעז]חטחות (כב:) [קקעח]חטחות (כב:) [קקעט]חטחות (כב:) [קקפ]חטחות (כב:) [קקפא]חטחות (כב:) [קקפב]חטחות (כב:) [קקפג]חטחות (כב:) [קקפד]חטחות (כב:) [קקפה]חטחות (כב:) [קקפו]חטחות (כב:) [קקפז]חטחות (כב:) [קקפח]חטחות (כב:) [קקפט]חטחות (כב:) [קקצ]חטחות (כב:) [קקצא]חטחות (כב:) [קקצב]חטחות (כב:) [קקצג]חטחות (כב:) [קקצד]חטחות (כב:) [קקצה]חטחות (כב:) [קקצו]חטחות (כב:) [קקצז]חטחות (כב:) [קקצח]חטחות (כב:) [קקצט]חטחות (כב:) [קקק]חטחות (כב:) [קקקא]חטחות (כב:) [קקקב]חטחות (כב:) [קקקג]חטחות (כב:) [קקקד]חטחות (כב:) [קקקה]חטחות (כב:) [קקקו]חטחות (כב:) [קקקז]חטחות (כב:) [קקקח]חטחות (כב:) [קקקט]חטחות (כב:) [קקקי]חטחות (כב:) [קקקיא]חטחות (כב:) [קקקיב]חטחות (כב:) [קקקיג]חטחות (כב:) [קקקיד]חטחות (כב:) [קקקטו]חטחות (כב:) [קקקטז]חטחות (כב:) [קקקיח]חטחות (כב:) [קקקיט]חטחות (כב:) [קקקכ]חטחות (כב:) [קקקכא]חטחות (כב:) [קקקכב]חטחות (כב:) [קקקכג]חטחות (כב:) [קקקכד]חטחות (כב:) [קקקכה]חטחות (כב:) [קקקכו]חטחות (כב:) [קקקכז]חטחות (כב:) [קקקכח]חטחות (כב:) [קקקכט]חטחות (כב:) [קקקל]חטחות (כב:) [קקקלא]חטחות (כב:) [קקקלב]חטחות (כב:) [קקקלג]חטחות (כב:) [קקקלד]חטחות (כב:) [קקקלה]חטחות (כב:) [קקקלו]חטחות (כב:) [קקקלז]חטחות (כב:) [קקקלח]חטחות (כב:) [קקקלט]חטחות (כב:) [קקקמ]חטחות (כב:) [קקקמא]חטחות (כב:) [קקקמב]חטחות (כב:) [קקקמג]חטחות (כב:) [קקקמד]חטחות (כב:) [קקקמה]חטחות (כב:) [קקקמו]חטחות (כב:) [קקקמז]חטחות (כב:) [קקקמח]חטחות (כב:) [קקקמט]חטחות (כב:) [קקקנ]חטחות (כב:) [קקקנא]חטחות (כב:) [קקקנב]חטחות (כב:) [קקקנג]חטחות (כב:) [קקקנד]חטחות (כב:) [קקקנה]חטחות (כב:) [קקקנו]חטחות (כב:) [קקקנז]חטחות (כב:) [קקקנח]חטחות (כב:) [קקקנט]חטחות (כב:) [קקקס]חטחות (כב:) [קקקסא]חטחות (כב:) [קקקסב]חטחות (כב:) [קקקסג]חטחות (כב:) [קקקסד]חטחות (כב:) [קקקסה]חטחות (כב:) [קקקסו]חטחות (כב:) [קקקסז]חטחות (כב:) [קקקסח]חטחות (כב:) [קקקסט]חטחות (כב:) [קקקע]חטחות (כב:) [קקקעא]חטחות (כב:) [קקקעב]חטחות (כב:) [קקקעג]חטחות (כב:) [קקקעד]חטחות (כב:) [קקקעה]חטחות (כב:) [קקקעו]חטחות (כב:) [קקקעז]חטחות (כב:) [קקקעח]חטחות (כב:) [קקקעט]חטחות (כב:) [קקקפ]חטחות (כב:) [קקקפא]חטחות (כב:) [קקקפב]חטחות (כב:) [קקקפג]חטחות (כב:) [קקקפד]חטחות (כב:) [קקקפה]חטחות (כב:) [קקקפו]חטחות (כב:) [קקקפז]חטחות (כב:) [קקקפח]חטחות (כב:) [קקקפט]חטחות (כב:) [קקקצ]חטחות (כב:) [קקקצא]חטחות (כב:) [קקקצב]חטחות (כב:) [קקקצג]חטחות (כב:) [קקקצד]חטחות (כב:) [קקקצה]חטחות (כב:) [קקקצו]חטחות (כב:) [קקקצז]חטחות (כב:) [קקקצח]חטחות (כב:) [קקקצט]חטחות (כב:) [קקקק]חטחות (כב:) [קקקקא]חטחות (כב:) [קקקקב]חטחות (כב:) [קקקקג]חטחות (כב:) [קקקקד]חטחות (כב:) [קקקקה]חטחות (כב:) [קקקקו]חטחות (כב:) [קקקקז]חטחות (כב:) [קקקקח]חטחות (כב:) [קקקקט]חטחות (כב:) [קקקקי]חטחות (כב:) [קקקקיא]חטחות (כב:) [קקקקיב]חטחות (כב:) [קקקקיג]חטחות (כב:) [קקקקיד]חטחות (כב:) [קקקקטו]חטחות (כב:) [קקקקטז]חטחות (כב:) [קקקקיח]חטחות (כב:) [קקקקיט]חטחות (כב:) [קקקקכ]חטחות (כב:) [קקקקכא]חטחות (כב:) [קקקקכב]חטחות (כב:) [קקקקכג]חטחות (כב:) [קקקקכד]חטחות (כב:) [קקקקכה]חטחות (כב:) [קקקקכו]חטחות (כב:) [קקקקכז]חטחות (כב:) [קקקקכח]חטחות (כב:) [קקקקכט]חטחות (כב:) [קקקקל]חטחות (כב:) [קקקקלא]חטחות (כב:) [קקקקלב]חטחות (כב:) [קקקקלג]חטחות (כב:) [קקקקלד]חטחות (כב:) [קקקקלה]חטחות (כב:) [קקקקלו]חטחות (כב:) [קקקקלז]חטחות (כב:) [קקקקלח]חטחות (כב:) [קקקקלט]חטחות (כב:) [קקקקמ]חטחות (כב:) [קקקקמא]חטחות (כב:) [קקקקמב]חטחות (כב:) [קקקקמג]חטחות (כב:) [קקקקמד]חטחות (כב:) [קקקקמה]חטחות (כב:) [קקקקמו]חטחות (כב:) [קקקקמז]חטחות (כב:) [קקקקמח]חטחות (כב:) [קקקקמט]חטחות (כב:) [קקקקנ]חטחות (כב:) [קקקקנא]חטחות (כב:) [קקקקנב]חטחות (כב:) [קקקקנג]חטחות (כב:) [קקקקנד]חטחות (כב:) [קקקקנה]חטחות (כב:) [קקקקנו]חטחות (כב:) [קקקקנז]חטחות (כב:) [קקקקנח]חטחות (כב:) [קקקקנט]חטחות (כב:) [קקקקס]חטחות (כב:) [קקקקסא]חטחות (כב:) [קקקקסב]חטחות (כב:) [קקקקסג]חטחות (כב:) [קקקקסד]חטחות (כב:) [קקקקסה]חטחות (כב:) [קקקקסו]חטחות (כב:) [קקקקסז]חטחות (כב:) [קקקקסח]חטחות (כב:) [קקקקסט]חטחות (כב:) [קקקקע]חטחות (כב:) [קקקקעא]חטחות (כב:) [קקקקעב]חטחות (כב:) [קקקקעג]חטחות (כב:) [קקקקעד]חטחות (כב:) [קקקקעה]חטחות (כב:) [קקקקעו]חטחות (כב:) [קקקקעז]חטחות (כב:) [קקקקעח]חטחות (כב:) [קקקקעט]חטחות (כב:) [קקקקפ]חטחות (כב:) [קקקקפא]חטחות (כב:) [קקקקפב]חטחות (כב:) [קקקקפג]חטחות (כב:) [קקקקפד]חטחות (כב:) [קקקקפה]חטחות (כב:) [קקקקפו]חטחות (כב:) [קקקקפז]חטחות (כב:) [קקקקפח]חטחות (כב:) [קקקקפט]חטחות (כב:) [קקקקצ]חטחות (כב:) [קקקקצא]חטחות (כב:) [קקקקצב]חטחות (כב:) [קקקקצג]חטחות (כב:) [קקקקצד]חטחות (כב:) [קקקקצה]חטחות (כב:) [קקקקצו]חטחות (כב:) [קקקקצז]חטחות (כב:) [קקקקצח]חטחות (כב:) [קקקקצט]חטחות (כב:) [קקקקק]חטחות (כב:) [קקקקקא]חטחות (כב:) [קקקקקב]חטחות (כב:) [קקקקקג]חטחות (כב:) [קקקקקד]חטחות (כב:) [קקקקקה]חטחות (כב:) [קקקקקו]חטחות (כב:) [קקקקקז]חטחות (כב:) [קקקקקח]חטחות (כב:) [קקקקקט]חטחות (כב:) [קקקקקי]חטחות (כב:) [קקקקקיא]חטחות (כב:) [קקקקקיב]חטחות (כב:) [קקקקקיג]חטחות (כב:) [קקקקקיד]חטחות (כב:) [קקקקקטו]חטחות (כב:) [קקקקקטז]חטחות (כב:) [קקקקקיח]חטחות (כב:) [קקקקקיט]חטחות (כב:) [קקקקקכ]חטחות (כב:) [קקקקקכא]חטחות (כב:) [קקקקקכב]חטחות (כב:) [קקקקקכג]חטחות (כב:) [קקקקקכד]חטחות (כב:) [קקקקקכה]חטחות (כב:) [קקקקקכו]חטחות (כב:) [קקקקקכז]חטחות (כב:) [קקקקקכח]חטחות (כב:) [קקקקקכט]חטחות (כב:) [קקקקקל]חטחות (כב:) [קקקקקלא]חטחות (כב:) [קקקקקלב]חטחות (כב:) [קקקקקלג]חטחות (כב:) [קקקקקלד]חטחות (כב:) [קקקקקלה]חטחות (כב:) [קקקקקלו]חטחות (כב:) [קקקקקלז]חטחות (כב:) [קקקקקלח]חטחות (כב:) [קקקקקלט]חטחות (כב:) [קקקקקמ]חטחות (כב:) [קקקקקמא]חטחות (כב:) [קקקקקמב]חטחות (כב:) [קקקקקמג]חטחות (כב:) [קקקקקמד]חטחות (כב:) [קקקקקמה]חטחות (כב:) [קקקקקמו]חטחות (כב:) [קקקקקמז]חטחות (כב:) [קקקקקמח]חטחות (כב:) [קקקקקמט]חטחות (כב:) [קקקקקנ]חטחות (כב:) [קקקקקנא]חטחות (כב:) [קקקקקנב]חטחות (כב:) [קקקקקנג]חטחות (כב:) [קקקקקנד]חטחות (כב:) [קקקקקנה]חטחות (כב:) [קקקקקנו]חטחות (כב:) [קקקקקנז]חטחות (כב:) [קקקקקנח]חטחות (כב:) [קקקקקנט]חטחות (כב:) [קקקקקס]חטחות (כב:) [קקקקקסא]חטחות (כב:) [קקקקקסב]חטחות (כב:) [קקקקקסג]חטחות (כב:) [קקקקקסד]חטחות (כב:) [קקקקקסה]חטחות (כב:) [קקקקקסו]חטחות (כב:) [קקקקקסז]חטחות (כב:) [קקקקקסח]חטחות (כב:) [קקקקקסט]חטחות (כב:) [קקקקקע]חטחות (כב:) [קקקקקעא]חטחות (כב:) [קקקקקעב]חטחות (כב:) [קקקקקעג]חטחות (כב:) [קקקקקעד]חטחות (כב:) [קקקקקעה]חטחות (כב:) [קקקקקעו]חטחות (כב:) [קקקקקעז]חטחות (כב:) [קקקקקעח]חטחות (כב:) [קקקקקעט]חטחות (כב:) [קקקקקפ]חטחות (כב:) [קקקקקפא]חטחות (כב:) [קקקקקפב]חטחות (כב:) [קקקקקפג]חטחות (כב:) [קקקקקפד]חטחות (כב:) [קקקקקפה]חטחות (כב:) [קקקקקפו]חטחות (כב:) [קקקקקפז]חטחות (כב:) [קקקקקפח]חטחות (כב:) [קקקקקפט]חטחות (כב:) [קקקקקצ]חטחות (כב:) [קקקקקצא]חטחות (כב:) [קקקקקצב]חטחות (כב:) [קקקקקצג]חטחות (כב:) [קקקקקצד]חטחות (כב:) [קקקקקצה]חטחות (כב:) [קקקקקצו]חטחות (כב:) [קקקקקצז]חטחות (כב:) [קקקקקצח]חטחות (כב:) [קקקקקצט]חטחות (כב:) [קקקקקק]חטחות (כב:) [קקקקקקא]חטחות (כב:) [קקקקקקב]חטחות (כב:) [קקקקקקג]חטחות (כב:) [קקקקקקד]חטחות (כב:) [קקקקקקה]חטחות (כב:) [קקקקקקו]חטחות (כב:) [קקקקקקז]חטחות (כב:) [קקקקקקח]חטחות (כב:) [קקקקקקט]חטחות (כב:) [קקקקקקי]חטחות (כב:) [קקקקקקיא]חטחות (כב:) [קקקקקקיב]חטחות (כב:) [קקקקקקיג]חטחות (כב:) [קקקקקקיד]חטחות (כב:) [קקקקקקטו]חטחות (כב:) [קקקקקקטז]חטחות (כב:) [קקקקקקיח]חטחות (כב:) [קקקקקקיט]חטחות (כב:) [קקקקקקכ]חטחות (כב:) [קקקקקקכא]חטחות (כב:) [קקקקקקכב]חטחות (כב:) [קקקקקקכג]חטחות (כב:) [קקקקקקכד]חטחות (כב:) [קקקקקקכה]חטחות (כב:) [קקקקקקכו]חטחות (כב:) [קקקקקקכז]חטחות (כב:) [קקקקקקכח]חטחות (כב:) [קקקקקקכט]חטחות (כב:) [קקקקקקל]חטחות (כב:) [קקקקקקלא]חטחות (כב:) [קקקקקקלב]חטחות (כב:) [קקקקקקלג]חטחות (כב:) [קקקקקקלד]חטחות (כב:) [קקקקקקלה]חטחות (כב:) [קקקקקקלו]חטחות (כב:) [קקקקקקלז]חטחות (כב:) [קקקקקקלח]חטחות (כב:) [קקקקקקלט]חטחות (כב:) [קקקקקקמ]חטחות (כב:) [קקקקקקמא]חטחות (כב:) [קקקקקקמב]חטחות (כב:) [קקקקקקמג]חטחות (כב:) [קקקקקקמד]חטחות (כב:) [קקקקקקמה]חטחות (כב:) [קקקקקקמו]חטחות (כב:) [קקקקקקמז]חטחות (כב:) [קקקקקקמח]חטחות (כב:) [קקקקקקמט]חטחות (כב:) [קקקקקקנ]חטחות (כב:) [קקקקקקנא]חטחות (כב:) [קקקקקקנב]חטחות (כב:) [קקקקקקנג]חטחות (כב:) [קקקקקקנד]חטחות (כב:) [קקקקקקנה]חטחות (כב:) [קקקקקקנו]חטחות (כב:) [קקקקקקנז]חטחות (כב:) [קקקקקקנח]חטחות (כב:) [קקקקקקנט]חטחות (כב:) [קקקקקקס]חטחות (כב:) [קקקקקקסא]חטחות (כב:) [קקקקקקסב]חטחות (כב:) [קקקקקקסג]חטחות (כב:) [קקקקקקסד]חטחות (כב:) [קקקקקקסה]חטחות (כב:) [קקקקקקסו]חטחות (כב:) [קקקקקקסז]חטחות (כב:) [קקקקקקסח]חטחות (כב:) [קקקקקקסט]חטחות (כב:) [קקקקקקע]חטחות (כב:) [קקקקקקעא]חטחות (כב:) [קקקקקקעב]חטחות (כב:) [קקקקקקעג]חטחות (כב:) [קקקקקקעד]חטחות (כב:) [קקקקקקעה]חטחות (כב:) [קקקקקקעו]חטחות (כב:) [קקקקקקעז]חטחות (כב:) [קקקקקקעח]חטחות (כב:) [קקקקקקעט]חטחות (כב:) [קקקקקקפ]חטחות (כב:) [קקקקקקפא]חטחות (כב:) [קקקקקקפב]חטחות (כב:) [קקקקקקפג]חטחות (כב:) [קקקקקקפד]חטחות (כב:) [קקקקקקפה]חטחות (כב:) [קקקקקקפו]חטחות (כב:) [קקקקקקפז]חטחות (כב:) [קקקקקקפח]חטחות (כב:) [קקקקקקפט]חטחות (כב:) [קקקקקקצ]חטחות (כב:) [קקקקקקצא]חטחות (כב:) [קקקקקקצב]חטחות (כב:) [קקקקקקצג]חטחות (כב:) [קקקקקקצד]חטחות (כב:) [קקקקקקצה]חטחות (כב:) [קקקקקקצו]חטחות (כב:) [קקקקקקצז]חטחות (כב:) [קקקקקקצח]חטחות (כב:) [קקקקקקצט]חטחות (כב:) [קקקקקקק]חטחות (כב:) [קקקקקקקא]חטחות (כב:) [קקקקקקקב]חטחות (כב:) [קקקקקקקג]חטחות (כב:) [קקקקקקקד]חטחות (כב:) [קקקקקקקה]חטחות (כב:) [קקקקקקקו]חטחות (כב:) [קקקקקקקז]חטחות (כב:) [קקקקקקקח]חטחות (כב:) [קקקקקקקט]חטחות (כב:) [קקקקקקקי]חטחות (כב:) [קקקקקקקיא]חטחות (כב:) [קקקקקקקיב]חטחות (כב:) [קקקקקקקיג]חטחות (כב:) [קקקקקקקיד]חטחות (כב:) [קקקקקקקטו]חטחות (כב:) [קקקקקקקטז]חטחות (כב:) [קקקקקקקיח]חטחות (כב:) [קקקקקקקיט]חטחות (כב:) [קקקקקקקכ]חטחות (כב:) [קקקקקקקכא]חטחות (כב:) [קקקקקקקכב]חטחות (כב:) [קקקקקקקכג]חטחות (כב:) [קקקקקקקכד]חטחות (כב:) [קקקקקקקכה]חטחות (כב:) [קקקקקקקכו]חטחות (כב:) [קקקקקקקכז]חטחות (כב:) [קקקקקקקכח]חטחות (כב:) [קקקקקקקכט]חטחות (כב:) [קקקקקקקל]חטחות (כב:) [קקקקקקקלא]חטחות (כב:) [קקקקקקקלב]חטחות (כב:) [קקקקקקקלג]חטחות (כב:) [קקקקקקקלד]חטחות (כב:) [קקקקקקקלה]חטחות (כב:) [קקקקקקקלו]חטחות (כב:) [קקקקקקקלז]חטחות (כב:) [קקקקקקקלח]חטחות (כב:) [קקקקקקקלט]חטחות (כב:) [קקקקק

קרבנות נזיר ומצורע והמקדיש נכסיו ויש בהם דברים ראוים למזבח יינות שמנים כלתות ועופות. מנין שימכרו לצורכי אותו המין ויביא בדמיהם תלמוד לומר אשם אשם. זה הכלל כל שהוא בא משום חטא ומשום אשמה ילקח עולות. הבשר לשם ועורות לכהנים. [1]זה מדרש דרש יהוידע כהן גדול אשם הוא אשום אשם לה' נמצאו שני כתובים קיימים אשם לה' ואשם לכהן. ואומר כספי אשם כספי חטאות לא יובא בית ה' לכהנים יהיו: (ג) מנין לאשם שפחה חרופה לא יביא אלא בכספי תלמוד לומר אשם אשם יכול שאני מרבה אף אשם נזיר ומצורע תלמוד לומר הוא. ומה ראית לרבות אשם שפחה חרופה. ולהוציא אשם נזיר ואשם מצורע. אחר שריבה הכתוב מיעט מרבה אני שפחה חרופה שהוא איל. ומוציא אני אשם נזיר ומצורע שאינו איל:

פרק כב מה ת"ל עמיתו עמיתו ב' פעמים עמיתו פרט לגבוה. עמיתו פרט לאחרים. [2]וכחש פרט לאומר לחבירו אכלתי היום והיום לא אכל. הלכתי לעיר פלוני והוא לא הלך. תלמוד לומר כי תחטא וכחש לא אמרתי אלא כיחש שקדמו חטא. יצא כיחש שלא קדמו חטא: (ב) רבי אומר וכיחש בעמיתו בפיקדון או בתשומת יד או בגזל או עשק את עמיתו או מצא אבידה וכחש בה ונשבע על שקר מה אילו מיוחדים שהם של ממון. יצאו אילו שאינן של ממון: (ג) [3]ומעלה מעל בה'. רבי יוסי הגלילי אומר להביא את קדשים קלים. [4]בן עזאי אומר להביא את השלמים. אבא יוסי בן דוסתאי אומר לא היה בן עזאי אומר אלא בבכור בלבד. [5]רבי שמעון אומר אחד קדשי קדשים ואחד קדשים קלים שחייב באחריותן קורא אני בהם וכחש בעמיתו. ושאין חייב באחריותן קורא אני בהם בה' וכחש: (ד) רבי עקיבא אומר מה תלמוד לומר ומעלה מעל בה'. לפי שהטלוה ולוה. והגושא והנותן. אינו מלוה ואינו לוה. ואינו נושא ואינו נותן אלא בשטר ובעדים. לפיכך בזמן שהוא מכחיש מכחיש בעדים ובשטר. אבל המפקיד אצל חבירו אינו רוצה שתדע בו נשמה אלא שלישי שביניהם בזמן שמכחיש מכחיש בשלישי שביניהם: (ה) [6]וכחש בעמיתו יכול בדברים תלמוד לומר בפקדון שהוא של ממון. יצא דבר שאינו של ממון: (ו) או מה פקדון מיוחד שאין לו רשות להוציאו. מלוה שיש לו רשות להוציאו מנין תלמוד לומר או בתשומת יד. או מה אילו ואילו מיוחדי' דברי' שיש בהם מתנת יד וגזל שאין בו מתנת יד מנין. תלמוד לומר או בגזל. או מה אילו ואילו מיוחדים דברים הניטלים מרשות בעלים. הכובש שכר שכיר שאינו נוטל מרשות בעלים מנין תלמוד לומר או עשק את עמיתו. או מה אילו ואילו מיוחדים דברים שדעת שנים

פירוש הראב"ד

מעות כגון נפקח לן בפרס' שמיעת הקול מדכתיב וכניף לת תשמו לפ' על מעותו תשב חטא: חלת מותר קיני זבים וזבות וקיני יולדות ומותר קרבנות נזיר ומצורע הוא דנקט לפלוגי קרא וכן דקתני בסדייסו ומסקי"ם נכסיו וסיו נכסים דבריהם כלתויים לגבי מזבח וכו' לת משמי דכתיב לתעניכת ליה דסיו ליכת בסו חטא ואשמה. וביכולמי דקתני [פ"ד עי"ם] נפקת ליה *מכל נדריהם לכל נדבותם תשב יקריבו לפ' לעולם ובלתם תשב עולם מפיק לם ר' תלעזר לכתי מילתת מכבדים ותנתי ניכתו: לי נמי ליכת למימר דמתם נפק' לן שכולם נתים עולות תשב סיסיו עוכותיהם לכבדים לת למדנו עוכ העולם לכתן תלת בעולת נדבה מיוחדת תשב בעולת המותכות לימת לת קתל"ן תשב לפ' ותשב לכתן וכתיב תשוש תשב לכבות תת כולן וכן עיקר: ובשתי תיכולת מיתכלי כולהו מותכות: ובזבחים פ' טבול יום [קנ.] תני עולת תים פרט לעולם הבאה מן המותכות שלת יסיו כבכבים זוכין בעורה דבדי ר' יסודה תמר לו ר' שמעון תם כן בעלתם מדכתי יסודע שכתן: תשב הוא תשוש תשב לפ'. כל שבת משוש תעת ומשוש תשמח וכו' ושלה ניש ר' יסודה לגבי ר' שמעון ושתם שפרת ר' יסודה וקתני' שכת לכולהו מותכות עורותיהם לכבדים: מיהו קשיא לי תת דגלפיכן שכת עולת תים פרט לעולת הקדש דבדי ר' יסודה ורב הונא מתרץ לה בעקדים נכסיו שתם וסיו בשת בשמות לחויות לגבי מזבח זבדים ונקבות ר' תליעזר תומר זבדים יעכרו לגלבי עולות וכו'. ר' יסודע תומר זבדים תם עלמם יקדבו עולות וכו' ושלה נפלים יפלו לבדת שניה: ואפי' ר' יסודע דתמר לדם תולק לת נדבו שני מילי בשבר לתל עולות נתשבים לבדת שניה ושכת דתמר לתגי' בעקדים נכסיו וסיו בשת דבדים שלחויין לגבי מזבח שיעכרו לגלבי תומי סעין ויבית דתמיכן עולות בשר לפ' ועולות לבכבים. וכ' לי דשלחי ייעות שמנים ועופות מבשתם תפני שבשתם תין עושה לתל מזבח ומשום שכי עור דידם נתשב לבדת שניה ואפ"י שבית קריבה עולם תתל ייעות שמנים ועופות שם שם דבדים שלחויין לגבי מזבח בשתם לוקת עולות לין בקדם בדת שניה תל על העורות תפני שלת היה בתיסב דבר שיחוב עליו שקדם בדת שניה: ואומר כתף לשם ושכף תטאות לת יובת בית ס' לכבדים יהיו פי' לתומר תטאות ולתומר תשמות לת יפול לבדת שניה שלת שלק יהיה לכבדים ואפי' ניכו עולות: (ז) מנין לשם שפשם תכופם שלת יביא בתיסב דבר שיחוב עליו שכתף שקלים וכו' שלת נתפרש בו כתף שקלים כמו שנתפרש בשם מעילות: וא"ת בשם תלוי שלת נתפרש בו כתף שקלים ולת בשם גזילות ולת בגזל סגר מאי. שם לעפ"י שלת נאמר בשם כתף שקלים נאמר בשם בשבת לשם. ומשמע כשבת שנשם מעילות ומאי ניכו כתף שקלים וגזל סגר נמי לע"ג. שלת כתיב בית בשבת ע"מ כבי סוף בכלל לשם גזלות שתמור בשבר ויקרא וכתיב בשבת לשם. לבל שפשם תכופם לת כתיב בכתף שקלים ולת כתיב בית בשבת שבת לכבדם ובי' שבת לשם תין לשם תו שם בלל לבבות: יכול שתאי תבבם שקלים לת תשב בשבת לכבדי

שנים יודעת. אבידה שאין דעת שניהם יודעת מנין. תלמוד לומר או מצא אבידה. וכחש בה ולא במוצאיה. [ל]בן עזאי אומר שלש אבידות הן היודע בה ולא במוצאיה. במוצאיה ולא בה. לא בה ולא במוצאיה: (ה) או מה אילו ואילו מיוחדים דברים שאיפשר לדעתן דברי' שאי אפשר לדעתן כגון המערב טים ביין. [מ]גלוביא בשמן. מי מעיין בדבש. חלב חמור בקטף. קיסום במור. חול בפול. עלי גפנים בפילון. מנין. תלמוד לומר על שקר. על כל דבר שיש שקר: (ח) או מה אילו מיוחדים שאין נזיקים של ממון דברים הנזיקים כגון חובל אדם באדם קנין בקנין. אדם בקנין. קנין באדם מנין. תלמוד לומר על אחת מכל אשר יעשה לאשמה בה: (ט) [נ]או מה אילו ואילו מיוחדים דבר שמשלמים עליהם את הקרן תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה והאונס והמפתה והמוציא שם רע מנין. תלמוד לומר ומעלה מעל בה' ריבה: (י) אחת בה ובהנה או הרי אילו מיעוטים. פרט לאומר לחבירו חבלת בי בשבת. והוא אומר לא חבלתי. הדלקת גדישי בשבת. והוא אומר לא הדלקתי. אמר לו אביו חבלת בי. עשית בי חבורה. והוא אומר לא חבלתי בך. לא עשיתי בך חבורה. תלמוד לומר אחת בה ובהנה או מכל הרי אילו מיעוטים מה ראית לרבות את אילו ולהוציא את אילו. אחר שריבה הכתוב מיעט מרבה אני את אילו שאין נידונין עליהם בנפשו ומוציא אני את אילו שנידון עליהם בנפשו: (יא) [ר]רבי שמעון אומר יכול האומר לחבירו אנסת ופיתית את בתי והוא אומר לא אנסתי ולא פיתיתי. המית שורך את שורי והוא אומר לא המית. המית שורך את עבדי והוא אומר לא המית אמר לו עבדו הפלתה את שיני. וסימיתה את עיני והוא אומר לא הפלתי ולא סימיתי. יכול יהיה חייב תלמוד לומר וכחש בעמיתו בפקדון או בתשומת יד או בגזל או עשק את עמיתו או מצא אבידה וכחש בה ונשבע על שקר מה אילו מיוחדים שאינן קנסות יצאו אילו שהם קנסות:

פרשה יג והיה מיד. מה יעשה והשיב [א]אי והשיב תלמוד לומר ושילם יכול יהיה משיב ומשלם ואל תתמה שהרי הגנב משלם תשלומי כפל אם טבח ומכר משלם ארבעה וחמשה תלמוד לומר גזילה. גזילה הוא משלם ואין משיב ומשלם: (ב) והשיב את הגזילה אשר גזל מה תלמוד לומר אשר גזל [ב]שיכול ישלם אשם על מה שגזל אביו: (ג) יכול לא ישיב כל עיקר תלמוד לומר [ג]את העושק מה תלמוד לומר אשר עשק אביו שיכול ישלם חומש ואשם על שעשק אביו תלמוד לומר אשר עשק על מה שעשק הוא משלם ולא על מה שעשק אביו: (ד) יכול לא ישיבנו כל עיקר תלמוד לומר את הפקדון מה תלמוד לומר אשר הפקד אתו כל זמן שעמו ישיבנו אין עמו משיב לו דמיו: (ה) [ד]ועדיין אני אומר אימתי אינו משלם חומש ואשם על מה שגזל אביו בזמן שלא נשבע לא הוא ולא אביו. נשבע הוא

פירוש הראב"ד

ספרא מפורש דבר המטלטל וגופו ממון ודברים שדעת שניהם יודעת בכם לחים ושמיני ומלחיסם לחידה לך לכך נאמר לו מלח לחידה: ומשקלת לפילו דברים שלי לישפר לו לדעתן כגון מיני לוקשה כדכתיב ונפצע על פקר על כל דבר פקר דקרא יתיבא סוף דסך כתיב מכל לפר יפצע עליו לפקר: וכפם בם ולא נמולא לפי' לם תנעוסו בעליס לם מלא לחידתו לו לפם מי שימלא לותם וכפר ונפצע פלא מלא ולא לפם מי שמלפה ולבפוף סוהם לו סוהם פכלפה מי שמלפה לין מביא לפפ לפל ים מביא (סומם) [לפפ] לפל לם סוהם פכלפה מי שמלפה לין מביא לפפ לפל ים לומר שמביא מעלפ כבופר על עדותו. ולישפר כמו כן לומר פפוף פעור לגמרי מפני פפוף לפלפ עד לפל ועד לפל פעור פפוף דפר פגורם לממון ולפלו כממון דמי ופלוגתא היא בגמ' קמא פ' פגוזל [קס:]: מיפו קפיל לי מלי לילטריך ליה למעוטי ולא נמולפה פפיעה לכופר בעדותו לא מפייב לפפ לפל כתיב ביה מעלה עולה ויורד: ומלפה לי מפוס דפלחי כפיכת עדות לפדם מפלה עדות לפי פפלה עדיות ים בפס תובע ומתבע לפל עדות לפדם פפוף לילו יודע מי מלפה לפל פוף תובע לזה לם פוף מלפה לו לפה מי שמלפה פל"ח ליכוי פלי כתובע ומתבע בגוף פחדם קע"ל: בן עזאי לומר פלם לפדות לן. וגמ' פגוזל [קס:] גרסינן פלם פבועות לן ופניפס ענין לפל פוף לילה פזה פלמון פמטו כלן בפפרא יותר מדוקדק מפני פפבועה לתת פפוף בפר טכל פלה פכיר לחדם ולה פכיר מולחים ולבקוף סוהם לם פהוהם. ופעמים פמוהם פכיר מולחים ולה בם בכל לילה פעור פוף מלפה מקום דבעי' וכפם בם ולה מולחה נמלה פלין הספרם לילה בידיעת לחדם לפל בפבועה לין הספרם. ומלפה נמו לפרם כפהוהם פכיר בם ולה מולחה לו פכיר מולחה ולה בם מה תועלת ים לו בהולחתו לו מם הפקד פיה לו בבפיכתו. ולישפר לומר כגון פהים בעל החדם תופם לת פוכו מיד לפל ולמר לו זה הפור פלי פוף פלפד ממני ופלה לומר לה כן מלחתי לפל ילינו פלך כפיעיד פעד פפפור פלו לעפ"י פילמר לילי מכיר מולחו ולה ידעתי לם מלחו זה לו לפל מכל מקום הפור מוזר לבעליו מתוך הולחת המולח ופעדות כדי כפכיכיר מפפידו בכפיכתו: ומפכיכיר בחולחה ולה בם כגון פילמר המולח זה הפור פלך לפל פוף לפל לילי לקחתיו ממך ובעל הפור לומר לפל ממני ומלחת לותו ובעד יודה עבפיו פוף לפם לת הפור תועם בין פכלמים ולמר לפך ולחפקנו לפל בעד לילו יודע ידכפו לותו כי לפדם היא ופוליכו לביתו בחזקת לפדם לפל בעד לילו יודע פזה הפור פל זה הים הוף לפל פ"מ כרי הודם זה כי הפור פל זה הוף המלח פזה מתפייב מעדותו פל זה ומהולחתו: (ח) פל בקיל כפמו דומה פפוף ממיני לבעים ובקוף מופפת, דמעפרות ר' יוסי לומר לף זכעוני פדם כגון זרע לפפים ובקיל ופפוהם נקיל בקיל ופעלין פיו נקלה פל בקיל כגון נדיל פפפיכו בע"ז

מסורת התלמוד

לג"ק (קס:) ופס גרס ג' פבועות בן ועי' ביכוסלמי פבועות פ"פ ה"ל ובמלפה הפנים פם ד"ם בן עזאי מפ"כ בפם פלפ"ד: [מ]גלוביא הוא מין מיטין כמו גלוגא במעוסת (ע:) ובעל ק"ל הגיה מי גלוגיא לפל ים פפנים גורפים בלבקיל וכן גם גי' לפל"ד ובקיל הוא מין עפב וקעניס דומה לעפפה ומוצא ביכוסלמי קוף מעפכות ולגי' זו חולי היה לכפ לבלול הבקיל הו קמפו לפחי פעמו לוחו עד דק בעמן ולכיכין לחלק המלה לפחים כלומר בל בקיל בעמן ובל מלפון בלילה פבפעכודים דבר יבם עם פמן פייך לפמון. בלילה ובילקוט נרם בלבקי ולל יעפי פיכוסו ולחולי כוותו על הבלבי המוצא ביכוסלמי בכפות פ"ו הלבפ ה' וזה מין פכי. פילון עלה בל בפם ועי' בעירוך עכך מומלפת דפלין מלמון בלילה לפל ר"ג מוסבית מי' כדעת הלפ"ד [ב]כתובות (מג.) ועי' פבועות (לו:): [ג]גי' הילקוט לילו פל בפ"ל ובלם וכגי' הלפ"ד ולולי יש לתקן הגי' ובי לי ובפיב בל' ובלם יכול וכו' ולילוסה למה לי ד' לפבועות לפן: [ד]כתובות (מג.) : [ה]גי' הילקוט לילו פל בפ"ל ובלם על פה שגזל לבדו ה"ל לפל גזל על פה שגזל עפלם לל פה על פה שגזל לבדו: [ו]גי' פלריכים על הפפלומין ימדלפלה רפעלת הכתי יכול פילים מפיב ומפלם: [ז]גי' הילקוט פילכול ישלם חומש ואשם לל פה על פה שגזל לבדו: [ח]ק"ק (ק"ד): להפריך בין הדפקים וכ"ל ה"ל לת כלומר מלת מרבינן גזל לבדו להפפה ומלת העפק כמלך לפל לפלכי ובן בפפה ה' יש להמשיך מלת לפחכיני פלפלפלכיו: [ט]ק"ק (ק"ד): ובמידושי רפב"ל הביא גי' בזמן פלפ בפבע הוא ולבדו פלפ לבדו הוא ולא הוא וכו':

הוא ולא אביו. אביו ולא הוא. הוא ואביו מנין. תלמוד לומר אשר גזל. ואשר עשק ואשר הפקד אתו אשר מצא: (ט) עדיין אני אומר עד מתי הוא משלם קרן על גזל אביו בזמן שנשבע הוא ואביו. הוא ולא אביו. אביו ולא הוא. לא הוא ולא אביו מנין. תלמוד לומר והגזילה והעושק והפקדון והאבידה ישתלמו מכל מקום: (י) [ג]מנין ליתן את האמור למעלה למטה. תלמוד לומר מכל אשר ישבע עליו לשקר. עד שיהא מתכוין לו [ש]מכאן אתה אומר שחייב על זדון שבועה ועל שגגתה עם זדון הפקדון. ואינו חייב על שגגתה מה הוא חייב על זדונה אשם בכסף שקלים: (יא) עליו לשקר ושלם ואין משלם אלא לאחר שבועה. והלא דין הוא ומה אם הטוען טענת גנב שמשלם תשלומי כפל אין משלם אלא לאחר שבועה. זה שאין משלם תשלומי כפל אינו דין שאינו משלם אלא לאחר שבועה. לא אם אמרת בטוען טענת גנב שאין משלם חומש ואשם. תאמר בזה שמשלם חומש ואשם. הואיל ומשלם חומש ואשם ישלם לפני שבועה ולאחר שבועה. ת"ל עליו ושילם ואין משלם אלא לאחר שבועה: (יב) ושלם אותו אותו הוא משלם ואינו משלם תשלומי כפל. וה"ד הוא ומה אם הטוען טענת גנב שאין משלם חומש ואשם משלם תשלומי כפל. זה שמשלם חומש ואשם אינו דין שישלם תשלומי כפל. תלמוד לומר ושלם אותו. אותו הוא משלם ואינו משלם תשלומי כפל: (יג) אוציא את תשלומי כפל ולא אוציא תשלומי ארבעה וחמשה. תלמוד לומר בראשו. בראשו הוא משלם. ואינו משלם תשלומי כפל ולא תשלומי ארבעה וחמשה: (יא) קל וחומר לטוען טענת גנב שישלם חומש ואשם ומה אם זה שאין משלם תשלומי כפל משלם חומש ואשם. הטוען טענת גנב שמשלם תשלומי כפל אינו דין שישלם חומש ואשם. [ד]תלמוד לומר בראשו וחמישיתו יוסיף עליו. המשלם בראש מוסיף חומש ואין משלם תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה מוסיף חומש: (יב) [ה]וחמישיתו מלמד שמוסיף חומש על חומש עד שתתמעט הקרן משוה פרוטה. יוסיף עליו [ו]שיהא הוא וחומשו חמשה. לאשר הוא לו יתננו ביום אשמתו (ויכול) [ז]לא יתננו לשלוחו שיולך לו. יכול לא יתן לשליח בית דין וליורש תלמוד לומר יתננו: (יג) [ח]ביום אשמתו בית שמאי אומרים ילקה בחסר ויתר ובית הלל אומרים כשעת הוצאה. רבי עקיבא אומר בשעת התביעה: (יד) את אשמו אף אחר יום הכפורים איל קשה בין שתי שנים. צאן לרבות כל משמע צאן אף חרשת אף שוטה אף הנמכת. מן הצאן ולא מן הפלגים.

בערכך מה ערכך האמור להלן בכסף אף ערכך האמור כאן בכסף שקלים לאשם שיהא מפריש מעות לשום אשם:

פרק כג וכפר עליו הכהן לפני ה' ונסלח לו על אחת מכל אשר יעשה מנין שחייב על כל אחת ואחת תלמוד לומר לאחת לחייב על כל אחת ואחת: (ב) כיצד [ה]היו חמשה תובעים אותו אמרו לו תן לנו פיקדון ותשומת יד וגזל ואבידה שיש לנו בידך שבועה שאין לכם בידי פקדון ותשומת יד וגזל ואבידה לא לך ולא לך ולא לך מנין שחייב על כל אחת ואחת תלמוד לומר לאחת. לחייב על כל אחת ואחת: (ג) יכול מפני שהן חמשה מנין אמר לו תן לי פיקדון ותשומת יד וגזל ואבידה מנין שחייב על כל אחת ואחת תלמוד לומר לאחת. לחייב על כל אחת ואחת: (ד) יכול מפני שהן מיני תביעות. מנין אפילו אמר לו תן לי חיטים ושעורים וכוסמים מנין שחייב על כל אחת ואחת תלמוד לומר לאחת. לחייב על כל אחת ואחת: (ה) יכול מפני שהן שני מינים [דברים] הרבה מנין אפילו אמר לו תן לי חיטים שהפקדתי לך אמש ושלפניו ושלפני פניו. שבועה שאין לך בידי חיטים שהפקדתי לי אמש ושלפניו ושלפני פניו מנין שחייב על כל אחת ואחת תלמוד לומר לאחת. לחייב על כל אחת ואחת: (ו) מנין אחת על דברים הרבה תלמוד לומר על אחת מכל אשר יעשה: (ז) כיצד היה תובעו אמר לו תן לי חיטים שהפקדתי לך אמש ושלפניו ושלפני פניו. שבועה שאין לך בידי בלום מנין שאינו חייב אלא אחת. תלמוד לומר על אחת אשר יעשה: (ח) יכול מפני שהוא מן אחד מנין אפילו אמר לו תן לי חיטים ושעורים וכוסמים שיש לי בידך. שבועה שאין לך בידי כלום מנין שאינו חייב אלא אחת תלמוד לומר על אחת אשר יעשה: (ט) יכול מפני שאינו מיני תביעות. מנין אפילו אמר לו תן לי פקדון ותשומת יד וגזל ואבידה שיש לי בידך. שבועה שאין לך בידי כלום מנין שאינו חייב אלא אחת תלמוד לומר על אחת אשר יעשה: (י) יכול מפני שאינו חייב אלא אחת מכל אשר יעשה. מנין אפילו אמרו לו חמשה תן לנו פיקדון ותשומת יד וגזל ואבידה שיש לנו בידך שבועה שאין לכם בידי כלום מנין שאינו חייב אלא אחת תלמוד לומר על אחת מכל אשר יעשה: לאשמה בה. פרש לפחות. משוה פרוטה:

סליק דיבורא דחובא

פירוש הראב"ד

ואשם על גזל לחזיו. לולי מדכתב לקמיה כל מי שמע מיניה לגמורי שלפיכך נשבע הוא ואשם על גזל לחזיו: (ו) ועדיין יכי לומר לימתי הוא משלם קרן על גזל לחזיו בזמן שנשבע הוא ולחזיו לחבל נשבע הוא ולא לחזיו לו ולא הוא וכו' ת"ל כגזלם כעושק ופקדון ושאבדה ישתלמו מכל מקום מי' מכיוון דקלאי דכולהו כתיב לחיים דאם מכרזין ויניח לנשבע פקדון על גזל לחזיו. ומדכתב כל מי שמע מיניה לכדוי לפיכך לא נשבע הוא ולא לחזיו: ומנין ליתן כלומר למעלה כלאמכם מי' על מסומע יד קלמרינן שלא שחזיקו כמוחזקים בכל דבר: ת"ל לו מכל אשר ישבע עליו. עליו עד שיהא מתכוין לו מי' עד שיתכוין לכפור בפקדון מכח למי שלא שלא בפקדון ונשבע לו עליו *שזה לומם הוא. מכאן [לחתא] לומר וכו': (ח) ישבע עליו לשקר ולא שלא מכאן שלא לחתא שבועה מי' על מסומע קלמר שלא תלמר כרי מסומע נוסף על פקדון ונומטו לבעלים יפה בפקדון ויבא לומר לפני שבועה ולחתא שבועה ת"ל לשקר ישבע עליו לשקר ולא לומר לו ומניחיהו ולא שלא הוא ומכח מי' לחייב על שגגתה ת"ל לשקר ולא לחתא ולא שלא מכאן שלא שבועה שלא חייב על שגגתה ת"ל על לחתא ולא יכול מפני שהם מכאן שלא לחייב על כל לחתא ולחתא ומנין שלא חייב על כל לחתא ולחתא ת"ל על לחתא ולחתא וכו' מנין שחייב על כל לחתא ולחתא ת"ל על לחתא כלומר כשם שהוא חייב על כל לחים ולחים כך הוא חייב על כל תביעה ותביעה: ועדיין לא למענו מכאן שם יהיה חייב על כל תביעה של כל לחים ולחים כמו שהוא חייב על לחתא לו לא מי למכרין שהרשע לחתא קלמר ליה לו לילמוד לחכולהו קלי ולא ילמוד לחיבעיה לן בשכתא שבועות שכת שבועת הפקדון ולא לחיבעיה. ומאי כולם שבועה היא ועיקרה בשבועות [לו:]: (י) לחשמיע לן שהרי לחתא שבועה שלחינו מחוייב לחשבע ולחשם לן שלא מיעשה הוא:

חסלת פרשת ויקרא

מסרת התלמוד

[ג]בגמ' מניעת (מא.): *עי' שבועות (לא:) בשכ"י ד"ה ליומא ומוס' ד"ה ואין מייבין: [ה]בגמ' קמא (קה:): [א]נ"ק (קנ:) ג"מ (נד:): [ב]עי' ג"מ (נד:) ויכולמי מכוונים ס"ו ה"ס: [ד]בגמ' קמא (קנ.): [ו]בגמ' מניעת (קנ.): [ז]שבועות (לו:) בשמעה שנשבעו וכתב מכן בעל כרחו מעשה שמעתיני' דהגוזל קמא מוכח שנשבעו מעשה פכוונה לין חומש ומשניים דקלא מעמע שנשלין חומש לין לחשם ולחמים מקור דבני הכמ"ס מבייחמ זו ומוכלה ביכולמי קילונין פ"ל ה"ל:

חסלת פרשת ויקרא

אין צואה אלא זירוז מיד ולדורות. א"ר שמעון ביותר כל מקום שיש חסרון כיס: (ב) [ר' יוסי הגלילי אומר מתוך שנאמר כל הנוגע במזבח יקדש. שומע אני דברים הראוים למזבח ודברים שאינן ראוים למזבח תלמוד לומר כבשים. מה כבשים המיוחדים שהם ראוים למזבח יצא דבר שאין ראוי למזבח: (ג) ר' עקיבא אומר מתוך שנאמר כל הנוגע במזבח יקדש שומע אני דברים הראוים למזבח ודברים שאינן ראוין למזבח תלמוד לומר עולה. מה עולה מיוחדת שהיא ראויה למזבח אף כל דבר שראוי למזבח יצא דבר שאין ראוי למזבח: (ד) [רבי יהושע אומר כל הראוי לאישים אם עלה לא ירד. היא העולה על מוקדה מה עולה שהיא ראויה לאישים אם עלתה לא תרד כך כל דבר שהיא ראויה לאישים אם עלתה לא תרד: (ה) רבן גמליאל אומר היא העולה על מוקדה על המזבח מה עולה שהיא ראויה למזבח אם עלתה לא תרד. כך כל דבר שהוא ראוי למזבח. אם עלה לא ירד: (ו) אין בין דברי רבן גמליאל לדברי רבי יהושע אלא הדם והנסכים שרבן גמליאל אומר לא ירדו ורבי יהושע אומר ירדו: (ז) [רבי יהודה אומר את היא העולה הרי אילו מיעוטים פרט לנשחטה בלילה ושנשפך דמה ושיצא דמה חוצה לקלעים. רבי שמעון אומר עולה אין לי אלא בשירה שנשפך דמה ושנשחטה בלילה ושיצא דמה חוצה לקלעים מנין להלן והיוצא והטמא והנשפך והנשחט חוץ לזמנו וחוץ למקומו ושקיבלוהו פסולים וזרקו את דמו והניתנים למטה שנתנם למעלה. והניתנים למעלה שנתנם למטה. והניתנים

פירוש הראב"ד

פרק א ו אם מסכן אין לו אלא זיכוז מיד ולדורות: בספרי נפקא לן זכוז לכתיב ולו אם יהושע ומזקסו ומנלטו. ומיד ולדורות מפרש, נכוח ומלוח טעמים כדאיתא בגמ' מדוע: אמר ר' שמעון וביותר לכיך זכוז כל מקום שיש בו מסכון כיס. מפרש לה בספרי ולו אם בני ישראל ונתנו לכויס מנחלת אחוזתם. ולו אם בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני לחמי. מוץ מאמר ולו אם בני ישראל כי יחסא נחיש אל יחסן כענן זאת יחסן יחסר תפול לכם נמחלה מזכוז בעניו חילוק יחסן גם זו כמו כן יש גם זכוז ומסכון ליש: שיש העולם על מוקדה: (ב ג ד) ר' יוסי הגלילי אומר מתוך שנאמר כל הנוגע במזבח יקדש כלומר ולמדנו ממנו דבר פסול שיש עליה למזבח לא ירד: כלומר לפיכך דבריס שאינן לראויין לאישים כגון קודש ונקבע ומוקצה ונעבד וכיוצא בהן שאין פסולן נקבה. וכגון נשר קדשי קדשים ונשר קדשים קליס וכיוצא בהן וכל לחומן הנעוייס בזמכית זבחים פ' המזבח מקדש [שד.]. יכול אם עלו לא ירדו ת"ל כבשים פי' נפרש' ואחת תמוס כתיב כל הנוגע במזבח יקדש. ומניך ליש וזה לשר תעשה על המזבח כבשים בני שנה וכו' מה כבשים של תמיד לחויים לף כל פסולין שעלו למזבח לא ירדו כשרלויין למזבח פרט לפלא היו לחויים למזבח: וכ' עקיבא דריש מעוכין מדכתיב בפסיל פרשתא עולת תמיד מה עולה לחויה למזבח לף כל לחוי למזבח. פרט לפלה שכחבה. ותכויכו ממעטי פסולין שאין פסולין נקבה וחיכא ביניייכו עולת העוף פסולה מלן לשמר בכבשים לפל עולת העוף לא כלומר כבשים הוא שאם היו פסולין ועלו לא ירדו כדכתיב כל הנוגע במזבח יקדש. ומניך ליש כבשים: לפל עולת העוף פסולה לפעו"י שבשים פסולה נקבה אם עלתה מכל: וכ' גמליאל וכ' יהושע דריש מסולה מסיה העולה על מוקדה על המזבח מסיה העולה כל לא ירדו. ת"ל מילתא מסיא כענין זאת יחסן כמו כן יש גם זכוז ומסכון ליש: שיש העולם על מוקדה: (ה) רבן גמליאל אומר היא העולה על מוקדה על המזבח מה עולה שהיא ראויה לאישים אם עלתה לא תרד כך כל דבר שהוא ראוי למזבח. אם עלה לא ירד: (ו) אין בין דברי רבן גמליאל לדברי רבי יהושע אלא הדם והנסכים שרבן גמליאל אומר לא ירדו ורבי יהושע אומר ירדו: (ז) [רבי יהודה אומר את היא העולה הרי אילו מיעוטים פרט לנשחטה בלילה ושנשפך דמה ושיצא דמה חוצה לקלעים. רבי שמעון אומר עולה אין לי אלא בשירה שנשפך דמה ושנשחטה בלילה ושיצא דמה חוצה לקלעים מנין להלן והיוצא והטמא והנשפך והנשחט חוץ לזמנו וחוץ למקומו ושקיבלוהו פסולים וזרקו את דמו והניתנים למטה שנתנם למעלה. והניתנים למעלה שנתנם למטה. והפסח והחטאת ששחטן שלא לשמן. תלמוד לומר זאת תורת העולה תורה אחת לכל העולים שאם עלו לא ירדו: (ח) יכול אף הרובע והנרבע והמוקצה והנעבד והאתנן והמחיר והכלאים והטריפה והיוצא דופן ובעלי מומים אם עלו לא ירדו. תלמוד לומר זאת היא העולה הרי אילו מיעוטי. ומה ראית לרבות את אילו ולהוציא את אילו. אחר שריבה הכתוב מיעט מרבה אני את אילו שהיה פסולן בקודש ומוציאני את אילו שלא היה פסולן בקודש: (ט) [שתמצא לומר כלל שרבי עקיבא אומר. כל שפסולם בקודש הקודש מקבלו. לא היה פסולם בקודש אין הקודש מקבלו. חוץ מבעל מום שבעוף כשר. רבי חנניה סגן הכהנים אומר דוחה היה אבא בעלי מומים מעל המזבח יכול אף הנסכים אם עלו לא ירדו תלמוד לומר עולה. מה [עולה מיוחדת שהיא באה בגלל עצמה יצאו נסכים שאינן באים בגלל עצמם: (י) [מיכן אתה אומר הובח כשר והנסכים פסולים. הובח פסול והנסכים כשירים אפילו זה וזה פסול שהובח לא ירד. והנסכים ירדו: (יא) מתוך שנאמר כל הנוגע במזבח יקדש למדנו שהמזבח מקדש את הראוי לו. [מנין אף הכבש מקדש את הראוי למזבח תלמוד לומר אל המזבח לא יעלו לריח ניחוח. [מנין שאף הכלים מקדשים את הראוי להם ת"ל וקדשת אותם והיו קדש קדשים כל הנוגע בהם יקדש: (יב) [כלי הלח מקדש את הלח כלי מידת היבש מקדש מידת היבש. ואין כלי הלח מקדש את היבש. ואין מידת היבש מקדש את הלח. כלי הקודש

שניקבו

בפנים שנתנם בחוץ והניתנים בחוץ שנתנם בפנים. והפסח והחטאת ששחטן

פירוש הראב"ד

ומכ דריש ליש מעל המזבח וחיכא ביניייכו דם ונסכים פסולין שהן לחויין למזבח וחיכן לחויין לפיסים כדעפרם וחזיל וכפי לחיתא בזבחים פרק המזבח מקדש [סג.]: (ז) כ' יהודה לומר זאת היא העולה. כפי אלו מיעוטין פרט לפכפסע, בלילה וכו': כ' שמעון לומר עולה אין לי אלא עולה כפרס וכו' זבזבחים פרק המזבח מקדש. וכ' יהודה מאי טעמיה כלומר כפי אלו מיעוטין כדי שהיו כמו כן פסולין בקדש דהא קדשי מפיים קדושת מזבח ומאי שנא שהן פסולין שייכו טעמ' דמבניכן לפו מקום לפהפכמן שהו פכפר בזבח יוצא חוליו [סח פד.]: מפני מה לחמרו לן בדם כפר שפרי לן כוכפר בזבח יוצא חוליו וכפר בזבח (לחמ) [טמא] חוליו וכוחר בלבור וכו'. ומיהו לריבוי דוחיא תורת העולם קא משמע ומכדיניין מכאי לחיים ליש כפרפת בדורת, לפקיש: (ט) מוץ מבעל מוס שפוח בפר בעוף. וחפ עלה לא יחד ומפרש לה חפ לא כפפיר כ' עקיבא לפל בדוקין שבעין חוליו וכפרין בעוסות וכוח שקדם הקדשן לת מומן: ומכל' לי דלמו דוקא לדקין שבעין לפל כוח פדין לכל מין שליהו מפוכפר לפר כקולם כפרין בעוף מוץ ממפוכפר לפר: לומר מניעה קנן כפרפים דוחפ ליש לפל לא בעלי מומין ומפרש חפ לפליג לת"ק לומר מוריידין בכל מומין מעל גבי המזבח: וחיכו קבר דוחפ כלפר יד לפל בידים לא: יכול לף כנפרים חפ עלו לא ירדו ת"ל עולם פי' זאת תורת העולם. וכ' שמעון קביכא לויש כל' יפוסע נפלגים ופליג עליים בדם פפרי בדם כולל עלמו: (יא) מנין אף הכבש מקדש את הראוי למזבח ת"ל ואל המזבח לא יעלו לריח ניחוח. על פחור ודבש קלמר ועל המעל, מבפר מעשה וחפש ומעיקר העומר ומתי הלפש דכתיב לא תקטירו ממנו חפש לנפש מפס לוקה כתיב ואל המזבח לא יעלו זה הכבש שעולין בו למזבח ומלעניין מלקות כבש למזבח לעניין קדוש נמי כבש כמזבח וחפ עלו למזבח המזבח מקבלן: (יב) כלי הקדש שניקבו נזמן שהן עושין

מסרת התלמוד

[א] קפלת לומר מכפר י"ג ועי' קידושין (כח:) ובספרי פ' כפר גבת כ"ם לומר ומפעט שמולק על מבת קמץ ועי' כמצ"ן בפי' הסורא פ' לו: [ב] זבחים (סג:) מנחות (לד.) מפעט מפעט שמוכיח לפיכך כיה"ג כדרכיה בעלמא מפוכיח עי' בפסחים (כח:) ולו מפוס דוי"ו מוסיף על ענין לחמון דכתיב וחא לחבר מעשה וגו' וכענין שכתב פוס' יבמות (ד.) ד"ה וכי מפני ופוס' קיד עיז (כ"ג.): [ג] זבחים (סג.) ובפע"י דהיה דריס היה בהוייתה מהה לחבר בפוס' כתבו שהוא מזהה מוכיח העולה מוכך ובפכפ"י עי"ם: [ד] זבחים (פד.) ופפ נרפי' זאת היא העולה הרי אלו ג' מיעוטין ופפ (כז:) הגי' כתו לפניכו הרי אלו מועטין ובכלה (מ.) גרפי' זאת מיכת העולה לך בפוכיות (ג.) גרפי' זאת מיכת העולה היא הרי אלו ג' מיעוטין ומפעט להעולה קמץ דריס ול"ע עי' פוס' כלה חבפים: [ה] עיין זבחים (פד.) פוספפת מכפר ס"ע: [ו] זבחים (סג:) ודבכי כ"ם הפ: [ז] זבחים (סג.) גפ פלה דבכי כ"ם הפ [ח] זבחים (פז.) וגרפי' הפ ס"ל לת המזבח כלומר לבני דלת קדשים ולבי' הלכיכו ממפעטים הכתוב דריסין ועי"ם בחוס' לכ"י דקבר עזכה מקדפת ל"ל לכבויי וכ"כ הפ (פד.) ולין קופי' דמה מעזכה מק"הפ מקלי דהלמה גמליכן ומקמי דלתי הלמה מלת מעמיכו וכדלמיכן בעלמא בגי יחזקאל שוב מלמתי כן בחוס' מנחות (מ:) הזבחים (יד.): [ט] גפ זה הפ (פז.) ולא נרפי' הפ בחפכה ולא בעזי' מקלי דהלמה גמליכן ומקמי דלתי הלמה מלת מעמיכו וכדלמיכן בעלמא בגי יחזקאל שוב מלמתי כן בחוס' מנחות (מ:) הזבחים (יד.): [י] זבחים (פא.) מנחות (פא:) ופפ (יא:):

שניקבו אם עושים מהם מעין מלאכתם שהיו עושים כשהם שלימים מקדשים
ואם לאו אין מקדשים וכולם אין מקדשים אלא בקודש: (יג) היא העולה על
מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבוקר. שיהא נותנן מבוא השמש והם
מתעכלים והולכים על המזבח כל הלילה [2]אין לי אלא דברים שהם ראוים לקרב
בלילה שיהא נותנם מבוא השמש והם מתעכלים והולכים מעל גבי המזבח כל
הלילה. דברים שהם ראוים לקרב ביום כגון הקומץ והקטורת והלבונה [והעצים]
ומנחת כהנים ומנחת כהן משיח ומנחת נסכים מנין. ת"ל צו את אהרן ואת בניו
לאמר: (יד) אתה אומר לכך נאמר כל הלילה שיהא נותנן מבוא השמש והיו
מתעכלים והולכים על גבי המזבח כל הלילה או אינו אלא שיהו מעלים מן
הארץ לגבי מזבח כל הלילה כשהוא אומר חלב חגי עד בקר זה האמור.
לימד שיהו מעלים מן הארץ למזבח כל הלילה: (טו) הא מה אני מקיים כל הלילה
שיהא נותנן מבוא השמש והם מתעכלים והולכים כל הלילה על גבי המזבח מה ת"ל
עד הבוקר. אם אינו ענין לעיכול איברי תניהו ענין לתרומת הדשן. לימד שיהו
תורמי את המזבח כל הלילה: (טז) ואש המזבח תוקד בו. [3]מנין לאש המזבח הפנימי

שלא תהא אלא ממזבח החיצון ת"ל אש המזבח תוקד בו. אש מחתה ומנורה מנין
ודין הוא נאמר תן אש במזבח הפנימי ונאמר תן אש במחתה ומנורה מה אש
מזבח הפנימי ממזבח החיצון אף אש מחתה ומנורה ממזבח החיצון. או כלך
לדרך זו נאמר תן אש במזבח הפנימי ונאמר תן אש במחתה ומנורה מה אש
מזבח הפנימי ממזבח חוצה לו אף אש מחתה ומנורה ממזבח חוצה להם.
ת"ל אש תמיד תוקד על המזבח אש שאמרתי לך תהא תמיד לא תהא אלא
ממזבח החיצון: למדנו אש למנורה למחתה מנין. ודין הוא נאמר אש במנורה
ונאמר אש במחתה מה להלן על מזבח החיצון אף כאן על מזבח החיצון.
או כלך לדרך זו נאמר אש בקטרת ונאמר אש במחתה מה להלן בסמוך
לו אף כאן בסמוך לו ת"ל ולקח מלא המחתה גחלי אש מלפני ה' איזה
הוא דבר שמקצתו לה' ואין כלו לה' הוי אומר זה מזבח החיצון:

פרק ב ולבש הכהן [5]מדו בד מדו במידתו. [2]בד שיהו של בוץ. בד שיהו
חדשי' בד שיהו כפולים. בד שלא ילבש עמהם בגדים אחרים.
יכול לא ילבש עמהם בגדי פשתן. אבל ילבש עמהם בגדי צמר. ת"ל בד.
יכול

פירוש הראב"ד

עושין כשהם שלימים מקדשין מפני טעמא דפרק המזבח מקדש [פס.]
שניסם מלאים קולח אין ממלאים חלא שלמים שכליס יסיו ממילואין: וכולם
אין מקדשין חלא בקדש פיזום כשהם במקום שכשהן מיסו אין מקדשין
ליפסל. וילפינן לה לסא מיולאת ממא דתנן בקומץ [ממ:] גבי מיולי כמעשהו
במול כך מעשהו בשהם חלא שסיו ממלאין מניח של זבד שאינם מקדשם חלא
מן הסילוק ומניחם בשהם. ומס ליתא דכלי שרת אין מקדשין כלל שלא
במקומן לזעיבי דלמר אין שיעור למים וכלי שרת נמי מקדשין ליפסל ביולא
ובלינה: (יג) דבריס שאינן רשויין ליקרב בלילה בגון הקומץ והלבונה פי'
שיהו נותנין ויהיו מתעכלין והולכין וכו' ומתני לס בממות בפרק הקומץ
כשם [כז:] שיהא נותנו עם שאר שמש. מיהו ליתו מתיר שיריים בלילה
עד שיהיה שהור בבוקר וכבי ליתא שם. ולע"ב דמכיתן לסך מזבח תורת
העולה כבי מילי לקליטה שאם נתן מבעוד יום רגע אחד מתעכלין כל הלילה
אבל ליתן לותם בתחלת הלילה לא דהא כתיב ביום צוותו לת בני ישראל להקריב
את קרבניהם מוץ מהקטרת חיבריס ופדרים שהתורה התיבה לותם בלילה ממש:
(יד) ואתה תומר לך נאמר כל הלילה שיהא נותנן כבא שאשם ושם מתעכלין
כל הלילה אחיבריס ופדרים קאי כלומר שאוטו הוא שיתן לותם על גבי המערכה
מיד ויתעכלו כל הלילה לו ליתו חלא שבא להתיר שיהו מעלין לותם כל הלילה
ולם לא נתנן בתחלת הלילה לומר שתין נפסלין בלינה עד שיעלה עמוד השחר
כשהוא תומר ולא יתין חלב חגי עד בקר זהו שתמור כלומר מכאן למדנו את
זה דעד בקר הוא דלא יתין הא כל הלילה יתין ליתר שתין מעלין לותן עד
שתגן למזבח כל הלילה: שם אם אתי מקיים כל הלילה מנוא שיהא מבא השמש
ומתעכלין והולכין כל הלילה: מיהו אם לא נתנן עד סוף הלילה ובבקר לא
נתעכלו מבקרן בשעת שחוט שעבכם: ד"ה אתה תומר לכך נאמר כל הלילה
שיהא נותנן עם שאר שמש וכו' ועל הקומץ ועל הלבונה והקטורת קאי שהוזהן
לשם כל הלילה לפסול מיבוייהו או ליתו חלא שבא להתיר שיהו מעלין לותם
מן שתגן למזבח כל הלילה כעין שיבריס ופדרים חלא בעינן שיהא נותן עם שאר
שמש: כשהוא תומר לא יתין חלב אגי עד בקר זהו שתמור ליתר שיהו מעלין
בי' נתלב לבדו הוא דלמר בשחוט שלא יתין עד שבקר שא כל הלילה יתין ליתר
שיהא מעלה חיבריס ופדרים למזבח כל הלילה: (טו) שם אם אתי מקיים
כל הלילה כלומר עם ריבוי דתורת שלמים מבריס עמהם הקומץ והלבונה לכל
הלילה חלא ודאי הוא נותנן עם שאר שמש ומתעכלין כל הלילה חבל ליתן
לותם משתר למזבח משאשם כלל לא ומוזר ומקדין על המערכה כדאיתא
ביומא [מא.] ובמנחת תמיד [כט.]: כל הלילה אם ת"ל עד שבקר שלמה שם
היו ענין לעיכול חיבריס תהו לעיכול שלהן ליתר שיהו תורתן במזבח כל
הלילה בי' דכתיב בתריס ומריס את שלהן ושלריס שקי דכתיב כל הלילה
ומלכתיב עד בקר ומתיך ליס ומריס שאש לגמורי לתהומת שלהן שכבי
כל הלילה נכנס בכלל עד שבקר ומשום הכי זמנין דמקלמינן ליס קודם חנות
דסיינו בריבוי כדאיתא ביומא: מיהו לענין שקטרת חיבריס ופדרים שאשאו
בחנות תלייא מילתא דמחנות ותילך ילהו מילי מעילה דשת כל הלילה קאי

מסרת התלמוד

[2]מנחות (נו:) תמורה (יד.) שם לא תמיד רק קומץ ולבונה ומנחת נסכים שמעלן מבא השמש וכו' ס"ל זבח תורת העולה כגון: [3]יומא (מא:) וגבי' שם נאמר שם שקטרת ונאמר ס"ו ועי' בפרש"י והר ובפיהמ גבי' היזה מזבח שמקלתו לפני ה' וחין כלו לפני ה' וכו' וחגי' שלפניהו הלילה שם כניהו הלל ז"ל לפרש שכוהם בחמרם מקלתו לה' מפני שים זו זכיה להכניס והבי זה כלול היה להם חלק במזבח וחגי' חגם' לפני ה' חין לפרש כן ובילקוט גרס חיזה שם שמקלתו לה' וחין כולו לה' וחולי כוון על מה שחמרו יומא (כח:) תע"ש שלם יכדם בשם מן השמים עלוה להניח מן ההיזוך והיינו שחמרו שחין השם כולו לה' שבל חין לגי' זו קיום כי לית כדכוה זה שקלת שקטרת ה' וגי' חגם' עיקר: [5]יומא (כג:) זבחים (לה.) פסחים (קה.): [2]זבחים (יח:) ופס גבי' שיהא מונן כפול שם ובילקוטלמי יומא פ"ו ה"ו חגי' כמו לפניהו וזבחים חפר בד שלא יבדם עמהם של חפרים והגחון רפ"ו ז"ל הגיה והוסיף על של
מול עלוה ושל קדש ולא קיועיל כי מעוט גבדים לחפרים של קדש בהכוה בפני עלמו:

יכול לא ילבש עמהם בגדי קודש אבל ילבש עמהם בגדי חול. ת"ל ומכנסי בד ילבש על בשרו "יומה ת"ל ילבש להביא את המצנפת ואת האבנט דברי ר' יהודה. ר' דוסא אומר להביא בגדי כהן גדול שיהו כשירים לכהן הדיוט. רבי אומר שתי תשובות בדבר וכי אבנטו של כהן גדול זהו אבנטו של כהן הדיוט. ד"א בגדים ששמשו קדושה חמורה יחזרו וישתמשו בקדושה קלה אם כן מה ת"ל ילבש אפילו הם שחקין: (ב) ר' שמעון אומר ממשמע שנאמר בד שומעני ד' כלים שנאמר ולבש את בגדי הבד בגדי הקודש. אם כן למה נאמר מדו בד כמידתו: (ג) [o]ומכנסי בד ילבש על בשרו ולא רטייה על בשרו. כשהוא אומר להלן ומכנסי בד יהיו על בשרו שלא יהיה דבר קודם למכנסים: (ד) [p]והרים את הדשן אשר תאכל האש יכול עצים ת"ל עולה אי עולה יכול איברי עולה ת"ל אשר תאכל האש הא כיצד חותה מן המאוכלות הפנימיות. ויורד. [q]ושמו בנחת. ושמו כולו. ושמו שלא יפזר. אצל המזבח סמוך למזבח. מנין לאיברים ופדרים שלא נתעכלו מבערב שמקלקן לצידי המזבח ואם אין לו צדדים מחזיקם ומודרם על הסובב או על הכבש עד שמודר את המערכה ומחזירם למערכה ת"ל אשר תאכל האש את העולה על המזבח: (ה) [r]מנין לאיברים שפקעו מעל המזבח קודם לחצות יחזיר ומועלים בהם ת"ל אשר תאכל האש את העולה על המזבח: (ו) [s]ופשט ולבש יכול כמצות יום הכפורים היה פושט ולובש ת"ל בגדיו בגדים מקיש בגדים שפושט לבגדים שלובש מה בגדים שלובש הראוים למלאכתו אף בגדים שפושט הראוים למלאכתו א"כ למה נאמר אחרים פחותים מהם. ר' אלעזר אומר והוציא את הדשן ליתן על בעלי מומים שיהו כשירים להוציא את הדשן: (ז) [t]והאש על המזבח תוקד בו א"ר יהודה מנין להצתת האש שלא תהא אלא בראשו של מזבח ת"ל והאש על המזבח תוקד בו. אמר רבי יוסי מנין לעשות מערכה אחת לקום האש ת"ל והאש על המזבח תוקד בו מנין [u]שבל המכבה עובר בלא תעשה תלמוד לומר לא תכבה: (ח) ובער עליה הכהן עצים בבקר בבקר נאמר כאן בבקר בבקר ונאמר בתמיד בבקר איני יודע אי זה יקדים [v]יקדים דבר שנאמר בו בבקר בבקר לדבר שלא נאמר בו אלא בבקר אחד. נאמר בעצים בבקר בבקר. ונאמר בקטורת בבקר בבקר. איני יודע מי יקדים את מי. מי מכשיר את מי עצים מכשירים הקטורת הם יקדימו את הקטורת: (ט) נאמר בקטורת בבקר בבקר ונאמר בנרות בבקר בבקר איני יודע איזה יקדים כשהוא אומר בהטיבו את הנרות יקטירנה סמכו ענין לקטורת אף הם יקדימו את הקטורת. מנין שיעשה את המערכה גדולה כדי שתקבל את כל העולות ת"ל עליה. מנין לאימורי חטאת ואימורי אשם ואימורי קדשי קדשים ואימורי קדשים קלים ת"ל עליה חלבי השלמים. מנין הקומץ והלבונה ומנחת כהנים ומנחת כהן משיח ומנחת נסכים ת"ל עליה והקטיר כל הקטרות יהיו עליה. יכול אף הקטורת תהא עליה ת"ל ובער עליה. וערך עליה. עשה הבערה אחת לקטורת עשה מערכה אחת לקטורת: (י) [w]מנין שלא יהיה דבר קודם לתמיד של שחר ת"ל עליה. עולה מנין שלא יהיה דבר מתעכב אחר תמיד של בין הערבים

ת"ל

פירוש הראב"ד

לאכל יבואם עמהם בגדי חול ת"ל בד מלמד ד' יתירה דכתי' לכל בני: מם ת"ל יבואם להביא את המנצפת ואת האבנט שמכפרת הדמן ונעשת בשלשה בגדים על כסן הדיוט. ומיהו זהו בכתונת שהוא מלבוש גמור מלמד ד' ויבואם שהוא דומה את דוד את מדיו לבל המנצפת והאבנט לישב מלבושים לבל עטיפת הראש ומגור ממנים ולכך נריך לכתוב מלכתיב יבואם: וכי זהו מבנטו של כהן גדול ניום הכפורים זהו מבנטו של כהן הדיוט ושלש של כ"ג שהוא בגדי זוג לבדו כלכתיב ובאבנט בד יחגור ואבנט של כ"ם של כלאים תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר: אם כן מה ת"ל יבואם להילו שם שחוקים ובלבד שלא יהיו מקולעים ושכי לית' בזשמים [שם]: ור' לי בניר' ליה דבעינן לכתוב בגדים בפה לית מסכי' בשבת ליה לר' שמעון כדלית' בשמוך ולית' למימר נמי דלא בעינן לכתוב בגדים בכתיב ובאבנט את בגדי קדש: (ב) אם כן למה נאמר מדו כמדתו כלומר מדו משמע בגד אחד ואם כן סוף כל סלכתוב בגדים בכלל לבך אמר כי מדו בד בלמד כמדתו: (ג) ומכנסי בד יהיו על בשרו בשלו בד בלמד ולא בעיף על בשרו כלומר שלשם שהילו בעיף עלינם מוקלת ומכנסים עלמן למה נפשרו לומר שלא יהא בד אחר קודם למכנסיים בענין שנ' בגוף ומכנסי בד יהיו על בשרו משמע יהיו כבר קודם לכתונת וכן בשרשת הדמן קריך לפיות כן: יבואם לא דרים ליה ולית' בשר בשר על בשרו מדכתיב יבואם על בשרו הוא דממעטינן כלומר שלבוש יהיה בעיף על בשרו שלא יהא רטייה בינו לבשרו: (ד) והרים את הדשן אשר תאכל האש ת"ל עולה יכול לאכר בעיפים בלבד ת"ל עולה שלא מן העולה היה מביא. ר' עולה יכול לחיבי עולה כלומר מן המאוכלות שבגיעות ויוכד: ושמו בשבשו נמלא כתיב וסלגיך בכתיב בשמלא ושלם: ושמו כולו מלא כתיב ושם לשמו בשלו יכול יתנו בשלשה מקומות בכתיב ושמו משמע כולו בלומר מגין שמחזירו למערכה ת"ל ואכר אחת מאכל שהא את העולה על המזבח בלומר לשמו בשלו יכול יתנו בשלשה מקומות בכתיב ושמו משמע כולו בלומר לשמו בשלו יכול יתנו בשלשה מקומות בכתיב ושמו משמע כולו בלומר מגין שמחזירו למערכה ת"ל ואכר אחת מאכל שהא את העולה על המזבח: (ה) ומגין שהילו לחיבי שהא עולה שבשלו על גבי המזבח קודם שיות שיחזיר ומועלין בשם לאכר שיות ולא יחזיר ולא מועלין בהן ת"ל אכר אחת מאכל שהא בלומר עיכולי עולה שהא מחזיר ולא יחזיר ולא בין לא שבשלו אכר אחת מאכל שהא בלומר עיכולי עולה שהא מחזיר בין שבשלו ובין לא שבשלו בלומר שהילו בעיף בלילה ובלילה בלומר שהילו בעיף בלילה ובלילה בלומר שהילו בעיף בלילה ובלילה

ת"ל עליה שלטים. אש תמיד. [ד]תמיד אף בשבת. תמיד אף בטומאה. לא תכבה אף במסעות. מה עושים לה כופים עליה פסכתר דברי רבי יהודה. ר' שמעון אומר אף בשבת ומסעות מדשנים אותה שנאמר ודשנו את המזבח ופרשו עליו בגד ארגמן: (יא) [ו]רבי יהודה אומר שתי מערכות בכל יום ושלש ביום הכפורים ר' יוסי אומר שלש בכל יום וארבע ביום הכפורים אחת מערכה גדולה. ואחת מערכה לקטורת. ואחת לקיום האש. ואחת שמוסיפים ליום הכפורים. רבי מאיר אומר ארבע מערכות בכל יום וחמש ביום הכפורים אחת מערכה גדולה ואחת לקטורת ואחת לקיום האש ואחת לאיברים ופדרים שלא נתעכלו מבערב. ואחת שמוסיפים ליום הכפורים:

פרשה ב זאת תורת המנחה לבית עולמים. [ז]זאת אינה נוהגת בבמה. תורת המנחה [ח]תורה אחת לכל המנחות שיהו טעונות שמן ולבונה:

(ב) וכי מנין יצאו מכלל שנאמר ויצק עליה שמן ונתת עליה לבונה והגשתה מן המנחה לאהרן ולבניו. יכול אין טעונה שמן ולבונה אלא מנחות ששיריהם נאכלים. מנחות שאין שיריהם נאכלין מנין ת"ל תורת המנחה. תורת אחת לכל המנחות שיהו טעונות שמן ולבונה: (ג) אמר רבי עקיבא מה מצינו שלא חלק הכתוב בין מנחת חוטא של ישראל למנחת חוטא של כהנים ללתיתין לא נחלוק בין מנחת נדבה של ישראל למנחת נדבה של כהנים ללתיתין אמר לו ר' חנניה בן יהודה וכי מה ראיה לאו להין עשה ללא תעשה. תלמוד לומר תורת המנחה תורת אחת לכל המנחות כשיהו טעונות שמן ולבונה: (ד) והקריב אותה כשירה ולא פסולה. אותה כולה כאחת. בני אהרן ולא בנות אהרן. [ט]לפני ה' יכול במערב ת"ל אל פני המזבח. אי אל פני המזבח יכול בדרום ת"ל לפני ה': הא באיזה צד מגישה בקרן דרומית מערבית:

(ד) רבי אלעזר אומר יכול ינישנה בדרומה של קרן (מערבה) או במערבה. אמרת לאו שני כתובים אחד מקיים עצמו ומקיים את חבירו ואחד מקיים עצמו ומבטל חבירו תופסים זה שמקיים עצמו ומקיים את חבירו ומניחים זה שמקיים עצמו ומבטל חבירו כשאתה אומר לפני ה' במערב ביטלתה אל פני המזבח בדרום. וכשאתה אומר אל פני המזבח בדרום קיימתה לפני ה' במערב הא באיזה צד מגישה בדרומה של קרן. [י]והרים ממנו מן המחובר שלא יביא עשרון אחד בשני כלים. [יא]בקמצו שלא יעשה מידה לקומץ. [יב]מסולת המנחה ולא מסולת חבירתה. ומשמנה ולא משמן חבירתה. שלא יביא שתי מנחות בכלי אחד מסלת המנחה ומשמנה את כל הלבונה שתהא שם הלבונה בשעת קמיצה ואת כל הלבונה אשר על המנחה. והקטיר [יג]שילקוט את הלבונה ויעלה לאישים: (ה) והקטיר המזבחה לריח ניחוח אזכרתה לה' נזכרים בה ונזכרי בקמיצתה ונזכרים בלבונתה: (ו) [יד]והנותרת ממנה כשירה יאכלו תאכל [יאכלוהו] אהרן ובניו ריבה אכילתהבכל מאכל שירצה. יאכלוהו [טו]שיאכלו עמו חולים ותרומה בזמן שהיא מועטת: (ח) לאהרן ולבניו לאהרן תחילה ואחר כך לבניו. לאהרן שלא במחלוקת ולבניו במחלוקת. מה אהרן כהן גדול יאכל שלא במחלוקת אף בניו כהנים גדולים יאכלו שלא במחלוקת: (ט) [טז]מצות תאכל מצה לפי שהיתה בכלל היתר ונאסרה וחזרה והותרה. יכול תחזור להיתירה הראשון ת"ל מצות תאכל מצה: (י) וכיוצא בה יבמה יבוא עליה מצה לפי שהיתה בכלל היתר ונאסרה וחזרה והותרה. יכול תחזור להיתירה הראשון תלמוד לומר יבמה יבא על ה': (יא) מצות תאכל מה ת"ל לפי שנאמר יאכלוה אין לי אלא כולה מנין אף מקצתה. תלמוד לומר תאכל. אפילו כל שהוא: (יב) במקום קדוש תאכל יכול במחנה לויה ת"ל בחצר אהל מועד

יאכלוה

פירוש הראב"ד

וכי ליתא בנסכים [שם]: שם תמיד לף בשבת תמיד לפילו בטומאה פי' לף בזמן שהתמיד קרב בטומאה ליכנים כמו כן יקרבו בטומאה. וכשכנים בטומאה יקדלו לת המערכה לפקטיר עליו: כ' שמעון לומר בשעת מסעות מדשנין לותה פי' גורפין ליתה מן הדשן ומן הגחלים שעליו שנלמר ודשנו לת המזבח ובמכתת יומא ביכומלמי פ' טרף בקלפי [ה"ו] גרסינן מה מקייס כ' יהודה ודשנו לת המזבח ויכוון כדכתיב ולכל ובשב ודשן: (יא) כ' יהודה לומר שתים מערכות בכל יום ושלשה ביום הכפורים וכו' וכולהו דכים לטו מקלפי ניומ' [מכ]:

פרשה ב תורת המנחה לבית עולמים פי' לפי שנלמר בפרשה בשלח לחכל מועד יאכלוה. ומשכן קרוי לחכל מועד ומנין לבית עולמים כן לכך נלמר תורת המנחה לבית עולמים. זו ליטה נוסנת בשמה בכלל שלוין קרב בשמה ליקיד לולה עולה ושלמים שם בדשה ובבית בזשבחים פי' בחלוה [קיג.]. ושם ממעטי רבנן לפילו מנחה ומזיכות שלעפ"י שהמנחה יכורות ובתיב ליה כל שיבר בעיניו לפילו שכי ליו מנחה בשמה בדשבחיו בכח: מזיכות נמי קל שבשי רבנן קובא לעפ"י שלחלת בחזיכות בדשה מ"מ קבנות שחיכות בשלים בקוף קובא שם עליו: תורת לחת בכל המנחות שיהו טעונות שמן ולבונה פי' לפילו מנחה בשנים ומנחת כהן מביא לעפ"י שלוין שיהיין ולחכלין: (ג) שם מניהו שלא חלק בכתוב בין מנחת חוטא של ישראל למנחת חוטא של בשנים דמנחת חוטא של בשנים מנחה חוטא של ישראל בין מנחת חוטא של ישראל וכו': (ד) שקרב לותה בשנים ולא פסולה. פי' פסולה בשם שלוינה קריבה כך ליטה טעונה הגשה. לותה כולה בלחת פי' שלחלת בולה בבלי לחד בשעת הגשה. בני לחרן ולא בנות לחרן פי' לא מעיקר הגשה הוא ממעט לותם שבשרי שניהו בזשחות פרק כל המנחות [ס] מנחת בשים טעונה הגשה שלא למעט בנות לחרן עלמן שלוין מגישות מנחתן. ולפי שמניהו בתוספה שפסוקה מניפה מנחתה על ידי עלמה בזמן שהיא (בחת) [בחת] לכך נלמר בני לחרן ולא בנות לחרן: (ה) כ' שלועזר לומר יכול יגישנה בדרומה של קרן לו בשערב תלמרת לותה וכו' פי' יגישנה בלוזה קרן שיהא כולה בשיב בפני ס'

יאכלוה. אין לי אלא בחצר אהל מועד ׳מנין לרבות הלשכות הבנויות בחול ופתוחות בקדש ת״ל במקום קדוש. יאכלוה. [ה]שלא יאכל עמה חולין ותרומה בזמן שהיא מרובה:

פרק ג [ו]לא תאפה חמץ מה ת״ל לפי שנאמר לא תעשה חמץ. יכול לאו אחד על כולם ת״ל לא תאפה חמץ. אפייה בכלל היתה ולמה יצאת להקיש אליה מה אפייה מיוחדת מעשה יחידי וחייבים עליה בפני עצמה. אף אני מרבה את לישתה ואת עריכתה ואת כל מעשה ומעשה (שחייב) שיש בה לחייב על [כל אחד ואחד] ואו בפני עצמו: (ב) חלקם נתתי לכם מאישי אינן ראשאים לחלק אלא מותר מן האישים אין לי אלא בו בלבד. מנין לרבות את כל הקדשים ת״ל כי קודש קדשים. יכול אף הפסולה במחלוקת. תלמוד לומר מאישי. הכשירה ולא הפסולה יכול אף חלקה תהא פסולה ת״ל היא הרי היא בקדושתה: (ג) [ח]כחטאת מה חטאת מן החולין וביום ובידו הימנית אף זו מן החולין וביום ובידו הימנית. אי מה חטאת אם נשחטה שלא לשמה פסולה אף זו אם נקמצה שלא לשמה פסולה ת״ל כאשם. מה אשם אם נשחט שלא לשמו כשר אף זו אם נקמצה שלא לשמה כשרה: (ד) [ט]רבי שמעון אומר יש מהם כחטאת ויש מהם כאשם מנחת חוטא הרי היא כחטאת לפיכך אם נקמצה שלא לשמה פסולה. מנחה נדבה הרי היא כאשם לפיכך אם נקמצה שלא לשמה כשירה: (ה) [י]כל זכר בכהנים לרבות בעלי מומים. למה אם לאכילה כבר אמור אם כן למה נאמר כל זכר לרבות בעלי מומים למחלוקת. יאכלוה כשירה ולא פסולה. חוק עולם לבית עולמים. לדורותיכם שינהוג הדבר לדורות. מאישי ה׳ אין להם אלא אחר מתן אישים: (ו) [י]כל אשר יגע בהם יקדש. יכול אעפ״י שלא בלע. ת״ל בהם משיבלע. יכול אם נגע במקצתו יהא כולו פסול. ת״ל כל הנוגע בהם יקדש הנוגע פסול. הא כיצד חותך מקום הבלע. יקדש להיות כמותו אם פסול יפסל. ואם כשר יאכל כחמור שבו:

פרשה ג [ש]זה קרבן אהרן ובניו יכול יהו אהרן ובניו מביאים כאחד את הקרבן הזה. תלמוד לומר בניו אשר יקריבו. הא כיצד אהרן מביא לעצמו ובניו מביאים לעצמם: (ב) בניו אילו כהנים הדיוטים או בניו הרי כהנים גדולים. כשהוא אומר הכהן המשיח תחתיו הרי כהן גדול אמור. הא מה אני מקיים בניו אילו כהנים הדיוטים: (ג) שאם היה כהן מתקרב תחילה לעבודה מביא עשירית האיפה משלו ועובדה בידו [י]אחד כהן גדול ואחד כהן הדיוט שעבדו. עד שלא הביא עשירית האיפה משלו עבודתם פסולה: (ד) ביום המשח אותו אין כהן גדול נמשח אלא ביום. אותו. אין מושחים שני כהנים גדולים כאחד. ביום המשח מיום שנמשח מביא עשירית האיפה עד עולם. או אינו אומר ביום. ביום המשח אותו ביום שנמשח מביא עשירית האיפה ומפסיק. תלמוד לומר מנחת תמיד. הא מה אני מקיים ביום המשח ביום שנמשח מביא עשירית האיפה עד עולם. [א]עשירית האיפה אחד מעשרה בשלש סאים שהם שבעה רבעים ועוד: (ה) סולת מה סולת האמור להלן חיטים אף סולת האמור כאן חיטים. מנחה הרי היא ככל המנחות ללבונה. [ב]תמיד אף בטומאה תמיד אף בשבת: (ו) [ג]אילו נאמר מחציתה בבקר ומחציתה בערב. יכול יביא שני עשרון בבקר וחצי עשרון בערב ת״ל מחציתה בבקר ומחציתה בערב משלם מביא מחציתה בבקר ומחציתה משלם בערב: (ז) כיצד הוא עושה מביא עשרון שלם וחוציהו. מקריב מחצה בבקר ומחצה בערב. נטמא חציו של בין הערבים יכול יביא חצי עשרון מתוך ביתו בערב תלמוד לומר ומחציתה בערב משלם: (ח) כיצד הוא עושה מביא עשרון שלם וחוציהו מקריב מחצה ומחצה אבד. כהן שהקריב מחצה שחרית. ומינו כהן אחר תחתיו יכול יביא עשרון מביתו תלמוד לומר מחציתה בבקר ומחציתה בערב מחציתה משלם מביא בערב: (ט) כיצד הוא עושה מביא עשרון שלם וחוציהו מקריב מחצה ומחצה אבד. נמצאו שני חצאים קריבים ושני חצאים אובדים:

פרק ד [ד]על מחבת בשמן מלמד שטעונה כלי. בשמן להוסיף לה שמן אחר. ואיני יודע כמה. הריני דן זו טעונה שמן ומנחת נסכים נסכים טעונה

פירוש הראב״ד

ת״ל נמקוס קדוש היא לנדב שלא יאכלו עמה חולין ותרומה וכו׳ וכבר פירשתי זאת למעלה:

פרק ג וכל מעשה ידיו שהם מנחות פרק כל המנחות [נה:]. לפיתוי קיטוף קטיפה בשמן לוקח הקטוף הוא שהוא שמלוק הטיפה הטיפות והעריכה כתורתם עם הלישה הוא כשהעבין את הטיפות כשהי כלומר: (ב ג) שלא לשמה לשמה מתנה לשמים פי׳ לשמה הקטרת הקומץ ושהשר קדשים לשמה הקטרת לישתן: יכול אף הפסולה תהא דינן שמחלוקת פי׳ כדי לקייס שם מנות שהיפה כל אחד שהלקו המגישו יכול אף חלוקה תהא פסולה: לי נמי חלקם פי׳ לפי׳ חלוקה קודם מתנת כהנים יכול אף פסולה שהכי נמי לימא חלקם מעיקרא: ת״ל היא פי׳ קדשי קדשים היא הכי היא קדושתם: כחטאת וכאשם מה חטאת שלא מן החולין [וביום] ובידו הימנית מן החולין לכתיב והקריב לפהן את כל החטאת לפהן ומנין לרבות את כל החטאת שלא מן החולין ת״ל כחטאת כאשם מה חטאת שלא לשמה פסולה אף זו אם נקמצה שלא לשמה פסולה ת״ל כאשם. מה אשם אם נשחט שלא לשמו כשר אף זו אם נקמצה שלא לשמה כשרה: (ד) רבי שמעון אומר יש מהם כחטאת ויש מהם כאשם מנחת חוטא הרי היא כחטאת לפיכך אם נקמצה שלא לשמה פסולה. מנחה נדבה הרי היא כאשם לפיכך אם נקמצה שלא לשמה כשירה: (ה) כל זכר בכהנים לרבות בעלי מומים. למה אם לאכילה כבר אמור אם כן למה נאמר כל זכר לרבות בעלי מומים למחלוקת. יאכלוה כשירה ולא פסולה. חוק עולם לבית עולמים. לדורותיכם שינהוג הדבר לדורות. מאישי ה׳ אין להם אלא אחר מתן אישים: (ו) כל אשר יגע בהם יקדש. יכול אעפ״י שלא בלע. ת״ל בהם משיבלע. יכול אם נגע במקצתו יהא כולו פסול. ת״ל כל הנוגע בהם יקדש הנוגע פסול. הא כיצד חותך מקום הבלע. יקדש להיות כמותו אם פסול יפסל. ואם כשר יאכל כחמור שבו:

פרשה ג זה קרבן אהרן ובניו יכול יהו אהרן ובניו מביאים כאחד את הקרבן הזה. תלמוד לומר בניו אשר יקריבו. הא כיצד אהרן מביא לעצמו ובניו מביאים לעצמם: (ב) בניו אילו כהנים הדיוטים או בניו הרי כהנים גדולים. כשהוא אומר הכהן המשיח תחתיו הרי כהן גדול אמור. הא מה אני מקיים בניו אילו כהנים הדיוטים: (ג) שאם היה כהן מתקרב תחילה לעבודה מביא עשירית האיפה משלו ועובדה בידו [י]אחד כהן גדול ואחד כהן הדיוט שעבדו. עד שלא הביא עשירית האיפה משלו עבודתם פסולה: (ד) ביום המשח אותו אין כהן גדול נמשח אלא ביום. אותו. אין מושחים שני כהנים גדולים כאחד. ביום המשח מיום שנמשח מביא עשירית האיפה עד עולם. או אינו אומר ביום. ביום המשח אותו ביום שנמשח מביא עשירית האיפה ומפסיק. תלמוד לומר מנחת תמיד. הא מה אני מקיים ביום המשח ביום שנמשח מביא עשירית האיפה עד עולם. [א]עשירית האיפה אחד מעשרה בשלש סאים שהם שבעה רבעים ועוד: (ה) סולת מה סולת האמור להלן חיטים אף סולת האמור כאן חיטים. מנחה הרי היא ככל המנחות ללבונה. [ב]תמיד אף בטומאה תמיד אף בשבת: (ו) [ג]אילו נאמר מחציתה בבקר ומחציתה בערב. יכול יביא שני עשרון בבקר וחצי עשרון בערב ת״ל מחציתה בבקר ומחציתה בערב משלם מביא מחציתה בבקר ומחציתה משלם בערב: (ז) כיצד הוא עושה מביא עשרון שלם וחוציהו. מקריב מחצה בבקר ומחצה בערב. נטמא חציו של בין הערבים יכול יביא חצי עשרון מתוך ביתו בערב תלמוד לומר ומחציתה בערב משלם: (ח) כיצד הוא עושה מביא עשרון שלם וחוציהו מקריב מחצה ומחצה אבד. כהן שהקריב מחצה שחרית. ומינו כהן אחר תחתיו יכול יביא עשרון מביתו תלמוד לומר מחציתה בבקר ומחציתה בערב מחציתה משלם מביא בערב: (ט) כיצד הוא עושה מביא עשרון שלם וחוציהו מקריב מחצה ומחצה אבד. נמצאו שני חצאים קריבים ושני חצאים אובדים:

פרק ד [ד]על מחבת בשמן מלמד שטעונה כלי. בשמן להוסיף לה שמן אחר. ואיני יודע כמה. הריני דן זו טעונה שמן ומנחת נסכים נסכים טעונה

מסרת התלמוד

[א]זבחים (נו.): [ב]תמורה (כג.): [ג]עי׳ לעיל ויקרא פרשה י״ג מנחות (נה:) ומנקלא שפכים הגי׳ ולא כל מעשה ומעשה שמייב שים בה לחייב על לאו בפ״ע כלאים (קנ.) [ד]זבחים (נו.): [ה]עי׳ זבחים (קג.): [ו]זבחים (קג.): [ז]עי׳ זבחים (לז:): [ח]מנחות (נה:) [ט]עי׳ יומא פ״ד ה״ו: [י]עי׳ יבמות ס״ה מיקום כם׳ לענין דבר שהיה בכלל שנפסלים (ה:) ומשמע דם״ל דאם לא היה יולא מן הכלל הייתי לומר לא יולא לחלק ולא שמייב כלומר לא מחלק ג״כ לימו מייב אלא שמייב על כל מו״מ מ״מ מ״מ מהי לא חלקה שים בה לחייב על לאו בפ״ע פי׳ אם עשה כלם שמייב על כל לו״ל: [כ]זבחים (לא.) מנחות (פג.): [ל]זבחים (לא.) [מ]זבחים (ל:) [נ]מנחות (כ:) יכומלמי יומא פ״ד ה״ו: [ס]מנחות (כ.) ומם למלך שם ועי׳ בהגהות הגאון מהכ״מ ווילנא ז״ל לשלקלים: [ע]עיין שפכל פרשה ויקרא דיבורא דבדבה פי״ע: [פ]שפכל פרשה לו פ״ב מנחות (כ:) יכומלמי יומא פ״ד ה״ו: [צ]מנחות (כ.) ומם הגי׳ מנחה מהלים הייתי לומר מניח מלי עשרון שמלים ומלי וכו׳: [ק]מנחות (נח.) עי״ם היטב:

טעונה שמן. מה מנחת נסכים שלשת לוגים לעשרון. אף זו שלשת לוגים לעשרון: (ב) או כלך לדרך זו זו טעונה שמן. ומנחת נדבה טעונה שמן. מה נדבה טעונה לוג אחד לעשרון אף זו לוג אחד לעשרון: (ג) נראה למי דומה דנין מנחה שהיא באה תמיד ודוחה את השבת ואת הטומאה. ואל תוכיח מנחת נדבה שאינה באה תמיד ואינה דוחה את השבת ואינה דוחה את הטומאה: (ד) או כלך לדרך זו דנין מנחת יחיד שהיא באה בגלל עצמה וטעונה לבונה ממנחת יחיד שהיא באה בגלל עצמה וטעונה לבונה. ואל תוכיח מנחת נסכים שאינה באה בגלל עצמה ואינה טעונה לבונה: (ה) רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר כשהוא אומר מנחת תמיד הרי היא לו כמנחת תמידים מה מנחת תמידים שלשת לוגים לעשרון אף זו שלשת לוגים לעשרון. ורבי שמעון אומר ריבה שמן במנחת חביתים וריבה שמן במנחת כבשים. מה מנחת כבשים שלשת לוגים לעשרון. אף זו שלשת לוגים לעשרון. או כלך לדרך זו ריבה שמן במנחת חביתים וריבה שמן במנחת אילים. מה מנחת אילים שני לוגים לעשרון אחד. אף זו שני לוגים לעשרון אחד. נראה למי דומה דנים. מנחה שכולה עשרון. ממנחה שכולה עשרון. ואל תוכיח מנחת אילים שאין כולה עשרון: (ו) תעשה מורבכת מלמד שנעשית ברותחים כל צורכה. אין לך רבוכה בתורה אלא זו ורבוכה שבתודה שבמילואים. תביאנה יכול לפני הנסכים כשהוא אומר תקריב אף לאחר הנסכים. תופיני תאפה נא. רבי יהודה אומר תופיני תאפה נאה. רבי יוסי אומר תאפה ריבה מנחת פיתים מלמד שכופל אחד לשנים ושנים לארבעה ומבדיל. תקריב ריח ניחוח לה'. יכול מה אהרן מביא בכל יום אף בניו מביאים בכל יום תלמוד לומר זה. יכול מה אהרן דוחה את השבת ואת הטומאה אף בניו יהיו מביאים ודוחים את השבת ואת הטומאה תלמוד לומר זה מה אהרן מביא באין מביאים חצאים אף בניו יהו מביאים חצאים תלמוד לומר זה. מה אהרן מביא שלשת לוגים לעשרון אף בניו יהו מביאים שלשת לוגים לעשרון תלמוד לומר זה מה אהרן מביא רבוכה אף בניו מביאים רבוכה תלמוד לומר זה:

פרק ה משיח אין לי אלא משוח בשמן המשחה מרובה בגדים מנין תלמוד לומר והכהן. יכול שאני מרבה אף משוח מלחמה תלמוד לומר תחתיו מבניו את שבנו עומד תחתיו מביא עשירית האיפה. יצא משוח מלחמה שאין בנו עומד תחתיו. ומנין שאין בנו עומד תחתיו תלמוד לומר שבעת ימים ילבשם הכהן תחתיו מבניו אשר יבוא אל אהל מועד לשרת בקודש. את שבא אל אהל מועד לשרת בקודש בנו עומד תחתיו. יצא משוח מלחמה שאינו בא אל אהל מועד לשרת בקודש: (ב) מבניו יעשה אותה מלמד שיהא בן קודם לכל שבעולם. יכול אע"פ שאינו ממלא מקום אביו תלמוד

פירוש הראב"ד

לם שמן כיון דכתיב על מנחת חרי היא כמנחת מנחת וכולם כ' יתעלה כנו שם כ' יותן בן צדוקה. וכיי קתמר עד שלש יתמר שמן יש לי נדין לרבות לם שמן מה טעם זו טעונה שמן ומנחת נסכים טעונה שמן. מה זו טעונה שלשה לוגין לף זו וכו': (ב) או כלך לדרך זו זו טעונה שמן ומנחת נדבה טעונה שמן וכו': (ד ה) או כלך לדרך זו דנין מנחת וכו' שלש חרי היא כמו כן נלבור שלש מנחת נדבה ומנחת מצינתן לף יבוא לעולם נלבור שלש מלין שלבור מתנדבין מנחה לפילו בקיץ המזבח: ומנחות [כף.] גרסינן דנין י"נ"ל מי"נ"ל מיתן יחיד נגלל עלמה ליכה טעונה יין וטעונה לבונה: דנין ת"שמ"ע מת"שמ"ט מיתן שלש שנת שלש בטומלה וכלן שבשבלי שלש שלש בלה שמן לסוסף לם שמן על מנחת נדבתו לילטרך קלל ולתר שמן לסוסף לם שמן ודבר לתר וכסוי כמי שמן לסוסף לם שמן ודילמל מנחת פרים ולילים שסס שני לוגין לעשרון שלילית שסן לשני עשרונים של ליל ושני שסן לשלשה עשרונים של פר. שדר לתר שכתוב לומר מנחת תמיד שרי היא כמנחת תמידין: ור' שמעון שלק עליו לומר שלילו לריך כיון דחזינן שמן לרבות לם שמן לין לנו עוד שפק שדבר שלשה כמנחת פרים ולילים מפני שזו כולם לילא עשרון ומנחת כשלשה כמו כן כולם עשרון ומנחת פרים יותר שס מעשרון: ולי קשיל לך לשעת כ' יתעלה גנו של כ' יותן בן צדוקה כיון דשפק לן מנחת תמיד שמן מלי מניח לימר לי לילו לתר שמן דלרבות לם שמן דלרשין ליה לסוסף לם שמן שלי מנחת תמיד סוס לתיל לגופים לתת שלש תשפוק מנחנו לעולם כשלתרינן לעיל: ושמא שכתיב שמן לרבות לם שמן דלרים נמי הא: (ו) תעשה מורבכת מלמד שנעשית ברותחין כל שכתב פי' מולנין לותם שלים כותחין כל שכתב ושל"ש מעוגנין לותם שמנחת ומופין לותם שמוכ לתר כשלים ליה ולתר כשלים ליה ולין לך לבוכה שמוכ שלש זאת ושל תודה שלשלילותים כשב שנשה שלין עוסין לבוכה שלש שמשכשה: לפני המוקפין. שניהה קשל יתיכה הוא מקריב לף (לפני) [לשתר] שנסכים ושכי לילתר נתי שמנחת יוצא [לנ.] ומשכה טעשה ביוצא עולם ומנחה ושניהן שם מנחה ומשום שכי קבל שניהן שתר מנחת נסכים ומנחת נשכים שתר שניהן: תופיני תאפה נא לבי אומר תאפה ריבה מנחת פיתים: תופיני תאפה מייתי לה לבי אלוגה, ושכי לילתר שתם שניהן גדול כילל עוסין לותם לתר כ' שיל שב של לתר לתר כ' יותן בן צדוקה לותם ושל"ש מעוגנה ל' לבי לותר מעוגנה ושל"ש לותם. לתר כ' שיל כוותים בידי שמשבשל שכתיב תופיני תופיני תאפה נתה. לתר בני לבי כוותים בידי שמשבשל שכתיב תופיני תופיני תאפה נא. פי' שלן לתר נתה של תשתיר נתור ושפני שסים לותם ושל כל לוכבה סיה לריך ליזהר שלש תשתיר ושמע מינה לותם ושל"ש מעוגנה ושל"ש לותם שלש סיה מעוגנה ושל"ש לותם כשר סיתה שמשכה משעת טינוף שמשכת של נזהל לעולם שיל שמשכת עם שמען: ושלן דלתר נא לומר תאפה מעט כמו שנא נא בלתר נשסים שמע מינה מעוגנה

מסרת התלמוד

ה כמ"ש פי' שלא לבוכה שקועה בשמן קרוב לשרש' מנחות (עח.) שפי' לבוכה שלוע בשמן ועי' למ"ש שלכות שעשה הקרבנות פי"ג ה"ג ולעת הרלב"ד שהחליפה בשים לוסיין נקרא לביכה ועי' שניל (כח:): ו גי' הילקוט ושמילותיה כשר עשה וכני' הרלב"ד: ז ילוקלמי יומא פ"ג ה"ג ושם שגי' שביאה לפני המוקפין וכשהוא לומר שקריב לף לאחר הנסכים וכלון לגלות בילוקלמי נשכים שמוקפין וכן לפיתי בילקוט ועל קבן שהכן שהחליפה בשים לכה וכני' הרלב"ד כשן ועי' בפי' כש"י בתמורה מוקפין ה"ב וכתב שם כ' יוסף. והרמב"ם פי"ג מהל' מעשה הקרבנות גרם שהחליפה בשים לכה וכני' הרלב"ד כשן ועי' בפי' כש"י בתמורה מוקפין ה"ב וכתב שם כ' יוסף. ח מנחות (כ:) ושם גרם כני בתמורה כ' יהודה וכ"ה בילוקלמי שקליס פ"ז ה"ב וגרם שם כ' יוסף בתמורה כ' יוסי. ט עי' מנחות (עה:) וברמב"ם פי"ג מהל' מעשה הקרבנות גרם שהחליפה בשים לכה וכני' הרלב"ד כשן ועי' בפי' כש"י בתמורה מוקפין ה"ב וכתב שם כ' יוסף. י עי' מנחות (עה:) וברמב"ם פי"ג מהל' מעשה ק"ד והסבנות הרלב"ד וכלשה שמעמו שם מקומת שם גילקוט שלן שגכת כופל לתת לשניס ושינו מנדיל: יומא (עג:) ע"ש פרש"י וילוקלמי יומא פ"ל ה"ל:

תלמוד לומר אשר ימלא את ידו בזמן שימלא את מקומו של אביו הוא קודם לכל אדם. ואם אינו ממלא מקום אביו יבוא אחר וישמש תחתיו: (ג) [ב]מנין לכהן גדול שמת ולא מינו כהן אחר תחתיו שתהא מנחתו קריבה משל יורשים. תלמוד לומר מבניו יעשה. יכול יביאוה לחצאים תלמוד לומר אותה. כולה אמרתי ולא מקצתה דברי רבי יהודה. רבי שמעון אומר אינה באה אלא משל צבור שנאמר חק עולם ממי שהברית שלו. כליל תקטר כליל להקטרה: (ד) [ג]כל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל מנחת כהנת נאכלת. מנחת כהן אינה נאכלת. אין לי אלא מנחת חובתו מנחת נדבתו מנין. תלמוד לומר כל מנחת כהן אין לי אלא כולה מקצתה מנין תלמוד לומר תהיה. ואפילו כל שהוא. [ד]אין לי אלא העליונה בכליל תקטר. והתחתונה בלא תאכל. מנין העליונה בלא תאכל והתחתונה בכליל תקטר תלמוד לומר כליל. לגזירה שוה. [ה]רבי אליעזר אומר כליל תהיה לא תאכל כל שבכליל ליתן לא תעשה על אכילתן:

פרשה ג [ו]זאת תורת החטאת זאת אינה נוהגת בבמה. תורת חטאת. תורה אחת לכל חטאות שיהא דמם טעון כיבום וכי מאין יצאת מכלל שנאמר הכהן המחטא אותה יאכלנה. ואשר יזה מדמה תכבס יכול אין לי אלא חטאות החיצונות שיהא דמה טעון כיבום חטאות הפנימיות מנין ודין הוא ומה אם קדשי קדשים ששוו לחטאות החיצונות למריקה ולשטיפה לא שוו לכיבום חטאות הפנימיות שלא שוו למריקה ושטיפה אינו דין שלא ישוו להם לכיבום. ת"ל תורת החטאת. תורה אחת לכל חטאות שיהא דמם טעון כיבום: (ב) יכול אף חטאת העוף יהא טעון כיבום תלמוד לומר זאת. במקום אשר תשחט העולה תשחט את החטאת לפני ה'. זהו שאמר לרבות כל חטאות שלא תהא שחיטתן אלא בצפון. ורבי אליעזר אומר מכאן לעולת חובה שלא תהא שחיטתה אלא בצפון [ז]קודש קדשים לרבות זבחי שלמי צבור שלא תהא שחיטתה אלא בצפון. היא פרט לתודה ואיל נזיר: (ג) [ח]הכהן המחטא אותה יאכלנה. פרט לטבול יום ולמחוסר כפורים ולאונן. אותה כשירה ולא פסולה. [ט]אותה שיתן דמה למעלה ושלא יתן דמה למטה. וכי מאין באת מכלל שנאמר ודם זבחך ישפך על מזבח ה' אלהיך והבשר תאכל שומע אני חטאת שניתן דמה למטה כשירה והא מה אני מקיים על קרנות המזבח מצוה. יכול כשם שטעון ארבע מתנות ואם נתנם מתנה אחת כיפר כך תהא טעונה דמים למעלה ואם נתנם למטה כשירה: (ד) והלא דין הוא דמים ניתנים למטה דמים ניתנים למעלה. מה הניתנים למטה אם נתנם למעלה לא הורצו אף הניתנים למעלה אם נתנם למטה לא הורצו. מה לתחתונים אם נתנם למעלה לא הורצו שאין מהם קרב למעלה. תאמר בעליונים אם נתנם למטה לא הורצו שיש מהם קרב למטה. הפנימיים יוכיחו שיש מהם קרב לחוץ ואם נתנם בחוץ לא הורצו. מה לפנימיים אם נתנם בחוץ לא הורצו שאין מזבח הפנימי ממרקו. תאמר בעליונים שהרי קרנות ממרקות אותם והואיל וקרנות ממרקות אותם אם נתנם למטה כשירה תלמוד לומר אותה שניתן דמה למעלה ולא שניתן דמה למטה: (ה) במקום קדוש יכול במחנה לויה. תלמוד לומר בחצר אוהל מועד אין לי אלא חצר אהל מועד מנין הלשכות הבנויות בחול ופתוחות לקודש תלמוד לומר במקום קדוש יאכל: (ה) [י]כל אשר יגע בבשרה יקדש. יכול אעפ"י שלא בלע תלמוד לומר בבשרה. עד שיבלע. יכול אף נגע במקצתו יהיה כולו פסול. תלמוד לומר אשר יגע יקדש הנוגע פסול הא כיצד חותך מקום הבלע. בבשרה ולא בעצמות ולא בגידים ולא בקרנים ולא בטלפיים. יקדש. להיות כמוה ואם פסולה תפסל. ואם כשירה יאכל כחמור שבה:

פרק ו [יא]אשר יזה מדמה מדם הכשירה ולא מדם הפסולה רבי עקיבא אומר היתה לה שעת הכושר ונפסלה דמה טעון כיבום. שלא היתה לה שעת

פירוש הראב"ד

לומר כתמוד מעל גניו יעשה לומר מעל לגור סיל דלא מנחת סדמים וכו' וכמסוף לומר תזמת מעלת מעורע סחיטת חלק מכפרת: כ' אליעזר לומר, מקן עולם מעל עולם תסל: ולפי סגרסה כתמוד כך נרסה כי דיליף כ' שמעון חק עולם דכתי מקן עולם דכתיב בלמס כפנים וסמס כתיב מלת בני ישראל בנים עולם ומלי דקל לומר' ממי שהברית שלו. כליל לסקטרה כלומר גמרה לסקטרה שתהא כולה מוקטרת: (ד) אין לי אלא מנחת חובתו מנחת נדבתו מנין. תלמוד לומר כל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל. אין לי אלא כולה מקצתה מנין. תלמוד לומר כל מנחת כהן אין לי אלא כולה מקצתה מנין תלמוד לומר תהיה. ואפילו כל שהוא. [יא]אין לי אלא העליונה בכליל תקטר. והתחתונה בלא תאכל. מנין העליונה בלא תאכל והתחתונה בכליל תקטר תלמוד לומר כליל. לגזירה שוה. [יב]רבי אליעזר אומר כליל תהיה לא תאכל כל שבכליל ליתן לא תעשה על אכילתן:

פרשה ג [יג]זאת תורת סחטאת זאת אינה נוהגת בבמה. תורת חטאת. תורה אחת לכל חטאות שיהא דמם טעון כיבום וכי מאין יצאת מכלל שנאמר הכהן המחטא אותה יאכלנה. ואשר יזה מדמה תכבס יכול אין לי אלא חטאות החיצונות שיהא דמה טעון כיבום חטאות הפנימיות מנין ודין הוא ומה אם קדשי קדשים ששוו לחטאות החיצונות למריקה ולשטיפה לא שוו לכיבום חטאות הפנימיות שלא שוו למריקה ושטיפה אינו דין שלא ישוו להם לכיבום. ת"ל תורת החטאת. תורה אחת לכל חטאות שיהא דמם טעון כיבום: (ב) יכול אף חטאת העוף יהא טעון כיבום תלמוד לומר זאת. במקום אשר תשחט העולה תשחט את החטאת לפני ה'. זהו שאמר לרבות כל חטאות שלא תהא שחיטתן אלא בצפון. ורבי אליעזר אומר מכאן לעולת חובה שלא תהא שחיטתה אלא בצפון [יד]קודש קדשים לרבות זבחי שלמי צבור שלא תהא שחיטתה

מסרת התלמוד

[ב]מנחות (נח:) מקלים (יח.): [ל](קומה כג:): *מדכריו מלה נרסה שמין לנמן כל סמוס מכזים מלה כ"ם בעלמא מם"ו למ"ד כ"ם לסמוקי כולה מצל עכ"ם לריך כזים מצל מם מכמוב בפנרם לעיל פרסה זו סמ"ג על פסוק מלה מחכל מנין לף מקלחה ת"ל מחכל מתי' כ"ם מ"מ דסמס לא לענין מלקות קלמר ולענין ליקוד לין הלוק בין כזים למסוס ועניו המדכם הסס מדמני וכמב מחכל מחמע מכל מקום כמ"ם ק"ם: [ל]מנחות (כח: עב.) ומעמקא פסריס נרסיון ת"ל מלה העליונה בכליל מקטר ומסחמוגה בכליל מהיה ומפמבר דמעיך ג"כ לפקיפא דקכיל דכמיב לא מחכל: [מ]מכות (יח:) מנחות (עד:): [נ]זבחים (לב.): [ס]מי' היטב זבחים (לט.) סס (ע:) מנחות (ג:): [ע]עיין זבחים (כה.): [פ]זבחים (נב:): [צ]מי' לעיל פ"ג זבחים (לז:) ועי' פסחים (מס.) נזיר (לז:) מולין (לט.): [ק]זבחים (לה.) וגי' הרמב"ד ר' יעקב נמקום כ"ע ועי' חום' זבחים (כב.) ד"ה מכדי שהוכיחו שמין הגי' כאן כ"ע:

שעת הכושר ונפסלה אין טעון כיבום. ורבי שמעון אומר אעפ"י שהיתה לה שעת הכושר ונפסלה אין דמה טעון כיבום: (ב) מדמה ולא מדם קדשי קדשים. והלא דין הוא ומה אם חטאות הפנימיות שלא שוו לחטאות החיצונות למריקה ולשטיפה שוו להם לכיבום. קדשי קדשים ששוו לחטאות החיצונות למריקה ולשטיפה אינו דין שישוה להם לכיבום. תלמוד לומר מדמה ולא מרושבה. והלא דין הוא ומה אם הדם שאין טעון מריקה ושטיפה טעון כיבום. הרושב שטעון מריקה ושטיפה אינו דין שטעון כיבום. תלמוד לומר מדמה ולא מרושבה: (ג) [ד]על הבגד ניתז על מקצתו של בגד יכול יהא בגד כולו טעון כבום תלמוד לומר אשר יזה עליה תכבס מקום הדם טעון כיבום ואין הבגד כולו טעון כיבום: (ד) [ה]ניתז מן הצואר על הבגד יכול יטעון כיבום תלמוד לומר ואשר יזה עליה מדמה תכבס במקום קדוש מקום שכשר להזות עליה טעון כיבום ושאין כשר להזות עליה אין טעון כיבום: (ה) ניתז מידו של מזה עד שלא הזה טעון כיבום משהזיה אין טעון כיבום. נשפך מן הכלי על הרצפה ואספו טעון כיבום. מצואר בהמה אין טעון כיבום מן הקרן ומן היסוד אין טעון כיבום: (ו) [ו]בגד אין לי אלא בגד מנין לרבות העור משהופשט. תלמוד לומר אשר יזה עליה תכבס. יכול שאני מרבה את העור עד שלא הופשט תלמוד לומר בגד. מה בגד ראוי לקבל טומאה אף כל ראוי לקבל טומאה פרט לעור עד שלא הופשט דברי רבי יהודה. רבי אלעזר אומר בגד אין לי אלא בגד מנין לרבות את השק וכל דבר שמקבל טומאה. תלמוד לומר אשר יזה עליה תכבס: יכול שאני מרבה את העור עד שלא הופשט תלמוד לומר בגד מה בגד מיוחד לקבל טומאה וראוי לכיבום אף כל המקבל טומאה יצא דבר שאין ראוי לקבל טומאה ואין ראוי לכיבום: (ז) [ח]תכבס במקום קדוש מלמד שהכיבום במקום קדוש. הא כיצד הבגד שיצא חוץ לקלעים נכנס ומכבסו במקום קדוש. אין לי אלא כיבום במקום קדוש. מנין אף שבירת כלי חרס במקום קדוש. תלמוד לומר תכבס במקום קדוש. וכלי חרש ישבר: (ח) מבאן אמרו בגד שיצא חוץ לקלעים נכנס ומכבסו במקום קדוש. נטמא חוץ לקלעים קורעו ונכנס ומכבסו במקום קדוש. כלי חרש שיצא חוץ לקלעים נכנס ושוברו במקום קדוש. נטמא חוץ לקלעים נוקבו ונכנס ושוברו במקום קדוש. כלי נחשת שיצא חוץ לקלעים נכנס ומורקו ושוטפו במקום קדוש:

פרק ז כלי חרש אין לי אלא כלי חרש מנין לרבות [ב]כלי נתר. תלמוד לומר וכלי חרס אשר תבושל בו ישבר. אין לי אלא שבישל בו. [ג]עירה לתוכו רותח מנין תלמוד לומר אשר תבושל בו ישבר. אין לי אלא כלי חרש שעירה לתוכו רותח כלי נחשת שעירה לתוכו רותח מנין תלמוד לומר אשר תבושל בו ישבר: (ב) ואם בכלי נחשת אין לי אלא כלי נחשת מנין לרבות כל שאר מתכות תלמוד לומר ואם בכלי נחשת בושלה [ד]מלמד שמבשל ושונה ומשליש ובאחרונה מורקו ושוטפו. אין לי אלא כלי נחשת שמבשל ושונה ומשליש ובאחרונה מורקו ושוטפו. ומנין לכלי חרש שמבשל ושונה ומשליש ובאחרונה שוברו תלמוד לומר ישבר. ואם בכלי נחושת בושלה. [ה]רבי טרפון אומר בישל בו תחילת הרגל מבשל בו כל הרגל וחכמים אומרים עד זמן אכילה. מריקה ושטיפה מריקה כמריקת הכוס ושטיפה כשטיפת הכוס. מריקה ושטיפה בצונן. [ו]השפוד והאסכלא מגעילן בחמין: (ג) ומורק ושוטף יכול מה שטיפה האמורה להלן בארבעים סאה אף כאן בארבעים סאה תלמוד לומר במים. [ז]במים כל שהן במים ולא ביין במים ולא במזוג. במים להבשיר את כל המים קל וחומר למימי הכיור: (ד) [ח]יכול אף הפסולה תהא טעונה מריקה ושטיפה תלמוד לומר ומורק ושוטף במים. כל זכר בכהנים יאכל אותה. הכשירה טעונה מריקה ושטיפה ואין הפסולה טעונה מריקה ושטיפה. ר' יעקב אומר היתה לה שעת הכושר ונפסלה טעונה מריקה ושטיפה. ושלא היתה לה שעת הכושר ונפסלה אינה טעונה מריקה ושטיפה: (ה) ר' שמשון אומר אעפ"י שהיתה לה שעת הכושר ונפסלה אינה טעונה מריקה ושטיפה. [ט]בישל בו קדשים או חולין או קדשי קדשים אם יש בהם בנותן טעם הרי אילו נאכלים

כחמורים

פירוש הראב"ד

מכום ממריקה ומטיפה אחין לכיך אחר מהגעלה אלא מהריקה בלבד דהייגו שכשוך בנוכן אבל מטיפה יתירתא מהטופין אותו אחר מהפסוק מהכומא לינו לכיך. ומדמה אחת למעוטי מחשת מקולה מהיתה לה מעת מכושר. כאר לסיות טעון כיבום כי הוא הדם מתקבל בכלי וניתז מידו אל מזה עד אלא הזה טעון כבום מהזה לינו טעון כבום מהכה לה בזבחים [נג:]. עד אלא יהא הזאה מתחת ידו ניתז ממנו על הבגד טעון כיבום אבל מהילה הזאה מידו ניתז מן הסיריים אהמעגע לין טעון כיבום לפי אהסיריים אהמעגע לינן לחויין להזאה כדלהמ' בפרק ויקהל פ' כסן מהוא: (ה) נשפך על הכלפה ואספו מהוא לחיבו לחוי להזאה הוא אין נתקבל בכלי. מן הטוחל מן הקרן ומן היסוד לינו טעון כבום. ואחר יזה מדמה ולא אחר הוא: (ו) מה בגד לחוי לקבל טומאה אף כל לחוי לקבל טומאה פרט לעור עד אלא הופשט דברי ר' יהודה פי' שהוא אהופשט אלא לחוי להזאה לינו לחוי לשום מלאכה אבל אהופשט לחוי לקבל טומאה על ידי אהופשט אהם אחר עליו לעזאר כאות אהוא אהופשט דברי הוא מקבל טומאה מיד: ר' אליעזר לומר וכו' שאני מרבה את העור אהופשט ת"ל בגד מה בגד מיוחד לקבל טומאה וכו' ואחר יזה מדמה ולחוי לכבום אף כל דבר אהמקבל טומאה וכו' ואעור אף אהופשט עדיין לינו מקבל טומאה עד שיופשט עליו: (ז) [ל]. פריך מאי בייגייסו למיר לבני מעלניות אחין בהן אחם על אחם לייכא בייגייסו הוי מן העור אהופשט ומשום שכי פריך פלוגתא לחבריה מאי ניהו: ומקשי לי לטוי פרט וכלי ומעשה כלי מוכח על אהפרט ולחבריה כל מילי דהא לא דהכשיר כעין אהפרט אחת מכלי ופרט וכלי: ומקשה לי משום דהאי לינו יהא עליה לא בכלי אחת מכלי לגוסיפי לייעריך אחין טעון כבום אחת מקום הדם כדלהמ' לעיל ומכלי אהפרט לריך לו הוא מיהו לינו יהא קבל יתירתא הוא ולהכשיר בייגוף לעור עד אחת אהופשט לינו יהא מקבל טומאה לי' לעיל אחת אהופשט עדיין לינו מקבל טומאה עד שיופשט עליו: ובזבחים [לא.]. פריך מאי בייגייסו למיר לבני מעלניות אחין בהן אחם על אחם לייכא בייגייסו הוי מן העור אהופשט ומשום שכי פריך פלוגתא לחבריה מאי ניהו: ומקשי לי לטוי פרט וכלי ומעשה כלי מוכח על אהפרט ולחבריה כל מילי דהא לא דהכשיר כעין אהפרט אחת מכלי ופרט וכלי: ומקשה לי משום דהאי לינו יהא עליה לא בכלי אחת מכלי ופרט יהא קבל יתירתא הוא ולהכשיר בייגוף לעור עד אחת אהופשט לינו יהא מקבל טומאה לי' לעיל אחת אהופשט עדיין לינו מקבל טומאה עד שיופשט עליו: (ז) כילד אהגד אחת מוך לקלעים נכנס ומכבסו במקום קדוש טמא אהגד טמא לעזאר אהכבסו במוך לינו אהם אחיו לאכיכים גבד טמא לעזאר ולכבסו במוך לינו אהכבסו במוך לינו אהם אחיו כילד יעשה קורעו ונכנס ומכבסו במקום קדוש. ובזבחים [לא:]. פריך מאי קורעו גבד אחר אהמעגע יכנס ואח לאו גבד הוא אהמייר בא מעשורת במקום אהם ומכבסו לפנים ומכבסו אהכין דקדע ליה רובא בעיל טומאה מדאוריימא מיהו כיון דאיכא כדי מעשורת במקום אהם גבד יכנס קריבא ניה: (ח) כלי

כחוויין

מסרת התלמוד

[ד]זבחים (לא.): [ה]זבחים (נג.): [ו]זבחים (נג:) ויש גורסין בדבני כ"ף יכול אחני מכבה עור משהופשט עני"ם רש"י ותוס' וכפי' הכלמ"ד כאן: [ז]זבחים (לא:): [ח]בעין זה לקמן מכבה אחיני פ"ז מ"ל ומכבה מלוכע פ"ב ועי' כלים פ"ב מ"ח: [ט]זבחים (לה:): [י]עי' במ"ס פ"ח מהלכות מעשה הקרבנות הי"ד וכ"מ ולע"ק: [א]זבחים (לה:): [ב]עמודה זה (עז.) זבחים (לו:): [ג]זבחים (לו:): [ד]עי' זבחים (נג:) ועי' מם מהעיכומי לעיל כים פ"ו מוח ק': [ה]זבחים (לז.): ומם הגי' בבל בו קדשים ומולין וקדשי קדשים קלים וכן הגיה ק"ל כאן:

כחמורים וטעוני מריקה ושטיפה ופסולה במגע: (ו) כל זכר לרבות כל בעלי מומין למה אם לאכילה כבר אמור אם למחלוקת כבר אמור. אם כן למה נאמר כל זכר שיכול אין לי אלא בעלי מום עובר בעלי מום קבוע מנין תלמוד לומר כל זכר בכהנים יאכל אותה קדושה ולא פסולה. קודש קדשים מה תלמוד לומר שיכול אין לי שטעונה מריקה ושטיפה אלא חטאת בלבד מנין לרבות כל הקדשים. תלמוד לומר קודש קדשים. יכול אף התרומה תלמוד לומר אותה פרט לתרומה דברי רבי יהודה. ר' שמעון אומר קודש קדשים טעונים מריקה ושטיפה ואין קדשים קלים טעונים מריקה ושטיפה: (ז) אוציא את אילו ולא אוציא את התודה ואיל נזיר שנאכלים ליום אחד כקדשי קדשים. תלמוד לומר הוא. בישל בו קדשים וחולין וקדשי קדשים וקדשים קלים אם יש בהן בנותן טעם הרי הקלים נאכלים כחמורים. נאין טעונים מריקה ושטיפה ופוסלים במגע:

פרק ח (א) חטאת אין לי אלא חטאות מנין לרבות כל הקדשים תלמוד לומר וכל חטאת דברי רבי עקיבא. אמר לו רבי יוסי הגלילי עקיבא אפילו אתה מרבה כל היום אין כאן אלא חטאת אם כן למה נאמר ובל שיכול אין לי אלא חטאת יחיד חטאת צבור מנין תלמוד לומר כל. אין לי אלא חטאת זכר חטאת נקבה מנין תלמוד לומר וכל חטאת. רבי אליעזר אומר אף האשם שנאמר בחטאת כאשם: (ב) [ב]אשר יובא מדמה אפילו מקצת דמה. מיכן אמרו חטאת שקיבל דמה בשתי כוסות יצא אחד מהם לחוץ הפנימי כשר נכנס אחד מהם לפנים רבי יוסי הגלילי מכשיר בחיצון וחכמים פוסלים. אמר רבי יוסי הגלילי ומה אם במקום שמחשבה פוסלת בחוץ לא פסל הדם שבחוץ את הדם שבפנים. מקום שאין מחשבה פוסלת בפנים אינו דין שלא יפסול הדם שבפנים את הדם שבחוץ. תלמוד לומר מדמה. אפילו מקצת דמה: (ג) אמר להם קל וחומר ליוצא מעתה. ומה אם במקום שאין מחשבה פוסלת בפנים פסל הדם שבפנים את הדם שבחוץ. מקום שמחשבה פוסלת בחוץ. אינו דין שיפסול הדם שבחוץ את הדם שבפנים. תלמוד לומר כל זכר בכהנים יאכל אותה קדושה ולא פסולה. [ד]קודש קדשים מה תלמוד לומר שיכול אין לי שטעונה מריקה ושטיפה אלא חטאת בלבד מנין לרבות כל הקדשים. תלמוד לומר קודש קדשים. יכול אף התרומה תלמוד לומר אותה פרט לתרומה דברי רבי יהודה. ר' שמעון אומר קודש קדשים טעונים מריקה ושטיפה ואין קדשים קלים טעונים מריקה ושטיפה: (ד) אוציא את אילו ולא אוציא את התודה ואיל נזיר שנאכלים ליום אחד כקדשי קדשים. תלמוד לומר הוא. בישל בו קדשים וחולין וקדשי קדשים וקדשים קלים אם יש בהן בנותן טעם הרי הקלים נאכלים כחמורים. נאין טעונים מריקה ושטיפה ופוסלים במגע:

פרק ח (א) חטאת אין לי אלא חטאות מנין לרבות כל הקדשים תלמוד לומר וכל חטאת דברי רבי עקיבא. אמר לו רבי יוסי הגלילי עקיבא אפילו אתה מרבה כל היום אין כאן אלא חטאת אם כן למה נאמר ובל שיכול אין לי אלא חטאת יחיד חטאת צבור מנין תלמוד לומר כל. אין לי אלא חטאת זכר חטאת נקבה מנין תלמוד לומר וכל חטאת. רבי אליעזר אומר אף האשם שנאמר בחטאת כאשם: (ב) [ב]אשר יובא מדמה אפילו מקצת דמה. מיכן אמרו חטאת שקיבל דמה בשתי כוסות יצא אחד מהם לחוץ הפנימי כשר נכנס אחד מהם לפנים רבי יוסי הגלילי מכשיר בחיצון וחכמים פוסלים. אמר רבי יוסי הגלילי ומה אם במקום שמחשבה פוסלת בחוץ לא פסל הדם שבחוץ את הדם שבפנים. מקום שאין מחשבה פוסלת בפנים אינו דין שלא יפסול הדם שבפנים את הדם שבחוץ. תלמוד לומר מדמה. אפילו מקצת דמה: (ג) אמר להם קל וחומר ליוצא מעתה. ומה אם במקום שאין מחשבה פוסלת בפנים פסל הדם שבפנים את הדם שבחוץ. מקום שמחשבה פוסלת בחוץ. אינו דין שיפסול הדם שבפנים את הדם שבחוץ. תלמוד לומר כל זכר בכהנים יאכל אותה קדושה ולא פסולה. [ד]קודש קדשים מה תלמוד לומר שיכול אין לי שטעונה מריקה ושטיפה אלא חטאת בלבד מנין לרבות כל הקדשים. תלמוד לומר קודש קדשים. יכול אף התרומה תלמוד לומר אותה פרט לתרומה דברי רבי יהודה. ר' שמעון אומר קודש קדשים טעונים מריקה ושטיפה ואין קדשים קלים טעונים מריקה ושטיפה: (ד) אל אהל מועד אין לי אלא אהל מועד שילה ובית עולמים מנין תלמוד לומר לכפר בקודש. [ה]הנכנס לכפר אעפ"י שלא כיפר פסל דברי רבי אליעזר. אמר רבי אליעזר נאמר כאן וכיפר ונאמר להלן וכיפר. מה וכיפר האמור להלן שלא כיפר אף וכיפר האמור כאן שלא כיפר. רבי שמעון אומר נאמר כאן לכפר בקודש וגאמר להלן לכפר בקודש מה לכפר בקודש האמור להלן שכבר כיפר אף לכפר בקודש האמור כאן שכבר כיפר. ואם הכניס שוגג כשר: (ה) [ה]בקודש באש תשרף. מלמד ששריפתה בקודש אין לי אלא זו בלבד מנין לרבות פסולי קדשי קדשים ואימורי קדשים קלים תלמוד לומר כל בקודש באש ישרף: (ו) [ו]מיכן אמרו בשר קדשי קדשים שניטמא בין באב הטומאה בין בולד הטומאה בין בפנים בין בחוץ בית שמאי אומרים הכל ישרף בפנים. ובית הלל אומרים הכל ישרף בחוץ. חוץ שניטמא בולד הטומאה בפנים דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר בית שמאי אומרים הכל ישרף בפנים. חוץ שניטמא באב הטומאה בחוץ. ובית הלל אומרים הכל ישרף בחוץ. חוץ משניטמא בולד הטומאה בפנים: (ז) רבי אליעזר אומר את שניטמא באב הטומאה בין בפנים ובין בחוץ ישרף בחוץ. את שניטמא בולד הטומאה בין בחוץ בין בפנים ישרף בפנים. רבי עקיבא אומר נטמא בחוץ בין באב הטומאה בין בולד הטומאה ישרף בחוץ. נטמא בפנים בין באב הטומאה בין בולד הטומאה ישרף בפנים. [ז]ר' אליעזר אומר לא תאכל באש ישרף כל שטעון שריפה בא הכתוב ליתן לא תעשה על

פירוש הראב"ד

סלחוין לגי כיוב קל סבר גי כיוב גי מעין סם לאכל גי כיוב עלמן לא דמיס סלחין לסם סם לוגי בעיגן: (ו) לין לי לאלא בעל מוס קבוע בעל מוס עובר מנין וכו' בזבחים פרק בעבול יום [קג.]. פריש בלקלי לייא. *למר ר' שמא לילטכיך סד"ה סוא. ומס עמא כמס דלא עכר לא לכיל לף סלי גמי לא ליכול קמל"ן: קלקי קלקים מס ת"ל סיכול לין לי בעוגס מכיקה ושטיפה לאלא מעאת בלבד מנין תלמוד לומר לכפות מנין לכפות קלקי קלקים ת"ל קלק קלקים. יכול שאני מכיפ לף סתכומה וכו' ת"ל לותס לגעוגי תכומה וכ' יכול סבר לאפילו קלקים קלים גמי בעוגין מכיקה ושטיפה גלי בעגמ כתיב קלק קלקים קלק קלקים לין קלקים קלים לא. סלך כתיב לותס לאלא ולקי לגעוגי תכומה לאלמ קלקים קלים גמי בעו מכיקה ושטיפה. וכ' שעגין לותס לכלאמן כשכס ולא פסולה. סיל לגעוגי גמי תולס ולגל גזיר לגעב"י סבן גלכלין ליום ולילס בקלקי קלקים וכ' יכולס לא עפיק לגלי סיל גלי לכיס גיס. ומלאס לי לקל ממעט עיגס כשכס ולא פסולה ולאלי סיל לגעב לס שעת סכומר ונפקלס כל' שמעון לי גמי כיון לאומה מיגעי ליס תכומה כשכס ולא פסולה נפקל ליס מסיל וסוס לא סיל לס שעת סכומר כל' יעקב. וסל לממעטי' תכומה ממכיקה ושטיפה לוקל מפטיפה יתיכתל שאמר סמכיקה דנקלקים מגעילין וממקלין פי' מפטפין בלוגן ולמ"ל סוטיגן בלוגן. ובשאר לילסוין מיתקלין בסגעלס לאבל לאלא לין לריך שטיפה לס ים בסס נותן טעם סכי סקלים נאכלין כחמורין ולין טעונים מכיקה ושטיפה ולין פוסלין בגגע. כ"ש ונאכלין בגגע ולס לין בסס נותן טעם לין סקלים נאכלין כחמורין ונפסלין בגגע ולין טעונין מכיקה ושטיפה: ומנין לכנות כל סקלקים ת"ל וכל: קלקיל לי דנסוי בכלל ופרט ולין לאלא מס שנפרט וגל' לי דקלקר לאאר יוצל כלאל ופרט וכלל ולין לאלא לס בעין פרט מעומ בסילוגים לף כל מילגנים פרט לפניגים סטולילן לאוץ לו שכלגיסן לפני לפנים אלא נפסל לי גמי קלקר ל' עקיבל כל כלאל וכל ליבויל: וכי סאי גוזל לילכ בגבל קגל פסלן לי גמי קלקר קוף פרק שור שגגס לת סלקר:

פרק ח לין לי לאלא מעאת זכר. נקבה מנין וכו' בזבחים פ' כל בזבחים [קג.]. פריש לס לסל מילגל לסל כולמו מעאות נקבות ניכול מוץ מלעיל' בגיל וקבל בגקבה קל מייבי כדבלי לאאר יוצל לת דמיס. אלא ככי קאלי לין לי אלא מעאת נקבה מעאת זכר מנין כגוף שעיר בגיל ת"ל וכל מעאת לאאר יוצל לרבות אל לגוף שעיר בגיל ת"ל וכל נמוך: (ב) מקום שלין המלבה פוסלת וכו' נפקל לן מולס סלכל ליאל בגיל בסס וגבאר סלליבי בגבר' קולסים סליבי סיבל מקום המלבה עליו בגלבה בסס וגבאר וגלימורין. כלומר כל מס שיולילל מכן לאותו מקום יפסל לפיכך אס יפלוג

מסורת התלמוד

[1]זבחים (נט.): *למר כ"ס אלטריך ל"ל כל אלי כי כל אלא כי לכ אלא כיון מיקון אס לילסון: [2]זבחים (ל"ו): עי' בלקלא"ד אלכלא וכ' יסודס מ"ע וכו' עי' זבחים לף סכוכר בסוס' ד"ס מדלטלכך: [3]זבחים (נט.): [4]זבחים (סס) עיין יכולמלי מקלים פ"ז ס"ע: [5]זבחים (פג.) עי"ש בפכס"י: [6]מקלים (כד פג:) ועי' יכולמלי מקלים פ"ס ס"ג: [7]מקלים פ"ס מ"ג: [8]עי' מקלים ופס גכס פ"ל אלטלזר לל יאכל כי קום סוא כל מקקדם מקול וכו' ופ"ע מכוס (יס.) ומעילס (יז:) אס כגי כ' אליעזר:

על אכילתו: (ח) [א]רבי יוסי הגלילי אומר כל הענין הזה אינו מדבר אלא בפרים הנשרפים. ושעירים הנשרפים. ליתן לא תעשה על אכילתן ללמד שפסוליהם נשרפים לפני הבירה. אמרו לו מנין לחטאת שנכנס דמה לפנים שהיא תהיה פסולה אמר להם הן לא הובא את דמה אל הקודש פנימה: **פרשה ד** זאת תורת האשם לבית עולמי' זאת אינה נוהגת בבמה. תורת האשם תורה אחת לכל אשמות שיהא דמם ניתן למטה: (ב) וכי מאין בא מכלל שנאמר כי כחטאת האשם הוא לכהן מה חטאת דמה ניתן למעלה. אף אשם יהיה דמו ניתן למעלה. תלמוד לומר קודש קדשים ואת דמו יזרוק לרבות כל אשמות ואשם מצורע שיהא דמם ניתן למטה. מנין לדם האשם שנתערב בדם שלמים יזרק תלמוד לומר קודש קדשים ואת דמו יזרוק יכול אפילו נתערבה חיים תלמוד לומר הוא. מה יעשה להם ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויביא מדמי היפה ממין זה ומדמי היפה ממין זה ויפסיד מותר מביתו. [ר]' שמעון אומר אשם שנתערב בשלמים שניהם ישחטו בצפון זה יקרב לשום שהוא וזה יקרב לשום שהוא ויאכלו כחמור שבהם. אמרו לו והלא שלמים טעונים תנופה. ואין אשם טעון תנופה. אמר להם ומה בכך ויניף אשם. אמרו לו אין מביאים לבית הפסול קדשי קדשים. [ד]הוא. הוא קרב ואין תמורתו קריבה: (ג) ישחטו ריבה כאן שוחטים הרבה אף הגרים ואף הנשים ואף העבדים. [ש]אין לשון שחיטה אלא משיכה שנאמר זהב שחוט. רבי אליעזר אומר מיכן לעולת צבור שלא תהא שחיטתה אלא בצפון. קודש קדשים לרבות זבחי שלמי צבור שלא תהא שחיטתן אלא בצפון הוא פרט לתודה ואיל נזיר: (ד) והקטיר אותה הכהן המזבחה אשה לה'. יכול אעפ"י שלא שחטו בצפון תלמוד לומר הוא: (ד) אשה רבי אליעזר אומר אשה לשום אישים. אשם אעפ"י שלא סמך עליו. יכול אעפ"י ששחטו שלא לשמו תלמוד לומר הוא: (ו) [ת]אמר רבי אלעזר חטאת באה על חטא ואשם בא על חטא מה חטאת פסולה שלא לשמה. אף אשם פסול שלא לשמו: (ז) אמרו לו לא אם אמרת בחטאת שדמה נתון למעלה תאמר באשם שדמו נתון למטה. אמר להם הפסח יוכיח שדמן ניתן למטה אם שחטו שלא לשמו פסול: (ח) אמרו לו והלא נאמר פסח הוא אמר להם אף נאמר אשם הוא: (ט) [א]כל זכר לרבות בעלי מומים למה אם לאכילה כבר אמור. אם למחלוקת כבר אמור ואם בעלי מומים קבועים כבר אמורין. ואם בעלי מומים עוברים כבר אמורים. אם כן למה נאמר כל זכר לרבות בעלי מומים. שיכול אין לי אלא שנולד תמים ונעשה בעל מום נולד בעל מום ממעי אמו מנין תלמוד לומר בכהנים: (י) יאכלנו כשר ולא פסול. קודש קדשים [ל]לרבות זבחי שלמי צבור שלא יהו נאכלים אלא לזכרי כהונה. הוא פרט לתודה ואיל נזיר:

פרק ט כחטאת כאשם [מ]ה חטאת מן החולין בידו הימנית וביום. אף אשם מן החולין ביום ובידו הימנית. [ת]תורה אחת לכם לסמיכה. לכהן אשר יכפר [ב]בו לו יהיה פרט לטבול יום ולטהור כפורים ואונן. [ו]והכהן המקריב את עולת איש פרט לעולת הקדש דברי ר' יהודה. ר' יוסי ב"ר יהודה אומר אף עולת הגר. עולת איש אין לי אלא עולת איש עולת גרים נשים ועבדים מנין תלמוד לומר עור העולה ריבה. אם כן למה נאמר עולת איש שעלתה לאיש פרט לשנשחטה חוץ למקומה: (ב) יכול שאני ארבה אף אם נשחטה שלא לשמה

פירוש הראב"ד

פרק נתרח וגמ' מפרש עלה לגבי לית כל סלוגך: כל שעטון שכיפה ליתן לית תעשה על לכילתו לוכל לכיפה דקרא קא דכים: (ח) כ' יוסי סגלילי לומר לין בענין זסה מדבר בפסולי חטאת סחילוניות שלא בפרים סנשרפין כמלותן בפנים ליתן לית תעשה על לכילתן ולומר על פסוליהן שנשרפין לפני סבירה שלותן שלין כשרפין כמלותן חוץ לגשם מחוות הן נשרפין וכלן סוא לומר שקדם נתרח תשרף ומשמע שנשריפתן קדם שלא ודלי בפסוליהן קא מייני שהן נשרפין בנית סבירה: לומרו לו מנין לחטאת שנכנס דמה לפנים שתשח פסולה לומר לכם הן לא הובא לת דמה וכו' דכתיב בפרש' סמיולוחים כדלימת סתם. ופסולי קדשים שנשריפתן קדם תכרח נפקא לן מהכי פסולין כתוצים כלן וכמו שלומרו ולימד על פסוליהן שנשרפין לפני סבירה וכתי' וכל כדדשין לעיל. ולעצור על לכילתן גלא תעשה נפקא לן מלא יהכל [כי] קדם שם כל שפיסולו נקדם ליתן לית תעשה על לכילתו כדלית' בפסחים [כד.]:

פרשה ד תורה לחת לכל סלשמות ולשם מצורע שיהא דמו למטה מן הקרקע וכי מלין יל' לשם מצורע שנריך לפרט גו ולכתוב תורה בפנילו כדי לרבות שכהי כל סלשמות מלשם שתתא נפקא ליה ולל כולך תורה לרבות לגלל לשם מצורע בלבד ומנין מכלל שי' בשם מצורע כי כחטאת סלשם סוא לכהן: (ב) מי מה חטאת ניתן דמה למעלה על קרנות וכו' לף לשם מצורע יהא ניתן למעלה ת"ל תורת סלשם קדם קדשים וכו' נמקום לשם ישחטו לת העולה ישחטו לת סלשם ולת דמו יזרוק על סמזבח לרבות כל סלשמות ולשם מצורע שיהא דמו ניתן למטה נמקום העולה כלומר לרבות לשם מצורע כשאר קדשים שיהא דמו ניתן למטה וכו': ומנין לשם סלשם שנתערב בדם סשלמים שיזרק ת"ל קדם קדשים וכו' סא מילתא כבר נפק' לן בפרק ויקרא בפ' עולה מדכתי' דם כדלימת סתם. ומפ' דתניא סכא גבי לשם מפורש בפני כ' שמעון לסיפוני כשנתערבו בשלמים חיים דלמר שניהם יאכלו וכו' ולסי פלוגתא לל שייכא בעולה שנתערבה בשלמים כלל לפי שלין מקריבין ולין מוכלין לת הנקרבים. ולכלי שלמים טעונים תנופה פי' לימורי שלמי יסיד ומזה ושוק שלשם לומרו לו לין מניפין קדשים לבית הפסול פי' כי שלמים נאכלין לכל לדם לשני יומים ולילה לחד ועכשו שנתערבו בשלשם מיעט לת

מסרת התלמוד

[א]זבחים (סא.) עי"ש בשרש"י עשמים (שג.) וביומלמי שם פ"ז ה"ט: [ז]זבחים (עה:): [ה]מוכה (יח) ושם מייתי לה בשם כ"ע ומקרא דשלם סוא ופשטי שכוחת גי' דשכח כדי שלא תקשה קו' הגמ' שם למה לי קרא הלכתא היא כי גלא"ס קשה קו' סתם, ליתא דקרא מצעי לי' דקאי עלא בעשה ותי' דהא לא מצעי לי' כמו כן וכוחשם יש שלשם סוא לאחר בשוף לאחר שלום מלות שלשם וכשמעות לשון רש"י בזבוי (כה.) להכי מייתי לה כאן משקרא דקדם קדשים סוא שלמוד קודש שחיטה וכיוצ סוא קדם לי' בזבוי בשחיטה בשקום לשר שחט ובו ולא תמוכתו בעניין זה ועי"ש פרש"י ד"ה קאי: [ש]מולין (ל:): [ח]זבחים (י.) כ' אליעזר גרסינן כן מוכח בגמ' שהכי כ' יהושע מפיגו: [א]עי' זבחים (קב.): [ב]עי' זבחים (קה. לו:) שנשחט (בב:): [ג]עי' זבחים (קה.): [ד]עי' זבחים (יא:) ושם ילוף קמייסה מהיקשא דכשלשה בלשם וגעל ק"ל בשם שמשמעות לשון הכשוב בשלשה בלשם וסלשם בשחיטה עלמות שהדבר כלומר שבעלמות שהשלשה יהיה עלמות סלשם ושם שם סדברים שהעכשים שם יעדלו ושם שם. ושם יבין שהקרבן וכילה יעשה העבודה גו אחר לדבר שגם נומן וסוא שהקמייסה שהיה תורה נוקפא עליו לשר גם בשהדרה עוד שם שלשה יקרא על שם שלשה בהקרבן שהכי סיינה שלכניסה בכלל שהיקש דכשלשה בלשם ומשיפה עשיגה דקרא דתורה לשם לכה דשמע תורה שם יהיה להם שם שיהיה להם שמון ולכך לא לתר בשם ושם שלשה שגם' שילפינן מכשלשה בלשם קמייסה ג"כ שמך לשיפה דקרא ולא שם להניה כל שבניינה שלבניינו כי לא הלה רק להכלות שיש לרבות דר' אליעזר מה לדרוש מהיקש זה ולפי דבני ק"ל שין להניה קמייסה ממשמעות כשלשה בלשם רק בשאר לשמות שהשלשה בלשם כי היכי דילפינן שאר מילי

לשמה הואיל ולא עלתה לבעלים לשום חובה לא יהיו הכהנים זכאים בעורה. תלמוד לומר עור העולה ריבה. אין לי אלא עור העולה עורות קדשי קדשים מנין. תלמוד לומר אשר הקריב יכול שאני מרבה אף עורות קדשים קלים תלמוד לומר העולה. [מ]ה עולה מיוחדת קדשי קדשים יצאו קדשים קלים: (ג) ר' ישמעאל אומר עור העולה אין לי אלא עור העולה עורות קדשי קדשים מנין ודין הוא ומה אם במקום שלא זכו כהנים בבשר זכו בעורות. כאן שזכו בבשר אינו דין שיזכו בעורות. מזבח יוכיח שזכה בבשר ולא זכה בעורות: (ד) לא אם אמרת במזבח שלא זכו במקצתם תאמר בכהנים שזכו במקצתם. הואיל וזכו במקצתם יזכו בכולן. רבי אומר כל עצמינו לא הוצרכנו אלא לעור העולה בלבד שבכל המקום העור מהלך אחר הבשר. פרים הנשרפים ושעירי' הנשרפים עורותיהם נשרפים עמהם שנאמר ושרפו באש את עורותם ואת בשרם ואת פרשם: (ה) חטאת ואשם וזבחי שלמי צבור ניתנים מתנה לכהן לעולה. רצו להפשיט מפשיטים. רצו לאוכלן אוכלים אותן ואת עורותיהם. אבל העולה לפי שנאמר בה והפשיט את העולה צריך הכתוב לומר עור העולה אשר הקריב לכהן לו יהיה. [ו]יתן לכהן פרט לטבול בו ולמחוסר כפורים ולאונן. יכול לא יחלקו בבשר שהוא לאכילה אבל יחלקו בעורות שאינו לאכילה תלמוד לומר עור העולה אשר הקריב לכהן לו יהיה פרט לטבול יום ולמחוסר כפורים ולאונן:

פרק ו [ז]כל המנחה אשר תאפה בתנור אמר רבי יוסי ברבי יהודה מנין לאומר עלי עולת מנחה מאפה תנור שיביא מחצה חלות ומחצה רקיקים ת"ל כל המנחה אשר תאפה בתנור וכל נעשה במרחשת ועל מחבת וכל מנחה בלולה בשמן וחרבה מה כל וכל האמור למטה שני מינים אף כל וכל האמור כאן שני מינים. וכל נעשה במרחשת ועל מחבת על שום כליין נקראו ולא על שום מעשיהם מה תנור כלי אף מחבת ומרחשת כלי: (ב) [ל]כהן המקריב אותה לו תהיה יכול לו לבדו ת"ל לכל בני אהרן תהיה. יכול לכולן ת"ל לכהן המקריב אותה. הא כיצד זה בית אב המקריבים אותה: (ג) [מ]נין שאין חולקים מנחות בנגד זבחים. ת"ל כל המנחה אשר תאפה בתנור לכל בני אהרן תהיה: (ד) יכול לא יחלקו מנחות מאפה תנור כנגד זבחים. אבל יחלקו מנחת לכל בני אהרן: (ה) יכול לא יחלקו מנחות כנגד זבחים. אבל יחלקו עופות כנגד מנחות ת"ל ועל מחבת לכל בני אהרן תהיה: (ו) יכול לא יחלקו עופות כנגד מנחות אבל יחלקו מנחות כנגד מנחות ת"ל וכל מנחה בלולה בשמן וחרבה לכל בני אהרן: (ז) יכול לא יחלקו מחבת כנגד מרחשת ומרחשת כנגד מחבת אבל יחלקו מחבת כנגד מחבת ומרחשת כנגד מרחשת ת"ל וחרבה לכל בני אהרן תהיה: (ח) יכול לא יחלקו בקדשי קדשים אבל יחלקו בקדשים קלים. [ת]למוד לומר איש כאחיו. כשם שאין חולקים בקדשי קדשים כך אין חולקים בקדשים קלים: (ט) איש כאחיו האיש חולק אע"פ שבעל מום ואין הקטן חולק אעפ"י שהוא תם:

פרשה ה [מ]נין לעשות זמן בבמה בזמן אהל מועד הואיל ואמרה תורה הלן והיוצא ישרף מה היוצא אינו נוהג בבמה אף הלן לא ינהוג בבמה: (ב) והלא דין הוא. ומה העוף שאין המום פוסל בו זמן פוסל בו קדשי במה שהמום פוסל בהן אינו דין שיהא זמן פוסל בהן. לאו מה לעוף שאעפ"י שאין המום פוסל בו זמן פוסל בו שכן הזר פוסל בו תאמר בקדשים שהואיל שהמום פוסל בהם שיהא הזמן פוסל בהן שכן אין הזר פוסל בהם הואיל ואין הזר פוסל בהם לא יהא זמן פוסל בהם תלמוד לומר תורת זבח השלמים. אם על תודה לעשות זמן בבמה בזמן אהל מועד: (ג) [ת]ורת זבח השלמים אם על תודה מלמד שהתודה נשחטת לשום תודה ולשום שלמים יכול אף שלמים יהיו נשחטים לשום שלמים ולשום תודה. תלמוד לומר זאת: (ד) תורת זבח השלמים אם על תודה. מה שלמים טעונים סמיכה ונסכים ותנופה וחזה ושוק. אף תודה תטעון סמיכה ונסכים ותנופה וחזה ושוק: (ה) דברי רבי ישמעאל. אמר לו מפני שיצאת לידון בדבר החדש יכול אין לה אלא חידושה תלמוד לומר תורת זבח השלמים אם על תודה מה שלמים טעונים סמיכה ונסכים ותנופה וחזה ושוק אף תודה טעונה סמיכה ותנופה וחזה ושוק: (ו) [ת]ורת זבח השלמים אם על תודה. מה שלמים באים מן המעשר אף תודה באה מן המעשר: (ז) [י]כול אעפ"י שלא פירש תלמוד לומר תורת זבח השלמי' מה שלמי' פירוש מן המעשר. מביא מן המעשר לא פירש מן המעשר

פירוש הראב"ד

[ח]ף פרט לעולת סגר מפרש לה תחת פרט לעולת סגר תחת שאין לו יוכיח שאין לה בעלים מצינו בדמי נדרי הצור לכרי עולה למזבח נמכרים. עולת חיים אין לי אלא עולת חיים עולת גרים ועבדים מנין וכו' נלמד לי מחטאי עולת גרים נמי דמכדיון שכח עולת סגר תחת ואין לו יוכיח קלמרי' ופלוגתא' היא אחד' יוסי בר יסיד ואחר' ג' הלין ליה מסתת בעלים מעיקר' מיהת עולת חיים היא וקא מכדיון לה מעבור העולם: (ד ה) לא תאמר מאחת שלא זכה מקלתו מי' שלא מצינו עור קדש מאחד מאחד שכשרים שזכו מקלתו מי' בעור העולם וכיון שזכו מקלתו זכו כולו ק"ו: כ' תאמר כל עיקר לא סולדך שלא לעור העולם כלומר שאר קדשי קדשים אין הוא שיהו עיקותיהם לכהנים מפני שמעור הולך בכל מקום תאמר שאשר שהכהנים כולן נהנין מגב עורם ומכולכלין לכהנים אם כלי כשהנים כמו כן נאכלין על גב עורם שלא מצינו שחייב תורם שפשט לאחת ואחת ומלמי נדיר וכיון שיכולים לאכלם עם עוריהם אם לו לפשטן מפשטין ומעורות שלשם שלא הגיד שעולם אין עורם כשאר שהרי הוא נהנין עור העולם ועור פשט שלא יחלקו כאשר כמו שתאמרו למעלה שהשאר לאכילה ואם חיים לחויין לאכילה ואעפ"י שם לחויים לאכילה כשעת זריקה חיין לחויין חיין מולקין. ומכי חיתת נזדמים פ' שעול יום [ט]. ונפקא ליה מדכתי' ככהן המקריב את דם השלמים ואת שלמי מצי לאכילה וכו':

[מ]הכן לו תמיה סוף פיתין למעלה: לשל העור שתינו לאכילה וכו':

פרק ו מנין לאומר הרי עלי מנחת מאפה שלא יביא מאפה חלות ומחצה רקיקין ת"ל כל המנחה תאפה בתנור וכל נעשה במרחשת וכו' וכל מנחה בלולה בשמן פי' זכו מנחת סלולה. ומביא מנחת חוטא. מה וכל שתאמר בלולה בשמן פי' שכי מיני מנחות שכי אין מביא מאפה שלא מצינו מנחה חלים במרחשת ומחצים שלא לאכילה אף כל שתאמר במנחת

מסרת התלמוד

[ז]בגמ' גרסי' ת"ל עולה מה עולה ק"ק אף כל ק"ק: [ח]זמים (קנ:): [ט]עיין מנחות (קנ:): [י]ג"ל שלא יביא במקום שיביא וכגי' הגמ': [כ]ג"י שכל כל המעשר כולו ת"ל המקריב מקריב עם בי' רש"י בפירושו על התורה הם כילד לבים אל שלא לומר חיוס ועי' במ"ש מהלכות מעה"ק הט"ז ובגלא"ת שם: [ל]קידושין (נב.) מנחות (עב.) ועי' תוספתא זבחים פי"ל והגי' שם [מ]לוקה מאל מנילפתנו: לנק"ל הגיה מ"ל חים בחתיו וקמיך לי' חם על חומה וכ"ה בגמ' אבל ליכו מן שכייפא דק הוא תוספתא הגמ' לפרש כוונת הבריייתא ועי' יבמות (ד.) בחומ' וכבר העיכותי על זה בהגהותי כ"ם מרימים דעום ווייען: [נ]זבחים (קכ.) ונרכתי שם במה קטנה כמנה גדולה: *מה שכתב רבינו ובזבחים מצינו לה מחלוקת הכתובים ובו' ל"ע שליתא כן בזבחים שלא נפקא לה שם (קיט:) מחלק הכהן וכ"ה שם (קיח.) יעי' בפרש"י: [ע]עי' מה שכתב רבינו דסכי לתאר כתחנת תורם שלמיו ועי' זבחים (ד. ז:): [פ]זבחים (נ.): [צ]עי' מנחות (פ"ל:) ובק"ל ברם לתאר הכי עלי שתם יכול יביא מן המעשר ת"ל וכו':

המעשר אין מביא אלא מן החולין. אף תודה פירש מן המעשר מביא מן המעשר. לא פירש מן המעשר אין מביא אלא מן החולין: (ח) מנין ללחם שמביא מן המעשר. תלמוד לומר אשר יקריב מה שלמים באים מן המעשר אף הלחם יבוא מן המעשר: (ט) אמר הרי עלי תודה מן המעשר ולא פירש לחמה מן המעשר. יכול יביא היא ולחמה מן המעשר. תלמוד לומר שלמים אשר יקריב. מה שלמים פירש מן המעשר מביא מן המעשר. לא פירש מן המעשר אין מביא אלא מן החולין. אף הלחם פירש מן המעשר מביא מן המעשר לא פירש מן המעשר אין מביא אלא מן החולין. אמר הרי עלי תודה מן החולין ולחמה מן המעשר. הואיל ופירוש זה יכול יביא תלמוד לומר שלמים אשר יקריב בזמן שאמר הרי עלי תודה היא ולחמה מן המעשר יביא תודה ולחמה מן המעשר אבל בזמן שאמר הרי עלי תודה מן החולין יביא תודה מן החולין אע"פ שפירש לחמה מן המעשר לא יביא אלא מן החולין: (י) יכול יביא מחיטי מעשר שני. תלמוד לומר שלמים אשר יקריב. מה שלמים מן הלקוח בכסף מעשר אף לחם מן הלקוח בכסף מעשר: (יא) [ב]ומנין לאומר הרי עלי שלמים שלא יביא אלא מן החולין. ת"ל וזבחת פסח לה' אלהיך. צאן ובקר. והלא אין פסח בא אלא מן הכשבים ומן העזים. אם כן למה נאמר צאן ובקר. להקיש כל הבא מן הצאן ומן הבקר לפסח. מה פסח שהוא בא בחובה ואינו בא אלא מן החולין אף כל דבר שהוא בא בחובה לא יביא אלא מן החולין. הרי עלי תודה הרי עלי שלמים הואיל והם באים חובה לא יביא אלא מן החולין ונסכים בכל מקום לא יבואו אלא מן החולין:

פרק יא

[ג]מהו תודה יקריב מנין אתה אומר המפריש תודתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה ולא הספיק להקריב עד שנמצאת הראשונה והרי שתיהם עומדות מנין שיביא איזו מהם שירצה ויביא עמה לחם ושנייה יביא בלא לחם. תלמוד לומר [תודה] יקריב. יכול יהיו שתיהם טעונות לחם. ת"ל יקריבנו. אחת טעונה לחם ואין שתיהם טעונות לחם: (ב) ומנין לרבות את הולדות ואת התמורות. תלמוד לומר אם על תודה יכול יהיו כולן טעונות לחם תלמוד לומר התודה. התודה טעונה לחם ואין ולדה טעונה לחם ולא חילופה ולא תמורתה טעונה לחם: (ג) והקריב על זבח לחייב על כל זבח וזבח והלא דין הוא ומה במקום שמיעט בלחם ריבה בכבשים כאן שריבה בלחם אינו דין שירבה בכבשים תלמוד לומר והקריב על זבח לחייב על כל זבח וזבח: (ד) והקריב על זבח התודה חלות מצות בלולות בשמן ורקיקי מצות משוחי בשמן. [ד]מה תלמוד לומר בשמן בשמן שני פעמים. אמר רבי עקיבא אילו נאמר בשמן אחד. הייתי אומר הרי הוא ככל המנחות ללוג. כשהוא אומר בשמן בשמן ריבה ואין ריבוי אחר ריבוי אלא למעט: (ה) מיעטו לחצי לוג יכול ישליש לחצי לוג שלשת מינים לחלות ולרקיקים ולרבוכה תלמוד לומר סולת מורבכת חלות בלולות בשמן ריבה ואין ריבוי אחר מיעוט אלא לרבות: (ו) כיצד הוא עושה נותן רביעית לרבוכה ורביעית לשני מינים מחצה לחלות ומחצה לרקיקין. [ה]רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון מושה את הרקיקי כמין כי ומחזיר את השאר לחלות אמר לו רבי אלעזר בן עזריה לרבי עקיבא אפילו אתה אומר כל היום כולו בשמן למעט בשמן לרבות אני שומע

לך

פירוש הראב"ד

[ב]מעשר ומתת הכסף בכל לשון נפדו וכו' ואכלת שם לפני ה' אלהיך מה להלן מן המעשר וכו' שם שלמים לא פירש מן המעשר מביא לחמו מניין תלא מן המוליך דכיון שנדר שתם נעשה עליו חובה כבר: (ח) ומנין ללחמה מן המעשר פי' כגון שפירש תודה ולחמה לו לפי' פירש תודה מן המעשר ולחמה מן המוליך וכי מפרש לה פ' התודה [פא:] ומעשר הוא שלחם בכלל התודה והוא עצל לתודה: (ט) ת"ל שלמים אשר יקריב והקריב על זבח התודה חלות נלחם לי מניין דקרא קאמר דשם והקריב קרא יתירא הוא תלא לאקשויי לחם לזבח שלמים כלומר שחלות יהו קריבות על תודה שם למעשר מעשר שם לחולין. ומשמע הוא דקרא מפרש ואזיל כדפריכנא לתודה נפש מן המעשר לשם נמי נפש מן המעשר. ומעיקרא מהדר מנין ללחם שנפש מן המעשר נשום עניו ותודה סוקשה לשלמים ושלמים ילפינן שם שם ממעשר לשבל לחם מנלן לן ונותיב לה קרא כמו שהשלמים מפני זבח פי' מעשר לף לחם נמי מפני ליה פי' מעשר ומייתי לה דכתיב יקריב והקריב כדפרפי' לעיל. סדר קאמר כיון דכתי' לחמנה סוקשה לשלמים לחם לפי' מן המעשר מעשה לפילו לחמר כרי עלי תודה חתם ולא פירש לחמם מן המעשר פי' לא הוא ולא לחמם לא פי' מן המעשר יכול יביא מן המעשר ומשום דקרא בעי למימר בשמוך לחמר כרי עלי תודה מן המוליך ולחמה מן המעשר השעש"י פירש לחמה לא יביא חלה מן המוליך ולא פירש לחמה לא יביא מן המעשר. לשבל מכל מקום לא היא ולא לחמה לא פירש מן המעשר. יכול יביא מן המעשר ת"ל שלמים אשר יקריב והקריב על זבח התודה חלות נלחם נמי סוקשה לזבח שלמים מה שלמים בעי פירוש לף לחם נמי בעי פירוש סדר לחמר ולא פירש תודה מן המוליך ולחמה מן המעשר כרי פי' מן המעשר. יכול יביא מן המעשר ת"ל שלמים אשר יקריב והקריב על זבח התודה חלות נלחם נמי סוקשה לזבח שלמים מה שלמים בעי פירוש לף לחם נמי בעי פירוש סדר לחמר ולא פירש תודה מן המוליך ולחמה מן המעשר ואעפ"י שפירש לחמה מן המעשר כלומר מעקום שמביא חובה מעשר מביא שלחם. וזה שפירשנו תחלה שלחם שלחם בלל התודה ולין התודה בלל שלחם. ולא יתכוון התודה כרי שדבר שלמד בהיקש תוכו ומלמד בשלמים שהתודה סוקשה לשלמים ושלחם סוקש לתודה. נשיבנו שלא סוקש שלחם לתודה שלא לשלמים שהקשו זבח לזבח והקריב והקריב על זבח זבח שלמים: (י) יכול יביא מחיטי מעשר שני ת"ל שלמים אשר יקריב מם שלמים מן הלקוח בכסף מעשר לף לחם מן הלקוח וכו' ומם מנחות פ' התודה [פא:] שלשני לומלחי עלם דשל מילתא דשכיח מלן דלמר לא שנו שלא מחיטי מעשר שני לא יביא שבל מחיטים הלקוחים מכסף מעשר שני יביא. ומד למר לפי' מחיטים הלקוחים מכסף מעשר שני לא יביא ומשבחי מעמייהו שתם דמלן דלמר יביא קל שבר מם שלמים שלין נופן מעשר לף תודה ולחמה לין נופה מעשר ומכי הלקוחים בכסף מעשר שני לין נופן מעשר. ומלן דלמר לא יביא שבר מם שלמים לישם מן מעשר. ומשמע לשלן דלמר לא יביא לחמה מן מעשר ומכי דלקוחים בכסף מעשר הכי הן מן מעשר. ומשמע לחם לישן מן מעשר ומכי דלקוחים בכסף מעשר הכי מסכמת לם. כ"ל כגון שלקח

[ב]מנחות (צב:). [ג]מנחות (עט:) תמורה (יח.) ובנכי' בתמורה מהו לומר יקריבנו ועי"ם פרש"י יקריבנו הרים וזה שלח כדעתם הלחמ"ד ז"ל ובנכי' ג"כ לחמר שריבה הכתוב מיעט מניין לבדים וכו': [ד]מנחות (פט.). [ה]עיין מנחות (פה.) ועי' בפי' הרלחמ"ד:

לך אלא חצי לוג שמן לתודה ורביעית שמן לנזיר ואחד עשר יום שבין נידה לנידה הלכה למשה מסיני: (ג) [ש]סולת מורבכת למדנו לרבוכה שהיא סולת. מנין לכולן שיהו סולת. תלמוד לומר סולת חלות מה חלות האמורות ברבוכה סולת אף חלות האמורות בכולן סולת: (ד) והלא רקיקים לא נאמר בהם חלות ומנין שיהיו סולת. תלמוד לומר מצות מצות. מה מצות האמורה בחלות סולת אף מצות האמורות ברקיקי סלת: (ט) אם נפשך לומר סולת מורבכת הרי הוא כמוסיף על רבוכה מה רבוכה סולת אף כולם סולת: (י) [ר]על חלות לחם חמץ כנגד חמץ יביא מצה. מה חמץ עשרה עשרונות. אף מצה עשרה עשרונות. על חלת לחם חמץ [א]מלמד שאין הלחם מתקדש עד שיקדמו פניה בתנור. והקריב קרבנו על זבח [ב]מלמד שאין הזבח מתקדש אלא בשחיטה על זבח תודת. מלמד שאין הלחם מתקדש עד שתהא שחיטתה לשום תודה. [ג]מיכן אמרו שחטה לשמה וזרק דמה שלא לשמה הלחם מקודש. רבי אלעזר ברבי שמעון אומר אין הלחם מקודש: (יא) [ד]שלמיו לרבות שלמי נזיר יכול לכל האמור בענין תלמוד לומר בו מצות. מצות הוא בא. ואינו בא חמץ. הא מה אני מקיים שלמיו לרבות שלמי נזיר לעשרה קבים ירושלמיות ולרביעית שמן:

פרשה ז [ה]והקריב ממנו מן המחובר אחד שלא ישול פרום מכל קרבן שיהו כל הקרבנות שוים שלא ישול מן הקרבן על חבירו. תרומה לה' איני יודע כמה. הריני דן נאמר כאן תרומה. ונאמר תרומה בתרומת מעשר. מה תרומת מעשר אחד מעשרה. אף כאן אחד מעשרה: (ב) או כלך לדרך זו נאמר כאן תרומה ונאמר ביכורים תרומה. מה תרומת ביכורים אין לה שיעור אף זו אין לה שיעור. נראה למי דומה דנים תרומה שאין אחריה תרומה מתרומה שאין אחריה תרומה. ואל תוכיח תרומת ביכורים שיש אחריה תרומה. או כלך לדרך זו דנים תרומה הנאכלת במקום תרומה. מתרומה הנאכלת במקום תרומה. ואל תוכיח תרומת מעשר שאינה נאכלת במקום תרומה ת"ל תרומה לה' לנזירה שוה מה תרומה לה' האמור להלן אחד מעשרה. אף תרומה לה' האמור כאן אחד מעשרה: (ד) למדנו לתרומה שהיא אחד מעשרה. אבל איני יודע מכמה היא חלה. הריני דן נאמר כאן לחם חמץ ונאמר להלן חמץ בשתי הלחם. מה חמץ האמור בשתי הלחם עשרון לחלה אף לחם חמץ האמור כאן עשרון לחלה: (ה) או כלך לדרך זו נאמרו כאן חלות ונאמרו חלות בלחם הפנים מה חלות האמור בלחם הפנים שני עשרונים לחלה. אף חלה האמור כאן שני עשרונים לחלה: (ו) נראה למי דומה דנין מנחה שהיא באה חמץ ובאה עם הזבח. ממנחה שבאה חמץ ובאה עם הזבח. ואל יוכיח לחם הפנים שאינו בא חמץ ואינו בא עם הזבח: (ז) או כלך לדרך זו דנים מנחה שהיא באה מהארץ ומחוצה לארץ מן החדש ומן הישן ממנחה שהיא באה מן הארץ ומן ח"ל ומן החדש ומן הישן ואל יוכיחו שתי הלחם שאינן באות אלא מן הארץ ואין באות אלא מן החדש תלמוד לומר ממושבותיכם תביאו לחם תנופה. שאין תלמוד לומר תביאו אלא מה שאתה מביא ממקום אחר הרי הוא כזה. מה זו עשרון לחלה אף מה שאתה מביא ממקום אחר עשרון לחלה: (ח) או מה אילו שני עשרונים אף הללו שני עשרונים. תלמוד לומר תהיינה אילו שני עשרונים: (ט) למדנו לחמץ שהיא עשרד עשרונות ומנין למצה שהיא עשרה עשרונות. תלמוד לומר על חלת לחם חמץ. כנגד חמץ הבא מצה. מה חמץ עשרה עשרונים אף מצה עשרה עשרונים יכול עשרה עשרונים

פירוש הראב"ד

מגיכסף דמנחות פ' ולקו מנחות [עמ.] דתניא מנחה שנלשה בקיקין נפני עצמן מניא לוג שמן ומוסגן ומוזר ומוסגן עד שיכלה שמן שבלוג. כ' שמעון בן יהודה משום כ' שמעון נאמר כאן כי ונאמר להלן לכהנים: ותניא לידך מנחה שנלשה בחלות ומנחה בקיקין מניא לוג שמן ומוסגן מנחה לחלות ומנחה לבקיקין חלות בולבן ובקיקין מוסגן על פני כולן ונאמר שמן משחיו למלות כ' שמעון בן יהודה אומר מוסגן כאן כי ונאמר להלן לכהנים. תניא קמץ לכהן כ' שמעון הוא דכתיב' ליה מנחה נלשה בחלות ומנחה בקיקין מניא כתיב' ליה דבקיק מוסגן כאן כי ונאמר שלמי מנחיו לחלות לא ס"ק ולא כל' שמעון בן יהודה מנחות: ולא נאמר שלמי ליה לכ' שמעון בן בקיקין דמנחת מנחה לבקיקין דתודה לי ליעשר לסיום כן: ומטעם מפני כי לחמי תודה נאכלין לבעלים חוץ מן המחוסה ומחוסה מנחת שלמי לבעלים כתחומת גוכן שניא מנחה לת שלמיים ולא מוחר שלמן לא יחזיכו מי יחיב מוחבו לבעלים: (ז) מניין לכולם שיהו חלות ת"ל חלות חלות וכו' לף חלות שלמיות בקיקין שולת: למדנו מכלן דבר בגזרה שוה. וכבי ליחת בזבחים פ' ליחזו מקומן [כ.]: (ש) ולא נפשך לומר פי' שסולת דקמיא ליה אם ליחת דכתב רחמנא בבביכה לגמרי להכך לחת ליכתבים לחלות כדכתיב' בחנכת מנחת חלות חלות בלולות חלות ומצות בשמן מי שמי מפני שהם חמלה בשמן חלות חלות ומצות מצות אלא לחמי שלמי נאמרו סולת בבביכה: מי שמי כדלחמינן בזבחים פ' שמלן [מ.] חלות חלות חלב לא נאמרו חלות בבביכה: ולא יחזכה בבביכה ומזכה ומטמא לכהנים חלות מלא מכלן ת"ל חלות חלות שלא יהו חלות מרובות על חלות מועטות ולא יהו חלות מועטות על חלות מרובות: (ט) אם נפשך לומר סולת מורבכת הרי הוא כמוסיף על בבביכה פי' כבי הוא כמוסיף שלא מצינו בבביכה זו מוסיף על ענין [לחמן] וילמד עליון מתחתון מה להלן בבביכה סולת לף כאן בשלא מיינן סולת: (י) מה חמץ לחבעה עשרונות לקמן מעשרה לם: מלמד שלא הלחם מתקדש עד שיקדמו פניו בתנור כדכתיב לחם ולהן לחם שלא מתקדש עד שיקדמו פניו בתנור כדכתיב לחמ. ובקיש לחם שלפני בתנור כדכתיב ואלו עשר נשים לאפכם בתנור לחמ. ובקיש שכולן היו נלחות בתנור מוץ מן הבבוכה מבני שלי ליעשר וליעשר לומר שלף בבבוכה היה מולעה בבולחתין תמלה ולח"כ היה לוסף בתנור כמעשה המניתין ונפקה לן מדכתיב על חלות לחם חמץ מעשה כמעשה חמץ עוסה הלחם: מקודם ולהלן מקודם דכתי כ' מעשה בזבחים פ' המלה [מז.] לגבי לחמי קדוש ולהלן גמור בשל לחמ קדוש ולהלן ניתר בתלילה לגבי לף תפיס פדיונו ולף מני מעיק ליה לחולין: כ' אליעזר לומר לין הלחם מקודם פי' ולפי' ניולף להלן נפסל לדעת כ' לין לגבי נפסל ניולף מפני שקדם מעט בחמיטה: (יא) שלמיו לרבות שלמי נזיר לעשרה קנין ירושלמיות ולרביעית

מסרת התלמוד

ש[זבחים נ.] והניחו שם בבייסף זו לגליה שדבר הלמד בג"ם מוזר ומלמד בג"ם והניחו שם קיום הבייסף שבמקום ע' כלן והמ"ד מני דלמא הם גופם פיקום הבייסף שבמקום ומם נפשך לומר כלומר ומם נפשך לפשיט דבר הלמד בג"ם על לימו מחר ומלמד בג"ם על זה לומר הלם מוקדש על הבוכה והוי"ו מוסיף על ענין הלמון הרי הוא כלו' שלמיה נקבה ולין זה לומר מן לומר כמ"ש הכא"ם בפ' ויקבל על פקוק ומם מן הלמן: [עמ.] מנחות (עמ:): [ז] ל"ל שלין הלחם קדום הלם נמחיעת הזבח וכ"ם עמוקה נקבה ולין זה לומר מן לומר כמ"ש הכא"ם בפ' ויקבל על פקוק ומם מן הלמן: [עמ.] מנחות (עמ:): [ח] כל הבבייסף על קוף הפרשה מוכחם שם עי' עליה כי יש שם הרבה הלופי הגיכסחות: *מה שכתב בגיגו בגמ' וכילקוט: [ג]עיין מנחות (מז.) ושם נתמן: [ד]מנחות (עמ.): [ה]מנחות (עז:) כל הבבייסף על קוף הפרשה מוכחם שם עי' עליה כי יש שם הרבה הלופי הגיכסחות: *מה שכתב בגיגו בגמ' וכילקוט: [ג]עיין מנחות (מז.) ושם נתמן: [ד]מנחות (עמ.): [ה]מנחות (עז:) כל הבבייסף על קוף הפרשה מוכחם שם עי' עליה כי יש שם הרבה הלופי הגיכסחות: *מה שכתב בגיגו

כעין מרומה גוכן שלריך לכתוב מן המוקף לריך דקדוק שבפ"ג מהלכות תרומות הלכה כח ממעע מדברי רבינו שבתרומת גוכן לף לריך מוקף מן התורה:

עשרונים שבמצה לא יהו כולן אלא קרבן אחד ת"ל והקריב על זבח התודה חלות מצות בלולות בשמן ורקיקי מצות משוחים בשמן וסלת מרבכת חלות בלולות "בשמן ואומר והקריב ממנו אחד מכל קרבן תרומה לה' נמצאו ג' עשרוני' ושליש קרבן אחד לכל מין. ונמצאו שליש עשרון. ונמצאו לחמה של תודה ארבעים חלות נוטל אחד מהם מכל מין הרי ארבע חלות ונותן לכהן והכהן והזורק את דם השלמים לו יהיה והשאר יהיה נאכל לבעלים:

פרק יב [1]ובשר זבח תודת שלמיו ביום קרבנו יאכל. הרי זה בא ללמד על הנאכלים ליום אחד שאכילתם ליום אחד ואין לי אלא תודה מנין לרבות את הלחם תלמוד לומר קרבנו. מנין לרבות הוולדות והתמורות. תלמוד לומר ובשר [2]מנין לרבות חטאת ואשם. תלמוד לומר זבח מנין לרבות שלמי נזיר ושלמים הבאים מחמת פסח תלמוד לומר שלמיו: (ב) ביום קרבנו יאכל אין לי אלא אכילתם ליום אחד ומנין אף תחילת זביחתן לא תהא אלא על מנת לאכול ליום אחד: (ג) תלמוד לומר וכי תזבחו זבח תודה לה' לרצונכם תזבחו ביום ההוא יאכל. שאין תלמוד לומר אלא אם אינו ענין לאכילה תניהו ענין לזביחה שאף תחילת זביחתה לא תהא אלא על מנת להיאכל ליום אחד: (ד) אין לי אלא תודה מנין לרבות לכל הנאכלי' ליום אחד שלא תהא זביחתן אלא על מנת להיאכל ליום אחד. תלמוד לומר וכי תזבחו זבח לרבות כל הנאכלים ליום אחד שלא תהא זביחתן אלא על מנת להיאכל ליום אחד: (ד) [3]לא יניח ממנו עד בוקר אבל אוכל הוא כל הלילה. אם כן למה אמרו חכמים עד חצות להרחיק מן העבירה. אבל אין מחשבה פוסלת בהם ואין חייבין עליה משום נותר עד שיעלה עמוד השחר: (ה) או נדר או נדבה זבח קרבנו. הרי זה בא ללמד על הנאכלים לשני ימים שנאכלים לשני ימים אין לי אלא שלמים מנין לרבות את החגיגה. ארבה את החגיגה הבאה בזמנה [4]מנין חגיגה הבאה מחמת פסח חגיגה הבאה תשלומים. שלמים הבאים בתוך המועד. שלמים הבאים לאחר המועד. תלמוד לומר נדר. אם נדר או נדבה: (ז) [5]מתוך שנאמר לא ילין מן הבשר אשר תזבח בערב ביום הראשון לבקר בחגיגה הבאה עם הפסח הכתוב מדבר שתיאכל לשני ימים. יכול ליום אחד תלמוד לומר לבקר לבקרו של שלישי. יכול לבקרו של שני. ומה אני מקיים חגיגה הנאכלת לשני ימים חוץ מזו תלמוד לומר נדר. אם נדר או נדבה: (ח) לרבות חגיגה הבאה עם הפסח שתיאכל לשני ימים מנין לרבות את התמורות ואת הוולדות. תלמוד לומר נדר. אם נדר אם נדבה. מנין לרבות את הבכור ואת המעשר תלמוד לומר "אם זבח: (ט) ביום הקריבו את זבחו יאכל וממחרת. אין לי אלא אכילתן לשני ימים מנין שאף תחילת זביחתן לא תהיה אלא על מנת להיאכל לשני ימים תלמוד לומר וכי תזבחו זבח שלמים לה'. ביום זבחכם יאכל וממחרת שאין תלמוד לומר אלא אם אינו ענין לאכילה תניהו ענין לזביחה שאף תחילת זביחתן לא תהא אלא על מנת להיאכל לשני ימים: (י) אין לי אלא שלמים מנין לכל הנאכלים לשני ימים שלא תהא זביחתן אלא על מנת להיאכל לשני ימים תלמוד לומר תזבחו זבח שלמים וכי תזבחו זבח שלמים לרבות כל הנאכלים לשני ימים שלא תהא תחילת זביחתן אלא על מנת להיאכל לשני ימים: (יא) [6]ביום הקריבו את זבחו יאכל מצוה לאכול ממנו ביום הראשון יכול לשני ימים תלמוד לומר וממחרת אי ממחרת יכול מצוה לאוכלו לשני ימים תלמוד לומר והנותר. אם הותיר הותיר: (יב) או והנותר יכול אם הותירו כולו יהא פסול ת"ל יאכל. ואפילו כולו: (יג) יכול יהיה נאכל לאור שלישי. ורין הוא זבחים נאכלים ליום אחד. וזבחים נאכלים לשני ימים מה זבחים הנאכלים ליום אחד לילו אחריו אף זבחים הנאכלים לשני ימים לילו אחריו. ת"ל עד יום. עד יום הוא נאכל ואינו נאכל לאור שלישי: (יד) [7]יכול ישרף מיד ודין הוא זבחים נאכלים ליום אחד זבחי' נאכלי' לשני ימי' מה זבחים הנאכלי' ליום אחר תכף זמן אכילתן שריפתן אף זבחים הנאכלים לשני ימים תכף אכילתן שריפתן ת"ל ביום. ביום הוא נשרף ואין נשרף בלילה. או אינו אומר בשלישי ישרף עבר שלישי לא ישרף.

תלמוד

פירוש הראב"ד

מצינו שכיס כמו שכתוב בו עין לחם ת"ל והקריב על זבח התודה חלות מצות ורקיקין מצות מורבכת על חלות לחם חמץ הרי כאן לרבות מינין וכתיב והקריב ממנו לחם מכל קרבן תרומה לה' נמצאו כולם לרבעים חלות ועוטל מהן לרבעה כמדומה שהרי למדנו לתרומה זו שתחל לחל מעשרה כתרומת מעשר וכיון שהיו לרבע קרבנות ומכל קרבן נוטל לחל מעשרה נמצאו כולן חלות ורקיקין כיון שלקח עשרונים ושלים עשרון לכל מין זה וזה ספיקום עיקר: וכן מנסך זה שכתב כולו שהוא שולח ושולך עד שמגיע לעיקר שהקרבות ומניחו כל שעתו נסוך:

פרק יב ומנין לרבות שלמי נזיר ושלמים שבאים משום פסח וכו' לפי שכלל נזיר שעונין לחם כמותם ושלמי פסח מפני שפסח שיהו נאכלין לחל ליום ולילה: (ו) מנין לרבות את שגגת פסח"י שתינה לחל שלא י

תלמוד לומר ישרף אפילו לעולם: (ט) מבשר ולא העצמות ולא מן הגידין ולא מן הקרנין ולא מן הטלפין. [ט]זבח פרט לעובר ולשוליא. ביום השלישי באש ישרף בנה אב לכל הנשרפים שלא יהיו נשרפים אלא ביום:

פרשה ח ואם האכל יאכל ביום השלישי לא ירצה. [י]אמר רבי אליעזר כוף אזנך לשמוע שהשוחט את זבחו על מנת לאוכלו ביום השלישי הרי זה בלא ירצה. אמר רבי עקיבא שומע אני אם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו ביום השלישי לא ירצה. אם אכל ממנו ביום השלישי יהיה פסול ואי אפשר לומר בן מאחד שהובשר יחזור ויפסל. הן אם מצינו בזב וזבה ושומרת יום כנגד יום שהן בחזקת טהרה ובשראו סתרו. אף זה שהיה בחזקת היתר אם אכל ממנו ביום השלישי יהיה פסול תלמוד לומר המקריב בשעת הקרבה הוא נפסל ואינו נפסל ביום השלישי: (י) או אינו אומר המקריב אלא זה כהן המקריב. תלמוד לומר אותו בזבח הוא מדבר ולא בכהן: (כ) [כ]בן עזאי הוא אומר מה תלמוד לומר אותו. לפי שנאמר כי תדור נדר לה' אלהיך לא תאחר לשלמו יכול המאחר נדרו בלא ירצה תלמוד לומר אותו אותו בלא ירצה. ואין מאחר נדרו בלא ירצה אחרים אומרים לא יחשב במחשבה הוא נפסל ואין נפסל בשלישי: (ד) [י]יכול אין מחשבה פיסלת אלא בזריקה מנין לרבות שחיטה וקיבול הדם תלמוד לומר אם האכל יאכל לרבות שחיטה וקיבול הדם יכול שאני מרבה שירי הדם והקטר חלבי ואכילת בשר ת"ל המקריב. זריקה בכלל היתה. למה יצאת להקיש אליה מה זריקה מיוחדת שמעכבת כפרה. אף אני מרבה שחיטה וקיבול הדם שמעכבים את הכפרה. ומוציאני את שירי הדם והקטרת חלבי ואכילת בשר שאין מעכבים את הכפרה: (ה) רבי מאיר אומר פוסלת בהילוך שאי אפשר בה לעבודה בלא הילוך ורבי שמעון אומר אין מחשבה בהילוך שאי אפשר לעבודה שלא בשחיטה ושלא בקבלה ושלא בזריקה אבל אפשר לה שלא בהילוך. שוחט בצד המזבח וזורק. רבי אליעזר אומר המהלך במקום שצריך להלך מחשבה פוסלת. מקום שאין צריך להלך אין מחשבה פוסלת. שאין מחשבה פוסלת אלא בדבר הכשר לעבודה ובמי שראוי לעבודה. ובמקום שהוא כשר לעבודה: (ו) [י]יכול אין מחשבה פוסלת אלא באכילת בשר מנין לרבות זריקה והקטר חלבים

ת"ל

פירוש הראב"ד

מלת ביום מסלימי יאכל עבר מלימי לת יאכל פי' לת יקבל ת"ל יאכל יאכל לעולם: כ"ל המקריבת יאכל ולת קריבת יאכל: (ט) מבשר מזבח מן מבשר ולת מן העצמות וכו' שתין בסם מסום עותר. וכן עיבר ושליח תין בסם מסום עותר. שליח פרסת בעלמת סוח. עובר קמבר ולדות קדשים בהוייתן הן קדושים. ותימה למה מילתת בתמורת פ"ק [יח.] נמי עובר מעשת: מיסו קשיח לי סת דגרסינן בזבחים פרק כל הפסולין [נה.] תמר כ' תלעזר פיגול בזבח בתבגל בשליל בגל בשליל לת בתבגל בזבח בגל בעוף בתבגל בתורתם בגל בתורתם לת בתבגל בעוף. ותתני' בשתעתת לת בפגלין תת בזבח ולת בתפגלין תתמת עלמן תבל תתמת זבח בתבגלין. וסייב רבת למה מילתת מתפגלין כדתית' תתם. ובשתת קשיח לי דסתם תתיכין דתין תייבין עליהם בשום עותר ועתת ותם תיכו קדום בתני תתי בשום עותר ותם תיכו קדום בתני תתי בשום בגול ותת תולין תוח. ותיבת למיתר דבתני' בגול דבתי' יתבל בתבל כיבם בבתו' בל דבר בליבה. תי נמי בתני בגול דתיסו דבתיים בידים תדע דבת בליח ותולתת בעוף דבבשת בעלמת ניבסו בבתי תינם בתומת בומת תוכלין ולת בומת בבלות תלת תם כן בשב עליהם בבית בתומת בומת תוכלין ותין תייבין עליהם בשום עותר ותמת ותתי' בבי בתבגלין בתמת עלמן ובבי תיתת בשתעתת בתם ותתי בליל נמי לת גרע בשליח: ותעשת דתילתת דכיון דבשב עילויה דזבח ותפסיד ליה זבח לת עדיף בזבח דכיון דבשב ודבייה בידים תיסו נמי בידתי בפסיל זבח תע"ב. דלתו תוכלה ניבסו. תם בתין כן בגותר ותמת: ביום בשלישי בתם יפרף בבם תב לכל בשרפין וכו' ברתה גם זה בדקרין יפרף ולת קריין יפרף כדפרתי לעיל:

פרשה ח ותם בתכל יתכל ביום בשלישי תתר רבי תליעזר כוף תזך לשמוע בשומע תת בזבח על מנת לתכול ממנו ביום בשלישי (וכן) וכו' בתלכלין ליום תתר בתכר בשתין על מנת לתוכלם תוך לזמנן: ועבשי למדנו מזה בשקוק בתם בבב לתכלן תוך לזמנן בזבח בשבל בתבבב ובתפגל. ולקמן מפרש דבתוך לזמנו יש בו ככת ובתוך לתקומו בשול ותין בו ככת תיפשר לומר כן מתתר שבכתר בשעת זריקה יתזר ויפשל בשעת תכילה תלעיל ותכפר לבעליו ותלת כפרה תיסו תלת בדם וכיון שנעשת זריקה בדם כולם ותתכפר לו תפני בתכילה שיתכל לותו תוך לזמנו בילך תשפל בפרתו ותלת תפי' תבד כל בשר כלומר תתר זריקה תיסו בבך כלום תף זה בדים בזתוק בילתר בם תכל ממנו ביום בשלישי יפל בשול ותשל ובשר בשבים תוכלים ובשלישי תתכשרין כדכתיב ותכלו לותם תתר כופר בשם וכיון בשלישי תוך לזמנו בשלישי לקבל: ת"ל המקריב וכו': (ב) או תיסו לומר המקריב תלת שכבן המקריב פי' כי שכבן המקריב דשיסו בית תב בל לותו יום זובח בתזב ושוק של בלבים ושל שכתוב לומר בתם תכלו הבעלים מן בשר ביום בשלישי ושבלו תזב ושוק בתבן לכבן ובקבן בלו ובשל לבעלים ולכבן ת"ל המקריב לותו לת יתבב לו בזבח שוח תבבר ולת בכבן דבוק לים למתב המקריב בתתר בשלישי פי' לת יתבב לו ולת בשתקבל יולת מידי בשלו כי גודלי המקריב בתמור בתקבל זב תו בכבן המקריב תו בבעלים המיתים לת תקרבן שוח בלת יתבב לו זב תקרבן לכלום וזב בשלו. ותין לסוליח מזב תבל תבבר לותו בשוח בתקבל יתב ושוח תבבר על המקריב

מסרת דתלמוד

[ט]עי' זבחים (לח.) תוס' ד"ה פיגול: [י]זבחים (כט.) עי"ש: [כ]זבחים (כט.) כ"ה (ו.): [ד]זבחים (יג.) ובגמ' גרסינן ת"ל תם תתכל יתכל בדבריס תמיתים לידי תכילה: [ה]בגמ' שם (ע"ב) לת גרסינן זריקה ובעמת שהני כ"ם הוא מתפיכת תיכיס ובתפכל דפוס ויליליח לת גרס שפיכת תיכיס:

ושפיכת שירים ז"ל אם האכל יאכל אכילה לאדם ואכילה למזבח: (ו) למדנו לזבחים הנאכלים לשני ימים שמחשבה פוסלת בהם בשלישי. מנין לזבחים הנאכלים ליום אחד. ודין הוא זבחים נאכלים לשני ימים. זבחי' נאכלים ליום אחד. מה זבחים הנאכלים לשני ימים מחשבה פוסלת בהם. אף זבחים הנאכלים ליום אחד מחשבה פוסלת בהם בשני. דיו לבא מן הדין להיות כנדון מה אילו לשלשה אף אילו שלשה: (ז) אני אדיינו דין אחר זבחים נאכלים ליום אחד. זבחים נאכלים לשני ימים. מה זבחים הנאכלים לשני ימים אחר זמן אכילתם מחשבה פוסלת בהן בשלישי. אף זבחים הנאכלים ליום אחד תהא מחשבה פוסלת בהם בשני אחר זמן אכילתם: (ח) הין אם פסלה מחשבה בשלישי שאינו כשר לאכילת כל זבח תפסול מחשבה בשני שהוא כשר לאכילת קדשים קלים תלמוד לומר אם האכל יאכל לרבות זבחים הנאכלים ליום אחד שתהא מחשבה פוסלת בהם בשני:

פרק יג (א) יכול אין מחשבה פוסלת אלא בחוץ לזמנו חוץ למקומו מנין ודין הוא זמן פוסל ומחיצה פוסלת מה הזמן מחשבה פוסלת בו אף מחיצה תהא מחשבה פוסלת בה: (ב) הין אם פסלה מחשבה בזמן שהזמן

נוהגת בבמה תפסול מחשבה במחיצה שאין מחשבה נוהגת בבמה. תלמוד לומר בפרשת קדושי' אם האכל יאכל ביום השלישי פיגול הוא לא ירצה שאין תלמוד לומר אלא אם אינו ענין לחוץ זמנו תניהו ענין לחוץ למקומו. יכול יהו חייבי' עליו כרת תלמוד לומר בשלמים. עונו ישא. חוץ לזמנו בהכרת ואין חוץ למקומו בהכרת. יכול השוחט לערלים ולטמאים יהיה בלא ירצה תלמוד לומר אותו. אותו בלא ירצה. ואין השוחט לערלים ולטמאים בלא ירצה: (ג) יכול אין לי בלא ירצה אלא שנשחט חוץ לזמנו וחוץ למקומו. מנין לנשחט בלילה ושנשפך דמה ושיצא דמה חוץ לקלעי' הלן והיוצא ושקיבלו פסולים וזרקו את דמן והניתנים למטה שנתנם למעלה והניתני' למעלה שנתנם למטה והניתני' בפני' שנתנם בחוץ והניתני' בחוץ שנתנם בפנים והפסח והחטאת ששחטן שלא לשמם תלמוד לומר לא ירצה ולא יחשב לאוכל יכול יהו חייבי' עליו כרת תלמוד לומר אותו. הוא ואוכליו בהכרת ואין הללו בהכרת: (ד) אתה אומר לכך נאמרו מיעוטים האילו לא ירצה ולא יחשב לאוכל. או לא נאמרו אלא ללמד שאין עליו כרת אלא על השלמים בלבד. מניין לרבות כל הקדשים. תלמוד לומר וינזרו מקדשי בני ישראל או אינו מביא אלא כיוצא בשלמים

פירוש הראב"ד

ואין בכלל לכל מה שבפרט. ונלמד כאן זריקה אין מידי לאכילה לא. ומטעם זה וכיוצא בו מצני שאין הענין הזה פרט מפורש. ועוד כי הפרט נריך לענינו שבזה לא ירבה בפיגול ממשמע פוסלת לכל מדבר הכשר ומני שלחוי לעבודה ומני הכשר לעבודה: מדבר הכשר לחפוקי שילח הרי לפני זריקה. או שיקבלוהו הקולים לעפ"י שזרקוהו כהלים: אי נמי כשנתערבו או משנזדמן לאכול נפלגו. אי נמי בפסולי קדשי כגון כוסע וכלבע ומוקלם ונעבד ותורים שלח הגיע זמנן וכל הפסולין לקדשי שלח שאין שאין בהן משום פיגול וזרק דמן על גבי לאכול משנזרק למאר או להקטיר לימוכיהם למאר אין זו משום פיגול ופסולכו אין זו משום הכי: אי נמי אם יגלח בשר לפני זריקה למאן דלמאר אין זריקה מועלת ביולח אין מייחין עליו משום פיגול. ומני שלחוי לעבודה למעוטי שנתנין למעלה שנתנן למעה וכיוצאין בחוץ שנתנם בפנים: אי נמי לישנא ופשנ למאר שאין בשם משום פיגול וכל זה יולח לנו מדכתי' לא יחשב בשלמת בשר בחיב מיום ושלמת יחשב. אי נמי כתיב ונלמח לו לבשר עליו אם שלמת בשר אין זו בשלמת פיגול כלל ולא יחשב לו: וזנשמים פרק ג' [כח:] דריש ביה נמי אם שלמת בשר עד שיקבלו כל מתיריו: (ט) ת"ל אם שלמת פגול היה מייב משום פגול עד שיקבלו כל מתיריו. ת"ל ואם שלמת יחשב ביום לבהות שנים שלמים שלמת ליום אחד וכו' משום בשלמי לחמכת:

פרק יג ודין חוץ זמן פוסל ומחיצה פוסלת מי' זמן פוסל בזבחי' בענין מחר. ומחיצה פוסלת בזבחים בענין יולח כדכתי' ובשר בשרם מביאם לא תאכלו כיון שילח חוץ למחיצתו נאסר. וכתי לישת בשנים ג' כל שנשחטו: (ב) ת"ל בשחטת קדושים ואם שלמת יחשב ביום שלישי וכו' משום שלישי ולא יחשב לו עניו חוץ למקומו יותר משאר משנזדמן לחוץ למקומו: ות"ת מה ראו לחזור ולומר משנזדמן חוץ למקומו יותר משאר משנזדמן שכבר כתב הכתוב לחלק בין פיגול לפסול שלין פיגול אם נאכל ביום שלישי וכו' אם נאכל ביום שלישי ונאמר כאן משנזדמן ונאמר שם משנזדמן פוסל בזה: ומטעם זה מצני שנאמר ביום השלישי דמשמע משום שהוא שלם ובשר ונאימורין כשאכל במשמע ומשום שכי לפקים דמשמע בשלמים ביום שלישי ביום לומר שהוא פוסל במשנזדמן זו כאלו משנזדמן ביום השלישי היינו דוקא לפסול הזבח לבעל לענין כרת לא כתיב בשלישי הרי בנותר כתיב ואוכלי עונו ישא וכו' וכבר דבר למעלה מזה שפסול בנותר ובחוץ למקומו ואמר בקוף ואוכלי עונו ישא ולא נאים ומוקמינן ליה בנותר דכתיב בשלי קדשי בשלי לת קדם ס' מלל ולילפינן קדם מנותר דכתי' בשלוחים ובכפת לת בנותר בשם לא יאכל כי קדם הוא שם לשלן נותר מלך כאן נותר וכי לישת בזבחי ג' [כט.]: שלי דקתני חוץ לזמנו בכשרת ואין חוץ למקומו בכשרת דכתי' בשלי לת קדם ס' מלל ולילפינן קדם מנותר דכתי' בשלוחים ובכפת לת בנותר בשם לא יאכל כי קדם הוא שם לשלן נותר מלך כאן נותר וכי לישת בזבחי ג' [כט.]: שלי דקתני חוץ לזמנו בכשרת ואין חוץ למקומו בכשרת

כשלמים. מה שלמים המיוחדים הנאכלים לשני ימים אף כל הנאכלים לשני ימים. הנאכלים ליום אחד מנין תלמוד לומר בשר אין לי אלא ששיריו נאכלים. עולה שאין שיריה נאכלים מנין תלמוד לומר זבח מיני זבחים. העופות והמנחות שאין מיני זבחים עד שאתה מרבה להביא לוג שמן של מצורע מנין. שתלמוד לומר אל הקדשים אשר יקדישו בני ישראל לרבות את כולן: (ח) אחר שריבינו דברים שהם כשלמים ודברים שאינן כשלמים למה נאמרו שלמים מעתה. אלא מה שלמים מיוחדים שיש להן מתירין בין לאדם בין למזבח. אף איני מרבה אלא את שיש לו מתירים בין לאדם בין למזבח. כגון חטאת העוף שיש לה מתירים לאדם ואין לה מתירי' למזבח וכגון עולת העוף שיש לה מתירים למזבח ואין לה מתירים לאדם וכגון פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים שיש להם מתירי' למזבח ואין להם מתירי' לאדם. את מה אני מוציא את הקומץ והלבונה והקטורת ומנחת כהני' ומנחת כהן משיח ומנחת נסכים ודם שאין להם מתירים לא לאדם ולא למזבח. רבי שמעון אומר מה שלמי' המיוחדים שהם על המזבח החיצון יצאו פרים הנשרפים ושעירים הנשרפי' שאינן על מזבח החיצון: (ט) רבי אלעזר אומר משום רבי יוסי פיגל בנעשה מהם בחוץ פיגל. בנעשה מהם בפנים לא פיגל. שחט וקיבל על מנת לזרוק את הדם למחר לא פיגל שמחשבה בחוץ בדבר הנעשה בפנים: (י) זרק את הדם על מנת להקטיר אימוריו למחר לא פיגל שמחשבה בפנים בדבר שנעשה בחוץ: (ח) אבל שחט וקיבל על מנת לשפוך שירי הדם ולהקטיר אימוריו למחר פיגל שמחשבה בחוץ בדבר הנעשה בחוץ: (ט) הנפש ולא הצבור האוכלת ולא המאכלת. אוכלת כזה אכילת כזית. עונה תשא. עונו ישא לגזירה שוה. מה עונו ישא האמור להלן כרת אף עונו ישא האמור כאן עונו ישא בכרת:

פרשה ט יכול יהא טמא מטמא בשר הקודם במשא ודין הוא ומה אם אפר חטאת שאין טבול יום מטמא במגע הטמא מטמא במשא בשר הקודש שטבול יום מטמא במגע אינו דין שיהא טמא מטמא במשא ת"ל אשר יגע במגעו מטמא ואינו מטמא במשא: (ב) אין לי אלא טמאות הקלות. טמאות חמורות טמא מת ובועל נידה וכל המטמאים את האדם מנין תלמוד לומר בכל אשר יטמא בכל טמא אפילו במחוסר כפורים אמר ר' יוסי מנין לרביעי בקודש שהוא פסול ודין הוא ומה אם מחוסר כפורים שאין פוסל (אלא) בתרומה פוסל בקודש. שלישי שפוסל בתרומה אינו דין שיפסל בקודש למדנו לשלישי מן הכתוב ולרביעי מקל וחומר: (ג) לא יאכל באש ישרף אין לי (אלא) שעון שריפה אלא הטמא והנותר בשל שלמים. ובחטאת שנכנס כל דמה לפנים. מנין לרבות כל הנותר. תלמוד לומר אם יותר מבשר המילואים ושרפת את הנותר באש שאין תלמוד לומר את הנותר באש אלא

פירוש הראב"ד

לא גמיר למאי קא נסיב קרא למומאה. וי"ל נזרם סום גמיר וסכי קסיב ליה ולילמא בטומאה גופה נמי לא מכשיר מכלל דויגזרו מקדשי חלא כיולא בסלמים ועל מסום דסדר גמר טומאה מטומאה ופגול ולא יסו כולן מייסין על סלמים ועל כיולא בסם: ומסכי כללא דויגזרו בגזירה סום על מיעוטי דטומאה ופגול דסייסו חומו ומוכלין דללו למעוטי כולסו קדשים קא חמו חלא למעוטי סאי סקולין מכלל: מיסו חכמי חומר לך דגבי פיגול דסדסין כללא ופרטא ומדסין סאי קדשים דדמי לסלמים ותו לא וסדר גמירין טומאה מפיגול וטומאה נמי לא מילחא: סדר לומדין סה לא מלית למימר מסום דסדר כתיב גבי טומאה אל סקדשים חאכר יקדישו בני ישראל לס' ושומאתו עליו. וסא ודאי לא סוה לריך דסא כתיב לעיל ויגזרו מקדשי בני ישראל חאכר סם מקדישים לי חלא לרבות כל הקדשים כולם. וכיון דגבי טומאה מיבעי כולסו פיגול וטומאה נמי גמירי טומאה סילכך סם סאכל יאכל לא לריכי כלל חלא לרבויי אכילת חדם וחכילת מזבח כדפריכי לעיל: (ה ו ז ח) וחאכר אריבינו דכתיב סכא בסלמים ודכתיב אחיהם בסלמים למה ליאמר בסלמים מעתה סוה ליה למיכתב וסם יאכל מן הקדשים ביום סשלישי לא יהיה חלא לומר לך אחין מייתין מסום פגול חלא על דבר אים לו מתירין אין לחדם בין למזבח בין בסלמים חבל דבר אחוה עלמו מתיר ואין לחכרים מתירין אותו כגון הקומץ והלבונה שבניסם מתירין את הכתיבים לאכילה בהקטרתן והקטרת ומנחת כהנים. ומנחת נסכים מוקים לה מזבח נמנחת הנאכלין בפני עלמן קאמר דאין בכם מסום פגול: כאחוה לא עם האכא קאמר אלא אם האכא מתירו אין מילו מילי מעלה ומחירו לכחוות. וסכי מיתת מזבח [חכר סכ] [ומ:]. חבל כאחוה לא בפני עלמו אין בו מסום פיגול אבל יש בו מסום פגול לאחר סיום ולגו [לאחר] עבודה יומים וחזמן שבא בפני עלמו אין בו מסום פגול ויכול להכילו חלא עם האכא וסכי מוקי לה בתם כר' מאיר. מיסו ליכא למאקשויי סכא לוג אחד מלוגא לחעבי' שבא בפני עלמו לחאי אין בו מסום פיגול ופלא מתוחה מתירין את מיניו לכהנים וסוא ליה ככל המנחות שהקומץ מתיר את הכיריס. ונכאה לי מסום דעיקר מתירין חל מזבח או שירקב לו מזבח חמנחות שהקטרת המערכה כגון חלבים שהמתירין חלבה מזבח הם קריבין לגבי מתנות כלוג אחד נמזבח כלל: ופריס הנשרפים ושעירים הנשרפים בסם פליגי בסו ר' שמעון ורבנן דבנן שבכי מכל מקום לל מזבח יש בהם ומאי ניסו מזבח שפיגולי אי נמי מייסים שעל מזבח החילון ור' שמעון שבר בעיגן בכרה על מזבח שחילון בשלמים: ור' אלעזר מסום ר' יוסי קשיחא ליה כר' שמעון בסא ופליג עליה בחדא דקא שבר כל מה שעשה מסה בחוץ יש בהם מחשבת פיגול לגבי אם חשב שהוא בפנים אין מחשבתו מחשבה ואינו פיגול: ומיסו מסום דסא בעי מעשה ומחשבת פיגול ומחשבת פגול בעי מעשה בפנים אין מחשבת פגול עושה ומחשבת פיגול בעי מעשה בחוץ ומחשבת פגול בעי מעשה בפנים לא פגול חלא בעושה במעשה חוץ ומחשבת במעשה פנים על מעשה פנים לא פגול חלא בעושה במעשה חוץ ומחשבת במעשה חוץ פגול מפני סחוה בשלמים: וסא דקתני סכא בסלמים דר' אלעזר לגבי ר' שמעון בכרה ופליג עליה על מנת לשפוך שייבי סדם דסא למירין לעיל חלא מחלה ניס מחשבה כי סאי גוונא חלא מכשיר לא גמיר למאי קא נסיב קרא למומאה. וי"ל נזרם סום גמיר וסכי קסיב ליה ולילמא בטומאה גופה נמי לא מכשיר מכלל דויגזרו מקדשי חלא כיולא בסלמים ועל מסום דסדר גמר טומאה מטומאה ופגול ולא יסו כולן מייסין על סלמים ועל כיולא בסם: ומסכי כללא דויגזרו בגזירה סום על מיעוטי דטומאה ופגול דסייסו חומו ומוכלין דללו למעוטי כולסו קדשים קא חמו חלא למעוטי סאי סקולין מכלל: מיסו חכמי חומר לך דגבי פיגול דסדסין כללא ופרטא ומדסין סאי קדשים דדמי לסלמים ותו לא וסדר גמירין טומאה מפיגול וטומאה נמי לא מילחא: סדר לומדין סה לא מלית למימר מסום דסדר כתיב גבי טומאה אל סקדשים חאכר יקדישו בני ישראל לס' ושומאתו עליו. וסא ודאי לא סוה לריך דסא כתיב לעיל ויגזרו מקדשי בני ישראל חאכר סם מקדישים לי חלא לרבות כל הקדשים כולם. וכיון דגבי טומאה מיבעי כולסו פיגול וטומאה נמי גמירי טומאה סילכך סם סאכל יאכל לא לריכי כלל חלא לרבויי אכילת חדם וחכילת מזבח כדפריכי לעיל: (ה ו ז ח) וחאכר אריבינו דכתיב סכא בסלמים ודכתיב אחיהם בסלמים למה ליאמר בסלמים מעתה סוה ליה למיכתב וסם יאכל מן הקדשים ביום סשלישי לא יהיה חלא לומר לך אחין מייתין מסום פגול חלא על דבר אים לו מתירין אין לחדם בין למזבח בין בסלמים חבל דבר אחוה עלמו מתיר ואין לחכרים מתירין אותו כגון הקומץ והלבונה שבניסם מתירין את הכתיבים לאכילה בהקטרתן והקטרת ומנחת כהנים. ומנחת נסכים מוקים לה מזבח נמנחת הנאכלין בפני עלמן קאמר דאין בכם מסום פגול: כאחוה לא עם האכא קאמר אלא אם האכא מתירו אין מילו מילי מעלה ומחירו לכחוות. וסכי מיתת מזבח [חכר סכ] [ומ:]. חבל כאחוה לא בפני עלמו אין בו מסום פיגול אבל יש בו מסום פגול לאחר סיום ולגו [לאחר] עבודה יומים וחזמן שבא בפני עלמו אין בו מסום פגול ויכול להכילו חלא עם האכא וסכי מוקי לה בתם כר' מאיר. מיסו ליכא למאקשויי סכא לוג אחד מלוגא לחעבי' שבא בפני עלמו לחאי אין בו מסום פיגול ופלא מתוחה מתירין את מיניו לכהנים וסוא ליה ככל המנחות שהקומץ מתיר את הכיריס. ונכאה לי מסום דעיקר מתירין חל מזבח או שירקב לו מזבח חמנחות שהקטרת המערכה כגון חלבים שהמתירין חלבה מזבח הם קריבין לגבי מתנות כלוג אחד נמזבח כלל: ופריס הנשרפים ושעירים הנשרפים בסם פליגי בסו ר' שמעון ורבנן דבנן שבכי מכל מקום לל מזבח יש בהם ומאי ניסו מזבח שפיגולי אי נמי מייסים שעל מזבח החילון ור' שמעון שבר בעיגן בכרה על מזבח שחילון בשלמים: ור' אלעזר מסום ר' יוסי קשיחא ליה כר' שמעון בסא ופליג עליה בחדא דקא שבר כל מה שעשה מסה בחוץ יש בהם מחשבת פיגול לגבי אם חשב שהוא בפנים אין מחשבתו מחשבה ואינו פיגול: ומיסו מסום דסא בעי מעשה ומחשבת פיגול ומחשבת פגול בעי מעשה בפנים אין מחשבת פגול עושה ומחשבת פיגול בעי מעשה בחוץ ומחשבת פגול בעי מעשה בפנים לא פגול חלא בעושה במעשה חוץ ומחשבת במעשה חוץ פגול מפני סחוה בשלמים: וסא דקתני סכא בסלמים דר' אלעזר לגבי ר' שמעון בכרה ופליג עליה על מנת לשפוך שייבי סדם דסא למירין לעיל חלא מחלה ניס מחשבה כי סאי גוונא חלא מכשיר

נקבורס

מסרת התלמוד

שם בגמ' גרסי' חל הקדשים חאכר סמה מקדישים לי: תזבחים (מד:) ומס ליתח ר"י הגלילי חבל במנחות (יד.) הגי' כ' יוסי בסמא ויהיה מן הזכות שר"ל יביא סמומה מפום ר"י בסמא סהוח בן חלפתא והיה מביאו מהלחידי ר"ע המחכוונים לך במנחות לך הר"ל גרסי' לרבי מפום ר"י וזה יוסר כהן: אעי' מביאה (כה.) ומס ביכורהמי גרסינן רבינו סהוח פוסל בהכומה ליה דין מיפסל בקדם למנם ביכורהמי קומה ר"ה גרסי' שליש סהוח פוסל בהכומה ש"ד מיעשה רבינו בקדם וכו' ועי' בפסחים (יח:) וקומה (כה.):

[ב]זה בנין אב כל שנותר טעון שריפה: (ד) אין לי אלא נותר מנין לשנשחטה בלילה ושנשפך דמה ושיצא חוץ לקלעים והלן והיוצא והנשחט חוץ לזמנו וחוץ למקומו ושקיבלוהו פסולים וזרקו את דמם והניתנים למטה שנתנן למעלה והניתנים למעלה שנתנן למטה והניתנים בפנים שנתנם בחוץ. והניתנים בחוץ שנתנם בפנים. והפסח והחטאת ששחטן שלא לשמן וחטאת העוף הבא על הספק ואשם תלוי. תלמוד לומר לא יאכל כי קודש הם כל שהוא קודש טעון שריפה: (ה) יכול אף שמתו ושהפילו ונטמאו בחוץ ישרפו. תלמוד לומר הוא. [ג]רבי יהודה אומר יכול חטאת העוף הבאה על הספק ואשם תלוי וחולין שנשחטו בעזרה ישרפו תלמוד לומר הוא: (ו) והבשר לרבות בשר הפנימי שיהא מותר שהיה בדין הואיל והטמא פסול והיוצא פסול מה הטמא אם נטמא מקצתו נטמא כולו פסול. אף היוצא אם נטמא מקצתו יהא כולו פסול. תלמוד לומר והבשר לרבות בשר הפנימי שהוא מותר: (ז) [ד]טיבן אמרו אבר שיצא חוץ לחומה בספחים חותך עד שמגיע לעצם וקולף עד שמגיע לפרק ומתירו מן הפרק וחותך. ובמוקדשים חותך בקופיץ כל מקום שירצה אין בו משום שבירת עצם. כל טהור יאכל בשר מה ת"ל לפי שנאמר ודם זבחיך ישפך על מזבח ה' אלהיך והבשר תאכל. יכול לא יאכלו אלא בעליו קל וחומר לפסח. לכך נאמר כל טהור יאכל בשר: (ח) [ה]יכול יהיו חייבים עליו משום טומאה לפני זריקת דמים תלמוד לומר כל טהור יאכל בשר. [ו]והנפש אשר תאכל בשר המותר לטהורים חייבים עליו משום טומאה. לפני זריקת דמים. הואיל ואין מותר לטהורים לא יהיו חייבין עליו משום טומאה. אתה אומר לכך נאמר. או אינו נאמר אלא הנאכל לטהורים חייבים עליו משום טומאה. יוצא לאחר זריקת דמים הואיל ואינו נאכל לטהורים לא יהו חייבים עליו משום טומאה תלמוד לומר אשר לה' לרבות היוצא והלן: (ט) יכול שאני מרבה את הפיגול ואת בעל מום ת"ל מזבחי שלמים מיעט. מה ראית לרבות את היוצא ואת הלן ולהוציא את הפיגול ואת בעל מום אחר שריבה הכתוב מיעט. מרבה אני את היוצא ואת הלן שהיתה להם שעת הכושר ומוציא אני את הפיגול ואת בעל מום שלא היתה להם שעת הכושר: (י) אם תאמר נטמא לפני זריקת דמים מפני מה אין חייבים עליו לאחר זריקת דמים משום טומאה מפני שהציץ מרצה עליו:

פרק יד [ז]רבי יהושע אומר הפסח שבא בטומאה ואכלו ממנו זבים וזבות נידות ויולדות יכול יהו חייבים תלמוד לומר כל טהור יאכל בשר והנפש אשר תאכל בשר הנשחט לטהורים חייבים עליו משום טומאה. הנשחט לטמאים אין חייבים עליו משום טומאה: (ב) [ח]רבי אליעזר אומר דחקו זבים ומצורע ונכנסו לעזרה יכול יהו חייבים תלמוד לומר וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש בשעה שטמאי נפש חייבים זבים ומצורעים חייבים ובשעה שאין טמאי מתים חייבים אין זבים ומצורעים חייבים: (ג) [ט]ושומאתו עליו טומאת הגוף או יכול טומאת בשר ת"ל ושומאתו עליו טומאתו טומאתו לגזירה שוה. מה טומאה להלן בטומאת הגוף מדבר ולא דיבר בטומאת בשר אף בטומאתו האמור כאן בטומאת הגוף מדבר ולא בטומאת בשר: (ד) רבי אומר ואכל ושומאתו עליו בטומאת הגוף דיבר ולא דיבר בטומאת בשר: (ה) [י]רבי חייא אומר נאמרו קדשים

פירוש הראב"ד

בקנוכח ת"ל ואם יותר מנאכר המילואים ובכרת את הנותר ואם שחט שלין ת"ל את הנותר וכו': (ד) ומנין הלן והיוצא שהם בכריפה תיל. ולי נמי מנין שהם בכריפה דילמא בקנוכח ת"ל המילואים לא יאכל כי קדש קדש כל שפיקולו בקדש טעון שריפה. לפיכוך הכתוב אומר טעון שריפה ואפילו ומיעט ניוס. לפיכוך הכני כשפסולו טעון שריפה ולא קני ליס בקנוכח ושפיכוך הכני עיקר ודבר מעניו הוא דקא בעי בשמוך יכול לקח שמתו ושהפילו ונטמאו בחוץ ישרפו ת"ל הוא: וכבר ודאי דממעטין להו מנאכרים אבל מקנוכח לא ממעטין להו כלומתא בתמוכח בפ' בתרא [לד.]: (ה) כ' יהודה אומר יכול שלא בעליו קל וחומר לפסח. לכך נאמר כל טהור יאכל בשר: (ח) [יא]יכול יהיו חייבים עליו משום טומאה לפני זריקת דמים תלמוד לומר כל טהור יאכל בשר. [יב]והנפש אשר תאכל בשר המותר לטהורים חייבים עליו משום טומאה. לפני זריקת דמים. הואיל ואין מותר לטהורים לא יהיו חייבין עליו משום טומאה. אתה אומר לכך נאמר. או אינו נאמר קדשים

מסרת התלמוד

[ב]עיין בפסחים (כד.): [ג]שם בפסחים (כח.) תוס' ד"ה ואפה ובתמוכח (לד.). ובלחב"ד כתוב תיכף מלן דלמר כ"י ובכתב"ס בשי' המשנה הנוכח מן התוספתא שהם שוכקין בקולי מעלה עד שתעוכר לוכחם ויצלו לבני הכריפה וכ"כ בפ"ג מהלכות בית הבחירה הי"ד ועי' בפסחים (לד.): [ד]בפסחים (פה:) ובגיטין שם בתין בו משום שבירת עלם וכן עיקר ועי"ש (עד:): [ה]בנזהות (כה:): [ו]ולא בגיטין שם בעל מום תלה נוכר בתקום ב"מ ובפ בק"ש מהקון כלן ועי"ש היטב ומכום (יד:) בשילהי"ש: [ז]בפסחים (לה:) עי"ש היטב: [ח]בפסחים (לה:) ובגיטי שם בשר הנאכל לטהורים חייבים עליו ולולי לבי בי דהכא על מזבח הפלמים קתך מה שהוא שהם לטהורים והייבו בשתה לטהורים חייבין עליו: [ט]בפסחים (קז: לח.) ובגיטי שם בשעה שטמאי מתים הפלמים לבל כש"י פי' הך מפלמין ב"כ על הכרת ועי' בנזהות (פה:): [י]שבזהים (מג:) ולריך לקוק שבתוב דבכרת גמיר ג"ם דטומאתו ובזבחים (לג.) ומכום (יד:) לתמן דר"ל לא גמיר ג"ם זו ומייתי קייעתא מבריתא לר"ל

והיא ג"כ שבתוב דבכרת גמ' מזכיר פ"ח: [יא]בגמ' בגיטי לתמר כ' יוסי בתקום כ"ם:

קדשים על שם רבים ונאמר טומאתו על שם היחיד. והא מה אני מקיים וטומאתו עליו בטומאת הגוף דיבר ולא בטומאת בשר: (ט) ואחרי׳ אומרים לא דבר אלא במי שהטומאה פורחת הימינו יצא בשר שאין הטומאה פורחת הימנו: (י) ונכרתה הנפש ולא הצבור. ההוא ולא אנוס ולא שוגג ולא מוטעה. מעמיה ועמיה בשלום:

פרק טז יכול יהא טמא מטמא את הטהור לקדש במשא ת״ל כי תגע במגע מטמא ואין מטמא במשא: (ב) בכל טמא ואפילו טומאת מת. בטומאת אדם או בבהמה טמאה או בכל שקץ טמא [2]אם נאמרו קלות למה נאמרו חמורות שאילו נאמרו קלות ולא נאמרו חמורות הייתי אומר על הקלות יהא חייב על טומאת הגוף. אבל לא על טומאת בשר. ועל החמורות יהיה חייב. על טומאת הגוף ועל טומאת בשר צריך לומר חמורות. אילו נאמרו חמורות ולא נאמרו קלות הייתי אומר על החמורות יהיה חייב ועל הקלות יהיה פטור צריך לומר קלות וצריך לומר חמורות: (ג) [3]ואכל מבשר זבח שלמים אשר לה׳ וטומאתו עליו ונכרתה מה ת״ל לפי שהוא אומר והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים והלא שלמים בכלל כל הקדשים היו. יכול אין חייבים כרת משום טומאה אלא על השלמים בלבד מניין לרבות כל הקדשים תלמוד לומר לדורותיכם כל איש אשר יקרב מכל זרעכם [4]אין לי אלא ביוצא בשלמים מה שלמים מיוחדים הנאכלים לשני ימים [ולילה אחד] הנאכלים ליום אחד מנין ת״ל בשר אין לי אלא ששיריו נאכלים עולה שאין שיריה נאכלים מנין ת״ל זבח אין לי אלא זבחי העופות והמנחות שאינן מיני זבחים עד שאתה מרבה לג׳ שמן של מצורע מנין תלמוד לומר כל איש אשר יקרב מכל זרעכם אל הקדשים: (ד) יכול לא יהו חייבים משום טומאה אלא על דבר שחייבים עליו משום פיגול. ודין הוא אם פיגול שהוא בקבועה ובידיעה אחת ולא הותר מכללו אינו נוהג אלא בדבר שיש לו מתירים. טומאה שבשתי ידיעות ובעולת ויורד והותרה מכללה אינו דין שלא תנהוג אלא בדבר שיש לו מתירין. ומנין הקומץ והלבונה והקטרת מנחת נסכים מנחת כהנים ומנחת משיח ת״ל אל הקדשים אשר יקדישו לרבות את כולם: (ה) יכול יהו חייבים עליו ת״ל אשר יקריבו. אשר רבי אלעזר וכי יש נוגע חייב אם כן למה נאמר אשר יקריבו לומר שאין חייבים עליו עד שיוכשר ליקרב. הא כיצד את שיש לו מתירים משיקרבו מתיריו. את שאין לו מתירין משיקדש בכלי: (ו) אחר שריבינו דברים שהן כשלמים ודברים שאינם כשלמים למה נאמרו שלמי׳ מעתה פרט לדם. [5]רבי ישמעאל אומר מה שלמים מיוחדים שהם ראויים לאכילה. אף כל שראויים לאכילה. יצאו עצים ולבונה וקטורת שאינן ראויים לאכילה: (ז) אתה אומר לכך בא הכתוב לחלוק בין הטמאות לטומאות. או לא בא אלא לחלק בין קודש לקדשים לומר על הקדשים קלים חייבים עליהם לאחר זריקת דמים ועל קדשי קדשים בין לפני זריקת דמים. בין לאחר זריקת דמים תלמוד לומר ואכל בשר

פירוש הראב״ד

שום קנייתא קלי ולפכוסי קלא דפכסא למוד לחמ: מלי מסמע דסטוד קלא נטומאת הגוף ולא נטומאת בשר. וגמרא דזבחים [מג:] מילתא דל׳ מיית סמוכה למילתי׳ דת״ק. ונפקא דיקא דבזבח שבי כתי׳ ואוכל מבשר זבח שלמים אשר לה׳ דלמון מסוס דכתי׳ בכל שלמים שטוח לאון רבים הא כתי׳ בשר שטוח בלאון יחיד. ולימשר דשלי וטומאתו עליו לאכול בשר ואין כאן לשים לטומאת הגוף: (ו) לחכים לומרים לא דבר אלא במי שהטומאה פורחת ממנו פי׳ דמלאון וטומאתו עליו מסמע בעוד שטומאתו עליו מכלל שלימשר שטומאה פורחת ממנו וזו היא טומאת הגוף שום לא טומאה בשר ואין לא בא אלא לחלק בין קודש לקדשי קדשים ובין קדשים לקדשים קלים חייבים עליהם לאחר זריקת דמים ועל קדשי קדשים בין לפני זריקת דמים. בין לאחר זריקת דמים תלמוד לומר ואכל

פרק טז יכול יהא טמא מטמא את הטהור לקדש במשא ת״ל כי תגע במגע מטמא ואין מטמא במשא: (ב) בכל טמא ואפילו טומאת מת. בטומאת אדם או בבהמה טמאה או בכל שקץ טמא [2]אם נאמרו קלות למה נאמרו חמורות שאילו נאמרו קלות ולא נאמרו חמורות הייתי אומר על הקלות יהא חייב על טומאת הגוף. אבל לא על טומאת בשר. ועל החמורות יהיה חייב. על טומאת הגוף ועל טומאת בשר צריך לומר חמורות. אילו נאמרו חמורות ולא נאמרו קלות הייתי אומר על החמורות יהיה חייב ועל הקלות יהיה פטור צריך לומר קלות וצריך לומר חמורות: (ג) [3]ואכל מבשר זבח שלמים אשר לה׳ וטומאתו עליו ונכרתה מה ת״ל לפי שהוא אומר והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים והלא שלמים בכלל כל הקדשים היו. יכול אין חייבים כרת משום טומאה אלא על השלמים בלבד מניין לרבות כל הקדשים תלמוד לומר לדורותיכם כל איש אשר יקרב מכל זרעכם [4]אין לי אלא ביוצא בשלמים מה שלמים מיוחדים הנאכלים לשני ימים [ולילה אחד] הנאכלים ליום אחד מנין ת״ל בשר

יכו מייתין עליהם מיד פי׳ מיקדשו קדושת פה שם מכלו נטומאת הגוף יפה מייב ת״ל מאכל יקריב לל בקדשים: למר כ׳ מלמד וכי ים נוגע מייב ומה כתיב מאכל תאכל ומכל מלא עד מיוכשר ליקרב לת שים לו מתירין עד מיקדשו מתיריו ולת שלין לו מתירין מקדשם בכלי ומלמדנו למדנו לחומו שים לו מתירין עד מיקדשו מתיריו מדכתיב כל טהור יאכל בשר. ומכאן מאכל תאכל בשר בשר שנאכל לטהורים מייבין עליהם מטום וכו׳ וכלן למדנו לת שלין לפם מתירין כגון קומץ והלבונה שלין לפם מייב ומכאן מינין מייב עליהם מקדשו בכלי שכת לכך יאמר לת הקדשים לרבות לת כולם לאכל בשר יקריבו מתיריו ומלי ניהו מקדשו בכלי שכתי לין לפן מתירין לחטים: (ו) לאכל שריבינו דברים שהן כשלמים למה נאמר שלמים כלומר למה מוכח בשר שלמים פרט לדם שלין לפם מייבין עליו מטום טומאת: [ומ.] מפיק לה מקלי לחקריב מדכתי׳ ולקי נתתיו לכם על מזבח לכפר נתתיו ולת למעילה: ולת, קלי לחקריב מייתי מתם דדם לד למעוטי מעילה ודד למעוטי מטומאה. ולימ למימר לד למעוטי מטומאת דם ודד למעוטי מטומאת סגוף: ומכאן זה שבשר בשלם עשה מדות מעשה ולת שלמים שכלל כל הקדשים היו לולת לשלמי [עכ] כולו יכול יהא מה שלמים שהן קדשי מזבח יהו קדשי קדשים ומה שנים ומה שלמים שהן קדשים קדשים [שם] למר כ׳ לבשו שלב כיצד למה לכלל ולת לפרט ולת לדבים שלין נאכלין ומלן למעכו שכת לכם ולימשר כי בשר לת למעט דם. ושלמים לתו לרבות דבים שלין נאכלין. ומה שלמר כ׳ לבשו. לכ׳ שמעון לומר דבים שלין נאכלין לין מייבין עליהן מטום טומאה לתיתוי מעלת שבניתים. ומלן למר כ׳ שמעון דבים שלין נאכלין ושלמים לתו לרבות כן כי בשר לת לכ׳ שמעון למעט דבים שלין נאכלין ושלמים לתו לרבות מעלות שבניתים: (ז) לתה לומר לכך לת שכתוב לחלק בין טומאות לטומאות פי׳ לין טומאת בשר לטומאת דם או לת לת לחלק לולת לין קדשים לקדשים על קדשים קלים חלת לחמר זריקת דמים כדתני׳ כל טהור יאכל בשר. ומכאן שכל לשר תאכל בשר. בשר שנאכל לטהורים מייבין עליהם מטום וכו׳ וכלן למדנו לת שלין לפם מתירין כגון קומץ והלבונה שלין לפם מייב ומכאן מינין מייב עליהם מקדשו בכלי שכת לכך יאמר שלמים כלומר למה מוכח בשר שלמים פרט לדם שלין לפם מייבין עליו מטום טומאת: ומלי ניהו מקדשו בכלי שכתי לין לפן מתירין לחטים: (ו) לאכל שריבינו דברים שהן כשלמים למה נאמר שלמים כלומר למה מוכח בשר שלמים פרט לדם שלין לפם מייבין עליו מטום טומאת: [מו.] מפיק לה מקלי לחקריב מדכתי׳ ולקי נתתיו לכם על מזבח לכפר נתתיו ולת למעילה: ולת, קלי לחקריב מייתי מתם דדם לד למעוטי מעילה ודד למעוטי מטומאת. ולימ למימר לד למעוטי מטומאת דם ודד למעוטי מטומאת סגוף: ומכאן זה שבשר בשלם עשה מדות מעשה ולת שלמים שכלל כל הקדשים היו ולת לשלמי [עכ] כולו יכול יהא מה שלמים שהן קדשי מזבח יהו קדשי קדשים ומה שנים ומה שלמים שהן קדשים קדשים [שם] למר כ׳ לבשו שלב כיצד למה לכלל ולת לפרט ולת לדבים שלין נאכלין ומלן למעכו שכת לכם ולימשר כי בשר לת למעט דם. ושלמים לתו לרבות דבים שלין נאכלין ושלמים לתו לרבות מעלות

בשר ואכל זבח ואכל שלמי ונברתה הנפש ולא הצבור הדוא ולא אנום ולא מוטעה מעמיה ועמיה בשלום:

פרשה י בני ישראל מוזהרים על החלב ואין הגוים מוזהרים על החלב והלא דין הוא ומה אבר מן החי שאין חייבים עליו כרת אימורו נוהג בבני נח כישראל. חלב שאין חייבים עליו כרת אינו דין שאימורו נוהג בבני נח כישראל תלמוד לומר בני ישראל בני ישראל מוזהרין על החלב ואין העכו"ם מוזהרין על החלב: (ב) אין לי אלא בני ישראל מנין לרבות הגרים והמשוהררי תלמוד לומר כי כל אוכל חלב. [ע]כל חלב שור וכשב ועז לא תאכלו פרט לבהמה טמאה ולחיה ולעופות: (ג) והלא דין הוא ומה אם הדם שאין חייבי עליו משום פיגול נותר וטמא הרי הוא נוהג בבהמה טמאה ובחיה ובעופות. חלב שחייבים עליו משום פיגול ונותר טמא אינו דין שינהוג בבהמה טמאה ובחיה ובעופות [ע]תלמוד לומר כל חלב שור וכשב ועז לא תאכלו פרט לבהמה טמאה ולחיה ולעופות: (ד) [ס]אין לי אלא חלב שור וכשב ועז המיוחדים מנין לרבות את הכלאים תלמוד לומר שור כשב ועז דברי ר' עקיבא. ואם נפשך לומר מן הבהמה לרבות את הכלאים [ש]שיכול כל שהיה בכלל עונש הרי היא בכלל אזהרה כוי ופחות מכזית שאינן בכלל עונש לא יהיו בכלל אזהרה ת"ל כל חלב: (ה) [ק]וחלב נבילה וחלב טריפה בגבלת בהמ' טהורה הכתוב מדבר יכול בגבלת בהמ' טמאה במשמע ודין הוא טיהר מכלל חלב וטהר מכלל נבילה מה מצינו שטיהר מכלל נבילה בטמאה. אף לא טיהר מכלל חלב אלא בטמאה. או כלך לדרך זו טיהר מכלל חלב וטיהר מכלל שחוטה מה מצינו שטיהר מכלל שחוטה בטהורה. אף לא טיהר מכלל חלב אלא בטהורה. כשאתה בא. כלך לדרך זו אין כאן אלא בהמה טהורה. וכשאת כלך לדרך זו אין כאן אלא בהמה טמאה תלמוד לומר טריפה. יצאת בהמה טמאה שאין לה טריפה: (ו) ממשמע מוציא את בהמה טמאה שאין לה טריפה ומביא חיה טהורה שיש לה טריפה. תלמוד לומר חלב לא תאכלוהו שאסור באכילה טיהרתו. יצא חלב חיה טהורה שמותר באכילה: (ז) לא תאכלוהו יכול לא יאכילנו לאחרים תלמוד לומר ואכל. מאכילו אתה לאחרי. או ואכל יכול חלב שמותר בהנאה טהור [ר]חלב שור הנסקל ועגלה ערופה שאינו מותר בהנאה לא יהיה טהור תלמוד לומר כל חלב: (ח) יעשה לכל מלאכה. מה תלמוד לומר לכל מלאכה רבי יוסי הגלילי אומר יכול במלאכת הקודש יהיה מותר. במלאכת חולין לא יהיה מותר. תלמוד לומר לכל מלאכה. [ש]רבי עקיבא אומר יכול למלאכת חולין יהיה טהור במלאכת הקדש לא יהיה טהור תלמוד לומר לכל מלאכה: (ט) [כ]כי כל אוכל חלב מן הבהמה אשר יקריבו ממנה אשה להי אין לי אלא חלב תמימים שכשר ליקרב חלב בעלי מומין מנין תלמוד לומר מן הבהמה. חלב חולין מנין תלמוד לומר כי כל אוכל חלב. אם כן למה נאמר אשר יקריב ממנו אשה להי חלב שכמותו כשר לקרב. אמרתי יצא חלב דפנות שאין כשר לקרב: (י) ונברתה הנפש. ולא צבור. [א]הנפש להביא את השותה. האוכלת ולא המאכלת. אוכלת כדי אכילת כזית מעמיה ועמיה

פירוש הראב"ד

גלוי מיסת מיקיים: ולידי דבעי למיכתב לכילה נכתב כתבים למעלת גלוי. ולכילה סהיא נכזית סלכה למשה מסיני:

פרשה י בני ישראל מוזהרין על החלב ולין הגוים מוזהרין: והדין הוא ומה לבר מן החי שלין בו כרת לישורו נוהג בבני נח כישראל תלמוד לומר שור כשב ועז דברי ר' עקיבא. ואם נפשך לומר מן הבהמה לרבות את הכלאים שיכול כל שהיה בכלל עונש הרי היא בכלל אזהרה כוי ופחות מכזית שאינן בכלל עונש לא יהיו בכלל אזהרה ת"ל כל חלב: (ג) ומה לי סדם שלין בו כרת לישורו נוהג בבני נח כישראל תלמוד לומר בני ישראל בני ישראל מוזהרין על החלב ולין העכו"ם מוזהרין על החלב: (ב) אין לי אלא בני ישראל מנין לרבות הגרים והמשוהררי תלמוד לומר כי כל אוכל חלב. [ע]כל חלב שור וכשב ועז לא תאכלו פרט לבהמה טמאה ולחיה ולעופות: (ג) והלא דין הוא ומה אם הדם שאין חייבי עליו משום פיגול נותר וטמא הרי הוא נוהג בבהמה טמאה ובחיה ובעופות. חלב שחייבים עליו משום פיגול ונותר טמא אינו דין שינהוג בבהמה טמאה ובחיה ובעופות [ע]תלמוד לומר כל חלב שור וכשב ועז לא תאכלו פרט לבהמה טמאה ולחיה ולעופות: (ד) [ס]אין לי אלא חלב שור וכשב ועז המיוחדים מנין לרבות את הכלאים תלמוד לומר שור כשב ועז דברי ר' עקיבא. ואם נפשך לומר מן הבהמה לרבות את הכלאים [ש]שיכול כל שהיה בכלל עונש הרי היא בכלל אזהרה כוי ופחות מכזית שאינן בכלל עונש לא יהיו בכלל אזהרה ת"ל כל חלב: (ה) [ק]וחלב נבילה וחלב טריפה בגבלת בהמ' טהורה הכתוב מדבר יכול בגבלת בהמ' טמאה במשמע ודין הוא טיהר מכלל חלב וטהר מכלל נבילה מה מצינו שטיהר מכלל נבילה בטמאה. אף לא טיהר מכלל חלב אלא בטמאה. או כלך לדרך זו טיהר מכלל חלב וטיהר מכלל שחוטה מה מצינו שטיהר מכלל שחוטה בטהורה. אף לא טיהר מכלל חלב אלא בטהורה. כשאתה בא. כלך לדרך זו אין כאן אלא בהמה טהורה. וכשאת כלך לדרך זו אין כאן אלא בהמה טמאה תלמוד לומר טריפה. יצאת בהמה טמאה שאין לה טריפה: (ו) ממשמע מוציא את בהמה טמאה שאין לה טריפה ומביא חיה טהורה שיש לה טריפה. תלמוד לומר חלב לא תאכלוהו שאסור באכילה טיהרתו. יצא חלב חיה טהורה שמותר באכילה: (ז) לא תאכלוהו יכול לא יאכילנו לאחרים תלמוד לומר ואכל. מאכילו אתה לאחרי. או ואכל יכול חלב שמותר בהנאה טהור [ר]חלב שור הנסקל ועגלה ערופה שאינו מותר בהנאה לא יהיה טהור תלמוד לומר כל חלב: (ח) יעשה לכל מלאכה. מה תלמוד לומר לכל מלאכה רבי יוסי הגלילי אומר יכול במלאכת הקודש יהיה מותר. במלאכת חולין לא יהיה מותר. תלמוד לומר לכל מלאכה. [ש]רבי עקיבא אומר יכול למלאכת חולין יהיה טהור במלאכת הקדש לא יהיה טהור תלמוד לומר לכל מלאכה: (ט) [כ]כי כל אוכל חלב מן הבהמה אשר יקריבו ממנה אשה להי אין לי אלא חלב תמימים שכשר ליקרב חלב בעלי מומין מנין תלמוד לומר מן הבהמה. חלב חולין מנין תלמוד לומר כי כל אוכל חלב. אם כן למה נאמר אשר יקריב ממנו אשה להי חלב שכמותו כשר לקרב. אמרתי יצא חלב דפנות שאין כשר לקרב: (י) ונברתה הנפש. ולא צבור. [א]הנפש להביא את השותה. האוכלת ולא המאכלת. אוכלת כדי אכילת כזית מעמיה ועמיה

מסרת התלמוד

ע"כ כתב כרע להמה טמאה שהם חלב מחלבה חילו חייב כרת הא המוה חיך ק"ל למייב כרת יקריבו ממנה קרבן לה' וכיון דכתב מה שהם חלב מה שכתב כניהו חילטרך לאתויי בק"ו מה לחיובי בלאו דמשמע מלמדנו למייב עונש לכיך דקדוק והלא לין עונשין מן הדין: [ע]עי' כריתות (ד.) ומולי כותם ל"ע שאמר ואם נפשך לומר כלבי כ' ישמעאל המולך עליו בכריתות למר כן וכוכמו ואם נפשך לומר דנוקי שור כשב ועז ליחודי לאוי ולמייב על כל אי"ת בקבלה כ"י שם מן הבהמה וכו': [י]יומא (עד.) ועי' כריתות (ד.): [ז]זבחים (ע.): [ר]זבחים (ע:) גי' הלאכ"ד ת"ל וחלב וכן בניח ק"ח גי' מקלח בקבלה: [ש]בזבחים (כג.) וע"ם ניכוסלמי שבניח מדבה כ"ע בלאון זה משמע שאמר כל חלב שור וגו' לח תאכלו לאחוי דבר שאמר וחלב כשלה וגו' יעשה לכל מלאכה לחילו למלאכה גבוה ולפי נוסחת זו משמע שלח מבעי ליה לכל דבים היכול למלאכת גבוה חלח שכל שאינו יעשה לכל מלאכה מיוחב שחינו לריך להיתר הנאה ועי' בק"ח: [ח]בזבחים (מג:): [א]עי' מולין (קכ.) ומה מייתי דבשה זו מבשה שאמר בלאכ"ד ועי' בלאכ"ד שמבשה שהם מפני שהייתי ממעטו ממלח המוכלת ולח קשה כמי מה שהקשו בחומ' הלח בלא"ם שהיה בכלל חכילה מדכתיב וחכלת למעי ה' חלהיך מעשר דגנך תירושך ואומר בתירוש חכילה עי"ש:

ועמיה בשלום: (יא) [ב]כל דם לא תאכלו יכול אף דם מהלכי שתים דם שרצים ודם ביצים דם חגבים ודם דגים הכל בכלל ת"ל לעוף ולבהמה. מה עוף ובהמה מיוחדי' יש בהם טומאה קלה ויש בהם טומאה חמורה יש בהם איסור ויש בהם היתר ודם מן בשר. יצא דם מהלכי שתים שאין בו טומאה קלה דם שרצים שאין בו טומאה חמורה. דם ביצים שאין מן בשר דם חגבים ודם דגים שכולו מותר. לעוף ולבהמה מה עוף שאין בו כלאים אף בהמה שאין בה כלאים. תלמוד לומר ולבהמה. או מה בהמה שאין בה באם על הבן. אף עוף שאינו באם על הבן תלמוד לומר ולעוף:

פרשה יא [ג]בני ישראל מניפים ואין הגוים מניפים. וכי איזו מידה מרובה מידת סמיכה מרובה או מידת תנופה מרובה מידת סמיכה מרובה מתנופה שהסמיכה נוהגת בכל החוברים. ותנופה אינה נוהגת בכל החוברים סמיכה נוהגת בקרבנות היחיד ובקרבנות הצבור. התנופה אינה נוהגת אלא בקרבנות היחיד אם מיעטתים מסמיכה מרובה לא אמעטם מתנופה מועטת. אתה אומר בצד זה נתרבת סמיכה ונתמעטת תנופה או בצד זה נתרבה תנופה ונתמעטה סמיכה. שהתנופה נוהגת בדבר שיש בו רוח חיים ובדבר שאין בו רוח חיים. וסמיכה אינה נוהגת אלא בדבר שיש בו רוח חיים. אם מיעטתים מסמיכה מועטת אמעטם מתנופה מרובה. הא מפני שיש בסמיכה שאין בתנופה. ובתנופה שאין בסמיכה. צריך לומר בני ישראל סומכים ואין הגוים סומכים: (ב) בני ישראל מניפים ואין בנות ישראל מניפות. אמר רבי אם מצינו שלא חלק הכתוב בין קרבנות גוים לקרבנות נשים לסמיכה לא נחלוק לקרבנות גוים לקרבנות נשי' לתנופה. מה לי לא חלק בין קרבנות גוים לקרבנות נשי' לסמיכה שאין הסמיכה אלא בבעלים. לא נחלוק בין קרבנות גוים לקרבנות נשים לתנופה התנופה בכהן ומה תלמוד לומר בני ישראל. בני ישראל מניפים ואין בנות ישראל מניפות: (ג) ואין לי אלא בני ישראל מנין לרבות הגרי' העבדים המשוחררים. תלמוד לומר המקריב. או אינו אומר המקריב אלא זה כהן המקריב כשהוא אומר ידיו תביאנה לרבות

פירוש הראב"ד

מסתיסם: מיהו מטמאין שלין מטמאין במשא כדפרישנא לעיל: (יא) כל דם לא תאכלו יכול אף דם מהלכי שתים דם שרצים ודם ביצים דם חגבים ודם דגים הכל בכלל ת"ל לעוף ולבהמה. מה עוף ובהמה מיוחדי' יש בהם טומאה קלה ויש בהם טומאה חמורה יש בהם איסור ויש בהם היתר ודם מן בשר. יצא דם מהלכי שתים שאין בו טומאה קלה דם שרצים שאין בו טומאה חמורה. דם ביצים שאין מן בשר דם חגבים ודם דגים שכולו מותר. לעוף ולבהמה מה עוף שאין בו כלאים אף בהמה שאין בה כלאים. תלמוד לומר ולבהמה. או מה בהמה שאין בה באם על הבן. אף עוף שאינו באם על הבן תלמוד לומר ולעוף:

פרשה יא [ג]בני ישראל מניפים ואין הגוים מניפים. וכי איזו מידה מרובה מידת סמיכה מרובה או מידת תנופה מרובה מידת סמיכה מרובה מתנופה שהסמיכה נוהגת בכל החוברים. ותנופה אינה נוהגת בכל החוברים סמיכה נוהגת בקרבנות היחיד ובקרבנות הצבור. התנופה אינה נוהגת אלא בקרבנות היחיד אם מיעטתים מסמיכה מרובה לא אמעטם מתנופה

מסרת התלמוד

[ב]כריתות ((כ:): [ג]מנחות (קפ:) ע"ש בסמ"י ומוס' ועה שפכם"י שהתנופה בכהנים ויכולין עכו"ם ונשים לעשות בהן שלים לין הכוהם שלימות ממש כי לא סייך בזה שלימות כיון לפיכהו לא מלי עבדי מנופה לא מלי מעוי שלים וכ"ם בעכו"ם שלין דין שלימות בעכו"ם ועוד מה לי לא הא מנופה בכהנים חו לא הכא יכולין לעשות שלים יסראל מיניה בשבילם שלא ולפי שלין יכולין לעשות שלים מעשם שכשבנו וכוונה כש"י שהכהן שלומיסם בשחיטם הקרבן שלין קרבנם שלין מנופה ולפ"ז מה שים מפרשים לפעם המוסג שים הבדל בין כשים לעכו"ם שהנשים יכולין לעשות הכהן שלים ולא העכו"ם שלין שלימות לעכו"ם דבכי חוסו הם דלין יפרישנו פי' כש"י ומה יענו לכל הקו' הכ"ל שלא ע"ש שלין לפלק בזה שלף הכשים לין יכולין לעשות שלים מ"ם ורק בשחיטם הקרבן הכהן שלים דכתיב ושם כוהם כש"י ועי' קידושין (כג:):

לרבות ידי בעלים הא כיצד כהן מניח תחת יד בעלים: (ד) יכול כל הקרבנות כולן יטענו תנופה. תלמוד לומר זבח יצאו עופות ומנחות שאינן (ב) זבחים: (ה) אוציא עופות ומנחות שאינן זבחים ולא אוציא את הבכור והמעשר והפסח שהם זבחים. תלמוד לומר מזבח ולא כל זבחים: (ו) אוציא הבכור והפסח והמעשר שאין טעונים סמיכה ולא אוציא חטאת ואשם שהם טעונים סמיכה תלמוד לומר שלמיו. אוציא חטאת שאין למינה תנופה ולא אוציא אשם שיש למינו תנופה אוציא את כל אשמות. ולא אוציא את אשם מצורע. [ד]ודין הוא ומה אם שלמי יחיד שאין טעונים תנופה חיים. טעונים תנופה שחוטים. אשם מצורע שטעון תנופה חי אינו דין שיטעון תנופה שחוט. תלמוד לומר שלמיו ולא אשם מצורע: (ז) או אינו אומר שלמיו אלא לרבות זבחי שלמי צבור כשהוא אומר מזבחי שלמיכם לרבות זבחי שלמי צבור שיטענו תנופה שחוטים: (ח) והלא דין הוא ומה אם שלמי יחיד שאין טעונים תנופה חיים טעונים תנופה שחוטים. זבחי שלמי צבור שטעוני תנופה חיים אינו דין שיטענו תנופה שחוטים. אשם מצורע יוכיח שטעון תנופה חי שאין טעון תנופה שחוט: (ט) אף אתה אל תתמה על זבחי שלמי צבור שאע"פ שטעונים תנופה חיים לא ישענו תנופה שחוטים. כשהוא אומר מזבחי שלמיכם לרבות זבחי שלמי צבור שיטענו תנופת שחוטים: (י) יכול כל הזבח כולו יטעון תנופה תלמוד לומר חלב. אין לי אלא חלב מנין לרבות את החזה תלמוד לומר חלב חזה. כשהוא אומר יביא לרבות את האליה. מאשי ה' לרבות שתי הכליות יביאנו לרבות יותרת הכבד: (יא) למדנו שטעונים כולן תנופה מנין שיטענו הרמה תלמוד לומר שוק התרומה. שאין ת"ל שיכול אין לי אלא שוק מנין לרבות את כולו תלמוד לומר וקדשת את חזה התנופה ואת שוק התרומה אשר הונף ואשר הורם אלא זה בנין אב לכל שטעון תנופה טעון הרמה:

פרק טז או אינו מביא אלא כיוצא בזה מה זה מיוחד איל קשה בן שתי שני' וטעון לחם אף אין לי אלא איל קשה בן שתי שנים וטעון לחם מנין קשה ואין טעון לחם. רך וטעון לחם רך ואין טעון לחם. ער שאתה מרבה בבקר בכבשי' ובעזים תלמוד לומר כי תרומה היא ותרומה יהיה מאת בני ישראל מזבחי שלמיכם תרומתם להי לרבות את כולן: (ב) נטמא (את) כולם ונשתייר אחת מהם מנין שיטען תנופה תלמוד לומר החזה להניף אותם אפילו כולם אחת [ה]תנופה ולא תנופות: (ג) 'לפני ה' במזרח. 'כיצד הוא עושה יביא את החלבי' על ידי הבעלי' וחזה ושוק למעלה מהם. שתי כליות ויותרת הכבד למעלה מהם. אם שם לחם לחם נותן למעלה מהם. [ו]מוליך ומביא מעלה ומוריד שנאמר אשר הונף ואשר הורם תנופה היתה במזרח ההגשה במערב. תנופות קודמות להגשות: (ד) [ז]מנין שאין אהרן ובניו זבאים בחזה ושוק אלא לאחר הקטרת חלבים תלמוד לומר והקטיר את החלב המזבחה ואחר כך והיה החזה לאהרן ולבניו: (ה) נטמאו אימורים או שאבדו יכול לא יהיו אהרן ובניו זבאים בחזה ושוק תלמוד לומר יהיה וכן הוא אומר בבני עלי גם בשרם יקטירון את החלב. כי אם ח'. מה נאמר בהם ותהי חטאת הנערים גדולה מאוד לפני ה' כי נאצו האנשים את מנחת ה': (ו) 'שוק הימין אין לי אלא שוק שנוהג זרוע. חולין מנין תלמוד לומר תתנו. זרוע מוקדשים מנין תלמוד לומר מזבחי שלמיכם. זהו שאמרנו לרבות זבחי שלמי צבור שיטענו תנופה שחוטים: (ז) [ח]מנין טמא בשעת זריקה וטהור בשעת הקטר חלבים. שאינו חולק. ת"ל המקריב את דם השלמים ואת החלב מבני אהרן: (ח) [ט]אבא שאול אומר מנין טהור בשעת זריקת דמים וטמא בשעת הקטר חלבים שאינו חולק בבשר תלמוד לומר המקריב את דם השלמים. ואת החלב מבני אהרן: (ט) [י]ואמר רבי שמעון כל מי שאינו מודה בעבודה אין לו חלק בכהונה. אמר ר' שמעון לא זו בלבד אלא יציקות ובלילות ופתיתות

פירוש הראב"ד

סוף מיתוקם בכהן לפי שהבעלים גם כן נקרבו מקריב דכתיב לשם כי יקריב מכם וכישמ דקרבן נמי בבי יכהלל מדכר ומסום שכי לילטריך למגמיים בבזכם סוס: (ו) ולא לוליף לת כשסם שים בשיטו תנופה פי' לשם מלוכע סוף מעון תנופה כלמפכם בקרבן ס'לכך כולכו לשמות נמי דילמל בעו תנופה שמוטים. ת"ל שלמיו לוליף לת שלר לשמות ולא לוליף לשם מלוכע ועטען תנופה פי יכל טעון תנופה שחוט: ודין סוף וכו' כשהומר מזבחי שלמיכם שחוט לשון רבים לרבות שלמי לצור. כבבי עלמת: ומנין שיטענו כלמם פי' תנופה כולכם וכוכשלם לשרבע רומות וכלמם למעלה ולמעה ת"ל סוק שהרומה וכו' בשכשת שמיני כתיב סוק שהרומה ומזה שהנופה וכו' כל שטעון שלמם תנופה טעון שלמם: וכ"ל כשו כן נלמר וכל שטעון שלמם טעון תנופה ולשע"ש שבכל מקום מזכיר תנופה למזה ותרומה לסוק. ולמי תניה למה שהכה כך בכל מקום וכלומה למי על שם כי מזה וסוק שכשהו תמלה לסייעו שיולחים לת כשהו בשקום בשקום למי ידי לשכן ושסוק ניתן לשכהן ושמחנה שניתנה לשהכן היל לוחו בידיו בלל ידי לשכן ושסוק ניתן לשכהן ושמחנה שניתנה לשהכן היל בקרבת שלמים כלכתיב כבל ולת סוק שיתין שתנו שרומה לכהן ועל שם לוחו סוק שהרומה כלכתיב כבל ולת סוק שיתין שתנו שרומה לכהן ועל שם לוחו

פרק טז מנין לקסה ולינו טעון לשם כנון שלמים ת"ל בשכשת שיולחים בשבל ולשם תלוס כי תרומה סוק ושרומה יהיה שלת בני יכהלל מזבחי שלמיכם לכהות לת כולם: (ב) לוחו ולשיולו כולייל לשת שיכוס לבל מיתל שתי כליות שיהל בעינן שתכוייהו כשזה דמו לו כשוק דמו לו כשליל דמו קמ"ל לוחו ולשיולו לל כשתייה בבל כולייל לשת שעון תנופה: תנופה ולל תנופות לומר שכל שלמים עם שזה וסוק לל היה עושה בבל תנופה לשת שנת לשת שבל שלת שת שכוך כיון שכתיב תנופה בשזה לחודיה ותרומה בסוק ליעביד בהו שתי תנופות קמ"ל: (ג) לפני ה' בשזה ובשלוה ושכלוה סרק כל שלמות [שת.] שרין וסל לשת שבשת בשבה בשלוה לפני ה' בשערב ושתרן שני שיליו שבשה דשיקי לשת שבשת שלוה: כי כשלשת שלשם סוא לכהן ושלשת שעונה יסוד וקרן שכומת שזכות לל כוס ליה יסוד לבל שכל שכת לפני ה' קרינן ביה: וכיון לליכשב לשיעבד כלפי סוץ סינו סן שין ליה יסוד לבל שכל שכת לפני ה' קרינן ביה: וכיון לליכשב לשיעבד זכות מוקדשין שנין ס"ל שכומה זבוע סולין שנין ס"ל שסנו וכיבו בלל ז"ל פי' שכבוכה בשם שלשב ס"ל שלת שוק ליסיון ת"ל שלת שוק ליסיון שם סוכם שלת שלת בשקיבם שם שוכם שלת שלת בשקיבם לת שם שלשים לבים שבת קשת שלת שלין שעת בשעת זריקה ס"ל לל: [ל]זבחים (קג:) סוכשלת שנכוח שם: [מ]לשות (יח:) סולין (קלב:) ושנמ' הני' לשב ר"ש שנין לרבות ט"ו שנהוסו וגרקשנו בלת שנייהל בכוכה שלב שלת שקשה קוסים שסוס' שכשוה (יח:) [ד]"ה שנין שנייהל לשעוסי שלי וגי' הילקוע שכ"ס כל כהן וכו' שנשב שקרבן לת שם שלשים לו שסים וכו' וסלגס לת שם לשם שלשם לשעלה שנין

מסרת התלמוד

[ד]ערי' שנכוח (קג:) ושם שעשה לשם שלינע שלוסו וגרס"ל גרס בשכשה ז' שו ס"ל וכו' זבחי שלמיים שבשת שיטענו תנופה שחוטים וכשהוא לומר וכו': [ה]שנכוח (קג.) ועיין עוד שם (לב.): [ו]שנכוח (קג.): [ז]ערי' שנכוח (קג.): [ח]שנכוח (קג.): [ט]שקהיים (נט:) וגרסי' שם בשלין בשקום זבחין: [י]עיין סולין (קלב:) וכגי' שם שוק ליסיון ס"ל שלת שוק ליסיון זבוע סוקדשין שנין ס"ל שכומה זבוע סולין שנין ס"ל שסנו וכיבו בלל ז"ל פי' שכבוכה בשם שלשב ס"ל שלת שוק ליסיון ת"ל שלת שוק ליסיון שם סוכם שלת שלת בשקיבם לת שם שלשים לבים שבת קשת שלת שלין שעת בשעת זריקה ס"ל לל: [ל]זבחים (קג:) סוכשלת שנכוח שם: [מ]לשות (יח:) סולין (קלב:) ושנמ' הני' לשב ר"ש שנין לרבות ט"ו שנהוסו וגרקשנו בלת שנייהל בכוכה שלב שלת שקשה קוסים שסוס' שכשוה (יח:) [ד]"ה שנין שנייהל לשעוסי שלי וגי' הילקוע שכ"ס כל כהן וכו' שנשב שקרבן לת שם שלשים לו שסים וכו' וסלגס לת שם לשם שלשם לשעלה שנין

ופתיתות והמליחות והתנופות וההגשות וההקטרות והקמיצות והמליקות
וההקבלות וההזאות והשקאות סוטות ועריפת עגלה ושהרת מצורע ונשיאות כפים
בפנים ובחוץ ת"ל מבני אהרן כל עבודה שהיא מסורה לבני אהרן: (ו) וכן
היה רבי שמעון אומר הרי הוא אומר מי גם בכם ויסגור דלתיים אמר ה'
צבאות ומנחה לא ארצה מידכם משני דברים המשמשים את הזוקף אין נמנעים
לעשותן ואין נוטלים עליהם שכר שאומר אדם לחבירו הדליק לי את הנר
הזה ואגף לי את הדלת אחריך אין נמנעים לעשותם ואין נוטלים עליהם שכר
לא עשיתם עמי [בלא] שכר והלא דברים ק"ו אם דברים שאין נוטלין עליהם
שכר לא עשיתם עמי חנם על אחת כמה וכמה דברי שנוטלים עליהם שכר:

פרק יז רבי אלעזר ב"ר שמעון אומר בא וטבול יום ואמר לכהן תן לי מן
המנחה שאוכל אמר לו ומה אם במקום שיפה כחך בחטאתך
דחיתיך מחטאת ישראל מקום שהורע כוחך במנחתך אינו דין שידחך
ממנחת ישראל היום. אמר לו ומה לדחותי מחטאת ישראל שהרי יפה
כוחך בחטאתי תדחני ממנחת ישראל שהרי הורע כוחך במנחתך. אמר לו
כהן המקריב אותה לו תהיה בוא והקרב ואכול: (ב) אמר לו אם לאו תן
לי מן החטאת שאוכל אמר לו ומה במקום שהורע כוחך במנחתך דחיתיך
ממנחת ישראל. מקום שיפה כוחך בחטאתך. אינו דין שידחך מחטאת
ישראל. אמר לו לא אם דחיתני ממנחת ישראל שהרי הורע כוחי במנחתי תדחיני
מחטאת ישראל שהרי יפה כוחי בחטאתי אמר לו הכהן המחטא אותה
יאכלנה בא חטא ואכול: (ג) א"ל ואם לאו תן לי מחזה ושוק של שלמי' ואוכל א"ל
ומה אם במקום שיפה כוחך בקדשי קדשי' שכולן שלך דחיתיך מהם. מקום
שהורע כוחך בקדשים קלים שאין לך בהן אלא חזה ושוק אינו דין שידחך
מהם אמר לו ומה אם לדחותיני מקדשים קלים שהרי הורע כוחי בהם באכילת
נשי ועבדי תדיחני מקדשים קלים שהרי יפה כחי בהם באכילת
נשי ועבדי אמר לו הכהן הזורק דם השלמים לו יהיה בוא וזרוק ואכול:
(ד) יצא טבול יום בקוליו וחומריו על ראשו אונן מימינו ומחוסר כפורים
משמאלו: (ה) חזה זה חזה התנופה זו תנופת הסל. שוק זה שוק
התרומה זו תרומת תודה לקחתי מאת בני ישראל ראוים היו לישראל
וכשנתחייבו ניטלו מהם ונתנו לכהנים. יכול כשם שנתחייבו ניטלו מהם.
כך אם זכו ינתנו להם תלמוד לומר ואתן אותם לאהרן הכהן ולבניו לחוק
עולם נתונים לכהן מתנה לעולם: (ו) יכול אף הקדשים יהו חייבים במתנות
ודין הוא ומה אם חולים שאין חייבים (במתנות) בחזה ושוק וחייבים במתנות
קדשים שחייבין בחזה ושוק אינו דין ש־הו חייבים במתנות תלמוד לומר ואתן
אותם לאהרן הכהן ולבניו אין לך אלא מה שאמור בענין מאת בני ישראל
מרצון כל ישראל:

פרק יח זאת משחת אהרן ומשחת בניו א"ר שמעון יכול עד שנצטרפה
זכות אהרן ובניו כאחת לא זכו בשמן המשחה תלמוד לומר זאת
משחת אהרן ומשחת בניו. כדיי אהרן בעצמו וכדיי בניו בעצמם. רבי יהודה
אומר יכול יהו אהרן ובניו צריכים ליטמן המשחה לעתיד לבא תלמוד לומר
זאת משחת אהרן ומשחת בניו הא מה אני מקיים אלה שני בני היצהר
העומדים על אדון כל הארץ זה אהרן ודוד מאישי ה' מלמד שאף האישים
סייעו. ביום הקרב אותם לה' מלמד שאף היום סייע: (ב) אשר צוה ה' לתת
אמר רבי שמעון מנין שהיו ישראל מפרישים מתנות כהונה מהר סיני ולא זכו
להם אהרן ובניו עד שזכו בשמן המשחה תלמוד לומר אשר צוה ה' לתת להם
ביום משחו אותם. ומאת בני ישראל מרצון ישראל. חוקת עולם לבית עולמים.
לדורותיכם שינהוג הדבר לדורות: (ג) זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת
ולאשם ולמילואים ולזבח השלמים מה מילואים נאמרו כללותיהם ודקדוקיהם
בסיני אף כולם נאמרו כללותיהם ודקדוקיהם בסיני: (ד) אי מה מילואים

קרבן

פירוש הראב"ד

וכו' עבודה המסורה לבני לכהן וכו' נמנעות פרק קמוץ רבה [יח:] מפסח
שעשאו ר' שמעון פליג על רבנן דלמרי יליף ובגליס כתורת כזר ולישנו קצר
אלף אלו עבודות מקורות לבני לכהן סס ומתס מפסח טעמייהו:

פרק יז יצא טבול יום וילמד לכהן תן לי ממנחת יפחלל ואוכל לעבד וכו'
ומה סס במקום שיפה כחך בחטאתך אלמא שאף אוכל אותו כשאינו
טבול דמיתיך ממנחת יפחלל כשאינו טבול יום כלמיכין לקמן. מקום שהורע
כחך במנחתך שהיו כולם כליל לישנו דין שידיחך ממנחת יפחלל מה לי סס
דמיתני ממנחת יפחלל שהרי יפה כחך במנחתך מדמיתני ממנחת יפחלל שכשות
שהורע כחי במנחתי הורע כחך במנחתך ת"ל גבי מנחת כהן המקריב אותה
וכו' משמע היה: (ג) אם לאו תן לי ממזה ושוק של שלמים למד לי ומה
סס במקום שיפה כחך בקדשי קדשים שכולם שלך דחיתיך מסס מקום שהורע
כחך בקדשים קלים שאין לך בהם אלא חזה ושוק אינו דין שידחך מהם אמר לו
לי סס דמיתני מקדשי קדשים שהרי הורע כחי אלא כשי ועבדי שאינן נאכלין
אלא לזכרי כהונה: קשיא לי לישמ' ליה כדלמר לעיל מה לי סס דמיתני
מקדשי קדשים שיפה כחך בהם שכולם שלך מדמיתני מקדשים קלים שהרי
כחי הורע כחך בהם אלא שאין לך בהם אלא חזה ושוק ונבלד: וי"ל דלעניי
גדולה וחזקה יכול לומר נאלו יותר מן העליונים לפיכך שנאמר: (ד) יפלא
עבוד יום קולא ומומרת על לחמו כלומר יפלא נקי מן מקדשים קלים ומעורים
שחנכו ולעניי"ו שאינו נאכל אלא לזכרי כהונה אבל מן מקדשים קלים שנאכלין
לכל בני טהורה כגון חזה ושוק נבלד: ומן הענין שפירוש ר'
שמעון נראה שפי' שהרי שפירשו למעלה כי מה לוקח למדכם היה כי אם כבר
למדנו אותו מספסוק שלמעלה: אלא כי יפחלל כלומר מלמד שאף
לדורות הוא אלא שלו יפלו אם אלא מיד יפחלל הנעלים כלומר, אף עולם לדורותיכם
כ"ל מוקף עולם לנית העולמים יעמ"י שהוזכרו לאהרן וכניו וכתי, היה משמו
אותם לא אמר קנוי שאין הדבר נוהג אלא בהאהרן וכניו לכך נאמר מוקף עולם.
ואלו נאמר לדורותיכם הייתי אומר לבני דורות ואילו נאמר מוקף עולם הייתי
אומר לאותו דור יכול יהא הדבר נוהג לעולם אין מהדבר אין מיכנסו לארץ אבן
מניינו ועבדו לעולם ויצא עד עולם לכך הוקרך לומר מוקף עולם לדורותם:
(ג) זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת ולאשם ולמילואים ולזבח השלמים:
לאשר צוה ה' ביום ציוה אותו וכו' להקריב את קרבניהם לה' במדבר סיני:
הוקשו כולם למילואים מה מילואים כללותיהם ודקדוקיהם נאמרו בסיני אבל
קודש שבקודש שאמרו לו הכל כהתיך בפרשת ואתה תצוה אף כולם נאמרו
כללותיהם בסיני כדמע' ואיל. תעמ"י שים משה אלא קרבן אהרן יחיד
ואשם אלא מנחת יחיד ונסכי יחיד אלא נזירות שהוא בכלל שלמי יחיד כדאיתא.
בזבחים פרק בתרא [קיג:]: (ד) אי מה מילואים קרבן לנור קרבן יחיד מניין

שכאמרו

מסורת התלמוד

בזבחים (קג:) ומה מלאה שרב קטל בריחא זו מכ"מ בב"מ ועי' בפסיקתא שמלאתו בזה לשים קלח שרב מנב הפסיקתא וכדעת הכמ"ם בהקדמתו לפסר יד מחזקה: בחולין (קכ.): עי' בזבחים (קמו:) פוטח (לז:):

קרבן צבור אף אין לי אלא קרבן צבור יחיד מנין ת"ל ולאשם. אי מה אשם קרבן יחיד. אף אין לי אלא קרבן יחיד קרבן צבור מנין ת"ל ולמלואים. כשתמצי לומר לעולה לעולת יחיד ולעולת צבור למנחה למנחת יחיד ולמנחת צבור. ולחטאת לחטאת יחיד ולחטאת צבור. ולזבח השלמים לזבחי שלמי יחיד ולזבחי שלמי צבור: (ו) (אשר צוה ה' את משה בהר סיני זה הבכור המעשר והפסח לרבות את כולן שכולן נאמרו כללותיהן ודקדוקיהן מסיני: (ו) אשר צוה ה' אל משה בהר סיני ביום צותו את בני ישראל להקריב את קרבניהם זה הבכור והמעשר והפסח לה' לרבות את כולם שכולם נאמרו כללותיהם ודיקדוקיהם מסיני. [ב]אשר צוה ה' את משה בהר סיני ביום צותו למדנו לכל הקרבנות שאין כשירים אלא ביום. רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר הרי הוא אומר ויקח משה חצי הדם וישם באגנות למדנו לעולת סיני שהיא טעונה כלי: (ח) ומנין לעולת דורות שטעונה כלי ת"ל עולת תמיד העשויה בהר סיני מקיש עולת הדורות לעולת הר סיני מה עולת הר סיני טעונה כלי אף עולת הדורות תטעון כלי: (ט) [ג]אין לי אלא עולה מנין לרבות את כולם ת"ל זאת התורה לעולה ולמנחה ולחטאת ולאשם ולמילואים ולזבח שלמים למדנו לרבות את כולם שטעונים כלים: (י) אשר צוה ה' למדנו לדברות מדבר סיני שלא נאמרו אלא ביום. ומנין לדברות הר סיני שלא נאמרו אלא ביום ת"ל אלה תולדות אהרן ומשה ביום דבר ה' אל משה בהר סיני. ומנין לדברות אהל מועד שלא נאמרו אלא ביום תלמוד לומר במדבר סיני באהל מועד מקיש דברות אהל מועד לדברות מדבר סיני. מה דברות מדבר סיני ביום אף דברות אהל מועד ביום:

סליק דיבורא

מכילתא דמילואים

פרשה א וידבר ה' אל משה קח את אהרן ואת בניו מה תלמוד לומר לפי שהוא אומר וינף את העם על אשר עשו את העגל אשר עשה אהרן היה במשמע שנתרחק אהרן כשהוא אומר קח את אהרן ואת בניו אתו היה במשמע שנתקרב אהרן. מנין שידע משה שנתרחק אהרן שנאמר ובאהרן התאנף ה' מאד להשמידו ואתפלל גם בעד אהרן בעת ההיא ולא נאמר בו וישמע ה' אלי גם בפעם ההוא כשהוא אומר קח את אהרן ואת בניו אתו ידע משה שנתקרב אהרן. מנין שהיה בלבו של אהרן שנתרחק נאמר בסוף הענין קרב אל המזבח. והלא כבר הסדיר משה לפניו כל העבודות אלא שלא יהיה לבו לדבר אחר כשהוא אומר קח את אהרן ואת בניו אתו ידע אהרן שנתקרב: (ב) [ד]דבר אחר קח את אהרן ואת בניו אתו מה תלמוד לומר והלא בכמה מקומות נאמרות בו במשה לקיחה בבני אדם שנאמר ולקחת את הלוים לי אני ה' ולקחת אותם אל אהל מועד ויקח משה את האנשים האלה אשר נקבו בשמות. קח לך את יהושע בן נון וכי מפשיל היה משה בני אדם לאחריו אלא אמר לו הקדוש ברוך הוא קחם בדברים שלא יהיה לבם לדבר אחר: (ג) את הבגדים אילו בגדים שפקדתיך עליהם שנאמר אלה הבגדים אשר יעשו חשן ואפוד וגו'. ואת שמן המשחה. זה שמן המשחה שפקדתיך עליו שנאמר ועשית אותו שמן משחת קודש וגו' ואת פר החטאת כמה שנאמר והקרבת את הפר לפני ה'. ואת שני האילים כמה שנאמר ואת האיל האחד תקח ולקחת את האיל השני ואת סל המצות [ה]שלא כסדר האמורים להלן אמורים כאן: (ד) ואת כל העדה הקהל עשה במעמד כל העדה שיהו נוהגים קדושה בכהונה. ויעש משה את כל אשר צוה ה' אותו כשם שהסדיר משה

שנאמרו בסיני כללותיו ודקדוקיו ת"ל למשה ולא למשה בלבד: ויאמר למשה וכו' למה נאמר מה אשם קרבן יחיד וכו' ת"ל ולמלואים. כשתמצי לומר לעולה לעולת יחיד ולעולת נדבה וכו' פי' עכשו שאמרת ולאשם ולמלואים למה הוקשו זה לזה לומר על קרבן יחיד וזה לזה לומר על קרבן נדבה: נמצאת אומר כי לעולה ולמנחה ולחטאת וכו' אין עולת יחיד ניכר בשני עולת נדבה קאמר ולחטאת יחיד ולחטאת נדבה. ולזבחי שלמי נדבה ומאי ניכר בשני שהרי [ה] אמר ה' למשה וכו' את משה וכו' לסמוך את הסדור וכמעשה ופסקא שכולם נאמרו כללותיהם ודקדוקיהם מסיני ופעמי' שעשו פסקא מנכרים סדרם מנות יש בפסקא דורות שלין בפסקא מנכרים ומאחר דקדוקין סדרם כולן נאמרו בסיני נאמרו במנכרים: (ח) ומנין לעולת הדורות שתטעון כלי לקבל דם ת"ל עולת תמיד לדורותיכם: ועולת תמיד העשויים בהר סיני מקיש עולת הדורות וכו' פי' שניהם נאמרו על עולת תמיד בהלשון בפרט ואחת תמוה ושני בפרט פרטם ומקיש עולת תמיד העשויים לדורות לעולת תמיד ומעולת תמיד דקא סבר סלי תנא דעולם היא שהקישו ישראל במדבר לכתיב ויעלו עולות ויזבחו זבחים שלמים לה' פרים עולות לותם עולם עולת תמיד כולו. לכתיב גם ויסם בתגורת: מיהו קשיא לי במסכת מנחות [ו:] דקאי מקיש לשני הכתוב מנלי דשקיל לה עולם שהקישו ישראל במדבר עולת תמיד כולו. ולא קא מקיש לשלי תנא. ואיכא למימר דר' ישמעאל סבר נמי דעולם שהקישו ישראל במדבר עולת תמיד דעולם הויא ושלי עולת תמיד העשויים בהר סיני קאמר כי סיני עולת היתה שעשויה כמו שנעשית בהר סיני ומאי ניכר עולת היתה שעשויה כלי: ועכשו נלמוד עולת תמיד לדורות מעולת הר סיני מה סיני לפי סוקסה לעולת הר סיני. ונמצינו למדים מכאן דבהר שלמד בסיני מקיש עולת תמיד העשויים בהר סיני ים בכללה עולת תמיד של דורות כמו שפירשנו דשל עולת תמיד שתעשה כתיב ומקיש לותם לעולם שנעשית בהר סיני ומאי ניכר עולת היתה שלא מצוותה כפירושה קאמר: ואפילו לא היה כתוב בסיני לא לשה בסייתא ואי היה כתוב בסיני לא היה צריך עילויה דשה לא נאמר לא מניבוי ניתן לותה לא בני ישראל להקריב את קרבניכם לה': (י) במדבר סיני למדנו לדברות הר סיני וכו' שהרי נאמרו שלא ביום ומנין לדברות שלא בהר סיני וכו' שהרי נאמרו שלא ביום היו בהר הכתיב ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה וכו'

מסרת התלמוד

[ה]מולין (כב.) זבחים (לח.) מנחות (פג.) מגילה (כ.): [א]זבחים (לז:) מנחות (פג:) ומשם הביאו בן שמואל בשם כ' אליעזר: קעי' בתנחומא שמעתי שם קח לך לההן פשה לותם בדבריהם לפי שהוא בורח מן הכהונה ואולי גם זה כוונתם כאן בתנחומא שלא יהיה לבם לדבר לשלי תנא קמא דבסיני הוא שהקישו ישראל במדבר עולת תמיד לעולת הר סיני ומאי ניכר עולת היתה שעשויה בהר סיני: [ג]בתיקוסא זוטרתי פי' שפשה הקדיש התמורים להקדשת לההן וכאן הקדיש הקדשתו קודש לשם ופי' בעל ק"ע שכאן הוא הלוי לכן הקדיש הלוויי כי הוא המוקדש בהלוה לגבי שם בתעשה לריך שיקדיש הדברים המביאים של הכהנים הגדולה ולפש"ה:

משה עבודת מקדש כך הסדיר עבודת כהונה ולויה בנדי כל אחד ואחד לפי מה שהוא מקריב: (ה) ויקח משה את אהרן ואת בניו וירחץ אותם במים באותו שעה זכו לקידוש ידים ורגלים. באותה שעה זכו בטבילת יום הכפורים: (ו) ויתן עליו את הכתונת ויחגר אותו באבנט מלמד שנעשה משה סגן הכהנים לאהרן והוא היה מפשיטו והוא היה מלבישו וכשם שנעשה לו סגן בחייו כך נעשה לו סגן במותו שנאמר קח את אלעזר בנו והפשט את אהרן את בגדיו ומנין שעשה משה כן שנאמר ויעש משה כאשר צוה ה' ויעלו אל הר ההר ויפשט משה את אהרן את בגדיו וכי היאך היה משה יכול להפשיט את בגדיו כסידרן והעליונים הן עליונים לעולם והתחתונים הן התחתונים לעולם אלא אילו מעשה נסים שעשה משה ועשה לו הקב"ה במיתתו יותר מבחייו והעמידו משה על הסלע והפשיטו בגדי כהונה ובגדי שכינה נלבשים תחתיהם והלבש אותם את אלעזר בנו וכי היאך היה יכול משה להלביש את אלעזר בגדים כסידרן אלא כבוד גדול חלק לו המקום במיתתו יותר מבחייו שלבשו בגדי שכינה תחילה למטה וחזר משה והפשיט אהרן את הבגדים כסידרן והלביש את אלעזר בגדים כסידרן: (ז) וישם עליו את החשן פרשה זו נלמדה בשעת ונלמדה לדורות. נלמדה לשירות יום ולשירות יום הכפורים בכל יום משמש בבגדי זהב וביום הכפורים בבגדי לבן: (ח) וישם את המצנפת על ראשו ולא כסדר האמור להלן האמורים כאן להלן הסדיר את הקרבנות כסידרן. וכאן הוא מסדר את הבגדים. להלן הסדיר את הקרבנות תחילה ואחר כך הסדיר את הבגדים. וכאן הסדיר את הבגדים תחילה ואחר כך הסדיר את הקרבנות: (ט) ויקח משה את שמן המשחה רבי יהודה אומר שמן המשחה שעשה משה במדבר מעשה ניסים נעשו בו מתחילתו ועד סופו שמתחלה לא היה אלא שנים עשר לוג שמן זית הין לשוך בו עצים לא היה מספיק. עד כמה האור שורף. עד כמה העצים בולעים. עד כמה יורה בולעת. ממנו נמשחו אהרן ובניו כל שבעת ימי המילואים. ממנו נמשחו כהנים גדולים ומלכים. ואפילו כהן גדול בן כהן גדול טעון משיחה. ואין מושחים מלך בן מלך ומפני מה משחו את שלמה מפני מחלוקתו של אדוניהו. *ואת יואש מפני מחלוקתו של יהויקים שהיה גדול ממנו שתי שנים. וכולו קיים לעתיד לבא שנאמר שמן משחת קודש יהיה זה לי לדורותיכם: (י) וימשח את המשכן את כל אשר בו לא כמשחת אהרן ובניו שלאחר שמלבישו היה מושחם וכן הוא אומר כשמן הטוב על הראש. יכול שמשחם עד שלא הלבישם. תלמוד לומר היורד על פי מידותיו אבל משחת כל הכלים כל כלי וכלי בפני עצמו טעון משיחה שנאמר וימשח את המזבח ואת כל כליו ואת הכיור ואת כנו לקדשם הא למדת שכל כלי וכלי טעון משיחה

בפני

פירוש הראב"ד

כתנות ומעל גבור היו מלבישים לותם מפני סדיו המשמרות מבלים בגדיים בגדיים דעבודת מעל המכן: (ה) ויקבץ מעם את סהכן ואת בניו ויכץ לותם מים זאותם מעם זכו בקידוש ידים ורגלים פירוש בלותם מעם התחילו בקידוש ידים ורגלים אלי ליפסר לחילם בלא קידוש ידים ורגלים. ק"ו ומה במקום אחין טעון לחילם טעון קידוש ידים ורגלים מקום שטעון לחילם ליגו דין שיטעון קידוש ידים ורגלים: ואלותם מעם זכו בטבילת יום הכפורים פי' התחילו בטבילת פריסת שמעם ליום הכפורים כמסיו מפרישין כהן גדול שבעת ימים קודם יום הכפורים ויסיו מטבילין לותו כן עשה לסהכן ולבניו שמרי מכאן למדנו פריסות שבעה כדאיתא ביומא וכדאיתא לקמן בסוף סערבה של תמיד: (ו) ויפשט מעם את סהכן את בגדיו וילבש לותם את בגדי זהב ולבש לותם את הלעזר בנו וכי היאך יכול משה להפשיט את סהכן בסדרן ולבש עליונים לעולם ותחתונים הם תחתונים לעולם פי' לפי שהיו מן המקדש בלא מת סהכן עד שלבש הלעזר בגדים בגדי זהב כמוהם וכי היאך היה יכול משה עומד ועושה עד שלבש הלעזר כל ח' בגדים: ות"ת לחשון לחשון שהיה להכן פושט היה הלעזר לובש נמלא מ"כ שבגד שהיה עליון להכן היה תחתון להלעזר ולי ליפסר לעשות כן שהעליונים לריכין להיות עליונים לעולם בלא מעשה נסים עשה לו משקוש בשיתתו יותר מבחייו וילבש לותם את הלעזר בנו וכי היאך יכול משה להלביש את הלעזר בגדי כהונה גדולה כמו שלבש את אהרן: ואת מזבח העולה ואת כל כליו ואת הכיור ואת כנו ואת בית המועד: (ז) ויתן את הבדים על הטבעת ויעש את המזבח ויתן את הבדים על המזבח לשאת בהם כאשר לוה ה' את משה: (ח) ויתן את הכיור בין אהל מועד ובין המזבח ויתן שמה מים לרחצה: (ט) ורחצו אהרן ובניו ממנו את ידיהם ואת רגליהם: (י) בבאם אל אהל מועד ובקרבתם אל המזבח ירחצו כאשר לוה ה' את משה: (יא) ויקם את החצר סביב על המזבח ואת מסך שער החצר ויכל משה את המלאכה: (יב) ויכס הענן את אהל מועד וכבוד ה' מלא את המשכן: (יג) ולא יכל משה לבוא אל אהל מועד כי שכן עליו הענן וכבוד ה' מלא את המשכן: (יד) ואם כל עדת ישראל ישגו ונעלם דבר מעיני הקהל ועשו אחת מכל מצות ה' אשר לא תעשינה והיו אשמים: (טו) הודעו אליו החטאת אשר חטאו עליה והקריבו הקהל פר בן בקר אחד לחטאת והביאו את פרו לפני אהל מועד וסמכו הקהל את ידיהם על ראש הפר ושחט את הפר לפני ה': (טז) והביא הכהן המשיח מדם הפר אל אהל מועד: (יז) וטבל הכהן את אצבעו מן הדם והזה שבע פעמים לפני ה' את פני הפרכת: (יח) ומן הדם יתן על קרנות המזבח אשר לפני ה' אשר באהל מועד ואת כל דם הפר ישפך אל יסוד מזבח העולה אשר פתח אהל מועד: (יט) ואת כל חלבו הרים ממנו והקטיר המזבחה: (כ) ועשה לפר כאשר עשה לפר החטאת כן יעשה לו וכפר עליהם הכהן ונסלח להם: (כא) והוציא את הפר אל מחוץ למחנה ושרף אתו כאשר שרף את הפר הראשון חטאת הקהל הוא: (כב) אשר נשיא יחטא ועשה אחת מכל מצות ה' אלהיו אשר לא תעשינה בשגגה והיו אשם: (כג) או הודע אליו חטאתו אשר חטא בה והביא את קרבנו שעיר עזים זכר תמים: (כד) וסמך את ידו על ראש השעיר ושחט אתו במקום אשר ישחט את העלה לפני ה' חטאת הוא: (כה) ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו ונתן על קרנות מזבח העולה ואת דמו יצק אל יסוד מזבח העולה: (כו) ואת כל חלבו יקטיר המזבחה כחלב זבח השלמים וכפר עליו הכהן מחטאתו ונסלח לו: (כז) ואם נפש אחת תחטא בשגגה בעשתה אחת מכל מצות ה' אשר לא תעשינה והיו אשם: (כח) או הודע אליו חטאתו אשר חטא ובא קרבנו שעירת עזים תמימה נקבה על חטאתו אשר חטא: (כט) וסמך את ידו על ראש החטאת ושחט את החטאת במקום העלה: (ל) ולקח הכהן מדמה באצבעו ונתן על קרנות מזבח העולה ואת כל דמה יצק אל יסוד המזבח: (לא) ואת כל חלבה יסיר כאשר הסר חלב מעל זבח השלמים והקטיר הכהן המזבחה לריח ניחח לה' וכפר עליו הכהן ונסלח לו: (לב) ואם כשה יביא קרבנו לחטאת נקבה תמימה יביאנה: (לג) וסמך את ידו על ראש החטאת ושחט אתה לחטאת במקום אשר ישחט את העלה: (לד) ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו ונתן על קרנות מזבח העולה ואת כל דמה יצק אל יסוד המזבח: (לה) ואת כל חלבה יסיר כאשר יוסר חלב השה מזבח השלמים והקטיר הכהן אתם המזבחה על אשי ה' וכפר עליו הכהן על חטאתו אשר חטא ונסלח לו: (ו:א) נפש כי תחטא ושמעה קול אלה והוא עד או ראה או ידע אם לא יגיד ונשא עונו: (ב) או נפש אשר תגע בכל דבר טמא או בנבלת חיה טמאה או בנבלת בהמה טמאה או בנבלת שרץ טמא ונעלם ממנו והוא טמא ואשם: (ג) או כי יגע בטמאת אדם לכל טמאתו אשר יטמא בה ונעלם ממנו ושמע ואשם: (ד) או נפש כי תשבע לבטא בשפתים להרע או להיטיב לכל אשר יבטא האדם בשבעה ונעלם ממנו ושמע ואשם לאחת מאלה: (ה) והיה כי יאשם לאחת מאלה והתודה אשר חטא עליה: (ו) והביא את אשמו לה' על חטאתו אשר חטא נקבה מן הצאן כשבה או שעירת עזים לחטאת ויכפר עליו הכהן מחטאתו: (ז) ואם לא תגיע ידו דיה לשה וקרב את אשמו אשר חטא שתי תרים או שני בני יונה לה' אחד לחטאת ואחד לעלה: (ח) והביא אתם אל הכהן והקריב את אשר לחטאת ראשונה ומלק את ראשו ממול עורפו ולא יבדיל: (ט) והזה מדם החטאת על יד הקיר ויתר הדם ימצה אל יסוד המזבח חטאת הוא: (י) ואת השני יעשה עולה כמשפט ויכפר עליו הכהן מחטאתו אשר חטא עליה ונסלח לו: (יא) ואם לא תשיג ידו לשתי תרים או לשני בני יונה והקריב את קרבנו אשר חטא עשירית האיפה סלת לחטאת לא ישים עליה שמן ולא יתן עליה לבנה כי חטאת הוא: (יב) והביאה אל הכהן וקמץ הכהן מלוא קמצו את אזכרתה והקטיר המזבחה על אשי ה' חטאת הוא: (יג) וכפר עליו הכהן על חטאתו אשר חטא מאחת מאלה ונסלח לו והיתה למנחה לכהן כמנחה: (יד) וידבר ה' אל משה לאמר: (טו) נפש כי תמעל מעל ושגגה בקדשי ה' והביא את אשמו לה' איל תמים מן הצאן בערכך כסף בשקלי קדש לאשם הוא: (טז) ואת אשר חטא מן הקדש ישלם ואת חמשתיו יסף עליו ונתן אתו לכהן והכהן יכפר עליו באיל האשם ונסלח לו: (יז) ואם נפש כי תחטא ועשתה אחת מכל מצות ה' אשר לא תעשינה ולא ידע ואשם ונשא עונו: (יח) והביא איל תמים מן הצאן בערכך לאשם אל הכהן והכהן יכפר עליו על שגגתו אשר שגג והוא לא ידע ונסלח לו: (יט) אשם הוא אשם אשם לה' אשם הוא לה': (כ) וידבר ה' אל משה לאמר: (כא) נפש כי תחטא ומעלה מעל בה' וכחש בעמיתו בפקדון או בתשומת יד או בגזל או עשק את עמיתו: (כב) או מצא אבדה וכחש בה ונשבע על שקר על אחת מכל אשר יעשה אדם לחטא בהן: (כג) והיה כי יחטא ואשם והשיב את הגזלה אשר גזל או את העשק אשר עשק או את הפקדון אשר הפקד אתו או את האבדה אשר מצא: (כד) או מכל אשר ישבע עליו לשקר ושלם אתו בראשו וחמשתיו יסף עליו לאשר הוא לו יתננו ביום אשמתו: (כה) ואת אשמו יביא לה' איל תמים מן הצאן בערכך לאשם אל הכהן: (כו) וכפר עליו הכהן לפני ה' ונסלח לו על אחת מכל אשר יעשה לאשמה בה: (כז) וידבר ה' אל משה לאמר: (כח) צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העלה הוא העלה על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבקר ואש המזבח תוקד בו: (כט) והלבש הכהן מדו בד ומכנסי בד ילבש על בשרו והרים את הדשן אשר תאכל האש את העלה על המזבח ושמו אצל המזבח: (ל) ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים והוציא את הדשן אל מחוץ למחנה אל מקום טהור: (לא) והאש על המזבח תוקד בו לא תכבה והבעיר עליה הכהן עצים בבקר בבקר וערך עליה העלה והקטיר עליה חלבי השלמים: (לב) אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה: (לג) וזאת תורת המנחה הקרב אתה בני אהרן לפני ה' אל פני המזבח: (לד) והרים ממנו במלא קמצו מסלת המנחה ומשמנה ואת כל הלבונה אשר על המנחה והקטיר המזבחה ריח ניחחה אזכרתה לה': (לה) והנותרת ממנה יאכלו אהרן ובניו מצות תאכל במקום קדש בחצר אהל מועד יאכלוה: (לו) לא תאפה חמץ חלקם נתתי אתה מאשי מקדש לחטאת וכאשם כקדש הוא לאהרן ולבניו: (לז) כל זכר בבני אהרן יאכל אתה חק עולם לדרתיכם מאשי ה' כל אשר יגע בהם יקדש: (לח) וידבר ה' אל משה לאמר: (לט) זאת קרבן אהרן ובניו אשר יקריבו לה' ביום המשח אתו עשרית האיפה סלת מנחה תמיד מחציתה בבקר ומחציתה בערב: (מ) על מחבת במשחה תעשה מרבכת תביא מפתי מנחת בקרים ריח ניחח לה': (מא) והכהן המשיח תחתיו מבניו יעשה אתה חק עולם לה' כליל תקטר: (מב) וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל: (מג) וידבר ה' אל משה לאמר: (מד) דבר אל אהרן ואל בניו לאמר זאת תורת החטאת במקום אשר תשחט העלה תשחט החטאת לפני ה' קדש קדשים הוא: (מה) החטאת הכהן המחטא אתה באכל במקום קדש תאכל בחצר אהל מועד: (מו) כל אשר יגע בבשרה יקדש ואשר יזה מדמה על הבגד עליו תכבס את אשר היה עליו יזה בקדש תכבס: (מז) וכלי חרש אשר תבשל בו תשבר ואם בכלי נחשת בושל ומרק ושטף במים: (מח) כל זכר בכהנים יאכל אתה קדש קדשים הוא: (מט) וכל חטאת אשר יובא מדמה אל אהל מועד לכפר בקדש לא תאכל באש תשרף: (נ) והבגד אשר יכבס את הדם אשר יזה עליו בקדש תכבס במקום קדש: (נא) וכלי חרש אשר תבשל בו יהיה אם בכלי נחשת בושל ומרק ושטף במים: (נב) כל זכר בכהנים יאכל אתה קדש קדשים הוא: (נג) וכל חטאת אשר יובא מדמה אל אהל מועד לכפר בקדש לא תאכל באש תשרף: (נד) וכל מנחה לכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל: (נה) וידבר ה' אל משה לאמר: (נו) זאת תורת האשם קדש קדשים הוא: (נז) במקום אשר ישחטו את העלה ישחטו את האשם ואת דמו יזרק על המזבח סביב: (נח) ואת כל חלבו יקריב ממנו את האליה ואת החלב המכסה את הקרב: (נט) ואת שתי הכליות ואת החלב אשר עליהן אשר על הכסלים ואת היתרת על הכבד על הכליות יסירנה: (ס) והקטיר אתם הכהן המזבחה אשה לה' אשם הוא: (סא) כל זכר בכהנים יאכלנו במקום קדש יאכל קדש קדשים הוא: (סב) כחטאת כאשם תורה אחת להם הכהן המכפר בה יהיה לו: (סג) וכל מנחה בלולה בשמן ויבשה לכל בני אהרן תהיה איש כאחיו: (סד) וזאת תורת זבח השלמים אשר יקריב לה': (סה) אם על תודה יקריבנו והקריב על זבח התודה חלות מצות בלולת בשמן ורקיקי מצות משחים בשמן וסלת מרבכת חלת בלולת בשמן: (סו) על חלת לחם חמץ יקריב קרבנו על זבח תודת שלמיו: (סז) והקריב ממנו אחד מכל קרבן תרומה לה' לכהן הזרק את דם השלמים לו יהיה: (סח) ובשר זבח תודת שלמיו ביום הקרבנו יאכל לא יניח ממנו עד בקר: (סט) וזבח נדר או נדבה ביום הקריבו את זבחו יאכל וממחרת והנותר ממנו יאכל: (ע) והנותר מבשר הזבח ביום השלישי באש ישרף: (עא) ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו ביום השלישי לא ירצה המקריב לא יחשב לו פגול יהיה והנפש האכלת ממנו עונה תשא: (עב) והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל באש ישרף והבשר כל טהור יאכל בשר: (עג) והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשר לה' וטמאתו עליו ונכרתה הנפש ההוא מעמיה: (עד) וכל חלב בהמה אשר יקריב ממנו אשה לה' והכרתי את הנפש העשה מעמיה: (עה) וכל חלב כל בהמה אשר יקריב ממנו אשה לה' והכרתי את הנפש העשה מעמיה: (עו) וכל דם לא תאכלו בכל מושבתיכם לעוף ולבהמה: (עז) כל נפש אשר תאכל כל דם ונכרתה הנפש ההוא מעמיה: (עח) וידבר ה' אל משה לאמר: (עט) דבר אל בני ישראל לאמר הבא יקריב את קרבנו לה' מזבח שלמיו: (פ) ידיו תבאינה את אשי ה' את חלב על החזה יביאנה את החזה להניף אתו תנופה לפני ה': (פא) והקטיר הכהן את החלב המזבחה והיה החזה לאהרן ולבניו: (פב) ואת שוק הימין תתנו תרומה לכהן מזבחי שלמיכם: (פג) המקריב את דם השלמים ואת החלב מבני אהרן לו תהיה שוק הימין למנה: (פד) כי את חזה התנופה ואת שוק התרומה לקחתי מאת בני ישראל מזבחי שלמיהם ואתנה אתם לאהרן הכהן ולבניו מאת בני ישראל לחק עולם: (פה) זאת משחת אהרן ומשחת בניו מאשי ה' ביום הקריב אתם לכהן לה': (פו) אשר צוה ה' את בני ישראל ביום משחו אתם מאתם לקרבנם לה' מזבח שלמיהם: (פז) זאת התורה לעלה למנחה ולחטאת ולאשם ולמלואים ולזבח השלמים: (פח) אשר צוה ה' את משה בהר סיני ביום צותו את בני ישראל להקריב את קרבנם לה' במדבר סיני: (פט) וידבר ה' אל משה לאמר: (צ) קח את אהרן ואת בניו אתו ואת הבגדים ואת שמן המשחה ואת פר החטאת ואת שני האילים ואת סל המצות: (צא) ואת כל העדה הקהל אל פתח אהל מועד: (צב) ויעש משה כאשר צוה ה' ותקהל העדה אל פתח אהל מועד: (צג) ויאמר משה אל העדה זה הדבר אשר צוה ה' לעשות: (צד) ויקרב משה את אהרן ואת בניו וירחץ אתם במים: (צה) ויתן אל אהרן את הכתנת ויחגר אתו באבנט ויעל אתו במעיל ויתן אל אפד ויחגר אתו בחשב האפד ויאפד לו בו: (צו) ויתן עליו את החשן ויתן אל החשן את האורים ואת התמים: (צז) וישם את המצנפת על ראשו ויתן על המצנפת אל מול פניו את ציץ נזר הקדש כאשר צוה ה' את משה: (צח) ויקח משה את שמן המשחה ויצק על ראש אהרן וימשח אתו לקדשו: (צט) ויזר ממנו על המזבח שבע פעמים וימשח את המזבח ואת כל כליו ואת הכיור ואת כנו לקדשם: (ק) ויצק משמן המשחה על ראש אהרן וימשח אתו לקדשו: (קא) ויקרב את בניו אהרן וילבשם כתנת ויחגר אתם אבנט ויחבש להם מגבעת כאשר צוה ה' את משה: (קב) ויגש את הפר החטאת ויסמכו אהרן ובניו את ידיהם על ראש פר החטאת: (קג) וישחט ויקח משה את הדם ויתן על קרנות המזבח סביב באצבעו ויחט את המזבח ואת הדם יצק אל יסוד המזבח ויקדשהו לכפר עליו: (קד) ויקח את החלב ואת האליה ואת כל החלב אשר על הקרב ואת יתרת הכבד ואת שתי הכליות ואת החלב אשר עליהן ויקטר משה המזבחה: (קה) ואת הפר ואת עורו ואת בשרו ואת פרשו שרף באש מחוץ למחנה כאשר צוה ה' את משה: (קו) ויקרב את איל העלה ויסמכו אהרן ובניו את ידיהם על ראש האיל: (קז) וישחט ויזרק משה את הדם על המזבח סביב: (קח) ואת האיל נתח לנתחיו ויקטר משה את הראש ואת הנתחים ואת הפדר: (קט) ואת קרבו ואת כרעיים רחץ במים ויקטר משה את כל האיל המזבחה עלה הוא לריח ניחח אשה הוא לה' כאשר צוה ה' את משה: (קי) ויקרב את האיל השני איל המלאים ויסמכו אהרן ובניו את ידיהם על ראש האיל: (קיא) וישחט ויקח משה מדמו ויתן על תנוך אזן אהרן הימנית ועל בהן ידו הימנית ועל בהן רגלו הימנית ויקרב את בני אהרן ויתן משה מן הדם על תנוך אזנם הימנית ועל בהן ידם הימנית ועל בהן רגלם הימנית ויזרק משה את הדם על המזבח סביב: (קיב) ויקח את החלב ואת האליה ואת כל החלב אשר על הקרב ואת יתרת הכבד ואת שתי הכליות ואת החלב אשר עליהן ואת שוק הימין: (קיג) ומסל המצות אשר לפני ה' לקח חלת מצה אחת וחלת לחם שמן אחת ורקיק אחד ויתן על החלבים ועל שוק הימין: (קיד) ויתן את הכל על כפי אהרן ועל כפות בניו וינף אתם תנופה לפני ה': (קטו) ויקחם משה מעל כפיהם ויקטר המזבחה על העלה מלואים הוא לריח ניחח אשה הוא לה': (קטז) ויקח משה את החזה וינפ אתו תנופה לפני ה' מאיל המלאים לו היתה למנה כאשר צוה ה' את משה: (קיז) ויקח משה משמן המשחה ומן הדם אשר על המזבח והזה על אהרן על בגדיו ועל בניו ועל בגדי בניו אתו ויקדש את אהרן את בגדיו ואת בניו ואת בגדי בניו אתו: (קיח) ויאמר משה אל אהרן ואל בניו בשלו את הבשר פתח אהל מועד ושם תאכלוהו ואתם בלחם אשר בסל המלאים כאשר צויתי לאמר אהרן ובניו יאכלוהו: (קיט) והנותר בבשר ובלחם באש תשרפו: (קכ) ומפתח אהל מועד תצאו שבעת ימים עד יום מלאת ימי מלואיכם כי שבעת ימים ימלא את ידכם: (קכא) כאשר עשה ביום הזה צוה ה' לעשות לכפר עליכם: (קכב) ובפתח אהל מועד תשבו יומם ולילה שבעת ימים ושמרתם את משמרת ה' ולא תמותו כי כן צויתי: (קכג) ויעש אהרן ובניו את כל הדברים אשר צוה ה' ביד משה: (קכד) ויהי ביום השמיני קרא משה לאהרן ולבניו ולזקני ישראל: (קכה) ויאמר אל אהרן קח לך עגל בן בקר לחטאת ואיל לעלה תמימם והקרב לפני ה': (קכו) ואל בני ישראל תדבר לאמר קחו שעיר עזים לחטאת ועגל וכבש בני שנה תמימם לעלה: (קכז) ושור ואיל לזבח שלמים לזבח לפני ה' ומנחה בלולה בשמן כי היום ה' נראה אליכם: (קכח) ויקחו את אשר צוה משה אל פני אהל מועד ויקרבו כל העדה ויעמדו לפני ה': (קכט) ויאמר משה זה הדבר אשר צוה ה' תעשו ויראה אליכם כבוד ה': (קל) ויאמר משה אל אהרן קרב אל המזבח ועשה את חטאתך ואת עלתך וכפר בעדך ובעד העם ועשה את קרבן העם וכפר בעדם כאשר צוה ה': (קלא) ויקרב אהרן אל המזבח וישחט את עגל החטאת אשר לו: (קלב) ויקרבו בני אהרן את הדם אליו ויטבל אצבעו בדם ויתן על קרנות המזבח ואת הדם יצק אל יסוד המזבח: (קלג) ואת החלב ואת הכליות ואת יתרת הכבד מן החטאת הקטיר המזבחה כאשר צוה ה' את משה: (קלד) ואת הבשר ואת העור שרף באש מחוץ למחנה: (קלה) ויזבח את זבח העם ויקח את שעיר החטאת אשר לעם וישחטהו ויחטאהו כראשון: (קלו) ויקרב את העלה ויעשה כמשפט: (קלז) ויקרב את המנחה וימלא כפו ממנה והקטיר המזבחה מלבד עלת הבקר: (קלח) ויזבח את השור ואת האיל זבח השלמים אשר לעם ויגישו בני אהרן את הדם אליו ויזרק על המזבח סביב: (קלט) ואת החלבים מן השור ומן האיל האליה והמכסה והכליות ויתרת הכבד: (קמ) וישימו את החלבים על החזות ויקטר החלבים המזבחה: (קמא) ואת החזות ואת שוק הימין הניף אהרן תנופה לפני ה' כאשר צוה משה: (קמב) וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם וירד מעשות החטאת והעלה והשלמים: (קמג) ויבא משה ואהרן אל אהל מועד ויצאו ויברכו את העם וירא כבוד ה' אל כל העם: (קמד) ותצא אש מלפני ה' ותאכל על המזבח את העלה ואת החלבים אשר על המזבח וירא כל העם וירנו ויפלו על פניהם: (קמה) ויקחו בני אהרן נדב ואביהוא איש מחתתו ויתנו בהן אש ושמו עליה קטרת ויקריבו לפני ה' אש זרה אשר לא צוה אתם: (קמו) ותצא אש מלפני ה' ותאכל אתם וימתו לפני ה': (קמז) ויאמר משה אל אהרן הוא אשר דבר ה' לאמר בקרבי אקדש ועל פני כל העם אכבד וידם אהרן: (קמח) ויקרא משה אל מישאל ואל אלצפן בני עזיאל דד אהרן ויאמר אלהם קרבו שאו את אחיכם מאת פני הקדש אל מחוץ למחנה: (קמט) ויקרבו וישאום בכתנתם אל מחוץ למחנה כאשר דבר משה: (קנ) ויאמר משה אל אלעזר ואל איתמר בניו הפרעו אל תפרעו את ראשיכם ובגדיכם לא תפרמו ולא תמותו ועל כל העדה יקצף ואחיכם כל בית ישראל יבכו את השרפה אשר שרף ה': (קנא) ומפתח אהל מועד לא תצאו פן תמותו כי שמן משחת ה' עליכם ויעשו כדבר משה: (קנב) וידבר ה' אל אהרן לאמר: (קנג) יין ושכר אל תשת אתה ובניך אתך בבאכם אל אהל מועד ולא תמותו חק עולם לדרתיכם: (קנד) ולהבדיל בין הקדש ובין החל ובין הטמא ובין הטהור: (קנה) ולהורות את בני ישראל את כל החקים אשר דבר ה' אלהם ביד משה: (קנו) וידבר משה אל אהרן ואל אלעזר ואל איתמר הנותרים קחו את המנחה הנותרת מאשי ה' ואכלוה מצות אצל המזבח כי קדש קדשים הוא: (קנז) ואכלתם אתה במקום קדש כי חקך וחק בניך הוא מאשי ה' כי כן צויתי: (קנח) ואת חזה התנופה ושוק התרומה תאכלו במקום טהור אתה ובניך ובנתיך אתך כי חקך וחק בניך נתנו מזבחי שלמי בני ישראל: (קנט) שוק התרומה וחזה התנופה על אשי החלבים יביאו להניף תנופה לפני ה' והיתה לך ולבניך אתך לחק עולם כאשר צוה ה': (קס) ואת שעיר החטאת דרש דרש משה והנה שרף ויקצף על אלעזר ועל איתמר הנותרים לאמר: (קסא) מדוע לא אכלתם את החטאת במקום הקדש כי קדש קדשים הוא ואתה נתן אתה לכם לשאת את עון העדה לכפר עליהם לפני ה': (קסב) הן לא הובא את דמה אל הקדש פנימה אכל תאכלו אתה בקדש כאשר צויתי: (קסג) וידבר אהרן אל משה הן היום הקריבו את חטאתם ואת עלתם לפני ה' ותקרנה אתי כאלה ואכלתי חטאת היום היטב בעיני ה': (קסד) וישמע משה ויטב בעיניו: (קסה) וידבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר אלהם: (קסו) דברו אל בני ישראל לאמר זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה אשר על הארץ: (קסז) כל מפרסת פרסה ושסעת שסע שתי פרסות מעלת גרה בבהמה אתה תאכלו: (קסח) אך את זה לא תאכלו מן המעלי הגרה ומן המפרסי הפרסה את הגמל כי מעלה גרה הוא ופרסה אינו מפריס טמא הוא לכם: (קסט) והשפן כי מעלה גרה הוא ופרסה לא יפריס טמא הוא לכם: (קע) והארנבת כי מעלת גרה היא ופרסה לא הפריסה טמאה היא לכם: (קעא) והחזיר כי מפריס פרסה הוא ושסע שסע פרסה והוא גרה לא יגר טמא הוא לכם: (קעב) מבשרם לא תאכלו ובנבלתם לא תגעו טמאים הם לכם: (קעג) את זה תאכלו מכל אשר במים כל אשר לו סנפיר וקשקשת במים בימים ובנחלים אתה תאכלו: (קעד) וכל אשר אין לו סנפיר וקשקשת במים בימים ובנחלים שקץ הוא לכם: (קעה) ומבשרם לא תאכלו ואת נבלתם תשקצו שקצים הם לכם: (קעו) כל אשר אין לו סנפיר וקשקשת במים שקץ הוא לכם: (קעז) ואת אלה תשקצו מן העוף לא יאכלו שקץ הם את הנשר ואת הפרס ואת העזניה: (קעח) ואת הראה ואת האיה למינה: (קעט) ואת כל ערב למינו: (קפ) ואת בת היענה ואת התחמס ואת השחף ואת הנץ למינהו: (קפא) את הינשוף ואת התנשמת ואת הקאת: (קפב) ואת הרחם ואת השלך ואת הכוס: (קפג) ואת החסידה האנפה למינה ואת הדוכיפת ואת העטלף: (קפד) וכל שרץ העוף הולך על ארבע שקץ הוא לכם: (קפה) ואת אלה תאכלו מכל שרץ העוף ההולך על ארבע אשר לו כרעים מלמעלה לנתר בהן על הארץ: (קפו) את אלה מהם תאכלו את הארבה למינהו ואת הסלעם למינהו ואת החרגל למינהו ואת החגב למינהו: (קפז) וכל שרץ העוף אשר לו ארבע רגלים שקץ הוא לכם: (קפח) וזאת טמא לכם בכל השרץ השרץ על הארץ: (קפט) החלד והעכבר והצב למינהו: (קצ) והאנקה והכח והלטאה והחומט: (קצא) אלה טמאים לכם בכל השרץ מי יגע בהם במותם יטמא עד הערב: (קצב) וכל אשר יפל עליו מהם במותם יטמא מכל כלי עץ או בגד או עור או שק כל כלי אשר יעשה מלאכה במים יבא והיה טמא עד הערב וטהר: (קצג) וכל כלי חרש אשר יפל מהם אל תוכו כל אשר בתוכו יטמא ואתה תשברו את הכלי: (קצד) מכל האכל אשר יאכל אשר יבא עליו מים יטמא וכל משקה אשר ישתה מכל כלי יטמא: (קצה) וכל אשר יפל נבלתם עליו יטמא תנור וכירים יתץ טמאים הם וטמאים יהיו לכם: (קצו) אך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור ונגעו בנבלתם יטמא: (קצז) והיה כי יפל מנבלתם על זרע זרוע אשר יזרע טהור הוא: (קצח) ואם מים יתן על הזרע ונפל מנבלתם עליו טמא הוא לכם: (קצט) וכי ימות מן הבהמה אשר הוא לכם לאכלה הנגע בנבלתה יטמא עד הערב: (ר) והאכל מנבלתה יכבס בגדיו וטמא עד הערב והנשא את נבלתה יכבס בגדיו וטמא עד הערב: (רא) והשרץ השרץ על הארץ שקץ הוא לא יאכל: (רב) כל הולך על גחון ועל כל הולך על ארבע עד כל מרבה רגלים לכל השרץ השרץ על הארץ לא תאכלום כי שקץ הם: (רג) אל תשקצו את נפשתיכם בכל השרץ השרץ ולא תטמאו בהם ונטמתם בם: (רד) כי אני ה' אלהיכם והתקדשתם והייתם קדשים כי קדוש אני ולא תטמאו את נפשתיכם בכל השרץ השרץ על הארץ: (רה) כי אני ה' המעלה אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלהים והייתם קדשים כי קדוש אני: (רו) זאת תורת הבהמה והעוף וכל נפש החיה הרמשת בארץ: (רז) להבדיל בין הטמא ובין הטהור ובין החיה הנאכלת ובין החיה אשר לא תאכל: (רח) דבר אל בני ישראל לאמר אשה כי תזריע וילדה זכר וטמאה שבעת ימים כימי נדת דותה תטמא: (רט) וביום השמיני ימול בשר ערלתו: (ש) ושלשים יום ושלשת ימים תשב בדמי טהרה בכל קדש לא תגע ואל המקדש לא תבא עד מלאת ימי טהרה: (שא) ואם נקבה תלד וטמאה שבעים בנדתה וששים יום תשב על דמי טהרה: (שב) ובמלאת ימי טהרה לבן או לבת תביא כבש בן שנתו לעלה ובן יונה או תור לחטאת אל פתח אהל מועד אל הכהן: (שג) והקריב לפני ה' וכפר עליה וטהרה מזוב דמיה זאת תורת הילדת לזכר או לנקבה: (שד) ואם לא תגיע ידה דיה לשה וקרב את אשמו אשר חטא שתי תרים או שני בני יונה לה' אחד לחטאת ואחד לעלה: (שה) והביא אתם אל הכהן והקריב את אשר לחטאת ראשונה ומלק את ראשו ממול עורפו ולא יבדיל: (שו) והזה מדם החטאת על יד הקיר ויתר הדם ימצה אל יסוד המזבח חטאת הוא: (שז) ואת השני יעשה עולה כמשפט ויכפר עליו הכהן מחטאתו אשר חטא עליה ונסלח לו: (שח) ואם לא תשיג ידו לשתי תרים או לשני בני יונה והקריב את קרבנו אשר חטא עשירית האיפה סלת לחטאת לא ישים עליה שמן ולא יתן עליה לבנה כי חטאת הוא: (שט) והביאה אל הכהן וקמץ הכהן מלוא קמצו את אזכרתה והקטיר המזבחה על אשי ה' חטאת הוא: (שי) וכפר עליו הכהן על חטאתו אשר חטא מאחת מאלה ונסלח לו והיתה למנחה לכהן כמנחה: (שיא) וידבר ה' אל משה לאמר: (שיב) נפש כי תחטא ומעלה מעל בה' וכחש בעמיתו בפקדון או בתשומת יד או בגזל או עשק את עמיתו: (שיג) או מצא אבדה וכחש בה ונשבע על שקר על אחת מכל אשר יעשה אדם לחטא בהן: (שיד) והיה כי יחטא ואשם והשיב את הגזלה אשר גזל או את העשק אשר עשק או את הפקדון אשר הפקד אתו או את האבדה אשר מצא: (שטו) או מכל אשר ישבע עליו לשקר ושלם אתו בראשו וחמשתיו יסף עליו לאשר הוא לו יתננו ביום אשמתו: (שטז) ואת אשמו יביא לה' איל תמים מן הצאן בערכך לאשם אל הכהן: (שיז) וכפר עליו הכהן לפני ה' ונסלח לו על אחת מכל אשר יעשה לאשמה בה: (שיח) וידבר ה' אל משה לאמר: (שיט) נפש כי תחטא ושמעה קול אלה והוא עד או ראה או ידע אם לא יגיד ונשא עונו: (שכ) או נפש אשר תגע בכל דבר טמא או בנבלת חיה טמאה או בנבלת בהמה טמאה או בנבלת שרץ טמא ונעלם

בפני עצמו: (יא) ויקרב משה את בני אהרן וילבישם כתנות. כשם שנעשה משה סגן לאהרן כך נעשה סגן לבניו כשם שפיקדו על בגדי אהרן כך פיקדו על בגדי בניו שנאמר ועשית בגדי קודש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת ואומר ואת בניו תקריב והלבשתם כותנות: (יב) [1]ויגש את פר החטאת מתחילה לא נקרא פר החטאת שנאמר זה הדבר אשר תעשה להם לקדש אותם לכהן לקח פר אחד בן בקר ואילים. כשהוא פורט את מעשיו היה נקרא פר החטאת את הפר ואת עורו ואת בשרו שרף באש מחוץ למחנה. אין אני יודעים אם חטאת אהרן ובניו היה אם חטאת הצבור היה כשהוא אומר קח את אהרן ואת בניו אתו הוי אומר חטאת אהרן ובניו. ולא חטאת צבור היה: (יג) ויסמך אהרן ובניו את ידיהם על ראש פר החטאת וכי אהרן ובניו סומכים על כל הקרבנות אלא מפני שהן קרבנותיהם סמכו עליו מקיש קרבנות צבור לקרבנותיהם מה קרבנותיהם טעונים סמיכה אף קרבנות צבור טעונים סמיכה מה הוא סומך על קרבנותיו אף הוא סומך על קרבנות צבור אבל יחיד כל אחד ואחד סומך על קרבנו. שנאמר וסמך ידו על ראש קרבנו: (יד) וישחט ויקח משה מן הדם כל שבעת ימי המילואים היה משה משמש בכהונה גדולה הוא היה שוחט הוא היה זורק הוא היה מזה הוא היה מחטא הוא היה יוצק הוא היה מכפר לכך נאמר וישחט ויקח משה. משל למה הדבר דומה לבת מלכים שנישאת כשהיא קטנה ופסקו עם אמה שתהא משמשת עד שעה שתלמוד בתה אף כך אהרן תחילה היה לוי שנאמר הלא אהרן אחיך הלוי כשנבחר להיות כהן גדול אמר לו הקב"ה למשה אתה תשמשני עד שילמוד אהרן היה משה שוחט ואהרן רואה אותו זורק ואהרן רואה אותו מזה ורואה אותו מחטא ורואה אותו יוצק ורואה אותו מכפר ורואה אותו: (טו) וישחט ויקח משה את הדם ויקדשהו לכפר עליו כפרה זו איני יודע מהו [2]מנין אתה אומר שלא היה כפרה זו אלא שאמר משה בשעה שצוה אדון העולם להתנדב בדבר המקדש דחקו ישראל איש איש והביאו שלא בטובתם. תהא כפרה זו שלא יתנדב אדם גזל למקדש. [3]וכן הוא אומר כי אני ה' אוהב משפט שונא גזל בעולה: (טז) ויקח את כל החלב אשר על הקרב [4]למדנו משתי פרשיות אילו מנהג לדורות מפני שהיתי אומר פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים הואיל ואין נאכלים יהיו כולם נשרפים ולא יהא מהם למזבח כלום לכך נאמר ויקח את החלב זאת היתה תרומתן למזבח ושאר הפר שרף שנאמר ואת בשר הפר את עורו ואת בשרו שרף באש מחוץ למחנה: (יז) ויקרב את איל העולה מיכן למדנו סמיכה לעולה וישחט ויזרוק משה את הדם מיכן למדנו זריקה לעולה ואת האיל נתח לנתחיו. כל המפורש בעולת יחיד מפורש כאן חוץ מהפשט ויש אומרים אין נתוח בלא הפשט: (יח) ויקטר משה את הנתחים ואת הראש ואת הפדר כמה שנאמר להלן ונתח אותו לנתחיו את ראשו ואת פדרו מיכן למדנו את הקרב ואת הכרעים ירחץ במים כמה שנאמר להלן וקרבו וכרעיו רחץ במים מיכן למדו ויקטר משה את כל האיל המזבחה כמה שנאמר להלן והקטיר הכהן המזבחה מיכן למדו עולה היא לריח ניחוח אשה

פירוש הראב"ד

ת"ל כשמן המוגש וכו' שיוכל על פי מדותיו: מדותיו מלמדין מדו נד. על פי כמו וכיס פי לחמו נחמכו. כלומר בשעת מסיחתו היה כשמן יוכל מכאשר לזקנו ומזקנו לפתח בית המלך על בגדיו כמלך שלא היתה מסיחה לכהן ולבניו שלא לחלל כשמן כשגדים ושלא לבגדים מסיחה בפני עצמן שלא במסיחה שכשם כמסיחים גם כן לבושיהם שלא היתה לבגדים מסיחה בפני עצמן למה מסיחה שכתוב כשמן המוגש וכו' שיוכל על פי מדותיו. כמו כן היתה מסיחתו בשאר מקומות שלא לחייסר שלא יקבלו כבגדים דבר לבישתן מן השמן שעל לחלס שלא ס"מ שלא היה שם מסיחה קודם שלבשם לא על כבגדים ולא עליהם לבגד מסיחת הכלים כל כלי ולכלי טעון מסיחה בפני עצמו: (יב) ויגש את פר החטאת מתחלה לא נקרא פר חטאת פי' בשבשת שלומר על בגדים ולא על הכלים שלא נקרא מתחלתו פר החטאת עד לאחר שהוא פורט כל מעשיו שנאמר שנאמר לקח פר בן בקר וכו' ולבשהוא כתיב ואת בשר פרו וכו' חטאת הוא. וזה מן הסימנין שים בשהיה שלוי החטאות כי בכאן מתחלתו קרוי פר החטאת כדכתיב ויגש את פר החטאת ולפי יודע מה הועיל להזכירו: ולפי לכו יודעים שם חטאת לחכן ובניו היה וכו' כשהוא לומר קח את לחכן ואת פר החטאת שרי של לחכן שים שלוי שים חטאת הכבור היה לו להזכירו לחמר ואת כל העדה הקהל וכו' לכמר שבשה וקבנגס הקיבל כלחמר. וכיון שכלינו שבשר הקדימ' ושל עם לחכן למדנו כי של לחכן היו: ועוד נלמוד זה מן המיכה שנאמר ויסמכו לחכן ובניו את ידיהם על לחם שבר וכי יחיד ויחיד קומך על קרבנו ולחם של נבור שם נמיכי לחין שמיכה שם כל יחיד ויחיד קומך על קרבנו ולחם של נבור שם נמיכי לחין שמיכה הבא על כל המוות זקני העדה קומכין עליו ולפי לך שמיכה בקהל נבור על ידי לחכן שלא בשעיר המשתלח בלבד ובכי נמיכי שתי שמיכות בלבור ותו לא. ובכי לישתא בשמות [נג.] שלא ולפי מפני שקרבנותיו היו שלו שמכו עליהם וכן על שני הילים וסוקנו קרבנות לבור לקרבנותיו שם קרבנותיו טעונין שמיכה לפ קרבנות לבור טעונין שמיכה שם סוף קומך בקרבנותיו לפ שם קומכין בקרבנותיהם שלא כל יחיד ויחיד קומך על קרבנו ולחם של נבור שם נמיכי לחין וסקטר קרבנו לבור וכו' לומר שבשה זו שלמדנו בשעתם ונלמדה לדורות שכן מלינו בשמיכה זו על הלבור ומפני שחטאת זו שלישתא יחיד היתה וגם כן בשבשת לישתא לבור לכך שים חומה לקרבנות לבור. וכן היה יכול להקים חומה לישתא יחיד לפי שעשוה שמיכה בשעלים בזה שלא לפי שנדמה עליו לישתא לבור לשניהם. ומה שלמר שם זה סוף קומך על קרבנותיו לפ סוף קומך בקרבנות לבור לא מלינו דין זה שלא בשעיר המשתלח: ולשעשה שלמרה שם סוף קומך בקרבנותיו כך הם קומכין בקרבנותיהם ילמר על כל יחיד ויחיד קלמר כלומר המעלה: ויש מפרשים זה שנשפלת כי הלבור על כל יחיד ויחיד קלמר כלומר כמו שזה היה קרבן יחיד וסמך ידו על קרבנותיו כך כל הלבור קומכין לת ידיהם על קרבנותיהם שלא שהיחיד לפילו שקומך על קרבנו לא שכח הבור שהשתא יחיד שכח כשהשתא לבור למה השתא עלתה בזה שים תיה עומד בדבר (מה) שם היה לו לפתח הבית בפר הקטרת: (יז) ויקרב את חילב העולה ויסמכו מכאן למדנו שמיכה לעולה וכן שזריקה מכאן למדנו שזריקה בעולת חובה כל שלא כבר למדנו לחותם בשקומות לחכים בשכשת השתא ובשכשת שלא לומר לך כמו שלמדו לדורות כך למדו שלא בשתנה עניו יתי השעלים שעשה שים וכן כולם: ויש מפרשים בלו כי מכאן למדנו מעשה עולת חובה שהיה כמעשה עולת נדבה שלמעש"י שלמדנו שהיתה לפון לעולת חובה בשכשת השתא בתחלת שלר לו שזריקה ושמיכה ושתוחה ושהקטרה לא למדנו בשיהיו שלא מכאן שזו ולפי היתה עולת חובה לכך: ויש לומרים אין ניתוח בלא שפשט פי' לא מלינו כלילתה בשרק כהן מעשים: (יח) ויקטר משה את הנתחים ואת הראש ואת הפדר כמה שנאמר להלן ונתח אותו לנתחיו את ראשו ואת פדרו מיכן למדנו את הקרב ואת הכרעים ירחץ במים כמה שנאמר להלן וקרבו וכרעיו רחץ במים מיכן למדו ויקטר משה את כל האיל המזבחה כמה שנאמר להלן והקטיר הכהן המזבחה מיכן למדו עולה היא לריח ניחוח אשה וקרבו

מסרת התלמוד

[1] בק"ל פי' למלר כשהוא פורט את מעשיו כלומר כשלמר שהקריבו למר ויגש את פר החטאת ולפ כלבר החטאת נקרא פר החטאת על מעשה שנעשה גו שהיה נשרף ועורו ובשרו לפל מלך שבת על חטאת. פי' למר שלפל הקב"ה הכוחה לבב לפ היה לחכהן חטאת בשעשה הענל ע"כ לפ היה לחכהן חטאת לפל כשפורט מעשיו קלחו פר החטאת על חטאת הכוחים. ולפ לפנין פי' זה הכי גם בלוי לתיב חטאת הוא: [2] בק"ל גרס מכאן למה למר: [3] ע' קוכה (ל.): [4] צילקוט גרס כגי' דבינו ז"ל כל שלפ למר מג' שבשיות שלו לין מנהג לדורות כן הוא בשפיקשת והשבדל בין ג' המשתלות שהם כלמרו בלשון מיוב בלשון שלילה מוכה לעכוב לפל כשלומר בלשון שבילה לעכוב כלמרו כוב דבריס שלו בע' עולם ובע' חטאת ע' ק"ל:

אשה הוא לה' כמה שנאמר להלן אשה ריח ניחוח לה' אשה הוא לה' מיכן שכולם
ניתנים לאישים: (יט) [ויקרב את האיל השני [למה נאמר] והלא כבר (נאמר)
זיוג הכתוב שני אילים (והם) [זה] נגד זה אם כן למה נאמר ויקרב את האיל
השני שאם הביא פר ואחד מן האילים לא יצא ידי קידושם. שני אילים ולא
הביא פר לא יצא ידי קידושם. שני אילים ופר ולא הביא כל המצות לא יצא ידי
קידושם: (כ) איל המילואים שמושלם על הכל מלמד שהמילואים שלמים לאהרן
ולבניו ויסמכו את ידיהם על ראש האיל סמכו ידיהם עליו בשמחה ועשו יום
טוב. משל למי שפרע חובו ועשה יום טוב אף כך אהרן ובניו כיון שהשלימו
עבודת יום טוב וקידושיו עבודת כלים וקידושיו והביאו איל וסמכו ידיהם
עליו בשמחה ועשו יום טוב: (כא) וישחט ויקח משה מדמו שלשה דמים
האמורים בפרשה אין דומים זה לזה הראשון טעון שש מתנות. והשני שתים.
והשלישי שלש עשרה. לכך נאמר וישחט ויקח משה מדמו ויתן על תנוך
אוזן אהרן הימנית זה גדר האמצעי. ועל בהן ידו הימנית זו פרק האמצעי:
(כב) ויקרב את בני אהרן ויתן משה מן הדם על תנוך אזנם זה גדר האמצעי.
ועל בהן ידם הימנית זה פרק האמצעי: (כג) ויקח את כל החלב אין לך כל
דבר ודבר שאין בו מצוה למקום. פירות יש בהם מצות הרבה תרומה ומעשרו'
חלה וביכורים הלקט והשכחה והפיאה שערי בתים ושערי מדינות יש בהם
מצוה למקום שנאמר וכתבתם על מזוזות ביתיך ובשעריך: (כד) בגדים יש בהם
מצות למקום שנאמר לא תלבש שעטנז. טלית יש בה מצוה למקום. שנאמר
גדילים תעשה לך: (כה) בהמה טהורה יש בה מצוה למקום שנאמר כל הבכור
אשר יולד בבקרך ובצאנך הזכר תקדיש לה' אלהיך: (כו) בהמה טמאה יש
בה מצוה למקום שנאמר ופטר חמור תפדה בשה. חיה גדילה במדבר והעוף
הפורח באויר הזהיר עליהם הכתוב כשיבואו לידך לא יהו מחוסרים מצוה
שנ' איש איש מבית ישראל אשר יצוד ציד חיה או עוף אשר יאכל ושפך

את דמו וכסהו בעפר ושאר בהמה וחיה שלא פרט הכתוב שמם עשאם כלל
שלא יהו מחוסרים מצוה שנאמר אך כל חרם אשר יחרים איש לה' [קדשי
מקדש קדשי גבולים יש בהם מעלות על גב מעלות כיצד פרים הנשרפים
ושעירים הנשרפים אמר הכתוב יהי דמם ואימוריהם למזבח: (כז) עולה כולה
כליל אמר הכתוב יהי עורה מתנה לכהנים שלמים הנאכלים לבעלים אמר
הכתוב יהי דמם ואימוריהם למזבח לכך נאמר ויקח את החלב ואת האליה
ואת שוק הימין היתה תרומתן למזבח: (כח) ויתן את הכל על כפי אהרן ועל כפי
בניו. וכי כל הקרבנות ניתנים לידי הבעלים אלא ללמדך היאך משקים את
הסוטה ומטהרים את היולדות ומטהרים את המצורעים: (כט) וינף אותם
אהרן תנופה לפני ה' הוא הדין ללמדך תנופות הקרבנות. ויקח משה מעל
כפיהם הוא הדין ללמדך היאך כהן נוטל מנחה מעל ידי סוטה ומניפה:
(ל) מילואים הם לריח ניחוח מלמד שהמילואים קרואים ריח ניחוח והלא
דברים קל וחומר מלך בשר ודם קונה לו אוהב ועושה לו יום טוב. מלך מלכי
המלכים הקדוש ברוך הוא שהעמיד לו כהן על אחת כמה וכמה: (לא) ויקח
משה את החזה ויניפהו תנופה לפני ה' מלמד שאין הקב"ה מקפח שכר כל
בריה וכן הוא אומר מי גם בכם ויסגר דלתים ולא תאירו מזבחי חנם:
(לב) [ו]מאיל המילואים למשה היה למנה והרי דברים קל וחומר ומה אם מי
ששימש בכהונה גדולה שעה אחת נוטל לו חלק בכהונה גדולה המשמש
בכהונה לעולם על אחת כמה וכמה: (לג) ויקח משה מן הדם אשר על המזבח
ומשמן המשחה שלשה דמים האמורים בפרשה אין דומים זה לזה הראשון
טעון שש מתנות והשני שתים והשלישי שלש עשרה הראשון טעון זריקה
ומתן סביב הזאה וחיטוי יציקה וכפרה. והשני שתים זריקה ומתן סביב.
והשלישי שלש עשרה טעון שש מתן בהונות שלש באהרן ושלש בבניו ויש
אומרים תשעה שלש באהרן ושש בבניו ויש אומרים חמש עשרה
שלש

פירוש הראב"ד

וקבלו וכעיו ירמז מכאן למדו וכו' לין בכאן דקדוק מפני מה מניח פעמים
מבן בקר ופעמים מבן לאן ובכל לאמר כוח: (יח) ויקרב את האיל השני למה
נאמר וכלה כבר זיווג שני אילים זה עם זה אלא ללמדך שהמיסב מעכבין שאם
הניח אחד מן האילים לבדו לא יצא ידי קידושו פירוש לפי שהקרבנות נאכלו
נעשו לקדש האוכל ולקדש לאכול ובניו לכך לאמר שלא יצא ידי קידושו. וכן
בפר מעכב את האילים והאילים מעכבין את בפר: (ב) למה נקרא שיל האילים
שהאילים את בכל פירוש שהו שהם האילים מעכבין את העבודת של יום כי כוח היה
לאכזון: ויש מפרשים כי ממנו היה שלק למזבח ולאכזן ובניו ולנשים וכוח למזבח
שניתן לנשים. ומדמו כמו כן היה למזבח: והיה על אכזן ועל בניו בשבונות.
ויקמכו לאכזן ובניו את ידיהם וכו' מלמד שהמילואים שלמים לאכזן ובניו לפיכך
הכתוב ידיהם עליו שהשמה ועשו יום טוב כלומר לכך נעשו שיל האילואים בקוף
כדי שיהיה בו כאדם שהוא בעבודת המלך ולבקוף תיקן לו המלך שעורה יפה
כדי שיהיה ממנה. וכתי ליתא לקמן. שלשה מיני דמים האמורים בפרשה' ליתא
לקמן בשמעתא: (כא) תנוך אזנו זה גדל שהמצוי תנוך שמע ומצוך תוך וגמוך.
אי נמי מלשון נכיס כמו שכר מן הגורן שעט ושלשה גדלים יש בתוזן שהם
כמו לוגיי כלים ושלישי יש מלשון על שפני שהוא עלוי בתוך שתוזן שילכך
ליזו נותן אלא על שהמצוי. ועל בהן ידו זה פרק שהמצוי. נלמה לי שלמדו
אותו מן התנוך שגדל שהמצוי נקרא עלי: (כג) ויקח את שהלב ואת שהליה
אין לך דבר ודבר שאין בו מצוה למקום כלומר כמו שהזיזו בשאר דברים שכל
שהתנות שהקב"ה נותן לאדם לוט עליו שיעשה ממנו מצוה למקום כך שהמילואים
נעשו" שהן נאכלין לבעלים שהרים משה אלא לעולם שהיו מקטירין לפניו:
קדמי מקדם כולם יש להם מעלות על גבי מעלות כילד פרים שהשרפים ושעירים
שהפרים וכו' פי' שהמקודם שהשה שהלב כי אלו היו מקודשים מכולם אלא
היה דהם כלום לכהנים ולא לבעלים: שעולה לעשו" שהכולה כליל עורה לכהנים.
שהאילים לעשו משה שהיו כולם לבעלים חוץ מן הדם ושהיתרין שהיו למזבח
ומזבח ושוק לכהנים לכך נאמר ויקח את שהלב ואת שהליה וכו' ואת שוק הימין
זו היתה תרומתה למזבח נאמר על שהלב ושהיתרין ושוק הימין שהיה תרומה
לכהנים וכן שהאילים שהרים ומזבח כאלו כן אלא שאותו מזבח שהיה למשה:
(כח) ויתן הכל על כפי אהרן ועל כפי בניו וכי כל שהקרבנות נתנין
לידי בעלים אלא ללמדך וכו' נלמה לי לעל הכל אות מתנים למה שולך
שהכתוב נומר הכל וכי שאר קרבנות נתנו לידי בעלים שהילואים ולדורות כאלו
כן אלא אין נותנין אוץ מן שהדם ואיל מזיר ושהאילים אלא למה כאן לשהנופה

לאכזן שהיה על כפי בעלים ואינה שהאילים כזו ואין שהנופה שהנשה שהנופה ושהנופה
לאשה שהיה שהנופה לאכזן ובניו את ידיהם וכו' ולמה לאמר לכך נאמר ומעשים שהאילים.
נלמה לי ידעתי למה שלא נאמר ואין לו לכהן שהיה לאכזן ובניו לאכזן שהיה לפי שהכל שהקרבנות נאכלין
שהאילים נאכלין לכהנים ואין לו שהיה

שלש באהרן ושתים עשרה בארבעה בניו שנאמר אלא שמות בני אהרן המשוחים אשר מילא ידם לכהן ושעון זריקה לגבי מזבח: (לד) שעון שש הזאות שלש באהרן ושלש בבניו ויש אומרים תשע שלש באהרן ושש בבניו ויש אומרים חמש עשרה שלש באהרן שנים עשרה בבניו. ויז על אהרן ועל בגדיו ועל בניו ועל בגדי בניו הא למדת שלא שלם קידוש אהרן ובניו אלא בהזאת הדם: (לה) ויאמר משה אל אהרן ואל בניו בשלו את הבשר פתח אהל מועד כמה שנאמר להלן ואכל אהרן ובניו את בשר האיל ואת הלחם אשר בסל וכתיב והנותר בבשר ובלחם באש תשרופ׳ מלמד שהמילואים מותרים לשריפה: (לו) ומפתח אהל מועד לא תצאו שבעת ימים ׳מיכן אמרו בעשרים ושלשה באדר קרבו מילואי׳ עשרים ושלשה ושבעה הרי שלשים באחד בניסן שלמו מילואים כי שבעת ימים ימלא את ידיכם כל שבעה ימי המילואים היה משה מעמיד את

פירוש הראב״ד

כהן קניב וכהן נאמר קניב ס״נ שנתן ממנו מתנות כעין העולה: ואיני יודע אם שתי מתנות שהן לקבוע על הקכנות כמו שעשה שעשה לו שעה למעה מן שהיקבל כעין העולה ממנו: ומתן קניב הוא על הקכנות לכפר עשה נראה לי כי על שהזאה שהזה מן הדם לאשר על המזבח על בגדי לכהן ועל בגדי בניו ושים שם הדם שעשה: חיטוי נראה לי שנתן על המזבח משנה יתירה כדי לעשות. וכן הוא לומר בפרשת צוו ופר חטאת תעשה ליום הכפורים ושעשה על המזבח בפרך עליו. משמע משכח לחיטוי למוד וכפרה למוד. יניקה היה ליקוד. וכפרה היה כפרה יתירה שפירשו למעלה שנתן לכפרת המזבח עליהו מן הגזל: ולפי הענין הזה שפירשו כאן שם שלמד למעלה הוא היה שומע שהיה זורק לין נרין לפרש זריקה משם שלשים ושתי פעמים בתורה שפירשו כאן: ומלאתי שעד לפירוש הזה ממה שלמד ניחזקאל המלואים שהקריבו ניתי עזרא ושהם עתידין להקריב דכתיב חלב מוקות המזבח ניום העשותו וכו׳ ונתת על הכהנים ועל הלויים פר בן בקר לחטאת ולקחת מדמו ונתת על לרבע קרנותיו ועל לרבע פנות העזרה ועל הגבול סביב וחטאת אותו וכפרתו: לרבע קרנותיו כפשוטו. לרבע פנות העזרה זהו קונב שלא הגבול סביב זה מקום הקרנות שרי שלא וחיטוי וכפרה שרי ממש. וזהה מן הדם ומן השמן אשר עליו על לחכן וניו היה יתירה כאן. שרי כאן שם. ושאני אתיס זריקה ומתן קניב. פי׳ שאני שוה הם לין העולם: ואיני יודע מה היה זריקה זו מוץ ממתן קניב וגדה העולם מה זריקה היתה כי אם שתי מתנות שהן לרבע כדכתיב בפרך ויקרא וזרקו בני לחכן את דמו על המזבח קניב: ומעתה שוה למד קניב קניב מן חטאת חמור למעלה לומר שהן ומזר ומתן ושוה חטאת שעה היתה וזהו שאמר למעלה נלמדה לפעמים כלומר דבריס היו הם שלא נהגו חלה לפעמים ודבריס שנהגו לדורות: מ״מ דברי תימה הם שהרי בפרך ויקרא חלה למדין עולה קניב מכאן ולה לענין שיעשה הדם עולה שום שידום חלה שתי מתנות בלבד: וחה נאמר כי היה שיהום הפרשים והיה לחיות יניקה ומתן קניב כמו שהנהגו למעלה. על כל זה קשה לי למה הקדים יניקה שיהוד למתן קניב: והשלישי שלם שעשה שלישי הוא לין המילואים שים משה הנהגו שלם שהכן ושלם נבניו. שלם שהכן בין תוך לחזו והנהגות ידו וכגלו היותיה ושלם נבניו: גם זה לא ידעתי משו למה לא שהג נבניו כי הם שלם וחה נאמר כי לא שהג חלה שהיה לחד יש לומר שעשה שהכן שלם נבניו: שלם שהכן ושהים עשהם נבניו חלבע. שנאמר חלה שמות בני לחכן שכתבים השמות שהם עשה חלה יש לכהן: ומוזר זה על המקרא העליון שהזכיר לת כולן נמלה שכולן שוין ושעון זריקה לגבי מזבח כפשוטו: ואיני תמה הם למד הם העולם קניב קניב מדם שהר לחדם זו שתנות יתירות למה לא למד הם המילואים קניב קניב משם לחדם זו. גם להגהת השהר שהגהנו נראה זריקה למה לא שהג חלה הוא כמו כן הדם המילואים. ולפשהר חלה היה ממנו הם ליקוד משני לבני שתנות שהר שולהן עשהו שם חלה לעשות שלום הדם העולה: שעון שם הזהות פירוש שן השמן ושן הדם שהיו מזבח הזה על לחכן ועל בניו ועל בגדי בניו: חלה שהכן גם זה לא ידעתי למה ומה הם השלם שעל לחכן הם שהג לחכן לחת חלה ושעל בגדיו לחתת לין כהן חלה שתים. ולה שהג שהם לבגדיו שהים חלה שהנה בגדים היו לו למה היה משהון שהים. ומעתה היתה זהת לבגדי זהב ולחתת לבגדי לבן: חלה לבניו שם משהם חלה היה לשם חלה בגדי זהב: חלה לפי הענין הזהה לי חלה חיתה הזהה זו על הבגדים ממש חלה על התוך ועל הבהונות כמו שהשג חותם לדם היל המילואים. וכן דם היל העולה לה השג מלו כולם חלה זריקה ומתן קניב לו יניקה ומתן קניב לחגהת השהר לפעמים: ומ״ל שרלוי להגיה דם העולה הזהה חתת זריקה: ונלמד הבני שהים הזהה ומתן קניב. והזהה זו היה הזהה שהזכרנו לדם שהשת ושפיכת כהן: נשאר לנו לפרש למה לא שרט ובזוהותיו כמו שפרט כהן דם היל המילואים. ונקוטיל זו יש לחתץ חותה מפני שהוא דם הנפש שלקח מעל המזבח להזות על לחכן ועל בגדיו מדם היל המילואים היה לא כתן ממנו ליקוד מפני הבזיונות כמו שלמדנו למעלה ועל כן לא הוזכרו בפרטות כמו שהוזכרו דם היל המילואים. והמקום יהיל עיניכם בחותה וידברנו בדרך יפרה: (לד) ויז על לחכן ועל בגדיו וכו׳ ויקדש לת לחכן ולת בגדיו וכו׳ הת למדת שלא נשלם קידש לחכן ובניו שלא דם הזהה זה הזכיר הקידוש: מלמד שהיל המילואים מותריס לשרפה [פג.] ולמילואים ולזבח הסלמים מה מילואים שרי לחיל בחוטת פג׳ החודש ולין בעלי חיים מותרין לשריפה פי׳ משום דכתיב בחילואים וכהוא בזבח וכלבם הלא חשבינו. ה״ל הבשר שותו לשריפה לבל שותר שעל חיים כגון מי שהשרים שרי חשמות לחתת. ולו שהשרים חשמו ולבל והקריב לחל הכהנים שהם שמיני למעלה נלמדה לפעמים כלומר דבריס היו הם שלא נהגו חלה לפעמים ודבריס שנהגו לדורות: מ״מ דברי תימה הם שהרי בפרך ויקרא חלה למדין עולה קניב מכאן ולה לענין שיעשה הדם עולה שום שידום חלה שתי מתנות בלבד: וחה נאמר כי היה שיהום הפרשים וסיה לחיות יניקה ומתן קניב כמו שהנהגו למעלה. על כל זה קשה לי למה הקדים יניקה שיהוד למתן קניב: והשלישי שלם שעשה שלישי הוא לין המילואים שים משה הנהגו שלם שהכן ושלם נבניו. שלם שהכן בין תוך לחזו והנהגות ידו וכגלו היותיה ושלם נבניו: גם זה לא ידעתי משו למה לא שהג נבניו כי הם שלם וחה נאמר כי לא שהג חלה שהיה לחד יש לומר שעשה שהכן שלם נבניו: שלם שהכן ושהים עשהם נבניו חלבע. שנאמר חלה שמות בני לחכן שכתבים השמות שהם עשה חלה יש לכהן: ומוזר זה על המקרא העליון שהזכיר לת כולן נמלה שכולן שוין ושעון זריקה לגבי מזבח כפשוטו: ואיני תמה הם למד הם העולם קניב קניב מדם שהר לחדם זו שתנות יתירות למה לא למד הם המילואים קניב קניב משם לחדם זו. גם להגהת השהר שהגהנו נראה זריקה למה לא שהג חלה הוא כמו כן הדם המילואים. ולפשהר חלה היה ממנו הם ליקוד משני לבני שתנות שהר שולהן עשהו שם חלה לעשות שלום הדם העולה: שעון שם הזהות פירוש שן השמן ושן הדם שהיו מזבח הזה על לחכן ועל בניו ועל בגדי בניו: חלה שהכן גם זה לא ידעתי למה ומה הם השלם שעל לחכן הם שהג לחכן לחת חלה ושעל בגדיו לחתת לין כהן חלה שתים. ולה שהג שהם לבגדיו שהים חלה שהנה בגדים היו לו למה היה משהון שהים. ומעתה היתה זהת לבגדי זהב ולחתת לבגדי לבן: חלה לבניו שם משהם חלה היה לשם חלה בגדי זהב: חלה לפי הענין הזהה לי חלה חיתה הזהה זו על הבגדים ממש חלה על התוך ועל הבהונות כמו שהשג חותם לדם היל המילואים. וכן דם היל העולה לה השג מלו כולם חלה זריקה ומתן קניב לו יניקה ומתן קניב לחגהת השהר לפעמים: ומ״ל שרלוי להגיה דם העולה הזהה חתת זריקה: ונלמד הבני שהים הזהה ומתן קניב. והזהה זו היה הזהה שהזכרנו לדם שהשת ושפיכת כהן: נשאר לנו לפרש למה לא שרט ובזוהותיו כמו שפרט כהן דם היל המילואים. ונקוטיל זו יש לחתץ חותה מפני שהוא דם הנפש שלקח מעל המזבח להזות על לחכן ועל בגדיו מדם היל המילואים היה לא כתן ממנו ליקוד מפני הבזיונות כמו שלמדנו למעלה ועל כן לא הוזכרו בפרטות כמו שהוזכרו דם היל המילואים. והמקום יהיל עיניכם בחותה וידברנו בדרך יפרה: (לד) ויז על לחכן ועל בגדיו וכו׳ ויקדש לת לחכן ולת בגדיו וכו׳ הת למדת שלא נשלם קידש לחכן ובניו וכו׳

את המשכן כל בוקר ובוקר מקריב קרבנותיו עליו ומפרקו בשמיני העמידו ולא פירקו רבי יוסי ברבי יהודה אומר אף בשמיני העמידו ופירקו: (לז) כאשר עשה ביום הזה צוה ה' למיכן אמרו שבעת ימים קודם יום הכפורים מפרישין כהן גדול מביתו ללשכת פרהדרין. וכשם שמפרישים כהן גדול מביתו כך מפרישים כהן השורף את הפרה מביתו. [ב]ולמה מפרישים שבעה שמא תמצא את אשתו ספק נידה וידחה כל שבעת הימים צוה ה' לעשות לכפר עליכם אמר להם כפרה זו תכפר עליכם עד שיחיו המתים: (לח) ופתח אהל מועד תשבו יומם ולילה שבעה ימים ושמרתם את משמרת ה' והרי דברים קל וחומר ומה אם מקיים דברי בשר ודם המקום מקבלו. המקיים דברי המקום על אחת כמה וכמה. ויעש אהרן ובניו ששים ושמחים כששומעים דברים לקבל מפי משה כשומעים מפי הקדוש ברוך הוא לכך נאמר ויעש אהרן ובניו את כל הדברים אשר צוה ה' ביד משה כדי השליח לשולחיו כדי המצוה למי שנצטוה:

פירוש הראב"ד

ומטעם סדמן סיס כמו כן מעמידו ומפרקו. ובשעת שמיעת המיד מוזר ומעמידו ועושה כסדר שלמטן נמלו שלש העמדות בכל יום ושלש פירוקין מוץ מיום שביעי למען דאמר בשמיני לא נתפרק כלומר די לו בעמידת שלילה לעבודת שלילה ולומה שהעמיד משלמת ליום נמלו פירוק אמד שסק מן שהעמדות נמלו כ"ף העמדות ופרקו בלילי שמיני קאמר כי בלילי שמיני העמידו וקסבר ק' יוסי בר יהודה אומר בלילי שמיני העמידו ופרקו בלילי שמיני קאמר כי בלילי שמיני העמידו וקסבר ק' יוסי בר יהודה שהקמת לילה שלולה לעבודת היום. ושעשה מן שהקים שלמכו ויכלו את הימים שהיו שבעת ימים שלימים יום ולילו עמו גם יש עוד לטולית זה שעשה מביום כלות משה לסקים את המשכן דמשמע ביום כלו שקמותיו ולא בלילה. וביהולמי שכי קא משיב ליה שהקמות ופירוקין כדשבינא: (לז) כאשר עשה ביום הזה צוה ה' לעשות לכפר עליכם ולו מעשה יום שכפורים. מכלן לאמרו שבעת ימים קודם יום שכפורים היו מפרישין כהן גדול וכו' כדלתים' נמש' יומא פ"ל [ג.] ולומה מפרישין לומו שבעת ימים שלש תמלת לשתו כדם שפק כדם וכו' ובמש' יומא [ז.] פריך למה מפרישין למה מפרישין כדלמכן כלומ' שכי שמכנו את השעשה מן המקרא שלמרנו למעלה. ולא מביתו למה פירש ימים מעטו עד שמוך לעבד "ש ויעבוד ויישן בלשכת פלהדרין שכרי קיים ופתח לשל מועד תשבו יומם ולילה שבעת ימים וכו' ולא שמא תמות לשתו וכו' ובומא [ג.] פריך למה יום שכפורים היו מפרישין כהן גדול וכו' כדלתים' נמש' יומא פ"ל [ג.] ולומה מפרישין לומו שבעת ימים שלש תמלת לשתו כדם שפק כדם וכו' ובמש' יומא [ז.] פריך למה מפרישין למה מפרישין כדלמכן כלומ' שכי שמכנו את השעשה מן המקרא שלמרנו למעלה. ולא מביתו למה פירש ימים מעטו עד שמוך לעבד "ש ויעבוד ויישן בלשכת פלהדרין שכרי קיים ופתח לשל מועד תשבו יומם ולילה שבעת ימים וכו' ולא שמא תמות לשתו וכו' וב

ביום השמיני קרא זה אחד מן הכתובים שצריך לדרוש נאמר כאן וידי ביום השמיני ונאמר להלן ויהי ביום השלישי [א]אין אנו יודעים אם שלישי לשבת אם שלישי למנין כשהוא אומר כי ביום השלישי ירד ה' לעיני כל העם על הר סיני ויהי ביום השלישי בהיות הבוקר הוי אומר שלישי למנין שהוא ששה בחודש. וכאן נאמר ויהי ביום השמיני אין אנו יודעים אם שמיני למנין אם שמיני לחודש כשהוא אומר כי שבעת ימים ימלא את ידכם הוי אומר שמיני למנין ולא שמיני לחודש [ב]אותו היום נטל עשר עטרות ראשון למעשה בראשית. ראשון לנשיאים. ראשון לכהונה. ראשון לעבודה. ראשון לירידת האש. ראשון לאכילת קדשים. ראשון לאיסור הבמות. ראשון לראשי חדשים. ראשון לשכון שכינה בישראל. ראשון לברך את ישראל: (ב) קרא משה לאהרן ולבניו לפי שכיבדו המקום תחילה לאהרן. אף משה כיבדו בסוף. ומנין שכיבדו תחילה לאהרן שנאמר ועלית אתה ואהרן עמך אף משה כיבדו בסוף שנאמר קרא למשה לאהרן ולבניו ואחר כך לזקני ישראל: (ג) ויאמר אל אהרן קח לך עגל בן בקר לחטאת מלמד שאמר לו משה לאהרן אהרן אחי אע"פ שנתרצה המקום לכפר על עונותיך צריך אתה ליתן לתוך פיו של שטן שלח דורון לפניך עד שלא תיכנס למקדש [ג]שמא ישנאך בביאתך למקדש ושמא תאמר אין צריך כפרה אלא אני. והלא אף ישראל צריכים כפרה שנאמר ואל בני ישראל תדבר לאמר קחו שעיר עזים לחטאת וכי מה ראו ישראל להביא יותר מאהרן. אלא אמר להם אתם יש בידכם בתחילה ויש בידכם בסוף. יש בידכם בתחילה וישחטו שעיר עזים. ויש בידכם בסוף עשו להם עגל מסכה. יבא שעיר עזים ויכפר על מעשה עזים. יבא עגל ויכפר על מעשה עגל: (ד) ושור ואיל לשלמים לפי שנדמית עבירה לשני מינים שנאמר עשו להם עגל מסכה ולהלן הוא אומר וימירו את כבודם בתבנית שור אוכל עשב. יבוא שור ויכפר על מעשה שור. יבוא עגל ויכפר על מעשה עגל. תדעו שנתרצה המקום לכפר על עונותיכם עבירה שאתם מיראים ממנה כבר נזבחה לפני המקום שנאמר לזבוח לפני ה'. אמרו ישראל לפני משה וכי היאך מקלסת מדינה את המלך ואינה רואה פני המלך אמר להם על מנת כן כי היום ה' נראה אליכם: (ד) ויקחו את אשר צוה משה בזריזות. ויקרבו כל העדה ויעמדו לפני ה' קרבו כולם בשמחה ועמדו לפניו. ומשל למלך שכעס על אשתו והוציאה. לאחר ימים נתרצה לה מיד חגרה מתניה קשרה כתיפיה והיתה משמשת אותו יותר מדאי. אף כך ישראל כיון שראו שנתרצה המקום לכפר על עונותיהם קרבו כולם בשמחה ועמדו לפניו לכך נאמר ויקרבו כל העדה ויעמדו לפני ה': (ה) ויאמר משה זה הדבר אשר צוה ה' תעשו אמר להם משה לישראל אותו יצר הרע העבירו מלבבכם. ותהיו כולכם ביראה אחת ובעצה אחת לשרת לפני המקום כשם שהוא יחידי בעולם כך תהא עבודתכם מיוחדת לפניו שנאמר ומלתם את ערלת לבבכם. מפני מה כי אני ה' אלהיכם הוא אלהי האלהים ואדוני האדונים עשיתם כן וירא אליכם כבוד ה': (ו) ויאמר משה אל אהרן זהו שאמר הכתוב משה ואהרן בכהניו ושמואל בקוראי שמו קוראים אל ה' והוא יענם בעמוד ענן ידבר אליהם מלמד ששלשתן שקולים זה כזה: (ח) קרב אל המזבח משל למה הדבר דומה למלך בשר ודם שנשא אשה והיתה מתבישת מלפניו ונכנסה אחותה אצלה אמר לה על מה נבנסת לדבר זה אלא שתשמשי את המלך הגיסי דעתיך ובואי ושמשי את המלך. כך אמר משה לאהרן אהרן אחי על מה נתבחרת להיות כהן גדול אלא שתשרת לפני הקדוש ברוך הוא הגיס דעתך ובוא ועבוד עבודתך. [ד]ויש אומרים היה אהרן רואה את המזבח כתבנית שור והיה מתירא ממנו וא"ל משה אחי לא ממה שאתה מתירא ממנו. הגיס דעתך וקרב אליו לכך נאמר קרב אל המזבח: (ט) ויקרב אהרן אל המזבח בזריזות. וישחט את עגל החטאת אשר לו. בקרבנו התחיל תחילה. ויקרב את קרבן העם משנפנה מקרבנותיו. בא לו לקרבן העם תדע שקרבנו מכפר יותר מקרבן העם. שקרבן העם אינו מכפר

על

פירוש הראב"ד

וידי ביום השמיני אין אנו יודעים אם למנין שבעת ימים אם פרישה. או שמא לימי השבת או לימי המלואים. כשהוא אומר היו נכונים לשלשת ימים וכו' ואומר ויהי ביום השלישי בשית הנקר שור שלישי למנין הפרישה. נלמוד לי מדכתיב השלישי משמע לידוע למנין שהזכירו. ואם לימי השבת או לימי המלואים קשמר שרי לה שזכרו כלל. וכן ביום השמיני משמר שאמר כי שבעת ימים ימלא לת ידכם. וכתיב ויהי ביום השמיני למנין לידוע קשמר ולעניין המפורש בפרשה לעניל ושוח שמיני למילואים: לשמעון למעשה בשלשת פי' לשמ שבעת ימים. ולישי יודע מסיכן לו זה שלא מדכתיב בשמונת ויהי המקריב ביום השלישי קשמעון לת קרבנו. משמע שלשמעון לידוע שהיה עושה לקריב דכתיב מדלא כתיב בשלשתם. ומשיחים ודלי בשמיני למילואים שהשלו לשקריב דכתיב ויהי ביום כלות משה לשקים לת המשכן לסיימו בשמר שכלו כל שקמותיו מה דכתיב תמן ויקריבו בשלי יקרבן וכו' וזשו לשמעון לבשיחים: לשמעון לעבודה פי' לעבודת לגור כדשמר עושה בו ביום שקריבו תמידין ומוספין של שם שהם וכן מלינו בשפה' שלושי שבעת ימים תכפר על המזבח ויהי שמזבח קדש קדשים. וזה משה תעשה על המזבח כבשים בני שנה שנים ליום תמיד משמע שמר שבעת ימים שיהיו קדושת המזבח תעשה על המזבח כבשים וכו' ובפרש' עשיים בכל ימי המילואים לת תמלא עשיית שתמיד שכל בשמיני כתיב מלבד עולת השבת: לשמעון לשכילת קדשים פי' לשמעון לשכילת קדשי קדשים כגון חטאות ושילי מנחות שהם לשקריבו לזריק שלא קרבו בשמות: (ב) לפי שכבדו שמקום לשמעון שמעשה דכתיב קח לת שמעון ולת בניו: (ג) קח לך עגל וכו' כלומר, לכפר על מעשה העגל וכשלת' לו קח לך עגל תמים ולשמר בלבו וכי שין לכיך כשהיה על מעשה העגל שלא לשי בלבד ושלא כל ישראל לריכין כשהיה לשי לו

על

מסרת התלמוד

[א]גי' הילקוט שם שלישי למנין שם ג' לשבת שם ג' למלא: [ב]שבת (פז.) ועי"ש בשום' ד"ה לשמעון שהביאו הגי' כאן שמיעת לשון שמקום שכילת קדשים: [ג]גי' שקלא שפרים כאן שמא ישכחך לשמלא שמלאך למקדש וכפי' הכתב"ן על המורם גרם שמא ישתיך בביאתך למקדש ושיל הגי' המיוחסת: [ד]גי' הכתב"ן במדרש זה לא תירא ממה שאתה מתירא ופי' בעשה הדבר שאהרן קדוש ה' לא היה לו מעל זולתי מעשה העגל ושיה שהעל ההוא קנוע במחשבתו תמיד ושיה כדמה לו כאלו לוקח עגל שם מעכב בכפרותיו עי"ש:

על הכהנים. וקרבנו מכפר על ידו ועל יד העם שנא' ועשה את חטאתך ואת עולתך וכפר בעדך ובעד העם ועשה את קרבן העם וכפר בעדם וישחטהו ויחטאהו כראשון. מה הראשון טעון חיטוי אף זה טעון חיטוי. [ה]מה הראשון טעון שתי מתנות שהם ארבע אף זה טעון שתי מתנות שהם ארבע: (ט) [ו]ויקרב את העולה ויעשה כמשפט מה עולה טעונה הפשט ונתוח אף זה טעון הפשט ונתוח מה עולה כולה כליל לאישים אף זו כולה כליל לאישים. מה עולה עומד בצד המזבח וזורק. אף זו עומד בצד המזבח וזורק מה עולה פקעו איבריה מעל המזבח מחזירם למערכה. אף זו פקעו איבריה מעל המזבח מחזירם למערכה: (יא) ויקרב את המנחה וימלא כפו ממנה נאמר כאן מילוי ונאמר להלן מילוי [ז]מה מילוי האמור להלן מלא קומצו אף מילוי האמור כאן מלא קומצו. ומה מילוי האמור להלן קמץ ועלה בידו צרור או גרגיר מלח או קורט של לבונה פסול. אף מילוי האמור כאן קמץ ועלה בידו צרור או גרגיר מלח או קורט של לבונה פסול: (יב) ויקטר על המזבח מלבד עולת הבוקר מה זה בא ללמדנו אם ללמד שאם לא מצא מנחה יביא בהמה כבר נאמר ויקרב את העולה. ויעשה כמשפט. אם כן למה נאמר ויקטר על המזבחה מלבד עולת הבוקר. מלמד ששתי מנחות היו שם אחת עם העולה ואחת בפני עצמה: (יג) וישחט את השור ואת האיל זבח השלמים אשר לעם מכאן למדו שלמים לצבור. ואת החזות ואת שוק הימין הניף אהרן תנופה להגיד גדולתו של אהרן

פירוש הראב"ד

שלמך לו ממש עשה לת מעשתך ולת עולתך ולת פיכם לו כיולך יעשה וסוף כלך ועשה ולת סולכך לעשות כיולך לעשה שמע מינה כי על כל שלר פר שעשת שלקריב ממש בשבעת ימי המילואים כן עשה לשכן על שעשת לשמר לו: וכבר למדנו למעלה כי מלש שפר נתן ע"ג המזבח מתנות יתירות מוץ ממתן לחבע קלנות וכש שיטוי ושתי מתנות שכן לחבע: וטיל הזריקה שלמך למעלה: ולחי תמם למם לת משב כמו כן שבפרש שנתן מדמו של פר מתנה יתירה לכפרת גזל המזבח כמו שכתבנו למעלה. ולימשר שלת נעטוה על כפרה זו לשל שבעת ימים בלבד לכתיב תכפר על המזבח שבעת ימים ממש כפרת המזבח כמו שכתבנו למעלה. ולמה שבעת ימים כפרת המזבח ולא יותר אלא משום שבעת ימי המילואים שהיו מקריבין קרבנות לכפרת המזבח ולא יותר. וכבר למדנו למעלה שהמזבח מוץ מכבש שמיד בקריבו שלמך בפיכופו קמץ לכפרת המזבח. ונלמד כי כבש נלמך למעלה שהוא מיוחד לכפרת המזבח. ומלמד כי כבש נלמך מלבד עולת הבוקר שהיא מתמדת ומלמד כי שתי מתנות שהיו שם לשני כבשים שהקריבו לשל עולת הבוקר לכפרת המזבח. וזו שנאמרת היא יפה שנאמר בה ממנה נאמר כי מלשתי פם כך ל"ב למה נאמר מלבד עולת הבוקר אשר העלו לכפר על המזבח שאם לא מצא מנחה יביא בהמה כבר נאמר ויקרב את העולה. ויעשה כמשפט. אם כן למה נאמר ויקטר על המזבחה מלבד עולת הבוקר. מלמד ששתי מנחות היו שם אחת עם העולה ואחת בפני עצמה: (יד) וישחט את השור ואת האיל זבח השלמים אשר לעם מכאן למדו שלמים לצבור. ואת החזות ואת שוק הימין הניף אהרן תנופה להגיד גדולתו של אהרן

פירוש הראב"ד

שלמך לו ממש עשה לת מעשתך ולת עולתך ולת פיכם לו כיולך יעשה וסוף כלך ועשה ולת סולכך לעשות כיולך לעשה שמע מינה כי על כל שלר פר שעשת שלקריב ממש בשבעת ימי המילואים כן עשה לשכן על שעשת לשמר לו: וכבר למדנו למעלה כי מלש שפר נתן ע"ג המזבח מתנות יתירות מוץ ממתן לחבע קלנות וכש שיטוי ושתי מתנות שכן לחבע: וטיל הזריקה שלמך למעלה: ולחי תמם למם לת משב כמו כן שבפרש שנתן מדמו של פר מתנה יתירה לכפרת גזל המזבח כמו שכתבנו למעלה. ולימשר שלת נעטוה על כפרה זו לשל שבעת ימים בלבד לכתיב תכפר על המזבח שבעת ימים ממש כפרת המזבח כמו שכתבנו למעלה. ולמה שבעת ימים כפרת המזבח ולא יותר אלא משום שבעת ימי המילואים שהיו מקריבין קרבנות לכפרת המזבח ולא יותר. וכבר למדנו למעלה שהמזבח מוץ מכבש שמיד בקריבו שלמך בפיכופו קמץ לכפרת המזבח. ונלמד כי כבש נלמך מלבד עולת הבוקר שהיא מתמדת ומלמד כי שתי מתנות שהיו שם לשני כבשים שהקריבו לשל עולת הבוקר לכפרת המזבח. וזו שנאמרת היא יפה שנאמר בה ממנה נאמר כי מלשתי פם כך ל"ב למה נאמר מלבד עולת הבוקר אשר העלו לכפר על המזבח שאם לא מצא מנחה יביא בהמה כבר נאמר ויקרב את העולה. ויעשה כמשפט. אם כן למה נאמר ויקטר על המזבחה מלבד עולת הבוקר. מלמד ששתי מנחות היו שם אחת עם העולה ואחת בפני עצמה: (יד) וישחט את השור ואת האיל זבח השלמים אשר לעם מכאן למדו שלמים לצבור. ואת החזות ואת שוק הימין הניף אהרן תנופה להגיד גדולתו של אהרן

מסרת התלמוד

[ה]בק"ח גרסי כאן מה הראשון טעון ד' מתנות על ד' קרנות לף כי הראשון הוא העגל שלו ומשפטו מפשט מטעמו לילו טעון שלש ד' מתנות על ד' קרנות: [ו]פי' בראב"ד כמשפט עולם נדפס עי' ויקרא (ב:): [ז]כי היקוט לפסך מה מילוי האמור כאן קמץ ועלה בידו וכו' ועי' שפרא פ' ויקרא מכילתא דנדבה פ"ח:

אהרן ושל בניו שבשעה קלה למדו שבעה עבודות שחיטה וקבלה זריקה והזאה וחיטוי יציקה וכפרה: (יז) ויהי ביום השמיני הוא יום שמיני לקדושת אהרן ובניו. או יכול שמיני בחדש כשהוא אומר ויהי בחודש הראשון בשנה השנית הוקם המשכן מלמד שבראש חדש הוקם המשכן. יכול הוקם בראש חודש ושרתה שכינה בשמיני בחודש. תלמוד לומר וביום הקים את המשכן כסה הענן. מלמד שביום הוקם המשכן [ב]בו ביום שרת שכינה על מעשה ידי אהרן. שכל מעשה שבעת ימי המילואים היה משה משמש ולא שרת שכינה על ידו. עד שבא אהרן ושימש בבגדי כהונה גדולה ושרתה שכינה על ידיו שנאמר כי היום ה' נראה אליכם: (טו) [ג]מה תלמוד לומר ויהי מלמד שהיתה שמחה לפניו במרום ביום שנבראו בו שמים וארץ: במעשה בראשית הוא אומר ויהי ערב ויהי בוקר וכאן הוא אומר ויהי ביום שכילו ישראל את מלאכת המשכן בא משה וברכם. שנאמר וירא את כל המלאכה ויברך אותם משה [מה ברכה ברכן אמר להם תשרה השכינה במעשה ידיכם רבי מאיר אומר כך ברכן ה' אלהי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים והם אמרו לו ויהי נועם ה' אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו. ועל אותה שעה הוא אומר [ד]צאינה וראינה בנות ציון. בנים המצויינים במלך שלמה במלך שהשלום שלו בעטרה שעטרה לו אמו זה אהל מועד שמצויר בתכלת ובארגמן ובתולעת השני ובשש. אמו אין אמו אלא ישראל שנאמר ולאומי אלי האזינו: (טז) ביום חתונתו ביום ששרתה שכינה בבית וביום שמחת לבו ביום שירדה אש חדשה מפרום וליחכה על המזבח את העולה ואת החלבים:

(יז) וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם באותה שעה זכה במתנות כהונה וזכה בנשיאות כפים לו ולדורותיו עד שיחיו המתים: (יח) וירד מעשות החטאת והעולה והשלמים משנפנה מקרבנותיו ירד לו מן המזבח בשמחה: (יט) [ה]ויבא משה ואהרן אל אהל מועד כיון שראה אהרן שקרבו כל הקרבנות ונעשו כל המעשים ולא ירדה שכינה לישראל היה עומד אהרן ומצטער אמר יודע אני שבעם עלי המקום בשבילי לא ירדה שכינה לישראל כך עשה לי משה אחי שנכנסתי ונתביישתי ולא ירדה שכינה לישראל מיד נכנס משה עמו ובקשו רחמים וירדה שכינה לישראל לכך נאמר ויבא משה ואהרן אל אהל מועד: (כ) ותצא אש לפני ה' כיון שראו אש חדשה שירדה משמי מרום וליחכה על המזבח את העולה ואת החלבים פתחו פיהם ואמרו שירה ועל אותה שעה הוא אומר רננו צדיקים בה' לישרים נאוה תהלה: (כא) באותה שעה קפצה פורענות על נדב ואביהוא. ויש אומרים מסיני נטלו להם. [ו]שראו את משה ואת אהרן שהיו מהלכים תחילה הן באים אחריהם וכל ישראל אחריהם אמר לו נדב לאביהוא עוד שני זקנים הללו מתים ואנו נגהוג את הקהל. אמר הקדוש ברוך הוא נראה מי קובר את מי הם קוברים אתכם ויהיו הם מנהיגים את הקהל: (כב) דבר אמר כיון שראו בני אהרן שקרבו כל הקרבנות ונעשו כל המעשים ולא ירדה שכינה לישראל אמר לו נדב לאביהוא וכי יש לך אדם שמבשל תבשיל בלא אש. מיד נטלו אש זרה ונכנסו לבית קדשי הקדשים שנאמר ויקחו שני בני אהרן נדב ואביהוא איש מחתתו ויתנו בהם אש אמר להם הקדוש ברוך הוא אני אכבד אתכם יותר ממה שכבדתם אותי אתם הכנסתם

פירוש הראב"ד

סיים סדבר ידוע לסם סעבודות סקטנות ממנס למדו וסיל סהזאס סהיא ממן סלבנע קלוגת כ"ס זו וסזריקס סיל סתיס סהן סלבנע. מיטוי סיל מתנס יתיכס לעסכת סמזבס ככל כמו שפיכוס למעלס: לולי שקסס לי למס סביל סעניך סהא סיכס סזס על ומקבל זס שסכי לל סזכיר בו לולי תמוסס וסתמוסס ליכס ממניך סהא עבודות סהוא מוגס כלן: ועוד לכי תמס למס סניך תמוסס וסקטרס סהיכס למדו ועשו: ול"ת סתמוסס ליכס עבודס גס סהמיטס ליכס עבודס. וע"מ סהקטרס עבודס סיל. ולפיסך לומר שלל מנס לולי סעבודות סהיו כולס בקבן סהס ולולו סהבע כולן סיו בעגל סהעשת לסהר לו. ועל מס שהקשיו למס סביל ענין זס על ומקבל זס וסול לליו מסהמשן לפיסך לומר מהיפיס דקבל קלמר כלסהר לוס מהס וסול קוף כל סעבודות. וכיון שהשלמו כל סעבודות סזכיר שבען של לסהן וביו בשבר למדו מסכס ולל טעו: ול"ת וסלל כל שבעה לללו כל סעבודות ולמדו ולמס לומר כלן שבשבע קלס למדו. תשובתך סובגלו קלמר כלומר בשבע לשלוסה שהתחילה סובגלו ועשו זזריזות ולל פשעו בשוס דבר כלדס סמתחיל בדבר שלל סובגל בו שלי לפיסך שלל יפשע בשעשיו בשוס דבר וסס לל פשעו: (יד) ויסי ביום השמיני יום שניני לקדושת לסהן וביו פיכוס זס הענין כולו בפניס לסהיס למדכס פקוק זס עד ויפל לסהן לת ידיו וגו' ומס שלמר כלן לקדושת לסהן וביו זסו שלמר למעלס שניני למען שבעת ימי המלואים. לו יכול שניני בחדש כשהוא לומר וכו' זו לליס מזקס יותר מן הלשהוא שכתב למעלס ויסי בחודש הלשהון סוקס המשכן כלומר שהתם וחזיל שבני נלמר וביום הקים לת המשכן כסה הענן לת המשכן כלומר שהתם בו שכינה תמלס ולל מליו שהיה שכינה עד יום שניני שהתם לסהן בכהונה גדולה שנלמר כי היום ה' נראה לליכס מכלל דעד שהתל לל נלמה לליו ה"מ כי השניני היה לחד בניסן ושלי שניני למולוים ולל שניני בחודש. (טו) ויסי ביום השניני ויסי לשון שהתה כמו שלל ויסי ערב ויסי בקר יום לחד מלמד שהיתה שהתה לפני המקום ביום שנבראו בו לת העולם. וכיון שכלו יבלול לת המשכן בא משה וביכן שלמר ויבל משה לת כל המלאכה והנה עשו לותם וכו' ויברך לותם משה ומה ברכה ביכן יסי לנון שהשרה שכינה בשעשה ידיכם. שביל לת הענין הזה ביכן לומר שהברכה שביכן משה נתקיימה בשם שכנר שרתה שכינה עליו בשניני וכן משה לומר לכם כי היום ה' נראה לליכס שנשה שהברתו לשר ביכן שיתקיים בכם. כ' מליר לומר ה' תלסי לבותיכם וכו' נלמה לי שעה' דר' מליר דעכיון שלמר כלן ויברך לותם משה ולין לנו רולין שום ברכה למשה על יבול ול מקבל לומר לותו הסהקוק שנלמ' ה' תלסי לבותיכם יוסף עליכם וכו'

חגי: הילקוט מ"ל וביום הקים לת המשכן בקה הענן מלמד שביום שהוקם המשכן בו ביום שהשה שכינה בו וכו ביום שהשה שכינה על משה ידי להרן וגו' זו מוכחת גם מדי בניו ז"ל ועי' במדבר ויקהל רבה שלמרו שם מני כל שבעת ימי המלואים היה משה משמש ולל עלו על ידו הלא הוא דכתיב ויקח כל העם ויהיו וחה בריית להלא ומלמד הס"ד הוא הוקם המדבר:
[ב]עי' מגילה (י:) מדכם כוס בשבוק ושם הלים הליכלך ומדכם לשקר בשמלתו: [ג]עי' שבועות (טו:) בשם"י ר"ש ויכיר בכן יה"כ שהשרה שכינה בשעשה ידיכם ויהי נועם הליהינו עלינו וכו' ומשמע שם שכל זה משה למר ולל כוונתה שלפניהו שהם למרו לו ויהי נועם עכ"פ לך והם למרו לו דברי ר"מ הם הלל מוקב גם על הנה קמל שתין מהלקתה זזה לו נלמר כדעת בעל ק"ח שלדעת ה"ק משה למר ויהי נועם: [ד]עיין ילקוט מלכים ז' בשם קדל עולם: [ה]בגי' הילקוט מוקיף כלן כפילה משה למר לו משה למי כך עשית לי שנכנסתי ונתביישתי ולל ירדה שכינה לישראל מיד וכו': [ו]סנהדרין (נב.) ושם הגי שהיו מהלכין בדרך:

מסרת התלמוד

הכנסת׳ לפני אש טמאה אני אשרוף אתכם באש טהורה: (כג) [כ]יצד היתה מיתתן שני חוטים של אש יצאו מבית קדשי הקדשים ונחלקו לארבעה שנים נכנסו בחוטמו של זה ושנים בחוטמו של זה ונשרף גופם ובגדיהם קיימים שנאמר ותצא אש לפני ה׳ [ס]היה אהרן עומד ותוהא אומר אוי לי כך עבירה בידי וביד בני שכך הגעתני. נכנס משה אצלו והיה מפייסו אמר לו. אהרן אחי מסיני נאמר לי עתיד אני לקדש את הבית הזה באדם גדול אני מקדשו הייתי סבור או בי או בך הבית מתקדש. עכשיו נמצאו בניך גדולים ממני וממך שבהם הבית נתקדש. כיון ששמע אהרן כך צדק עליו את הדין שתק שנ׳ וידום אהרן ולמודי׳ צדיקים שמצדיקים עליהם את הדין אברהם צידק עליו את הדין שנאמר ואנכי עפר ואפר יעקב צידק עליו את הדין שנאמר קטנתי מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית את עבדך: (כד) דוד צידק עליו את הדין שנאמר הבאישו נמקו חבורותי מפני אולתי: (כה) ויקרא משה אל מישאל ואל אלצפן בני עוזיאל דוד אהרן ויאמר אליהם קרבו שאו את אחיכם: (כו) [ו]מיכן אמרו אין מטמאים למתים שהרי אלעזר ואיתמר כהנים היו ולא נטמאו להם מי נטמאו להם הלויים: (כז) ויקרבום וישאום בכותנותם מלמד שחם המקום עליהם ביתיתן יותר מבחוריהם שאילו נשרפו גופן ואין בגדיהם קיימים היו מפורסמים ומבוזים אלא נשרף גופם ובגדיהם קיימים והרי דברים קל וחומר ומה אם אילו שהבעיטו את המקום שנכנסו לפניו שלא כרצונו כך עשה להם קל וחומר לשאר צדיקים: (כח) ויאמר משה אל אלעזר ואל איתמר. [ט]מיכן אמרו הרוגי בית דין אין מתעסקים עליהם לכל דבר שמא תאמרו אנו הולכים לבתינו ומתאבלים ואונגים ובוכים הלא פיקדנו המקום שלא נצא מבית המקדש שנאמר ומפתח אהל מועד לא תצאו [י]מיכן אמרו כהן

נדול שמת לו מת אינו יוצא אחר המטה הם נכסים והוא נגלה. הם נגלים והוא נכסה. ויעשו כדבר משה צידקו עליהם את הדין ושתקו: (כט) וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם זה מקרא מסורס (זד) [ואין] ראוי לומר אלא וירד מעשות החטאת העולה והשלמים. וישא אהרן את ידיו ויברכם שבירידתו נשא את כפיו ובירך את העם. [ו]יברכם אתה אומר בעמידה ושלא בעמידה תלמוד לומר לעמוד לפני ה׳ לשרתו ולברך בשמו. מקיש ברכה לשירות. מה שירות בעמידה אף ברכה בעמידה. וכן הוא אומר ויקומו הכהנים והלויים ויברכו את העם וישמעו את קולם ותבוא (את) תפילתם למעון קדשו השמימה. בדורו של חזקיהו מלך יהודה שהיו עוסקים בתורה מה נאמר בהם ותבוא תפילתם למעון קדשו השמימה [ו]בדורות האחרונים שהיו עובדים ע״ז מה נאמר בהם ובפרשכם כפיכם: (ל) [ו]ויברכם זו ברכה סתומה שאין אתה יודע. וחזר הכתוב ופירש להלן יברכך ה׳ וישמרך עד וישם לך שלום. ויבא משה ואהרן אל אהל מועד. למה נכנס משה ואהרן ביחד ללמד אהרן על מעשה הקטורת. או לא נכנס אלא לדבר אחר. תריני דן ירידה טעונה ברכה. וביאה טעונה ברכה. מה יציאה מעין עבודה אף ביאה מעין עבודה. מנין לביאה שהיא טעונה ברכה. ודין הוא ומה אם יציאה שאינה טעונה רחיצה טעונה ברכה. ביאה שטעונה רחיצה אינו דין שטעונה ברכה. או חילוף ומה אם ביאה שאינה טעונה ברכה רחיצה. יציאה שטעונה ברכה אינו דין שטעון רחיצה. לא אם אמרת בביאה שכן יצא מחול אל הקודש. תאמר ביציאה שכן יוצא מקודש לחול. בטל החילוף. וחזרנו לדין ירידה טעונה ברכה. וביאה טעונה ברכה. מה ירידה מעין עבודה. אף ביאה מעין עבודה. הא למה נכנס משה עם אהרן ללמדו על

מעשה

פירוש הראב״ד

כן מנוס להניח מן הסדיוט ומסגו דנעשה להכניס קטרת מדשה עם שתם שני ולהקטיר על מזבח הזהב ואחר שם מלפני ה׳ ותאכל לוחם מלפני ה׳ זה נית קדשי הקדשים לוחם משמע ולא נגדיהם: (כה) ויקרא משה אל מישאל ואל אלצפן וכו׳ מכאן שהכהנים אין מטמאין למתים פי׳ נראה משם מעט מכאן אתין הכהנים מטמאין למתים: מיכו כשר אבו רוחין שכהן הדיוט מטמא לאחיו אבל עמם נמצאו לכהן גדול שאינו מטמא לשום מת: (כז) ויקרבום בכותנותם וכו׳ מלמד שחם המק״ם עליהם וכו׳ שאלו נשרפו גופם ובגדיהם היו מפורסמין וכשרים פי׳ אלא נעשו אפר אלא מרובה. ויש אחר אחר דקדיקא ליה אלא נשרף גופן ואין בגדיהם קיימים פי׳ אלא שהבעיטו את המקום שנכנסו לפניו שלא כרצונו כך עשה להם קל וחומר לשאר צדיקים: (כח) ויאמר משה אל אלעזר ואל איתמר. [ט]מיכן אמרו הרוגי בית דין אין מתעסקים עליהם לכל דבר שמא תאמרו אנו הולכים לבתינו ומתאבלים ואונגים ובוכים הלא פיקדנו המקום שלא נצא מבית המקדש שנאמר ומפתח אהל מועד לא תצאו [י]מיכן אמרו כהן

מלגו להניח מן סהדיוט ומסגו דנעשה להכניס קטרת מדשה עם שתם שני ולהקטיר על מזבח הזהב ואחר שם מלפני ה׳ ותאכל לוחם מלפני ה׳ זה נית קדשי הקדשים לוחם משמע ולא נגדיהם: (כה) ויקרא משה אל מישאל ואל אלצפן וכו׳ מכאן שהכהנים אין מטמאין למתים פי׳ נראה משם מעט מכאן אתין הכהנים מטמאין למתים: מיכו כשר אבו רוחין שכהן הדיוט מטמא לאחיו אבל עמם נמצאו לכהן גדול שאינו מטמא לשום מת: (כז) ויקרבום בכותנותם וכו׳ מלמד שחם המק״ם עליהם וכו׳ שאלו נשרפו גופם ובגדיהם היו מפורסמין וכשרים פי׳ אלא נעשו אפר אלא מרובה. ויש אחר אחר דקדיקא ליה אלא נשרף גופן ואין בגדיהם קיימים היו מפורסמין ומבוזין אלא נשרף גופם ובגדיהם קיימים והרי דברים קל וחומר ומה אם אילו שהבעיטו את המקום שנכנסו לפניו שלא כרצונו כך עשה להם קל וחומר לשאר צדיקים: (כח) ויאמר משה אל אלעזר ואל איתמר. [ט]מיכן אמרו הרוגי בית דין אין מתעסקים עליהם לכל דבר שמא תאמרו אנו הולכים לבתינו ומתאבלים ואונגים ובוכים הלא פיקדנו המקום שלא נצא מבית המקדש שנאמר ומפתח אהל מועד לא תצאו [י]מיכן אמרו כהן

מסרת התלמוד

[ג]סנהדרין (נב.) תום׳ ד״ה היה ועי׳ ביצקוע שהיה סדיו בצרייתם לגן בחלוף ממש שהוא לפניהו: [ד]עי׳ זבחים (קטו:): [ה]עי׳ בהעלה״ד שנראה מדבריו שהיה כתוב בספרו מכאן שאין הכהנים מטמאין למתים ולפ״ז נראה פי׳ הסבייתא מכאן כלומר מכאן הסמיכה קדושה כהניה לענין טומאה וכמו שמחמו בו ביום ולפחם מהן בהעלם כהניה פי׳ טומאה בהניה ולפ״ז יש לישב קושית הגאון נודע ביהודה שהק׳ על מה שהניח בעל ק״ל בשם מדושי לבעלי בעל כן לא נטמאו אלעזר ואיתמר לאחיהם אבני שבעת מאיבעם מטומאים בכ״ג והק׳ הגאון ז״ל שאין דבעי בהעלת קונדיו פי׳ זה דמה שייך מכאן לומר בדבר שאין לו עוד מניעות שבעי אמ׳ ואלא לא בשום כהן הדיוט אלא בכהן שאין סכוכה שמכאן למד מטומה אלא שמכאן המחילה טומאה בהניה ושם לא נטמאו בעלמא אף שבהן הדיוט טומאת לקרובים אבני שבשוגין כ״ג כפי׳ מדושי הלבעלי וכיוצא ז״ל: [ו]סנהדרין (לו:): [ז]סנהדרין (יח.) ועי׳ בפ״ל שבי׳ שכן הדין כך הוא בעלמא אלא בכהן הדיוט שבא במקדש לא בשאר כל המעשים שבקונדיס לגזה שאין נכנסו ובשאר לגזה שאין נכנסו אלא ל

מעשה הקטורת: (לא) ותצא אש מלפני ה' כיון שראו אש חדשה שירדה מן השמים וליחכה על המזבח את העולה ואת החלבים נפלו על פניהם ושיבחו לשמים. וכן בימי שלמה נפלו על פניהם שנאמר וכל בני ישראל רואים בירדת האש מן השמים וכבוד ה' על הבית ויכרעו על אפים ארצה על הרצפה וישתחוו להודות לה' כי טוב כי לעולם חסדו. ועל אותו שעה הוא אומר וערבה לה' מנחת יהודה וירושלים כימי עולם וכשנים קדמוניות. [ה]כימי עולם כימי משה. וכשנים קדמוניות כשני שלמה. רבי אומר כימי עולם כימי נח. וכשנים קדמוניות כשנות הבל שלא היתה עבודה זרה בעולם: (לב) ויקחו שני בני אהרן אף הם בשמחתם כיון שראו אש חדשה עמדו להוסיף אהבה על אהבה. ויקחו אין קיחה אלא שמחה נדב ואבידהוא מה תלמוד לומר בני אהרן שלא חלקו כבוד לאהרן. נדב ואבידהוא לא נטלו עצה ממשה. איש מחתתו איש מעצמו יצאו ולא נטלו עצה זה מזה. ויקריבו לפני ה' אש זרה אשר לא צוה אותם. רבי ישמעאל אומר יכול אש זרה ממש. תלמוד לומר אשר לא צוה אותם הכניסוה בלא עצה. רבי עקיבא אומר לא הכניסוה אלא מן הבריים שנאמר ויקריבו לפני ה' אש זרה אם כן למה נאמר אשר לא צוה אותם שלא נמלכו במשה רבן. [א]רבי אלעזר אומר לא נתחייבו אלא על שהורו הלכה בפני משה רבן וכל המורה הלכה בפני רבו חייב מיתה: (לג) [ב]ומעשה שאירע בתלמיד אחד שהורה בפני אמר לה לאימה שלום אשתו אינו מוציא שבתו ומת לאחר שבת נכנסו חכמים אצלו אמרו לו רבי נביא אתה אמר להם לא נביא אנכי ולא בן נביא אנכי אלא [ג]כך מקובלני מרבותי שכל המורה הלכה בפני רבו חייב מיתה: (לד) ותצא אש מלפני ה' מלמד שיצא אש מבית קדשי הקדשים ושרף נשמתם. [ד]אבא יוסי בן דוסתאי אומר שני חוטים של אש יצאו מבית קודש הקדשים ונחלקו לארבעה ונכנסו שנים בחוטמו של זה ושנים בחוטמו של זה. ותאכל אותם נשמתם נשרפה ולא בגדיהם שנאמר ויקרבו וישאום בכותנותם. בכתונות הנישאים. או יכול בכתונות הנושאים תלמוד לומר ותאכל אותם. אותם ולא בגדיהם. ואומר ולבני אהרן תעשה כתנות כתנות לכהנים ולא כתנות ללוים: (לה) ויומתו לפני ה' רבי אליעזר אומר לא מתו אלא בחוץ מקום שהלוים מותרים ליכנס לשם. שנאמר ויקרבו וישאום בכותנותם אם כן למה נאמר ויטותו לפני ה' נגפן מלאך ודחפן לחוץ והוציאם רבי עקיבא אומר לא מתו אלא בפנים שנאמר ויומתו לפני ה' אם כן למה נאמר ויקרבו וישאום בכתנותם מלמד שהטילו חנית של ברזל וגררום והוציאום לחוץ: (לו) [ה]ויאמר משה הוא אשר דבר ה' לאמר בקרובי אקדש זה דיבור נאמר בסיני למשה ולא ידעו עד שבא מעשה לידו. וכיון שבא מעשה לידו אמר לו משה אהרן אחי לא מתו בניך אלא על קדושת שמו של הקדוש ברוך הוא שנאמר ונועדתי שמה לבני ישראל ונקדש בכבודי כיון שידע אהרן שבניו ידועי המקום שתק וקיבל שכר על שתיקתו. מיכן אמרו כל המקבל עליו ושותק סימן יפה לו. על ידי דוד הוא אומר דום לה' והתחולל לו. ועל ידי שלמה הוא אומר עת לחשות ועת לדבר. עתים לכל. עתים שאדם שותק עתים שאדם מדבר: (לז) ויקרא משה אל מישאל ואל אלצפן בני עוזיאל דוד אהרן ממשמע שנאמר ובני קהת עמרם ויצהר וחברון ועוזיאל. איני יודע שעוזיאל דוד אהרן מה תלמוד לומר דוד אהרן. מקיש מעשה עוזיאל למעשה אהרן. מה אהרן רודף שלום בישראל אף עוזיאל רודף שלום בישראל. ומנין שאהרן רודף שלום בישראל שנאמר ויראו כל העדה כי גוע אהרן ויבכו את אהרן שלשים יום כל בית ישראל. ובמשה הוא אומר ויבכו בני ישראל את משה ומפני מה בכו את אהרן שלשים כל בית ישראל ומשה לא בכו אלא בני ישראל ולא כל בית ישראל שאהרן לא אמר לאיש ולא לאשה סרחת אבל משה מפני שהוכיחם נאמר בו ויבכו בני ישראל את משה וכן הכתוב מפורש על ידי אהרן בקבלה. בריתי היתה אתו החיים והשלום שהיה רודף שלום בישראל ואתנם לו מורא ויראיני שקיבל עליו כל דברי התורה באימה וברתת ובזיע מה תלמוד לומר מפני שמי נחת הוא. [ו]אמרו בשעה שיצק משה שמן המשחה על ראש אהרן נרתע ונפל

פירוש הראב"ד

ליה מעיקרא עבודה וסיפא פשוטה מן הסלסולה ועל הדרך שפירשנו סיפא מתפרשת: (לא) ומלת מלפני ה' כיון שראו וכו': (לב) ויקחו בני לוי וכו' ולפי בני לוי נפשתם וזה שלשון שוה שלשון שפירשנו למעלה שהעשה שהעשה לשם עשו לשם כדמפרש ואזיל: עמדו להוכיח לפניהם פי' שהקריבו תוכפת דוכון שלא שלחו ויקחו לין קיפה שלא שמחה לין לו משמעות זה ולא יתכון שלשון שלחו למדין ויקחו בני לוי מן ויקחו את שבט לוי שהעשה וקדשו כל העדה ויעמדו להמור למעלה שם לפנין זקיזות ושמחה. לא שלקחו כדור לחכון פי' לעפ"י שפיו בני לוי חלקו לו כדור ליטול ממנו עפר ולא ממשה רבם ולא זה מזה שלא שמח, לית לחו יודעין דבני רבי ישמעאל לי קדיש פי' על שלשה שירדו מן השמים כיה זכר קדיש לחכון את הקטרת כמו שלשלחו ושם לא ידעו שהקריבה וכיון שכבר קבה בני שהכניסוה בלא עפר שהיתה לחוי ליקבל בין שהעשה ומשתבחת כליהם' נתכון בלא עפר כלומר לריכה היתה שלא בגיע עפר: שלא דקפיל לי ה"ב קודש שירדו שלא כיה מעשה שלא שלח זה שהם שהרי לא כיה שלא על גבי שמזבח שילכך ע"כ יש לנו לומר שלשלחו יכידת שלא כיה ונעלוה מעל שמזבח שלא שהכניסוה שהעשה שלא נעשה ושיבחו לא נוה לוחם: כ' עקיבא לומר שלא זה שהם שלא נעלה ונעלוה מעל גבי שמזבח ולשון לומר יכידת שלא כיה מעשה ושיה לשם ליטול מן שמזבח ולא נעלו ה"ב לשם נאמר שלא שלא נוה לוחם שהי כבר נאמר שלא זה ואני יודע שלא נוה לוחם שלא שלא נמלכו במשה רבם כלומר, העניינים שכתוב, על שהי עבדות שעשו שכתוב שלחם שהיה לשם ליטול שלא מן שהיה ולא נעלו ולחת שלא נמלכו במשה ושרו שלשה בפני משה רבן: ולפ"ת גם על שקדמת שקטרת שהכניסו שהעשה יתירה היה לו להזכיר. תשובתך כבר הזכירו שכתוב ויקחו איש מחתתו ויתיו עליהן קטרת. נמלא לדעת ר' עקיבא שלא שהכניסוה בלא עפר ולדעת ר' ישמעאל לחת על שקדמת שלא שהכניסוה בלא עפר והמלכת משה רבם שלא קדיש' ליה לחיין דזה עוכם ויתיה. לי נמי מפני שמרוב שמחה ולחבת שעשו ושקריבו ולא שהכניסו לא על שקדיש ולא על רבם ולא לפי' זה לזה כדלמרי' לפיכך לא נעשו על זה נחותה שעשה שלא ולפי מפני שהלכו לת שקדם ושהכניסו שלא לנוכך ושפרשה לחכי תות פליגי תלמי על לי זה עון ומתו ר' יוסי הגלילי

מסרת התלמוד

[ו]משה רבם שהשם לו פ"ז ושילקוט שם ומלחכי ג' נרש רבי לומר כיתי עולם כיתי נם שהלמר כי תי נם זהם לי: [א]יומח (נג.) עי"ש בחום' ד"ה שהזו עירובין (סג.): [ב]עירובין (סג.) ונרש' שם לת הוליח שהזו בחוקוח שהזו וכן בי' ילקוט כהן בחוקוח לחכר שהם ל"ל לחכר שחת ועי' ושילקוט לחכי שהם ל"ל לחכר שחת ועי' ושילקוט לחכי שהעיים פ"ו ושילקוט לחכי שהעיים פ"ו: [ג]כתובות (לח ב): [ד]סנהדרין (נג.) עי"ש חום' ד"ה לומס ול"ע: [ה]זבחים (קטו:) ולת נרש' שם מכהן לחכר לחכם שהם נגמ' נרש' לה: [ו]עי' הוריות (יג.) כריתות (ה:) ושם נרש' ילת נם קול בחקום קום הקדם:

ונפל לאחוריו אמר אוי לי שמעלתי בשמן המשחה. השיבתו רוח הקודש הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד כשמן הטוב על הראש יהיורד על הזקן זקן אהרן שיורד על פי מדותיו כטל חרמון שיורד על הררי ציון. מה הטל הזה אין בו מעילה אף שמן המשחה אין בו מעילה: (לח) תורת אמת היתה בפיהו שלא טימא את הטהור ולא טיהר את הטמא. ועולה לא נמצא בשפתיו. שלא אסר את המותר ולא התיר את האסור. בשלום ובמישור הלך אתי שלא הורהר אחר המקום כדרך שלא הורהר אברהם. רבים השיב מעון שהשיב פושעים לתורה ואומר מישרים אהבוך: (לט) ויאמר משה אל אהרן ואל אלעזר ואל איתמר בניו ר׳בי אומר בגדולה מתחילין מן הגדול ובקלקלה מתחילין מן הקטן מנין שנאמר ויאמר ה׳ אל הנחש כי עשית זאת וגו׳. ואיבה אשית בינך ובין האשה. ואל האשה אמר וגו׳. בתחלה נתקלל נחש ואחר כך נתקללה חוה ואחר כך נתקלל אדם: (מ) ראשיכם אל תפרעו אל תגדילו פרע. יכול אל תפרעו מן הכובע הרי אתה דן נאמר כאן פריעה ונאמר להלן פריעה מה פריעה האמורה להלן גידול שיער אף פריעה האמורה כאן גידול שיער: (מא) ובגדיכם לא תפרומו לא תקרעו בגדיכם ולא תמותו ממשמע לאו אתה שומע הין. ועל כל העדה יקצוף. ואחיכם כל בית ישראל יבכו את השרפה אשר שרף ה׳ מה ת״ל את השרפה. הרי אתה דן. נאמר כאן שרפה ונאמר להלן שרפה. מה שרפה האמורה כאן שרפת נשמה וגוף קיים. אף שרפה האמורה להלן שרפת נשמה וגוף קיים. שרפה האמורה בבת כהן והאמורה באשה ואמה: (מב) ומפתח אהל מועד לא תצאו יכול בין בשעת עבודה בין שלא בשעת עבודה ת״ל ומן המקדש לא יצא ולא יחלל אימתי אינו יוצא ולא יחלל הוי אומר בשעת עבודה. פן תמותו ממשמע לאו אתה שומע הין: (מג) כי שמן משחת ה׳ עליכם למה ת״ל יכול אין לי אלא אהרן ובניו שנתרבו בשמן המשחה אם יצאו בשעת עבודה חייבים מיתה מנין לכהנים של כל הדורות ת״ל כי שמן משחת ה׳ עליכם. ויעשו כדבר משה קיימו עליהם מצות משה רבן וכן הכתוב משבח ישראל בפרשת שילוח טמאים. ויעשו כן בני ישראל וישלחו אותם אל מחוץ למחנה וכן הכתוב משבח את יהושע כאשר צוה ה׳ את משה כן צוה משה את יהושע ויהושע וכן עשה יהושע:

סליק מכילתא דמילואים

פרשה א [מ]יין ושכר אל תשת. יכול כל שהוא יכול מניתו. תלמוד לומר שכר לא אמרתי אלא כדי לשכר רביעית בן ארבעים. אם כן למה נאמר יין מוזהרים עליו כל שהוא ומוזהרים עליו מניתו: (ב) ר׳ יהודה אומר יין אל תשת אין לי אלא יין מנין לרבות כל המשכרים ת״ל שכר. אם כן למה נאמר יין על היין במיתה ועל שאר כל המשכרים באזהרה. רבי אליעזר אומר יין אל תשת ושכר אל תשת אל תשתיהו (כדי) [כדרך] שכרותו הא אם נתן לתוכו מים כל שהוא פטור: (ג) אתה ובניך יכול חללים. ת״ל אתך אוציא חללים

פירוש הראב״ד

ואמר הוי לי שמא מעלתי וכו׳ כשיצתה נפש קיל כנס מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד: כטל חרמון וכו׳ כשהקב״ה משמן המשחה מה משה לא מעל לף למכן לף מעל: ואומר כטל חרמון כלומר וגם כשהקב״ה הזה נשמו שמין זו מעילה מה טעל הזה אין זו מעילה לף שמן אין זו מעילה: ובמם׳ טוביות [יל״ו]. יש זו תוספת לומר כי משם ציון דוגג שמא שפך מן משמן יותר מדאי על למכן ובכתו׳ משמו כטל חרמון. ועדיין ציון למכן דוגג ואומר לפי טוב שנשמתי ממנו ובכתו׳ משמו שמא לחיים גם יחד: ויש זוה שנוי הגיכם(לח) ואומר מיכאים למכוך כלומר וכן טוב משמא בשקוט למכר מי שכוכיח לת שכניות בדברי משכים ונשמת כדבתי׳. מיכאים למכוך בדברי משכים למם חוכח לת בוזלו ושקבל לת עלותיו יותר משם שטוב שקבל בדברי זשך. ובשלכן טוב לומר בשלום ובמישור הלך אתי וכו׳ ומישור מלשון מיכאים שכם בדברים של שגם וכיוצי: (ם) לו יכול לף תפרעו מן שכובע הרי אתה דן נאמר כאן פריעה ונאמר להלן פריעה מה פריעה האמורה להלן גידול שיער אף פריעה האמורה כאן גידול שיער: (מא) ובגדיכם לא תפרומו לא תקרעו בגדיכם ולא תמותו ממשמע לאו אתה שומע הין. ועל כל העדה יקצוף. ואחיכם כל בית ישראל יבכו את השרפה אשר שרף ה׳ מה ת״ל את השרפה. הרי אתה דן. נאמר כאן שרפה ונאמר להלן שרפה. מה שרפה האמורה כאן שרפת נשמה וגוף קיים. אף שרפה האמורה להלן שרפת נשמה וגוף קיים. שרפה האמורה בבת כהן והאמורה באשה ואמה: (מב) ומפתח אהל מועד לא תצאו יכול בין בשעת עבודה בין שלא בשעת עבודה ת״ל ומן המקדש לא יצא ולא יחלל אימתי אינו יוצא ולא יחלל הוי אומר בשעת עבודה. פן תמותו ממשמע לאו אתה שומע הין: (מג) כי שמן משחת ה׳ עליכם למה ת״ל יכול אין לי אלא אהרן ובניו שנתרבו בשמן המשחה אם יצאו בשעת עבודה חייבים מיתה מנין לכהנים של כל הדורות ת״ל כי שמן משחת ה׳ עליכם. ויעשו כדבר משה קיימו עליהם מצות משה רבן וכן הכתוב משבח ישראל בפרשת שילוח טמאים. ויעשו כן בני ישראל וישלחו אותם אל מחוץ למחנה וכן הכתוב משבח את יהושע כאשר צוה ה׳ את משה כן צוה משה את יהושע ויהושע וכן עשה יהושע:

סליק מכילתא דמילואים

פרשה א [מ]יין ושכר אל תשת. יכול כל שהוא יכול מניתו. תלמוד לומר שכר לא אמרתי אלא כדי לשכר רביעית בן ארבעים. אם כן למה נאמר יין מוזהרים עליו כל שהוא ומוזהרים עליו מניתו: (ב) ר׳ יהודה אומר יין אל תשת אין לי אלא יין מנין לרבות כל המשכרים ת״ל שכר. אם כן למה נאמר יין על היין במיתה ועל שאר כל המשכרים באזהרה. רבי אליעזר אומר יין אל תשת ושכר אל תשת אל תשתיהו (כדי) [כדרך] שכרותו הא אם נתן לתוכו מים כל שהוא פטור: (ג) אתה ובניך יכול חללים. ת״ל אתך אוציא חללים

מסרת התלמוד

ובניך

[מ]עי׳ ילקוט מלאכי ג׳, שנאמר יורד על הזקן זקן אהרן וכו׳, ג׳ זקנים היו לו לאהרן אלא מה אם כאלו על זקנו היה יורד כטל חרמון וגו׳ מה טל וכו׳: [נ]נכתוב (קפ:) ונכתבי׳ שם בקלף בקולקלת ושם דרש רבי פקוק ויאמר ה׳ וגו׳, סנהדרין קמו לא המנחה ועי׳ מעניה (עו:) שפה לא נגרם לה: [ס]עי׳ מועד קטן (כד.) ובתוס׳ שם: 'עי׳ סנהדרין (נב.) תוס׳ ד״ה תהוא ‡ לעי׳ רמב״ם פ״ב ה״ה מהלכות גירושין מקדש שהנין בכונת הקפלא שנם בכנין הדיוט דבר והקלא״ך שם מוקף עליו ופי׳ מדרש זה מנין לכהנים גדולים שבכל הדורות שהרי שמן משחה קדש מרבה

חללים ולא אוציא את בעלי מומים. תלמוד לומר אתה ובניך מה אתה כשר. אף בניך כשרים. יצאו חללים ובעלי מומים: (ד) בבואכם אין לי אלא בביאה מנין אף ביציאה תלמוד לומר אתה ובניך. מנין לעשות המזבח כאהל מועד תלמוד לומר אתה ובניך. יומנין שאינו חייב אלא בשעת עבודה תלמוד לומר אתה ובניך. רבי אומר נאמר כאן בבואכם ונאמר להלן בבואם מה בבואכם אל אהל מועד עשה את היציאה כביאה ואת המזבח כאהל מועד ואינו חייב אלא בשעת עבודה אף בבואכם אל אהל מועד האמור כאן עשה יציאה כביאה ואת המזבח כאהל מועד ולא יהיה חייב אלא בשעת עבודה: (ד) אהל מועד אין לי אלא אהל מועד מנין לרבות שילה ובית עולמים תלמוד לומר חקת עולם ולא תמותו מכלל לאו אתה שומע הין: (ו) יכול יהו ישראל חייבים מיתה על ההוראה ת"ל אתה ובניך ולא תמותו אתה ובניך במיתה. ואין ישראל חייבים על ההוראה במיתה: (ז) יכול אל יהו ישראל חייבים על ההוראה במיתה אבל יהו אהרן ובניו חייבים על ההוראה במיתה. ודין הוא ומה אם ישראל שמוזהרים לבוא אל אהל מועד שתויי יין ולא שתויי יין אין חייבים מיתה על ההוראה. אהרן ובניו שאין מוזהרים לבוא אל אהל מועד אלא שתויי יין אינו דין שלא יתחייבו מיתה על ההוראה יצאו ישראל מן הכתוב אהרן ובניו מקל וחומר: (ח) חקת עולם לרבות יציקות ובלילות ותנופות והגשות וקמיצות והקטרות והסליקות והקבלות והזאות. [ס]מנין לשתויי יין שאם עבד עבודה פסולה ת"ל ולהבדיל בין הקדש ובין החול. ומנין למחוסר בגדים ושלא רחץ ידים ורגלים. נאמר חוקה חוקה לנזרה שוה: (ט) [ל]להבדיל בין הקדש ובין החול אילו הערכים. בין הטמא ובין הטהור אילו הטמאות והטהרות. ולהורות את בני ישראל אילו ההוראות. את כל החקים אילו המדרשות. אשר דבר ה' אליהם אילו ההלכות. [פ]ביד משה זה המקרא. יכול אף התרגום תלמוד לומר ולהורות:

פרק א

פירוש הראב"ד

ובניך. לחך קרא יתירא הוא ודרשינן מיניה כל סך כדדרשינן לקמן: (ד) בבואכם אין לי אלא בביאה מנין אף ביציאה פי' בשעת *גמר עבודתו שמפנים והוא יולא ובא לו לפי' שכי לא ישתה יין דרך יציאתו יהא במיתה ת"ל לחם ובניך לחך קרא יתירא הוא כדלמכן: ומנין לעשות לח המזבח כאהל מועד פי' כגון למדנו שלח נכנס לאהל מועד אלא שהוא רוצה להקריב על מזבח החיצון לא שתה ועבד שהוא במיתה ת"ל לחך: ומנין שאינו חייב אלא בשעת עבודה ת"ל לחם ובניך כלומר לא נכנס לאהל מועד אלא שהוא רוצה להקריב על מזבח החיצון לא שתה ועבד שהוא במיתה ת"ל לחך: ומנין שאינו חייב אלא בשעת עבודה ת"ל לחם ובניך כלומר לא נכנס לאהל מועד אלא שהוא רוצה להקריב על מזבח החיצון לא שתה ועבד שהוא במיתה: ומנין לאהל מועד שהוא בכלל אהל מועד ת"ל לחך: ומנין לרבות שילה ובית עולמים תלמוד לומר חקת עולם ולא תמותו מכלל לאו אתה שומע הין: (ו) יכול יהו ישראל חייבים מיתה על ההוראה ת"ל אתה ובניך ולא תמותו אתה ובניך במיתה. ואין ישראל חייבים על ההוראה במיתה: (ז) יכול אל יהו ישראל חייבים על ההוראה במיתה אבל יהו אהרן ובניו חייבים על ההוראה במיתה. ודין הוא ומה אם ישראל שמוזהרים לבוא אל אהל מועד שתויי יין ולא שתויי יין אין חייבים מיתה על ההוראה. אהרן ובניו שאין מוזהרים לבוא אל אהל מועד אלא שתויי יין אינו דין שלא יתחייבו מיתה על ההוראה יצאו ישראל מן הכתוב אהרן ובניו מקל וחומר: (ח) חקת עולם לרבות יציקות ובלילות ותנופות והגשות וקמיצות והקטרות והסליקות והקבלות והזאות. [ס]מנין לשתויי יין שאם עבד עבודה פסולה ת"ל ולהבדיל בין הקדש ובין החול. ומנין למחוסר בגדים ושלא רחץ ידים ורגלים. נאמר חוקה חוקה לנזרה שוה: (ט) [ל]להבדיל בין הקדש ובין החול אילו הערכים. בין הטמא ובין הטהור אילו הטמאות והטהרות. ולהורות את בני ישראל אילו ההוראות. את כל החקים אילו המדרשות. אשר דבר ה' אליהם אילו ההלכות. [פ]ביד משה זה המקרא. יכול אף התרגום תלמוד לומר ולהורות:

פרק א

מסורת התלמוד

(יג:) סוס' ד"ה וכבכם: *עי' בגמ"ס קוף ס"ח מהלכות פיולח לחם ולמעה שבחם לי נמי לחם יש בו מקרון דמוכח ולריך תיקון: [ס]זבחים (יז:): (יג:) ומס גרס' לחו דמין עכרין מרעיס והקדמוה וכו': [ס]עי' בגלצ"ד שהיה לו גי' לחמה זה ובילקוט גרס כ' יוסי בר יהודה לחוה לומר יכול לף המכנוס ס"ל והלהורות ועי' בגי' הגמ' ולפי פי' רבינו הכוונה על הכנוס המקרא ולינו בכלל הוולחה דזיל קרי ביה רב הוא ות"ס לפעמו היה המכנוס כבר בימי המנלים שבחב ולחולי יש לומר שהכוונה לינה על מכנוס המקרא לחם על מכנוס במני הדוכח:

פרק א ויאמר משה אל אהרן ואל אלעזר ואל איתמר בניו. בניו שקולים בו בכבוד ושקולים בו בדמימה. יכול אף הראשונים שקולים בו בכבוד. ת"ל הנותרים הנותרים שקולים בו בכבוד ואין הראשונים שקולים בו בכבוד: (ב) רבן שמעון בן נמליאל אומר משום ר' אלעזר בן עזריה הרי הוא אומר ויפת נדב ואביהוא לפני ה' בהקריבם אש זרה לפני ה' ובנים לא היו להם שאילו היה להם בנים היו קודמים לאלעזר ואיתמר שכל הקודם בנחלה הוא קודם בכבוד. אם כן למה נאמר הנותרים. אמר להם לא היה לכם להסתכל באילו שעשו דבר שלא בעצה ונשטפו. רבי אלעזר אומר קרובים היו לשטף. אלא [א]שריחם המקום על אהרן: (ג) קחו את המנחה זו מנחת נחשון. הנותרת. זו מנחת יום השמיני. מאשי ה' אין להם אלא אחר מתן אישים: (ד) ואכלוה מצות מה ת"ל מפני שהיא מנחת צבור והיא [ב]מנחת מצות שעה ואין ביוצא בה לדורות לכך נאמר ואכלוה מצות: (ה) [ג]אצל המזבח ולא בהיכל לא על גבי המזבח. אין לי אלא זו בלבד מנין לרבות קדשי קדשים. ת"ל קודש קדשים היא ואותה והיא הרי אילו מיעוטי פרט לתודה וללחמה. לאיל נזיר וללחמו. לאיל המילואים וללחמו: (ו) ואכלתם אותה במקום קדוש מה ת"ל לפי שאמר אצל המזבח אין לי אלא סמוך למזבח מנין לרבות הלשכות הבנויות בחול ופתוחות לקודש תלמוד לומר במקום קדוש: (ז) כי חקך וחוק בניך הוא חק לבנים ואין חק לבנות. מאשי ה' אין להם אלא לאחר מתן אישים: (ח) [ד]כי כן צויתי כאשר צויתי כאשר צוה ה' כי כן צויתי לומר לכם בשעת אנינות יאכלוה. כאשר צויתי בשעת מעשה. כאשר צוה ה' ולא מעצמי אני אומר לכם: (ט) חזה זה חזה התנופה זה תנופת הבל. שוק זה שוק. התרומה זו תרומת תודה. תאכל במקום טהור. [א]ר' נחמיה וכי הראשונים אינם במקום טהור. אלא זו טהרה שאינה סתין טומאה לטהר מטומאת מצורע לומר שיהו נאכלים בתוך ירושלם: (י) אתה ובניך ובנותיך אתה ובניך בחלק. ובנותיך במתנות או יכול אתה ובניך ובנותיך בחלק. כשהוא אומר כי חקך וחק בניך הוא. אין חוק לבנות. הא מה אני מקיים אתה ובניך ובנותיך. אתה ובניך בחלק ובנותיך במתנות: (יא) נתנו מזבחי שלמי בני ישראל לרבות זבחי שלמי צבור [א]שיהו שם באותו היום. שנאמר ושור ואיל לשלמים לזבוח לפני ה'. שוק התרומה וחזה התנופה על אישי החלבים יביאו מלמד שהחלבים למטה:

פרק ב [ב]שעיר זו שעיר נחשון. חטאת זה חטאת יום השמיני: (ב) [ג]דרוש דרש משה זה שעיר של ראש חדש. יכול שלשתם נשרפו. ת"ל והנה שורף. אחד נשרף ולא נשרפו שלשתם מה ת"ל דרוש דרש משה שתי דרישות. אמר להם מפני מה נשרף זה. ומפני מה נאכלו אילו. איני יודע איזה נשרף כשהוא אומר ואותה נתן לכם לשאת את עון העדה לכפר עליכם איזה שעיר נושא את עון העדה זה שעיר של ראש חדש שנאמר ושעיר אחד לחטאת לכפר עליכם: (ג) ויקצוף על אלעזר ועל איתמר בני אהרן מלמד שנתן פניו כלפי בניו וכעס כנגד אהרן מלמד שאף אהרן היה בקיצפון. הנותרים לא היה פנחס עמהם לאמר השיבוני על דברי: (ד) מדוע לא אכלתם את החטאת במקום הקודש וכי חוץ לקודש נאכלה והלא נשרפה שנאמר והנה שורף אם כן למה נאמר מדוע לא אכלתם. אמר להם שמא חוץ לקלעים יצאת מפני שחטאת שיצא חוץ לקלעים פסולה. אין לי אלא זו בלבד מנין לרבות קודשי קדשים ת"ל קודש קדשים. מנין שאכילת קדשים כפרה לישראל ת"ל ואותה נתן לכם לשאת את עון העדה לכפר עליכם לפני ה' הא כיצד כהנים אוכלים ובעלים מתכפרים: (ה) הן לא הובא את דמה אל הקודש פנימה אמר להם שמא נכנס מדמה לפנים. מפני שחטאת שנכנס מדמה לפנים פסולה. [ד]רבי יוסי הגלילי אומר מכאן לחטאת שנכנס דמה לפני ולפנים שהיא פסולה ואין חטאת פסולה עד שיכנס דמה לפנים [ה]אין לי אלא לפני ולפנים: (ו) מנין אף בהיכל ת"ל אל הקודש. תאכלו במקום קדוש. מלמד שאכילתה בפנים. מנין שאף שריפתה בפנים ת"ל אכל תאכלו אותה בקודש. יכול אף אם ניטמאת בחוץ תהא שריפתה בפנים. ת"ל אותה מה זו מיוחדת טומאתה בפנים שריפתה בפנים יצאת זו שנטמאת

פירוש הראב"ד

פרק א מקולים עמו בכבוד כלומר לחלוים היו לכבדם כאהרן מפני שהיו מסידים ומקולים בדמימה שלא הרכיבו אהרן מדותיו על [א]מקצ"ם שלהם היו לכם בנים היו קודמין לאלעזר ואיתמר וכו': פרש"י ויקרא לכם נדב ואביהוא לפי שהיו אומרים זה לזה מי מצנות יאכל לחלוים לנו לפיכך נגדול אחי אבינו מלך אחי אמנו נאכל קרבנו קרבנו ומי צנות יאכל עצמות ומנחות לכם וזה גרם לכם שמתו: שכל מקודם בנחלה קודם בכבוד דמיון זה לכלום כמו שמכבוד קודם בנחלה ובכבוד יותר מאחיו מפני מעלת בכורתו כך סם לא נאמר נדב ואביהוא בנים מפני בכורתם היו קודמין בנחלה ובכבוד לבד עכבו לבדם בנחלתם ולבד בכבודם. ומקטנים מסם ילמדו את שכל: ד"א מם ת"ל הנותרים לומר לסם לא היה לכם להסתכל בחלוי מעשו של אלעזר ואיתמר: נראה לי כי זאת סדרשה נכתבה שלא במקומה שלא היה לה מקדמים כדאיתא במקום תוכחת שלא שמוע מלמד לותם היתה יאלכו את מקדמים ולמעט מקדמים: ולמעט סוא מקום זו סדרשה שלא ויקרוף ממם על אלעזר ועל איתמר בני אהרן הנותרים לומר. ו אם נכתבה כך היה לחויים לסיות ים לכם להסתכל בחלוי מעשו שלא מעשו וכעשיו כלומר מעשו לותם את פי ולא תעשו דבר מזכיו ממם שמיכיע לאכילם: (ב) כ' אלישזר לומר לחויים היו ליפרף עמסם שלא שכיתה שכתוב כלומר נקראו מותרים לפי שגם סם היו לחויין ליפרף בעון בעגל לומר עשם להכן: שלא שכיתה המקום לאהרן מעשו לו נתת רוח כמעט ומשליך לו פליטה: וכ"כ [פ"כ] על (דעת מכרי) [דעתיה דזבדיה בן לוי] לתם עליו כלומר שכיתה לו כמעט כמו לתוי לו כאלו לא נתת לו לעולם כמו לחוי לו תי סוא לו שלא נכלא: ואיני יודע לו סוכם דבר דעם ענין לתוי למזיקה: (ד) לפי שכיתה מנחת נסור ומנחת שעם שלא נעשו לעשות כן נאמר לאבי מדמים שלא זאם נבדו מפני סחיטור ומלא מנחות של לחמי מדמים מנחת נסכים היו ואינם נקמנות וכולן כליל: לותם היא הרי אלו מיעוטין היא כי קדם קדשים היא: (ו) ואכלתם לותם במקום קדוש שכא לתודה וללחמה וכו' תעם"י שנאכלין ליום ולילה כקדשי קדשים ומטרם מסם היו נאכל לכהנים ותעם"י כן הן נאכלין בכל יכולתם כדדרשינן לקמן: (ז) היכי תק לנחות פי' חלק כמו דכתי' ואכלו את מוקש ארי"ל תלקח ומתרגמי' מוקלף וחלק נגד כלום' הבנים נוטלים בחלוקה ולא הבנות נוטלות בחלוקה שלא בחלוקה: (ח) כי כן צוותי בחניות יאכלוה. כלומר לויתי בחנית בשעת מעשה לומר לסם פי'

מסורת התלמוד

[א]גי' הרלב"ד שכיתה וכן גי' העכוך ערך כתה: [ב]גי' הילקוט ושיח מלום עשה שתין כיולא בה לזוכות: [ג]גי' הילקוט שלא המזבח ולא בהיכל שלא על גבי כבש: שיומא (ה:): [ד]זבחים (נה.): [א]גי' שהיו שם בלומו היום וכן הגיה בעל קרבן לתכן: [ב]זבחים (קי:): [ג]בגמ' גרסי' ר"ל מפני מה מעשה זו בכתפה ולתו מוקמות ועי' בתכתם"י על התורה: [ד]זבחים (צב.) ועיין לעיל פרשה לו פ"ם: [ה]זבחים (פב:):

שנטמאת בחוץ שלא תהא שריפתה אלא בחוץ: (ז) וידבר אהרן אל משה אין דיבור אלא לשון עז וכן הוא אומר וידבר העם באלהים ובמשה: (ח) הן היום הקריבו את חטאתם ואת עולתם לפני ה' 'ר' נחמיה אומר מפני אנינות נשרף לכך נאמר אלה: (ט) ומה ת"ל כאלה שיכול אין לי אסור באנינה אלא בנים. מנין כל האמור בפרשה מוסיף עליהם אחיו ואחותו מאמו ואחותו נשואה. לכך נאמר אלה כאלה ר' יעקב אומר יכול יהיו הלוים אסורים באנינה בשיר. ת"ל אותי אני אסור באנינה ואין הלוים אסורים באנינה לשיר: (י) רבי יהודה ורבי שמעון אומרים וכי מפני אנינות נשרפה והלא לא נשרף אלא מפני טומאה שאילו מפני אנינות נשרף היה להם לשלשתם לישרף. דבר אחר והלא מותרים לאוכלם לערב. דבר אחר. והלא פינחס היה עמהם מה ת"ל אלה לא היה לי להתקבל באילו שעשו שלא בעצה ונשטפו. מה תלמוד לומר כאלה אמר אילולי לא אילו בלבד קברתי אלא אפילו אלה קברתי עם אילו לא כך הייתי מבזה קודשי המקדש: (יא) 'ואבלתי

חטאת היום היום אני אסור ומותר בלילה. ולדורות אסור ביום ובלילה דברי רבי יהודה. רבי אומר אין האונן אסור לאכול בקדשים בלילה אלא מדברי סופרים. [ח]תדע שהרי אמרו אונן טובל ואוכל פסחו לערב: (יב) [ט]וישמע משה וייטב בעיניו הודה מיד ולא בייש לומר לא שמעתי. א"ר יהודה חגניה בן יהודה היה דורש כל ימיו קשה הקפדה שנרמה לו למשה לטעות אחר מיתתו

הריני כמשיב על דבריו ומי גרם לו שהקפיד אלא (שבועה) [שטעה]:

פרשה ב 'וידבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר אליהם. לאמר להם לבנים לאלעזר ולאיתמר. או לאמר להם לישראל. כשהוא אומר דברו אל כל עדת בני ישראל זו דיבור האמור לישראל. הא מה אני מקיים לאמר אליהם לאמר לבנים לאלעזר ולאיתמר: (ב) [י]זאת החי"ה אשר תאכלו מלמד שהיה משה אוחז החיה ומראה להם לישראל ואומר להם זו תאכלו וזו לא תאכלו. את זה תאכלו מכל אשר במים זה תאכלו וזה לא תאכלו. את אלה תשקצו מן העוף את אלה תשקצו ואת אלה לא תשקצו. זה לכם הטמא

פירוש הראב"ד

מעלת אסר יוצא מדעתו וכו': (ח) הן היום הקריבו את חטאתם ואת עולתם אמר ר' נחמיה מפני תכיפת שלח שנשרפה וכו' מעכב בזמנים ע' ועי' בק"פ: [קפ.] ואעפ"י שנטעוום מפני תכיפת יאכלום אמר לו אסכן אמת לא שמעת לכך נקדמי שעם כנון מותרי מנחות ומעיר של נסגון ומעיר של יום מפניי עי' יום מפני שן לשעם לכל נקדמי דורות כנון מעיר של כלם קדם לא. קל וחומר ממעשר שקל נכתבי' ניש לא אכלתי בחוני ממנו. ומפני כך לא שרפו אלא זה בלבד: (ט) מה ת"ל בחלם סיס לו לומר ותקלתם אותי אלא שיכול אין לי לישרף בתכיפת אלא על מיתת שנים בלבד פי' במעשה אסכן: ומנין לכנות שנשרפת כשנים שנשרפת מעשת לשם שיסת חוץ עליהם ולשרף נקדשים מפני תכיפתם לכך נאמר בחלם: מוסף עליהם אביו ואמותו ולאחותו נשואה לעשה"י שלין כאן מעשת לשם שיסת חוץ עליהם ולשרף לאכול נקדשים מדשניהם. וכן סופיפו אותם לענין בחלת. ומכי אימת במועד קטן. יכול יהו שלוים לשרפים בתכיפת שנים של נים המקדש פי' סולל ונקרא לעבודה כדאמרי' לעבודה עבודת עבודה לי זו שיש עבודה לעבודה סוי לומר זה שנים ת"ל לותי לי לשרף בעבודתי מפני תכיפת אחד לא שלוים בעבודתם: (י) רבי יהודה ורבי שמעון לומרים וכי מפני תכיפה נשרפה ולא מפני טומאה שנשרפה ולא מפני תכיפת לשומאה נחוצים לא מעשה שנים שנשרפה ולא מפני תכיפת לשומאה נחוצים לא מעשה שנים. וכן סופיפו אותם לענין בחלת. ומכי אימת במועד קטן. יכול יהו שלוים לשרפים בתכיפת שנים של נים המקדש פי' סולל ונקרא לעבודה כדאמרי' לעבודה עבודת עבודה לי זו שיש עבודה לעבודה סוי לומר זה שנים ת"ל לותי לי לשרף בעבודתי מפני תכיפת אחד לא שלוים בעבודתם: (י) רבי יהודה ורבי שמעון לומרים וכי מפני תכיפה נשרפה ולא מפני טומאה שנשרפה ולא מפני תכיפת לשומאה נחוצים לא מעשה שנים שנשרפה ולא מפני תכיפת לשומאה נחוצים לא מעשה שנים. וכן סופיפו אותם לענין בחלת. ומכי אימת במועד קטן. יכול יהו שלוים לשרפים בתכיפת שנים של נים המקדש פי' סולל ונקרא לעבודה כדאמרי' לעבודה עבודת עבודה לי זו שיש עבודה לעבודה סוי לומר זה שנים ת"ל לותי לי לשרף בעבודתי מפני תכיפת אחד לא שלוים בעבודתם: (י) רבי יהודה ורבי שמעון לומרים וכי מפני תכיפה נשרפה ולא מפני טומאה

הטמא זה טמא וזה לא טמא: (ג) [ל]את החיה אשר תאכלו מכל הבהמה משמע מוציא מיד משמע מכלל שנאמר כירק עשב נתתי לכם את כל. יכול הכל היה בכלל היתר ת"ל זאת הבהמה אשר תאכלו שור שה כבשים ושה עזים איל וצבי ויחמור אקו ודישון ותאו וזמר: (ד) יכול תהא כל הבהמה כולה מותרת ת"ל אך בשר בנפשו דמו לא תאכלו. אסר אבר מן החי. על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה. אסר גיד הנשה. כל חלב שור וכשב ועז לא תאכלו. אסר את החלב. כל דם לא תאכלו. אסר את הדם. יכול יהיו מותרים בזביחה ושלא בזביחה ת"ל וזבחת ואכלת: (ה) אין לי אלא בכשים ועזים המיוחדים. מנין לרבות את הבלאים ת"ל חיה ובהמה. אין לי אלא חיה ובהמה חיה מין חיה בהמה מין בהמה מנין בהמה מין חיה וחיה מין בהמה [ס]ת"ל חיה מכל מקום ובהמה מכל מקום: (ו) יכול אף חיה ובהמת הים ת"ל על הארץ להוציא את שבים: (ז) או אינו אלא שעל הארץ תהא מותרת בסימנים. ושבים בין בסימנים בין שלא בסימנים ת"ל זאת אשר על הארץ אין לך אלא שעל הארץ: (ח) [ז]את החיה אשר תאכלו מכל הבהמה אשר על הארץ מלמד שהבהמה בכלל חיה מנין שאף חיה בכלל בהמה. ת"ל זאת הבהמה אשר תאכלו שור שה כבשים ושה עזים איל וצבי ויחמור אקו ודישון ותאו וזמר: (ט) [ס]כל בהמה מפרסת פרסה ושוסעת שסע פרסות גרה בבהמה אותה תאכלו. תאכלו לרבות את השליל. [ע]והוציא העובר את ידו והחזירה מותר באכילה. יכול אפילו הוציא את ראשו

והחזירו יהא מותר. ת"ל אך. מה ראית לומר הוציא העובר את ידו והחזירה מותר באכילה מפני שאינו כילוד. ומה ראית לומר הוציא את ראשו והחזירו אסור מפני שהוא כילוד: (י) אתה אומר לכך בא הכתוב לחלק בין איברים לאיברים או לא בא הכתוב לחלוק אלא בין עוברים לעוברים לומר איזה עובר יהא מותר שאילו נולד היה מותר. ואיזה זה בן תשעה וחי בחולין מנין בן תשעה ומת בן שמונה וחי או מת. במוקדשים בן תשעה ומת. בן שמונה וחי או מת. ולד מעושר בן תשעה ומת. בן שמונה וחי או מת.

[ס]ת"ל כל מפרסת פרסה ושוסעת שסע פרסות מעלה גרה:

פרק ג

[א]בבהמה אותה תאכלו לרבות את השיליא יכול אפילו יצאת מקצתה ת"ל אותה תאכלו אותה באבילה ואין בהמה טמאה באבילה: (ב) אין לי אלא בעשה. בלא תעשה מנין ת"ל הגמל והארנבת והשפן והחזיר מבשרם לא תאכלו. אין לי אלא אילו בלבד. שאר בהמה טמאה מנין ודין הוא ומה אילו שיש בהם סימני טהרה הרי זה בלא תעשה על אבילתן. ושאין בהם סימני טהרה אינו דין שיהו בלא תעשה על אבילתם. נמצאו הגמל והארנבת והשפן והחזיר מן הכתוב ושאר בהמה טמאה מקל וחומר. [ב]נמצא מצות עשה שלהם מן הכתוב ומצות לא תעשה שלהם מקל וחומר: (ג) [ל]אך את זה לא תאכלו ממעלי הגרה וממפריסי הפרסה השסועה יש לך במעלה הגרה שאין אתה אוכל ואיזה זה זה טהור שנולד מן הטמא: (ד) יכול אף טמא שנולד מן הטהור. ת"ל גמל טמא

פירוש הראב"ד

שם כבשים וכו' ותקח את שתיהן חוץ מאלו: (ד) יכול כשהמה כולן תסח מותרת כמו שהיו משמע תלמוד ת"ל אך בשר בנפשו דמו לא תאכלו תקבל שם כבשים ועזים המיוחדים כלומר דשם כבשים ושם עזים משמע שם כבש ועז לכך נאמר זה אילו שהיו מיוחדים בשמותיהם ולא בשמות אחרים. ומנין לרבות את הבלאים כלומר שם כבש משמעו שם כבש ושם עז משמעו שם כבש ועז לכך נאמר זה אילו שהיו מיוחדים בשמותיהם ולא בשמות אחרים. ומנין לרבות את השיליא כלומר שם כבש משמעו שם כבש ועז לכך נאמר זה אילו שהיו מיוחדים בשמותיהם ולא בשמות אחרים. ומנין לרבות את הבלאים כלומר שם כבש

הוא זה טמא ואין זה טמא. רבי שמעון אומר מה ת"ל גמל גמל שני פעמים אחד גמל שנולד מן הגמלה ואחד גמל שנולד מן הפרה: (ד) אך את זה לא תאכלו ממעלי הגרה וממפריסי הפרסה השסועה יש לך במעלה הגרה ובמפריסי הפרסה שאי אתה אוכל ואילו הן הטריפות: (ה) [ש]נקובת הושט. ופסוקת הגרגרת. (ואפילו) ברובה. נפסק חוט השדרה. וניקב קרום של מוח ניקב הלב לבית חללו. נשברה השדרה. ניטלה הכבד ולא נשתייר הימינה כלום הריאה שניקבה או שחסרה. רבי שמעון אומר עד שתינקב לבית המימפונות. ניקבה הקיבה ניקבו הדקים. רבי יוסי ברבי יהודה אומר אף ניקבה המרה פסולה: (ו) הכרס הפנימי שניקב או שניקרע רוב החיצונה. רבי יהודה אומר בגדולה טפח ובקטנה רובה: (ח) המסם ובית הכוסות שניקבו לחוץ. נפלה מן הגג נשתברו רוב צלעותיה. [ו]דרוסת הזאב בדקה. רבי יהודה אומר דרוסת הזאב בדקה. ודרוסת ארי בגסה. ודרוסת הנץ בעוף הדק ודרוסת הגס בעוף הגס. יכול אף נפחת הגולגולת ולא ניקב קרום של מוח. ניקב הלב לבית חללו. נשברה השדרה. ולא נפסק החוט שלה. ניטלה הכבד ונשתייר הימינה כזית המסם ובית הכוסות שניקבו זה לתוך זה: (ט) ניטלו הכליות ניטל השחול. ניטל לחי התחתון ניטלה האם שלה. וחרותח בידי שמים ת"ל נבילה וטריפה. מה נבילה שאין כמוה חיה אף טריפה שאין כמוה חיה. יצאת זו שכמוה חיה: (י) יכול אפילו אכלה הרדופני או שאכלה צואת תרנגולים או ששתת טים הרעים ת"ל נבילה וטריפה מה נבילה שאינה בת חיים אף טריפה שאינה בת חיים יצאת זו שהיא בת חיים. הגלודה רבי מאיר מכשיר [א]וחכמים אוסרים ומודים שאם נשתייר עליה עור כסלע שהיא כשירה:

פרק ד [ב]מנין לרבות חמש חטאות מתות תלמוד לומר ממעלי הגרה טמא מנין לרבות פסולי המוקדשים. ת"ל ומפריסי הפרסה טמא מנין לרבות חלב חמש חטאות מיתות ת"ל ממעלי הגרה טמא מנין לרבות חלב פסולי המוקדשים ת"ל מן השסועה טמא. מנין לרבות חלב בהמה טמאה. ודין הוא אטר בהמה טמאה אטר ענבים בנזיר מה ענבים בנזיר עשה מה שיוצא מהם כמותם אף בהמה נעשה את שיוצא מהם כמותם: (ב) הין אם עשה את היין בענבים שהוא בנופן נעשה חלב בהמה כבהמה שאינה בנופה. רבן שמעון בן גמליאל אומר אם עשה את היין בענבים בנזיר. שאמור בפסולתם נעשה חלב בהמה כבהמה שאין אסור בפסולתם. תרומה תוכיח שאין אסור בפסולתה ועשו את שיוצא ממנה כמותה: (ג) הין אם החטיר בתרומה באיסור חמור נחמיר בבהמה באיסור הקל. ת"ל גמל גמל שני פעמים אם אינו ענין לבשרה תנהו ענין לחלבה: (ד) [ג]יכול אף בשר מהלכי שתים וחלב מהלכי שתים יהא בלא תעשה על אבילתו ודין הוא ומה אם בהמה שהקלת במגעה החמרתה בחלבה מהלכי שתים שהחמיר במגען אינו דין שנחמיר בחלבם ת"ל זה זה טמא ואין חלב מהלכי שתים טמא אוציא את החלב שאינו נוהג בכל ולא אוציא את הבשר שנוהג בכל ת"ל זה טמא הוא זה בלא תעשה על אבילתו ואין בשר מהלכי שתים וחלב מהלכי שתים בלא תעשה אל אבילתם: (ה) ואת הגמל כי מעלה גרה הוא ואת השפן כי מעלה גרה הוא ואת הארנבת כי מעלה גרה הוא מה ת"ל אם לתיקון המקרא הרי כבר נאמר הגמל והארנבת והשפן כי מעלה גרה המה ולמה באו לרבות את הריבויים שאמרנו: (ו) ואת הגמל כי מעלה גרה הוא [ד]שיכול יתירינו סימן אחד ודין הוא ומה אם חזיר שמפריס פרסה טמא גמל שאין מפריס פרסה אינו דין שיהא טמא אילו כן הייתי אומר מי אוסר את החזיר גרה היא תתיר גמל. ת"ל ואת הגמל. כי מעלת גרה היא יאמר בגמל וקל וחומר לחזיר ומה גמל שמעלה גרה טמא חזיר שאינו מעלה גרה אינו דין שיהא טמא: (ז) אילו כן הייתי אומר מי אוסר את הגמל פרסה. והיא תתיר

את

פירוש הראב"ד

כאן ולמד ממנה תורה למד גמל מן הגמלה וכו' קשה כ"ש דקשה ממעי פרה לקוש: ד"א לך לא זה לא תאכלו ממעלי הגרה וממפריסי הפרסה וכו' לרבות את הטלפות שמנו מכמים לעפ"י שאין מיות זמן לרוך שיכול לא למד כתוב את הטלפה לא תוסף עליה ומה ממעה שהיא שמוכה לגמלה לא תגרע ממנה שהיא שמוכה לגמלה וטן ממות: יכול לא יהיו לקוות לכך סולכו לרבות: ומלמה לי כי כל זה היו לא למעמ' דרשנן שהרי י"ח טלפות סלכה למעה מקיני סס וסכי היה' ממ' מולין: יכול ילפי' מלכה סרדופני לו נוחת תרנגולת וכו' תסל לקוסה שהיה בת מיים שם לם ת"ל נבילה ומה נבילה שאין כמוה חיה אף טריפה שאין כמוה חיה. יצאת זו שכמוה חיה: (י) יכול אפילו אכלה הרדופני או שאכלה צואת תרנגולים או ששתת טים הרעים ת"ל נבילה וטריפה מה נבילה שאינה בת חיים אף טריפה שאינה בת חיים יצאת זו שהיא בת חיים. הגלודה רבי מאיר מכשיר [א]וחכמים אוסרים ומודים שאם נשתייר עליה עור כסלע שהיא כשירה:

פרק ד [ב]מנין לרבות חמש חטאות מתות תלמוד לומר ממעלי הגרה טמא מנין לרבות פסולי המוקדשים. ת"ל ומפריסי הפרסה טמא מנין לרבות חלב חמש חטאות מיתות ת"ל ממעלי הגרה טמא מנין לרבות חלב פסולי המוקדשים ת"ל מן השסועה טמא. מנין לרבות חלב בהמה טמאה. ודין הוא אטר בהמה טמאה אטר ענבים בנזיר מה ענבים בנזיר עשה מה שיוצא מהם כמותם אף בהמה נעשה את שיוצא מהם כמותם: (ב) הין אם עשה את היין בענבים שהוא בנופן נעשה חלב בהמה כבהמה שאינה בנופה. רבן שמעון בן גמליאל אומר אם עשה את היין בענבים בנזיר. שאמור בפסולתם נעשה חלב בהמה כבהמה שאין אסור בפסולתם. תרומה תוכיח שאין אסור בפסולתה ועשו את שיוצא ממנה כמותה: (ג) הין אם החטיר בתרומה באיסור חמור נחמיר בבהמה באיסור הקל. ת"ל גמל גמל שני פעמים אם אינו ענין לבשרה תנהו ענין לחלבה: (ד) [ג]יכול אף בשר מהלכי שתים וחלב מהלכי שתים יהא בלא תעשה על אבילתו ודין הוא ומה אם בהמה שהקלת במגעה החמרתה בחלבה מהלכי שתים שהחמיר במגען אינו דין שנחמיר בחלבם ת"ל זה זה טמא ואין חלב מהלכי שתים טמא אוציא את החלב שאינו נוהג בכל ולא אוציא את הבשר שנוהג בכל ת"ל זה טמא הוא זה בלא תעשה על אבילתו ואין בשר מהלכי שתים וחלב מהלכי שתים בלא תעשה אל אבילתם: (ה) ואת הגמל כי מעלה גרה הוא ואת השפן כי מעלה גרה הוא ואת הארנבת כי מעלה גרה הוא מה ת"ל אם לתיקון המקרא הרי כבר נאמר הגמל והארנבת והשפן כי מעלה גרה המה ולמה באו לרבות את הריבויים שאמרנו: (ו) ואת הגמל כי מעלה גרה הוא [ד]שיכול יתירינו סימן אחד ודין הוא ומה אם חזיר שמפריס פרסה טמא גמל שאין מפריס פרסה אינו דין שיהא טמא אילו כן הייתי אומר מי אוסר את החזיר גרה היא תתיר גמל. ת"ל ואת הגמל. כי מעלת גרה היא יאמר בגמל וקל וחומר לחזיר ומה גמל שמעלה גרה טמא חזיר שאינו מעלה גרה אינו דין שיהא טמא: (ז) אילו כן הייתי אומר מי אוסר את הגמל פרסה. והיא תתיר

את

מסרת התלמוד

[ש]מולין (מג.) וביקוט נקם כ' ישמעאל נמקוט כ"ם: [ו]ולוקמם הזאב בדקה ונם בילק"ש לא נקם לה כאן בנרייתא: [א]במסנה שם (כד.) נרסי' וחכמים מוסלין וכן נם בי' הילקוט כאן: [ב]בכוהות (עו.) והבי' שם מהופכת דלקמיך ס' מעוות מפוח מעמיקי פרסה מעת הוח ומפוח הנקב מעת הוח ומה שכתב הלמב"ד ז"ל שם' מעוות מפוח לקמכתת להלכתת נמיכי ל"ע ונמ' דבכוהות מלמדנו שם ג' מיכוליס על קוסי' זו וכן מה שכתב מלב מבולי המוקדשין דלכאן ל"ע ונמ' דבכוהות (ו:) שלמדנו שפוח מן המורה ועי' מעילה (יב.) תוס' ד"ה מלב: [ג]בי' הסמריס יכול לף דם מהלכי שתים והנסמי ע"פ בי' הלמב"ד וכן מקן בעל ק"ל ועי' היעב כתיבות (קל) וכו"ן שם: [ד]בי' הסמריס יכיס ולם הנמל כי מעלה נרה הוא מיכול וכו':

את החזיר ת"ל ואת החזיר כי מפרים פרסה ולא גרה טמא הוא: (ח) מבשרם ולא מן העצמות ולא מן הגידים ולא מן הטלפיים שלהם. ובנבלתם לא תגעו יכול יהו ישראל מוזהרים על מגע נבילות. ת"ל אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם לנפש לא יטמא בעמיו. הכהנים אין מטמאים למתים ישראל מטמאים למתים: (ט) קל וחומר אם מטמאים למתים חמורים לא יטמא לנבילות הקלות. "הא מה אני מקיים ובנבלתם לא תגעו ברגל: (י) אחרים אומרים ובנבלתם לא תגעו יכול אם נוגע אדם בנבילה ילקה את הארבעים ת"ל ולאלה תטמאו. או ולאלה תטמאו יכול אם ראה אדם את הנבילה ילך ויטמא בה ת"ל ובנבלתם לא תגעו. הא כיצד הוי אומר רשות: (יא) 'טמאים מלמד שמצטרפים זה עם זה בשר ובשר. חלב וחלב. בשר וחלב בין בחייהם בין במיתתן: (יב) 'טמאים לאסור צירן ורוטבן. ואת הקיפה שלהם. הן פרט לשאין בהם בנותן טעם לכם מותרים הם בהנאה:

פרשה ג "ממשמע שנאמר אכול את שיש לו שומע אני לא תאכל את שאין לו וממה שנאמר אל תאכל את שאין לו שומע אני אכול את שיש לו למה נשנו ליתן עליהם עשה וליתן עליהם לא תעשה שיכול הואיל והותר במפורש והותר בסתום מה לא הותר במפורש אלא בכלים אף לא נתיר בסתום אלא בכלים. מנין אפילו הם בבורות בשיחים ובמערות ששוחה ושותה ואינו נמנע תלמוד לומר לומר תאכלו מכל אשר במים: (ב) ימים זה ים הגדול שנאמר ולמקוה המים קרא ימים ובנחלים אילו הנהרות שנאמר ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן. אין לי אלא ימים ונחלים שמושכים ביומות

פירוש הראב"ד

שלמכו עכשו: משכרם לא תאכלו ולא תן מן סעטמות ולא תן מן סגידין ולא מן סטלפים וכו' פי' שלשו עובר עליהם בלאכילתם. סגידים שלמכו הן סגידים שקשים כמו גידי סנשה שלשין לחויה לאכילה. שם אם לחי מקיים ובנבלתם לא תגעו בכגל מפני שסם מייבין בשליים ובבקרים בעזרה ולפיכך נרין לדם לעשר עלמו בכגל: (י) לחרים לומרים וכו' שם כיצד שור לומר לשות: ות"ת לשתוק קלת מייבים ולא לכתוב לא עשה ולא לאו. לידי לשמר משכרם לא תאכלו. (יא) [לשמר] נמי ובנבלתם לא תגעו שרשות לאכילה כעניין שנאמר' בעד סדעת לא תאכלו ממנו ולא תגעו בו. עשה לדם שלשון סמגע קייב לאכילה לף כאן מגע זו שרשות לאכילה. וסמגע עלמו לישנא לומר כי סוא מגע לישוך בשוכל של סיתר ובשובע כעניין שנאמר כל לשר יגע בסם ומשרשים ליש בשובע ומשום דכתיב לשמעת ובנבלתם לא תגעו לעניין שלשמכו לטעיתך למיכתב ולאלה תטמאו: (יא) טמאים סם לכם טמאים מלמד שמצטרפין זה עם זה לעניין טומאה בין לעניין לאכילה. שבר בשבר וחלב בחלב בשבר וחלב לפי שסחלב של בסמה טמאה הרי סוא כבשר בין לעניין טומאה בין לעניין לישוך לאכילה דמשום טומאה לית ליש משום לישוך חלב לית ליש כלשיתא בחולין פרק כל שבשר [קיז.]: בין בחייהן בין בשיתתן פי' לפילו חלי זית שמיי גמל וחלי זית שמיתת חזיר לו משלר טמאים שלצרפין לעניין לישוך לאכילה לשטום טומאה (לית ליש משום לישוך חלב לית ליש כלשיתא בחולין פרק כל שבשר: בין בחייהם בין בשיתתם פי' לפילו חלי זית שמיי גמל וחלי זית שמיתת חזיר לו משלר טמאים שלצרפין לעניין לישוך לאכילה לשטום טומאה) לית ליש בהו בכולהו בין בחייהן בין בשיתתן שם שלין כן בשמאים ושלורים לשיתת פרס וחלי גמל פי' נמי לישבא לין שלצרפין כלל ושכי לישא בשעילה פרק קלשי מזבח [עז.]: (יב) ד"ה טמאים לאסור ליקן ושרוטבן ושיפה שלהן רוטב חלב דקרים קיפה תלבין ושכי לישא בחולין פרק השור ושכותב [קכ.]. וכל חלב לאסורים משני תערובות שלישור שבהן: שם שרש לשלין שהן בנותן טעם לכם מותרים שם שבשלה פי' דישבד שם נזדמנו כגון נייד שלר טמאי' ושהורים או שנפלו לו בירושה או שנתנו לו בשתנה חבל לכתחלה לאסור לעשות בהן שמורה ושכי לישא בשמים ומשיק טעמא ושמאי' ישיו לכם דשרש' שרלים. ישיו כשוייהן יסו. ושלשיל לי טובא לך דכשה דלה דרים ישיו כשוייהן יסו דלה מיקי לה לשרלים. [לא כתיב] חלב בהמה טהורה וכיוייס דכתי' תגור וכיוייס יותר שמאים שם ושמאים ישיו לכם. ובפרק השור ושכותב שכי נמי דרים ליש תגור וכיוייס יותר וכו' לכם לרבות את סידות וכו' כדלישא בשהות בעיניה. ושכי מוקים ליש לשרלים ולקמן נמי דרים ליש יותר יכול יהא ת"ל ודלי ת"ל ושמאים ישיו לכם מקיימין לותם שמומאת' לכם כל שהות לרבותן לרבות את סידות: שנם מכל חלב שמענו שלין זה חלב שהור וכיוייס: ול"ל שלין לישורין לכתחלה חלב מדבקן ולשמכוה לקלה כל דהות: **פרשה ג** את זה תאכלו מכל חשר במים וכו' ממשמע שנאמר לכול את ולמה נשנו ליתן עליהם עשה ולא תעשה: ולי קשיא לך דשה לימרי בשמוך כי לשהיר שם שבכלים שולך לשנות ובשמ' חולין [קו:] נמי לימרינן דקלה דלין לו בניעיר וקשקשת (שולשה) [דקמיכה] עלוה לשלין לו בשהר שבלים דלי לא כתיב שה לימרה לישורה דבכלים שע"ג דלין לו בניעיר וקשקשת. לין שכי נמי ניסו עיקר קלה לגלו לחת. ומדכתי' בם יתים ושבלים כי סילך שמינן ליש לרשתך דבלים כדשתן וכדמשכם לם בשמ' חולין. יכול שולין ושהיר בשעורם ושהיר בשהות שם כשהיר בשמשכם לא שהיר חלב בבלים וכו' לשי שמעת' מייתי לם בחולין פ' חלו שרפות [קו:]. ושהם משכם סייגו שהיר בלים. ומשכם נמי סיי שלי שהות ושלי משכם: ופלוגתא לשמוראי סיה לשר לשר ים לו משכם ולין לו שהות ושר לשר לין לו משכם וים לו שהות ושהם משכם שעשייסו חלב שלי כולם לבליע כלן יושר שסגיע: יכול שולין ושהיר בשעורם ושהיר בשהות שם כשהיר בשעורם לין לבו שיהר שעשו חלב שע"ג ללין לו בניעיר וקשקשת. יכול לף כשהיר בשהות שם שבבלים לא כוכל לעשות שעשו שיש לכלים כי שניסס לריכין זה לזה לשלות שום שיהר. שלילו מן שלשר שייתי סופך שדבר לליסור ושנין לבו שלף שבבורות ושבשיחין ושבמערות יכול שלי מותר חלי חלב שיין ת"ל שלכלו מכל לשר שמים. חי' שלכלו יהילה קל דרים שסיס לו לכתוב ושכל לשר שמים בניעיר וקשקשת שימים ובנחלים לותם שלכלו: לת זה שלכלו דריפה לשם לי לרבות שם שבבורות ושבשיחין ושבמערות יכול לא שלכלו שעשו לשלכלו: (ב) ימים [זה] סיס הגדול שנאמר' ולמקוה סמים ולי ימים ולי זה סוא מקוה שמים קלה ימים פי' למקוה לשר שעשו ולי זה סוא מקוה שמים שכל ימים שבכנין לתוכו: לי נמי מדכתי' כיון דקלה יקוו שמים מתחת שבמים לל מקוה לשר. ועליה כתי' ליבשה לרץ ולמקוה שמים קלה ימים. ומלה כי למקוה לשר של מקוה שמים קלה ימים. ולי זה סוא מקוה שכוב מי שעולם שבנין לתוכו: מיסו שכת לשו שדיוקא נקט ליש דשלי שנת שלר ימים מים שגדול ולכלה לף שבלים שוים לו לכלה שבי קלמר לילו לא נאמר לכלה לילו לא נאמר לכלה בימים לבד שייתי לומר זה סים כעניין שנת' ולמקוה שמים קלה ימים ושמתת דכתב נחלים שבת שבשלה כעניין זה: שם יולה מעדן שמעיין שכל ימים שוים לו לעניין זה: שם דקתני נחלים לשו שבשלה שנת' ולכל יולה מעדן פי' כעניין שנאמר קלמר כלומר לשו לא נאמר בימים לבשה כל שמים שייתי לומר כי שבלים לשו שבשלה שמן מים מיים ומוסכין לעולם כעניין שנאמר ולכל יולה מעדן. ומילו כי שבל שמוקר מים מיים שקלה נחל כמו שנת' נחל קישון ובמים מיים סיולים מן שמקדם כתיב ויולד לכף נחל לשר לא לחוכל לעבוד דו כי גשו שמים מי שמו. נחל לשר לא יעבד ושמתת שפכם ולחזיל לרבות כל שמים: לין לי לשל ימים ושבלים שבש מוסכים בימות שמים ובימות סגשמים כלומר כעין יס גדול שנקרא ימים וכעניין נסר גדול שלבנע נשלות שיולים מעדן שליכם פוסקים. ומיון לפילו שלר לגשים ושלר נשלות קעים שפוסקין ומתייבשין בימות שמיר עד שתת שבבה לת שמים שבבלים שמן מי גשמים ומן מועטין מכל מקום לינם דומות למי בורות שיחין ומערות שמי בורות ושמיחין ומי שמערות מייחין עלורות בבלים ובבנסין בשש דרך שלופף ולין יולאין משש שלר דרך שלופף על ידי שתיבה לבל שביבין יש לשש שתים שמים יולאים משש כשש כולים ושמים ובבנסין משש לתוכן ומשום שכי לין דומים לבלים: ת"ל שמים משכם בגשמ' שמים שמים שכי שעשים שוי ריבוי ומיעוט ומלי לכי רבי כל שילי ולשבבו לשו שכילין ועשילין לליסורה. ומלי מיעט מיעט בורות שיחין ומערות לשיתת. ושתם מקשי ולימ' רבי כל שילי לליסורה ולפי' בורות שיחין ומערות ומלי מיעט מיעט בלים. ומשכן שם כן לת שה תאכלו למה לי כדפרי' לעיל דשוי קלה יתיבת: ובשלה לי דשה דלמרי' בורות שיחין ומערות לשיתת בבלים דוקא בורות שבש מים מבוגשין ולינם שולכין לבל שבר מים מיים לעפ"י שבוש עמוק ולין מיעיו שולכין שכי שוש לשור שבלים. ממלי מלשמרי' בגשמ' לשמת דבי דכ דדרים לשכי שמים שמים בכלל ופכע מלי שפכע מפשם מים בוצעין ולשמבו שכילין ועשילין לליסורה ולשמבו בורות שיחין ומערות ומערות מים מבוגשין ניסו ולינן בוצעין שבשכילין לעפ"י שלין מיניש שולכי' מפני שבן בוצעין לשורין. וכשיבין לשמורין כלן לליסורה לינם בוצעין לבל שמיעיל שולכין כשבייגת: וכמדומה לני שבוש לבעת בבל דבי כ' יממעבל לבל שו בוצעין ניסו שבל מקום שבייג' לשבלי בייבוי ומיעוטי ולפ"ג בבל דמו לפכעת בל שו בוצעין ניסו שבל מקום שבייג' לשו לליסורה. מ"ע מפני שלינם עשות בבלים ושכי מפשם לם בשבייגת' דבבי שתתים בן יסודה ושם לתבת בבי כג דדרים כללי ופכעי ובל שבבי כולי שלי לליסורה כי שליך תבת בבי כ' יממעבל ושם"ם מודה בשים בוצעין שבן שבורות כל שבן לשבת בבי כ' יממעבל דשבבי טפי לשבורה: ופל לשמרי' שבוש ושבוש

מסרת התלמוד

"לשם שבשם (עז:): 'ממעלה (יז.): 'חולין (קכ.) בכורות (ו:): "חולין (קו:) ושם גרסי' תאכלו מכל לשר שיכול וכו':

החמה ובימות הגשמים מנין לרבות שאר ימים ושאר נחלים שמושכים בימות הגשמים ואין מושכים בימות החמה עד שאתה מרבה מים שבבורות תלמוד לומר במים: (ג) יכול לענין היתר עשה כל המים בימים ובנחלים מנין אף לענין איסור נעשה כל המים בימים ובנחלים תלמוד לומר ימים ימים נחלים נחלים לגזירה שוה. מה ימים ונחלים האמורים לענין היתר עשה את כל המים בימים ובנחלים אף ימים ונחלים האמורים לענין איסור נעשה כל המים בימים ובנחלים: (ד) [a]אתה אומר לכן נאמר במים במים שהתרתי בהם במים אפרתי או אינו אומר אלא במין שהתרתי בו באותו המין אפרתי ואי זה מין. התרתי בעל עצמות ופרה ורבה. אף לא אפרתי אלא בעל עצמות ופרה ורבה. ומנין בעל עצמות ואין פרה ורבה ואין בעל עצמות ופרה ורבה. עד שאתה מרבה הגלים והצפרדעים הגדילים בים והגדילים ביבשה ת"ל כל אשר אין לו סנפיר וגו': (ה) אין לי אלא המרבה בקשקשים ובסנפירים כנון קיפונות. מנין אפילו אין לו אלא סנפיר אחת ואין לו אלא קשקשת אחת תלמוד לומר קשקשת. רבי יהודה אומר אף שני קשקשים ואע"פ שאין ראייה לדבר זכר לדבר שנאמר ושריון קשקשים הוא לבוש. רבי יוסי בן דורמסקית אומר לויתן דג טהור הוא שנאמר נאוה אפיקי מנינים תחתיו חדודי חרש. נאוה אפיקי מנינים אילו קשקשים. תחתיו חדודי חרש אילו סנפירים שלו: (ו) [b]תאכלו לרבות את הטהור שבמעי הטמא. יכול אף טמא שבמעי הטהור ת"ל אותם. מה ראית לומר בבהמה שבמעי הטמא טמא שבמעי הטהור טהור. ודגים שבמעי הטהור טמא שבמעי הטמא טהור לפי שאין הטהור מטהר. תאכלו לרבות את הטהור שנבבש עם הטמא. יכול אע"י שנימק גידוליו. ת"ל אותם: (ז) [c]לחיה זו חית הים. הגפש להביא את הסירונית יכול תהא מטמא באהל כדברי ר' חנינא ת"ל ואת: (ח) [d]ישקץ לאסור את ציר ורוטבן ואת הקפה שלהם ואם פרש לשאין בהם בנותן טעם לכם מותרים הם בהנאה:

ושקץ

פירוש הראב"ד

ומותר ולישנו נמנע דוקא שומה ושומה לחד לפתוח בכלי ולחכות מנגבו דבר שחכות לא דלמא חגב דלדי לכו קף פרים חגבי דמנח ותקיב וכי חף גוונא תקיב ליכא בגמלא: (ג) יכול לענין היתר כל המים כימים וכנחלים מנין לענין איסור שנאמר כל המים בימים ונחלים וכו' פיכוח לענין שיהא זמן המקבל שהמזון שלמד לא שים לו מקשיב וקשקשת לכול: וכבר בביאור לענין זה כל הימים ותכילין ועצילין: ומנין לענין לאסור זמן המקבל בשר שלמד לא שלין לו לא תאכל שיהו כל המים בימים ונחלים. שבשי לין בו ריבוי מים במים כמו שהמזון ולחייבוי בלאו מידי דלאו לענין לאסור, מקבל גופים שמעני ליה דחיים בים שקשיב וקשקשת לכול ולית ליה לא תיכול: וכבר ריבוי המקבל כל הימים בימים ונחלים חלא לאו לחייבוי בלאו קף מסדר המקבל קמף עשה הוא לחיכה לאו ליכא. ת"ל ימים ונחלים ימים ונחלים לגזרה הוא: וקשיא לי מ"ש לא דגים מגופים ריבויא לשלר עיקות דשה בקשקשת בחיב כל שהר לין לו שקשיב וקשקשת לכול ולית ליה לא תיכול: וכבר שהמזון שלמד לא שים לו שקשיב וקשקשת בימים בים"ק: ולישנ למימר דהמים לאו ריבויא הוא לחדהם המים הידועים משמע וסם המכרים המקבל המים ונחלים הכודעים כלאמרי' שלמד, הטולם עולם לחשהם: הילך המיוחנת שלילך. וכיון לחיכה המים דמשמע מיעוט' לא"ג לחיכ' בימים דמשמע ריבויא כי הדדי ניכרו: וקמף לא מילחף דעניינה כדברים בשבעה ומשום שכי לילטריך לגזילה הוא: לי נמי משום דשלי רבויי בחבה דבמים לא כתיבי לאו גופים נבי, אלא שקק שם לכם קאמר וכיון עשה: ושל לשלי' בקבה שלחיכה בחבים ושקק יהיו לכם מבשלם לא שלכלו מי יימל לעל ריבויא קלי לשמע על המים הידועים וכשברים קלי ומשום שכי שלילך לגזילה הוא: ומיהו לריבויא דבמים קא קמיך אלא כתי' בחים שכי מייתי ליה. ימים ונחלים לגזילה הוא: ושל תכויהו לכיכי לשיתך כלים בוכות שיחין ומעכות כלאמכן לעיל וקבל לחין לו מגלה על קבל דים לו לשיתבל כלדייקין ככלים כלאית, בגמלא אלא ולאי לריבויא דבמים קא קמיך ולשיתבל דש"ק מם ימים ונחלים שאמור למעלה בחים בחים ריבויא לשלר מיעות אף ימים ונחלים שאמור למעלה מחים המכרים בו ריבויא לשלר מיעות ואע"ג אלא כתיב כלי ריבויא לגבי לאו בסדיה: לי נמי אע"ג דכתיב בים המים דמשמע מיעוט ומיהו דקאמר' בקמוך אתה אומר לכך שאמר בחים שהתרתי בהם המים שהתרתי בלומר אתה מאמר ימים ונחלים בחים עמען לשלר. וכבר בא בחים לרבות כל המיעות בלאו שהמזון לשיתבל את מי חים לו שקשיב וקשקשת אלמא לאו מגזרם הוא דימים ונחלים הוא יליף' אלא מבחים לשילו מגזרם הוא יליף' הוא ליה למימר אתה אומר לשל ימים ונחלים בחים שהתרתי בהם המים לשלר: (ד) או שיהו אלא מין שהתרתי בהם לו ובאותו המין לשלר בשהין לו ולכך בא בחים לשלר שאין עלמוד חין לו מחים לו אלא שהות פרה ורבה ובעל עצמות אלא אתה מין שהתרתי דים לו אלא שהות פרה ורבה ובעל עצמות ובאותו המין לשלר. הא דלשלי מין לשלר פרה ורבה ובעל עצמות אלא אתה בא לחשהם כל ימים ונחלים ולחזה הוא מין שהתרתי דים לו אלא שהות פרה ורבה ובעל עצמות אלא אתה לעולם שקשיב וקשקשת אלא בחין בחים פרה ורבה ובעל עצמות ובאותו המין לשלר. הא דלשלי מין לשלר כלומר אלא שהות לחיכה לשלר לא שלין לו. הא דלשלי מין כעין לשלר כלומר שהות הומה לו בעין זה. ומנין לבעל עצמות ולאו פרה ורבה ולאי מכיר בזה המין לאו בעל עצמות ופרה ורבה גם בזה לאי מכיר בביכור ולאיפשר שהות הומה לשלר שקוקין מוקבל"ם ולאין הו עלם אלא שלין בו כמהומה לאי כי המין לשלר פרה ורבה ובחים בחים קלשר לשלר אלא שלין בו עלם אלא יולה ליפשם ופרה ורבה: עד שהחה מרבה את הגלים ואת הצפרדעים שהן גדלים בים וביבשה. גלים לאי יודע מה הוא וכמהומה לאי שהות הומה המין שקקשת שלבע"ל על הם שהות שגוב

מסרת התלמוד

[a]נקבנן לחכן הגיה כאן בימים בחים במים ועי' בחי' הרלב"ד שפי' הכוקחת שלפניהו בלשן ולאמיתי: [b]חולין (קז:): [c]עי' בכורות (ז:) חוס' ד"ה הוא דגים: [d]עי' הרלב"ד ולילקוט כ"ה בן מכיכאי ולית עיקרים כי קחם כ' מכיכה לא ידעינן בכולא קחכא ולא קחם כ' מכיכה שבגמ' היה בן חמא ולוה מן המומרלים הרלחמוים ויש מי שחחם של"ל כ' יוסי בן מכיכה ועשות היה בידם כי בי"ם ג"כ מן המומרלים: [e]עי' בכורות (ו:) חוס' ד"ה לחקור:

(ט) ושקץ יהיו לכם לאסור את עירובם. יכמה יהיה בו ויהא אסור עשר זוז ביהודה שהן עשר סלעים בגליל בגרב שמחזיק סאתים. דג טמא צירו אסור רבי יהודה אומר רביעית בסאתים. רבי יוסי אומר אחד בששה עשר בו:
(י) מבשרם ולא מן העצמות ולא מן הסנפירים שלהם. פאת נבלתם תשקצו להביא מן הובחושים שסיננן: (יא) כל אשר אין לו סנפיר וקשקשת במים מה ת"ל שיכול אין לי אלא המעלה סימני טהרה שלו ליבשה ת"השיהו במים מנין ת"ל במים. שקץ הוא לכם שלא יעשה בהם סחורה: (יב) תשקצו לאסור צירם ורוטבם ואת הקיפה שלהם ואת ביציהם ואת עורותיהם ואת עירוביהם. [אלה] הם ומן הרי אילו מיעושים פרט לחרשים ולצפורניים ולכנפיים ולנוצה שלהם:

פרק ה

(יג) ואלה לא יאכלו לחייב את המאכיל כאוכלו. או לא יאכלו לאוסרם בהנאה ת"ל לא תאכלו הא כיצד בהנאה מותרים באכילה אסורים הא מה אני מקיים לא יאכלו לחייב את המאכיל כאוכלו: (ב) את הנשר ואת הפרס ואת העזניה רבי עקיבא אומר נאמר כאן נשר ונאמר להלן נשר מה נשר האמור כאן עשה את כל האמורים עם הנשר בל תאכל כבל תאכל. אף נשר האמור להלן נעשה את כל האמורים עם הנשר בל תאכיל כבל תאכל

פירוש הראב"ד

מאכע מאות ומאים פי' לפאתים נמלאו עמהם זיינן לפאתים לאד לגיכן ומוא מעקל יהוע כעין מלעת ומוזיית: סדר סלמון כך סוא מכוי במאכע תכומות דג טמא שכאבו עם דג עסוד כל גרב שמחזיק פאתים אם יש בו עמהם זיינן מעקל ביהודה מכם מעם סלעים בגליל דג טמא ליכו לאוכל: וכאן אין מכוי כסדר סזה ואין סלמון מכוון כלמון מאכע לפי מכע כאן דג טמא קמוך לכל גרב שמחזיק פאתים דמאכע מכגרב ממחזיק פאתים יסיס דג טמא ואינו אלא דג עכור דכאן אכיס, קלי לאעקל עמהם זיינן: כ' יהודה אומר רביעית בפאתים פי' רביעית לוג וסוא קרוב לפאתים מכוא לאד מאכם ומאכעים ומנים. ולפי מם שאמרו בתוספתא דתכומות נראה דכ' יהודה לא פליג אם"ק אלא פרושי קא מפכא דקתני בתוספתא, אמר כ' שמעון בן מנסיא אין לך גרב שמחזיק פאתים (סיס) [שאין] בו עמהם מעקל זיין ביהודה שאין מהם סלעים בגליל. דג טמא שאין בו רביעית שלמא כ' יהודה מכוני קא מפכא מם טעם עמהם מעקל זיין דג גרב שמחזיק פאתים דג טמא תוקרין גרב שמחזיק פאתים דג עכור וליר עכור מפני מכוי מכוא פולט רביעית ליר טעמא למאתים ומביר' ליה דליר טעמא תוקר כביעור קרוב למאתים: כ' יוסי אומר אחד מעקל עמהם עכר בו. יכול אני לפרש כמו כן דברי כ' יוסי בעניין זה דתנר כ' יוסי אין מעקל עמהם זיין דג טמא סוא פולט בו רביעית: ודכולי עלמא ליר טמא מיעורו קרוב למאתים. וכמה סוא מתוקן פיכוס זה לעניין סגמר, שאמרו גמ' תולין דאמר כ' יוסי דב מניחא לא כל כמיעורין תוכי דתנן מכמי ליר מיעורו קרוב למאתים דתנן דג טמא ליכו לאוכל כ' יהודה אומר רביעית בפאתים. ואם תימא דכ' יהודה פליג אשיעורא (מאכע אם כב"י):
(י) מבשרם לא תאכלו [ונפל] מן סעצמות ולא מן סקיפין שבהן פי' על שבשר סוא בלאו ולא על סעצמות: ואת נבלתם תשקצו לכעות סיתומין שביין לו מאמים. כליס שקבען פי' שמעבירם בשבנות דכיון שפירשו מתקום כביינן נאסרו לגבל כל זמן שהן בתוך שכליס שכל מוצר כדאמרן לעיל: ודוקא שנולרו בתוך שכליס לגבל אם עלו מן שבר מן המים בתוך שכלי לאוכלים: (יא) כל אשר לו קנפיר וכו' ומים בא ללמד שאם יש לו קשקשת במים כ"ל אעפ"י שאפשיכו במים בשעה שעלה מן המים בתוך שכלי לאוכלים: (יב) שקץ תשקצו לכעות ליכן וכוענן שהוא לאוכל פי' את שלא תשקצו מן העוף לא יאכלו שקץ הם לכם. דוקא עתה תשקצו ושקץ לכעות ליכן וכוענן וקיפה שלהן וביציהן ועוכוסיהן ועיכוסיהן כדדכתיכן לעיל גבי דגים מושקץ יהיו לכם לאוכל ביציהן ועוכוסיהן. ובפרק שלו טהיות דכיש ליש מזקים לגילם טעשה שהיא לאוכל מותה בא היעגה וכאן קפיה עם שאר לאוכלין שלהם: שלא הם הן הרי שלו מיעגי' שבע לאכיוס ושלפנים וכו' פי' שאין לוקין עליהן בפני עלמן אבל מלטרפין הם עם שבשר לתבן בעמ' שהרות פרק ג', נבלת העוף שעמ' לניכה מפשבה ושבשר מעמ' מעמ' מותה לוקין בכגיעה וכו' שבשים ושלוש מיעמות ומעמות ומלטרפות שהרוטם ושלפנים מיעמין ומעמין ומלטרפין: ור"ת כי קאמרינן מלטרפין לטומאה קאמרי' אבל לאיסור לא מלטרף לה מלית אמרת דכיון דאינה מיעמות ומעמות בפני עלמן קאמר כל שכן דמלטרפות ליעמ' ולעמ'. אי נמי מלטרפות ומעמות מייבי לטומאת אוכלין. ומלטרפין מייבי לטומאת נבלות אבל לעניין איסור נבלה לא. סא לא מלית אמרת דאפ קיימ' לן נבלת עוף טמא אין בה אום טומאה אלא אוכלין ובמאכע אוכל טיבוי לאיסור נבלה קאמר אבל לא אוכל. ומלטרפין מייבי לטומאת אוכלין. ומלטרפין מלטרפין לטומאת אוכלין. ומלטרפין מייבי לטומאת אוכלין. ומלטרפין מייבי לטומאת אוכלין. אי נמי מלטרפות ומעמות

תאכל: (ג) רבי ישמעאל אומר נאמר כאן איה ונאמר להלן איה מה איה האמור להלן עשה את הראה מין איה. אף איה האמור כאן עשה את הראה מין איה: (ד) [ב]עורב זו עורב. כל עורב להביא עורב העמקי. ועורב הבא בראש יונים. למינו להביא את הזרזירים למינהו להביא את הסנונית: (ה) [ג]ץ זה הנץ. למינהו להביא בן ההדיה וההודאה. מה ת"ל למינהו למינהו ארבעים פעמים. שיכול אילו יהיו אסורים והשאר יהיו מותרים ת"ל למינהו למינהו ריבה הא כיצד הריני למד מן המפורש: (ו) [ש]מה הנשר מפורש אין לו זפק ואין לו אצבע יתירה ואין קורקבנו נקלף ודורס ואוכל. אף כל כיוצא בו אסור. מה תורים ובני יונה מיוחדים שיש להם זפק ואצבע יתירה וקורקבנו ניקלף ואין דורסים ואוכלים אף כל כיוצא בהם מותר: (ז) כל שרץ העוף ההולך על ארבע שקץ הוא לכם יכול הכל יהא אסור ת"ל אך את זה תאכלו מכל שרץ העוף ההולך על ארבע. יכול הכל יהא מותר ת"ל ארבה וסלעם חרגול וחגב אין לי אלא אילו בלבד. מנין לרבות שאר המינים ת"ל למינהו למינהו ריבה. הא כיצד הריני למד מן המפורש: (ח) מה ארבה מפורש יש לו ארבעה רגלים וארבע כנפיים וקרסוליו וכנפיו חופים את רובו אף כל כיוצא בו מותר. [ר]בי יוסי אומר ושמו חגב. רבי יוסי אומר בשם רבי אלעזר ברבי יוסי אומר אשר לו כרעים אעפ"י שאין לו עכשיו ועתיד לגדל לאחר זמן: (ט) ארבה זה גובאי. סלעם זה הרשון. חרגול זה נפול. [א]חגב זה נדיין. מה ת"ל למינהו למינהו ארבעה פעמים להביא צפורת כרמים ויוחנא ירושלמית והצדיא ואת הערצוביא ואת הארזבונית: (י) רבי אומר כל שרץ העוף

פירוש הראב"ד

וסני תנאי ליה לסו מאי דתניין נמולין ליה ודיים אחת ליה. וכן אומרו כאם ודאם ואיה ודיים אחת: ופלוגתא, סוא בין תנאי ואמוראי ואסם אפשם טעמיסו: (ד) עורב זה עורב אפשם לה אחת, מולין[קנ.]עורב זה עורב אמור וכן סוא אומר אמחות כעורב: ואת כל עורב להביא עורב העמק אמוח נגן. ולכך נקרא עמק כאם דכתי, ומכאסו עמוק. ומה לרבות אמת נראם יונים דמני ליפים ליונה. למדנו להביא את הזחזיהן ואנוצית לנמס ול' לביאתר קאני לה נבריית, ואפשם נאמר, מולין [קנ.] ניכוקתי כולי עלמ, לא אליני דלאיכיל כי אליני נאוותי. ומכלל כרבן דאמו אפני אקראנא נקלף ולא רלו לוסס לוסת דורנא. ולאאי ליאל, למיסו דעורב לרבות אנוצית יכוקה: (ה) נץ זה נכון ואת נכון להביא את אסודים פי, ואעפ"י אחיסו נקלף נץ. אם ת"ל למיסו ד' אעניים אינול אלו אלוקים אבל אינים יסיו אותרים נוחיל ואסנוים אם לכך נאמר למיסו ריבה ד' אינים ולאכעבא עופות אעלים כל אד ואד כלבתיב ניה: אא כיצד הוי למד מן אמפורש אם נאמר מיוחד יתירה ואין לו אלא אחת בלבד. ומנין לרבות אנשר ואת הפרס ואת העזניה ואת הרחם ואת החסידה ואת האנפה ואת הדוכיפת ואת העטלף לפי שנאמר בהן שרץ העוף. ת"ל למיכן למיסו ריבה אף כיוצא בהן מן אמפורש: (ו) אם אינה נאכל ואעלים אפוסלים אים לאם אינה נגלים ואינה נקלף ואין לה זפק ואצבע יתירה ואין קורקבנה ניקלף אף על פי שאין לה עקב ואין לה אצבע יתירה אסור שנאמר אך את זה לא תאכלו מכל שרץ העוף ההולך על ארבע. יכול הכל יהא מותר ת"ל ארבה סלעם חרגול וחגב אין לי אלא אילו בלבד. מנין לרבות שאר המינים ת"ל למיכן למיסו ריבה. הא כיצד הריני למד מן המפורש: (ז) [ש]מה הנשר מפורש אין לו זפק ואין לו אצבע יתירה ואין קורקבנו נקלף ודורס ואוכל. אף כל כיוצא בו אסור. מה תורים ובני יונה מיוחדים שיש להם זפק ואצבע יתירה וקורקבנו ניקלף ואין דורסים ואוכלים אף כל כיוצא בהם מותר: (ח) כל

[ב]מולין (קנ.) ועי"ם (ס"ה:) וכני, אלאניכו כן סוא בספרים יפים וכן בי, הכי"ף וכני, הגמ' גרסי' כך מיכים וגי' העכוך ומילקוט כך הדיח והגי' אלאניכו מלאתי בספרים יפים וכן נמצ גם הלאפ"ד: [ש]מולין (קפ.): [ת]מולין (קפ.) ומוסאפתא מולין פ"ג: [א]הגמ' נלסיכן גדיין ועיין עכוך ערך נדיין ור"ג מוסיפין הניח מהכנוס יהוסלתי כאיה לנוסאפתא אלנו אהכנס ואת המנב וים נכוצא דהיה נדונה ואולי היה נכוצא היה לזכוכים לו זכבוכים כני, העכוך ערך יומא לאבל מכלל לאמר אלו לזכיכה כי מכבא הכזנכים מלמיכה ומנכס מה שהוקף בסוצא והלדיה לא ידעתי לו אאר והלדיה הוא התכנוס הנשתא דקרא:

לו ארבע רגלים טמא הוא לכם. אם יש לו חמש הרי זה טהור. שקץ הוא פרט לעירובי [ב]מיכן אמרו חכמים חגבים טמאים שנכבשו עם חגבים טהורים לא פסלו את צירן. העיד ר' צדוק על ציר חגבים טמאים שהוא טהור:

פרשה ד ולאלה תטמאו יכול לכל האמור בענין ומה אמור בענין בהמה וחיה ועופות ודגים וחגבים יכול יהו אבר מן החי מטמא בכולם ת"ל בהמה אוציא את הדגים הגדילים בים שאין מקבלים טומאה ולא אוציא החגבים ת"ל מפרסת. אוציא את החגבים שאין למינן טומאה ולא אוציא את העופות שיש למינן טומאה. ת"ל פרסה. אוציא את העוף הטמא ולא אוציא את העוף הטהור. ודין הוא ומה אם בהמה שאינה מטמאה בגדים אבית הבליעה אבר מן החי ממנה מטמא. עוף שמטמא בגדים אבית הבליעה אינו דין שיהא אבר מן החי מטמא. ת"ל שסע אין לי אלא בהמה טהורה בהמה טמאה מנין ת"ל לכל הבהמה. חיה טהורה מנין ת"ל מפרסת. חיה טמאה מנין ת"ל פרסה. לשיסועים מנין ת"ל ושסע. לאין שיסועים מנין ת"ל אינה שוסעת. מעלת גרה בבהמה מנין. ת"ל מעלת גרה. לשאין מעלה גרה מנין ת"ל אינה מעלה. והלא חזיר מפרים ומשוסע. יכול לא יהא אבר מן החי מטמא הימינו ת"ל גרה אינה מעלה טמא הוא: (ב) במה הוא מדבר אם במיתתן הרי מיתתן אמורה. אם באבר מן המת הרי אבר מן המת אמור למטה. הא במה זה מדבר באבר מן החי: (ג) והלא דין הוא טימא האדם טימא הבהמה מה אדם אבר מן החי מטמא הימינו אף בהמה יהא אבר מן החי מטמא הימינה: (ד) הין אם החמיר באדם בטומאה חמורה נחמיר בבהמה בטומאה קלה. אני אדיננו מן שרצים הקלים. טימא בבהמה טימא בשרץ מה שרץ אבר מן החי ממנו מטמא אף בהמה יהא אבר מן החי ממנו מטמא: (ה) הין אם החמיר בשרץ שעשה דמו בבשרו נחמיר בבהמה שלא עשה דמה בבשרה. אני אדיננו מן אבר מן המת שאין איסורו נוהג בבני נח בישראל הרי הוא מטמא. אבר מן החי שאיסורו נוהג בבני נח בישראל אינו דין שיטמא. לא אם אמרת באבר מן המת שהבשר הפורש ממנו טמא. תאמר באבר מן החי שהבשר הפורש ממנו טהור. והואיל והבשר הפורש ממנו טהור לא ישמא תלמוד לומר כל הנוגע והנושא לרבות אבר מן החי: (ו) יכול אף בשר הפורש מן החי ישמא תלמוד לומר נבילה. מה נבילה שאין לה חילופים אף אבר מן החי שאין לו חילופים דברי רבי יוסי הגלילי. רבי עקיבא אומר מה נבילה נידים ועצמות אף אבר מן החי נידים ועצמות. רבי אומר מה נבילה כבריתו בשר נידים ועצמות אף אבר מן החי כבריתו בשר ונידים ועצמות: (ז) הנוגע ישמא עד הערב ואין הנוגע מטמא בגדים והלא דין הוא ומה אם משא מועט הרי הוא מטמא

בגדים

פירוש הראב"ד

סחוט כמו מסקה קרוב וכתי' וכל מסקה לשכר יסתם פרט למסקה קרוב וכל מודים זה (שלינו רלוי לה לכפרש ולה עופות). וכל שכן שלינו לוסקר לת עיכודו בליר מגדים טסוכים לשל לטמא טמא בכל שסו דקסבר ר' לדוק דלענין טומאה כיון שכשר היו סמים טמלים קודם עיכודן ועדיין סוא רלוי ליפכל על ידי תערובת לה בעלם טומאה מסם לשל שכשכן שסוא מכלן ולסבא לשכר שמתערבו בליר בעלו מלכשכר. וזס שפי' נרשם יותר שלם לה כ' לדוק לסמיר כפירוש סרשמון לה היס פותח דבליו בשכרם וסליסוק בה מכלל לשל היס פותח בשלם וסעשרם היתם שלם מן שכלל:

פרשה ד ולאלה תטמאו פי' שם שלינו עתידין לסזכיר מן שנאלות ומן שכלים כולם מטמאין את שלדם. ויש מסם מטמאים את שלדם שמשם ומטמאים בגדים כדמשכח וחזיל: יכול לכל שלמוכים בענין של מעלה ובענין של מטה יהו כל שטומאות מוסגות בהן ומה לחמור בענין של מעלה שהמה ויש ועופות ודגים וחגבים. יכול יהא לשכר מן שפי מטמא בשם לה פי' מסום לסכת לה מייבי שלה מטמאין מיסו תרוייסו ליתכשו שלין בשם מפרכי מטמא כיון שכשר היו סמים טמלים קודם עיכודן ועדיין סוא רלוי ליפכל על מקבלי טומאה ולה ניתני טומאה כדלתכי' לקמן גבי שרלים על שלרץ לסולין עכשר של יס: וגבי מיטמאין נמי לתכי' לו גבד לו עור יכול לף עוסות של יס יהו טמלים ת"ל לו גבד לו מן הגדל בלרץ וכו'. לוליך לת שמגבים שלין במינן טומאה פי' שלין טומאה מפוכשת בהן שכלי נבלה עוף טסור ומטמאה בגדים הבליעה בשכר' כי יהול. עוף טסור שכוא מטמא בגדים בגדים הבליעה לינו דין שיהא לשכר מן שפי ממנו מטמא פי' בגדים הבליעה מיהא לשל שלה בגדים הבליעה לף דיו לבא מן שדין לסיות כנדון: לין לי שלה שכתם טסור בשתם טומאה מנין פרוסי כוא דקא מפכח וחזיל לקרלי כפסוקן ומדכתן ת"ל לשכר היה: מיס טסור מנין ת"ל מפכחת פי' מדכתיב בריסים דקרא לכל שכתם לשכר היה מפכחת וכו' דכוס מני למיתר לכל מפכחת וכתב בתם מפכחת ס"מ בתם טסור ומיס טסור תא"ג דבכולי עלמיה לבעיל לף לשכר היה בהדיה: לי נמי תא"ג דלקמיים מדכר ליה לסיס דכתיב וכל כולך כפיו בכל סחיס דמטמא דעד שתא לף לחייבין בסיס לפי' שכי מכדיבן ליס מדכתיב מפכחת: מיס טומאה מנין כגון עלוד ת"ל פרכה כל שלין לו שלף פרכה לשת. מן שפסועים מנין ת"ל ושפע. ליכא מן שפסועין מנין ת"ל ליכא פוסעת. מעלת גרה מנין ת"ל וגרה. ליכא מעלת גרה מנין ת"ל ליכא מעלה. וכלף מזיר מפרים ומשסיע יכול לף יהא לשכר מן שפי מטמא ת"ל וגרה ליכא ליכא טמלים שם לכם. פי' נרשם לי שכל שם שכתבו. מן שפסועים ועד כאן ליכו שלף מפרש וכולך על שם שלמרנו בתחלה שים כאן בשאר טומאה וטסוכם וקיימי טסוכם מפרים ושפע וגרה. וקיימי טטמאה ליכא פוסעת ליכא מעלת גרה וצ"ל לומר כי סתקלות נדקשין בתחלתן ובסופן תחלתן בפני עלמן וסופן בפני עלמן ולכך לתר מן שפועים מנין כלומר סיכן כוזכרו כאן קיימי עפרה על שפועה דכתי' ושפע. וסיכן כוזכרו קיימי טומאה שלף בשפע דכתיב ליכא פוסעת. וסיכן כוזכר קיימן עפרה על גרה דכתי' וגרה. וקיימן טמאה

מסרת התלמוד

[ב]סכומות פ"י מ"ס ועי' עדיות פ"ז ועי"ם בסוף סמס' בפי' סלאכ"ד שכל דבריו שם מפקיעים מלא בשלא עם שם שכתב שם: [ג]בי' היקוש פ"ל לשכר היה וכן גם בי' סלאכ"ד ז"ל: [ד]שפרי פ' שקא שקרא ס': [ה]חולין (קכח:) וגרסי' שם פ"ל וכי יתום מן שבהמה ועי' כלים פ"ח מ"ב בפי' סר"ש שתתם לתא מתיב ג"כ דין המטמאים לת סלדם במשא לעתא בגדים לת סלכר מן סחי בבהמה וסיכן מפני שסוא בכלל נבלה דלכר מן סחי מקרא דנבילה נפקא דכתיב כי יתום מן שבהמה ותולי זה בקבא שנוי בוסתת הגמ' שלבי' הספרא קוסים הר"ם בשקושה עוותדם: [ו]עי' כלים פ"ח מ"ב בפי' הר"ם:

בגדים מגע מרובה אינו דין שיטמא בגדים ת"ל הנוגע יטמא עד הערב ואין הנוגע מטמא בגדים: (ח) הנושא יכבס בגדיו מלמד שהנושא מטמא בגדים והלא דין הוא ומה אם מגע מרובה אינו מטמא בגדים משא מועט אינו דין שלא יטמא ת"ל הנושא יכבס בגדיו מלמד שהנושא מטמא בגדים: (ט) יכול אף הציפה תלמוד לומר בגד. אי בגד יכול בגד גדול לבן מטמא בזב ומטמא בנגעים. ומנין גדול צבוע קטן לבן. הא קטן צבוע עד שאתה מרבה שביץ של סבכא והגנגלים ת"ל בגד בגדיו ריבה. מנין לעשות שאר כלים בבגדים. ת"ל טמא. יכול יטמא אדם וכלי חרס ת"ל בגד. בגד הוא מטמא ואינו מטמא אדם וכלי חרס. מנין לרבות הציב היוצא ממנו ושערה שבנגדו ת"ל טמא:

פרק ו (א) לכל הבהמה להביא את השליל שיהא אבר מן החי ממנו מטמא טמאים למלמד שמצטרפים זה עם זה. יכול יצטרפו למתים ת"ל הם יכול לא יצטרפו למתים החמורים. אבל יצטרפו עם גבילות הקלות תלמוד לומר הם. כל הנוגע בהם יטמא להביא את בהמה טמאה שלא תהא שחיטתה מטהרתה: (ב) והלא דין הוא שרץ שאינו באכילה ובהמה טמאה אסורה באכילה. מה שרץ אין שחיטתו מטהרתו אף בהמה טמאה אין שחיטתה מטהרתה: (ג) או כלך לדרך זו טרפה אסורה באכילה. ובהמה טמאה באכילה מה טריפה שחיטתה מטהרתה אף בהמה טמאה תטהרינה שחיטתה: (ד) נראה למי דומה דנין דבר שאינו למינו שחיטה מדבר שאין למינה שחיטה ואל תוכיח טריפה שיש למינה שחיטה. או כלך לדרך זו דנין דבר שמטמא במשא. מדבר שמטמא במשא. ואל יוכיח שרץ שאינו מטמא במשא. תלמוד לומר כל הנוגע בהם יטמא. להביא בהמה טמאה שלא תהא שחיטתה מטהרתה: (ה) כל הולך על כפיו זה הקוף כל הולך להביא את הקופד ואת חולדת החנאים. ואת אבני השדה יואת כלב הים זו חיה טהורה. חיה טמאה מנין תלמוד לומר ההולכת על ארבע. כל חיה להביא את הפיל: (ו) אם נאמרו למעלה למה נאמרו למטה אלא העליונים באבר מן החי. והתחתונים באבר מן המת. והלא דין הוא ומה אבר מן החי שהבשר הפורש ממנו טהור הרי הוא מטמא. אבר מן המת שהבשר הפורש ממנו טמא אינו דין שיהא טמא.

לא

פירוש הראב"ד

לומר סומא יכבס בגדיו: (ט) ולו נאמר סומא לא נגלתה לא יכבס שייתי מכבס כל מי שעליו לכבס לף ניתי למ"ל שכלשהו ת"ל בגד לי בגד יכול בגד גדול לבן כדי שיטמא בזב ומטמא בנגעים ת"ל בגד גדול ג' עסקים סומא רואי למטמא ושיטמא לבן כדי שיסא רואי למטמא בנגעים דלכתיבין במכתם בנגעים בבגד למ"ל בבגד עסקים עם בגד עסקים בכרייתו לף למ"ל בכרייתו לכל גדול לבוע סומא מטמא בזב ואינו מטמא בנגעים קטן סומא מטמא בנגעי' ת"ם יש בו ג' על ג' ואינו מטמא בזב קטן לבוע שאינו מטמא לף בזב ולא בנגעי' שניין שלא שכבה ובגנגלים שאין בהם לפי ג' על ג' שיסא מטמא במשא בגלות ת"ל בגד בגדיו כיבס. ומנין לעשות שאר כלים בבגדים ת"ל ובמטא: כל' כי דעל ידי מיבורין קאמר דומיא דבגדים שהן בזיבורין לכל שלא במטמא בסיבוב שא קיימ' לן דאין תולדה מטמא כלל ולהכי במטמא בסיבוב נמלא שאינו שלא תולדה: יכול יטמא להכי וכלי חרס בסיבורין ת"ל וכו' פי' כלי חרס שהי סומא בהכי אפני סומא רחוק לקבל טומאה בהכי סומיל ואינו מטמא מגבו וגזול בגמיל פתיל בהכל טמא ומיל כל מה שבתוכו: ומנין לרבות סיוד סיוח ממנו ומשער שבגבו ת"ל יטמא פי' תנוגע בגמלא ולא תנוגע בסומא ומשער שבגבו מסום שומר דעניל מטמי ידי לקבל טומאה ולבכנים ולכל' לתוכו [קיט:]:

פרק ו לכל בשמים לסניל לא סמליל לכל מן שמי ממנו מטמא: נכלה דמלל מפלוג בין שליל לשליל ת"מ לאי לכל מן שמי ממנו מטמא לו מדשיו קאמר ואפ"י שמא שמי גולד שרי סיוח כמו מ"מ תגב לאו מי סוח. ואם תלמ ממנו לכל ממני לאו מטמא כלל לכל מן שמי. ואע"ג דפליגי ר' יוסנן ור"ל בהלב שליל כי שמי גוזלת ואפי' בכלו לו מדשיו קאמר ר' שמעון דלאו מייב עליו משום הלב שמא סוח דילמי לם מהלב ומאי כליות שלאוכלים בהשם לאו בכלב שליל. לכל לגבי לכיבים עודו לאיש בים ליסוך לכל מן שמי ומטמא לכל מן שמי: טמאים מלמד שמעטרפין זה עם זה פי' חלי לכל מעשרה זוחלי לכל מעשרה זה עם זה בפיל מטמא טמאים לעניין טומאה עם טמאים בין טמאים עם טהורים. ודוק' לעניין טומאה לכל לעניין לכילה. טמאים לעולם ועטהורים לעניין: ואיתיא לסא מילתא בפעילם פ' קדשי מזבח [טו.]. ואתיתבת' מכות מעברם נמי בם כס"ג: מיהו קשיא לי לם לתנן בשלוות פ' לכל מן שמי שנשלק לבניים טהור כ' יוסי מטמא ומודם שהם נעל פלוין שהוא טהור וכיון דמטהרי כגון לכל מן שמי שנשלק מיהו מעטרפין בהדי ואם לפי שנשלק מיהו גופים כיון שנשלק חו לא מעטרף. ולפיכך למיימ' דל' יוסי קתני לם לשהי. לי נמי לפיליו תימא כגון. עד כאן לא פליגי כגון שהם לפלא בשלק מן שמי לשהם דבעינן חו בעשם שהם זה לכל מן שמי בעשם ולא בעשות לכל בפיל דכתיב טעטרפין זה עם זה: יכול יטעטרפו עם שמתים שמורין פי' חלי לכל מן שמי מן שהשם עם חלי זית מן שמי לטמא טומאה לכל ת"ל שם. יכול לא יטעטרפו עם שמתים שמורים לכל יטעטרפו עם שמתים שמורים לכל ת"ל שם. כל שנוגע בשם לפי' שיסא

לא אם אמרת באבר מן החי שאיסורו נוהג בבני נח כישראל. תאמר באבר מן המת שאין איסורו נוהג בבני נח כישראל הואיל ואין איסורו נוהג בבני נח כישראל לא יטמא. תלמוד לומר הנוגע והנושא להביא אבר מן המת: (ג) [ה]הנוגע יטמא עד הערב ואין הנוגע מטמא בגדים. והלא דין הוא ומה אם במקום שלא נטמאו מחמת עצמם במשא. נטמאו מחמת הנושא; מקום שיטמאו מחמת עצמן במגע אינו דין שנטמאו מחמת הנוגע תלמוד לומר הנוגע יטמא עד הערב ואין הנוגע מטמא בגדים: (ד) והנושא יכבס בגדיו מלמד שהנושא מטמא בגדים. והלא דין הוא ומה אם במקום שנטמאו מחמת עצמם במגע לא נטמאו מחמת הנוגע. מקום שלא נטמאו מחמת עצמן במשא אינו דין שלא יטמאו מחמת הנושא תלמוד לומר והנושא יכבס בגדיו. מלמד שהנושא מטמא בגדים: (ה) קל וחומר שלא יטמאו מחמת עצמם במגע. ומה אם במקום שניטמאו מחמת הנושא. לא נטמאו מחמת עצמם. מקום שלא נטמאו מחמת הנוגע אינו דין שלא יטמאו מחמת עצמם במגע תלמוד לומר כל הנוגע בהם יטמא בין אדם בין כלים: (ו) קל וחומר שיטמאו מחמת עצמם במשא. ומה אם במקום שלא נטמאו מחמת הנוגע נטמאו מחמת עצמם במגע. מקום שניטמאו מחמת הנושא אינו דין שיטמאו מחמת עצמם תלמוד לומר לכם. לכם הם מטמאים ואין מטמאים לא אוכלים ולא משקים ולא כלים במשא הנושא ולא הנישא:

פרשה ה וזה לכם הטמא בשרץ השורץ על הארץ החולד והעכבר והצב למינהו והאנקה והכח והלטאה והחומט והתנשמת. אלה הטמאים לכם בכל השרץ מה תלמוד לומר לפי שנאמר לא תטמאו בהם ונטמתם בם שומע אני טומאת הגויות וטומאת הקדושות. תלמוד לומר החולד והעכבר והצב למינהו. טמאים יכול יהו אילו מטמאים אדם וכלים ואילו יהו מטמאים אדם ולא כלים או כלים ולא אדם תלמוד לומר אלה. אין לך אלא אילו. או אינו מוציא אלא אילו. שלא היה בענין הפרט מה הפרט מפורש בעל עצמות ופרה ורבה אף אינו מוציא אלא כל שאינו בעל עצמות ופרה ורבה. מנין בעל עצמות ואינו פרה ורבה. או אינו בעל עצמות ופרה ורבה. עד שאתה מרבה את בעל עצמות שהם פרים ורבים. תלמוד לומר אלה הטמאים לכם בכל השרץ אין לך מטמא בשרץ אלא אילו בלבד: (ב) [ז]זה לכם הטמא להביא את דמו שיטמא כבשרו. והלא דין הוא ומה אם בהמה שהיא מטמאה במשא לא עשה דמה כבשרה שרץ שאינו מטמא במשא אינו דין שלא נעשה דמו כבשרו. תלמוד לומר זה טמא להביא את דמו שיטמא כבשרו: (ג) יכול יכשיר הזרעים ודין הוא ומה דם בהמה שאינו מטמא טומאה חמורה מכשיר את הזרעים. דם השרץ שהוא מטמא טומאה חמורה אינו דין שיהא מכשיר את הזרעים תלמוד לומר לכם לכם הוא טמא ואינו מכשיר את הזרעים: (ד) מתוך שנאמר עכבר [ח]יכול אף עכבר של ים יטמא. והלא דין הוא טימא בחולדה וטימא בעכבר. מה חולדה מין הגדל על הארץ אף עכבר מין הגדל על הארץ. או מה חולדה כמשמעו אף עכבר כמשמעו. אף אני אביא עכבר שבים ששמו עכבר. תלמוד לומר על הארץ להוציא את שבים: (ה) או אינו אומר על הארץ יטמא ירד לים לא יטמא תלמוד לומר השרץ כל מקום שהוא שורץ יטמא: (ו) או אינו אלא השורץ יטמא עכבר שחציו בשר וחציו אדמה שאין שורץ לא יטמא. ודין הוא טימא חולדה וטימא עכבר מה חולדה כמשמעו אף עכבר כמשמעו. אי מה חולדה פרה ורבה אף עכבר פרה ורבה. יצא עכבר שחציו בשר וחציו אדמה שאין פרה ורבה תלמוד לומר בשרץ להביא את העכבר שחציו בשר וחציו אדמה. הנוגע בבשר טמא ובאדמה טהור רבי יהודה אומר אף הנוגע באדמה שכנגד הבשר מאחוריו טמא: (ז) [ט]צב זה הצב למינהו לרבות מינים של צב הברבר ובן הנפילים ולמגדרא כשהיה רבי עקיבא מגיע לפסוק זה היה אומר מה רבו מעשיך ה' וגו'. יש לך בריות גדילות בים וגדילות ביבשה. גדילות בים אם עלו ליבשה מתו. והגדילות ביבשה אם עלו בים מתו. גדילות באוויר וגדילות באויר גדילות באור אם פרשו לאויר מתו. גדילות באויר אם פרשו לאור מתו. מקום חיות של זה מיתתו של זה ומקום חייו של זה מיתתו של זה ואומר מה רבו מעשיך ה' כולם וגו':

פרק ז [י]טמאים לרבות עוזותיהם יכול עורות כולם תלמוד לומר אלה. אילו עורות הטמיאים עור האנקה. הכח והלטאה והחומט. רבי יהודה אומר הלטאה בחולדה. רבי יוחנן בן נורי אומר שמונה שרצים יש להם עורות: (ב) טמאים לרבות ביצת השרץ וקליפת השרץ. יכול אף על פי שלא ריקמה תלמוד לומר בשרץ מה שרץ משירקם אף ביצה משתירקם. יכול אף על פי שהיא סתומה תלמוד לומר הנוגע יטמא את שאיפשר לו לינגע טמא. עד במה תינקב. עד כשעורה שכן איפשר לו לינגע בכשעורה: (ג) [יא]טמאים מלמד שמצטרפים זה עם זה יש דם בדם ובשר בבשר. דם בבשר ובשר בדם בין במין אחד בין בשני מינים: (ד) [יב]כל הנוגע בהם

פירוש הראב"ד

טומאת מגע שלמה כתלמוד שבבבל על מה היו נוסגת וקאמר שמשם נוסגת על מפרקת פרקים ועל סולך על כפיו ועכבו סוף מפרק על כולן שמשם טומאת לבד מן שמת נוסגת בשם לבד ומפני שמפקיע בינייהם ופתר טמאים שם לכם כל שנוגע בשם יטמא: וכלפי מי שמתחיל משם ואילך לבדר במשלבי כפיים ולכך סולך למעלה לכפות היו טהורים לטומאת שתמונה, יש שכי מי לינצעי ליים לכפוי בשמה טהורים וטומאת כמו שביניהו לת כולם לטומאת שעליונה לבד שמעך על הענין שפירשנו שאין שפסק בין שטמאות שמתחלה פיכם גופי שטומאות טומאת משם ומגע. ופיכם שמה שן נוסגת ולאחר שמשלים מזר ופיכם גופי שטומאות שמניות לומר שעל כל מה שנוסגות שלאשלונות נוסגות שלאחרונות. ולכך נתן שבשמות ושמיות בלשלש שטומאת לומר שיהו שתי שטומאות נוסגין בשם שום בשום: שלי לבד שן שמה דקתני שעש"י שאין שם כזית בשר בלה שים עליו בשר כלאחוי וגידין ועצמות: (ז) ושלין שוה ומה בשקוה שלה טמאת מחמת עלמן בשמא מי, שלם היו שבגדים בכף שלזים ושכלה בכף שניים בין שבכריעו שבלה בין שבכריעו שבגדים שטוהים. וכן שניהו בשמנת זבים פרק ר' כל שנוסא וישא על גבי נבלה שטור. שוץ שן שמניע מי, שוץ שן שלשם שמניעה ואפ"ם שם שטמאין מחמת שנוסא שבגדי, שקום שטמאים מחמת עלמן בשמא שנוגע נבלה לינו דין שיטמאו מחמת שנוגע ויניח שנוגע בנבלה כנוגע בזב או בזבה או שמבשו שנוא שטמא שטמאת בגדים ת"ל ושנוגע יטמא וכו' כלומר בכל שקום שנוא שטמא שטמאת בגדים מי, בין שכתוב ושלן שלה שמא שלה שטמאת שהיו שטמא שלה בגדים: (ח) ושנוסא שטמא שטמאת בגדים: (ט) קל וחומר שלא יטמאו מחמת שנוסא ושלש"י שלה שום ושם בשקום וכו' לינו דין שלה יטמאו מחמת שנוסא ושלש"י שלה בשום שקום שטמא שטמאת בשמא שלה יטמא בגדים. שבל כלן שמני זה שלין שמא שייתי לומר לה יטמא לבד שולך לומר ושנוסא שתם יבבס בגדיו: (י) ק"ו

מסרת התלמוד

[א]עי' לעיל פרשה ד' מ"ו ומ"ז: [ב]עי' מכשירין פ"ו משנה ח' בראש"ם ובהנהות הרש"ם מעילה (יז.) ועי"ע מנחות (קד.) תוס' ד"ה הוליל ועיין במדרש ויקרא רבה פ"ח: [ג]חולין (קכו:): [ד]חולין (קכז.) ושם נרסי' עדוד במקום מבבר ועי' בהנהות לש"ם בכתות (נג.) שהעירוני מירושלמי שם שהביא במשנה דש"ם בן דוסא ג"כ מבבר במקום עדוד וכן"ל פ"ג שביא בבייתא [ה]חולין (קכז.) ושם נרסי' עדוד במקום מבבר ועי' בהנהות לש"ם בכתות (נג.) שהעירוני מירושלמי שם שהביא במשנה דש"ם בן דוסא ג"כ מבבר במקום עדוד וכן"ל פ"ג שביא בבייתא שלפניהו ונכם מבבר ועי' בעדוד עדך מבבר: [ו]חולין (קכב.) ועי"ם ע"ב: [ז]חולין (קכו:) ושם נרסי' בילם השבץ וקולים השבץ: [ח]מעילה (יז.) ועי' בביהות (ד.) וכ"ש ז"ל פי' שם שמה"ם יפילה קלים ובעל קבון שהבן פי' שמשמעות הקלת דבים בלל היה ל"ל ולמה הטמאים שבבר שמר שה לבם הטמא ת"ב מדשבון יחד וקלון טמאים הבה מלמדנו שטומאתן שוה ומלטלטלין וכ"ל למז לדבר מלמון השפלת שמם מה"ת יפילה היה לפרי לומר הטמאים לבדות ליפותם ומדשמר מלמד לולה לומר שמשמעות לפון שבמות מלמדנו זה: [ט]עי' חולין (קיח.) ובכות השפלים

כתוב כאן יכול שלמי מנחה שמות מבשעורה וגי' מועתא היא ול"ל שמות מעישורה עוד הגיה בעל ק"ש ת"ל בשם ול"ג ת"ל לבם דאין בקלת מלא לבם:

יטמא לרבות ידות הכלים. או יכול שאני מרבה יתר משיעורה תלמוד לומר לכם לכל שהוא לצורכיהם דברי רבי עקיבא. אמר לו רבי יוחנן בן נורי הכתוב אומר במטמא ואתה אומר במיטמא. אמר לו רבי עקיבא אף אני אומר כל הנוגע בהם יטמא עד הערב. א[א]ין האוכל אוכלים טמאים ולא השותה משקים טמאים מטמאים טומאת ערב: (ה) כל הנוגע בהם יכול בחייהם תלמוד לומר במותם אי במותם יכול לא בשחיטתן. תלמוד לומר בהם אף על פי שחוטים. הא מה אני מקיים בהם במותם ולא בחייהם: (ו) [ב]כל הנוגע בהם יכול בכולם תלמוד לומר מהם. אי מהם יכול במקצתם תלמוד לומר בהם. הא כיצד שיגע במקצתו שהוא ככולו שיערו חכמים בכעדשה שכן החומט תחילת בריייתו בכעדשה. רבי יוסי ברבי יהודה אומר כזנב הלטאה:

פרשה ו [י]כל אשר יפול עליו מהם במותם יטמא. בשי הוא מדבר אם במיתתן הרי מיתתן אמור אם באבר מן החי תלמוד לומר אבר מן המת אמור למטן. הא אינו מדבר אלא באבר מן החי. הלא דין הוא מה אם בהמה שלא עשה דמה כבשרה אבר מן החי ממנה מטמא. שרץ שעשה דמו כבשרו אינו דין שיהא אבר מן החי ממנו מטמא. לא אם אמרת בבהמה שהיא מטמאה במשא תאמר בשרץ שאינו מטמא במשא. תואיל ואינו מטמא במשא לא יהא אבר מן החי ממנו מטמא. תלמוד לומר וכל אשר יפול עליו מהם במותם יטמא לרבות אבר מן החי: (ב) יכול אפילו תלוי בו בשערה תלמוד לומר אשר יפול הא אינו מטמא אלא כשיפול:

(ג) [י]יכול הבשר הפורש מן החי יטמא. תלמוד לומר במותם. מה מיתה שאין לה חליפים אף אבר מן החי שאין לה חליפים דברי רבי יוסי הגלילי. רבי עקיבא אומר מה מיתה נידים ועצמות אף אבר מן החי נידים ועצמות. רבי אומר מה השרץ בשר נידים ועצמות אף אבר מן החי בכרייתו בשר נידים ועצמות: (ד) [כ]לי עץ יכול הסולם והקולב והנחותה והמנורה. תלמוד לומר מכלי עץ ולא כל כלי עץ. או יכול שאני מרבה השולחן והטבלא והדולפקי. תלמוד לומר לכל כלי עץ ריבה. מה ראית לרבות את אילו ולהוציא את אילו אחר שריבה הכתוב מיעט תלמוד לומר שק. מה שק מיוחד שהוא משמש את האדם ואת משמשי האדם. אף אני מרבה השולחן והדולפקי שהם משמשים את האדם ואת משמשי האדם. ומוציא את הסולם שהוא משמש את האדם ואינו משמש משמשי האדם. (ואינן משמשין את האדם): (ה) כלי עץ [י]יכול השידה תיבה ומגדל וכוורת קש וכוורת קנים ובור ספינה אלכסנדרית שיש להם שוליים והם מחזיקים ארבעים סאה לח שהם כוריים ביבש. ת"ל מכלי עץ ולא כל כלי עץ. או יכול שאני מוציא דרור עגלה [ו]קפתות מלכים ועריבת העובדים ובור ספינה קטנה והארון ת"ל כל כלי עץ ריבה. מה ראית לרבות את אילו ולהוציא את אילו. אחר שריבה הכתוב מיעט. ת"ל שק. מה שק מיוחדים שהוא משלשל במלואו אף אני ארבה דרדור עגלה. וקפתות מלכים. ועריבת העובדין. ובור וספינה קטנה והארון שהם משלשלים במלואם. ומוציא אני השידה התיבה והמגדל וכוורת קש וכוורת קנים ובור ספינה אלכסנדרית שיש להם שוליים והם

פירוש הראב"ד

נמעילם פ' קדמי מזבח [יז.] דוקא בכולן אבל במקצתן לא פי' כמיתים כל דם הסרץ מטלים לכעדשה מן הבשר לא הוא מלטרף לפי' עם מין לחבר לחבל מקלת דמו אין מלטרף אלא עם בשרו ממש: (ד) אמר לו כ' יוחנן בן נורי הכתוב אומר במטמא ואתה אומר במיטמא. אמר לו רבי עקיבא אף אני אומר כל הנוגע בהם יטמא עד הערב. אין האוכל אוכלים טמאים ולא השותה משקים טמאים מטמאים טומאת ערב: (ה) כל הנוגע בהם יכול בחייהם תלמוד לומר במותם אי במותם יכול לא בשחיטתן. תלמוד לומר בהם אף על פי שחוטים. הא מה אני מקיים בהם במותם ולא בחייהם: (ו) כל הנוגע בהם יכול בכולם תלמוד לומר מהם. אי מהם יכול במקצתם תלמוד לומר בהם. הא כיצד שיגע במקצתו שהוא ככולו שיערו חכמים בכעדשה שכן החומט תחילת בריייתו בכעדשה. רבי יוסי ברבי יהודה אומר כזנב הלטאה:

פרשה ו כל אשר יפול עליו מהם במותם יטמא. בשי הוא מדבר אם במיתתן הרי מיתתן אמור אם באבר מן המת הרי אבר מן המת אמור למטן. הא אינו מדבר אלא באבר מן החי. הלא דין הוא מה אם בהמה שלא עשה דמה כבשרה אבר מן החי ממנה מטמא. שרץ שעשה דמו כבשרו אינו דין שיהא אבר מן החי ממנו מטמא. לא אם אמרת בבהמה שהיא מטמאה במשא תאמר בשרץ שאינו מטמא במשא. תואיל ואינו מטמא במשא לא יהא אבר מן החי ממנו מטמא. תלמוד לומר וכל אשר יפול עליו מהם במותם יטמא לרבות אבר מן החי: (ב) יכול אפילו תלוי בו בשערה תלמוד לומר אשר יפול הא אינו מטמא אלא כשיפול:

(ג) יכול הבשר הפורש מן החי יטמא. תלמוד לומר במותם. מה מיתה שאין לה חליפים אף אבר מן החי שאין לה חליפים דברי רבי יוסי הגלילי. רבי עקיבא אומר מה מיתה נידים ועצמות אף אבר מן החי נידים ועצמות. רבי אומר מה השרץ בשר נידים ועצמות אף אבר מן החי בכרייתו בשר נידים ועצמות: (ד) כלי עץ יכול הסולם והקולב והנחותה והמנורה. תלמוד לומר מכלי עץ ולא כל כלי עץ. או יכול שאני מרבה השולחן והטבלא והדולפקי. תלמוד לומר לכל כלי עץ ריבה. מה ראית לרבות את אילו ולהוציא את אילו אחר שריבה הכתוב מיעט תלמוד לומר שק. מה שק מיוחד שהוא משמש את האדם ואת משמשי האדם. אף אני מרבה השולחן והדולפקי שהם משמשים את האדם ואת משמשי האדם. ומוציא את הסולם שהוא משמש את האדם ואינו משמש משמשי האדם. (ואינן משמשין את האדם): (ה) כלי עץ יכול השידה תיבה ומגדל וכוורת קש וכוורת קנים ובור ספינה אלכסנדרית שיש להם שוליים והם מחזיקים ארבעים סאה לח שהם כוריים ביבש. ת"ל מכלי עץ ולא כל כלי עץ. או יכול שאני מוציא דרור עגלה [ו]קפתות מלכים ועריבת העובדים ובור ספינה קטנה והארון ת"ל כל כלי עץ ריבה. מה ראית לרבות את אילו ולהוציא את אילו. אחר שריבה הכתוב מיעט. ת"ל שק. מה שק מיוחדים שהוא משלשל במלואו אף אני ארבה דרדור עגלה. וקפתות מלכים. ועריבת העובדין. ובור וספינה קטנה והארון שהם משלשלים במלואם. ומוציא אני השידה התיבה והמגדל וכוורת קש וכוורת קנים ובור ספינה אלכסנדרית שיש להם שוליים והם

מסרת התלמוד

אעי' שנת (יב:) כמ"י ד"ה המוכל מוכל למטן: [ב]מגיעה (יח:) כזיר (נב.) ומה שאמרו כאן שיעור כעדשה נלמד שאין שיעור כעדשה אלא מהכתוב המדבר בטמאי מת"ז מוכחת בתמורה שים מקלת שהוא כשלמו לאכל לא נדע מן הכתוב אלא מקלת ומכאן הוא מקבלה ומכרעת שזה המקלת הוא כעדשה ודעת התוס' בכתה (נו.) ד"ה לי לימה כן ועי' לעיל בכריתות ד"ג מדוע מה שכתב רבינו בענין ג"כ המבחרים לאכל עם כל זה כ"ל מהכתב הכתובים שמיעוט עומלת שכן שמוש מכישור עומלת בשר הפורש מן הבהמה שמניחם בחיים מן הכתוב ועומה בגמ' מולין (קכח:) לניסוחתא ואמר דמרן לא ילוף מבהמה שמעמא בכעדשה הכי ע"פ מיכתב מן הכתוב שאין שיעורים שוה: [ג]עי' מולין (עד.) וע"ע שם (קכז:): [ד]מולין (קכח:): [ה]עי' ממחות (נו:) תוס' ד"ה ולדבכי עירובין (לא.) ובמחות שם קוכה (ה.) ובכלים פע"ז מ"ז בפי' הרמב"ם ובהשגות הרלב"ד פ"ד מהלכות כלים כתב שקלב פיימו קולם וכוכמו בעין קולם כמו שכתב כאן בפירושו אבל לא קולם ממש שהרי חשיב קולם ממשי ממשי ולשון רביגו כלאה בגי' ומולים לא הקולם וכו' ואת הקולב וכו' שמשמש לא ממשי החדש וכבי' המוקף, וחיש נם בי' הרמב"ם והילקוט: [ו]עי' כלים פע"ו מ"ח ובפי' הר"ש: [ז]בי' הילקוט ומהר קקמות המלכים:

והם מחזיקים ארבעים סאה לח שהם כוריים ביבש שאינן מטלטלים במלואו: (ט) רבי מאיר אומר כל שמנו חכמים בטהרה טהור והשאר טמא. רבי יהודה אומר כל שמנו חכמים בטומאה טמא והשאר טהור. אין בין דברי רבי מאיר לדברי רבי יהודה אלא עריבת בעל הבית: (י) רבי נחמיה אומר קופות הגדולות [ה]וסיגים גדולים יש להם שוליים והם מחזיקים ארבעים לח שהם כוריים ביבש שאע"י שאין מטלטלים במלואם מטלטלים במה שנשתייר בהם: (יא) יכבס יכול אף הציפה ת"ל בגד בגד יכול בגד גדול לבן המטמא בזב והמטמא בנגעים מנין גדול צבוע קטן לבן. קטן צבוע עד שתהא מרבה להביא שביץ של סבכה וגגלים מנין ת"ל [או]בגד (בגדים) ריבה. מנין לעשות שאר כלים כבגדים ת"ל טמא [ו]יכול ישמא אדם וכלי חרס ת"ל בגד בגד הוא מטמא ואין מטמא לא אדם ולא כלי חרס. מנין לרבות את הלבדים ת"ל או בגד: (יב) [ו]עור יכול אף עורות שבים יהו טמאים. ודין הוא טימא בנגעים וטימא בשרצים. מה נגעים פטר בהם עורות של ים אף שרצים יפטור בהם עורות של ים: (יג) קל וחומר ומה אם נגעים שטימא בהם שתי וערב פטר בהם עורות של ים שרצים שלא טימא בהם שתי וערב אינו דין שיפטור בהם עורות של ים. לא אם אמרת בנגעים שלא טימא בהם צבועים. תאמר בשרצים שטימא בהם צבועים. הואיל וטימא בהם צבועים ישמא בהם עורות של ים ת"ל בגד. מה בגד מין הגדל בארץ אף עור מין הגדל בארץ. או יכול שאינו מוציא את שחיבר לו מין הגדל בארץ כל שהוא [ה]ת"ל בעור אי בעור יש להביא את שחיבר לו מן הגדל בארץ כל שהוא אפילו חוט אפילו משיחה ובלבד שיחברנו לו כדרך חיבורו לטומאה: (יא) [ו]יכול אף עור מצה ועור האיפה במשמע ת"ל מלאכת עור יצאו עור המצה ועור האיפה שלא נעשה בהם מלאכה. אוציא עור המצה ועור האיפה שלא נעשה בהם מלאכה ולא אוציא עורות רצועות וסנדלים שנעשו בהם מלאכה ת"ל כלי. יצאו רצועות סנדלים שאינן כלי. או יכול שאני מוציא עורות אהלים שכן כלים ת"ל כל כלי אשר יעשה מלאכה בהם לרבות עורות אהלים:

פרק ח [ז]שק אין לי אלא שק מנין לראות את הקלקלים ואת החבק ת"ל או שק. יכול ישמא חבלים ומשיחות. ת"ל שק. מה שק מיוחד טווי וארוג אף אין לי אלא טווי וארוג: (ב) והלא הוא אומר במת וכל מעשה עזים יכול ישמא חבלים ומשיחות ודין הוא טימא את המת וטימא השרץ מה השרץ לא טימא בו אלא טווי וארוג אף המת לא ישמא בו אלא טווי וארוג: (ג) הין אם הוקל בשרץ הקל. נקל במת החמור. אלא ישמא חבלים ומשיחות ת"ל בגד ועור בגד ועור לנ"ש. מה בגד ועור אמורים בשרץ לא טימא בו אלא טווי וארוג אף בגד ועור אמורים במת לא ישמא בו אלא טווי וארוג: (ד) [י]אין לי אלא שק העשוי מן העזים העשוי מן החזיר ומזנבה של פרה מנין. ת"ל שק. אין לי אלא השרץ המת מנין ודין הוא ומה אם שרץ הקל עשה בו מעשה חזיר כמעשה עזים המת החמור לא נעשה בו מעשה החזיר כמעשה העזים: (ה) הין אם ריבה טומאת הערב מרובה. ארבה טומאת שבעה מעוטה. [ח]ת"ל בגד ועור. בגד ועור לנזירה שוה. מה בגד ועור אמורים בשרץ. עשה בו מעשה חזיר כמעשה עזים. אף בגד ועור אמורים במת נעשה בו מעשה חזיר כמעשה עזים: (ו) כל כלי לרבות הקלע והקמיע והתפילה

פירוש הראב"ד

לינה ממזקת לכבעים שלח גלח ולחם מוליכה ממקום למקום כשהיא מלאה. וכן קפטות מלכים לגיניס גדולים שמוליכין לחוסם על הגמלים כשייכות: (ו) כ' מאיר לומר כל שמנו חכמים לטהרה טהור ושאר (טהור)[טמא]. פי' כל שמנו לטהרה לשיעור שהיו חכמים מיבה ומגדל כוורת הקנים וכולן שפי' למעלה לענין טהרה. ולומן שמנו לטומאה לכדור עגלה וקפטות מלכים ועריבת העבדן וכור קפיזים קטנה ולכון: לין בין לרבי כ' מאיר לרבי כ' יהודה לגלח מריבה של בגד בעל הבית לרבי כ' מאיר טמאים מפני שהיא מחזקת לכבעים שלח לרבי כ' יהודה טהורה מפני שהיא עשה וכבדה ולינה מטלטלת במילואה: כ' נשמיל לומר (לין) הקופות הגדולות והסגניס הגדולים פי' שהן עשויות מן הסגלין ומן הזמורות והן קלות לטעמ"י שיש להן שוליס וסס מקבלים לכבעים שלח גלח שהם כוריס ביבש טמאים שלטע"י שלין מיטלטלין במילואן מטלטלין הן גמס שהשלח הן פיהום מטלטל מלח וליקן לרלמו דוקח מלח לגלח לפי' מקלמו: ודוקח שכ שמפני שהם קלים וחזקים לדם יכול לטלטלן עס מקצת מס שבתוכס מס שלין כן בשביל תיבה ומגדל וסדומה לסס שמפני שהם כבדים לין לכך לטלטלס בזמן שיש בתוכס סוס דבר: וכוורת הקנים וכוורת הקנים לטע"י שהם קלים מלבים הס ולינם יכולין לקבל טורח הטלטול בזמן שיש בתוכס כלום: (ח) ומנין לרבות לח כלבדים טעירים בלעז ולטע"י שלינו טוויי ולינו כשלח בגדים ת"ל או בגד ולטע"י שלמו ממעטין למעט מגלים ומשיחות מפני שלינן טוויי ולינו. וכשם הוא שלינם עושים מעשה בגד לבל כלבדין לטע"י שלינו טוויי ולינו כשי הס עשויים מעשה בגד ולכך הס מתכבים מלו בגד: (י) ת"ל או יכול לבגיל לח שהכר לו מן הגדל בלרן לפי' הוא לו מגיפה ובלבד שיהכרנו לו כדרך חבורן לטומלה פי' כגון שהכרו עמו שהוא כלה כלני הוא ממנו ומוקף עמו ללקוקי שלה עשה לו טלני ממוע לו מגיפה לו שקבעו בהתחיותו שהוא נעשה טפל לו לינו מטמא בשבילו ולטע"י שהשוע כלה לו המגיפה בפי עלמו לינה לחזיק לימטא לקבל טומלה לטע"י כן כיון שהתחברה עם הכלי עשהו לכלי הרחוי לימטא וזה גרם טומלה לזה וזה לזה: וכן מילהו בחוקמ' כלים פרק ז' הטושה כלים מן הגדל בים טהורים הכר לסס מן הגדל בלרן שהכרו לטומלה לפי' כלי גללים כלי לבנים לטומלה מדכר שכליו מקבל טומלה טמא ודבר שלין כליו מקבל טומלה טהור: כ' יהודה הוא לומ' כלים הרחוים לטומלה ושהכרם לכהחמלה להן עילה יהיו טמאים כלי זכוכית רחוים לסהכה וטמלום לכהחמלה להן עילה יהו טהורים. למדנו טעם

[חוע] לו המגיפה מפני מה הס גורמים טומלה לכלים הטהורים לטע"י שהס נעלמן לינם כלי טומלה מפני שהס מזקים ומטמאים כל המגיע. כלי עץ לו ככלי מכה ולח טהרנו לוחם לגלח מנזכת שכחוב וכשימלה לסס הוא עילה לגלח לן הכוח וליו מקבלים כל המגיע וטמלו לוחם מן הנזכה כלליהה המכת שהת [יד:] ועל ידי עילה טהרו לוחם וטעילה מזלח לו ידעתו מה היא. ולינה שהר שלמר על מה שהקלו הסס שיהיו הטטיהן הטהורים ומגלח יחזרו לטומלתם יהנה: עוד יש לי לפרש טעילה לתהן בכלים פ' המכת גבי כלי זכוכית ניקב ועשלו לין נזלח לין בעץ טהור. כ' יוסי לומר בעץ טמא נזלח לגלח טהור. ולילו גבי שהר כלים לפי' עשלן נזלח טמלים כלליהה בכלים פרק ג' ושל לשמרי בכלי זכוכית שהוא טהור לפי' נעץ לגלח הכ' מלינ היא. ולינה לסל מילהו בשהת פ"ל [טו:]: (יא) יכול יגלח עור שהוא ועור שהיה גלח נעשה הן מגלחה. פי' גלח נעשה הן גמר מלאכה. ומפרש המכת שהת [עש.] שלה לגלח מלינ ולגלקש ים היה לגלח ולגלח קמיט. לגל לשמרה לה כוזכר כלן ולטע"י שגלח נגמרה מלאכתו כגון שלו שהרי לינו עפרן מה נעשה לפי שהינו גלח גקלף לגל נשהר עוכות לה שכיתי הכו מי עשלים כלל הילכך המגיה ושקמיה היא גמר מלאכתן: ולגלח לוניל עוכות לטוות קנלים שכבר נעשה הסס גמר מלאכה ת"ל וכו' פי' עור שעשהו ממנו לטוות לנהלים שהכלוטות לינם מקבלים טומלה מתגלגו: עד שיוקצו הנהלים: ועור שהוא מעושה לגלכו לינו מקבל טומלה מתגלגו: ולגילו עור שהוא טמא מדכם ושהר עליו לשתכו לטוות קנלים כיון שנתן עליו חלל טהור וכו' כלליהן כלים פ' כ"ז: לו יכול שהיי מוניל עוכות לכלים פי' עוכות שהן נעשים לנוכך לכלים שהינם גלגל כמו הסיס ת"ל כל כלי תהר יעשה מלאכה הסס וכו' ודוקח זמן שהינם קטועים לכלים גלגל שהן מתוקנים לנוכך לכלים. לי נמי הסן פרוסים לגהל ולינם קטועים לקרקע ועשלן לכלים לגל הנעת קניעתן ולהי טהורים מפני שנעשים כנגין. וכני

ליהת הכלים פ' ל':

פרק ח ומנין לרבות את הקלקי ואת הסחק פי' קלקי מה שהשת מזכ. הסק מה שהשת הסגון: (ד) לין לי גלח שק העשוי מן העזים. וכולה שילהו לכהיב וכל מעשה עזים וכן קלקי וסגון העשוים מן העזים. וכולה שילהו הכהכת הנת ליהת פרק המ וכו' [קד.]: (ו) כל כלי לרבות לת הקלע ואת הקמיע והתפלה קלע שזורקין בו לחניים בים קטול שלה של עור טמא ופלוגת,

זין

מסרת התלמוד

[ה]שמיני דפוס ווינילי"ה וכ"י הגי' הסנוים הגדולים וכן ג' העדוך ועי' שבי' הכ"ם פע"ו מכלים שנהם וסלים גדולים שים שמחזיקים וכו' וע"ל שים להם שולים שמחזיקים וכו': [ו]נוסחת זו לריכה הקון שהכי הסכרן מעטמ לדם וכלי סכם ועי' בק"ל ונילקוט לא גרם לה: 'עי' כלים פי"ז מי"ג בכמ"ס וכ"ב: [ז]נמקלם שפרים הגי' ת"ל לו בגד לי בגד וכו': [ח]ל"ל עור המיפה וכ"ה בגמ' שבת (עש.) ונילקוט גרם יכול לף עור המלה ועור המיפה ומשמע ת"ל לשמר עשה מלאכה בהן ילמה עור המלה ועור המיפה מלאכה בהן גם ניבכם בגיכו ז"ל: [ט]שבת (קד.) כלים פכ"ז מ"ל בפי' הכמ"ס: [י]בי' סגמ' בשבת העשוי מזנב הפרה ומזנב הסוס: [יא]שבת (שם) וב"ם דבגד ועור מופנה מב' לדדין דלל לכיכי מדשמקם שרץ ומם לשבשת זכר ונסוס, הקטו ס"ב בגמר הכל מהיקשם דדבר הלמד מהיקשם מחר ומלמד בהיקש ולפשר שלף למ"ד ג"ם לל עדיף מהיקש מוהה בלמוד היקש מן היקש בגד ג"ם מופנה מפני לדדים שהב"ם עדיפה שהיא כדבר שכמוך ובלמוד דבר הלמד בהיקש מן היקש עכם וכשב דכשם דמדיפה מני כלומר ג"ם המופנה וכבר כשב הר"ן כיש מכיכי שכלל דעכת הנת וכשב לה קכל לחמיכן בכל המדוה ולף שבשב גשם"ז לכמוכות ס"ב גשם הל"ה דכשב לה קכל דוקח לגל עכם וכשב ג"ם לל שבל מפוניה הגמ' בפוטה (כח.) משמע להיפך דלף דבר דלמפ' מכניי דו"ן נקכל כשב לה קכל ס"ב ג"ם המופנה מב' לדדים ולפ"ז לין מקום לקוסיה הסוס':

זהתפילה [א]או יכול שאני מרבה את העץ ואת העבות. ת"ל אשר יעשה מלאכה בהם. לא העושה מלאכה באחרים: (ז) [ב]או יכול שאני מרבה את חפויי כלים ת"ל בהם פרט לחפויי כלים: (ח) במים יובא כולו כאחת יכול מקצתו ת"ל ובא השמש וטהר. מה טהרה אמורה למטן ביאת שמש כלו כאחת אף כאן ביאת כלי כלו כאחת: (ט) וטמא עד הערב יכול לכל דבר ת"ל וטהר. או וטהר יכול לכל דבר ת"ל ישמא עד הערב הא [ג]כיצד טהור לחולין מבעוד יום ולתרומה משתחשך:

פרשה ז [ד]כלי חרס אין לי אלא כלי חרס מנין לרבות כלי נתר ת"ל וכלי חרס. [ה]מנין לרבות את האהלים ודין הוא ומה אם כלי עץ שטימא פשושים טיהר אהלים כלי חרס שטיהר פשושים אינו דין שנטהר אהלים תלמוד לומר כלי חרס לרבות את האהלים מנין לרבות שברי כלי חרס תלמוד לומר וכל כלי חרס: (י) [ו]אשר יפול מהם יש מהם לטמא ויש מהם שלא לטמא פרט לתרנגול שבלע את השרץ ונפל לאויר התנור טהור ואם מת טמא: (כ) מיכן אמרו הדקים שבכלי חרס. הם קרקרותיהם ודופנותיהם יושבים שלא מסומכים שיעורן בכדי סיכת קטן ועד לוג מלוג ועד סאה ברביעית מסאה ועד סאתים בחצי לוג. מסאתים ועד שלש ועד חמש סאים בלוג דברי רבי ישמעאל. רבי עקיבא אומר אני איני נותן בהם מידה אלא הדקים שבכלי חרש הם קרקרותיהם ודופנותיהם יושבים שלא מסומכים שיעורן מכדי סיכת קטן ועד קדירות דקות ועד חביות לודיות ברביעית. מלודיות ועד לחמיות בחצי לוג. מלחמיות ועד חצבים גדולים בלוג. נשתקע הדבר ולא נאמר עכשיו. רבי נחמיה ורבי אליעזר בן יעקב אומר חצבים גדולים שיעורן בשני לוג הפכי הגלילים והחבינות שיעור קרקרותיהם כל שהם ואין להם דפנות: (כ) [ז]אל תוכו את שיש לו תוך טמא ואת שאין לו תוך טהור פרט למיטה ולכסא ולספסל ולשולחן ולספינה ומנורה של חרס. זאת עדות העיד חוניה אבי עקש לפני רבן גמליאל הזקן כל שאין לו תוך בכלי חרס אין לו אחוריים: (כ) [ז]אל תוכו. מתוכו הוא מטמא ואינו מטמא מאחוריו הלא דין הוא מה כלי שטף שאינו מטמא מתוכו מטמא מאחוריו כלי חרס שמטמא מתוכו אינו דין שמטמא מאחוריו ת"ל מתוכו. מתוכו הוא מטמא ואין מטמא מאחוריו: (כ) קל וחומר לכלי שטף שיטמא מאוירו ומה אם כלי חרס שאינו מטמא מאחוריו מטמא מאוירו. כלי שטף שמטמא מאחוריו אינו דין שיטמא מאוירו. תלמוד לומר כלי חרס אל תוכו ואין כלי שטף אל תוכו: (כ) [ז]אל תוכו כשיפול לתוכו

טמא

פירוש הראב"ד

ניז כ' דוסק בן הכיכים וכבן סכ' דוסק מעכר וחכמי' מעטלין. דכבן סבכי כלי סוק וקעב"י שסליט מסמס סוס מסמים סלא כמעשס מקל בעלמק וקעב"י שסין בעור לכבעב על לכבעב טמא: קמיע ותפלה גס כן מסופין עור וקמ"לן דכלים ניכו ולא לסיכי לכבעב על ד' וקעב"י שסין עוסין בסס סוס מלסכס: יכול שסכי מכבס לת סעץ ולת סעבות פיכוס תסמיכי סעול כס סעוסין כמין טבעת לו עור לו סל בגד ומוסנין לוסו בגוסל סבעמס ותסת סעול סלא יכביד קוסי קוסי סעול על סגוסל ולינס כלים מסוס שנת' לסכ יעשס מלאכס בסס ולא סעוסס מלאכס בסחכים ולסו המלאכו' על ידי לחכים נעשים וכס לינס בלים סס סלא לסקל וכסי תנן בכלים פ' כ"ל סגוגע בעול בעץ ובעצות לפי' בשעת מלאכס עסוד: יכול שסכי מכבס לת סעוי כלים ת"ל וכו' ותנן נמי בכלים פ' "ו תיק סקיף וסבכיך וסבגיון תיק תסעוכת וסבבריס וסחבר וכו' בית כחלים ובית סבגוסות כרי לסו טעלין וכו' סיעוי כחלס וסקבס וסלינין כרי לסו עוכרים זס בכלל בעבוי לתיק טמא לסיעוי עכור: ולא נחבכר לי מס בין תיק לסיעוי ולינס כי תיק סוא לסגיל לת מס שבחוכו לו מן הבגימה לו מן הבלוכה. וכיון בכן סוא כרי סוא ממשמני מטמין בל לחס בעוסין בין בשעת מלאכס בין בלא בשעת מלאכס לבל בבלים פ' כ"ל בגוגע בעול בעץ ובעצות לפי' בשעת מלאכס עסוד: יכול שסכי מכבס לת סעוי כלים ת"ל וכו' ותנן נמי בכלים פ' "ו תיק סקיף וסבכיך וסבגיון תיק תסעוכת וסבבריס וסחבר וכו' בית כחלים ובית סבגוסות

טמא ולא כשיפול לתוך תוכו כיצד חבית שהיא נתונה בתנור ופיה למעלה מן התנור השרץ בחבית אוכלים ומשקים שבתנור טהורים. וכי איזו מידה מרובה מידת לטמא או מידת ליטמא מרובה מידת לטמא מליטמא שהוא מטמא את אחרים מאחוריו ואין מיטמא אחוריו. ומה מקום שמטמא מאחוריו לא יטמא את תוך תוכו מקום שאין מטמא מאחוריו אינו דין שלא יטמא מתוך תוכו. או מרובה ליטמא מלטמא שהוא מטמא מתוך שאור ואינו מטמא את השאור. [ד]ומה במקום שניטמא מבית שאור לא ניטמא מתוך תוכו. מקום שאין מטמא את השאור אינו דין שלא יטמא את תוך תוכו ולא כשיפול לתוכו טמא ולא כשיפול לתוך תוכו: (ח) כל אשר בתוכו יטמא ולא מה שבתוך תוכו כיצד חבית שהיא נתונה בתנור ופיה למעלה מן התנור השרץ בתנור אוכלים ומשקים שבחבית טהורים. וכי איזו מידה מרובה מידת לטמא או מידת ליטמא. מרובה מדת ליטמא מלטמא שהוא מטמא מבית שאור ואינו מטמא את השאור. ומה אם במקום שניטמא מבית שאור לא ניטמא מתוך תוכו מקום שאין מטמא את השאור אינו דין שלא יטמא את תוך תוכו. או מרובה מידת לטמא מליטמא שהוא מטמא את אחרים מאחוריו ואינו מיטמא מאחוריו אף הוא יטמא את תוך תוכו אעפ"י שלא יטמא מתוך תוכו. ת"ל כל אשר בתוכו יטמא ולא מה שבתוך תוכו: (ט) יכול אעפ"י שניקבה ת"ל כל אשר בתוכו יטמא. וכמה הוא שיעורו של נקב בכלי חרס בכונס משקה ובכלי שתף במוציא זיתים: (י) [ד]מיכן אמרו כוורת פחותה ופקוקה בקש ומשולשלת לאויר התנור השרץ בתוכה התנור טמא. השרץ בתנור אוכלים ומשקים שבתוכה טמאים. רבי אליעזר אומר מצלת אמר רבי אליעזר אם הצילה במת החמור לא תציל בכלי חרס הקל. אמרו לו אם הצילה במת החמור שכן חולקים אוהלים תצול כלי חרס הקל שאין חולקים כלי חרס: (יא) אמר רבי יוחנן בן נורי אמרתי לו לרבי אליעזר אם הצילו אהלים מיד אהלים במת החמור. מקום שמחיצה מצלת יצילו אהלים מיד אהלים בשרץ הקל מקום שאין מחיצה מצלת. אמר רבי יוסי אמרתי לו לרבי יוחנן בן נורי תמיה אני אם קיבל רבי אליעזר ממך התשובה מפני שהוא הגדול אלא זו תשובה לדבר אם הצילו אהלים מיד אהלים במת החמור שכן עשה טפח על טפח על רום טפח בבית טהור. יצילו אהלים מיד אהלים בשרץ הקל שכן העושה טפח על טפח על רום טפח בכלי חרס טמא אמר לו הוא הגדון: (יב) [ה]כל אשר בתוכו יטמא רבי עקיבא אומר אינו אומר טמא אלא יטמא לטמא אחרים וללמד על כבר השני שיטמא השלישי הא כיצד התנור תחילה והכבר שני והנוגע בכבר שלישי. אמר רבי יהושע מי יגלה עפר מבין עיניך רבן יוחנן בן זכאי שהיית אומר עתיד דור אחר לטהר הכבר השלישי שאין לו מקרא מן התורה והרי עקיבא תלמידך הביא לו מקרא מן התורה שהוא טמא שנאמר כל אשר בתוכו יטמא: (יג) [ו]אותו תשבורו יכול

ישברנו

פירוש הראב"ד

כולו טמא והוא עלמו לינו מטמא מאחוריו כדאמרן: ומה נמקום שטמא מת מאחוריו שהיא מדת לטמא לטמא"י כן לא טמא את תוך תוכו פי' שאם הכלי נתנור וסתומין נמצית שנתיכו טהורים כדבני למיטר קמן מקום שלינו טמא, מאחוריו דסיינו מדת ליטמא שהיא מטמא לינו דין שלא יטמא מתנור מן הטמא שנמצית שהוא מתוך תוכו. לו טמא מכוסה מדת ליטמא מלטמא שהתנור מטמא מצית שהוא שנתוכו פי' נית שהוא הוא כלי חרס מכוסה וכפויו שקוע נתוכו וכמין מגור יוצא לו מלמטה וכשהוא מתכסה מטא מתוכו לינו יכול לנגוע ממנו שהטנור שהטמא על מטה מעכנו. ונותנין את השהוא לתוכו כדי שיתטמן כרגש והוא מוקף למיד פתיל ושם הכלי נתוכו נית שהוא והוא נתון נתוך התנור הטמא מפני שהנית שהוא הוא טמא ולינו מוקף גם לינו כתון מהוא תוך תוכו מפני שכל שהוא נית שהוא כולו נתון נתוך התנור ולין פיו למעלה (תוך) [מן] התנור שלא למעו תוך תוכו שלא כשהנית שהתנור פיה למעלה מן התנור שלין לוייך התנור שהוא נתוייך שהנית שכל נהפיה למעה מן התנור לין זה תוך תוכו שלוייך התנור שהוא נתו. ותוכו של התנור קרינית נית. וכשהכלי נתוך הנית שלוייך התנור הטמא שכיון שהוא עלמו הטמא לינו מוקף ותוך התנור הוא כלשהכלי. ולפי' כי לינו מטמא לת השהוא פי' שאם הכלי נתנור השהוא שהנית שלוייך לינו הטמא ולפע"י שלוייך זה תוך תוכו כמו שלמעלה לפע"י כן מיהו הוא מפני שהוקף למיד פתיל ולמעלין לקמן כי כל כלי חרס המוקף למיד פתיל נתוייך כלי חרס [לא יטמא] מן הארץ שהכלי חרס הפילון וכיון שהלינו מדת ליטמא מכוסה מלטמא נגד זה דין הוא שיטמא מתוך תוכו לפע"י שלא טמא את תוך תוכו. ת"ל הכל יפול עליו אשר מכל תוכו ולא נמצא לתוך תוכו. כל הכל נתוכו יטמא ולא מה שבתוך תוכו כיצד מילתא פשוטה היא על הדרך בני אדם לתקנו עוד למקום אלא שמייחדו לפיכות ולדבר יבש נמלא כי לעניין המקום לעולם הוא תחום. אבל כלי עץ נמולין זיתים כי עד כאן דרך בני אדם לתקנו ולקיימו למקומו הראשון אבל ממולין זית ולילך לינו מתקנו אבל מייחדו למלאכה אחרת ונמלא פשוט אבל מלאכתו הראשונה: (י) מכאן אמרו כוורת פחופה פי' או מלמעה מן הכד ופקוקה בקש ומלמעה לנוייך התנור ובשרץ בתוכה התנור טמא פי' שהיא פקוקה בקש מוקף לפי שהיא וכמו שהוקף פתוח פוף. כ' אליעזר אומר מלמת מק"ו אם הלילם בשרץ הקל שהוא בתוך התנור כגון שהלילם על פי תכוסה שכי הפקוק מוקף שכל דבר שהיא מקבל טומאה מוקף בפני הטומאה. לינו דין שהגיל בכלי חרס. אמרו לו אם הלילם בשרץ הקל שהוא בתוך התנור שהלילם על פי פתוח חלק שהם נהקים או לפי' בתנון ופקוק מן הארץ ועד שמי קיבה לין הטומאה עוברת מלד זה ללד זה. אמר בכלי חרס שהיא מוקפין לותו שהפע"י שהוא מלוק מלמעה עד שהתו הטומאה עוברת מלד זה ללד זה שהכי

שהניחתו

מסרת התלמוד

[ד]בק"ש גרס לף הוא יטמא ממה שהתוך תוכו שע"ם שלא יטמא לת תוך תוכו ת"ל וכו': [ה]כלים פ"ם מ"ל ועי' זבחים (ג.) בתום' וגי' הר"ם בתו"י כאן ת"ל שם הלילם בתת התטור מקום שהתילה בתת התטור מלמת מהילה פקוק בקש הקל שהיא יטמא לת תוך תוכו וכן מוקים תוספתא וכ"ה בילקוט וכן הגיה ק"ל ועי' בפי' בביגינו כאן: [ו]תוספ' (כז:) מוקין (לג:) שפתים (יח.): [ז]בתלת שפתים הגי' יבשהנו וליו וכך הגי' בשפתח דפוס ווינעליא ועי' בשלטי גבורים שהלל המלדכי פ"ג דשבת שהוא כ"ה לבביגינו שהוא ועי' תוס' שפתים (לג:) ד"ה לתיתת:

ישברנו ודאי והרי הוא אומר בזב וכלי חרס אשר יגע בו הזב ישבר יכול ישברנו ודאי ת"ל אותו תשברו אותו אתה שובר ואי אתה שובר כלי חרס של זב. קל וחומר ומה אם הנוגע בזב החמור אינו טעון שבירה הנוגע בשריץ הקל אינו דין שלא ישתון שבירה. ואם כן למה נאמר אותו תשברו מלמד שאין לו טהרה אלא שבירתו ד"א אותו אתה שובר על טהרתו ואי אתה שובר אוכלים ומשקים לטהרתו:

פרק ט יכול אף הכלים מטמאים באויר כלי חרס ת"ל אוכל אוכלים מיטמאים באויר כלי חרס. ואין כלים מיטמאין באויר כלי חרס יכול אף אוכלי בהמה יהיו מיטמאים באויר כלי חרס ת"ל האוכל האוכל אוכלי [אדם] מיוחדים מיטמאי באויר כלי חרס. ואין אוכלי בהמה מיטמאין באויר כלי חרס. או יכול שאני מוציא את אוכלי בהמה שחישב עליהם למאכל אדם ת"ל כל אוכל ישמא. יכול כל אוכל תלמוד לומר אשר יאכל. פרט לאוכל כרוח. "אוכל ישמא מלמד שהוא מטמא בכל שהוא יכול ישמא לאחרים בכל שהוא תלמוד לומר אשר יאכל. הא אינו מטמא אלא בכביצה: (יב) יכול המוקף צמיד פתיל בכלי חרס וגותן לתוך התנור יהא טמא ת"ל מכל האוכל ולא כל האוכל יכול אף כלי שתף המוקף צמיד פתיל יהא מציל ודין הוא אם כלי חרס שלא הציל עצמו בלא צמיד פתיל באהל המת הציל על מה שבתוכו בצמיד פתיל באהל המת. כלי שתף שהציל עצמו בלא צמיד פתיל באויר כלי חרס אינו דין שיציל על מה שבתוכו בצמיד פתיל תלמוד לומר מכל האוכל. להביא את המוקף צמיד פתיל בכלי שתף וגתון לתוך התנור. קל וחומר לכלי שתף שלא יציל על עצמו בלא צמיד פתיל באויר כלי חרס. ומה אם כלי חרס שהציל על מה שבתוכו בצמיד פתיל באהל המת לא הציל את עצמו בלא צמיד פתיל באהל המת. כלי שתף שלא הציל על מה שבתוכו בצמיד פתיל באויר כלי חרס אינו דין שלא יציל על עצמו בלא צמיד פתיל באהל המת תלמוד לומר מכל האוכל. להביא את המוקף צמיד פתיל בכלי שתף וגתון לתוך התנור. קל וחומר לכלי שתף שלא יציל על עצמו בלא צמיד פתיל באויר כלי חרס. ומה אם כלי חרס שהציל על מה שבתוכו בצמיד פתיל באהל המת לא הציל את עצמו בלא צמיד פתיל באויר כלי חרס. כלי שתף שהציל על עצמו בלא צמיד פתיל באהל המת אינו דין שלא יציל על מה שבתוכו בצמיד פתיל באהל המת תלמוד לומר מכל האוכל. להביא את המוקף צמיד פתיל בכלי שתף וגתון לתוך התנור. קל וחומר לכלי שתף שלא יציל על עצמו בלא צמיד פתיל באויר כלי חרס. ומה אם כלי חרס שהציל על מה שבתוכו בצמיד פתיל באהל המת תלמוד לומר וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו טמא. הא יש צמיד פתיל עליו טהור:

פרשה ח יכול אף הדלעת שנפלה לאויר התנור ולא הוכשרה תדא טמאה תלמוד לומר אשר יבוא עליו מים. "אין לי אלא מים מנין הטל והיין והשמן והדם והדבש והחלב תלמוד לומר וכל משקה. אי כל משקה יכול מי תותים או מי פירות או מי רימונים ושאר כל מיני פירות תלמוד לומר מים. מה מים מיוחדים שאין להם שם לווי אף אני מרבה הטל והיין והשמן והדם והדבש והחלב שאין להם שם לווי ומוציא מי תותים ומי רימונים ושאר כל מיני פירות שיש להם שם לווי: (ב) יכול אפילו הם בבורות ובשיחים ובמערות יהו מכשירים. תלמוד לומר בכלי ישמא. אין לי אלא שמילאן בכלים. מנין אם מילאן לגבל בהם את הטיט ולכבס בהן את הבלים תלמוד לומר בכל ישמא אי בכל ישמא. יכול בבורות ובשיחים ובמערות תלמוד לומר כלי. מה כלי מיוחד שהוא תלוש מן הקרקע אף כל תלוש מן הקרקע. מרבה אני את שמילאן לגבל בהם ולהדיח בהם את הכלים שהם תלושים

פירוש הראב"ד

שמציתו כמו שכתב שמוש ומלוש וכלי מי יכול נאמר כן שיהא מלוש לשמרו כלי חוץ לומר זוב וכלי חרס יגע בו הזב ישבר יכול ישמרנו ודאי כלי חרס של זב אף למעט שכיתי קנוד בו שמוש מלוש לשמרו מדכתיב ישבר ודאי לומר שהיו מלוש מלוש: ומעתה ים לרון ק"ו ומה כלי חרסו של זב שמטמא לין מלוש לשמרו כלי חרס וגותן לתוך התנור יהא טמא ת"ל מכל האוכל ולא כל האוכל יכול אף כלי שתף המוקף צמיד פתיל יהא מציל ודין הוא אם כלי חרס שלא הציל עצמו בלא צמיד פתיל באהל המת הציל על מה שבתוכו בצמיד פתיל באהל המת. כלי שתף שהציל עצמו בלא צמיד פתיל באויר כלי חרס אינו דין שיציל על מה שבתוכו בצמיד פתיל תלמוד לומר מכל האוכל. להביא את המוקף צמיד פתיל בכלי שתף וגתון לתוך התנור. קל וחומר לכלי שתף שלא יציל על עצמו בלא צמיד פתיל באויר כלי חרס. ומה אם כלי חרס שהציל על מה שבתוכו בצמיד פתיל באהל המת לא הציל את עצמו בלא צמיד פתיל באויר כלי חרס. כלי שתף שהציל עצמו בלא צמיד פתיל באהל המת. כלי שתף שהציל עצמו בלא צמיד פתיל באויר כלי חרס אינו דין שיציל על מה שבתוכו בצמיד פתיל באהל המת תלמוד לומר מכל האוכל. להביא את המוקף צמיד פתיל בכלי שתף וגתון לתוך התנור. קל וחומר לכלי שתף שלא יציל על עצמו בלא צמיד פתיל באויר כלי חרס. ומה אם כלי חרס שהציל על מה שבתוכו בצמיד פתיל באהל המת לא הציל את עצמו בלא צמיד פתיל באויר כלי חרס. כלי שתף שהציל עצמו בלא צמיד פתיל באהל המת אינו דין שלא יציל על מה שבתוכו בצמיד פתיל באהל המת תלמוד לומר וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו טמא. הא יש צמיד פתיל עליו טהור:

פרשה ח יכול אף הדלעת שנפלה לאויר התנור ולא הוכשרה תדא טמאה תלמוד לומר אשר יבוא עליו מים. "אין לי אלא מים מנין הטל והיין והשמן והדם והדבש והחלב תלמוד לומר וכל משקה. אי כל משקה יכול מי תותים או מי פירות או מי רימונים ושאר כל מיני פירות תלמוד לומר מים. מה מים מיוחדים שאין להם שם לווי אף אני מרבה הטל והיין והשמן והדם והדבש והחלב שאין להם שם לווי ומוציא מי תותים ומי רימונים ושאר כל מיני פירות שיש להם שם לווי: (ב) יכול אפילו הם בבורות ובשיחים ובמערות יהו מכשירים. תלמוד לומר בכלי ישמא. אין לי אלא שמילאן בכלים. מנין אם מילאן לגבל בהם את הטיט ולכבס בהן את הבלים תלמוד לומר בכל ישמא אי בכל ישמא. יכול בבורות ובשיחים ובמערות תלמוד לומר כלי. מה כלי מיוחד שהוא תלוש מן הקרקע אף כל תלוש מן הקרקע. מרבה אני את שמילאן לגבל בהם ולהדיח בהם את הכלים שהם תלושים

מסרת התלמוד

[1] פסחים (כ:) שבת (קלח:) וכש"י פי' שם דתיירי בכלי שתף שמיטמא מגגו ועי' כמג"ש פי"ב מהלכות כלים: [2] עי' שבת (לח.) תוס' ד"ה לי לענין פסחים (לג:) בפרש"י ותוס' ד"ה לחיטה: [3] מכשירין פ"ו מ"ד בכמג"ש וכג"ם בפרק פסחים לין לי הלא מלאן בכלים ובילקוט בגם שמלאן לפחים וכן הגיה בפל ק"ל וני' רבינו בכלים ופי' בכלים לפחים ורבינו הלא פי' ל"ל הלא מלאן בכלים ולפחים בכלים ובפרק פסחים פ"ל בכלי ישמא ונוטעין יו"ד ודוכתין בכל ישמא ועי' בכלים פ"ג מ"י בכ"ם ובק"ל בסך הכל' שבת"ג דכיס שפחה ובמ"ג מכלי ישמא ופסח נ' בילקוט וכ"ם בתום כ':

תלושים מן הקרקע ומוציא את שבבורות ובשיחים ובמערות שאין תלוש מן הקרקע: (ג) [ב]יכול אפילו חישב שירדו לבורות ולשיחי' ולמערות יהו מכשירים תלמוד לומר אשר ישתה. אין לי אלא שטילן לשתייה מנין אם חישב (לשתייה) להדיח בהם עצים ואבנים תלמוד לומר מים. אי מים יכול אפילו חישב שירדו לבורות ולשיחים ולמערות יהו מכשירים תלמוד לומר אשר ישתה. מה שתייה מיוחדת שיש עמה מחשבה אף אני ארבה את שחישב להדיח בהם עצים ואבנים שיש עמהם מחשבה. ומוציא את שחישב עליהם שירדו לבורות ולשיחים ולמערות שאין עמהם מחשבה: (ד) [ל]משקה זה היין. אשר ישתה. זה הדם. וכן הוא אומר מנחל בדרך ישתה על כן ירים ראש. דברי רבי יהודה. רבי אליעזר אומר אשר ישתה פרט למשקה סרוח. אמרו לו אין משקים יוצאים לא לידי עופות ולא לידי פרה: (ה) [ו]וכל משקה אשר ישתה בכל כלי ישמא מלמד שהמשקים מטמאים את הכלים דברי ר' יהודה. רבי יוסי אומר אין טומאת המשקה לכלים מן התורה אלא מדברי סופרים. אמר רבי יהושע בן קרחה אמרתי לו ליהודה מפני מה אין אנו רואים את דברי רבי יוסי ברבי שאמר שאין טומאת משקים לכלים מן התורה אלא מדברי סופרים. [ש]שאין טומאה מן התורה עולין ידי טומאתה בו ביום. רבי אומר תדע שאין טומאת משקים לכלים מן התורה אלא מדברי סופרים. שאין טומאה מן התורה מטמא כלי שטף מאחוריו שאין תוכו טמא וכלים שנטמאו במשקים תוכו טהור. אם כן למה נאמר משקה בכל כלי ישמא. [ט]מלמד שהכלים מטמאים את המשקים. [י]רבי אליעזר אומר אין טומאה למשקים כל עיקר תדע לך שהוא כן. שהרי העיד יוסי בן צרידה על בי מטבחיא שהם דכיין. [כ]רבי עקיבא אומר השרץ מטמא את המשקים והמשקים מטמאים את הכלים. והכלים את האוכלים. הא למדנו ששלשה טמאים בשרץ:

פרק י וכל אשר יפול מנבלתם עליו ישמא במי הוא מדבר אם במיתתן הרי מיתתן אמור אם באבר מן החי הרי אבר מן החי אמור למעלן הא אינו מדבר אלא באבר מן המת: (ב) בנבלתם לא מן העצמות לא מן השינים לא מן הצפורנים ולא מן השיער שלהם. ישמא. תנור אם שלם טמא. אם חותכו טהור. [א]מיכן אמרו תנור שניטמא כיצד משהרים אותו חולקו לשלשה וגורר את השפילה עד שיהא בארץ. רבי מאיר אומר אין צריך לגרר השפילה ולא עד שיהא בארץ אלא ממעטו מבפנים ארבעה טפחים. רבי שמעון אומר צריך להסיעו: (ג) חלקו לשנים אחד גדול ואחד קטן הגדול

פירוש הראב"ד

עליהן למוס משקה דכי חייתי ליה ממים דכתיב לעיל מיניה: (ג) לי מים יכול מגד עליהם שירדו לבורות וכו'. מה מחים מיוחדת הים עמה מחשבה פי' מחשבה להנות כלומר כמו שהוא מחשב עליהם כמהן תלושין כך מחשבתו דומה למעט המחשבה הזאת מחשבת תלוש לף לפי לחיבה בהן עליהם לו לחנים שהם תלושים ומולידה לפי וכו' שלין עמהם מחשבה כלל נחלוש כללו על דבר לשין המחשבה מועלת כלום בחשובה על שחלבו מעט לתנן לנון שחשבה כלם מדיחתו וזהו עיקר העלתו מן המים כל שהוא טמא שהם זאת הכלה מחשבה עליהם להדיח בהם ופשי' ככי עיקר עד שחעלתו מן המים כל שהוא פי' לפי' לחלתו לחל ופל לחמרי' בזבחים פ"ק מפי' טמא הכשר מיחשב שמעת מינה מכל שהוכל לחל יחלב יבא עליו מים ישמא חל נחלושין וחל בחשובין ולכיכי וכו' חלמא מחובין נמי מכשרי שהם בחשבה עליהם קודם שירדו לשרץ להדיח בהם לח נחלוש וכ"ם לח חשב עליהם לטהייתו כמו שפירשתי למעלה. חבל מחשבה לחל מבור לינה מחשבה על שיחלבו מעטו כדחמרן: עוד כלל לחל לחל לחמרו חשב על המים נחלוש בחשבה נחלוש לעפ"י שלא כלם נבפילתן על הפיכות לעפ"י שלא חיחב עליהן לטהיה שרי הם מוכשרין דכתי חנן בכים מכשיכין כל משקה שחשבתו לכלון לעפ"י שלין קופו לכלון לו קופו לכלון לעפ"י שלין חלחתו בכלון שרי זה בכי יותן: ופל לחניח בחוספת עוקין ומייתי לה בפ' בעור ובכותב עובדין שלקטן בשרץ ומלך עליהם לשלם לכיכות שכשר שרי. לפ חיחת לעפ"י שעדין המשקה טופח עליהם הוה מלריכין שכשר שרי לפי שהי גוונה ולפי לפ לריכי שכשר שרי דלפ גבעי מעולמין של קטן לבשה ודלידן מסדחת עליה ולחנים שחשבתן שכשרת לח פיכות. שלפ כשנגבו הוה דקחמר לביכות שכשר שרי. וכבי משרה בשיומה דחוספתה ומלך עליהם לשלם לביכין שכשר שרי ולפ יש עליהם משקה טופח שכשרו: (ד) משקה זה סיין. יחחב זה הדם וכן הוא לומר מנחל בדרך יחחב. פי' למעלה משה הוא לומר ידין בגוים מלא גויות וגו' מנחל בדרך יחחב כלומר שבך הם לוידין ושיה יכול לשחות משה בדרך כמו מן הנחל שלחה כחיה ומשה שיה לשם לדם ונחוספת, שבח כשר שחכו לותו לדם שלשים יחחב ומדכשות הם זה דוקא לפי דעתו וזה דוקא לפי דעתו. ולפי שלמדנו למעלה כי לין השחיה דוקא שלא לפי מחשבת הדחת הלחנים והחלנים משכיהן: וכן דבר כ' יהודה יחחב להניח לח הדם: כ' שלינאזר לומר שבר יחחב פרט למשקה שהוא שחיגו משכיר. לחתו לו לין משקה שהוא יולא מידי עופות ופרה. כלומר, שבי לין העופות והפרות בחנחי משכיר בדחמרי' נחוכלין עד שיפסל שלאכול שכלל: ופל לחמרי' בפסחי פ"ק [יז:] בעניו פרה שבחת מי חטאת נשרץ טמא. כ' יהודה לומר, בעלו בחעיה וחמרי, ובעלו לגמרי משה דהוה ליה עשקה שהוא. לישכר שלא כלום מדיחתו וחוא עשוי שבעלו מן המים כל שהוא טמא שבח שכר לפי שלא יחלב שבר יבא עליו מים ישמא חל שכשר שרי. וכ' שלינאזר לומר, שבעלו מן המים כל שהוא שב

הגדול טמא והקטן טהור. חלקו לשלשה אחד גדול כשנים הגדול טמא והשנים קטנים טהורים. חלקו לשנים והם שוים טמאים מפני שאי אפשר: (ד) נשמא תנור אם שלם טמא ואם לאו טהור. [ד]מיכאן אמרו תנור שבא מחותך מבית האומן. עושה לו לימודים ונותנה עליו והוא טהור. נשמא. סילק את הלימודים טהור החזירם לו טהור. מרחו בטיט מקבל טומאה אינו צריך להסיקנו שכבר הוסק: (ה) [ד]תנור שומעני בין חדש בין ישן ודין הוא טימא כלי חרס וטימא תנור מה כלי חרס משתיגמר מלאכתו אף תנור משתיגמר מלאכתו דברי רבי אליעזר. אמר ליה רבי עקיבא דנים אפשר משאי אפשר אמר לו רבי אליעזר אף שאפשר ראייה גדולה היא: (ו) חזר רבי עקיבא וחילף את הדין טימא כלי חרס וטימא תנור. מה כלי חרס משתיגמר מלאכתו באור אף תנור משתיגמר מלאכתו באור אי מה כלי חרס כשמו אף תנור כשמו. תנור קודם שהוסק תנור שמו תלמוד לומר אך. מאימתי מקבל טומאה משיסיקנו כדי לאפות בו סופגנים. רבי יהודה אומר משיסיק את החדש כדי לאפות בישן סופגנים: (ז) [ש]יותץ טמאים את שיש לו נתיצה יש לו טומאה את שאין לו נתיצה אין לו טומאה פרט לתנור של אבן ושל מתכת ולכירה של אבן ושל מתכת. מיכן אמרו תנור של אבן ושל מתכת טהור ושמא משום כלי מתכות. נקב נפגם נסדק עשה לו טפילה או מוסך של טיט טמא וכמה יהיה בנקב כדי שיצא בו האור וכן בכירה: (ח) כירה של אבן ושל מתכת טהורה. ושמאה משום כלי מתכות. נקבה נפגמה נסדקה עשה לה פטפוטים טמאה. מרחה בטיט בין בפנים בין מבחוץ טהורה. רבי יהודה אומר מבפנים טמאה מבחוץ טהורה: (ט) [ת]יותץ טמאים את שיש לו נתיצה יש לו טומאה ואת שאין לו נתיצה אין לו טומאה. מיכן אמרו האבן שהיה שופת עליה ועל התנור עליה ועל הכירה עליה ועל הכופח טמאה מפני שיש לו נתיצה. עליה ועל האבן עליה ועל הסלע עליה ועל הכותל טהורה מפני שאין לו נתיצה. עליה ועל זיז רואים שאם ינטל הכותל והוא עומד בפני עצמו טמא ואם לאו טהור: (י) [א]יותץ יכול יתצם ודאי ת"ל וטמאים יהיו מקיימים אותם בטומאתם. יהיו לכם. [ב]כל שהוא לצורכיהם לרבות ידות הכלים [ג]מיכן אמרו האבן היוצא מן התנור טפח ומן הכירה שלש אצבעות. חיבור היוצא מן הכופח עשאו לאפייה שיעורו כתנור. עשאו לבישול שיעורו ככירה. אמר רבי יהודה והלא אמרו האבן היוצא מן התנור כל שהן טמאה לא אמרו טפח אלא בין התנור לכותל היו שני תנורים סמוכים זה לזה נותן לזה טפח ולזה טפח והשאר טהור או יכול שאני מרבה יתר מכשיעור תלמוד לומר הם:

פרשה ט [ד]אילו אמר מקוה מים יהיה טהור יכול אפילו מילא בכתיפו ועשה מקוה בתחילה יהיה טהור תלמוד לומר מעין מה מעין בידי שמים אף מקוה בידי שמים. אי מה מעין שאין בו תפיסת ידי אדם אף מקוה שאין בו תפיסת ידי אדם יצא המניח קנקנים בראש הגג לנגבן ונתמלאו מים. תלמוד לומר בור. אי בור יכול אף בור שבספינה יהא טהור תלמוד לומר מעין. מה מעין שעיקרו בקרקע. אף מקוה שעיקרו בקרקע. או מה מעין מטהר בכל שהו אף מקוה מטהר בכל שהוא תלמוד לומר אך מעין. המעין מטהר בכל שהוא והמקוה בארבעים סאה: (ב) [ה]מנין אם טמא ישהרנו תלמוד לומר מקוה ומעין יהיה טהור אין לי אלא מעין את המקוה מנין מקוה. את המקוה. מקוה. את הבור. בור את הבור. בור את המקוה מנין תלמוד לומר מעין יהיה טהור בור יהיה טהור ומקוה מים יהיה טהור: (ג) אי מה מעין מטהר בזוחלים אף מקוה מטהר בזוחלין ת"ל אך מעין המעין מטהר בזוחלים. והמקוה באשבורן: (ד) [ו]מקוה מים. לא מקוה כל משקים

פירוש הראב"ד

עטוה: (ג) חלקו לשלשה וכו' גדול כשנים הגדול טמא לפי שהיה לשלשה ומשנים הגדול מכופף מעט מן השנים קטנים וטוח כוב. חלקו לשנים טהורים: (ד) ישמא תנור וכיוצא שם שלם שם מתכו משלשה עטוה מכלן לתנור טמא תנור שנשבר ומעמיד מניח השומן עשה לו לימודין עשה לו עטוה מכלן טומאה חלק לה כלימודין עטוה כשזיקן לו עטוה מכאו בניח ומקבל טומאה ולאיו לכשיקוי שכבר הוסק כך היה כשנשבר כלן ונשתנת כליו. לפיכך נתוקנת כליו מלאתי כשנשבר נמצא תוקנת שנשבר מעמיד השומן עשה לו לימודין ונתן עליו מכאו בניח ומשבר חלק לה כלימודין עטוה כשזיקן לו עטוה. מכאו בניח מקבל טומאה ולאיו כיוצא לכשיקוי וכו': זו כשנשבר מתוקנת מאד בניחי ומיוחכת וכך פיכוסה תנור שנשבר מעמיד השומן מלמעלה למעה לעשה לה פטפוטים טמאה. מרחה בטיט בין בפנים בין מבחוץ טהורה. רבי יהודה אומר מבפנים טמאה מבחוץ טהורה: (ט) [ת]יותץ טמאים את שיש לו נתיצה יש לו טומאה ואת שאין לו נתיצה אין לו טומאה. מיכן אמרו האבן שהיה שופת עליה ועל התנור עליה ועל הכירה עליה ועל הכופח טמאה מפני שיש לו נתיצה. עליה ועל זיז רואים שאם ינטל הכותל והוא עומד בפני עצמו טמא ואם לאו טהור: (י) [א]יותץ יכול יתצם ודאי ת"ל וטמאים יהיו מקיימים אותם בטומאתם. יהיו לכם. [ב]כל שהוא לצורכיהם לרבות ידות הכלים [ג]מיכן אמרו האבן היוצא מן התנור טפח ומן הכירה שלש אצבעות. חיבור היוצא מן הכופח עשאו לאפייה שיעורו כתנור. עשאו לבישול שיעורו ככירה. אמר רבי יהודה והלא אמרו האבן היוצא מן התנור כל שהן טמאה לא אמרו טפח אלא בין התנור לכותל היו שני תנורים סמוכים זה לזה נותן לזה טפח ולזה טפח והשאר טהור או יכול שאני מרבה יתר מכשיעור תלמוד לומר הם:

פרשה ט [ד]אילו אמר מקוה מים יהיה טהור יכול אפילו מילא בכתיפו ועשה מקוה בתחילה יהיה טהור תלמוד לומר מעין מה מעין בידי שמים אף מקוה בידי שמים. אי מה מעין שאין בו תפיסת ידי אדם אף מקוה שאין בו תפיסת ידי אדם יצא המניח קנקנים בראש הגג לנגבן ונתמלאו מים. תלמוד לומר בור. אי בור יכול אף בור שבספינה יהא טהור תלמוד לומר מעין. מה מעין שעיקרו בקרקע. אף מקוה שעיקרו בקרקע. או מה מעין מטהר בכל שהו אף מקוה מטהר בכל שהוא תלמוד לומר אך מעין. המעין מטהר בכל שהוא והמקוה בארבעים סאה: (ב) [ה]מנין אם טמא ישהרנו תלמוד לומר מקוה ומעין יהיה טהור אין לי אלא מעין את המקוה מנין מקוה. את המקוה. מקוה. את הבור. בור את הבור. בור את המקוה מנין תלמוד לומר מעין יהיה טהור בור יהיה טהור ומקוה מים יהיה טהור: (ג) אי מה מעין מטהר בזוחלים אף מקוה מטהר בזוחלין ת"ל אך מעין המעין מטהר בזוחלים. והמקוה באשבורן: (ד) [ו]מקוה מים. לא מקוה כל משקים

מסרת התלמוד

[ק]כלים פ"ה מ"ע ועי' עדיות פ"ז מ"ז ובפי' הלמ"ד שם בגמ' [ר]עי' כלים פ"ה מי"ל ובפי' הכ"ם שם ובפי' הי"ש שלי שבת וכן גי' הילקוט: [ש]כלים פ"ה מי"ל ובפי' הכ"ם הניח גי' מקלת קפיים נקלף בעקום נפגם ובעמכה ס' הניח גי' כמקקה ובעמכה בעיט ובעמה לם פעמוטין: [ת]כלים פ"ו מ"ב וסיפא דבריהם עליהם ועל הזיז וכו' קיל מן המוסכמת ול' יהודה לעיל דין זה במוסכמת ומייתי לה הכא קמאי כל קמאי דקתני דכל' יהודה הם: [א]בכלים ישנים כתוב כאן יתצם ובריי וכאן לי לשבר לשבר כי לם כמו ודאי ומזה ילמ עניות המעתיקים לעיל קום בכמה ז' סיים כתוב ג"כ ובריי והמליבו יו"ד בויי"ו וכתבו ודיו ועניות המעתיקים ככנס לבינו משולם שהמלמי בשלה דמוקי לבשר בהייתם בריי"ם עניות המוסכמים: [ב]טוהרין (קיים.) וכם הגי' לכל שבלכיכים: [ג]כלים פ"ה מכנס ג': [ד]מקואות פ"ו מ"ם וביצקוט כספך דמכך ובגמ לשר שעיקרו בקרקע. לי מה מעין מטהר בזוחלין וכל מ"ב ולשם"ב מכנס ד' מעין לם עמה וכו' ולשר מ"ב בגם לי מה מעין מעשר בכ"ם: [ו]עי' מקואות פ"ז מ"ג ובמקלם בסיים ליתא לדברי ר' יוסי בבריייתא וים בסיים שגרסו ר' יהודה לומר כל הסוכל בג' לוגין לין פוסלין לומו בגו' לוגין ובמ"ע כ' יוסי לומר כל הסוכלו בג' לוגין לין פוסלין לומו בשנוי מכלה מי כבשים ומ"ל פוסלין לומו בגו' לוגין ובמ"ע כ' יוסי לומר כל הסוכלו בג' לוגין לין פוסלין בשנוי מכלה ועי' בילקוט ובקי"ח ס"ז מכל' מקואות ס"ם פכק כל' יוסי ובכתב מכן כלף מכם לליכל מלן דבליב ולשמעיים בבריייתא לכבל דה"מ מולק ולא עוד אלא שלפי גי' יש בסיים הכי כ"מ וכ"י מולקין על כ' יוסי לשנין מי כבשים ומ"ל ומ"ם פכק הלמב"ם כל' יוסי וזה לא יתכן לא לשיטת הסוכרים להלכה כל' יוסי לף מתניתין ועי' מה שכתבתי לעיל פ' ויקבל פ"ח ועי' בעיכודין (כט:) ונעמות (ג.):

משקים כולם. פרט לשנפל לתוכו מי כבשים ומי צבעים ושינו את מראיו דברי רבי מאיר. שהיה רבי מאיר אומר כל הפוסלו בשלשת לונים פוסלים אותו בשינוי מראה. מי כבשים ומי צבעים פוסלים אותו בשלשת לונים ופוסלים אותו בשינוי מראה דברי יוסי אומר כל הפוסל בשלשת לונין אין פוסלין אותו בשנוי מראה: (ד) ונוגע בנבלתם יטמא. הילל אומר אפילו הם בתוך המים שהייתי אומר הואיל והארץ מעלה את הטמאים מטומאתן והמקוה מעלה את הטמאי מטומאתן מה הארץ מצלת את הטהורים מלטמא אף המקוה יציל את הטהורים מליטמא תלמוד לומר ונוגע בנבלתם יטמא אפילו הם בתוך המים: (ה) רבי יוסי הגלילי אומר ונוגע בנבלתם יטמא במגע הם מטמאים ואין מטמאים במשא. והלא דין הוא ומה אם בהמה שלא עשה דמה כבשרה מטמא במשא. שרץ שעשה דמו כבשרו. אינו דין שיטמא במשא. ת"ל ונוגע בנבלתם יטמא במגע הם מטמאים ואין מטמא במשא: (ו) רבי עקיבא אומר ונוגע בנבלתם יטמא לרבות כלי עצם. הלא דין הוא מה אם העץ שאביו טהור כלים הנעשים ממנו מקבלים טומאה. העצם שאביו טמא אינו דין שיהו כלים הנעשים ממנו מקבלים טומאה. לא אם אמרתה בעץ שהוא מכשיר בבית המנוגע תאמר בעצם שאינו מכשיר בבית המנוגע הואיל ואינו מכשיר בבית המנוגע לא יהו כלים הנעשים ממנו מקבלים טומאה תלמוד לומר והנוגע בנבלתם יטמא. לרבות כלי עצם. רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה הרי הוא אומר כל מעשה עזים לרבות כל העשוי מן העזים אפילו מן הקרנים ומן הטלפיים ושאר בהמה וחיה מנין תלמוד לומר וכל מעשה אם כן למה נאמר עזים פרט לעופות:

פרק יא וכי יפול מנבלתם יש מנבלתם מטמא ויש מנבלתם שאינו מטמא פרט ליבשה שאין יכולה להשרות: (ב) מנין לזרעים טמאים שזרען טהרו תלמוד לומר אשר יזרע טהור. או יכול אף על פי שלא השרישו תלמוד לומר הוא: (ג) וכי יפול מנבלתם על כל זרע זרוע אשר יזרע טהור הוא. וכי יתן מים על זרע ונפל מנבלתם עליו טמא הוא. יש לי בענין הזה זרעים טמאים וזרעים טהורים מחוברים לקרקע ותלושין מן הקרקע מתן בידי אדם ומתן בידי שמים אוכלי אדם ואוכלי בהמה יש לך לחילוק. אם אומר אתה מחוברים טמאים ותלושים טהורים טמאת את הכל. וכשאתה אומר מחוברים טהורים ותלושים טמאים טמאת מקצת ושהרת מקצת: (ד) אם אתה אומר בידי שמים טמאים ובידי אדם טהורים טמאת הכל. וכשאתה אומר בידי שמים טהורים ובידי אדם טמאים טמאת מקצת ושהרת מקצת. ואם אומר אתה אוכלי בהמה טמאים. אוכלי אדם טהורים טמאת את הכל. וכשאתה אומר אוכלי אדם טמאים ואוכלי בהמה טהורים. טמאת מקצת ושהרת מקצת: (ה) וכי יתן מים על זרע. הרי זה בא ללמד על השרץ שלא יטמא את הזרעים אלא לאחר הכשר. הלא דין הוא טימא כלי חרס. וטימא בשרץ. מה כלי חרס אינו מטמא את הזרעים אלא לאחר הכשר. אף השרץ לא יטמא את הזרעים אלא לאחר הכשר הין אם הקל בכלי חרס הקל. נקל בשרץ החמור. אלא יטמא בהכשר ושלא בהכשר תלמוד לומר וכי יותן מים טמא הרי זה בא ללמד על השרץ שלא יטמא את הזרעים אלא לאחר הכשר: (ו) אין לי אלא אחר הכשר מים מנין לרבות לעשות שאר משקים כמים ודין הוא ומה אם כלי חרס הקל עשה בו שאר משקים כמים השרץ החמור אינו דין שנעשה בו שאר משקים כמים. או כלך לדרך זו חמור כלי חרס שהוא מטמא מאוירו. תלמוד לומר מים. מים אמורים למעלה ומים אמורים למטה. מה מים אמורים למעלה עשה בהם שאר משקים כמים. אף מים האמורים למטה עשה בו שאר משקים כמים: (ז) דין אחר ומה מים שהם חוזרים לידי אביהן לטהר מכשירים את הזרעים. משקים שאין חוזרים לידי אביהן לטהר אינו דין שמכשירים

פירוש הראב"ד

מטמא לונין וכיון שהם כמים אין פוסלין בשינוי מראה פחות מטמא לונין וכי כן כמים שהרי הם קלי זחים ועגבים ונטמאו מלחיהן שהם כבדים הילכך מי לבעים פוסלין בג' לונין דמיא דלבעיא מיקרו. ואין פוסלין בשינוי מראה בפחות מג' לונין. וכן אם נפלו למקוה טהר אין פוסלין לותו כלל ואף בג' לונין אין פוסלין אלא ג' לונין מוציאין במקוה אלא כדאיתא במקואות: ובשינוי מראה נמי אין פוסלין לפי שהן מים לגבוניו מטהריין כמקוים ואינם כמי פירות. וכבר כתבנו מן הדיינים הללו בפרק בעלי הפתח שהכהו בפעב מים פירות מעורב על פי הסלבה הלבה למעשה: (ה) ונוגע בנבלתם יטמא כלל לומר לפי כן במוך מים פירות לפי' יהיה בנוגע ובסרץ במוך במקוה מעמא לותו שהייתי לומר הואיל והלרץ היא מעלה מטמאים מטומאתם פי' בזציעה כדאיתא, לפיכך אלא יזרע טהור הוא. ומקוה ג"כ מעלה בהלדם מטומאת, לפיכך מה הלרץ מעלה וכו' שכל דבר המטהר אינו מקבל טומאה לף מקוה כל דבר שהוא במוכו לף יקבל טומאה וכו': (ז) לרבות כלי עלם: והדין הוא ומה בעץ שלדין טהור כלומר עד שלא נעשה כלי בעץ טהור ולעש"י כן כשנעשה כלי מטמא. עלם מן הבהמה שלדין טמא שכבי הבשר שהוא לדין שלא עלם מקבל טומאה לינו דין שהכלים הנעשים ממנו יקבלו טומאה. לי נמי עלם שלדין טמא כגון קולית הבגלה שהוא מטמא על גב המוח אים הם לי נמי על יד לבר מן הפי לו מן המח. וקולית שהוא מטמא למביא טומאה למוח מפני שהוא סומך לויך ולף עלם לדם הוא מטמא כמעוכ. לף אם למרת בעץ הוא מכשיר בבית המנוגע פירוש כגון לבן וכיון אים לו סייבות בעגין טומאה דין הוא שיהיו הכלים הנעשים ממנו מקבלין טומאה: כ' ישמעאל לומר לינו לביך הבי הוא לומר וכל מעשה עזים וכו' אם כן למה נאמר עזים פרט לעלמות העוף שהם הכלים הנעשין ממנו טהורים לפי שלא כיבה אלא מין בהמה בעזים:

פרק יא מנין לזרעים טמאים שזרעם מעברם ת"ל לבר יזרע טהור הוא ומניך ליה וכי יותן מים על זרע כלומ' לעש"י שהכהר כיון שנזרע טהור. לו יכול לעש"י שלא הבריכו ת"ל הוא בהייתו יהא בטומאתו יהא: (ג ד) וכי יפול מנבלתם על כל זרע זרוע לבר יזרע טהור הוא וכי יותן מים על זרע ונפל מנבלתם עליו טמא הוא: יש לי בענין הזה זרעים טמאים וזרעים טהורים מחוברים לקרקע ותלושין מן הקרקע מתן בידי אדם ומתן בידי שמים אוכלי אדם ואוכלי בהמה יש לך לחילוק. אם אומר אתה מחוברים טמאים ותלושים טהורים טמאת את הכל. וכשאתה אומר מחוברים טהורים ותלושים טמאים טמאת מקצת ושהרת מקצת: (ד) אם אתה אומר בידי שמים טמאים ובידי אדם טהורים טמאת הכל. וכשאתה אומר בידי שמים טהורים ובידי אדם טמאים טמאת מקצת ושהרת מקצת. ואם אומר אתה אוכלי בהמה טמאים. אוכלי אדם טהורים טמאת את הכל. וכשאתה אומר אוכלי אדם טמאים ואוכלי בהמה טהורים. טמאת מקצת ושהרת מקצת: (ה) וכי יתן מים על זרע. הרי זה בא ללמד על השרץ שלא יטמא את הזרעים אלא לאחר הכשר. הלא דין הוא טימא כלי חרס. וטימא בשרץ. מה כלי חרס אינו מטמא את הזרעים אלא לאחר הכשר. אף השרץ לא יטמא את הזרעים אלא לאחר הכשר הין אם הקל בכלי חרס הקל. נקל בשרץ החמור. אלא יטמא בהכשר ושלא בהכשר תלמוד לומר וכי יותן מים טמא הרי זה בא ללמד על השרץ שלא יטמא את הזרעים אלא לאחר הכשר: (ו) אין לי אלא אחר הכשר מים מנין לרבות לעשות שאר משקים כמים ודין הוא ומה אם כלי חרס הקל עשה בו שאר משקים כמים השרץ החמור אינו דין שנעשה בו שאר משקים כמים. או כלך לדרך זו חמור כלי חרס שהוא מטמא מאוירו. תלמוד לומר מים. מים אמורים למעלה ומים אמורים למטה. מה מים אמורים למעלה עשה בהם שאר משקים כמים. אף מים האמורים למטה עשה בו שאר משקים כמים: (ז) דין אחר ומה מים שהם חוזרים לידי אביהן לטהר מכשירים את הזרעים. משקים שאין חוזרים לידי אביהן לטהר אינו דין שמכשירים

מסרת התלמוד

זעי' חולין (כה:) כלים כמ"ש וכמ"ש זבי' על המורה מביא דכתם הכל שמאכה ס' לעמת לפי' הם בתוך המעין וגוב שלא מאמר לם מעכר לם העמלים כ"ם שמליל לם העהוכים ולא ידעתי מקורו לדרום בק"ו וכבר הביגים הכל"ם בזה ובמ' גוב לריכה הקשה על ק"ו זה מה לעכהב המקוה שאין הטומאה מחוגר לו וכבר פכתה המיגו לבל טומאה שבאם במים הטומאה מחוגרת לו ומיך גלמוד טומאה שאינן בחגורין מטומאה שלא בחגורין. ומה שהקשה לפי' דכתם הלל לעיקר לאסר מפני שכ"י בגו של כיב"ש הלך ג"כ בשעתו לף זה לריך הלמוד מ"ל דהרים לכדהכל דילמא כל' הגלילי ק"ל: ²עי' עוקלים פ' בהלת מ"ח: ³עי' עוקלים פ"ג מ"ח ובהרבה מקומות בש"ם: ⁴עי' מכשירין פ"ו מ"ד בפי' הכמ"ם ז"ל:

שמכשירים את הזרעים. לא אם אמרת במים שנעשין אב הטומאה לטמא אדם ולטמא בגדים תאמר במשקים שאין נעשים אב הטומאה לטמא אדם ולטמא בגדים. הואיל ואין נעשים אב הטומאה לטמא אדם ולטמא בגדים לא יכשירו את הזרעים. תלמוד לומר מים במים נאמר מים למעלה. ומים אמורים למטה. מה מים אמורים למעלה עשה בהם שאר משקים כמים אף מים האמורים למטה עשה בהם שאר משקים כמים: (ח) מנין לעשות את המחשבה כמתנה ודין הוא ומה אם כלי חרס הקל עשה בה את המחשבה כמתנה. השרץ החמור אינו דין שנעשה המחשבה כמתנה. או כלך לדרך זו חמור כלי חרס שהוא מטמא מאוירו תלמוד לומר מים מים. מים אמורים למעלה ומים אמורים למטה. מה מים אמורים למעלה. עשה בהם המחשבה כמתנה. אף מים האמורים למטה עשה בהם המחשבה כמתנה: (ט) [ב]אין לי אלא בזמן שנתן מים על גבי הזרע. נתן זרע על גבי מים מנין ת"ל טמא. [ל]טמא הוא לכם כל שהוא לצורכיכם. לרבות ידות האוכלים. [מ]מכן אמרו יד הפריכה טפח מכן וטפח מכן ויד האשכול כל שהוא. וגב האשכול שריקנה. ויד מכבד של תמרה ארבעה טפחים. וקנה של שיבולת שלשה טפחים ויד כל הנקצרין שלשה. ושאין דרכן להיקצר כל שהן ומלעין של שיבולים. יכול אף על פי שבטל בגורן תלמוד לומר הוא:

פרשה י יכי ימות מן הבהמה הרי מיתה וודאי. מן הבהמה יש מן הבהמה מטמא ויש מן הבהמה שאינו מטמא. פרט לשרפה ששחטה והלא דין הוא אם מצינו בבהמה טמאה שלא השם פוסלה מן האכילה מביאה לידי טומאתה אלא מיתתה. אף טרפה לא השם פוסלה מן האכילה מביאה לידי טומאתה אלא מיתתה. או כלך לדרך הזו בהמה טמאה אסורה קודם למיתתה וטריפה אסורה קודם למיתתה מה בהמה טמאה אין שחיטתה מטהרתה אף טריפה לא תטהרינה שחיטתה תלמוד לומר מן הבהמה. יש מן הבהמה מטמאה ויש מן הבהמה שאין מטמאה פרט לטריפה ששחטה:

(ב) דין אחר בהמה טמאה אסורה באכילה וטריפה אסורה באכילה. מה בהמה טמאה אין שחיטתה מטהרתה אף טריפה לא תטהרינה שחיטתה: (ג) לא אם אמרת בבהמה טמאה שלא היתה לה שעת הכושר תאמר בטריפה שהיתה לה שעת הכושר. טול לך מה שהבאתה הרי שנולדה טריפה מן הבטן מנין. לא אם אמרת בבהמה טמאה שאין לטינה שחיטה תאמר בטריפה שיש לטינה שחיטה. בן שמונה יוכיח שיש לטינו שחיטה ואין שחיטה מטהרתו אף אתה אל תתמה על הטריפה שאף על פי שיש לטינו שחיטה לא תטהרינה שחיטתה. תלמוד לומר מן הבהמה יש בהמה שאינה מטמאה ויש בהמה שמטמאה פרט לטריפה ששחטה. [ם]אשר היא היא מטמא במשא ואין השרץ מטמא במשא. הלא דין הוא ומה אם בהמה שלא עשה דמה כבשרה מטמא במשא. השרץ שעשה דמו כבשרו אינו דין שיטמא במשא תלמוד לומר אשר היא. היא מטמא במשא ואין השרץ מטמא במשא: (ד) לכם להביא בהמה טמאה שתטמא במשא הלא דין הוא מה אם בהמה טהורה ששחיטתה מטהרתה מטמא במשא. בהמה טמאה שאין שחיטתה מטהרתה אינו דין שתטמא במשא. השרץ יוכיח שאין שחיטתו מטהרתו ואינו מטמא במשא אף אתה אל תתמה על בהמה טמאה שאף על פי שאין שחיטתה מטהרתה לא תטמא במשא תלמוד לומר לכם. להביא בהמה טמאה שתטמא במשא: (ה) [ע]לאכלה להביא את בן שמנה שלא תהא שחיטתו מטהרתו. רבי יוסי ברבי יהודה ורבי אלעזר ברבי שמעון אמרו בן שמנה שחיטתו מטהרתו. בגבלתה [פ]לא בעצמות ולא בגידים ולא בקרנים ולא בטלפים. או יכול אפילו בשעת חיבורן תלמוד לומר יטמא. [צ]בגבלתה ולא בקולית סתומה. או יכול אפילו נקובה תלמוד לומר טמא: (ו) [ק]בגבלתה ולא באלל המפורר. או יכול אף על פי שכונס דברי רבי יהודה. תלמוד לומר טמא. בגבלתה ולא במפשיט לשחיט כרי אחיזה ולחמתם עד שיוציא כל החזה. או יכול שאני מוציא פחות מכשיעור. תלמוד לומר טמא. [ר]בגבלתה לא בעור שיש

עליו

פירוש הראב"ד

טום: שלא מקטין כגון סיין וסמון וכדגם וסמלג שלין לסם סמקם ועסכם לימו דין סיכסיכו זכעים לטומאה: (ז) לא לסם למיתת כמים שכעשים לג טעומאה לטמא לדם לטמא בגדים פיכום על ידי לסבר מטומאת: (ח) ומה כלי חרס הקל עשה בו מסמבה כמתנה דכל לא כתיב בים נתינה שלא לסבר יבא עליו מים יטמא מ"מ ולם לגם כמים כרי טום כמי שנתן כדכתי' לעיל: (ט) יד ספכלב טפח מכלן וטפח מכלן. סכלב זמורם שים גם עגנים וסיל לריכה טפח מכלן וטפח מכלן כדי לתפסה בשתי ידיו. יד סאשכול כל שהוא לשאכול תלוי בתחיבה שחת של זמורם ודי לו בידי כל דהו מן הגם של זמורם ושוא שכקלא יד. וזנב האשכול שריקנה כמו כן די לו בכל שהוא. לפני יד מכבד של תמרה לרבעה טפחים מפני שהן בכפיפן לשמוריהן ונופלין על היד לריך יד שתת. ושלין דרכן לריקנה כגון הקטניות ידיהן ומכשיהן בכל שהן. מלעיהן של שבולת ונק זה כמה שהוא שהם נשמר בכל שהוא דקתני כל שהוא ממה שלי שיעור' קל יכיל ותנא לשעורי קל מכוין וכל שהוא לשו שיעור' הוא שהם מוסיף על כל שהוא לפי' כמו שהעשה בעל השיעור לכל שהוא עלמו שמא הוא כמוב שהעשה לו יותר ולא נודע מהוא סילכך בכל השיעורין שאמרו מכמים כל שהוא כמה שהם קאמרי לפני לם כשהן בגורן וכגם לין לריכות ידות. ומשכבת קוכה (פ"ג) [יד.] כמות שהן לפני כשהן דשיכה מלן דשמר שהיר לגדן ושיכה מלן דשמר כשהן ממם שהכה עליהן ומלישן:

פרשה י וכי יטות מן הבהמה זו היא מיתה ודלי לפי שלא דבר למעלה שלא נשבר מן שמי ושבר מן שמת ושהן הוא מדבר בנבלה ממם ים מן הנבלה שמתה שהיא מטמאה ויש מן שמתה שהיא מטמאה ושי זו טרפה שהשה שלשה" שהיא שמת שהיא מטמאה ושי זו מכילה מהיא לידי טומאה שלא מיתתה כי הגמל ומשוך לעשה" שהקלו טומאים מייתן לינם טומאים שלא עד שיטותו. לף טרפה לעשה" שהשלתה מן שהכילה שהגיל עכשות לין לה טומאה עד שהמות שבל שם שהעה טהורה: שהמה טומאה

מסרת התלמוד

[ב] היקוש מ"ל ומפל מהנבלתם עליו טמא ולף כן גי' רבינו הלל ומי' כיון שהפל מהנבלתם עליו בין כך ובין כך טמא וכ' מהבהמה זועה הטינו לוין מטמטא מכי בין כך וב"כ וגרים מ"ל זרע ומפל דהכא מהכא לפניו ולמלמרין וכרבינו ישעיה הכהשון קיים גי' הסבריים מ"ל טמא מי' דכל היכי דהוי זרע במים על הזרע ובין להסך טמא ומפל ק"ל קיים גי' רבינו הלל ולמילי' בם' גוב לריס שגם הוא גריס מ"ל ומפל מהנבלתם עליו טמא ומי' דהוה לי' למיכתב ישמא ומכאן ישמא על הכתוב למעלה ועכין בם"ש הוא כלומר טמא בכל מקום למילו כפל מהיא בשנע למים וכן משמע טמא הוא בכל מקום וכלפה שגם לזה כיון רבינו הלל וכ"י הכהשון: [ג] מולין (קיח.): [ד] עוקלים פ"ל מ"ש ומ"ה וגי' הילקוט יד כל הנקלרים ג"ש שם שדכרו לגזה ולין דכרן לקלן ויליהם ומכתיהם כ"ש: [ה] מולין (עד. שם: קכח:) זמחים (קע.): [ו] כתב רבינו ז"ל שבריים ב' לעיל פ"ש מ"ו שלא כך"ע ומפתם לף שלינה דהכל שם מ"ה שהי כמי שניר ומעל ק"ל כתב שלהלל לא לריך קלף לכרן שלינו מטמא במשא כי מכתוב כל הטוגע בהם יטמא שלא כמשע שמשא ומפתם לא הסגים שלפי בריים זו כמשע כרן מטומאת משא משבר היה לשלכה: [ז] שבת (קלו.) ועי' מולין (עב:): [ח] מולין (קכו:) ומי"ם בשום' ד"ה בנבלתה ושם (עז:) שום' ד"ה ולא בעור ומגמ' גרסי' ס"ל הטוגע יטמא שלא שבשבר ליגע יטמא ושם ס"ל ליגע לא יטמא פי' שם שבשבר ליגע שם טומאת עליו שע"ג שלא בגע שלא בעשם ועי' בק"ש: [ט] מולין (קיז: קיח.):

עליו כזית בשר. או יכול שאני מוציא את הנוגע בעור שכנגד הבשר מאתוריו תלמוד לומר טמא. בגבלתה לא בבשני חצאי זיתים שעל גבי העור. [ס]יכול לא יטמא במשא דברי רבי ישמעאל תלמוד לומר טמא. רבי עקיבא אומר הנוגע והנושא. שבא לכלל מגע בא לכלל משא. לא בא לכלל מגע לא בא לכלל משא. ומודה רבי עקיבא בבשני חצאי זיתים שתחבן בקיסם או שהיסיטם. שהוא טמא. מפני מה רבי עקיבא אומר מטהר מפני שהעור מבטלו: (ג) [ת]יכול תהא נבלת בהמה מטמאה בגדים בבית הבליעה. תלמוד לומר נבילה וטריפה לא יאכל לטמאה בה את שאין לו אלא באכילתה. יצתה נבלת בהמה שהיא מטמאה ער שלא יאכילנה. יכול נבלת עוף תטמא מן הכתוב ונבלת בהמה מקל וחומר. ת"ל בה. בה את מטמא בבית הבליעה ואי אתה מטמא בנבלת בהמה בבית הבליעה. אם כן למה נאמר האוכל ליתן שיעור לנוגע ולנושא מה האוכל כזית אף הנוגע כזית: (ח) [יכבם] יכול אף [א]הציפה תלמוד לומר בגד אי בגד יכול בגד גדול לבן המטמא בזב והמטמא בנגעים. מנין גדול צבוע קטן לבן. קטן צבוע. ער שתהא מרבה להביא שבים של סבכה וגגולים וגגיליון מנין תלמוד לומר בגד בגדים ריבה. מנין לעשות שאר כלים כבגדים תלמוד לומר טמא. יכול טמא אדם וכלי חרס. תלמוד לומר בגד. בגד הוא מטמא ואינו מטמא לא אדם ולא כלי חרס:

פרק יב [ב]בכל השרץ השורץ על הארץ להוציא את היתושי שבכליסים ואת הזיזים שבעדשים ואת התולעים שבתמרים ושבגרוגרות [ל]לא יאכלו לחייב את המאכיל כאוכל או לא יאכלו לאוסרם בהנאה תלמוד לומר לא תאכלום הא כיצד באכילה הם אסורים בהנאה הם מותרים הא מה אני מקיים לא יאכלו לחייב את המאכיל כאוכל: (ב) [ד]הולך על גחון זה נחש. כל הולך על גחון להביא את השלשולים ואת הדומה לרומה. הולך על ארבע זה עקרב. כל הולך להביא את החיפושית ואת הדומה לרומה. מרבה רגלים זה נדל. ער כל מרבה להביא את הדומה ואת הדומה לדומה. בכל השרץ השורץ להביא את התולעים שבעקרי זיתים ושבעקרי תאנים. לא תאכלום. יכול יאכילום לקטנים תלמוד לומר לא יאכלו: (ג) אל תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ השורץ על הארץ להביא את שפרשו לארץ וחזרו. יכול יטמאו טומאה חמורה. תלמוד לומר ולא תטמאו בהם. [ה]יכול לא יהו פוסלים את הנוף תלמוד לומר ונטמתם בם. יכול אף דמם וחלבם כיוצא בהם. תלמוד לומר בם. בם את מטמא ואי אתה מטמא בדמם וחלבם. [ו]ולא תטמאו בהם ונטמתם בם. ואם מטמים אתם בהם סופכם ליטמא בם. כי אני ה' אלהיכם והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני ה'. כשם שאני קדוש כך אתם קדושים. כשם שאני פרוש כך אתם הוו פרושים: (ד) ולא תטמאו את נפשותיכם בכל השרץ הרומש על הארץ אף על פי שאין פרה ורבה. [ז]כי אני ה' המעלה אתכם מארץ מצרים על כן העליתי אתכם מארץ מצרים על תנאי שתקבלו עליכם עול מצות שכל המודה בעול מצות מודה ביציאת מצרים. וכל הכופר בעול מצות כופר ביציאת מצרים. להיות לכם לאלהים. בעל כורחכם. והייתם קדושים כי קדוש. כשם שאני קדוש כך אתם קדושים. כשם שאני פרוש כך אתם כמו כן פרושים: (ה) [ח]זאת תורת הבהמה והעוף באי זו תורה שוותה בהמה לעוף ועופות לבהמה. בהמה מטמא במשא ובמגע. והעוף אינו מטמא במגע ובמשא. העוף מטמא בגדים אבית הבליעה ובהמה אינה מטמאה בגדים אבית הבליעה. באי זו תורה שוותה בהמה לעוף והעוף לבהמה. אלא לומר לך מה בהמה בשחיטה. אף עופות בשחיטה. אי מה בהמה בשנים אף עוף בשנים וברוב שנים ת"ל זאת. רבי אליעזר אומר באיזו תורה שוותה בהמה לעוף ועוף לבהמה אלא לומר לך העוף הכשירו מן הצואר ובהמה הכשירה מן הצואר. אי מה העוף ממול עורפו אף בהמה ממול עורפו ת"ל ראשו. ראשו של עוף ממול עורפו ואין ראשה של בהמה ממול עורפה: (ו) וכל נפש החיה הרומשת במים להביא את הדגים וכל נפש השורצת על הארץ להביא את החגבים ולמה בא להבדיל לא בלבד השונה אלא ביודע אי זה טמא ואי זה טהור: (ז) [ט]ולהבדיל בין הטמא ובין הטהור צריך לומר בין פרה לחמור והלא כבר הם מפורשים אם

פירוש הראב"ד

נגבלתה ולא בעור שיש עליו כזית בשר פי' עם שעור וכשכר לו יכול שאני מוליך את הנוגע בעור שכנגד כשכר פי' ואפילו יש עליו כזית בשר נגלה שמטמא עור ת"ל יטמא: וכמה לפיכוך זה שתי שכפשפות מוזכות לעשר אחד. ולא כשני מלאי זיתים שעל גבי שעור פי' מפני שאין נוגע ומוזר ונוגע ואי אפשר ליגע בשניהם בעת אחת: וכשי מיפכם בשרך שעור וכשוער. ת"ל יטמא בשני [שמעאל] גרסי' וכשי לית' בחולין [קכד:] כשנוגע וכשוסא לא שבא לכלל מגע בא לכלל משא שמא פי' שלי טעמ' לר' ישמעאל שוא דקאמר לה וס"ק לדידי בשנוגע ולא בשמשא מפני שכשעור משעלו אלא לדיוק דקשיר' לך דאין עור מבטלו ליבשני לך למיימר מיכו דשוקיל ולא בא לכלל מגע לא בא לכלל משא ושא דקאמי בשמ' חולין מודה ר' עקיבא בשני חלאי זתים שתחבן בקסם וסקיטן שהוא טמא לאו דוק' שקיטן אלא בשנוגע נמי מטמו דקשיר' ליה לר"ע יש ניוגע ומוזר ונוגע שלי לא תימא שכי אלפי' בשיקא נמי לא ליטמו דשא לא שאו לכלל מגע אלא שמע מיניה בשנוגע ובשמשא מיטמא כשלמדן: וכולם מילתא מיפכם' שמא: (ז) יכול תשא נגלת בשמא מטמאה בגדים בבית הבליעה. ת"ל נבלת עוף טהור תטמא בגדים בבית הבליעה. ולא גרסי' שמטמא שכשעור שוין בענין שם ת"ל נבלה ושלכשה לא יאכל לטמאה שם בשבר לשמר לאכול אלא לטמא בגדים בבית הבליעה ומשמע שכל שאין בו טומאה אלא מכלל דשומאה לאכילה לא שמעת מינה שאין בו טומאה אלא לאכילה ומשמע שכל שאין בו טומאה אלא לאכילה בלבד שכאן בלבד שכוא בבליעה אלא נבלת עוף טהור שאין בו טומאה אלא לאכילה אבל דשומאה לאכילה לא שמעת מינה בשמא מק"ו ומה נבלת עוף טהור שאין בו טומאה אלא לאכילה ומטמאה בגדים בבית הבליעה שכל שאין בו טומאה אלא לאכילה בלבד שכאן בלבד אלא נבלת שרץ שאין בו טומאה אלא לאכילה לא שמעת מינה ומה נבלת עוף טהור שאין בו טומאה אלא לאכילה ומטמאה בגדים בבית הבליעה שכל שאין בו טומאה אלא לאכילה בלבד שכאן בלבד אלא נבלת שרץ שאין בו טומאה אלא לאכילה לא שמעת מינה אלא מפני שכיש טומאה בגדים שם שכן למה נאמר שכוכל מנבלתה יכנס ליתן שיעור לנוגע ומשא כדי שכילה שכיינו כזית:

פרק יב וכל שכרץ שכורץ על שכרץ לחוליו לא שיכוסין שבכליסין שבשומר

מסרת התלמוד

[ס]חולין (קכד:): [ת]ני"ל לא שאין לו טומאה אלא בשכילתה ועי' לקמן ס' לשמי פי"ב מ"ה וס' לשמר פ"ד מי"ב ועי' כלה (מב:): [א]שבת לעיל שבשה ד' מ"ח ויש גורסין והגלגלים ופי' שבמב"ם נמק' נגעים פי"ל מי"ל גלגלים הוא לשבע שבת יטמא גו שלשה ובר"ם פי' לגלול קטן מלמר ושבתים: [ב]חולין (קז:): [ג]עי' לעיל פ"ם מ"ל וכלן קטן מלמר ושבתים: [ד]חולין מ"ב וביומות (קיד.) ושם גרסי' לא שאכילה לא שאכילה ולריך סיקון דלדבשה אלא שאכילה לא סייסי לומר שקול כשאכילה אלא אלא יאכלו ועי' בשנשות שם: [ה]יומא (קז:): [ו]עי' בפי' כלה ב' סיכולים לשמי שבשיל שבשה ב' סיכולים לשמי שבשיל שבשה ע"כ לא שעשו על שאכילה ושעשאה שם על שעשאה שאכילה אבל לשמי שעשאה גויה לק גזילה שבשים וקכל שאכילה שבשה בשם ב"ם יומא ל"ב ושעשאה שם לשמי שאה ע"כ לשמי שבשיל שבי': [ז]חולין (כז:) וגרסי' שם שה לשלן בכוב שבים לף כלן בכוב שבים ולגי' שבשל שבים ובכוב שבים שאבל שבים שכוח על שלבשאילה ושדיעבד כוב שבים כשב וכשיכון בשבת בחולין (כז.) וע"ע זבחים (קע:):

[ח]עי' חולין (מב.):

בן למה נאמר ולהבדיל בין הטמא ובין הטהור בין טמאה לך לטהורה לך בין שנשחט רובו של קנה לנשחט חציו וכמה הוא בין רובו לחציו טלא שע"ה: (ח) בין החיה הנאכלת ובין החיה אשר לא תאכל צריך לומר בין צבי לערוד והלא הם כבר מפורשים אם כן למה נאמר בין החיה הנאכלת ובין החיה אשר לא תאכל. בין טריפה כשירה לטריפה פסולה. אחרים אומרים בין החיה אשר לא תאכל בא ליתן אזהרה לחיה:

פירוש הראב"ד

בפיו בלבד אלא שידע ויכיר לאיזה טעמ ולאיזה טהור וכל זה כדי שלא יטעה במעשיהם שלא יחיל לשקול ושלא יקשה במומר: (ז) בין טמאה לך לטהורה לך בקיפת מפרם לה ומאי ניהו בין שנשחט רובו של קינון שנשחט חציו: (ח) וכן בין טריפה כשרה לטרפה פסולה פי' טרפה כשרה מוכה כדלקמן הוא גרופה אלא שסיפ כשרה כגון נקובת הגרגרת נשחטה הגולגולת ולא ניקב קרום של מוח וכיוצא בזה שכשרה לאיסור אכילה אבל לא לטהרה שאינה מטהרת אלא מה שנשחט כשרות בשחיטה: לאיסור אכילה אבל לא לטהרה שאינה מטהרת אלא מה שנשחט כשרות בשחיטה:

חסלת פרשת שרצים

ישראל בענין הזה ואין הגוים בענין הזה בני ישראל [א]אין לי אלא בני ישראל מנין לרבות את הגיורות ואת השפחות בין משוחררת ובין אין משוחררת תלמוד לומר ואשה. ואשה כי תזריע וילדה זכר וטמאה שבעת ימים מה תלמוד לומר לפי שנאמר והזרתם את בני ישראל מטומאתם ולא ימותו בטומאתם בטמאם את משכני אשר בתוכם. שומע אני בין מתוכו בין מאחוריו תלמוד לומר ביולדת ואל המקדש לא תבא: (ב) יכול יולדת הקלה תהא מטמאה אותו מתוכו ושאר כל הטמאים בין מתוכו בין מאחוריו תלמוד לומר בני ישראל הרי בני ישראל ביולדת מה יולדת אינה מטמאה אותם אלא מתוכו אף כולם לא ישמאו אותו אלא מתוכו: (ג) אין לי אלא הבא מידי טומאה חמורה כיולדת. הבא מידי טומאה קלה. טמא מת ובועל נדה וכל המטמא את האדם מנין תלמוד לומר לא ימותו בטמאם את משכני אשר בתוכם לרבות את כולם: (ד) וילדה פרט לשילדה לפני הדבור או יכול שאני מוציא את שעיברה לפני הדבור וילדה לאחר הדבור תלמוד לומר ואם נקבה תלד אין הדבר תלוי אלא בילדה וילדה [ב]עד שתצא ממקום הוולד פרט ליוצא דופן רבי שמעון אומר יוצא דופן הרי הוא כילוד וחייבים עליו קרבן ובלבד שהוא פטור מחמש סלעים של בן: (ה) אשה כי תזריע וילדה זכר מה תלמוד לומר לפי שנאמר וטמאה שבעת ימים וביום השמיני ימול. שומע אני ביוצא חי שהוא מטמא את אמו טומאת לידה מנין ליוצא מת שיטמא את אמו טומאת לידה. אמר רבי יהודה הריני דן ומה אם ביוצא חי שאינו מטמא את אמו ואת הבא עם אמו אל האהל טומאת שבעה הרי הוא מטמא את אמו טומאת לידה. היוצא מת שהוא מטמא את אמו ואת הבא עם אמו אל האהל טומאת שבעה. אינו דין שיטמא את אמו טומאת לידה [ג]אמרו לו לרבי יהודה כל דין שאתה דן תחילתו להחמיר וסופו להקל אינו דין אם טיהר החי את אמו יטהר המת את אמו תלמוד לומר זכר לרבות את

פירוש הראב"ד

פרשה א אין הגוים בענין הזה פיכוס אין הגוים מיטמאין בלידה ולא מפני דס. אלא כי תזריע וילדה לפי שנאמר וכזכתם את בני ישראל מטומאתם בטמאם את משכני ונו' יכול בין מתוכו בין מאחוריו פי' לכתיב ביה ולא יטמאו בטומאתם את משכני יכול הטוגע במשכן לפני מאחוריו יהא קייב כרי הוא לומר ביולדת ואל המקדש לא תבא מתוכו הוא ומאחוריו ולא מאחוריו: (ב) יכול יולדת קלה לא תטמא מיטמאת אלא מתוכו ואפילו טמאים וכו' יולדת קלה שיש לה דם עוכר מה שאין כן בשאר הכותים לכך נאמר בני ישראל וילדה הוקשו כל ישראל ליולדת: (ג) אין לי אלא הבא מידי טומאה חמורה כיולדת דהיינו כדם וזב וזבה שטומאן משכב ומושב ואין מיטמאין במשא: וכן שאר כל המטמאין את האדם כגון שרץ ונבלה. כלומר המטמא בהן מניין שיהא מוזכר בהזכרת מקדש מ"ל ולא יטמאו בטומאתם בטמאם את משכני לרבות את כולם. וכן הטוו לחזכרת וזכזכתם לתמוך בתחלת בהזכרת המקדש ולא את

מסרת התלמוד

[א]כריתות (ז:) יבמות (עד:) ועי"ש בזכרם' ומום' וכם' גור אריה פי' בריימא זו מדקתני אלא בני ישראל יכול בני ישראל ולא בני ישראל מיטמאין בלידה ולא בני גיורת ולא בני שפחה וכותבי לאו מטמאין בלידה ולא

את המת: (ט) אין לי אלא בני תשעה בן שמנה בן שבעה בן ששה בן חמשה מנין תלמוד לומר וילדה זכר כל שתלד או וילדה אין לי אלא הוולד. [ד]מנין המפלת סנדל או שיליא ושפיר מרוקם והיוצא מחותך תלמוד לומר כי תזריע וילדה כל זרע שתלד: (י) [ה]יכול המפלת כמין דגים וחגבים ושקצים ורמשים תהא טמאה תלמוד לומר זכר מה זה מיוחד שיש בו מצורת האדם. יצאו אילו שאין בהם צורת האדם: (יא) יכול המפלת ברייה ראש שאינו חתוכה ברייה הגוף שאינו חתוך ושיש לו שני גבין ושני שדראות הואיל ויש בהם מצורת האדם יהא טמאה ת"ל וטמאה שבעת ימים. ובשמיני ימול מה זה מיוחד שהוא ראוי לברייה נשמה. יצאו אילו שאין ראוים לברייה נשמה. וטמאה. היא טמאה ואין הוולד טמא. הלא דין הוא ומה אם שהולד גרם לה טומאה הרי היא טמאה הוולד שגרם לטומאה אינו דין שיהא טמא. שעיר המשתלח יוכיח שגרם לטומאה והרי הוא טהור. לא אם אמרת בשעיר המשתלח שאין לו טומאה. תאמר בולד שיש לו טומאה הואיל ויש לו טומאה יהא טמא ת"ל היא היא טמאה ואין הולד טמא: (יב) [ו]וילדה וטמאה שבעת ימים שתספור שבעה לוולד האחרון. הלא דין הוא מיטמאה במת ומיטמאה בולד מה מצינו כשהיא מיטמאה במת אינה מפרת שבעה אלא לטומאה האחרונה אף כשהיא מיטמאה בולד לא תספור אלא לולד האחרון: (יג) או כלך לדרך זו מיטמאה בדמים ומיטמאה בולד מה מצינו כשהיא מיטמאה בדמים אינה מפרת שבעה אלא לטומאה הראשונה אף כשהיא מיטמאה בולד לא תספור שבעה אלא לולד הראשון: (יא) נראה למי דומה דנים טומאה שהיא ממקום אחר מטומאה שהיא ממקום אחר ואל יוכיחו דמים שהם מגופה. או כלך לדרך זו דנים טומאה שהיא ממנה מטומאה שאינה ממנה. ואל תוכיח טומאת המת שאין ממנה תלמוד לומר וילדה וטמאה שבעת ימים שתספור שבעה לולד האחרון: (יב) [ז]שבעת ימים יכול בין סמוכים בין מפוזרים תלמוד לומר כימי נדתה מה ימי נדתה סמוכים אף ימי לידתה סמוכים: (יג) [ח]כימי נדתה היקיש ימי נדתה לימי לידתה. מה ימי נדתה אינן ראוי' לזיבה ואין ספירת שבעה עולה מהם אף ימי לידתה אינן ראויים לזיבה ואין ספירת שבעה מהם: (יד) דותה תטמא לרבות בועלה. דותה תטמא לרבות כל הלילות. דותה תטמא לרבות את היולדת בזב שלא תהא טהורה. עד שתשב שבעה נקיים:

פרק א [ט]בשמיני יכול בין יום ובין לילה תלמוד לומר ביום. ביום ולא בלילה אין לי אלא הנימול לשמונה שיהא ביום מנין לתשעה ולעשרה לאחד עשר. ושאר כל הנימולים לא יהו אלא ביום תלמוד לומר וביום: (ב) אמר תלמיד אחד לפני רבי עקיבא צריך לאומרו אך שומעני. וטמאה

פירוש הראב"ד

ותת לסמר עמו בשכל וכו': למעו לו כל דין שמתה דן וכו' ודין זה יש בו להקל שמת לתת נותן לו יתי טומאה מן הולד מת כמו כן תתן לו יתי טהרה ממנו לכך נאמר זכר להביא לת המת דזכר קל יתירה הוא דשם כתיב וביום שמיני ימול ולמת מתמעט בזכר קל מייבי. לי יתי מדכתי' ושם נקבה תלד מכלל דעד השתת בזכר לייביכין. סילכך קל יתירה הוא: (ו) שפיר מרוקם פי' מלוייר בצורת ליבורים כל הענין הזה מפורש בתם' נדה פרק השפלת [כד.]: (ח) בריית כלשם שמיעו שמוך. זהו גוף לשום שמיעו שמוך בכיס ושוקים ולת כולם גולם לשד: לת שם למכת בשעיר השפלת שמין לו טומאה פי' שמין טומאה יולאה מגופו בעוד שהוא לולד טהור טומאה מגופו שהרי למעו שהוא טהור ויש לו טומאה יהא טמא טומאת לידה כלשמו ת"ל וטמא וכו': (ט) שהפסוק שבעה לולד שהאחרון שמא ילדה תלומים ולת שמין טומאה יולאה מגופו שהרי למעו שהוא טהור ויש לו טומאה יהא טמא טומאת לידה כלשמו ת"ל וטמא וכו': (י) [ה]יכול המפלת כמין דגים וחגבים ושקצים ורמשים תהא טמאה תלמוד לומר זכר מה זה מיוחד שיש בו מצורת האדם. יצאו אילו שאין בהם צורת האדם: (יא) יכול המפלת ברייה ראש שאינו חתוכה ברייה הגוף שאינו חתוך ושיש לו שני גבין ושני שדראות הואיל ויש בהם מצורת האדם יהא טמאה ת"ל וטמאה שבעת ימים. ובשמיני ימול מה זה מיוחד שהוא ראוי לברייה נשמה. יצאו אילו שאין ראוים לברייה נשמה. וטמאה. היא טמאה ואין הוולד טמא. הלא דין הוא ומה אם שהולד גרם לה טומאה הרי היא טמאה הוולד שגרם לטומאה אינו דין שיהא טמא. שעיר המשתלח יוכיח שגרם לטומאה והרי הוא טהור. לא אם אמרת בשעיר המשתלח שאין לו טומאה. תאמר בולד שיש לו טומאה הואיל ויש לו טומאה יהא טמא ת"ל היא היא טמאה ואין הולד טמא: (יב) [ו]וילדה וטמאה שבעת ימים שתספור שבעה לוולד האחרון. הלא דין הוא מיטמאה במת ומיטמאה בולד מה מצינו כשהיא מיטמאה במת אינה מפרת שבעה אלא לטומאה האחרונה אף כשהיא מיטמאה בולד לא תספור אלא לולד האחרון: (יג) או כלך לדרך זו מיטמאה בדמים ומיטמאה בולד מה מצינו כשהיא מיטמאה בדמים אינה מפרת שבעה אלא לטומאה הראשונה אף כשהיא מיטמאה בולד לא תספור שבעה אלא לולד הראשון: (יא) נראה למי דומה דנים טומאה שהיא ממקום אחר מטומאה שהיא ממקום אחר ואל יוכיחו דמים שהם מגופה. או כלך לדרך זו דנים טומאה שהיא ממנה מטומאה שאינה ממנה. ואל תוכיח טומאת המת שאין ממנה תלמוד לומר וילדה וטמאה שבעת ימים שתספור שבעה לוולד האחרון: (יב) [ז]שבעת ימים יכול בין סמוכים בין מפוזרים תלמוד לומר כימי נדתה מה ימי נדתה סמוכים אף ימי לידתה סמוכים: (יג) [ח]כימי נדתה היקיש ימי נדתה לימי לידתה. מה ימי נדתה אינן ראוי' לזיבה ואין ספירת שבעה עולה מהם אף ימי לידתה אינן ראויים לזיבה ואין ספירת שבעה מהם: (יד) דותה תטמא לרבות בועלה. דותה תטמא לרבות כל הלילות. דותה תטמא לרבות את היולדת בזב שלא תהא טהורה. עד שתשב שבעה נקיים:

פרק א [ט]בשמיני יכול בין יום ובין לילה תלמוד לומר ביום. ביום ולא בלילה אין לי אלא הנימול לשמונה שיהא ביום מנין לתשעה ולעשרה לאחד עשר. ושאר כל הנימולים לא יהו אלא ביום תלמוד לומר וביום: (ב) אמר תלמיד אחד לפני רבי עקיבא צריך לאומרו אך שומעני. ושמעה

מסרת התלמוד

[ד]נדה (כד:): [ה]נדה (כד:): [ו]נדה (כד:) ויש שם גגמ' גי' שומם גי' שמום כגי' שלפניגו בגיליון כגמ' שומה וכן הגי' שלפניגו בגמ' ויש עוד נוסחא שלישית לגבי שמומה וכבר דקדק מכן בעל שפתי כהן בי"ד ס"ק י"ג בענין שיש לו ג' גבין שלישי יכול למיום שלילו שעה וזה ילדק לגי' שלפנינו בשמה לשל בגי' הגמ' לגבים שמומה לו לגבילה שמומה לין הכלה ועי' בגי' מדם ומלמה שגוף הבהייתת לינה כולנת דק גוף ולמלם שלישים מסוכים לשל בשת ז' גבין וכו' הוקשה לב היא והבניים הוקשו בשבת בשבת הוא מבאר: [ז]בגיגו הגל ז"ל בי' מדכתיב וילדה ומטמא כלומר ומטמא בזכר וילדה ולין כוחו בשמתו מלומר הגא בי לשבר בענין לשל בזכר קנה העומלה היא הלידה למכם דקדק למה כתב ומטמא בשבר עם ו"ו ולמר לשכר וילדה שהוא ג'כ עבר עם ו"ו והיה לתי לומר תגר ומטמא מלגל לגהוכות הוא עבר כ"ל שבשר ילדה שכל לך ומטמא הוא עבר מהוסך לומר לשכר שבשר ילדה שעמא ומטמו שפי' בגיגו ז"ל לך מה שבשב בגיגו ז"ל לעיל מדכתיב וילדה ולא לשר נדכוש עד שבגל ממקום שלשם לשכם יולדת כ"ל שבוכוגו שהיה לו לומר ומגל בעפיד (שבן כתב נכוכה- מדכתיב וילדה ולא כתיב הגר כ"ל ומגל בעפיד) ולמעגלה דהיה מדכתיב וילדה בעבר הפשוט ולא כתיב ומגל בעבר המהופך מן העפיד: [ח]בק"ל פי' יכול אז' פיימים לע"פ שיהיו מפוזרים כגון שם ילדה שלומים היום לשר ומגל ג' לו ג' ימים שהגי יכול שהיה לגבי ומש"ב שהגים לימי עומלה דהשתן דהוו ז' ימי העומלה דהשתן ז' דהשתן מבחינן לזה לשר כימי לענין הלכוך לומר אז' ימים שלו לגיבין לגופין ומטוכין כימי נדה ואין לשון הבהייתת קובל פי' זה שהבהייתת מדבתם מהמיכות ואזוב היתים ולא מאזוב העומלות ודבגי כגיגו עיקר:

[ט]נדה (לז:): [י]נדה (לה: לז:): [יא]מגילה (כ.) יגומות (עג:) ושבת (קלג.) וע"ש בסוף ד"ה שהוא:

וטמאה שבעת ימים וביום שמיני ימול. יכול שבעה ושמונה הרי חמשה עשר תלמוד לומר וביום. אמר לו רבי עקיבא צללתה במים אדירים והעלית חרס בידך. והלא כבר נאמר ובן שמונה ימים ימול לכם כל זכר לדורות: (ג) [ו]ביום מלמד שכל היום כשר למילה אלא שהזריזים מקדימים למצות שנאמר וישכם אברהם בבקר ויחבוש את חמורו. [ח]בשמיני ימול אפילו בשבת. ומה אני מקיים מחלליה מות יומת בשאר כל המלאכות חוץ מן המילה או מקיים אני מחלליה מות יומת אף במילה ומה אני מקיים בשמיני ימול חוץ מן השבת תלמוד לומר וביום. אפילו בשבת: (ד) [י]ימול בשר ערלתו אף על פי שיש שם בהרת הא מה אני מקיים השטר בנגע הצרעת חוץ מן המילה. או מקיים אני השטר בנגע הצרעת אף במילה. ומה אני מקיים ימול בשר ערלתו בזמן שאין שם בהרת. תלמוד לומר בשר אף על פי שיש שם בהרת: (ה) [ע]ערלתו ערלתו וודאי דוחה את השבת ואין הספק דוחה את השבת. ערלתו ערלתו וודאי דוחה את השבת. ואין אנדרוגינוס דוחה את השבת. רבי יהודה אומר אנדרוגינוס דוחה עליו את השבת. וחייבים עליו כרת. ערלתו ערלתו וודאי דוחה את השבת ואין ולד בין השמשות דוחה את השבת. ערלתו ודאי דוחה את השבת ואין שנולד מהול דוחה את השבת. שבית שמאי אומרים צריך להטיף ממנו דם ברית ובית הלל אומרים אינו צריך: (ו) אמר רבי שמעון בן אלעזר לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על שנולד מהול שהוא צריך להטיף ממנו דם ברית מפני שהיא ערלה כבושה על מה נחלקו על גר שנתגייר מהול שבית שמאי אומרים צריך להטיף ממנו דם ברית ובית הלל אומרים אינו צריך: (ז) [ש]ושלשים יום יכול בין סמוכים בין מפוזרים תלמוד לומר יום. מה יום כולו אחד אף שלשים כולו אחד. יכול שלשים סמוכים ושלשה בין סמוכים בין מפוזרים תלמוד לומר ושלשים יום ושלשת ימים. מה שלשים סמוכים אף שלשת סמוכים. ושלשים יום ושלשת ימים מה ת"ל. שיכול נקבה. שימי טומאתה מרובים ימי טהרתה מרובים. זכר שימי טומאתו מרובים. תלמוד לומר ושלשים יום ושלשת ימים תשב. [ת]תשב להביא את המקשה בתוך שתהא טהורה מן הזיבה יכול תהא טהורה מן הנדה תלמוד לומר דוותה תטמא בימי טהרה אף על פי שהיא רואה: (ח) [א]בכל קודש לא תגע יכול אף מן המעשר תלמוד לומר ואל המקדש לא תבוא מה מקדש שיש בו נטילת נשמה אף קודש שיש בו נטילת נשמה יצא המעשר. אי מה מקדש הנכנס לו בטומאה ענוש כרת אף קודש האוכלו בטומאה ענוש כרת. יצתה תרומה תלמוד לומר בכל קודש לרבות תרומה. אי מה קודש משמע נגיעה אף מקדש משמע נגיעה ומנין [ש]שלא בנגיעה תלמוד לומר ואל המקדש לא תבא. עד מלאת ימי טהרה

לרבות יולדת נקבה:

פרק ב נקבה אין לי אלא נקבה מנין לרבות טומטום ואנדרוגינוס ת"ל ואם נקבה תלד וטמאה [ר]אין הדבר תלוי אלא בלידה וטמאה שבועיים. שני שבועות שהם ארבעה עשר יום: (ב) [ש]שאלו תלמידיו את רבי יהודה בן רועץ שומעים אנו וטמאה שבעים יכול תהא טמאה שבעים אמר להם טמא וטיהר בזכר טמא ושיהר בנקבה מה ימי טהרתה כפלים בזכר אף ימי טומאתה כפלים בזכר. מאחר שנפטרו יצא ומחזר אחריהם אמר להם לא הייתי צריך להזקק לכם מפני שיש אם למקרא אלא זו תשובה לדבר טימא ושיהר בזכר טימא ושיהר בנקבה. מה ימי טהרתה כפלים בזכר אף ימי טומאתה כפלים בזכר או כלך לדרך זו. זכר שימי טהרתו מעושים. ימי טומאתו מעושים. נקבה שימי טהרתה מרובים אינו דין שיהו ימי טומאתה מעושים תלמוד לומר ושמאה שבעים כנדתה שני שבועות שהם ארבעה עשר יום: (ג) וששים יום יכול בין סמוכים בין מפוזרים תלמוד לומר יום. מה יום כולו אחד אף ששים כולן אחד. יכול ששים סמוכים וששה בין סמוכים בין מפוזרים תלמוד לומר וששים יום וששת ימים מה ששים סמוכים אף ששה סמוכים. ששים יום וששת ימים מה תלמוד לומר זכר שימי טומאתו מעושים ימי טהרתו מעושים. נקבה שימי טומאתה מרובים אינו דין שיהו ימי טהרתה מעושים. ת"ל וששים יום וששת ימים תשב: (ד) [ת]תשב להביא את המקשה בתוך שמונים של נקבה שכל דמים שהיא רואה טהורים עד שיצא הוולד. ורבי אליעזר

פירוש הראב"ד

מקשק. ואין סמולד כסמוהל עסול דומה לה סמצת כולם סמעת' ליתה בפרק כ' לליעזר דמילה: (ז) וסלמים יום בין סמוכי' בין מפוזרי' פי' שלה סמילה תחומים שלמד תמלה וסמני מפתמילה ימי כמפרכ סמכי סמקיק ביניהם ימי כטומאה של ולד אבי יכול תחזור ותמנים ימי סמיכם של לחמון. ולדעת כ' יכולה לקטיף דמה' ולד לחמון גורם כמלן לחיתים דמי וליכלד ולימני ליה ימי טיכם קמ"ל דלטופין בעינן וכיון לחתיה טומאה דמני ומפפקה לכו תו לה מני לכו ימי טיכם לה לחמון ולה למני דמ ולד אבי כמלן לניתים דמי ולחמון עיקר לכתמון נמי לה דמ מפוזרים סם. יכול שלמים סמוכים דכתיב נמו יום ומפטע כל שלמים כיום לחד מן מבל שלמה דכתי' נמו ימים יכול לפי' מפוזרים שלה קפיה שלמים ומפלרם כשלמה וילדם ולד אבי תוך לומה כשלמה יכול תחזור ותמנים לומה לחד טומאה דמני ת"ל שלמים יום ושלמת סוקפו לשלמים: ושלמים יום ושלמת ימים מה ת"ל כיון שמילינו בנקבה שכפל בה ימי טומאה מן הזכר ושמים יום ושמת ימים ליתי טיכם ממילה ילעיין דימי טיכם של זכר אבי ימי טומר של נקבה סם. אימול ושלה יין לומ ומה נקבה שימי טומאה וכו'. תמצ דמי טיכם לבטיל לה סמקשה ג' ימים בתוך י"ל לשטע"י שלחתה כל לומה שלמה ימים מה לשטע"י שבקומי לחתה לין זו יולדת בזוב ובתוך סקומי טיכם לבטלה דקומי סמוך לניידם לחמ' טיכם: יכול תסה טיכם מן שכלה כלומ' לפי' קבתה בימי נדה ת"ל דומה תטמא ולימה לסה מילת' בפ' בנות כותים. בדמי טיכם פי' לטע"י שכומה מותרת לבעלה. וכול שבבלה לטומאה ליתה: (ח) ת"ל בכל קודש לה תגע לרבות התרומה פי' תכומה לית בה נטילת נשמה דכל לית בה מיתה ולטע"י שלין כרת לרבות למעשר שני שכחוכלו לין בו לה טומאה ולה כרת: לי מה קדש בנגיעה לף מקדש בנגיעה פי' קדש שה לפקים לחמנת בלמון בנגיעה דכתי' לה תגע ומקדש נמי וכול שנוגע לבל נכנס לו בלקיקה פי' כמו לכון שלין בנגיע נוגעות בלמה ולה בכותנים. פי' לחר לקיקה כמו שנעלים ובלמון עבדי שלי קוק"ק ת"ת לינו נוגע בקדקד ויכול ליזהר ליגע בכותנים. ובילוסלמי נמת'

שנת כ' יומן וכים לקים לחמי ללה מן בגין דמזין לנעמים דכ' מן גו לקיקה פי' לנעג רגלו מתוך מעלו: מנין שיכה מייב ת"ל ולה סמקדש לה תצה וכי בה: על מלאת ימי טיכם לרבות יולדת נקבה שכיה כמו כן מוזכרת על ניתת מקדש ולכילת קדשים ביולדת זכר וימי טיכם קה דכים דקה יתיכה סוה דסה כתיב לעיל ובלמים יום ובלמת יומים תצב דמי טיכם לינעי ליה למכתב בכל קדש לה תגע ולה סמקדש לה תצה עד מלאת ימי טיכם של נקבה:

פרק ב נקבה לין לי אלא נקבה ודלית לו זכר ולמי מנין לרבות טומטום ואנדרוגינוס לימי טומאתה וימי טיכם ת"ל ולה נקבה תלד. מיכו סעיק, לסומכת ומומנין לה ימי טיכם לזכר וימי טומאה דנקבה. תלד לין כדבר תלוי אלא בלידה נרלה לי כי סוה סמדבר שדכתו בו למעלה כלומר שילדה לחר נקבה קודם לדה ולין מסגיחין על עיבורה לה לפני שילדה לחר כדבור אלא שילדה קודם לדה כדבר תלוי וכן דכתו סמקדש כזה למעלה: (ב) סומעין לחמרו שנעים וכו' מפני שסוה מחר ויש לה למקומת לחר לסה קייתי לריך להזקק לכם פי' לזה סטעם מפני שים לה למקדש ושנועים קיין. אלא זו תשובה לדבר פי' ולה עוד אלא שים תשובה על סטעם שלמרתי לכם כדמפרש ואזיל: (ג) וסלמים יום וכו' יכול בין סמוכין בין מפוזרין וכו' כדפכתיכן לעיל לשלמים יום ולשלמת יומים דכתי': (ד) תצב לסביל לת סמקשה בתוך סמונים של נקבה וכו' כולה סמעמת ליתה בנדה פרק נגות כותים [לח:] ופשוטה היא. אבל טמלה טומאת נדה פי' לעט"י שכומה מותרת לבעלה ולכן כמו כן נמי נמשוב לה כל לחחר עשר יום ממוך סמונים ויסיו סמעטה לשמונים לימי נדה ולחחר עשר לימי זיבה. ולה קשה בתוך סמעטה שתהן לימי נדה שכי היא טמלה: ויש מפרשים שכל ימי דם טסכתה לין דם ת"ל שלה ימי זיבה ולא ימי נדה שכוה שלה מחלה כך ת"ל שלה ילדה שלה מחלה בימי זיבה כל קוסי סיבה לה עוד בתוך סמונים שכי היא טסוכה כדין הולד שכלשון שלה היתה שלה ממנו היתה טסוכה כך הקוסי סמני יסיה טסוכ שלה יסיה שמור הקוסי סמני

מסורת התלמוד

לפקמים (ד.) יומל (כח:): [ב]שבת (קלב.): [ג]שבת (קלב:): [ד]שבת (קלב:) ומה שמעת ד' מיני קפקום מקלן לחד כשר הקטן בחום' והחליטו שכמעת לך לחד מסם ושמחים לך מוקמים על שכחוב לחבל בעל ק"ת פי' שכולם יולחים מן הכתוב כלומר ד' מכלים לכיכים להיום כדי שכלשה לה שבשת מפני המילה ל' מיקים על הולד מיום מילה גודלי דסייכו מיקים בן קיימת ג' מיקים זכר ודלי ולה קפק ג' מיקים יום שמיני ודלי ודל' מיקים בשר העלבה ודלי ובלם נרמזו בפסוק וילדם. זכר. וביום שמיני. יומל בשר עלבה. ועל כלם לחר עלבתו של זה שמור ולה עלבה מי שמקשר לחד מלבה שחכלים ות"ש בדין שמעת לחד מעת לה כלם: [ה]עני כביכול (י:): [ו]כלה (לו:): [ז]יבמות (עה.) זבחים (לג:) ועי' מכות (יד:): [ח]קוילקוט גרס במקום מכין שלה שבניעה מכין שלה שכנס בגלוגעת ובכלמ"ד גרס בלקיקה וג"ל בלקדיקה ומוגד ביקוע ע' מפפנים בשלבה ושניהו לרון העשוי ליסיבה לחם להכשל בו ממקום למקום ועי' בשרוך ערך גלוגדקה שכתב כ"ב מוקפים שני' מלה זו על מופנים סוניס שלפעמים כתיב גלגעיקה ולפעמים כלקדיקה: [ט]כלה (מ.): [י]שבחדרין (ד:) זבחים (לח.): [יא]כלה (לח:):

מטמא אמרו לו לרבי אליעזר ומה אם במקום שהחמיר בשופי שלפני הוולד היקל בשופי שלאחר הוולד. מקום שהיקל בקושי של לפני הוולד אינו דין שנקל בקושי של אחר הוולד. אמר להם דיו לבא מן הדין להיות כנדון מטה הקיל עליה מטומאת זיבה אבל טמאה היא טומאת נדה. אמרו לו הרי אנו משיבים אותך בלשון אחרת מה אם במקום שהחמיר בשופי שלפני הוולד היקל בקושי מבשופי מקום שהיקל בשופי שלאחר הוולד אינו דין שניקל בקושי מבשופי אמר להם אפילו אתם משיבים אותי כל היום דיו לבא מן הדין להיות כנדון מה קושי הראשון טמאה נדה אף קושי האחרון טמאה נדה על דמי טהרה אף על פי שרואה:

פרק ג [א]ובטלאת אינה מביאה בתוך טלאת ואם הביאה בתוך טלאת לא יצא. יכול לא יביא בתוך טלאת על הוולדות הראשונות. תלמוד לומר תביא. [ב]לבן. לחייב על כל בן ובן. לבת. לחייב על כל בת ובת. וכשהוא אומר או לבת להביא את המפלת אור לשמונים ואחד. שתהא חייבת בקרבן כדברי בית הלל. שבית שמאי פוטרים מן הקרבן. אמרו להם בית הלל לבית שמאי אי אתם מודים לנו ברואה אור לשמונים ואחד שהיא טמאה. אמרו להם בית שמאי אי אתם מודים במפלת לשמונים ואחד שהיא חייבת בקרבן. אמרו להם בית הלל מה שנה אור לשמונים ואחד מיום שמונים ואחד אם שוה לו לטומאה. לא ישוה לו לקרבן. אמרו להם בית שמאי לא אם אמרתם במפלת יום שמונים ואחד שכן יצא לשעה שהיא ראויה להביא בה קרבן. אמרו להם בית הלל והרי המפלת יום שמונים ואחד שחל להיות בשבת תוכיח שלא יצא לשעה שהיא ראויה בה קרבן וחייבת בקרבן אמרו להם בית שמאי לא אם אמרתם במפלת יום שמונים ואחד שחל להיות בשבת שאף על פי שאינו ראוי לקרבן יחיד ראוי לקרבן צבור. תאמרו במפלת אור שמונים ואחד שהרי הלילות אין ראוים לא לקרבן יחיד ולא לקרבן צבור: (ב) הרואה דם אינה מוכחת שהמפלת תוך מלאת דמיה טהורים ופטורה מן הקרבן. אמרו להם בית הלל וכשהוא אומר או לבת להביא את המפלת אור לשמונים ואחד שתהא חייבת בקרבן: (ג) [ג]תביא כבש בן שנתו לעולה שנתו שלו לא שנה למנין עולם ובן יונה או תור לחטאת. או זה או זה. הלא דין הוא [ד]ומה אם במקום שלא כשרה חטאת העוף עם עולת בהמה. כשרה חטאת בהמה עם עולת בהמה. כאן שכשרה חטאת העוף עם עולת בהמה אינו דין שתכשר חטאת בהמה עם עולת בהמה. תלמוד לומר ובן יונה או תור לחטאת או זה או זה: (ד) [ה]אל פתח אהל מועד אל הכהן מלמד שהיא מיטפלת בהם ומביאה אותם אל פתח אהל מועד אל הכהן: (ה) והקריבו מה תלמוד לומר לפי שהיא טעונה שנים. יכול יהיו שנים מעכבים אותה תלמוד לומר והקריבו אחד מעכבה ואין שנים מעכבים אותה איני יודע אם חטאת אם עולה כשהוא אומר וכפר מה מצינו בכל מקום כפרה בחטאת אף כאן כפרה בחטאת: (ו) [ו]וטהרה לאכול בזבחים. ממקור. [ז]מלמד שכל דמים שהיא רואה אינן אלא מן המקור. דמיה. [ח]מלמד שדמים הרבה טמאים בה. האדום והשחור ובקרן כרכום וכמימי אדמה וכמזג. בית שמאי אומרים אף כמימי תלתן וכמימי בשר צלי. בית הלל מטהרים. [ט]תורת היולדת. האשה שילדה וולדות הרבה והפילה בתוך שמונים לנקבה וחזרה והפילה בתוך שמונים לנקבה. וכן המפלת תאומים מביאה קרבן אחד רבי יהודה אומר מביאה על הראשון ואינה מביאה על השני מביאה על השלישי ואינה מביאה על הרביעי: (ז) [י]תורת היולדת. האשה שיש עליה ספק חמש לידות. וספק חמש זיבות מביאה קרבן אחד ואוכלת בזבחים ואין השאר עליה חובה. חמש לידות וודאות וחמש זיבות וודאות מביאה קרבן אחד ואוכלת בזבחים והשאר עליה חובה. מעשה שעמדו קונים בירושלים בדינר זהב. אמר רבי שמעון בן גמליאל המעון הזה לא אלין הלילה עד

שיהו

פירוש הראב"ד

שצא ביומי טהרה מן הקודמי שלשון שניים שצא ביומי טומאה לאל לא ילדה תחלה ביומי נדה שלשה נשים שיתם טומאה נדה גם כן הקודמי שצי ביומי טהרתם טומאה טומאת נדה כי לעולם הקודמי הצני כדין הקודמי שלשון טוב: זכו דעת כ' אליעזר לאל לכאן לא אלא הקודמי לא ילדים אמור מן הקופי לעולם. ואתם מקייב לזה מקשה לכ' אליעזר מדכתיב ושכבה ממקור דמיים מאמת עלמה ולא מאמת ולד. וכאן דכתי תשב דמי טהרה ימים לאת לכל ימי דם טהרתה אין מאמת עלמה ואין מאמת ולד. לאל מאמלד ולאי טומאה לילדה ולא מאני דמיים אלא מאני טלילה כדדכתינן לעיל. וילדה ושומאה

שתקפור שבעה לולד לחכון. כל זמן שבא ולד תשל טומאה ממנו:

פרק ג ובמלאת אינה מביאה בתוך מלאת אי מאני שהוא מפלת ומסוכה זמן גבוהו כך בבעלים ממסוכאי זמן לילים להוליך לקרבנה קרבנה.

יכול לא תביא על הולדות הראשונים אי שכבר ילדה ומתייבה אלא שהשתה קרבנותיה ואם תלה לאחרון בתוך מלאת שלו ולד לחכון יכול לא תביא ת"ל תביא. לבן למייב על בן ובן אי שהם ילדה עכשו ולאחר שהלכה ת"ל ילדה אי טהרתה לאילם לו ילדה אבי היא מייבת קרבן על כל ולד וולד: (ב) כשהוא אומר לו לבא להביא את המפלת הוא לשמונים ואחד. אי ליל שמונים ואחד שכבר יצאו כל שמונים שלו בקבה אלא שעדיין לא הגיע ליום אחד ושמונים ואיבה לחויב להביא קרבנה וקבבר לילה אין ממוסכ זמן. לי יכול מפוס לקל כביים לכתיב לו לבא. וכולה שמעתה ליתה בכריתות פ"ק [ז:]: אם אוס לו לעומלה לא יהוס לו לקרבן אי כלו לאוכל ועוד אם אוס לו לעומלה ואתי קוסיות שקשו בית הלל לבית שמאי וגם אם שאיבה על אתיהן וזכו שלאכלו אוכלה אם לייב מוכחת כלומר לקוביא שלאתה לאה לא גלמוד קלבן מן הטומלה: תשובתה לאין ללמוד זה מזה שאני שהשלה באוך אלאת דמיים טמאים ואטוכה מן שקרבן: (ג) לא שנה למנין עולם אלא תאמר כולד יום אחד לפני לאה שהוא תעלה לו לעוה. וכשנכנס יום אחד אחר לאה שהוא תשוב לאותו בן אתי שנים אלא מונין לו שנה מיום שנולד זה: ובן יונה לו תור לחטאת לו זה או זה מן לו שי לא כשהוא ולא שעייכה אלא מבן יונה לו תור לחטאת אלא מבן

מסרת התלמוד

[א] עי' נמ"ם פ"ל מהלכות ממוקבי כשהוא שהיתה מדעיו שהיתה גילקתו בשבייתה זו יכול יביא בתוך אלאת על הוולדות הראשונות ת"ל תביא והלאל"ד בשהוא ועי"ם בכ"מ ובגל"מ ועי' מיל (קד:): [ב] בכריתות (ז:): עדיות פ"ד מ"י ועי' כלה (מ.): [ג] בעכין (יח:): בכותות (כז:): ומה שכתב בביעו ובשהכנס יום אחד אחר לאה שהוא תשוב לותו בן אתי שניס לאל דוקא לאחר כ"ה אלא כ"ל כשהכנס יום לאה שהוא: [ד] פסי' נק"ל ומה שהוא אלא שהוא כשהוא שהיתה העוף וכו' דהיינו ביום הכפורים שהביא כהן גדול על שהוא אחר לעולה: [ה] שבועות ב ויקרא שהוא ג' מי"ב: [ו] עי' זבחים (יט:) שהם דכתו ושהוא מכלל שהיא שהוא עד שבשיו והיינו ע"כ לענין שכילת קדשים לשהכותה מוסכת מיד כשהעריב שהוא וע"ע יומות (ע"ד:): [ז] עי' כלה (לה:) לא אחר מעין אחר והיינו דקאתר כל דמיים שהיא כותה מן המקור כלומר בין דם טהור בין טמא ממעין אחר בשים בין דם על ק"ש אבל בפי' בעל ק"ש אבל בפי' רבינו לא בא להכותם רק על דמיים שהיא שהוא מסס שאחר היתים אינה שהוא אלא שבותם מן המקור ואתי שהיב גם אלילה לדוי החולק על רב ושובר ג' שעיכות הן: [ח] כלה (יט.): [ט] בכריתות (ע:): ועי' כלה (מ.): [י] בכריתות (ס.) ג"ב (קסו.) ועי' נמ"ם פ"ל מהלכות ממוקבי כשהוא שהוא ועי"ם בכ"מ שהחק בגוסאי ס"י שהחק שהשאר עליה חוב והלאל"ד וכן ק"ש כלתק בפי' דבכי הלאל"ד שהשאר שם מצוסרים בלי שקבוק: בין שהשה קבנותיה אחידה לשהשה לשוקה ועי"ם בכ"מ שהחק בפי' דבכי הלאל"ד וכן ק"ש כלתק בפיכותו והשעיין בפיכותו רבינו כאן יאלל כל דבכיו שם שצוסרים בלי שקבוק:

שיהו בדינרים של כסף נכנס לבית דין ולימד האשה שיש עליה חמש לידות וודאות וחמש זיבות וודאות מביאה קרבן אחד ואוכלת בזבחים והשאר עליה חובה ועמדו קנין ביום בריבעתין:

פרק ד [א] יכול אף ללידה תביא קן אחד תלמוד לומר זאת לזכר או לנקבה. להביא את המפלת סנדל או שיליא או שפיר מרוקם. [ב] אם לא תמצא ידה די שה אין אומרים לה ללוות ולא לעסוק באומנותה. יש לה שה ואין לה צורכין מנין שתביא קרבן עני תלמוד לומר די שה: (ב) ולקחה שתי תורים או שני בני יונה שנים היא מביאה ואינה מביאה שלשה. והלא דין הוא זו מביאה מהשג יד ומצורע מביא מהשג יד מה מצורע מביא אחד תחת אחד אף זו תביא אחד תחת אחד. או כלך לדרך זו זו מביאה מהשג יד ושמא מקדש מביא מהשג יד מה טמא מקדש מביא שתים תחת אחד אף זו תביא שנים תחת אחד. נראה למי דומה דנים מהוסר כיפורים ממחוסר כיפורים ואל יוכיח טמא מקדש שאינו מחוסר כיפורים. או כלך לדרך זו דנים מי שאין העני שלו מביא בהמה ממי שאין העני שלו מביא בהמה ואל יוכיח מצורע שהרי העני שלו מביא בהמה ת"ל ולקחה שתי תורים או שני בני יונה שנים היא מביאה ואינה מביאה שלשה: (ג) [ג] אחד לעולה ואחד לחטאת כל מקום שנתחלפה חטאת הקדים חטאת לעולה כאן שנתחלפה עולה הקדים עולה לחטאת. כל שהיא באה על חטא הקדים חטאת לעולה. כאן שאינה באה על חטא הקדים עולה לחטאת. כל מקום ששנים באים תחת חטאת הקדים חטאת לעולה. כאן שאין שנים באים תחת חטאת הקדים עולה לחטאת. דבר אחר מה תלמוד לומר אחר לעולה ואחד לחטאת לפי שנאמר אחד חטאת ואחד עולה. שאם הביאה חטאתה תחלה תביא עולתה ממין חטאתה מנין שאם הביאה עולתה תחלה שתביא חטאתה ממין עולתה תלמוד לומר אחר לעולה ואחד לחטאת. [ד] הביאה חטאתה תור ועולתה בן יונה תכפול ותביא עולתה תור. עולתה תור וחטאתה בן יונה תכפול ותביא עולתה בן יונה. בן עזאי אומר הולכים אחר הראשונה. אחד לעולה ואחד לחטאת וכפר מלמד שהכפרה בחטאת ושהרה לוכל בזבחים:

פרשת נגעים

פרק א [א] וידבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר. אדם כי יהיה בעור בשרו. מה תלמוד לומר לפי שנאמר ואיש או אשה כי יהיה בעור בשרו בהרות בהרות טהורות. אין צריך לומר בהרות שאין בהם מראות

פירוש הראב"ד

פרק ד יכול אף ללידה תביא קן אחד וכו' פי' ומשם שהוכיח לאכול בזבחים כמו שמיעט לידות וחמש זיבות ת"ל זאת. או לנקבה להביא המפלת סנדל או שליא וכו' פי' שמשם יוצאת לנקבה. מייטו ימי טומאתה לבד מכל ימי טהרה אין נותנין לה אלא כזכר מפני שהוא קפק זכר כדינו לומר לעולה ולחטאת ולא לטומאה אף לנקבה ת"ל זאת לומר שהוכרה לבתה לומר לחטאת ולעולה אין לטומאה דין לטהרה לכך נאמר לחטאת אלא לנקבה להחמיר עליה: אין לה לא ללוות ולא לעסוק בחומרתה אלא מלוה ללוות לווה ומניחה ואם יש לה חומרות ומסכך מלוי לה עוסקת בחומרתה. אבל כאלין לה אמת מכל אלה שמיעט מלוה ללוות ואין לה חומרות או שיש לה חומרות ואין המלוה מלוה לה תמתין עד שיטהר זמן חולי תמלא ללוות או לעסוק בחומרתה אלא מניחה מיד קרבן עני. יש לה אם ואין לה כל כך נכיו פי' כשכיס או שאין לה סולת כדרך להניחו שמה: (ב) ולקחה שתי תורים שניים היא מניחה ואינה מניחה שאלמלא שהיא לריכה להניח שניים תמה העולה של שמה כמו שמליטו בשעת עקדה וקדמיו שמניחה מעלה בלבד כשהוא או שעירה כשהוא עשיר וכשהוא עני מניחה שתי תורים מעלה ועולה אף כאן מניחה שתי תורים לעולה תמה עולת שמה ושלשה לחטאת: ומדין הוא זו מניחה מאשר יד פי' אם לא תשיג ידה וכן מלוכע וכו' ומה מלוכע היה מניח אלא לחמת תמת לחמת כי בשעיכות מניחה מעלת שמה ושולת שמה ומשם. ומדלות מעלת שוף ושולת שוף ומשמו וכו': ואל יוכיח משעת עקדה שליטו מסוכר כשוכים פי' לעיל"פ שהוא מייב קרבן לכשהמו מכל מקום ליטו מעוכב לאכול מזבחים משליטו: דיין מי שאין שני שלו מניח שתי תורים וכו' ואל יוכיח מלוכע שאף בשעיות מניח אשם שהוא שמה: (ג) לחמת לשולה ולחמת לחטאת כל מקום שמחלפה [ג.] מייתי לה לפה בייתה ומשכח שהם אלא עקדימה שכתוב לפקדשה אלא לעקדשה בלבד ושעם הוא נותן לעקדה מה שעם היה וקדמה מה אלא עשה כן בכל מקום שבכל מקום כתוב לחמת לחטאת ולחמת לשולה ומשכח ואומר מפני שים שם השיוויין שלנו לכך היה שם ושקדימה בעקדה ושעשים שלנו שם מפני שים מזיות בשולה זו משמר שולות אזו ים שליפין כמו שעלת שמשקום לחמר וזו שום לשעלת שהשעלת אינה מכפרת. ודין הוא מיפה מעלה לשעלת שמקומות לחכיס: וכן שמקומות לחכיס בחים שניס בשקום השעלת שילכך ים לה מעלה לשעלת על השולה אבל כאן אלין שניס בחים שהם השעלת ולא שהם השולה אין מעלה לשעלת על השולה ולכך שקדימה בעקדה כאן אבל בשקדשה לשולה שעלת קודמת לשולה שהיא לשעלת כלום, לשם שקדימה בעקדה ללמד שבכל מקום שבכל לחמר לשעלת ולחמר לשעלת כלום, לשם שקדימה בעקדה ללמד שבכל מקום שבכל לחמר לשעלת ממין לחמר ולחמר לשולה אין יכול יכפול ויניח ממין השעלת ומשלמין קרב נדבה וכאן שבקדיש שבהוא שולה לשעלת יכול יש שניים שהם השעלת מניח שולתה תוך ושם"כ

[א] כריתות (ט:) נדה (ט.): [ב] שבועות ג' ויקרא פ"ח ופי' בק"ל שם שדיוק השכל מלמדנו ידו לו יהא משמע משלו ולא שילוח משלחים ואין למדנו השבייתא קובל פי' זה שמשמע שאין לה ללות לו לעסוק בחומרות משבה לשם משעה ויומר כאן כפי' רבינו ושמעם מ"ב רבינו ולשמעם לו לכך לכיו כלומר הולכות הדרך לא למדנו כי לכיו השם לא ישמעו רק על דביים השניים עם השם ושם השניים לשבל הולכות הדרך ליהם לכיי השם שלא לכיי השם לא ישמעו ולשני לומר לכיים אלך שבניה השניים כשוב לורכין ולא לכיו: [ג] ושם גרסי' ת"ר שליעזר לשלח וכו': [ד] קינין פ"ל מ"ה: [א] נגעים פ"ו מ"ל ושמיב שם נשכוח שהיו בו קודם הדבוק ולא שלקו כאן לשמי דכשוב שלא משני שכולה למשקל ולמעטי בשלכם זה כאן לשעשה זו דלשני הדבוק מלוק בשני עלמו לשבל מלכשם לשלח:

מראות נגעים ושלא באו לכלל אלא בהרות שבהם מראות נגעים שהיו בגוי ונתגייר. בקטט ונולד. בקטט ובגלה בראש ובזקן בשחין ובסכוה בקרח [ב]המורדין נשתנו מראיהם בין להקל בין להחמיר. ר' אלעזר בן עזריה מטהר. רבי אלעזר בן חסמא אומר להקל טהור ולהחמיר תראה כתחלה רבי עקיבא אומר בין להקל בין להחמיר תראה כתחלה לכך נאמר אדם כי יהיה: (ב) כי יהיה מן [ג]הדיבר והילך. והלא דין הוא. טימא בזבים וטימא בנגעים מה זבים פטר בהם לפני הדיבר אף נגעים פטר בהם לפני הדיבר: (ג) קל וחומר ומה אם זבים שטומאתן וטהרתן בכל אדם פטר בהם לפני הדיבר. נגעים שאין טומאתם וטהרתן אלא בכהן אינו דין שיפטור בהם לפני הדיבר. לא אם אמרת בזבים שלא טימא בהם אנוסים. תאמר בנגעים שטימא בהם אנוסים. הואיל וטימא בהם אנוסים יפטור בהם לפני הדיבר תלמוד לומר כי יהיה מן הדיבר ואילך: (ד) בעור בשרו מה תלמוד לומר לפי שנאמר ושער בנגע הפך לבן שיכול אין לי אלא מקום שהוא ראוי לגדל שער לבן. מקום שאינו ראוי לגדל שער לבן מנין תלמוד לומר בעור בשרו ריבה. [ד]שאת זו שאת. בהרת זו בהרת. ספחת זו שני לבהרת. ומראהו עמוק. שני לשאת. מה לשון שאת. מובהקת. כמראה הצל שהם גבוהים ממראה החמה. מה לשון עמוק. עמוקה כמראה החמה שהם עמוקים מן הצל. מה לשון ספחת טפילה. שנאמר ספחוני נא אל אחת הכהונות. [ה]והיה מלמד שהם מצטרפים זה עם זה לפטור ולהחליט ולהטניר. בעור בשר. בעור בשר של נראה. [ו]מיכן אמרו בהרת עזה נראית כנרימני. כהה. והכהה ככושי עזה: (ה) רבי ישמעאל אומר בית ישראל הריני כפרתן הרי הן כאשכרוע לא שחורים ולא לבנים אלא בינוניים. רבי עקיבא אומר יש לציירים סממנים שהם צרים עורות שחורות לבנות ובינוניות מביא סם בינונית ומקיפו מבחוץ ותראה כבינוני. רבי יוסי אומר כתוב אחד אומר בעור בשר וכתוב אחר אומר בעור הבשר. מצינו שמראות נגעים להקל. אבל לא להחמיר רואה הגרמיני בבשרו להקל נמצא מקיים בעור בשרו. והכושי בבינונית להקל נמצאת מקיים בעור הבשר וחכמים אומרים זה בבינוני: (ו) [ז]והיה בעור בשרו מלמד שהוא מצטער ממנו. ומנין שאף אחרים מצטערים ממנו רואים אותו שהוא מצטער ממנו תלמוד לומר לנגע. צרעת כנרים. הלא דין הוא טימא כאן וטימא במחיה מה מחיה כנרים אף כאן כנרים: (ז) לא אם אמרת במחיה שהיא צריכה בעדשה תאמר בשיער לבן שאין מקום שיער לבן צריך כלום תלמוד לומר צרעת כנרים: (ח) [ח]והובא אל אהרן. אין לי אלא אהרן עצמו. מנין לרבות כהן אחר תלמוד לומר הכהן. מנין לרבות בעלי מומים תלמוד לומר מבניו. או יכול שאני מרבה חללים. תלמוד לומר הכהנים יצאו חללים. ומנין לרבות כל ישראל ת"ל או אל אחד: (ט) אם סופינו לרבות כל ישראל מה תלמוד לומר או אל אחד מבניו הכהנים. אלא ללמד שאין טומאה וטהרה אלא מפי כהן. הא כיצד חכם שבישראל רואה את הנגעים ואומר לכהן אעפ"י שושה אמור טמא והוא אומר טמא. אמור טהור והוא אומר טהור. דבר אחר מה תלמוד לומר או אל אחד מבניו הכהנים לפי שנאמר על פיהם יהיה כל ריב וכל נגע [ט]היקיש ריבים לנגעים מה נגעים ביום אף ריבים ביום: (י) מה ריבים שלא בקרובים. אף נגעים שלא בקרובים. אי מה ריבים בשלשה אף נגעים בשלשה קל וחומר אם ממונו בשלשה. אינו דין שלא יהא נוגף בשלשה. תלמוד לומר או אל אחד מבניו הכהנים מלמד שכהן אחד רואה את הנגעים:

פרק ב [י]וראה הכהן את הנגע שיהו עיניו בו בשעה שהוא רואה אותו. בעור. בעור הבשר הבינוני. בעור הבשר שיהא רואה כל הבשר

פירוש הראב"ד

תרתי משמע לכך נאמר אדם כי יהיה וכו' מהי קרח כ' אלעזר שמעת ול' עקיבא דכמי ליה. אבל כ' אלעזר דין עזריה לא דכים ליה. להקל ולהחמיר לחמרינן מכח ומפרש לה בסמכת נגעים פ"ו. כיולד להקל היתה כסלא ועשאת כפיל לו שיהיה כנמר לבן ועשאת כקרוס ניתק לו משפחת שאת לו משפחת עזה וזהו להקל. ולהחמיר כילד היתה כקרוס ניתק ועשאת כנמר לבן היתה כפיל ועשאת כסלא: וקשיא לי דאמלי טעמא לא שמיע בהן בגע שמולד בו קודם שכבר ועמד בו לאחר שכבר דשוי טהור כדלתיא בשמוך. ואיכא למימר דסיפא בכלל גוי עד שלא נתגייר ולא"ב נתגייר. שכבר ישראל קודם ממן תורם בני מ סיו ובשעת ממן תורם נתגיירו וכנכסו תחת בעלי שכבישם בשבילם ובשחלם כלאחיך ויקח משם לחם סלם ויזרוק על השם. (ד) שאת זו שאת בשרת זו בשרת: ס"ג שפחת שני לשאת ומראה שני לבהרת עמוק מלא שני לשפחת פי' נמש לכתב שנגע ליכתוב ומראהו עמוק מלא לכבוש תולדה לשפחת וכני ליתא בשפחת [ו:] דשפחת עפלה לשאת. מיהו תחם מייתי טעלה לשפחת דנגזרה שוה לשמר לשנה שאת וכו' בשתיתא תנא סייל כתחו' לשפחת אין שאת לשפחת וכו' ומכח מייתי טעלה לשפחת ממראה שנגע עמוק ותני ליכו ליכא דמייתי לה מכח ולכא דמייתי לה מכח: ומיה מלמד שמלטרפין זה עם זה דומיה לכולהו קמי דלישני ליה למימר ומיו מלא מלכתב ומיה משמע לפילו נגע לחד יסיה משניה. מלטרפין. ומפרש נרים משפחת שאת תולדתו שלא זה מלטרפה לא עם מיזו שלא זה ולא עם תולדתו שלא זה שלכך נקראת תולדתו לומר כי הוא מיזו ועמו מלטרף ולא עם שחר לחד שאת שניהן מלטרפין ותולדה מלטרפת עם מיזה לפטור ולהחליט ולהטניר פי' לפטור שלא היה כנגים בשרת וכנגים שלא זה לבד זו ומשניהו כשחוזר וכוחזו קוקף שנוע נחמעטה לחת מכם מכנרים פוטרו ומוח עיבור ולא נאמר שנשנוע לחתו כשני נגעים ותעש"י שנחמעטה שלחת עדיין השנית בשנקומה ויקניכה שלא מטהרו מיד כלילו הוא נגע לחד שנחמעט ולהחליט בשאין שלא היה כנגע בשרת ובקוף שנשוע שלם ממלאה שלת לו מקיד השיכל מחליטו ולהשנגר שלא היה כמי גרים בשרת וכחני גרים שלת לו מקניטו: נשוע בשרו של נלאה מ"ל מלא כתי' נשוע השנת שמע מיכה דשתר עוזו של נלאה מ"שניטן. ולא הוא גרמני פי' לשן הרשב"ם לשע"י שלא יהא נוגף בשרת ומיו מלחתי בפי' רשיו ב"ל ולפי ג' הילקוט דרים שלם והיה. ולמנה מפי' רשיו כלאה שהיתה ניכשבו מיו שלת לחתים מלטרעים ממנו כלומר מכיה נגעו: [ב]עי' נגעים פ"ג מ"ל בפירוש הר"ם: [ג]עי' סנהדרין (לד:) מה (כ.) ושך בכייתא דר"ע דלכאן הא בלילה ומתו דתר דין בלילה מוספתו לת העם בכל עת. ועוד יפני הסם קומת מהיקה ועי' תוספתא פ"ל: [ד]עי' תוספתא פ"ג דנגעים ובפי' הר"ם פ"ג מ"ל ופ"ו מ"ה:

מסרת התלמוד

[ה]יש גורסין המוכרין מלמון כיר ועניגם לחד כלומר שלא נתרפאו ולא העלו קרום שלא שעור זב המונלא שנחם. ומשנה שם גרסי' ובמוכרין ובשכתבו המוכרין יותר מדוקדק כי הוא מוסב על סחין ומכוה ושקה שלר שם מוכרין וגי' ובמוכרין לכיכים לשרם ושיל שיהיו מוכרין: [ו]הוכיות (ו.): [ז]עי' נגעים פ"ל מ"ל בפי' הר"ם ועי' שבועות (ו:) וביומלמי שם: [ח]תוספתא נגעים פ"ל בגלי ויומלמי שבועות שם נגעים פ"ל מ"ג בפי' הר"ם ועי' להלן שרם. זו פי"ד מ"ג ומה שכשבנו שם: [ט]היקיש ריבים לנגעים מה נגעים ביום אף ריבים ביום ומכתים כ"י ומכתים בפירוש הפסוק שלר"כ העיקר שכר שלא ע"ש שמלכתם לכיאת דר"ע וכענין שכתי בפי' רשיו: [י]היקי נגרי' ומינן שלא לחכים לוחו שהוא מלטער ממנו פ"ל לנגע וכפי' רשיו לנגע לנגע לרים וכן מלחתי בפי' רשיו הלל ז"ל ולפי ג' הילקוט דרים שלם והיה. ולמנה מפי' רשיו כלאה שהיתה ניכשבו מיו שלת לחתים מלטרעים ממנו כלומר מכיה נגעו: [י]עי' נגעים פ"ג מ"ל בפירוש הר"ם: [יא]עי' נגעים פ"ל מ"ל ובפי' הר"ם ושם ע"ב שמלכתם לכיאת דר"ע וכענין שכתי בפי' רשיו: [יב]היקי נגרי' ומינן שלא לחכים לוחו שהוא מלטער ממנו פ"ל לנגע וכפי' רשיו לנגע לנגע לרים וכן מלחתי בפי' רשיו הלל ז"ל ולפי ג' הילקוט דרים שלם והיה. ולמנה מפי' רשיו כלאה שהיתה ניכשבו מיו שלת לחתים מלטרעים ממנו כלומר מכיה נגעו: [יג]עי' נגעים פ"ג מ"ל בפירוש הר"ם: [יד]עי' סנהדרין (לד:) מה (כ.) ושך בכייתא דר"ע דלכאן הא בלילה ומתו דתר דין בלילה מוספתו לת העם בכל עת. ועוד יפני הסם קומת מהיקה ועי' תוספתא פ"ל: [טו]עי' תוספתא פ"ג דנגעים ובפי' הר"ם פ"ג מ"ל ופ"ו מ"ה:

עמו כולו כאחד. רבי יוסי ברבי יהודה אומר מה ת"ל בעור הבשר שיהא כל החוצה לו כמוך לעור הבשר וראוי לפסיון שאם היה כמוך לראש ולזקן ולשחין ולמכוה. ולקרח המורדין אינו טמא: (ב) [ו]ושיער. מיעוט שיער שתי שערות. בנגע. להביא את מה שבתוכו ושוכב חוצה לו פרט לשחוצה לו. ושוכב בתוכו. בנגע הפך לבן לא הקודם. [ל]מיכאן אמרו אם בהרת קרט לשיער לבן טמא ואם שיער לבן קדם לבהרת טהור ואם ספק טמא. רבי יהושע אומר כהה: (ג) [מ]ושיער בנגע הפך לבן מיכן אמרו שתי שערות עיקרן משחיר וראשן מלבין טהור עיקרן מלבין וראשן משחיר טמא. וכמה יהא בלבנונית. רבי מאיר אומר כל שהוא. וחכמים אומרים כשיעור רבי מאיר אומר [ש]לא יהא בני אדם מדמין שבגולם הם נידונים. אלא חוד שיעור לבן טמא. ושאינו שיער לבן טהור: (ד) לבן לא אדום ולא ירוק ולא שחור אוציא את כולם ולא אוציא שיער צהוב. ודין הוא ומה אם שיער לבן שאינו סימן טומאה בנתק הרי הוא סימן טומאה בנגע. שער צהוב שהוא סימן טומאה בנתק אינו דין שיהא סימן טומאה בנגע תלמוד לומר לבן ולא צהוב: (ה) מראה הנגע עמוק. אין ממשו עמוק מראה הנגע עמוק. אין מראה שער לבן עמוק. מראה הנגע לרבות לו מראה רביעי. הוא. אין לו מראה חמישי: (ו) מראה הנגע עמוק מעור בשרו נגע צרעת הוא מה תלמוד לומר לפי שנאמר ושמאו הכהן לא יסגירנו למדנו שאין מסגירין את המוחלט: (ז) [מ]נין שאין מחליטין את המוסגר ואין מסגירין את המוחלט ואין מחליטין את המוחלט. תלמוד לומר ולא יסגירנו כי טמא כל שנקרא עליו טמא אין זקוק עליו: (ח) יכול לא יאמר הרי את מוסגר בזה ומוחלט בזה מוחלט בזה ומוסגר בזה ומוחלט בזה ובזה תלמוד לומר נגע וראהו צרעת וראהו [כ]כולו כאחת שאם היה בראש חוטמו שופע הילך הילך בראש אצבעו שופע הילך והילך אינו טמא: (ט) מיכן אמרו עשרים וארבעה ראשי איברים שבאדם שאינן מטמאים משום מחיה ראשי אצבעות ידים ורגלים וראשי אזנים וראש החוטם וראש הגוייה וראשי דדים באשה. רבי יהודה אומר אף של איש ר' אלעזר אומר היבולות והדלדולים

פירוש הראב"ד

קשמיין לקמן וכלשון כלו כאחת שאם נכתם מומאה מופע תיכף ותיכף טהור. על הנגע הוא דקאמיין שיכאה לותו כאחת לאכל לעוב כשאר שמומה לו לא קאמיין דאת וכלשון אנגע קאי ועוד שאם הוא דקא פריש ואומר שאם היה נכתם מומאו מופע תיכף ותיכף אאל ככא לא קאמר ולא מידי אמע מינה מילתא לאמיתי הוא: שיכאה כל השומה לו כמוך לעוב כשאר פי' שיכאה כל הנגע כאיזון כמוך לעוב כשאר וכלשון ולאחי לפסיון שאם היה כמוך לכאם ולזקן לעפ"י שנקראו לשמין ולמכוה ולקרח ולעפ"י שנעשה לכהת הינו מעמא לפי שאין הנגע פושה לתוכו ואין מלטרפין בנגעים לעפ"י שהן מעמאין בנגע כדאיתא לקמן: (ב) ושער מיעוט שער שתי שערות עד שיכאה לך לאת כדלקמיין ועד אין לו כם וכו' מדכתי לא יקום עד לאת נאיס וכו' ממשמע שנאמר עד הינו יודע שהוא לאת אלא זה גבה אל כל מקום שנאמר עד כאי כאן אניס עד שיכאה לך שכתוב לאת וכולהו ילפיין להו משאם. כ' יהושע חומ' כשם ובכיכין במשכת נזיר מאי כשם לאמר לשם כשם ועשר כלומר קיימת לעשות נקט שלא יחליטנו נאותו שער שלא יקבלנו ומשמ יכיה עשור. ומשכשם שאם עשמת משום לשקק נגעים לשקל מדכתי לעשרו לו לטמאתו שאם נכתם נו שכתוב לעשרה. וכשתוכות [עה:] משכת עשמ' משום דאוקי גופיה לאזקאיים: (ג) שתי שערות עיקרן ולשון משמיר טמא שכאי בנגע שפך לבן. כשם יסף לבמוניתו כ' מאיר חומ' כל שהו דשתר עיקרה לאזליון וכוו לכו ככולן לבנות. וחכמים חומרי כשיעור כדי שיהו ניטלות בזוג וכל שר ושר כדאיתא ליה בשם, נדה [נא:]. לשון כ' מאיר שלא יהו בני לאדם מדמין שבגולם שם נידונין שלא אזר שער לבן טמא ושאינו לבן טהור. כך נראה לי פירושו שאזר כ' מאיר ואשר אין שתוכה ודאי לפי' כל שהו טמא דשתר עיקרה אזליון שיהו כדי שלא יהו בני לאדם שבגולם שבכהן בוה שם נדונין שלאיהו יודע הלכות נגעים לפי שלמעשים שלא יראה לובן העיקר ויהיו שבגולם לומר דשער שהוה טמא חותו. לפיכך נאמר לכהן שלא יחליטנו עד שיהא חוזו שעליון שם שער לבן שלא יעמוד בסגנר ואם עניני שתי שערות יחתוך ממנו: ואי קשיא לך הא דאמיין לקמן בסוף נתקים עכוה כוה ועכהו שכהן לפי שאם אמר שכהן על טמא עכוה שאיהו עכוה. שתם שכשר זה עליו שם מוחלט ואם זה שכהן לעשרו ומחליטו שאם היהו עכוה לאכל אם לא נקרא עליו שם מוחלט לעולם לא יהיה מוחלט עד שיחליטנו שכהן ואם יחתוך יהיה עכוה עד שיטמאנו כדלקמיין לעיל שאין טומאה ועכשה שלא מפי כהן: (ה) מראה הנגע עמוק לכאות בו מראה כניעי כדאיכא דאמר לעיל דאמכת נפקא לן בפלא לבשכת: (ז) לין מסגיכין את המוחלט ולין מחליטין את המוסגר פי' שאם מחליטו בנגע שיש בו שער לבן ואח"כ בולה בו נגע אחר שלא שער לבן לין מסגיכו בשאר הנגע. ואם נכפל מן הנגע שראשון מיד לשלאר כוה מעשרו בשפרים ולהו נעשה ואח"כ יסגיכנו בנגע שאני: וכן כך ובין כך עכוה כדין מוחלט שראשו לפיכם מן המחם ומלטמא בגיאים ומלטמא משכב ומושב. לי נמי למומרא שאם מחליטו בנגע שראשון מנגעו שראשון לשאר שמוחלטים בו שמת, נדה: [פי' בקיאים שלא שאמר שכל בולם שלא שאמר שכהן בוה שם עשרו ואם אזר בשאר בשאר הנגע שלא יהא בשאר שאמר פי' כשעור פי' מ"ם כשער פי' שבגולם הם נדונים ועי"ם בשכם"י ושוק' ועי' קשכדלין (פז:) בשוק' שלי"ל כ"י קיאה וכגילקשתו בשנעשים דנעשים: [ב]נגעים פ"ד מ"ד נדה (נא:) וגילקשתו כשיעור ובק"ל שנית נ' מ"ם כשער פי' כשיעור שאר שמוחלטים בו שמת, נדה: [ג]פי' בק"ל שלא שאמר שכל בולם כלומר גוף ושלם הסגר יהא כולו לבן שלא שני בשתו וכ"כ גם הכ"ם וגילקוט בכם שלא יהא לאם מדמא שבגולם הם נדונים משמע שמולם בגולם הם נדונים מן השעות על השעות וזה שלא שאין כפי' רבינו לך בשמא נלאה שחוכות על בני לאם שבכל שמוחלט דבר מן שהשר בלשון יהיה וזה נכון לפי' רבינו ושמכם שלא יהו ב"ל מדמין מוכא על שעות בני לאם שאין מכלל שהכמים ושכהנים ע"כ לומר בני לאם וזה שכהן לפי' רבינו: [ד]נגעים פ"ג מ"ט בפי' שכמ"ם ושכ"ם וגילקוט בכם ת"ל נגע לשעת ולשתו [ה]נגעים פ"ו מ"ז בכ"מ ושכ"ם ועי' קידושין (כה.):

מסרת התלמוד

והדלדולים [ס]יהמסמרות אינן מטמאין משום מחיה: (ג) [א]ושמא אותו הוא מטמא ואינו מטמא את התולש סימני טומאה מתוך נגעו עד שלא בא אצל הכהן. אמר רבי עקיבא שאלתי את רבי ישמעאל ואת רבי יהושע בהולכים לנדבת תוך המגירו מהו אמרו לו לא שמענו אבל שמענו עד שלא בא אצל הכהן טהור לאחר הלוטו טמא התחלתי מביא להם ראיות מפני מה עד שלא בא אצל כהן טהור לא מפני שלא ראה כהן סימני טומאה אף בתוך המגרו טהור עד שיטמאנו הכהן לישנא אחרינא אחד עומד לפני כהן ואחד עומד בתוך המגירו טהור עד שיטמאנו הכהן אמרו לו יפה אתה אומר. מאיתי הוא טהרתו. [ר]' אליעזר אומר כשיולד נגע אחר וטהר ממנו. וחכמים אומרים עד שתפרח בבולו. או תתמעט בהרתו מבנרים:

פרשה ב בהרת לבנה אין לי אלא בהרת לבנה. מנין לרבות את השאת תלמוד לומר למטן שאת לבנה. ומנין לרבות שאר המראות תלמוד לומר ואם בהרת: (ב) יכול כשם שהוא שלישי לכתוב כך תהא שלישי למראות תלמוד לומר לבנה [ל]לבנה היא לבנה (היא) ואין למעלה הימינה. וכמה תהא לבנוניתה כשלג שנאמר והנה מרים מצורעת כשלג: (ג) יכול לכל מראה השלג יהיו טמאים ושאר כל המראות יהיו טהורים תלמוד לומר בוהק הוא. בוהק טהור הוא ממנו ולמעלה טמא: (ד) מיכן אמרו מראות נגעים שהם ארבעה בהרת עזה כשלג. שנייה לה כסיד ההיכל. השאת כקרום ביצה שנייה לה כצמר לבן דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים השאת כצמר ושנייה לה כקרום ביצה: (ה) [ש]הפתוך שבשלג כיון המזוג. הפתוך שבסיד כדם המזוג בחלב דברי רבי ישמעאל. רבי עקיבא אומר אדמדם שבזה ושבזה כיון המזוג במים. אלא של שלג עזה ושל סיד דיהא הימינה: (ו) [ר]בי חנינה סגן הכהנים אומר מראות נגעים ששה עשר. רבי דוסא בן הרכינס אומר שלשים ושישה. עקביא בן מהללאל שבעים ושנים. [א]אמר רבי יוסי שאל רבי יהושע בנו של רבי עקיבא את רבי עקיבא אמר לו מפני מה אמרו מראות נגעים [שתים] שהם ארבעה אמר לו אם לאו מה יאמרו אמר לו יאמרו מקרום ביצה ולמעלה טמא ומצטרפים זה עם זה. אמר רבי יוסי שאל רבי יהושע בנו של רבי עקיבא את רבי עקיבא אמר לו מפני מה אמרו מראות נגעים [שתים] שהם ארבעה אמר לו אם לאו מה יאמרו אמר לו יאמרו מקרום ביצה ולמעלה טמא ומצטרפים זה עם זה אמר לו מלמד שאם אינו בקי בהם ובשמותיהם לא יראה את הנגעים: (ז) [ו]ישערה לא שיער מחייתה כיצד בהרת כנרים ובה מחיה כעדשה ושיער לבן בתוך המחיה. הלכה המחייה טמאה משום שיער לבן. הלכה שיער לבן טמא משום המחיה. רבי שמעון מטהר מפני שלא הפכתו הבהרת אמר לו והלא כבר נאמר ושיער בנגע הפך לבן נגע זה בכל מקום: (ח) ושערה לא הפך לבן ולא שער מקצתה כיצד בהרת היא מחיתה כנרים ושיער לבן בתוך הבהרת הלכה המחיה טמאה משום שיער לבן הלך שיער לבן טמא משום המחיה. רבי שמעון מטהר מפני שלא הפכתו הבהרת כנרים. ומודים שאם יש במקום שיער לבן כנרים שהוא טמא. (ט) [י]ישערה לא הפך לבן והסגיר הא אם יש בה שיער

פירוש הראב"ד

בשכבת שכבי מטמאין על ידי משיון ועל ידי מזכחן לשכר מי ועל ידי סיוב סופך כולו לבן כלשמען: (י) וכלשו שכהן וטמא לומו לומו לומו סוא מטמא ולינו מטמא המולם סימני טומאה מנגעו עד שלא נפ שלא שכהן וסיום לא קנסינן ליה סולינ ולא לשלו ולא טמאלו: לשל כ' עקיבא שאלתי לפ רבן גמליאל וכו' מתוך שסגרו מפי שנולדו לו מתוך שסגרו ומלמן עד שלא מזר לפני כהן ביום שסמיני מי קנסינן ליה לו לא מי לשלינן כיון לזקק לטומאה קנסינן ליה לו לישלא כבי לא לשלו ולא טמאלו לזה שסיינן. לשלו לו לא שמעו לשל שמעו וכו' ומפקפ' לן מילתא לי לייקינן מכיון לו מפיפא: שתלתי מניא לשם לשיות לשל עומד לשם לפני כהן ולשל מתוך שסגרו ומלמו קיימי טומאה כולם טלוכין עד שיטמאו כדין ולשל"כ ימלום. ולכלשיות שכניא לשם לשיות לינם מפולמות כלן ולא נמצנת נגעים ולישנא שכניא לשם לשיות מן שמקלות שכבי כתוב ולכלשו ומטמא לומו מסמע עד שילשלו ומטמאו וסוא לא שלל מסם שלל על שנולדו מתוך שסגנר ומלמן מיל שעדין לא לשלו קיימי טומאה ולשל כך כניא לשיות ומכר לת מי שכנר בא שלל כהן. ולכלשו כיון שלא טמא לומו עדין: מילינתי סיא מכלתו פיכם מי שתלנם לשלר לשלו לשמניין שהוא טמא. כ' אליעזר לומר כשיולד לו נגע לשל ומכר ומטמו לשמניין סולינ ומכול מזה שם שכי מכול מזה ומכמים לומרים עד שתפרום בכולו לו עד שתתמעט בשכתו מנגעים פי' מכמות שסיתה שתלנם ולפי' סיתה שתלנם כשלא בעינן עד שתתמעט מנגעים: שכן סיא מכתו שכל נגע שנתלנ בשסיון לעולם סוא בטומאתו עד שיולך לו כל שסשיון ולם נשלנ שמזיה לו בשער נבן עד שתלך שמיה לו שסער נבן לו עד שילטו מקלנן לו עד שתתמעט שכתה מנגעים בין שסיתה נגרים בין שסיתה יותר מנגעים: וזה שדין בנגע שנתלנ ולם לא נשלנ שלל שסנגעיטו בין שסיתה נגרים בין שסיתה נגרים בין שסיתה כשלא שם פתה שנוע מכמות שסיתה שסוכה לעני' שתלנם לשסיה נגרים בין שסיתה נגרים בין שסיתה כשלא שם לתמר ולכסן שכסן ביום שסגיעי ומכם שנגע עתר בעיניו לא שסה שנגע בעור וגו'. ומכי כשנתמעט לא עתר שנגע בעיניו. ובכן מטמרי מכר' אליעזר:

פרשה ב בשת עסור ומלר כל המלות טעלות פי' בשת סוא בכרות כסות לבגוות כלומר שכסות שם עסוכות שלל כל שלבגוות שלינם כסות טעלות וכל שטעלות שלנו לבגוות בן בשנן שלינם כסות: (ה) שפתוך שבשלג כיון שמזוג שבשלג שפתוך שבסיד כיון שמזוג בשלג: בקשיב לי מלי טעשל לא שעבינו לשכוייסו לו ניין לו בשם. ושלי טעשל שני לשיד לשלכם שלג ולא לשל כיון שמזוג בשיד. ושוד שלי שזוג שלי ניכסו בשני שלג ושלג לו בשנות שזוג בשיד. שלג: ולינכא למיתר לשלי בשלי שלינ לשל כיון שמזוג בשיד לו כשם

שיער שחור אינו ממעטה. שאלו התלמידים את רבי יוסי בהרת ובה שיער שחור חוששים אנו שמא מיעט ממקומו את הבהרת מכנרים אמר להם בהרת ובשער לבן חיישינן שמא מיעט מקומה את הבהרת כנרים אמרו לו לא אם אמרת בשיער לבן שהוא סימן טומאה תאמר בשיער שחור שאינו סימן טומאה אמר להן הרי שיש בה עשר שערות לבנות כלום הרי הם סימני טומאה אלא שתים. חוששים אנו על המותר שמא מיעט ממקומו את בהרת מכנרים. אמרו לו לא אם אמרת בשיער לבן שהוא מין טומאה תאמר בשיער שחור שאינו מין טומאה אמר להם אף שיער שחור הופך והוה מין טומאה ואומר ושערה לא הפך לבן. והסגיר הא יש בה שיער שחור אינו ממעטה והסגיר הכהן את הנגע שבעה ימים תחלה:

פרק ב [ד]בשביעי יכול בין ביום ובין בלילה תלמוד לומר ביום ולא בלילה:

(ב) יכול כל מראה היום יהו כשירים תלמוד לומר לכל מראה עיני הכהן. ומה כהן פרט לשחשך מאור עיניו אף היום פרט לשחשך מאור עיניו: (ג) מיכן אמרו אין רואים את הנגעים בשחרית ובין הערבים ולא בתוך הבית ולא ביום המעונן לפי שכהה נראית עזה ולא בצהרים מפני שעזה נראית כהה. אימתי רואים בשלש בארבע בחמש בשבע בשמונה ותשע דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר בארבע בחמש בשש בשמונה ובתשע. רבי יוסי אומר בארבע וחמש בתשע בעשר אבל אמר רואה אני את דברי רבי: (ד) [ה]והנה הנגע עמד בעיניו שאם העז והכהה כהה והעז כאילו לא כהה ולא פשה שאם כנס ופשה או פשה וכנס כאילו לא פשה. [ו]והסגיר שבעת ימים שנית מלמד שיום שביעי עולה לו מן המנין בין מלפניו בין מלאחריו ואיזה הכהן אותו ביום השביעי שנית [ז]כהן שרואהו בראשונה רואהו בשניה. ואם מת רואהו כהן אחר: (ה) [ח]והנה כהה יכול למטה מארבע מראות תלמוד לומר והנגע. אי הנגע יכול במראיו תלמוד לומר והנה כהה הא ביצד כהה ממראיו לא למטה מארבע מראות: (ו) [ט]והנה כהה שאם העז וכהה כאילו לא העז. הנגע. שאם כהה והעז כאילו לא כהה: (ז) לא פשה שאם כנס ופשה כאילו לא כנס הנגע שאם פשה וכנס כאילו לא פשה:

(ח) אם נאמרו בשבוע ראשון למה נאמרו בשבוע שני אלא שבבגד העומד בראשון מסגיר ובשני שורף. ובאדם העומד בראשון מסגיר ובשני פוטר. צריך לומר בשבוע ראשון וצריך לומר בשבוע שני: (ט) [י]ושהרו הכהן מספחת אף על פי שלא נשתנו מראיה או יכול אף על פי שהלכה וחזרה תלמוד לומר הוא מה יעשה לה רבי יהודה אומר תראה כתחילה וחכמים מטהרים

פירוש הראב"ד

כנגע מכגרים ולפ על פי שליט ממקום כנגע וכו' וסגיר לת כנגע תזכה כך נלפם לי פירסו בתלפה לריך כסגר לפל נקוף לינו לריך כסגר שלפ תלמר לפ סלניטו נשפר ולפל שער לנן יסגירנו עכשו כפל מתלפה וכך לריך לפכם כנולן ולפ מפמע לן שלפע"י שכנגעי בתים מליטו שלפמר שפוע מולן ולוקם ופם נותן לו שפוע לפסגרו ולפע"י שכפר עכר ממנו כנגע נשפר נשפר לגעים לפ לתמרי: כפי וסיינו דלפסיקן ביום טפכתו וסוכף לפ כפן שלפ יפשפ ומפכפי לפ נפוכתים: ולפיים לפפי פירוסף דשכוללו נגעים לרים כפי ונגעי בתים לפ לרים כפי. ומתפעטן' דקלף ליכף למשמע דשכפת סוף דליכף מלפם עמוק וליכף לפין מלפפו עמוק ולפ תימף דשתולפת שכפת סוף דליכף כפי ולפ נשלפ גופים ליכף מלפות טוכף ופעשף שלפן מלפם עמוק ולמעט מעוכ פוס לגבוס כלפתיכ נשלפי קלף דוסף נשלת לנשם סוף נעוכ נשלו ועמוק לין מלפם מן פעוכ ופעלם לפ שפך לנן ופסגיר ולפ מנית למלת דשלי קלף נתולפת נשלת שלפ תולפת נשלת מקלף לפעיל נשלף לן מדלתיכ מלפם כנגע ופמע מינם דשלפוס דשלת ליכף נתי לפין מלפם עמוק וניינו דלתניכן לעיל יכול כל מלפם פשלג יפוי עתפין ופלפ כל פמלפות יפוי פעוכין: ופמעי' לליכף כשלג עזה ומלפם עמוק. ולליכף נתי לפין מלפם עמוק וכוף פוס לגבוס: ולליכף נתי לכוף גבוס לשף שלפ לפתן גבוס כוף ולף כלים לפו לכל מלפם פשלג וניינו דלקתניכן כני תני תלפי לפעיל דתלפות נגעים עוכף כוף למר יניכ ל' מלפות ופלף. ומר יניכ שמוטם עשפם לכל מלף ופלף ולפי לפו דתתניזף נלקת דשלת ופלת מייני ללף שניק לקת לפ ומפשם תולפ פלף ופעל נפן כוף לכוס נעף מוסלע ולפ"ל לפע"ג לליכי פלפם עמוק ופעל נפן כוף לכוס נעף מוסלע ולפי לף לף כוי מוסלע ולייני לקת נלפת לגבוס שעל נפן ולפיליו כני יפגיל. וממילף שמעינן דפוס נוסים לי ליכף שעל נפן יפליע: ולפ תלמם פשני כפל נגעים תמלף מלפם פשל ומלפם פוס מוץ מן פשלת פשיל כשמם פשני לף נפמוך ליכף מלפם פשל ופוס. ויקקק

פרק ב נשפיעי יכול בין ביום בין בלילה וכו': (ד) וכשם שנגע עמד בעיניו שאם העז וכהה כאילו לא העז. ואם כהה והעז כאילו לא כהה לשון וכשם שנגע עמד בעיניו ושמע מיכם שלפ לעפ"י שפוע מלכע מלפות טהור ואם העז נקוף שפוע תלפה נתלפה ניטוי שנגע שאם כהה נקוף שפוע לעפ"י שפוע מלכע מלפות טהור ואם

מסרת התלמוד

[ד]עי' נגעים פ"ג מ"ג נכמ"ס ונכ"ם ושם נמשנה כ"ג כל המתמר מן כ' יומי לומר עד קוף משנה ג' כלן וגו' הק"פ ומנדעום ויויליק שגרסו לפל דומה לכי לם דנכי נכי לניכה מיקון ול"ל נכני נכני הילקוט ונכ"ם ומפני שכ' יומי נשלמו הומה שלנכי כ"י נכלין יומר מדנכיו ע"כ נלפ מם מכת דמפני לפזכיכם: [ה]נגעים פ"ד מ"ז וגרסת ביולקוט שלם הנה ונכהה לו כהה ונעז ופני פי"ע נגעים פ"ל מ"ב ונכ"ם פי' שלם היתה עזה כשלג נשעת הסגר ונקוף שפוע נעשים כהה כקיל לו כקנוס לו להיפך עמד נעיניו קיכין בי' ומלנד שעמד תוך ד' מלחות וכן פי' בק"פ ונדיוסו הלל נגעים פ"ל מ"ב ונכ"ם פי' שלם היתה עזה כשלג נשעת הסגר ונקוף שפוע נעשים כהה כקיל לו להיפך עמד נעיניו קיכין בי' ומלנד שעמד תוך ד' מלחות וכן פי' בק"פ ונדיוסו הלל פי' כפי' הלפ"ל ולדניהסם קפי' מתני' שלי לתר ונלנד שלפ תפתעט תל' מלחות שלם הכוהה העז תוך שפוע ונהה שתזכה לכתחלת שפוע שפשיטא שלפ כתחעט תל' מלחות שלפו היה כך לפ היה מקניכו ועוד ק"ל שפלתת לפון הנרייתפ שתמרה העז ונהה לפפכם לפתרה תוך שפוע לפל לפון המשנה שתמרה היתה עזה ולפי תפתע תל' מלחות שלפו היה כך לפ היה פי' הכי היל כתו שהיתה נתלפה הסגר ונלנד שהכהות תוך שפוע לפ תתפעט תל' מלחות שלם תפתעט שלי' מזרה קוף שפוע תלפה נתלפה שפני שהוא נגע תלר ועדין ל"ע לתין זה שלפ לדעת ר"י לקמן מ"ע לפל לדעת תכמים דקי"ל כותיהו כשניהר שם נגנעים תין לפכם כן: [ו]נגעים פ"ל מ"ד נכ"ם ופ"ג מ"ג ופי' בק"פ שניה יפיכה דניה ל' יום ז' יפשך לו פעם שניה ול"ע נב' שנוע נשפון ע"כ דשוקה. לכתן ולכתן: [ז]תוספתא נגעים פפ"ל ועי' פי' כמ"ס פ"ג מ"ח: [ח]נגעים פ"ל מ"ג נכ"ם ופ"ג מ"ח: [ט]ג"ז (פס) ופ"ד מ"ג נכ"ם: [י]נגעים פ"ד מ"ז נכ"ם ונכוך פפניה תגי תע"ם שפשמנו מכתיו ונכנלפה ופני כניהו ונילקוט ונפני כניהו הלל הכ"ם נגם תע"ם שלפ נפמנו מכתיה ופני בק"פ שלפ נפמנו ניכל מני מכוקה שלפ למכלה שלפ למכלה שפ מני. בק"פ שלפ נפמנו ניכל מני מכוקה רק נפמנה ממכלה שלפ למכלה שפ מני. מכוקה ול"ז שפי הגי' שוות נעניכם:

תוספתא

כנגע מכגרים ולפ על פי שליטו ממקום כנגע וכו' וסגיר לת כנגע תזכה כך נלפם לי פירסו בתלפה לריך כסגר לפל נקוף לינו לריך כסגר שלפ תלמר לפ סלניטו נשפר ולפל שער לנן יסגירנו עכשו כפל מתלפה וכך לריך לפכם כנולן ולפ מפמע לן שלפע"י שכנגעי בתים מליטו שלפמר שפוע מולן ולוקם ופם נותן לו שפוע לפסגרו ולפע"י שכפר עכר ממנו כנגע נשפר נשפר לגעים לפ לתמרי: כפי וסיינו דלפסיקן ביום טפכתו וסוכף לפ כפן שלפ יפשפ ומפכפי לפ נפוכתים: ולפיים לפפי פירוסף דשכוללו נגעים לרים כפי ונגעי בתים לפ לרים כפי. ומתפעטן' דקלף ליכף למשמע דשכפת סוף דליכף מלפם עמוק וליכף לפין מלפפו עמוק ולפ תימף דשתולפת שכפת סוף דליכף כפי ולפ נשלפ גופים ליכף מלפות טוכף ופעשף שלפן מלפם עמוק ולמעט מעוכ פוס לגבוס כלפתיכ נשלפי קלף דוסף נשלת לנשם סוף נעוכ נשלו ועמוק לין מלפם מן פעוכ ופעלם לפ שפך לנן ופסגיר ולפ מנית למלת דשלי קלף נתולפת נשלת שלפ תולפת נשלת מקלף לפעיל נשלף לן מדלתיכ מלפם כנגע ופמע מינם דשלפוס דשלת ליכף נתי לפין מלפם עמוק וניינו דלתניכן לעיל יכול כל מלפם פשלג יפוי עתפין ופלפ כל פמלפות יפוי פעוכין: ופמעי' לליכף כשלג עזה ומלפם עמוק. ולליכף נתי לפין מלפם עמוק וכוף פוס לגבוס: ולליכף נתי לכוף גבוס לשף שלפ לפתן גבוס כוף ולף כלים לפו לכל מלפם פשלג וניינו דלקתניכן כני תני תלפי לפעיל דתלפות נגעים עוכף כוף למר יניכ ל' מלפות ופלף. ומר יניכ שמוטם עשפם לכל מלף ופלף ולפי לפו דתתניזף נלקת דשלת ופלת מייני ללף שניק לקת לפ ומפשם תולפ פלף ופעל נפן כוף לכוס נעף מוסלע ולפ"ל לפע"ג לליכי פלפם עמוק ופעל נפן כוף לכוס נעף מוסלע ולפי לף לף כוי מוסלע ולייני לקת נלפת לגבוס שעל נפן ולפיליו כני יפגיל. וממילף שמעינן דפוס נוסים לי ליכף שעל נפן יפליע: ולפ תלמם פשני כפל נגעים תמלף מלפם פשל ומלפם פוס מוץ מן פשלת פשיל כשמם פשני לף נפמוך ליכף מלפם פשל ופוס. ויקקק

ולמדמד נמי ליכף פוס ופפל ופניים מתים כדליתת לקמן:

פרק ב נשפיעי יכול בין ביום בין בלילה וכו': (ד) וכשם שנגע עמד בעיניו שאם העז וכהה כאילו לא העז. ואם כהה והעז כאילו לא כהה לשון וכשם שנגע עמד בעיניו ושמע מיכם שלפ לעפ"י שפוע מלכע מלפות טהור ואם העז נקוף שפוע תלפה נתלפה ניטוי שנגע שאם כהה נקוף שפוע לעפ"י שפוע מלכע מלפות טהור ואם

מסרת התלמוד

[ד]עי' נגעים פ"ג מ"ג נכמ"ס ונכ"ם ושם נמשנה כ"ג כל המתמר מן כ' יומי לומר עד קוף משנה ג' כלן וגו' הק"פ ומנדעום ויויליק שגרסו לפל דומה לכי לם דנכי נכי לניכה מיקון ול"ל נכני נכני הילקוט ונכ"ם ומפני שכ' יומי נשלמו הומה שלנכי כ"י נכלין יומר מדנכיו ע"כ נלפ מם מכת דמפני לפזכיכם: [ה]נגעים פ"ד מ"ז וגרסת ביולקוט שלם הנה ונכהה לו כהה ונעז ופני פי"ע נגעים פ"ל מ"ב ונכ"ם פי' שלם היתה עזה כשלג נשעת הסגר ונקוף שפוע נעשים כהה כקיל לו להיפך עמד נעיניו קיכין בי' ומלנד שעמד תוך ד' מלחות וכן פי' בק"פ ונדיוסו הלל נגעים פ"ל מ"ב ונכ"ם פי' שלם היתה עזה כשלג נשעת הסגר ונקוף שפוע נעשים כהה כקיל לו להיפך עמד נעיניו קיכין בי' ומלנד שעמד תוך ד' מלחות וכן פי' בק"פ ונדיוסו הלל פי' כפי' הלפ"ל ולדניהסם קפי' מתני' שלי לתר ונלנד שלפ תפתעט תל' מלחות שלם הכוהה העז תוך שפוע ונהה שתזכה לכתחלת שפוע שפשיטא שלפ כתפעט תל' מלחות שלפו היה כך לפ היה מקניכו ועוד ק"ל שפלתת לפון הנרייתפ שתמרה העז ונהה לפפכם לפתרה תוך שפוע לפל לפון המשנה שתמרה היתה עזה ולפי תפתע תל' מלחות שלפו היה כך לפ היה פי' הכי היל כתו שהיתה נתלפה הסגר ונלנד שהכהות תוך שפוע לפ תתפעט תל' מלחות שלם תפתעט שלי' מזרה קוף שפוע תלפה נתלפה שפני שהוא נגע תלר ועדין ל"ע לתין זה שלפ לדעת ר"י לקמן מ"ע לפל לדעת תכמים דקי"ל כותיהו כשניהר שם נגנעים תין לפכם כן: [ו]נגעים פ"ל מ"ד נכ"ם ופ"ג מ"ג ופי' בק"פ שניה יפיכה דניה ל' יום ז' יפשך לו פעם שניה ול"ע נב' שנוע נשפון ע"כ דשוקה. לכתן ולכתן: [ז]תוספתא נגעים פפ"ל ועי' פי' כמ"ס פ"ג מ"ח: [ח]נגעים פ"ל מ"ג נכ"ם ופ"ג מ"ח: [ט]ג"ז (פס) ופ"ד מ"ג נכ"ם: [י]נגעים פ"ד מ"ז נכ"ם ונכוך פפניה תגי תע"ם שפשמנו מכתיו ונכנלפה ופני כניהו ונילקוט ונפני כניהו הלל הכ"ם נגם תע"ם שלפ נפמנו מכתיה ופני בק"פ שלפ נפמנו ניכל מני מכוקה שלפ למכלה שלפ למכלה שפ מני. בק"פ שלפ נפמנו ניכל מני מכוקה רק נפמנה ממכלה שלפ למכלה שפ מני. מכוקה ול"ז שפי הגי' שוות נעניכם:

מטהרים: (י) [ב]וכבס בגדיו. וכבס בגדיו מלטמא משכב ומושב. ומלטמא בביאה. [ל]וטהר מן הפריעה ומן הפרימה ומן התגלחת ומן הציפרים. וכבס בגדיו יכול הרי הוא מסולק. תלמוד לומר תפשה טמא: (יא) אין לו אלא כמראה שלא כמראה מניין תלמוד לומר תפשה. ואם פשה תפשה: (יב) [מ]החליטו בשער לבן הלך שיער לבן וחזר שיער שחור וכן במחיה ובפיסיון בתחילה בסוף שבוע ראשון בסוף שבוע שני לאחר הפטור הרי הוא כמות שהוא החליטו במחיה. הלכה המחיה וחזרה המחיה. וכן בשיער לבן ובפיסיון בתחילה בסוף שבוע ראשון בסוף שבוע שני לאחר הפטור הרי הוא כמות שהיא ת"ל תפשה. ואם פשה תפשה: (יג) [י]כול יהיה הפיסיון מטמא כתחילה. תלמוד לומר אחרי הראותו אל הכהן לטהרתו יכול אם ראהו כהן שהוא פושה והולך יזקק. תלמוד לומר לטהרתו אינו נזקק לו אלא משעה שהוא רואה אותו מטומאה לטהרה ונראה שנית אל הכהן. כהן שהוא רואהו בראשונה רואהו בשנייה ואם מת רואהו כהן אחר: (יד) [ו]ראה הכהן והנה פשתה המספחת בעור הרי זה בא ללמד על הפיסיון שלא

פירוש הראב"ד

למקומו מזר וחינו טוגע כמחלה חלא סם כן סלך כולו ומזר וסכי חימת לפלוגתייסו כמסנת נגעים פ"ד: כנסס ופסחס לו פסחס וכנסס כ' עקיבת מטמת וחכמים מטהרין וחלה סטור קל מייבי דעלם קלי וכ' עקיבת דמתניתין סיינו כ' יהודס דסכת: וסת דקתני סחס דמטמע מחליט לכנסס ופסחס וכסחס יותר מכמות סטיחס קלנב כ' עקיבת סכר ין לחיכת מקנת כטוע כלחלון טעמד כמקומו מעולס וכני חחס לחלה סטור כלכתיב ולח חחס חחס חפחס לחכי כלחומו חל סכהן לעכמו כי חפיסיון לכל טוע סוח חחס וכטן קכני כיון סלך מקנת סגרים כלחלון סוג ין לו לכל טוע לפי חלין חפיסיון מטמת לחלה סטור כלכתיב ולח כן עמד כל טוע כמקומו כלכתיב ולח חחס חפחס מחפחס טעור מחפחת כלחלון: חפחק חכחתי מחפחת נגעים כניני כותנ על חכדר כלן: חלכה וחזכה כסוג טעור כי היה כמו חפיחס ונלבד חלא חמטע מלכנע מלוחת כנסס ופסחס לו פסחס וכנסס כ' עקיבת מטמת וחכמים מטהרין פ' נלבד חלא חמטע טן חח חמטעם כלל מכמו חפיחס חטהר ין טסוח טוגע כלי חלה כמו חפיחס חטהר ין טסוח טוגע חלח

שלא יטמא אלא בארבע מראות ובהם המראות שהאום מטמא והפיסיון מטמא: (טו) הלא דין הוא האום מטמא והפיסיון מטמא מה האום אינו מטמא אלא בארבע מראות אף פיסיון אינו מטמא אלא בארבע מראות: (טז) או כלך לדרך זו שיער לבן סימן טומאה ופיסיון סימן טומאה מה שיער לבן מטמא בכל מראות לובן. אף פיסיון יטמא בכל מראה לובן: (יז) נראה למי דומה דנים דבר שהוא מטמא בכל נגעים מדבר שהוא מטמא בכל נגעים. ואל יוכיח שיער לבן שאין מטמא בכל נגעים. או כלך לדרך זו דנים דבר שהוא סימן טומאה מדבר שהוא סימן טומאה ואל תוכיח האום שאינו סימן טומאה תלמוד לומר וטימאו הכהן צרעת היא הרי זה בא ללמד על הפיסיון שלא יטמא אלא בארבע מראות "היא פרט לשפשתה לבוהק:

פרשה ג נגע צרעת כי תהיה באדם וראהו הכהן למדנו לשאת שהיא מטמא במחיה. ומניין לרבות שאר המראות. ודין הוא אם מצינו ששיוו כל המראות לשאת ליטמא בשער לבן ישוו כל המראות לשאת ליטמא במחייה. קל וחומר אם שיוו כל המראות לשאת ליטמא בשער לבן שאין שיער לבן מטמא בקרחת ובגבחת. לא ישוו כל המרא' לשאת ליטמא במחיה שהמחיה מטמא בקרחת ובגבחת. לא אם שוו כל המראות לשאת ליטמא בשיער לבן ששיער לבן מטמא בשחין ובמכוה. ישוו כל המראות לשאת ליטמא במחיה שאין המחיה מטמאה בשחין ובמכוה תלמוד לומר נגע צרעת. ומה השאת אום. אף הבהרת אום. ומנין לרבות שאר המראות הוא הדין והוא תשובה תלמוד לומר נגע צרעת: (ב) כי תהיה מן הדיבר ואילך. "באדם. להביא את הבא בכולו לבן. שתהא המחיה מטמאתו. ואלא דין הוא בהרת קטנה מחיה מטמאתה בהרת גדולה לא כל שכן. לא אם אמרת בבהרת קטנה שהוא סימן טומאה. תאמר בבהרת גדולה שאינו סימן טומאה. הואיל ואינה סימן טומאה. לא תהא מחיה מטמאתה. ת"ל באדם להביא את הבא בכולו לבן שתהא מחיה מטמאתה: (ג) קראו לו לראות נגע אחד וצמח בו נגע אחר מניין שהוא זקוק לו. ת"ל וראה הכהן והנה שאת והיא הפכה שהפכתו (כולה) הוא לא שהפכתו חביותה: (ד) "זהו שער פקידה שעקביא בן מהללאל מטמא וחכמים מטהרים. אמר רבי עקיבא מודה אני בזה שהוא טהור. איזהו שער פקידה מי שהיתה בו בהרת ובה שתי שערו' הלך ממנו כחצי גרים והניח לשיער לבן במקום הבהרת וחזר. אמרו לו בשם שביטלו דברי עקביא אף כך דבריך אינו מקויימים: (ה) "והיא הפכה שהפכתו כולה. ולא שהפכתו מקצתה. כיצד בהרת כחצי גרים ובה שתי שערות ונולדה בהרת כחצי גרים ובה שערה אחת הרי זה להסגיר: (ו) "והיא הפכה שהפך כולה את כולו לא שהפכה כלה את מקצתה כיצד בהרת כחצי גרים ובה שערה אחת נולדה בהרת כחצי גרים ובה שערה אחת הרי זו להסגיר בהרת כחצי גרים ואין בה כלום ונולדה בהרת כחצי גרים ובה שתי שערות הרי זו להחליט מפני שהפכתו הבהרת: (ז) "ומחיה בשר חי יכול כל שהו ת"ל שער לבן. ומחית מה שיער לבן מקום ב' שערות אף מחיה מקום ב' שערות: (ח) יכול לא תהא בה עד שיהא בה שיער לבן ומחית. ת"ל צרעת נושנת היא. היא טמאה ואינה צריכה דבר אחר לסעדה: (ט) ואם כן למה נאמר שיער לבן ומחית בשר חי מלמד שלא תהא טמאה עד שיהא בה כדי לקבל שיער לבן ומחית: (י) יכול שיער לבן מצד זה ומחית מצד זה ת"ל בשאת שתהא מבוצרת בשאת: (יא) הא כיצד מקום שתי שערות משמאלה ובן למעלה הימינה ובן למטה הימינה מרובעות ונמצאו שלשים ושש שערות נמצ' גופה של בהרת כגרים הקילקי

פירוש הראב"ד

כלמוק מטמא: קסיין סמע מיכס מלת מדל בפסיון כל סמו. ומדל בפסיון סמוק כגרים. ומע מיכס לנגעי לדם ונגעי בתים ונגעי בגדים סוין סם לזס סדין ומ"ג דלל דרים ליס בפדיל בנגעי דלם לפילו סכי מד דיעל ליס לכו דמסמוק מפמעמת דלרים לסו לנגעי בגדים ובתים מיכין למדכסים לנגעי דלם דמסיין סלמוק דמטמא לדלם נפקל סלם פלם מפלם בעור כדלכסיכן סתם בגדים ובתים מדכתיב וכתם פלם כנגע בגד וכתיב פלם כנגע בגית מפמע בגד וביית לפילו למוק וכתם דלים מדכתיב כנגע בגית מפמע מיכס דבעיכן סיעור נגע בלמוק וכתיב נמי כתיב מפפמת בעור ולמון מפפמת למון נגע סוי דכתיב ולפלת ולפפמת וסמתם מפעיכן מכני כללי דבעור בפבר נמי פסיון מפמוך כל סמוק וכלמוק כגרים: ומפעיכן סו מפרק קמע לנגעים מפך פיקפק לליימיכן לעיל דבפך לי מזו לפסיון וביעיכן פיכל כנגע כל מפוס לו פמוך לעור מבפר ולסוי לפסיון וכני דלים לעיל וסייכו דדכסיכן מכל היל פלע לפפמת לפפך ולמעוטי פסיון כל מפו כלולד זו לל מעמת ולפילו סוי פמוך לבפלת לליכיכן פלי לסו פסיון דבפלת לללל לבפך מעמת ולפילו סוי מיעור לליכן לפיכ זו מיעור לסו כלוס סוי: ומיכו כיכל לפפמ זו כגרים מעמת לדכסיכן לקמן בפבפמ בפך יכול יעבר לת בפלת מבפמך לו ת"ל בפך סוי מיבר סוי ולין בפלת סיולל ממנו ומבפמך לו מיבורס לללל מעמ. ולי לסו לחזיל לפסיון לללל מעמ מיכס לע"ג דלל מזי בפך סמוס לו פמוך לעור בפבר ולסוי לפסיון לללל מעמ מיכס לע"ג דלל גוסיס מעמת לפסיון נמי מזי:

פרשה ג לו מס מפמת לוס לף בפלת לוס מכין לבנות מפר מלכו' מחולדת למחיס מיכוס ס"ס וכיל מפמוס. סליכ סוי כמו סומו מפמכיו. ומס לס מחולדות למת ולבלת לעמת בפעב לבן בקבת ובבת לל יסו לבס לעמת בחחיס מבחחיס מעמחס בקבת ובבת. מפמוס נמי כלליתל: (ב) לבליל לת בבל בכלו לבן מפחל מחחיס מעמחתו. בבל בכולו לבן לקבן נפקל לן מבוי מעמ ומקביכו כפלר בעיס ומלילתו בפיתני טומחס בפעב לבן ומחיס כפלר בעיס מבל תלמר יפל כפוכת בכולו עכול ולל יקביכו כלל מלל מקביכו ומלילתו כלין בלבת קבעב. בלבת גדולב זב בבל בכולו לבן. בלבת קבעב פיל כביכים לו יומר מבביכים: לל לם לממת בלבת קבעב פיל פיתן טומחס בכל מקום בלבי מחחיס מעמחס בכל מקום מפוך טומחתו עכול כילכך כפבל בכולו לבן לעפ"י מפוך עכול לל יפל בתיב בל יגע לבעת כי מפיס בחלם וסוב לל בכבן מפמע פביתב בו קודם פבל לבני כבן לבל למע

מסרת התלמוד

[a] עי' מ' רמב"ם נגעים פ"ו מ"ו ועי' מ"ע פם פ"ד מ"ה: [b] נגעים פ"ם מ"ג עדיות פ"ה מ"ו ועי"ם בראב"ד פיכוסם ועי' מ"ע נגעים מ"ם בפם מהר"ם מב"ג ועי' צילקוע פפם בכנפ פנוים בפמפמ המפמה: [c] קעי' נגעים פ"ד מ"י וגי' הפפכיים וסילקוע מפוכפם בב"ם ובפי' כניכו וכפיקון בעל ק"ל: [d] ג"ז (פם) בפי' הר"ם [e] נגעים פ"ד מ"ג ובפי' הר"ם פם פ"ו מ"ל בכמב"ם ובב"ם:

הקילקי מרובע. [ד]בשר חי לא השחין. בשר חי לא בוהק. בשאת לא השחין. בשאת לא בוהק:

פרק ג [א]צרעת בנין אב לכל הצרעת שיהו כנגדים. נושנת מלמד שהוא מטמא שלא הפוכה. הלא דין הוא שיער לבן סימן טומא' ומחיה סימן טומאה. מה שיער לבן אינו מטמא אלא הפוך. אף מחיה לא תטמא אלא הפוכה. ת"ל נושנת מלמד שהיא מטמא שלא הפוכה: (ב) [ב]היא מלמד שהיא מטמאה הפוכה הלא דין הוא מה אם שיער לבן שאינו מטמא שלא הפוך מטמא הפוך. מחיה שהיא מטמאה שלא הפוכה אינו דין שתטמא הפוכה. ת"ל היא מלמד שהיא מטמאה הפוכה: (ג) [ג]וטמאו הכהן ולא יסגירנו מלמד שאין מסגירים את המוחלט: מניין שאין מחליטים לא את המוסגר ולא מסגירים את המוחלט. תלמוד לומר ולא יסגירנו כי טמא הוא כל שנקרא שמו עליו טמא ואין זקוק לו: (ד) או אינו אלא ולא יסגירנו או כי טמא הוא שלא יסגירנו כהן אבל מוחלט יסגירנו ת"ל כי טמא הוא בנראה דברתי לך ולא דברתי לך ברואה: (ה) [ה]ואם פרוח תפרח אין לי אלא בזמן שפרחה בכולו כאחת. פורחת וחוזרת פורחת וחוזרת מנין. תלמוד לומר פרוח תפרח: (ו) אין לי אלא מלמטה למעלה. מלמעלה למטה מנין ת"ל תפרח. ואם פרח תפרח: (ז) אין לי אלא מטמא' לטהורה מטהור' לטמאה מנין ת"ל תפרח. ואם פרח תפרח. [ו]רבי נחמיה אומר אם מתחילה פרחה מטמאה לטהורה טהור. מטהורה לטמאה טמא:

פרק ד [ז]צרעת מה תלמוד לומר שיכול אין לי אלא פריחה מטהרת אלא בשאת בלבד מניין לרבות שאר המראות ת"ל הצרעת. [ח]וכסתה הצרעת לא הבוהק שהיתי אומר הואיל והוא סימן טהרה בסוף תהא סימן טהרה תחילה. ת"ל וכסתה הצרעת לא הבוהק: (ב) [ט]את כל עור הנגע עור הראוי לקבל נגע פרט לשחין המורד ולמכוה המורדת. או אינו אומר את כל עור הנגע עור הראוי לקבל נגע כנגרים יעבב. ושאינו ראוי לקבל נגע כנגרים לא יעבב. ת"ל כולו הפך לבן. אי כולו הפך לבן יכול תוך ראשו תוך רגליו ת"ל למראשו. להוציא תוך ראשו. [י]עד רגליו. להוציא תוך רגליו: (ג) לכל מראה עיני הכהן פרט לבית הסתרים. [יא]מיכן אמרו האיש נראה כעודר וכמוסק זתים. כעודר בבית הסתרים וכמוסק בבית השחי האשה בעורכת וכמניקה את בנה. בעורכת בבית הסתרים. וכמניקה

פירוש הראב"ד

מי ולא הסמין בשר מי ולא הבשר שהיה נולד לו שחין כעדשה בתוך שהשת או כעדשה בשר שהיה למעט מלבנת מלחות היתה מעטת ולעט"י שהיתה ובשרת ולא כשיעור שהיה לגדו כנגדים יכניסו ולא ילאו יפעבו שהין מחמת המקום המעטני עולה מן המצוען כלל. בשאת ולא בשחין בשאת ולא בשחין [ולא] (ולא) [זולא] בשבת שהות ולא בשבת מי שהין המתים מעטמא בשחין ומכוה (שלא) [שיש] לו מתים בשלמנע היתה מעט:

פרק ז נקעת נוסנת היה וכו' מלבעת זה בניו אב לכל הלבעות שיהו כנגדים וכל שלא הפוכה. נוסנת מלמד שהיה קדמה לשאת וכל דבר שהוקדם מהניהו נקרא יען ממנו. היה מלמד שהטמא שהיה הפוכה: קשיח לן הכא למה לי קרא הא לחיה לה. ואומר לחי דלי כתב רחמנא היה הייתי אומר לו שלוף הוא מתים שהיה מטמא הפוכה דכא כתיב נוסנת מטמא שלא הפוכה שער לבן שהטמא הפוך היה דין שיטמא לחילו שלא הפוך ת"ל היה מתים. ושאתה ודלי בטל לו שלוף וליכא למימר ק"ו כלל שלא קיימא מתים מחי דמשמע היה הפוך אין שהיה שלא הפוך: ולפי שהין דרך זה לחזרת מתים לבטל לבן שהטמא הפוך היה: וים מתלים מהום דליכא למפרך לפהוא דיבא מה לשער לבן שהטמא שהין ומכוה. תלמד שהיה שהיה מטמא שהין ומכוה וסוחיל ולינה מטמא שהין ומכוה לא הטמא הפוכה ת"ל היה: גם זה התירוץ מקשה לכל הלקוין עיקר. שלא זה הטעם בלבד אין זה דרך לכתב זה לחתוך מן הדין ומן השהפה בכל מקום ומה שהתה זה הכולם: (ה) שם שהוא תפרח אין לי שלא בכולו שלמת מניין שם פרוחת ומוזכת ופורחת פירוש שף על פי שהוא מיעוט פעיון תלמוד לומר פרוח תפרח: אין לי שלא ממעט למעלה העזה כדרך שהרחים העולים למעלה. מלמעלה למטה מניין שלא נאמרה לומר לחתם כנגד לחי וכו': פירוש לחר אין לי שלא ממעט למעלה פי' שלשת שהרחים מן שהגע כעין שהרח היוצא מן שהיל וזין שיהא עליון לו מתחון שהא לא קשהיון שלא שהתה שהרחים מתחלת ופורחת מן שהגע לבד שם שהחילה מחוץ ומשהט על שהגע מניין שהוא טהור

וכמניקה את בנה תחת הדד. כאורגת בעומרי לשחי ליד הימנית. רבי יהודה אומר אף כטוה פשתן לשמאלית כשם שהוא נראה לנגעו כך נראה לתגלחתו: (ד) ד"א לכל מראה עיני הכהן פרט לכהן שחשך מאור עיניו מיכן אמרו כהן שחשך מאור עיניו והסומא באחת מעיניו. או שכהה מאור עיניו לא יראה את הנגעים: (ה) וראה הכהן והנה כסתה הצרעת מה ת"ל שיכול אין לי פריחה מטהרתו אלא מן השאת בלבד. מנין לרבות שאר המראות ת"ל את הצרעת. לאת כל בשרו להביא את בין האצבעות ידים ורגלים. ס"ד מה ת"ל את כל בשרו מנין אתה אומר פרחה בכולו. אבל לא כחצי עדשה הסמוך לראש ולזקן לשחין ולמכוה ולקרח. חור תוך הראש והזקן ונקרחו. השחין והמכוה והקרח ונעשו צרבת יכול יהיה טהור. ת"ל את כל בשרו עד שתפרח בכולו: (ו) ושהר הנגע. טהור מה ת"ל שיכול אין לי אלא פריחה מטהרת אלא לאחר חלישת מחיה בתחילה. מנין אחר החלט מחיה בסוף שבוע ראשון. בסוף שבוע שני לאחר החלט. שער לבן בתחילה בסוף שבוע. בסוף שבוע שני לאחר הפטור אחר החלט הפיסיון בסוף שבוע ראשון בסוף שבוע שני בסוף שבוע שלישי לאחר הפטור ופריחת הסגר ת"ל ושהר הנגע טהור לרבות את כולו: (ז) יכול הפורח מן הטהור יהיה טהור ת"ל הוא. הוא טהור. ואין הפורח מן הטהור טהור אלא טמא:

פרק ה

(א) ס"וביום הראות בו בא ללמד על ראשי איברים שנתגלו שיהו טמאי. יכול כל שהו ת"ל כאן בשר חי. ולהלן הוא אומר בשר חי. מה בשר חי נאמר להלן כעדשה אף כאן כעדשה. דברי רבי יוסי רבי מאיר אומר וכי משום מחיה הוא מטמא. והלא אין מחיה מטמא בראשי אברים אלא גזירת מלך הוא ואפי' כל שהן. א"ר יוסי וכי משום ראשי איברים הוא מטמא והלא אם חזרה לאמצעיתו טמא אלא נאמר כאן בשר חי ולהלן נאמר בשר חי מה בשר האמור להלן בכעדשה אף כאן בכעדשה: (ב) ס"וביום מלמד שנותנים לו שני ימים שני ימים לביתו ב' ימים לכסותו דברי רבי יהודה. רבי אומר הרי הוא אומר וצוה הכהן וגו'. אם ממתינים לדבר הרשות לא ימתינו לדבר מצוה וכמה היא מצותו נראה בחתן נותנים ז' ימי המשתה לו ולביתו ולכסותו. וכן ברגל נותנים לו כל ימי הרגל: (ג) ס"בו מת"ל מנין אתה אומר פרחה בכולו אבל לא בראש ובזקן בשחין ובמכוה ובקרח המורדי חור הראש והזקן ונקרחו והשחין והמכוה והקרח ונעשו צרבת יכול יהא טמא ת"ל בו בהופך. אם הפך טמא. הא אם חזר לראש ולזקן ולמכוה ולקרח אינו טמ': (ד) צ"בשר חי החוזר טמא. אין שיער לבן החוזר טמא. ר' יהושע משמ' שר' יהושע אומר שער לבן סימן טומאה. ומחיה סימן טומאה מה מחי' חוזר טמא אף שיער לבן יחזור ויטמא. א"ל ר"ע אימתי יפה כוחו של שיער לטמא בזמן ששימש החלט. או בזמן שלא שימש החלט א"ל בזמן שלא

פירוש הראב"ד

סלא. וסתם מעכבי לם: (ה) סיכול לין פריסס מעכבת חלט עד סשאת בלבד פי' ממלסס סשאת ומסוס דבשבס עסקינן. ומנין לכהות שאר סמלוות. ולמעלס על גוף סבגד לס סול מסאר סמלוות סתסת פריסתו מעכבתו: עדיין לני לומר ומסת זמנין שפריסס ממלסס שאת אבל בזמן שפריסס מסאר מלוות לין לשאת בין לסאר סמלוות מנין שיסא עסוק ת"ל לרעת: לסניא לין לשבעות ידים ורגלים ובגלים דמעכב בפריסס דלאו בית סשאת סס. לעת"י שבעסס מקום סשיס בסכת פי' לוסו פסות מכעלסס שבסאר בשעת פריסס: שלאו בשאלס פשס גו כיס עסוק לכשס וזקן מעכבי בפריסס ולעת"י שבקרחו בקוף וכיון שבקרחו עד שלא פשס בלוסו פסות מכעלסס לאו כלום סול עד דפשט נמי בשאת וזקן: (ו) יכול לין לי אלא פריסס מעכבת חלט לאסר אלא מלט עשיס כתחלס פי' שבאלימו לשיס קודס שבגד ולא פשס בכלו ממוך שאלט עסוק דסכי כתיבי קראי: מנין לאסר אלא עשיס בקוף שבוע לאשון לו בקוף שבוע שני ופעמו ילא נולדס בו עשיס שבעור פי' שבעת בעיניו לו כשס בקוף שבוע שני ופעמו ילא נולדס בו עשיס לאסר שבעור שעת כדאמרינן לעיל אלא שבס פשס ופלס בכלו מעוך לוסו אלא מנין שבוע שני שבוע בקוף שבוע שני שבוע שני לאו שבאלס פריסס אלא שבוע שני בקוף שבוע שני שבוע שני שבוע שני

שלא שימש החלט א"ל מה בזמן שימש החלט אינו מעכב את הפריחה. בזמן שלא שימש החלט אינו דין שלא יעכב את הפריחה ועוד שנאמר בשר חי בשר חי החזור טמא ואין שער לבן החזור טמא [ב]בשר החי החזור טמא ולא הבהק החזור טמא. הלא דין הוא בוהק מעכב ומחייה מעכבת מה מחייה חזרת ומטמאה אף הבוהק יחזור ויטמא: (ד) תלמוד לומר בשר חי בשר חי החזור טמא ואין הבוהק החזור טמא: (ה) וראה הכהן את הבשר החי וטמא מה ת"ל שיכול אין לי אלא ראשי איברים שנתגלו שיהו טמאים אלא לאחר פריחת החלט מחיה בתחילה. [ו]מנין אחר פריחת החלט מחיה בסוף שבוע ראשון בסוף שבוע שני לאחר הפטור אחר פריחת החלט שיער לבן בתחילה בסוף שבוע ראשון בסוף שבוע שני. לאחר הפטור אחר פריחת החלט. הפיסין בסוף שבוע ראשון בסוף שבוע שני. לאחר הפטור אחר פריחת הסגר. תלמוד לומר וראהו הכהן את הבשר החי וטמאו. לרבות את כולו: (ו) [ז]יכול הבא בכולו לבן שחזרו בו בראשי איברים מתוך הפטור יהא טמא ת"ל הוא. אוציא את הבא בכולו לבן שחזרו בו ראשי איברים מתוך הפטור. ולא אוציא את הבא בכולו לבן שחזרו בו ראשי איברים בין מתוך החלט בין מתוך הסגר ת"ל טמא הוא צרעת הוא הוא טמא ואין הבא בכולו לבן שחזרו בו ראשי איברים בין מתוך החלט בין מתוך ההסגר בין מתוך הפטור טמא אלא טהור:

פרק ו או כי ישוב הבשר החי ונהפך ללבן הרי זה בא ללמד על ראשי איברים שנתגלו וחזרו ונתכסו שיהו טהורים יכול פעם אחת. [ח]ומניין אפילו מאה פעמים נתכסו טהור נתגלו טמא ת"ל וישוב. או כי ישוב: (ב) ונהפך ללבן אפילו למראה בוהק. שהייתי אומר הואיל והוא סימן טומאה בתחילה תהא סימן טומאה בסוף: ת"ל ונהפך ללבן למראה בוהק: (ג) וראהו הכהן והנה נהפך הנגע ללבן וטהר את הנגע. טהור הוא מה ת"ל שיכול אין לי אלא ראשי איברים שנתגלו וחזרו ונתכסו שיהו טהורים אלא אחר חזרת פריחת החלט מחיה בתחילה. מנין אחר חזרת פריחת החלט מחיה בסוף שבוע ראשון בסוף שבוע שני אחר הפטור אחר חזרת פריחת חלטה שער לבן בתחלה בסוף שבוע ראשון בסוף שבוע שני אחר הפטור אחר חזרת פריחה החלט פיסין בסוף שבוע ראשון בסוף שבוע שני אחר הפטור אחר חזרת פריחת הסגר. תלמוד לומר וראהו והנה נהפך טהור הוא לרבות כולם: (ד) יכול הבא בכולו לבן בתחילה יהא טהור ת"ל הוא. הוא טהור ואין הבא בכולו לבן בתחילה טהור אלא טמא: (ה) [א]שחין יכול מורד ת"ל ונרפא. אי ונרפא יכול עד שיעשה צלקת ת"ל שחין. הא כיצד נרפא ולא נרפא וכן הוא אומר למטה צרבת השחין הוא עד שתקרום בקליפת השום: (ו) [ב]אין לי אלא שחין שעלה מאליו מניין לקה בעץ ובאבן ובגפת ובמי שריפה ובכל שאינו בא מחמת האש הוא שחין ת"ל שחין שחין ריבה

אין

פירוש הראב"ד

בתחלה יכול כשם שזה מטמאו כך זה מטמאו לכך נאמר בשר מי יטמא לימתי יפה כמו שם שער לבן פי' כח טומאתו בזמן שמשים לה בתלט לומר לו כ' עקיפה ומה בזמן שמשם לה בתלט לימו מעכב לה בפריחה פיסום שלם בתליטו בשער לבן ופרח בכולו טהור ואעפ"י שבשער לבן עומד במקומו בזמן שלא משם לה בתלט וכו' ועוד נאמר בשר מי בשחזר טמא ואין שער לבן בשחזר טמא: מתמיה לי למה לימניין ועוד משום למיכל למיימר מקיש בשחזר בלבני לימני מוכיח שבתחלה לימו מעכב בפריחה בשחזר יפה טמא לכך נאמר בשר מי: מש שבתחלה לימו מטמא לה למתני שלא משום מקיש לשל בפריחה מעכבין שלימו ממעט מלכל מלה עיני שכתן כי שם בית בשתיים בלבד מפני שלימו נלמה לשל לבני מיכרים שרי הן נלמין: וכן לפי לומר שבשגע פושם לתוכן שלא לומרו ולפשו כולו כלפת שלא לגוף בשגע. ומשתים בגוף בשגע שיש בשל לבני מיכרים. דוק ותשכח פרק כ"ו ובפרק כ"ח בעין בשל בכולו לבן כלקתני. וכולן שחזרו בשם לבני מיכרי' שרי אלו כמות שהן ולטהרה קלי. פרשה בתקלתו טמא בכלו טהור: פי' בתקלת טמא משום פשיון בכולו טהור משום פורח: שמעינן מסכת לשל מיכרים לרויין לפשיון ומעכבין בפריחה שרי מעכבין בפריחתן: (ה) לין שבשר שחזר טמא גם זה שנולד קלמר כלומר שחזר לטיות בתקום בשר מי ולין לו מלה לפעת ולא בשר מי וכיון לליבו בשר מי ליבו טמא ולעפ"י שהוא מעכב בפריחה תחלה שלא היה בו תקום בשר מי ליבו טמא בלבעת טמא בלבו בשר מי: (ו) לין לי שלא לשני מיכרים שנתגלו שיהו טמאין פיהום שתחלה שבגלה שבגע ובלה בשם בשר מי שיהא טמא שלא שחזרו שלא בשני מיכרים שנתגלה שבגלה מתחלה בי שבתחלה שלא משים בתחלה בשר מי שיהא טמא שלא שחזרו בו בפריחת בשר מי ומטמאו שבך הוא בשני מיכרים: מניין לחר בריחת שלא משים בשוף שבוע ראשון בשוף שבוע שני ובשני שלא משים בשוף שבוע ראשון בשוף שבוע שני. לחר בריחת

אין לי אלא שחין של אחר הדיבר. שלפני הדיבר מנין. בגוי משנתנייר. עד שלא נתנייר מנין. בקטן משנולד. עד שלא נולד מנין. ת"ל שחין. שחין ריבה. [1]אין לי אלא שחין שיש לו להיכן שיפשה שחין שאין לו להיכן שיפשה מנין ת"ל כי יהיה בו אפילו בכולו. [2]אין לי אלא בזמן שמקצת שחין ומקצת בהרת מקצת בהרת וכולו שחין. כולו שחין וכולו בהרת מנין ת"ל כי יהיה בו. בו אפילו בכולו. בעורו אפילו בכולו: (ג) [3]ישאלו את רבי אליעזר מי שעלה לתוך ידו בהרת כסלע ומקומה צרבת השחין מהו אמר להם יפגיר. אמרו לו למה. לגדל שיער לבן אינה ראויה ולפיסיון אינה פוסה ולמחיה אינה מטמאה. אמר להם שמא תכנום ותפשה אמרו לו והרי מקומה כגרים אמר להם כך שמעתי יפגיר. אמר לו רבי יהודה בן בתירה אלמדנו אמר לו אם לקיים דברי חכמים הן. אמר לו שמא יוולד לו שחין אחר חוצה לו ויפשה לתולו אמר לו חכם אתה שקיימתה את דברי חכמים:

פרשה ד [4]והיה במקום השחין שאת. שיקדום השחין לשאת. ולא תקדום השאת לשחין. רבי אליעזר בן יעקב אומר קרוי הוא במקומו עד שלא בא לשם: (ב) כיצד היה בעור הבשר עד שלא נעשה שחין והיה רבי אליעזר בן יעקב מטמא וחכמים מטהרים: (ג) [5]שאת לבנה. מלמד שהיא מטמא חלקה. בהרת לבנה אדמדמת. מלמד שהיא מטמ' בפתוך. יכול השאת תטמא חלקה והבהרת תטמא בפתוך. ומנין ליתן את האמור בשאת בבהרת. ואת האמור בבהרת בשאת. ת"ל נגע צרעת: (ד) [6]מראה שפל אין לי אלא מראה שפל. ומניין לרבות את השוה ואת הגבוה. ת"ל ושפלה אינה מן העור. בשחין פרחה ולא בעור הבשר. יכול לא תפשה בעור הבשר אבל תפשה בעור המכוה תלמוד לומר ואם פושה אינו פושה לא בעור הבשר ולא בעור המכוה: (ה) ואם יראנה כוהה כוהה כאחת [8]והנה אין בה. ולא בחוט היוצא ממנה. יכול אפילו יש בו רוחב שתי שערות. ת"ל והנה אין בבהרת שער לבן: (ו) ואם פשה תפשה בעור מה ת"ל לפי שנאמר וראהו הכהן ביום השביעי. ואם פשה תפשה בעור שיכול אין לי אלא פיסיון מטמא אלא בשביעי בלבד. שמיני תשיעי עשירי מניין ת"ל תפשה. ואם פשה תפשה: (ז) [9]החליטו בשיער לבן. הלך שיער לבן וחזר שיער לבן. וכן בפיסיון בתחילה ובסוף שביע לאחר הפטור החליטו בפיסיון. הלך הפיסיון וחזר הפיסיון. וכן בשיער לבן בסוף שבוע ראשון ובסוף שבוע שני לאחר הפטור. לכך נאמר תפשה. ואם פשה תפשה: (ח) [10]טמא אותו. את הודאי הוא מטמא ואינו מטמא את הספק. כיצר שנים שהיו אצל כהן בזה בהרת כגרים ובזה כסלע בסוף שבוע בזה כסלע ובזה כסלע ואין ידוע באיזה מהן פשה בין באיש אחד בין בשני אנשים טהור. רבי עקיבה אומר באיש אחד טמא בשני אנשים טהור. אמרו לו והלא נאמר נגע הוא אם כן למה נאמר וטמא אותו. את הודאי הוא מטמא. ואינו מטמא את הספק: (ט) ואם תחתיה תעמוד הבהרת לא פשתה מקום שתחתיה הוא פושה. לא פושה לא בעור הבשר ולא בעור המכוה. [7]צרבת שיהא מקומה צרוב. ושיהא מקומה ניכר. [8]וטהרו. את הודאי מטהר. ואינו מטהר את הספק. כיצר שנים שבאו אצל כהן בזה בהרת כגרים ובזה כסלע בסוף שבוע בזה כסלע ועוד. בזה כסלע ועוד. שניהם טמאים. אע"פ שחזרו להיות כסלע וכסלע שניהם טמאי'. עד שיחזרו להיות כגרים לכך נאמר ושהרו. את הודאי הוא מטהר ואינו מטהר את הספק:

פרק ז ובשר כי יהיה בו בעורו שחין. או בשר כי יהיה בעורו מכות אש [9]מלמד שאין שחין ומכוה מצטרפים זה עם זה: (ב) לא שבאו ואין ידוע אם שחין הוא אם מכוה היא. אלא אפילו כחצי גרים שחין וכחצי גרים

פירוש הראב"ד

ובסרת שחין לו לסיכן יפסה טמאים ומקגיכו ומקלטו בטמיס ובסגר לבן ופוטרו בסאסר קיימני טסכס: לין לי אלא בזמן שמקלטו שחין ומקלטו בסרת שחין לו לסיכן יפסה בסאסר ולסיכן יפסה בסרת שחין. לי נמי מקלטו שחין וכלו בסרת פי' וכל לותו בסאסר בסרת שכלו יס לו לסיכן יפסה בסאסר. לי נמי מקלטו בסרת וכלו שחין שאעפ"י שכל גופו שחין ובסאסר לין לו לסיכן יפסה בסרת מיכל יס לס לסיכן תפסה לגל שכל לכל גופו שחין וכל גופו בסרת מניין ת"ל בו בעורו מ"מ: (ז) שאלו את כ' אליעזר שרי שעלתה לתוך כף ידו בסרת כסלע ומקומס לרבת בסאסר פי' ולין בו יותר מכסלע מסו לומר לסס יפגיר לומרו לו לומר ושלא לימס לחוים לא לגדל שער לבן ולא לפסיון שרי שאין ומקוס לימס פוסין לעור בשר ולא עור בשר פוסה לתוכן כדרכיין לקמן מתניס סיא פוסה ולימס פוסה לא לעור בשר ולא לעור בשר ומקוס נמי לימס מעשה כדרכי' לעיל בשאת ולא בשאת ולא לעור בשר שרציגו שאין לו להיכן יפסה מ"מ שרי סוא שלא לסעור לבן שילך יפגיר שאת יולך בו שער לבן לגל בכך ידו שאיגו מגדל שער לומר יפגיר אמ' לסס מקוס בסוף שבוע ותפסה לאסר שבוע. לומרו לו שאיגו כלבו אבל לס היס מקומה כגרים מס תלמר בו שאפי' מקוס בסוף שבוע ומחזר למקומה לאר שבוע לימס נדוסה כפסיון לפי שכשאתה מרגיים שרי סיא כמי שכלבה לס לגמרי ולס מזכה למקומה מכלס בתלבה. ולס כן למס נאמר זו לומר לסס כך שמעתי לף זו תקגר ולא לדע בו טעס: לומר לו ר' יסודס בן בתירא לגמר בו כלומר לכוך שלומר בו טעס לומר לו לס לקיים דברי חכמים הן לומר לו שמא יולד בו שחין לאר שלוך בתוך בשבוע ויפסה לתוכו: ומשתבאר לי דברי חכמים שלא לסקיש שחין לשאת לי' לגיעזר בן יעקב לומר קרוי הוא מקומו עד שלא בא לשס כלומר כיון שלומר במקום בשחין שלא ולא לומר בשחין שלא משמע לפיגו שולדס בשאת בעור תלבה ולא"כ גא עליו בשחין בתוכו מקום שרי הוא בשחין בקו"ח ולא בשאת שלא כי הוא בעור הבשר שלא נעשה בס שחין ושים בשחין שלא בעור הבשר ומרבה לי' לגיעזר בן

מסרת התלמוד

[1]נגעים פ"ע מ"ג בג"ם: [2]גי' רבינו הלל מקלטו שחין וכולו בהרת ומקלטו בשאת וכולו שחין שחין מניין פי' ת"ל דעשה בשאר בשר שחין ומקלטו שחין בהרת ומקלטו בשאר בשר שחין וכולו בשאת מקלטו בשאת וכולו בשאת מקלטו בשאת וכולו בשאת מקלטו בשאת

גרים מכוה אין מצטרפים: (ג) [ס]שׂ֣ות אש יכול מורדת ת"ל והיתה מחיית המכוה. יכול עד שתעשה צלקת ת"ל מכות אש הא כיצד חייתה ולא חייתה. וכן הוא אומר למטן צרבת המכוה היא עד שתקרום כקליפת השום: (ד) [ר]אין לו אלא בזמן שנכוה בעור מנין נכוה בנחלת או ברמץ או בסיד רותח בניפסים רותח וכל שהוא מחמת האש זו היא מכוה. ת"ל מכוה. מכוה ריבה. אין לי אלא מכוה שלאחר הדיבר שלפני הדיבר מנין. בנוי משנתגייר. עד שלא נתגייר מנין. בקטן. משנולד. עד שלא נולד מנין ת"ל מכוה. מכוה ריבה. אין לי אלא מכוה שיש לה לאיכן שתפשה. מכוה שאין לה להיכן שתפשה מנין [ר]ת"ל כי יהיה בו. אפילו בכולו. אין לי אלא בזמן שמקצתה מכוה ומקצתה בהרת. מקצתה מכוה וכולה בהרת. מקצתה בהרת וכולה מכוה. כולה מכוה וכולה בהרת. מנין ת"ל בעורו. בעורו ריבה: (ה) בהרת לבנה אדמדמת מלמד שהיא מטמאה בפתוך ומנין שתטמא חלקה ת"ל לבנה. מנין לרבות שאר המראות ת"ל או לבנה: (ו) ואם יראנה כולה כאחת. והנה אין בבהרת שיער לבן זהו שאמרו לרבות את החוט היוצא ממנו שיש בו רוחב שתי שערות: (ז) ושפלה איננה מן העור והיא כהה זהו שאמרו לרבות את השוה לגבוה: (ח) וראה הכהן ביום השביעי ואם פשה תפשה בעור. שיכול אין לי פיסין מטמא אלא בסוף שבוע מנין אף לאחר הפטור תלמוד לומר תפשה ואם פשה תפשה: (ט) החליטו בשער לבן הלך שיער לבן וחזר שיער לבן וכן פיסין בתחילה ובסוף שבוע לאחר הפטור החליטו בפסין הלך הפיסין וחזר. וכן בשיער לבן בסוף שבוע לאחר הפטור לכך נאמר תפשה. ואם פשה תפשה. מה תלמוד לומר צרעת צרעת צרעת שלש פעמים. צרעת כנרים. צרעת ליתן את האמור בשאת בבהרת. ואת האמור בבהרת בשאת. צרעת ליתן את האמור בשחין במכוה. ואת האמור במכוה בשחין מה ת"ל [ז]היא היא היא שלשה פעמים היא אינה מטמאה במחייה בתחילה ובסוף שבוע לאחר הפטור. היא פרט לשפשת לבוהק בסוף שבוע לאחר הפטור. היא אין לה מראה חמישית היא אין השחין והמכוה מצטרפים זה עם זה:

פרשה ה [י]איש להביא את שניתק נתק בתוך נתק דברי רבי עקיבא. איש ואשה אין לי אלא איש ואשה. מנין לרבות טומטום ואנדרוגינוס ת"ל או כי יהיה בו נגע בראש או בזקן [ט]מלמד שאין הראש והזקן מצטרפים זה עם זה: (ב) יכול לא יצטרפו זה עם זה. אבל יפסו מזה לזה ת"ל צרעת הראש או הזקן כשם שאין מצטרפים זה עם זה כך אין פוסין מזה לזה: (ג) [י]אין לי אלא בזמן שיש לו בראש ובזקן. יש לו בראש אבל לא בזקן. בזקן אבל לא בראש. לא בראש ולא בזקן. מנין ת"ל ואיש או אשה

פירוש הראב"ד

שמין לס מכוה לגלע לפי כמלי גרים שמין וכמלי גרים מכוה לין מעטרפין פי לל תימל דסל לו דמלק לסכי סול דלמת שמס בל עליו ולל ידע לס סים שמין לו מכוה כגון מכוה במים ממין ולל ידע לס בשמי סלול לו בחמי טעכיס לסכי למת למעוטי דלימו טעמ עד שידע לי בשמין ודלי לו בחמוה ודלים. גלע למעוטי לפי' כמלי גרים וכו': (ע) מס ת"ל לרעת לרבות ג' פעמים בחמוה כתיב סדל כדכתיב בשמין לרעת כגרים בגין לב סול מלרעת דכתיב גבי מים כדלמרינן בכלסו נגעים: לרעת ליתן לת סלמור בל זס בזס בחמלה. ולת סלמור בחמוה בשמין: כלמרו בשמין ודכתי בחמוה בחמוה ובמלה ונמלמרו בחמוה סיל סיל ודכתי' לסו כולסו וכתי' בס נמי וכתי לין בשכתי שער לבן דדכתי' לרבות סוע סיולל ממנה וכו לכב שמי שעטות שטול מכלל סבשרת וזוקקת לשער לבן ולפשיון וכתי כן למדין זו מזו שמין ממכוה ומכוה ממין. כתי למדנו עתה למכוה שלת ובשרת מגזיכה סוע בלרעת לרעת ולס"כ בלמוד מלרעת סשליבי ליתן לת סלמור בשלת בשרת ולת סלמור בשרת בשלת כי סשלת למדנו מעטעלת מלקה בשמין לסייעו לבנה: ובשרת דמעטעלת בפוך: ובלמוד לומס זו מזו ולעס"י שמכוה לין לנו לכיכן בלמוד בשרת עשלת שכתי כתוב בס בשרת לבנה לסמדעתי לו לבנה כיון דשמין ומכוה ילפי מסדדי בלרעת לרעת שבשינן בשלל עכיילן ולפי לרעת דמכוה דמייתב מגמר לשמין למילף שלת מבשרת ובשרת עשלת ולסול לרעת דכשינן לעיל בשרשת שמין ליתן לת סלמור בשלת לבשרת ועשוה לרעת יתילף דכתי' גבי מכוה סול דדכשינן שכי וילפי' מסדדי כלמרן: סיל סיל ד' פעמים דכתיבי בחמוה טעות סול זה שלין מוסיס כי שם לומס כתיב בכתוביס לו בשלוה לו בשלת שכתוביס לה מנה ולימס לגלע שבשת בשמין ולרבע בחמוה תגלת למעוטי דלין מפיס מעטעלת בשמין ובחמוה לל בתגלה ולל בשוף שבוע ולל לגלת בפעור. תרי למעוטי לת שבשלת לבשל ולל בשוף שבוע ולל לגלת בפעור שבשלת לבשל בשמין ובחמוה סול עומל לפי' בכי לין בגע פוסה לתוכה: סיל לין לב מכלה תמיבי סוע לגלבע מכלות ופתוכות ומלוקות מכלל לגלבע מכלות בן בלומל לוסה לגלבע מכלות מעטלות שתוכות ומלוקות לבל למעט מלגלבע מכלות לין מעטל כלל לל בתוכה ולל בלקה. סיל בשמין ובחמוה לינן מעטרפין: קשיל לי ליכוף בה בפף' לן מלו בשב כי יסיס בעורו מכות לם ת"ל לפי קושיל דלי מלו בשב סייתי לומל לל בל לגלת למעוטי שבלו ולין ידוע לס שמין לו מכוה בלמרן לעיל:

פרשה ה ולים להביל לת שניתק נתק בתוך נתק ול"ו קל דרים: שלבה לשבש כי בנתק סול בשלת לגלת בשלת בל עליו ולל בשבת כל שער לשמו.

מסרת התלמוד

[ס]נגעים (שם) יכולמי בשמים ת"ר ס"ב: [ע]נגעים פ"ע מ"ל מולין (ס.) בשמים (ז.) ושם נרמי' ס"ל לגלת שכוה בשלת ובגחלת שבשלת לל לתי' מכדי', ס"ס: [ב]ילקוט נרמי ס"ל מכוה מכוה בשם ובקוף המשנה נרמי כי יהיה בעורו לתי' בכולו: [א]צ"ע סגי' ל' פעמים ועי' ילקוט ובק"ל כתב שהמדרש הד' ללקוף לדעתו יתר הוה שכתב למדנו לומו בחלבה ולפשר שבת למעט ב' דברים לענין לרוף לתמד שלין מיעוט מכוה מלטרף עם כוה שמין לו להיתך ועוד לכלי גרים מזה ס"ג שמין מלטרפין ומעני זה דקדק לגלת לפי' כס"ב שמין ום"ג מכוה לין מלטרפין ועי' כ"מ פ"ה מה' ט"ל ס"ו: קנגעים פ"י מ"ז ועי"ם בפי' הכמב"ם והכ"ם ובילקוט נרמי להניח לת שבשת כתב בתוך נתק בשלת ובק"ל וכו' מינן לכבוה קטן ובקטנה טומטום וכו': *בוסלת זו לכיכה תקון ע"ב הטום' שלפניהם ס"ו: שבשת פ"ם מה' ט"ל ה"ל ובשבועות שם: [ר]פ"י מ"ע ועיין פ"ל מ"ל בפי' לל בשלת ולל בזקן כי שם סיכו בגלת ולל בזקן לית הוה ולפשר לי"ב הבוסלת עי' כמ"ם פ"ם מה' ט"ל ה"ל ובשבועות שם: [ר]פ"י מ"ע ועיין פ"ל מ"ל בפי' לל בשלת ולל בזקן כי שם סיכו בגלת ולל בזקן לית הוה ולפשר לי"ב הבוסלת כן כי בשבועה פ' למדנו שלין מלטרפין ממלא לו ולפי גי' הילקוט שהבלנו כל הלה דבכי כ"ע ול"ב נכלה שזה המדרש שבשבועה ג' הוה כמו שכיס לתמים לתומו העניו עלמו וזה שבלנו פ"ל לגלת שים בשלת וזקן והייבו לומדים מזה שבי דברים פ' שלת יש בתך בשיעור בשלת לבדו לו בזקן לבדו שבועת ומחילה למדנו ג"ב שלת יש בשניהם כגרים בשבועת מסוס בתך שבשל הלוי קל בית שיהיה בשלת וגם בזקן ומין יש לו בשלת ולל בזקן לו להיתך פי' מינן לנו שלינו כן כמו שהיינו למדים לגלת שבחמר יש בשלת ולל בזקן לו בזקן ולל בשלת שהוה בשבועת מסוס בתך שבשל לינו לל בשלת ולל בזקן כלומר שלת שלת לינו לל בשלת בשיעור ולל בזקן בשיעור לגלת בלרוף שניהם מינן שלינו בשבועת פ"ל לו:

אשה כי יהיה בו נגע בראש או בזקן: (ד) [ד]מראה עמוק אין לי אלא מראה עמוק מנין לרבות את השוה לגבוה ת"ל והנה אין מראה עמוק מן העור ואם כן למה נאמר מראהו עמוק. יכול אם נתקו אדם והא טמא ת"ל מראהו עמוק. מה מראהו עמוק בידי שמים. אף אין לי אלא בידי שמים: (ה) [ה]ובו. להביא את שבתוכו ושוכב חוצה לו פרט לשהוצה לו ושוכב בתוכו. ושיער. מיעוט שיער שתי שערו': צהוב לא ירוק לא אדום ולא שחור. אוציא את כולו ולא אוציא את שיער לבן. ודין הוא ומה אם שיער צהוב שאינו סימן טומאה בנגע. הרי הוא סימן טומאה בנתק. שיער לבן שהוא סימן טומאה בנגע. אינו דין שיהא סימן טומאה בנתק. ת"ל צהוב· צהוב ולא לבן. ולמה הוא דומה לתבנית הזהב: (ו) [ד]דק לקוי קצר דברי ר' עקיבא. רבי יוחנן בן נורי אמר אפילו ארוך. אמר רבי יוחנן בן נורי ומה הלשון הוא אומר דק מקל זה דק קנה זה דק לקוי קצר. או דק לקוי ארוך. אמר לו רבי עקיבא עד שאנו למידים מן הקנה נלמד מן השיער. דק שערו של פלוני דק לקוי קצר לא דק לקוי ארוך: (ז) [ו]יכול יהיה מוסף על ארבע מראות שבעור הבשר. ת"ל ונטא אותו הכהן נתק הוא: (ח) יכול אינו מוסף על ארבע מראות שבעור הבשר אבל יטמא מקום הבהרת ת"ל נתק הוא. הוא אינו מטמא מקום הבהרת: (ט) יכול לא יטמא מקום הבהרת אבל תהא הבהרת מטמאה בראש ובזקן תלמוד לומר נתק הוא צרעת הראש או הזקן הוא. אין לראש ולזקן טומאתה אלא מטומאת נתקים בלבד:

פרק ח וכי יראה הכהן את נגע הנתק. [ז]אמר רבי שמעון מה תלמוד לומר נגע נתק הקיש נגע לנתק מה נגע שיעור לבן שבו אינו מטמא אלא הפוך. אף הנתק שיער צהוב שבו לא יטמא אלא הפוך. שיער צהוב דק: (ב) קל וחומר. ומה אם שיער לבן שאין שיער אחר מצילו מידו אינו מטמא אלא הפוך שער צהוב דק שיש שער אחר מצילו אינו דין שלא יטמא אלא הפוך. לא אם אמרת בשיער לבן שלא יפה כוחו במקומו ליטמא בכל מראה תאמר בשיער צהוב דק שיפה כוחו במקומו ליטמא בכל מראה הואיל ויפה כוחו במקומו ליטמא בכל מראה יטמא הפוך ושלא הפוך. ת"ל נגע נתק. הקיש נגע לנתק מה הנגע שיער לבן שבו אינו מטמא אלא הפוך אף הנתק שיער צהוב שבו לא יטמא אלא הפוך: (ג) רבי יהודה אומר כל מקום שצריך לומר הפך אמר הפך. אבל הנתק שנאמר בו ושיער צהוב מטמא הפוך ושלא הפוך: (ד) אם כן למה נאמר נגע נתק היקיש נגע לנתק מה נגע אינו פחות מבגרים אף נתק מבגרים. וכשהוא אומר למטן נגע נתק הקיש נתק לנגע מה נתק שאין הפיסיון לתוכו אף הנגע שאין הפיסיון לתוכו: (ה) ושיער מיעוט שיער שתי שערות. [ח]שחור אין לי אלא שחור ומנין לרבות את הירוק ואת האדום. תלמוד

פירוש הראב"ד

פרק ח לומר כ' שמעון מה ת"ל וכי יהיה בכהן לת כנגע נתק וכי תיזה נגע בנתק וכלל תעש"י שלין בו טוס נגע תלת נתק בלבד טעת טוח תלת הקיש נגע לנתק מה נגע שטור מגלחו. ומה מגלח בו וכלל לין בו טיטור תלת נתק בלבד טעת קטיני ומטייר בס טיטס על טער כוסס שתי טערות כדי טיכיל בטטיטו ופטיון נתק לינו פטות ממקום שתי טערות טכרי טערס לטת בכל מקום לטו כלום ניס לת לטיור טער ולת לתגלחת טער. ופטיון נתק מטום מטמא כלתיטו בטטו טעמ כלתיטת נגעים דטמא פטיונות לין לסס טיטור כלל לתפילו בטטו טעמ כלתיטת בטכטת נתק בפכטת נתקים אלו בס ליני נתקים ולא טייכנו מסס כרי בס מפוכטי' בתקומן: ועכטו דכיס כ' עקיבת מתיס לו טסת וכו' טלא נתק נתק בתוך נתק טטוח טעמ ומגביהו בס לטוי לסטגיהו ולתעש"י ניס טיטס על טער מקפת לת נתק בטניטי טכרי בס בעיגול לת תסת קבוד טסתת לוטס טיטס קינן טסטער המטוהר בלתלע נתק גס טוח ניתק מלתלע קינן טולי טוח ומגביהו טכיון טסטער המטוהר נתק טוח ניתק מלתלע קינן טולי טוח ויבגיה ולא טיכר תן טמיטון עדיין טעמ תן בטניטי ולא יטכר תן בטניטי עדיין טעמ תן בטניטי ולינן מעטכיו זה מזה תלת ת"כ נפלטו זה לתוך זה כדלתיתת לקמן ובטס מפוכטי' בס: (ה) דק לקוי קלר דברי כ' עקיבת טלא ניס טיס לחוך בטלא טעטות לתלו טינן קינן טוטלא בנתק עד טיטת נקטף בטער בכלקט. ולא טיס עטס בטלא טעטות בלתלו לין זו קינן טוטלא בנתק עד טיטת דק וקלר וזהו לקוטו כ' יוחנן בן נורי לומר לפי לחוך כיון טהוא דק זהו לקוטו. ועטמת דל' יוחנן בן נורי לומר לפי לחוך מולת טיס בו טער ולת כתיב דק ת"מ לפי לחוך ולת"ג דלכ"ע דק בעינן לפי' טכי מולת כתיב ניס כי לחוך דק ת"מ לפי לחוך: (ז) יכול יסת מוסף על לחכיב מלחות בגעים טבעור טבטר פי' יכול יסת בגע זה טלמוד בלתם וזקן מוסף על ענין לחכיב מלחות טבעור טבטר בלתלע וזקן מענין בגעים טל מעלה הוא ת"ל ונטמא לוחו טכהן נתק הוא. טכי טיכם מסו טבגע טהוא נתק. ולטהן נתק לינו לתלת נטיכת טטטר בלתם טניכת ממקומו: הא למדנו טלתע"י לתין בלתם וזקן הוא בגע לתלר לתלת נטיכת טטטר טהוא טמא. יכול לת יסת מוסף וכו' לתל יטמא מקום טבטרת בלומר טהוא טמא בלתם וזקן בטניכת בלומר טהוא טמא בלתם וזקן. יכול לת יסת מוסף וכו' לתל יטמא מקום טבטר

תלמוד לומר שיער. אם כן למה נאמר שחור. השחור מציל והאדום והצהוב
אינו מציל: (ו) איהו צהוב שאינו מציל הרי שקדם את הנתק טמא דברי רבי
יהודה אלא שהיה בו שתי שערות אחת צהובה ואחת שחורה. ואחת צהובה
ואחת לבנה הייתי אומר הואיל ואינו מצטרפים לטומאה יצטרפו לטהרה.
תלמוד לומר שחור השחור מציל והצהוב אינו מציל. רבי אליעזר בן יעקב
אומר שיער צהוב שקדם את הנתק לא טמא ולא מציל. רבי שמעון אומר
כל שאינו כימן טומאה בנתק הרי כימן טהרה בנתק: (ז) אין בו עד שיהא
מבוצר. בו ביכן אמרו שני נתקים זה בצד זה ושיטה של שיער מפסקת
ביניהם נפרץ ממקום אחד טמא משני מקומות טהור. כמה תהא פירצה מקום
שתי שערות. נפרץ ממקום אחד כגרים טמא מפני שלא כנס שיער שחור
לתוכו: (ח) שני נתקים זה לפנים מזה ושטה של שיער מפסקת ביניהם נפרץ
ממקום אחד טמא משני מקומות טהור. כמה תהא פירצה מקום שתי שערות
נפרץ ממקום אחד כגרים טהור מפני שכנס שיער שחור לתוכו: (ט) ושיער
שחור אין בו והסגיר. ואם יש בו פטור או אינו אומר אלא ושיער שחור אין
בו והסגיר ואם יש בו מטמא. [ב]כשהוא אומר ואם בעיניו עמד הנתק טהור
הוא הרי זה בא ללמד על שיער שחור שהוא כימן טהרה בנתק הא מה אני
מקיים ושיער שחור אין בו ואם יש בו פטור והסגיר הכהן את נגע הנתק
שבעת ימים תחלה:

פרק ט

(ב) [ב]יכול עור הבשר שהוא מטמא בארבע מראות יהא צריך יום.
נתקים שאין מטמאים בארבע מראות לא יהו צריכים יום תלמוד לומר ביום
ולא בלילה: (ג) והנה לא פשה הנתק ובו שיער צהוב. רבי יהודה אומר אינו
אומר לא הפך בו השיער צהוב אלא לא היה בו שיער צהוב. הא אם קדם
את הנתק טמא. רבי יוחנן בן נורי אומר אינו אומר לא היה בו שיער צהוב
דק אלא לא היה בו שיער צהוב ואפילו ארוך. ומראה הנתק אין עמוק מן
העור. לא ממשו: (ד) [ה]התגלח בכל אדם. לפי שמצינו שתגלחת האחרונה בכהן
יכול אף זו בכהן ת"ל והתגלח בכל אדם: (ה) והתגלח בכל דבר לפי שמצינו
שתגלחת אחרונה בתער יכול אף זו בתער ת"ל והתגלח בכל דבר: (ו) והתגלח
אע"פ שהוא נזיר. לפי שנאמר תער לא יעבור על ראשו. יכול אע"פ שנגע ת"ל
והתגלח אע"פ נזיר: (ז) יכול כשם שתגלחת הנגע דוחה להתגלחת הנזיר
בזמן שהוא ודאי. כך תהא תגלחת הנזיר דוחה לתגלחת הנתק בזמן שהוא
ספק תלמוד לומר ואת הנתק לא יגלח וכי מה יש בו. ואם כן למה נאמר
ואת הנתק לא יגלח. אלא סמוך לנתק לא יגלח הא ביצר מגלח חוצה לו
ומניח שתי שערות סמוך לו. כדי שיהא ניכר אם פשה. [ו]ומניין לתולש
סימני טומאה מתוך נגעו עובר בלא תעשה תלמוד לומר ואת הנתק לא יגלח:
(ח) [ז]יכבס בגדיו מלטמא משכב ומושב ומלטמא בביאה וטהר מן הפריעה
ומן

פרק ט

בשביעי יכול בין ביום ובין בלילה תלמוד לומר ביום ולא בלילה:
(ב) [ח]יכול עור הבשר שהוא מטמא בארבע מראות יהא צריך יום.
נתקים שאין מטמאים בארבע מראות לא יהו צריכים יום תלמוד לומר ביום
ולא בלילה: (ג) והנה לא פשה הנתק ובו שיער צהוב. רבי יהודה אומר אינו
אומר לא הפך בו השיער צהוב אלא לא היה בו שיער צהוב. הא אם קדם
את הנתק טמא. רבי יוחנן בן נורי אומר אינו אומר לא היה בו שיער צהוב
דק אלא לא היה בו שיער צהוב ואפילו ארוך. ומראה הנתק אין עמוק מן
העור. לא ממשו: (ד) [ט]התגלח בכל אדם. לפי שמצינו שתגלחת האחרונה בכהן
יכול אף זו בכהן ת"ל והתגלח בכל אדם: (ה) והתגלח בכל דבר לפי שמצינו
שתגלחת אחרונה בתער יכול אף זו בתער ת"ל והתגלח בכל דבר: (ו) והתגלח
אע"פ שהוא נזיר. לפי שנאמר תער לא יעבור על ראשו. יכול אע"פ שנגע ת"ל
והתגלח אע"פ נזיר: (ז) יכול כשם שתגלחת הנגע דוחה להתגלחת הנזיר
בזמן שהוא ודאי. כך תהא תגלחת הנזיר דוחה לתגלחת הנתק בזמן שהוא
ספק תלמוד לומר ואת הנתק לא יגלח וכי מה יש בו. ואם כן למה נאמר
ואת הנתק לא יגלח. אלא סמוך לנתק לא יגלח הא ביצר מגלח חוצה לו
ומניח שתי שערות סמוך לו. כדי שיהא ניכר אם פשה. [י]ומניין לתולש
סימני טומאה מתוך נגעו עובר בלא תעשה תלמוד לומר ואת הנתק לא יגלח:
(ח) [יא]יכבס בגדיו מלטמא משכב ומושב ומלטמא בביאה וטהר מן הפריעה
ומן

פירוש הראב"ד

לגלח לכ' יכול דאמר טעמא סיכי מסכחת לה לסוג סחוח טסול דלעטיכך
למעוטי דליכו מגיל לגלח סכיו בו סחי סעכות לחת לסוגם ולחת סחוח סחוכ לו
לבגם סייחי לומכ כיון דליכו כימן טומאם בנתק יסל כימן טכסם סחם טולד
בו עוד סעכ לסוג לין לו מגילין מידו: (ז) לין בו עד סיסל מבולב בו ממולם
וקל דכיס ליס מבכחיב חסלם לין בו. סחחת כלחוב בחין בו ולל חתת בים בו
כמו סחחת בו בחלוב בגעים בחעכ לבן ובחעכ חסך לבן ועמל לותו כלכן ולח"כ
דבר בחחין בם חעכ לבן ובסגיר. ם"ח בחלעפ"י בים בו חעכ חחוב לם לימו
מבולב בו לימו מגיל לחבל לבחעכ לסוג ודלי לל בעיגן מבולב בלכי פחת בו
חחלם בחים בו חעכ לסוג ובחעכ חחוב לכומח בו לל בעיגן נמי מבולב בלכי
פחת בו כחים בו ולבו לחמר חחלם ולל למת בו חעכ חחוב ובסגיכו כמו
בלחמר בחבולב ובחעכ חחוב לין בו ובסגיב חייגן לומכים כמו כן בעיגן מבולב
ובחחת בפחת בחים בו לל בעיגן מבולב חלל לפילו מן כלל מגיל ובלבד
בילל בחוך כחתך: מכחן לחמרו בכי נתקים זה בלל זה כגון זה [חסך כיליוך
בכ"י] ובחיטס בל חעכ חחוב מפסקת ביניהס. יכפלנו זה חל חוך זה ממקום לחל
טמח בחעליין לין בו חעכ חחוב מבולב ולל עוד חלל לסול בכי נמי פחיון מבכי מקומות
כגון כלוכס [חסך כליוך בכ"י] טכול בכי נתקים זה בלל חעכ חחוב לין בו חחי כחלבות. וכיון
בלחמר בים בחלבות מקום חחי חעכות בכי כן כנתק לחל וכחחוב מבולב בו.
לם יכלך ממקום לחל כגרים טמח מומבע מפני חלל כנס חעכ חחוב לחוכו
בוי פחיון: וכל מכחם בלילים לכילם בים בו חלל ליילי דבעי למתנל בחחי נתקים
זה לפנים מזה לחם חלם יכלך ממקום לחל כגרים טחיני ממקום לחל כגרים טסול מכוס בכי
בלל לינלך ממקום לחל כגרים מפני מקומות בכיעור מחי חעכות בכל בלל ובלל טסול
מבני חכן כנתק לחל. וכבי כל חעכ חמקיף לת כנתק חפנימי מבולב בנתק
וטסול. ולם יכלך ממקום לחל כגרים טסול מפני חכנס חעכ חחוב לחוכו
בי' כיון לינלך בוס ליס מבולב בנתק וטסול: ולימי יודע מפי זה טעם לחוכו
בלל לחת בל חחי חעכות לין מחכלכן ומחים מחכלכות. וכחפכלנו לחת
כגרים מלילם טעם בוס מחכלכן: וכלל לי דחחי בלבות גופייהו דלחמרינן
חחוב טסול לל בחחבוב חחי כחחקים לחל לגמרי ובילם חחעכ חחקחת לת
חפנימי חעכ חחוב מדין חחוב חחבולב כי לותם חחיטס כחמילם בים בלבות
ביניהם ולל כחעכ חחוב חחבולב חלל חחיטס לינם כי לם מפני לותו וכבי
חחין חחי חעכות זה בלל בלל בל בלבם חחילם מקום חחי חעכות נתק בוס וכבי
חחחקים חעכ חחוב חחבולב חלל חחיטס לינם כי לם מפני לותו וכבי
(קלב:): [ל]עי' לעיל פרשה ג' ה"ו.

מסרת התלמוד

[ו]שם מ"ו ועי' בר"ם מ"ג ובתי"ט: [ז]נגעים פ"י מ"ז ועי' לעיל פרשה ג': [ח]גי' הילקוט כתחוה לומר למעט שער שחוב לומר בו ובנתק הנתק טחור הוא למד וכו': [ט]עי' לעיל פרשה ה' מ"ז שלמד מנתק

זמן הפרימה ומן התגלחת ומן הציפרים. וכבם בגדיו ושבל. יכול הרי הוא מטולק ת"ל ואם פשה יפשה טמא: (ט) [ב]אחרי טהרתו אין לי אלא לאחר הפטור. ומנין אף בסוף שבוע ראשון ובסוף שבוע שני תלמוד לומר יפשה. ואם פשה תפשה: (י) [ג]החליטו בשיער צהוב והלך שיער צהוב וחזר. וכן בפיסין בתחילה בסוף שבוע ראשון בסוף שבוע שני לאחר הפטור אחר החליטו הרי הוא כמות שהיה לכך נאמר יפשה. ואם פשה יפשה. החליטו בפשיון הלך הפסין וחזר הפסין וכן שיער צהוב בסוף שבוע ראשון בסוף שבוע ב' ואחר הפטור הרי הוא כמו שהיה ת"ל פשה ואם פשה יפשה: (יא) [ד]ומנין לשיער צהוב החוזר לאחר הפטור טמא. ת"ל ולא יבקר הכהן לשיער צהוב טמא הוא: (יב) ומנין לשיער צהוב שישמא שלא בפיסין. ומנין לפיסין שישמא שלא בשיער צהוב. תלמוד לומר לא יבקר לשיער הצהוב טמא הוא: (יג) ומנין אין מסגירים את המוסגר ואין מחליטי' את המוחלט ואין מסגירים את המוחלט ואין מחליטים את המוסגר בנתקים. ת"ל לא יבקר הכהן לשיער הצהוב טמא: (יד) [ה]ואם בעיניו. אין לי אלא בעיני עצמו בעיני בנו בעיני תלמידו מנין תלמוד לומר ואם בעיניו עמד הנתק. ושיער מיעוט שער שתי שערות. שחור אין לי אלא שחור. מנין לרבות את הירוק ואת האדום תלמוד לומר ושיער שחור צמח בו [א]ע"פ שאינו מבוצר בו. אין לי אלא הצומח בתחילה והמשוער בסוף. ומנין למשוער בתחלה וצומח בסוף ת"ל שיער שיער ריבה: (טו) [ז]רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון כל נתק ששהור שעה אחת אין לו טומאה לעולם: (טו) נרפא הנתק. [ח]הילל אומר לא שנתק נתק בתוך נתק רבי עקיבא אומר לא שיהרתי אלא הרפוי. [ט]טהור הוא. יכול יפטור וילך לו. תלמוד לומר ושהרו הכהן. אי

ושהרו

פירוש הראב"ד

מוחלט לא היה מגלח אלא מפסק מוקף מגלח מגלח תגלחת הפסגר אחד אינו דומה ליקור נזיר: מ"מ נזקק הפסק לי היכי אינטריך קרא למעוטי פפקף: ומנין לתולם קיימי טומאה מתוך גנעו שעובר אלא העשה ת"ל ושה כהנתק לא יגלח פי' כל מה שכתוב: ולי קשיא לך למה לי מהאי קרא תיפוק לי מהשתא בנגע הלבעת ודכתי' היא בפסיי לתולם קיימי טומאה מתוך גנעו: ולהכא למימר מדכתיב התם בגגע הלבעת ומפקיט הא למעיקן דלאו בגע הלבעת הוא ניכוי כלל אלא כתקי השתא בגגע הלבעת מטום הכי לא חייתי מהסוף קרא: (יא) ומנין לשער שחור שחזר שהוא כמקום הפקף לטומאה: (יד) ואם בעיניו עמד הנתק ושער שחור למעה גו. אלי בעיניו על מיעוטו קאמר ולא על מלאתו שהכי אין כאן מלאה בגע כלל. אין לי אלא בעיני עלמו בעיני בנו ותלמידו מנין ת"ל ואם בעיניו מ"מ: אלי קרא לסוף שהוא לאחון קלי. לאחר לעיל ואם עמד בעיניו מגלח ומגליו שהוא שכי וקאמר הכא בשהוא עמד בעיניו לאחרין לעיל שהוא מגלח ומגליו דוקא אלא למה גו שער שחור לגל אם למה גו שער שחור כבר נתרפא. ואין זקוק לא לתגלחת ולא לכבוד והוא הדין אלא אם אמר בסוף שהוא ולמה גו שער שחור שהוא עמד והוא הדין למהוהר מגולח ומלא מגולח ומהוהר מגליל מיד בלהוב ומיד הפסיון מכוהם ומפוזר ומגולח ומלא מגולח וכו' מהוהר מגליל מיד בלהוב ומיד הפסיון מכוהם ומפוזר ומגולח וכולהו לילתכו בקלי: ומאי דלכתיב בכל אלין בעיני עלמו בעיני בנו וכו' מילתא לגב מוכחים לשמעינן קרא דהיכא דלא למה גו שהר וכהכי מקופף בפסיוהו בסוף שהוא ולאחו בנו ותלמידו עמו מתלה ומה לומר: אלא פשה אלא שעמד בעיניו יכול ילא יהום לבפקו להעמידו בפקף מוטלה בתחלה ולמה ת"ל שער לבוא בתחלה ומהוהר בסוף ומנין למהוהר בסוף בפסיוהו בסוף ת"ל שער לבוא פי' למדנו מן המקלוה שהוהר מגליל מיד בלהוב ומנין למהוהר בסוף שהוא בעיני עלמו בעיני

ושהרו הכהן [ח]יכול אם אמר כהן על טמא טהור יהא טהור תלמוד לומר טהור
ושהרו הכהן על הדבר הזה עלה הילל מבבל:

פרק י בוהק טהור מלמד שבוהק טהור. [ט]יכול לא ישמא משום אום. אבל
ישמא משום פיסיון. תלמוד לומר הפורח טהור. יכול ישהר את
הבהרת שיצת ממנו. תלמוד לומר הוא. יכול לא ישהר את הבהרת שיצת
ממנו אבל ישהר את הבהרת שנסמך לה. תלמוד לומר בוהק הוא טהור
הוא. הוא טהור ואין הבהרת שיצת ממנו ושנסמך לה טהורה אלא טמאה:
(ב) [א]מנין אתה אומר היה בו נתק כגרים ונתק כל ראשו טהור. תלמוד לומר
ואיש כי ימרט ראשו קרח הוא. יכול יהא הזקן מעכבו ודין הוא ומה אם עור
הפנים ועור הבשר שיש דבר אחר מפסיק ביניהם מעכבים ביניהם זה את זה.
הראש והזקן שאין דבר אחר מפסיק ביניהם אינו דין שיעכבו זה את זה.
תלמוד לומר ראשו. ראשו טהור ואין הזקן מעכבו: (ג) או אינו אלא ניתק
את ראשו טהור. ניתק זקנו לא יהא טהור. תלמוד לומר ואיש להביא את
הזקן: (ד) או אינו אומר איש אלא להוציא את האשה ואת הקטן. תלמוד
לומר הצרוע בין איש בין אשה בין קטן. (ה) אם כן למה נאמר איש להביא
את הזקן אם כן למה נאמר ראשו. ראשו טהור. ואין הזקן מעכבו דברי רבי
יהודה. רבי שמעון אומר ודין הוא ומה אם עור הפנים ועור הבשר שיש דבר
אחר מפסיק ביניהם מעכבים זה את זה. הראש והזקן שאין דבר מפסיק
ביניהם אינו דין שיעכבו זה את זה. דבר אחר מצינו בכל הראוי ליטמא
בנגע הבהרת מעכב את פריחת הבהרת. אף כל שהוא ראוי ליטמא בנגע
הנתק יעכב את פריחת הנתק. תלמוד לומר ראשו. ראשו טהור ואין הזקן
מעכבו: (ו) [ב]יכול אפילו נמרט ראשו מחמת חולי יהא טמא תלמוד לומר קרחת
ונבחת

פירוש הראב"ד

גדול שהם הלך לותו שער כולו עדיין הוא טהור כי הנתק הלחשון מזר למקומו
וכיון שעשה שוב לא יטמא לגל כשניתק מחמעניתו הוא טמא מה טעם מפני
שהוא נתק לחה וניטו לותו שעשה. וכ"ם שם למה כל הנתק ונמעלה שער
שמלבוש נתק לחה בלותו מקום עלמו שהוא טמא מפני שהוא נתק לחה. כ'
עקיבא לומר לא טהרתו אלא בוהק פי' כ' עקיבא לא לפוסיף ולא לחלוק
אלא לעשות הטעם לדברי הכל מה טעם נתק בתוך נתק טמא כי הטהרה לחה
הנתק הנתק טהור לא טהרתו אלא בוהק וזה שהשער הולידו וניתק מהוכו לא
היה לפוי אלא נתק לחה הוא: י"ל כי כ' עקיבא כמו כן בא לו לחולוק מן
הכלל שלמד כ' שמעון כי יש נתק שהשער שעשה לחה ויחזור ויטמא ושם שם
לותה שהיכלו למעלה שהשלישו בשיעני טומאה והלכו לשם ולה"ל
חזרו שהוא טמא ושני הדרכים נכוחים: ואל תתמה היאך בא הלל וכ'
עקיבא לחולוק מדברי כ' שמעון והלל הוא היה תלמידו של הלל דכולם
מילתא כ' שמעון קלתר לה ומשי דשמיע ליה בגמרא קלתר. ולישו
דקא מסדר הגמרא קלתר לכולם מילתא ולתר דשלל וכ' עקיבא קא משקי
מהאי כללא דלתמרן: שהוא הוא יכול יפטר וילך לו כלומר שלא יתתין לשהרה
שכהן ת"ל וטהרו שכהן עד שישהרנו שכהן לו וטהרו וכו': ועל שדבר הזה עלה
הלל מגבל: י"ל דעל עדרם כל הפסוק הזה קלתר כי הוא מסופק על מי שניתק
נתק בתוך נתק לחה כלומר ומסתפק שם יהיה טמא שם לא לזו ועלה מגבל לחלץ
שהלל עלמוד מפי שמעיה ואבטליון: וים מפרשים לבני שהלל נסתפק שדבר
ושלחו לבבל שמגיל הלל ועלה ולמד הלל שלא נתמנה בשיל עד שליבא. י"ל
בניהן להיות בשתא ועלמה שלבא מבני בתירא וכו' כדלתיא בפסחים [קו.]:
שהלמנו דיבי נתקים בעזרא לוב שוכן שתקים: הלל שלבי תמא מפני מה
לתלה תוכא שהוא מגלא בקוף שהוא לחשון ולא שתק לא יגלא. והלל תגלתא
זו לא היתה הלל לבביר פשיון שם יפשא וכיון שהפשיון מטמא כמו בקוף
לחשון למה מגלא בתחלת שהנזו הלל מי שנזר על הנתקים הוא יודע לת נזרתם
ולשם שהין טבע הפשיון מלוי לנתקים הלל לשתר שהוא ולפיכך גזר עליו בקוף
שהוא ולא בתחלתו: עוד נלשם לי בתחלת שנתק כי היא לעניין לפוסף וכיון
לפניהם שם תתרפא בפשניר שבי ובעל תחולה יודע מפשע שנתק שלא יועילו
בתחלה: ודוגמת זה כיוצא בגע שבגד שהוא לפניהם בליבת שבגע בכבוסו ולבינה
הלל בקוף שהוא ודבר לתר לפס: עוד לפרש דין הלומת שתחלתו שהוא מליל
מן המובלר בין שהיתו מהולה שלטמ"י שהוא מליל מן הלר כי מילי כגון שהנתק
מקיפו בשלם רומותיו כרומב שבי שעבות הלל שהוא כדבק לדופן בהביעי
בלי הקף כגון זה וכיולא בו בשהוא לינו מליל עד שיקפנו שנתק מכל לדדיו
כרומב שבי שעבות לבל שם יטמא בו שהוא מדופן לדופן כנגד הדופן שתחלתני
כגון זה לינו מליל שתין זה לומת בו הלל ממעטו מן הלר הוא וכן לתה לומר
בשער הלבן שהשער בשער ובשער לרוב שבנתקים שתינה קיטן טומאה עד שיקפיטו
בגע בשלם רומותיו בדומם ובשער מקום שבי שעבות וכל שער שתהוב בגגעים
ובנתקים בין בלבן בין בשהוב לריך שיכא בו כשיעור כדי שיהו טופלות בזוג
או כדי לכוף לשהון לעקרן לו כדי לקרוץ בשפורן ושלוגתייהו בשנכא בדם
פרק בא קיטן שהפשון [נג:]:

פרק י נשק טהור מלמד שנתק טהור: כשר פיכשבי בשחלת בגעים כי

נבגע

מסרת התלמוד

[ח]שנאמר שם ועי' בפי' כאיזו בשם יש מפרשים שכונת לומר שעל זה הלל מבבל שבשלמו לבבל בשניהו מפני שנשתפק להם הדבר ולפי' זה שייכת מן היכולמי
עלה ושהל וקבל ההלכה: [ט]כאיזו הלל פי' כפי' כאיזו כלומר לא יטמא עיקר טומאה לבל יטמא לם בשם וכ"ש שכבר פירוש זה בי גם בד' מלחות הלא לין מטמאין משום לום עד שיולד בהם
לחד מ"ע וע"ב פי' יכול לא יטמא משום לום בשם היה בו בגע ומלחה בשק טהור לבל לם הבגע בלחד מד' מלחות ובשם בשהלה בשק יכול שיהיה טמא וגם בזה יש לפקפק הלא כבר מעטו
עוהבה עשהם המשפחה שלין הפיסיון מטמא כי לם בד' מלחות: [א]בגעים פ"י מ"ע בפי' הכ"ם: [ב]עי' בכ"מ פ"ם מהלי ע"ז שבכם כלן יכול יהא טהור וכ"ל השוה הגי' לכוהב לחם כלומר יכול
לין בכלל קלם שדיבו להעבר מעומלם נשקים הלא כשניהא מבלי קבה קודמת לבל לם נמלא בשמלא מולי טמא מעומלם נשקים ומחילל טהור מעומלם קבחם לו נבחם דהייבו טומלם עור
הבשר ם"ל בשקשם מה קבחם בי"ם יקבל קבם וטהור מעומלם נשק לף כל שהוא בי"ם וכ"ב בשמלא מולי טמא מעומלם עור הבשר וכ"ב לבי' יהא טמא פי' בעומלם
נשקים ולבי' יהא טהור פי' מעומלם קבחם דהייבו טומלם עור הבשר:

וגבחת. [ג]מה קרחת בידי שמים אף גבחת בידי שמים. אי מה קרחת שאינה ראויה לגדל שיער. אף גבחת שאינה ראויה לגדל שיער. מנין אבל נשם סך נשם תלמוד לומר קרחת קרחת ריבה. ואם מפאת פניו ימרט ראשו קרח הוא טהור הוא: (ג) פאת פניו אין לי אלא פאת פניו מנין לרבות הצדעין מיכן ומיכן. תלמוד לומר ואם מפאת פניו. איזהו קרחת ואיזהו גבחת מן הקדקוד שופע לאחריו זו היא קרחת מהקדקוד שופע לפניו זו היא גבחת: (ד) וכי יהיה בקרחתו או בגבחתו מלמד שאין קרחת וגבחת מצטרפים זו עם זו. יכול לא יצטרפו זה עם זה. אבל יפסו מזו לזו. תלמוד לומר בקרחתו או בגבחתו הא כשם שאין מצטרפים זה עם זה כך אין פוסות מזו לזו:

פרק יא נגע לבן אדמדם מלמד שהוא מטמא בפתוך. צרעת. מלמד שהוא מטמא במחיה. הלא דין הוא מה אם השחין והמכוה שהם מטמאים בשיעור לבן אין מטמאים במחיה. קרחת וגבחת שאינן מיטמות בשיעור לבן אינו דין שלא ישמאו במחיה. ת"ל צרעת. מלמד שהוא מטמא במחיה: (ב) פורחת מלמד שהיא מטמאה בפיסיון. היא אינה מטמאה בשיעור לבן. הלא דין הוא מה אם השחין והמכוה שאינן מיטמאים במחיה מיטמאין בשיעור לבן. קרחת וגבחת שהם מיטמאים במחיה. אינו דין שיטמאו בשיעור לבן. תלמוד לומר היא. היא אינה מטמאה בשיעור לבן: (ג) וראה אותה הכהן והנה שאת הנגע לבנה אדמדמת. למדנו לשאת שהיא מטמאה בפתוך. ומנין לרבות שאר המראות תלמוד לומר נגע לבן אדמדם׳ כמראה צרעת עור הבשר בשני שבועות: (ד) הלא דין הוא טימא כאן וטימא בעור הבשר מה עור הבשר בשני שבועות אף כאן בשני שבועות: (ה) או כלך לדרך זו טימא כאן וטימא בשחין ובמכוה. מה שחין ומכוה בשבוע אחד אף כאן בשבוע אחד: (ו) נראה למי דומה דנים דבר שהוא מיטמא במחיה. מדבר שהוא מטמא במחיה. ואל יוכיחו שחין ומכוה שאינן מיטמים במחיה. או כלך לדרך זו דנים דבר שהוא בשני סימנים. מדבר שהוא מטמא בשני סימנים. ואל יוכיח עור הבשר שהוא מטמא בשלשה סימנים. תלמוד לומר מראה צרעת עור בשר בשני שבועות. הרי עור הבשר כזו מה זו מטמאה בפתוך אף עור הבשר מטמא בפתוך. רבי אומר הרי היא כעור הבשר. מה עור הבשר מטמא חלקה שלא פתוכה אף זו תטמא חלקה שלא פתוכה. צרעת כגרים. הלא דין הוא טימא כאן וטימא בשחין ובמכוה. מה שחין ומכוה בגרים אף כאן בגרים: (ז) לא אם אמרת בשחין ומכוה שהן מיטמים בשיער לבן ואין מקום שיער לבן צריך כלום. תאמר בקרחת ובגבחת שהם מטמות במחיה. ומחיה צריכה בעדשה. עור הבשר יוכיח. שהוא מטמא במחיה ומטמא בגרים: (ח) לא אם אמרת בעור הבשר שהוא מטמא בשלשה סימנים תאמר בקרחת ובגבחת שאין מטמאות אלא בשנים. היאיל ואין מטמאות אלא בשנים לא יהיו בגרים תלמוד לומר צרעת בגרים:

פרק יב [ד]איש אין לי אלא איש מנין לרבות את האשה ואת הקטן ת"ל צרוע. בין איש בין אשה בין קטן. אם כן למה נאמר איש לעניין שלמטן האיש פורע ופורם. ואין האשה פורעת ופורמת: (ב) [ה]ישמאנו הכהן. מלמד שטומאתו בכהן. אין לי אלא זה בלבד. מנין לרבות שאר המנוגעים. תלמוד לומר טמא ישמאנו הכהן: (ג) או מה זו מיוחד שבראשו נגעו אף אני מרבה את הנתקים שבראשם נגעם. ומנין לרבות שאר המנוגעים תלמוד לומר טמא ישמאנו הכהן: (ד) יכול אף שאר הטמאים תהא טומאתם בכהן תלמוד לומר הוא. אוציא שאר הטמאים שאין טומאתם מגופם ולא אוציא הזב והזבה שטומאתם מגופם תלמוד לומר טמא הוא ישמאנו הכהן. זה טומאתו בכהן ואין שאר הטמאים טומאתם בכהן: (ה) [ו]והצרוע אע"פ כהן גדול לפי שנאמר ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרום. יכול אע"פ מנוגע מה אני מקיים בגדיו יהיו פרומים וראשו יהיה פרוע בכל אדם חוץ מכהן גדול תלמוד לומר אשר בו הנגע אע"פ כהן גדול: (ו) בגדיו יהיו פרומים. יהיו קרועים וראשו יהא פרוע לגדל פרע דברי רבי אליעזר. רבי עקיבא אומר נאמר הויה בראשו ונאמר הויה בבגדים מה הויה אמורה בבגדים דברים שהם חוץ מגופו אף הויה האמורה בראש דברים שהם חוץ מגופו: (ז) ועל שפם יעטה הופה ראשו כאבל. [ז]וטמא טמא יקרא. אומר פרוש. אין לי אלא זה בלבד מנין לרבות שאר המנוגעים תלמוד לומר טמא טמא יקרא: (ח) או מה זה מיוחד שבראשו נגעו. אף אני אביא את הנתקים שבראשו נגעו. ומנין לרבות שאר המנוגעים תלמוד לומר טמא טמא יקרא: ומנין

פירוש הראב"ד

נגע לבן אדמדם מפני שלחויס לגדל שער וכל מקום שיש שער בלתם סכי שיש במקום שער בלתם ולימו מטמא בנגע: ולמי קשיא לך מה לתן בנגעים פרק ו' שלתם וזקן שלא העלו שער ולגלוגין שלתם ושזקן בעור שבשר מלמע לתם ושקן לטמא שמיגו לגדל שער שבתם ביעי כלון בעור שבשר ומטמא בנגעים: לימה למימר שלמי לימה שלא העלה שער כלל ממי שבעלה שער ושקרם שכיון שתחלתו לא היה לחוי לכנגע ושדיין שיש לחוי לגדל שער שכי שיש בתחלתו ולימו מטמא בנגע: לי מה קרחת בידי שמים לף גבחת בידי שמים שכי שקרחת לשכח שלימה לגדל שער כלתמן ושיש קרחת שבתם בידי שמים שתם מטמאו בידי שלם קופו לגדל שער: לי מתי כיון דתמיכת קרחת לוכי ימטא ושלי כי ימטא לתשו דשמיין ליה לעיל למי שניתק לתשו נתק בגדים ולתם"ל ניתק כל לתשו דשוי פרח שכלו ושטוב ונתקים ולשי בידי שמים שם כדילפינן לעיל מ' זשלתם עמוק סילכך כיון דקרחת בידי שמים לף גבחת בידי שמים: ומנין לכל נגע ומטא שיש נגע ומטא שיש בתם ומטא שיש בתם ומטא שיש בתם ומטא בידי שלם ולתן קופו לגדל שער מנין שיש בתם ומטא בנגע ת"ל קרחת קרחת ריבה: כך שיש בגיבתת שתחוכה ומוקם לשלם יותר מן שלשיש כי שלי גבחת דשכה לבת מחת מולי שגוף מחת קרחת לו כיולה שה שיש בידי שמים וכמו שלמד גבחת מקרחת לעניין גדול שער כך נלמוד קרחת מגבחת לעניין בידי שמים: ולשכי קרחת לגידול שער ולשכי גבחת בידי שמים. ת"ל קרחת קרחת ריבה: זו שיש בגיבתת שיוכרת ושכוחם שלילו בגיבתת שלשוכה שיש לו לומר גבחת גבחת ריבה קרחת קרחת ריבה: ושגיבתת שכתוב בשפרים כך שיש. יכול שם נמצא לשלו מחוי שמי ת"ל קרחת וגבחת שם קרחת בידי שמים [שם גבחת בידי שמים לי שם קרחת שלינה לחוי לגדל שער] שם גבחת שלינה לחוי לגדל שער: וענין לכל נגע ומטא ת"ל קרחת קרחת ריבה: זו שיש בגיבתת שכתוב ולשי יכול ליכל שם כלל מלת שכתי מחת מולי בידי שמים שיש בגיבתת שם לשכ עליה שם שכל לעטוני ושכל נשיב ליה לניגוייה: ועוד

מסרת התלמוד

[ג] הק"ל וכ"ה בדפוס ויניציא שם קרחת בי"ם שם גבחת וכו' לי שם קרחת שלין לחוי לגדל שער וכו' לך בכוב שבפרים הגי' לשפך וכן גם גי' הכ"ם בפ"י מ"י וגי' הרע"ב שם וסילקוט ועי' בפי"ע: [ד] עכלין (ג.) כלייתות (ס:) סוטה (כג:) וב"ב בגמ' ולפ הקטן: [ה] עי' נגעים פ"ג מ"ל בפי' הרמב"ם והכ"ם לעיל פ"ל מ"ם ומ"ט ופ"ט מ"ז עכלין (ג.) שבועות (ו.): [ו] מועד קטן (טו.) ועי' לעיל פ' שמיני בתכילתא דמילואים מפכה מ': [ז] עי' מועד קטן (ס.) ופי' מדכתי זה שכיה לחוי לומר ושמא יקרא ושמא שמא ס"ק כל מי שמעתא יקרא שכוב שמא ועדיין שני לומר למעט בנוגע הדומה לזה הכתוב בפכוך בלומר שבלשכו נגעו בו דבר שיקרא שמא מנין לכל הנוגעים ת"ל ושמא וכיה לו לומר והשמא המיוחד בפכוך ולומר שמא משמע כלם ושלי שמעים דכים מדלמר לפון שומלם ולא לומר ולכוב מלמד לכל השמעים וטמעים קליש מכבה מויי"ן שלי ושמא כן כ"ל מהמשך המוכח עי' בק"ל:

(ט) ומנין לרבות שאר הטמאים תלמוד לומר וטמא טמא יקרא ארבה את הטמאים החמורים ולא ארבה הטמאים הקלים. טמא מת ובועל נידה. וכל הטמאים את האדם מנין תלמוד לומר טמא טמא יקרא: (י) [ח]ימי אשר הנגע בו יטמא. לא ימים שהיתה בו בהרת ונקצצה. יכול אפילו קצצה במתכווין תלמוד לומר כל ימי: מאימתי היא טהרתן. רבי אליעזר אומר כשיולד לו נגע אחר ויטהר ממנו וחכמים אומרים עד שתפרח בכולו: (יא) אמר ר' אלעזר לא נחלקו ר' אליעזר וחכמים על שקצצה וקצץ עמה בשר חי שאין לו טהרה עולמית ועל שקצצה ושייר ממנה כל שהוא אילו פרחה בכלו יהא טהור ועל מה נחלקו על שקצצה מובאות. ר' אליעזר אומר כשיולד לו נגע אחר יטהר ממנו וחכמים אומרים עד שתפרח בכולו: (יב) [ט]בדד ישב אין לי אלא זה בלבד מנין לרבות שאר המנוגעים תלמוד לומר בדד ישב: (יג) או מה זה מיוחד שבראשו נגעו אף אני אביא את הנתקים שבראשו נגעו. ומנין לרבות שאר המנוגעים תלמוד לומר בדד ישב. יכול יהיו שנים טמאים עמו תלמוד לומר הוא בדד ישב אין שני טמאים עמו: (יד) [י]מחוץ למחנה חוץ לשלש מחנות מושבו. מושבו טמא מיכן אמרו הטמא יושב תחת האילן והטהור עומד טמא. הטהור יושב תחת האילן והטמא עומד טהור. ואם ישב טמא. וכן באבן המנוגעת טהור ואם המיט הרי זה טמא. רבי יוסי הגלילי אומר מחוץ למחנה מושבו הבגד ליטמ על הבגדים שהם טעונים שילוח חוץ לשלש מחנות:

פרק יג (א) [יא]והבגד יכול השיריים והסיריקין והכלך וצמר גפן וצמר גמלים וצמר ארנבים ונוצה של עזים תלמוד לומר בבגד צמר או בבגד פשתים: (ב) אין לי אלא צמר ופשתים המיוחדים מנין לרבות את הכלאים ת"ל והבגד אין לי אלא אחד מן המינים הבא מקצתו. ומנין לאחד מן המינים הבא בכולו. כלאים שבא בכולו. כלאים שבא במקצתו מנין. תלמוד לומר והבגד. [יב]אין לי אלא בגד וארג בו שלש על שלש בגד ולא ארג בו שלש על שלש מנין ת"ל והבגד בבגד אין לי אלא בגד שיש לו לאיכן שיפשה. [יג]בגד שאין לו לאיכן שיפשה מנין תלמוד לומר והבגד דברי ר' אליעזר. א"ל רבי ישמעאל הרי את אומר לכתוב שתוק עד שאדרוש אמר לו רבי אליעזר ישמעאל דקל הרים אתה: (ג) [יד]יכול יהו מטמאים בין צבועים בין שאינן צבועים ת"ל בבגד צמר או בבגד פשתים מה פשתים כבריותו אף צמר כבריותו: (ד) אוציא

פירוש הראב"ד

לאחו במלבוש ויתפשה בכונע כשאר בני אדם אלא יהיה לאחו ומשמו מכוסה כאבל: (י) יכול אפילו קצצה מחכוין יהא טהור ת"ל כל ימי אף על גב דנקט לה קצת לעומתה אמאחת בעלמא הוא דמלחוקייתה טהור משנקצצה שכשהא אי נמי משמחלמו קיימי עומתה ומכוסה הוא דקנסינן ליה. וכי משרשם בכוכות פ' בסולי המוקדין [לד:] דכבגן קנסי ליה עפי כדי אלא יהיה בקליפתו דשחי קלילה לה משסירין ליה עד שתפרח בכולו דשם אי לאחת נמי הוי טהור משחי נגע: אמר ר' יהודה לא נחלקו על שקצצה וקצץ עמה בשר חי אלא זה שאין לו טהרה עולמית. ואפי' לר' אליעזר דאמר אחי עומתה קל לאחרין אי הוי שרשה בכולו נגע דילמא הוי ליה פסיון בשרשה בשר אי לקצץ בשחיה וכי שרשה בכולו נמי עומת לאחרין דילמא בשרשה לקצץ בשחיה לא שרשה. ועל שקצצה ושייר ממנה כל שהו אלילו שרשה בכולו טהור ואפי' לר' אליעזר דאיקל שרשה מודה דששרשה תליא מילתא דשה לאחיה לשהוה נגע בעין ואם שרשה בכולו אם לא אי לאחת נמי אחרין לאחיה לנגע וידע שיעור קעת לאזי נמי אי אזיל ליה שהוה כל שהו אם לא ואפי' לא אחרין אחי עומתה דילמא אי הוי נגעים קיימי עומתה לעולם הוא דיש שעה לבן או משים: וקיימא לן השיכה לאחיה ליש נגעים קיימי עומתה לעולם הוא עומת עד שילבו לוחשה השיעורין או עד שחתעבה שרשה ומכגרים ואפי' נגע שהוא יותר מכגרים כי אזיל ליה שהוה משהו דשייר מיניה לחני ליש כגרים לבל אם שרשה בכולו ואפי' לר' אליעזר דאיקל שרשה מודה דששרשה תליא מילתא דשה לאחיה לשהוה נגע בעין ואם שרשה בכולו אם לא אי לאחת נמי אחרין דילמא בשרשה לקצץ בשחיה לא שרשה. ועל שקצצה ושייר ממנה כל שהו אלילו שרשה בכולו עומת

את הצבוע בידי אדם ולא אוציא את הצבוע בידי שמים. תלמוד לומר לפשתים ולצמר מה פשתים לבנה אף צמר לבנה: (ה) או בשתי או בערב יכול שתי וערב של נפה ושל כברה יהו טמאין ת"ל בבגד צמר או בבגד פשתים. אוציא שתי וערב של נפה וכברה ולא אוציא את של שער ודין הוא מה הצמר שלא הוכשר לקבל שריפה על ידי טומאה במקום אחר הרי שתי וערב שלו טמא: (ו) שער שהוכשר לקבל שריפה על ידי טומאה אינו דין שיהא שתי וערב שלו טמא תלמוד לומר לפשתים ולצמר ולא של שיער: (ז) יכול יהו מיטמים מיד תלמוד לומר בגד. מה בגד משתינמר מלאכתו אף כולם משתינמר מלאכתם. איזהו נמר מלאכתם השתי משישלק והערב מיד והאונים של פשתן משיתלבנו דברי רבי יהודה. יכול יהו מטמים בכל שהו תלמוד לומר בגד מה בגד משיארג בו שלש על שלש שתי וערב. אף כולו משיארג בו שלש על שלש שתי וערב. אפילו כולה שתי. ואפילו כולה ערב. היתה פסיקות אינה מטמאה בנגעים רבי יהודה אומר אפילו פסיקה אחת וקשרה אינה מטמאה בנגעים: (ח) עור יכול אף עורות שבים יהיו טמאים. ודין הוא טימא בשרצים וטימא בנגעים מה שרצים פטר בהם עורות שבים אף נגעים פטר בהם עורות שבים: (ט) קל וחומר מה אם שרצים שטימא בהם צבועים פטר בהן עורות שבים נגעים שלא טימא בהם צבועים. אינו דין שיפטור בהם עורות שבים. לא אם אמרת בשרצים שלא טימא בהם שתי וערב. תאמר בנגעים שטימא בהם שתי וערב. הואיל וטימא בהם שתי וערב יפטור בהם עורות שבים. תלמוד לומר בגד מה בגד הגדל בארץ אף עור הגדל בארץ. או יכול שאני מוציא את שחיבר לו מן הגדל בארץ כל שהוא תלמוד לומר בעור להביא את שחבר לו מן הגדל בארץ כל שהוא אפילו חוט אפילו משיחה ובלבד שיחברנו לו כדרך חיבורו לטומאה: (י) יכול אף עור המצה ועור האיפה במשמע תלמוד לומר מלאכת עור. יצאו עור המצה ועור האיפה שלא נעשה בהם מלאכה: (יא) אוציא את עור המצה ועור האיפה שלא נעשה בו מלאכה ולא אוציא עורות רצועות סנדלים שנעשה בהם מלאכה תלמוד לומר כלי. יצאו עורות רצועות סנדלים שאינן כלים. (יב) או יכול שאני מוציא עורות אהלים שהן כלים תלמוד לומר לכל אשר יעשה העור למלאכה לרבות עורות אהלים:

פרק יד [ז]אי מה צמר מין בהמה דקה בנאבל אף אין לי אלא מין בהמה דקה בנאבל. מנין מין בהמה דקה ואינו נאבל. בהמה גסה ונאבל. בהמה גסה ואינו נאבל. עד שתהא מרבה להביא עורות של שרצים מנין תלמוד לומר בעור בעור ריבה. [ח]יכול יהו מיטמים בין צבועים בין שאינן צבועים. תלמוד לומר בגד. מה בגד כולו לבן אף עורות כולם לבנים דברי רבי מאיר. ר' יהודה אומר או בעור לרבות את הצבועין. רבי שמעון אומר כתוב אחד אומר בבגד וכתוב אחד אומר בעור הא כיצד צבועים בידי שמים מיטמים. בידי אדם אין מיטמים: (ב) [י]והיה הנגע ירקרק יכול כל מראה ירוק תלמוד לומר ירקרק ירוק שבירוקים. אדום יכול כל מראה אדום ת"ל אדמדם אדום שבאדומים. ירקרק או אדמדם מלמד שאין מטמאים בפתוך יכול כשם שאין מטמים בפתוך כך לא יצטרפו זה עם זה [א]ת"ל והיה: (ג) בבגד ולא הנימין. בבגד או בשתי או בערב או בכל כלי עור בצמר מה תלמוד לומר שיכול אין לי אלא בגד שיש בו לעשיר ולעני. יש בו לעשיר אבל לא לעני לעני אבל לא לעשיר. לא לעשיר ולא לעני מנין ת"ל נגע צרעת הוא והראה אל הכהן לרבות את כולם: (ד) צרעת בגרים הלא דין הוא טימא כאן וטימא בעור הבשר מה עור הבשר בגרים. אף כאן בגרים: (ה) או כלך לדרך זו טימא כאן וטימא בבתים מה בבתים כשני גריסים אף כאן כשני גריסים: (ו) נראה למי דומה דנים דבר שהוא מטמא בשני שבועות מדבר שמטמא בשני שבועות ואל יוכיחו בתים שהם מיטמאים בשלשה שבועות. או כלך לדרך זו דנים דבר שהוא מטמא בירקרק ואדמדם מדבר שהוא מטמ' בירקרק או אדמדם ואל יוכיח עור ובשר שאינו מטמא בירקרק או אדמדם. ת"ל צרעת בגרים: (ז) וראה הכהן את הנגע והסגיר הכהן את הנגע שבעת ימים תחלה: (ח) בשביעי יכול שבעת ימים בין ביום ובין בלילה תלמוד לומר ביום ביום אין ולא בלילה: (ט) [ב]בי פשה זה פיסין המסוך כל שהוא. ומנין לרבות את הדרחוק תלמוד לומר בבגד. יכול כל שהוא נאמר כאן נגע ונאמר להלן

פירוש הראב"ד

כבייתו לפי נאמר כאן נגעים: (ה) יכול שתי וערב של נפה וכברה פי' שעושין לתוכו מחצב הסקום ומחזק הסקום ולפי תוכיח לפי של שער לפי שהוא דקה. ודין הוא שער שהוכשר לקבל שריפה על ידי טומאה במקום אחר וכו' פי' נזיר טמא לפי' גלח במקדש מגלחו תחת הדוד של חסה ולפיכך דר' מאיר כלפיתא נמצא נזיר ס"ג מיני [מח:]: (ז) סיחם פסוקות לינה מטמאה בנגעים פי' לפי סיחם לותם הסקעת כולם פסיקות לינה לחויה לפתח מחנה בגד סילבך לינה מטמאה בנגעים דשער שתי וערב סלחוי לסיות בגד: ר' יהודה לומר לפי' סיחם פסיקה לחת וקשרה קשרים קשרים לינה מטמאה בנגעים עד סיחיכה לפי שלינה לחויה לפתח בגד: (ט) ובלבד שיחברנו לו כדרך חיבורו לטומאה כלומר מעור סלחוי לקבל טומאה לפתוחי מגה לחעם"י שהוא גדל בחלץ חיטו מקבל טומאה כדלמר' סכה וסכי מעשה לם לסה מילחת בחלת בנעים: ויש מפרשים שיחברנו לו יפה כדי שילפה עמו כלומ הוא עור לפד: פי' לפי שיחברנו לו לעולך כגון שהוחם הסוע לרוך לו לתיעלת לו לתוספת לז הוא מציחו לידי טומאה: וקשה לי מלי שלא עושות שניס דחוע לו מפיסה מכשרתן לקבל טומאת נגעים דקל שעיקן רוב מלמר ופשתים. ותניא נמי בתוספ' נגעים שפתיו קרקון ועבדו למר שתיו למר ועבדו קרקון לינו מטמא בנגעים וסלא כתיב נסו לו בגד פשתים. ולפיכך ליעיל משום דבגד גופיה לא מטמא אלא למר ופשתים כדפרש נסו קרא לפי שילכך הפי לו לא מלי לחפוקי מפשתים ומשום שכי שעיקן לו רוב לו מפלס. לפל עור שתי' כתיב ומפקיעא דבגד הוא לממעטין עורות שניס. וכיון דכתיב לו בעור כדי ליס לממעט לפי' על ידי מיבור מפשו: (י) יכול עור מלה ומיפה שלא נעשה נסה מלאכה פי' שלא נגמרה מלאכת חומנתן: (יב) לרבות עורות סנדלים לפל"י שחיגם עשויים לקבל כדרך שכלים לפי' שכי מטמאין בנגעים שכבי נגמרה מלאכתן וסה מטמאין כמו שהן וכל שכן עור שנעשה ממנו כלי ועור שהיגלח:

מסרת התלמוד

[א]נגעים פי"ל מ"ח עי' שבת (כח:): [ב]יש גורסין מפיסלה פי' מפטולין לחומו מפוך היוכה ולפ ידעתי לפ שבת גמר מלאכתה מפיסלה וע דה לחיה לו מפיסלה ומהיגה ולחולי ל"ל מפיסלה מלטון יבמות כמו מפקין ניס כפלחין ולפי קונים הגמ' כיס מ"ק שלה ושלה שכיסה לטון יבמות: [ג]נגעים שכ"פ מ"ל עי' בב"מ ובב"ק עי' לעיל ע' שמיני פ"ו: קלעיל ע' שמיני הגי' בחוב הפפניס פ"ל לו בגד ועי' פה שכתבתי שם ועי' בילקוט שגיקפתו בפלוב בכייתום שלה מפוחב מלה: [ד]שבת (כח.) בחומ' ד"ה כתה: [ה]נגעים פי"ל מ"ג עי' בב"ם שם שגרסת רי"ל בעור לרטוח שם פלטוחים מפוחב שמלה בעור לניס ולפי ניקפיקו לניס מלה לו לרטוויי ובילקוט גרסת כני' הכ"ם: [ו]נגעים פי"ל מ"ד בב"מ ובב"ק: [ז]עי' לעיל ע"ל מ"ל בנגעי עור בשר שדניס מוסיס לשלוף ועי' שבועות (ה:) ובחומ' שם ופי' כל המפכניס מדכתיב ויהי ולפ כתיב ויהי ולפתם זה ילדך רק לעיל בנגעי עור בשר מוסיה מוקפ על שלה ושפשה ושהכת שכם כניס ויהי לחוי לחיות נם הפפעל בל"ל כמו הכוסלים שעליסם מוקפ שבל כלן מוסיה מוקפ על נגע לינ יאמר ,והיו ושפשר מוסיה יפיכה לניס שהיה לו לומר ושבנגע יקרקר וגו' ואמר והיה מלמד שפניסם הויה לחת ומלטרפין: [ח]עי' נגעים פי"ל מ"ז ובכתב"ס פי"ב ה"ד מהל' ע"ל ובב"מ:

להלן נגע מה נגע האמור להלן בגרים אף כאן בגרים: (י) נמצאת אתה אומר הפיסין הסמוך כל שהוא. והרחוק בגרים. והחזור בגרים: (יא) יצרעת ממארת תן בו מאירה ולא תהנה בו אין לי אלא מוחלט מוסגר מנין תלמוד לומר צרעת. או מה מוחלט ועשאו מוכין טמא ואסור בהנייתו יכול אף מוסגר תלמוד לומר כי צרעת:

פרק טז ושרף את הבגד או את השתי או את הערב בצמר או בפשתים. יכול יביא גיזי צמר ואניצי פשתן וישרפם עמה. תלמוד לומר היא. היא באש תשרף אינה צריכה ד"א לישרף עמה: (ב) אם כן למה נאמר בצמר או בפשתים להוציא את האמריות: (ג) אוציא את האמריות של שיראים ושל זהב שאין מינן מיטמא בנגעי ולא אוציא את של ארגמן ושל והורית טובה שמינן מיטמא בנגעים תלמוד לומר אשר בו הנגע הראוי לקבל נגע: (ד) ואם יראה הכהן והנה לא פשה הנגע בבגד או בכל כלי עור זה העומד וצוה הכהן וכבסו הצואה בכהן והכיבום בכל אדם: (ה) וכבסו הנגע יכול הנגע בלבד תלמוד לומר וכבסו אשר בו הנגע. הא כיצד יכבס מן הבגד עמו: (ו) והסגירו שבעת ימים שנית מלמד שום שביעי עולה מן המנין בין מלפניו בין מלאחריו: (ז) וראה הכהן אחרי הכבס ולא פשה טמא הוא אם לא הפך ולא פשה טמא הפך ולא פשה איני יודע מה יעשה לו תלמוד לומר והסגירו שהוא

שבעת ימים שנית דברי ר' יהודה וחכמים אומרים [אינו] טמא [אלא] משם עומד הוא מה אני מקיים והנה לא הפך הנגע את עינו והנה לא פשה טמא הפך טמא בכל מין שהוא מטמא לו: (ח) פחתת שיהו כל מ־איה שוקעין או אינו פחתת אלא כמראה שני כשהוא אומר הוא הרי הוא כמות שהיתה הא מה אני מקיים פחתת שיהו כל מראיה שוקעים: (ט) בקרחתו אילו השחקים. בגבחתו אלו החדשים מיכן אמרו [ה]סגום שנראה בו נגע. ר' אליעזר בן יעקב אומר עד שיראה באריג ובמובים: (י) [ו]וראה הכהן והנה כהה למראה שני או כהה למראה שלישי. ת"ל והנגע. אי והנגע יכול במראיו ת"ל והנה כהה הא כיצד למראה שני ולא כהה למראה שלישי:

פרק טז וקרע יכול יקרע בו קרע קטן ויקיים בו מצות קריעה ת"ל אותו. אי אותו יכול ישצפנו ויניחנו במקומו. ת"ל מן הבגד. יתקנו מן הבגד: (ב) אי מן הבגד יכול יקרע וישליך את הקרעים לאשפות. ת"ל באש תשרפנו. את אשר בו הנגע לימד על כל הקרעי' שהם טעונים שריפה: (ג) למדנו לכהה בסוף שבוע שני למראה שני שהוא קורעו [ו]מנין לכהה בסוף שבוע ראשון למראה שני שהוא מכבסו ת"ל נגע. נאמר כאן נגע ונאמר להלן נגע מה נגע האמור כאן כהה למראה שני ולא כהה למראה שלישי אף נגע האמור להלן כהה למראה שני ולא כהה למראה שלישי: (ד) ומנין שהוא

ואין דכוי אל עשיר לגמרו כלל: לא לעני ולא לעשיר מנין שאינו נטמא נגעים ת"ל נגע לרעת הוא וכלים אל הכהן לכתוב את כולם: (י) שהוזר בגרים פי' לאחר שקרע בגדיו ועלה מעלית גזקוס שקרע שם תלמוד עוד שלומר שבגד נגע בגרים שוב לאלתר כדאיתא בקראי: (יא) יכול אף מוסגר כן יהא לטהר בשלמתו תלי' לאחר שקרעו מתחילת גדר ועשאו מוכין ת"ל לרעת ממארת טמא הוא מיעט את המוסגר מן הענין הזה:

פרק טז שם כן למה נאמר בגמר לו בשתים לסוליא את שתיריות שהן פי' עדיים שאדם נותן על גבי המוקר לו על גבי ידי' שתינן נשרפות עם הבגד לוליא את השתיות שלו שתין ושל זהב אינן מיטמא בנגעים ת"ל שאר יהיה בו בגדי כהוני שהוא לקבל נגע אפי' שהן של אחרים ושל זהב שהרי לעשה ניתנו לכפר על הנפש שלהן לקבל נגע ומפני שהן לצורך היכל אינן נשרפות עמה: (ז) ולא הכהן לאחרי שכפר את הבגד זהו שקרוי שבוע שני ובכתוב היה קרוי שבוע לעצמו. וכשם שלא הפך הבגד ולא עינו וכבגד עינו את שבועת בגדים שהוא כל הבגד: שם לא הפך ולא פשה טמא הא שם הפך ולא פשה טמא יודע אני שהוא מטמא לו מפני שהוא מיקרקע לשלמדם ומשלמדם ליקרקע ולא פשה שלא טמא יעשה לו כ' יכול לומר יקניר שבוע שני שנאמר וכשניהו את

שהוא טולה עליו מטלית ת"ל ואם תראה עוד ואין עוד אלא מקומו. מלמד שהוא טולה עליו מטלית: (ד) רבי נחמיה אומר אין צריך מטלית. חזר נגע על הבגד מציל על המטלית. לחזר על המטלית שורף הבגד [ה]טולה מן המוסגר בטהור. חזר נגע על הבגד שורף את המטלית. חזר על המטלית הבגד ראשון וישרף והמטלית תשמש את הבגד השני בסימנים: (ה) אין לי אלא מקומו. מנין לרבות כל הבגד ת"ל בבגד [י]יכול כל שהו ת"ל עוד. מה ראשונה בגרים אף שנייה בגרים: (ה) אין לי אלא במראה שלא במראה מנין ת"ל פורחת במראה ושלא במראה: (ח) או אינו אלא פורחת אלא שלא תהא טמאה עד שתחזור ותפשה. וכשהוא אומר היא הרי היא כמות שהיתה הא מה אני מקיים פורחת במראה ושלא במראה: (ט) [ק]יטא שיש בה פסי פסים צנועים לבנים פוסים מזו לזו שאלו את רבי אליעזר והרי הוא פספס יחידי אמר להם לא שמעתי. [ל]אמר לו רבי יודה בן בתירה אלמד בו. אמר לו אם לקיים דברי חכמים הין אמר לו שמא יעמד בו שני שבועות. והעומד בבגדים שני שבועות טמא. אמר לו חכם גדול אתה שקיימתה דברי חכמים. הפיסין הסמוך כל שהוא. הרחוק בגרים: (ו) והבגד או השתי או הערב או כל כלי עור אשר תכבס יכול יקוי' בו מצות כבוס ת"ל וסר מהם הנגע. אי וסר יכול מצד זה לצד זה ת"ל מהם עד שיעקר מהם מכולן: (יא) [ס]וכיבם שנית ושהר והשניה לטהרו והראשונה להסגיר את נגעו: (יב) זאת תורת נגע צרעת בגד הצמר או הפשתים מקישם לבית. מה בית מטמא בביאה אף כולם מטמאים בביאה. או מה בית טעון ציפרים אף כולם יטענו ציפרים תלמוד לומר זאת. רבי אומר הרי הוא אומר. זאת התורה לכל נגע צרעת לנתק ולצרעת הבגד ולבית הקיש בגד לבית מה בית מטמא בביאה אף כולם מטמאים בביאה. [אין לי אלא בגד מנין לרבות את כלם תלמוד לומר זאת תורת נגע צרעת בגד הצמר וגומר מקישן לבגד. מה בגד מטמא בביאה. אף כלם מטמאים בביאה.] אי מה בגד מיטמי בכל הטמאות אף כולם יטמאו בכל הטמאות ת"ל זאת: (יג) לטהרו או לטמאו כשם שמצוה בארץ כך מצוה בחוצה לארץ. לטהרו או לטמאו כשם שמצוה לטהרו כך מצוה לטמאו. לטהרו או לטמאו. כהן שהוא מטהרו מטמאו ואם מת כהן אחר רואהו:

פירוש הראב"ד

(ה) סטולה מן המוסגר בעטור מזה שנגע לבגד שורף את המטלית. מזה על המטלית שבגד הלפטון יפרך והמטלית תשמש את שבגד הסני בסימנין: סטולה לשון טלוי שאתה מטיכה מן שבגד המוסגר ושבגד טיטור דעלמא דלית לרבי לומר מזה שבגד סיס זו נגע מתפלה וחזר עכשיו זו לגלי לפעילו טיטור גמור שבא עליו בתפלה קדוי מוחר מפני שהוא על המטלית כל מקום שהוא שנגע טולך לתכיו ושבגד יפגר והמטלית יפרך מפני שהוא לו פסיון ושפוסם בלפטון ושבני יפרך: וכן אם חזר שנגע עוד לבגד הלפטון לחתר קריעת מקום שנגע ממנו לו שפסם זו שנגע כמו שהוא שבגד הלפטון כך הטורף זה המטלית שבני עדיין טוומת שבגד הלפטון עליו כדקתני שכא חזר נגע למטלית שבגד הלפטון יפרך ומטוס שני קתני פתם וחזר נגע ולא פיכם זו אם שבגד הלפטון אם שבגד הסני לפי שדיכם שוה לגלי שכיפת המטלית לבל אם חזר למטלית שבגד הלפטון יפרך מפני שהוא לו פסיון והוא סיכים שנגע כגרים מפני שהוא פסיון שכחוק ושבגד הסני נלפא לי שהוא טיטור שכיון שהמטלית מיד הוא נפרך אם יעשה עוד לבגד הסני אם לסקניל שני לין זו כלום: ולפי נלפא זו נגע מכאן ולהבא יהלה שתפלה לפי שזה שבגד לא הוקנר מעולם מצפא עליו נגע. ולי קשיא לך סיני למיכין שכא שאם חזר נגע לבגד הסני שוכח את המטלית שלמא מיכיה מצפיין ליה ושא למיכין לעיל חזר נגע לבגד מגיל את המטלית שלמא לא הציב כגופיה. לא קשיא מידי דהתם למטלית לא הוה ליה מעיקרא ולא הא עליו הבגר מעולם ולא למאי תורה לפרוף בגד שתפלה לפילו בבגד שבא עליו שלא לו לחתר שבוע בפסיון לו לסני שבועות בעומד (בפסיון) וזה המטלית לין זו לחתר הילך כפיכם שבגד שהתפר עמו למטלית מיגל שלילו לחוי לא לבקנר ולא לסכיפה שהי לין זו נגע. והדין הזה שהוא למה שהמטו לבגד הסני כשהלפא נגע במטלית שבבגד הלפטון והמטלית מוקנר ליה כיון שבא נגע לבגד הסני שהתפר זו הכי הוא שהוא לו פסיון וכל הבגד שבא על הבגר שורף לין בפבוע הלפטון לין בפבוע: הני והמטלית תהתם לה פסיון שבא נגע לבגד הסני שהתפר זו הכי הוא לו פסיון (מיכו) לפילו הוא ממוכר עדיין בבגר הלפטון וזה נשרף על זה וכן בפניל הסני הוא נשרף שבא נגע ממנו לו שפסם זו שנגע כמו שהוא שבגד הלפטון כך הטורף זה המטלית שהני עדיין טוומת שבגד הלפטון עליו כדקתני שכא חזר נגע למטלית שבגד הלפטון יפרך ומטוס שני קתני פתם וחזר נגע ולא פיכם זו אם שבגד הלפטון אם שבגד הסני לפי שדיכם שוה לגלי שכיפת המטלית לבל אם חזר למטלית שבגד הלפטון יפרך מפני שהוא לו פסיון והוא סיכים שנגע כגרים מפני שהוא פסיון שכחוק ושבגד הסני נלפא לי שהוא טיטור שכיון שהמטלית מיד הוא נפרך אם יעשה עוד לבגד הסני אם לסקניל שני לין זו כלום: ולפי נלפא זו נגע מכאן ולהבא יהלה שתפלה לפי שזה שבגד לא הוקנר מעולם מצפא עליו נגע. ולי קשיא לך סיני למיכין שכא שאם חזר נגע לבגד הסני שוכח את המטלית שלמא מיכיה מצפיין ליה ושא למיכין לעיל חזר נגע לבגד מגיל את המטלית שלמא לא הציב כגופיה. לא קשיא מידי דהתם למטלית לא הוה ליה מעיקרא ולא הא עליו הבגר מעולם ולא למאי תורה לפרוף בגד שתפלה לפילו בבגד שבא עליו שלא לו לחתר שבוע בפסיון לו לסני שבועות בעומד (בפסיון) וזה המטלית לין זו לחתר הילך כפיכם שבגד שהתפר עמו למטלית מיגל שלילו לחוי לא לבקנר ולא לסכיפה שהי לין זו נגע. והדין הזה שהוא למה שהמטו לבגד הסני בשהלפא נגע במטלית שבבגד הלפטון והמטלית מוקנר ליה כיון שבא נגע לבגד הסני שהתפר זו הכי הוא לו פסיון וכל הבגד שבא על הבגר שורף לין בפבוע הלפטון לין בפבוע: הני והמטלית (מיכו) שהתפר לא פסיון שבא נגע לבגד הסני שהתפר זו הכי הוא לו פסיון (מיכו) שהני והמטלית מוקנר ליה כיון שבא נגע לבגד הסני שהתפר זו הכי הוא לו פסיון וכל הבגד שבא על הבגר שורף לין בפבוע הלפטון לין בפבוע: הני והמטלית

מסורת התלמוד

לנגעים פי"ל מ"ו ועי' בפי' הרמב"ם והר"ש וכל"פ פי' כל"ש מזה שבגד לבל המטלית עלמו לימו עשון שהיפה שורף לא הבגד שבל המטלית שורף לא הבגד הני"ש שהוא הכל: [ס]עי' בפי' הר"ש ובפעמו הולך בעל ק"ל ועי' במב"ם הל' טומאת לרעת פי"ב ה"ו ובמשנה למלך: [ו]פי' שהנגע הלפטון בגרים מזה ובלפא עוד וזה הולרך לליפה דל' נחמי' דלכתב הכי דלפו עוד למטלית ולדידהו לל לריך קלא לפיעוד שדלפו לקמן היל הכי היל כמות שהיפה ומחלל מוכח מזה ג"כ שהיל בפיעוד שבגד הלפטון ק"ל: [ז]הנגעים פי"ל מ"ז: [ח]רומתו נגעים פ"ב מ"ב: [ט]עי' בפרש"י על החורה שפי' כל הבגוסין שבפסם שפיכוסם לבון בלבם ה"ל ויפחזר חון מזה שפיכוסו עבילה מבגם לבועבע וזה גם כוכח הבבייתה שבבוש זה לעבהו והלפטון לפבגר ועי' חולין (לל:) בפרש"י:

חסלת פרשת תזריע

המצורע לבית עולמים. [א]זאת אינה נוהגת בבמה [ב]תהיה בזמן הזה. תורת המצורע תזרה אחת לכל המצורעין עד שיהיו מביאים קרבן זה. וכי מנין יצאו לפי שמציגו שחילק הכתוב בטומאותיהם ובשבועותיהם יכול אף כן נחלוק בקרבנן ת"ל תורת המצורע [ג]תורה אחת לכל המצורעים שיהו מביאים קרבן זה: (ג) תורת המצורע ביום. [ד]מלמד שטומאתו וטהרתו ביום. אין לי אלא טומאתו וטהרתו ביום. מנין שחיטת ציפרים והזיית דם ציפרים ותגלחתו ביום. ת"ל תורת המצורע. יכול אף לקיחת ציפרים ושילוח ציפרים וכיבום בגדיו ורחיצתו ביום. ת"ל תורת המצורע ביום. תורת המצורע בכהן. מלמד שטומאתו וטהרתו בכהן. אין לי אלא טומאתו וטהרתו בכהן. מנין שחיטת ציפרים והזיית דם ציפור ותגלחתו בכהן. ת"ל תורת המצורע בכהן. יכול אף לקיחת ציפרים ושילוח ציפרים וכיבום בגדיו ורחיצתו בכהן ת"ל זאת. ביום טהרתו והובא שלא ישהא: (ד) [ה]כשהיה מונבז דן לפני ר' עקיבא אם משפטרתיו בעמידתו אחזתיו בהליכתו שבעה. משאחזתיו בעמידתו שבעה אינו דין שיאחזנו בהליכתו שבעה. א"ל רבי עקיבא מופיף אני על דבריך וכי במה החטירה תורה. בימי נמר או בימי ספר. חמורים ימי נמר מימי ספר. שבימי ספר אינו מטמא משכב ומושב. ואינו מטמא בביאה. ימי נמרו מטמא משכב ומושב ומטמא בביאה. ואם לימי ספר הקלים נתנה לו שבעה. לימי נמר החמורים אינו דין שאתן לו שבעה. א"ל רבי כל שכן הוספת. [א"ל ר"ע] וכשנתתה לימי נמר שבעה. נעשו אף הם ימי ספר. ונמצאו אלו ואלו ארבעה עשר. ואם לימי ספר הקלים נתת לו ארבעה עשר לימי נמר החמורים אינו דין שאתן לו ארבעה עשר נמצאת מרבה לו והולך עד לעולם. הא מפני הדין הזה צריך הכתוב לומר ביום טהרתו והובא אל הכהן שלא ישהא: (ה) [ו]ויצא אל מחוץ למחנה מה תלמוד לומר לפי שנאמר וראה הכהן שיכול אין לי מטהר את המצורע אלא כהן שהיה לפנים מן המחנה היה בימים ובנהרות ובמדברות מנין תלמוד לומר וראה הכהן. אם כן למה נאמר ויצא הכהן. כהן שאיפשר לו ליכנס לפנים מן המחנה מטהר את המצורע. [ז]אין מצורע מטהר את המצורע: (ו) והנה נרפא שהלך לו נגעו. הנגע שהלך לו שער לבן. צרעת שהלכה לה המחייה. אין לי אלא כולם. ומנין אף מקצתם. תלמוד לומר מן הנגע אפילו מקצת שיער לבן. מן הצרעת. אפילו מקצת המחייה. מן הצרוע להביא את שפרחה בכולם שיטען ציפרים: (ז) הלא דין הוא מה אם מי שטיהר ואין סימנים מטמים עמו טעון ציפרים. מי שטיהר וסימנים מטמים עמו אינו דין שיטען ציפרים. הרי שעמד בו שני שבועות יוכיח שטהר וסימנים מטמים עמו ואין טעון ציפרים: (ח) ואף אתה אל תתמה על שפרחה בכולו שאע"פ שטהר וסימנים מטמים עמו לא יטען ציפרים ת"ל מן הצרוע להביא את שפרחה בכולו שטעון צפרים: (ט) וצוה הכהן ולקח. הציווי בכהן והלקיחה בכל אדם: (י) ולקח למיטהר. לשם מטהר בין איש בין אשה בין קטן. מיכן אמרו לקח לאיש כשירות לאשה. לאשה כשירות לאיש. לבית כשר למצורע. למצורע כשר לבית: (יא) [ח]ולקח ציפרים. מיעוט ציפרים שנים אם כן למה נאמר שתי שיהו שוות. ומנין שאף על פי שאינן שוות כשירות תלמוד לומר ציפור ציפור ריבה: (יב) [ט]חיות ולא שחוטות. טהורות ולא טמאות. טהורות ולא טריפות. [י]עץ יכול כל עץ תלמוד לומר ארז אי ארז יכול

פירוש הראב"ד

פרשה א לפיכך עולמים כלומר מיד ולדורות: זאת לפיכך נוהגת בזמן הזה: פירוש על סדתת סקבצות קלמר שלפיכך נוהגת בזמן לפי שלפיכך כיון ובידוע ולפי' בזמן גדולה כמי לא נסיג מקום לסוגות שלפיכך לסס זמן קבוע ככה וככה לא קבוע: לשכל טומאתו ועסכרו מפי כהן וסבאת לפורי' וסזאתו ותגלחתו נוהגין בזמן הזה וכל שכן בזמן בדלכתי' בשמוך תסיס בזמן הזה וממעשה דר' טרפון וכ' יסודס כמי שמעי' לס כדלית' לקמן: (נד) תורת ביום מלמד שטומאתו ועסכרו מפי כהן ביום: ומניין שמיסת נסכיו וסזאת דמו ותגלחתו ביום ת"ל תורת. יכול לף לקיסת נסוכיו ומלוס נסוכיו וכסום בגדיו וכשלימו יסו לכיכין ביום ת"ל זאת. וכי כמי דכתיב לקמן בעניו כהן ומתנבא דכתוב בגדים וכשלימו סיינו טעמא דלא מעכבא עסכם כדלית' לקמן. ומלוס נסוכיו כמי סא לא בעיכן. ומלוס נסוכיו כמי מסוס דלא מעכבא עסכם כדלית' לקמן. לקיסת נסוכיו כמי מסוס דלסכתי לא בעי מסתבי עד שעת סמיסס וכיון דלי בעי מסליף לסו ועביד לסו מלי דבעי לא בעי יוס וכהן. ובסמיסת נסכיו בלינ כ' יסודס לקמן מסוס דכתי' ולוס כסהן ובסמ: ביום עסכתו וסוצא אל סכהן אלא יכסס כלומר שיהיו לכיך לססוס כלוס מסיסכפא אלא מיד סוא מעסכו ומגלח וסופר ומגלח סניס ומביא קרבנותיו ויהיו ממתין שבעת ימים בחלנו כמו סניס סוסס בסקבנו לפי סניס מוצג דן לפני כ' עקיבא ומה מי שטעכתיו בעמידתו לסזאתי בסליכתו ז' ימים מי שלסזאתי בעמידתו שבעה תיהו דין שלסזאתי שבעה בסליכתו פי' עמידתו סוא עסכתו בעומד לפנים מן המחנה: סליכתו היא טומאתו שמחלתי לותו מוללמחנה וסיא דן ק"ו שמומחלט יהיה לכיך לעמוד בחלנו ז' ימים מק"ו ומה מלוכע מוקבל בסטוך עסוך שקבל טהור מיד לבמהי ותיהו לכיך שקיבת שבעה וסיהו מי שטעכתיו בעמידתו לפי' שכי לסזאתיו בעומאתו שבעה בסיהו סליכתו מלוכע מוללמחנה וסס עמידתו בעסכתו שבעה בסיהו ז' ימים שמסוך לסחל תגלחתו בחלנו שבעה בסיהו סליכתו: סטוך ככהן לפנים מן סמוסה תיהו דין שלסזאתי בחלנו שבעה בסיהו סליכתו: ת"ל כני כהיני מוקיף על דבריך וכי בחם שמיכה תורה בימי בחל לו בימי

פירוש הראב"ד

פרשה א לפיכך עולמים כלומר מיד ולדורות: זאת לפיכך נוהגת בזמן הזה: פירוש על סדתת סקבצות קלמר שלפיכך נוהגת בזמן לפי שלפיכך כיון ובידוע ולפי' בזמן גדולה כמי לא נסיג מקום לסוגות שלפיכך לסס זמן קבוע ככה וככה לא קבוע: לשכל טומאתו ועסכרו מפי כהן וסבאת לפורי' וסזאתו ותגלחתו נוהגין בזמן הזה וכל שכן בזמן בדלכתי' בשמוך תסיס בזמן הזה וממעשה דר' טרפון וכ' יסודס כמי שמעי' לס כדלית' לקמן: (נד) תורת ביום מלמד שטומאתו ועסכרו מפי כהן ביום: ומניין שמיסת נסכיו וסזאת דמו ותגלחתו ביום ת"ל תורת. יכול לף לקיסת נסוכיו ומלוס נסוכיו וכסום בגדיו וכשלימו יסו לכיכין ביום ת"ל זאת. וכי כמי דכתיב לקמן בעניו כהן ומתנבא דכתוב בגדים וכשלימו סיינו טעמא דלא מעכבא עסכם כדלית' לקמן. ומלוס נסוכיו כמי מסוס דלסכתי לא בעי מסתבי עד שעת סמיסס וכיון דלי בעי מסליף לסו ועביד לסו מלי דבעי לא בעי יוס וכהן. ובסמיסת נסכיו בלינ כ' יסודס לקמן מסוס דכתי' ולוס כסהן ובסמ: ביום עסכתו וסוצא אל סכהן אלא יכסס כלומר שיהיו לכיך לססוס כלוס מסיסכפא אלא מיד סוא מעסכו ומגלח וסופר ומגלח סניס ומביא קרבנותיו ויהיו ממתין שבעת ימים בחלנו כמו סניס סוסס בסקבנו לפי סניס מוצג דן לפני כ' עקיבא ומה מי שטעכתיו בעמידתו לסזאתי בסליכתו ז' ימים מי שלסזאתי בעמידתו שבעה תיהו דין שלסזאתי שבעה בסליכתו פי' עמידתו סוא עסכתו בעומד לפנים מן המחנה: סליכתו היא טומאתו שמחלתי לותו מוללמחנה וסיא דן ק"ו שמומחלט יהיה לכיך לעמוד בחלנו ז' ימים מק"ו ומה מלוכע מוקבל בסטוך עסוך שקבל טהור מיד לבמהי ותיהו לכיך שקיבת שבעה וסיהו מי שטעכתיו בעמידתו לפי' שכי לסזאתיו בעומאתו שבעה בסיהו סליכתו מלוכע מוללמחנה וסס עמידתו בעסכתו שבעה בסיהו ז' ימים שמסוך לסחל תגלחתו בחלנו שבעה בסיהו סליכתו: סטוך ככהן לפנים מן סמוסה תיהו דין שלסזאתי בחלנו שבעה בסיהו סליכתו: ת"ל כני כהיני מוקיף על דבריך וכי בחם שמיכה תורה בימי בחל לו בימי

מסרת התלמוד

[א]עי' זבחים (קיא.): [ב]עי' מנחות (ה.) ושם דיש סהיה בסויסה סהם ושמנם שם דיש לסון סויה וכלן כוכסה על לסכ מסמעם בלסון עתיד: [ג]עי' כריתות (ט:) תוס' ד"ה תורה: [ד]פי' כניהו הלל שביום קלי על זלת תורת תורת ושם סיל תורת המלוכע טומאתו ועסכרו ושמיהן ביום לו דקלי על לעסכו לו לשמאו ושמר זלת כלומר טומאתו ועסכרו ביום ק"ל לכל העיקר שלא לללמד על העומאה בא שכאת מנין שלמדנו כן ק"ו מכל כנר כלמדה מביום הכלום ומ"ש בשמאו טומאתו ועסכרו כ"ל כמו שטומאתו סהיה ביום כמו שלמדנו כנר כן שביה עסכרו ועי' מגילה (כא:) וננעים פי"ד מ"ד בכ"ם: [ה]פי' בק"ל שהק"ו הוא מזה שבשהוא זב שם זובו ליכו לכיך להמתין ימים על ימי זיבתו ימתין ז' ימים קודם שיטבול ויעסכר מלוכע שטעון הסגבל ביתי עמידת הכנע כ"ם שיתמין לסכ שיעסכר מהכנע: [ו]גי' סילקוע וילסן הכהן וכו' מה מ"ל ולשה הכהן שיכול וכו': [ז]מופשה לבנעים פ"ם ובכ"ם פי"ד מ"ח: [ח]בנעים פי"ד מ"ח: [ט]עי' סולין (קנ:): [י]עי' ובמד"ן על התורה מביא מן סילקוע מלונבת הסבלים לס בכלל לפור בס עתה בשמעם לו לא ועי' בכ"ם פי"ד מ"ה: [כ]נגעים פי"ד מ"ל בכ"ם:

יכול טרף תלמוד לומר ועין. הא כיצד בקעת של ארז. ר' חנניה בן גמליאל אומר ובראשה טרף: (יג) [a]אמר רבי יהודה שבתי היתה והלכתי אחר רבי טרפון לביתו אמר לי יהודה בני תן לי סנדלי ונתתי לו. פשט ידו לחלון ונתן לי ממנה מקל אמר לי יהודה בזו טיהרתי שלשה מצורעים ולמדתי בה שבע הלכות שהיא של ברות ובראשה טרף. וארכה אמה. ועבייה כרביע כרע המטה אחד לשנים ושנים לארבעה ומזם ושונים ומשלשים ומטהרים בפני הבית ושלא בפני הבית ומטהרים בגבולים: (יד) [b]ושני יכול פיקם. תלמוד לומר תולעת אי תולעת יכול אחד מן הצבעים תלמוד לומר ושני הא כיצד זו והורית טובה. יוחנן בן דהבאי אומר ושני תולעת. שני שבתולעת: (טו) ומנין שאם טעמה פסלה תלמוד לומר ושני תולעת: (יו) [c]אזוב ולא אזוב יון ולא אזוב בחלית ולא אזוב רומי ולא אזוב מדברי ולא כל אזוב שיש לו שם לווי:

פרק א וצוה הכהן וציווי בכהן ושחיטה בכל אדם דברי רבי יהודה בר' יוסי. רבי אומר אף שחיטה בכהן: (ב) ושחט את הציפור האחת. האחת שבשתים. האחת הברורה שבשתים [d]האחת שאם מתה אחת מהם או שנעשת טריפה יקח זוג לשנייה: (ג) האחת אל כלי חרס ואין שתיהם אל כלי חרס. והלא דין הוא מה אם במקום שלא כשרו משם לשם כשרו לעירובים. כאן שכשרו משם לשם אינו דין שיכשרו לעירובים תלמוד לומר האחת אל כלי חרס. ואין שתים אל כלי חרס: (ד) [e]כלי יכול אחד מן הכלים. תלמוד לומר חרס אי חרס יכול מקודה. תלמוד לומר כלי הא כיצד זו פיילי של חרס. מים חיים ולא מים מלוחים ולא מים פושרים ולא מים מכוזבים ולא מים מנטפים.

[f]רבי אליעזר אומר מה מים שלא נעשה בהם מלאכה אף כלי שלא נעשה בהם מלאכה. רבי שמעון אומר מה מים הברורים שבמינן אף ציפור הברורה שבמינה [g]זו קיפל: (ה) [h]כיצד הוא עושה נוטל ארז ואיזוב ושני תולעת. וכורכן בשורי לשון ומקיף להם ראשי גפיים וראש הזנב משל שניה ושובל ומזה בדם. [i]יכול בדם וודאי תלמוד לומר מים חיים. אי מים יכול עד שיהא כולם מים חיים תלמוד לומר דם. הא באיזה צד מים חיים שדם הציפור ניכר בהם שיערו חכמים רביעית: (ו) [j]ומנין אם נשפך הדם תמות המשתלחת. מתה המשתלחת ישפך הדם תלמוד לומר את הציפור החיה יקח אותה מלמד שהוא מפרישה לעצמה ואת עץ הארז ואת שני התולעת ואת האזוב ושבל. מה תלמוד לומר יכול הואיל ולא היתה עמהם בכלל אגודה לא תהא בכלל טבילה תלמוד לומר ושבל אותה ואת הציפור החיה בדם הציפור השחוטה. החזיר את הציפור לכלל טבילה: (ז) השחוטה ולא המלוקה והלא דין הוא. הואיל ודרך הכשירו בפני' בעוף דרך הכשירו בחוץ בעוף. מה דרך הכשירו בפנים במליקה אף דרך הכשירו בחוץ במליקה. תלמוד לומר השחוטה ולא המלוקה. ציפור השחוטה על מים החיים אין כלי חרס על מים חיים:

פרשה ב [k]והזה לאחר ידו של מצורע ויש אומרים על מצחו והזה על המטהר מן הצרעת שבע פעמים והטהר מן הצרעת טעון שבע הזיות. אין טמא מת טעון הזיות שבע: (ב) הלא דין הוא מה אם מצורע שאינו טעון הזיה בשלישי ובשביעי טעון הזיית שבע טמא מת שטעון הזיית שלישי ושביעי אינו דין שיטעון הזיית שבע ת"ל והזה על המטהר הטהר מן הצרעת טעון הזיית שבע ואין טמא מת טעון הזיית שבע: (ג) קל וחומר למצורע שיטעון

פירוש הראב"ד

בעלמא ועיקר טעמא יולף ממקום אחר וכמצא לילו דבור שיוכל לסמוך ממנו לומר כעין כומך ודומם: לי אלו יכול אפי' טרף פי' עלם של אלו ת"ל עץ וכאלמו טרף זה לקייס עץ ואלו לי נמי כדי שיהא לאוי לטיהר ממנו: (ג) שמתי כיצד וכלכתי אחר כ' טרפון לביתו פי' שמת כאחויה לו לדרום כי היו דרכים למצרות וכלך ליטול רמות מרבי טרפון דנו: אלכה אחר וענייה רציני כרע המטה וכו' לא ידעתי זה השיעור מאין הוציאוהו: ואיפשר לומר כי הוא ספרות שמאמרי כלים ושוא כשיעור יד הקרדום. ומדכתי' גיס עץ משמע שהוא למלאכה כדכתי' אם ככלי עץ יד וכו' ומזין ושונין ומכלסין פי' נעץ אלו אחר: (יד) ומני יכול פיקם פי' לשון כימול ופיקום: ושוא לנע אלוס שהנשים לוצעות בו דמוני פניהם. מדהכא לנשחא נשלחאי' דשם אחאר זה פקטינהם ולמה נקרא שמו אחאור שהוא אחור אכל מיני אלזיים ונקרא לי כי הוא נעץ שלוצעין בו אלוס שנקרא בלחזל בלע"ז. יכול יפיל למר שלצוע אלוס נאותו ספיקם ת"ל תולעת לנע שהא מן התולעת. אי תולעת יכול יפיל אחר מן הלצעים בתולעת כגון אחכת הלצע דהם אלזון לו בקלא לילן ת"ל ומני פי' שהצוע אחאר בלצעים כ"ל אחין שהא אחר מגיע לאחאיצותו וזהו שנקרא זהוריות מוהם אחאר בלצעים דהכתי' לומר ומני תולעת שני שהצוע שני שהתולעת פי' לפי' שני שהו לשהר בו אחא שהלא בגד לו הוא בגד ולמר כך ואחר כך הכניס בו למר לשהר בו אח שהצוע כשר אעפ"י שאינו מן הכח אחזק שהו: (טו) ומנין אם נעשה פסולה ת"ל ומני תולעת ולזוד מה לזוד נאחלאו אף שני תולעת נאחלאו שלא נעשה פי' נעיוה היה נקיון שלוקה אדם אעשה ומכניס לתוך הלצע לרלות אם נאבאל כל לרכו ולאותו הנקיון נקרא נעיוה: ואלי קיפא לאחון לת"ק דקלאמר לאפי' לא נלצע באלאו שום דבר לנקיון בעלמא שכול: ואמר' מאחות פ' אחכלא [מצ:] פליג רבי מניא בן גמליאל וכ' יוחנן בן דהבאי כ' מניא בן גמליאל שבל לה כת"ק לזיכא לנעשת אפלה ומפיק נעניים מכליל אחכלא דכאיב בשעיל דאמרא כל כא אחכלא. וכיון דקפיל רחמנא על הלצע של אחכלא לטהיותו בכל כאו שכי נמי לאניין באולעת שני כל כא באולעת. ואם אולעת שני דאחם נעשה פסולה לף שני אולעת דכבל נמי נעשה פסולה: ומדאחכלא בעעיל נעשה פסלה אחכלא לניליק נמי נעשה פסלה לילפיון אחכלא אחכלא: ויוחנן בן דהבאי שבל ואני שהני שאחולעת ואחולעת שני נעשה שבשה ואם שני אולעת שני דבבאי כאוא שהני שאחולעת ואחולעת שני נעשה שבשה

פרשה ב ואזה לאחר ידו של אלוצע פי' שאלוצע עשהו על אלוצע על היד ובגל לף כאן על היד: ויש לומרי' על אלאו אחני שהוא אחקום אועד לנעשת כדכתי' ואלנעשת זשהם בעלאו:

ועשהו

מסרת התלמוד

[a] יבומלמי קושא פ"ב ה"ב תוספתא פ"ח ושם הגי' שאם היתה וזה לא כפי' רבינו ואולי הכוונה שאחי היתה שהיה בדרך ושאם שאחו בעיר של כ"ע ע"ד מלשון בשאם (כת.) שאחאו בעליים בית נאזה בלוד ובק"ם מניח לאיש של"ע לא היה בשני הבית מפקפקים (עג:) שם"ל כ"ב וכי עבודה בזמן הזה ואין זה לאיה כך שהמעשה ההוא עם כ"ב היה לאחר המוקדן ומלאתו לשפך בירושלמי נאזה בלוד ובק"ם מניח לאיש של"ע לא היה בשני הבית מפקפקים (עג:) שם"ל כ"ב וכי עבודה בזמן הזה ואין זה לאיה כך שהמעשה ההוא עם כ"ב היה לאחר המוקדן ומלאתו לשפך בירושלמי יומא של"ע בעיר שכלה לם במשון למי למו מגר בשמד מכגליו עומד בעזכה ומלולכות בידו ולף לם לשמר של"ע קטן היה בשעת הסוכנן ועידותו היה על מנ שכלה בקעזותו עדיין אין הוכחה כ' יהודה הוכחה כי לשפר שעשה לם המלוכה בשיותו קטן שהכי הקטן שהכי הקטן בעל ובמוקפתא כהן שעשת אלים לעשהו אלא ע"ב של ע"ב שמע מזי כ"ע שהעשהה היתה בגבולין ומלא בשני הבית: [b] לעי' מעשות (מצ:): [c] סוכה (יג.) חולין (קב:) נגעים פי"ד מ"ו: [d] נגעים פי"ד מ"ו: [e] נגעים פי"ד מ"ח ועי' קידושין (נ.): [f] נגעים פי"ד מ"ח: [g] סוטה (עז.) ועי"ש שהגם' שהגי' כ' אלישנה: [h] בכ"ם פי"ל מ"ל וכן בזי' רבינו הגי' קיבל לך בעבוד ערך כיכל נאלה בל"ל כיכלי וזהו בלשון יון מין עוף העוזה למאכל וקיבל לא ידעתי לפרש ובילקוט גרס ולקח זו קבלה וגי' זו שהוזה ושמוזה: [i] נגעים פי"ד מ"ל: [j] ירושלמי קושא פ"ב ה"ג ושם (עז.) לך בנבלי גרים יכול בדם מ"ל ומנבלי שם (עז.) לך בנבלי גרים יכול בדם מ"ל ומנין אם נשפך הדם ת"ל תמות המשתלחת ושם בילקוט גרס ולקח זו שהוזה ושמוזה בפסוק ג"ל ובזיכוס' הגי' כמו לפניהם וכבר שבר בזייהום הלכה מהופך בילקוט שאחר שאחר מאחר ל' שבר מ"ו ומנין שם נשפך הדם וכו' עד תומה ואחריה מ"ה כיצד הוא עושה וכו' ושבר זה מכוון אחר על פי שבר המקלוות שבל השבר שלפניהם לא יעלה בהוגן לפי שבר הפסוקים: [k] נגעים פי"ד מ"ה ודומאחו יומא (קב.): [l] נגעים שם ובילקוט מוקף והזה לא המעיף לא הזוכן:

שיטעון הזיית שלישי ושביעי מה אם טמא מת שאינו טעון הזיית שבע טעון הזיה בשלישי ובשביעי מצורע שהוא טעון הזיית שבע אינו דין שיטעון הזיה בשלישי ובשביעי ת"ל שבע פעמים וטהרו הזיית שבע הוא טעון ואינו טעון הזיה בשלישי ובשביעי: (ד) וטהרו בדברי הנעשים בגופו. יכול יהי מסולק ת"ל ושלח וגלח וכבס ורחץ. יכול יהו כולם מעכבים אותו ת"ל ושהרו וטהר. טהרה אמורה למעלה וטהרה אמורה למטה. מה טהרה האמורה למעלה בדברים הנעשים בגופו. אף טהרה האמורה למטה בדברים הנעשים בגופו: (ה) [א]ושלח את הציפור החי שלא יעמד ביפו וישלחנה לים. שלא יעמד בניות וישלחנה למדבר. שלא יעמוד חוץ לעיר וישלחנה כלפי העיר אל פני השדה הא אם שלחה וחזרה לתוך ידו תהא מותרת באכילה: (ו) [ב]וכבס המטהר את בגדיו אמר רבי שמעון מה זה בא ללמדינו אם ללמוד לטמא בגדים במגע והלא קל וחומר הוא. ומה אם בימי ספרו שאינו מטמא בביאה מטמא בגדים במגע. בימי גמרו שמטמא בביאה אינו דין שיטמא בגדים במגע. אם כן למה נאמר וכבס המטהר את בגדיו מלטמא משכב ומושב מפני שהם שני כבוסי בגדים אחד מלטמא משכב ומושב. ואחד מלטמא בגדים במגע: (ז) [ג]וגלח את כל שערו. יכול אף בית הסתרים ודין הוא נאמר תגלחת בימי ספרו. ונאמר תגלחת בימי גמרו. מה תגלחת האמורה בימי ספרו פרט לבית הסתרים אף תגלחת האמורה בימי גמרו פרט לבית הסתרים: (ח) הין אם הקיל בימי ספרו שאינו מטמא משכב ומושב ואינו מטמא בביאה. ניקל בימי גמרו שהוא מטמא משכב ומושב ומטמא בביאה. הואיל והוא מטמא משכב ומושב ומטמא בביאה. יגלח אף בית הסתרים תלמוד לומר כל שערו לגזירה שוה. מה כל שערו האמור בימי ספרו פרט לבית הסתרים אף כל שערו האמור בימי גמרו פרט לבית הסתרים: (ט) ורחץ אפילו במי מקוה. והלא דין הוא מה הזב שאינו טעון הזיית מים חיים טעון ביאת מים חיים. מצורע שטעון הזיית מים חיים אינו דין שיטעון ביאת מים חיים ת"ל ורחץ במים אפילו במי מקוה: (י) ורחץ במים וטהר ואחר יבוא אל המחנה רחיצת גופו מעכבתו ליכנס לפנים מן המחנה ואין [ג]ציפרים מעכבים אותו ליכנס לפנים מן המחנה: (יא) [ד]וישב מחוץ לאהלו. ישב מחוץ לאהלו יהא כמנודה והוא אסור בתשמיש המטה. אהלו אין אהלו אלא אשתו שנא' שובו לכם לאהליכם. שבעת ימים ולא ימי החליטו דברי רבי ר' יוסי ברבי יהודה אומר קל וחומר ליומי החליטו. אמר רבי חייא השבתי לפני רבי והלא למדנו רבי שלא היה יותם לעוזיה אלא בימי החליטו אמר להם אף אני כך אמרתי:

פרק ב בשבעיי יכול בין ביום ובין בלילה תלמוד לומר ביום ולא בלילה: (ב) [ה]יגלח את כל שערו יכול אף בית הסתרים תלמוד לומר גבות עיניו מה גבות עיניו בנראה פרט לבית הסתרים. אף כל שערו בנראה פרט לבית הסתרים: (ג) אי מה גבות עיניו מקום כינום שיער ונראה. אף אין לי אלא מקום כינום שיער ונראה. מנין לרבות כינום שיער שאינו נראה. פיזור שיער בנראה. פיזור שיער ואינו נראה. תלמוד לומר את כל שערו יגלח:

ראשו

פירוש הראב"ד

(ד) ועכו"ז נדבריס סנעסים בגופו עיקר טהרתו תלויים בדבריס סנעשים בגופו כגון הזאת דם ומים שכבר תמורה וגלוח סתמורה למעה. ופרע לכלוח כלפור וכבוס בגדיס סתין מעכבין טהרתו: (ה) לס סלפס וחזרה לל תוך קנו מותרת בתכילה שלח תמרס תורה שלח עלמו לשר שלפס מותר נס: מותרת לאסרים סתין מכירין נס לף הוא עלמו לשר שלפס מותר נס: (ו) מס נח זה ללמדנו לס ללמד שריס מטמא בגדים במגע ועל לותס בגדים שנגע לשר שכתוב ביכבס וסלח קל וחומר הוא ומה ביומי ספרו שאינו מטמא בביאה מטמא בגדים במגע. ביומי גמרו שמטמא בביאה אינו דין שיטמא בגדים במגע. אם כן למה נאמר וכבס המטהר את בגדיו מלטמא משכב ומושב מפני שהם שני כבוסי בגדים אחד מלטמא משכב ומושב. ואחד מלטמא בגדים במגע: (ז) [ג]וגלח את כל שערו. יכול אף בית הסתרים ודין הוא נאמר תגלחת ביומי ספרו. ונאמר תגלחת ביומי גמרו. מה תגלחת האמורה ביומי ספרו פרט לבית הסתרים אף תגלחת האמורה ביומי גמרו פרט לבית הסתרים: (ח) הין אם הקיל ביומי ספרו שאינו מטמא משכב ומושב ואינו מטמא בביאה. ניקל ביומי גמרו שמטמא משכב ומושב ומטמא בביאה. הואיל והוא מטמא משכב ומושב ומטמא בביאה. יגלח אף בית הסתרים תלמוד לומר כל שערו לגזירה שוה. מה כל שערו האמור ביומי ספרו פרט לבית הסתרים אף כל שערו האמור ביומי גמרו פרט לבית הסתרים: (ט) ורחץ אפילו במי מקוה. והלא דין הוא מה הזב שאינו טעון הזיית מים חיים טעון ביאת מים חיים. מצורע שטעון הזיית מים חיים אינו דין שיטעון ביאת מים חיים ת"ל ורחץ במים אפילו במי מקוה: (י) ורחץ במים וטהר ואחר יבוא אל המחנה רחיצת גופו מעכבתו ליכנס לפנים מן המחנה: (יא) [ד]וישב מחוץ לאהלו. ישב מחוץ לאהלו יהא כמנודה והוא אסור בתשמיש המטה. אהלו אין אהלו אלא אשתו שנא' שובו לכם לאהליכם. שבעת ימים ולא ימי החליטו דברי רבי ר' יוסי ברבי יהודה אומר קל וחומר ליומי החליטו. אמר רבי חייא השבתי לפני רבי והלא למדנו רבי שלא היה יותם לעוזיה אלא בימי החליטו אמר להם אף אני כך אמרתי:

פרק ב בשבעיי יכול בין ביום ובין בלילה תלמוד לומר ביום ולא בלילה: (ב) [ה]יגלח את כל שערו יכול אף בית הסתרים תלמוד לומר גבות עיניו מה גבות עיניו בנראה פרט לבית הסתרים. אף כל שערו בנראה פרט לבית הסתרים: (ג) אי מה גבות עיניו מקום כינום שיער ונראה. אף אין לי אלא מקום כינום שיער ונראה. מנין לרבות כינום שיער שאינו נראה. פיזור שיער בנראה. פיזור שיער ואינו נראה. תלמוד לומר את כל שערו יגלח:

(ד) ועכו"ז נדבריס סנעסים בגופו עיקר טהרתו תלויים בדבריס סנעשים בגופו כגון הזאת דם ומים שכבר תמורה וגלוח סתמורה למעה. ופרע לכלוח כלפור וכבוס בגדיס סתין מעכבין טהרתו: (ה) לס סלפס וחזרה לל תוך קנו מותרת בתכילה שלח תמרס תורה שלח עלמו לשר שלפס מותר נס: מותרת לאסרים סתין מכירין נס לף הוא עלמו לשר שלפס מותר נס: (ו) מס נח זה ללמדנו לס ללמד שריס מטמא בגדים במגע ועל לותס בגדים שנגע לשר שכתוב ביכבס וסלח קל וחומר הוא ומה ביומי ספרו שאינו מטמא בביאה מטמא בגדים במגע. ביומי גמרו שמטמא בביאה אינו דין שיטמא בגדים במגע. אם כן למה נאמר וכבס המטהר את בגדיו מלטמא משכב ומושב מפני שהם שני כבוסי בגדים אחד מלטמא משכב ומושב. ואחד מלטמא בגדים במגע: (ז) [ג]וגלח את כל שערו. יכול אף בית הסתרים ודין הוא נאמר תגלחת ביומי ספרו. ונאמר תגלחת ביומי גמרו. מה תגלחת האמורה ביומי ספרו פרט לבית הסתרים אף תגלחת האמורה ביומי גמרו פרט לבית הסתרים: (ח) הין אם הקיל ביומי ספרו שאינו מטמא משכב ומושב ואינו מטמא בביאה. ניקל ביומי גמרו

מסרת התלמוד

[א]יעי' קיהוסין (נז:) ונכ"ם פ"ד מ"ג נכלס שגרס מוסכס בסכילס שכבר נעשים מלוסה: [ב]יבי' בכ"ס פ"ד מ"ג וכיבו סלכ' י"נ מסכת ומושב מכס קושיס כביבו וסכ"ס ועי' פסחים (סז:) בשגס"י וסום': [ג]נגעים (סס) בפי' סכ"ס: [ד]גי' סילקוט ופין כסוריס מעכבים וכן גס בי' סכ"ס בשקוט המזכר: [ה]מ"ק (ז. טו:) ועי' נגעים פי"ד מ"ג וגי' סילקוט שיסף כמכוסה וסקבל לסקוד בשמעים כי צמו: ל"ס (ל:) סמליעו דעשה דרבים דוסה עשה דסשלמה וכפיסים מגע' דסולין (קמא.) דסל"ס דעשה דמלוע דוסה לעשה דשלוס הקן משום דגדול סשלוס לוקין דגלמה תורס שלס משלס ולכלוסה יעלס דסלכבא ניתה לסמוך פין עשה סלינתה שלין עשה סלינתה דוסה עשה עשה עשום ענין ועוד קשה עדיין לכ"י דס"ל מלוע ניתי מלוע מוסר בתמ"ת לתה כי קכל דשלוס משלס שלס בלמ"ס יש שלוס הבית ול"ל כי לכ"י נלתר מדלתרה תורה משלס יפיכה בהכרת שבא לידי עשה דשלוס הקן ועוד קשה עשה דמלוע על פדעת ניכל כדסה דעשה דמלוע שלים משום שלוס בית כי הייתי רן בק"ו דמלוע ניתי מלוע לקוד בתשמיש המעה וקמ"ל קכל דשלס משלס לקשור הק"ו ולומר לכל שייך כאן הבאת שלוס דבלל"ם מוסר בתשמ"ש ול"ב יפה הביאו הסום' רלים לקשרתם דעשה שלים דוסה עשה היינו לשיעת כ' יסודה כי לכ"י לתי קכל לסכי ומיוסב נתי תה שהקשו לתה תין כ"י רן בק"ו ז"ל דלכ"י תסי קכל דשלס משלס לקשור הק"ו עכ"ל הנתון נ"י תתה בשו"ם שתגת שלים קי' לג יש לו דרך לתכת זשה: [ו]קושי (עז:) ובפי' רבינו לעיל בכתם ג' מ"ז ובהשגות שכתב"ד פ' מהל' ע"ל:

(ד) [ר]אשו מה תלמוד לומר לפי שנאמר תער לא יעבר על ראשו. יכול אף על פי מנוגע תלמוד לומר ראשו. וזקנו מה תלמוד לומר לפי שנאמר פאת זקנם לא יגלחו יכול אף על פי מנוגע תלמוד לומר זקנו. מה תלמוד לומר ראשו ומה תלמוד לומר זקנו. לפי שיש בראש מה שאינו בזקן ובזקן מה שאין בראש. הראש אסור במספריים ובתער. והזקן אינו אסור במספריים ובתער הראש מותר בכל אדם. והזקן אסור בכל אדם. הא לפי שיש בראש מה שאין בזקן ובזקן מה שאין בראש צריך לומר ראשו וצריך לומר זקנו: (ה) רבי יוסי הגלילי אומר גבות עינים ולא ריסי עינים. את כל שערו מה תלמוד לומר יגלח אלא ליתן אחריות לתגלחת שאם לא יגלח בשביעי מגלח בשמיני בתשיעי ובעשירי: (ו) [ש]לשה מגלחים ותגלחתן מצוה הגזיר המצורע הלוים וכולם שגלחו שלא בתער או ששיירו שתי שערות לא עשו כלום: (ז) [ב]שביעי יגלח בשמיני יביא. שאם גילה בשביעי יביא קרבנותיו בשמיני ואם גלח בשמיני מביא קרבנותיו בו ביום דברי ר' עקיבא. אמר לו רבי טרפון מה בין זה לנזיר. אמר לו שהנזיר טהרתו תלויה בימים ומצורע טהרתו תלויה בתגלחתו. ואינו מביא קרבנותיו אלא אם כן היה מעורב שמש: (ח) [י]קח כבשים מיעוט כבשים שנים. אם כן למה נאמר שני שיהו שוים. מנין אף על פי שאינן שוים כשירים. תלמוד לומר כבש כבש ריבה: (ט) וכבשה אחת בת שנתה שתהא ברורה. [א]חת מלמד שמביא אחת על נגעים הרבה. בת שנתה לא שנה למנין עולם. [י]ושלשה עשרונים סולת בלולה בשמן לבהמה. יכול אף למנחה. כשהוא אומר והעלה הכהן את העולה המזבחה ליתד שאינה אלא מנחת בהמה: (י) עדיין הדבר צריך בשהוא אומר תעשה על העולה זו עולת מצורע. ליזבח להביא חטאת מצורע. או ליזבח להביא את אשמו:

פרשה ג רבי יהודה בן בתירה אומר הרי הוא אומר ואם דל הוא וגו'. ועשרון מה מצינו בעני שהוא מביא בהמה אחת ומביא עשרון אחד. אבל העשיר שהוא מביא שלשה בהמות. יביא שלשה עשרונים. הא מה אני מקיים שלשה עשרונים סולת מנחה בלולה בשמן לבהמה: (ב) [ו]לוג אחד שמן. שהיה בדין שיביא שלשת לוגים מה מצינו בעני שהוא מביא עשרון ומביא לוג אחד. אבל עשיר שהוא מביא שלשה עשרונים יביא שלשה לוגים תלמוד לומר ולוג אחד שמן: (ג) והעמיד הכהן המטהר את האיש המיטהר ואותם למדנו שהם טעונים עמידה כולם. יכול כשם שטעונים עמידה כך יטענו תנופה תלמוד לומר האיש. לא חטאת ולא עולה: (ד) או אינו אלא איש אלא להוציא את האשה ואת הקטן. תלמוד לומר המטהר בין איש בין אשה בין קטן: (ה) אם כן למה נאמר איש לא חטאת ולא עולה. אם כן למה נאמר אשם שיכול הואיל ואשם בא להכשיר והאיש בא להכשיר. מה אשם טעון תנופה אף האיש טעון תנופה תלמוד לומר אותו לאשם והניף אשם טעון תנופה ואין האיש טעון תנופה: (ו) [ל]פני ה' פני אהל מועד מעמידו בשער ניקנור אחוריהן למזרח ופניהם למערב: (ז) ולקח הכהן את הכבש האחד והקריב אותו לאשם. [ל]מדנו שהם טעונים תנופה כאחת. מנין אם הניף זה בפני עצמו וזה בפני עצמו יצא ת"ל אותו לאשם. יכול יניף ויחזור ויניף ת"ל והניף תנופה. תנופה ולא תנופות. לפני ה' במזרח: (ח) ושחט את הכבש במקום אשר ישחט את החטאת ישחט את העולה מה ת"ל. לפי שיצא לידון בעמידה יכול מקום העמדה תהא שחיטה תלמוד לומר במקום אשר ישחט את החטאת ואת העולה: (ט) יכול על טבעתו תלמוד לומר במקום הקודש [ל]להכשיר את כל הרוח: (י) [א]ין לי אלא אשם במקום הקודש. מנין אף חטאת ועולה במקום הקודש. תלמוד לומר את החטאת ואת העולה במקום הקודש:

פרק ג [כ]י כחטאת האשם הוא לכהן מה חטאת מן החולין ביום בידו היונית אף אשם מן החולין וביום ובידו היונית. [מ]ה חטאת טעונה כלי אף אשם טעון כלי. מה חטאת דם מזבח מתירה. אף אשם דם מזבח מתירו. [מ]אי מה חטאת דמה נתון למעלה. אף אשם יהיה דמו נתון למעלה.

תלמוד

פירוש הראב"ד

פרק ב כלומר לסוכה ממנו למעלת ולפשם שיהו טעונים לה מנחה ולא נסכים כמו שפירשתי:

פרשה ג כ' יהודה בן בתירה לומר הרי הוא אומר ואם דל הוא וכו' לפ הוא מצורע שלא יעבור על המנחה שהיא דלה לפיכך אינו מביא אלא עשרון אחד ומביא לוג אחד שמן. הא מה אני מקיים שלשת לוגים שהוא מביא לנזיר שהוא מביא שלשה עשרונים ומביא לוג אחד. אבל עשיר שהוא מביא שלשה עשרונים ומביא לוג אחד שמן: (ג) והעמיד הכהן המטהר את האיש המיטהר ואותם למדנו שהם טעונים עמידה כולם. יכול כשם שטעונים עמידה כך יטענו תנופה תלמוד לומר האיש. לא חטאת ולא עולה: (ד) או אינו אלא איש אלא להוציא את האשה ואת הקטן. תלמוד לומר המטהר בין איש בין אשה בין קטן: (ה) אם כן למה נאמר איש לא חטאת ולא עולה. אם כן למה נאמר אשם שיכול הואיל ואשם בא להכשיר והאיש בא להכשיר. מה אשם טעון תנופה אף האיש טעון תנופה תלמוד לומר אותו לאשם והניף אשם טעון תנופה ואין האיש טעון תנופה: (ו) [ל]פני ה' פני אהל מועד מעמידו בשער ניקנור אחוריהן למזרח ופניהם למערב: (ז) ולקח הכהן את הכבש האחד והקריב אותו לאשם. [ל]מדנו שהם טעונים תנופה כאחת. מנין אם הניף זה בפני עצמו וזה בפני עצמו יצא ת"ל אותו לאשם. יכול יניף ויחזור ויניף ת"ל והניף תנופה. תנופה ולא תנופות. לפני ה' במזרח: (ח) ושחט את הכבש במקום אשר ישחט את החטאת ישחט את העולה מה ת"ל. לפי שיצא לידון בעמידה יכול מקום העמדה תהא שחיטה תלמוד לומר במקום אשר ישחט את החטאת ואת העולה: (ט) יכול על טבעתו תלמוד לומר במקום הקודש [ל]להכשיר את כל הרוח: (י) [א]ין לי אלא אשם במקום הקודש. מנין אף חטאת ועולה במקום הקודש. תלמוד לומר את החטאת ואת העולה במקום הקודש:

פרק ג [כ]י כחטאת האשם הוא לכהן מה חטאת מן החולין ביום בידו היונית אף אשם מן החולין וביום ובידו היונית. [מ]ה חטאת טעונה כלי אף אשם טעון כלי. מה חטאת דם מזבח מתירה. אף אשם דם מזבח מתירו. [מ]אי מה חטאת דמה נתון למעלה. אף אשם יהיה דמו נתון למעלה.

מסרת התלמוד

[ל]יגמות (ה.) נזיר (מא. נה.) ומקומות הם"ם [כ]כל המקומות הללו משמע שלא היה לפניהם קיפאז דכייהת מן מה ת"ל ולקחו ומת"ל זקנו וכו': [ל]נגעים פי"ד מ"ד מזיר (מ.): [ה]נזיר (מד:) וע"ם בפרקם' שנקרא כנגי' הספרים שלפנינו ולפ גלח נמ' מנין קרבנותיו ת"ל וכ"ם בר"ם פי"ד מ"ז ובן גם גי' הרמב"ם פני' למשנה ובפ"ד מהל' מחוסרי כפרה: [ש]יומא (נב:): [כ]ריתות (ע:) וע"ם נחום' ד"ה תוהא לחם: [ב]מנחות (לא.) וגי' היולקוע כשפוא לומר שלישה בשמן בהמה: [ל]גי' היולקוע מה ת"ל לחם שהיה נדין וכו': [ס]טוה (ח.): [ג]מנחות (פא.): [ד]מקלח שהיה להכשיר כל הכוחות והגי' שלשיהו עיקר לה כל הכוח כלומר כוח לעזוים שכלו נקלח מקום הקדש: [ע]פי' מוקב על לחמו בחלה במקום הקדש להכשיר לה כל הכוח פ"ל הלה בשם מגין להכשיר לעולה ולחטאת פ"ל לה החטאת ולה העולה במקום הקדש ולומר במקום הקדש לבקוף ולהלן כן היה לשון שילמר ושמא לה הכשם במקום הקדש במקום לחם יפמא וגו' ומדלמר במקום הקדש לבקוף מלמדנו שמקום הקדש קלי על כל הלמוריס: [ס]עי' זבחים (לא.) מנחות (פג.): [א]זבחים (מז:) יומא (פא:): קכן היה גי' כוכ הספרים לך ביולקוע גכם מלמוד לומר זשם מ"ת הלשם ועי' לעיל פ' לו פרשה ד' מ"ש ולה מקדש קדשים מלמד שהיו קדשים קלים ס"כ לה דמו יזרוק על המזבח להיינו למעלה ולפי גי' זו לה לחי מכפרי שלא משמעות הכתוב לפל לה נלמד מכפרי שהוכח כפרי הוא ועשה מלמון הספרא שמוכ לכתוב כל הלשמות הוכשה לגי'

תלמוד לומר קודש קדשים הוא ואת דמו יזרוק לרבות כל האשמות ואשם מצורע שיהא דמו נתון למטה: (ב) ואיני יודע איזה יקדום אם מזבח אם בהונות כשהוא אומר הוא לכהן הכהן יקדום. מה מצינו מכשירו לכהן המזבח המזבח יקדום. הוא פרט לששחטו שלא לשמו. קודש קדשים לרבות לוג שמן של מצורע. הוא פרט לשחסר כל שהו: (ג) ולקח. יכול בכלי תלמוד לומר ולקח הכהן ונתן הכהן [א]מה נתינה בעצמו של כהן אף קבלה בעצמו של כהן: (ד) יכול אף של מזבח תהא ביד תלמוד לומר כי כחטאת האשם הוא לכהן מה חטאת טעונה כלי אף אשם טעון כלי. [ב]נמצאת אומר שני כהנים מקבלים את דמו אחד בכלי ואחד ביד. זה שקיבל בכלי בא וזרקו על המזבח. וזה שקבל ביד בא לו אצל מצורע. [ג]מצורע טובל בלשכת המצורעים בא ועמד בשער ניקנור רבי יהודה אומר לא היה צריך טבילה שכבר טבל מבערב: (ה) ונתן על תוך. יכול על תוך ודאי תלמוד לומר על תנוך אי על תנוך יכול על גובה של אזן תלמוד לומר תוך נוך. הא כיצד זה נדר האמצעי על בהן ידו הימנית ועל בהן רגלו הימנית: (ו) [א]מלוג השמן ויצק חסר הלוג עד שלא יצק ימלאינו. משיצק יביא אחר כתחילה דברי רבי עקיבא. רבי ישמעאל אומר חסר הלוג עד שלא נתן ימלאינו. משנתן יביא אחר כתחילה: (ז) [ב]ויצק על כף הכהן השמאלית מצוה שיצק לתוך כפו של חבירו. ואם לתוך כף עצמו יצא. וטבל ולא המספג: (ח) [ג]וטבל והזה על כל הזייה טבילה. [ד]אצבעו נאמר כאן אצבעו ונאמר להלן אצבעו מה אצבעו האמורה כאן המיומנת שבימין אף אצבעו האמורה להלן המיומנת שבימין: (ט) [ה]והזה מן השמן באצבעו שבע פעמים מלמד שהוא טובל ומזה שבע פעמים כנגד בית קודש הקדשים ועל כל הזייה טבילה: (י) [ו]ומיתר השמן אשר על כפו. על דם האשם שיקדום הדם לשמן או אינו אלא יש שם דם יתן אין שם דם לא יתן תלמוד לומר אל מקום דם האשם הוי אין הדם גורם אלא המקום גורם: (יא) [ז]אין לו בוהן יד בוהן רגל אוזן ימנית אין לו טהרה עולמית רבי אליעזר אומר נותן הוא על מקומו. רבי שמעון אומר אם נתן על שאל יצא: (יב) [ח]והנותר בשמן. על כף הכהן יתן על ראש המטהר לכפר אם נתן וכיפר לא נתן לא כיפר דברי ר' עקיבא. ר' יוחנן בן נורי אומר שירי מצוה הם בין שנתן בין שלא נתן כיפר ומעלים עליו כאילו לא כיפר: (יג) [ט]ועשה הכהן את החטאת שיהו כל מעשיה לשם חטאת. ועשה הכהן את החטאת וכפר. מה תלמוד לומר לפי שנאמר והעלה הכהן את העולה ואת המנחה המזבחה יכול יהו כולם מעכבים אותו תלמוד לומר ועשה הכהן את החטאת וכפר מלמד שכפרה בחטאת. וכפר על המטהר מטומאתו ולא מזבו: ואחר ישחט את העולה אחר המעשה הזה: (יד) [י]והעלה הכהן את העולה. אעפ"י ששחטה שלא לשמה והעלה הכהן את העולה אף על פי שקדמה לחטאת והעלה הכהן את העולה. מלמד שאיברי עולה קודמים לאימורי חטאת [כ]אמר רבי שמעון חטאת דומה לפרקליט שנכנס לרצות רצה הפרקליט ונכנס הדורון:

פרשה ד ואם דל הוא שומע אני דל איש פלוני ממה שהיה. שהיה בן מאה מנה ונעשה בן חמשי' מנה ת"ל ואין ידו משגת או ואין ידו משגת יש לו ואינו מוצא ליקח ת"ל אם דל הוא עד שיאמרו שני כתובים ואם לאו לא שמענו: (ב) [ל]הוא ולא נודריו לפי שבערכים עני שהעריך את עשיר נותן ערך עני. יכול אפילו אמר קרבנו של מצורע זה עלי והיה מצורע עשיר יביא קרבן עני תלמוד לומר הוא ולא נודריו: (ג) רבי אומר אומר אני אף בערכים כן וכי מפני מה עני שהעריך את העשיר נותן ערך עני שאין העשיר חייב בלום אבל עשיר שאמר ערכי עלי ושמע עני ואמר מה שאמר

זה

פירוש הראב"ד

פרק ג ת"ל קדם קדשים. ולפי דמו יזרוק פי' בפרשת לו לפי לסכן. ולפי תוכח בפרשת קדם קדשים קדם קדשים הוא וכתי' פתם ולפי דמו יזרוק לרבות כל האשמות ולפשם מצורע וכו': (ב) כפשוט לומר לכהן הכהן יקדום כלומר דבר המכשירו לכהן הוא יקדום ועוד ניתו דם מניתן לגבי מזבח שבכל מקום הוא מכשיר לפי שבשר לכהנים: קדם קדשים לרבות לוג שמן של מצורע פי' שהוא לכהן לשחר ולפשם כחטאת: (ד) ומצורע טובל בלשכת המצורע מפרש בשחטת יוצא פרק לומר לפי שהוא [ל:] מטומאה דייס בטומאה ולימוד לגבי טומאה לומר שבעי' מה אצבעו האמורה כאן המיומנת שבימין כאן אצבעו ונאמר להלן אצבעו מה אצבעו האמורה להלן המיומנת שבימין אף אצבעו האמורה להלן המיומנת שבימין: (ה) יכול על תנוך שחין ממש ת"ל תנוך שם כילד זה נדר שהמלבי' פי' שנדר שבמני' שבימין ולפי יודע אתה לו כי נוך לשון גבוה הוא ושמע מינה מוליך לחוטו מלשון נשאם עלי נכיסו שפיכוסו תכשיט קשה מאד וכן שנגוה של שחין היה קשה שבשחין ולפשם' שבנדר שהמלבי' קשה כמותו לי לשם לפשי לסוכיחו למעט לגלי על מקום שנגלה לשון הוא נותן. לי נמי למיכין לי בעי שהי לו שהי לפכי כתב כשהוא תנוך דמשמע תוך נוך וכך היה מלוחו על שנדר שהמלבי'. וכן על כן ידו הימנית ועל כן רגלו הימנית זהו פרק שהמלבי' שבשנדר דומיא דשחין ולפכי ולפשם בפרשת מילואים גבי שחין וכנ"ו: (ו) מלוג שמן ויצק חסר הלוג עד שלא יצק ימלאנו לי' כיון דשכיון לעיל הוא פרט לשפשך כל שהו לא קניא שלא נתנלא ליה מיהו כיון שכתיב מלוג שמן ויצק משמע לפילו שלא מתכוין שהרי כתיב ויצק ממנו על כפו שכתיב קרא מלוג שמן ויצק אבל מציק שם נשפך ממנו כבר נשתי: כ' שמעון אומר עד שלא יצק נתן ממנו כלום ימלאנו. קשבר יציק לא היה שהשלם עד שעיד ויביא מיניה מזהות. וכי כתיב מלוג שמן קודש ושבל וזה כתי' אבל משבל וזה ממנו כלום שוב היה ממלא: (יא) אין לו בהן יד ובהן רגל וכו' שמעון אומר אם נתן על שאל יצא: נראה לי שמעון דקשבר דכיון דאין לו בהן שמעון לא יתכן שיהא נתינתו על ידו ושאל. ומכל מי שאל נמי שמעון אומר אם נתן על שאל יצא: (יב) [ח]והנותר בשמן. על כף הכהן יתן על ראש המטהר לכפר אם נתן וכיפר לא נתן לא כיפר דברי ר' עקיבא. ר' יוחנן בן נורי אומר שירי מצוה הם בין שנתן בין שלא נתן כיפר ומעלים עליו כאילו לא כיפר: (יג) [ט]ועשה הכהן את החטאת שיהו כל מעשיה לשם חטאת. ועשה הכהן את החטאת וכפר. מה תלמוד לומר לפי שנאמר והעלה הכהן את העולה ואת המנחה המזבחה יכול יהו כולם מעכבים אותו תלמוד לומר ועשה הכהן את החטאת וכפר מלמד שכפרה בחטאת. וכפר על המטהר מטומאתו ולא מזבו: ואחר ישחט את העולה אחר המעשה הזה: (יד) [י]והעלה הכהן את העולה. אעפ"י ששחטה שלא לשמה והעלה הכהן את העולה אף על פי שקדמה לחטאת והעלה הכהן את העולה. מלמד שאיברי עולה קודמים לאימורי חטאת [כ]אמר רבי שמעון חטאת דומה לפרקליט שנכנס לרצות רצה הפרקליט ונכנס הדורון:

פרשה ד ואם דל הוא שומע אני דל איש פלוני ממה שהיה. שהיה בן מאה מנה ונעשה בן חמשי' מנה ת"ל ואין ידו משגת או ואין ידו משגת יש לו ואינו מוצא ליקח ת"ל אם דל הוא עד שיאמרו שני כתובים ואם לאו לא שמענו: (ב) [ל]הוא ולא נודריו לפי שבערכים עני שהעריך את עשיר נותן ערך עני. יכול אפילו אמר קרבנו של מצורע זה עלי והיה מצורע עשיר יביא קרבן עני תלמוד לומר הוא ולא נודריו: (ג) רבי אומר אומר אני אף בערכים כן וכי מפני מה עני שהעריך את העשיר נותן ערך עני שאין העשיר חייב בלום אבל עשיר שאמר ערכי עלי ושמע עני ואמר מה שאמר

זה

מסרת התלמוד

הילקוט מנחמי דמוכח ולפשם גבי לוג שמן שבלשל מקדם קדשים ולפשי לשון לכהנים שם קדם קדשים כגבי הוא שלגופי' לא לגיך שבכר כתיב זאת תוכח לפשם ק"ק וע"כ שבא לרבות לוג שמן: [א]יומא (סא:) זבחים (מז:): [ב]ג"ז (סא) נגעים פי"ד מ"ם ובתוספתא (סא) יומא (כ:): [ג]נגעים בפשבח ובתוספתא פ"ע: [ד]נגעים פי"ד מ"י זבחים (עו:) מנחות (ע.) והגי' שלפניכו כ' יפלשל היה מיותר שהוא בר שלגות' דב"ע וכבר כודע שבשלוף בפשבח ובבייחא ומדלכים שלני שלה: [ה]נגעים פי"ד מ"י: [ו]פסחים ויקרא פ' ג' מ"ם ועי' זבחים (נז:) מנחות (י.) ובפשם מקומות: [ז]נגעים פי"ד מ"ע יומא (סא:) ובפנחדלין (מה:) ובזיל (מו:) סגי' בס"ש מוהגי' על בל שמאל ולגי' זו לין ימין עכוב הלא בהן עכוב ולגי' דהכא ובניומא בלשה בל ס"ם כלפי ס"ק כוון שפשק בר לין לו שהכה וע"ז לשל כ"ם לם בהן על בל שמאל יכל שלין ימין מעכב ומילפ בהין לו בהן ימין יהן על בל שמאל ועי' בק"ח: [ח]נגעים פי"ד מ"י זבחים (ה:) ובנגעים בנסי' ובכוכר מן הסמן ובו' לכפר וכו' והוא הפסוק הלשון בדלות ובזבחים ובכן הגי' לכיכר מקום שבדכו והכוכר בשמן ובו' לכפר ולשנים הלל והכוכר בשמן לל כתיב ובילקוט בגם ובכוכר מן הסמן ובו' ובכפר גם זו בי' משובשם שהלל מן הסמן כתיב לכפר: [ט]זבחים (נ.): [י]עי' בפסחים (נט:) וזבחים (ה.) ד"ה עולתה ובילקוט הקדר מהופך בריתו בדלת ובפלה לע"ש שלא לשמה ולפ"ש ובפלה לע"ש שלא לשמה וכופשם שלפניכו יוצא נכוגם כי שלא לשמה יצא מלשון העלאה שהקטיר הכתוב על העלאה שהזיה לשם עולה ולא על הפחיתה שהשם שלגמ' שהקטרת שהשם שלגמ' שלא לשמה ולא לשם יעלה משמע שבכר פלה לפ"ש וע"כ מן הדין להקדיש שלא לשמה היולא ממשמעות הלשון בריפש: [יא]זבחים (ז:): [יב]לעכין (יז.):

זה עלי נותן ערך עשיר. היה עני והעשיר או עשיר והעני נותן ערך עשיר. אף זה הואיל והוא חייב בשלש בהמות ובקש האיש זה לפוטרו. לפיכך הוא מביא קרבן עשיר: (ד) ולקח כבש אשם מה תלמוד לומר אחד. [ט]זו שאל רבי עקיבא את רבי נחמיה מה תלמוד לומר אחד אמר לו זה מביא מהשג יד מטמא מקדש מביא מהשג יד מה מטמא מקדש מביא שנים תחת אחד. אף זה יביא שנים תחת אחד. והעולה תעלה חובה א"ל ר' עקיבה ממקום שבאת' זה מביא מהשג יד ומטמא מקדש מביא מהשג יד. מה מטמא מקדש מביא שנים תחת כפרתו אף זה יביא שנים תחת כפרתו ת"ל אחד. א"ל אם לאו מנין אתה מקיימו א"ל זה מביא מהשג יד. ובערכים מביא מהשג יד. מה בערכים מביא כל השג ידו אף זה יביא כל השג ידו. תלמוד לומר אחד: (ה) [י]לתנופה לכפר וכי יש תנופה מכפרת אם כן למה נאמר לתנופה לכפר אלא ללמד שאם עשה תנופה שורי מצוה כאלו לא כיפר. [כ]ועשרון מלמד שכל עשרון ועשרון טעון לוג כדברי חכמים. ר' נחמיה ורבי אליעזר בן יעקב אפילו מנחה של ששים עשרון אין לה אלא לוגה שנאמר למנחה ולוג שמן: (ו) ולוג מה תלמוד לומר שהיה בדין שיביא שליש לוג. מה מצינו בעשיר שהוא מביא שלשה עשרונים ומביא לוג אחד אף עני שהוא מביא עשרון אחד יביא שליש לוג תלמוד לומר ולוג שמן: (ז) ושתי תורים או שני בני יונה שנים הוא מביא ואינו מביא ארבעה: (ח) הלא דין הוא זה מביא מהשג יד. ויולדת מביאה מהשג יד מה יולדת מביאה אחד תחת אחד. אף זה יביא אחד תחת אחד: (ט) או כלך לדרך זו זה מביא מהשג יד. ומטמא מקדש מביא מהשג יד. מה מטמא מקדש מביא שנים תחת אחד. אף זה יביא שתים תחת אחד: (י) נראה לומר דומה דנים מחוסר כפורים מן מחוסר כפורים

ואל יוכיח מטמא מקדש שאינו מחוסר כפורים. או כלך לדרך זו דנים קרבן שנוהג באיש בבאשה מקרבן שנוהג באיש בבאשה ואל יוכיח קרבן יולדת שאינו נוהג באיש בבאשה ת"ל שני תורים או שני בני יונה. שנים הוא מביא ואינו מביא ארבעה: (יא) אשר תשיג ידו מאשר תשיג ידו ואת אשר תשיג ידו: (יב) אשר תשיג ידו מה ת"ל שיכול אימתי אני אומר יביא קרבן עני מתחלתו. היה עשיר והעני מנין תלמוד לומר אשר תשיג ידו: (יג) מאשר תשיג ידו מה תלמוד לומר שיכול אימתי אני אומר יגמר בעני בזמן שהתחיל בעני. הביא את אשמו עשיר והעני מנין. תלמוד לומר מאשר תשיג ידו. ואת אשר תשיג ידו מה תלמוד לומר שיכול אימתי אני אומר יגמר בעשיר בזמן שהתחיל מבעשיר הביא אשמו עני. והעשיר. מנין תלמוד לומר ואת אשר תשיג ידו: (יד) [יא]יכול אפילו הביא קרבנו עני והעשיר יגמר בעני. תלמוד לומר אחד לחטאת ואחד לעולה ממין חטאת תביא עולה. למנחה. שתקדום מנחת בהמה לחטאת העוף: (טו) יכול אף יולדת שהביאה קרבן (עמה) עניה והעשירה תגמור בעניה תלמוד לומר זאת: (טז) [ב]תורת אשר בו נגע צרעת מלמד שעני שהביא קרבן עשיר יצא. יכול אף עשיר שהביא קרבן עני יצא תלמוד לומר זאת תורת. אשר בו נגע צרעת מלמד שאדם מביא על ידי בנו ועל ידי בתו ועל ידי עבדו ושפחתו קרבן עני ומאכילו בזבחים יכול אף על ידי אשתו יביא קרבן עני תלמוד לומר זאת דברי רבי יהודה. [ג]אמר רבי יהודה לפיכך אם פשרה אינו חייב בה שכן היא כותבת לו ואחרן די איתיין לי עלך מן קדמת דנא:

פרשה ה [ד]כי תבואו יכול משבאו לעבר הירדן תלמוד לומר אל הארץ. אל הארץ המיוחדת: (ב) [ה]יכול משבאו לעמון ומואב ת"ל אשר

אני

פירוש הראב"ד

וכלקח לי כי כעשיר כשעריך לא עשו משלים לא כשלא משלו: (ד) ולקח כגם לאשם בעני ומה ת"ל לאשר אלא זה מביא בשתיג יד פי' בדלות ומטמא מקדש מביא בדלות מה מטמא מקדש מביא שנים תחת אחד. שתי תורים תחת מטמא ועולם תחת מטמא כשאם לף זה שכוף עני יביא שתי תורים תחת מטמא על כשאם ויהיו לאחד עולם ואחד מטמא ושעולם שאחכת שכוף מביא תחת שכאכוסם על שעיר מעשה כוסם כלו כן ומטמא מביא שתי תורים מטמא לאחת ושתי עוללות: ת"ל כשג לאחד לאשם אם לישו עניו לאשם שכשי לישו מתחלף בעני תנשו לתורים שלא יביא עוף עולם לאחת תחת מטמא שעשיכות: לאחד לו כ' עקיבא וכו' לף זה יביא כל שגג יד. ואם יוכל להביא שני קרבנות בעשיכות יביא ת"ל לאחד וכו' ושכיכן שכוף מביא כל שגג יד פלוגתא דר' ורבנן היא נמנם שכיכן ס' לין בעכיכן [ז:] דתנן סיו בידו ממש שלשים כ' מאיר אומר לישו נותן שלא לאחד ומחשיב נותן לת כולם ושם שלא כך' מאיר. ת"ל בדשג יד כ' נחוניא לא ממש מטמא מקדש מביא שנים תחת לאחד ולא כולם לא שלשים לאחד ולכך לאחד לא יביא שני בשאים כשאם תחת לאחד על עשיכות ויביא לאחד לעולה ולכך לאחד לא מטמא מוכח כלומר שכשאם על עשיכות שכשאם עולה שו ושעולה על עשיכות: ושעולה שכוף מביא לכפלו הוא מביא תחת שטעת שכעשיכות מכל מקיש כל קרבנותיו על עני כפולין שכשי לישו מביא עוף מביא שתי תורים לכפילה לף כשיביא כשם יביא שני כשאים וכשפל יביא עולם לאחד: וכשי קאמר לו כ' עקיבא מה שכקש[ז] לו: ת"ל שכוניא שכשיב לאחד על דרך שטעם על שני כשוניא שיא שניים שכשיב לאחד וכו': ולא לקשיון שכא מה מטמא מקדש מביא שנים תחת לאחד וכו': כשלקשיב כ' עקיבא וכו' לשוניא לו שני יונה שנים מביא מטמא מקדש שכשיב תחת כל כשעתו וכו' כשלקשיב כ' עקיבא לכ' נשוניא מלי טעמא שכא שוניא כולם כ' נשוניא לכשי לם. וכשי קאמר למעלה לכשם שאיכו שכוא. ומה טעם מפני שלין שכשם מתחלף בעניות לעניות לאל מטמא ועולם שכשם מתחלפין לעוף יביא לשעם תחת שנים ויוכל שכשם עולות ומטמא לאחד שני מטמא לא לפי שלין מוסיפין על שכשם כלום. ת"ל שתי תורים וכו': (יג) לת לאשם תשיג ידו מה ת"ל שיכול לימתי אני אומר יגמור בעשיר בזמן שהתחיל בעשיר פיכום בזמן שהביא קרבן עשיר יצא. ת"ל שתי תורים או שני בני יונה שנים הוא מביא ואינו מביא ארבעה: [כ]נגעים פי"ד מי"ג כריתות (ע:) לאם (ע.) עכשין (יז:): [ט]נגעים פי"ד מי"ב כריתות (כח.): [א]עי' ב"מ (קד.) נדרים (קם:) ועי"ש בפי' הרמ"ם נזיר (כד.) ושם לא נגמ' לפיכך לם מעכם ועי"ש בפרש"י ומום' לף ניכומלמי יבמות פע"ו ס"ב וכתובות פ"ד ס"ח הגי' כמו שלפנינו: קעי' יומא (יב.) וגרסי' שם לפנעים נמקים למשפטות: [ב]נגמ' גרסי' לשכ לו הנים מי שמיומד יולאו מלו שלין מיומדין לו:

מסרת התלמוד

[כ]נגי' כניכו שלא כ"ע לא כ' נחוניא שכן מלאתו נמגילה שכ"ע שלא ממנו נדשום וויניקוע נגרא ס' מנחים ולא יעשתי מנו נדשום ויניקוע ונק"ש הגי' כ' נחמיה וכ"ם שקשה הלא כ' נחמיה מתלמידי כ"ע לומים לשכם לקייש גי' ז' ע"ש המעור נמ"כ ס' לשכי שלשכם שהכא שאיל לתלמידו דלא שלא לתלמידו ועי' בהגהותי לב'עין ומולין (יג.) שכם הקשו לשום, על שכעם מני שמואל מכ"ם הלא כ"ם מתלמידי שמואל ומי' מכי כ"ם הוא ונעלי הכללים הניגו על התום, וזה לשכה מתלמיד ולשכתי לייפש כוכם התום, ע"ם המדבם הזה הן לשם שלשכם שהכא שואל מתלמידו כי כולם למהות על קנקנו ולמעדקים לשל לשכם שלשאלו למידקים לז שניך לשאר זה שכיך לא ידע ושאל מתלמידו וכשם שם כשולין לשאר שמואל זו בידינו לעכא מלי כלומר זו יש בידי וידעתי לשל לא ידעתי שם מעכא ול"ש בהכהם שמואל שלא מכ"ם מתשם שלא ידע הדין וזה ס"ל בנא לתלמידו וע"כ הוכרחו לאחרן שכני כ"ם הוו: [ג]יומא (ה.) מנחות (לג:) וגגמ' נדרים, כאלו לא כשר וכשר ועי' זבחים (ו.): [ד]מנחות (פע.): [ה]נגעים פי"ד מי"ב כריתות (ע:) לאם (ע.) עכשין (יז:): [ו]נגעים פי"ד מי"ג כריתות (כח.): [ז]עי' ב"מ (קד.) נדרים (קם:) ועי"ש בפי' הרמ"ם נזיר (כד.) ושם לא נגמ' לפיכך

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

אני נותן לכם. ולא עמון ומואב: (ג) לאחוזה עד שיכבשו מנין אתה אומר כיבשו אבל לא חילקו חילקו למשפחות ולא חילקו לבית אבות ואין כל אחד ואחד מכיר את שלו. יכול יהו מטמאין בנגעים תלמוד לומר ובא אשר לו הבית עד שיהא כל אחד מכיר את שלו: (ד) [ב]ונתתי נגע צרעת א"ר יהודה (וכי) בשורה היא להם שבאים עליהם נגעים. ר' שמעון אומר ונתתי נגע צרעת פרט לנגעי אנשים. [ג]בבית ארץ אחוזתכם. פרט לבית בניו בספינה [ד]ובאכסדריא על ארבע קורות ולהביא את הבנוי על העצים ועל העמודים: (ה) [ה]אחוזתכם אחוזה מטמאה בנגעים ואין ירושלים מטמאה בנגעים. א"ר יהודה אני לא שמעתי אלא בית המקדש בלבד: (ו) [ו]ר' ישמעאל אומר אחוזתכם. אחוזתכם מטמים בנגעים ואין אחוזת גוים מטמים בנגעים. וכשם שאין אחוזתם מטמאים בנגעים כך אין בגדיהם מטמים בנגעים: (ז) אשר לו הבית שלא ישלח ביד שליח יכול אפילו חולה. ואפילו חולה. תלמוד לומר ובא והגיד לכהן. ידקדק הכהן כיצד בא הנגע לביתו. לאמר ויאמר לו הכהן דברי כיבושים בני אין הנגעים באים אלא על לשון הרע שנאמר [ז]השמר בנגע הצרעת לשמור מאד ולעשות. זכור את אשר עשה ה' למרים. וכי מה ענין זה לזה אלא מלמד שלא נענשה אלא על לשון הרע: (ח) והלא דברים קל וחומר ומה אם מרים שדברה שלא בפניו של משה כך. מדבר נגעי של חבירו בפניו על אחת כמה וכמה: (ט) ר' שמעון בן אלעזר אומר אף על גסות הרוח נגעים באים שכן מצינו בעוזיה שנאמר ובחזקתו גבה לבו עד להשחית ויעל בהיכל ה' אלהיו וגו' ויבא אל היכל ה' להקריב על מזבח הקטרת ויבא אחריו עזריהו הכהן ועמו כהנים לה' שמונים בני חיל ויעמדו על עוזיה ויאמרו לו לא לך עוזיה להקריב לה' כי אם לכהנים בני אהרן המקודשים צא מן המקדש ויזעף עוזיהו ובידו וגו': (י) נגע מה תלמוד לומר כנגע אפילו תלמיד חכם ויודע שהוא נגע וודאי לא יגזור ויאמר נגע נראה לי בבית אלא כנגע נראה לי בבית: (יא) [ח]נראה לי ולא לאורי. מיכן אמרו בית אפל אין פותחים בו חלונות לראות את נגעו. בבית להביא את הצבוע. בבית להביא העלייה. [ט]בבית מתוכו הוא מטמא ואין מטמא מאחוריו: (יב) וצוה הכהן ופינו. הציוי בכהן והפינוי בכל אדם ופינו את הבית אפילו חבילי עצים חבילי קנים דברי ר' יהודה. [י]רבי שמעון אומר עסק הוא לפינוי. א"ר מאיר וכי מה מיטמי לו אם תאמר כלי עצו ובגדיו ומתכתו מטבילם והם טהורים. על מה חסה התורה על כלי חרסו ועל פכו וכי מה מטמא בנגעים הרשעים או הצדיקים הוי אומר הרשעים אם כך חסה תורה על ממונו הבזוי קל וחומר על ממונו החביב. אם כך על ממונו קל וחומר על נפש בניו ובנותיו. אם כך על של רשע קל וחומר על

צדיק: (יג) בטרם יבוא הכהן לראות את הנגע לראות את הפנוי. ולא יטמא כל אשר בבית מה תלמוד לומר [יא]לפי שמצינו בנכנס לבית המנוגע שאינו מטמא בגדים עד שישהא בכדי אכילת פרס. יכול אפילו היו שם כלים מקופלים ומונחים על כתיפו. כלים מקופלים ומונחים בתוך הבית יכול לא יהו טמאים עד שישהו כדי אכילת פרס תלמוד לומר ולא יטמא כל אשר בבית מיד. ואחרי כן אחרים כיוצא בהם. [יב]ר' אומר אם ממתינים לדבר הרשות לא ימתינו לדבר מצוה. וכמה היא מצותו נראה בחתן נותנים שבעה ימי משתה לו ולביתו ולכסותו וכן ברגל נותנים לו כל ימי הרגל:

פרשה ן [א]וראה את הנגע יכול בגרים תלמוד לומר וראה את הנגע והנה הנגע מלמד שאין הבית מטמא אלא בשני נריסים: (ב) בקירות הרי שנים ולמטה הוא אומר בקיר קירות הרי ארבע מלמד שאין מטמא אלא בארבעה כתלים: (ג) [ב]מיכן אמרו בית עגול בן טריגון אינו מיטמא בנגעים: (ד) יכול עד שיראה בשני כתלים תלמוד לומר ומראיהם שפל מן הקיר אפילו בכותל אחד. יכול אפילו על אבן אחת תלמוד לומר וחלצו את האבנים אין פחות משתי אבנים דברי ר' עקיבא. ר' ישמעאל אומר וחלצו את האבנים אין פחות משתי אבנים מנין אפילו לא נראה אלא על אבן אחת תלמוד לומר ומראיהם שפל מן הקיר. שפל מן הקיר אפילו על אבן אחת [ר"א בר' שמעון אומר עד שיראה בשני נריסין על שני אבנים בשני כתלים בזוית אחת ארכו כשני נריסין ורחבו כנרים]: (ה) [ג]שקערורות שוקעות כמראיהם. ירקרקות או אדמדמות. ירוק שבירוקים. אדום שבאדומים ומראיהם שפל מן הקיר ולא ממשן: (ו) ויצא הכהן מן הבית [ד]יכול ילך לביתו ויסניר תלמוד לומר אל פתח הבית אי אל פתח הבית יכול יעמוד תחת השקוף ויסניר תלמוד לומר מן הבית. עד שיעקר מכולו [והא כיצד עומד בצד המשקוף ומסניר]: (ז) (מיכן אמרו [ומנין אם] הלך לתוך ביתו והסניר הסגרו מוסגר. עמד (על פתח הבית שהנגע בתוכו [תחת השקוף] והסניר הסגרו מוסגר. תלמוד לומר ויצא הכהן מן הבית אל פתח הבית. והסניר את הבית מכל מקום: (ח) בשביעי. יכול בין ביום בין בלילה תלמוד לומר ביום ולא בלילה: (ט) [ה]והנה פשה. זה פיסיון הממוך כל שהו. מנין לרבות את הרחוק תלמוד לומר בבית. יכול כל שהוא תלמוד לומר נגע. נאמר כאן נגע ונאמר להלן נגע מה נגע האמור להלן בגרים אף כאן בגרים: (י) נמצאת אומר הפיסיון סמוך כל שהוא. הרחוק בגרים. והחוזר (בגרים) [בשני נריסין]: (יא) בקירות הבית ולא בקירות היציע [ו]ולא בקירות האיבום ולא בקירות המחיצה ולא בקירות המנורה:

פרק ד

פירוש הראב"ד

וזו היא לכל שכאלו שיהיה לכל זמן מלא ודמם וכלי ליתא בספרי בספרי בכוכים יכול יהא מצאתו לעמון ומואב כדכתיב וחוא נלחם בעלך מואב כדלעיל ויקח את כל אלהי מידו ולפ היא ליתא זמן מלא ודמם. ואלי תמיה מה כאשו שכאלו מלכי בני עמון ומלכי מצרים מלכי מואב היו וכן מצינו בימי יפתח שאמר לו אתה בני עמון כי לקח ישראל את ארצנו מעלותם ממצרים ועתה תסיבם לתפן: ולפיסבר כי מואב ובני עמון אפני סיו לחיים אתך אחר מולך עליכם ופעמים שהיה אתך ממואב ופעמים שהיה אתך מבני עמון: ובימי חיזון היה אתך ממואב ולכאם עם חיזון ולקח[יא] מידו את חשבון ואת כל גבולה שהיו למואב ולבני עמון. ובימי יפתח היה אתך מבני עמון ואין תובע את ארצו ואת ירדן עד היבקו ואת ארנון מעת ההיא ועד עתה ולמה לא הצלתם בעת ההיא: (ב) ולחמתם עד שיכבדו אתיהו ומשמע עד שיכבדו אתיהו מקפיד אתך על שכיבוש לפי שכיון שכבדוהו מיד היתה לחמתם: ומניין אתה אומר כבדוהו אתך אלא [י.] שהרי לנגעי חומתן מפרש בהוריות ולנגעי בתים כשפיש אתך לנגעי חומתן אתה אומר מנגעת מנאת או משנת דברים אתה מזיקין את אתנים כדאמרינן לעיל אתנאת נגעים לא אם אמרת נזזים שאין אתך לנגעי חומתן אלא בנגעים שמשת בהם חומתן: ובשאתך בגדורות וכן מצינו על קורות זו בזו ובתות על פני הבתים. אתך בגדי כדאמרינן בגדי בתך בתיך יהיה מדויל ידיה מתאנם: ולפיכך בית שבניו על העליה ועל העמודים שהרי בית אתך הוא: (ה) וחין יהושפט מעמתם בנגעים לפי שאין נתאנקה לנגעים:

פרשה ו ומהליכן שאל מן הקיר אלפי על אתן אתת מן הקיר דברים דהוה ליה למיכתב בקיר אלא מן הקיר אלפי על אתן אתת מן הקיר:

פרק ד

מסרת התלמוד

[א]הויות (י.) וכ"ם המולך על כ"י קומר קלף דבני עלמו בתדכם ויקלף בכם פי"ז חני כ"ם בתוכם היא להם וכו' תני בסב"י כיון שתמעו כנגעים תיכתלל בתים הטעינו מעמונים בקיבות הבית וכו' מה הקב"ה עושה מגבה בהם נגעים הבי שלבעה כ"ם בתוכה היא להם: [ב]נגעים פי"ב מ"ל: [ג]אתקדים היינו אתקדם אז בתוכתם ועי' מ"ם לעיל בבכייתא דכ"י: [ד]יומא (יב.) מגילה (כו.) ב"ק (סב:) ועי' נגעים פי"ל מ"ל: [ה]גיטין (סב.): [ו]פי' בק"ל שהוא השמיכה מהקצות הגוכמות ועי' קבלי פ' כי תלא ומתמעטו דכים מלוח למתוך מאל לעניו זה לתנם מהשתר בנגע (קפד:) נזיר (מג:) לנגעים (שם) נדה (יט.) סנהדרין (עא.) ושם (פז:) [ז]אקעכוירים ת"ל שפתן ופיינו אתתלכה הסרי הקיר ובבתים הסלכה הסרי הקיר כאלו בפתח ומכלישין ג"ב (קפד:) נזיר (מג:): [ח]לנגעים פי"ג מ"ו מולין (י:) סנהדרין (עא.) ושם (פז:) [ט]אקעכוירים ת"ל שפתן ופיינו אתתלכה הסרי הקיר כאלו בפתח ומכלישין ע"ו: [י]אל מוכח על עצמתלכה אלך היא בבתים מלכה הקיר: [יא]נגעים פי"ג מ"ו מולין (י:) נדה (סו:) ועי"ם בתכם"י: [יב]נגעים פי"ב מ"ל בכ"מ ובכ"ם ובתוספתא ע"ו:

פרק ד וציוה הכהן וחלצו. הציווי בכהן והחליצה בכל אדם: (ב) וחלצו מלמד [ס]ששניהם חולצים מיכן אמרו אוי לרשע או לשכינו שניהם חולצים שניהם קוצעין שניהם מביאים את האבנים יכול הכותל סמוך (לאחר) [לאויר] יהו שניהם חולצים ת"ל ואחר חלץ את האבנים. הכיצד כותל שבינו לבין חבירו שניהם חולצים וכותל הסמוך לאויר הוא לבדו חולץ: (ג) וחלצו את האבנים יכול יחלוץ בו שתי אבנים ויקיים בו מצות חליצה תלמוד לומר אשר בהם הנגע. אי אשר בהם הנגע יכול אפילו [ר]קרומדים אפילו לבנים תלמוד לומר אבנים הא עד שיאמרו שני כתובים אם לאו לא שמענו: (ד) [ש]והשליכו אתהן אל מחוץ לעיר. אתהן חוץ לכל העיר אין אדם חוץ לכל העיר אלא חוץ לעיירות המוקפות חומה בלבד. [ת]אל מקום טמא שיהא מקומו טמא. רבי יהודה אומר אל מקום טמא [ש]לרבות את הניטל: (ה) [ת]את הבית יקציע יכול מבפנים ומבחוץ תלמוד לומר מבית. אי מבית יכול מן הקרקע ומן הקירות ת"ל סביב לא אמרתי אלא סביב לנגע: (ו) ושפכו אשר הקצו יכול צרורות. ת"ל עפר. אי עפר יכול אף הנושר ת"ל את אשר הקצו עד שיאמרו שני הכתובים. ואם לאו לא שמענו: (ז) ולקחו אבנים. אין פחות משתי אבנים והביאו אל תחת האבנים אין פחות משתי אבנים מיכן אמרו אין חולצים פחות משתים. ואין מביאים פחות משתים ואין מביא אחת תחת שתים. ולא שתים תחת אחת. אלא מביא שתים תחת שתים תחת שלש תחת ארבע. וארבע תחת שלש תחת שתים: (ח) ולקחו אבנים יכול יטול אבנים מצד זה ויביא לצד זה ת"ל אחרות. אי אחרות יכול אפילו קרומדים אפילו לבנים תלמוד לומר אבנים הא עד שיאמרו שני כתובים ואם לאו לא שמענו: (ט) לעפר לרבות כל משטע. עפר אפילו לבנים [א]אפילו מדר אפילו חרסית. יכול יטול עפר מצד זה ויביא לצד זה תלמוד לומר אחר או אחר יכול אפילו סיד אפילו גבסים תלמוד לומר עפר הא עד שיאמרו שני כתובים ואם לאו לא שמענו: (י) ועפר אחר יקח ושח את הבית אין חבירו מטפל עמו בטיחה:

פרשה ז אם ישוב הנגע ופרח בבית. משל חזר איש פלוני למקומו. מנין לרבות כשיחזור הנגע לאותם האבנים אין לי אלא מקומו. מנין לרבות את כל הבית תלמוד לומר בבית. יכול כגרים נאמר כאן נגע וגאמר להלן נגע מה נגע האמור להלן כשני גריסין אף כאן כשני גריסין: (ב) נמצאת אומר הפיסין סמוך כל שהו. הרחוק בגרים. והחוזר בבתים כשני גריסים: (ג) אין לי אלא כמראיו. שלא כמראיו מנין. תלמוד לומר ופרח כמראיו ושלא כמראיו: (ד) [ו]או אינו אומר ופרח אלא שלא יהא טמא עד שיחזור ויפשה. ודין הוא טמא הוא בבגדים ושימא בבתים מה בבגדים טימא את החוזר אע"פ שאינו פושה. אף בבתים יטמא החוזר אע"פ שאינו פושה: (ה) הין אם החמיר בבגדים שהעומד בהם בסוף שני שבועות שורף. נחמיר בבתים שהעומד בסוף שני שבועות אינו נותץ תלמוד לומר צרעת ממארת צרעת ממארת לגזירה שוה. מה צרעת ממארת האמור בבגדים טימא את החוזר אע"פ שאינו פושה אף צרעת האמור בבתים יטמא החוזר אע"פ שאינו פושה: (ו) אם סופנו לרבות את החוזר מה תלמוד לומר ובא הכהן וראה והנה פשה הנתק לו. או שומע אני אם ישוב הנגע ופרח בבית וחזר הנגע בו ביום יהי טמא תלמוד לומר ושב הכהן. ואם ישוב הנגע. מה שיבה האמורה להלן בסוף שבוע. אף כאן בסוף שבוע: (ז) ומנין אם עמד בראשון ופשה בשני חולץ וקוצה ושח ונותן לו שבוע תלמוד לומר ובא הכהן וראה והנה פשה במה הוא מדבר אם בפושה בראשון הרי אמר הא אינו אומר ובא הכהן וראה והנה פשה אלא שבא בסוף שבוע ראשון ומצאו עומד. ובא בסוף שבוע שני ומצאו פושה. מה יעשה לו הרי אני דן מה מצינו בפושה בראשון חולץ וקוצה ושח ונותן לו שבוע אף בפושה בשני חולץ וקוצה ושח ונותן לו שבוע הין אם היקל בפושה בראשון שהרי היקל בעומד בו. נקל בפושה בשני שהרי החמיר בעומד בו ויהיה הפושה כעומד תלמוד לומר ושב הכהן ובא הכהן [ז]זו היא שיבה זו היא ביאה. מה שיבה חולץ וקוצה ושח ונותן לו שבוע אף ביאה זו חולץ וקוצה ושח ונותן לו שבוע: (ח) [ב]מנין אם עמד בזה ובזה חולץ וקוצה ושח ונותן לו שבוע ת"ל ובא ואם בא יבא הרי כאן ב' ביאות במי הוא מדבר אם בפושה בראשון הרי אמור ואם בפושה בשני הרי אמור. הא אינו אומר ובא ואם בוא יבוא אלא את שבא בסוף שבוע ראשון ובא בסוף שבוע שני. וראה והנה לא פשה זה העומד. מה יעשה לו וטהר הכהן את הבית. יכול יפטר וילך לו תלמוד לומר כי נרפא הנגע. לא טיהרתיו [אלא] את הרפוי: (ט) מה יעשה לו הרי אני דן מה מצינו בפושה בשני חולץ וקוצה ושח ונותן לו שבוע. אף העומד בשני חולץ וקוצה ושח ונותן לו שבוע: (י) הין אם נחמיר בפוש' בשני שהרי החמיר בפושה בראשון נחמיר בעומד בשני שהרי היקל בעומד בראשון ויהא עומד כפושה בשני. תלמוד לומר ובא. ואם בוא יבוא הרי כאן שתי ביאות. ביאה האמורה למעלה וביאה האמורה למטה. מה ביאה האמורה למעלה חולץ וקוצה ושח ונותן לו שבוע אף ביאה האמורה למטה חולץ וקוצה ושח ונותן לו שבוע: (יא) משום ר' ישמעאל אמרו נאמר צרעת ממארת בבגדים. ונאמר צרעת ממארת בבתים. מה צרעת ממארת האמור בבגדים עשה העומד בשני כפושה בשני. אף צרעת ממארת האמורה בבתים נעשה העומד בשני כפושה בשני. אחרי הקצות את הבית ואחרי הטוח מה ת"ל שיכול אין לי חוזר ונותץ אלא אחר פושה בראשון. מנין לרבות את החוזר אחר פושה בשני. ואחר העומד בשני. ת"ל ואחר חלץ את האבנים שאין ת"ל ואחרי הקצות ואחר הטוח. וכי יש חליצה שאין עמה קציעה ושיחה אם כן למה נאמר אחרי הקצות את הבית ואחרי הטוח אלא לרבות את החוזר

אחר

פירוש הראב"ד

פרק ד כיצד הסמוך לאויר פיכום לאויר מגד מזיכו: (ד) והסליכו לתוכן אל מחוץ לעיר לתוכן מחוץ לכל העיר ואין לדעת מחוץ לכל העיר אלא חוץ לכל עיירות המוקפות חומה. עיר ממעט כל עיר לגד מעבי הסרזי: אל מקום טמא סיכת מקומן טמא פי' שמטמאות בהסל כדהכסיון בהדם. מוסבו סיכת מוסבו טמא: כ' יכודם לומר לכיצות לת הנעול כלומר לפי' נעלו ממקום שהלכתו יכת המקום טמא וגזיכת הכתוב הוא סיכת מקומם טמא: (ו) לי עפר יכול לת הכוסב מלינו כגון שהוא מכת במקום זה ועפר כוסב מלינו ממקום לתר: ת"ל לתסב הקנו כלומר לומו בלגד הכופל מתחת הקבדום. ולת לת הכלוכות של לתן לעפ"י סיולחות מתחת ידו לעפר לתר בהמתו ולת לכוכות: פיכום לתר לי עפר יכול הכופל פי' שהסב קודם לכן ת"ל לתסב הקנו לומו שהסב בהעת קציעה: (ח) קודדימים עשוין כעין עבלחות ויש של תכם: (ט) לפי' מגד פי' בעכוך קוזות לתמם ובלטון יתמעלל מגד:

פרשה ז הגם לו לין זה מקומו כלומר לינו מדבר לתר מליגם וקלוט כמו שהליגם לך לגלת בפוסם בתוך שבוע שני הוא מדבר כמו שהלנו עתידין לומר: והטעם שהילנו בהמר לינו עומד לגלת הפוסם לתר מליגם וקלוט לת סיה לריך לומר שהכי כתי' ולם יטוב הנגע ופרח בתמעע דחזר ופשה: לי נמי דילפינן לטעת מתחת דנתים מלטעת מתחת דנגדים מה לכאן עשה עומד נשני פוסם

נתילה

מסרת התלמוד

ס"ל שהשיס סוגיים כי לת הזכיר עוד מי ומי הסוגיים רק בתמרו וחלגו לטון כניס מעמע שהשיס סוגיים מכתן לוי לנשע ולוי לנשכנו ולתה השניס הס הוא ושכנו ועי' נגעיס פי"ג מ"ו: אנעכוך גרס קדיימין וקיומר פי' נעפיס של מרס ועי' נכ"ס פי"ג מ"ו: [ב]כלים פ"ס מ"ז נעי' הכ"ס ונגעיס פי"ג מ"ו: [ג]פי' כניכו הלל שהין סוליחים תנניס מטנעות תלת לסקוט טמא שלת להכנות עומלה נפ"י והניגו נק"ת שלטון סיכת מעמע מכתן ולהכת ונחמת גס כ"ס לת כוון תלת סיכת מקום מיוחד לתנניס מטנעות ונכנ שהשס מעמחום לת המקום שהכי לתר שהין מכניס עומלה נפ"י ודוגמתו נשפכת ע' ויקלת פ"ע מ"ג של מקום הלטן שהשס יהו נוהנין לת הלטן כלומר סיכת מקום מיוחד לטון ועי' פ"ס מ"ה ומ"ס שס וזה ממם כשהשס' על הטוהה ועי' כ"ס פי"ג מ"ו: [ד]פי' נק"ת שלת העפר הכיטל עם התנניס מעמע המקום כמו התנניס: [ה]נב"ס שס גרס מנד ונעכוך מנד: [ו]עי' כ"ס פי"ג מ"ו: [ז]נב"ס פי"ג ונב"ס פי"ז ונב"ס פי"ב מ"ת ועי' עילוהין (כת.) נפי' כס"י ד"ס ונב ממ"כ נפי' נכ"יסום תלה: [ח]מנחות (ד.) ומ"כ ופכס"י תעי"ב תלת דמו הסיכות הוחיל ומכיהם לטון ניתה הס וק"ת פי' כי עניו סיכה הוא שנת תעם לתכם וכתן

שכנר נת נשנוע פ' ת"כ ניתה זו סיכה היה: [ט]גי' הילקוע לת נת יכת נמי הוא מדבר לת נשוסה נלתטון וכו' הס ת"ת לת נת יכת וכו':

אחר הפושה בשני ואחר העומד בשני: (יב) מנין לכהה בשני והולך לו קולפו והוא טעון ציפרים תלמוד לומר ולקח לחטא את הבית הרי כאן בית אחר. [ה]מכאן אמרו עשרה בתים הן הכהה בראשון והולך לו קולפו והכהה בשני והולך לו קולפו והוא טעון ציפרים והפושה בראשון חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע. חזר נותץ. לא חזר טעון ציפרים. עמד בראשון ופשה בשני. חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע. חזר נותץ. לא חזר טעון ציפרים. עמד בזה ובזה חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע. חזר נותץ. לא חזר טעון ציפרים: (יג) [ו]שמא מה תלמוד לומר לפי שמצינו בבית המוסגר שאינו מטמא אלא מתוכו. יכול אף המוחלט כן תלמוד לומר כי טמא הוא הוסיף לו טומאה שיטמא בין מתוכו בין מאחריו:

פרק ה [ז]ונתץ את הבית את אבניו ואת עציו ואת כל עפר הבית מלמד שאין הבית מטמא בנגעים עד שיהו בו אבניו ועציו ועפר: (ב) [ח]ובמה אבנים יהו בתוכו ר' ישמעאל אומר ארבע ר' עקיבא אומר שמונה שרבי ישמעאל אומר עד שיראה כשני גריסין על ב' אבנים או על אבן אחת ורבי עקיבא אומר עד שיראה כשני גרוסים על שתי אבנים. ולא על אבן אחת. [ט]ר' אלעזר בר' שמעון אומר עד שיראה כשני גרוסים על שתי אבנים בשתי כתלים בזויות. אורכו כשני גריסים. ורוחבו כגרים: (ג) אבניו שלו ועפר שלו ועציו שלו מלמד שהוא גורר ומוציא את אבניו כל אבנים שבבנו עמו עציו כל עצים שבבנו עמו אבניו ולא אבני העלייה עצים ולא עצי העלייה. עפר ולא עפר העלייה. [י]מיכן אמרו נראה נגע בבית נותן את הקורות בעלייה. נראה בעלייה נותן את הקורות לבית. אבניו ולא אבנים שהכנים לו משנבנה. עציו ולא עצים שהכנים לו משנבנה. עפר הבית ולא עפר הטבכות שלו. אם נאמר בחליצה למה נאמר בנתיצה. ואם נאמר בנתיצה למה נאמר בחליצה. אלא לפי שיש בחליצה מה שאין כן בנתיצה. ובנתיצה מה שאין בחליצה. בחליצה [כ]האבן שבזויות בזמן שהוא חולץ חולץ את כולה ובזמן שהוא נותץ נותץ את שלו ומניח של חבירו. ובנתיצה נותץ את האבנים שיש בהם נגע ואת האבנים שאין בהן נגע ובחליצה אינו חולץ אלא את האבנים שיש בהם הנגע. הא לפי שיש בחליצה מה שאין בנתיצה. ובנתיצה מה שאין בחליצה צריך לומר בחליצה וצריך לומר בנתיצה: (ד) [ל]והבא אל הבית כשיכנס ראשו ורובו. ימי הסניר אותו [מ]לא ימים שקלף את נגעו. יכול שאני מוציא את המוחלט

פירוש הראב"ד

נתיצ מלא לחמר מליצ וקנוע ועיפס וסקנר שנוע שליצי: (יב) ומנין לכהה בשני והולך לו שהוא קולפו ועשוי לציפרים ת"ל ולקח לחטא את הבית הרי כאן בית אחר. בית לחמר פי' דהוא ליה למכתב ולקח לחטאתו מלא לכדוא בית לחמר נעשו זו כל הדינין האמורים למעלה וקלחך טעון לציפרים. וכיון דכתבי' כאמר בחמר חרי שנועות שמעינן דכהה והולך לו בשני הוא דטעון לציפרים אבל כהה והולך לו בראשון לימו טעון לציפרים מיהו קליפה מיהת צריך. ופשוט לן מדכתיב לחמר קילוע דסיינו קליפה. ועיפה לחמר קילוע משמע *דין קילוע לחמר מליצ וקילוע בלא מליצ לפי שאי אפשר לקילוע בלי מליצ ואי אפשר למליצ בלא קילוע שכיון שטעון מליצ שמורכב כל שכן שהוא טעון קילוע ועיפה הקליפ: מכלן למדנו עפרה בחיצ הן וכו' פי' בחיצ שנגמר דינה לטומאה הן לטהרה קל שמיצ. שלכך כהה והולך לו בשנוע לחשון ושנוע שני כלי לחמר בחיצ שנגמרין לטהרה שחיצ חשן בקליפה ועיפה ושחיצ בקליפה ועיפה ולפרים: שהשם זוגות שהחכוונות יש בכל אחת חשן שנגמרה לטומאה ושייכו חזר נוחץ. ואחת שנגמרה לטהרה ושייכו לא חזר טעון לפרים: שבל חולץ וקולף ועד חשן קודם שנחילצ לימה חן שהשנוע לפי שלא נגמר דינה לא לטומאה ולא לטהרה:

פרק ה כ' [ז]שמעאל אומר אחרעה אחת לכל פיקה ופיקה פיכול לכל רוח וכוח כלכתי' ולפחת יח ולפחת לפון: וכ' [ח]שמעאל וכ' עקיבא לטעמייהו דפליגי לעיל בשנוע דכ' [ט]שמעאל שבר לחילו על חשן אחת טמא וכ' עקיבא שבר בעינן על שתי אבנים ולחבוייהו בעינן שיהו כל שהבע קיבות לחוץ לנגע הילבך לכ' [י]שמעאל לכיך שיהו בבית לכעה לחבנים וכ' עקיבא לכיך שיהו בו שנוע שלו אבניו שלו עציו שלו עפרו: (ג) לחבניו שלו עליו שלו מלמד שנורר ומוליך פי' גורר כשנגרה לפי שחיצו נוחץ חלץ חלקו ומניח שבק שביכו: לחבניו כל חבנים שבבנו עמו פי' שלא כחיב ונחץ חת חבנים כלכתיב בחלים ת"ח כל לחבניו קלמר: ומאי דקלמר שבבנו עמו למעוטי חותם שבבנים לו משבבנה כלחיתא בשמוך לחבניו ולא לחבנים שבבנים לו משבבנה: קשיא לי שא לתנן בשמשה נגעים בית שלא היו בו חבנים ועלים ובלשה בו נגע ולשר כך שביא לו לחבנים ועלים ועפר טהור טעמא לבבנים בו משלשה בו נגע לבל קודם שלשה בו נגע לעפ"י שבבר נבנה טמא: ולומר לפי לבעין ליטמא בנגע כיון לבשעה שנגע היו בו לחבנים ועלים ועפר טמא מיהו כי (לא) חתו לידי נחילה לימו נוחץ חלא חותם שחבנים ועלים שבבנים בו בשעה בנין ונעמא לשלחת לכחיב ונחץ חת הבית חת לחבניו ולת עליו לחבני הבית משמע חותם שהן בית ומאי בינהו חותן שבבנו עמו: עפר ולוליף לל משוע למשה ולא עפר שהשחות שלו שא שמי משום לבי משמע לים עפר שהוא עיקרו של בית ולא עפר שבחך ממנו מחליצ כבר קודם נחילה חלא חותו שבבר בשעת נחילה: גם זה לפרשו בעין שבילבתו למעלה שבשעה שבחך מחליצ לחוץ לבית לחמר לעפ"י שהוא בשעה נחילה לימו לריך להוליך חל משוע למשה ונעמא מחי משום לכחי' ונחץ על הלעיס ועל שחבנים ועל שעפר משמע חותם

מסרת התלמוד

[ה]נגעים פי"ג מ"ח: [ו]סם מ"ד יומא (קנ:): [ז]עי' לעיל בצריחא די"ב מדות ונגעים פי"ב מ"ב: [ח]סם מ"ב ועי' לעיל פ"ו מ"ד: [ט](סם) סנהדרין (עא. פז:) נדה (יט.): [י]נגעים פי"ב מ"ב: [כ]נגעים פי"ב מ"ב פוסחים פ"ו מולין (קכח:) וע"ם מכש"י שבי' שבת"ם לימו נוחץ לד מניחו לכחיב בית ולא ב' בחים ולא ג' בחים ול"ע מכאן שבין שלו ה"ם: [ל]נגעים פי"ב מ"ם: [מ]פי' נד"ל מסלקך לת לגע כדילו לימו משוע עד שיטוב ויבזוב עליו הסגר ולפ"ז יוחים שקלף לת נגעו כלומר יוחים שמולן וקולף ועד לך פ"ב לין לחון קלף בימי הסגרו דומה בעניני למולף שקלף לת נגעו שסם פ"ב לריך לפרש כפי' רבינו שעשה שלא כמלומו: *כלאה שים כלן שסרון בב"י:

המוחלט שקלף נגעו. תלמוד לומר כל ימי: (ד) ומנא עד הערב מלמד שאין מטמא בגדים. [ג]יכול אפילו שהה כדי אכילת פרס. תלמוד לומר והאוכל בבית יכבס: (ה) אין לי אלא אוכל. שוכב מנין תלמוד לומר והשוכב בבית יכבס: (ו) אין לי אלא אוכל ושוכב. אוכל ולא שוכב שוכב ולא אוכל מנין תלמוד לומר וכבס בגדיו ריבה: (ח) אם סופינו לרבות את כל האוכל אע"פ שאינו שוכב. מה תלמוד לומר האוכל והשוכב. אלא כדי ליתן שיעור לשוכב כדי שיאכל [ד]וכמה הוא שיעור אכילה כדי אכילת פרס פת חיטים ולא פת שעורים מיסב ואוכלו בליפתן: (ט) כל כיבוס בגדים האמור בתורה להחמיר וזה להקל. אפילו לבוש עשרה סבריקים ועטוף עשרה פוליוניות כולם טהורים עד שישהא כדי אכילת פרס: (י) [ה]יכול הבהמה והגוי יהו מצילים בגדים בבית המנוגע תלמוד לומר יכבס בגדים ריבה המטמא בגדים מציל בגדים בבית המנוגע יצאו הבהמה והגוים שאין מטמים בגדים אין מצילים בגדים בבית המנוגע: (יא) [ו]מכאן אמרו אם היה עומד בפנים ופשט ידו לחוץ וטבעותיו בידו. אם שהה כדי אכילת פרס טמא. היה עומד בחוץ ופשט ידו לפנים וטבעותיו בידו ר' יהודה מטמא מיד. וחכמים אומרים עד שישהא כדי אכילת פרס: (יב) אמרו לר' יהודה ומה אם בזמן שכל גופו טמא לא טימא מה שעליו עד שישהא כדי אכילת פרס. בזמן שאין כל גופו טמא לא יטמא את מה שעליו עד שישהא כדי אכילת פרס: (יג) אמר להם רבי יהודה מצינו שיפה כח הטמא להציל יתר מן הטהור ישראל מקבלים טומאה ומצילים בגדים בבית המנוגע. הבהמה והגוי שאין מקבלים טומאה אין מצילים בגדים בבית המנוגע: (יד) והזה על הבית ועל השקוף. ויש אומרים על בלו. ושלח את הצפור החיה. [ז]ר' יוסי הגלילי אומר ציפור שחיה חוץ לעיר ואיזו זו זו דרור: (טו) וכפר על הבית וטהר אם נאמר במצורע למה נאמר בבתים. ואם נאמר בבתים למה נאמר במצורע. לפי שיש בבתים מה שאין במצורע. ובמצורע מה שאין בבתים. מצורע טעון קרבן והבית אינו טעון קרבן. מצורע יש לו טהרה מטומאתו. והבית אין לו טהרה מטומאתו הא לפי שיש במצורע מה שאין בבתים. ובבתים מה שאין במצורע. צריך לומר במצורע וצריך לומר בבתים: (יו) זאת התורה לכל נגע הצרעת ולנתק ולשאת ולספחת ולבהרת מנין אתה אומר כהן שבקי בנגעים אבל לא בנתקים. בנתקים אבל לא בקרחות בקרחות אבל לא באדם. באדם אבל לא בבגדים. בבגדים אבל לא בנתקים לא יראה את הנגעים עד שיהא בקי בהם ובשטותיהם. ת"ל זאת התורה. ולצרעת ולשאת ולצרעת הבגד וכו'. [ח]ולהורות. רבי אומר ולמה בא [ולהורות] ביום מלמד שביום הוא מטמא וביום הוא מטהר חנניה בן חכינאי אומר ולמה בא להורות מלמד שאינו רואה את הנגעים עד שיורנו רבו:

חסילו פרקי נגעים

פרק זבים

פרשה א [א]בני ישראל מיטמים בזיבה ואין הגוים מיטמים בזיבה. ואף על פי שאינן מטמאים בזיבה מטמים בזבים [ב]ושורפים עליהם את התרומה וחייבין עליהם על ביאת המקדש. אי בני ישראל. אין לי אלא בני ישראל מנין לרבות את הגרים ואת העבדים תלמוד לומר ואמרת אליהם. איש. אין לי אלא איש [ג]מנין לרבות את האשה ואת הקטן. תלמוד לומר איש איש דברי ר' יהודה ור' שמעון בנו של ר' יוחנן בן ברוקה אומר דרי הוא אומר והזב את זובו לזכר ולנקיבה לזכר כל שהו זכר בין גדול בין קטן. נקיבה בין גדולה בין קטנה: (ב) כי יהיה. מן הדבור ואילך. והד"ה. טימא בנגעים וטימא בזבים מה נגעים פטר בהם לפני הדיבור אף זבים יפטר בהם לפני הדבור קל וחומר ומה אם נגעים שטימא בהם אנסים פטר בהם לפני הדבור. זבים שלא טימא בהם אנסים אינו דין שיפטר בהם לפני הדבור לא אם אמרת בנגעים שאין טומאתן וטהרתן אלא בכהן. תאמר בזבים שטומאתן

פירוש הראב"ד

תכי פסקי פסקי קמיית' נמולם סימני טומאה ממוך נגעו עסוק מוסלט. ובמכיית' על כרחיך פקולן בסכתו תוך ימי כסגנו סיה לפי עד שלא פא שלא כהן לפי תלם סימני טומאה נמי טעון כלאמרן. ולפי בזבתא שפשתה ומוסלטה תכי למה לי מוחלט שלא ס"מ ממוך כסגנו סיה וקמיית' לסולידיך כמו לפי שיעזר לפי' מוחלט נמי מיקל ובמכיית' לכהן לפי' מוחלט נמי מחמיר לילך בזבים נמי מיקל ובמכיית' מוחלט נמי מחמיר לכהן לפי' מוחלט שוכב מנין ת"ל גוונא: (ו ז ח) אין לי אלא אוכל שוכב מנין ת"ל ושכוב בזבת וכו' אין לי אלא אוכל ושוכב מי עליין לפי שומר שפשוכב מוסף על האוכל כלומר שפאוכל לריך פיפא שוכב שלריך כשום בגדים תלמוד לומר יכבס בגדיו ריבה פי' ואם פשוכב סיה מוסף על האוכל לא סיה לו לכתוב אלא כשום בגדים אמר לפיכך ואכוכל ושכוב בזבת יכבס בגדיו ס"מ לו אלי לו אלי קאמר. ומדאתכי לכילה אלא לפיכך לו פיכפ בגדיו כשום בגדים (פס) [גס] שכי לימכי פוסק לעפ"י שאינו לא אוכל ולא שוכב דאמר אוכל דאכילה לו פיכפ למודם עסיס: ואם כופנו לרבות האוכל לעפ"י שאינו שוכב אם ת"ל האוכל ושכוב כלומר למה לי אוכל ולא שוכב אלא מפני שפיכפ לומר כולכו פיכפ לומר ואלא כא אמר לפיכפ ואין למדין זה מזה אלא ליתן שיעור לאוכל כדי שיאכל שוכב פי' אלא מאמר לכילה כאמורים בכל מקום בבזבת ואפילו נמי לא פסה כדי לכילה בזבת יפא טעון כשום לכך נאמר ואכוכל ואשוכב לכילה פלריכים פיכפ פי' כיפכה ואי זו זו לכילה פכם שיעור לכעפה בילים. ואפי לימא בעיכולין פכם כילד ומפתפיין בתמוין [בג.]: פת חיטים ולא פת שעורים מיפב ואוכלו בליפתן. לכי לומר דכל אלו לענין בשיעור ומשיב לאו מאוכב דבעינן שיעור לכילה לרך הנאה כדי שיאכלנו מהכה כל כשום בגדים כאמור בתורה לפסמיך ובזה לפקל לפי' לשום עפכה וכו' פי' כשוסה לא פא בגבלה ואוכל לא בגלת עוף עסור וכיולא בסה פעטון כיפום בגדים נאמרו לפזמיך על הבגדים לומר פמקבלין טומאה לפיות האוהלים מפני מיבוריהן וכאן נאמרו לפקל מפני כי מיבוריהן שלא לא סיה לוסבן אלא מיעוטין עד שיעמה כדי לכילה פכם יפיו טעונין מיד וכפשוה לוסבן אלא מיעוטין עד שיעמה כדי לכילה פכם

מסרת התלמוד

[א]עי' נגעים פי"ב מ"ט בס"ם וכניהמו בזבייהם גכם גם ניולקוט ע"ם: [ב]נגעים פי"ג מ"ז ותוספתא פ"ז: [ג]נגעים סם עיכוזין (ד.) ומ"כ: [ד]נגעים פי"ג מ"ז ותוספתא פ"ז: [ה]עי' תמ"ן ומכ"מ הל' ט"ל פי"ל ה"ל ומלמה כי שלמוד דכול הוא לפול יהוע הכלל דכול וחז"ל קבלו מיון הסוכיים בזבים ובשרה ופי' שמו בלמון נופל על לפון ולא מפני שדר בזבים ובשרה נתנו לו שם זה שלא הוא שם מין מיומר ומיכך בשמיני שהוא דר בזבים ובשרה ודוגמתו הרבה בזבי חז"ל כמו למה נקרא שמו למה שמם שקידם ובדומה וא"ל לפול דכול מין לחר ולא שלים שלא בשלוש שלא בתיחד הלפול בשמו שלא בתימני שהרי לא כתיב לפול דכול ומדכתיב הלפול המיה לל ממון לעיל שמע לא קרשה הוא שיהיה לפול מן הלפלים הדבים בזבים ובשרה וים הרבה שנעשה כן ולמה הקדק הכמ"ן שלין לפרי מלוכע מין לחר בלבד ולא לחר שלין לפול דכול מין לחר בלבד כי הדבול ולפי ועי' בתו"א שנשתפק בדבר זה ובכנס בדוחק. ומלמון רס"י בסולין (קב.) משמע שלעולם אלוכע לין שלא מין לחר בלבד שלמר שם על העוף שמקבע לבבי הבמים הוא הלפול שלמוד בזוכה ועי' היעב בתו"ן: [ז]לחה שהביא בשנו יכולמני לימו בנוסלאי שגבי"ל ה"ל ומלמה כי שלפול דכול הוא לפול יהוע הכלל דכול וחז"ל קבלו מיון הסוכיים בזבים ובשרה ופי' שמו בלמון נופל על לפון ולא מפני שדר בזבים ובשרה נתנו לו שם זה שלא הוא שם מין מיומר ומיכך בשמיני שהוא דר בזבים ובשרה ודוגמתו הרבה בזבי חז"ל כמו למה נקרא שמו למה שמם שקידם ובדומה וא"ל לפול דכול מין לחר ולא שלים שלא בשלוש שלא בתיחד הלפול בשמו שלא בתימני שהרי לא כתיב לפול דכול ומדכתיב הלפול המיה לל ממון לעיל שמע לא קרשה הוא שיהיה לפול מן הלפלים הדבים בזבים ובשרה וים הרבה שנעשה כן ולמה הקדק הכמ"ן שלין לפרי מלוכע מין לחר בלבד ולא לחר שלין לפול דכול מין לחר בלבד כי הדבול ולפי ועי' בתו"א שנשתפק בדבר זה ובכנס בדוחק. ומלמון רס"י בסולין (קב.) משמע שלעולם אלוכע לין שלא מין לחר בלבד שלמר שם על העוף שמקבע לבבי הבמים הוא הלפול שלמוד בזוכה ועי' היעב בתו"ן: [ח]לחה שהביא בשנו יכולמני לימו בנוסלאי שגבי"ל ה"ל ומלמה כי שלפול דכול הוא לפול יהוע הכלל דכול וחז"ל קבלו מיון הסוכיים בזבים ובשרה ופי' שמו בלמון נופל על לפון ולא מפני שדר בזבים ובשרה נתנו לו שם זה שלא הוא שם מין מיומר ומיכך בשמיני שהוא דר בזבים ובשרה ודוגמתו הרבה בזבי חז"ל כמו למה נקרא שמו למה שמם שקידם ובדומה וא"ל לפול דכול מין לחר ולא שלים שלא בשלוש שלא בתיחד הלפול בשמו שלא בתימני שהרי לא כתיב לפול דכול ומדכתיב הלפול המיה לל ממון לעיל שמע לא קרשה הוא שיהיה לפול מן הלפלים הדבים בזבים ובשרה וים הרבה שנעשה כן ולמה הקדק הכמ"ן שלין לפרי מלוכע מין לחר בלבד ולא לחר שלין לפול דכול מין לחר בלבד כי הדבול ולפי ועי' בתו"א שנשתפק בדבר זה ובכנס בדוחק. ומלמון רס"י בסולין (קב.) משמע שלעולם אלוכע לין שלא מין לחר בלבד שלמר שם על העוף שמקבע לבבי הבמים הוא הלפול שלמוד בזוכה ועי' היעב בתו"ן: [ט]לחה שהביא בשנו יכולמני לימו בנוסלאי שגבי"ל ה"ל ומלמה כי שלפול דכול הוא לפול יהוע הכלל דכול וחז"ל קבלו מיון הסוכיים בזבים ובשרה ופי' שמו בלמון נופל על לפון ולא מפני שדר בזבים ובשרה נתנו לו שם זה שלא הוא שם מין מיומר ומיכך בשמיני שהוא דר בזבים ובשרה ודוגמתו הרבה בזבי חז"ל כמו למה נקרא שמו למה שמם שקידם ובדומה וא"ל לפול דכול מין לחר ולא שלים שלא בשלוש שלא בתיחד הלפול בשמו שלא בתימני שהרי לא כתיב לפול דכול ומדכתיב הלפול המיה לל ממון לעיל שמע לא קרשה הוא שיהיה לפול מן הלפלים הדבים בזבים ובשרה וים הרבה שנעשה כן ולמה הקדק הכמ"ן שלין לפרי מלוכע מין לחר בלבד ולא לחר שלין לפול דכול מין לחר בלבד כי הדבול ולפי ועי' בתו"א שנשתפק בדבר זה ובכנס בדוחק. ומלמון רס"י בסולין (קב.) משמע שלעולם אלוכע לין שלא מין לחר בלבד שלמר שם על העוף שמקבע לבבי הבמים הוא הלפול שלמוד בזוכה ועי' היעב בתו"ן: [י]לחה שהביא בשנו יכולמני לימו בנוסלאי שגבי"ל ה"ל ומלמה כי שלפול דכול הוא לפול יהוע הכלל דכול וחז"ל קבלו מיון הסוכיים בזבים ובשרה ופי' שמו בלמון נופל על לפון ולא מפני שדר בזבים ובשרה נתנו לו שם זה שלא הוא שם מין מיומר ומיכך בשמיני שהוא דר בזבים ובשרה ודוגמתו הרבה בזבי חז"ל כמו למה נקרא שמו למה שמם שקידם ובדומה וא"ל לפול דכול מין לחר ולא שלים שלא בשלוש שלא בתיחד הלפול בשמו שלא בתימני שהרי לא כתיב לפול דכול ומדכתיב הלפול המיה לל ממון לעיל שמע לא קרשה הוא שיהיה לפול מן הלפלים הדבים בזבים ובשרה וים הרבה שנעשה כן ולמה הקדק הכמ"ן שלין לפרי מלוכע מין לחר בלבד ולא לחר שלין לפול דכול מין לחר בלבד כי הדבול ולפי ועי' בתו"א שנשתפק בדבר זה ובכנס בדוחק. ומלמון רס"י בסולין (קב.) משמע שלעולם אלוכע לין שלא מין לחר בלבד שלמר שם על העוף שמקבע לבבי הבמים הוא הלפול שלמוד בזוכה ועי' היעב בתו"ן: [יא]לחה שהביא בשנו יכולמני לימו בנוסלאי שגבי"ל ה"ל ומלמה כי שלפול דכול הוא לפול יהוע הכלל דכול וחז"ל קבלו מיון הסוכיים בזבים ובשרה ופי' שמו בלמון נופל על לפון ולא מפני שדר בזבים ובשרה נתנו לו שם זה שלא הוא שם מין מיומר ומיכך בשמיני שהוא דר בזבים ובשרה ודוגמתו הרבה בזבי חז"ל כמו למה נקרא שמו למה שמם שקידם ובדומה וא"ל לפול דכול מין לחר ולא שלים שלא בשלוש שלא בתיחד הלפול בשמו שלא בתימני שהרי לא כתיב לפול דכול ומדכתיב הלפול המיה לל ממון לעיל שמע לא קרשה הוא שיהיה לפול מן הלפלים הדבים בזבים ובשרה וים הרבה שנעשה כן ולמה הקדק הכמ"ן שלין לפרי מלוכע מין לחר בלבד ולא לחר שלין לפול דכול מין לחר בלבד כי הדבול ולפי ועי' בתו"א שנשתפק בדבר זה ובכנס בדוחק. ומלמון רס"י בסולין (קב.) משמע שלעולם אלוכע לין שלא מין לחר בלבד שלמר שם על העוף שמקבע לבבי הבמים הוא הלפול שלמוד בזוכה ועי' היעב בתו"ן: [יב]לחה שהביא בשנו יכולמני לימו בנוסלאי שגבי"ל ה"ל ומלמה כי שלפול דכול הוא לפול יהוע הכלל דכול וחז"ל קבלו מיון הסוכיים בזבים ובשרה ופי' שמו בלמון נופל על לפון ולא מפני שדר בזבים ובשרה נתנו לו שם זה שלא הוא שם מין מיומר ומיכך בשמיני שהוא דר בזבים ובשרה ודוגמתו הרבה בזבי חז"ל כמו למה נקרא שמו למה שמם שקידם ובדומה וא"ל לפול דכול מין לחר ולא שלים שלא בשלוש שלא בתיחד הלפול בשמו שלא בתימני שהרי לא כתיב לפול דכול ומדכתיב הלפול המיה לל ממון לעיל שמע לא קרשה הוא שיהיה לפול מן הלפלים הדבים בזבים ובשרה וים הרבה שנעשה כן ולמה הקדק הכמ"ן שלין לפרי מלוכע מין לחר בלבד ולא לחר שלין לפול דכול מין לחר בלבד כי הדבול ולפי ועי' בתו"א שנשתפק בדבר זה ובכנס בדוחק. ומלמון רס"י בסולין (קב.) משמע שלעולם אלוכע לין שלא מין לחר בלבד שלמר שם על העוף שמקבע לבבי הבמים הוא הלפול שלמוד בזוכה ועי' היעב בתו"ן: [יג]לחה שהביא בשנו יכולמני לימו בנוסלאי שגבי"ל ה"ל ומלמה כי שלפול דכול הוא לפול יהוע הכלל דכול וחז"ל קבלו מיון הסוכיים בזבים ובשרה ופי' שמו בלמון נופל על לפון ולא מפני שדר בזבים ובשרה נתנו לו שם זה שלא הוא שם מין מיומר ומיכך בשמיני שהוא דר בזבים ובשרה ודוגמתו הרבה בזבי חז"ל כמו למה נקרא שמו למה שמם שקידם ובדומה וא"ל לפול דכול מין לחר ולא שלים שלא בשלוש שלא בתיחד הלפול בשמו שלא בתימני שהרי לא כתיב לפול דכול ומדכתיב הלפול המיה לל ממון לעיל שמע לא קרשה הוא שיהיה לפול מן הלפלים הדבים בזבים ובשרה וים הרבה שנעשה כן ולמה הקדק הכמ"ן שלין לפרי מלוכע מין לחר בלבד ולא לחר שלין לפול דכול מין לחר בלבד כי הדבול ולפי ועי' בתו"א שנשתפק בדבר זה ובכנס בדוחק. ומלמון רס"י בסולין (קב.) משמע שלעולם אלוכע לין שלא מין לחר בלבד שלמר שם על העוף שמקבע לבבי הבמים הוא הלפול שלמוד בזוכה ועי' היעב בתו"ן: [יד]לחה שהביא בשנו יכולמני לימו בנוסלאי שגבי"ל ה"ל ומלמה כי שלפול דכול הוא לפול יהוע הכלל דכול וחז"ל קבלו מיון הסוכיים בזבים ובשרה ופי' שמו בלמון נופל על לפון ולא מפני שדר בזבים ובשרה נתנו לו שם זה שלא הוא שם מין מיומר ומיכך בשמיני שהוא דר בזבים ובשרה ודוגמתו הרבה בזבי חז"ל כמו למה נקרא שמו למה שמם שקידם ובדומה וא"ל לפול דכול מין לחר ולא שלים שלא בשלוש שלא בתיחד הלפול בשמו שלא בתימני שהרי לא כתיב לפול דכול ומדכתיב הלפול המיה לל ממון לעיל שמע לא קרשה הוא שיהיה לפול מן הלפלים הדבים בזבים ובשרה וים הרבה שנעשה כן ולמה הקדק הכמ"ן שלין לפרי מלוכע מין לחר בלבד ולא לחר שלין לפול דכול מין לחר בלבד כי הדבול ולפי ועי' בתו"א שנשתפק בדבר זה ובכנס בדוחק. ומלמון רס"י בסולין (קב.) משמע שלעולם אלוכע לין שלא מין לחר בלבד שלמר שם על העוף שמקבע לבבי הבמים הוא הלפול שלמוד בזוכה ועי' היעב בתו"ן: [טו]לחה שהביא בשנו יכולמני לימו בנוסלאי שגבי"ל ה"ל ומלמה כי שלפול דכול הוא לפול יהוע הכלל דכול וחז"ל קבלו מיון הסוכיים בזבים ובשרה ופי' שמו בלמון נופל על לפון ולא מפני שדר בזבים ובשרה נתנו לו שם זה שלא הוא שם מין מיומר ומיכך בשמיני שהוא דר בזבים ובשרה ודוגמתו הרבה בזבי חז"ל כמו למה נקרא שמו למה שמם שקידם ובדומה וא"ל לפול דכול מין לחר ולא שלים שלא בשלוש שלא בתיחד הלפול בשמו שלא בתימני שהרי לא כתיב לפול דכול ומדכתיב הלפול המיה לל ממון לעיל שמע לא קרשה הוא שיהיה לפול מן הלפלים הדבים בזבים ובשרה וים הרבה שנעשה כן ולמה הקדק הכמ"ן שלין לפרי מלוכע מין לחר בלבד ולא לחר שלין לפול דכול מין לחר בלבד כי הדבול ולפי ועי' בתו"א שנשתפק בדבר זה ובכנס בדוחק. ומלמון רס"י בסולין (קב.) משמע שלעולם אלוכע לין שלא מין לחר בלבד שלמר שם על העוף שמקבע לבבי הבמים הוא הלפול שלמוד בזוכה ועי' היעב בתו"ן: [טז]לחה שהביא בשנו יכולמני לימו בנוסלאי שגבי"ל ה"ל ומלמה כי שלפול דכול הוא לפול יהוע הכלל דכול וחז"ל קבלו מיון הסוכיים בזבים ובשרה ופי' שמו בלמון נופל על לפון ולא מפני שדר בזבים ובשרה נתנו לו שם זה שלא הוא שם מין מיומר ומיכך בשמיני שהוא דר בזבים ובשרה ודוגמתו הרבה בזבי חז"ל כמו למה נקרא שמו למה שמם שקידם ובדומה וא"ל לפול דכול מין לחר ולא שלים שלא בשלוש שלא בתיחד הלפול בשמו שלא בתימני שהרי לא כתיב לפול דכול ומדכתיב הלפול המיה לל ממון לעיל שמע לא קרשה הוא שיהיה לפול מן הלפלים הדבים בזבים ובשרה וים הרבה שנעשה כן ולמה הקדק הכמ"ן שלין לפרי מלוכע מין לחר בלבד ולא לחר שלין לפול דכול מין לחר בלבד כי הדבול ולפי ועי' בתו"א שנשתפק בדבר זה ובכנס בדוחק. ומלמון רס"י בסולין (קב.) משמע שלעולם אלוכע לין שלא מין לחר בלבד שלמר שם על העוף שמקבע לבבי הבמים הוא הלפול שלמוד בזוכה ועי' היעב בתו"ן: [יז]לחה שהביא בשנו יכולמני לימו בנוסלאי שגבי"ל ה"ל ומלמה כי שלפול דכול הוא לפול יהוע הכלל דכול וחז"ל קבלו מיון הסוכיים בזבים ובשרה ופי' שמו בלמון נופל על לפון ולא מפני שדר בזבים ובשרה נתנו לו שם זה שלא הוא שם מין מיומר ומיכך בשמיני שהוא דר בזבים ובשרה ודוגמתו הרבה בזבי חז"ל כמו למה נקרא שמו למה שמם שקידם ובדומה וא"ל לפול דכול מין לחר ולא שלים שלא בשלוש שלא בתיחד הלפול בשמו שלא בתימני שהרי לא כתיב לפול דכול ומדכתיב הלפול המיה לל ממון לעיל שמע לא קרשה הוא שיהיה לפול מן הלפלים הדבים בזבים ובשרה וים הרבה שנעשה כן ולמה הקדק הכמ"ן שלין לפרי מלוכע מין לחר בלבד ולא לחר שלין לפול דכול מין לחר בלבד כי הדבול ולפי ועי' בתו"א שנשתפק בדבר זה ובכנס בדוחק. ומלמון רס"י בסולין (קב.) משמע שלעולם אלוכע לין שלא מין לחר בלבד שלמר שם על העוף שמקבע לבבי הבמים הוא הלפול שלמוד בזוכה ועי' היעב בתו"ן: [יח]לחה שהביא בשנו יכולמני לימו בנוסלאי שגבי"ל ה"ל ומלמה כי שלפול דכול הוא לפול יהוע הכלל דכול וחז"ל קבלו מיון הסוכיים בזבים ובשרה ופי' שמו בלמון נופל על לפון ולא מפני שדר בזבים ובשרה נתנו לו שם זה שלא הוא שם מין מיומר ומיכך בשמיני שהוא דר בזבים ובשרה ודוגמתו הרבה בזבי חז"ל כמו למה נקרא שמו למה שמם שקידם ובדומה וא"ל לפול דכול מין לחר ולא שלים שלא בשלוש שלא בתיחד הלפול בשמו שלא בתימני שהרי לא כתיב לפול דכול ומדכתיב הלפול המיה לל ממון לעיל שמע לא קרשה הוא שיהיה לפול מן הלפלים הדבים בזבים ובשרה וים הרבה שנעשה כן ולמה הקדק הכמ"ן שלין לפרי מלוכע מין לחר בלבד ולא לחר שלין לפול דכול מין לחר בלבד כי הדבול ולפי ועי' בתו"א שנשתפק בדבר זה ובכנס בדוחק. ומלמון רס"י בסולין (קב.) משמע שלעולם אלוכע לין שלא מין לחר בלבד שלמר שם על העוף שמקבע לבבי הבמים הוא הלפול שלמוד בזוכה ועי' היעב בתו"ן: [יט]לחה שהביא בשנו יכולמני לימו בנוסלאי שגבי"ל ה"ל ומלמה כי שלפול דכול הוא לפול יהוע הכלל דכול וחז"ל קבלו מיון הסוכיים בזבים ובשרה ופי' שמו בלמון נופל על לפון ולא מפני שדר בזבים ובשרה נתנו לו שם זה שלא הוא שם מין מיומר ומיכך בשמיני שהוא דר בזבים ובשרה ודוגמתו הרבה בזבי חז"ל כמו למה נקרא שמו למה שמם שקידם ובדומה וא"ל לפול דכול מין לחר ולא שלים שלא בשלוש שלא בתיחד הלפול בשמו שלא בתימני שהרי לא כתיב לפול דכול ומדכתיב הלפול המיה לל ממון לעיל שמע לא קרשה הוא שיהיה לפול מן הלפלים הדבים בזבים ובשרה וים הרבה שנעשה כן ולמה הקדק הכמ"ן שלין לפרי מלוכע מין לחר בלבד ולא לחר שלין לפול דכול מין לחר בלבד כי הדבול ולפי ועי' בתו"א שנשתפק בדבר זה ובכנס בדוחק. ומלמון רס"י בסולין (קב.) משמע שלעולם אלוכע לין שלא מין לחר בלבד שלמר שם על העוף שמקבע לבבי הבמים הוא הלפול שלמוד בזוכה ועי' היעב בתו"ן: [כ]לחה שהביא בשנו יכולמני לימו בנוסלאי שגבי"ל ה"ל ומלמה כי שלפול דכול הוא לפול יהוע הכלל דכול וחז"ל קבלו מיון הסוכיים בזבים ובשרה ופי' שמו בלמון נופל על לפון ולא מפני שדר בזבים ובשרה נתנו לו שם זה שלא הוא שם מין מיומר ומיכך בשמיני שהוא דר בזבים ובשרה ודוגמתו הרבה בזבי חז"ל כמו למה נקרא שמו למה שמם שקידם ובדומה וא"ל לפול דכול מין לחר ולא שלים שלא בשלוש שלא בתיחד הלפול בשמו שלא בתימני שהרי לא כתיב לפול דכול ומדכתיב הלפול המיה לל ממון לעיל שמע לא קרשה הוא שיהיה לפול מן הלפלים הדבים בזבים ובשרה וים הרבה שנעשה כן ולמה הקדק הכמ"ן שלין לפרי מלוכע מין לחר בלבד ולא לחר שלין לפול דכול מין לחר בלבד כי הדבול ולפי ועי' בתו"א שנשתפק בדבר זה ובכנס בדוחק. ומלמון רס"י בסולין (קב.) משמע שלעולם אלוכע לין שלא מין לחר בלבד שלמר שם על העוף שמקבע לבבי הבמים הוא הלפול שלמוד בזוכה ועי' היעב בתו"ן:

ששומאתן ושהרתן בכל אדם הואיל ושומאתן ושהרתן בכל אדם לא יפטר בהם לפני הדבור תלמוד לומר כי יהיה מן הדיבור ואילך: (ג) כי יהיה זב. יכול אפילו זב מכל מקום יהיה טמא. ודין הוא טימא בזב וטימא בזבה מה זבה במקום שמטמאה בטומאה קלה מטמאה טומאה חמורה. אף הזב במקום שמטמא בטומאה קלה מטמא טומאה חמורה: (ד) לא אם אמרת בזבה שאינה מטמאה אלא בנ' ראיות לנ' ימים. תאמר בזב שהוא מטמא בנ' ראיות ליום אחד. הואיל והוא מטמא בנ' ראיות ליום אחד יטמא מכל מקום תלמוד לומר מבשרו ולא כל בשרו: (ה) אחר שחילק הכתוב זכיתי לדין. טימא בזב וטימא בזובה. מה זבה מקום שמטמא טומאה קלה מטמא טומאה חמורה. אף הזב מקום שמטמא טומאה קלה מטמא טומאה חמורה: (ו) מבשרו עד שתצא טומאתו חוץ לבשרו והד"ה. ומה אם הזובה שאינה מטמאה אלא בנ' ראיות לנ' ימים מטמאה בפנים בבחוץ. זב שהוא מטמא בנ' ראיות ליום אחד אינו דין שיטמא בפנים בבחוץ תלמוד לומר מבשרו. עד שתהא טומאתו חוץ לבשרו: (ז) מבשרו טמא ולא מחסת ד"א. מיכאן אמרו בשבעה דרכים בודקים את הזב עד שלא נזקק בזיבה. במאכל ובמשתה בקפיצה במשא ובחולי ובמראה ובהרהור. משנזקק לזיבה אין בודקים אותו. אונסו ופציקו ושכבת זרעו טמאים כי רגלים לדבר: (ח) זובו טמא. לימד על הזוב שהוא טמא. הד"ה ומה אם הזב שהזוב גרם לו טומאה הרי הוא טמא. הזוב שהוא גרם לטומאה אינו דין שיהא טמא. שעיר המשתלח יוכיח שגרם לטומאה והרי הוא טהור: (ט) אף אתה אל תתמה על הזוב שאע"פ שגרם לטומאה לא יהיה טמא תלמוד לומר זובו הוא. טמא. לימד על הזוב שהוא טמא:

(י) יכול הדם היוצא מן האמה שלו יהיה טמא תלמוד לומר הוא. הוא טמא ואין דם היוצא מן האמה שלו טמא אלא טהור: (יא) אין לי אלא זובו מימי רגליו מנין. ודין הוא. ומה אם רוק שהוא יוצא ממקום טהרה הרי הוא טמא. מימי רגליו שהם יוצאים ממקום טומאה אינו דין שיהא טמא. הדם היוצא משם יוכיח שהוא יוצא ממקום טומאה והרי הוא טהור: (יב) ואף אתה אל תתמה על מימי רגלים שאף על פי שהם יוצאים ממקום טומאה לא יהיו טמאים תלמוד לומר וזאת. לרבות את מימי רגלים: (יג) יכול הזיעה והליחה סרוחה והראי יהו טמאים תלמוד לומר הוא. אוציא את אילו שאינן מטמים טומאת משקים ולא אוציא דמעת עינו ודם מנפתו וחלב האשה שהם מטמים טומאת משקים. תלמוד לומר וזאת. נמצאת אתה אומר תשעה משקים בזב הליחה והזיעה סרוחה והראי טהורים מכלום. דמעת עינו ודם מנפתו. וחלב האשה מטמים טומאת משקים. זובו ורוקו ומימי רגליו מטמים טומאה חמורה:

פרק א וזאת תהיה טומאתו בזובו. טומאתו. בזובו תליה. ואינה תליה בימים: (ב) והד"ה. ומה אם הזובה שהיא מטמאה את בועלה אינה מטמאה אלא בנ' ראיות לנ' ימים. זב שאינו מטמא את שהוא בועל אינו דין שלא יטמא אלא בנ' ראיות לנ' ימים. תלמוד לומר וזאת תהיה טומאתו בזובו. טומאתו בזובו תליה ואינה תליה בימים: (ג) זובו רר זוב מלמד שהוא מטמא בנ' ראיות אין לי אלא גדולות. קטנות מנין. תלמוד לומר תהיה אפילו כל שהוא. החתים אפילו כל שהוא. בשרו אפילו כל שהוא. אם נאמר בגדולות. למה נאמר בקטנות. אלא ליתן שיעור לגדולות. שאם

פירוש הראב"ד

סעליס ולכך הולכהו לכדות לת סאסה: (ג) יכול אפי' זב מ"מ יהא טמא פיכוס סס יזוב מוטמו לו פיו: מס זסה בסקוס סהיה טמא בטומאה בטומאה קלה טמא בטומאה חמורה ולא יהיה טמא בטומאה בטומאה קלה טמא בטומאה חמורה ולא יהיה טמא בטומאה בטומאה חמורה אלא בנ' ראיות לנ' ימים מה זבה במקום שמטמא בטומאה קלה מטמא טומאה חמורה אף הזב במקום שמטמא בטומאה קלה מטמא טומאה חמורה: (ד) לא אם אמרת בזבה שאינה מטמאה אלא בנ' ראיות לנ' ימים תאמר בזב שהוא מטמא בנ' ראיות ליום אחד יטמא מכל מקום תלמוד לומר מבשרו ולא כל בשרו: (ה) אחר שחילק הכתוב זכיתי לדין. טימא בזב וטימא בזובה. מה זבה מקום שמטמא טומאה קלה מטמא טומאה חמורה. אף הזב מקום שמטמא טומאה קלה מטמא טומאה חמורה: (ו) מבשרו עד שתצא טומאתו חוץ לבשרו והד"ה. ומה אם הזובה שאינה מטמאה אלא בנ' ראיות לנ' ימים מטמאה בפנים בבחוץ. זב שהוא מטמא בנ' ראיות ליום אחד אינו דין שיטמא בפנים בבחוץ תלמוד לומר מבשרו. עד שתהא טומאתו חוץ לבשרו: (ז) מבשרו טמא ולא מחסת ד"א. מיכאן אמרו בשבעה דרכים בודקים את הזב עד שלא נזקק בזיבה. במאכל ובמשתה בקפיצה במשא ובחולי ובמראה ובהרהור. משנזקק לזיבה אין בודקים אותו. אונסו ופציקו ושכבת זרעו טמאים כי רגלים לדבר: (ח) זובו טמא. לימד על הזוב שהוא טמא. הד"ה ומה אם הזב שהזוב גרם לו טומאה הרי הוא טמא. הזוב שהוא גרם לטומאה אינו דין שיהא טמא. שעיר המשתלח יוכיח שגרם לטומאה והרי הוא טהור: (ט) אף אתה אל תתמה על הזוב שאע"פ שגרם לטומאה לא יהיה טמא תלמוד לומר זובו הוא. טמא. לימד על הזוב שהוא טמא:

(י) יכול דם היוצא מן האמה של זב יהא טמא פי' דם עצמו: יכול יהא טמא כזובו וכוקו ומי רגליו ת"ל הוא וכו' ולקמן קא גמי על דם כולו לס יהא טמא עליו כמי שכתב זיבה לו לאו. ומאי לוסס נמי דם וקא ממעט ליס מטומאתו טומאת לילס בגופו ולא בלוסס. ודלין הוא דלמיל לימני דכוקו ומימי רגליו נמי לא הוי בו למיל מלטרין למימר דלא נכיס ליס טומאה בזיבה לא יהיו דגבי טומאת סזב עלמו ומומאת כוקו ומימי רגליו קא מכזיק לבו מוזאת קלמר נמי דלס סיולא מן סלמס לא מטמא וקלמר סלס לומיל לכוק מס כוק מטמא ויולא ומוזב ובלבא לסייבו מי רגליס סלן מטמאין קביב לבית יליליהן בשעה סלן לכיכן לילא וכשכולס לטמיל לא עלמו ולשכוס לא נקביו מוזלין ובלבין בשקופן ולשפוקי דס סלמס סלייט סלעס"י שכוא מטמא לילו מוזב ובלבא: ולשפוקי נמי לבב סלס סלעס"י שכוא מטמא לילו מוזב ובלבא: ולס יולא מן סלמס שכוא טהור יס מי שלומר טהור מטומאה שמורה. לבב מטמא טומאת משקין לילס לא לטמא לת סאוכלין ולא לסכביר לת סזבלים לת סלילס ולילא: ומכי לילא נמי [יט:] בעניו לס סיכוך. ולפי כ' מליר לימר סהס סלס לילו מטמא משום כהס מטמא משום לסכביר לת סזבלים לת סלילס וקלמ' לכו לכבין לילשום בגזילה שום לכלי' שלמיך שלדם לשוביס וכלי' ושולא מיס על פני שולות: סני מילי בדס סלסס דשלסס קא מייבי קלא

מסרת התלמוד

ד"כלס (מג:) וע"ש בשום, ד"ס עד שילא: ה"כלס (לא.): ו'זבים פ"ג מ"ב קושה (קא:) וע"ע שם (לד:) ומקושיות הש"ס משמע שלא ידעו בבייתא זו כולא וע"ש בשום, ד"ס לילמא ושם (לד:) הקשו בשום, כיון דמגע נפקא לן בלא קבל ס"כ היך סייך לומר שעיר המשלח יוכיח הא לא דמי דבזוב לילא טומאה מגע ובשעיר ליכא טומאה כלל ומייתי לקי, מע, כל השעה וחי, גם בשעיר כיון דמטמא ס"ם טמא הולך שגרם לטומאה ס"ד שילא טמא שעיר המשלח לילא טומאה שלמר בולך שים לו טומאה ולין הולך טמא והד"ה הולך שגורם לה טומאה ס"ם טמא הולך שגרם לטומאה ס"ד שילא טמא שעיר המשלח לילא טומאה שלמר בולך שים לו טומאה ולכם זה מטם בקו, בשום, דבזוב לילא טומאה ובשעיר ליכא טומאה ויותר מילם טומאה שהוא מטם נגד הבייתא: ד'יבמות (קב.) כלס (נו.): ס'כריסות (יג.) כלס (נה:) ושם גרסי' טומאת משקין בכביעית וכר"ם פ"ו מ"ז ממכשירין גרסי גם כלן בכביעית: 'זבים פ"ה מ"ד בפי' הר"מ ועי' כלס (מג:):

ראה אחת מרובה כשלש שהוא כמנד יון לשילוח שהם כדי שתי טבילות. ובשני סיפוגים הרי זה זב גמור: (ד) [ר]ר' אומר להד לחבל של מאה אמה. ראה בתחילת מאה ובסוף חמשים ובסוף מאה אמה. הרי זה זב גמור. ראה בתחילת מאה בתוך חמשים ובסוף מאה או בתחילת מאה ולאחר חמשים ובסוף מאה אין זה זב גמור: (ה) [ל]מזובו אף מקצת זובו מטמ' משכב ומושב. להביא את שראה שתי ראיות שיטמא משכב ומושב: (ו) והלא דין הוא ומה אם הזבה שאין סופרת שבעה לשתי ראיות מטמאה משכב ומושב בשתי ראיות. זב שהוא סופר שבעה לשתי ראיות אינו דין שיטמא משכב ומושב בשתי ראיות. לא אם אמרת בזבה שהיא מטמאה משכב ומושב בראייה אחת. תאמר בזב שאינו מטמא משכב ומושב בראייה אחת. הואיל ואינו מטמ' משכב ומושב בראיה אחת לא יטמא משכב ומושב בשתי ראיות תלמוד לומר מזובו. אף מקצת זובו מטמא משכב ומושב. להביא זב שראה שתי ראיות שיטמא משכב ומושב: (ז) [ט]טומאתו בזובו בלובן הוא מטמא ואינו מטמא בדם. והלא דין הוא ומה אם הזבה שאינה מטמאה בלובן מטמאה בדם. זב שהוא מטמא בלובן אינו דין שיטמא בדם תלמוד לומר טומאתו בזובו בלובן הוא מטמא ואינו מטמא בדם: (ח) קל וחומר לזבה שמטמאה בלובן ומה אם הזב שאינו מטמא בדם מטמא בלובן. זבה שמטמאה בדם אינו דין שמטמאה בלובן תלמוד לומר טומאתו היא. טומאת האיש בלובן וטומאת האשה בדם:

פרק ב אשר ישכב עליו הזב יטמא. יכול אפילו שכב על עדיינה ועל הדלת. תלמוד לומר משכב ולא [ע]עדיינה ולא הדלת: (ב) אוציא את אילו ולא אוציא [מ]מחצלת הקנים ושל חלף תלמוד לומר משכב המיוחד: (ג) אין לי אלא מיטה והכר [מ]מניין הסיגום והדרידי והחלוק והטלית והקלסתר ארבעת קבים והתורמל חמשת קבים והכריתית סאה. והחמת של שבעה קבים תלמוד לומר כל משכב ריבה. או יכול שאני מרבה הסרוד והדק של נחתומים ועריבה גדולה שהנדות שוכבות בתוכה תלמוד לומר אשר ישכב עליו המיוחד לשכיבה ולא שאומרים לו עמוד ונעשה מלאכתנו: (ד) או יכול שאני מוציא הסגום והדרידי והחלוק והקלסתר ארבעה. ותורמל חמשת קבים והבריתית סאה והחמת של שבעה קבים תלמוד לומר כל משכב ריבה. מה ראית לרבות את אילו ולהוציא את אילו. אחר שריבה הכתוב מיעט. מרבה אני את אילו שהם משמשים שכיבה עם מלאכתם. ומוציא אני את אילו שאינן משמשים שכיבה עם מלאכתם. אשר ישב עליו הזב ישמא. יכול אפילו ישב על האבן ועל הקורה תלמוד לומר כלי ולא אבן ולא קורה. אוציא את אילו ולא אוציא כסא של גללים ושל אדמה ושל אבנים. תלמוד לומר כלי [ס]כלי המיוחד: (ה) [א]אין לי אלא כסא וספסל וקתדרה המיוחדין מנין תיבת הבלנים ותיבה שפתחה מצידיה ועריבה משני לוג ועד תשעה קבים שנסדקה שאינו יכול להרחיץ בה רגלו אחת תלמוד לומר כל כלי ריבה [י]יכול אפילו כפה סאה וישב עליה. תרקב וישב עליה תלמוד לומר אשר ישב עליו. המיוחד לשכיבה לא שאומר לו עמוד ונעשה מלאכתנו: (ו) או יכול שאני מוציא תיבת הבלנים ותיבה שפתחה מצידיה ועריבה משני לוג ועד תשעת קבים שנסדקה או שאינו יכול לרחוץ רגלו אחת תלמוד לומר כל כלי ריבה. מה ראית לרבות את אילו ולהוציא את אילו אחר שריבה הכתב מיעט. מרבה אני את אילו שהם משמשים ישיבה עם מלאכתן. ומוציא אני את אילו שאין משמשים ישיבה עם מלאכתם: (ז) אין לי אלא בזמן ששכב על המשכב וישב על המושב. [מ]מנין שכב על המושב וישב על המשכב עומד ונתלה ונשען מנין תלמוד לומר יטמא ישכב יטמא ריבה: (ח) [ה]הזב ולא בעל קרי. והלא דין הוא מה (אם) הזב טומאתו ממקור ובעל קרי טומאתו ממקור מה הזב מטמא משכב ומושב אף בעל קרי יטמא משכב ומושב תלמוד לומר הזב ולא בעל קרי: (ט) [ה]הזב ולא אבן המנוגעת. הלא דין הוא מה אם הזב שאין מטמא בביאה מטמא משכב ומושב. אבן המנוגעת שהיא מטמא בביאה אינו דין שיטמא משכב ומושב. תלמוד לומר הזב ולא אבן המנוגעת: (י) הזב ולא טמא מת והד"ה ומה אם הזב שאינו טען הזאת שלישי ושביעי מטמא משכב ומושב טמא מת שטען הזייה בשלישי ובשביעי אינו דין שיטמא משכב ומושב תלמוד לומר הזב ולא טמא מת: (יא) הזב ולא המת והלא דין הוא ומה הזב שאינו מטמא טומאת שבעה מטמא משכב ומושב מת שהוא מטמא טומאת שבעה אינו דין שיטמא משכב ומושב תלמוד לומר הזב ולא המת: (יב) ר' שמעון

פירוש הראב"ד

מפוכסת מן סתום לגלג מכיון שמכה תוכה דבעינן דפקקין ניכיסם שכלי סלכיכתו שלם לחזל כבין בתר שכלה ואמכינן לחיכם דפפקה לגלג ל"ב שכם כדי שכלת לחיות וסיפוגה סלכיך לם: וסלכיכה תוכה לת סגדולות שלפני לתת מכוכה כגון שכלם עם חוכיכין סלכיכים לכם לעוממת שכי סיל מעממם כשלש: (ד) כ' לתר למה שדבר דומה לחבל של מאה לתמ וכו' פי' לא בא לגלג לבבם על הקטנות עמון שאמרנו שהן מעמאות עם דפפקה ואתר שלכיך לחותם שיהו מסוגפין שלא תאמר הם שכם מתפלת כהלסוגה על קוף הסלכיתת כמגדיון לשילוח שיהא טמא ולפני' שלא דפפיק בין כהלסוגה לבניה או בין הסניה לשלכיתת כדי שבילה ופפוגה שלא לינו טמא שלא ל"ב שיתה דפפקה סוא ניכיסם ולא נמעטה מכדי שבילה ופפוגה בין כל לתת ולתת דתנן נמט' זביס פ"ק רלם לתת דפפקה כדי שבילה ופיפוגה ולפ"ב רלם לתת הם לתת מכוכה בפתים ופפקיק כדי שבילה ופיפוגה ולפ"ב רלם לתת הם לתת מכוכה: רלם לתת מכוכה כהנה שהן כמגדיון לשילוה שהן כשתי שבילות ושני סיפוגים לפי זה זב גמור:

פרק ב לגלג לבבעה קבין ותולין לותם לבהמה בלתלה ותולכת ממנה כשניל מהלכת או כשניל שבם ומפני שהוא עומד כנגד פניה נקרא קלקתה: שכיתית כלם ושמת שבעה קבין. כריתית ושמת של עור הם לגלג שהמת מפשיטין לותו ומקנינן ממנו כידים וכרגלים ולתר כך תופרין לותו מלמעלה ומלמטה ומשלמניתו הוא שמוה ושהו שהקרא מלט"ם בלע"ז: ושהמת מפני שהוא שלם מזהיק קב יותר מן שכריתית ושהו לת שלם: וכריתית לת סיבה. וכל לגלג מטמין בהמשכ הזב לשע"י שלתין מיוחדים לשכיבה בלבד: מה מעה מפני שהמשפין שכיבה עם מלאכתן פי' כשהוא מגיע למלון הוא מריק לת שקו ומכמילו ומתמו ושוכב עליו ולא הולך לייפן בדרך נוטלו מעל השמור ומניחו מתמיו ויפן עליהם לף כשהן מנלחים. לגל שלוב ולף של בתחומין לשע"י שלתים יוצא עליהם בדרך לשלחי בעלמא לין דרכן בכך מפני הקהות:

מסרת התלמוד

לעי' מוקמינן ז"ב פ"ב: [ל]כלם (מג:) עי' מגילה (מ.) זבים פ"ל מ"ל בפי' הכמב"ם: [מ]עי' כלם (לג:) ובתוס' שם ד"ה למעוטי ול"ע ועכין המלכה כן הוא מלכתיב טומאתו בזובו ולא כתיב טומאתם זובו מיכוצו טומאתו מיכם כי שם בזובו שהוא מלשה לוכן בגל לא כשהין מלשה לוכן בגל כלל כלומר בלם יולא מפי' הלשה ועי' ק"ל: [ע]עדייכה פי' בקוי הבזוב: [ס]עי' כליס קפי"ז ובפי' הכמב"ם ועי' קוכה (כ.) ובכל שמועתן מלגלה לחייבי בעשה לבקוך לגל שם עשה לבשיבה שמשה: [ע]עי' כליס פ"כ מ"ל: [פ]כלי המיוחד פי' המיוחד לבקבל טומאה ולחי"ל המיוחד ליפיבה שגם כהזכיכים מיוחדים ליפיבה: [צ]כליס פי"ע מ"י בב"ם: [ק]ג"ז (שם) שבת (בב.) מגיבה (כג.) כלם (מע:) ועי' כמב"ם כפ"כ מכליס: [ר]זבים פ"ד מ"ד בפ"מ: [ש]עי' כלם (לה:): [ת]כלם (כד:) ועי"ם בתוס' ד"ה יכול:

שמעון אומר אשר ישכב עליו ואשר ישב עליו את שיש לו שכיבה ויש לו ישיבה מטמא משכב ומושב ואין זב שמת מטמא משכב ומושב: (יג) [א]וישאמרו הזב שמת מטמא במשא עד שימוק הבשר מדברי סופרים. אשר ישכב עליו ואשר ישב עליו עד שינשא רובו עליו:

פרשה ב [ב]ואיש אשר יגע במשכבו יכבס בגדיו. אדם נוגע במשכב מטמא בגדים ואין המשכב הנוגע במשכב מטמא בגדים. הלא דין הוא ומה אם במקום שלא נטמא אדם מתחת הזב לטמא אדם ולטמא בגדים נטמא משכב מתחת הזב לטמא אדם ולטמא בגדים. מקום שנטמא אדם במגע משכב [לטמא אדם] לטמא בגדים. אינו דין שיטמא משכב במגע משכב [לטמא אדם] לטמא בגדים. ת"ל ואיש אשר יגע במשכבו יכבס בגדיו. אדם הנוגע במשכבו מטמא בגדים ואין המשכב הנוגע במשכב מטמא בגדים: (ב) קל וחומר שיטמא אדם מתחת הזוב לטמא אדם ולטמא בגדים ומה במקום שלא נטמא משכב במגע משכב לטמא בגדים מטמא אדם במגע משכב לטמא בגדים. מקום שנטמא משכב מתחת הזב לטמא אדם ולטמא בגדים אינו דין שיטמא אדם מתחת הזב לטמא אדם ולטמא בגדים. [ג]תלמוד לומר כל משכב אשר ישכב עליו הזב יטמא. משכב מטמא מתחת הזב לטמא אדם ולטמא בגדים. ואין אדם מטמא מתחת הזב לטמא אדם ולטמא בגדים: (ג) משכב במשכבו ואם נשבר טהור. הלא דין הוא מה אם כלי חרס שאין לו טהרה מטומאתו אם נשבר טהור. משכב שיש לו טהרה מטומאתו אם נשבר לא יהיה טהור. לא אם אמרת בכלי חרס שאין נעשה אב הטומאה לטמא אדם ולטמא בגדים. תאמר במשכב שהוא נעשה אב הטומאה לטמא אדם ולטמא בגדים. הואיל והוא נעשה אב הטומאה לטמא אדם ולטמא בגדים. ואם נשבר לא יהיה טהור תלמוד לומר משכב במשכבו אם נשבר טהור: (ד) [ד]במשכבו ולא בחבל היוצא מן המטה פחות מחמשה או יתר על עשרה או יכול שאני מוציא מחמשה עד עשרה תלמוד לומר טמא: (ה) במשכבו ולא בנימין היוצאים מן הקשר חוץ משלש אצבעות. או יכול שאני מוציא משלש ולמטן תלמוד לומר טמא: (ו) [ה]במשכבו ולא הנזול או יכול שאני מוציא את הנגוב תלמוד לומר טמא: (ז) רבי שמעון אומר במשכבו ולא הנגוב או יכול שאני מוציא את הנזול תלמוד לומר טמא: (ח) אמרו לו מה ראית לרבות את זה ולהוציא את זה אחר שריבה הכתוב מיעט. מרבה אני את זה שנתייאשו הבעלים ממנו. ומוציא אני את זה שלא נתייאשו הבעלים ממנו: (ט) ואיש אשר יגע במשכבו יכבס בגדיו. [ו]בשעת מגעו מטמא בגדים פירש אינו מטמא בגדים: (י) [ז]וכבס בגדיו או יכול הציפה ת"ל בגד. אי בגד יכול בגד גדול לבן. המיטמא בזוב והמיטמא בנגעים מנין נדול צבוע. גדול לבן. קטן לבן קטן צבוע. עד שתהא מרבה להביא שבים של סבכה וגינגילן מנין תלמוד לומר בגד בגדיו ריבה. [ח]מנין לעשות שאר כלים כבגדים תלמוד לומר טמא. יכול יטמא אדם וכלי חרס תלמוד לומר בגד. בגד הוא מטמא ואינו מטמא לא אדם ולא כלי חרס: (יא) [ט]מיכן אמרו כל המטמא בגדים בשעת מגעו מטמא אוכלים ומשקים להיות תחילה והידים להיות שניות. ומטמא שאר כלים כבגדים ואינו מטמא לא אדם ולא כלי חרס לאחר פרישתן מטמים משקים להיות תחילה והאוכלים והידים להיות שניות ואינו מטמא בגדים ואין צורך לומר אדם וכלי חרס:

פרק ג [י]והיושב על הכלי אשר ישב עליו הזב יטמא. אין לי אלא בזמן שיושב עליו ונוגע בו מנין לעשרה מושבות זה על זה ואפילו על גבי אבן מסמה תלמוד לומר והיושב על הכלי אשר ישב עליו הזב יטמא מקום שהזב יושב ומטמא ישב הטהור ויטמא: (ב) [א]אין לי אלא בזמן שהוא יושב עליו והזב שם מנין לעשותו ריקם כמלא. תלמוד לומר כלי לעשותו ריקם כמלא: (ג) [ב]אין לי אלא משכב. מרכב מנין ודין הוא אם מצינו שלא חלק הכתוב בין נושא לנישא למשכב. כך לא נחלוק בין נישא לנושא למרכב. מה לי. לא חלק בין נושא לנישא למשכב שלא חלק מגעו ומשאו לא נחלוק בין נושא לנישא למרכב שהרי חלק מגעו ממשאו תלמוד לומר כלי לרבות את המרכב: (ד) [ג]רבי חנניה בן חנינא אומר אם בדרך שלא ירדה עליו הטומאה

פירוש הראב"ד

עצמו בזית מכאן: נסמכו ובלבד מיטמאין לקמן: (יג) ומטמאו מזב שמת מטמא מטמא עד שימוק מפני שהבשר מפרש לה במכתב כלם פרק במה [קט:] מלי במשא לקמן מוקמינן לה במשא ממש לקמן מה לטמא מת בעלמא מי לא מטמא במשא ומכלי לף מכאן מלי במשא ממש מכלל מלי במשא מוקמינן. ומלי נוסף על הלקן ותמיה מפרשת ומוסבות טמאים טומאה מחמת מזב שמת מדברי סופרים מפרש לה מפני גזרה שמא יתעלף ויהיו מדברין שמא ועדיין לא מת:

פרשה ב מטמא במשכבו אם במשב טמוא. פי' למה לי למכתב ומים אם במשב מלמד שמיני מטמא במשכבו שהוא כעין מושבו שם במשכבו: (ד) ולא במשב סיולא מן המטה פחות מחמשה או יותר מעשרה מפרש מטמא שמא פי' במשב כלים פי"ט שהן קושרין לא המטות ומשלשלין לא המטות פי' לפחות מחמשה היו לחוי לכך ויותר מעשרה היו לכיך לכך: (ה) לא בניינין סיולין מן הקשר פי' לפי שהן משלל סיולא מן הקשרי של מטה שמתירין לחתו כדי לפרקו ולסתיכו בחותו סיולא ועד שהם מלפנות הוא לוכך הקשר. לפל הוא לשהם היו לוכך: (ו) במשכבו ולא הנזול ים מפרשים לפי' משכב שמיוחד לכוון כל וכפה וגזלו ושכב עליו היו טמא מדרס מפני דעיון משכבו: ודמיא לפי מילתא לפה לחמרינן לעיל ולא שחזרו לו עומד ועשה מלאכתו חוץ כיון שהיו שלו ולהיו שחזר למשכבו כדי לחזר לו עומד ועשה מלאכתו לפי שהין בעלים מתייאשין ממנו ולפי יתבענו בדית דין לכיך לפחזיר לבעלים בעינו ולא נפטר ממנו בחזקת דמים וכפ ג"ד לחומרי לו עומד ויעשה זה מלאכתו זו לפל [נגוד] טמא שהשם גניבה יהום בעלים ונפטר ממנו דמים: ויש מפרשים משכבו ולא הנזול כמייחד הכלי שלו טמא מדרס לפל לפ גזלו וייחדו ליפיגה היו טמא מדרס לפי שהיו שלו ולין המשכב שלו משכב: ודמיא לפה לחמרינן עזרות של בעל הבית משכב מטמאתן ושל עבדו לין משכב מטמאתן ושל גזלן לין משכב מטמאתן וכו' לפל משכב מיוחד בין שלו בין של לחמרים

מסרת התלמוד

[א]נדה (קט:): [ב]עי' זבים פ"ב מ"ו: [ג]בי' היקוט מ"ל כל משכב לפה יפכב עליו הזב יטמא ולים לפה יגע במשכבו יכבס בגדיו משכב טמא וכו': [ד]כלים פי"ט מ"ח ומ"ב ועמ"ש בכ"מ ובכ"ם: [ה]ב"ק (קו.) ועמ"ש בשבת"י ומוס' ובפי' רבינו יצחקו שם הדבריס היטב: [ו]זבים פ"ה מ"ל בכ"מ וכרים לפה יגע ולא כתיב לפה יגע בעצב כי לפה יגע מטמא כלן בהווה וכרים מזה בהיותו כונע יכבס בגדיו ולא כתיב נגע בעצב ופירוש שפי לימו לא לפתון לעומלה ולין כלים מקבלים טומלה ולין מת טומלה ק"ל: [ז]בפרק ג' שמיני ס"ד מ"ח פ"ו ומ"י ופ"י מ"ח: [ח]זבים פ"ה מ"ל בפי' רבינו לפה: [ט]זבים פ"ה מ"ל בכ"מ ובכ"ם: [י]זבים פ"ג מ"ג בפי' הכ"מ דרך מדלם בכתובים בזה כן מפיקם והיושב על הכלי לפה יפב עליו הזב מקים טומלה בכלי המטמלה לם היושב לטומלה הזה המטמלה לם הכלי מה זב מטמא לם הכלי לפ"ם פלה נגע בו לף היושב לם כי כל עמלי לפה יפב עליו מיוחב ומדכתיב יפב בעמיד ולא כתיב יפב בעבב דכמינן פלינן לפיום מיוחב למשכב כדלעיל פ"ב ובנדה (מט:) פלה פכייתי חוסב שלכן לחמר לפה יפב בעמיד לומר שתין הכלי מטמא פלה בזמן מיוחב עליו הזב מ"ל כלי ובכל מעיים מני': [יא]זבים פ"ה מ"ב בכ"מ: [יב]בי' רבינו הלל מ"ל פלה מוסב כי פלל מוסב קיימינן וב"ש מקיים גירסתנו דהכתם המלף מוסב במשכב ללמדנו דמוסב הכל לחמר מ"ל בפי' הבלייתא מ"ל פלה משכב כלומר שהייתי לומר שרק המשכב לנו מפרש למוסב לעשות לעניו שלמדנו דמוסב לעשות בו ריקם כמלא מעין שגם במרכב יהיה כן לחמנם ביקוט גרס מ"ל פלה משכב ומוסב מכבי מעין וכ"ם בכ"מ כלים פ"ח מ"ד: [יג]כ"ל שלי"ל כ"ם בן מכיתלי לף ביקוט גרס כ"ם בן גמליאל:

הטומאה יצאת ממנו. בדרך שירדה עליו הטומאה אינו דין שתצא ממנו. לאו מה לי החמיר במרכב הגישא שהרי החמיר בזב הגישא נחמיר במרכב הגישא שהרי הוקל בזב הגישא תלמוד לומר כלי לרבות את המרכב: (ה) בבשר הזב ולא בצואה שעליו ולא בקילקים שעליו. ולא בשירים ולא בגזמים ולא בטבעות. אע"פ שאין יוצאים. או יכול שאני מרבה את השער ואת הצפורן תלמוד לומר טמא: (ו) בבשר הזב ולא בעצם הפורש ממנו ולא בבשר הפורש ממנו. קל וחומר לפורש מן הטהור שיהיה טהור הא מה אני מקיים או בעצם אדם או בקבר. זה אבר הפורש מן החי בין פרק לפרק: (ז) אם נאמרו בזב למה נאמרו במשכב. ואם נאמרו במשכב למה נאמרו בזב אלא לפי שיש בזב מה שאין במשכב. ובמשכב מה שאין כן בזב. הזב עושה משכב ואין המשכב עושה זב. חיבורי הזב טהורים. וחיבורי המשכב טמאים. הא לפי שיש בזב מה שאין כן במשכב. ובמשכב מה שאין כן בזב צריך לומר במשכב וצריך לומר בזב: (ח) יכול ירוק הזב בטהור יכול אפילו רקק ולא נגע בו יהיה טמא. תלמוד לומר בטהור עד שינע בו. אין לי אלא רוקו. כיחו וניעו וירוו ושימי האף שלו מנין תלמוד לומר וכי ירוק: (ט) אשר ירכב עליו הזב יטמא יכול אפילו רכב על המשכב ועל המושב תלמוד לומר מרכב ולא משכב ומושב: (י) אוציא את אילו ולא אוציא את האוכף ת"ל מרכב מרכב המיוחד: (יא) איזה המרכב המיוחד. זה האשקלוני ומדוכה המדית. ועביט של גמל ושפיטו של סוס. רבי יוסי אומר טפישו של סוס טמא מושב מפני שעומדים עליו בקומפון. אבל איכוף של נקה טמא: (יב) אין לי אלא בזמן שהוא רוכב עליו ונוגע עליו מנין לעשרה מרכבות זה על גבי זה אפילו על גבי אבן מטמא תלמוד לומר וכל המרכב אשר ירכב עליו הזב וטמא ע"ד שינשא רובו עליו:

פרק ד (ה) וכל הנוגע בכל אשר יהיה תחתיו. תחתיו של זב. יכול תחתיו של מרכב ודין הוא אם הזב החמור לא טימא כלי שתף אלא במגע. מרכב הקל אינו דין שלא יטמא כלי שתף אלא במגע. הא מה אני מקיים וכל הנוגע בכל אשר יהיה תחתיו. תחתיו של זב: (ב) והנושא אותם מה תלמוד לומר. שיכול אין לי אלא מטמא במשא אלא המרכב בלבד משכב ומושב מנין ודין הוא ומה אם מרכב שאין מגעו מטמא בגדים משאו מטמא בגדים. משכב ומושב שמגעם מטמא בגדים אינו דין שיהא משאן מטמא בגדים. גולל ורופק יוביחו. שמגעם מטמא בגדים ואין משאם מטמאים בגדים: (ג) אף אתה אל תתמה על המשכב ועל המושב שאף על פי שמגעם מטמא בגדים לא יהיה משאם מטמא בגדים תלמוד לומר והנושא אותם לרבות את המשכב ואת המושב: (ד) רבי אלעזר אומר והנושא אותם מה תלמוד לומר שיכול אין לי מטמא במשא אלא אילו בלבד מנין זובו של זב ורוקו ומימי רגליו ושבבת זרעו ודם הנדה תלמוד לומר והנושא אותם לרבות כל האמור בענין: (ה) בו ולא בצואה שעליו ולא בקילקים שעליו ולא בשירים ולא בגזמין ולא בטבעות. אף על פי שאין יוצאים. או יכול שאני מוציא את השיער ואת הצפורן תלמוד לומר טמא. וידיו לא שתף במים מה תלמוד לומר. לפי שנאמר ורחץ את בשרו במים יכול אף בית הסתרים תלמוד לומר וידיו. מה ידיו בנראה פרט לבית הסתרים אף כל בנראה פרט לבית הסתרים: (ו) מנין לעשות אחר ספרו של זב בימי גמרו תלמוד לומר וידיו לא שתף במים אפילו

לאחר

פירוש הראב"ד

שיבדק עליו טומאת הכיסוי בכיסוי ופרי עסקי מכבדות זו על גב זו ופרי על גבן מוטמאין: לימה דין שתגע ממנו טומאה לאחרים פי' כשכבר טיהרו על המרכב הזב ופרי בעסקי מכבדות זו על גב זו: לאו מה לי להחמיר במרכב הגישא שהרי הוקל בזב הגישא תלמוד לומר כלי לרבות את המרכב: (ה) בבשר הזב ולא בצואה שעליו ולא בקילקים שעליו. אע"פ שאין יוצאים. או יכול שאני מרבה את השער ואת הצפורן תלמוד לומר טמא: (ו) בבשר הזב ולא בעצם הפורש ממנו ולא בבשר הפורש ממנו. קל וחומר לפורש מן הטהור שיהיה טהור הא מה אני מקיים או בעצם אדם או בקבר. זה אבר הפורש מן החי בין פרק לפרק: (ז) אם נאמרו בזב למה נאמרו במשכב. ואם נאמרו במשכב למה נאמרו בזב אלא לפי שיש בזב מה שאין במשכב. ובמשכב מה שאין כן בזב. הזב עושה משכב ואין המשכב עושה זב. חיבורי הזב טהורים. וחיבורי המשכב טמאים. הא לפי שיש בזב מה שאין כן במשכב. ובמשכב מה שאין כן בזב צריך לומר במשכב וצריך לומר בזב: (ח) יכול ירוק הזב בטהור יכול אפילו רקק ולא נגע בו יהיה טמא. תלמוד לומר בטהור עד שינע בו. אין לי אלא רוקו. כיחו וניעו וירוו ומימי האף שלו מנין תלמוד לומר וכי ירוק: (ט) אשר ירכב עליו הזב יטמא יכול אפילו רכב על המשכב ועל המושב תלמוד לומר מרכב ולא משכב ומושב: (י) אוציא את אילו ולא אוציא את האוכף ת"ל מרכב מרכב המיוחד: (יא) איזה המרכב המיוחד. זה האשקלוני ומדוכה המדית. ועביט של גמל ושפיטו של סוס. רבי יוסי אומר טפישו של סוס טמא מושב מפני שעומדים עליו בקומפון. אבל איכוף של נקה טמא: (יב) אין לי אלא בזמן שהוא רוכב עליו ונוגע עליו מנין לעשרה מרכבות זה

מסורת התלמוד

(ה) כלים פכ"ג מ"ב וש"ם פכ"ם: (ו) עי' זבים פ"ה מ"ה ופרי הכ"מ: (ז) כלים (לב:) ונמסים פם ד"ם עליונו ושי' שימונין (מז.) בשכם"י ותוס' ופרי הכ"ם לכלים פ"ח מ"ג:

לאחר מאה שנים. [א]אמר רבי אלעזר בן ערך מיכן סמכו חכמים לשהרת ידים מן התורה:

פרשה ג כלי חרס אין לי אלא כלי חרס מניין לרבות כלי נתר ת"ל וכלי חרס אשר יגע בו הזב יכול אפילו נגע בו הזב מאחוריו יהא טמא ודין הוא. ומה אם מת החמור לא טימא כלי חרס מאחוריו. הזב הקל אינו דין שלא יטמא כלי חרס מאחוריו. לא אם אמרת במת שאינו עושה משכב ומושב תאמר בזב שמטמא משכב ומושב. הואיל והוא עושה משכב ומושב יטמא כלי חרס מאחוריו. תלמוד לומר אשר יגע בו. ולהלן הוא אומר אשר תבושל בו. מה בו האמור להלן מאוירו אף כאן מאוירו: (ב) [ב]מאחר שלמדנו שאין מטמאים אותו אלא מאוירו מה תלמוד לומר אשר יגע בו מגע שהוא ככולו הוי אומר זה היסיטו: (ג) [ג]וכל כלי עץ אשר ישתק בטים אמר רבי שמעון מה זה בא ללמדינו אם ללמד שמטמא כלי שתק במגע והלא כבר נאמר והנוגע בבשר הזב יכבס בגדיו. אם הנוגע בו מטמא כלי שתק במגע. הוא עצמו לא יטמא כלי שתק במגע. אם כן למה נאמר וכל כלי עץ ישתק בטים אלא אילו אוכלים ומשקים וכלים שעל גבי הזב: (ד) והלא דין הוא ומה אם במקום שעשה משכב תחתיו לא עשה תחתיו מדף. מקום שלא עשה על גביו משכב אינו דין שלא נעשה על גביו מדף תלמוד לומר וכל כלי עץ ישתק מלמד שעושה תחתיו מדף: (ה) קל וחומר שיעשה על גביו משכב. ומה אם במקום שלא עשה תחתיו מדף עשה תחתיו משכב. מקום שעשה על גביו מדף. אינו דין שנעשה על גביו משכב. תלמוד לומר וכל המשכב אשר ישכב עליו הזב יטמא משכב הוא עושה תחתיו. ואין עושה על גביו משכב: (ו) קל וחומר שיעשה תחתיו מדף. מה אם במקום שלא עשה על גביו משכב עשה על גביו מדף. מקום שעשה תחתיו משכב אינו דין שיעשה תחתיו מדף תלמוד לומר וכל המשכב אשר ישכב עליו הזב יטמא. משכב הוא עושה תחתיו ואינו עושה תחתיו מדף: (ז) קל וחומר שלא יעשה תחתיו משכב ומה אם במקום שעשה על גביו מדף לא עשה על גביו משכב. מקום שלא עשה תחתיו מדף אינו דין שלא יעשה תחתיו משכב. תלמוד לומר כל המשכב אשר ישכב עליו הזב יטמא משכב הוא עושה תחתיו.

פרשה ד [ד]וכי ישהר הזב מזובו. כשיפסוק מזובו מזובו ולא [מזובו] מנגעו. מזובו ומספר אף מקצת זובו טעון ספירת שבעה: (ב) להביא את שראה שתי ראיות שיטעון ספירות שבעה. הלא דין הוא ומה אם מטמא משכב ומושב בשתי ראיות לא יטעון ספירת שבעה לשתי ראיות. זבה תוכיח שהיא מטמא משכב ומושב בשתי ראיות ואינה סופרת שבעה לשתי ראיות: (ג) אף אתה אל תתמה על הזב שאף על פי שהוא מטמא משכב ומושב בשתי ראיות לא יטעון ספירת שבעה לשתי ראיות תלמוד לומר מזובו ומספר. אף מקצת זובו טעון ספירת שבעה להביא את שראה שתי ראיות שטעון ספירת שבעה: (ד) [ה]ומספר לו לעצמן. [א]מיכן אמרו הזב והזבה שבדקו את עצמם ביום הראשון ומצאו טהורים וביום השביעי מצאו טהורים. ושאר כל היומים לא בדקו. רבי אליעזר אומר הרי אילו בחזקת טהרה. ורבי יהושע אומר אין להם אלא יום ראשון ויום השביעי בלבד. רבי עקיבא אומר אין להם אלא יום השביעי בלבד: (ה) רבי יוסי ורבי שמעון אומרים נראים דברי רבי אליעזר מדברי רבי יהושע. ודברי ר' עקיבא מדברי שניהם אבל הלכה כדברי רבי אליעזר: (ו) שבעת ימים יכול בין טהורים בין טמאים ת"ל לטהרתו שתהא טהרתו אחת: (ז) וכבס בגדיו ורחץ בשרו. היקיש כיבוס בגדיו לרחיצת בשרו. מה רחיצת גופו בנקיות אף כיבוס בגדיו בנקיות. הא למדנו חוצצים בכלים: (ח) ורחץ בשרו במים חיים. הזב טעון ביאת מים חיים ואין מצורע טעון ביאת מים חיים: (ט) הלא דין הוא ומה אם הזב שאין טעון הזיית מים חיים טעון ביאת מים חיים. מצורע שהוא טעון הזיית מים חיים אינו דין שיטעון ביאת מים חיים. תלמוד לומר ורחץ בשרו במים חיים. הזב טעון ביאת מים חיים ואין מצורע טעון ביאת מים חיים. (י) יכול אף כליו יטענו ביאת מים חיים. תלמוד לומר בשרו. בשרו טעון ביאת מים חיים. וכלים עולים בכל מיטות: (יא) [ב]וטהר מלטמא כלי חרס במשא. בן עזאי אומר ומה אם במקום שלא עשה ולד הטומאה קל כולד הטומאה הקל לטמא תלמוד לומר כל המשכב אשר ישכב עליו הזב יטמא מלמד שהוא עושה תחתיו משכב:

פירוש הראב"ד

פרשה ג וכל אשר יגע בו הזב וידיו לא שטף במים והכהו הוא מדבר בהיסיטו של זב לפי שמגעו הכי כבד לטמא ומטמא לטמא בגדים יכבס בגדיו ולא הכי הוא מדבר במי שהזב מושיבו ומקיימו על גבי כלי חרס [מג.] ועליהם קא דהכי[ן] הכא הו ולא גלוסה שעל גבי הזב ולא בקלקולין שעליו פיכוס שאם כשיטו על ידי לוסה לינו טמא. וכי שאי גווכא ממי מטעינן לנים שאשכים שלו במשכב הזב לשכב עים לקים קנס בקומטו של זב ושפיט הו את הטיסור טיסור לשכי לשקים לשמא לשאי סיפיט שלשון נגיעה למימר דשלי סיפיט שטעמא סיפיט את הטיסור ונגיעה כידיו מה ידיו בגלוי לף שלי ממי בגלוי: ולעג דשפיט לשכ שאשכ הטיסור מפיט את הטומאה לשילו בנים השאשים ולוסה שעל גבו ממי דומיא דנים שאשכים היא ללא טמא: (ג) שם הנוגע הו מטמא בגדיו שאן כלי שתק. ללא לוכלין ומשקין וכלי [אלו] לוכלין שתק במשמע מי' לשם הנוגע הו מטמא בגדיו שאן כלי שתק. ללא לוכלין ומשקין וכלי שתק שעל גבי הזב אי' לעני"ש שאינו נוגע הו ללא שיכפו שכלי עליו טמא לטמא לוכלין ומשקין. ושלי לקלשכ לוכלין ומשקין שעל גבי הזב ללו שאם לכתיבי שלי קלא קלשכ ללא מק"ו לף מפיק לשו שאם כלי עץ מטמא שטיכפו ליטמא לוכלין ומשקין מידם ק"ו לוכלין ומשקין שיכפיו על הזב שיכפו טמאין: (ד) הדין הוא ומה במקום שעושה משכב לטמא לשם ובגדים לא עשה משכב מדף מי' שאם שכב על כרים שאינן לריין למשכב אם לא נגע בהן טיכול לפי שאין הזב מטמא לשיכפו ללא אם כן כיכפו על המשכב. והמשכב והמושב ושאשם כלשכתי קלקי משכב ומושב שלשם בגדים כתיבי שלם נמי כלשכתיב והטושב לוכלין ומשקין שלשם בגדים ללא מטמאין אלא מגע הזב בלבד ומגע הזב בלבד אינו מטמא

לטמא באב הטומאה קל עשה ולד הטומאה חמור בולד הטומאה חמור ליטמא באב הטומאה. מקום שעשה וולד הטומאה החמור [בולד הטומאה חמור] ליטמאה באב הטומאה החמור אינו דין שנעשה וולד הטומאה החמור בולד הטומאה החמור לטמא באב הטומאה החמור. א"ל רבי יוסי הגלילי שניהו. אמר לו אין שונים לחכם אמר לו פרשיהו אמר לו אין מפרשים לחכם. הזר רבי יוסי הגלילי ופירוש ומה אם במקום שלא עשה בגדי המטמים בשרץ עשה כלי חרס בשרץ כאדם בשרץ. כאן שעשה בגדי המטמאים בזב כבגדים בזב אינו דין שנעשה כלי חרס בזב כאדם בזב. תלמוד לומר וטהר מלטמא כלי חרס בטמא:

(יב) בשמיני יכול בין ביום ובין בלילה תלמוד לומר ביום. ביום ולא בלילה: (יג) יקח לו לעצמו שאם הפרישו לזיבתו הראשונה לא יביאם לזיבתו שנייה. שני תורים או שני בני יונה חלופי תורים בני יונה וחלופי בני יונה תורים ואין חילופיהם עשירית האיפה: (יד) [ג]מנין שהוא טובל מבעוד יום ת"ל ובא לפני ה' אל פתח אהל מועד. כיצד הוא בא אל פתח אהל מועד אף כן היה מעורב שמש. מלמד שהוא טובל מבעוד יום: (טו) [ד]ועשה אותם הכהן אחד לחטאת ואחד לעולה שיפרישם הכהן אחד לחטאת ואחד לעולה. מנין שאם הפרישם הוא יהיה הפרשו הפרש. ת"ל אחד לחטאת ואחד לעולה ונתנם אל הכהן: (טז) [ה]וכפר עליו הכהן לפני ה' מזובו מקצת זבים מביאים ומקצת זבים אין מביאים. הא כיצד ראה שלש יביא. ראה שתים לא יביא. או אינו אלא ראה שתים יביא. שלש לא יביא. והלא מי שראה שלש ראה שתים. הא מה אני מקיים וכפר עליו הכהן לפני ה' בזובו. מקצת זבים מביאים קרבן ומקצת זבים אין מביאים קרבן הא כיצד ראה שלש יביא ראה שתים לא יביא:

פרק ן [ו]ואיש פרט לקטן. או יכול שאני מוציא בן תשע שנים ויום אחד תלמוד לומר ואיש: (ב) [ז]בי תצא ממנו שכבת זרע עד שתצא טומאתו חוץ לבשרו. מיכן אמרו הזב ובעל קרי שהרגישו אוחזים באמה ובולעים את התרומה: (G) [ח]שכבת זרע פרט לטערה. [ט]ורחץ בטים אפילו במי מקוה. את כל בשרו. מים שכל בשרו עולה להם וכמה הן אמה על אמה ברום שלש אמות נמצאת אתה אומר שיעור המקוה ארבעים סאה: (ד) [י]בגד ועור אין לי אלא בגד ועור מנין לעשות שאר כל הכלים בבגד ועור ת"ל כל בגד וכל עור. ואם נפשך לומר. [יא]נאמר בגד ועור בשרץ ונאמר בגד ועור במת. ונאמר בגד ועור בשכבת זרע. מה בגד ועור האמור בשרץ ובמת עשה כל שאר הכלים כבגד ועור. אף בגד ועור האמור בשכבת זרע נעשה שאר כל הכלים כבגד ועור: (ה) אשר יהיה עליו אף על מקצתו. שכבת זרע. מה שכבת זרע האמור למטה בבריתה. אף כאן בבריתה [ל]פרט לשכבת זרע שנסרחה. מיכאן אמרו [מ]הפולטת שכבת זרע ביום השלישי טהורה דברי רבי אליעזר בן עזריה. ר' ישמעאל אומר פעמים שהם ארבע עונות. פעמים שהם

פירוש הראב"ד

מוץ מן הזב: וכלי חרס המקבל את הזב כמי טיהור לענין ביאה"י שיטהרו ליכנס ולהם שמקבל את הזב או את הנבלה או את מי הטהרה והמרכב טמא וכלו כלי חרס טהור ככלן נמלא הקבול של כלי חרס חמור ממל לחם ועוד לחם ממא במגע ומגבו וכלי חרס לא ממא מגבו סילוך כיון דסוף ממור מכולהו שהיין מיעוטא עילויה: ולאו מילתא היא דל"ב כלים שעל גבי הזב נמי ליכנס לים למעוטי דלייני עלייהו בשמוך: ק"ו דבן עזאי מפורש הוא שהכבד פיהו כ' יוסי הגלילי: ולד טומאה קל הייגו בגדים הטמאין בשרץ: גולד טומאה קל הייגו בגדים בשרץ ולחים טרים למא בשרץ שהוא לב הטומאה קל ולחם"י כן עשה לת ולד הטומאה קל דהייגו כלי חרס בשרץ. גולד טומאה קל דהייגו בשרץ שהן טרין ליטמא במגע בשרץ: מקום שעשה כלי חרס בזב ולד טומאה חמור דהייגו בגדים המטמאין בזב וכו'. ליגו דין שנעשה כלי חרס בזב ולם לחם שהוא מטמא מן הזב למא לת יטמא כלי חרס למהבא בהיקש מן הזב לכך נאמר ועכר: (יג) יקח לו לעצמו פי' לאותה הזיבה לעצמה שהם שהביאן לזיבתו שהאומה לת יביאם לזיבה הבאים כדלמעיל מהבא מלב שהם שהביאם על מלב שהכל למם לת יביאם על מלב שיהכל כיוצ. ולח"ב דלגבי זיבה מקילין טובא דהכן שהם ס"ם עליה למם לידות ולאות למם זיבות ודאות מביאה קרבן אחת ואוכלת בזבחים ואין בשאר עליה מוצה. הבי מילי בשהביאם קרבן אחד על כולם. אבל אם הביאם לת בשהה כדלמעיל לגבי זיבה אחת אין לה בהות לטהרות לזיבה אחרת ואם למם לת בשהה על דם הבי זה לת מעל ולת בשר ואוכל הדין מאכל בהמה על מלב ואכיל על דם הבי זה לת מעל ולת בשר ואוכל הדין מאכל: (טו) ומנין שהם הביאם הוא יהא הבהנו הבהם ת"ל לאחד עולה. והבית לוחם אל הכהן פי' המורע הוא והדלות הבמינה קול ונעוי הבהים ומומאת מקדש וקדשיו. ומאחת יומא [מא.] והכליחות [כח:] הב אחד מהיא מיעוטא להבהים נעלים מדאכתיב ביולדת ולקחה הבי הבי יוכה אחד לעולה ואחד לחטאת ואחד לאשם דהב אחד מהיא לחטאת נלמעוטין דכל הבהנה כהן לאו הבהנה היא וכל הבהנה נעלים לאו הבהנה היא אלא הבהנה כהן בשעת עשייה והבהנה נעלים בשעת הקיפה והזיה ולהי לא נפקא לן אלא מיולדת:

פרק ו ואיש כי תהא ממנו שכבת זרע כתוב אחד מטהר שכבת זרע הבה למעלה והקיש לי טובה מה מיגו אלא לענין קרי שהבי הבה בשהה בין מהמת הין מהמת טומאה ומהבי יהן וכל שהן לת הבה בשהה ואחד לת קרי שהוא טומאה: וכלהה לי כי עיקרו למה בענין מהמת לכתיב ואחד לת

מסרת התלמוד

[ג]עי' כזיב (מד:) ובמוס' ד"ה למה שהביאו בריית' זו בטוהבת לחבה יכול יעבול ביום ה' וגו' כיולד הוא בת וכו' ול"ע מלקמן בפ"ע ועי' מה"כ לקמן פ"ו הוא כ': [ד]עי' יומא (מא.) עבודין (לג.) כזיב (כו:) כריתות (כה.): [ה]מגילה (ה.) ועי' זבים פ"ל מ"ל בהמב"ם וב"ה: [ו]כלה (לב:): [ז]כלה (ו.) ועי"ע הם (מג.) מי' בק"ל מעלה מלמון עבוי שהיבו יוכה כמן שהל שהבהבת זרע שהתם וכל שהיב ביכייה הלל בעיבוי לילה בעיבוי לילה מעמת כי בעינן לאויה להזכיע: [ח]עיבומין (ד: יד:) בהמים (קע.) חגיגה (יח.) יומא (לח.) ופכח"י בתי מקוה המכוכסין מהמע ותע"ג דלאו חיים ובמגיבה פי' נקולחו בזבחה לבהמעינן מים המיוחדים לבהוקי מים שהוקין מיהו מים למיוחדים בתקוה לע"ב מי גהמים ובתוק' הקהו הל מיעוט שהוקין מאך מעין ובור נפקא לך בזהמת לין כיוהב כה"י למעט שהוקין הלא הל לכבוה מי מקוה ובכי פיהוהו בתים מי מקוה כפי הבי' שלפניהו מדכתיב בתים מים המיוחדים בתקוה לחבר ותה הם המיוחדים בתקוה לחבר הם מי מקוה לף הם חיים וכך הלא שהוקין לפל לל שהלמוד תזה שהוקין וקרוב לזה בהב נם בק"ל: [ט]עי' שבת ובפי' כביהו הלל בהוב תלי ולם נפבך לומר שהייתי דן ק"ו לעבר שהר כלים מנגעים דהמיבי בטומאת בהם שהי ועבד ולפ"ה לת טמא שהר כלים ולין הם קומבי' כי לת יומיל ק"ו לבעול מה שהביהו מן הבהוב בפיהום עי' בק"ל: [י]בפ בביהו הלל דמייתי מהבת ותה מהום לחיבת לחמור בתה בתה בל טומאה בבעבדה ותה שהן טומאתה טומאת ע"ב מייתי בתה הלל לפל זה לחיבו כי ג"ם זו מופבה תג' לדדים ולין מפיבין ופי' בק"ל שהבהוייהו לחיבי שהבהרך לת טמא בו הלל טהר ולחיב ובגד ושוב הלמור בתה טמא בל מעשה עזיה וע"ב לחיב ללמוד מהבוייהו לשבבת זרע ללמוד לפ הם שהבמיהם: [כ]שבת (פו:): [מ]מקוהות פ"ה מ"ג שבת (פו.) ועי' מוקפתה מקוהות פ"ו:

חמש עונות פעמים שהם שש עונות. רבי עקיבא אומר לעולם חמש: (ה) ואם יצאת מקצת עונה ראשונה משלימים לו מקצת עונה ששית: (ו) ואשה [י]פרט לקטנה. או יכול שאני מוציא בת שלש שנים ויום אחד תלמוד לומר ואשה: (ז) אשר ישכב איש פרט לקטן. [ס]אותה פרט לכלה דברי רבי יהודה אמרו לו לרבי יהודה וכי מה ראייה לכלה. אלא אותה פרט לדבר אחר. שכבת זרע פרט למערה: (ט) ורחצו במים וטמאו עד הערב. היקיש רחיצתה לרחיצתו מה רחיצתו בנקיות. אף רחיצתה בנקיות מה רחיצתו בארבעים סאה אף רחיצתה בארבעים סאה. מה רחיצתה פרט לבית הסתרים אף רחיצתו פרט לבית הסתרים: (י) [ר]רבי שמעון אומר מה תלמוד לומר ורחצו במים וטמאו עד הערב אם לענין הנוגע בשכבת זרע. הרי נוגע בשכבת זרע אמור למטן. אם כן למה נאמר ורחצו במים וטמאו עד הערב. וכי מפני שהוא אבית הסתרים הלא אין אדם מטמא בבית הסתרים אלא נזירת מלך היא אפילו כל שהוא לכך נאמר ורחצו במים וטמאו עד הערב:

פרשה ד [פ]ואשה אין לי אלא אשה גמורה מנין לרבות את הקטנה תלמוד לומר ואשה מיכן אמרו בת יום אחד לנידה בת עשרה ימים לזיבה: (ב) כי תהיה מן הדיבר ואילך. כי תהיה זבה יכול אפילו זבה מכל מקום תדא טמאה תלמוד לומר והיא גלתה את מקור דמיה. [צ]ליתוד על הדמים שאינן אלא מן המקור: (ג) יכול כל מראה זב שתזוב תהיה טמאה תלמוד לומר דם אי דם אין לי אלא מראה דם אחד כשהוא אומר דמיה מלמד שדמים הרבה טמאים בה האדום והשחור וכקרן כרכום. וכטיטי אדמה וכמזוג. בית שמאי אומרים אף כטיטי תלתן וכטיטי בשר צלי ובית הילל מטהרים: (ד) [ק]בשרה. מלמד שהיא מטמאה בפנים כבחוץ והלא דין הוא. ומה אם הזב שהוא טעון ביאת מים חיים. אין מטמא בפנים כבחוץ נדה שאינה טעונה ביאת מים חיים אינו דין שלא תטמא בפנים כבחוץ תלמוד לומר בבשרה מלמד שהיא מטמאה בפנים כבחוץ אין לי אלא נדה זבה מנין תלמוד לומר זובה. הפולטת שכבת זרע מנין תלמוד לומר תהיה. רבי שמעון אומר דיוה כבועלה. מה בועלה אינו מטמא בפנים כבחוץ אף היא לא תטמא בפנים כבחוץ: (ה) [ר]שבעת ימים תהיה בנדתה ולא בזיבתה. כל שבעה. יכול עד שתהא רואה דם כל שבעה. תלמוד לומר תהיה אע"פ שאינה רואה: (ו) אין לי אלא ימים. לילות מנין תלמוד לומר תהיה לרבות את הלילות: (ז) יכול בין סמוכים בין מפוזרים תלמוד לומר תהיה תהא הוויתן אחת: (ח) [ס]מנין שאינה טובלת מבעוד יום תלמוד לומר שבעת ימים תהיה בנידתה תהיה בנידתה כל שבעה: (ט) [כ]כל הנוגע בה יטמא יכול לא יהיה נוגע בה מטמא בנדים במגע. הין אם מטמאה במשכב לטמא אדם ולטמא בנדים היא עצמה לא תטמא בנדים במגע. אם כן למה נאמר כל הנוגע בה יטמא עד הערב יכול יהי הנוגע מטמא אדם וכלי חרס ודין הוא הנוגע בזב מטמא והנוגע בנידה מטמא. מה הנוגע בזב אינו מטמא אדם וכלי חרס אף הנוגע בנידה לא יטמא אדם וכלי חרס: (י) לא אם אמרת בזב שאינו מטמא אדם לטמא[ו] אדם ממקום (שהוא) [אחר]. תאמר בנידה שהיא מטמאה לטמא אדם ממקום אחר. הואיל והיא מטמאה אדם ממקום אחר. יהא הנוגע בה מטמא אדם וכלי חרס. אם כן למה נאמר כל הנוגע בה יטמא עד הערב אין הנוגע בה מטמא אדם וכלי חרס: (יא) כל אשר תשכב עליו בנדתה יטמא וכל אשר תשב עליו תטמא. יכול תטמא משכב שאינו מיוחד לשכיבה. ומושב שאינו מיוחד לישיבה תלמוד לומר כל הנוגע במשכבה יכבס בגדיו: (יב) וכל הנוגע בכל כלי אשר תשב יכבס בגדים מה למטה אינה מטמאה אלא משכב המיוחד לשכיבה ומושב המיוחד לישיבה. אף כאן לא תטמא אלא משכב המיוחד לשכיבה ומושב המיוחד לישיבה: (יג) יכול לענין לטמא לא תטמא אלא משכב המיוחד לשכיבה ומושב המיוחד לישיבה אבל לענין ליטמא תטמא את הכל. שהרבה מיטמין ואינן מטמין תלמוד לומר עליו עליו. עליו אמור לענין ליטמא. עליו אמור לענין לטמא. מה עליו האמור לענין לטמא אינו מטמא אלא משכב המיוחד לשכיבה ומושב המיוחד לישיבה. אף עליו האמור לענין ליטמא לא ישמא אלא משכב המיוחד לשכיבה ומושב המיוחד לישיבה: (יד) [א]ואם על המשכב הוא. עד שינשא רובו עליו או על הכלי אשר היא יושבת עליו או על מקצתו מיכן אמרו רוב טמא על הטהור או על מקצתו רוב טהור על הטמא או על מקצתו אחד זב ואחד משכב טמא. מקצת טמא על הטהור או על מקצתו. מקצת טהור על הטמא או

על

פירוש הראב"ד

פרשה ד כלה שבעת ימים תסיים בנדתה ולא בזיבתה כל שבעה פי' כדדרשינן לקמן שבעה עדות פריסה תיכף עומדת ביום שביעי עד שלילה לכל הזקף שבה טומאת ז': (ז) יכול בין סמוכים בין מפוזרים ת"ל תסיים סיומן לתת תסיים: וכבר פירשתי שבשה זו בפרשת יולדת פיכוח מכוון: (ט) יכול לא יהא המוגע בה מטמא בגדים דהא לא כתיב יכבס כדכתיב בנוגע בבשר שם: קל וחומר ומה משמאה משכב לטמא לכלים שהם נגדים. הין עלמה לא תטמא לכלים שהם נגדים וכו' לא הם לטמא כלים שהיו מטמא לכלים שהם נגדים אלא מה לטמא לכלים שהם נגדים שהם ממקום אחר מאי מטמא בגדים שהם לטמא לכלים שהם ממקום אחר על ידי ביאה שבעונה כלים מטמא [לכלים] וכלי חרס כדאיתי לקמן: (יד) אם על המשכב הוא עד שינשא רובו עליו פי' שלין שבשר מקבל טומאה מן המשכב עד שינשא רובו של טיהור עליו: ומכי מילי בשלמא נוגע במשכב אלא שהוא עליו כדאמרי' לעיל גבי זב שלפני משכב שהתחתון יפה לטמא ושהטהור יפה על העליון מיטמא כלילו נוגע בו וכבי לימא לעילן מקום שהזב יושב ומטמא יפה שהטהור ויטמא ושהם הוא דבעינן עד שינשא רובו עליו או על מקלתו כלומר לא בעינן שינשא רובו של זב על כלי אלא שפי יפה על מקלתו טמא שכלי מיטו בעינן רובו של זב ומטמא דמילתא מסוס לבגדי אלא שמיטמא מן המשכב כתיב ואם על המשכב הוא ומשכב הוא מטמא בגדים לכלים אלא שמיטמא מן המשכב כתיב עליו דכתי' אלא שיהא עליו מטמא אפי' על מקלתו ולעיל נמי זב דכתיב כי יהי נוגע אלא משכב יפה שכב יכבס עליו ואשר ישב עליו עד שינשא רובו עליו: נראה לי לתלכתיב זב אלא משכב יפה שכב כולו לו רובו שכלן לטמא כולו רוב טמא על הטהור לו על מקלתו אלא זב ואשר משכב טמא פי' בין שיהא הטמא על מקלתו זב ובין שיהא משכב זב כיון שכוב הטהור עליו טמא: ומכי מילי בשלמא בלילה קל מייתי ולא משכב ומקשי ליה משכב כיון דכוב טמא ניהא על שלהם הטהור כיון שיהא הטמא עליו או שיהא משכב זב עליו אלא שלהם שטיטיו לשתו משכב זב אלא אם ניהא עליו משכב הטהור וכן מניעתא כוב הטהור על הטמא וכו' דוקא שלהם הטהור לו כלי אשר ושיהא על משכב זב הטהור לפי שלין משכב

עושה

מסרת התלמוד

[נ]דה (נב. מד.): [ס]יבמות (לז.): [ע]נדה (מא:) ובגמ' נרסי' הכי כבר למעט לו לית לן מגוף הכתוב אלא מדעתי מלות לו לית לן מגוף הכתוב אלא מדעתי מלות למעט ע"ם (ע"ב): [פ]נדה (נב. מד.): [צ]עי' לעיל ס' מזציע פ"ג מ"ו ומס"כ סס: [ק]נדה (מא:): [ר]פי' רבינו ללמד שהנדה בזיוס ז' ול"ע שהכי לקמן רפ"ט יליף לה מוהמר מעשר ול"ל דהכא למלן דדריש [ס]נדה (נב. מד.): [ת]עי' כליס פ"ל מ"ג: [א]עי' זציס פ"ד מ"ד ופ"ה מ"ד ומ"ס בכ"מ ובסנהדרין (נג.) בשבת"י ומוס': ומתני מה שהמר מכאן למכו לה קלי למתני' [ב]שהם לשהר לכולם: [ש]שהמים (נ':): [ה

על מקצתו בזב טמא ובמשכב טהור. ר' שמעון אומר אף מקצת טמא על הטהור אף בזב טהור: (יח) משכב זה משכב אשר היא יושבת עליו זה המושב. כלי זה המרכב שנאמר בנגעו בו. ואיזה דבר חלק מגעו ממשאו הוי אומר זה המרכב:

פרק ז [ב]ואם שכוב ישכב לרבות שתי שכיבות. אם שכב ישכב לרבות למערה. איש פרט לקטן או יכול שאני מוציא בן תשע שנים ויום אחד. תלמוד לומר ואם שכב ישכב: (ב) אותה פרט למצורעת והלא דין הוא מה הנידה שאינה מטמאה בביאה מטמא בועלה. מצורעת שהיא מטמאה בביאה אינו דין שתטמא את בועלה תלמוד לומר אותה פרט למצורעת: (ג) [ג]ותהי נדתה עליו יכול תעלה להגלה תלמוד לומר וטמא שבעת ימים: יאמר וטמא שבעת ימים. מה תלמוד לומר ותהי נדתה עליו. יכול לא יטמא אדם וכלי חרס. תלמוד לומר ותהי נדתה עליו. מה היא מטמא אדם וכלי חרס אף הוא יטמא אדם וכלי חרס. או מה היא מטמאה משכב לטמא אדם ולטמא בגדים יכול אף הוא יטמא משכב לטמא אדם ולטמא בגדים תלמוד לומר ותהי נדתה עליו וטמא שבעת ימים. וכל המשכב אשר ישכב עליו יטמא שאין תלמוד לומר אלא שנתקו הכתוב מטומאה חמורה והביאו לטומאה קלה שלא יטמא אלא אוכלים ומשקים: (ד) נמצאת אתה אומר משכבו כמגעו מה מגעו לטמא אחד ולפסול אחד אף משכבו לטמא אחד ולפסול אחד: (ה) [ד]נמצאת אתה אומר כבר של תרומה שהיא כרוכה במפה ונתונה בין כר להבירו אם כנגדו נתונה טמאה שאם נטמאת המפה נטמאת הכבר. ושלא כנגדו טהורה שאין מגעו מטמא בגדי: (ו) וטמא שבעת ימים שיספור שבעה לביאה אחרונה הלא דין הוא מיטמא במת ומיטמא בנידה מה מצינו בשהוא מיטמא במת אינו סופר שבעה אלא לטומאה אחרונה. אף בשהוא מיטמא בנדה לא יספור שבעה אלא לביאה האחרונה: (ז) או לכה לך לדרך זו היא מיטמאה ומטמא את בועלה מה היא אינה סופרת שבעה אלא לראייה הראשונה. אף כשהוא מיטמא בנדה לא יספור שבעה אלא לביאה ראשונ': (ח) נראה לטי דומה דנים טומאה שהיא ממקום אחר מטומאה שהיא ממקום אחר ואל יוכיחו דמים שהם מגופה: (ט) או לכה לך לדרך זו דנים טומאה שהיא מחמת דמים מטומאה שהיא מחמת דמים ואל תוכיח טומאת המת שאין מחמת דמים ת"ל וטמא שבעת ימים שיספור שבעה לביאה אחרונה: (י) כל אשר ישכב עליו יטמא. וכל אשר ישב עליו יטמא. יכול יטמא משכב שאינו מיוחד לשכיבה ומושב שאינו מיוחד לישיבה. לאו מה היא אינה מטמאה אלא משכב המיוחד לשכיבה ומושב המיוחד לישיבה אף הוא לא יטמא אלא משכב המיוחד לשכיבה ומושב המיוחד לישיבה: (יא) יכול היא והוא לא יטמאו טומאה חמורה אבל היא והוא יטמאו טומאה קלה. תלמוד לומר משכב אין לי אלא משכב. [ה]מרכב מנין תלמוד לומר וכל המרכב. אין לי אלא בזמן שהוא שוכב עליו ונוגע בו. מנין למשכבות עשרה זו על גב זו ואפילו על גבי אבן מסמא. תלמוד לומר וכל המשכב אשר ישכב עליו עד שינשא רובו עליו:

פרשה ה [ו]ואשה בין ניורת בין שפחה בין משוחררת בין בת ישראל. [ז]כי יזוב זוב דמה מחמת עצמה ולא דמה מחמת הולד. או דמה מחמת עצמה. ולא דמה מחמת האונס כשהוא אומר זוב לרבות את האנסים. הא מה אני מקיים דמה. דמה מחמת עצמה ולא דמה מחמת הולד: (כ) [ח]כמה יהיה בקושי ויהיה תלוי בזולד. ר' מאיר אומר אפילו ארבעים וחמשים יום. ר' יהודה אומר דייה חודשה. ר' יוסי ור' שמעון אומר אין קישוי יותר משתי שבתות. [ט]לפיכך אם קישתה שבעה עשר שלשה ראשונים ראוים לזיבה וילדה בזוב: (כ) [י]יש מקשה עשרים וחמשה ואינה זבה בהם שנים לבלא עת. שבעה נדה ושנים אחר הנידה וארבעה עשר של נקיבה אבל אי איפשר שתקשה עשרים ושתה. מקום שאין הולד ולא ילדה בזוב: (ד) [י]יש רואה מאה ימים ואינה זבה בהם. שנים לבלא עת. שבעה נדה ושנים לאחר

פירוש הראב"ד

עוסק מסכב ולא לפי' מדף אין מתמתין אין מעלין לגלח ל"ב נגע וסכי לימא מסכב זגיס. לגל מקלת טמא על הטהור לו על מקלתו ומקלת טהור לו על הטמא לו על מקלתו בזב טמא ובמשכב טהור פי' אין לריכה אין לריכה לו לותו הטמא הוא זב וזוב ניקט מקלתו על כלים הטהור לו ניכה כלים הוא זוב טמא ניקט מקלתו על בזב טמא לגל לם לותו הטמא הוא מסכב אין ניכה על כלים הטהור אין ניכה הטהור ניקט עליו כיון שליו כוב טהור. ומטמא דמילתא לגבי מסכב הם כתיב ולם על המסכב הוא עד ניכה כובו עליו למעוטי מקלת טהור על המסכב הטמא לגבי ניקטו הם מסכב נמי לפי' ניקט ממעיט לת המסכב הוא טמא ולותם ממטא כובו לגל לגבי זב הניקט לו ממעיט לת כלים הטהור כתיב וכל מסכ יגע בו בזב וידיו לא טבל במים ואחריכן הכלי מגע הניקט הוא ולפקיס רחמנא הגלון גניעה למימי הכלי הניקט במסכו: הכי למדנו בזב ממעיט לת הטהור הטמא לותו לפי' מקלת והטהור ממעיט לת הזב ילפינן ליס מכלי הניקט דכי היכי הכלי מטמא מליך נמי מטמא מקלת: כ' שמעון אומר מקלת טמא על הטהור לפי' בזב טהור קסבר כ' שמעון לא ילפינן ניקט ממעיט הילכך לגבי זב ממעיט לליתקש לגניעה מטמא מקלת לגל לגבי זב הניקט לכתיב והכובש לותם בגיון מיסל כובו על הטהור בלותם ממעיט הגיעה לגבי זב ניקט הכלי מגע הניקט הוא ולפקיס רחמנא הגלון גניעה למימי הכלי הניקט במסכו: הכי למדנו בזב ממעיט לת הזב ילפינן ליס מכלי הניקט דכי היכי מטמא מליך מטמא מקלת: כ' שמעון אומר מקלת טהור על הטמא לפי' בזב טמא

לאחר הנידה. ושמונים של נקיבה. שבעה נידה ושנים לאחר הנידה:
(ד) [ל]ימים שנים יכול לימים הרבה אמר רבי עקיבא כל ששמועו מרובה
ושמועו מועט [מ]תשתה תשתה תשתה תשתה: (ה) רבי
יהודה בן בתירה אומר שתי מדות אחת כלה ואחת מדה שאינה כלה.
מודדים מדה כלה ואין מודדים מדה שאינה כלה: (ו) רבי נחמיה אומר
וכי למה בא הכתוב לפתוח או לנעול. והלא לא בא לנעול אלא לפתוח.
אם אומר אתה ימים עשרה אינו אלא מאה אלא מאתים אלא אלף. אלא
ריבוא. וכשאתה אומר ימים שנים פתחת: (ז) רבי מונא אומר משום רבי
יהודה ימים שנים יכול ימים הרבה. אם מרובים הם והלא כבר נאמר רבים
הא לא דבר אלא ימים מועטים וכמה הם הוי אומר שנים: (ח) רבים שלשה.
יכול רבים עשרה אמר ימים ואמר רבים מה ימים מיעוט ימים שנים אף רבים
מיעוט רבים שלשה: (ט) יכול שנים ושלשה הרי חמשה. וכי נאמר ימים
ורבים והלא לא נאמר אלא ימים רבים הא כיצד הרבים הללו ידו מרובים
על שנים וכמה הם הוי אומר שלשה:

פרק ח [י]יכול הרואה שלשה בתחילה תהא זבה. ומה אני מקיים ואשה
כי תהיה זבה דם. ברואה יום אחד אבל הרואה שלשה בתחילה
תהא זבה. תלמוד לומר על נדתה אחר נדתה היא מטמאה ואינה מטמאה
בתחילה: (ב) אין לי אלא סמוך לנדתה. מופלג מנידתה מנין תלמוד לומר או
כי תזוב על נידתה אין לי אלא מופלג מנידת' יום אחד. מנין שנים שלשה ארבעה
חמשה ששה שבעה שמונה תשעה עשרה. מה מצינו ברביעי שהוא כשר
לספירה וכשר לזיבה אף אני ארבה את אילו שהם כשירים לספירה וכשירים
לזיבה: (ג) מנין לרבות אחד עשר תלמוד לומר בלא עת נידתה. או יכול
שאני מרבה את שנים עשר אמרת לאו. מה ראית לרבות אחד עשר ולהוציא
את שנים עשר אחר שריבה הכתוב מיעט. מרבה אני את אחד עשר שהוא
בספירת (בלא עת נידתה) [או כי תזוב]. ומוציא את שנים עשר שאינו
בספירת (בלא עת נידתה) [או כי תזוב]: (ד) אין לי אלא הרואה
שלשה שהיא זבה מנין לרואה שנים תהיה זבה תלמוד לומר ימי (זובה)
[זוב טומאתה] כימי נידתה. [מ]נין לרואה יום אחד תהיה זבה תלמוד
לומר כל זובה כימי נידתה: (ה) [מ]נין שהיא משמרת להם יום אחד תלמוד
לומר טמא יהיה. יכול כשם שהיא משמרת א' לאחד כך תשמר שנים לשנים.
ודין הוא ומה אם הזב שאינו סופר אחד לאחד סופר שבעה לשנים. זבה
שהיא סופרת אחד לאחד. אינו דין שתספור שנים לשנים. תלמוד לומר
יהיה לה. אין לה. אלא יום אחד: (ו) אין לי אלא הרואה שלשה שהיא מטמא'
משכב ומושב. מנין לרואה שנים שתטמא משכב ומושב. תלמוד לומר ימי
זובה כמשכב נידתה: (ז) מנין לרואה יום אחד שתטמא משכב ומושב תלמוד
לומר כל ימי זובה כמשכב נדתה: (ח) [מ]תהיה טמאה לרבות את בועלה היא
מטמאה את בועלה ואין הזב מטמא את שהוא בועל: (ט) הלא דין הוא
ומה אם הזבה שאין מטמאה אלא בשלש ראיות לשלשה ימים מטמאה את
בועלה הזב שהוא מטמא בשלש ראיות ליום אחד אינו דין שיטמא את שהוא
בועל. ת"ל תהיה טמאה לרבות את בועלה. [היא] היא מטמאה את בועלה
ואין הזב מטמא את שהוא בועל אלא שדברו חכמים בלשון נקיה: (י) כטומאת
נדתה ולא כימי נדתה והלא דין הוא ומה אם במקום שלא עשה טומאת
המיטמא כמטמא עשה ימי המיטמא כמטמא. כאן שעשה טומאת המיטמא
כמטמא אינו דין שנעשה ימי המיטמא כמטמא תלמוד לומר כטומאת נידתה
ולא כימי נידתה. כל הנוגע בם יטמא. על ידי חיבוריהם:

פרק ט [א]ואם טהרה מזובה. כשתפסוק מזובה. מזובה. ולא מזובה מנגעה.
מזובה ולא מזובה ולידתה. [ב]וספרה לה לעצמה שבעת ימים. יכול
בין סמוכים בין מפוזרים [ת]תלמוד לומר ואחר תטהר אחר אחד לכולם: (ב) ר'
שמעון אומר ואחר תטהר אחר המעשה תטהר. כיון שטבלה טהורה להתעסק
בטהרות אבל אמרו חכמים לא תעשה כן שלא תבא לידי ספק. בשמיני.
יכול בין ביום ובין בלילה תלמוד לומר ביום ולא בלילה: (ג) תקח לה
לעצמה שאם הפרישתן לזיבתה הראשונה לא תביאה לזיבתה שנייה שתי
תורים או שני בני יונה חילופי תורין בני יונה חילופי בני יונה תורים
ואין חילופיהם עשירית האיפה: (ד) מנין שהיא טובלת מבעוד יום
תלמוד לומר והביאה אותם אל הכהן. אל פתח אהל מועד כיצד הוא מביאה
אותם אל פתח אהל מועד אלא אם כן תהיה מעורבת שמש מלמד שהיא
טובלת מבעוד יום: (ה) ועשה הכהן את האחד חטאת ואת האחד עולה
שיפרישם הכהן אחד לעולה ואחד לחטאת. ומנין שאם הפרישתן היא יהי
הפרשה תלמוד לומר א' לחטאת ואחד לעולה. והביא אותם אל הכהן וכפר
עליה הכהן לפני ה' מזוב טומאתה: (ו) [ש]והזרתם את בני ישראל. אין נזירה
אלא הפרשה וכן הוא אומר וינזרו מאחרי ויעל גילוליו אל לבו. ואומר נזורו
אחור: (ז) והזרתם את בני ישראל מטומאתם. הרי זו אזהרה. ולא ימותו
בטומאתם. זו עונש בטמאם את משכני אשר בתוכם. אף על פי שהם
טמאים שכינה ביניהם: (ח) [ת]תורת הזב ואשר תצא ממנו שכבת זרע. זה
שראה ראייה אחת שהוא כבעל קרי ושובל ואוכל פסחו לערב: (ט) והדוה
בנידתה זו שראתה שתי ראיות שהיא כנדה מטמא משכב ומושב וצריך
ביאת מים חיים. ופטור מן הקרבן. תורת הזב והזב את זובו זה שראה
שלש ראיות שהוא זב נמור מטמא משכב ומושב וצריך ביאת מים חיים
וחייב בקרבן: (י) [א]תורת הזב ואשר תצא ממנו שכבת זרע מה הזוב סותר
בזב אף שכבת זרע סותרת בזוב אי מה הזוב סותר את הכל אף שכבת זרע

פירוש הראב"ד

לימסמך מסקסם כ"ו יום לפי' נמקום סים ולד ומקום סמין ולד לגלף נסל לפי'
נגניך מסכי נמי כויף יולדת לסין קוסי לנפלים: (ד) תפסת מכוסף לף תפסת
תפסת מועט תפסת פי' לס לסת תופס לת סמועט לין מוליסין לומו מיוך
סמועט נכלל סמכוסף כוף. ולס נלת לסמוך תופס לת סמועט לומר לך נכלף
לסיס וטול: (ו) כ' יסודס לומר סמי מדות לסת כלס ולסת סליכס כלס וכו'
כ' יסודס (לומר) נף לסת טעס ממנכ סעולס מס מניגו נגוסג סנעולס סתופסין
לת סמדס כלס ומניסין לת סליכס כלס לף כלן תופסין סמדון סמועט סיס
לו קוף: (ז) כ' נמניס לומר לף נת סכתוב לנעול לגלף לפתוח וכו' כוף
נת לסת טעס מדלך סמקלוקות לף נת לפתוס גלף לפכס:

פרק ח מנכס לפי לת לסל עפר סליגו לסוי לפי' כני לסמכו למעלס סלס
לסלס סלכס יסיס מופלג מכלסת יוס לסל סליף זב ומכניגן ליס מלו כי
מזוב סילכך נעניך כזס קופלת סנעס לזיבתס. כני כלן "ל נמגלף "ל לסוי
לנפליכת לו כי מזוב גלף מגיגן לכנויי מכלס גלף סמלגת יוס לסל גלנב:
(ד) מנין לכנות יוס ל' תכף זב ת"ל כל ימי זוב טומאתס כימי נדתס יוס
טמאס סיף: (ה) מנין שמומלת לכן יוס לסל ת"ל תפיס טמאס כלומר טמאס

פרק ט מזונס ולף מגידתס פיכוס ככפנ ימי לידס סלין כוסס נסס עוגיך
לס

מסרת התלמוד

לעי' גיעין (מו.) כתובות (עה.) יבומלמי יומת סמ"ג כ"ס (ד:) תוס' ד"ס תפסת קוכס (ס:) תוס' ד"ס תפסת: [ב]מגיגה (יז.) וכתוס' ד"ס תפסת: [ג]עי' נדה (עג:) עד קוף הסגוגי' שכס מוגלף גיכסלוס סוגוס ומלוס לסל שכנס הכתוב מיעט מסך
כוף ממס מלס נמלס כדנכי סמוס' בסוכה ולניך ביכול מי העסך ממי: [ד]עי' נדה (עג:) עד קוף הסגוגי' שכס מוגלף גיכסלוס סוגוס ומלוס לסל שכנס הכתוב מיעט מסך
נק"ל ובס נגמ' ל"ג לסו וכניכו הלל קייס הגי' ופי' דכנה נמה דכסיב גלף עם נדמה ומיעט בסמכו גלף מ"ל קוסב פיכוסו ומלניך הכנה ע"ס: [ה]גי' כניכו הלל
ת"ל כל כמו סיס הגי' נגמ' וגי' הכלכ"ד ת"ל כל ימי זוב טומאתס כימי נדתס וכן גכס הכמנ"ס פ"ל מ"ל מזנים ופיכוסו כיון שלמכ כל ימי זוב טומאתס סמיס כנדתס וס לי לסמכ לס לף
גלמכ סגס נכוסף יוס לסל טמאס שכוסף יוס לסל לינו טמאס לינ יום שלינס טמאס לסניינו נכוסף יוס לסל וגס נוכל לקייס מדכס זס לף לפעס
סתנלים שלף דכסו כל לנגוי כי לפי מס שלמכנו לף נדכוס כתן מגלס כל מלד שכל כגוי הוס לגלף מפני שלמכ יען שכתוב כל בקנל ע"כ פעס הכתוב מכניתנו לומר שגס נכוסף יוס לסל
טמאס וגס סמוסף נכוסף לקוסיס הסוס, נכנה (עג.) הוליוס (ד.) ועי' מס שכתבנו למעלס נס"ה: [ו]נדה (נג:) שס (נז. קס:) ונגמ' לף גכפי' נדפני כ"ס מלמכ כיון שעלמכ סלים כנדסס וס לי לסעכף נעסגוס ע"ס (סז:)
(ס.): [ז]כתובות (עג.) הוליוס (ד.) ועי' מס שכתבנו למעלס נס"ה: [ח]נדה (נג:) שס (נז. קס:) ונגמ' לף גכפי' נדפני כ"ס מלמכ כיון שעלמכ סלים כנדסס וס לי לסעכף נעסגוס ע"ס (סז:)
נסוס' ד"ס תפנ: [ט]וכן מכגס לוגקלוס ופפכנון ועי' מ"ק (ס.): [י]עי' נדה (כד:) ועי' פכס"י פסמיס (קז:) ד"ס זב: [א]נדה (כב.):

תסתור את הכל תלמוד לומר לטמאה בה אין לה אלא יום אחד: (יא) יכול אף מיטי רגלים יהיו סותרים בזב תלמוד לומר זאת: (יב) [ב]זהרה בנידתה זקנים הראשונים היו אומרים תהיה בנידתה לא תכחול ולא תפקום עד שתבא במים עד שבא רבי עקיבא ולמד נכנס הדבר לידי איבה והוא מבקש לגרשה. הא מה אני מקיים והדוה בנדתה תהא בנדתה עד שתבוא במים: (יג) [ג]והזב את זובו אחרים אומרים מה הזב מטמא במשא אף הזוב מטמא במשא [ד]לזכר לרבות את המצורע. ולנקיבה לרבות את היולדת. רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר הרי הוא אומר והזב את זובו לזכר ולנקיבה. לזכר כל שהוא זכר בין גדול ובין קטן. ולנקיבה בין שהיא קטנה בין שהיא גדולה. ולאיש אשר ישכב עם טמאה להביא את הבא על שומרת יום כנגד יום:

פירוש הראב"ד

לם לנקיבת זיבתם ולנדוי דפליג עליים נמקבת נדם [לז.] לל תני לם לסלי מיימך לנל מזוב ולל מנגעם נלמוד: (יג) לזכר לרבות מצורע למעייטותיו וכך מנלתי בספר מונם בגון כוכו ומי רגליו: לנקבה לרבות מצורע למעייטותיס וכך מנלתי בספר מונם וכך היל הגילבל נמקבת נדם בפרק נגעים כותיס [כח.]. לבל בנקבאות כתוב בנקבה לרבות לת היולדת: ולזלת הבקבל קלינל לי יולדת בסדיל כתיב בה כימי נדת דותם תטמא. ומסתם דכתינן סקוקבה לידה ולזבה: ולינל למיימך דלינטריך דלי מסתם סוס לחינל ליימים הוקבו ולל למכבות ומוסבות ומעייטות: לי נמי לינל למיימך דסלי יולדת דקתני מצורע קלמר ולטפויי לם מעייטות לתת לטמא דם טהרה שלם טינל מטמא כהוקה ומי רגליה כדמפכם לם נמקבת נדה לליבל דב"ם: ומנלתי הגבסות שוות לדעת לחת; ולליה לפר יסבב עם טמלה לרבות הבל על שומרת יום כנגד יום נרלה לי שלם בל עליה נרלשון שלם טינל סומר לת הסבעה שלם מבלה ס"ל שבשה יתים לטופיס יבל טופל שבעה כמותה ולם לל יעבול ויטהר לערב:

מסרת התלמוד

[ג]שבעה (קד:): [ב]עי' נזיר (קז.) נדה (נה:) וגבלי' שם מה זב לל מלקה בין מגעו למשלו לטמא בגדים לף זובו: [ד]נדה (כה:) וגבלי' לזכר לרבות מצורע למעיטותיו לנקבה לרבות המצורעת למעיטותיה וכ"ה שם (לד:) ועי' זבים פ"ה מ"ו בפי' הרמב"ם:

הפטרת פרשת מצורע

ה' אל משה אחרי מות שני בני אהרן מה תלמוד לומר לפי שנאמר ויקחו שני בני אהרן נדב ואביהוא איש מתחתו. [א]בני אהרן לא נשלו עצה מאהרן. נדב ואביהוא לא נשלו עצה ממשה. איש מחתתו איש איש מעצמו עשו. לא נשלו עצה זה מזה מנין שכשם שעבירת שניהם שוה כך מיתת שניהם שוה תלמוד לומר אחרי מות שני בני אהרן: (ב) בקרבתם לפני ה' ויתותו. רבי יוסי הגלילי אומר על הקריבה מתו ולא מתו על ההקרבה. [ב]רבי עקיבה אומר כתוב אחד אומר בקרבתם לפני ה' ויתותו. וכתוב אחד אומר ויקריבו לפני ה' אש זרה. הבריע בהקריבם אש זרה לפני ה' הוי על הקריבה מתו. ולא מתו על ההקרבה. ר' אלעזר בן עזריה אומר כדיי קרבה לעצמה וכדיי קריבה לעצמה: (ג) ויאמר ה' אל משה דבר אל אהרן אחיך ואל יבוא בכל עת. ואין אנו יודעים מה נאמר לו בדבור הראשון. [ג]היה ר' אלעזר בן עזריה אומר משלו משל למה הדבר דומה לחולה שנכנס אצל הרופא אומר לו אל תשתה צונן ואל תשכב בטחב. בא אחר ואמר לו אל תשתה צונן ואל תשכב בטחב שלא תמות כדרך שמת פלוני וזה זרזו יותר מכולם לכך נאמר אחרי מות שני בני אהרן ויאמר ה' אל משה דבר אל אהרן אחיך ואל יבוא בכל עת: (ד) ואם בא מת הוא שנאמר ואל יבוא ואל ימות. ואם בא מת הוא כאשר (מת פלוני)[מתו בניו] לכך נאמר אחרי מות שני בני אהרן ויאמר ה' אל משה דבר אל אהרן אחיך ואל יבוא בכל

פירוש הראב"ד

פרשה א לחרי מות שני בני לסרן. כ' יוסי הגלילי לומ' על הקריבה מתו ולל על הקרבה. נלמה לי דקניכל ליה כך' ישמעלל דלמר מחריי ין נכנסו כדלימל בויקרל כנס. ולקמן נמי מוכח דקניכל ליה לרבי ישמעלל מכי כ' יוסי הגלילי כותיס קניכל ליה ולקמר כ' יוסי הגלילי שלל היה עונש כדלי למיתה בהקרבתם ין סהיתה לם זכה ממש ין סהכניסום נלל עתה לל על עונש הקריבה מתו מפני שנכנסו מתויי ין ממל לזסכתן נלמרה קודם לכן ונמצל לל נלמר לל לחר מיתתם ומפני סהיו לדיקים דקדק עמהם הקב"ה ומיתם בשניל שעשו על הלזכרה: עוד ים לפרש מפני הקריבה מתו שנכנסו לפני לפנים. וכן מנלתי בספרם מילואים. מיהו לאו דבלי הכל היל דכ' עקיבל לל קניכל ליה מכי וכ'

מסרת התלמוד

[א]שבעה פ' שמיני מכילתא דמילואים עמ"ג: [ב]בי' הילקוט על הקריבה מתו ולל מתו על הקריבה לבד ומנוי מוספת זו כ"ל שסוף מיקוח לידה מצרם לפני מלחילתהו קודש' עלומה לית הכהן מכניס זה בכלל ב' כתובים המכחישים וכו' הלל הכתוב המכניע מיהו מכניע להשוות שני הפסוקים הסותרים הלל מקיים לם הלחד ומוסר לם השני ולין כן בחדם ס"ב המכחישים שפם הפסוק המכניע מחום לם הפסוקים הסותרים ועי' בק"ל ומפני קודש' זו מקנו הבי' על הקריבה מתו ולל על הקריבה לבד כלומר מדכתיב ויעש כדה ולפיהו לפני ה' בהקריבה לם זכה לפני ה' שזה הפסוק כולל שניהם הקריבה וההקרבה ול"ב שני הפסוקים הסותרים מהקיימים: [ג]כ"ל מזכחי בחב זה המשל בנוסחת לחכם בג' כופלים הלחד לחר לו לל הלחה וכו' בח לחר ול"ל וכו' הלל המוח בח לחר ול"ל לל הלחל הלל זכו לזכו ומוכח מילוקט על מלחי זה זכו יותר מכולם מוכים על לחיתם בי' זו לך בנוסחת הילקוט כ"ג מכולם הלל זה זכו יותר מן הלחלון ועי' בפי' כ"י על הסוכה:

בכל עת: (ד) משום רבי ישמעאל אמרו הואיל ונאמר שני דיברות זה בצד זה אחד פתוח ואחד סתום. ילמד פתוח על הסתום. מה פתוח דבר בידמשה שיאמר לאהרן על ביאת הקודש ואיזה זה דיבור של יין ושל שכר שנאמר ואחיכם כל בית ישראל יבכו את השריפה אשר שרף ה'. וידבר ה' אל אהרן לאמר יין ושכר אל תשת: (ה) אחיך באל יבוא. ואין משה בבל יבוא. או אחיך בבל יבוא ואין הבנים בלא יבוא. אמר רבי אלעזר ודין הוא ומה אם שנצטוה לבוא נצטוה שלא לבוא. מי שלא נצטוה לבא אינו דין שנצטוה שלא לבוא. תמימים יוכיחו שנצטוו לבוא אל אהל מועד ונצטוו לבוא שלא שתויי יין ושכר: (ו) אבל בעלי מומים שלא נצטוו לבוא לא נצטוו לבוא שלא שתויי יין (אבל) [אף] כאן המצוה נצטוה תלמוד לומר דבר אל אהרן שאין תלמוד לומר אחיך ומה תלמוד אחיך [לרבות את הבנים: (ח) ואל יבוא בכל עת. זה יום הכיפורים. אל הקודש לרבות שאר יומות השנה. אמר רבי אלעזר ודין הוא ומה אם על יום שנצטוה לבוא נצטוה שלא לבוא. על יום שלא נצטוה לבוא אינו דין שיצטוה שלא לבוא. ישראל יוכיחו שנצטוו לבוא ברגלים ונצטוו לבוא שלא ריקנים: (ט) אבל בשאר יומות השנה שלא נצטוו לבוא לא נצטוו לבוא שלא ריקנים (אבל) [אף] כאן על יום שנצטוה נצטווה תלמוד לומר אל הקודש לרבות שאר יומות השנה: (י) [מבית לפרוכת להזהיר על כל הבית. יכול על כל הבית במיתה תלמוד לומר אל פני הכפורת אשר על הארון ולא יומות. הא כיצד אל פני הכפורת במיתה. ושאר כל הבית באזהרה: (יא) 'אל פני הכפרת אשר על הארון מה תלמוד לומר לפי שנאמר כפורת יכול יהו כמוי לארון תלמוד לומר כפורת. כפורת לארון ואין כמוי לארון: (יב) יכול לא יהיה כיסוי לארון אבל יהיה דבר חוצץ בין כפורת לעדות תלמוד לומר וכסה ענן הקטורת את הכפורת אשר על העדות ולא יומות. הא אין דבר חוצץ בין כפרת לעדות: (יג) 'ולא יומות הרי זה עונש. כי בענן אראה אל הכפורת הרי זו אזהרה. ואמר רבי אלעזר יכול עונש ואזהרה נאמרו קודם לחיתת שני בני אהרן תלמוד לומר אחרי מות שני בני אהרן. יכול שניהם נאמרו לאחר מיתת אהרן. תלמוד לומר כי בענן אראה על הכפורת

פירוש הראב"ד

לנדב לא היו מתים. וכ' אליעזר בן עזריה קבר על עונם שהקדים ועל עונם קיבים מתו. דקקבר שתויי יין נכנסו ועשו שלא כהגיגו שהם מניח שכיבים או שהכניסוהו בלא עתם. וכ' ישמעאל בתכויהו: לי נמי קביבא ליה כלשמען לשעת כ' יוסי הגלילי שהוא [קבר] שהכנסו לפני לפניס. ומשל לכ' אליעזר בן עזריה לשעתים דקבר בין קביבה על עון קביבה נמי מתו וכשביל כך הזכיר הקב"ה לאהרן מיתת בניו ואמר לו שלא יבא בכל עת שלא יומות כדרך שמתו בניו על עון ביאה: בעשה פי' במקום לם וקר ולא ידעתי מקרו: (ה) ומשום דכ' ישמעאל אמרו חולין ובמרו שהי דבורת זו כנגד זו וכו' נכלה לי דס"ק שבדבור הכתוב שלא נתפרש אם נאמר בו את לגמדנו על דבור יין ושכר שהוא על ביאת מקדש כדכתיב בגוהכם לעפ"י שכתוב וידבר ה' אל אהרן לא היה לו לומר שבדבור אלא אמר לשון רבים שיכלול גם את אהרן ובניו וכולם עבייבת ואמרו נאמר יין ושכר וחוזו שבדבור למשה היה ולא לאהרן. ולפי זה הפירוש לא נתבבר מכאן כ' ישמעאל שכר שתויי יין נכנסו ולא על פיזה עון מתו: (ו) דבר אל אהרן אחיך ואל יבא. לאהרן בבל יבא לא כל שכן ואין עמהם בבל יבא עם שכרי עמהם תמיד היה נכנס לפני לפניס לשמוע שבינה מבין שני הכרובים: או לאהרן בבל יבא ואין הבנים בלא יבאו שכיון שאהרן יבא בלא בניו לא יכנסו בלא יבאו בניו שכולם יהיו בשמחה ובעבודה: ואין לי אלא אהרן בניו מנין תלמוד לומר אל יבא בכל עת שבכי עמהם תמיד היה נכנס לפני לפניס לשמוע שבינה מבין שני הכרובים: או לאהרן בבל יבא ואין הבנים בלא יבאו שבניס יהיו בשתין בכל עת וכו' תמיניס יוכיחו שנצטוו לבא אל אהל מועד ונצטוו שלא ריקנים מעומס שבמס שתויי יין פי' אם שתין בן בשעלי מוזגין שבן פטוקין מעומס שתויי יין כדאיתא בשבועת יין ושכר: (ח) ואל יבא בכל עת זה יום הכפורים פי' מלמד בתיב בכל יום שלא בכל עת שעת מיבה בשעות היום שקביד שכתוב שהעפ"י שיש עת שהוא בשלי בשא לא כל עתות היום בן לחוויב לו בשא וש"מ בזיום הכפורים שכתוב מבאר: אל בקדש לבשיא שאר יומות שבבב פי' בקבל יחיבה הוא בשיא אל בבי הכפורת: (י) מביא בפרכת לשאיר על כל הבית פי' בשיא שבינה ושלא יבא אם אינה ריקנית מבשיא משמע כל הבית שבפרכת בתוכו: (יא) אל פני הכפורת שאר על הארון מה ת"ל לפי שנאמר בפרכת וכו' כך בתוב שנשפחות ולפיכי יודע לפרשו: ונראה שכך היה הכשפה המדוייקת לפי שנאמר פרכת יכול יהא בשוי לארון כ"ש בפרכת בפרכת לארון ואין בשוי אלא פרכת לפיכך, ולפי שנאמר אל הקדש מניה לפרכת משמע אל הקדש שהוא תוך לפרכת ממש שהפרכת היה בשוי לארון בדבתיב ובסוה על הארון את הפרכת לכך נאמר אל הפרכת יאשר על הארון בפוה היה על הארון ולא פרכת בשוי על הארון: (יב) יכול היה בשוי לארון אבל היה מונח בין הפרכת לעדות פי' עדיין לפי לומר לא היה הפרכת למעלה מן הפרכת אבל היה למטה מן הפרכת והיה מונח בין הארון לעדות ת"ל על הארון את הפרכת: אבל בעל הארון היה ולא על הפרכת ת"ל ובסוה ענן הקטורת את הפרכת על העדות הא אין דבר מונח בין הפרכת לעדות ואפי' בסוה על הארון את הפרכת הרוח דביבוף היה פורבת. לי נמי על פי' בשמוך ואפי' היתה בשבועות שבא בשבועה [קב.]: לאפוקי עות. מהשתי בשבועת הפיקדים ונזדמן לי פי' מן הפשנים וכך פירושה אל פני הכפורת שהוא על הארון מה ת"ל וכי עד בשן לא למדנו שהכפורת היה על הארון אלא לפי שנאמר בפרכת יכול יהא בשוי לארון אבל עלי שהיה לארון שם לזה מ' לפי שנאמר בעשה הכפרת ולא נתפרש שם היה בשוי אבל עלי שהיה לארון שם לזה מ' לפי שנאמר בעין תיבה היה ושתיהן דרכן להיות בשוייהן בשות שהן שם אל עץ שם אל

מסורת

מסרת התלמוד

[ד] ובספיקה מוקיף וכן הוא לומר וישמע בשבש כי בשבה לחיו והוא לוט בן לחיו: [ה] ובתכם (כז:) ומדבש זה הוא שם בשם כ' יהודה ושהם בשן מפני הכלל שהשם שפשה כ"י: [ו] גילקוט בשלח בשן דבר אחר: [ז] יומא (נב.):

הכפורת הא כיצד אזהרה נאמר קודם לטיתת שני בני אהרן ועונש נאמר לאחר מות שני בני אהרן:

פרק א בזאת יבוא אהרן אל הקודש מה תלמוד לומר לפי שנאמר אל הקדש אל פני הכפורת אשר על הארון שיכול אין לי אלא קודש שיש בו ארון וכפורת שאין בו ארון וכפורת מנין תלמוד לומר בזאת יבוא אהרן אל הקודש [א]לעשות קדש שאין בו ארון וכפורת כקודש שיש בו ארון וכפורת: (ב) [ב]אתה אומר לכך נאמר אל הקודש לעשות קדש שאינו כזה בפר זה. או אינו אומר אלא לעשות פר שאינו כזה כקודש זה ואיזה זה זה פר הבא על כל המצות: (ג) הלא דין הוא ומה אם פרו הבא על לא הודע נכנס בו לפניי ולפנים. פרו הבא על הודע. אינו דין שיכנס בו לפניי ולפנים. תלמוד לומר בזאת יבוא אהרן אל הקודש למעט פר הבא על כל המצות שלא יכנס בו לפניי ולפנים: (ד) בפר בן בקר לחטאת ואיל לעולה יכול מקום מתן דמו של פר שם מתן דמו של איל. אמר רבי יוסי מה אני מקיים לא תעלו עליו קטורת זרה עולה ומנחה איזו היא עולה שצריך הכתוב למעט זהו איל העולה [ג]לכך נאמר בפר בן בקר לחטאת ואיל לעולה: (ה) [ד]בד שיהו של בוץ. בד שיהיו חדשים. בד שיהיו כפולים בד שלא ילבש עמהם בגדים אחרים. יכול לא ילבש עמהם בגדי פשתן אבל ילבש עמהם בגדי צמר. תלמוד לומר בד. יכול לא ילבש עמהם בגדי פשתן אבל ילבש עמהם בגדי חול תלמוד לומר בד ומה תלמוד לומר בד בד ארבעה פעמים למעט ארבעה כלים. שנאמר בהם לפני ה': (ו) בתוך שנאמר בחשן ונשא אהרן את שמות בני ישראל בחשן המשפט על לבו בבואו אל הקודש לזכרון לפני ה' תמיד. יכול יכנס בו לפניי ולפנים תלמוד לומר בד ולא בחשן: (ז) בתוך שנאמר באפוד ונשא אהרן את שמותם לפני ה' על שתי כתיפיו לזכרון. יכול יכנס בו לפניי ולפנים תלמוד לומר בד ולא באפוד: (ח) בתוך שנאמר במעיל והיה על אהרן לשרת ונשמע קולו בבואו אל הקודש יכול יכנס בו לפני ולפנים תלמוד לומר בד ולא במעיל: (ט) בתוך שנאמר בציץ והיה על מצחו תמיד לרצון לפני ה' יכול יכנס בו לפניי ולפנים תלמוד לומר בד ולא בציץ: (י) [ה]קודש ילבש שיהו משל קודש אין לי אלא אילו בלבד. מנין לרבות שאר בגדי כהונה גדולה ובגדי אחיו הכהנים תלמוד לומר בגדי קודש. בניין אב לכל הבגדים שיהיו משל קודש: (יא) [ו]מנין שהוא טעון טבילה שנאמר ורחץ במים את בשרו ולבשם: (יב) ומנין המשנה מבגדי לבן לבגדי זהב ומבגדי זהב לבגדי לבן שיהא טעון טבילה תלמוד לומר בגדי קודש הם ורחץ במים את בשרו ולבשם: (יג) יכול המשנה מבגדי זהב לבגדי זהב ומבגדי לבן לבגדי לבן ישעון טבילה תלמוד לומר הם. יכול יטעון טבילה בין מנכסים לכתונת בין כתונת לאבנט ובין אבנט למצנפת תלמוד לומר ולבשם כולם כאחת: (יד) ומה תלמוד לומר ילבש יחגר ויצנוף לפי שמופנו לרבות לו כלים אחרים בין הערבים. [ז]אין לו יכול לא ילבש בשחרית תלמוד לומר ילבש ויחגור ויצנוף:

פרשה ב ומאת עדת בני ישראל שיהו משל ציבור יקח שעירי [ח]מיעוט שעירים שנים. אם כן למה נאמר שני שיהיו שוים. ומנין אף על פי שאינן שוים כשירים תלמוד לומר שעיר שעיר ריבה: (ב) [ט]יאיל אחד לעולה. רבי אומר איל אחד הוא האמור כאן והוא האמור בחומש הפיקודים. רבי אלעזר ברבי שמעון אומר שני אילים הם. אחד אמור כאן ואחד אמור בחומש הפיקודים. [י]והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו. שלא יביא משל ציבור. יכול לא יביא משל ציבור שאין ציבור מתכפרים בו. אבל יביא משל אחיו הכהנים שהרי אחיו הכהנים מתכפרים בו תלמוד לומר אשר לו. יכול לא יביא ואם הביא כשר תלמוד לומר שוב אשר לו. [יא]וכפר בעדו ובעד ביתו. זה וידוי דברים. יכול כפרה בדמים הריני דן נאמר כפרה בפר ונאמר כפרה בשעיר. מה כפרה האמורה בשעיר וידוי דברים חוץ מדמים. אף כפרה האמורה בפר וידוי דברים חוץ מדמים: (ג) אם נפשך לומר והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו וכפר בעדו ובעד ביתו ועדיין לא נשחט: (ד) [יב]בצד היה מתודה אנא השם עויתי פשעתי חטאתי לפניך אני וביתי אנא השם כפר נא לעונות ולפשעים ולחטאים שעויתי ושפשעתי ושחטאתי לפניך אני וביתי ככתוב בתורת משה עבדך לאמר כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו. ואומר והתודה עליו את כל עונות בני ישראל ואת כל פשעיהם לכל חטאותם דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים עונות אילו הזדונות. פשעיהם אילו המרדים. חטאתם אילו השגגות מאחר שהוא מתודה על הזדונות ועל המרדים חוזר ומתודה על השגגות. אלא כך היה מתודה אנא השם חטאתי עויתי ופשעתי לפניך אני וביתי. אנא השם כפר נא לחטאים ולעונות ולפשעים שחטאתי ושעויתי ושפשעתי לפניך אני וביתי ככתוב בתורת משה עבדך לאמר כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם. ועונים אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד: (ה) וכן מצינו דרך כל המתידים מתודים. דוד אמר חטאנו עם אבותינו העוינו והרשענו. שלמה בנו אמר חטאנו והעוינו והרשענו. דניאל אמר חטאנו ועוינו והרשענו ומרדנו. אף הוא כך היה מתודה חטאתי ועויתי ופשעתי לפניך: (ו) מהו שמשה אמר נושא עון ופשע וחטאה ונקה ואומר והתודה עליו את כל עונות בני ישראל ואת כל פשעיהם לכל חטאותם. אלא כיון שהיה מתודה על הזדונות ועל המרדים כאילו הם שגגות לפניו:

פרק ב [יג]ולקח את שני השעירים מלמד שהם מעכבים זה את זה. [יד]לפני ה' פתח אהל מועד. מעמידו בשערי ניקנור אחוריהם למזרח ופניו למערב: (ב) [טו]ונתן אהרן על שני השעירים גורלות של כל דבר. יכול שנים על זה ושנים על זה תלמוד לומר גורל גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל. יכול של שם ושל עזאזל על זה ושל שם ושל עזאזל על זה תלמוד לומר גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל אין כאן לעזאזל אלא אחד: (ג) אם כן למה נאמר גורלות שיהו שוים שלא יעשה אחד גורל גדול ואחד קטן אחד של כסף ואחד של זהב אחד של שייש ואחד של אשברוע: (ד) [טז]והקריב אהרן את השעיר

פירוש הראב"ד

סמוך קודם לכי נענן אלמא על הכפורת. ואלי כי נענן לזסכם למעלה עמן ולזסכם סוף לנילא ניקנית כדפיכסיק לעיל:

פרק א מה פר נזף על לא סודע פי' זס פר יוס כפרוסים סמוך נזף לנכפנים על טומאת מקדש וקדסיו שלא סודעס לכס כדלימת נזמנוטת פ"ק [ג.]: (ס) נד סיסו שלישי נד סיסו מדסיס (כדי) [נד] סיסו מזוכין (כדי) [נד] סיסו כפולין מפכס לס נזמנים [אף:] נגדיס שנאמר נמס נד נד לניכין סיסו שלישי נד ומסיסו מדסיס ומסיסו מזוכין ומסיסו כפולין סיסף סומן כפול וכו' ומן למעלה ומן לפנים לעכב וכולסו לעכב סוץ מפדסיס שסוף למעלה ולף לעכב. וכתס מפכס סיסו כפולין סיסף סומן כפול שסס: מיסו נגמכף דיומף יכולנלי מפכס כפולין שעשתוס סניס סניס כלדס שעושס שתי מלוקים שני מכוסים וכייכו דכתיבו לנני לסכן תעשס כתוכת שתי כתוכת לכל לתד ולתד:

פרשה ב ולס נפסך לומר וכקריב וכפר ועדיין לף נפסק ספר מפכס ניומף מלי ולס נפסך לומר וכי תיומף לדילפת מענלה עכופס מילף מפעיר הנעשס נפניס דכתיב וכפר על הקדס מטומאות בני יסראל סוף כפכס נדעיס כני סוף לומר וכקריב וכפר וכו':

פרק ג

מסרת התלמוד

[א] פי' לזיס קדס סלין זו לסון זס ניס שני ומלמדי נפי' כניסו הלל שמעכס קדס שלין זו לסון סוא פני פרכס וסמר מניין נזה שלזיסו נכנס בו נשלר יוס הכפר וכו' ולין הנכייסף פוכלת פי' זס ועי' מגופוס (כז:) מסס ידין כל מפכיל על הלמוד כלן קודס שלין זו לסון סכוונס על המקדס הפני: [ב] פי' סילקוף שלפניסו להס לומר לכך נאמר לל הקדס לעכופס קדס וכו' שלזיסו נף נשר סזס וכו' ולין לגי' זו שכר ועיקר: [ג] פי' נק"ף מלמל כתיב ונלזיל ילמס נזס נשר ודמו נכנס לפניס למזבח הזסב ולזיל יקריב ג"כ לזכל לף יבא כך ונילקוף נגם לל"י ת"ל לף תעלו עליו וכו' ולין לגי' זו שכר ועיקר: [ד] ועי' לעיל פ' לו פ"ב מ"ב ומ"ם סס: [ה] פי' יומף (לד:) ונכלמ"ם פ"ח מסלכות כלי מקדס פ"ז: [ו] פי' סיעב יומף (לב.): [ז] נק"ף פי' סיכול סיסו כלין של נין העכניס מעכנין נזסכיס ולף לנין לין סקדון סיכול לזסכר זמן יעכב דנר לו מעשס שנעשס עכשיו ועוב מזה ג' מקלת קנניס של סכניס כלומר סיכול סשס לין לו שלא יכפר נין העכניס נגדיו של סכניס ולשכר לפנים גס ג' הקנניס על דרך זה נשכיס פי' נשל סכניס ולף שתי הגי' שוות נעכין הלל שלין מדכך הלנון כן כי לנו לומרים לנשס לף הנגדיס לף לנשס נשגדיס ולולי ג"ל כשכיס נכ"ף כלומר יכול לף ילנשס כמי שהיס לנוס נשכיס: [ח] יומף (קב:) ועי' שניעות (יג:): [ט] יומף (נ.) ושס (ע:): [י] יומף (נא:) שנועות (יד.): [יא] יומף (לו:) מגילה (כ:) לך נ"ם זו מיני יודע מס ניעה כי נשניעה שלינס מופנה שלילו מלד לסלר כי שלנרך כשנה לגוסה ולסיפך לס מופנה היס לין לסלר לומר הלל לין מניעין על נ"ם ולסלר נסלילו כשמופנה מלד לסלר ויוסר היעה הלל לין שלם דן נ"ם מעלמו ולין לומר ולס נשנך לומר שני' גנגל' כילף מעשיר הנעשס נשניס וכי זו נידיעו לגמור נ"ם כני העולם על דעתנו וידעתי שיש לדמוך ולומר שלנשניס היו הניעות מקופלות לנל לף הנוספים שנשם נכתנו הניעות לעיכם נם זה לף יסכן כי לס נמקום הפנלה ללוני לומר כשהניעות יניעות נד' המקומות נוכל לומר שהניה מלוים יניעה ג' פעמים נשוכה ולכשהם נ"ם לנל כשניעה מופנה לין נומר כשהניעה יניעה הלל לניעה הלל נומר הניקר זה שהלל מלד נ"ם יפיעין הלל שהוא כעין גלוי מלפת שלמד מכללם המוזכר נשעיר הכפרה הוא כשנה דנריס: [יב] יומף (לה:) הוספפת פ"ב ועי"ע שם (לו:) ומיעה שכנר ניעי כ' ולזיל ונניכיו זה היה לעלך מעשיס שכם לשמר נוספפות שכשכתו כאן נמקדש עד שלניעו כילד היה הכהן מתודה ונמקום לשמר דנכתי עוד מזה: [יג] שני' יומף (לז.): [יד] יומף (לז.) ונכתי שם ת"ל נוכל שמר וגו' לין לשם שלא נוכל שמר ולין לשן לעזנזל. שלא נוכל לשמר ומכלייסף שלפניסו נכלס מזה שהשמר ניסו מכלייסף שלא נוסיפוסו נגמ' לפכס הכלייסף ומזה שלא מכחיס הניס סגלון מיכ"ח ווילנא ז"ל נכלייסף ע"ם: [טז] יומף (מ.):

השעיר אשר עלה עליו הגורל לה' יכול יהא נותנו על גביו תלמוד לומר אשר עלה עליו הגורל שעלה לשמו מתוך קלפי: (ה) [ב]ועשהו שאם מת אחד מהם משיגריל יבוא שנים ויגריל עליהם כתחילה ואומר אם של שם מת. זה שעלה עליו הגורל לשם יתקיים תחתיו. ואם של עזאזל מת אמר הי שעלה לעזאזל יתקיים תחתיו. והשני ימות דברי ר' יהודה. וחכמים אומרים ירעה עד שיסתאב ויפלו דמים לגדבה. ועשהו חטאת שיאמר לה' חטאת. רבי ישמעאל אומר לא היה צריך לומר חטאת אינו אומר אלא לשם: (ו) והשעיר אשר עלה עליו הגורל. יכול יהא נותנו על גביו תלמוד לומר אשר עלה עליו הגורל. שעלה לשמו מתוך קלפי. יעמד חי לפני ה'. מה תלמוד לומר לפי שנאמר לשלח אותו שילוחו לטיתה. יכול שילוחו לחיים תלמוד לומר [ג]יעמד חי לפני ה' לכפר עליו הא כיצד עמידתו חי לפני ה'. ומיתתו בצוק: (ז) [ד]עד מתי הוא זקוק להיות חי [עד מתן דמו של חבירו דברי רבי יהודה רבי שמעון אומר עד עת וידוי]. [ה]לכפר. עד שיכפר שנאמר וכלה מכפר את הקודש את אהל מועד ואת המזבח דברי רבי יהודה. רבי שמעון אומר לכפר עליו כפרה שהיא בגופו. לשלח אותו. [ו]שאם נשפך הדם ימות המשתלח. מת המשתלח ישפך הדם: (ח) [ז]לעזאזל למקום הקשה בהרים. יכול ביישוב תלמוד לומר המדברה. ומנין שיהיה בצוק תלמוד לומר אל ארץ גזירה: (ט) [ח]והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו. זהו שאמרו שלא יביא משל ציבור. וכפר בעדו ובעד ביתו זהו וידוי דברים. כיצד היה מתודה אנא השם חטאתי עויתי ופשעתי לפניך אני וביתי ובני אהרן עם קודשך ככתוב בתורת משה עבדך לאמר כי ביום הזה. והם עונים אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד:

פרק ג [ט]ושחט את פר החטאת אשר לו ולקח מלא המחתה והביאותו שם. שהוא נותנו לאחר למרס את דמו על הדובר הרביעי שבהיכל כדי שלא יקרש: (ב) ולקח מלא המחתה והביא. בכל יום היה חותה בשל כסף ומערה לתוך של זהב. והיום חותה בשל זהב ובה היה מכנים: (ג) בכל יום היה חותה בשל ארבעת קבים ומערה בתוך שלשת קבים היום חותה בשל שלשת קבים. ובה היה מבנים: (ד) רבי יוסי אומר בכל יום היה חותה בשל סאה והערה לתוך של שלשת קבין והיום חותה בשל שלשת קבין ובה היה מכנים: (ה) [י]נחלי יכול עוממות תלמוד לומר אש. אי אש יכול שלהבת תלמוד לומר נחלי אש. הא כיצד מן הלוחשות הללו. ומנין שתהא האש בטילה על גבי הנחלים תלמוד לומר נחלי אש: (ו) [כ]מעל המזבח יכול כולו תלמוד לומר אשר לפני ה' הא כיצד הסמוך למערב: (ז) [ל]אמר רבי יוסי זה סימן כל הניטל בחוץ להיותן בפנים ניטל מן הסמוך

אל

לפנים: (ח) וכל היוצא מבפנים להיותן בחוץ ניתן על הסמוך בפנים: (ט) [מ]ולא חופניו קטורת סמים דקה. הגדול לפי גדלו והקטן לפי קומתו. כך היתה מידתה. קטורת שהיא משל ציבור. סמים שיהו סממניה לתוכה. [נ]דקה מה תלמוד לומר והלא כבר נאמר ושחקת ממנה הדק ואם כן למה נאמר דקה. שתהא דקה מן הדקה: (י) כיצד היה עושה מפריש כשלשת מנים מערב יום הכיפורים ומחזירם למכתשת כדי למלאות חופניו לקיים בה דקה מן הדקה: (יא) [ס]והביא אל מבית לפרוכת וגתן את הקטורת על האש לפני ה' שלא יתקן מבחוץ ויכנים מבפנים. שהרי הצדוקים אומרים יתקן מבחוץ ויכנים מבפנים. אם לפני בשר ודם עושים כן. קל וחומר לפני המקום. ואומר כי בענן אראה אל הכפורת. אמרו להם חכמים והלא כבר נאמר וגתן את הקטורת על האש לפני ה'. אינו נותן אלא בפנים. אם כן למה נאמר כי בענן אראה על הכפורת מלמד שהיה נותן בה מעלה עשן. ומנין שהוא נותן בה מעלה עשן תלמוד לומר וכסה ענן הקטורת את הכפורת אשר על הערות ולא יומת. הא אם לא נתן בה (לא היה) מעלה עשן. או שחיסר אחת מכל סממניה חייב מיתה: (יב) ולקח מדם הפר. נוטלו ממי שהוא ממרס בו. והזה. ולא המטיף. והזה ולא הזורק. אצבעו נאמר כאן אצבעו ונאמר להלן אצבעו. מה אצבעו האמור להלן הימנית המיומנת שבימין אף אצבעו האמור כאן הימנית המיומנת שבימין: (יג) [ע](אל) [על] פני הכפורת קדמה זה בנין אב כל מקום שנאמר כפורת זה הפנים למזרח: (יד) [פ]דבר אחר (אל) [על] פני הכפורת קדמה. אינו מתכוין להזות לא למעלן ולא למטן אלא כמצליף: (טו) לפני הכפורת יזה שבע פעמים לא שבע טיפים. [צ]שבע פעמים שיהא מונה שבע פעמים הרי אחת ושבע:

פרשה ג [ק]ושחט את שעיר החטאת אשר לעם. שלא יהיו אחיו הכהנים מתכפרים בו. ובמה הן מתכפרים בפרו של אחיהם. יכול לא יתכפרו בפרו של אחיהם שהרי הוא אומר אשר לו. מעתה אין להם כפרה וכשהוא אומר על הכהנים ועל כל עם הקהל יכפר הרי אומר יש להם כפרה ובמה הם מתכפרים מוטב שיתכפרו בפרו של אחיהן. שכן מצינו שחלק מכללו. שהרי הוא וביתו מתכפרים בו ואל יתכפרו בשל ציבור שלא מצינו שחלק משל ציבור. ואם נפשך לומר והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו וכפר בעדו ובעד ביתו. ביתו של אהרן הם: (כ) והביא את דמו אל מבית לפרוכת מלמד שהוא נכנם בו לפני ולפנים אין לי אלא דם השעיר שהוא נכנם בו לפני ולפנים. מנין לדם הפר שיכנם בו לפני ולפנים תלמוד לומר ועשה את דמו כאשר עשה לדם הפר. מה דם השעיר נכנם בו לפני ולפנים. אף דם הפר יכנם בו לפני ולפנים: (כ) [ר]והזה אותו

אל

פירוש הראב"ד

פרק ג ושחט לא פר כהעלת וכו' ולקח מלא כמחתה גחלי אש וכסיל ומן הסמוך שם שנותנו לתוך למקח כדמו וכו' פי' ומן שם כלומר מתוך שתוך שמיעתו שם פר כריך ליקח מלא כמחתה גחלי אש ולכנים לפני לפנים מה יעשה מדם כפר שנשחט לכך תוך ומן שם שנותנו לתוך למקח כדמו: (ה) ומנין שתוך שתא כאש בטלה על גבי גחלים ת"ל גחלי אש פי' שיהו מתאוכלות שלוהטות כדי שלא יעלו שלהבת כלל: ת"ל גחלי אש מדקאמר גחלי אש ולא קאמר אש גחלים שמע מינה כי הגחלים עיקר ולא שלהבת ולריך שיהו מתאוכלות כ"ל עד שתכלה ממס שלהבת ולא שיהו שיתות דסנהו לתר סוו: ומפני זאת סגיקשא הסנוים כאן כתנו כמנחת כמחבת יותר פרק שני שעיריס [עג.] נעל לת כמתה ועלה לראש כמזבח ופנים לת הגחלי תילך ותילך ותתה מן המתוכלו' שמתה' יותר מייתי לה מקרא שניתן כה מעלה עשן כל שהו כלומר שתילך ותכלה ותתה מן המתוכלות שניתנין שהן עומדות וקרובות להיות לתר היה תותה לגל הכא מתוכלות הוו לתר נתבעלה תהן כל השלהבת ולא שיהו לוהטות: ויש גתתלות שתין כתוב שהן ולא כך נעל לת כמתה ועלה לראש כמזבח ותתה וירד וכניס וכו' וגם שהקשה לזאת לריכים לקיימת וגם זאת כגיקשא כשנוים כאן: (ו) מניח מן הסמוך למערב לפני לפנים: (ז) תמר מערכה לתכת עומדין למערכו של מזבח להכנים ממנו לפני לפנים: (ז) תמר

מסרת התלמוד

[ב]יומא (סג.) ומכאן שלקח שנותנם המשנה בעלה ולשנותה היתה בהיתוך השכר מתשב היה לכניסו ושקדו דבכי כ"י לנשוף מפני שהופיפו שם מתשב ושוד תמר כ"י: [ג]עי' בראש"ס פ"ה הי"ח מהל' עבודת יוה"כ שכתב היה עריפה פקול שלתמר יעמד חי ולפי מדרשו מניח לו שילוחו למיתה הלא לי לא כתיב יעמד חי הייתי תומר עריפה כשר ותתשב דמשמע לי להראש"ס יעמד חי לפני ה' ולא תמר לכפר עליו כדרשת משמע מיעמד חי ולא עריפה עודו ועדיין ל"ע ונילקוט נגם לפי שלתמר ושלא תהו לעתזל המדברה חה עשות דמוכח כי חלל ושלא לא מלתו כל השכשה לעתזל המדברה: [ד]יומא (מ: קה. עה.): [ה]יומא (מ:) ושם הוכתה הכריתת שלא בהוקמת העיקרים חלא כתיקוני שכתי הגמ' כפי שכתר פיכוהו: [ו]יומא (סג.) זמנים (לג:) מנחות (נט:): [ז]יומא (קז:): [ח]יומא (נח:) שבועות (יד.): [ט]יומא (עג:): [י]יומא (מה.): [כ]יומא (מז.): [ל]זבחים (נמ:): [מ]יומא (נג.): [נ]יומא (כה.): [ס]יומא (נב.): [ע]מנחות (כז:) ושם מייתי לה בשם שגרם וכניס ושם: [פ]מנחות (עה:): [צ]עי' יומא (מה.): [ק]יומא (נב.): [ר]יומא (כה.): [ש]יומא (נג.): [ת]יומא (כה.) ומנחות (כז:) ושם מייתי לה בשם דבי כ"ת בן יעקב וגכתי' כל מקום שנאמר פני וכו': [א]יומא (נג:): [ב]שבועות (יד.) ועי"ש בתיבוצי שכשב"ת ושכ"ן: [ג]יומא (כה.): [ד]שבועות (כה.): [ה]יומא (נה.) וגכתי' ת"ל ועשה לם דמו כאשר עשה לדם שכר שיהיו כל מעשיו שוים כמו שנאמר דכריתת במשנה ז' לך ניכומלמי הני' כמו לפנינו בשכתב וכן גי' הילקוט בשוגים הגמ' וכ"ל שגי' שלפנינו מכוונת מלך כי הלא במדת הפיקח מלאתו שני מינים הלאמר הוא פיקח המפוכח לגמרי בשתות שהחוכח וכי דנכיס יאר בשתות שהחוכח מעשהם שנקיים דבר לדבר כמו נמקום שאמר שנעלם שאמר שנעלם שמעשהם וכיון שמעשהם בעולם מקום שמיעשהו הני הוא כלאו מפוכח גם בשנאמר וים פיקח לאמר מפני שהחוכח שני דנכיס יאר בשתות שלו מצוים לוחם ליתן לם שכתוב שזה גם זה ומזה המין שם כוב הפיקחים גגמ' והכם מה שאלו מקיפים דם שנעיר לדם שבר

אל הכפורת מלמד שהיה נותן אחת למעלה. ולפני הכפורת איני יודע כמה הם הריני דן נאמר מתן דמים בפר למטה ונאמר מתן דמים בשעיר למטה מה מתן דמים האמורים בפר למטן שבע אף מתן דמים האמורים בו למטן שבע: (ד) או כלך לדרך זו נאמר דמים למעלה ונאמר דמים למטה מה למעלה אחת אף למטה אחת נראה למי דומה דנין מלמטן משל מטן. ואין דנין למטה משל מעלן. או כלך לדרך זו. דנים דם השעיר מדם השעיר ואין דנים דם השעיר מדם הפר. תלמוד לומר ועשה את דמו כאשר עשה לדם הפר. מה דם הפר למטן שבע אף דם השעיר למטן שבע: (ה) ואיני יודע כמה ליתן מדם הפר למעלה. נאמר למעלה מתן דמים בשעיר. ונאמר מתן דמים בפר למעלה. מה מתן דמים האמורים בשעיר למעלה אחת. אף מתן דמים האמורים בפר למעלה אחת: (ו) או כלך לדרך זו. נאמרו דמים למטן ונאמרו דמים למעלן. מה דמים האמורים בו למטן שבע אף דמים האמורים בו למעלה שבע: (ז) נראה למי דומה דנים של מעלן משל מעלן. ואין דנים של למעלה משל מטה. או כלך לדרך זו דנים דם הפר מדם הפר ואין דנים דם הפר מדם השעיר. תלמוד לומר ועשה את דמו כאשר עשה לדם הפר [שאין תלמוד לומר כאשר עשה ומה תלמוד לומר כאשר עשה] שיהיו כל מעשיו שוים. מה דם הפר למטה שבע אף דם השעיר למטה שבע. ומה דם השעיר למעלן אחת אף דם הפר למעלן אחת:

פרק ד (א) וכפר על הקודש מטומאת בני ישראל ומפשעיהם לכל חטאתם וכן יעשה לאהל מועד וגו'. יש לי בענין הזה להביא שלשה טומאות עבודה זרה. כמה שנאמר למען טמא את מקדשי ולחלל את שם קדשי. טומאת גילוי עריות שנאמר לבלתי עשות מחוקות התועבות אשר נעשו לפניכם ולא תטמאו בהם. טומאת שפיכת דמים שנאמר ולא תטמא הארץ אשר אתם יושבים בה אשר אני שוכן בתוכם: (ב) יכול על כל הטומאות הללו יהיה שעיר זה מכפר תלמוד לומר מטומאותם ולא כל טומאתם מה מצינו שחלק הכתוב מכלל כל הטומאות בטומאת מקדש וקדשיו אף כאן לא נחלוק אלא בטומאת מקדש וקדשיו דברי רבי יהודה. רבי שמעון אומר ממקומו הוא מוכרע שנאמר וכפר על הקודש מטומאת בני ישראל (ולא כל טומאות שבקודש) [מטומאות שבקדש]: (ג) יכול על כל טומאת מקדש וקדשיו. יהיה שעיר זה מכפר ת"ל פשעיהם. אילו המרדים. וכן הוא אומר מלך מואב פשע בי. וכך הוא אומר או תפשע לבנה בעת ההיא: (ד) טיכן אמרו כל שיש בה ידיעה. בתחילה וידיעה בסוף תולה לו עד שתוודע לו יביא בעולה ויורד. וכן היא אומר לכל חטאתם. במחוייבי חטאות: (ה) יכול יעשה לאהל מיעד כשם שהוא עושה לפניי ולפנים כך הוא עושה בהיכל. מה לפני ולפנים אחת למעלן ושבע למטן מדם הפר. אף בהיכל אחת למעלה ושבע למטן מדם הפר. ומה לפנים ולפני אחת למעלה ושבע למטה מדם השעיר. אף בהיכל אחת למעלה ושבע למטה מדם השעיר. השוכן אתם בתוך טומאתם אף על פי שהם טמאים שכינה ביניהם: (ו) יכול אדם לא יהיה יכול בעזרות תלמוד לומר באהל מועד אין לי אלא באהל מועד מנין לרבות שילה ובית עולמים. תלמוד לומר לכפר בקודש: אין לי אלא בשעה שנכנס לכפר בקטורת. מנין כשנכנס לכפר בדמים תלמוד לומר בבואו לכפר. אין לי אלא בביאה מנין אף ביציאה תלמוד לומר בצאתו עד צאתו. וכפר בעדו ובעד ביתו ובעד כל קהל ישראל כפרתו קודמת לכפרת ביתו. וכפרת ביתו קודמת לכל ישראל: (ז) ויצא אל המזבח אשר לפני ה' מה תלמוד לומר אמר רבי נחמיה לפי שמצינו בפרו הבא על כל המצוות שהוא עומד חוץ למזבח ומזה על הפרוכת בשעה שהוא מזה יכול אף זה כן תלמוד לומר אשר לפני ה' והיכן היה לפנים מן המזבח: (ח) או אינו מדבר אלא במזבח החיצון תלמוד לומר אשר לפני ה' הא אינו מדבר אלא במזבח הפנימי: (ט) וכפר עליו בפרה שהיא בנופו. ולקח מדם הפר ומדם השעיר בזמן שהיה סעורבים יכול מזה בפני עצמו ומזה בפני עצמו. ת"ל מדם חטאת הכיפורים אחת. הוא מה אני מקיים ולקח מדם הפר ומדם השעיר. בזמן שהם מעורבים: (י) ונתן על קרנות המזבח מתחיל מקרן מזרחית צפונית. צפונית מערבית. מערבית דרומית. דרומית מזרחית. מקום שהוא מתחיל בחטאת על מזבח החיצון. שם הוא זומר על מזבח הפנימי. רבי יהודה אומר משום רבי אליעזר במקומו היא עומד ומחטא ועל כולם הוא נותן מלמטן למעלן חוץ מזו שהיתה לפניו. שהיה נותן מלמעלן למטן: (יא) סביב ר' ישמעאל אומר נאמר כאן סביב. ונאמר להלן סביב מה סביב האמור כאן הפסיק ארבע מתנות אף סביב האמור להלן הפסיק ארבע מתנות: (יב) והזה עליו על טהרו של מזבח מן הדם שבענין. שבע פעמים לא שבע טיפים. שבע יהא מונה שבע פעמים לא אחת ושבע: (יג) וטהרו וקדשו מטומאות בני ישראל. טהרו לשעבר וקידשו לעתיד לבוא:

פרשה ד (א) וכל המכפר (אל) [את] הקודש אם כיפר כלה דברי ר' עקיבא. אמר לו ר' יהודה מפני מה הוא אומר אם כלה כיפר. אלא ללמד שאם חיסר אחת מכל המתנות כאילו לא כיפר. וכלה מכפר את הקודש זה לפניי

פירוש הראב"ד

ניתו של מזבח שם מלא מכפר נמו ניתן מזבח ומיל פרוסה מן מלפון וכי מפיק לימין ממזרח ס"מ כי הכהנים נקלקו ניתן מזבח: (ג) ומזה מותו על הכפורת מלמד שנותן מאחת למעלה פי' דכתי' מותו:

פרק ד מה מלינו שמלק הכתוב מכלל הטומאות בטומאת מקדש וקדשיו. ומתני' בשנוגות מלק להקל: ומאי ניהו שמן בקבון עולה ויורד. וכיון שמלינו שכלל בכפרתן במקום אחר אף כאן ניתנה לשם בפר יום הכפורים יותר מאחר טומאות: (ו) אין לי אלא בשעה שנכנסו לכפר בקטורת בשעה שנכנס לכפר בדמים מנין ת"ל [מד.] מדכתיב בתריס וכפר בעדו ובעד ניתו (וכפר) [ובעד] כל קבל יכול אין לי אלא בשעה שהיו בפנים שהיו לכולם כזי תלמוד לומר ומשום הכי פשיטא ליה בקטורת טפי מבדמים: (ז) לפי שמלינו בפר הבא על המלות כולן שעומד חוץ למזבח ומזה על הפרכת פי' כדדרשינן התם מזבח קטורת הסמיכ לפני ה' ולא כתן לפני ה' יכול אף זה כן ת"ל ולא לא למזבח אשר לפני ה'. היכן היה עומד לפניו מן המזבח פי' ומתן על קרנות וכו' ועכשיו הוא מיולא לא מזבח היה עומד: (ח) או היכן תלמוד לומר לא למזבח החיצון פי' ועכשיו הוא מיולא לחזות עליו לא מזבח בחזות שעל הפרכת בהיכל היה עומד ולעולם חוץ למזבח החיצון ת"ל לפני ה': (ט) וכפר עליו בפרו הבא על כל המצות שהוא עומד חוץ למזבח החיצון ומזה על הפרוכת מנין ת"ל לכפר עליו תלמוד לומר ועשה כמו שעשו כנון לכפר עליו תלמוד למעלה מלא עליו ממש על קרנותיו: (י) מתחיל מקרן מזרחי' לפונית וכו' פי' דכתי' וילק מלא מזבח ויסלק לנלות מזבח בשלמים ולספלינ בו סילוק כי נפיק מניה קדמי דקדמים נהוה קרן פנא נריסא לנלות דכתי' לא כי' יוסי דתמר

מסרת התלמוד

לענין מתן שנא הוא פיקא ממין הכלמון והוא כתוב מפורש בתורה שנאמר לדם הכפר ותא עשיתו לו שנאמר מתן שנא ות"כ דומה כתלו כתוב מתן שנא להדי' מלא דם הפשיר וע"כ אין לנו לריכים לומר שהוקשו כל העשיות זה לזה כי הוא כתלו כתוב מפורש מתן ז' נשעיר לנגל בהשוותו דם הפר לדם השעיר זה היקש ממין השני כ"ל מפני שהקיש הכתוב דם השעיר לדם הפר לף אנו נאמר להיפך ויהיו פרים לכל עשיותיהם שהם לינים לענין למעלה לחת לינ נקיים ועשה כאשר עשה נכן דקדק בשיפא ותא ח"ל כאשר עשה תיהו כל מעשיו פרים: שנעשות (ז.) וני"ם בשבת"י ותום': (ח) [ג"ז] (שם): [א]נוסחא הגמ' ומשמעיהם שהיו פרים מה פשעים שהיו פרים כל מעלות שהיו מעלים מעלים דומיל דשמעים מה פשעים שהיו פרים כל מעלות שהיו מעלים מעלים כגי קרנן לף מעלים כגי קרנן ומנין ליה שם ידיעה בשהילה ולין שם ידיעה בשוף שמשיר זה תולה ת"ל לכל מעלתם מייבי מעלת בשמעת וני"ם בפי' הכ"ן: [ב]יומא (מד.): [ג]יומא (מג:): [ד]יומא (מז:): [ה]יומא (נא:): [ו]יומא (נב:) זנמים (נג:): [ז]יומא (נה:) זנמים (נה.): [ח]יומא (ס:) זנמים (נ.): [ט]יומא (נא.) ומם (נב:) וניליקוט נרם נמוסף הגמ' דנכי כ' יהודה כ' נחמיה לומר וכו': [י]בני הגמ' מפני מה לא נאמר שם כלה וכו' ונמוסף שלפניו פי' דניכו הלל מפני מה בחיב קרא הכי שם כלה כפר ולא הקדיש כלה לכפר שם כלה כפר להקדיש כלה לכפר ולא הקדיש כפר לכלה ללמד וכו' ולפשר שפ"י דייק לשון וכלה שמשמע שכבר כלה הכל ללמד שאם מפר אחת מכל המתנות כאילו לא כיפר מכן יקוד לף כפר וחיינו לח"ל שיריים מעכבי תיכא ניכייהו וני' בק"ל: [יא]יומא (מא.):

לפניו ולפנים. את אהל מועד זה היכל המזבח זה המזבח. מלמד שכל אחד ואחד כפרה בפני עצמו: (ב) [ב]מיכן אמרו נתן מקצת מתנות שבפנים ונשפך הדם יביא דם אחר ויתחיל כתחילה במתנות שבפנים. ר' אלעזר ורבי שמעון אמרו אינו מתחיל אלא ממקום ששפך. נמר את המתנות שבפנים ונשפך את הדם יביא דם אחר ויתחיל כתחילה במתנות שבחוץ. נתן מקצת מתנות ונשפך הדם יביא דם אחר ויתחיל כתחילה במתנות שבחוץ. רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים אינו מתחיל אלא ממקום ששפך. נמר מתנות שבחוץ ונשפך הדם. יביא דם אחר ויתחיל במתנות המזבח. נתן מקצת מתנות במזבח ונשפך הדם יביא דם אחר כתחילה ויתחיל במתנות המזבח. ר' אלעזר ורבי שמעון אומרים אינו מתחיל אלא ממקום ששפך: (ג) [ג]נמר מתנות המזבח ונשפך הדם אין מתן היסוד מעכב. וכולם מטמאים בגדים. ונשרפים בבית הדשן דברי ר' אלעזר. ר' שמעון ורבי מאיר אומרים אינן מטמאים בגדים ולא נשרפים בבית הדשן אלא האחרון שהוא נומר את הכפרה. והקריב את השעיר החי. [ד]עד כאן הוא זקוק לו להיות חי: (ד) [ה]יסמך אהרן את שתי ידיו על ראש השעיר מלמד שהסמיכה בשתי ידיו. בנין אב לכל הסמיכות שיהיו בשתי ידים: (ה) על ראש החי. [ו]חי טעון סמיכה ואין שעירי עבודה זרה טעונים סמיכה דברי רבי יהודה. רבי שמעון אומר חי טעון סמיכה באהרן. ואין שעירי עבודה זרה טעונים סמיכה באהרן. שהיה רבי שמעון אומר כל חטאת ציבור שדמה נכנס לפנים טעונה סמיכה: (ו) [ז]והתודה עליו. זה ווידוי דברים. כיצד היה מתודה אנא השם חטאו עוו פשעו לפניך עמך בית ישראל. אנא השם כפר נא לחטאים ולעוונות ולפשעים שחטאו ושעוו ושפשעו לפניך עמך בית ישראל ככתוב בתורת משה עבדך כי ביום הזה יכפר וגו' והם עונים אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד: (ז) [ח]אין לי אלא ווידויהם ספיקותיהם ואנסיהם ושגגותיהם מנין. ת"ל עוונות לכל עוונות. פשעיהם לכל פשעיהם. חטאתם לכל חטאתם. יכול אף חייבי חטאות ואשמות עמהם תלמוד לומר אותם. אותם על ראש השעיר. ואין חייבי חטאות ואשמות על ראש השעיר: (ח) [ט]מכאן אמרו חייבי חטאות ואשמות ונדים שעבר עליהם יום הכיפורים חייבים להביא לאחר יום הכיפורים. וחייבי אשמות תלויים פטורים [י]שלה ביד איש עתי להכשיר את הזר. עתי שיהא מזומן. [יא]עתי אף בשבת עתי אף בטומאה: (ט) ונשא השעיר עליו עליו הוא נושא. ואין שאר שעירים עמו. ועל מה שאר שעירים מכפרים על טומאת מקדש וקדשיו. [יב]ואיזוהי טומאת מקדש וקדשיו ששאר שעירים מכפרים עליה. מזידים בטומאת מקדש וקדשיו הם בשעיר הפנימי:

פרק ה [יג]מיכן אמרו כל שיש בה ידיעה בתחילה ובסוף והעלם ביניתיו הרי זו בעולה ויורד. יש בה ידיעה בתחילה ואין בה ידיעה בסוף. שעיר הנעשה בפנים ויום הכיפורים תולה עד שתודע לו יביא בעולה ויורד: (ב) אין בה ידיעה בתחילה אבל יש בה ידיעה בסוף. שעיר הנעשה בחוץ ויום הכפורים מכפר שנאמר מלבד חטאת הכיפורים. על מה שזה מכפר זה מכפר. מה הזנימי אינו מכפר אלא על דבר שיש בה ידיעה. אף החיצון לא יכפר אלא על דבר שיש בה ידיעה: (ג) ועל שאין בה ידיעה לא בתחילה ולא בסוף. שעירי רגלים. ושעירי ראשי חדשים מכפרים דברי רבי יהודה. רבי שמעון אומר שעירי רגלים מכפרים אבל לא שעירי ראשי חדשים מכפרים. ועל מה שעירי ראשי חדשים מכפרים על טהור שאכל טמא. רבי מאיר אומר כל השעירים כפרתן שוה על שטימא מקדש וקדשיו: (ד) היה רבי שמעון אומר שעירי ראשי חדשים מכפרים על טהור שאכל טמא. ושל רגלים מכפרים על שאין בה ידיעה לא בתחילה ולא בסוף. ושל יום הכיפורים מכפרים על שאין בה ידיעה בתחילה. אבל יש בה ידיעה בסוף: (ה) אמרו לו ומהו שיקרבו זה בזה אמר להם יקרבו. אמרו לו הואיל ואין כפרתן שוה היאך הם קריבים. אמר להם כולם באים על טומאת מקדש וקדשיו לכפר: (ו) רבי שמעון בן יהודה אומר משמו שעירי ראשי חדשים מכפרים על טהור שאכל טמא. מוסף עליהם של רגלים שהם מכפרים על טהור שאכל טמא. ועל שאין בה ידיעה לא בתחילה ולא בסוף מיסף עליהם של יום הכפורים שהם מכפרים על טהור שאכל טמא ועל שאין בה ידיעה לא בתחילה ולא בסוף. ועל שאינן בה ידיעה בתחילה אבל יש בה ידיעה בסוף: (ז) אמרו לו אומר היה שיקרבו זה בזה אמר להם הן. אמרו לו אם כן יהיו של יום הכיפורים קריבים לראשי חדשים. אבל היאך של ראשי חדשים קריבים ליום הכיפורים לכפר כפרה שאינה שלהם. אמר להם כולם באים לכפר על טומאת מקדש וקדשיו: (ח) ועל זדון טומאת מקדש וקדשיו שעיר הנעשה בפנים יום הכיפורים מכפר. ועל שאר עבירות שבתורה הקלות והחמורות הזדונות והשגגות הודע ולא הודע עשה ולא תעשה כריתות ומיתות בית דין שעיר המשתלח מכפר:

פרק ו [יד]המדברה המדבר במדבר. לרבות מדבר נוב וגבעון. שילה ובית עולמים: (ב) [טו]ובא אהרן אל אהל מועד כל הפרשה כולה אמורה על המדר חוץ מן הפסוק הזה. ובא אהרן אל אהל מועד. ולמה בא כדי להוציא את הכף ואת המחתה: (ג) [טז]אמר רבי יהודה מנין שחמש טבילות ועשרה קידושים טבל ומקדש בו ביום תלמוד לומר ובא אהרן אל אהל מועד ופשט את בגדי הבד אשר לבש בבואו אל הקודש ורחץ את בשרו במים במקום קדוש ולבש את בגדיו. מלמד שחמש טבילות ועשרה קידושים טובל ומקדש בו ביום: (ד) [יז]רבי אומר וכי מבאן אני למד והלא כבר נאמר בגדי קודש הם ורחץ במים את בשרו ולבשם מלמד שהמשנה מבגדי זהב לבגדי לבן. ומבגדי לבן לבגדי זהב טעון טבילה: (ה) חמש עבודות היה עושה תמיד של שחר בבגדי זהב. ועבודת היום בבגדי לבן. ויצא ועשה את עולתו ואת עולת העם. אילו ואיל העם ושבעת כבשים תמימים. בבגדי זהב. נכנס להוציא את הכף ואת המחתה בבגדי לבן. ועושה תמיד של בין הערבים בבגדי זהב. ואומר בגדי קודש הם ורחץ במים את בשרו ולבשם. מלמד שהמשנה מבגדי זהב לבגדי לבן ומבגדי לבן לבגדי זהב טעון טבילה

פירוש הראב"ד

כפר לו[מד]ך שם מכפר מן המתנות וכו' מפרש ג'יומא שיכים מעכבים מיכה ג'ייטו כ' עקיבא [מנר] לא מעכבי אלא כפרות בלבד אבל שיכים לא. וכ' יהודה שכר שם כלב ככל כפר ולפני שיכים ומתן שיכים נמי מתנה קרינ': (ב) נתן מקצת מתנות שבפנים ונשפך הדם יביא אחר ויתחיל כתחלה וכו': נפר קא עסיק דלפי נפעיר היכי קאמר יביא אחר יביא אחר ויתחיל כתחלה מצבי ליה דהא קיימא לן לדעת כ' יהודה נשפך הדם יחזור המזבחלה לומר שחע מינה נפר הוא דקא מייירי: (ג) וסקרינ לה שפעיר המי עד כאן הוא זקוק להיות חי פי' כ' יהודה לעשמים דאמר לעיל לכפר עד שיכפר פי' עד שיכלו מתנות שעיר הפנימי: (ט) עליו הוא נושא ואין שאר שעירים עמו כלומר שפעיר המזבח ופר כהן משיח שחטאו לכפר על שגגת עבודת כוכבים. ושאר שעירים מכפרים עליהם על מזידים בטומאת

פרשה ה

מסרת התלמוד

[ב]ג"ז (פס) ומוקמינן ז' ס"ג: [ל]יומא (קפ:) ונקמ' פס בגמ' דנכי כ"ש וכ"ם ומכמים לומכים וכו' וע"ם בחומ' יכיים ד"ה דנכי פלנמי בי' דהכא ל"ע בכל דנכיים וכנר הכניים בזה פגלון מו"ה וולפן בפקפוזין ז"ל בהגהותיו: [מ]עי' לעיל פ"ג מ"ז וכנייתא דהכא כר' יהודה דהתם עד מתי תתן דמו של תניכו: [נ]מנחות (לג:): [ס]מנחות (לג.): [ע]יומא (קו.) וע"ם (לו:): [פ]ג' מק"ם פ"ל פלח ודויסים ונק"פ הגיה ולחייהם וכ"ה בילקוט וזה נוסחתו עוונות פלו זדונות מעשים פלו מוזדים מעשה פלו שגגות פ"ל פלח ולחייהן ולי נכתה שני' מ"ם נסילדה נעצות קוסר שמחליף יו"ד בוי"ו ועיקר הגי' היתה ודייהם כאו שהוא נאחת הגי' בדקדוק ויוכיל ודייהם הוא כמו ולחייהם בלשון הקפנת ס"ל פלח ולחייהן ולי נכתה שני' מ"ם נסילדה (כה.): יומא (פה:) יכומלמי הוכיות כפ"ת: קיומא (קו.) כריסות (יד.): [ר]נק"ת מניח נשם כד"ק בשכיים שהוא מזיין התיד ונקבל כן מפני שהוא מוכיל לנא שם ונק"ת כתב ונהיפך עפי שמעא שים לו עם קנוע לנא ולא כל השעים ובפכם"י שהוא מזוין ומחמול ובכתב"ם כתב כפי' רד"ק עתי לים בקי בדכיים ומדכיות שהולך לשם בכל עת ועלה מכנותנו לשעה נוקמה ירושלמי פ"ו ה"נ דיומא שלמד עפי שיפיה עפיר עפי שיפיה מזוין ומקפה לא הוא עפיר הוא מזוין ומלא עפיר ודפי הוא הזמנה לזתן הבא וזה כשכש"י: [ש]ג"ל שמלך שעיפים מכפרים עליה שונגים מזידים בעומלם מו"ק ה"ם בשעיר פנימי פי' בשונגין בעומלם מו"ק הוא דשלך שעיפין מכפרים לבל על הזדון של עומלם מו"ק שעיר פנימי מכפר כדתניא בשלפי פרקין: [ת]עי' שבועות (ג.) וכל הפנימי שם: [א]יומא (קז:): [ב]יומא (לב: ושם (ע:) ועי' יכומלמי יומא פ"ז ה"ב: [ג]נק"ת נרם פ"ל ונא לתכן וגו' כא לתדם שכל המצוה מעבודה נעבודה לעבודה כתן ולא לתדם שכל המצוה מעבודה לעבודה טעון עבילה מלמד וכו' [ד]כני ומי' לתכי שלמדנו מקלא שכל המצוה מעבודה לעבודה טעון עבילה מזה לתו נלמוד שם' עבילות וכו' לפכל גי' הפפרים כן ה"ל ונא לתכן וגו' מלמד שתתם עבילות ושפר קיבוסים וכו': [ד]כני ומי' לתכי שלמדנו מקלא שכל המצוה מעבודה לעבודה טעון עבילה מזה לתו נלמוד שם' עבילות וכו' לפכל גי' הפפרים כן ה"ל ונא לתכן וגו' מלמד שתתם עבילות ושפר קיבוסים וכו': [ד]כני מנגדי לבן לבגדי זהב וכן להיפך לריך עבילה וזה בי' הגמ' ומי' הפפרלא עולות בפגנון לתד ומי' ק"ת:

טבילה: (ג) אם כן למה נאמר ורחץ את בשרו במים במקום קדוש ולבש את בגדיו הא אינו מדבר אלא בקידוש ידים ורגלים. ומנין ששני קידושי ידים ורגלים על כל טבילה ת"ל ופשט ורחץ. ורחץ ולבש. [ד]אמר רבי אלעזר ברבי שמעון ודין הוא ומה אם במקום שאינו טעון טבילה טעון קידוש ידים ורגלים. במקום שטעון טבילה אינו דין שטעון קידוש ידים ורגלים. טול לך מה שהבאת או מה להלן אחת כל היום. אף כאן אחת כל היום. ואם כן למה נאמר ופשט את בגדי הבד שאין תלמוד לומר אשר לבש בו וכי עלת על דעתך כלום הוא פושט אלא מה שהוא לובש. ואם כן למה נאמר אשר לבש הקיש פשיטה ללבישה מה לבישה בקידוש ידים ורגלים. אף פשיטה צריך קידוש ידים ורגלים: (ד) [ה]והניחם שם מלמד שהם טעונים גניזה ואינם בשירים ליום הכיפורים הבא. רבי יוסי אומר כשירים לכהן הדיוט [א"כ מה ת"ל והניחם שם שלא ישמש בהם ביוה"כ אחר]: (ה) [ו]ורחץ בשרו במים במקום קדוש. בלשכת בית הפרוה. וחמש טבילות היו שם באותו היום. וכולם בקודש בבית הפרוה חוץ מזו הראשונה שהיתה בחול על גבי שער המים. ויצא ועשה את עולתו ואת עולת העם וכיפר בעדו ובעד ביתו ובעד העם. עולתו קודמת לעולת העם וכפרתו קודמת לכפרת העם: (ט) ואת חלב החטאת יקטיר המזבחה יקטיר אף בשבת יקטיר אף בטומאה:

פרשה ה [ז]והמשלח. לא המשלח את המשלח. והמשלח את השעיר לעזאזל יכבס בגדיו. יכול ישמא בגדיו משיצא חומת העזרה תלמוד לומר לעזאזל יכבס בגדיו. אי לעזאזל יכבס בגדיו יכול לא ישמא בגדים עד שיגיע לצוק. תלמוד לומר והמשלח את השעיר לעזאזל יכבס בגדיו הא כיצד כיון שיצא חומת ירושלם מטמא בגדיו דברי רבי יהודה: (ב) רבי יוסי אומר לעזאזל יכבס בגדיו אינו מטמא בגדים עד שיגיע לצוק. ר' שמעון אומר המשלח את השעיר לעזאזל יכבס בגדיו. והזורקו בבת ראש מטמא בגדים: (ג) [ח]יכבס בגדיו ורחץ בשרו במים יכול יהא נזירת טלך ת"ל ואחר יבוא אל המחנה מה ואחר האמור להלן בטומאה אף כאן מפני טומאה: (ד) [ט]ואת פר החטאת ואת שעיר החטאת. אשר הובא את דמם לכפר בקודש יוציא. והשורף אותם יכבס בגדיו מה ת"ל שיכול אין לי מטמים בגדים ונשרפים בבית הדשן אלא אילו בלבד. ומנין לרבות פר כהן משיח ופר העלם דבר של ציבור ושעירי ע"ז תלמוד לומר חטאת חטאת דברי ר' יהודה. ר' אומר ממקומו הוא מוכרע. אשר הובא את דמם לכפר בקדש. זה בנין אב כל שדמו נכנס לפנים השורפו מטמא בגדים: [י]לכפר בקודש. [י]אם כפרו במצוותם נשרפים בבית הדשן ומטמים בגדים. אם לא כפרו במצוותם נשרפים בבית הבירה ואינן מטמים בגדים: (ה) [יא]יוציא אל מחוץ למחנה מה להלן אתה נותן שלש מחנות וכאן אתה נותן מחנה אחת. אם כן למה נאמר יוציא אל מחוץ למחנה. אלא כיון שיצא חוץ למחנה אחת השורפו מטמא בגדים: (ו) [יב]מיכן אמרו היו סובלים אותם במוטות. יצאו הראשונים לחומת העזרה ואחרונים לא יצאו הראשונים מטמאים בגדים ואחרונים אין מטמאים בגדים עד שיצאו: (ז) [יג]ושרפו באש את עורותם ואת בשרם ואת פרשם. נאמר כאן עור ובשר ופרש. ונאמר להלן עור ובשר ופרש. מה עור ובשר ופרש האמור להלן על ידי ניתוח אף כאן על ידי ניתוח: (ח) [יד]והשורף לא המצית את האור ולא המסדר את המערכה. אי'זהו השורף המכייב בשעת שריפה. יכול יטמא בגדים משיעשה אפר. תלמוד לומר אותם אותם מטמים בגדים. ואין השורף משיעשה אפר מטמא דברי ר' יהודה. רבי שמעון אומר אינן מטמאין בגדים עד שיצת האור ברובן. אותם ניתך הבשר אין השורף מטמא בגדים:

פרק ז והיתה לכם ולא לאחרים. לחוקת עולם לבית עולמים. בחדש השביעי יכול כולו. ת"ל בעשור לחדש. תענו את נפשותיכם. [טו]יכול ישב לו בחמה וצבינה כדי שיצטער. ת"ל וכל מלאכה לא תעשו. אפרתי לך במקום אחר מלאכה ואפרתי לך במקום אחר עינוי מה מלאכה אפרתי לך במקום אחר מלאכה שחייבים עליה כרת. אף עינוי שאפרתי לך במקום אחר עינוי שחייבים כרת: (ב) ואילו הם הנותרים והפיגולים מנין לרבות את הטבלים ת"ל תענו את נפשותיכם ריבה: (ג) ארבה את הטבלים שהן במיתה. ולא ארבה את הגבילות שאינן במיתה ת"ל תענו את נפשותיכם ריבה. ארבה את הגבילות שהן בלא תעשה ולא ארבה את החולין שאינן בלא תעשה ת"ל תענו את נפשותיכם ריבה. ארבה את החולין שאינן בעמוד ואכול. ולא ארבה את התרומה ומעשר שני שהם בעמוד ואכול ת"ל תענו את נפשותיכם ריבה.

ארבה

פירוש הראב"ד

פרשה ה וכבס בגדיו וכתן בשרו יכול גזרת מלך מי גזרת מלך כיון ולא מפני טומאה שמין לה טומאה ולפר יבא לכל המחנה ונלמד בפרה לחומה ולפר יבא לכל המחנה וכו' ולפר בפרה כתיב ושעיר הכפר עד הערב: (ד) ולפר פר המטהא ולפר שעיר המטהא לפר כולל לפר דמים וכו' ובמקוף לומים יכבס בגדיו וכו' מה ת"ל המטהא ג' פעמים שיכול אין לי מטמאין בגדים ובמכפין בגיית הדמן הלפ הלו בלבד מנין לכנות פר העלם שלא נכנס פי' אין לי מטמאין בגדים ובמכפין בגיית הדמן הלפ הלו כל יום הכפורים בלבד מנין לכנות פר העלם דבר ופר כהן משיח שהן נכנסין בגיית הדמן כדכתי' הכא בפרה כתי' לפ שמף ידמן ירחץ וכתי' בפר העלם דבר שלא נכנס בגיית הדמן כדכתי' הכא בפרה כתי' לפ שמף ידמן ירחץ ומנין שהמשרף מטמא בגדים ת"ל המטהא לפר הפר הרלמון ומנין שהמשרף מטמא בגדים ת"ל המטהא. ומשום שכי שילטרך לאדכורי הכא ובמכפין בגיית הדמן לפי שאין מטמאין בגדים הלפ לומים שהן נכנסין כמלוגן בגיית הדמן כדאיתא בפמוך: (ה) יוכא לפ מפוץ למחנה לכלן לתה נותן לכם שהם מפוטות וכהן מחנה פי' בחנים' קלמר מלי קלמר לנו במחנה לתת קניל לנו. ויכלל בפר כהן משיח ובפר העלם דבר שלא נכנס לתת נותן לו פוץ למקום שהם מפוטות ויכילך לתת נותן (לה) לו [לכלל] מחנה לתת ויכלל בנינן אב כם למדין זה מזה לו מטמאת המטהא לכ' יכולם לו מלאכה כוללת לת דמם לכ' פמעון: לכלל ודלמי הכך נמי פוץ למחנה מפוטות בפרין כי היכי דילפי' מהדדי ולמה כולהך לכתוב בו פוץ למחנה כלל לנלמד עליו ועל כל הניכיו פכיון שילאו פוץ למחנה לתת מיד מטמאין בגדים: (ז) נלמר להלן בפר כהן משוח ונלמר כהן עוד ובפר ובפרט מה להלן על ידי נתוח אף פי' דילף לתהו ולכתיב לתהו ולכתיב ולתהו בפרה לתת ולתהו בפר העלם לתת ולתהו בפר כהן משיח לתת ולתהו בפר כהן משיח לתת ולתהו בפר העלם לתת ולתהו בפרה

ארבה התרומה ומעשר שני שאין בבל תותירו ולא ארבה את הקדשים שהם בבל תותירו תלמוד לומר תענו את נפשותיכם ריבה. דבר אחר תענו את נפשותיכם. [ס]עינוי שיהא בבית נפשותיכם. ואיזו זו זו אכילה ושתייה: (ד) משום ר' ישמעאל אמרו נאמר כאן תענו את נפשותיכם ונאמר להלן ויענך וירעיבך. מה עינוי האמור להלן רעבון אף עינוי האמור כאן רעבון: (ה) [א]וכל מלאכה לא תעשו יכול לא יקנב את הירק ולא יציע את המטות ולא ידיח את הכוסות ודין הוא נאמר כאן מלאכה ונאמר מלאכה במלאכת המשכן מה מלאכה האמור' במלאכת המשכן שיש עמה חשובה אף מלאכה האמורה כאן שיש עמה חשובה: (ו) או מה מלאכה אמורה במלאכת המשכן מלאכה גמורה. אין לי אלא מלאכה גמורה שלא יכתוב על הספר ולא יארוג את הבגד ולא יעשה כל הנפה. מנין שלא יכתוב שתי אותיות ושלא יארוג שני חוטים. ולא יעשה שני בתים בנפה וכברה תלמוד לומר מלאכה וכל מלאכה ריבה: (ז) אין לי אלא מלאכת רשות מלאכת מצוה מנין. שלא יכתוב שני אותיות בספרים תפילין ומזוזות ושלא יארוג שני חוטים במכנסים ובפרוכת תלמוד לומר מלאכה וכל מלאכה ריבה: (ח) אין לי אלא מלאכה שחייבים עליה כרת מנין שלא יכתוב את ושלא יארוג חוט אחד ושלא יעשה בית אחד בנפה ובכברה ת"ל מלאכה יכל מלאכה ריבה: (ט) אין לי אלא מלאכה שחייבים על מינה כרת מלאכה שאין חייבין על מינה כרת [ב]מנין שלא יעלה באילן ושלא ירכב על גבי בהמה ולא ישוט על המים. ולא יספוק ולא ישפיח ולא ירקד תלמוד לומר שבתון שבות. אין לי אלא שביתת רשות. שביתת מצוה מנין לא יקדיש ולא יעריך ולא ולא יחרים [ו]ולא ינביה ולא יתרום ולא יעשר ולא יקדש ולא ינרש ולא ימאן ולא יחלוץ ולא ייבם ולא יפדה נטע רביעי ומעשר שני. תלמוד לומר שבתון שבות [ש]אזרח. זה אזרח האזרח. לרבות נשי אזרח. נר. זה הגר. הגר. לרבות נשי גרים. בתוככם. לרבות נשים ועבדים:

פרק ח [ת]כי ביום הזה יכפר עליכם בקרבנות. ומנין שאע"פ שאין קרבנות ואין שעיר היום מכפר ת"ל כי ביום הזה יכפר. [א]עברות שבין אדם למקום יום הכפורים מכפר ושבין אדם לחבירו אין יום הכיפורים מכפר עד שירצה את חבירו: (ב) זו דרש ר' אלעזר בן עזריה מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו. דברים שבינך לבין המקום מוחלים לך. דברים שבינך לבין חבירך אין מוחלים לך עד שתפייס את חבירך: (ג) [ו]ומנין שיום הכיפורים אסור באכילה ובשתייה וברחיצה ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המיטה תלמוד לומר שבתון שבות. יכול תהא שבת בראשית אסורה בכולם תלמוד לומר הוא. הוא אסור בכולם ואין שבת בראשית אסור בכולם: (ד) [ז]וכיפר אשר ימשח אותו מה תלמוד לומר לפי שכל הפרשה אמורה באהרן אין לי אלא אהרן עצמו מנין לרבות כהן אחר תלמוד לומר אשר ימשח אותו. אין לי אלא משוח בשמן המשחה מרובה בגדים מנין תלמוד לומר ואשר ימלא את ידו. מנין לרבות כהן אחר המתמנה תלמוד לומר וכפר הכהן: (ה) לכהן תחת אביו. מלמד שהבן קודם לכל אדם. יכול אף על פי שאין ממלא מקומו של אביו תלמוד לומר ואשר ימלא את ידו בזמן שהוא ממלא מקומו של אביו הוא קודם לכל אדם. ואם אינו ממלא מקומו של אביו יבוא אחר וישמש תחתיו: (ו) [ח]מנין שכשם שמתקינים לו כהן אחר תחתיו שמא יארע בו פסול כך מקדשים לו אשה אחרת על תנאי שמא יארע דבר באשתו ת"ל וכפר בעדו ובעד ביתו. וביתו היא אשתו דברי רבי יהודה. אמר לו רבי יוסי אם כן אין לדבר סוף: (ז) [ט]מנין לרבות כלים אחרים בין הערבים תלמוד לומר ולבש את בגדי הבד בגדי הקדש. בנין אב לכל בגדי בוץ שיהו משל קודש: (ח) [י]וכפר את מקדש הקודש. זה לפניי ולפנים. אהל מועד זה ההיכל. המזבח. זה מזבח. וכפר אף לעזרות. הכהנים. אילו הכהנים. עם הקהל. אילו ישראל. וכפר אף ללוים. השוה כולם בכפרה אחת מלמד שהם מתכפרים בשעיר המשתלח דברי ר' יהודה. ר' שמעון אומר כשם שהם השעיר הנעשה בפנים מכפר על ישראל. כך הם הפר מכפר על הכהנים. כשם שוידויו של שעיר המשתלח מכפר על ישראל. כך וידויו של פר מכפר על הכהנים: (ט) [י]והיתה זאת לכם לחוקת עולם לכפר על בני ישראל. מכל חטאתם אחת בשנה מה תלמוד לומר לפי שמצינו שזה מכפר עליו שלא בשעיריו יכול אף שאר הימים כך מכפרים שלא בשעיריהם תלמוד לומר אחת בשנה. אוציא את הפסח ואת החג שהם שבעת ימים ולא אוציא את העצרת שהוא יום אחד תלמוד לומר אחת בשנה. אוציא את העצרת שהם רגל ברגלים. ולא אוציא את ראש השנה שהוא יום טוב כיום הכיפורים. תלמוד לומר זאת אחת בשנה. זה מכפר שלא בשעיריו ואין שאר ימים מכפרים שלא בשעיריהם: (י) [כ]מנין שכל הפרשה אמורה על הסדר תלמוד לומר ויעש כאשר צוה ה' את משה. מנין

פירוש הראב"ד

ללמד כי הוא עצב על מצות תיעוד נפש וכנגדה יענם תיעוד נפשם. ולפי זו אכילה ושתיה כי הוא נתייחד מעניני יום לחד שלא יחד נפשו ולכם לקיימה נעניכם לף לפי לחנד את נפשו שלא תועיל לו אכילתו: ושלפי דקאמר נעניות ולף קאמר נתענים שתעת מצוה דנעני לגלויי דנתענים נמי ליכא עינוי שהוא לחסוך נמקום לחר דומיא דעלאכה ושלפי ניכו עינוי נעניות ונכי כוא דומה לעינוי דאכילה שים ממנו כתיקוך נמקום לחר נכנת: לינמי כדילף תנא דבי ר' שמעאל נמקבת יומא עינוי מעניות דכתיב על דבר לחסר ענה וכו' מה להלן עבה ושפיך וכו' וכיון דילפי לה מסדרי ליומא בעינוי דעניות נמי קא משמעי קרא ת"ל ושפחדתי וכו': ולפי קשיא לך כלי ושפחדתי נמלאכה כתיב ונכי נמריכן מינה לעינוי שהוא לבים נפש ליכא למימר משום דמקשינן לה לשפחדי כדלמריכן נריש סילבך כלי ושפחדתי נמריכן מינים לעינוי כדלמריכן: (ט) נתוכחכם לרבות נפים ועבדים פי' נפים פנויות שלין לפס בעלים שלא תלמר נפי סחזקים ונפי סנקנים לף נתחייבו ת"ל נתוכחכם לרבות כל הנפים:

מסרת התלמוד

[ס]נק"ס פי' כפי' רבינו שהוא נוגע לפנים הנפש ורבינו הלל גרס ענוי שהוא ליעוד נפש ופליאה נקנגה בעיני שלא פי' כפשוטו שבים נפש הוא שוקר על בים הבליעה כפי' רבי' יצחק בן מלכי לדק שכך הוא בריאתה מפורשת לקמן פי"ב מ"ב ת"ל הנפש בבים נפש הוא מעמת ולא נתוך המעיים הכי מפורש שבים נפש היינו בים הבליעה. ולמעט מלקוי שנרגש שהוא לא בים נפש וע"ל שזה הנוקפת החמיתים רק שלריכים לעשות מן לא בים מלא לחתם ולפנים הוא שולר לענוי שמעת לכילה וזה ע"פ ני' הערוך ממ"כ נפ' והנכתם היא עבוס שמעת מיעיך המוט זה יולף שמת עליה שבים עליה ונמדתם קהלא נפשוק כי בכל הכתה לחתו ליולף עוים עליו נמל יולף עוים עליו ושיינו לשבים והכה נודע מעבע החמור והגמל שסס קיבלי הרעבון והלמלון ול"ב לשבים פיהום עשוף מתמת לעבון ולמלון: [א]עי' שבת (קיד:) ובילקוט ובס ק"ק נרבו מלכה בים עמו מסבתה ומוכים שם מתה שלחר בים עמה ולא לחר בים בה ע"ל מסבתה לחנם קיים ני' הקפרים ונרס בה נחקום עמה ופי' מלכה בים בה חביזות לשפוקי הני הלא חביזי ולא ניכי נמריכן ניכה לעינוי שהוא לבים נפש ליכא למימר חסום מסום דמקשינן לכו לחסדי כדלחריכן נריש סילבך הלי ושפחדתי נמריכן מינים לעינוי כדלחריכן: (ט) נתוכחכם לרבות נפים ועבדים פי' נפים פנויות שלין לפס בעלים שלא תלמר נפי סחזקים ונפי סנקנים לף נתחייבו ת"ל נתוכחכם לרבות כל הנפים: [ב]מנין שלא יעלה באילן ושלא ירכב על גבי בהמה. [ג]עי' שבועות (יג:) סוף ד"ה וכפר ויומא (פה:): [ד]יומא (ג.) וני' המכה שם לף שהם לחתם מפקינין וכבוכה שכה מהבר הפבלה הני' מקדשין נמקום מפקינין להכוחה שמקדש חופה מפחמול כמפקנה הבבלי ולהולילי מדעה להחמר בירושלמי שהיו מזמינין לו לשם לחכה לפל לף קדש חופה מפחמול: [ה]פי' רבינו הלל שהיו מפקיעים לו בגדי לבן לחריס מפכופה שלעבוד בין העלכיס ועי' בירושלמי שם"ז ת"ל יופן הכל מודיס שהולפה לף ומפשה שהיל לחמר החמיד ועי' נסוס (לג.) ד"ה כפדן ושם (עא.) ד"ה ככתן: [ו]יומא (פא.) סנהדרין (יג:) מוקן (קלח:) מנחות (לג.) ועי' ירושלמי יומא פ"ה ה"ה: [ז]פי' רבינו הלל ג' מיעוטי כתיבי זאת ולחמה נשנה ונגש כני' הקפרים שלפניהו ת"ל זאת לפל בק"ק מדכתיב ג' פעמים לחמה בשנה ג' נמ' מלוה ולחמד כאן נדכתיב לדכתות הפלה: [ח]יומא (לג.) ושם (עא.):

מנין שאין אהרן לובש בגדים לגדולתו אלא במקום גזירת מלך. ת"ל ויעש כאשר צוה ה' את משה. מנין שאף אהרן שומע מפי משה כשומע מפי הקודש תלמוד לומר ויעש כאשר צוה ה' את משה. וכן הכתוב משבחו בקבלה. בריתי היתה אתו. תורת אמת היתה בפיהו. ועולה לא נמצא בשפתיו בשלום ובמישור הלך ורבים השיב מעון שהשיב פושעים לתורה:

פרשה ו [ס]בני ישראל חייבים משום השוחט והמעלה בחוץ ואין הגוים חייבים משום השוחט והמעלה בחוץ ולא זו בלבד אלא שהגוים מותרים לעשות במה בכל מקום ולעלות לשמים. אי בני ישראל. אין לי אלא בני ישראל מנין לרבות את הגרים ואת העברים תלמוד לומר ואמרת אליהם יכול ישראל שחייבים על העלייה בפנים חייבים על השחיטה בחוץ. אהרן ובניו שאין חייבים על העליה בפנים לא יהו חייבים על השחיטה בחוץ תלמוד לומר אהרן ובניו ובני ישראל. אין לי אלא אהרן ובניו ובני ישראל [ר]מנין לרבות ראשי המטות תלמוד לומר זה הדבר ולהלן נאמר זה הדבר. מה זה הדבר האמור להלן ראשי המטות אף זה הדבר האמור כאן ראשי המטות. ומה זה הדבר האמור כאן אהרן ובניו ובני ישראל. אף זה הדבר האמור להלן אהרן ובניו ובני ישראל: (ב) זה הדבר אשר צוה ה' מלמד שהפרשה נאמרה בכה אמר. אין לי אלא זו בלבד מנין שכל הפרשות נאמרו בכה אמר תלמוד לומר זה הדבר אשר צוה ה' בנין אב לכל הפרשות שהיו בכה אמר: (ג) איש איש מבית ישראל אשר ישחט שור או כשב או עז במחנה. [ש]יכול השוחט חטאת בדרום יהיה חייב. תלמוד לומר מחוץ למחנה. אי מחוץ למחנה יכול עד שישחט חוץ לשלש מחנות. ומנין אף במחנה לויה. ת"ל במחנה. אי במחנה יכול אף השוחט חטאת בדרום יהיה חייב תלמוד לומר מחוץ למחנה. מה מחוץ למחנה מיוחד שאינו כשר לשחיטת כל זבח. אף מחנה שאינו כשר לשחיטת כל זבח. יצא השוחט חטאת בדרום שהוא כשר לשחיטת קדשים קלים: (ד) [ל]אין לי אלא השוחט את הבהמה יהיה חייב. מנין לשוחט את העוף יהיה חייב תלמוד לומר או אשר ישחט יכול המולק את העוף יהיה חייב ודין הוא. ומה אם שחיטה שאין דרך הכשירה בכך בפנים חייבים עליה בחוץ. מליקה שדרך הכשירה בפנים אינו דין שיהא חייב עליה בחוץ תלמוד לומר אשר ישחט. על השחיטה הוא חייב ואינו חייב על המליקה: (ה) [ט]יכול השוחט חולין בפנים יהא חייב ודין הוא ומה אם קדשים שהיה להם שעת היתר בחוץ חייבים עליהם משום שוחט בחוץ חולין שלא היתה להם שעת היתר בפנים אינו דין שיהו חייבים עליהם משום השוחט בפנים. ת"ל קרבן. על הקרבן הוא חייב. ואינו חייב על התולין: (ו) אי קרבן יכול יהו חייבים על הקדש בדק הבית. ת"ל אל פתח אהל מועד לא הביאו. יצא הקדש בדק הבית שאינו בא אל פתח אהל מועד: (ז) אוציא הקדש בדק הבית שאינו בא אל אהל מועד ולא אוציא את הרובע ואת הנרבע והמוקצה והנעבד. והאתנן והמחיר והכלאים והטרפה ויוצא דופן. ובני יונה שעבר זמנם. ובעלי מומים קבועים. ת"ל להקריב הבשירים ליקרב. יצאו אילו שאין בשירים ליקרב. או יכול אוציא פר חטאת ושעיר המשתלח ת"ל לה' המיוחדים לשם יצאו אילו שאין מיוחדים לשם: (ח) [פ]או אוציא את אילו שאינן מיוחדים לשם ולא אוציא עולה ומחוסר זמן בגופה וחטאת בין בגופה בין בבעלים. ותורים שלא הגיע זמנם ובעלי מומים עוברים תלמוד לומר לפני משכן ה' הכשירים ליקרב עכשיו. יצאו אילו שאין בשירים אלא לאחר זמן. [ר]' שמעון אומר הואיל והם בשירים לאחר זמן. יהיו חייבים עליהם בלא תעשה:

פרק ט [פ]או יכול שאני מוציא עולה מחוסר זמן בבעלים. ואשם נזיר. ואשם מצורע ששחטן שלא לשמן. תלמוד לומר שור מכל מקום כשב מכל מקום. עז מכל מקום. דם יחשב לאיש ההוא. [ש]ולא לשולחיו דם

פירוש הראב"ד

גוים ס' וי' מנין שעל הספר כתבו ועשית עמהם יותר בפרק כוליהו לו [קמ:] לימעטי נדבים שבעשים בנגד נזיר לבוא נדבים שבעשים בנגדי זבח לם הקדים מעשה למצוה מם שעשה עשוי: וכני יהודה פליג עליה ומפרש לטעמיהו שם: ועוד למדנו כי מן הפקוח ונפש לוקח לא לסל מועד ולילך לא נאמר על הספר מעשה דגמרי' שעם מצילות ועבר קדושין. ולי כלם על הספר לא מעכבא לה לא שעם מצילות וכו' כדלימת שם: וכן הוא מנפחו בקבלה כריתי היתם אתו וכו' על ויעש כאשר צוה ס' את משה לא מעשה קל מספר ויקרא שבמו שנפחו כך מנפחו בקבלה:

פרשה ו שמועי מוץ אין לי אלא לסכן ובניו מנין לרבות לשאי שעות נאמר כאן זה הדבר ונאמר להלן זה הדבר מה להלן לשאי שעות אף כאן לשאי שעות. ומה כאן לסכן ובניו וכל ישראל אף להלן וכו' מעכב לפה מילתא בפנא בשלמא בשקדם כמו שים שלמא בשלמא כדכים ולשאי שעות שכם מומחין שמיכין כל הכדכים אף כאן. ומה כאן בשמועי מוץ לסכן ובניו וכל ישראל וכו' לומר שבשלמא סדיוטות שמיכין את הכדכים ולא נאמרו לשאי שעות אלא להמיר את הדבר ביחידי דבעינן יחיד מומחה: (ב) זה הדבר אשר צוה ס' מלמד שמספרם נאמרה בכה אמר ס'. נשלם לי שכך נשנוו משה לאמר ליכתב בלאמר אמר אליהם בכה אמר ס' דכתי' ויאמר ה' אל משה כתב לך את אלה הדברים כי על פי אלה הדברים אני כורת אתך ברית וישראל: (ג) איש איש מבית ישראל אשר ישחט שור או כשב או עז במחנה. [ש]יכול השוחט חטאת בדרום יהיה חייב. תלמוד לומר מחוץ למחנה. אי מחוץ למחנה יכול עד שישחט חוץ לשלש מחנות. ומנין אף במחנה לויה. ת"ל במחנה. אי במחנה יכול אף השוחט חטאת בדרום יהיה חייב תלמוד לומר מחוץ למחנה. מה מחוץ למחנה מיוחד שאינו כשר לשחיטת כל זבח. אף מחנה שאינו כשר לשחיטת כל זבח. יצא השוחט חטאת בדרום שהוא כשר לשחיטת קדשים קלים: (ד) [ל]אין לי אלא השוחט את הבהמה יהיה חייב. מנין לשוחט את העוף יהיה חייב תלמוד לומר או אשר ישחט יכול המולק את העוף יהיה חייב ודין הוא. ומה אם שחיטה שאין דרך הכשירה בכך בפנים חייבים עליה בחוץ. מליקה שדרך הכשירה בפנים אינו דין שיהא חייב עליה בחוץ תלמוד לומר אשר ישחט. על השחיטה הוא חייב ואינו חייב על המליקה: (ה) [ט]יכול השוחט חולין בפנים יהא חייב ודין הוא ומה אם קדשים שהיה להם שעת היתר בחוץ חייבים עליהם משום שוחט בחוץ חולין שלא היתה להם שעת היתר בפנים אינו דין שיהו חייבים עליהם משום השוחט בפנים. ת"ל קרבן. על הקרבן הוא חייב. ואינו חייב על התולין: (ו) אי קרבן יכול יהו חייבים על הקדש בדק הבית. ת"ל אל פתח אהל מועד לא הביאו. יצא הקדש בדק הבית שאינו בא אל פתח אהל מועד: (ז) אוציא הקדש בדק הבית שאינו בא אל אהל מועד ולא אוציא את הרובע ואת הנרבע והמוקצה והנעבד. והאתנן והמחיר והכלאים והטרפה ויוצא דופן. ובני יונה שעבר זמנם. ובעלי מומים קבועים. ת"ל להקריב הבשירים ליקרב. יצאו אילו שאין בשירים ליקרב. או יכול אוציא פר חטאת ושעיר המשתלח ת"ל לה' המיוחדים לשם יצאו אילו שאין מיוחדים לשם: (ח) [פ]או אוציא את אילו שאינן מיוחדים לשם ולא אוציא עולה ומחוסר זמן בגופה וחטאת בין בגופה בין בבעלים. ותורים שלא הגיע זמנם ובעלי מומים עוברים תלמוד לומר לפני משכן ה' הכשירים ליקרב עכשיו. יצאו אילו שאין בשירים אלא לאחר זמן. [ר]' שמעון אומר הואיל והם בשירים לאחר זמן. יהיו חייבים עליהם בלא תעשה:

פרק ט [פ]או יכול שאני מוציא עולה מחוסר זמן בבעלים. ואשם נזיר. ואשם מצורע ששחטן שלא לשמן. תלמוד לומר שור מכל מקום כשב מכל מקום. עז מכל מקום. דם יחשב לאיש ההוא. [ש]ולא לשולחיו דם

מסרת התלמוד

[פ]זבחים (קנו:) ונופת הבריתם שם כן הוא ג"י מלוון על ס"ם ולא העבו"ס לפיכך כל מי"ל שבכותם שנו לעלמו ומקריב כל מה שילכה וכ"ל שבכותם כדי לפרסם כי לפי הנופת שלפניהו לא הכריעו מן הכתוב כך שמיהו מייב ומשעות מפתם ולא עוד שמיהו מייב ולא שם שמיהו יולא מן הפקוח מוכח זה הוא המיהן מפשעות הבריתם לכן שנו גמר' הנופת וכמו שנו שמיהו כן שלא ממם מפנוכר בפקוח שמיהו מייב ממילא מוכח שמוכר לכתחלה לעשות ממם שכן משמע לשון לפיכך וזה שלר המוכח שלנלנו בני כם לזכרתם זו היא מיפתן וכיון שכלל לומם הכתוב מן העוכם על כן מוכחים שם לנמרי לזבוח בנמה וזה לשנו ג"י מלוון ולא העבו"ס וכיון שהיכם כלכל עוכם לפיכך כל מו"ל נוכם נמה לעלמו: [ב]ג (קכ.) מרים (עא.): [ג]זבחים (קז:): [ד]זבחים (קז.) ושם בגבי' ס"ל זה הדבר ולין הבל בין הניכלקוח שנם בגי' הנת' על שבר ישמא שוך לשנם נת שמיהו שהמליקה שנו שהמליקה זו היא שמיעתו ויהיה ככלל שבכלל שבר ישמא לכך שנו הדבר זה הדבר לומר שבשר ישמא שמיהו יולא מן הפקוח מוכח זה הוא המיהן מיהו שמיהו מייב ולא שם שמיהו יולא מן הפקוח שב

דם שפך אחד ששפך חייב שנים ששחטו פטורים: (ב) והלא דין הוא ומה אם במקום שהמעלה להדיוט פטור. חייב שנים שהעלו. מקום ששוחט להדיוט חייב. אינו דין שנחייב שנים ששחטו. תלמוד לומר דם שפך. אחד ששחט חייב. שנים ששחטו פטורים. וגברת האיש ולא הציבור. ההוא. לא אנוס ולא שוגג ולא מוטעה. מקרב עמו. ולא עמו ועמו שלום: (ג) [1]עד כאן הוא מדבר בקדשים שהקדישם בשעת איסור הבמות והקריבם בשעת איסור הבמות מבחוץ שהרי עונשם אמור. אזהרתם מנין תלמוד לומר השמר לך פן תעלה עולותיך בכל מקום אשר תראה. כי אם במקום: (ד) מיכן ואילך הוא מדבר בקדשים שהקדישם בשעת היתר הבמות והקריבם בשעת איסור הבמות שנאמר למען יביאו בני ישראל את זבחיהם אשר הם זובחים. זבחים המותרים להם כבר. על פני השדה. מלמד שכל הזובח בבמה כזובח בשדה: (ה) והביאום לה' מצות עשה ומצות לא תעשה מנין תלמוד לומר ולא יזבחו עוד את זבחיהם לשעירים אשר הם זונים אחריהם. ואיני יודע אם אילו קדשים קריבים בבמה תלמוד לומר שלמים. אין לי אלא שלמים מנין לרבות את העולה תלמוד לומר זבחי: (ו) או יכול שאני מרבה חטאת ואשם תלמוד לומר אותם. מה ראית לרבות את אילו ולהוציא את אילו. אחר שריבה הכתוב מיעט. תלמוד לומר שלמים. [2]מה שלמים מיוחדים שהם באים בנדר ובנדבה אף אינו מרבה אלא כל שהוא בא בנדר ובנדבה. אף המנחות והנזירות דברי ר' מאיר. וחכמים אומרים אין לך קרב בבמה אלא עולה ושלמים בלבד: (ז) וזרק הכהן את הדם על מזבח ה'. זריקת כהן במזבח. ואין זריקת כהן בבמה אלא אף הגרים אף הנשים אף העבדים כשרים בבמה. [3]מזבח ה' פתח אהל מועד אין מזבח ה' בבמה. אלא אפילו העלה על הסלע או על האבן חייב דברי ר' מאיר. רבי ישמעאל אומר לעולם אינו חייב עד שיבנה כמין מזבח ויעלה עליו. והקטיר את החלב לריח ניחוח לה' ואין ריח ניחוח בבמה: (ח) ולא יזבחו עוד את זבחיהם לשעירים. ואין שעירים אלא שדים שנאמר ושעירים ירקדו שם. אשר הם זונים אחריהם לרבות שאר עבודה זרה חוקת עולם לבית עולמים: (ט) תהיה בזמן הזה זאת להם ואין חייבים עליהם כרת. לדורותיכם. שינהוג הדבר לדורות:

פרק י [4]ואליהם תאמר ככל האמור בענין. ישראל. אילו ישראל. גר אלו הגרים אשר יגור לרבות נשי הגרים. בתוכם. לרבות נשים ועבדים: (ב) [5]ואם כן למה נאמר איש איש לרבות שנים שהעלו דברי רבי שמעון. אמר רבי שמעון ודין הוא ומה אם במקום ששוחטו להדיוט חייב פטר שנים ששחטו. מקום שהמעלה להדיוט פטור אינו דין שנפטור שנים שהעלו תלמוד לומר איש איש להביא את שנים. רבי יוסי אומר כאחד שהעלה חייב שנים שהעלו פטורים: (ג) [6]אשר יעלה עולה או זבח. אין לי אלא עולה מנין אימורי חטאת ואימורי אשם ואימורי קדשי קדשים ואימורים קדשים קלים תלמוד לומר זבח. ומנין לרבות את הדם תלמוד לומר או זבח: (ד) מנין הקומץ והלבונה והקטורת מנחת כהנים ומנחת כהן משיח ומנחת נסכים ושלשת לוגין מים ושלשת לוגים יין תלמוד לומר אל פתח אהל מועד לא יביאנו. כל שהוא בא אל פתח אהל מועד חייבים עליו: (ה) אין לי אלא כשירים פסולים מנין הלן והיוצא והטמא ושנשחט חוץ לזמנו וחוץ למקומו ושקיבלו בו הפסולים וזרקו את דמו והניתנים למטה שנתנם למעלה והניתנים למעלה שנתנם למטה. והניתנים בפנים שנתנם בחוץ. והניתנים בחוץ שנתנם בפנים והפסח והחטאת ששחטם שלא לשמן תלמוד לומר לא יביאנו לעשות כל המתקבל לבוא אל אהל מועד חייבים עליו: (ו) [7]חייב על השחיטה ועל העלייה רבי יוסי הגלילי אומר שחט בפנים והעלה בחוץ חייב. שחט בחוץ והעלה בחוץ פטור. שלא העלה אלא דבר פסול אמרו לו אף השוחט בפנים והעלה בחוץ כיון שהוציאו פסלו: (ז) רבי אומר מה לשוחט בפנים ומעלה בחוץ חייב שכן היתה לו שעת הכושר. תאמר בשוחט בחוץ ומעלה בחוץ שלא היתה לו שעת הכושר. רבי אלעזר ברבי שמעון אומר מה לשוחט בפנים ומעלה בחוץ חייב שכן המזבח מקבלו תאמר בשוחט בחוץ ומעלה בחוץ שאין המזבח מקבלו. טמא שאכל בין קודש טמא בין קודש טהור חייב. רבי יוסי הגלילי אומר טמא שאכל טהור חייב. וטמא שאכל טמא פטור. שלא אכל אלא דבר טמא. אמר לו אף טמא שאכל טהור כיון שנגע בו טמאהו. וטהור שאכל טמא פטור שאין חייב אלא על טומאת הגוף: (ח) יכול המעלה פחות מבזית מן העולה פחות מכזית מן האימורים פחות מכזית מן הקומץ פחות משלשת לוגים יין יהיה חייב תלמוד לומר אותו על השלם הוא חייב ואינו חייב במקצת: (ט) [8]יכול המעלה מבשר חטאת מבשר אשם מבשר קודש מבשר קדשים קלים. מותר העומר ושתי הלחם ולחם הפנים. ושירי מנחות יהיה חייב תלמוד לומר עולה. מה עולה מיוחדת שהיא ראויה לאישים יצאו אילו שאין ראויים לאישים: (י) יכול היוצא והיוצק והבולל והפותת והמולח והמניף והמגיש. המסדר את השולחן והמטיב את הנירות הקומץ והמקבל דמים בחוץ יהא חייב. תלמוד לומר עולה מה עולה מיוחדת שהיא ראויה לאישים [9]יהיא משם עבודה יצאו אילו שאינן משם עבודה: (יא) [10]וגברת האיש ההוא ולא הציבור. [11]ההוא אחד שהעלה חייב. שנים שהעלו פטורים דברי רבי יוסי. רבי שמעון אומר איש איש להביא את שנים. חזר והעלה וחזר והעלה חייב על כל העלייה והעלייה דברי רבי שמעון

פירוש הראב"ד

פרק י ואליהם תאמר לכל האמור בענין. ישראל. אילו ישראל. גר אלו הגרים אשר יגור לרבות נשי הגרים. בתוכם. לרבות נשים ועבדים: (ב) ואם כן למה נאמר איש איש לרבות שנים שהעלו פטורים. אמר רבי שמעון ודין הוא ומה אם במקום שהמעלה להדיוט פטור אינו דין שנפטור שנים ששחטו. מקום שהמעלה להדיוט חייב שנים שהעלו פטורים. אינו דין שנחייב שנים ששחטו. תלמוד לומר דם שפך. אחד ששחט חייב. שנים ששחטו פטורים. וגברת האיש ולא הציבור. ההוא. לא אנוס ולא שוגג ולא מוטעה. מקרב עמו. ולא עמו ועמו שלום: (ג) עד כאן הוא מדבר בקדשים שהקדישם בשעת איסור הבמות והקריבם בשעת איסור הבמות מבחוץ שהרי עונשם אמור. אזהרתם מנין תלמוד לומר השמר לך פן תעלה עולותיך בכל מקום אשר תראה. כי אם במקום: (ד) מיכן ואילך הוא מדבר בקדשים שהקדישם בשעת היתר הבמות והקריבם בשעת איסור הבמות שנאמר למען יביאו בני ישראל את זבחיהם אשר הם זובחים. זבחים המותרים להם כבר. על פני השדה. מלמד שכל הזובח בבמה כזובח בשדה: (ה) והביאום לה' מצות עשה ומצות לא תעשה מנין תלמוד לומר ולא יזבחו עוד את זבחיהם לשעירים אשר הם זונים אחריהם. ואיני יודע אם אילו קדשים קריבים בבמה תלמוד לומר שלמים. אין לי אלא שלמים מנין לרבות את העולה תלמוד לומר זבחי: (ו) או יכול שאני מרבה חטאת ואשם תלמוד לומר אותם. מה ראית לרבות את אילו ולהוציא את אילו. אחר שריבה הכתוב מיעט. תלמוד לומר שלמים. מה שלמים מיוחדים שהם באים בנדר ובנדבה אף אינו מרבה אלא כל שהוא בא בנדר ובנדבה. אף המנחות והנזירות דברי ר' מאיר. וחכמים אומרים אין לך קרב בבמה אלא עולה ושלמים בלבד: (ז) וזרק הכהן את הדם על מזבח ה'. זריקת כהן במזבח. ואין זריקת כהן בבמה אלא אף הגרים אף הנשים אף העבדים כשרים בבמה. מזבח ה' פתח אהל מועד אין מזבח ה' בבמה. אלא אפילו העלה על הסלע או על האבן חייב דברי ר' מאיר. רבי ישמעאל אומר לעולם אינו חייב עד שיבנה כמין מזבח ויעלה עליו. והקטיר את החלב לריח ניחוח לה' ואין ריח ניחוח בבמה: (ח) ולא יזבחו עוד את זבחיהם לשעירים. ואין שעירים אלא שדים שנאמר ושעירים ירקדו שם. אשר הם זונים אחריהם לרבות שאר עבודה זרה חוקת עולם לבית עולמים: (ט) תהיה בזמן הזה זאת להם ואין חייבים עליהם כרת. לדורותיכם. שינהוג הדבר לדורות:

מסרת התלמוד

[1] זבחים (קו.) ע"ז (נח.) וגבי' סם הזובח בשעת איסור הבמות מעלה עליו הכתוב כאלו הקריב על פני השדה ובכ"מ בזבחים שלח לשם שמים ובע"ז פי' לע"ז: [2] זבחים (קיז:) ע"ש בתוס' ד"ה כ"ם ועי' תמורה (יד:): [3] שבי' הילקוט דברי כ' שמעון וכמ"ש לעולם וכו' וכן בי' הגמ' בזבחים (קח:) והכא שם בגבי' לפיכך השלח על הסלע לו על האבן מייב וגבי' שלפיכך שלח לפילוקו ולא עוד אלא לפילו העלה וכו' דקדקו בגמ' למה לי מייב יכול מבני ליה ומשמי ה"ק לפיכך בשעת איסור הבמות העלה על הסלע לו על האבן מייב ולבי' שלפיכך שלח לפילוקו ולבי' הילקוט ולא עוד אלא לפילו העלה וכו' מייב קומים הגמ' במקומה עומדת יכול מבעי לי': [4] יעי' זבחים (קי.) מבי כ' ישמעאל ואליהם תאמר לעבד שבעים וכונם הבריותם בשמי הטומאות שהם לחטור ההעלאה בחוץ לאלה שמאחו בחוץ: [5] זבחים (קח:) והכותם המוצא שם חינו עלמי ובעלה ולאשה הכותם כאשר הוא לכאינו בקישור עם האמור בחטאת ע' ומכאי הגמ' העמיקום כאי הלכך לעניניהם בחומרא בילוק: [6] זבחים (קו.) ולא תמיב שם מנחת נסכים ובילקוט שהעמיק בריותא זו ע"פ הגמ' נכם לה וע"ש בחוק' ד"ה ומנחת: [7] זבחים (קו.) וגרסי' שם ס"ל לף הזובח בשנים והעלה בחוץ כיון שהוליאו בפקו ולבי' הפסולים לף הזובח בחוץ פטור כיון שהוליאו בפקו לין הכותם פטור בהעלה אלא לחטר היה חייבה פטור אלו נאמר כדבי כ' הגלילי: [8] זבחים (קטו:) דגמ' גרסי' והיל גמר עבודה ופסגר לפסח לבי' שלפיכך אלא לחטר בחוץ פטור כיון שהוליאו בפקו לין הכותם בזה אלא על העבודה הכללים והיל הפעלה ומנחה היל הפקעה כי העבודה הכללים תמיד נקראת על שם פועה וכוי' [9] בקונן בהמה ההעלאה ובקונן מנחה הפקעה וכדומה הם הוא המכוונה כאן בפרק שם עבודה ובגמ' קוראי לחומו גמר עבודה ומכיחם כאן: [10] זבחים (קח.) וע"ש בגמ' ובפרש"י ובוס':

שמעון. רבי יוסי אומר אינו חייב אלא אחת. אינו חייב עד שיעלה ראש המזבח. ר' שמעון אומר אפילו העלה על הסלע או על האבן חייב:

פרשה ח ישראל אילו ישראל גר אילו גרים הגר לרבות נשי הגרים. בתוכם לרבות נשים ועבדים: (ב) אם כן למה נאמר איש איש 'אמר רבי אלעזר ברבי שמעון להביא וולד ישראל מן הגר ומן העבד: (ג) אשר יאכל כל דם מה תלמוד לומר לפי שנאמר כי נפש הבשר בדם. שיכול [ה]אין לי חייבים אלא על דם הנפש בלבד. מנין על דם הנפש בחולין ועל דם התמצית בחולין. ועל דם התמצית במוקדשים תלמוד לומר אשר יאכל כל דם דברי רבי יהודה וחכמים אומרים על כולם אינן חייבים אלא על דם הנפש בלבד: (ד) ונתתי פני. פונה אני מכל עסקי ועוסק בה. בנפש ולא בציבור. האוכלת ולא המאכלת. האוכלת את הדם אין הדם והחלב מצטרפים זה עם זה והכרתי אותה מקרב עמה ועמה שלום: (ה) כי נפש הבשר בדם הוא להגיד מה גרם. ואני נתתיו. [ט]ואם נתנם במתנה אחת כיפר. לכם ולא לאחרים. על המזבח כל מקום שיתן על המזבח יכפר. לכפר על נפשותיכם. ולא על קרקעו של מזבח. כי הדם הוא בנפש יכפר. הא אם נתן מדם התמצית לא עשה כלום: (ו) ועל כן אמרתי לבני ישראל כל נפש מכם לא תאכל דם להזהיר גדולים על ידי קטנים. יכול יהיו נכרתים על ידיהם. תלמוד לומר האוכלת האוכל נכרת: (ז) יכול לא יהיו נכרתים על ידי הקטנים שאין הקטנים נכרתים על ידי עצמם אבל יהיו נכרתים על ידי גדולים שהרי גדולים נכרתים על ידי עצמם. תלמוד לומר כל אוכליו יכרת. אינו נכרתין לא על ידי גדולים ולא על ידי קטנים:

פרק יא ישראל. אילו ישראל גר אילו הגרים. הגר לרבות נשי הגרים. בתוכם. לרבות נשים ועבדים: (ב) אם כן למה נאמר איש איש לרבות. לפי שנאמר אשר יצוד אין לי אלא הצד לקח ירש נתן לו במתנה מנין תלמוד לומר איש איש. [א]אין לי אלא צד נצוד כגון אווזים ותרנגולים מנין תלמוד לומר צד מכל מקום אם כן למה נאמר אשר יצוד רבי אומר לימדך תורה דרך ארץ שלא יאכל אדם בשר [ב]אלא בהזמנה זו: (ג) [ט]עוף יכול אף עוף טמא במשמע תלמוד לומר חיה. מה חיה שהיא מטמא בנדים אף עוף שהוא מטמא בנדים יצא עוף טמא שאינו מטמא בנדים. אי מה חיה שאינה באם על הבנים אף העוף שאינו באם על הבנים. יצא עוף טהור שהוא באם על הבן. תלמוד לומר אשר יאכל יצא עוף טמא שאינו נאכל: (ד) אין לי אלא עוף נאכל חיה נאכלת מנין תלמוד לומר חיה או עוף אשר יאכל. [י]חיה לרבות כל משמע. חיה בין מרובה בין מועטת. עוף לרבות כל משמע. עוף בין מרובה בין מועט. מבאן אמרו שחט מאה חיות במקום אחד כיסוי אחד לכולם. מאה עופות במקום אחד. כיסוי אחד לכולם. חיה ועוף במקום אחד. כיסוי אחד לכולם. ר' יהודה אומר שחט חיה יכסה ואחר כך ישחט את העוף שנאמר חיה או עוף אשר יאכל. א"ל והלא כבר נאמר כי נפש כל בשר דמו בנפשו הוא: (ה) [ט]ושפך. פרט לשוחט ונתנבלה בידו ולנוחר ולמעקר להביא השוחט לאכילת גוים ולאכילת כלבים: (ו) [א]השוחט ונמצאת טריפה. השוחט לע"ז השוחט חולין בפנים וקדשים בחוץ. חיה ועוף הנסקלים רבי מאיר מחייב שנאמר ושפך וכסה. וחכמים אומרים אשר יאכל ושפך וכסה. שחיטה שהיא כשירה לאכילה חייב לכסות. ושאינה כשירה לאכילה פטור מלכסות: (ז) [ט]ושפך וכסה בחה ששפך בו יכסה. לא יכסנו ברגל שלא יהו מצוות בזויות עליו. ושפך וכסה מי ששפך הוא יכסה ולא יקפיד אם אחר יכסה ומנין שאף אחרים מזהרים עליו תלמוד לומר כי נפש הבשר דמו בנפשו הוא: (ח) ושפך וכסה. מצוה שיכסנו הוא. כיסהו ונתגלה פטור מלכסות כיסתו הרוח חייב לכסות: (ט) [א]את דמו וכסה מלמד שכל דמו חייב לכסות. מיכן אמרו דם הניתז ושעל הסכין חייב לכסות. אמר רבי יהודה אימתי בזמן שאין שם דם אלא הוא אבל אם יש שם דם שלא הוא פטור מלכסות: (י) [ט]וכסהו יכול יכסה עליו כלים ויכסה עליו אבנים תלמוד לומר עפר. אין לי אלא עפר. מנין בשחיקת אבנים בשחיקת חרסים. בגעורת של פשתן דקה. בגמורת של חרסים דקה. בזבל דק בחול דק בסיד ובחרסית ובלבינה ובמגופה שבתשה תלמוד לומר וכסהו. אי וכסהו יכול בשחיקות כלי מתכות בקמח בסובין ובמורסן תלמוד לומר עפר. מה ראית לרבות את אילו ולהוציא את אילו. אחר שריבה מיעט. מרבה אני את אילו שהן מסין עפר ומוציא אני אילו שאינן ממין עפר: (יא) שתמצי אומר כלל שהיה רבן שמעון בן גמליאל אומר מה עפר שהוא מיוחד שהוא מגדל הצמחים ומכסים בו. אף כל דבר שמגדל צמחים ומכסים בו. יצא דבר שאין מגדל צמחים אין מכסים בו: (יב) כי נפש כל בשר דמו בנפשו הוא. להגיד מה גרם ואומר לבני ישראל דם כל בשר לא תאכלו. להזהיר גדולים על הקטנים. יכול יהיו נכרתים על ידיהם ת"ל כל אוכליו יכרת. הא אין נכרתים לא על ידי גדולים ולא על ידי קטנים:

פרק יא וכל נפש יכול אף הגוי תלמוד לומר גר. אי גר יכול אף גר תושב תלמוד לומר אזרח מה אזרח בן ברית אף גר בן ברית: (ב) אשר תאכל אין אכילה פחותה מכזית. או אשר תאכל נבילה פרט לחרשום ולצפורניים ולכנפיים ולטוצה ולבוצים: (ג) [ד]יכול יהא מטמא בנדים בתוך המעיים

פירוש הראב"ד

לעיל דסף פטור דסך לף מזו מעיקרף בפנים ומסתף נמי לף מזו. אבל מקומטי פנים שמסכו סף לימזו מעיקרף ומסתף נמי מזו דסף מסדיקין נסו למעלכה. ול' יוסי סבר סך לף מזו מסתף בפנים דקף סבר לף מסדיקין פוקעין למעלכה גדולה ולף למכיון מה מסדיקין פוקעין למזמ סילכך כי סלי גווסף פטור:

פרשה ח ולפי נתתיו סס נתנם מתנה לסת כפר בזמים פרק בית שמאי [לג.] ילפי לס בית סלל מסתף לכתיב בס וכפר וכפר וכפר מד נבמיף ותכין בסדיוט. סד נכמבם ותכין בסעיכה ולכסיכן ליס סתם וכפר לסנם"ס סלל נתן סלל סלם. וכפר לסנ"י סלל נתן סלל סתיס וכו' ומכפ לסמכתס בעלמת. לכס ולף לסחכיס פי' לכס סיף מכפר ולף לסחכיס לפי סתין סגויס מביסין מעלות ומסמוש כרחיתף לקמן: על המזבח כל מקום ביתן על המזבח יכפר פירוש נתנין למעלה סס נתן

המעיים תלמוד לומר יכבס בגדיו ורחץ בטים וטמא עד הערב וטהר. אינו מטמא בגדים בתוך המעיים. יכול לא ישמא בגדים בתוך המעיים אבל תטמא בגדים בתוך הפה ת"ל נפש. (אבבית) [בבית] נפש היא מטמאה ולא בתוך המעיים ולא בתוך הפה: (ד) יכול אם הקיאה תהא מטמאה בגדים דרך יציאתה תלמוד לומר אשר תאכל בדרך אכילתה היא מטמאה ואינה מטמאה דרך יציאתה: (ה) [ו]יכול תהא נבלת בהמה מטמא בגדים אבית הבליעה תלמוד לומר נבילה וטריפה לא יאכל לטמאה בה את שאין לה טומאה אלא אכילתה. יצאת נבלת בהמה שהיא מטמאה עד שלא יאכלנה: (ו) יכול גבלת עוף תטמא מן הכתוב ונבלת בהמה מקל וחומר תלמוד לומר בה. בה את מטמא בגדים בבית הבליעה. אין את מטמא בנבלת בהמה בבית הבליעה: (ז) [ו]יכול אף נבלת עוף השמא תהא מטמא בגדים בבית הבליעה תלמוד לומר אשר תאכל נבלה וטריפה. את שאיסורו משום בל תאכל נבילה. יצא עוף טמא שאין איסורו משום בל תאכל נבילה דברי רבי יהודה. וחכמים אומרים נבילה וטריפה נבילה שיש לה טריפה יצא עוף טמא שאין לו טריפה: (ח) אשר תאכל נבילה. מה תלמוד לומר טריפה [ח]אמר רבי יהודה אם טריפה חיה והלא כבר נאמר נבילה. ואם טריפה מתה הרי היא בכלל נבילה. ואם כן מה תלמוד לומר נבילה פרט לשחוטה: (ט) אמר רבי מאיר ומה אם נבלת בהמה שהיא מטמא במגע ובמשא שחיטתה מטהרת טריפה מטומאתה. נבלת העוף שאינה מטמא במגע ובמשא. אינו דין שתהא שחיטתה מטהרת טריפה מטומאתה. מה מצינו בשחיטתה שהיא מבשרתה לאבילה תטהר טריפה מטומאתה. אף מליקתה שהיא מכשרתה לאבילה תטהר טריפה מטומאתה. ר' יוסי אומר היה כנבלת בהמה שחיטתה מטהרת ולא מליקתה: (י) [ז]יכול המלוקה שבפנים שתהא מטמא בגדים בבית הבליעה. ת"ל נבילה וטריפה מה נבילה שאינה מטרת את האסור. אף טריפה שאינה מטרת את האסור. יצתה המלוקה שבפנים שהיא מטרת את האסור ובא המולק קדשים בחוץ וחולין בין בפנים ובין בחוץ שאינן מתירים את האסור: (יא) אחרים אומרים באזרח ובגר את שאיסורו שוה באזרח ובגר יצאת מלוקה שבפנים שאין איסורם שוה באזרח ובגר: (יב) יכול השוחט חולין בפנים וקדשים בין בפנים בין בחוץ יהיו מטמין בגדים בבית הבליעה תלמוד לומר נבילה וטריפה. מה נבילה ששוות בפנים בכחוץ. אף טריפה שוות בפנים בכחוץ. יצא השוחט חולין בפנים וקדשים בין בפנים בין בחוץ שלא שוו בפנים בכחוץ. וכבש [י]יכול אף הציפה תלמוד לומר בגד. אי בגד יכול בגד גדול לבן המטמא בזב והמטמא בנגעים מנין גדול צבוע קטן לבן. קטן צבוע עד שתהא מרבה להביא את שבים של סבכה וגינגלין מנין ת"ל בגד בגדים ריבה. מנין לעשות שאר כלים כבגדים תלמוד לומר טמא. יכול ישמא אדם וכלי חרש תלמוד לומר בגד. בגד הוא מטמא ואינו מטמא אדם ולא כלי חרש: (יג) נמצאת את אומר היה אוכל בנבלת עוף טהור וידו אחת על גבי התנור וידו אחת על גבי חבירו שניהם טהורים. ואם לא יכבס ונשא עוונו. [ו]יכול על כיבוס בגדים

פירוש הראב"ד

(ז) יצא עוף טמא שאין איסורו משום בל תאכל טמא דברי ר' יהודה קל כבד אין ליקוב מל על ליקוב וחכמים אומרים ר' יצא עוף טמא שאין לו טריפה ולא יצא עוף טמא שאין לו טריפה אלא מפני שהוא בכלל

בגדים יהיה עגוש כרת. תלמוד לומר ובשרו לא ירחץ ונשא עונו. הא כיצד על רחיצת גופו עגוש כרת ועל כיבוס בגדים בארבעים: (יד) מנין שאינו מדבר אלא בטומאת מקדש וקדשיו. הזהיר וענש על ידי טומאה וחייב קרבן על ידי טומאה. מה קרבן שחייב להלן על ידי טומאה בטומאת מקדש וקדשיו. אף עונש ואזהרה אמורים כאן על ידי טומאה בטומאת מקדש וקדשיו: (טו) אחרים אומרים ונשא עונו ונשא עוונו לגזירה שוה מה נשיאות עון אמור להלן בכרת אף כאן בכרת:

פרשה ט וידבר ה' אל משה לאמר דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אני ה' אלהיכם אני ה' שאמרתי והיה העולם אני דיין אני מלא רחמים. [a]אני דיין להיפרע ואמן לשלם שכר: (ב) אני הוא שפרעתי מדור המבול ומאנשי סדום. ומן המצריים ועתיד ליפרע מכם אם תעשו כמעשיהם: (ג) מנין שלא היתה אומה באומות שהתעיבו מעשיהם יותר מן המצריים תלמוד לומר כמעשה ארץ מצרים לא תעשו מנין לדור אחרון שהתעיבו מעשיהם יותר מכולם תלמוד לומר כמעשה ארץ מצרים לא תעשו. מנין למקום שישבו בו ישראל שהתעיבו מעשיהם יותר מכולם תלמוד לומר אשר ישבתם בה ולא תעשו. [b]ומנין שישיבתם של ישראל גרמה להם לכל המעשים הללו תלמוד לומר אשר ישבתם בה לא תעשו: (ד) ומנין שלא היתה אומה באומות שהתעיבו מעשיהם יותר מן הכנענים תלמוד לומר וכמעשה ארץ כנען לא תעשו. ומנין לדור אחרון שהתעיבו מעשיהם יותר מכולם תלמוד לומר וכמעשה ארץ כנען לא תעשו. ומנין למקום שבאו בו ישראל ובשבו שהתעיבו מעשיהם יותר מכולם תלמוד לומר אשר אני מביא אתכם שמה. ומנין שביאתם של ישראל גרמה להם לכל המעשים הללו תלמוד לומר אשר אני מביא אתכם שמה לא תעשו: (ה) ר' שמעון אומר הרי הוא אומר מי פעל ועשה קורא הדורות מראש. זימן לדור האחרון שיבואו ישראל ויפרעו מהם: (ו) ר' יוסי הגלילי אומר אחר שהכתוב שוקל מעשה ארץ מצרים במעשה ארץ כנען ומעשה ארץ כנען במעשה ארץ מצרים. מפני מה זכו הכנענים לישב בארצם ארבעים ושבע שנים שנאמר וחברון שבע שנים נבנתה לפני צוען מצרים. אלא בשביל שכר שכבדו את אברהם אבינו שאמרו לו שמענו אדוני נשיא אלהים אתה בתוכינו. בני אדם שכבדו את אברהם אבינו זכו לישב בארצם שבע וארבעים שנה: (ז) רבן שמעון בן גמליאל אומר משום ר' יהודה בן לקיש הרי הוא אומר האדם הגדול בענקים הוא והארץ שקטה ממלחמה. בני אדם שכבדו את הצדיק זכו שתשקוט עליהם את הארץ: (ח) או כמעשה ארץ מצרים וכמעשה ארץ כנען לא תעשו. יכול לא יבנו בניינות ולא יטעו נטיעות כמותם תלמוד לומר ובחקותיהם לא תלכו. [c]לא אמרתי אלא בחוקים החקוקים להם ולאבותיהם ולאבות אבותיהם ומה היו עושים האיש נושא לאיש והאשה לאשה. האיש נושא אשה ובתה והאשה ניסת לשנים לכך נאמר ובחקותיהם לא תלכו: (ט) [d]משפטי אילו הדינים. חוקותי אילו המדרשות. תשמרו זו המשנה. ללכת בהם זו המעשה. תשמרו ללכת בהם. לא המשנה נגוד אלא המעשה נגוד: (י) ושמרתם את חוקותי ואת משפטי. אשר יעשה אותם האדם. ליתן שמירה ועשייה לחוקים ושמירה ועשייה למשפטים. [e]וחי בהם לעולם הבא. ואם תאמר בעולם הזה והלא סופו מת הוא הא מה אני מקיים וחי בהם לעולם הבא. אני ה' נאמן לשלם שכר:

פרק יג 'איש מה תלמוד לומר איש איש. להביא את הגוים שיהיו מוזהרים על העריות כישראל. [f]לא תקרבו מה תלמוד לומר לפי שנאמר איש איש שיכול אין לי אלא איש טמש שהוא מוזהר על ידי אשה אשה מוזהרת על ידי איש מנין תלמוד לומר לא תקרבו הרי כאן שנים: (ב) [g]ואל אשה בנידת טומאתה לא תקרב לגלות ערותה. אין לי אלא שלא יגלה מנין שלא תקרב תלמוד לומר לא תקרב אין לי אלא נידה בל תקרב בל תגלה. מנין לכל העריות בל תקרבו ובל תגלו. תלמוד לומר לא תקרבו לגלות. אני ה' אני נאמן לשלם שכר:

סנהדרין המקודכות פה לין מקור מקומם בפסוקי מוכח כהניס ובכל הפסוקים היסנים לא מלמדי כי פס מפנה כלפסוקה ובניס ומפנה ע"ז עד פסוס הפרק ובפרק קבין לפהן קדל לומן על פי קדל היקוש ולפי פמכתי קדל היקל מפיוהם כדיבו הכתוב"ד:

(ג) וידבר ה' אל משה לאמור. דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אני ה' אלהיכם. רש"בי אומר הוא שנאמר להלן אנכי ה' אלהיך וגו' [h]אני ה' שקבלתם מלכותי עליכם במצרים אמרו לו הין והין קבלתם מלכותי קבלו גזירותי. לא יהיה לך אלהים אחרים על פני הוא שנאמר כאן אני ה' אלהיכם אני הוא שקבלתם מלכותי בסיני אמרו לו הין והין קבלתם מלכותי קבלו גזירותי. כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו רבי ישמעאל אומר חמורות העריות שהוא פותח בהם ביו"ד ה"א וחותם בהם ביו"ד ה"א. שבתחלת הענין הוא אומר איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו לגלות ערוה אני ה'. ובסוף הענין הוא אומר ושמרתם את משמרתי לבלתי עשות מחקות וגו' אני ה' אלהיכם. הא חמורות העריו שהוא פותח בהן ביו"ד ה"א וחותם בהם ביו"ד ה"א: (ד) רבי אומר גלוי היה לפני מי שאמר והיה העולם [i]שסופן לינתק בעריות לכך בא עליהן בגזרה. אני ה' אלהיכם. דעו מי הגוזר עליכם. וכן מצינו שניתקו

בעריות

פירוש הראב"ד

ת"ל ונפשו לא יכמן ונפש עונו. על כנוס בגדים בלבנעים. דכתיב מזכר עד נקבה תשלחו ולא יטמאו לת משכיסם ודכתי' מיניס שלוח כליס טמאים בשלח כתיב הכא פי' נפש כתיב כאן ונפשי: (טו) לאחרים לומרים עונו עונו לגזרה שוה מה להלן כרת פי' נפש כאן ונפש עונו ולהלן גבי נותר כתי' ואוכליו עונו ישא וכתיב הכא ונפש וכו' מה להלן כרת וכו' ונפשות כתיב ונפש עונו ונפש עונו לג"ש עונו לג"ש וכו' ונפשי בכל מקום כולם ולא מלאתי ונפש עונו שיפת עפרם ונפש תלוי הוא לומר תלוי הוא ונפש עונו שתמוך בנפש תלוי הוא לומר תלוי הוא ונפש תלוי הוא יכפי לם ונפש ונפש מפעלת מלג מה להלן כרת לף כאן כרת וכפי לישת נסוריות ובכרתות: ומיכת תמיכת לי מלאת טוהר היכי שנקיון נפילות עון דנותר דכתיב ניס כרת נפדיה וילפי' מנפש תלוי דלא כתיב ניס נפדיה:

פרשה ט מנין לזרוי לאהרן שנאמרו מעשיהם יותר מכולם ת"ל כמעשה ארץ מצרים לא תעשו ומנין למקום שיש בו ישראל וכו' ת"ל לא תעשו כמעשה ארץ כנען אשר אני מביא אתכם שמה ומנין שיפיהם של ישראל גרמה להם לכל המעשים הללו וכו' פי' מלמד עון שנעשה בישראל בזה לידי עבירות הללו לידי שיתחייבו ויפלו לפניהם לפי שעניהם גורלת עבירה: (ו) לאחר שנתוקף מעשה מלרים בשלח כתיב הכא ומנין לזרוי לאהרן שנאמרו מעשיהם יותר מכולם ת"ל כמעשה ארץ מצרים לא תעשו ומנין למקום שיש בו ישראל וכו' פי' מלמד עון שנעשה בישראל בזה לידי עבירות הללו לידי שיתחייבו ויפלו לפניהם לפי שעניהם גורלת עבירה: (ז) לאחר שנתוקף מעשה מלרים בשלח כתיב הכא

נכתם

מסרת התלמוד

רחים מנורלת לפי' הסני מנבייסת בפ' מלוטע פ"ם מ"י יכול לף כלו יעשו מיס סייס ת"ל בשלח וכאן סם פנגון הכתוב עס מדכתו ממש כמו פכף ושם ע"ב בשלח יפיכם דכיס כי סם כתיב רפיס קודס בשלח ושם ואף זס ולמד על זס: [a]מדכתי ויקהל בשם פכ"ג ני' היקוש לפי פיכתי לפי פיכתי וכו': [b]לפי פי' רבינו שנאמרס פיפיהם פל יפרפל בשלח וכו' כלומר שהפנלות שהיו עושים על יפרפל במלכים היסה קנה הפקעם בתעת למען יענשו עליין נפלה בלהן זה במפנה ל' על הכנענים מנין שניתנם פל יפרפל בשלח לפה שמנה שמלה להם מוקף על יפרפל כלומר פיפיהם פל יפרפל בתוך לפרץ כנען גרמו לנפשם רעה בלמדם ממעשיהם על דרך הכתוב ויתערבו בגוים וילמדו מפעשיהם: [c]עי' ע"ז (יח.): [d]קיהומין (לז.) פפכת ג' שמיני פ"ת מ"ע ובמקומי פ"ם מי"ב פבני ב' לפה: [e]פי' בק"ת מלה מי הוא פס פהומר ומוכה על פיום כמוך בחיי וכלי וחלו כוון למיי העפ"ז פי' לו לומר ויחיים למעט חפי לעולם קפיכתו כי לס ומי בפ"ע מוכה על מיים נלמיס למה הוסיף לעולם הלא הכלמיס בכלל בשלח ומי למעט לדעתי מדכם החנא ממלא בפס כי בשלמו בפס רומז שפפס החיום שמיכת המקיס והמפעטים וכמה בכל פפה ומקובל הויית המקובל מפוכח כל זמן קיום הפפה ומלמי שלמו רולין כי גם מי שמתר ועפה המקיס והמפעטים הלמה על זקנה וזיבה ולף יפור לף רבע ממפיכתם ובכל זלה קובו הוא למות והיך ל"ב יפקייס ומי בהם ונהכהב שכוון בלמדו ומי בהם לעפ"ב: [f]סנהדרין (נ:): [g]לעפ"ב שלמדנו הפוה הכתיב לפה לחיים לכל עונשין שנפוכה בל"ך בלף בכלל קביכה ובק"פ פי' שהייתי לומר שהלים פהוא הפעול מחכה לפל נפריות מחכה הפעול לפל הלמה לפל הקדש לף הקבלנו בל"ך בלף היה בכלל קביכה ובק"פ פי' שהייתי לומר שהלים פהוא הפעול מחכה לפל הלמה לפל הקדש חה קבוע לפה בכלל בלמה: [h]עני' שנפ (יג): [i]בק"ת לף הקבלנו בל"ך בלף היה בכלל קביכה ובק"פ פי' שהייתי לומר שהלים פהוא הפעול מחכה לפל הלמה לפל הקדש חה קבוע לפה בכלל בלמה: [j]ענין מלה נהק הוא תירוי לפל הלמה לפה כפול מלה הן ולי נכלה פכוכפה כן לפה לו הן הקבלנו כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [k]ענין מלה נהק הוא תירוי לפל הלמה לפה כפול מלה הן ולי נכלה פכוכפה כן לפה לו הן הקבלנו כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [l]על ל"ך על המפך דבר לפל דבר ולפ"ז ענינו שנהק מפקום לפקום כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [m]ענין מלה נהק הוא תירוי לפל הלמה לפה כפול מלה הן ולי נכלה פכוכפה כן לפה לו הן הקבלנו כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [n]על ל"ך על המפך דבר לפל דבר ולפ"ז ענינו שנהק מפקום לפקום כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [o]ענין מלה נהק הוא תירוי לפל הלמה לפה כפול מלה הן ולי נכלה פכוכפה כן לפה לו הן הקבלנו כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [p]על ל"ך על המפך דבר לפל דבר ולפ"ז ענינו שנהק מפקום לפקום כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [q]ענין מלה נהק הוא תירוי לפל הלמה לפה כפול מלה הן ולי נכלה פכוכפה כן לפה לו הן הקבלנו כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [r]על ל"ך על המפך דבר לפל דבר ולפ"ז ענינו שנהק מפקום לפקום כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [s]ענין מלה נהק הוא תירוי לפל הלמה לפה כפול מלה הן ולי נכלה פכוכפה כן לפה לו הן הקבלנו כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [t]על ל"ך על המפך דבר לפל דבר ולפ"ז ענינו שנהק מפקום לפקום כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [u]ענין מלה נהק הוא תירוי לפל הלמה לפה כפול מלה הן ולי נכלה פכוכפה כן לפה לו הן הקבלנו כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [v]על ל"ך על המפך דבר לפל דבר ולפ"ז ענינו שנהק מפקום לפקום כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [w]ענין מלה נהק הוא תירוי לפל הלמה לפה כפול מלה הן ולי נכלה פכוכפה כן לפה לו הן הקבלנו כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [x]על ל"ך על המפך דבר לפל דבר ולפ"ז ענינו שנהק מפקום לפקום כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [y]ענין מלה נהק הוא תירוי לפל הלמה לפה כפול מלה הן ולי נכלה פכוכפה כן לפה לו הן הקבלנו כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [z]על ל"ך על המפך דבר לפל דבר ולפ"ז ענינו שנהק מפקום לפקום כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [aa]ענין מלה נהק הוא תירוי לפל הלמה לפה כפול מלה הן ולי נכלה פכוכפה כן לפה לו הן הקבלנו כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [ab]על ל"ך על המפך דבר לפל דבר ולפ"ז ענינו שנהק מפקום לפקום כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [ac]ענין מלה נהק הוא תירוי לפל הלמה לפה כפול מלה הן ולי נכלה פכוכפה כן לפה לו הן הקבלנו כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [ad]על ל"ך על המפך דבר לפל דבר ולפ"ז ענינו שנהק מפקום לפקום כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [ae]ענין מלה נהק הוא תירוי לפל הלמה לפה כפול מלה הן ולי נכלה פכוכפה כן לפה לו הן הקבלנו כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [af]על ל"ך על המפך דבר לפל דבר ולפ"ז ענינו שנהק מפקום לפקום כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [ag]ענין מלה נהק הוא תירוי לפל הלמה לפה כפול מלה הן ולי נכלה פכוכפה כן לפה לו הן הקבלנו כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [ah]על ל"ך על המפך דבר לפל דבר ולפ"ז ענינו שנהק מפקום לפקום כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [ai]ענין מלה נהק הוא תירוי לפל הלמה לפה כפול מלה הן ולי נכלה פכוכפה כן לפה לו הן הקבלנו כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [aj]על ל"ך על המפך דבר לפל דבר ולפ"ז ענינו שנהק מפקום לפקום כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [ak]ענין מלה נהק הוא תירוי לפל הלמה לפה כפול מלה הן ולי נכלה פכוכפה כן לפה לו הן הקבלנו כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [al]על ל"ך על המפך דבר לפל דבר ולפ"ז ענינו שנהק מפקום לפקום כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [am]ענין מלה נהק הוא תירוי לפל הלמה לפה כפול מלה הן ולי נכלה פכוכפה כן לפה לו הן הקבלנו כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [an]על ל"ך על המפך דבר לפל דבר ולפ"ז ענינו שנהק מפקום לפקום כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [ao]ענין מלה נהק הוא תירוי לפל הלמה לפה כפול מלה הן ולי נכלה פכוכפה כן לפה לו הן הקבלנו כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [ap]על ל"ך על המפך דבר לפל דבר ולפ"ז ענינו שנהק מפקום לפקום כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [aq]ענין מלה נהק הוא תירוי לפל הלמה לפה כפול מלה הן ולי נכלה פכוכפה כן לפה לו הן הקבלנו כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [ar]על ל"ך על המפך דבר לפל דבר ולפ"ז ענינו שנהק מפקום לפקום כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [as]ענין מלה נהק הוא תירוי לפל הלמה לפה כפול מלה הן ולי נכלה פכוכפה כן לפה לו הן הקבלנו כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [at]על ל"ך על המפך דבר לפל דבר ולפ"ז ענינו שנהק מפקום לפקום כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [au]ענין מלה נהק הוא תירוי לפל הלמה לפה כפול מלה הן ולי נכלה פכוכפה כן לפה לו הן הקבלנו כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [av]על ל"ך על המפך דבר לפל דבר ולפ"ז ענינו שנהק מפקום לפקום כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [aw]ענין מלה נהק הוא תירוי לפל הלמה לפה כפול מלה הן ולי נכלה פכוכפה כן לפה לו הן הקבלנו כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [ax]על ל"ך על המפך דבר לפל דבר ולפ"ז ענינו שנהק מפקום לפקום כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [ay]ענין מלה נהק הוא תירוי לפל הלמה לפה כפול מלה הן ולי נכלה פכוכפה כן לפה לו הן הקבלנו כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [az]על ל"ך על המפך דבר לפל דבר ולפ"ז ענינו שנהק מפקום לפקום כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [ba]ענין מלה נהק הוא תירוי לפל הלמה לפה כפול מלה הן ולי נכלה פכוכפה כן לפה לו הן הקבלנו כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [bb]על ל"ך על המפך דבר לפל דבר ולפ"ז ענינו שנהק מפקום לפקום כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [bc]ענין מלה נהק הוא תירוי לפל הלמה לפה כפול מלה הן ולי נכלה פכוכפה כן לפה לו הן הקבלנו כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [bd]על ל"ך על המפך דבר לפל דבר ולפ"ז ענינו שנהק מפקום לפקום כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [be]ענין מלה נהק הוא תירוי לפל הלמה לפה כפול מלה הן ולי נכלה פכוכפה כן לפה לו הן הקבלנו כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [bf]על ל"ך על המפך דבר לפל דבר ולפ"ז ענינו שנהק מפקום לפקום כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [bg]ענין מלה נהק הוא תירוי לפל הלמה לפה כפול מלה הן ולי נכלה פכוכפה כן לפה לו הן הקבלנו כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [bh]על ל"ך על המפך דבר לפל דבר ולפ"ז ענינו שנהק מפקום לפקום כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [bi]ענין מלה נהק הוא תירוי לפל הלמה לפה כפול מלה הן ולי נכלה פכוכפה כן לפה לו הן הקבלנו כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [bj]על ל"ך על המפך דבר לפל דבר ולפ"ז ענינו שנהק מפקום לפקום כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [bk]ענין מלה נהק הוא תירוי לפל הלמה לפה כפול מלה הן ולי נכלה פכוכפה כן לפה לו הן הקבלנו כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [bl]על ל"ך על המפך דבר לפל דבר ולפ"ז ענינו שנהק מפקום לפקום כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [bm]ענין מלה נהק הוא תירוי לפל הלמה לפה כפול מלה הן ולי נכלה פכוכפה כן לפה לו הן הקבלנו כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [bn]על ל"ך על המפך דבר לפל דבר ולפ"ז ענינו שנהק מפקום לפקום כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [bo]ענין מלה נהק הוא תירוי לפל הלמה לפה כפול מלה הן ולי נכלה פכוכפה כן לפה לו הן הקבלנו כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [bp]על ל"ך על המפך דבר לפל דבר ולפ"ז ענינו שנהק מפקום לפקום כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [bq]ענין מלה נהק הוא תירוי לפל הלמה לפה כפול מלה הן ולי נכלה פכוכפה כן לפה לו הן הקבלנו כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [br]על ל"ך על המפך דבר לפל דבר ולפ"ז ענינו שנהק מפקום לפקום כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [bs]ענין מלה נהק הוא תירוי לפל הלמה לפה כפול מלה הן ולי נכלה פכוכפה כן לפה לו הן הקבלנו כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [bt]על ל"ך על המפך דבר לפל דבר ולפ"ז ענינו שנהק מפקום לפקום כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [bu]ענין מלה נהק הוא תירוי לפל הלמה לפה כפול מלה הן ולי נכלה פכוכפה כן לפה לו הן הקבלנו כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [bv]על ל"ך על המפך דבר לפל דבר ולפ"ז ענינו שנהק מפקום לפקום כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [bw]ענין מלה נהק הוא תירוי לפל הלמה לפה כפול מלה הן ולי נכלה פכוכפה כן לפה לו הן הקבלנו כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [bx]על ל"ך על המפך דבר לפל דבר ולפ"ז ענינו שנהק מפקום לפקום כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [by]ענין מלה נהק הוא תירוי לפל הלמה לפה כפול מלה הן ולי נכלה פכוכפה כן לפה לו הן הקבלנו כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [bz]על ל"ך על המפך דבר לפל דבר ולפ"ז ענינו שנהק מפקום לפקום כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [ca]ענין מלה נהק הוא תירוי לפל הלמה לפה כפול מלה הן ולי נכלה פכוכפה כן לפה לו הן הקבלנו כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [cb]על ל"ך על המפך דבר לפל דבר ולפ"ז ענינו שנהק מפקום לפקום כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [cc]ענין מלה נהק הוא תירוי לפל הלמה לפה כפול מלה הן ולי נכלה פכוכפה כן לפה לו הן הקבלנו כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [cd]על ל"ך על המפך דבר לפל דבר ולפ"ז ענינו שנהק מפקום לפקום כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [ce]ענין מלה נהק הוא תירוי לפל הלמה לפה כפול מלה הן ולי נכלה פכוכפה כן לפה לו הן הקבלנו כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [cf]על ל"ך על המפך דבר לפל דבר ולפ"ז ענינו שנהק מפקום לפקום כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [cg]ענין מלה נהק הוא תירוי לפל הלמה לפה כפול מלה הן ולי נכלה פכוכפה כן לפה לו הן הקבלנו כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [ch]על ל"ך על המפך דבר לפל דבר ולפ"ז ענינו שנהק מפקום לפקום כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [ci]ענין מלה נהק הוא תירוי לפל הלמה לפה כפול מלה הן ולי נכלה פכוכפה כן לפה לו הן הקבלנו כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [cj]על ל"ך על המפך דבר לפל דבר ולפ"ז ענינו שנהק מפקום לפקום כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [ck]ענין מלה נהק הוא תירוי לפל הלמה לפה כפול מלה הן ולי נכלה פכוכפה כן לפה לו הן הקבלנו כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [cl]על ל"ך על המפך דבר לפל דבר ולפ"ז ענינו שנהק מפקום לפקום כלומר לפה הקבלנו פפכו בלמה הלכופי פי' כמו הנה כלומר הכפו הקבלנה הקבלנו וכן הקבלנה הקבלנו נזיכופי: [cm]ענין מלה נהק הוא תירוי לפל הלמה לפה כפול מלה הן ולי נכלה פכוכפה כן לפה לו הן הקבלנו

בעריות [ס]שנא' וישמע משה את העם בוכ' למשפחותיו וגו' וכן מלאכי אומר להם וזאת שנית תעשו כסות דמעה את מזבח ה' בכיה ואנקה. אמר להם אין זו תחלי לכם כבר בכיתם בימי משה. אמרו לו ולא אחד עשה ושאר רוח לו לא מי שברא את ישראל הוא ברא את האומות. אמר להם ומה האחד מבקש זרע אלהים. ענו כולם ואמרו יכרת ה' לאיש אשר יעשנה ער ועונה מאהלי יעקב. לא יהיה לו [ל]א ער בחכמים ולא עונה בתלמידים ואם היה כהן ומגיש מנחה לה'. וכן הוא אומר ומבני יוידע בן אלישיב הב'הג חתן לסנבלט החרני: (ה) רבי אומר דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אני ה' אלהיכם. אמור להן אף אני מוזהר כשם שאמרתי לך וקבלת כך אמור להן ויקבלו. ואמרת אליהם דברי זו אזהרה לב'ד. אני ה' אלהיכם. אני דיין ליפרע ונאמן לשלם שכר: (ו) כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו. מגיד הכתוב שמעשיהם של מצריים מקולקלים מכל עממין ואותו המקום שישבו בו ישראל מקולקל מכולם: (ז) וכמעשה ארץ כנען אשר אני מביא אתכם שמה לא תעשו. והלא בידוע שבארץ כנען הם באים ומה ת'ל וכמעשה ארץ כנען וכו' אלא מגיד הכתוב שמעשיהם של כנעניים מקולקלים מכל עמים ואותו המקום שנתכונו בו ישראל מקולקל מכל: (ח) כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו וכמעשה ארץ כנען וכו' הקיש מעשה מצרים למעשה כנעניים ומעשה כנעניים למעש' מצרים. וי"א שטופים מצרים מה מעשיהן של כנעניים שטופים בע"א ובג"ע ובש"ד ובמשכב זכור ובהרבעת בהמה אף מעשיהן של מצרים כיוצא בהן וא"כ למה קדמו מצרים לכנעניים במ' שנה לפרענות מפני שביבדו את אותו הצדיק שמענו אדני נשיא אלהים וגו' ואומר האדם הגדול בענקים הוא וגו': (ט) ובחקותיהם לא תלכו. וכי מה הניח הכתוב שלא אמרו. והלא כבר נאמר לא ימצא בך מעביר בנו ובתו באש וגומר וחובר חבר וגו' ומה תלמוד לומר ובחוקותיהם לא תלכו שלא תלכו בניטוסות שלהן ברברים החקוקין להם [ס]כגון תיטריות וקרקסאות והאסטריות. ר"ש אומר אלו דרכי האמורי שמנו חכמים. ר' יהודה בן בתירא אומר שלא תנחור ושלא תגדל ציצית ושלא תספור קומי שפה. ושמא תאמר להם חוקים ולנו אין חוקים ת'ל את משפטי תעשו ואת (מצותי) [חקותי] תשמרו ללכת בהם אני ה' אלהיכם. עדיין יש תקוה ליצר הרע להרהר ולומר [ש]שלהם נאים משלנו תלמוד לומר ושמרתם ועשיתם כי היא חכמתכם ובינתכם: (י) [ל]את משפטי תעשו אלה הדברים הכתובים בתורה שאלו לא נכתבו בדין היה לכתבן כגון הגזלות והעריות וע"א וקללת השם ושפיכת דמים שאלו לא נכתבו בדין היה לכתבן. ואלו שיצר הרע משיב עליהם ואומות העולם ע"א משיבין עליהם כגון אכילת חזיר ולבישת כלאים וחליצה יבמה ושהרת המצורע שעיר המשתלח שיצר הרע משיב עליהן ואומות העולם ע"א משיבין עליהן תלמוד לומר אני ה' חקקתי אין את רשאי להשיב עליהם: (יא) [ל]ללכת בהם עשם עקר ואל תעשם טפלה. ללכת בהם שלא יהא משאך ומתנך אלא בהם שלא תערב בהם דברים אחרים

אילו

פירוש הראב"ד

נסדם לימח הוחיל וייקוד סכי נם קכיבה נמי ליסכי נכיכח: מכאן ואילך פניס לחכיס לכולם כדה פרסחת עד לל תעמאו נכל לללה: (ד) ואמר ובני יהוידע נן לנייסיב נכהן הגדול ממן לכנבלט הסורוני ומבריחסו מעלי פי' שפסבל לותו ולת נניו מיהותם מגיפי מנחה לפ': (ה) כשם שאמרתי לך וקבלת כך אמור לכם ויקבלו פי' כך לאמור לכם מיקבלו כלומ' שלייהות נזה לל כשלייהות נשר ולם לחבל לני מוזהר דנרים לאניכו על ידי שלים משפניד לו שלייהותו סותם וסולך לו לחבל לני מוזהר על שלייהותי לאזהיר לחכם עליו שמקבלוהו ת"ל כאמר קדמו מלרים לכנעניס לכנעים שכם מפני שכבדו שכנעניס לת סלדיק וכו': (ט) כ' יהודה בן בבא לומר שלא תנקוב ולא תגדל ניתא ושלא תספר קומי פי' לא תנקוב לדם סרוסה עלמו ממלסה שלא לנהוג לת עלמו. ושוא דרך סגויס שמקטין (עלמן) לת עלמן לזנות כדי שיהו כשים עיניהם בהם: ולא תגדל ניתא כמו ויקפני ניתא לחבי כדאמרי' נתן לדוניה' פי' שיהם מגדל ניתא לחבו. לא תספר קומי שמספר שער לחבו כנגד פניו ומניח מה שבלדין ושל לחביו כל לחו מעשה לחוני הס: ואין ל"ל גידול גדוניה שהוא מעשה סגויס והוא לחוב שלחי

מסרת התלמוד

[ס]עי' שבת (קנ:) יומא (עה.) ושם פי' בסדי' למשפחותיו על עסקי משפחות ומכאן נלמד שמז"ל לעשיית שיהו על פי' הכתוב המקובל שלמד ומביאו שפשוט על כונת הפי' המקובל כאלו הוא פשוטו מעני שהמהו על הסודע שלמד: [ע]שבת (נה:) סנהדרין (פב.): [ס]מדומה לי שזה מקור למה שכתב הרמב"ם פי"ל מהל' עכו"ם ה"ג ולא יעבה מקומות כשניו היכלות של עכו"ם כדי שיכנסו שם כל כשים שהרמב"ם פי' הטעם על פני שיהעלולות וכו': [א]פי' שהסוקים שהקהו לסם יקחם הנאות והעבד כוכם שהנא זה על שהמלות היוונים לשבר שמו מעבת דיבשם שם הנאות ומהקו מהמהמם המיסים: קעי' יומא (קפב:): [ר]פי' שהסוכה שהיה עיקר לכל פעולותיהן וכל דיבשותיהן חם שהמהו עשם עיקר ושל מעשם עשלה שיך יעשם עיקר ומעבת ג' עניניה. ל' שבכל מעשיהן שהיה היל שנה שהשותם לזה למר מיהל מו"מ בשם הב' שלא נהשוב לשניע לל שכלים שהוכה ע"ש דבכי מבשם שבל הלוכיך יהיו בה ושין עניו מעניניך ושין זמן מזמיך לשבר ושנ' שלא יהיה זמן מזמני מיוחנו לשבר נשהל לדבוק בהוכה לנבשם בשבשם שהוחות לבדבם וכל זה נדבם שבל הלוכיך יהיו בה ושין עניו מעניניך ושין זמן מזמיך לשבר סוכל לשעבר מהנה ולנ' הענייניס שהלה למר וכה"ג יהיו לך לבדך כוחו על למהו שלא העבד בשם ד"ל ושין לזכיס שמך נגד מלמהם בשם המוכה וכו' בשהלכך שבשם חוחך נגד למהם שיהל כל מו"מ בשם: [ס]סנהדרין (נט.) (עז.) ושם גבעי' היה כ"מ לומר נכבי ושומק בשוחק: [ת]סנהדרין (עד.) ועי' שבועות (נג:) סוס' ד"ה מה לשו שמנייהת לשבת שהיה לכל דנייהם ול"ל לשיעשם שמדבם שדבם סודום לים כומי סולק על מדבם נכייהת זו: [א]עי' סנהדרין (פא.) מכות (כד.):

אילו המצריים. אשר אני משלח מפניכם אילו הכנענים. ותטמא הארץ מלמד שהארץ מיטמאה על ידי הדברים האילו ואפקוד עונה עליה. כיון שאני פותח הפינקס מיד אני נובה את הכל. ותקיא הארץ את יושביה כאדם שמקיא את מזונו: (יז) ושמרתם אתם. אתם נאים שומרים אותם שאתם פותחתם אותם וכן הוא אומר גן נעול אחותי כלה גל נעול מעין חתום: (יח) ולא תעשו מכל התועבות האלה בין מכולם בין מקצתם. אזרח זה אזרח. האזרח לרבות נשי אזרחים. גר זה הגר [הגר] לרבות נשי הגרים. בתוככם לרבות נשים ועבדים: (יט) כי כל התועבות האל עשו אנשי הארץ אשר לפניכם מלמד שהארץ מיטמאה על ידי הדברים הללו. ולא תקיא הארץ אתכם כאשר קאה את הגוי אשר לפניכם מלמד שהארץ חייבת גלות על ידי הדברים האלה: (כ) כי כל אשר יעשה מכל התועבות האל בין מכולן בין מקצתן. ונכרתו הנפשות מה תלמוד לומר לפי שנאמר איש שיכול אין לי אלא איש שהוא ענוש כרת על ידי אשה. אשה ענושה כרת על ידי האיש מנין. תלמוד לומר הנפשות הרי כאן שנים: (כא) העושות מה ת"ל לפי שנאמר לא תקרבו יכול יהיו חייבים כרת על הקריבה תלמוד לומר העושות ולא הקריבות. מקרב עמם ועמם שלום: (כב) ושמרתם את משמרתי שמרו לי משמרת. ושמרתם משמרתי להזהיר בית דין על כך. לבלתי עשות מחוקות התועבות אשר נעשה לפניכם. ולא תטמאו בהם מלמד שכל העריות קרויות טומאה. ולא תטמאו בהם ונטמתם בם. אם מיטמים אתם בהם נפסלים אתם מאחרי. מה הנייה יש לי בכם ואתם מתחייבים לי כלייה לכך נאמר אני ה'. אני ה' אלהיכם. (כג) וכן עזרא אומר הנשוב להפר מצותיך ולהתחתן בעמי התועבות האלה הלא תאנף בנו עד כלה לאין שארית ופליטה. ה' אלהי ישראל צדיק אתה:

פירוש הראב"ד

לעיל ולהלכך מיעוטא הוא: מכאן עריות שבקדר זה לא נכתוב כאן אלא בקדר קדושים לאבר שחזקות והעומדין יחד: (טז) ולא תטמאו בכל אלה שלמור בין בכלן בין במקצתן כלומר בכל אחת מאלה: (יז) שאחת מחטאת תחלה פי' במלריים נדרכו עלמן מן העריות. לאחת מיחת ניניסת ופרקמת שכתוב שכ' ושם לאמו שלומית בת דברי למטה דן:

מסרת התלמוד

בפי' בק"ל יען לומרו לאחת אחות יכל ולאמר ושמרתם בעבר המוסף לעמיד ע"כ לכם ושמרתם שולחי מאכלו שולים לאחת להיות שומרים לוחת שמיני שלחה מחטאת בהכיתוק מן העריות שבשר במלריים לחקו ופכ"ל גן נעול שבשר במקום לחר כדכם פקוק זה על במיכתם מן העריות בהיותם במלריים: [2]עי' בבא (לג.): [3]ב"ק (לב.): [4]עי' יומות (כח.) מ"ק (יג.):

חסלת פרשת אחרי מות

ה' אל משה לאמר. דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם קדושים תהיו. מלמד שהפרשה נאמרה בהקהל ומפני מה נאמרה בהקהל [א]מפני שרוב גופי תורה תלויים בה. קדושים תהיו. פרושים היו קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלהיכם לומר אם מקדישים אתם עצמיכם מעלה אני עליכם כאלו קידשתם אותי ואם אין אתם מקדישים עצמכם מעלה אני עליכם כאלו לא קידשתם אותי. או אינו אומר אלא אם מקדישים אתם אותי הריני מקודש ואם לאו איני מקודש תלמוד לומר כי קדוש אני. בקדושתי אני בין מקדשים אותי ובין אין מקדשים אותי. אבא שאול אומר פמליא למלך. ומה שלא להיות [2]מחקה למלך: (ב) [3]איש לי אלא איש אשה מנין תלמוד לומר תיראו הרי כאן שנים: (ג) אם כן למה נאמר איש אלא שהאיש ספיקו בידו והאשה אין ספיקה בידה. מפני שיש רשות אחרים עליה: (ד) נאמר איש אמו ואביו תיראו ונאמר את ה' אלהיך תירא הקיש מורא אב ואם למורא המקום: (ה) [4]נאמר כבד את אביך ואת אמך ונאמר כבד ה' מהונך הקיש כיבוד אב ואם לכיבוד המקום: (ו) נאמר מקלל אביו ואמו מות יומת. ונאמר איש איש כי יקלל אלהיו ונשא חטאו הקיש קללות אב ואם לקללת המקום: (ז) אבל אי איפשר לומר מכה כלפי למעלה וכן בדין [5]מפני ששלשתם שותפים בו: (ח) [6]רבי שמעון אומר כבשים קודמים לעזים בכל מקום. יכול מפני שדמם מובחרים. תלמוד לומר אם כבש יביא קרבנו לחטאת מלמד ששניהם שקולים. תורים קודמים לבני יונה

פירוש הראב"ד

פרשה א דבר אל כל עדת בני ישראל מלמד שפרשה זו נאמרה להם בסקהל פי' לא כדרך שאר פרשיות שהיה להכן נכנס תחלה ואח"כ זקניס ואח"כ ישראל אלא כולם שמעו אותה בבת אחת מפני שכוד גופי תורה תלויים בה: ול"ת מכי פרשת פקודים הזה נאמר הל כל עדת בני ישראל לעם"י אלין כוד גופי ופרשת ויקהל נאמר בה ג"כ אל כל עדת בני ישראל בעם"י אלין כוד גופי תורה תלויין בה: אחת לפי שפרשה זה עוסקת בהקהל ישראל בכולן עשה עמהם

מסרת התלמוד

[א]גופי תורה פי' בק"ל הם עשרי התורה והגופניות לאבר בפעולתם הם תלויים וזה כל ישראל סוים ולימו כן לדעתי לאחת מגופי התורה קורא לאיקויים המחוייבים שהם בכלם ובמיתה וכן מוכח בכריתות (ס.) שאחרו על פיגול ונותר ובאו מחוסרי בגדים ונקבעים שהם גופי תורה ובכלם לימים שעברו המועד שהרי לימים מלמדים אלא בנ"ש ועכ"פ הי רבינו עיקר: [2]בי' הילקוט מחכה למלך ומבוקרם יפה בפי' רבינו: [3]קידושין (ל:) וגרסי' שם מה ת"ל לים אחת אחת בידו וכו' ועי' נ"ש (לב:) ומלחתי בידוסלמי פ"ל מאחה ום"ל מקידושין לאחד לים ולאחד לאחה אלא שהאים אחת בידו וכ"ם בשופטת פ"ל ובלאה שהאלכה המקובלת בשופטת כבחוב בידוסלמי ובשופטת וילדק לשון אלא שהאים האחוייבים שהרי בן מן הכתוב ואפשר לשון הבריית היושב ולא השניתו על זכות הלשון: [4]קידושין (ל:) ועי"ש בידוסלמי שלה פ"ל מ"ל: [5]שלה (ל:) וידוסלמי ובשלי פ"ל מקידושין: [6]שלה ויקרא פי"ל מ"ע בכיתות (כה.) שלחים (מ:):

יונה בכל מקום. יכול מפני שהם מזבחרים תלמוד לומר ובן יונה או תור לחטאת מלמד ששניהם שקולים: (ט) האב קודם לאם בכל מקום יכול שכבוד האב עודף על כבוד האם תלמוד לומר איש אמו ואביו תיראו מלמד ששניהם שקולים. אבל אמרו חכמים האב קודם לאם בכל מקום מפני שהוא ואמו חייבים בכבוד אביו: (י) איזו היא מורא לא ישב במקומו ולא מדבר במקומו ולא סותר את דבריו. אי זהו כיבוד מאכיל ומשקה. מלביש ומכסה מכנים ומוציא. או איש אמו ואביו תיראו. יכול אם אמר לו אביו ואמו לעבור על אחת מכל מצות האמורות בתורה ישמע להם. תלמוד לומר ואת שבתותי תשמורו. כולכם חייבים בכבודי. אל תפנו אל האלילים אל תפנה לעובדם. ר' יהודה אומר אל תפנה לראותם ודיו: (יא) לאלילים זה אחר מעשרה שמות מנוגנה בהם עבודה זרה לשם מעשיה. אלילים על שם שהם חלולים. פסל על שם שהם נפסלים. מסכה על שם שהם ניסוכים. מצבה על שם שהם עומדים. עצבים על שם שנעשים פרקים פרקים תרפים על שם שהם מרקיבים. גילולים על שם שהם מגועלים. שיקוצים על שם שהם משוקצים. חמנים על שם שהם עומדים בחמה. אשרים על שם שהם מתאשרים מאחרים. אל תפנו אל האלילים ואלהי מסכה תחילתם אלילים הם. אם פונה את אחריהן את עושה אותן אלוהות: (יב) ואלהי מסכה לא תעשו יכול יעשו להם אחרים. תלמוד לומר לא לכם. או לא לכם יכול הם יעשו לאחרים. תלמוד לומר לא תעשו לא לכם. מיכן אמרו העושה עבודה זרה לעצמו עובר משום שתי אזהרות משום לא תעשו ומשום לא לכם רבי יוסי אומר משום שלש משום לא תעשו משום לא לכם ומשום לא יהיה לך:

פרק א וכי תזבחו זבח שלמים לה' לרצונכם תזבחוהו ביום זבחכם יאכל וממחרת שאין תלמוד לומר אלא אם אינו ענין לאכילה תניהו ענין לזביחה אף תחילת זבחכם לא יהיה אלא על מנת לאכול לשני ימים: (ב) אין לי אלא שלמים מנין לכל הנאכלים לשני ימים שלא תהיה זביחתו אלא על מנת לאכל לשני ימים. ת"ל וכי תזבחו זבח שלמים וכי תזבחו זבח לרבות זבחים הנאכלים לשני ימים שלא תהא זביחתן אלא על מנת לאכל לשני ימים: (ג) תזבח תזבחוהו אין שוחטים שני ראשים בבת אחת: (ד) אם האכל יאכל ביום השלישי. פיגול הוא לא ירצה שאין תלמוד לומר אלא אם אינו ענין לחוץ לזמנו תניהו ענין חוץ למקומו: (ה) ואוכליו עונו ישא כי את קודש ה' חלל ונכרת. הזה בנין אב כל שהוא קודש חייבים עליו כרת: (ו) קובקורצרכם פרט לשקצרוה הליסטים קירסמוה נמלים שיברתה הרוח או בהמה. ובקצרכם פרט לשקצרוה גוים מיכן אמרו נכרי שקצר שדהו ואחר כך נתגייר פטור מן הלקט והשכחה והפיאה. ורבי יהודה מחייב בשכחה שאין שכחה אלא בשעת העימור: (ז) אין לי אלא קוצר תולש מנין תלמוד לומר לקצור קוטף מנין תלמוד לומר קצירך אין לי אלא תבואה. קיטניות מנין תלמוד לומר בארצכם. אילנות מנין תלמוד לומר שדך. יכול היורק והקישואים והדילועים והאבטיחים. והמלפפוניות הכל בכלל תלמוד לומר קצור. מה קציר מיוחד שהוא אוכל ונשבר וגידולו מן הארץ ולקיטתו כאחת ומכניסו לקיום יצאו ירקות אף על פי שלקיטתן כאחת אבל אין מכניסן לקיום. יצאו התאינים שאף על פי שמכנסן לקיום אבל אין לקיטתן כאחת והתבואה והקישנית בכלל הזה: (ח) ובאילן האוג והחרובים האגוזים והשקדים. הגפנים והרימונים הזיתים והתמרים חייבים בפיאה: (ט) לא תכלה פאת שדך

פירוש הראב"ד

ומה יקרא עליה למלאמה כך יסמיל הל סם פמליל הל הכ"ם מם עליסם ומה לעשות הלל מיסמעו מת דבריו וילכו למקום שכר יוסם עליסם ומה ילכו עמו לריכים מיסיו קדושים כמו שסמת:ס סלו קדוש: (יא) עלמים על סם שנעשים פרקים פרקים מלמון יין מעלמין מת הקטן ומעשם בגמלת בחומה שדכם דמעזי בכוסם וכשכר ליוב ידיך עלבוני ויעשוני: וגם סוא מתעשם על דרך המשכה: גילולים על סם שסם מגועלין. שקוצים על סם שסם מעשוקלים לומר לחי על סם שמקטם שיקטם לכם סם נקלאי בשני הסמות הללו ולא על סם ליסורן. ולפי שסם נעשים פעמים הל חצן ופעמים הל עץ ופעמים הל מתכת ולותם הל עץ יו נכקבין לכך נקבלו תרפים. הל חצן בעת הגשמים ונכלין כמגועלים ומלבין לרוליסם. הל מתכת מעלין מזוהם ומשתכרים ומעלבים. תשכים על סם שמתלבדין מלמכים. נלאם לי שהוא מלמון חשהו מעוץ הל סוא כמו יסבו מעוץ. וכן שלשכים הללו לם נוהלין ליסם עומדים מלליסם עד שיתייבשו מלמכים.

פרק א תזבח תזבחו הלל יהא שומט שני לחמים כלחם. נלאם לי דעיקר הגירסא כך היא. תזבח תזבחו הלל יהו שניים שומטין זבח לחד תזבחו הלל יהא שומט שני לחמים כלחם. וסכי לימת נמכתא מוליך [כט:] שלילו לא נדכם גו הלל קלמר תזבחו הלל שמע מינה כך לכוי לסיות כמו שכתבתי וקלמר מדכתיב תזבחו תזבחו הלל שמע מינה כך לכוי לסיות כמו שכתבתי וקלמר תזבחו תזבחו הסר ולו דכתיב ביה תזבח הול: (ד) לם שלכל יהכל ביום השלישי שלין ת"ל וכו' פי' שכבי כבר נלמר בפרשה זו לת שלכל: (ה) ולוכליו עונו ישא כי לת קדש ה' חלל וכתב זה בנין לב כל שהוא קדש חייבין עליו כרת: יש מפרשים לרבות כל הקדשים שחייבים עליהם משום נותר דקל"ח בשלמים קיימיי לבל שלא קדשים לל קמל"ן: ויש מפרשים בנין לב דילף קדש קדש מנותר דמלותים דכתיב ובכתב לת סנותר בתם לל יהכל כי קדש הוא מם ולכלן בלילוך נותר לף כלן בלילוך נותר ומיעט בחמת ולולילו למעוטי מוץ למקומו מכבת וכבי לימת בזבחים [טו:] ובכריתות [ס.]. ומלי כל שהוא לת שהוא קדש כלומר לת שלחלר בו קדש חייבין עליו כרת ולפילוכ קמל יהא נמי קדש נותר כדלמלן: וקשיל לי לת פילושל מלי כל ולפילוכ קמל נמי קדש לי דנותר דכל הקדשים דחייב עליהם כרת לת נפקל לן נמו לת לסכן מוילוכו מיכן

מסרת התלמוד

קידושין (לח:): בגמ' דקידושין גרסי' לם עומד במקומו ולם יושב במקומו ובילושלמי שם ובפלה הגי' כמו בפקבל וכבר תקן כמ"י ז"ל להשוות הגילקפלום ופי' שלם עומד כלומר שלם יעמד במקום המיוחד לחביו לעמוד שם בקוד זקניס וחם הוה בהוא בזמן שלחלו כלן שלם יהבר במקומו וכבר כתבתו ע"ז בהבהוסיפו למע' קידושין ע"ש: בימות (ה:): 'פי' שהפנייה היה שתושב לעבדם: בשבם (קמו.): למכילתא פ' משפטים ושם מפיק לסבה ומלבה ומעייל מרם ופועבה ובלחות דכ"ר פל"ד לם שניב מלבה ומעייל במקומה לין: בני' הפקדים שם פונה שמה לתכייסם שמה עושה לוחן שלחות וזה ילפל לדעת פ"ק שדכם של מפנה לעבדם וביכולו הגי' קובך שמה עושה לוחן שלחות חה פ"ש לדעת פ"ק שדכם של מפנה לעבדם פ"ב מלי קובך הכי כבר בתשבתבו עושה לוחן שלחות מעכבו וע"ב בכייסם זו דכ"י ככל שתשל דפקבל ושתל קובך כלומר שם הפקבל בשם קובך בלומר שם הפקבל בשם קובך ושתל מיד שם"ב שם לתה עושה לוחן שלחות מעכבו ועכ

שדך. ואין פאה אלא מחמת הכילוי. ואין פאה אלא שיש לה שם. ואין פאה אלא בסוף. [ב]מיכן אמרו נתן בין בתחילה בין באמצע הרי זו פיאה. ובלבד שלא יפחות באחרונה אחד מששים: (ג) [ג]וכן היה רבי שמעון אומר בשביל ארבעה דברים אמרו. לא יתן אדם פיאה אלא בסוף שדהו מפני גזל עניים מפני בטול עניים ומפני מראית העין ומשום שאמרה תורה לא תכלה פאת שדך. מפני גזל עניים. כיצד שלא יראה אדם שעה פנויה ויאמר לקרובו העני בוא ושול לך פיאה. מפני ביטול עניים כיצד. שלא יהיו עניים יושבים ומשמרים כל היום ואומרים עכשיו הוא נותן פיאה אלא ילכו וילקטו בשדה אחרת ויבואו בשעת הכילוי. מפני מראית העין. כיצד שלא יהיו העוברים והשבים אומרים ראו היאך קצר איש פלוני את שדהו ולא הניח פיאה לעניים. ומשום שאמרה תורה לא תכלה פאת שדך: (יא) [ד]שדך ולא שדה אחרים. רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון שדך ולא שותף עם הגוי. [ה]שדך לחייב על כל שדה ושדה:

פרק ב [ו]מיכן אמרו אילו מפסיקים לפיאה הנחל והשלולית. דרך היחיד ודרך הרבים ושביל הרבים. ושביל היחיד הקבוע בימות החמה ובימות הגשמים. הבור. והגיר. וזרע אחר. והקוצר לשחת מפסיק דברי רבי מאיר וחכמים אומר אינו מפסיק אלא אם כן חרש: (ב) [ז]אמת המים הקבועה הרי זו מפסקת רבי יהודה אומר אם אינה יכולה ליקצר כאחת הרי זו מפסקת כל ההרים אשר במעדר יעדרון אף על פי שאין הבקר יכול לעבור בכליו הוא נותן פיאה לכל: (ג) [ח]הכל מפסיקים לזרעים ואינו מפסיק לאילן אלא גדר שהוא גבוה עשרה טפחים. אם היה שער כותש אינו מפסיק לאילן אלא נותן פיאה לכל: (ד) [ט]לחרובים כל הרואים זה את זה. אמר רבן גמליאל נוהגים היו בית אבא נותנים פיאה אחת לזיתים שהיה להם בכל הרוח. ולחרובים כל שרואים זה את זה. ר' אליעזר בר צדוק אומר משמו אף לחרובים שהיה להם בכל העיר: (ה) [י]ולקט קצירך לא לקט קיטוף. ולקט קצירך אין לקט אלא מחמת הקציר. מיכן אמרו היה קוצר קצר מלא ידו. תלש מלא קומצו. הכהו קין. עקצתו עקרב. נבעת נפל מידו על הארץ הרי של בעל הבית. תוך היד ותוך המגל לעניים. אחר יד ואחר המגל לבעל הבית. ראש המגל וראש היד רבי ישמעאל אומר לעניים. רבי עקיבא אומר לבעל הבית: (ו) [יא]לא תלקט לעני לא תסייע את העני. לא תלקט הזהיר את העני בשלו:

פירוש הראב"ד

מיכן הלכו לין בחין לחלח מן הסחקב: ולחי קחיפ לך ליחני נמי הכך עכמוניס ולוזים וכיולח כחם לחמכיון לעיל שחין מיכן נחמר. ליכח למיימר דסכך לח לילטליכיו ליח חלח חיו חלנם נחמכים כלל חלח מן הסכיס ומן סיעכיס היו חלקטין לוחם לי נמי ליכח למיימר חלח חיו מכיין חלנם חלח חעמקום רחוק היו בחים לכם ומעט חסיס חלנם ביחוד היס נחמר ולחעמ"י חכוחן היו הסקב דוד הבחים חלנם נחמכים היו חבל חלו חמנו בכיס מכחם דמלי היו מלויין ביניהס ולח היו נחמכים: (ט) [יב]לח תכלה לין פיחס חלח חמחת כלוי לין פיחס חלח חים לם חס: לין פיחס חלח בחוף מכחן חמכו נחן בין בחחלה בין בחמלע ובין בחמלע יכול יחלו כ' חמעון לומר נחן בין בחחלה וכו' ובלבד חלח יפחות בחחכוכה חחחר בחחים פי' לין פיחס חלח חמחת חקכיות הסדם חלח לפי' פיחס זו כעין חחת הכחם ופחח זקן היה ומיה לחח חחקכיות הסדם חלח לפי' בחמלע הכוח יכול לכניס חלח חלח כלם לח חדם כולם חדכחיב לח תכלה וכחיב לח תקלוט חחת חדך לין פיחס חלח חים לם חס. חלח חיחס דבר כחלוי: (י) [יג]חמכם חוכם לח תכלה חחת חדך כ' חמעון לומר נחן בין בחחלה וכו' ובלבד חלח יפחות בחחכוכה חחחר בחחים פי' לין פיחס חלח חמחת חקכיות הסדם חלח לפי' בחמלע יכול יחלו לכניס חלח חלח כלם לח חדם כולם חדכחיב לח תכלה וכחיב לח תקלוט חחת חדך לין פיחס חלח חים לם חס. חלח חיחס דבר כחלוי: (יא) [יד]חדך חלח בין בחיקר וכחעמים חלו לחכעה חס: (יב) [טו]חדך חלח חחמים פי' חס קבל עליו לקלוט קמחו חל גוי פטור מן חסיחס ומכולן. חדך ולח חסחחך עם חגוי חחחי יש לו חלק בקרקע כיון חיחו חל גוי חפטור:

פרק ב וכל הכהים חחר בחעדר יעדיון לחע"י חחין חבקר יכול לעבוד נותן פיחס לחר לכל: פי' הכיס חכם חכהים חלח עולר דו בחעדר ליח כחן חעט חלנם חחין יכול לחכוס כם בבקיים חלח בחעדר ליח כחן חעט וכחן חעט חקומות חבין הקלנים לחע"י כן חיינו כבחים וחלם חדות חלח כולן כחדם לחת ונותן פיחס לחת לכל: (ג) [טז]ולח היס ליח חעבר כותם חיינו חפסיק פי' חעבר הענפים חל לילן חס כמו חסעבר לחדם ולח היו הענפים כותחין על הגדר כלומר חכח לוחקין לומו ומכפים עליו עד חכגדר נכחם מפני דוסק הסעבר חיינו חפסיק לפי חחיינו נלחס: (ד) [יז]ולמכוונין כל הכוחים זה לח זה: נלחס מגמרת דבני חעבדת לומרת כוח חכח סיו חני חכוונין זה בלד זה הכחחון כוחס לח חחלנני ומכחכים ליכס כוחין זה לח זה נותן מן הכחכים על הכחלנני ומן הכחלנני על הכחכים חבל חיינו נותן מן הכחכים חזה על זה: וכני חפכס לח הכח ולח ידענת חלי טעמח. ומחת חפני כי הכ נמוכים חפכח חילנות חפני הים לכס ענפים מכוניים ופלוחיהם לכוכים כדחיחת בפרק לח יחפוד [כז:]: ומחפני זה הכ כחפחים זה חזה כילכך לחפי' בכוח לחח בעיקן כחיכיו כלי ביכלו זה לח זה: וכ' חלעזר בר' לדוק לחח לחיפלוגי לכולכו ולחמר לף לחכוניו (בין) הכיו לכם בבל הציר נוחנין חלח חלח וכל חכן לזחים ולחלכ חילנות חעט"י חחיכם כוחים זה לח זה כלל: (ה) [יח]לקט קציכך ולח לקט קטוף לקט קציכך חין לקט חלח הבל חמחת קציר חכלן חמכו חיכו כוחין חלח לקט קלר חלח חלם חלח קומלו הכהו יד או חלם חלח קומלו הכהו יד או עקבו ונבעת ונפל מידו

מסרת התלמוד

[ב]משנה חלה פ"ל מ"ב הגי' נוחנים חלה בין חחלה וכו' הכה הם חחת לחון לכחחלה בנחינת חעטרו חן חטעכה כלומר חיכול לעכוח חלה חחלה ומחלנעה יש עליו הם חלה לעניו הם חעטרו חן חטעכה חבל לח הגי חעטרו בין חחלה חלה לריך לעייר בחוף הבלה. ומכה כלן הגי' להוכות כוחם חמכה חלה כלומר הת"ק בחמרו נוחנים חלה בין חחלה לחלנעה ומכוחן מחחלה ומחלנעה ה"ז חלה ומעוד חן המעכה חבל לח חלה לי ידי מעכה ומעמיטנו עוד הכ"ם לח ילח חלה לחכם דבני ת"ק ומ"ם הממיע כלן דבני כ"ם חם כפי' היכוחלמי נמחכה ופי' כפיטוד המחלנה ומחלנעה ה"ז חלה ומעוד חן המעכה חבל לח חלה לחכם דבני ת"ק ומ"ם הממיע כלן דבני כ"ם חם כפי' היכוחלמי נמחכה ופי' כפיטוד המחלנה ומחלנעה ה"ז חלה במקום ה"ז חלה וע"כ דם"ל הכ"ם מולק: [ג]משנה (כג.) וביכוחלמי חלה פ"ל וחמוקחלת חלה פ"ל וחמוקחלת הגי' בחניל ה' דבניס: [ד]פי' בת"ק ל חדם חל יחכול לחכ חקלך עלמו ופי' רבינו עיקר ועי' מולין (קלה:) ובחוס' ד"ה ומיבעיח: [ה]פי' יכוחלמי חלה פ"ל ועי"ב: [ו]חלה פ"ל מ"ח ומ"כ: [ז]חם מ"ב חלפי כ"ב ומיו חלנם חלה חלה חלה

פרק ג לוכרמך לא תעולל מיכן אמרו כרם שכולו עוללות. רבי אליעזר אומר לבעל הבית. רבי עקיבא אומר לעניים. אמר רבי אליעזר וכי תבצר לא תעולל. ואם אין בציר מנין עוללות. אמר לו רבי עקיבא וכרמך לא תעולל אפילו כולו עוללות שיכול הואיל והתיר הבתוב את העוללות לעניים. יכול יבואו עניים ויטלו אותם בכל שעה שירצו. אם כן למה נאמר וכי תבצור לא תעולל. אין לעניים בעוללות קודם לבציר: (ב) °ופרט כרמך. אין פרט אלא מחמת הבציר. מיכן אמרו היה בוצר עקץ את האשכולות. הוסבך בעלים ונפל לארץ ונפרט הרי של בעל הבית. המניח כלכלה תחת הגפן בשעה שהוא בוצר הרי זה נוחל העניים. על זה נאמר לא תשיג גבול *עולים: (ג) יאיזו היא עוללת כל שאין לה לא כתף ולא נטף. יש לה כתף אבל לא נטף. נטף אבל לא כתף לבעל הבית אם ספק לעניים עוללות שבארכוב' אם (נקצרת) [נקרצת] עם האשכול הרי של בעל הבית. ואם לאו הרי של עניים. נרניר יחיד. ר' יהודה אומר אשכול. וחכמים אומר עוללות: (ד) לעני יכול לעני מאחרים תלמוד לומר לגר. אי לגר יכול לגר תושב. תלמוד לומר ללוי מה לוי בן ברית אף גר בן ברית: (ה) או ללוי ולגר יכול בין חסרים בין שאינם מחוסרים תלמוד לומר לעני מה עני מחוסר ובן ברית אף כלם מחוסרים ובני ברית °תעזוב. הנח לפניהם והם יבזבזו אפילו תשעים ותשעה אומרים לחלק ואחד אומר לבזבז אפילו בריא אפילו ידיו יפות לזה שומעים שאמר כהלכה. יכול בדלית ובדקל בן תלמוד לומר אותם. אפילו תשעים ותשעה אומרים לבזבז ואחד אומר לחלק אפילו זקן אפילו חולה לזה שומעים שאמר כהלכה: (ו) מה ראית לומר בדלית ובדקל לחלק ובשאר כל הפירות לבזבז. אחר שריבה הכתוב מיעט תלמוד לומר קציר מה קציר מיוחד שהקטן מושל בו בגדול. יצאו הדלית והדקל שאין הקטן מושל בהם בגדול. רבי שמעון אומר חולקי אגוזים כדלית וכדקל: (ז) °תעזוב לפניהם הנח. תבואה בקשה תלתן בעמיר. תמרים

*כולה לומר בסבך כמו יולדים היינו העניים.

פירוש הראב"ד

פרק ג יכול כולהו וכתיב הכא תעולל לא העוללות לעניים וכו' ר' עקיבא דריש ליה להאי קרא דר' אליעזר: (ב) עקץ לא הסתכול פי' שגר אותו מעוקלו: ואין פרט אלא העגבה שנשתת בשעת הבציר מכאן שהבציר וגלקט' בשעת פיזום פ"ו שני עמרים שכחה שלשה לקט שלשה לחין שכחה. שני גרגירים פרט שלשה לחים פרט שתי שבלים לקט שלשה לחין לקט: ותמיה מילתא בשלמא שלשה עמרים גדים הם ושוה שעשה לעומר שים זו שלחים שלחו שכחה מפני שהוא גדים פי' גדים כשהו גדושה שעושים תל מן העמרים זה על גב זה ושוה נקרא גדים ופעמים שהשה עושה גדים מעשה עמרים. אבל שתי שבלים לקט שלשה לחים לקט אמר לן וכן שני גרגירים פרט שלשה לחין פרט אמר לן דשלשה גבי לקט נמי היכא דאיתמר לקט קציר אמר רחמנא ולא קציר עלמו ופעמים שחין הדם קולר בזה אחת אחת שלשה שלשה אבל שני גרגירים פרט לא ידענא מאי טעמא. ואיפשר דילפינן לה מלקט שכחה פאה הם ושי קשיא לך עוללות נמי מאי טעמא לא ילפינן מיניה ונימא דהו כי היכי דאיתמר שני עוללות לעניים שלשה לבעל הבית הכא נמי אתמר לקט שכחה לעניים כל תעולל מדלקדים דשמעת כרם לשלש עוללות ס"א אפי' כרם שכולו עוללות לעניים: (ג) אי זו היא עוללת כל שאין לה לא כתף ולא נטף ואי שכולו ביכולתני ליזכו כתף בפיזגין זו על גב זו נטף בתלויות בשדרה ויורדות פי' דרך התסכולות לסיותם בפיזגין שבשדרה בלע"ז ורוב התסכולות יש להם כתף ונטף וכו' כתף הוא העליון שבתסכול שבלא העוקץ והוא הקרוב כתף בשעה שהוא רחב כשתפייס של שדה וכרחב שלו הוא אפי' הפיזגין שלו שהן דחוקות ודבוקות זו בזו ואין מניחין זו את זו להיות נוטפות למטה אלא עומדות זקופות וזכר התסכול שאין פיזגין שבו דבוקות זו בזו יורדת ומציעות למטה בשדרה והוא נקרא נטף על שם שהן עומדות כדלמרינן בעלמא ועינהו מעייפי לי נמי על שם שהן עומדות כגון ניטפי: ואמרו רבותי שם יש להם כתף לו נטף לבעל הבית ואיזו היא פיזגין אחת לבדה שאין להם שדרה שיהו הם פיזגין אלא פיזגין שבבלאת כך היא לעניים: וראיתי ביכומ' ר' אלעזר בשם ר' יהודה והוא שיהא נוהגה על גבי עבלא וכולן נוגעות בשבלא ודומה שאף בפיזגין אחת נותן הם שיעור שאם היתה לוהטת פיזגין עגבה דוחקות זו בזו כדי היא עושה כתף לעלמה אלא בזמן שיהו עניים מפורדות עד שיהא אדם נותנה על גבי עבלא ונותן עוללות ונוגעות בשבלא זו היא עוללות. ספק היא לעניים נראה לי שם אלא שנתו לו בכרם שלו הוא פיזגין אחת לבדה שאין לה שדרה ואין ידע אפין היא כדי היא לעניים ולא לתמיהין שמא מן התסכול נשדרה ונפלה עוללות שבתרכובה. שם נקלהם עם התסכול כדי היא של בעל הבית פי' לכרכובה היא ספרק שהתסכול יולא ממנו והתסכול תלוי בעוקץ לכוך ובעוללת הזו תמה יולא מאותו ספרק ואינו יודע שם מעוקץ התסכול הוא עיקרו לו מן הזמורה הוא שהם הים מן התסכול כדי הוא כתסכול. חעמ"י שהוא רחוק מהשך שפיגי התסכול הילכך בודקין אותו כך שם כשתולם היא נתלשה עמו בידוע שהוא מן השדרה שהתסכול ושם נלו יהיה כדי היא עוללת לעניים ולא לתמיהין. וכעניין הזה לישנא ספק כמו כן שם כשהוא תולם לא התסכול הפיזגין הכלאת בשעת עמו וחניה דזמורה כדי היא

מסרת התלמוד

לספק פ"ז מ"ז וגי' הבריימא כאן לאוי לחקן כן ל"ל כ"ע וכרמך לא תעולל לא תעולל שיכול וכו': °ספק פ"ז מ"ג ועי' ביכומלמי מה שלמד שם בפי' מחסרים ע"ז נלמד על הפיזג גבול עולים: °שם מ"ד ועי' בהגהות הגאון מהכת"י דכתיב פיזגים ביכומלמי שלמד מ"ע דר"י דכתיב פיזגים בכתם חמיר יהב מכן לתסכול והגיה הגאון בפי' מחסרים ע"ז נלמד על הפיזג גבול עולים: °שם מ"ד ועי' בהגהות הגאון מהכת"י דכתיב פיזגים ביכומלמי שלמד מ"ע דר"י דכתיב פיזגים בכתם חמיר יהב מכן לתסכול והגיה הגאון בפי' מחסרים ע"ז נלמד על הפיזג גבול עולים: °ספק פ"ז מ"ג ועי' ביכומלמי מה שלמד שם

ז"ל בל"ל פחות מכן לתסכול לכל המעיין בפיזגים בניזו ז"ל יבלה שתין לוכך לשתם הספיגים: °ספק פ"ד מ"ל ומ"ב ועי"ם ביכומלמי ובפי' הכ"ם: °עי"ם ביכומלמי:

תמרים במכברות יכול אפילו השירה אותן הרוח תלמוד לומר אותם. הפרישם ואחר כך השירה אותן הרוח כשם שזכו בהם כך זכו בעציהם. [ס]מנין שספק לקט לקט. ספק שכחה שכחה. ספק פיאה פיאה. תלמוד לומר לעני ולגר תעזוב אותם. אני ה' אלהיכם אני איני גובה מכם אלא נפשות שנאמר אל תגזול דל כי דל הוא ואל תדכא עני בשער. וכן הוא אומר כי ה' יריב ריבם וקבע את קובעיהם נפש:

פרשה ב לא תנגובו מה תלמוד לומר לפי שנאמר גניבה שנים ישלם. למדנו עונש אזהרה מנין תלמוד לומר לא תגנובו: (ב) [א]לא תגנובו על מנת למקט. לא תגנובו על מנת לשלם תשלומי כפל. ולא על מנת לשלם תשלומי ארבעה וחמשה. [ב]כן בן בנו אומר לא תגנוב את שלך מאחר הגנב שלא תראה גונב: (ג) [ג]לא תכחשו מה תלמוד לומר לפי שנאמר וכחש בה למדנו עונש. אזהרה מנין תלמוד לומר ולא תשקרו: (ד) [ד]איש בעמיתו אין לי אלא איש באיש. איש באשה מנין. תלמוד לומר בעמיתו מכל מקום: (ה) לא תגנובו לא תכחשו ולא תשקרו איש בעמיתו ולא תשבעו בשמי לשקר. הא אם נגבת סופך לכחש סופך לשקר סופך להישבע בשמי לשקר: (ו) לא תשבעו בשמי לשקר מה תלמוד לומר לפי שנאמר לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא שיכול אין לי חייבים אלא על שם המיוחד בלבד. מנין לרבות את כל הכינויים תלמוד לומר בשמי כל שם שיש לי: (ז) וחללת את שם ה' אלהיך. מלמד ששבועת שוא חילול השם. ד"א וחללת. נעשה אתה חולים לחיה ולבהמה: (ח) וכן הוא אומר על כן אלה אכלה ארץ ויאשמו יושבי בה על כן חרו יושבי ארץ ונשאר אנוש מזער: (ט) [ה]לא תעשוק את רעך. יכול אפילו אמר איש פלוני גבור הוא והוא אינו גבור איש פלוני חכם והוא אינו חכם איש פלוני עשיר והוא אינו עשיר תלמוד לומר לא תגזל. מה הגזל מיוחד שהוא של ממון אף עושק דבר של ממון. [ו]ואיזה זה המובש שכר שכיר. [ז]לא תלין פעולת שכיר אתך עד בוקר. אין לי אלא שכר האדם שכר הבהמה והכלים מנין. שכר הקרקעות מנין. תלמוד לומר לא תלין פעולת כל דבר: (י) [ח]עד בוקר אינו עובר עליו אלא עד בוקר הראשון יכול אפילו לא בא ולא תבעו תלמוד לומר אתך. לא אמרתי אלא שלא ילין אתך לרצונך: (יא) [ט]יכול אפילו המחהו אצל החנוני ואצל השולחני יהי עובר עליו. תלמוד לומר אתך לא ילין אתך לרצונך: (יב) [י]לא תלין פעולת שכיר אתך עד בוקר אין לי אלא שכיר יום שהוא גובה כל הלילה. שכיר הלילה שגובה כל היום מנין תלמוד לומר ביומו תתן שכרו: (יג) לא תקלל חרש אין לי אלא חרש. מנין לרבות כל אדם תלמוד לומר ונשיא בעמך לא תאור. אם כן למה נאמר חרש מה חרש מיוחד שהוא בחיים. יצא המת שאינו בחיים: (יד) [יא]ולפני עור לא תתן מכשול לפני סומא ברבר בא ואמר לך בת איש פלוני מה היא לכהונה אל תאמר לו כשירה והיא אינה אלא פסולה. היה נושל ממך עצה. אל תתן לו עצה שאינה הוגנת לו. אל תאמר לו צא בהשכמה שיקפחוהו ליסטים. צא בצהרים בשביל שישתרב. אל תאמר לו מכור את שדך. וקח לך חמור. ואת עוקף עליו ונוטלה ממנו. שמא תאמר עצה טובה אני נותן לו והרי הדבר מסור ללב. שנאמר ויראת מאלהיך אני ה':

פרק ד לא תעשו עול במשפט בדין. מלמד שהדיין המקלקל את הדין קרוי

פירוש הראב"ד

בסם נקניך: תעזוב סגם לפניהן תנוחם נקסיס. תלתן בעמיך וכו' פי' כסם מזכו עניים [בתנוחם] כך זכו בעליהן: (ז) יכול לף כסיהם לוחם כרום ת"ל לוחם: ולי קשיא לך סח דלמיהן לעיל ובקולכם סכע לסקלוהו לסטיס וקלסמוה כמליס לו סנכתם סרוח לוחם פטור מפיהם וכלח כגון סנליקו לח פיהן וכיון דסחם מם סנכתם סרוח לוחם פטור מפיהם וכלח כגון סנליקו לח פיהן וכיון סנליקן לח פיהן כו כדי שיעור פיהם ולח כסניף לסניסים לפיהם עד לחכ כסיהם לוחם סרוח סנכתם כסניסיות כגוסכין יסיו פיהם על מם סנליקו סנכי נסלכו נסוף כדין פהם לחכל לח זכו בעליס סנכן סוחיל ולח כסניסן עדיין לחכ לם כסניסן ולח"כ כסיהם לוחן סרוח כחם כסם מזכו נסם כך זכו בעיליהן: מניין סנכנף לקט לקט וכו' ת"ל תעזוב לוחם מפכם ביכוסלמי סנם לפניהם מנכך. נלהם לי מלכיכם לוחי גוזכ מכם תעזוב יהיכם לחכ כהן ולחכ נפכנכם לחוכ: לוני ס' לל סוח פי' לנכיכם לנון דיין סוח. לחכ נפסות סנלוחכ לל מגזל לל כי לל סוח פי' לנכיכם לנון דיין סוח. לחכ גניים נפסות מן סמקנף לחכר סוח יולף וכו' וים מפכסים לוחו מזם סמקנף

בעלמו מדכתיב לנכיכם ולח כתי' לנכיכי מפכע מכם בנפכוחיכם:

פרשה ב על מנת למקט פי' על מנת לפכניים למקט כמו ומקוטחם בפניכם לנון קטנה: (ג) לח תכחשו מם ת"ל לפי שנלוחכ וכסם סם למדנו עונש פי' סמכחש ממון לחבכו נקרל סוחל ומועל לפי' כם' לכתי' בניים עניינך נפם כי חחטל ומעלה מעל פם' וכחם בעמיתו בפקדון וכו' ולח עוד חלל סנעשה עליו גזלן בכפרתו ויהיה בחוכף כלכתי' נפסיל פרשה' וכסיה לח סגזלה ולח סעושק לחכר עשק ולח בפקדון ולח כלניכם לחכר מלח כלי שנלוחכו כולם לפשם לומר מם גזלה ועושק לעשי' שנלוחכו ממנו חיה לפכחיל ובכי לינחם ס' סגוזל עניים [קס.]: (ד) [ב]לחזכה מנין פי' כיכן מניהו פזכיה על עון זה פכעובר עליו נקרל גזלן ומועל ומועיל בפ' ת"ל לח תכחשו: לח תשקרו מם ת"ל לפי שנלוחכ וכעבר על פקר למדנו עונש פי' פכנפבע על ממון חביהו ובודה מעלה קרן וחומש ולחם וכיכן בוחכ על פבועה זו ת"ל לח תשקרו ולח תעבעו בשמי לפקר ולחם בפי' לח ילרל פלוני לחבר לחם לפקר הפ' המעלכת בחומפחם על הפנף הפ' המעלכת בחומפחם על הפנף הפ' המעלכת בחומפחם על הפנף

קרוי עול. שנוי משוקץ חרם ותועבה. וגורם לחמשה דברים מטמא את הארץ ומחלל את השם. ומסלק את השכינה. ומפיל את יש־אל בחרב. ומגלה אותו מארצו: (ב) לא תשא פני דל. שלא תאמר עני הוא זה. יהואיל ואני והעשיר הזה חייבים לפרנסו אוזכנו ונמצא מתפרנס בנקיות לכך נאמר לא תשא פני דל: (ג) ולא תהדר פני גדול. שלא תאמר עשיר הוא זה בן גדולים הוא זה לא אבויישנו ואראה בבושתו. (על אחת) [עד] כמה שאני מבויישו לכך נאמר לא תהדר פני גדול: (ד) בצדק תשפוט עמיתך שלא יהיה אחד מדבר כל צורכו. ואחד אתה אומר לו קצר בדבריך. שלא יהיה אחד עומד ואחד יושב. אמר רבי יהודה שמעתי שאם רצו להושיב את שניהם מושיבים. ואיזהו אפור שלא יהיה אחד עומד ואחד יושב. דבר אחר בצדק תשפט עמיתך הוי דן את כל האדם לכף זכות: (ה) לא תלך רכיל בעמך. שלא תהיה רך דברים לזה וקשה לזה. 'דבר אחר שלא תהיה כרוכל שהוא מטעין דברים והולך: (ו) אמר רבי נחמיה כך הוא מנהגן של דיינים בעלי הדין עומדים לפניהם ושומעים את דבריהם ומוציאים אותם לחוץ ונושאים ונותנים בדבר. נמרו את הדבר הזה. מכניסים אותם. הגדול שבדיינים אומר איש פלוני אתה זכאי איש פלוני אתה חייב. זומנין שכשיצא אחד מן הדיינים לא יאמר אני מזכה וחבירי מחייבים אבל מה אעשה ורבו עלי לכך נאמר לא תלך רכיל בעמך. וכן הוא אומר הולך רכיל מגלה סוד ונאמן רוח מכסה דבר: (ח) זומנין שאם אתה יודע לו עדות אין אתה רשאי לשתוק עליה תלמוד לומר לא תעמוד על דם רעך. ומנין אם ראית טובע בנהר או ליסטים באים עליו או חיה רעה באה עליו חייב אתה להצילו בנפשו תלמוד לומר לא תעמוד על דם רעך. ומנין לרודף אחר חבירו להורגו ואחר הזכור ואחר נערה המאורסה חייב אתה להצילו בנפשו תלמוד לומר ולא תעמד על דם רעך. ולא תשנא את אחיך יכול לא תקללנו לא תכנו ולא תסטרנו. תלמוד לומר בלבבך. לא אמרתי כי אם בשנאה שבלב. זומנין שאם הוכחתו ארבעה וחמשה פעמים חזור והוכיח. תלמוד לומר הוכיח תוכיח. יכול אפי' את מוכיחו ופניו משתנות תלמוד לומר ולא תשא עליו חטא:

(ט) [א]אמר ר' טרפון העבודה אם יש בדור הזה יכול להוכיח. אמר רבי אלעזר בן עזריה העבודה אם יש בדור הזה יכול לקבל תוכחת. אמר ר"ע העבודה אם יש בדור הזה יודע היאך מוכיחים. אמר רבי יוחנן בן נורי מעידני עלי שמים וארץ שיותר מארבעה וחמשה פעמים לקה עקיבא על ידי לפני רבן גמליאל שהייתי קובל לו עליו [ב]וכל כך הייתי יודע שהוא מוסיף לי אהבה: (י) [ג]לא תקום עד היכן הוא נוקמה של נקימה אמר לו השאילני מגלך ולא השאילו. למחר אמר לו השאילני קרדומך אמר לו איני משאילך כשם שלא השאלתה לי מגלך לכך נאמר לא תקום: (יא) לא תטור עד היכן נוקמה של נטירה אמר לו השאילני קרדומך ולא השאילו. למחר אמר לו השאילני מגלך אמר לו הא לך איני כמותך שלא השאלת לי קרדומך לכך נאמר לא תטור: (יב) לא תקום ולא תטור את בני עמך. נוקם אתה ונוטר לאחרים. [ד]ואהבת לרעך כמוך. רבי עקיבא אומר זה כלל גדול בתורה. בן עזאי אומר זה ספר תולדות אדם. זה כלל גדול מזה: (יג) [ה]אילו נאמר בהמתך לא תרביע כלאים. יכול לא יאחזו בבהמה ויעמידנה לפניהם ויעמידנה לפני הזכר תלמוד לומר כלאים. לא אמרתי לך אלא משום כלאים: (יד) [ו]אין לי אלא בהמתך על בהמתך. מנין בהמתך על בהמת אחרים בהמת אחרים על בהמתך. בהמת אחרים על בהמת אחרים מנין תלמוד לומר את חוקותי תשמורו: (טו) אין לי אלא בהמה על בהמה. בהמה על חיה וחיה על בהמה מנין. טמאה על טהורה. טהורה על טמאה מנין תלמוד לומר את חוקותי תשמורו: (טז) [ז]שדך לא תזרע אין לי אלא שלא יזרע. שלא יקיים מנין תלמוד לומר לא כלאים לא אמרתי אלא משום כלאים: (יז) [ח]מנין שאין מרכיבים עץ סרק על גבי עץ מאכל ולא עץ מאכל על גבי עץ סרק ולא עץ מאכל על גבי עץ מאכל תלמוד לומר את חוקותי תשמורו: (יח) ובגד כלאים מה תלמוד לומר לפי שנאמר לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדיו. יכול לא ילבש גיזי צמר ואניצי פשתן. תלמוד לומר בגד. [ט]אין לי אלא בגד מנין לרבות את הלבדים. תלמוד לומר שעטנז דבר שהוא שוע טווי וגו'. רבי שמעון בר' אלעזר אומר נלוז ומליז הוא אביו שבשמים עליו. מכלל שנאמר לא יעלה עליך [י]יכול לא יפשיל את הקופה

לאחריו

פירוש הראב"ד

ותועבה פי' דכתיב כי תועבת ה' כל עושה אלה כל עושה עול סרי מסעול נקרא תיעבה וכתיב כל תועבת ה' אשר שנא וכתיב נמי שקץ תשקצנו ותעב תתעבנו כי חרם הוא וגורם לחמשה דברים ממעט את הארץ שכיון שמעול נקרא תועבה כרי [הוא] כעובד ע"ז שגורמת לכל הדברים הללו כמו שמפורש בתורה ובנביאים בכמה מקומות: (ה) לא תלך רכיל בעמך לא תסית כך לזה וקשה לזה פי' כך ואזיל: ד"ת לא תלך רכיל בעמך לא תסית כרוכל שהוא מעטיף דברים ומילך פי' זו לכילות דברים ממש. ולפי שברוכל המחזר בעיירות עם מיני תכשיטין מולך חדושין מעיר לעיר כדאמרינן ממסדני מילי שהוא מפשר בעיר הזאת עם פלוני ובן מפשר בעיר אחרת עם פלוני וזו לשון חכמים לרכול כי המולך לכילות מגיד לזה מה שמעת מזה: (ו) לא תקום ולא תעמוד על דיכן היא כאשר אל נקיימה אומר לו פלוני שמילני זו היא הנקיימה. יש מתמיהין בדבר הראשון שלא שמילני ומיכ מחלה לקלקל לינו עובר בכלום ומשני עיבר עליו גלוי: ואין כאן דבר תימה שהראשון שלא שמילני לא מצוה נקיימה ולא מצוה שנאמר עשה שכרי לוכל לו מתמוך שלא שהשם לשפשר לשפשר שמע יפגם לו שמע יפשע בו ויחלד לו שמע תשפר השפר לכך הוא שנעו ממנו ולא מצוה לא תשנא לא תשנא לא תחיך ומצוה לא תקום ולא תעש" שלא הזכיר הנקימה בפיו כי הש"ם בוחן לב מוקר כליות: נוקם ונוטר לאחרים פי' לגויים: (יב) ואהבת לרעך כמוך ר' עקיבא אומר זה כלל גדול בתורה תלמוד לומר אני ה' שלא תאמר הואיל ונתקללתי יקלל חברי כמוני. בן עזאי אומר זה ספר תולדות אדם. זה כלל גדול מזה. בן עזאי אומר בהמתך לא תרביע כלאים. לא אמרתי אלא משום כלאים. ומנין שאין מרכיבים עץ סרק על גבי עץ מאכל ולא עץ מאכל על גבי עץ סרק ולא עץ מאכל על גבי עץ מאכל תלמוד לומר את חוקותי תשמורו. ובגד כלאים מה תלמוד לומר לפי שנאמר לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדיו. ומנין שאין מרכיבים אילן בגפן ולא גפן באילן ולא אילן בירק ולא ירק באילן ת"ל את חוקותי תשמורו. ודוקא בכני תרתי שהגויים מיזהרין עליהם כישראל מימות חדם שהשתון דכתי' תולא בארץ נפש חיה למינה. וכתיב ותולא בארץ חדש עשב מזריע זרע ועץ פרי עושה פרי: ומיניו דדכתיב את חוקותי תשמורו שמקקתי לך כבר. אבל לגיסת שעטנז וכיולא בו שהין הגויים מוזהרין עליהם שהין יכולין נמנע מלעשות לגויים ומזהירי' לותם לכם: (טז) מנין שלא יקיים פי' אם עושה מעשה בקיומו כגון שנתפתח עליו את העפר וכגון שגודר קבידותיו לשמרו כרי שוא לוקה עליו ואינו עושה מעשה בו שלא זרעו לשתרים וכשרשם שיש טוב בעיניו ורולה בקיומו כרי יש עליו ליסור לאו שעשה" שאינו לוקה שנאמר כלאים שדך לא תזרע ובו'. לא אמר אלא מעשה כלאים פי' דכתיב בית לא תזרע לא תרכיב לא תדביק כלאים שדך לא תזרע כלאים. וכרי אינו קומכין כלאים בשדך לא. כלומר לא הקפיד על הזריעה בלבד אלא כל קיומי כלאים: (יח) מנין לכלות שלבדים פי' פילטרו"ם בלע"ז ת"ל שעטנז כל דבר שעות שו"ע ווע"ז. משמע מכאן דכרי דרים ליה הוא שוע עוי לו נוז. ובמס' נדה [פא:] אמרינן ובלבתא כמר זוטרא דאמר מלחוכייתא שוע עוי ונוז בעינן מלחפקים בחמנא

מסרת התלמוד

[ז]בי' הילקוט קוחיל והעמיר הזה מייב לכרכבו: [ח]שבועות (כ.): 'עי' יבמות פסח פ"ח ה"ח: [ט]כתובות (מו.): 'עי' יבמות פסח פ"ח ה"ח: [י]ב"ק (לד:) ושם הגי' על זה נאמר הולך רכיל מגלה סוד ובסנהדרין (לא.) גרסי' כגי' הפסוק: [יא]עי' סנהדרין (עג.): [יב]עכין (עז:) ושם ילוף מפי' מלה שעטנז ממלת מוכיח ועי' ג"מ (לא.): [יג]עי' עכין (סה) שהגי' בגמ' מוכלפה: [יד]בגמ' גרסי' כ"ש שהוסיפני בו להבה כלומר שהוסיף כ"ש להבה בלבו של כ"ש ולהשווה הגי' שלמילני עם גי' הגמ' ל"ל שהוסיף לי להבה פי' שהוסיף להבה ע"ש לכ"ש לשל בילקוט גרס שהוסיף כי להבה ולפון זה משמע שהוסיפה להבה בלבו של כ"ש וכני קאמר כל כך הייתי יודע שבדברי יהיו כשמעיט עד שע"י שימעי לשוכחני יוסיף בקבי להבה ולפ לגי' זו ים לשהוס הגי' שלשמילנו כלומר שע"י שיקבל תוכחתי יוסיף לי להבה על להבה שלהבתיו מקדם לך בגמ' שמניח קלח דשוכח לשכח ח"ח לשבח כן: [יו]יומא (כג.): [יז]ויקרא רבה פכ"ד: [יח]ב"מ (לא.): קבמשך"ן פי' שהרבעה מן המקיים שלין הילר הפע ומניד עליהם ויש עשה נגלה בלילוסים ומה שלמר בהם לא מקומי משמרו כ"ל מקום שמים כלומר מקי עבע הבהוחים ועי' בקידושין (לע.) שהקשה מקיים שהקקתי לשם כבר ושם מקי הלדם בשלר הוא לדם ולחכי בלילוסים מלד שהשולה בעלמה מהוועבה ח"כ כל בהמות בכלל יהיה קוניהן מי שיקיים ועי' בילוסלמי כלאים פ"ח: [כ]מ"ק (ג:) וגרסי' שם פ"ל כלאים שדך לא ועב"ז (קד.) הגי' כמו בשפרח ומשכות (כח:) גרסי' ה"ל שהמשך לא תרביע כלאים שדך לא תזרע כלאים ופי' כם"י ג' פילוסים שנמ"ק פי' שנוטעין מלם מזרע ודומין לא כלאים ושמר המקומות פי' שדומין כלאים הכתוב בהרבעה ומשוך לשדך ופי' זה מוכח בגי' דמכות ושכרים עמו רבינו ים שפרשים שלא מלד שהמיכות נדכוש שלא שהקדים שדך משמע שהחזרה על השדה ולזה קרינה מרבייתא לחכם שדרשו בילוסלמי כלאים פ ה מ"ח לא שלא מזרע כשדך כלאים ס"ל שלא זורע מקיים מרע ס"ל כרם ולא כלאים הרי לחינו ההזך שדכתי' כרם שלא כלאים מרבה מקיים ולי נרלה שהוסיף על מה שאמר שלין שהיסור מלד הפועל שהוסיף בכלאים פועבה מרבי היסוס בגד שלי שמים ולחן חם כמה התורה שאמרה שדך ולנו קשה על המעשה מלד הפועל שלא דה לאמר לא מזרע כלאים שלא ודאי שהקפידה על היום שבכלאים שנשה ולכן הוסיפו כן לא לאמרי שלא משום וכמו למעלה נמי"ב בהרבעה: [יט]ילוסלמי כלאים פ"ח: [כא]כלאים פ"ע מ"ח: [כב]ילוסלמי כלאים פ"ע מ"ח.

לאחריו תלמוד לומר לא תלבש. לא תלבש אין לי אלא שלא ילבש מנין שלא יתכסה. תלמוד לומר לא יעלה עליך [ב]מותר אתה להציעו תחתיך. אבל אמרו חכמים לא תעשה כן שלא תהיה נימא אחת עולה על בשרו:

פרק ה [ג]איש פרט לקטן או יכול שאני מוציא בן תשע שנים ויום אחד. תלמוד לומר ואיש: (ב) כי ישכב את אשה פרט לקטנה. [ד]שכבת זרע פרט למערה. והיא שפחה יכול בשפחה כנענית הכתוב מדבר תלמוד לומר והפדה אי והפדה [ה]יכול כולה תלמוד לומר לא נפדתה הא כיצד פדויה ואינה פדויה. את שחצייה שפחה וחצייה בת חורין. במאורסת (לבן חורים) [לעבד עברי] הכתוב מדבר דברי ר' עקיבא. רבי ישמעאל אומר בשפחה כנענית הכתוב מדבר המאורסת (לבן חורים) [לעבד עברי]. רבי אלעזר בן עזריה אומר כל עריות כבר אמורות משאר אין לנו אלא שחצייה שפחה וחצייה בת חורים המאורסת לעבד עבדי אחרים אומרים לא יומתו כי לא חפשה בשפחה כנענית המאורסת לעבד כנעני: (ג) והפדה לא נפדתה בכסף ושוה כסף. בשטר מנין ת"ל או חופשה לא נתן לה להלן הוא אומר וכתב לה מה להלן האמור להלן בשטר. אף כאן בשטר. או אין לי אלא כסף בחציה ובשטר בכולה מנין אף שטר בחציה ת"ל או חופשה לא נתן לה מה כסף בחציה אף שטר בחציה: (ד) [ו]בקורת תהיה מכות מלמד שהיא לוקה יכול אף הוא ילקה תלמוד לומר תהיה. היא לוקה והוא אינו לוקה: (ה) לא יומתו כי לא חופשה. הא אם חופשה הרי אילו חייבים מיתה. רבי שמעון אומר משום רבי עקיבא יכול יהיה הכסף גומר בה תלמוד לומר לא יומתו כי לא חופשה. [ז]עירה כל הפרשה כולה לכי לא חופשה מלמד שאין גומר בה כי אם בשטר: (ו) [ח]והביא את אשמו לה' אל פתח אהל מועד איל האשם. נאמר כאן איל אשם ונאמר להלן איל אשם. מה איל האמור להלן בכסף שקלים. אף כאן בכסף שקלים: (ז) [ט]וכפר עליו הכהן באיל האשם לפני ה' על חטאתו אשר חטא מלמד שהיה מביא חטאת אחת על ביאות הרבה ונסלח לו מחטאתו אשר חטא לעשות את המזיד כשוגג: (ח) [י]כל העריות לא עשה בהם את הקטן כגדול. ושפחה עשה הקטנה כגדולה: (ט) [כ]כל העריות עשה בהם המערה כגומר ושפחה לא עשה בה את המערה כגומר: (י) כל העריות אחד האיש ואחד האשה שוים במכות ובקרבן. ובשפחה היא לוקה והוא אינו לוקה הוא מביא קרבן והיא אינה מביאה קרבן. כל העריות בחטאת. ושפחה חרופה באשם. כל העריות בנקיבה ושפחה בזכר. כל העריות חייב על כל ביאה וביאה ובשפחה אינו חייב אלא אחת על ביאות הרבה. כל העריות לא עשה בהם מזיד כשוגג ושפחה עשה בה את המזיד כשוגג:

פרשה ג כי תבואו יכול משבאו לעבר הירדן תלמוד לומר אל הארץ הארץ המיוחדת: (ב) כי תבואו ונטעתם. [ל]פרט לשנטען גוים עד שלא באו לארץ. או יכול שאני מוציא את שנטעו גוים משבאו לארץ. תלמוד לומר כל עץ. מיכן אמרו עד שבאו אבותינו לארץ ומצאו נטוע פטור. נטעו אף על פי שלא כיבשו חייב. [מ]ונטעתם פרט לעולה מאיליו. ונטעתם [נ]פרט למרכיב ולמבריך. [ס]מיכן אמרו סיפוק נפנים. סיפוק על סיפוק אף על

פירוש הראב"ד

נמד ליטנף: ומיפסר דסכף מדכתן קמאר וקכף לסמכתף בעלמא. מיסו סיכף דכוי סוע וטווי סד סד לסודיים וקכר ליס בסדי כדדי סטוף קיטכף עציר לסו כסילו סוי סוע טווי וסוס בסדי סדדי מעיקכף: וסף מילתף גמריכן לס מדסלטרין דסמכתף למעסי כלאיס בגיליס מסוס דסתס ליכף תצוך לף בסוטס בעלמא סוף לף בעוויתס סלף בגוסס בלבד וסוף סקבר ומעטף לגיליס סוף לסבי לסבד בעלמא סוף מיסו סלכוך: יכול לף יפסיל אף סקופס לאסוריו פי' קופס סיס דס למר וכגד פסתיס סבכי סכיסס עוליו עליו ת"ל לף תלבש:

פרק ה אף זו סמליס סבסס וסני דס סורין מאוכסף לבר סורין דבכי ר' עקיבא. כ' ישמעאל לומר בסבסס סמאוכסף לעבד עברי. מסטע דאי לבן סורין לף סוי ייסוד לף מסוס לאסיכף ליס סילכך לף מיסייב עלס ג"יסוד דבן סורין וכתס מפכס טעמף ל"כ' ישמעאל דסבסס לף נפדתס לאמכס סורס דבכס סורס כלסון בני אדס. ומאוכסף לעבד עברי כ"ש דמיסדף לף מסבסס עכלו דסוף לף יומתו כי לף סוסבס עכלו דסוף לף מסבסי: לאמת לף בעיסדף לעבד כבסעני קף מסתעי קכף: כ' לאלעזר בן עזריס לומר כל סערית עפוסות וכו' לאל לף אמליס בסבסס וסניס בת סורין עפכס בכתות [יא.] ומאוכסף לעבד עברי וקף מקבס כתס כ' לאלעזר בן עזריס סייטו כ' עקיבא. כתס כ' לאלעזר סוף דקאמר לכבי ישמעאל בעלמי כוותך קבילף לי דדבכס סורס כלסון בני אדס וסכף סני. מכדי כתב ליס קכף כי לף סופבס וסבדס לף נפדתס לסס לי סמע מיסס לאמליס בסבסס וסניס בת סורין סוף לאמלף פי' מדסני קכף בדגלי סופבס לף כתב סכי וסכף כתיב וסבדס לף נפדתס סמע מיסס דוקף קאמר: (ד) בקורת מכות פי' סמיף ליוקף. ומפכס בכתות בקורת תסיס בקכיסס תסף כדתנן כאסר מוכ"ס וסמני קל"ף וסמניסי אומר מכסו. פיכוס קוכף עליו מעקכף ומכלף ס' לאת מכותך וגו': (ה) סף לא סופבס יומתו מפכס בגטין פכף סמולף [לא:] סף סופבס וסף"ב נתקדסס לו יומתו דקל"ף כיון דקידושין קמאי קידושי טעות סוד קידושי נמלאי נמי לאו כלום ניסמו דלעתיס לקידושי קמאי קמ"ל: תורעס כל סבסס כולס לף סופבס לומר סאין גומר בס לף טעד פי' כי לסון סופבס סיסו לף לסון סעד כדילף לעיל. ומלף קאמר בקוף לא סופבס ולף נפדתס סמע מיסס סאין בקף גומר בס לסיכוף לף סעד: (ח) כל העריות עפכ בסס קטן כגדול ועל הקטנה אף סמוף לאוי מכס לעומסין נעכס אפי' על ידי קטן

מסרת התלמוד

[ב]צילה (יד.) יומת (קע.) המיד (כז.): [ג]סנהדרין (קע.) כריתות (יא.) תוס' ד"ס וסס: [ד]יבמות (נה.) כריתות (ו.): [ה]גיטין (מח:) כריתות (יא.): [ו]כריתות (סס) : [ז]גיטין (לט) ופס גרסי' תוכפא וכני' סלפניכו מלסתו גס בירושלמי יבמות פ"ב ה"ל עוכס כל הפרשה כולה ליבוס וכ"ס בקידושין פ"ל ה"ל וע"י בק"ל סהוס כמו עיכה מכלי אל כלי ולא יסכן לעני גי' הגמ' בגיטין וכלסה סהוס מלמען מגיעה סכן מכנוס ירושלמי סל ויבעגו לס עפה ומלעגו יס עפה וגי' קבלת עיכה היס כמו עיכעה ע"פ נוקמה מוקלקוס סמכנס ויבנגעו ועלעגו בעי"ן ומפשר עיכה סאפסרי' ומעוכות בגידין סבניס בילה לחד סס וס"ס סל מעוכות ליכה מן הפרשה: [ח]כריתות (כב:): [ט]ככיתות (ע.) ומביא סס בכייתה זו סני כריתות (כב:): [י]עי' כריתות (כג:): כמו לפניכו וסיל הגי' המקוכיס לגלי שמקפו עלה ולגלי עיקר הכתוב נמחיל לעשות מחיל כפוגע וע"פ הגיסו בפכייתה לחיגה לעשות מחיל כפוגע וע"פ הגמה זו נקעו בגוף סבכייתה גי' זו ועי' בפסחים (לב:) בתוס' ד"ס מעילה ופ"ע: 'עי' כריתות (יח.) ולפי ענין פקוגי' סס יס לגכוס כאן כל העריות עפה בהס לף הקען גדול ועל הקטנה לף עפה וכו' וכמו שגנהג בדיניכו וגי' הפסיקים לריכים לתו לפכס שהכוונה שבכל העריות אין קטנות הבועל או הנבעלת גולמת לפטור אף הנבעל את הבתי לגלי שהיה בחל מהם קען הגדול מייב ובפ"ס הכל אלו בגדלותם ואם היה קטנה לפי' הוא גדול פעור אבל גם לפי' זה יש להקן הגי' ובפסחים עפה לה הגדול בקטנה ועי' בק"ל: [כ]יבמות (נג:) [ל]עי' מעלה פ"ל מ"ג וגירושלמי שם: [מ]עי' במסנה שם ובפי' הרמב"ם וגילקוט לף גרס מדרש זה: [נ]עי' כ"ה (ע:) תוס' ד"ס מכירי ובפי' הכ"ן: [ס]מעלה פ"ל מ"ל וגירושלמי:

פי שהבריכה בארץ מותר. רבי מאיר אומר מקום שכחה יפה מותר. מקום שכחה רע אסור. [א]אין לי אלא שנטע אגוז ושקד. נטע ייחור מנין תלמוד לומר כל עץ. [ב]עץ מאכל ולא עץ סרק. עץ מאכל פרט לנוטע לסייג ולקורות ולעצים. רבי יוסי אומר אפי' אמר הפנימי למאכל והחיצון לסייג. הפנימי חייב והחיצון פטור: (ג) [ג]אמר רבן שמעון בן גמליאל במה דברים אמורים בזמן שנטע לסייג ולקורות ולעצים. דבר שהוא ראוי להם. שאין ראוי להם מנין. תלמוד לומר כל עץ. נטעו לעצים וחישב עליו לאכילה מנין תלמוד לומר כל עץ. מאימתי הוא מונה לו משעת נטיעתו. [ד]פריו פרט לעלים ולולבים ולמי גפנים ולמי סמדר. או יכול שאני מוציא את ענקוקלות והבוסר תלמוד לומר פריו פריו דברי ר' יוסי הגלילי ר' עקיבא אומר וערלתם את ערלתו. ערלים לרבות כולם: (ד) שלש שנים יכול בתוך שלש שנים הוא אסור ולאחר שלש שנים יהיה מותר תלמוד לומר יהיה. [ה]לכם. להביא את הנטוע לרבים. רבי יהודה אומר לכם פרט לנוטע לרבים. רבי שמעון בן אלעזר משמו הנוטע לרבים חייב בערלה. עלה מאיליו לרבים פטור מן הערלה: (ה) [ו]לא יאכל אין לי אלא שלא יאכל מנין שלא יצבע בו ושלא יהנה בו תלמוד לומר וערלתם ערלים. ערלים. לרבות את כולם: (ו) [ז]מנין לשלשים יום לפני ראש השנה הרי הן ככל השנה תלמוד לומר ובשנה הרביעית. יהיה כל פריו [ח]להביא את הפרט ואת העוללות כדברי בית הלל. בית שמאי אומר יש לו פרט ויש לו עוללות. והעניים פודים לעצמם. ובית הלל אומרים כולו לגת: (ח) [ט]קדש מה קודש אמור להלן טעון חומש וביעור אף קודש האמור כאן טעון חומש וביעור: (ט) [י]הילולים מלמד שהוא טעון ברכה לפניו ולאחריו. מיכן היה רבי עקיבא אומר לא ישעום אדם בלום קודם שיברך. מנין לשלשים יום לפני ראש השנה הרי הן ככל השנה תלמוד לומר ובשנה החמישית [ז]תאכלו את פריו להוסיף לכם תבואתו. רבי יוסי הגלילי אומר הרי אתה כמוסיף פירות חמישית על פירות רביעית. מה פירות חמישית לבעלים אף פירות רביעית לבעלים. רבי עקיבא אומר דברה תורה כנגד היצר שלא יהיה אדם אומר הרי ארבע שנים אני מצטער בו חנם לכך נאמר להוסיף לכם תבואתו: (י) [יא]תבואתו מלמד שאין נפדה אלא תבואה מיכן אמרו אין פודים את הרבעי עד שיבוא לעזרת המעשרות:

פרק ו [יב]מנין לאוכל מן הבהמה עד שלא תצא נפשה עובר בלא תעשה תלמוד לומר לא תאכלו על הדם. דבר אחר לא תאכלו על הדם. אל תאכל מן הבשר והדם קיים במזרק [יג]ר' דוסא אומר מנין שאין מבררין על הרוגי ב"ד תלמוד לומר ולא תאכלו על הדם ר"ע אומר מנין לסנהדרין שהרגו את הנפש שאין מועמין כולם אותו היום תלמוד לומר לא תאכלו ונומר [יד]ור' יוסי ב"ח אמר אזהרה לבן סורר ומורה מנין תלמוד לומר לא תאכלו על הדם: (יא) [טו]לא תנחשו כנון אילו שהם מנחשים בחולדה

פירוש הראב"ד

ומעניים מן הכוורת אלו כדי שתעלה קורתו יפה וגבוהה ונאה וזה לון לעצמו לעקרו אלא לחתוך ממנו כמה ענים. ואינו נוטע לותם לעופים כדי אלא יכתיבו זה את זה ויסיו קוראים גפים ולפוסים: לסייג מקום שסייג מוכיח עליו שנטעוהו על הגן מצחון. כ' יוסי לומר לפי' לחתך שתאכל פנימי למאכל [שפנימי] חייב וחיצון פטור ולפי' לולי לחתך שתאכל פנימי למאכל וחיצון לסייג וכו' ולריך הוא לפיים את שחייב ואת שפיטור כדי לשפניע ביניהם ובכי תיתא ביוסלמי. ומשמע שתחת דכ' יוסי היא לית ליה בסדי' ושגדל בחיוב חייב ושגדל בפיטור פטור: (ג) [ג]אמר כ' שמעון בן גמליאל במה דברים לחוייו בזמן שנטעו לסייג ולקורות ולעצים דבר שרגילו לכם וכו' פי' יש עניים שתם לחויין לסייג ועולין קורותם יפה. ויש שתיכם לחויין אלא לעצים בלבד שאין לכם לא קורה ולא עצים מצוינים ולא פירותיו יפין אבל אם נטע לילן לסייג שאין לחוי לסייג משתבח בעלה וכוי כעולה מאליו וחייב בעלה לתנן בפ"ק דעלה ועולה מאליו חייב בעלה: ולי קשיא לך הא לתניין לעיל ונטעתם פרט לעילה מאליו. התם לישנא לומר דעולה מאליו לרבים קא ממעט כלומר לעילה' לקמן. אבל עולה מאליו ליחיד חייב בעלה: יכול שאני מוליך ענקוקלות וכבוסר ת"ל פריו דברי כ' יוסי הגלילי שעקוקלות סייחי קבוד שהם קוקות של עצים והן שלדלות ושעוקלין שהגבגים תלויין בהן ומפני שהן נעשים שומרי שפיי נקלפו כן: ומנלתי ביוסלמי שמפרש ענקוקלות הן עצים שלקו שלא הגיעו שלים ולשון טורייקון הוא עצים לקו תלתיון: דקד"ל לחיל פריו כתיב פרי נגמר בעין קנ"ל. ולא עוד אלא לפי שהוא נוהג בהן משנה עולמית דברי הוא: ונוהג הין שמדר לא כ' עקיבא לומר ועלתם ערלתו ערלים להדות את כולם היכי יודע מה הוא להוסיף עלין ולולבין ומי שמדר. מי שמדר שגיבא ליה כל' יוסי לחתך שמדר לחתך מפני שהוא פרי. עלין ולולבין שגיבא ליה כל' אליעזר דקד מכבה להו לעלין ולולבין. לעניין זיל מכבה ומיעט. ול' עקיבא נמי מכבה להו לעניין עלה מועלתם עלתו עלים: (ד) לחתך שלש יהא מותר ת"ל ופיה בסוייתו יהא: לכם להביא את הנטוע לרבים. כ' יהודה לומר פרט לנטוע לרבים משתם בפ' כל שעה [כג.] שתאי קד מפלגי ת"ק שבר ונטעתם תיבעי ליה למיכתב כתב רחמנא לכם להביא את הנטוע לרבים. כ' יהודה שבר ונטעתם בין ליחיד בין לחתך משמע הדר כתב רחמנא לכם להביא דמשמע נמי רבים הוי ריבוי ולמעוטי סנטיעות לרבים. כ' שמעון בן אלעזר לומר משמו הנטוע לרבים חייב בערלה וטעלה מאליו לרבים פטור מן הערלה. ולאי תמך הוא דקד שתחי לעיל ונטעתם פרט לעולה מאליו ועולה מאליו לרבים הוא דקד ממעט כדפריתי לעיל: (ו) שלש יהנה ממנו פי' שלש יהנה ממנו ויאכל לחתך את מלופיו: ולא יצבע בו ולא ילביש בו

מסרת התלמוד

עני' הילקוט ונטעתם פ"ל שלש שנטע עלה מאליו מנין פ"ל כל עץ ונטעתם מאכל פ"ל שלש שנטע לגוז וכו': [א]עלה פ"ח פ"ח ביוסלמי: [ב]ביוסלמי גבקי' לחשב"ג בדמ"ח וכו' נטע דבר שאין לחוי לסם מייב וכן גם בי' רבינו והילקוט והיח יוסי מדויקת: [ג]עלה פ"ח פ"ה: [ד]פסחים (כג.): שפסחים (כה:) קידושין (מו:) ב"ק (קד.) ועי"ש בתוס': [ה]עי' כ"ה (ט:) ועי' היטב ביוסלמי שניניס פ"ג וכב"ה פ"ל מ"ד: [א]עלה פ"ו מ"ב: מעשר שני פ"ה מ"ג עדיות פ"ד מ"ה קדושין (נד:) ועי' יקוט שנכתב דכבי ג"ה שב"ה לומרים: [ב]קידושין (שם): [ג]נכלום (לה.): [ד]עלה פ"ו מ"ם פ"ה ביוסלמי: [ה]משמע שלשון שנותנו דנים שהוא לחתך נמי הבני ותע"ב שהכתוב מדבר שהנה המתיסים י"ל שהבי דנים יוסף לכם הנטע הם' שנותנו על שנם הד' עי' בק"ת: [ו]שבת (קנ.) ועי' כם"י מולין (נג. קכח.) שבשב שתאכלם בעלמא הוא והרמב"ם פ"ל דהלכה נמוכה ועי' שבי מגדיש לי"ד פי' כ"ז שמשמעות הגרייתא שהמיבה בתוסף כזית בשב ממעבכתא בק"ת: [ז]שבת (קנ.) ועי' כם"י מולין (נג. קכח.) שבשב שתאכלם בעלמא הוא והרמב"ם פ"ל דהלכה נמוכה ועי' שבי מגדיש לי"ד פי' כ"ז שמשמעות הגרייתא שהמיבה בתוסף כזית בשב ממעבכתא בק"ת: [ח]עלה פ"ו מ"ם פ"ה ביוסלמי: [ט]משמע שלשון שנותנו דנים שהוא לחתך נמי הבני ותע"ב שהכתוב מדבר שהנה המתיסים י"ל שהבי דנים יוסף לכם הנטע הם' שנותנו על שנם הד' עי' בק"ת: [י]בכורים פ"ג מ"ד: [יא]עלה פ"ו מ"ב: [יב]ביוסלמי: [יג]משמע שלשון שנותנו דנים שהוא לחתך נמי הבני ותע"ב שהכתוב מדבר שהנה המתיסים י"ל שהבי דנים יוסף לכם הנטע הם' שנותנו על שנם הד' עי' בק"ת: [יד]עלה פ"ו מ"ם פ"ה ביוסלמי: [טו]משמע שלשון שנותנו דנים שהוא לחתך נמי הבני ותע"ב שהכתוב מדבר שהנה המתיסים י"ל שהבי דנים יוסף לכם הנטע הם' שנותנו על שנם הד' עי' בק"ת: [א]בכורים (שם): [ב]קידושין (שם): [ג]נכלום (לה.): [ד]עלה פ"ו מ"ם פ"ה ביוסלמי: [ה]משמע שלשון שנותנו דנים שהוא לחתך נמי הבני ותע"ב שהכתוב מדבר שהנה המתיסים י"ל שהבי דנים יוסף לכם הנטע הם' שנותנו על שנם הד' עי' בק"ת: [ו]שבת (קנ.) ועי' כם"י מולין (נג. קכח.) שבשב שתאכלם בעלמא הוא והרמב"ם פ"ל דהלכה נמוכה ועי' שבי מגדיש לי"ד פי' כ"ז שמשמעות הגרייתא שהמיבה בתוסף כזית בשב ממעבכתא בק"ת: [ז]שבת (קנ.) ועי' כם"י מולין (נג. קכח.) שבשב שתאכלם בעלמא הוא והרמב"ם פ"ל דהלכה נמוכה ועי' שבי מגדיש לי"ד פי' כ"ז שמשמעות הגרייתא שהמיבה בתוסף כזית בשב ממעבכתא בק"ת: [ח]עלה פ"ו מ"ם פ"ה ביוסלמי: [ט]משמע שלשון שנותנו דנים שהוא לחתך נמי הבני ותע"ב שהכתוב מדבר שהנה המתיסים י"ל שהבי דנים יוסף לכם הנטע הם' שנותנו על שנם הד' עי' בק"ת: [י]בכורים פ"ג מ"ד: [יא]עלה פ"ו מ"ב: [יב]ביוסלמי: [יג]משמע שלשון שנותנו דנים שהוא לחתך נמי הבני ותע"ב שהכתוב מדבר שהנה המתיסים י"ל שהבי דנים יוסף לכם הנטע הם' שנותנו על שנם הד' עי' בק"ת: [יד]עלה פ"ו מ"ם פ"ה ביוסלמי: [טו]משמע שלשון שנותנו דנים שהוא לחתך נמי הבני ותע"ב שהכתוב מדבר שהנה המתיסים י"ל שהבי דנים יוסף לכם הנטע הם' שנותנו על שנם הד' עי' בק"ת: [א]בכורים (שם): [ב]קידושין (שם): [ג]נכלום (לה.):

בחולדה בעופות ובכוכבים. לא תעוננו אילו אוחזים עינים. רבי ישמעאל אומר זה המעביר על העינים. רבי עקיבא אומר אילו נותני עתים כנון אילו שהם אומרים למודות ערבי שביעית להיות יפות. עקורות. קטניות להיות רעות: (ג) [ב]לא תקיפו אחד המקיף ואחד הנקף. פאת ראשיכם סוף ראשכם. ואילו הם הצדעים מיכן ומיכן: (ד) [ג]ולא תשחית את פאת זקנך מה תלמוד לומר לפי שנאמר ופאת זקנם לא ינלחו. יכול אפילו נלחו בסכסריים בבתער יהיה חייב תלמוד לומר לא תשחית פאת זקנך יכול אפילו לקטו במלקט וברהיטני יהיה חייב תלמוד לומר וזקנם לא ינלחו הא כיצד גילוח שיש בו השחתה הוי אומר זה תער: (ה) [ד]פאת זקנך סוף זקנך מלמד שהוא חייב על הראש שתים אחת מיכן ואחת מיכן. ועל הזקן שתים מיכן ושתים מיכן ואחת מלמטן. רבי אלעזר אומר אם נשלן כלן כאחת אינו חייב עד שיטלנו בתער: (ו) רבי אלעזר אומר אפילו לקטו במלקט וברהיטני חייב: (ז) [ה]ושרט לנפש. יכול אפילו שרט על ביתו שנפל. ועל הפיתו שאבדה בים יהי חייב תלמוד לומר לנפש. לא אמרתי שריטה אלא שהוא על מת: (ח) מנין לחמש שריטות על מת אחד שהוא חייב על כל שריטה ושריטה. תלמוד לומר ושרט לחייב על כל שריטה ושריטה: (ט) רבי יוסי אומר מנין לסריטה אחת על חמש מתים שהוא חייב על כל מת ומת תלמוד לומר לנפש לחייב על כל מת ומת: (י) [ו]וכתובת קעקע יכול אפילו כתב ולא קעקע יהי חייב תלמוד לומר קעקע. אי קעקע יכול קעקע ולא כתב יהי חייב תלמוד לומר וכתובת. הא כיצד עד שיכתוב ויקעקע בדיו ובכוחל ובכל דבר שהוא רושם. רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון אינו חייב עד שיכתוב שם השם שנאמר וכתובת קעקע לא תתנו בכם אני ה':

פרק ז [ז]אל תחלל את בתך להזנותה יכול לא יתננה ללוי ולא יתננה לישראל תלמוד לומר להזנותה. לא אמרתי אלא חילול שהוא לשם זנות. ואיזה זה זה המוסר (יא) לחבירו בתו פנויה שלא לשם אישות. וכן המוסרת עצמה שלא לשם אישות: (ב) ולא תזנה הארץ. מזנים הם הפירות. יכול על מעשה יחידי תלמוד לומר ומלאה הארץ זימה. ולא על מעשה יחידי: (ג) [ח]רבי יהודה אומר הרי הוא אומר ותחניפי ארץ בתזנותיך וברעתיך. מהו עונשו של דבר ויסגנו רביבים ומלקוש לא היה. ומצת אשה וזנה היה לך מאנת הכלם: (ד) [ט]רבי אליעזר בן יעקב אומר מתוך שהוא בא על נשים הרבה ואינו יודע על איזה מהם בא. והוא שקיבלה מאנשים הרבה ואין יודע מאיזה מהם קיבלה. שגג ונשא לבתו. שגג והשיאה לבנו נמצא הוי נשוי לבתו ובנו לאחותו נמצא ממלא את העולם ממזרים שנאמר זימה. זה מה הוא: (ה) רבי אליעזר אומר מנין שהוא ענוש לפני המקום כבא על אשה ואמה. נאמר כאן זימה ונאמר להלן ואיש אשר יקח את אשה ואת אמה זימה היא מלמד שהוא ענוש לפני המקום כבא על אשה ואמה: (ו) [י]יכול יהיה בנין בית המקדש דוחה שבת. תלמוד לומר את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו. [יא]אמר שבת משם שמירה. ואמר מקדש משם מורא. יכול יהיה ירא מן המקדש תלמוד לומר ואת שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו מה שבת לא מן השבת את מתיירא אלא ממי שפיקד על השבת אף מקדש לא מן המקדש אתה ירא אלא ממי שפקד על המקדש: (ז) אין לי אלא בזמן שבית המקדש קיים בזמן שאין בית המקדש קיים מנין תלמוד לומר את שבתותי תשמורו. ומקדשי תיראו מה שמירת שבת לעולם. אף מורא מקדש לעולם: (ח) [יב]איזו מורא לא יכנס להר הבית במקלו ובתרמילו במנעלו ובאפונדתו ובאבק שעל רגליו

פירוש הראב"ד

סלוסז לת העיניס פי' סמוסזין מכלית העין סל גבי לדס מלכלות ומלסכיר גמעסיסס ומדמין לדס מסך סיכלס לת הסדס כוסס מלסס קסוסין ולכועין וסין גס לפלינו לסד וכן כיוסס בלנו: כ' יממעלל לומר זס סמעביר על סעיניס פי' המעביר מיני זכוך על גבי עיניו בסמגעס כדי סיכלס מס סלין גבי לדס כוסין ודוקא על ידי הסגעס סמוס מעגס סדיס לסבל מי מעוסס רסוסס לעיניו וקיימנין יודעים לו דסכיס יודעים כדי סיתסקלו עיניו ויכלס דסכיס המכוסים מבני לדס מוסר כי סכוס מעגס דגטין פרק מי סלסזו: ומ"ק ול' ימעעלל דוכסין לת המקלת סזס מלסון עיניס. ול' עקיבל דוכס לומו מלסון עוכ ללו נותני עתים כגון ללו סלומכי' למודי ערב סביעית להיות מניס יפות עקורות להיות קטניות רעות עקורות כן מן כטוכס להיותס רעות: ולומר לני דוקל בעוסס מעגיו על עין הענין סללו כגון סלומר לממכר תגוללתי עכניו קודס סיכל ערב סביעות ולמכול לומס בלומס געס סלניס ניזוק ונמלל זס לינו בוגע בגס י"ת ולומר בלבו עולס כמנסגו נוסג ילין כס לגמון: וכל לללו כדגמות סדכלו עליו כולן לממכרות: ולין זס מבעל דבני מניכו: (ג) פלת לממכס קוף לממכיכס לללו מן הלדעיס פי' מקום סמתמדרין עגס סגולגולת עס עגס דגניס ומלמיים מלומו מקום סמיבור סגר כרכס יוכל מכלן ומכלן כעין זבוגות ולומן נקלמות פיזות כרכס ומיינו כי פרקי כיכס דמעכס במעכת מכות [כ:] ולמעט מלומו מקום סמיבור נקלמו מפלות סזקן סכן מתפבות כלמייס כתמתכות עס עגס הגולגולת כמו סלמרנו למעלה בפלתי מכלס ומיינו כי פיזקי דדיקת: ומכלס פלות סלמכות לינס מקום פרקים לבל סס כמו קלנות וכל דבר ניס לו קלנות לו לבבעה לו מכלס לו מעגס נקלמו פיזות סבכי סבוגת סזקן ומוך סזקן כלמוך סל לדס לינו מקום כפרק כי לומו נקלת מנטון עגס לאך סוך ולעט"י כן נקלת פיזה ומוך קוף סזקן סביכלו מעכת מכות: ומעני סביכ זוית נקלת פיזה: וכן גלמייס המתמוכות גס סס נקלמו פיזות כני מתים מלמעה ולמת מעט מעט ומוך סבוגת סזקן כני מעט. ולפי' בגט למת

מסרת התלמוד

[א] גמ' גבכי' מהיות רעות ובכמ"י העוקר קטניות ולינו קולרן לין מפלישות ולגי' סלכפינו הוא לסיכך כמו שפי' כביכו: [ב] מכות (כ:): [ג] לעיל (מ:) ושם (נח:) קידושין (לה:) מכות (כח.): [ד] מכות (כ.) שבועות (ג:) ול"ל בסיפא לינו מיינ סלא למת ולינו מיינ עד שיעלנו בסעד כמ"ש ת"ק: [ה] גמ' שעיקר הדרכה מן למת המתור סלכל גדידה ק"ח: [ו] מכות (כח.) ופי' רבינו שמורן ובומב וזה שלא כפי' יוסי ס"ל לכתב לסייב על כל נפש ונפש ולמרו כלן על כל מת ומת כמו על מת שפי' גמ' שעיקר הדרכה מן למת המתור סלכל גדידה ק"ח: [ז] מכות (כח.) ופי' רבינו שמורן ובומב וזה שלא כפי' כמ"י שפי' לכתך שכומב מתלה ולמ"כ מקעקע הכתב ועי' בגמ"ס פי"ג מהל' עכו"ם: [ח] בהלכות (עו.) ובגמ"ן מתה הלה מנוי הגה על הפנויה לה עשתה זונה ע"כ פי' שמוכר בתו לשני שתין לו גה קידושין לתכל בתכר גוב לתרי' פי' לף. שפנוי הגה על הפנויה לה עשתה זונה ס"ו לסכור לומה שלא לשום מכות ולה המוכר לומה ומקיימה לזנות עובר משום לה תחלל ובק"ל דקדק מלמתר להזנותה לה עשתה לומה זונה מלל שהוא קנה להזנותה גמה שמגיל לומה בזנות ולפעם הבמ"ס פ"ג מהל' נעבה בתולה שמתכין בתו לכך הכי היא קידשה לה כותב הבריתא שלמרה מלל שהיא לשם זנות מפני שנעשה קדשה ול"ל לף שהוא על עשתה זונה מ"מ כיון שמכין לומה לכך ונעשית קדשה לא עשתה זונה לשם זנות מלל מנגי' שהסדרין (כ:) [ט]מעט כלמ"ב: [י]עי' יכומלמי מעכיס פ"ג ס"ג קידושין פ"ד ס"ל ופ"ל ופ"ל ופ

רגליו ולא יעשנו קפנדריא וברקיקה מקל וחומר: (י) [ח]אל תפנו את האובות ואל הידעונים. אוב זה פיתום המדבר משיחיו. וידעוני המדבר בפיו הרי אילו בסקילה והגשאל בהם באזהרה: (יא) אל תבקשו לטמאה בהם מלמד שאינם באים עליו על אדם אלא אם כן הפנה דעתו להם ונטמא בהם הא אם מטמא את בהן. דע מה את מחליף מה במה: (יב) [א]מפני שיבה תקום יכול מפני אשמיי תלמוד לומר זקן ואין זקן אלא חכם שנאמר אספה לי שבעים איש מזקני ישראל. רבי יוסי הגלילי אומר אין זקן אלא זה שקנה חכמה שנאמר ה' קנני ראשית דרכו: (יג) יכול יעמוד לפניו מרחוק תלמוד לומר והדרת פני זקן. אי והדרת יכול יהדרנו בממון. תלמוד לומר תקום והדרת. מה קימה שאין בה חסרון כיס אף הידור שאין בה חסרון כיס: (יד) איזהו הידור לא ישב במקומו ולא מדבר במקומו ולא סותר את דבריו. יכול אם ראהו יעצום עיניו באלו לא ראהו. הרי הדבר מסור ללב. שנאמר ויראת מאלהיך אני ה'. הא כל דבר שהוא מסור ללב נאמר ויראת מאלהיך: (טו) רבי שמעון בן אלעזר אומר מנין לזקן שלא יטריח. תלמוד לומר זקן ויראת מאלהיך:

פרק ח [ב]בא ואמר לו גר אני יכול קיבלו תלמוד לומר אתך במוחזק לך את שבאו עדים מנין תלמוד לומר וכי יגור בארצכם. אין לי אלא בארץ. בחוצה לארץ מנין תלמוד לומר [ג]אתכם בכל מקום שאתם. אם כן למה נאמר בארצכם אלא בארץ צריך להביא ראיה. ובחוצה לארץ אין צריך להביא ראיה: (ב) [ד]לא תונו אותו שלא תאמר לו אמש הייתה עובד עבודה זרה ועכשיו נכנסת תחת כנפי השכינה: (ג) [ה]כאזרח מה אזרח שקיבל עליו את כל דברי התורה. אף גר שקיבל עליו כל דברי התורה. מיכן אמרו גר שקיבל עליו את כל דברי התורה חוץ מדבר אחד אין מקבלים אותו. רבי יוסי ברבי יהודה אומר אפילו דבר קטן מדקדוקי סופרים: (ד) והיה לכם הגר הגר אתכם ואהבת לו כמוך כשם שנאמר לישראל ואהבת לרעך כמוך. כך נאמר לגרים ואהבת לו כמוך כי גרים הייתם בארץ מצרים [ו]דעו מנפשן של גרים שאף אתם הייתם גרים בארץ מצרים: (ה) לא תעשו עול במשפט אם לדין כבר הדין אמור אם כן למה נאמר לא תעשו עול במשפט במדה ובמשורה מלמד שהמודד נקרא דיין. שאם שיקר במידה קרוי עוול שנאמר ומשוקץ. חרם ותועבה. וגורם לחמשה דברים. מטמא את הארץ. ומחלל את השם. ומסלק השכינה. ומפיל ישראל בחרב. ומגלה אותם מארצם:

(ו) [ז]במידה זו מידת הארץ. במשקל זו טריטני. ובמשורה זו זיר הגדול. ויש אומר זו קוטית קטנה. ויש אומר זו המחוק: (ז) מאזני צדק צדק את המאזנים יפה. אבני צדק צדק את המשקלות יפה. איפת צדק. צדק את האיפות. יפה והין צדק צדק את ההין יפה. [ח]ר' יוסי ברבי יהודה אומר והלא ההין בכלל איפה היה שנאמר ואיפת צדק אם כן למה נאמר והין צדק יהיה לך. לאו צדק והין צדק: (ח) יהיה לך. [ט]מנה לך אנרדימים על כן. מיכן אמרו הסיטון מקנח את מידותיו אחת לשלשים יום. בעל הבית אחת לשנים עשר חודש. רבן שמעון בן גמליאל אומר חילוף הדברים. החנוני מקנח מידותיו פעמים בשבת. וממחה משקלותיו פעם אחת בשבת. ויקנח מאזנים על כל משקל משקל: (ט) אמר רבן שמעון בן גמליאל במה דברים אמורים בלח אבל ביבש אינו צריך וחייב להכריע לו טפח. היה שוקל לו עין בעין נותן לו גרוסים. אחד מעשרה נותן בו בלח ואחד מעשרים ביבש: (י) [י]אני ה' אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים על תנאי כך הוצאתי אתכם מארץ מצרים. על תנאי שתקבלו עליכם מצות מידות שכל המודה במצות מידות מודה ביציאת מצרים. וכל הכופר במצות מידות כופר ביציאת מצרים: (יא) [יא]ושמרתם את כל חוקותי ואת כל משפטי ועשיתם אותם ליתן שמירה ועשיה לחוקים ושמירה ועשיה למשפטים. אני ה' אני נאמן לשלם שכר:

פרשה ו ואל בני ישראל תאמר. ואל בני ישראל תדבר. אמור אל בני ישראל. דבר אל בני ישראל. צו את בני ישראל ואתה תצוה אל בני ישראל. רבי יוסי אומר דברה תורה כלשון בני אדם בלשונות הרבה. וכולם צריכים להידרש. ישראל אילו ישראל. גר אילו הגרים. הגר. לרבות נשי הגרים. בישראל. לרבות נשים ועבדים: (ב) [יב]אם כן למה נאמר איש איש. להביא את הגוים שבאו על העריות האומות שידונו בדיני האומות ושבאו על העריות ישראל שידונו בדיני ישראל: (ג) [יג]אשר יתן מזרעו למולך לא שיתן מזרעו מיכך כך. אשר יתן מזרעו למולך [יד]מה תלמוד לומר לפי שנאמר ומזרעך לא תתן יכול אפילו העביר ולא מסר יהא חייב ת"ל אשר יתן מזרעו יכול אפילו מסר ולא העביר יהיה חייב ת"ל ומזרעך לא תתן להעביר למולך. יכול אפילו מסר להעביר למולך שלא באש יהיה חייב תלמוד לומר לא ימצא מעביר בנו ובתו באש וקוסם קסמים. העברה העברה לגזירה שוה. מה העברה האמורה להלן למולך. אף העברה האמורה כאן למולך. ומה העברה האמורה להלן באש אף העברה האמורה כאן באש. נמצית אתה אומר שימסור ויעביר באש למולך: (ד) מות יומת.

בבית

פירוש הראב"ד

כלומר שלכך נאסרו עליו מוראת מקדש כמו כן. ולפיכך מוראת מקדש שהכי מוראת מקדש שלא יזנה ושלא יעבוד לפניו שלא יכנס לפר הפנים של כה"ג ולפי כן מי שהוא מוראת מקדש שלו שלא יכנס לפר הפנים ולא יעבוד עבודת יום הכפורים. ולפיכך כתיב בהו (ויקרא כא, ו) קדושים יהיו לאלהיהם ולא יחללו את שם אלהיהם. ולפיכך כתיב בהו (שם, ז) זונה וחללה לא יקחו. ולפיכך כתיב בהו (שם, ח) ואותו תקדש. ולפיכך כתיב בהו (שם, ט) ובת איש כהן כי תחל לזנות את אביה היא מחללת באש תשרף. ולפיכך כתיב בהו (שם, יב) ומן המקדש לא יצא. ולפיכך כתיב בהו (שם, יג) ואשה בבתוליה יקח. ולפיכך כתיב בהו (שם, יד) אלמנה וגרושה וחללה זונה את אלה לא יקח. ולפיכך כתיב בהו (שם, כא) לא יגש לקרב לחם אלהיו. ולפיכך כתיב בהו (שם, כב) לחם אלהיו מקדשי ומקדשי הקדשים יאכל. ולפיכך כתיב בהו (שם, כג) ואל המזבח לא יגש. ולפיכך כתיב בהו (שם, כד) ואל הפרכת לא יבא. ולפיכך כתיב בהו (שם, כה) ומקדשי לא יחלל. ולפיכך כתיב בהו (שם, כז) ולא יבא אל נפש מת. ולפיכך כתיב בהו (שם, כח) לאביו ולאמו לא יטמא. ולפיכך כתיב בהו (שם, כט) ומן המקדש לא יצא. ולפיכך כתיב בהו (שם, ל) ואשה בבתוליה יקח. ולפיכך כתיב בהו (שם, לא) אלמנה וגרושה וחללה זונה את אלה לא יקח. ולפיכך כתיב בהו (שם, לב) לא יחלל זרעו בעמיו. ולפיכך כתיב בהו (שם, לג) כי אם בתולה מזרעו יקח אשה. ולפיכך כתיב בהו (שם, לד) ואת בניו תקח עמך. ולפיכך כתיב בהו (שם, לה) ומפתח האהל לא תצאו. ולפיכך כתיב בהו (שם, לו) ואתה ובניך אתך. ולפיכך כתיב בהו (שם, לז) ולפרכת תביא. ולפיכך כתיב בהו (שם, לח) ומזבח הקטרת. ולפיכך כתיב בהו (שם, לט) ומזבח העולה. ולפיכך כתיב בהו (שם, מ) ומכסה הפרכת. ולפיכך כתיב בהו (שם, מא) ומכסה המזבח. ולפיכך כתיב בהו (שם, מב) ומכסה הארון. ולפיכך כתיב בהו (שם, מג) ומכסה הכפורת. ולפיכך כתיב בהו (שם, מד) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, מה) ומכסה המנורה. ולפיכך כתיב בהו (שם, מו) ומכסה השלחן. ולפיכך כתיב בהו (שם, מז) ומכסה המזבח. ולפיכך כתיב בהו (שם, מח) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, מט) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, נ) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, נא) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, נב) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, נג) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, נד) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, נה) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, נו) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, נז) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, נח) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, נט) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, ס) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, סא) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, סב) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, סג) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, סד) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, סה) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, סו) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, סז) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, סח) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, סט) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, ע) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, עא) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, עב) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, עג) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, עד) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, עה) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, עו) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, עז) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, עח) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, עט) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, פ) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, פא) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, פב) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, פג) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, פד) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, פה) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, פו) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, פז) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, פח) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, פט) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, צ) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, צא) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, צב) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, צג) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, צד) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, צה) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, צו) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, צז) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, צח) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, צט) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, ק) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קא) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קב) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קג) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קד) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קה) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קו) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קז) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קח) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קט) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קי) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קיא) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קיב) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קיג) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קיד) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קטו) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קטז) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קיז) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קיח) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קיט) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קכ) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קכא) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קכב) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קכג) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קכד) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קכה) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קכו) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קכז) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קכח) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קכט) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קל) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קלא) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קלב) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קלג) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קלד) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קלה) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קלו) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קלז) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קלח) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קלט) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קמ) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קמא) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קמב) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קמג) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קמד) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קמה) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קמו) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קמז) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קמח) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קמט) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קנ) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קנא) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קנב) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קנג) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קנד) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קנה) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קנו) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קנז) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קנח) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קנט) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קס) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קסא) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קסב) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קסג) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קסד) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קסה) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קסו) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קסז) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קסח) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קסט) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קע) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קעא) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קעב) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קעג) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קעד) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קעה) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קעו) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קעז) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קעח) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קעט) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קפ) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קפא) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קפב) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קפג) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קפד) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קפה) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קפו) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קפז) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קפח) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קפט) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קצ) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קצא) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קצב) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קצג) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קצד) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קצה) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קצו) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קצז) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קצח) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קצט) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קצי) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קציא) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קציב) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קציג) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קציד) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קצטו) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קצטז) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קציח) ומכסה הכלים. ולפיכך כתיב בהו (שם, קצי

בבית דין מנין אם אין בבית דין כח יפה שעם הארץ מסייעים אותו ת"ל עם הארץ וגומרו. דבר אחר עם הארץ. עם הארץ שבנינו נבראתה הארץ. רבן גמליאל אומר עם שהם עתידים לירש את הארץ על ידי הדברים הללו. [ע]ונמוהו ולא כמותו. באבן. מלמד שאם מת באבן אחת יצא: (ד) [פ]ואני אתן את פני. פונה אני מכל עסקי ועוסק בו. באיש ולא בציבור. ההוא ולא אנוס ולא שוגג ולא מוטעה. והכרתי אותו מקרב עמו ועמו שלום: (ה) [צ]כי מזרעו נתן למולך מה תלמוד לומר לפי שנאמר לא ימצא בך מעביר בתו ובנו באש. אין לי אלא בנו ובתו. בן בנו ובן בתו מנין תלמוד לומר כי מזרעו נתן למולך: (ו) אין לי אלא זרע כשר זרע פסול מנין תלמוד לומר בתתו מזרעו למולך כל זרע שיש בו: (ח) [ק]למען טמא את מקדשי ולחלל את שם קדשי מלמד שהוא מטמא את המקדש מחלל את השם ומסלק את השכינה ומפיל את ישראל בחרב ומגלה אותם מארצם: (ט) ואם העלם יעלימו מנין אם העלימו בדבר אחד סוף שרבירים הרבה מעלימים. ת"ל אם העלם יעלימו: (י) ומנין אם העלימו בית דין אחד סוף שבבתי דינים הרבה מעלימים תלמוד לומר אם העלם יעלימו: (יא) מנין אם העלימו [ר]בסנהדריות של ישראל שסוף שסנהדרי גדולה מעלמת ודיני נפשות נטלין מהם על כך לכך נאמר ואם העלם יעלימו: (יב) ואם העלם יעלימו עם הארץ את עיניהם מן האיש ההוא בתתו מזרעו למולך לבלתי המית אותו בכל מיתה שירצו: (יג) ושמתי אני את פני. פונה אני מכל עסקי ועוסק בו. באיש ולא בציבור. ההוא ולא אנוס ולא שוגג. ולא מוטעה. [ש]ובמשפחתו מה תלמוד לומר א"ר שמעון וכי מה חטאת המשפחה אלא ללמדך שאין לך משפחה שיש בה מוכס שאין כולה מוכסין שיש בה ליסטים שאין כולה ליסטים מפני שמחפים עליו: (יד) והכרתי אותו מה תלמוד לומר לפי שנאמר ובמשפחתו יכול תהא משפחתו בהכרת תלמוד לומר אותו. אותו בהכרת ואין משפחתו בהכרת. אלא ביסורים: (טו) [ת]והכרתי אותו ואת כל הזונים אחריו לזנות אחרי המולך לרבות שאר עבודה זרה. בהיכרת מקרב עמם ועמם שלום:

כגון קפדי תוכח כהיכי מסכו סם מקלם בגייסות והגיפן בילקוט. ובספר קרבן מהכן בכניסן תוך הספרא ומלקן בסלמא פרקיט לך מפיקום סרלפ"ד נרלפא שהיו נפשמות לפשכו והיה קדכם שונא מקדל ק"ל ובמאר שמדל רבינו יעלם בהונן על פי קדל הכתונים על כן שמכתי לם קדכו כלשר הוא לפניך:

פרק ט (א) והנפש אשר תפנה אל האובות ואל הידעונים לזנות אחריהם. למה נאמר לפי שהוא אומר איש או אשה כי יהיה בהם אוב או ידעוני וגו'. עונש שמענו. אזהרה מנין. [א]תלמוד לומר אל תפנו אל האובות ואל הידעונים. עונש ואזהרה שמענו כרת לא שמענו. תלמוד לומר והנפש אשר תפנה אל האובות ואל הידעוני': (ב) והתקדשתם והייתם קדושים. זו קדושת פרישות עכו"ם. אתה אומר קדושת פרישות עכו"ם. או אינה אלא קדושת כל המצות כשהוא אומר קדושים תהיו הרי קדושת כל המצות אמורה ומה תלמוד לומר והתקדשתם והייתם קדושים זו קדושת פרישות ע"א כי אני ה' אלהיכם אני דיין ליפרע ונאמן לשלם שכר: (ג) [ו]ושמרתם את חקותי ועשיתם אותם שאין לי אלא מה שפרט הכתוב שאר דקדוקי הפרשה מנין תלמוד לומר ושמרתם את חוקותי ועשיתם אותם: (ד) אני ה' מקדישכם כשם שאני קדוש כך אתם היו קדושים: (ה) [י]איש מה תלמוד לומר איש איש לרבות בת וטומטום ואנדרוגינוס. ומקלל אביו ואמו מות יומת. [ר]אין לי אלא אביו ואמו אמו שלא אביו אביו שלא אמו מנין תלמוד לומר אביו ואמו קלל מכל מקום דברי ר' ישישה רבי יונתן אומר משמע הוא שניהם כאחד ומשמע אחד ואחד בפני עצמו עד שיאמר לך הכתוב יחדיו: (ו) [ס]כי איש איש אשר יקלל את אביו ואת אמו. בשם. אתה אומר בשם או אינו אלא בכנוי. תלמוד לומר בנקבו שם יומת שאין תלמוד לומר שם ומה ת"ל שם אלא להביא את המקלל אביו ואמו שלא יהא חייב עד שיקללם בשם (המפורש) דברי רבי אחי בר' ישישה. [ו]רבי חנינא בר אידי אומר הואיל ואמרה תורה השבע ואל תשבע קלל ואל תקלל מה השבע בשם אף אל תשבע בשם: (ז) [ת]מות יומת בסקילה אתה אומר בסקילה. או באחת מכל המיתות שבתורה. תלמוד לומר דמיו בו ולהלן נאמר דמיהם בם מה דמיהם בם שנאמר להלן בסקילה אף דמיו בו שנאמר כאן בסקילה. עונש שמענו אזהרה לא שמענו תלמוד לומר אלהים לא תקלל. ואם נשיא הוא אביו הרי הוא בכלל ונשיא בעמך לא תאור. אינו לא דיין ולא נשיא אלא בור הרי את בבנין אב מבינין שניהם. לא ראי דיין כראי נשיא ולא ראי נשיא כראי דיין הצד השוה שבהם שהן בעמך ואתה מוזהר על קללתן. אף אביך שבעמך אתה מוזהר על קללתו. אי מה הצד השוה שבהן שהם גדולים ומעמך וגדולתן גרמה להן ואתה מוזהר על קללתו. אף אביך שהוא גדול ומעמך וגדולתו גרמה לו ואתה מוזהר על קללתו תלמוד לומר לא תקלל חרש דבר הכתוב באמללין של אדם. מה לחרש שכן חרישותו גרמה לו נשיא ודיין יוכיחו מה לנשיא ודיין שכן גדולתן גרמה להן חרש יוכיח הרי את דן בבנין אב מבינין שלשתן לא ראי דיין כראי נשיא ולא ראי נשיא כראי דיין ולא ראי זה וזה כראי חרש ולא ראי חרש כראי שניהם הצד השוה שבהם שבשלשתן שהם בעמך ואתה מוזהר על קללתן אף אביך שהוא בעמך את

מוזהר

פירוש הראב"ד

למולך מה ת"ל מזרעך לא תתן להעביר למולך כלומר למה נאמר להעביר בעובדם מה שלא נאמר בחוכחה ומה ת"ל ללמדנו בהעברה זו. סיכול לפי מעכר ולא העביר יכול מייב וכו': (ה) [ו]וכתיב לותו לם לא תתנו בו ולין בו מיתת ב"ד תעש"י כן יש בו כרת: (ח) מלמד שמעשה את המקדש ומחלל את השם כבר נאמרו עליו כל ומסלק השכינה ומפיל וכו' פירוש שמחלל את השם כבר נאמרו עליו כל העוסקין בכאן מקומות שהוא מסלק השכינה ומפיל את שולפי יפרעאל בחרב: (יג) ושמתי אני את פני בהם והשמדתים לפי שהוא מכוסם מחפין עליו וזה שעושם של בני משפחה לא נאמר אלא שמזיד ושמועתה נאמר לפי שכוסם מחפין עליו ליזקק לדונו ולהמיתו לפיכך בני משפחתו נענשין לפי שכוסם מחפין עליו ומלייענין עליהם שלא לדונו: (טו) וכרתי אותו ואת כל הזונים אחריו לזנות לאחרי המולך לכרות שלא ע"ז נכרת פי' שם היינו ענין למולך מכאן ענין בשלא ע"ז וקשבתי מנגף לא סייעו עובד ע"ז שלכך בע"ז נפקא לן מכאן פ"ל לכבו' שלא ע"ז נכרת לעבו"י שסיפ שלא כדרכה דלאחת בשנכסלין פ"ד מיעוט דלקמיין השם ולמען דאמר מולך ע"ז היפ כרת במולך למה לי ולמיכין למעביר בנו שלא כדרכה: מקבל עמם ועמם שלום פי' כשלין בידם למחות:

פרק ט להביא מקבל לחבו ולחבו שלחבו מייב עד שיקללם בשם השפוכם

מסרת התלמוד

[ע]עי' סנהדרין (מג.) וכם (מה.) סוטה (כג:): [פ]סנהלף פ' לחמי חוה פרשה ח' וכנמה מקומות: [א]סנהדרין (סד:): קעי' בפי' הרמב"ן על הסורה: [ר]בי' הילקוט סנהדלחות של שנעים: [ש]שבועות (לב.): [ת]לפי' ק"ל שהשלמו לעיל מ"ב שמחעיעים שלה ע"ז ע"כ בלייחת זו מולקת ולפי' כשכה כשיטו למולך שלא כדרכה טוכל לומר שלא שלה לדברי הלומר מולך ללו ע"ז ת"ל מייב לא בשלא כדרכה ולטולית מדעם שמום, בסנהדרין (סד:) ל"ה שלא ועי' בפי' הרמב"ן: [א]עי' סנהדרין (סא.) בשרש"י ותום', ד"ה והשלחל: [ב]סנהלף פ' לחמי חוה פ"ב מ"ה: [ב]סנהדרין (סו.) וכם (סה:) והעשה שלחו מכניס בה ועומעום כחבו שהום, משום שלחין מיעוט שלא לכנות ולינ שחילה לים ממעט לת מי שלין לים ים בכלל שזה שלה טומעום ולחלדוגינוס וע"כ שלו לת כחב לים קס בעבד שלה הייחי ממעט שלחינו שלינו לכיך לכנות ול"ל לכנות ומה שלחינו בפ"ק (מד:) שממעטים מכוב ז' שנמיים שוב השלה וכוב היפומים וכו' וכנה (מ:) זלת היה השולם הכי שלו נ' מיעוטים וממעטים ג' דכניס ולא נאמר לין מיעוט שלא לכנות ול"ל שלא לכנות כי שם לכל לחד מהכניס המחעטים לכיך מיעוט מיותר לפל בעכיכה שלשתם שמחעטים ממיעוט שלחד וע"כ המעוט הסכי מיותר ולאמר שלא בה שלא לכנות ועי' בפי' הר"ן לנדה כפ"ד ובחום' סנהדרין (סו.): [ד]סנהדרין (שם) שבועות (כז.) ג"מ (לד:) מולין (עח:): [ה]שבועות (לו.) עכולין (לב.) ובם חגי' כ' מנשם ג"כ יוסי ובק"ל כ"ג בשם המעוכם ושולי בחילדה גי' זו בן שהיה כחוב בשם המיומד ומשם לימה מעשיק שהכוכה על השם המעוכם ושינו כן שלא שלה המיומד עבוון גם על כל שלה הפעוות הגעוכיים מון מהככויים ובן כלשה מלשון הרמב"ם פ"ה מהלכות ממרים ה"ב שבשם מינו מייב עד שיקללם בשם מעמום המיומדין: [ו]שבועות (לה:) ובם (לה:): [ס]סנהדרין (סו.):

מוהר על קללתו מה להצד השוה שבהן שכן משונין א"כ נכתוב קרא אלהים וחרש או נשוא וחרש אלהים ל"ל אם אינו ענין לנופו תנהו ענין לאביו:
(ח) [ח]איש אין לי אלא איש. אשה מנין תלמוד לומר איש איש כי יקלל אלהיו. ואת אביו ולא את אבי אביו. ואת אמו. ולא את אבי אמו. אביו ודאי ולא הספק. אמו ודאית לא הספק: (ט) [ט]אביו ואמו קילל. מה תלמוד לומר לפי שנאמר ומקלל אביו ואמו מות יומת. יכול לא יהיה חייב עד שיקלל שניהם בבת אחת תלמוד לומר אביו קילל אמו קלל. אפילו אחד מהם. והלא הגר חייב על אמו ואינו חייב על אביו דברי רבי יוסי הגלילי. ר' עקיבא אומר אביו ואמו קלל. את שהוא חייב על אביו חייב על אמו. ואת שאינו חייב על אביו אינו חייב על אמו. מודה רבי עקיבא בשתוקי שהוא חייב על אמו אף על פי שאינו חייב על אביו: (י) [י]אביו ואמו קלל. אפילו לאחר מיתה. והלא דין הוא הואיל והמכה חייב והמקלל חייב מה המכה אינו חייב אלא בחיים. אף המקלל אינו חייב אלא בחיים תלמוד לומר אביו ואמו קילל. ואפילו לאחר מיתה. דמיו בו בסקילה:
(יא) [יא]ואיש להוציא את הקטן אשר ינאף את א"א להוציא את אשת קטן אשר ינאף את אשת רעהו להוציא את אשת אחרין. מות יומת בחנק אתה אומר בחנק או אינו אלא באחת מכל מיתות שבתורה. אמרת צא וראה כל מיתה הסתומה בתורה אין את רשאי למושכה להחמיר עליה אלא להקל עליה דברי ר' ישעיה. רבי יונתן אומר לא מפני שהיא קלה אלא מפני שנאמרה סתם וכל מיתה שנאמר' סתם אינה אלא חנק. רבי אומר נאמרה מיתה בידי שמים ונאמרה מיתה בידי אדם מה מיתה האמורה בידי שמים מיתה שאין בה רושם אף מיתה האמורה בידי אדם מיתה שאין בה רושם. [ב]מכאן אמרו מצות הנחנקין היו משקעין אותו בזבל עד ארכובותיו ונותנין סודר קשה הרבה וכורך על צווארו זה מושך אצלו וזה מושך אצלו עד שנפשו יוצאת. לא תנאף אחד האיש ואחד האשה: (יב) [ל]איש להוציא את הקטן. אשר ישכב את משכבי אשת אביו משמע אשת אביו שהיא אמו. אשת אביו שאינה אמו. אמו שאינה אשת אביו מנין תלמוד לומר ערות אביו גלה. מופנה להקיש לדין ג"ש. מות יומת בסקילה. אתה אומר בסקילה או באחת מכל המיתות. תלמוד לומר דמיהם בם. ולהלן נאמר דמיהם בם מה דמיהם בם שנאמר להלן בסקילה אף דמיהם בם אזהרה לא שמענו תלמוד לומר ערות אביך וערות אמך לא תגלה ערות אביך זו אשת אביך אתה אומר זו אשת אביך או ערות אביך כשמועו הרי אתה דן נאמר כאן ערות אביך ונאמר להלן ערות אביך לא תגלה מה ערות אביך שנאמר להלן באשת אביך הכתוב מדבר אף ערות אביך שנאמר כאן באשת אביך הכתוב מדבר. ומשמע בין אשת אביו שהיא אמו בין אשת אביו שאינה אמו. אמו שאינה אשת אביו מנין תלמוד לומר אמך הוא מ"מ. אין לי אלא אזהרות שעשה אמו שאינה אשת אביו. כאמו שהיא אשת אביו. בעונשין מנין הרי אתה דן נאמר כאן ערות אביו ונאמר להלן ערות אביו מה ערות אביו שנאמר להלן עשה אמו שאינה אשת אביו כאמו שהיא אשת אביו אף כאן עשה אמו שאינה אשת אביו כאמו שהיא אשת אביו. אמך היא. משום אמו אתה מחייבו ואי אתה מחייבו משום אשת אב: (יג) [ב]ואיש אשר ישכב את כלתו תבל עשו על שם שתיבל את החטא. תבל עשו על שם שחיתו את החטא. מות יומתו בסקילה. אתה אומר בסקילה או באחת מכל מיתות האמורות בתורה תלמוד לומר דמיהם בם ונאמר להלן דמיהם בם מה דמיהם האמור להלן בסקילה אף דמיהם בם האמור כאן בסקילה. עונש שמענו אזהרה לא שמענו תלמוד לומר ערות כלתך לא תגלה. אי כלתך אפילו שפחה אפילו נכרית. תלמוד לומר אשת בנך היא לא אמרתי אלא באשה שיש לה אישות עם בנך יצאו השפחה והנכרית שאין לה אישות עם בנך: (יד) [ג]איש להוציא את הקטן. אשר ישכב את זכר אף הקטן במשמע. משכבי אשה מניד הכתוב ששתי משכבות באשה. ר' ישמעאל אומר הרי זה בא ללמד ונמצא למד: מות יומת בסקילה אתה אומר בסקילה או באחת מכל מיתות שבתורה תלמוד לומר דמיהם בם ולהלן הוא אומר דמיהם בם מה דמיהם האמור להלן בסקילה אף כאן בסקילה. עונש שמענו אזהרה לא שמענו תלמוד לומר ואת זכר לא תשכב משכבי אשה אין לי אלא אזהרה לשוכב אזהרה לנשכב מנין תלמוד לומר לא יהיה קדש בבני ישראל: ואומר וגם קדש היה בארץ ר"ע אומר ואת זכר לא תשכב משכבי אשה קרי ביה תשכב ר' חנינא בר אידי אומר משכב זכר והבהמה היו בכלל כל העריות והרי הכתוב מוציאן מכללן וקוראן תועבה לומר מה אלו ערוה שחייבין על

זדונה

שנאמר להלן בסקילה אף דמיהם בם שנאמר כאן בסקילה. עונש שמענו אזהרה לא שמענו תלמוד לומר ערות אביך וערות אמך לא תגלה ערות אביך זו אשת אביך אתה אומר זו אשת אביך או ערות אביך כשמועו הרי אתה דן נאמר כאן ערות אביך ונאמר להלן ערות אביך לא תגלה מה ערות אביך שנאמר להלן באשת אביך הכתוב מדבר אף ערות אביך שנאמר כאן באשת אביך הכתוב מדבר. ומשמע בין אשת אביו שהיא אמו בין אשת אביו שאינה אמו. אמו שאינה אשת אביו מנין תלמוד לומר אמך הוא מ"מ. אין לי אלא אזהרות שעשה אמו שאינה אשת אביו. כאמו שהיא אשת אביו. בעונשין מנין הרי אתה דן נאמר כאן ערות אביו ונאמר להלן ערות אביו מה ערות אביו שנאמר להלן עשה אמו שאינה אשת אביו כאמו שהיא אשת אביו אף כאן עשה אמו שאינה אשת אביו כאמו שהיא אשת אביו. אמך היא. משום אמו אתה מחייבו ואי אתה מחייבו משום אשת אב: (יג) [ב]ואיש אשר ישכב את כלתו תבל עשו על שם שתיבל את החטא. תבל עשו על שם שחיתו את החטא. מות יומתו בסקילה. אתה אומר בסקילה או באחת מכל מיתות האמורות בתורה תלמוד לומר דמיהם בם ונאמר להלן דמיהם בם מה דמיהם האמור להלן בסקילה אף דמיהם בם האמור כאן בסקילה. עונש שמענו אזהרה לא שמענו תלמוד לומר ערות כלתך לא תגלה. אי כלתך אפילו שפחה אפילו נכרית. תלמוד לומר אשת בנך היא לא אמרתי אלא באשה שיש לה אישות עם בנך יצאו השפחה והנכרית שאין לה אישות עם בנך: (יד) [ג]איש להוציא את הקטן. אשר ישכב את זכר אף הקטן במשמע. משכבי אשה מניד הכתוב ששתי משכבות באשה. ר' ישמעאל אומר הרי זה בא ללמד ונמצא למד: מות יומת בסקילה אתה אומר בסקילה או באחת מכל מיתות שבתורה תלמוד לומר דמיהם בם ולהלן הוא אומר דמיהם בם מה דמיהם האמור להלן בסקילה אף כאן בסקילה. עונש שמענו אזהרה לא שמענו תלמוד לומר ואת זכר לא תשכב משכבי אשה אין לי אלא אזהרה לשוכב אזהרה לנשכב מנין תלמוד לומר לא יהיה קדש בבני ישראל: ואומר וגם קדש היה בארץ ר"ע אומר ואת זכר לא תשכב משכבי אשה קרי ביה תשכב ר' חנינא בר אידי אומר משכב זכר והבהמה היו בכלל כל העריות והרי הכתוב מוציאן מכללן וקוראן תועבה לומר מה אלו ערוה שחייבין על

זדונה

פירוש הראב"ד

ליה כך' מניחא דסהוי גזירה שוה: (ח) כי אים אים אמר יקלל את אביו ואת אמו אין לי אלא אים אמר מנין כי' סניה אחריה הוה לדאמר לפלוגי פסוקא. אביו ודאי ולא הספק כגון שפק בן תמעה לפלוגי שפק בן שבעה לאחרון. ואמו שפק כגון שמא נשים שילדו ונתערבו ולדותיהן זה בזה: (ט) יכול לא יהא חייב עד שיקלל את שניהם כאחד ת"ל אביו קלל אמו קלל. ואלא הגר חייב על אמו ואינו חייב על אביו יוסי הגלילי אומר אמו ודאי ואביו ספק ומשום ספק לא ליחייב מיתה. ר' עקיבא אומר אביו ואמו קלל. את שהוא חייב על אביו חייב על אמו. ואת שאינו חייב על אביו אינו חייב על אמו. מודה ר' עקיבא בשתוקי שהוא חייב על אמו אף על פי שאינו חייב על אביו: (י) [ב]אביו ואמו קלל. אפילו לאחר מיתה. והלא דין הוא הואיל והמכה חייב והמקלל חייב מה המכה אינו חייב אלא בחיים. אף המקלל אינו חייב אלא בחיים תלמוד לומר אביו ואמו קילל. ואפילו לאחר מיתה. דמיו בו בסקילה:
(יא) [ו]ואיש להוציא את הקטן אשר ינאף את א"א להוציא את אשת קטן אשר ינאף את אשת רעהו להוציא את אשת אחרין. מות יומת בחנק אתה אומר בחנק או אינו אלא באחת מכל מיתות שבתורה. אמרת צא וראה כל מיתה הסתומה בתורה אין את רשאי למושכה להחמיר עליה אלא להקל עליה דברי ר' ישעיה. רבי יונתן אומר לא מפני שהיא קלה אלא מפני שנאמרה סתם וכל מיתה שנאמר' סתם אינה אלא חנק. רבי אומר נאמרה מיתה בידי שמים ונאמרה מיתה בידי אדם מה מיתה האמורה בידי שמים מיתה שאין בה רושם אף מיתה האמורה בידי אדם מיתה שאין בה רושם. [ב]מכאן אמרו מצות הנחנקין היו משקעין אותו בזבל עד ארכובותיו ונותנין סודר קשה הרבה וכורך על צווארו זה מושך אצלו וזה מושך אצלו עד שנפשו יוצאת. לא תנאף אחד האיש ואחד האשה: (יב) [ל]איש להוציא את הקטן. אשר ישכב את משכבי אשת אביו משמע אשת אביו שהיא אמו. אשת אביו שאינה אמו. אמו שאינה אשת אביו מנין תלמוד לומר ערות אביו גלה. מופנה להקיש לדין ג"ש. מות יומת בסקילה. אתה אומר בסקילה או באחת מכל המיתות שבתורה. תלמוד לומר דמיהם בם. ולהלן נאמר דמיהם בם מה דמיהם בם

מסרת התלמוד

[ח]יבמות (ק:): [ב]בק"ל הסקסה לכ"ע סדכים לסניו ואתו קלל למעוטי גר מנין לו שחייב על קללת אחד ואי' סכ"ע קנב' כך' יוחנן ות"ח לית יעלה על הדעת שאינו חייב אלא בקללת שניהם ח"כ למה לי קרא למעט את הגר ומדמעט את הגר ע"כ שחייב על קללת אחד משמשמע קקו' ק"ל על דרך זה מנין לך למעט את הגר דלמד לכתוב לכתוב קרא לגמרו על קללת אחד ומ"ז מי' לכ"ע לא לריך קרא לזה דס"ל כר"י: [ב]סנהדרין (פה:): [ג]סנהדרין (כב:): [ד]סנהדרין (פה:): [ה]סנהדרין (כב:) ועי' קידושין (יט.) ופסחים (ע"ב:) שפי' שמעתיינן קידושי קטן מכי יקה שיכול לשמור קטן שבכל דוכתא ואסתמתי' דעת כ"ע: [ו]סנהדרין (ע"ב:) שפי' שמעתיינן קידושי קטן מכי יקה שיכול לשמור קטן שבכל דוכתא ואסתמתי' דעת כ"ע: [ז]סנהדרין (פה:): [ח]סנהדרין (כב:) ועי' קידושין (יט.) ופסחים (ע"ב:) שפי' שמעתיינן קידושי קטן מכי יקה שיכול לשמור קטן שבכל דוכתא ואסתמתי' דעת כ"ע: [ט]סנהדרין (פה:): [י]סנהדרין (ז.) ומפס לית מכהם סהבייחות סהלה מקוסם בפסקא ומשמעות מפסקי סורם כהניס פסס בגמ' ומיש סייעתא לפי' דבפ' ב"ש ק"ו: [יא]סנהדרין (פה:): [יב]סנהדרין (ז.) ומפס לית מכהם סהבייחות סהלה מקוסם בפסקא ודל"ש פיל כפרש"י פס ות"כ ע"כ סבריתא זו מסהפרש: [יג]עי' סנהדרין (כד.) ובתוס' פס: [יד]סנהדרין (פה:):

זדונה כרת ועל שגגתה חטאת ועליה גלו כנעניים אף כל ערוה שחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת ועליה גלו כנעניים: (לג) ואיש להוציא את הקטן [ב]אשר יקח את האשה ואת אמה בכלן הוא אומר שכיבה וכאן הוא אומר לקיחה ללמדך שלעולם אינו חייב אלא דרך ליקוחין מכאן אמרו נושאין על האנוסה ועל המפותה והאונס והמפתה על הנשואה חייב: (לד) [ג]אשה ואמה. אין לי אלא אשה ואמה בתה בת בתה ובת בנה מנין הרי את אומר כאן זמה ונאמר להלן זמה מה זמה האמורה להלן בתה ובת בנה אף זמה שנאמר כאן בתה ובת בתה: (לה) מנין לעשות זכרים בנקבות הרי אתה דן נאמר כאן זמה ונאמר להלן זמה מה זמה האמורה להלן עשה את הזכרים בנקבות אף זמה האמורה כאן עשה את הזכרים בנקבות. ומנין לעשות למטה כלמעלה הרי אתה דן נאמר כאן זמה ונאמר להלן זמה מה זמה שנאמר להלן עשה למטה כלמעלה אף זמה שנאמר כאן עשה למטה כלמעלה: (לו) [ד]באש ישרופו אותו ואתהן את אחת מהן דברי רבי ישמעאל. רבי עקיבא אומר אתהן עד שיהיו שתיהן שאם היו נשוי אשה ובא על בתה חייב. בתה ובא על אמה חייב. באש ישרופו אותו ואתהן. עונש שמענו אזהרה לא שמענו תלמוד לומר ערות אשה ובתה לא תגלה:

פרק י (א) ואיש להוציא את הקטן [א]אשר יתן שכבתו בבהמה בין גדולה בין קטנה מות יומת בסקילה: אתה אומר בסקילה או באחד מכל המיתות שבתורה תלמוד לומר ואת הבהמה תהרגו נאמר כאן הריגה ונאמר להלן הריגה מה הריגה האמורה להלן סקילה אף כאן סקילה: (ב) למדנו עונש לשוכב נשכב מנין תלמוד לומר כל שוכב עם בהמה מות יומת אם אינו ענין לשוכב תנהו לנשכב למדנו עונש בין לשוכב בין לנשכב אזהרה מנין תלמוד לומר וכל בהמה לא תתן שכבתך לטמאה בה למדנו אזהרה לשוכב אזהרה לנשכב מנין תלמוד לומר לא יהיה קדש מבני ישראל ואומר וגם קדש היה בארץ דברי ר' ישמעאל ר"ע אומר אינו צריך הרי הוא אומר לא תתן שכבתך לא תתן שכיבתך: (ג) [ב]ואשה אשר תקרב אל כל בהמה לרבעה אותה והרגת את האשה ואת הבהמה מות יומתו. בסקילה אתה אומר בסקילה או אינו אלא בא' בכל מיתות שבתורה תלמוד לומר כאן דמיהם בם ולהלן נאמר דמיהם בם מה דמיהם בם האמור להלן סקילה אף דמיהם בם שנאמר כאן סקילה: (ד) עונש שמענו אזהרה לא שמענו תלמוד לומר ואשה לא תעמוד לפני בהמה לרבעה תבל הוא: (ה) והרגת את האשה ואת הבהמה [ג]אם אדם חטא מה חטאה בהמה אלא לפי שבא לאדם תקלה על ידיה לפיכך אמר הכתוב תסקל ק"ו ומה אם בהמה שאינה יודעת להבחין בין טוב לרע על שבאת תקלה על ידה לאדם אמר הכתוב תסקל אדם שגורם לחבירו להטותו מדרך החיים לדרך המות עאכ"ו שיעבירנו המקום מן העולם: (ו) כיוצא בו אתה אומר אבד תאבדון את כל המקומות גומר ונתצתם את מזבחותיו וגומר והרי דברים קל וחומר ומה אם המקומות והאילן שאינן לא רואין ולא שומעין ולא מדברי' ע"ז שבאה לאדם תקלה על ידיהן אומר הכתוב השחת שרוף ובלה והעבר מן העולם אדם שהוא גורם לחברו להטותו מדרך חיים לדרך המות עאכ"ו שיעבירנו המקום מן העולם. וכי למה אמרה התורה להחריב את המקומות ולאבד את האילנות מפני שמזכירין גנותו של אדם והלא הדברים קל וחומר ומה אם כך חס הכ"ה על הרשעים קל וחומר על כבודן של צדיקים לענין צדיקים מהו אומר כי תצור אל עיר ימים רבים להלחם עליה לתפשה לא תשחית את עצה לנדוח עליה גרזן כי ממנו תאכל ואותו לא תכרות והרי הדברים קל וחומר ומה האילנות שאינן לא רואים ולא שומעין ולא מדברים על שעושין את הפירות חס עליהם המקום מלהעבירם מן העולם אדם שעושה את התורה ועושה רצון אביו שבשמים עאכ"ו שיחום עליו המקום מלהעבירו מן העולם: (ז) לענין רשעים הוא אומר רק עץ אשר תדע ומר והרי דברים קל וחומר ומה אם האילנות שאינן לא רואין ולא שומעין ולא מדברים על שאינן עושין את הפירות לא חס עליהן המקום מלהעבירן מן העולם אדם שאינו עושה את התורה ואינו עושה רצון אביו שבשמים עאכ"ו שלא יחום עליו הכתוב מלהעבירו מן העולם: (ח) ר"י בן זכאי אומר הרי הוא אומר אבנים שלמות תבנה את מזבח ה' אלהיך וגומר אבנים המטילות שלום והרי דברים קל וחומר ומה אם אבנים שאינן לא רואות ולא שומעות ולא מדברות ע"י שמטילות שלום בין ישראל לאביהן שבשמים אמר הכתוב לא תניף עליהן ברזל אדם שמטיל שלום בין איש לאשתו בין משפחה למשפחה בין עיר לעיר ובין מדינה למדינה ובין אומה לחברתה עאכ"ו שלא תבואהו הפורענות: (ט) ר"ש בן אלעזר אומר הברזל נברא לקצר ימיו של אדם והמזבח נברא להאריך ימיו של אדם. אינו בדין שיניף המקצר על המאריך: (י) ואיש להוציא את הקטן [ד]אשר יקח את אחותו בת אביו או בת אמו אין לי אלא בת אביו ולא בת אמו בת אמו ולא בת אביו מן האב ומן האם מנין תלמוד לומר אחותו מ"מ. ועד שלא יאמר הכתוב יש לי בדין אם חייב על אחותו מן האב ושלא מן האם מן האם ושלא מן האב קל וחומר מן האב ומן האם אלא אם אמרת כן ענשת מן הדין. לכך נאמר אחותו ללמדך שאין עונשין מן הדין: (יא) וראה את ערותה והוא תראה את ערותו עד שיהיו שניהן מזדין: [ה]חסד הוא ושמא תאמר קין נשא את אחותו תלמוד לומר חסד הוא. והעולם מתחלתו לא נברא אלא בחסד שנאמר כי אמרתי עולם חסד יבנה וגומר: (יב) ונכרתו לעיני בני עמם: [א]עונש שמענו אזהרה לא שמענו תלמוד לומר ערות אחותך בת אביך או בת אמך. אין לי אלא בת אביו ולא בת אמו בת אמו ולא בת אביו מן האב ומן האם מנין תלמוד לומר אחותך מ"מ ועד שלא יאמר הכתוב יש לי בדין אם הזהיר על אחותו מן האב ולא מן האם מן האם ולא מן האב קל וחומר מן האב ומן האם אלא אם אמרת כך הזהר מן הדין לכך נאמר אחותך ללמדך שאין מזהירין מן הדין: (יג) [ב]אי אחותך אפי'

שפחה

פירוש הראב"ד

על עניו יכול תלה לגמר על הכלל כולו יכל: (טו) לגמד שהיו חייב תלה על הבהמה כי כן נאמר ואת בהמתך וגו' ואם כן נאמר מה ת"ל את בהמתך אלא על שהיו מחשבין על שהיו חייב תלה

שפחה אפילו נכרית תלמוד לומר בת אשת אביך אי בת אשת אביך אפילו מאיש אחר תלמוד לומר מולדת אביך וא"כ למה נאמר מולדת בית או מולדת חוץ. בין שאומרים לו קיים בין שאומרים לו הוציא:

פרק יא ואיש להוציא את הקטן אשר ישכב את אשה דוה אין דוה אלא נדה שנאמר והדוה בנדתה והוב את זובו מ"מ: (ב) [1]גלה את ערותה ואת מקורה הער' מגיד הכתוב שעשה בה את המערה כנומר. אין לי אלא נדה שעשה בה את המערה כנומר. שאר כל העריות מנין. אמרת מה נדה שחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת עשה בה את המערה כנומר אף כל ערוה שחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת נעשה בה את המערה כנומר. לא אם אמרת בנדה שיש בה טומאה לפיכך עשה בה את המערה כנומר תאמר בשאר כל העריות שאין בהם טומאה לפיכך לא עשה בהן את המערה כנומר תלמוד לומר כי את שארו הערה. הרי את מבנין אב מבינין שניהם לא ראי נדה כראי אחות אב ולא ראי אחות אב כראי נדה. הצד השוה שבהן ערוה שחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת ועשה בה את המערה כנומר אף כל ערוה שחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת נעשה בה את המערה כנומר: (ג) ונכרתו שניהם מקרב עמם. עונש שמענו אזהרה לא שמענו תלמוד לומר ואל אשה בנדת טומאתה: (ד) [2]וערות אחות אמך ואחות אביך לא תגלה. אחות אמך בין מן האב בין מן האם ואחות אביך בין מן האם בין מן האב. אתה אומר אחות אמך בין מן האב בין מן האם ואחות אביך בין מן האב בין מן האם או אחות אמך מן האב ושלא מן האם והדין נותן הואיל ואסר אשת אחי אביו ואסר אחות אמו ואחות אביו מה אשת אחי אביו מן האב ושלא מן האם אף אחות אמו ואחות אביו מן האב ושלא מן האם תלמוד לומר ערות אחות אמך ואחות אביך לא תגלה. אחות אמך בין מן האב ובין מן האם ואחות אביך בין מן האב בין מן האם. כי את שארו הערה לענין שאמרנו: (ה) עונם ישאו עונש שמענו אזהרה לא שמענו תלמוד לומר ערות אחות אביך לא תגלה שאר אביך היא ערות אחות אמך לא תגלה כי שאר אמך היא: (ו) איש להוציא את הקטן [3]אשר ישכב את דודתו. באשת אחי אביו הכתוב מדבר או אינו מדבר אלא באשת אחי אמו תלמוד לומר ערות אחי אביך לא תגלה ואל אשתו לא תקרב ונומר נאמר כאן דדתך ונאמר להלן דדתך מה להלן באשת אחי אביו הכתוב מדבר אף דדתך שנאמר כאן באשת אחי אביו הכתוב מדבר או אינו מדבר אלא באשת אחי אביו מאמו והדין נותן הואיל ואסר אחות אמו ואחות אביו ואסר אשת אחי אביו מה אחות אמו ואחות אביו בין מן האב בין מן האם. אף אשת אחי אביו בין מן האב בין מן האם. ועוד קל וחומר ומה אם במקום שהתיר מכלל אשת אחיו מאביו אסר מכלל אשת אחיו מאמו. מקום שלא התיר מכלל אשת אחי אביו מאביו דין הוא שלא נתיר מכלל אשת אחי אביו מאמו. תלמוד לומר דודו נאמר כאן דודו ונאמר להלן דודו מה דודו שנאמר להלן במשפחת אביו הכתוב מדבר אף דודו שנאמר כאן במשפחת אביו הכתוב מדבר: (ז) [4]חטאם ישאו ערירים ימותו. אם יש להם בנים קוברין את בניהם. אם אין להם בנים מתים בלא בנים. ואף על פי שאין ראיה לדבר זכר לדבר כה אמר ה' כתבו את האיש הזה ערירי וכו' עונש שמענו אזהרה לא שמענו תלמוד לומר ערות אשת אביך לא תגלה: (ח) [5]ואשה אל אחותה לא תקח ונומר עליה למה נאמר לפי שהוא אומר יבמה יבא עליה שומע אני על אחת מכל העריות האמורות בתורה תלמוד לומר עליה. לכך נאמר כאן עליה ונאמר להלן עליה מה עליה שנאמר להלן ביבמה הכתוב מדבר אף עליה שנאמר כאן ביבמה הכתוב מדבר. אין לי אלא אחות אשתו שאר כל העריות מנין. אמרת מה אחות אשתו ערוה שחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת ואסורה להתיבם אף כל ערוה שחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת ואסורה להתיבם: (ט) אין לי אלא היא צרתה מנין תלמוד לומר לצרור צרת כל העריות מנין אמרת מה אם אחות אשתו ערוה שחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת צרתה אסורה אף כל ערוה שחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת צרתה אסורה [6]מכאן אמרו ט"ו נשים פוטרות צרותיהן וצרות צרותיהן עד סוף כל העולם: (י) או אף שש עריות חמורות שאמרו שיהיו צרותיהן אסורות. אמרת מה (תלמוד לומר) אחות אשתו ערוה שחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת ומותרת לינשא לאחיו וצרתה אסורה אף כל ערוה שחייבין על זדונה כרת ושגגתה חטאת ומותרת להינשא לאחיו שאין צרה אלא מאח. [7]מכאן אמרו שש עריות חמורות מאלו מפני שהן נשואות לאחרים צרותיהן מותרות: (יא) אזהרה שמענו עונש לא שמענו תלמוד לומר כי כל אשר יעשה מכל התועבות ונומר: (יד) ולא תקיא אתכם הארץ בטמאכם אותה ונומר ארץ ישראל אינה כשאר כל הארץ אינה מקיימת בעלי עוברי עבירות מושלו המשל להד' לבן מלכים שהאכילוהו דבר שאינו עומד במעיו אלא מקיאו כך ארץ ישראל אינה מקיימת עוברי עבירות לכך נאמר ולא תקיא הארץ אתכם בטמאכם אותה כאשר קאה את הגוי אשר לפניכם: (טו) [8]ושמרתם את חוקותי ואת כל משפטי ועשיתם אותם ליתן שמירה ועשייה לחוקים ושמירה ועשייה למשפטים. ולא תקיא אתכם הארץ אשר אני מביא אתכם שמה לרשת בה. ואני איני מביא אתכם אלא על מנת לירש לא כבנענים שהיו שומרי המקום עד שתבואו: (טז) ולא תלכו בחוקות הגוים. אילו המצריים אשר אני משלח מפניכם אילו הכנענים כי את כל אלה עשו מלמד שהיו כנענים שטופים בדברים הללו. אני איני מגלה אתם אלא על ידי דברים הללו. ואקוץ בם. כאדם שהוא קץ ממזונו: ואומר לכם אתם תירשו את אדמתם

פירוש הראב"ד

פרק יא לאסר ישכב את אסר דוס לין דוס לאל כדס שנאמר וכדוס בנדתס. ולאיס לאסר ישכב עס טמאס מכל מקוס פי' קופיס דסאי קרא סוס וקא דכיס ליס סכא כלומר כיון דדוס כדס מסמע אס כן לאסכמן עונס דנדס עונס דזס ועונס דסומכת יוס כנגד יוס סיכא לאסכמן וקא מייתי ליס מקוס דכסוס קרא דכתיב וכדוס בנדתס וכזס את זובו לזכר ולנקבה ולאיס לאסר ישכב עס טמאס: אס נועלס מס שאין כן בסכך: (ב) ונלא כאי לאוס אל ואוסות אס ככאי כדס דכך ליקורן מסוס עכוס מס שאין כן בנדס: כלל כסוס שבהן שבהן שמייבין על זדוסס כרת וביאוות פרק הבא על יבמתו [נד.] פריך על כלל כסוס כזס מס לכך שבהן ליקור הבא מאליו מס שאין כן בליקורין שבאיס מסוס ואתיא ליס מדל' יוכס דאני הוקמו כל העריות לנדס וכו'. ולישאר דכאי לא סמיכא ליס ליקור הבא מאליו ומסוס שכי לא פריך: (ד) מ"ל ערות אוסות אוניך ואוסות אוסך לא תגלה אין לא כאן ואין כאן לא כאן ואין כאן אלא כדי' דקרא יתיכא כוא כאכך ואוסות אוסך לא תגלה אין כאן ואין כאן לא כאן ואין כאן לא כאן ואין כאן אלא כדי ש

אדמתם אתם נאים יורשים אותם שאתם פותחים תחילה וכן הוא אומר גן נעול אחותי כלה גל נעול מעין חתום: (יז) ואני אתננה לכם לרשת אותה עתיד אני ליתנה לכם ירושת עולם. שמא תאמרו אין לך ליתן לנו אלא משל אחר והלא משלכם הוא והיא אינה אלא חלקו של שם ואתם בניו של שם. והן אינן אלא בני חם ומה טיבן בתוכה. אלא שהיו שומרי המקום עד שתבואו: (יח) אני ה' אלהיכם אשר הבדלתי אתכם מן העמים ראו כמה ביניכם ולאומות. באומות אדם מקשט את אשתו ומוסרה לאחר אדם מקשט את עצמו ונמסר לאחר: (יט) [ו]והבדלתם מן הבהמה הטהורה לטמאה. צריך לומר בין פרה לחמור והלא כבר מפורשים הם. אם כן למה נאמר והבדלתם מן הבהמה הטהורה לטמאה. בין טהורה לך לטמאה לך. בין שנשחט רובו של קנה בין שנשחט חציו וכמה הוא בין רובו לחציו מלא שיער: (כ) ובין העוף הטמא לטהור. ולא תשקצו את נפשותיכם בבהמה ובעוף ובכל אשר תרמוש האדמה הבדלתי אתכם לטמא לאסור: (כא) [ז]והייתם לי קדושים כי קדוש אני ה'. כשם שאני קדוש כך אתם (קדושים) היו קדושים. כשם שאני פרוש כך אתם היו פרושים: (כב) ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי. אם מובדלים אתם מן העמים הרי אתם לשמי ואם לאו הרי אתם של נבוכדנצר מלך בבל וחבריו. ר' אלעזר בן עזריה אומר מנין שלא יאמר אדם אי איפשי ללבוש שעטנז אי אפשי לאכול בשר חזיר. אי איפשי לבוא על הערוה. אבל איפשי מה אעשה ואבי שבשמים גזר עלי כך ת"ל ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי נמצא פורש מן העבירה ומקבל עליו מלכות שמים: (כג) איש ואשה אין לי אלא איש ואשה. טומטום ואנדרוגינוס מנין תלמוד לומר או אשה. כי יהיה בהם לא הנשאל בהם. [ח]אוב זה הפיתום המדבר משחיו. וידעוני המדבר בפיו. הרי אילו בסקילה והנשאל בהם אזהרה: (כד) מות יומתו באבן ירגמו אותם דמיהם בם. [ט]זה בניין אב לכל דמיהם בם האמורים בתורה בסקילה:

פירוש הראב"ד

יטמאל: (כ) ליטמא לאסור פי' מדכתיב בסוף קכא וכן בעוף טמא לטמא וקימא לן בעוף טמא ליכ כיכ טומאה כלל כילכך כלי לטמא לאסור הוא. ובמעילם בפרק קדמי מזבח מפכם ליכ בטומאה ולאסורים דקרא קאי: וכלל לאכר תרומה כלאמר לאכר סבדלתי לכם לטמא ובאכלים המובדלים לטומאה קאמר דבעינן לאסורן כאיסור טומאתם מה טומאתן בבעבעה אף לאסורן כלי ליכ בעבעה ומכלי ניכה: (כב) כ' אלעזר בן עזריה [לומר] מנין אלא יאמר אדם אי אפשי ללבוש כלאים וכו' אלא לאסור אם אמר אי אפשי ומה לאכול בשר חזיר שאני נמלא פורש מן העבירה ומקבל עליו עול מלכות שמים ת"ל להיות לי כלומר לשמי ולא מדעת עלמכם:

מסרת התלמוד

לקמרא פ' שמיני ס"פ י"ג ועי' מ"ש שם: [ח]ג"ז שם מ"ג: [ט]סנהדרין (סה.): [י]סנהדרין (נד.) ושם (סה.) כריתות (ה.):

חסלת פרשת קדושים

ה' אל משה אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם [א]לנפש לא יטמא בעמיו. [א]בני אהרן אין מיטמים למתים. מיטמות הן בנות אהרן למתים. בני אהרן [ב]יכול חללים תלמוד לומר הכהנים יצאו חללים. ומנין לרבות בעלי מומין ת"ל בני אהרן. בני אהרן [ג]אף הקטנים: (ב) [ד]ואמרת אליהם לנפש לא יטמא בעמיו. אין לי אלא המת. ומנין לרבות את הדם תלמוד לומר לנפש. ואומר כי הדם הוא הנפש: (ג) מנין לרבות כל הטמאות הפורשות ממנו מן המת. תלמוד לומר ואמרת אליהם לרבות את הטמאות הפורשות מן המת. לנפש לא יטמא בעמיו [ה]בזמן שעמיו שם אינו מיטמא. מיטמא הוא למת מצוה: (ד) [ו]כי אם לשארו הקרוב אליו. אין שארו אלא אשתו. שנאמר שאר אביך הוא. הקרוב לא את הארוסה. אליו לא את הגרושה. יאמר לאמו מה ת"ל לאביו מה אמו שהיא מתחללת הרי הוא מיטמא לה. אביו שאינו מתחלל אינו דין שיטמא לו. [ז]אילו כן הייתי אומר מה אמו בידוע אף אביו בידוע. אביו חזקה מנין תלמוד לומר ולאביו: (ה) או אילו נאמר לאביו ולא נאמר לאמו הייתי אומר מה אביו שהוא חזקה הרי הוא מטמא לו אמו ודאי אינו דין שיטמא לה אילו כן הייתי אומר מה אביו שאינו מתחלל אף אמו שאינה מתחללת. אמו שנתחללה מנין תלמוד לומר ולאמו: (ו) יאמר לבנו ולבתו. מה ת"ל לאמו ולאביו. בנו ובתו שאינו חייב בכבודם. הרי הוא מיטמא להם. אמו ואביו שהוא חייב בכבודם אינו דין שיטמא להם. אילו כן הייתי אומר לבנו ולבתו. יכול לבנו ולבתו הנפלים. תלמוד לומר לאמו ולאביו. מה אמו ואביו בני קיימא אף בנו ובתו בני קיימא. יצאו בנו ובתו הנפלים שאינן בני קיימא

פירוש הראב"ד

פרשה א לאמור לל כלכנים: אם לבני אהיו אמולנל לף לאמו אלינם אמולנת. [לאמו אנאחללה] מנין פי' אלאב אנולד אמנה אם לבני אהיו אנים כהן ונאלת

מסרת התלמוד

[א]קידושין (לה:) קומה (כג:) ולל אמאם למה נאמר כהנת הל הומות אלא לומר לך לא נאמר זה אלא באלמנה אבל יכול אבל באלמנה כהנים לל הומות כהנת לכהן כן כתב בג"ל ובק"ל אקבל אלא בלא עשו לבל נלקה אולאי עשה גדול יש ללא הומה אלא לומר לך אלא למעלה אלאם כאשה הכתוב לבל מה אלאיהו נוהג לכלל יכול לבל ובלילה לדבך כאב אלא נאמר זה אלא באשעשה אלאיקור קוה בכהנים כאלנים לבל עומאה אלאקורה בכהן מאבי אהוה אבוה ולא בנשים אלאין לאם עבודה ועי' בכ"מ פ"ב ה"ו מה' אבל אלבראשם בני לאהרן] אלכולהו קאי ומ"ב נגמור מזה גם אלין הכהנים אלנה לעמל לקבורם ומ"ב עכ"פ לימו מיומר ובזה לל נייך הומה הכתוב וכו' ולין קושי לך על מכל דבריהם למה נמר מבני אהרן: [ב]עי' לעיל פ' ויקהל פכאם ל' מ"ו וכ"ע ובכא בק"ל אם כתב בני לאהרן קודם הכהנים ל"כ אלא הכהנים מבראם אלעזר קודם ולזה מועט ג"מ לבל כלן למר הכהנים ג"מ ומרבה ג"מ כלומר כל אחם ג"ל לבאילו ג"מ: [ג]יבמות (קיד.) ושם דיים למר ומעמת ולבני הדכומים כומה לאמה כלן לל דיים רק אבקטנים בכלל בני לאהרן ועדיין לין לנו יודעים על מי אלאזהרה ולמר אנמר למר ומעמת להזהיר הגדולים על הקטנים אחם בכלל הזה ועי' כל"ם הל' עומאה: [ד]כי"ק הלכות עומאה: [ה]עי' נזיר (מח.) ובירושלמי נזיר רפ"ז ושם דיים בעל בעמיו והכי אלאיר ובכן גדול מעומאה למ"ש מי' נג"ל אבולה קבל נב"ה היינו לומר אבוהם אלה יעמא עומאה בהכי אבל לשם מלוה בהכי אבל לבקבו מומר לבך גלה אלה כ"ה בעמיו לגמל מה זה מה מלוה היינו מה אלאיכול בבוך עמיו ולין לו קובלים וכ"ל להולילו מזה אלה יעמא לל נלמר בני מ"מ כמעמעות הכתוב לל יעמא בעמיו כלומר לאו דלה יעמא לל נלמר כ"ה בעמיו אבל בא"מ לל נלמר ולל אנמר אבדמה אבבל מ"מ אלה הומר ולא נלמר ובפבם"י בבכובות (כ.) ובזה נמלא יפוב נכון לקו' המוס' ד"ה שב: [ו]יבמות (כג: ל.) ועי' ב"ב (קיא:) ובבשב"ם ופי' אלאני אבל אבר הקובלים אנובלים בקבל לין לנו לבדום מבאלו אלה אבאם: [ז]עי' בשו"ם הרשב"ם פ' אהליך בעי' בבייבא זו ומה אהביאו אם בשם כ"י הלבשתי אלאניו מזקה היינו מי אמוחזק ע"פ עדים בכהן ולינו מבוכים בקבל לין לנו לבדום מבאלו אלה אבאם

קיימא. ומה תלמוד לומר לבנו ומה תלמוד לומר לבתו. לפי שיש בבן מה שאין בבת. ויש בבת מה שאין בבן. הבן אביו חייב בו מצות לטולו ולפדותו ללמדו תורה וללמדו אומנות ולהשיאו אשה מה שאין כן בבת. הבת אביה זכאי במציאתה במעשה ידיה. ובהפר נדריה מה שאין כן בבן הא לפי מה שיש בבן מה שאין בבת בבת מה שאין בבן. צריך לומר לבנו וצריך לומר לבתו: (ח) יאמר לאחיו ולאחותו מה תלמוד לומר לבנו ולבתו באחיו ובאחותו שאינו חייב בהם מצוות הרי הוא מטמא להם. בנו ובתו שהוא חייב בהם מצוות אינו דין שיהא מטמא להם. אילו כן הייתי אומר לאחיו ולאחותו יכול לאחיו ולאחותו מאמו תלמוד לומר לבנו ולבתו. מה בנו ובתו שהוא יורשו. אף אחיו ואחותו שהוא יורשו. יצאו אחיו ואחותו מאמו שאינו יורשו: (ט) יאמר לאחיו מה תלמוד לומר לאחותו. שאילו נאמר לאחיו ולא נאמר לאחותו הייתי אומר [ה]מה אחיו בין גדול בין קטן. אף אחותו בין קטנה בין גדולה. תלמוד לומר ולאחותו הבתולה הקטנה ולא הגדולה: (י) אילו נאמר לאחותו ולא נאמר לאחיו הייתי אומר מה אחותו שהיא קטנה ולא גדולה אף אחיו הקטן ולא הגדול תלמוד לומר ולאחיו בין גדול בין קטן: (יא) [ו]ולאחותו הבתולה פרט לאנוסה ולמפותה או יכול שאני מוציא את מוכת עין ת"ל אשר לא היתה לאיש. שהוויתה על ידי איש. ולא שהוויתה בדבר אחר: (יב) הקרובה לרבות את הארוסה אליו לרבות את הבוגרת [ל]ה ישמא מצוה. לא רצה ליטמא מטמין אותו בעל כורחו. ומעשה ביוסף הכהן שמתה אשתו ובערבי פסחים ולא רצה ליטמא לה ודחפוהו חכמים ושימאוהו על כורחו: (יג) [ל]ה ישמא. מטמא הוא על הוודאי. ואינו מטמא על הספק. לה ישמא. [ל]אינו מטמא לאחרים עמה שלא יאמר אדם הואיל ונטמאתי אלקט עצמות פלוני בידי. לה ישמא. [ם]אינו מטמא על איבריה. שאין אדם מטמא על אבר מן החי מאביו. אבל מטמא הוא על עצם כשעורה מאביו. [נ]ר' יוסי אומר אין אדם מטמא על עצם כשעורה מאביו: (יד) [ס]מעשה ביוסף בן פכסס שעלת נומי על רגלו ובקש הרופא לחותכה אמר לו כשתניח בה כחוט השערה הודיעני חתכה והניח בה כחוט השערה והודיעו. קרא לנחוניא בנו אמר לו חוניא בני עד כאן הייתה חייב ליטפל בי מיכן ואילך צא לך שאין מטמא על אבר מן החי מאביו. וכשבא דבר לפני חכמים אמרו על זה נאמר יש צדיק אובד בצדקו. הצדיק אבד וצדקו עמו: (טו) לא ישמא בעליו. מה ת"ל לפי שנאמר לאמו ולאביו ולבנו ולבתו ולאחיו ולאחותו. מטמא להם בין פסולים בין כשירים יכול אף לאשתו ישמא בין כשירה בין פסולה [ע]תלמוד לומר לא ישמא בעל בעמיו יש בעל שמטמא ויש בעל שאין מטמא. הא כיצד מטמא הוא לאשתו כשירה. ואינו מטמא לאשתו פסולה: (טז) בעמיו בזמן שעושים במעשה עמיו. לא בזמן שפרשו מדרכי ציבור. להחלו. נהג מנהג כזה הרי הוא חולים יכול יהיו חולים לעולם תלמוד לומר בעמיו בזמן שהוא עמו הרי הוא חולים. פירש הרי הוא בקדושתו:

פרק א [ס]לא יקרחו יכול על חמש קריחות לא יהיו חייב אלא אחת ת"ל קרחה לחייב על כל קריחה וקריחה: (ב) בראשם מה תלמוד לומר לפי שנאמר לא תתגודדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת שיכול אין לי חייבים אלא על בין העינים בלבד מנין לרבות את הראש תלמוד לומ' בראשם לרבות את הראש: (ג) יכול בכהנים שריבה בהם הכתוב מצות יתירות חייבי' על כל קרחה וקרחה ועל הראש כבין העינים אבל ישראל שלא ריבה בהם הכתוב מצות יתירות לא יהיו חייבים אלא אחת ולא יהיו חייבים אלא בין העינים בלבד תלמוד לומר קרחה קרחה לגזירה שוה [ה]מה קרחה האמורה בכהנים על כל קרחה וקרחה ועל הראש כבין העינים אף קרחה האמורה בישראל חייבים על כל קרחה וקרחה ועל הראש כבין העינים ומה קרחה האמורה בישראל אין חייבים אלא על המת אף קרחה האמורה בכהנים לא יהיו חייבים אלא על המת: (ד) ובבשרם לא ישרטו שרטת יכול על חמש שריטות לא יהיה חייב אלא אחת תלמוד לומר שרטת לחייב על כל שריטה ושריטה: (ה) יכול הכהנים שריבה בהם הכתוב מצוות יתירות חייבים על כל שריטה ושריטה אבל ישראל שלא ריבה בהם הכתוב מצוות יתירות לא יהיו חייבים אלא אחת תלמוד לומר שרטת שרטת לגזירה שוה מה שריטה האמורה בכהנים חייבים על כל שריטה ושריטה אף שריטה האמורה בישראל חייבים על כל שריטה ושריטה ומה שריטה האמורה בישראל אינו חייבים אלא על המת אף שריטה האמורה בכהנים לא יהיו חייבים אלא על המת: (ו) קדושים יהיו לאלהיהם על כורחם ולא יחללו את שם אלהיהם כי את אשי ה' לחם אלהיהם הם מקריבים והיו קודש להגיד מה גרם. הם מקריבים לא הלוים והיו קודש לרבות בעלי מומים: (ז) [ו]אשה זונה רבי יהודה אומר זונה זו איילונית וחכמים אומרים אין זונה אלא גיורת ומשוחררת ושנבעלה בעילת זנות [ש]רבי אלעזר אומר אף הפנוי הבא על הפנויה שלא לשם אישות: (ח) [ו]יחללה איזו היא חללה זו שנולדה מאחד מכל הפסולים: (ט) גרושה אין לי אלא גרושה חלוצה מנין ודין הוא ומה אם גרושה שהיא מותרת למגרש פסולה מן הכהונה חלוצה שהיא אסורה לחזור לחולין אינו דין שתהא פסולה

פירוש הראב"ד

וכשאת לכהן גדול ומתמלא תצא"י כן ישמא לה. (יג) לה ישמא על כולהי טוס מטמא וחיו מטמא על הספק פי' על קרובין ודלי מטמא לכל לא על הספקות כגון ספק בן תשעה לרשון ספק בן שנעה לשחרן שלש היו הם כהנים וטוס כהן טוס חיו מטמא לסם וסם חיכם מטמאין לו כדאיתא בספק טומאין על המוסף [ק]: שלש לדם מטמא על לכל מן סמי מלמיו פי' דכתיב בהם עניינה לנפש לא ישמא בעמיו כי אם לשאר מטמא הוא לשאר נופים לא ישמא לכל לשת לכל לשאר מן סמי לא: לכל מטמא הוא על עלם כשעורה מלמיו את לקבכה. כ' יהודה לומר חיו מטמא לעלם כשעורה לכתחלה דנפש בעיון לכל טוכ הוא על עלם כשעורה מלמיו לכל קביד לחמנה על נפש לכל על הבא לניטמא לכתחלה לכל אם נטמא כבר וכבא ממנו עלם מותר לחזור עליו ולקבכו. ולכל מן סמי מן לדם מטמא בחלט כלכל מן סמת דנפקא לן בספרי לו בעלם לדם זה לכל מן סמי ולחקק בכלי קבל לכבר לחמנה על נפש לכל לטומאת בעלם ולחלכל: (טו) לא ישמא בעל בעמיו מם ת"ל כלומר וכלא כבר לחומאת בעלם בוכא לחמנה לכתחיל כי אם בחלט לפי שנאמר לחמו ולכלכו ולבתו ולחחיו כבי טוס מטמא לנפש בין כשרין בין בפוליו לעיל חמו מחולנת מנין ובעבר קרובים נמי לא בחלט דבלינן בכו לחמנה יכול לחלט מטמא לם בין כשרה בין פסולה ת"ל לא ישמא בעל בעמיו בזמן שעושה במעשה עמיו בזמן שאינו עושה במעשה עמיו לא בזמן שפרשו מדרכי ציבור. להחלו. נהג מנהג כזה הרי הוא חולים יכול יהיו חולים לעולם תלמוד לומר בעמיו בזמן שהוא עמו הרי הוא חולים. פירש הרי הוא בקדושתו:

פרק א [ס]לא יקרחו יכול על חמש קריחות לא יהיו חייב אלא אחת ת"ל קרחה לחייב על כל קריחה וקריחה: (ב) בראשם מה תלמוד לומר לפי שנאמר לא תתגודדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת שיכול אין לי חייבים אלא על בין העינים בלבד מנין לרבות את הראש תלמוד לומ' בראשם לרבות את הראש: (ג) יכול בכהנים שריבה בהם הכתוב מצות יתירות חייבי' על כל קרחה וקרחה ועל הראש כבין העינים אבל ישראל שלא ריבה בהם הכתוב מצות יתירות לא יהיו חייבים אלא אחת ולא יהיו חייבים אלא בין העינים בלבד תלמוד לומר קרחה קרחה לגזירה שוה [ה]מה קרחה האמורה בכהנים על כל קרחה וקרחה ועל הראש כבין העינים אף קרחה האמורה בישראל חייבים על כל קרחה וקרחה ועל הראש כבין העינים ומה קרחה האמורה בישראל אין חייבים אלא על המת אף קרחה האמורה בכהנים לא יהיו חייבים אלא על המת: (ד) ובבשרם לא ישרטו שרטת יכול על חמש שריטות לא יהיה חייב אלא אחת תלמוד לומר שרטת לחייב על כל שריטה ושריטה: (ה) יכול הכהנים שריבה בהם הכתוב מצות יתירות חייבים על כל שריטה ושריטה אבל ישראל שלא ריבה בהם הכתוב מצות יתירות לא יהיו חייבים אלא אחת תלמוד לומר שרטת שרטת לגזירה שוה מה שריטה האמורה בכהנים חייבים על כל שריטה ושריטה אף שריטה האמורה בישראל חייבים על כל שריטה ושריטה ומה שריטה האמורה בישראל אינו חייבים אלא על המת אף שריטה האמורה בכהנים לא יהיו חייבים אלא על המת: (ו) קדושים יהיו לאלהיהם על כורחם ולא יחללו את שם אלהיהם כי את אשי ה' לחם אלהיהם הם מקריבים והיו קודש להגיד מה גרם. הם מקריבים לא הלוים והיו קודש לרבות בעלי מומים: (ז) [ו]אשה זונה רבי יהודה אומר זונה זו איילונית וחכמים אומרים אין זונה אלא גיורת ומשוחררת ושנבעלה בעילת זנות [ש]רבי אלעזר אומר אף הפנוי הבא על הפנויה שלא לשם אישות: (ח) [ו]יחללה איזו היא חללה זו שנולדה מאחד מכל הפסולים: (ט) גרושה אין לי אלא גרושה חלוצה מנין ודין הוא ומה אם גרושה שהיא מותרת למגרש פסולה מן הכהונה חלוצה שהיא אסורה לחזור לחולין אינו דין שתהא פסולה

מסרת התלמוד

מכיר לחניו ולחמר זמן לא לחמר ולחמר סחום לחניו ומחזיק עלמו בחניו ומת הכהן פי' יכלה לפי לחלמוד בחמכה ה' שמם כלכה בניכוד שלמון לחניו מזקה מוכה על שמם לחניו וקבלו לחניו מזקה מפני שחינו לחניו כך על פי מזקה כוה בעילות לחמר לחמר גדולה לם שחינו כשוי וכן גדולה לם שחינו וקטן לם הכשולה וקטנה לם שחינה בעולה: [ב]יבמות (ק.) וכיכולמלמי שם פי"ל ס"ו וכבי"ף הלכות עומלח: [ג]לעי' מיכ (מג:) וכבי"ף ולכ"ם ס"ע: [ד]מיכ (מג:) קוטה (נ.): [ה]יבמות (ק.) וכיכולמלמי שם פי"ל ס"ו וכבי"ף הלכות עומלח: [ו]זבמים (ק.) ועי' קוטה (נ.): [ז]לעי' יבמות (ק:) וכיכולמלמי שם פי"ל ס"ו וכבי"ף הלכות עומלח: [ח]מיכ (מג:) קוטה (נ.): [ט]לעי' מיכ (מג:) וכבי"ף ולכ"ם ס"ע: [י]מיכ (מג:) קוטה (נ.): [כ]לעי' היכקוע כ' יסודה וכ"ם בכלכ"ם ס"ע לחמכם ניכוסלמי כ"ז מכיכ הגי' מכיכ כ' יוסי לומר לין לדם מישמע על לח"ם מלחנא לחנו לחמר לין לדם מישמע על לח"ם מלחנא לחנו כשעורה מלחניו כך מישמע על לח"ם ועי"ם בחכמכם: [ל]יכוסלמי מיכ (סם) ומס (ל:): [מ]קדושין (לו.) מכות (כ.): [נ]יבמות (כב:) ומס (ל:): [ס]יכוסלמי מיכ (סם) ומס (ל:): [ע]יבמות (כב:) ומס (ל:): [פ]כל"ם חמה לדכבה ניכף לכפך כחכים מיכלכל כלכ יהו מייחנו חלכ לין העיכים כלכ ניכף מכהכים ק' לין עיכיכם למלי לכלכ לם כלכ לחלכ כחיב בלכלכ חלכ הוי לין העיכים ולין לחם בכלכ לין העיכים ולי' בנ"ל ובק"ל חמה כלכוכה לחזכה גם בכהכים כלכוכה מיוכר כחכים כלכ יכלכל ע"כ הכוכה מכיכלכ לחם כלכמכה כלכ גבי כחכים ע"ם כלכיכו וכ"ל כלכ"י בלקוק לכוכו כבר כמו על פי' זה כלכעלקו לחזכה גבייכלך זו כוקף וכלכ ולכ לחם יכלכל כוחכו על כך וולכי כלכ מיכלכל כוחכו ולכ לחם יכלכל כוחכו ולח"כ למכה כלכגם כוכה לחזכה גם לכל כחכים כלכ ע"כ לנלמוד מכהכים: [ק]לעכלכ ע' קדושים ס"ו מ"ם ובמכות (כ:) נלמוד ביכלכל מוכלב למיכ על כל לו"ל: [ר]יבמות (קל.): [ש]יבמות (ק: קל:)

כלכלכין (קל:) מכוכה (ל.): [ת]קדושין (עו.):

מן הכהונה צרה תוכיח שהיא אסורה להזור לחולין וכשירה לכהונה:
(י) הפרש גרושה עשה בה מעשה חלוצה עשה בה מעשה ואל תוכיח צרה שלא עשה בה מעשה ואם נפשך לומר [א]ואשה לרבות את החלוצה יכול אף הצרה תהי חלוצה ופסולה מן הכהונה ת"ל ואשה גרושה מאישה שגירושיה ביד אישה ולא שגירושיה ביד אשה: (יא) [אשה גרושה] [ב]זו דרש רבי אלעזר בן מתיא הריש הלך בעלה למדינת הים ובאו ואמרו לה מת בעליך ונתקדשה ואחר כך בא בעלה מנין שהיא מותרת לחזור לראשון שאע"פ שנתן לה האחרון גט לא פסלה מן הכהונה ת"ל ואשה גרושה מאיש' ולא מאיש שאינו איש':
(יב) [ג]לא יקחו לא יקחו מלמד שהאשה מוזהרת על ידי האיש: (יג) [ד]ומנין אם אינו רוצה דפנו ת"ל וקדשתו בעל כורחו כי את לחם אלהיו הוא מקריב להגיד מה גרם קדוש יהיה לך לרבות בעלי מומים כי קדוש אני ה' מקדישכם להזהיר בית דין על כך: (יד) [ה]זבת כהן כי תחל יכול אם חיללה את השבת תידון בשריפה תלמוד לומר כי תחל לזנות בשחיללתה בזנות ולא חיללה בדבר אחר: (טו) יכול אם זינת פנויה תדון בשריפה ת"ל אביה ונאמר להלן אביה מה אביה האמור להלן זנות עם זיקת הבעל אף אביה האמור כאן זנות עם זיקת הבעל [או אינו אביה אלא להוציא את כל האדם כשהוא אומר היא מחללת הרי כל אדם אמור הא מה אני מקיים אביה מה אביה האמור להלן זנות עם זיקת הבעל אף אביה האמור כאן זנות עם זיקת הבעל]: (טז) או מה אביה האמור להלן נערה ארוסה אף אין לי אלא נערה ארוסה מנין נערה נשואה בוגרת ארוסה בוגרת נשואה אפילו זקינה מנין תלמוד לומר ובת כהן מכל מקום: (יח) אין לי אלא בת כהן לכהן מנין בת כהן ללוי בת כהן לישראל אפילו לנתין ולממזר מנין ת"ל ובת איש כהן אע"פ שאינה כהנת: (יט) [ו]את אביה היא מחללת ר' אליעזר אומר עם אביה בשריפה ועם חמיה בסקילה היא באש תשרף היא בשריפה ואין בועלה בשריפה [ז]היא בשריפה ואין זוממיה בשריפה:

פרשה ב [ח]והכהן הגדול מאחיו שיהא גדול מאחיו בנוי בעושר בכח בחכמה ובמראה אין לו מנין שיגדלוהו משל אחיו ת"ל הגדול מאחיו שיהא גדול מאחיו אמרו עליו על פינחס איש חבתה שעלה גורלו להיות כהן גדול והלכו אחריו ניזברים ומרכולין ומצאוהו חוצב ומלו עליו את המחצב דינרי זהב אמר רבי חנניה בן גמליאל וכי סתת היה והלא חתניו היה והלא לא מצאוהו אלא חורש בעניין שנאמר ושנים עשר צמדים לפניו והוא בשנים עשר: (כ) 'אשר יוצק על ראשו שמן המשחה [מת"ל] לפי שנאמר שבעת ימים ילבשם הכהן תחתיו מבניו אשר יבוא אל אהל מועד לשרת בקודש שיכול אין לי אלא שנמשח שבעה ונתרבה שבעה נמשח שבעה ונתרבה יום אחד. נמשח יום אחד ונתרבה שבעה נתרבה יום אחד ונמשח יום אחד ואפילו שעה אחת מנין תלמוד לומר אשר יוצק על ראשו שמן המשחה אפילו שעה אחת ומילא ידו ללבוש את הבגדים אפילו שעה אחת: (כ) [ט]אילו אמר ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרום יכול לא יפרע ולא יפרום של סוטה ת"ל ראשו ר' מאיר אומר ראשי לא יפרע ובגדיו לא יפרום על מתו כדרך שבני אדם פורעים ופורטים על מיתיהם לא יפרום לא יפרום כדרך הפורמים הא כיצד כהן גדול פורם מלמטה וההדיוט מלמעלה:
(ד) [י]ועל כל נפשות מת לא יבא אמר רבי עקיבא מנין לרביעית דם שהוא משני מתים ת"ל ועל כל נפשות מת שתי נפשות ומת אחד [כ]לא יבוא ולא יטמא חייב בלא יבא וחייב בלא יטמא אין לי אלא כהן גדול שהוא חייב בלא יבוא וחייב בלא [יא]יטמא מנין לכהן הדיוט שהוא בלא יבוא ושהוא בלא יטמא תלמוד לומר לא יטמא לא יטמא לגזירה שוה מה לא יטמא אמור בכהן גדול חייב בלא יבא וחייב בלא יטמא אף לא יטמא האמור בכהן הדיוט חייב בלא יבוא וחייב בלא יטמא לאביו ולאמו לא יטמא מטמא הוא למת מצוה:
(ה) [כ]ומן המקדש לא יצא עמהם אינו יוצא יוצא הוא אחריהם אלא הן ניכסין והוא נגלה הן נכסין והוא נגלה ויוצא עמהן עד פתח העיר דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר ומן המקדש לא יצא אינו יוצא כל עיקר: (ו) [כא]ומנין אם עבד עבודתו בכשירה ת"ל ולא יחלל את מקדש אלהיו הא כהן הדיוט שעבד אונן עבודתו פסולה כי שמן משחת אלהיו עליו אין לי אלא משוח בשמן המשחה המרובה בגדים מנין תלמוד לומר כי שמן משחת אלהיו עליו אני ה' להגיד מה נרם: (ז) [כב]הוא לא המלך הוא ולא הנזיר הוא לרבות כהן משוח מלחמה [כג]אשה בבתוליה יקח פרט לבוגרת שכלו בתוליה רבי אלעזר ורבי שמעון מכשירים בבוגרת:

פרק ב [כד]יאמר אלמנה מה ת"ל גרושה שאילו נאמר אלמנה ולא נאמר גרושה הייתי אומר אלמנה שהיא מותרת לכהן הדיוט אסורה לכהן גדול גרושה שהיא אסורה לכהן הדיוט אינו דין שתהא אסורה לכ"ג אלו כן הייתי אומר אלמנה שהיא מותרת לכהן הדיוט זרעו ממנו חולין גרושה שהיא אסורה

פירוש הראב"ד

מלמ יכלכ מי סכיס כסכ ומסמלכ כגון זו: (י) וחל תוכיס לכס סלמ סעסס כס מעסס סכסי סקוללמ סליסותס דידס עבדמ דלמי לס מיימ חל מי"מ ס"מ סך מוללמ סליסות' דלכס עבדמ על סקולן וסכ לס עבד כס מידי חלמ ס"מ סך מוללמ סליסות' דלכס נעסס כס מעסס: וכיון סלמ נכס סוב לס יבכס לסמכס סכסתמ דלכס נעי כסי נעסס כס מעסס: (יד) וכת לית כהן כי תחל כוליס קרח לרכסמ דילים מייתי ליס בכסכדרין קכס חלו הן הכסכפין: (יח) ת"ל לחיים היא מחללת נחס סכסכף כ' חליעזר לומר לח לחיים בסכיפה ולח חמיס בסקילה בסכסדרין מפיק לס לח לחיים וכרכוח לחיים ולח חמיס בסכיפה ומלי לח לחיים ולח חמיס בכרכוח לחיים וכרכוח חמיס וכפר לס כרכנן דלמרי נסוסס יולחת לסכיפה ולח לחרוסס דלחרוסס לח כהן בסקילה היא כיסרלית מבני סכסקילה ממורס וכיינו כרכוח לחיים לחרוסס היא בסקילה:

פרשה ב ומלחורו מולנ פי' מולנ בכר לח סמחנ פי' מקוס סכסיעו ממנו סלמ יקח אלמנה גרושה ומלחורו דיכרי זכר. וכלח מחנכו היו כלומר ולהו בקילין בו יותר מכס: (ב) לחכר יולק על כלחכו כמן סמעכס לפי' כעכ כלמ לחת לקמן מרכס לכסילו מרוכס בנדים כלח מעיכס כרי סוח כרכון גדול לכל דרכיו. סילכך לפי קלח לככח לו לפי קלמר: (ד) לח יבח ולח יטמח פי' לחכל ונגיעה ולחע"ג דככל בכלל טומחס סוח כיון דכתיב נבי כהן גדול לח יבח ולח יטמח מכלל דכהן הדיוט לחו לחיים כתיב בית לח יבח ולח מחייב חל לח יבח ומקום כבי עקיבא מנין לרביעית דם שהוא משני מתים ת"ל ועל כל נפשות מת שתי נפשות ומת אחד לח יבוא ולח יטמא חייב בלא יבא וחייב בלא יטמא אין לי אלא כהן גדול שהוא חייב בלא יבוא וחייב בלא יטמא מנין לכהן הדיוט שהוא בלא יבוא ושהוא בלא יטמא תלמוד לומר לא יטמא לא יטמא לגזירה שוה מה לא יטמא אמור בכהן גדול חייב בלא יבא וחייב בלא יטמא אף לא יטמא האמור בכהן הדיוט חייב בלא יבוא וחייב בלא יטמא לאביו ולאמו לא יטמא מטמא הוא למת מצוה:

מסרת התלמוד

א) יבמות (כד.) קדושין (עח.) ובק"ל דכיס ו"ו גופסס וכיינו הלל פי' ופסס ימיכס ופ"ס ס"כ למס למכמכמ ר"ל סלגי המס מיכו מיוסר מפני שלין הפיסולים המחוסרים בקלח דומיס מזוכס וחללס פסולן בגופן וגופס לין בס פסול חלל חלמ מיסוסס מלל מעסס סמעסס בס ע"כ לין לבללס יחד ופסקיס הענין עי' ק"ל: ב) יבמות (לג.) ועי"ש (פס:) וגיטין (פט:): ג) יבמות (פד:) וגילקוט גכס שלפ כפסס מוכרס על המיס הנס לגי' ז' נרמס מס שמקיק רצמ שסכוסב מוכרס להנשמ לכהן ולמס למר שלפ כלומר שנשוסו ענין שנאמר ממנו להייכו בכשר הוסמ לח הפסולה לפ היפ מוכרס: ד) יבמות (פס:) ומלכוו למעלה קדושים יהיו שע"כ יקדישוס בכפייס דבריס וכלן בפייס בשוטים ק"ל: ה) סנהדרין (כ:): ו) סנהדרין (נח.): ז) קנ"ז שם (נב. נ.) ועי' מכוס (ג.) חוליו: ח) יומל (יט.) והעמדס מכמוש גכס בגיים בעקוס בחלפ וגילקוט גרס בחדס: 'דוגמס יומל (ס.): י) הוריות (יג:) לעיל (לח.) ושס (מע:): כ) ע"י נזיר (מג:) ובחוס' שס ד"ה למר: ל) נזיר (מז:) ועי"ש בחפקים הגמ' (מע:) שהכי דריס על כל גלמד על הכתוכים מס על הקדושים נשוס על בניעים דס ו"ס כלכ"ס ל"ל דריס לחכיו ונו' ל"ל ועי"ל למ"ל וכשוס, כחכיו הוס ו"ל שעד כלן לח למכו כל דבני חלח להוסיף דבר על העיקר כמו בחלב למכו כי כל חוכל חלב לבניס הגריס הכח בזה עיקר הלזכרה ליפכלל וכבני כל מוסיף על העיקר וכן בכ"מ בדריס עלם כל וכלן העיקר הכתוכים חלב נס כלן הדיוט לחוך ולולה להוסיף הקדושים ולין נלמד מכל עלמד על הכתוכים הלח כל לינו כ"ל כבני להוסיף על העיקר והנן זה: ס) סנהדרין (יע.) ועי' קפכח פ' שמיני מכילחת דמילואים מכ"ם ומע"ם: ע) זבחים (עח.) ועי' בחמ"ן על התורה ובפי' רמ"ס: פ) יבמות פ"ב:
א) יבמות (לג:): ק) קדושין (עז:).

אסורה לכהן הדיוט יהא זרעו ממנה ממזר ת"ל גרושה ולא יחלל: (ב) [1]או אילו נאמר גרושה ולא נאמר אלמנה הייתי אומר גרושה שהיא אסורה לכהן הדיוט זרעו ממנה חולין אלמנה שהיא מותרת לכהן הדיוט זרעו ממנה כשר תלמוד לומר אלמנה ולא יחלל גרושה ולא יחלל אלמנה להחמיר עליה ונרוש להקל עליה: (ג) וחללה איזו היא זו שנולדה מאחד מכל הפסולים: (ד) זונה מה ת"ל שיכול אין לי אלא כהן גדול שנעשה זרעו מן הפסולות ממנה חולין מנין לכהן הדיוט שנעשה זרעו מן הפסולות ממנה חולים ת"ל זונה זונה לנזירה שוה מה זונה אמורה בכהן גדול זרעו מן הפסולות ממנה חולים אף זונה האמורה בכהן הדיוט זרעו ממנה חולים: (ה) את אלה לא יקח אלה לא יקח [2]ולא יחלל ואין זרעו מן הנדה חולים והלא דין הוא מה אילו שאינו חייב על ביאתו כרת זרעו ממנה חולין נדה שהוא חייב על ביאתה כרת אינו דין שיהא זרעו ממנה חולין ת"ל את אלה לא יקח ולא יחלל אין זרעו מן הנדה חולין: (ו) כי אם בתולה מלמד שהוא מצווה על הבתולה [3]מעמיו להביא בת גיורת עמונית שתהא כשירה לכהונה [4]יקח אשה מה תלמוד לומר מנין אתה אומר אירס את האלמנה ונתמנה להיות כהן גדול יכנוס תלמוד לומר יקח אשה מעשה בירושלים בן גמלא שקידש מרתא בת ביתוס ומינהו המלך להיות כהן גדול וכנסה. יכול אפילו עשה מאמר ביבמתו יכנוס ת"ל יקח אשה ולא יבמה: (ז) [5]ולא יחלל זרעו אין לי אלא זרע שהוא מתחלל היא עצמה מנין ודין הוא ומה אם הזרע שלא עבר עבירה הרי הוא מתחלל היא שעברה עבירה אינו דין שיתחלל הוא עצמו יוכיח שעבר עבירה ואינו מתחלל: (ח) לא אם אמרת באיש שאין מתחלל בכל מקום תאמר באשה שהיא מתחללת בכל מקום ואם נפשך לומר לא יחלל ולא יחלל אף מי שהיה כשר ונתחלל: (ט) [6]בעמיו להביא בת חלל זכר שתהא פסולה מן הכהונה רבי יהודה אומר בת גר זכר כבת חלל זכר כי אני ה' מקדשו להגיד מה גרם:

פרשה ג

[7]וידבר ה' אל משה לאמר איש איש מזרעך לדורותם אשר יהיה בו מום לא יגש להקריב לחם אלהיו אמר רבי אלעזר ברבי יוסי הא תינוק פסול אע"פ שהוא תמים מאימתי עבודתו כשירה משיביא שתי שערות אבל אין אחיו הכהנים מקריבים אותו לעבודתו עד שיהיה בן עשרים שנה: (ב) [8]אשר יהיה בו מום אין לי אלא שלא יהיה בו מום לאחר הדיבור כזיבה וכנגעים היה בו מום לפני הדיבור מנין תלמוד לומר אשר יהיה בו מום אין לי אלא שנולד תמים ונעשה בעל מום נולד בעל מום ממעי אמו מנין ת"ל אשר יהיה בו מום: (ג) [9]לא יקרב להקריב לחם אלהיו אין לי אלא תמידים שהם קרוים לחם שנאמר את קרבני לחמי לאישי ושאר כל הקרבנות מנין ת"ל שוב לחם מנין לרבות את הדם תלמוד לומר להקריב ואומר ויקריבו בני אהרן את הדם אליו: (ד) מנין אימורי חטאת ואימורי אשם ואימורי קדשי קדשים ואימורי קדשים קלים מנין ת"ל לא יגש להקריב מנין הקומץ והלבונה והקטורת ומנחת כהנים ומנחת כהן משוח ומנחת נסכים תלמוד לומר לא יגש להקריב מנין היציקות והבלילות והתנופות והדגשות והקמיצות והקטרות והמליקות והקבלות והזיות ת"ל לא יגש להקריב יכול יהיו חייבים על כולם תלמוד לומר לחם מה לחם מיוחד [10]שהוא משום עבודה יצאו אילו שאינו משום עבודה: (ה) כל איש אשר בו מום מה תלמוד לומר לפי שנאמר זרע אהרן אין לי אלא זרע אהרן אהרן עצמו מנין ת"ל כי כל איש אשר בו מום [11]אין לי אלא בעל מום קבוע בעל מום עובר מנין תלמוד לומר כל אשר בו מום: (ו) [12]עיור בין סומא בשתי עיניו בין סומא אפילו בעינו אחת חרוור קבוע והמים הקבועים מנין תלמוד לומר איש עיור: (ז) פסח בין חגר בשתי רגליו בין חגיר ברגלו אחת רגלו חלולה ועקומה ודומה למגל מנין תלמוד לומר פסח [13]חרום שחושמו שקוע. חושמו בלום. חושמו סולד. חושמו נוטף מנין ת"ל או חרום: (ח) [14]אבא יוסי החרם אמר איזהו החרום הבוחל שתי עיניו כאחת אמרו

פירוש הראב"ד

כל הפסוקין: לומר לך לפי לתן זכור ולפי לתן כל הערכין לפסול מום מתן לפסול זכר ולפי לתן זכר לו זכר ים: ויש מפרשי ולין זכרו מן הכלל מולין לפי מצעיר ממזר לפי סוי לפי מולין [נמי] לפי סוי לכהוג ולפי למי לפסול מייבי כריתות לפי יהושע לומר לין מולד מפן ממזר לין לפי פגוס סוי לכהוג וכן גדוי ועבד הפן על פן יפרפל שפעם"י שהולד כשר פגוס סוי לכהוג לפי פק"ו מפלמה לכהן גדול וכו' כלפיפת ביפמות פרק הפולץ. ויפיף כלפ זכרו מן הכלל מולין לפי פגוס לכהוג נמי לפי סוי: (ח) תלמד לומר שפעם שמחללת בכל מקום פיכם שפם לפו עליס לפד מן הפסולין הפלוים כגון ממזר ועמוני ומוחצי מלכי ולדוני לכתיב לפ כי פם פיס לפים זר מי שזר לפלם. לי נמי לפילו ביפולי היפר היל ממחללת מן הפרוחה כגון פת כהן שנשתה ליפרפל וחולין ומחללת בכל מקום דין הוא שתחלל פי' מכהן הפקור לפ: ולפ נפפך לומר לפ יפל ולפ יחלל לף מי פפים כשר ומחלל פי' ולפי לומרת מעיקרא מיכא מייתת לפ לפ ק"ו מזרעה ליכא למפרך מה לזרעה שכן יליכתו בעזיכם תלמוד לומר שלין יליכתם בעזיכם כרי הוא לומר לפ יפל ולפ יחלל וכו': (ט) בעמיו לפניו לפ מלל זכר שתפת פקולה מן הכהוגה. ולפף לי לפכי קלמר לפניו לפ יפרפל זכר שתפת פקולה ולמעט לפ מלל מיפרפל שהיל בפרם לכהוגה ולף דרים לם מדכתיב בעמיו לפיינו לפ מלל שהיל מתייחפת לחכי שבע לפניס לפל לפ מלל מיפרפל לייפ בעמיו יפרפל זכר שתפת פקולה ולפ כהן גדול שפרי לחר לפיס יפרפל מתייחפת. ובמקבת קדושין פ' עפרפ יוחפין [עז.] מייתי לפה מלתת בגזרה שוה בעמיו בעמיו מלל יפעת בעל בעמיו מם לפלן זכרים ולף נקבות וכו' ופם מלל זכר שהיל פקולה נפקל לן מלל יפלל זכרו מה הוא מפלל זכרו לף בנו מפלל יפלל זכרו. לי נמי מפפעי' דקרל לפל יפלל זכרו קלי נמי לחכרו פלל יפלל פיהיס לו ועלה קלמר למעפת כפזכרת פלו מפלל כני מילי בעמיו לפייגו פפלל זכר פפוה מפלל זכרו עבל מפלה יפרפל מפייחפת לחכיו לפל מלל פפלפת יפרפל לייפרפל מיפיס פפוה מפלל פלין זכרו ממנו מפני פפיה מפייחפת לחכיס ולילך למיעך תנלי ניעמר מר מייתי לה מפכל ומר מייתי לה מפכל: **פרשה ג** כולל בעל מום מעעי לפו מנין פי' כיון לכתיב לפכר יפיף בו

מסרת התלמוד

[1] ופ"ם הלא לפערך לפמעה לעלמה פפם לא יפמר לפמעה מנין לפפכה לכ"ג לא קפי' לפי לפפקוח לפמעה וגפוסה מיוחפיס לכתיב בפוהה יקח וע"כ למדכם כ"כ בק"פ ומיפם גדולה לפמעה מן הלידוקין מפי לילף למיעך פפילה בעשה בפוהה יקח ועוד הא פלערך לפמעה לפכייחפת לפילה ולפכייחפת לפילה לפיכא ביכור: [2] יפמום (ם.): [3] יפמום (עז:): [4] איפמום (פפ.) ומדכתו מן מלא פפם יהיה כמבואר פם (נט.): [5] קידושין (עז.) וגפקי' פם ס"ל לא יחלל ולא יחלל מפמע ד"ו קדיפ לפל בגפקה כניפו ס"ל לא יחל לפ יחלל פפמע ג' מילולין לפפל לפ ולפפל לזפעה עי' ק"ל: [6] עי' קידושין (פם) ויבמות (עז.): [7] חולין (כד:) וגפקי' פם פ' פלעזר פפם: [8] פי' ק"ל פלמדנו לפפל יהיה בו פלם לפוכות פפלות יהיה ובו פוכות על הויים הפוס יהיה על העתיד ובו מפמע מה פבו כבר נעפה הדבור וכן בפיפת יהיה על פפפהה בו פוס ובו פה פבו פלך עלפוהו פעפה יליכתו ולפן לפו לילכי לכל הדופק פזה כי לפפי פלכילנו פפי פוס פפים בו פוס פלפ"ם לפפיל בפן לת פדגים וכן עופין בעייכות לפפיל בפן פפיות ופכפין בפפין פו בפבפי פלילות כדי פלף יזפכו בפה וכיולף בו בפפכת עיכופין פכפ פפין פני תפופי פת פי' פפיכה גדולה פפתקבלו פתים פתוכ': בלוש נפוף וכוף לפתן לנעז פקוין לפפל פפוף נפוף לפנולומעב. ולכך נקלפת פכיפה בולמון על

[9] פנוים פכוליפת: [10] פכוחות (מג:) וכ"ם פי' פם פלוש נפקיו ועי"ם (ו:) כפה"י ופוס, ל"ם פיו: [11] צפע' גרפי' ל' יוסי:

לו הפלגתה. אף על פי שאין יכול לבחול שתי עיניו כאחת: (ט) [ב]שרוע שנשמטה ירכו. [ל]פיקח יוצא מנודלו. עקיבו יוצא לאחוריו. פרסתו רחבה בשל אוזו מנין תלמוד לומר [מ]או איש: (י) [נ]שבר רגל אין לי אלא שנשברה רגלו הקשן והעיקלן והקולבן מנין תלמוד לומר איש: (יא) שבר יד אין לי אלא שנשברה ידו אצבעותיו מורכבות זו על זו או קולטות עד הפרק כשר. למטה מן הפרק פסול. חתכה כשר מנין תלמוד לומר או שבר יד: (יב) [ס]גבן שיש לו שני גבינים. אין לו גבינים או אין לו אלא גבין אחד. זהו גבן האמור בתורה. רבי דוסא אומר כל שגביניו שוכבים. רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר כל שיש לו שתים גבים ושתי שדראות. [ע]דק זה הדוק חלזון נחש עיניו מנין תלמוד לומר או דק: (יג) [פ]תבלול לבן נבנם בשחור ושחור בלבן ר' יוסי אומר אין מומים בלבן. איזהו תבלול לבן פוסק בסירה ונבנם בשחור: (יד) [צ]בעינו להביא את שבעינו שתי עיניו למעלה ושתי עיניו למטה. עינו אחת למעלה ועינו אחת למטה ורואה את החדר ואת העלייה כאחד. סבי שמש והגדום והרואה את חבירו ואמר לו הוא רואה: (טו) [ק]גרב זו החרס. ילפת זו חזזית מצרית. [ר]מרוח אשך. רבי ישמעאל אומר כל שנמרחו אשכיו. ר' עקיבא אומר כל שרוח באשכיו. חגגיה בן אנטיגנוס אומר כל שמראיו חשוכים:

פרק ג אין לי אלא את אילו בלבד מנין לרבות שאר המומים ת"ל מום מום ריבה: (ב) [ש]מנין הכושי והחיגר והלבקן והקיפח והגנם והחרש והשוטה והשיכור ובעלי נגעים טהורים. תלמוד לומר איש איש ריבה: (ג) והלא דין הוא ומה אם בהמה שפסל בה אותו ואת בנו ושריפה ויוצא דופן הכשיר בו הכושי והגיחור והלבקן והקיפח הגנם והחרש והשוטה והשיכור ובעלי נגעים טהורים: (ד) אדם שהכשיר בו אותו ואת בנו ושריפה ויוצא דופן אינו דין שנכשיר בו את הכושי והגיחור והלבקן והקיפח והגנם והחרש והשוטה ובעלי נגעים טהורים ת"ל איש אישׁ ריבה: (ה) אשר מום בו פרט לאותו ואת בנו ושרפה ויוצא דופן. והלא דין הוא ומה אם בהמה שהכשיר בו הכושי והגיחור והקיפח והגנם והחרש והשוטה והשיכור ובעלי נגעים טהורים פסל בה אותו ואת בנו ושריפה ויוצא דופן:

והלבקן והקיפח והגנם והחרש והשוטה והשיכור ובעלי נגעים טהורים אינו דין שנפסל בו אותו ואת בנו ושרפה ויוצא דופן תלמוד לומר אשר מום בו מום פרט לאותו ואת בנו ושריפה ויוצא דופן: (ו) מום בו פרט לשעבר מומו. והלא דין הוא ומה אם בהמה שפסל בו אותו ואת בנו ושריפה ויוצא דופן אם עבר מומה כשירה. אדם שהכשיר בו אותו ואת בנו ושריפה ויוצא דופן אם עבר מומן לא יהיה כשר: (ז) לא אם אמרת בבהמה שהכשיר בה הכושי והגיחור והלבקן והקיפח והגנם והחרש והשוטה והשיכור ובעלי נגעים טהורים תאמר באדם שפסל בו את כל אילו אם עבר מומו לא יהיה כשר ת"ל מום בו פרט לשעבר מומו: (ח) [ל]לחם אלהיו מקדשי הקדשים ומן הקדשים יאכל. אם נאמר מקדשי הקדשים למה צריך לומר או דק ומן הקדשים. ולמה נאמר ומן הקדשים שאילו נאמר מקדשי הקדשים ולא נאמר מן הקדשים הייתי אומר קדשי קדשים. שהותרו לזר מהם יאכל ומקדשים קלים לא יאכל. צריך לומר מן הקדשים. או אילו נאמר מן הקדשים ולא נאמר מקדשי הקדשים הייתי אומר מקדשים קלים יאכל ומקדשי קדשים לא יאכל צריך לומר מקדשי הקדשים וצריך לומר ומן הקדשים: (ט) [א]יאכל אף במחלוקת והלא דין הוא ומה אם טבול יום ומחוסר כפורים שהם כשירים לעבודת מחר אינן אוכלים במחלוקת. בעל מום שאינו כשר לעבודת מחר אינו דין שלא יאכל במחלוקת תלמוד לומר יאכל אף במחלוקת: (י) [ב]אם נאמר (על) [אל] הפרוכת צריך לומר (על) [אל] המזבח למה נאמר (על) [אל] המזבח. שאילו נאמר (על) [אל] הפרוכת ולא נאמר (על) [אל] המזבח. הייתי אומר אל הפרוכת שהוא בפנים יהיה פסול. אל המזבח שאינו בפנים לא יהיה פסול צריך לומר אל המזבח ואילו נאמר אל המזבח ולא נאמר אל הפרוכת הייתי אומר אל המזבח שהוא כשר לעבודה יהיה פסול. פרוכת שאינה כשירה לעבודה לא יהיה פסול צריך לומר אל המזבח וצריך לומר אל הפרוכת: (יא) [י]כול לא יבנם לעשות רקיעות תלמוד לומר אך. כך הוא מצוותו. הבהנים נבנסים. אם אין כהנים ליום נבנסים. אם אין טהורים נבנסים טמאים. ואם אין תמימים נבנסי' בעלי מומי' [ו]מנין אם עבד עבודתו פסולה תלמוד לומר ולא יחלל את מקדשי. [ז]ומנין שבעל מום במיתה. רבי יהודה אומר נאמר כאן חילול ונאמר להלן חילול

פירוש הראב"ד

שם שסיח נפוסח לעולם. ודומה לו נכדיים שמא רגלים נלות מגולגות פי' נפוחות: קולב פי' דומה כמי שהתימוכו בכותפין שהוא לחוש ונקלף וכיוצא בו בשכתה שבת יד קולבת בו: (ט) שרוע שנשתנבנה יריכו פי' שכוע שיכיכו לאת ל"ל שיכיכו לאת לכוכח מכוח וכוח מעוכח ושכח שעולף לשון יתר ל"ל שיכיכו לאת לכוכח מאכיכתה: (י) שבר רגל פי' כל כשוק נקלה רגל לבל שכא לאינו לאלא עד שכגיע לבדו. שקשן ושעקלן ושקולבן. שקשן הוא שלשון ולקולבנים לה לבל נקשן. ושעקלן כמשמעו מעוקל ושניהם שוקיהן עקומות לאלא שקשן שוקיו עקומות כלפי חוץ ושכי לאיתי במשמע מומין ללו: ושקולבן כמו כן. לו שבר לו עקמימות בקלבוסת שלו וכוח עשה לקולית שיכך ודומה לאילן שקר ושלב שלו כוח נקלה לף שיכך וסשימן שכלוך שלו כוח נשלם שכלכשת עומד בין שלי העלמות לאל שיכך זו ולאל שיכך זו. ושלב שלאת זשלם שכלכשת קלחוכו בשפכל שלב שלין שכשוקות. ובשלשון שנאמר תרגם לשקלקיבוסת. ובשנדם לאיתו ויכלא שכשר לאל שכלכוסת מפני שכוח עשוי כאילן שכשר לשב מלמעלה ומלמעלה ורק לאמלע וכלם הקולים בנכנם בו בשלמעלה. וקלבוסת לשון מפלח ועל זה נקלאו קוקולות שלשון שקק: (יב) שלשון נאם עגב שפכא שכבוכות [לא.] שלשון זכו נאם וכוח נשקר שבעין ויש לה לוכא שלשון. ולשבעים כוח ענוב כעגבה של שלכוכל ושקל שכפא ליש שלאו לק: ולאני שלא על שלשלכנם שלשול שלא שליאו כוח למלכם שכשים: (יג) לי זכו שבלול לבן שפוסק שכיכה וכנכם בשכוח פי' לין זו שלשת שכא ולאינו שכק שלשוך עיניו כוח לבל שלא כך נבכל שכלוכן שלו לשלך בכא לשכוח עיניו למעלה ועינו אחת למטה ורואה את החדר ואת העלייה כאחד. סבי שמש והגדום והרואה הוא את חבירו ואמר לו הוא רואה: (יד) נעיניו לבביל שת שבעיניו: שתי עיניו למעלה שתי עיניו למטה פי' לבביל כל אינו שבעיניו כגון שתי עיניו למעלה מן שמקום שכלוי לו למטה מן שכלוי לבם עינו לאת

כשים

מסרת התלמוד

[ב]גי' כשינו שבמשמנה ועי' בגמ' (מ.). שלשמו שכוע שבמשמנה ירכו וע"ש בשום' ד"ה שבמשמעה: [ל]שם (עה.): בגמ' בגבעי' מ"ל לו שבר וגי' הילקוט לו לים לשבר יקיש לו שבר כגל: [נ]גי' הגמ' לו קולטות למעלה מן הפרק מכין ומלות מן עד הפרק עד שמפרק כשר מכוסקת המשנה וגי' הילקוט נכוכש מלא שבר יד וכו' זו לזו מכין קלוטות למעלה מן הפרק כשר למעלה מן הפרק פסול מהך הגשר מכין: [ס]שם (מג.): [ע]שם (לח.) ומשנה שבמשכיות הגי' בעבא וכגי' רבינו כלן ובהשגות: [פ]שם (ע"ג): [צ]שם (מד.): [ק]שם (מא.): [ר]שם (מד.): [ש]שם (מה.): [ת]זשמים (קל) : ושגי' שלפניכו כך היא כשוכה בפפרים שבל קי"ם הניח ע"פ גי' הגמ' לם לאמר מק"ק למה לאמר ומן הקדשים למה לאמר מק"ק וכו' ובפרש"י על השוכה כשוכה בכייפא זו ולאמר שמלינו שהותרו לזר שלכל שמא שבר המלוחים ושק' כל"ם שזה נגד ס"ג היה ולוך יפכנם בכייפא' זו ומשני כ"ם לל בשמה לזר ולדבני הלאמר יש משמה בשמה הני שמי' שהותרו לזר היינו מנשה בשמה ולאמנם לזה לשבר לאמר שרש"י משרש בן לרבני הלאמר לין מנשה בשמה ולאיהו ס"ל דלא כרב קוף דקרבו תמוחים שבשר שבך משוש בזשמים ולינו כן: [א]שי' זשמים (קב) וע"ש שם (לט.): [ב]גי' הילקוט יאמר למזשה ופ"ל לל שבשרה למה נאמר מל המזשה וכו' והגי' כשוכה כי עיקר שלאלו שהשרכה בכלל מזשה שלם לאמר ליל יכנם לשבשה שבל לל בשבך ובמלאו שבכה שבגללה לאלו לשקול כניקרו למזשה יאמר מאל השרכה לז שוקל ס"ש יאמר לל השרכה עי' נק"ל: [ג]עירובין (קה.): [ד]נכורות (מג): [ה]בהדרין (פד.) ועי' מוקשתא זכחים פי"ב ושם גרס בגי בעקוס כ"י:

חילול מה חילול שנאמר להלן מיתה אף כאן מיתה. וחכמים אומרים אין בעל מום במיתה אלא באזהרה: (יב) וידבר ה' אל משה ואל אהרן ואל בני ישראל הזהיר את אהרן על ידי הבנים ואת הבנים [1]על ידי ישראל ואת הבנים זה על ידי זה:

פרשה ד וידבר ה' אל משה לאמר. [2]דבר אל אהרן ואל בניו. וינזרו. ואין נזירה אלא הפרשה וכן הוא אומר וינזרו מאחרי ויעל נילוליו. ואומר נזורו אחור. וינזרו מקדשי בני ישראל. [3]על קדשי בני ישראל חייבים על פינול נותר וטמא. ואין חייבים על קדשי הגוים משום פינול נותר וטמא. קדשי ישראל. אין לי אלא קדשי בני ישראל. [4]קדשי עצמן מנין ת"ל אשר הם מקדישים לי אני ה' לרבות את כולם: (ב) [5]מנין שאין מדבר אלא בזמן. נאמר כאן חילול ונאמר להלן חילול. מה חילול שנאמר להלן זמן אף כאן זמן. ומה חילול שנאמר להלן מיתה אף כאן מיתה. ומה חילול שנאמר להלן הרצייה אף כאן הרצייה. רבי יהודה אומר נאמר כאן אני ה' ונאמר למטה אני ה'. מה אני ה' האמור למטה מכרית. אף אני ה' האמור כאן מכרית: (ג) [6]אמור אליהם אלו העומדים לפני הר סיני. לדורותיכם שינהג דבר לדורות. אם נאמר לאבות למה נאמר לבנים. ואם נאמר לבנים למה נאמר לאבות לפי שיש באבות מה שאין בבנים. ובבנים מה שאין באבות. באבות מהו אומר וכל בת יורשת נחלה ממטות בני ישראל לאחד ממשפחת מטה אבותיו תהיה לאשה למען ירשו בני ישראל איש נחלת אבותיו בתוך בני ישראל. הרבה מצוות בבנים מה שאין באבות. הא לפי מה שיש באבות מה שאין בבנים. ובבנים מה שאין באבות צריך לומר באבות וצריך לומר בבנים: (ד) איש אין לי אלא איש אשה מנין תלמוד לומר מכל זרעכם. מנין לרבות כל ישראל תלמוד לומר כל איש: (ה) [7]כל איש אשר יקרב מכל זרעכם. אל הקדשים אשר יקדישו בני ישראל לה' וטומאתו עליו ונכרתה מה תלמוד לומר לפי שנאמר והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשר לה' וטומאתו עליו ונכרתה והלא שלמים בכלל כל הקדשים הוו. שיכול אין לי חייבים כרת משום טומאה אלא על השלמים בלבד. מנין לרבות כל הקדשים תלמוד לומר אמור להם לדורותיכם כל איש אשר יקרב מכל זרעכם אל הקדשים. או אינו מביא אלא כיוצא בשלמים מה שלמים המיוחדים הנאכלים לשני ימים. ליום אחד מנין תלמוד לומר בשר ששיריו נאכלים. (על) [עולה] שאין שיריה נאכלים מנין. ת"ל זבח. מיני זבחים. העופות והמנחות שאינן מיני זבחים עד שתהא מרבה לוג שמן של מצורע מנין. תלמוד לומר אשר יקרב מכל זרעכם אל הקדשים: (ו) [8]יכול כל שחייבים עליו משום פינול יהיו חייבים עליו משום טומאה ודין הוא ומה אם פינול שהוא בקבועה ובידיעה אחת ולא הותר מכללו אינו נוהג אלא בדבר שיש לו מתירים. טומאה שהיא בשתי ידיעות ועולה ויורד והותרה מכללה. אינו דין שלא תנהוג אלא בדבר שיש לו מתירים. מנין הקומץ והלבונה והקטרת ומנחת כהן משיח ומנחת נסכים. תלמוד לומר אל הקדשים אשר יקדישו לרבות את כולם: (ז) יכול יהו חייבים עליו מיד תלמוד לומר אשר יקריבו. אמר רבי אלעזר וכי יש נוגע חייב. אם כן למה נאמר אשר יקרב עד שיכשר ליקרב. את שיש לו מתירים עד שיקרבו מתירים. את שאין לו מתירים עד שיקדש בכלי: (ח) [9]וטומאתו עליו. טומאת הגוף. יכול טומאת בשר. תלמוד לומר וטומאתו עליו וטומאתו עליו לזזירה שוה. מה טומאתו עליו נאמר להלן בטומאת הגוף דבר לא דבר בטומאת בשר. אף טומאתו אמורה כאן בטומאת הגוף דבר לא דבר בטומאת הבשר: (ט) [10]רבי אומר ואיש טומאתו עליו בטומאת הגוף דבר לא דבר בטומאת בשר.

רבי

פירוש הראב"ד

כהנים לויים נכנסים לתוכן ואוכלים מהן אם טהורים ואם טמאים אין בהם תמימים יכנסו בעלי מומין: בהיתה זו סולקת על מתי הכהניות הטמונות בעיבורין נפקעו הטמאת מכהנת כהנים ולויים וישראל ובלבד טהורים לגבי טמאים כלל [לא]: וזו מכהנת כהנים ולויים לגבי ישראל ומכהנת בפניהם טמאים וטהורים ובעלי מומין: ודומה לדעת זאת הסבירות כי כלוים טהורים ותמימים קודמין לכהנים טמאים ובעלי מומין כמו שהקדימן למעשה כך הם קודמין למעשה: ונאמר למלן מלוך בתחומה דכתיב ומתו בו ולא בעגל מוס: (יב) וכהנים על ישראל (ויכהלו) [וכהנים] זה על זה שיזכירו זה לת זה שלא יכנסו לבית בעלי מומין לבניס ממחילתן וישראל לפניס ממחילתן:

פרשה ד על קדשי ישראל מייתין משום פגול ונותר ועמא ובדיעבד כתיב בהו בהדי בהמת פגול ונותר נמי כדתניא לקמן דילפינן נותר מלוך [מלוך] מעומאה וסדר לתי פיגול עון עון מנותר: (ב) מנין שהיה מדבר לה בקבול זמן פי' בקבול נותר נאמר כאן מלוך ונאמר להלן מלוך פי' נותר כתיב כי לת קדש ה' חלל. ומנה לן דנותר קא משתעי דילפינן קדש קדש מנותר מה להלן קבול זמן לה כאן נמי קבול זמן לומר שנותר נוסג בכל הקדשים בין נדבר שים לו מתירין בין נדבר שאין לו מתירין מה שאין כן בפגול ולא"נ דילפינן לסו מעדרי מעון עון שכא לא ילפינן לסו מעדרי לחל מנותר טומאה גמרינן ליה חלול חלול: ובזמנים פרק בית שמאי מפיק ליתא לה שכי ולא יהללו בשני שלוין הכתוב מדבר לחד קבול נותר ולחד קבול טומאה. ופרוייסו חדא טכסיסה לימון: ומה כאן הכליה לה להלן הכליה. ים שפיים שכתוב בסן ומה להלן הכליה לה כאן הכליה ותרוייסו הד לורמא לית לסו חלל שהשחוט סוף יותר מכוון מ"מ קבול נותר למד מקבול טומאה: וכשמת שכתוב' בה ומה להלן הכליה וכו' כך פיכוסה לחר שלמלו בחלול זה כאמור כאן בחטאת שהבשר קבול נותר יש בכלל ומעתה נלמד הענין מזה מן הענין שלמטה המפורש בטומאה. מה להלן הכליה פי' מה ענין טומאה בענין הכליה שלין מייב עד שיזכה כל מתיריו בדבר שים לו מתירין ודבר שלין לו מתירין עד שיזכה ליקרב הסיינו מהקדש בכלי לה לענין נותר כן. ודבר שים לו מתירין לענין טומאה דבעינן שיקרבו מתיריו קבל' בעגל ומוס דכתיב ומתו בו ולא בעגל מוס: (יב) וכהנים על ישראל (ויכהלו) [וכהנים] זה על זה שיזכירו זה לת זה שלא יכנסו לבית בעלי מומין לבניס ממחילתן וישראל לפניס ממחילתן:

פרשה ד על קדשי ישראל מייתין משום פגול ונותר ועמא ובדיעבד כתיב בהו בהדי בהמת פגול ונותר נמי כדתניא לקמן דילפינן נותר מלוך [מלוך] מעומאה וסדר לתי פיגול עון עון מנותר: (ב) מנין שהיה מדבר לה בקבול זמן פי' בקבול נותר נאמר כאן מלוך ונאמר להלן מלוך פי' נותר כתיב כי לת קדש ה' חלל. ומנה לן דנותר קא משתעי דילפינן קדש קדש מנותר מה להלן קבול זמן לה כאן נמי קבול זמן לומר שנותר נוסג בכל הקדשים בין נדבר שים לו מתירין בין נדבר שאין לו מתירין מה שאין כן בפגול ולא"נ דילפינן לסו מעדרי מעון עון שכא לא ילפינן לסו מעדרי לחל מנותר טומאה גמרינן ליה חלול חלול: ובזמנים פרק בית שמאי מפיק ליתא לה שכי ולא יהללו בשני שלוין הכתוב מדבר לחד קבול נותר ולחד קבול טומאה. ופרוייסו חדא טכסיסה לימון: ומה כאן הכליה לה להלן הכליה. ים שפיים שכתוב בסן ומה להלן הכליה לה כאן הכליה ותרוייסו הד לורמא לית לסו חלל שהשחוט סוף יותר מכוון מ"מ קבול נותר למד מקבול טומאה: וכשמת שכתוב' בה ומה להלן הכליה וכו' כך פיכוסה לחר שלמלו בחלול זה כאמור כאן בחטאת שהבשר קבול נותר יש בכלל ומעתה נלמד הענין מזה מן הענין שלמטה המפורש בטומאה. מה להלן הכליה פי' מה ענין טומאה בענין הכליה שלין מייב עד שיזכה כל מתיריו בדבר שים לו מתירין ודבר שלין לו מתירין עד שיזכה ליקרב הסיינו מהקדש בכלי לה לענין נותר כן. ודבר שים לו מתירין לענין טומאה דבעינן שיקרבו מתיריו קבל' בעגל ומוס דכתיב ומתו בו ולא בעגל מוס: (יב) וכהנים על ישראל (ויכהלו) [וכהנים] זה על זה שיזכירו זה לת זה שלא יכנסו לבית בעלי מומין לבניס ממחילתן וישראל לפניס ממחילתן:

מסרת התלמוד

[1]ובפ"י על הטוהר פי' שהכוונה להזכיר ג"ד על הכהנים: [2]ועי' זבחים (מה.) ועוד שם (טו:) ובתוס' ד"ה שלא: [3]עי' פיכוסו בכתב"ן על [4]ובפ"י על הטוהר פי' שהכוונה להזכיר ג"ד על הכהנים: [5]ועי' זבחים (מה:) ובתוס' (טו:) ועש"ם בפרקי' ר"ל שאר שם מקדישים לי ועי' לעיל פ' לו פע"ו מ"ש: [6]זבחים (מה:) מעילה החוטה: [7]ועי' זבחים (מה:) ובתוס' שם (טו:) [8]בפ' בתרא (קב.) ועש"ם בפרקי' ר"ל שאר שם מקדישים לי ועי' במעילה שם הגי' כתו לפניו בפרקי': [9]בפרק ב' לו ע"ד מ"ג זבחים (מג:) ובק"פ גרס ר"ל טומאתו טומאתו מעכי (י:) ובפרק שם גם במדרש זה גרסי' בגמ' ר"ל שאר שם מקדישים לי ועי' במעילה שם הגי' כתו לפניו בפרקי': [10]בגמ' גרסי' ר"ל ואכל טומאתו עליו וכן תקן בניו גם כאן ומדלשו של כ' חייב לומר בפרקים ימנים וגם בילקוט לא העתיקו חת כאיה לפי' טומאת טומאתו דו האמור בפרקים ברה יליף לה: [11]בגמ' גרסי' ר"ל ואכל טומאתו עליו וכן תקן בניו גם כאן ומדלשו של כ' חייב לומר בפרקים ימנים וגם בילקוט לא העתיקו חת כאיה לפי' כניו ובשאר פי' גם בניו הכל גם' לו שאין דבני כ"ח (ובגמ' כ' יוסי) מדקם בפני עלמו אלא גם לפרם דבני הגם קמא:

[רבי חייא אומר נאמרו קדשים לשם רבים ונאמר טומאתו לשם יחיד הא מה אני מקיים טומאתו עליו בטומאת הגוף דבר לא דבר בטומאת בשר:] אחרים אומרים לא דיבר אלא במי שהטומאה פורשת ממנו. יצא הבשר שאין טומאה פורשת ממנו: (ג) ונכרתה הנפש ההיא. יכול מצד זה לצד זה תלמוד לומר מלפני ה' בכל מקום אני:

פרק ד זרע אהרן אין לי אלא זרע אהרן. אהרן עצמו מנין. תלמוד לומר [ה]והוא צרוע או זב בקדשים לא יאכל עד אשר יטהר. [ו]אוכלים הן ישראל במעשר שבולי יום. אהרן ובניו מנין. ודין הוא ומה ישראל שאינן אוכלים בתרומה במעורבי שמש הרי הן אוכלים במעשר. טבולי יום אהרן ובניו שהם אוכלים בתרומה במעורבי שמש אינו דין שיאכלו טבולי יום. יצאו ישראל מן הכתוב ואהרן ובניו מקל וחומר: (ב) עד אשר יטהר. יכול עד שיבוא בטים תלמוד לומר ובא השמש וטהר. מה טהרה האמורה למטן ביאת שמש. אף כאן ביאת שמש: (ג) [ז]והנוגע בכל טמא נפש ואין טמא נפש אלא במגע. אשר תצא ממנו שכבת זרע זה בעל קרי. מנין לרבות את הנוגע בשכבת זרע תלמוד לומר או איש: (ד) [ח]אשר יגע בשרץ אין לי אלא השרץ. מנין לרבות את הגבילה תלמוד לומר בכל שרץ אשר יטמא לו לרבות את השיעורים. אדם זה המת. טומאת אדם זה טמא מת טומאתו לרבות זבים וזבות נידות ויולדות. [ט]אין לי אלא ימי קולן. ימי חומרן. מנין. תלמוד לומר לכל טומאתו. אשר יטמא לרבות בועל נידה. לו לרבות בולע. (לרבות) נבלת עוף הטהור: (ה) ונפש כי תגע בו. לא המסיטה. ושמאה ער הערב ולא יאכל מן הקדשים [י]יש לך קדשים שהוא אוכל בהם. פרט לעירובים ולפחות ממאה: (ו) אין לי אלא אוכלי תרומה באוכלי תרומה. מנין אוכלי תרומה באוכלי חולים. אוכלי חולין באוכלי תרומה. אוכלי תרומה באוכלי קודש. אוכלי קודש באוכלי תרומה. משקה תרומה במשקה חולים. משקה חולים במשקה תרומה. משקה תרומה במשקה קודש. משקה קודש במשקה תרומה. משקה קודש במשקה קודש מנין. תלמוד לומר מן הקדשים ריבה: (ז) [כ]כי אם רחץ בשרו. יכול יהיה מרחיץ אבר אבר ת"ל ובא השמש וטהר מה ביאת שמשו כולן באחת אף בטים כולן באחת: (ח) [א]ובא השמש וטהר ביאת שמשו מעכבתו מלאכול בתרומה ואין [רחיצת גופו] [כפרתו] מעכבתו מלאכול בתרומה: (ט) [ב]ואחר יאכל מן הקדשים יש לך קדשים שאינו אוכל בהם פרט לעירובים לפחות ממאה: (י) אין לי אלא אוכלי תרומה באוכלי תרומה. מנין אוכלי תרומה באוכלי חולים. אוכלי חולין באוכלי תרומה. אוכלי תרומה באוכלי קודש. אוכלי קודש באוכלי תרומה. משקה תרומה במשקה חולים. משקה חולים במשקה תרומה. משקה קודש במשקה

משקה

פירוש הראב"ד

ביה שמשי [מג:] סותיל ופתם גו סכתוב בלשון נקבה ופייס בלשון נקבה ולשון זכר לא בעינא בטומאת הגוף דכר כתי' וכסי פיכוס' כי יהכל ושומאתי עליו שכי מקלוות הם זה בלד זה נקדר לו לא לסכן. סלשון כתיב וכנגם לשכר תאכל בשר מזבח השלמים ושומאתו עליו וכרתה נפשם סהיל מעמיס ולמד סעליון מן סתחתון שכאי כמו שסתחתון פתח בלשון נקבה דכתיב נפש כי תגע ופייס בלשון נקבה דכתיב וכרתה נפשם סהיל מעמיס. ולשון זכר בשמע ושהל מנשר זה השלמים כך סעליון פתח גו בלשון נקבה וכנגם לשכר תאכל בשר ופייס בלשון נקבה וכרתה נפשם ולשון זכר בשמע ושומאתי עליו וכיון שמניסם קדושים על דרך לשכר נלמוד לותם זה מזה מה ושהל שהוא לשון זכר שמשע מדבר על גוף שהוכל ולא דבר על בשר שהכל: כ' סייל לומר בשמע קדשים בלשון רבים נראה לי כי הוא שיפה דכתי' ת"ק דקתני' ליה דסלי ושומאתו עליו דסכל מדבר בשומאת הגוף מה טעם מצני שבשמע כלן שם לשון רבים כי' כדפריש' לעיל: לשכרים לומרים ושומאתו עליו שמי שהומאת פוכסת ממנו'. פיכוס לשכרים לומרים טעמת שהוא גופים ולא לכיכי למגמר שהכל דשמר קכל ושומאתו עליו כלומר בעוד שהומאתו עליו. משמע שהיפם, לשומאת לכיות פוכסת ממנו על ידי מקוס וזהו טומאת הגוף לשל טומאת בשר לי ליפשר לפכום ממנה שהומאת שהשמאת בקדשים לא יהכל עד לשר יטבל:

פרק ד חולין הם יטבלו שמשר מעשר עבוד יום פי' סלי לשר יטבל ואחר יטבל בשעה בקדשים שהחויין לכם עד לשר יטבל שמש עליהם לשל יטבלו לוחולין לשר יטבל שמשר שי שכתוב לכם לפי' עבודי יום לשל טמאים ממם לא דכתי לא בעבתי ממנו בעמת וכתיב בשלי בשלם ולא יהכל מן הקדשים כי הם כתן שם סהו בשר לשר יטבל ממשר לשם לפי' קלל לשלי לשלם ומשיק לם מישם לעבייה. ושלי קלל לכי הם כתן בשרו בשים מוקים לכולם בשמים בחרומה וס"ק לא יהכל מן הקדשים כי הם כתן בשרו בשים ולא השמש ושהר יהכל וכו' לי נמי השמש לשר יטבל קלל לכי הם כתן בשרו בשים ולא השמש ושהר יהכל וכו' לי נמי השמש לשר יטבל דשמר ליה מישם לעבייה שים השמש לשר יטבל בחרומה למעשר לשי קלל לכי הם כתן בשרו נמי מוקמי' ליה בשעשר וקלל דשהיים בחרומה ושל בשומאים מחוסרי כשמש. ושל בשומאים שהיון מחוסרי כשמש בחרויהו ביתא השמש בשמש כשמש. ושל בשומאים שהיון מחוסרי כשמש בחרויהו ביתא השמש בשמש מעכבן לשהו: (ד) לשר יטמא לו לרבות לשכי לשר יטמא לו לרבות לשילו בשל השרץ כתיב עד שיגע בשרץ כולו לשכי לשר יטמא לו לרבות לשילו כעשה ממנו כך היל בנשמה: נשלש זה השם טומאתו לרבות זבים וזבות נדות ויולדות. לין לי שלא מומרן פי' ימי זיבתן ימי קולן מנין פי' ימי שיכתן ת"ל לכל טומאתו לשר יטמא לרבות בועל נדה: לו לרבות בולע נשלא עוף טהור. ושעם"י שהיו בדבם בשרץ שהרל בשלש בשרץ בדבם טומאות ולין כאן טומאת שלש זה טמא שם שהיו בשרץ שהרל בשלש

משקה תרומה במשקה קודש מנין תלמוד לומר מן הקדשים: (יא) כי לחם. כי לחמו מסלת את החיטים כל שהוא רוצה. ומקנב את הורק כל שהוא רוצה יכול תהיה קניבת ירק חול תלמוד לומר היא. הרי היא בקודשה: (יב) [א]יכול תהיה נבלת בהמה מטמאה בגדים בבית הבליעה תלמוד לומר נבילה ושריפה לא יאכל לטמאה בה את שאין לו טומאה אלא אכילתה יצתה נבלת בהמה שהיא מטמא עד שלא יאכלנה: (יג) יכול נבלת העוף תטמא מן הכתוב ונבלת בהמה מקל וחומר תלמוד לומר בה בה את מטמא אבית הבליעה ואין מטמא בנבלת בהמה בבית הבליעה: (יד) [ב]ושמרו את משמרתי. ישמרו לי משמרת. ושמרו את משמרתי להזהיר בית דין על כך. ולא ישאו חטא יכול בנבלה הכתוב מדבר תלמוד לומר עליו בקודש הוא מדבר ואינו מדבר בנבילה: (טו) [ג]ומתו בו ולא הטעשר. [ד]כי יחללוהו. פרט לטהור שאכל מן הטמא: (טז) [ה]אם נאמרו הקלות למה נאמרו החמורות שאילו נאמרו הקלות ולא נאמרו החמורות הייתי אומר על הקלות בלא תעשה ועל החמורות במיתה צריך לומר החמורות. או אילו נאמרו החמורות ולא נאמרו קלות הייתי אומר על החמורות יהיה חייב ועל הקלות יהיה פטור צריך לומר הקלות וצריך לומר החמורות. [ו]ר' אין לי אלא ממזר מנין אפילו לוי אפילו ישראל. תלמוד לומר וכל זר. לא יאכל. אין אכילה פחותה מכזית. קודש מה קודש אמור להלן בקדשי הגבול הכתוב מדבר. [ז]אף קידש האמור כאן בקדשי הגבול הכתוב מדבר: (יז) [ח]תושב זה קנוי קנין עולם. ושכיר זה קנוי קנין שנים. יאמר תושב מה תלמוד לומר שכיר אם הקנוי קנין עולם אינו אוכל. הקנוי קנין שנים יאכל. אילו כן הייתי אומר תושב זה קנוי קנין שנים. ובשהוא אומר שכיר בא שכיר ולימד על התושב שהוא קנוי קנין עולם: (יח) [ט]רבי ישמעאל אומר נאמר כאן תושב ושכיר ונאמר תושב ושכיר בפסח מה תושב ושכיר האמור בפסח פסל בו את הערל אף תושב ושכיר האמור כאן יפסל בו את הערל. רבי עקיבא אומר איש איש לרבות את הערל:

פרשה ה [י]מנין לכהן שנשא אשה וקנה עבדים שיאכלו בתרומה ת"ל וכהן כי יקנה [נפש] קנין [בכספו הוא יאכל בו מנין לאשה שקנתה עבדים ועבדים שקנו עבדים שיאכלו בתרומה שנאמר וכהן כי יקנה קנין] אף קנינו שקנה קנין אוכל: (כ) [יא]יכול אפילו קנה עבד עברי יאכל בתרומה תלמוד לומר כסף יצא עבד עברי שאין בכסף: (כ) אוציא את עבד עברי שאינו בכסף [יב]ולא אוציא את של שותפין תלמוד לומר בכספו. הוא פרט לשחציו עבד וחציו בן חורין: (ד) [יג]ילוד בית מה תלמוד לומר אם הקנוי קנין בכסף אוכל וילוד בית לא יאכל. אילו כן הייתי אומר מה קנין כסף שיש בו בכסף. אף ילוד בית שיש בו בכסף. ומנין שאע"פ שאין שוה כלום תלמוד לומר וילוד בית מכל מקום: (ה) עדין אני אומר ילוד בית בין שיש בו בכסף בין שאין בו בכסף אוכל. אבל קנין בכסף אם יש בו בכסף אוכל אם אין בו בכסף לא יאכל. תלמוד לומר קנין בכספו וילוד ביתו מה ילוד ביתו אף על פי שאינו שוה כלום אף קנין בכספו אף על פי שאינו שוה כלום: (ו) [יד]מנין לבן שיאכיל את אמו בתרומה ודין הוא אם עשה זרע כאב לפסול נעשה את הזרע כאב להאכיל. הין אם עשה את הזרע כאב לפסול שמידת הפסול מרובה. נעשה את הזרע כאב להאכיל. שמידת אכילה מעוטה. א"ר שמעון תלמוד לומר וילוד ביתו יאכיל. הם יאכלו. [טו]הם אוכלים ואין הבהמה אוכלת. יכול לא תאכל בברשינים. תלמוד לומר נפש. בלחמו. יצא המת שאין לו לחם: (ז) ובת כהן כי תהיה לאיש זר אין לי אלא לממזר. מנין אפילו ללוי ולישראל תלמוד לומר לאיש זר. מנין אלמנה לבהן גדול גרושה וחלוצה לבהן הדיוט. תלמוד לומר לאיש. לאיש המאכיל: (ח) והלא דין הוא ומה אם ישראל שאין בביאתו פוסלתה מן התרומה. ביאתו פוסלתה מן התרומה כהן גדול שביאתו פוסלתה מן התרומה. אינו דין שתהא ביאתו פוסלתה מן התרומה. לא אם אמרת בישראל שאינו מאכיל אחרות. תאמר בכהן גדול שמאכיל אחרת. הואיל והוא מאכיל את אחרות לא תהא ביאתו פוסלתה מן התרומה תלמוד לומר לאיש לאיש המאכיל: (ט) היא בתרומת

פירוש הראב"ד

שמעו מוסר לאכול בכל עיכובי מעשר: ודוקא שמוע טהור ועיכובים וכשלא ולמי לא כוס לריך למיסר אלא לחייבי לאוין עיכובין במעשר דשמוע לקולי תנא ככל נמי עיכובין במעשר דכתי: ואית דמפרשי בתכויהו דשלא פרט לעיכובין ובלי זה עיכוב בפסוק ממש וביסר ומעשר דשמוע לקולי תרומה וקשה קל מייתי ולא בעיכוב דמעשר: ומלי פיכוסם משתבר לי טפי משמע. וביותר ממש עיכובי תרומה טמאה בטהורה ולפיכך תרומה טמאה בקשה טהור לו קשה בתרומה טהורה ולפיכך משקין במשקין בין בתרומה בקשה בין בקשה בתרומה ובין בקשה בקשה. ולף בשלו ים שלא היו לריכין לסמוך מפני שהיו בהים מכלל לוחם שחוכים לפניהם שלא שחשם בשם בדרך שבמעשה ולא שיהם ממנה מ"ש כי הן שניהן כאן על שקדל יותר מן העליונים ולוחם שחיהם לריכים כאן מעטים שם כי בחשלה שלא היו לי שלא לוכלי תרומה טמאה בטהורה שמוחר שכל לכנסים שכבי היו מבעל שם שלא לוכלי תרומה טמאה בטהורה בלבד. ומנין לוכלי תרומה טמאה בטהורה שמוחר בשם שבי לוכלין לריכין זכות ולריכוך טומאה כבי שלא בשלה לריכה: לוכלי תרומה טמאה בטהורה לריכה: לוכלי תרומה טמאה לוכלי קדש טהור ולפילו לוכלי קדש טמא בשלה תרומה טהורה ומנין שמוחרות לכנסים כבי שלו לריכות מפני שמחורה טומאת קדש טומאת תרומה. ומנין משקה תרומה טמאה בשלה קדש טהור טהורין שיהו מוחכין לזכים לשם שמבעלין בשם שבי לריכין כבי זו לריכה. משקה לוכלין טמאין בשלה תרומה טהורה ומשקה קדש טמא בשלה קדש טהור ומשקה קדש טמא בשלה קדש טהור כולן לריכות מפני שמחורה טומאת משקין טטומאת לוכלין כי טומאת משקין בכל שכן ומטמאין זה לזה לפי שהן משה ולשם"י הן שם נחטבה בשלה טהורין שמוחרה טומאת משקין בכל שכן ומטמאין זה לזה לפי שהן משה ולשם"י הן שם נחטבה בשלה טהורין בשלה טומאתן. ומנין לכל שלו שכן מוחכין ת"ל מן משקדים ניכה וכי לחכיכין

מסרת התלמוד

[א]נדה (מב:) ועי' שבועות ט' מ"ז וט' לחכי מום ום"כ: [ב]יבמות (סו.): [ג]קידושין (סג.): [ד]זבחים (מד.): [ה]פי' שיכול שכתוב הכתוב על מי שחוזר לכל קבל ס' והוא הממזר כי מלא זר כולל כמה מינים מהזרים שנאמרו בלשכתם ולחכיים ול"כ היינו מוסב שזר שלחמור הוא הזר לכל שלא פרט לשחציו עבד וחצי בן חורין: [ז]הבניינים הללו חמורה בחמורה מקדשי גבול והיא לריכה בשבר שכל הפסולים מהזרים ק"ל: [ח]הבניינים הללו בשבר שכל הפסולים מהזרים וכן בשבר בדומה וכ"ל שעיקר כוונת הזכר להוסיף שחלם קדם לחמורם גם על קדשי גבול לגד כי קדם שם כולל לכל הדברים הקדושים והייתי לומר שבם קדם לחמור כאן מכוון לל כל מי שהוא כלול בחלם קדם כי לא ידענו שקדם לחמור על קדשי גבול בשבעים לכך נאמר ג"ם להוכות שבחלמו שקדם לחמור על קדשי גבול: [ט]פי' קל"ח מלא כשבו ימיכה לומר שחיכו מדבר חלא נמי שים לו בו חיוב כשב ילף ע"ע שחין לו בו חיוב כשב ופשבר שכוכתם מיבי שבקין כשב ים לברם על שבי שבים לו שהוא קנין בשבר בכשב לו שהיה קנינו שהוא בשבו ואין זה חלא עבד כנעני ואין זה חלא שפ"ב בע"ע: [י]פי' בק"ח עבד כנעני שהוא שוקף עם רבו ואיזה זה חליו עבד ואליו ג"ם ולא ידעתי למה לא פי' דבריס בכשבם עבד של שוסבין ממש של יפרחל ושל כהן וזה ממעט מכשבו ולא שלו ושל לחכיים ודוגמתו מה שחמרו בשלמת בעלמת לה ולא לה ולחבחתה והרבם כעין זה בשבחל ועדיין הייתי לומר שמת מלי עבד ושפ"ח לינו בכלל של לחכיים ולמר הוא למעט חלי עבד ושפ"ח שוב מלחתי ביכוסלמי שוף תרומות שבשב כן לחדי: [יא]ניעין (מב:): [יב]עי' יבמות (סז.) ושם (ע"ב) בשבם"י כלה (מה.): [יג]עי' יכוסלמי שבי"ח מכשומות ל"ע:

בתרומת הקדשים לא תאכל היא אינה אוכלת אוכלת היא את אמה: (ג) כיצד בת ישראל (לכהן) שניסת לכהן וילדה ממנו בת. והלכה הבת ונשאת לעבד וניסת לנכרי הייתי אומר כשם שאינה אוכלת כך אמה לא תאכל. תלמוד לומר היא בתרומת הקדשים לא תאכל. היא אינה אוכלת אבל אוכלת היא אמה:

פרשה ו אם נאמר בתרומה למה נאמר בקדשים ואם נאמר בקדשים למה נאמר בתרומה לפי שיש בקדשים מה שאין כן בתרומות ובתרומות מה שאין בקדשים [א]קדשים הותרו לזר ותרומות לא הותרו לזר קדשים חייבים עליהם משום פיגול נותר וטמא ותרומות אין חייבים עליהם משום פיגול נותר [ו]וטמא הא לפי שיש בתרומ' מה שאין כן בקדשים ובקדשים מה שאין כן בתרומות צריך לומר בתרומות וצריך לומר בקדשים:

פרק ה יאמר גרושה מה ת"ל אלמנה שאילו נאמר גרושה ולא נאמר אלמנה הייתי אומר גרושה שהיא אסורה לכהן הדיוט הרי היא חוזרת אלמנה שהיא מותרת לכהן הדיוט אינו דין שתחזור אילו כן הייתי אומר גרושה שאין לה זרע תחזור אלמנה בין שיש לה זרע בין שאין לה זרע תחזור תלמוד לומר אלמנה וזרע אין לה: (ב) או אילו נאמר אלמנה ולא נאמר גרושה הייתי אומר אלמנה שאין לה זרע תחזור גרושה בין שיש לה זרע בין שאין לה זרע לא תחזור תלמוד לומר אלמנה וזרע אין לה וגרושה וזרע אין לה אלמנה להחמיר עליה וגרושה להקל עליה: (ג) [ז]וזרע אין לה אין לי אלא זרעה זרע זרעה מנין תלמוד לומר וזרע אין לה ביצד בת כהן שניסת לישראל וילדה ממנו בת והלכה הבת ונשאת לכהן וילדה ממנו בן הרי זה ראוי להיות כ"ג ועומד ומשמש על גבי המזבח מאכיל את אמו ופוסל את אם אמו זאת אומרת לא כבני כהן גדול שהוא פוסלני מן התרומה: (ד) אין לי אלא זרע בשר זרע פסול מנין ת"ל וזרע אין לה [ח]ביצד בת ישראל לכהן ובת כהן לישראל וילדה ממנו בת והלכה הבת וניסת לעבד וניסת לנכרי וילדה ממנו בן הרי זה ממזר היתה אם אמו בת ישראל לכהן תאכל בתרומה ובת כהן לישראל לא תאכל בתרומה: (ה) [ט]יכול אפילו זרע מן השפחה ומן הנכרית יפסול או יאביל ת"ל (לה לה) [זרע] יצא זה שאינו זרעה כיצד בת ישראל לכהן ובת כהן לישראל וילדה ממנו בן יכול יפסול או יאביל תלמוד לומר אין לה יצא זה שאינו זרעה:

פרק ו [י]ושבה אל בית אביה פרט לשומרת יבם בנעוריה פרט למעוברת והלא דין הוא ומה אם במקום שלא עשה הולד מן הראשון כולד מן האחרון לפוטרה מן היבם עשה את העובר נולד כאן שעשה את הולד מן הראשון כולד מן האחרון לפוסלה מן התרומה אינו דין שנעשה את העובר בילוד לא מה לא עשה את העובר כוולד לפוטרה מן היבם שכן עשה את המתים כחיים נעשה את העובר כוולד לפוסלה מן התרומה שלא עשה את המתים כחיים תלמוד לומר ושבה אל בית אביה פרט לשומרת יבם כנעוריה פרט למעוברת [ב]מלחם אביה תאכל הא אינו מדבר אלא בקדשי הגבול: (ב) [ג]מנין לבת כהן שניסת לישראל ואח"כ אכלה תרומה וכן כהן שאכל תרום' הכיהו יכול יהיו חייבים בחומש תלמוד לומר וכל זר לא יאכל קודש ואיש כי יאכל קודש בשגגה יצאו אילו שאין זרים לה. איש פרט לקטן או יכול שאני מוציא בן תשע שנים ויום אחד תלמוד לומר ואיש: (ג) [ד]כי יאכל אין אכילה פחותה מכזית קדש מה קודש האמור להלן בקודשי הגבול הכתוב מדבר אף קודש האמור כאן בקודשי הגבול הכתוב מדבר: (ד) [ה]בשגגה פרט למזיד א"ר יוסי שמעתי באוכל מבשר קדשי קדשים לאחר זריקת דמים שהוא משלם את הקרן להכהנים והבהנים לוקחים בדמיו שלמים ויסף חמישיתו עליו [ו]שיהיה הוא וחומשו חמש: (ה) [ז]מנין שאין משלימים מן הלקט מן השכחה ומן הפיאה ומן ההפקר ולא ממעשר ראשון שניטלה תרומתו ולא ממעשר שני והקדש שנפדו [ת"ל ונתן לכהן את הקדש דבר הראוי לעשות קדש] שאין הקדש פודה את ההקדש דברי רבי מאיר וחכמים אומרים משלמים מכולם: (ו) מנין שאין משלמים אלא ממין על מינו תלמוד לומר ונתן לכהן את הקדש לפיכך אם אכל קישואים של ערב שביעית ימתין לקישואים של מוצאי שביעית וישלם מהם דברי ר' עקיבא ר' אליעזר אומר משלמים

פירוש הראב"ד

פי' שהיו כשאי לפוך לת טמא כשמן של תרומה כין שטוף טמא כין שטוף טהור:

(ט) היה בתרומת הקדשים לא תאכל פיכום כמוכם מקדם ומאי ניכו מזה ומוק כיון דכשאת לזר הו שכשעלה למי שזר לא תאכל מכם: ודייקינן מיכם היה לומר מוכלת לזר לחם מוכלת כשבילה: (י) כיצד בת ישראל לכהן וכו':

פרשה ו לם נאמר בתרומה למה נאמר בקדשים ולם נאמר בקדשים למה נאמר בתרומה. פי' כבי למדנו למעלה בתרומה שכהן מאכיל את אמו ופוסל את אם אמו זאת אומרת לא כבני כהן גדול שהוא פוסלני מן התרומה: (ד) אין לי אלא זרע ביאת כם יאכלו בלחמו. וכאן למדנו לחזר ושוב שהיה מאכילה בתרומת כהן ומם הולכו שניכם לומר: קדשים שותנו לזר קדשים קניס: מאכלת לחם ומם הולכו שניכם לומר: קדשים שותנו לזר קדשים קניס:

פרק ה אין לי אלא זרע בשר זרע פסול מנין פי' אין לי אלא זרע זרעה בשר זרע בשר זרע פסול מנין כתמרכם ותזיל בזרע זרעה אבל זרע נמי הא פסול לא תיניכיך למכתב קרא אלא תמזור לנכם אבל זרע נמי הא מיפסול גופה ממתומה שכבי נעשה לפסול לה:

פרק ו וכדין הוא ומה במקום שלא עשה ולד מן הראשון וכו' הדא מינכת כילם אינה [פז.]: (ז) [ח]מנין שאין משלימין ממין על שאינו מינו. הא מילתא מיפכח לה בתמכת תרומות פי' ממקום שב' לגיעזר מקל כ' עקיבה מחייב שנאמר ונתן לכהן את הקדש כל שהוא לחזר לעשות קדש דבבי כ' לגיעזר כ' עקיבה לומר ונתן לכהן את הקדש מה הקדש בשאינו מינו. אבל נחזר כל קישואין של עבדי שביעית וכולם לכהם את הקדש על שאינו מינו. אבל נחזר כל קישואין של עבדי שביעית ולא לבי שביעית דבר שיהא לחזר ליעשות קדש ופיכות שביעית אינן לחזיין ליעשות תרומה על פיכות אחרים. ושאי דקאמר שכח על מילתיה דר' עקיבה לפיכך אבל קישואין וכו' לחו למיימרא דר' לגיעזר שניה עלה למימר שיהלם לו שביעית אבל לא אינן על שאינו מינו לא. לפיכך אבל קישואין של ערב שביעית יתתין לקישואין של מוצאי שביעית שכבי כבר כלו קישואין של ערב שביעית ואינו יכול לשלם לו משם. וממין אחר נמי אי אישבר לו לשלם לפיכך יתתין לקישואין של מוצאי שביעית. ואמר ר' לגיעזר אינו לכיך להמתין עד מוצאי שביעית כלל אבל אינם לו בערב שביעית ממין אחר זהו מחלוקת של ר' לגיעזר ור' עקיבה. אבל בין ר' מאיר ובבן אינה בבך קנייתה דר' מאיר שבר לקח שבחה ואיתם בבי טוח בפיכות שביעית. ובין לר' לגיעזר ובין לר' עקיבה נעינן שיהם מדבר חיוב ומעבר לחשון שנשלם תרומתו ומעבר שני וחקדש שנפדו לעני"ש שהיו דבר חיוב כיון דחשלמן קדש הין קדש פודה קדש דבעינן ומתן לכהן את חקדש מי שעל ידי נתינה יבוא קדש יצאו חקדש שבבר היו קדש קודם נתינה ולעני"ש שבבר נפדו ובבן שבבי לקט שבחה ופיאה ושבחה לבעלים ובחיוב שביעית וחזיון ליעשות קדש קריבה בהו טוחל לחיות לזה חמזבח ומעבר קודש שפקבן. ומעבר לחשון שנשלם תרומתו ומעבר שני וחקדש שנפדו נמי לע"ג דמעיקרא קדש הוו טהיה מיסח מולין גמורין ניכחו: ובבי מעבה לה בגמרא יכולמי תרומות לדעת בבן ובחי לחי שבים טעמא לר' מאיר ומעיקרא מעוה דחמוך ליה על טעמא דר' לגיעזר דקא מפיק טעמייהו מחלי

קבא

מסרת התלמוד

א) כ"י, כביכו קדשים קניס ועי' לעיל פ"ג מ"י ולפי בבייתא דהכא לחזי לומר בלן הוסכו לזה קדשי קדשים לו מיכא בבמה לו ליל המילואים למשה שהחיל קדשי קדשים היה ולחזי לומר כן מפני שמדבר כאן מקדשים קלים: קלף שבחכומה יש ג'כ לישנא טומאה לחבל לין מייבין עליה קרבן חטאת כמו בקדשים ועי' יבמות (ע.) תוס' ד"ה מה: ו) יבמות (ע.) קידושין (ד.) וביקלקו הבי' מסיבמא: ז) יבמות (קע:) בחלקת בקביס הבי' פ"ל לה לה יצא זה שהיו זרעה: א) יבמות (סז.): ב) ג"ז (פה.): ג) תכומות פ"ז מ"ג: ד) פסחים (לב.): ה) פי' בחזיר ובשופן שחייב לשלם את הקרן כגון שלח הכהן בו ומשתיעבו שחעם"כ לח יאכלם חומם ועי' יכולמי תכומות פ"ו מ"ס ויש פסחים שנבקעו שם שלח נעלה ושלח נפדו והכ"ם גרם בחמנה שנעלה ובבן נפדו ובבן בפסחים גרם שלח נעלה ושלח נפדו לך לפי' הכחמ"ס שם וביד החזקה פ"י הי"ם מתכומות חין הבדל בין הבי' שהוח פי' שבפדו שלח בהלכתן בקוני' הגמ' בגבכות כ"ם ג' שהכלו מ"ב לבי' שבפדו פי' שבפדו שלח בהלכתן ולבי' שלח נפדו פי' שלח בהלכתן ובק"ל בחב בן מחעם עלמו ובכך נרחז בחמ"ם:

משלמים ממין על שאינו מינו ובלבד שישלם מן היפה על הרעה [ה]הא כיצד אכל גרוגרות ושילם לו תמרים תבא לו ברכה: (ז) [ו]יכול תהא הפרשתו מקדשתו לחייב עליו קרן וחומש תלמוד לומר ונתן לכהן את הקודש מתנתו מקדשתו לחייב עליו קרן וחומש ואין הפרשתו מקדשתו לחייב עליו קרן וחומש דברי ר' מאיר ר' אלעזר בר' שמעון אומר אף הפרשתו מקדשתו לחייב עליו קרן וחומש: (ח) 'ולא יחללו להביא את הסך ואת השותה את קדשי בני ישראל על קדשי בני ישראל חייבים חומש [ז]ואין חייבים על קדשי גזים בחומש: (ט) [ל]יכול יהיו חייבים בתרומה שבטבל תלמוד לומר אשר ירימו לה' על המורם הם חייבים ואינו חייבים על התרומו' שבטבל: (י) [מ]והשיאו אותם עון אשמה מלמד שאף על הטבל חייבים מיתה באכלם את קדשיהם פרט לזורע ולמטמא כי אני ה' מקדשם להניד מה נרם:

פרשה ז ישראל אילו ישראל. גר. אילו הגרים. הגר. לרבות נשי הגרים. בישראל לרבות נשים ועבדים: (ב) א"כ מה תלמוד לומר איש איש [ל]להביא את הגוים שהם נודרים בנדרים ובנדבות כישראל. אשר יקריב קרבנו לכל נדריהם ולכל נדבותם. אשר יקריב לה' לעולה. אין לי אלא עולה. מנין לרבות את השלמים. תלמוד לומר נדריהם. מנין את התודה תלמוד לומר נדבותם. מנין לרבות את העופות והמנחות והיין והלבונה והעצים. תלמוד לומר נדריהם. לכל נדריהם. נדבותם לכל נדבותם. א"כ למה נאמר אשר יקריבו לה' לעולה. פרט לנזירות דברי רבי עקיבא. א"ל ר' יוסי הגלילי אפי' אתה מרבה כל היום אין כאן אלא עולה בלבד. לרצונכם. [ס]אין כופים את הציבור על כורחו. [ע]תמים זכר בבקר ובכשבים ובעזים. תמות וזכרות בבהמה. ואין תמות וזכרות בעופות. יכול שיבש נפה ושנימטת עינה ושקטעה רגלה. תלמוד לומר מן העוף ולא כל העוף: (ג) אשר בו מום. אין לי אלא בעל מום קביע. בעל מום עובר מנין. תלמוד לומר כל אשר בו מום: (ד) לא תקריבו. אם משום בל תשחט הרי בל תשחט אמור למטה הא אינו אומר כן לא תקריבו אלא משום בל תקריש: (ה) מיכן אמרו המקדיש בעל מום למזבח [פ]עובר משום ה' דברים משום בל תקדיש משום בל תשחט ובל תזרק את הדם. ובל תקטיר את החלב ובל תקטיר מקצתו. ר' יוסי בר' יהודה אומר אף משום בל תקבל את הדם [צ]כי לא לרצון יהיה לכם מלמד שאין מרצים: (ו) [ק]ואיש היחיד מביא שלמי נדבה ואין הציבור מביא שלמי נדבה: (ז) או אינו אומר ואיש אלא להוציא את השותפים כשהוא אומר איש לרבות את השותפים. הא מה אני מקיים ואיש היחיד מביא שלמי נדבה ואין הציבור מביאים שלמי נדבה: (ח) [ר]כי יקריב שלמים. מנין לרבות העולה ת"ל נדר מנין לרבות את התודה ת"ל נדבה. מנין לרבות את היולדות ואת הנזירות. ת"ל לפלא. מנין לרבות חטאת ואשם. ת"ל בצאן. מנין לרבות את המעשר תלמוד לומר בבקר. מנין לרבות את הוולדות ואת התמורות תלמוד לומר נדבתם. בבקר או בצאן. בצאן או בבקר. (ט) [ש]תמים יהיה לרצון. מצות עשה. מצות לא תעשה מנין תלמוד לומר וכל מום לא יהיה בו. נפל מן הגג ונשתבר יכול יהיה עובר עליו תלמוד לומר וכל מום לא יהיה בו אל תתן בו מום: (י) [ת]מיכן אמרו בכור שאחזו דם אפילו מת אין מקיזים

בו

פירוש הראב"ד

קלקל ונעכר ליה עוד עד סיפא דמילתא וסדר מעכם טעמייהו דכילהו: (ז) יכול תהא הפרשתו מקדשתו לחייב עליו קרן וחומש כדלעיל ממנה תרומות ומקח לכו מעמא מהני תרומה ומקח מיפה מין במינו מנין יפיה קדם ומקח מהני יכול הפרשה מקדשתו ת"ל ונתן לכהן את הקדם מה מיפה מכלה זכ יפיה מכלס עליהם קרן וחומש ת"ל ונתן לכהן את הקדם מעמע מתיפה יפיה קדם ולא מעמע הפרשה דברי ר' ר' אלעזר בר שמעון לומר לף הפרשתו מקדשתו מהי מעמע לה הקדם כתיב הכא קדם כתיב התם ומען דמעמע לה מילתא על תרומה עלמה דעלה קאמר ר' אלא הפרשתו מקדשתו לחייב עליה קרן וחומש עד מיתנה לכהן מעמע הוא שהי דברי חפוקה דמעמע תרומות פרק ו' מעכלס עליהם קרן וחומש עד אלא זכ הם כהן: ולקמן נמי קא בעינן יכול יהו מייתין חומש על תרומה שבטבל ת"ל את אשר יריעו לה' על המוקש מייתין ואין מייתין על תרומה שבטבל. ס"מ דעל המוקש מייתין מעמ"י אלא זכ הכא כתיב כתן אלא כמעמע אלא תרומה שבטבל: (ח) להניח לה הסך וחת השותה מפרש לה בגמרא להניח לה הסך כשותה דשותה גופיה לא מיבעי לן מעמע עלמך על הטבל מייתין מיתה קלא יתיב קא דרים דכיון דכתיב ולא יחללו את קדשי וכו' וילפינן מלול מלול מעמע אלא כתרומה שהוא בעלמך מעמע ליה למכתב הא שם ממנו שהוא נעון אשם אלא ודאי להניח לה הטבל עלמו שבתרומה הא שם ממנו שהוא נעון אשם אלא כשהוא בתרומה ומאי ניהו מיתה דאתי מלול כלאמרן: ומעמכת שבהדין נפק לן מבל שהוא במיתה מדכתיב ולא יחללו לה' בעמיתם את קדשיהם ולא ישאו עליהם עון אשמה בהקדישם אותם ומאי ניהו מיתה דאתי מלול כלאמרן: ומעמכת שבהדין ליתיב שבתוב מעבד ולילף מלול מתרומה. בהכלס את קדשיהם פרט לזרוע ולמעמע פי' קא דרים בהכלס וקא דרים קדשיהם קדשיהם הם ולא גידולין שהזרוע את התרומה ולה הטבל גידולין מולין וזר שהוכל מהם פרט ולפיכך לכלס בתומה ולה שהקטרין לזרים כדלילית במעמע תרומות וקא דרים נמי בהכלס על מכילתא בתומה ים נפילות עון מיתה לבל הטמא לין בו עון מיתה ולא"ג דכתיב לעיל נבלה וטריפה לא יאכל לטמאה בם ושמרתי לף עמכתי ולף יפלו עליו חטא וכו' שבהין לה מוקיעמת לפי שהוא מחלל את קדשי בני ישראל בשעה שהן מביאין אותן לו לכהן ואינו אוכלן בטומאתן ומפרש טעמא דמילתא דכתיב ושמרתם את מצותי ולא תשא

בו את הדם דברי רבי יהודה. וחכמים אומרים יקיז ובלבד שלא יעשה בו מום. ואם עשה בו מום הרי זה לא ישחט עליו. ר' שמעון אומר יקיז אע"פ שעושה בו מום: (יא) עוזרת בין סומא בשתי עיניו בין סומא אפילו בעינו אחת. שבור מה תלמוד לומר לפי שנאמר שבר יד או שבר רגל. שיכול אין לי אלא שנשברה ידו או נשברה רגלו. מנין לרבות שבר זנב. תלמוד לומר או שבור. או יכול שאני מרבה שבר צלע. תלמוד לומר שבר יד. או שבר רגל. [א]מה אילו מיוחדים שמומן בגלוי ואין חוזרים יצא שבר צלע שאין מומו בגלוי: (יב) [ב]חרוץ רים של עיניו שניקב שנפגם. ושנסדק. שפתו שנקבה ושנפגמה ושנסדקה. [ג]יתיו החיצונות שנפגמו ושנגמטו ופניטיות שנעקרו. ר' חנניה בן אנטיגנוס אומר אין בודקים מן המתאימות ולפנים אף לא המתאימות: (יג) [ד]יבלת. זה בעל יבלת. [ה]גרב זה החרס. ילפת זה חזזית מצרית. (א"כ למה [כאן לא] נאמר דק ותבלול ולהלן לא נאמר יבלת. מנין ליתן את האמור בבהמה באדם ואת האמור באדם בבהמה תלמוד לומר גרב גרב לגזירה שוה ילפת ילפת לגזירה שוה:

פרק ז [ו]לא תקריבו. אם משום בל תקדיש הרי בל תקדיש אמור למעלה הוא אינו אומר כן לא תקריבו אלא משום בל תשחט: (ב) [ז]לא תקריבו אלה לה' אלה אין אתה מקריב אבל מקריב אתה את שנעבדה בה (עבירה) [עבודה]: (ב) והד"ה ומה אם העגלה שאין המום פוסל בה. (עבירה) [עבודה] פוסלת בה. קדשים שהמומים פוסלים בהם. אינו דין שתהא (עבירה) [עבודה] פוסלת בהם ת"ל לא תקריבו אלה. אלה אין אתה מקריב אבל אתה מקריב את שנעבדה בה (עבירה) [עבודה]: (ד) [ח]ואשה לא תתנו מהם. אילו החלבים. לא תתנו אין לי אלא בולם מנין אף מקצתם ת"ל מהם אף מקצתם. על המזבח זה הדם. לה' לרבות שעיר המשתלח: (ה) [ט]מנין לרבות כל הפסולים שבשוח ושבשה תלמוד לומר ושור ושה לרבות כל הפסולים שבשוח ושבשה: (ו) [י]שרוע שנשמטה יריכו. וקלוט פרסת רגלו דומה לשל סוס. פרסת רגלו דומה לשל חמור. לנדבה תעשה אותו לבדק הבית מנין אף לנדר תלמוד לומר ולנדר. יכול על המזבח תלמוד לומר לא ירצה. אין לי אלא נדר לנדבה מנין. תלמוד לומר ולנדר ולנדבה לא ירצה. רבי אומר ממקומו הוא מוכרע

פירוש הראב"ד

דם אין מקיזין לו דם לפי' מת דכתי כ' יהודם פי' קבר כ' יהודם ויטיל [מום] בצלע מום מייב וכלי בכור שחזו דם לע"ג דבעל מום הוא שכבי דם לא יקיז לחתו עמה יתות לעב"ז כן לקור לסקיז לחתו בעקום שים בו מום קבוע. וחכמים לחתי יקיז ובלבד שלא יעשה בו מום. חכמים דסכא סייגו כ' מליך דכריית' דכבורות דקניך' ליש לחקור לסטיל מום בצעל מום מיטו לא גזכו בעקום שלינו עושה בו מום לחו עקום שעושה בו מום ולם עשה בו מום שכי זה לא יסמא עליו דקבור דכך שלין מתכוין לחקור. ולעב"ש שעשה שלא בכוונה לחקור לבושטו עליו כמי שעשה בכוונה. כ' שמעון לחתי יקיז לעב"ש שעושה בו מום. דקבר דכך שלין מתכוין מותר לכתחלה. ולעב"ש סיקיזו בעקום שעושה בו מום *לא שסיק כיסים ולא יחות חוא לליפשר דבסכיל דקזה לא נפיל ביש מום קבוע כגון שלא יפתה בו שלא מעט ולינו מושם שמא יפתה ויפתה בו יותר מלליי שלא בכוונה מום. וקלתר בבכייתא דבכורות לחותר נמי ליפשוט על לחתו מום דלא קנסינן ליש על בסגנס. ובבכייתא דבכורות ליכא לבנן לחכיני דפליגי לחד' מליך ולחד' שמעון ולחני יקיז ולם על פי שעושה בו מום: ולם עשה בו מום לא יסמא עליו קל דבכי בבנן מטיל מום בצעל מום מותר סילכך יקיז לחתו ויעשה בו מום לכתחלה. מיטו לקור ליפשוט עליו בסקזה זו לו לם טייל בו מום בכוונה שלא בכוונה לחתו עמולי דלם לחתו שתפי מום בסקזה נמלא מטיל בו מום בידים ושתפו עליו: (יב) חרוץ כמו חריצין וצעיקין שנלקח מקומו חסר: רים לשון עין כ"ל בעשה בחילוכה שב עין וכוח מקום שקורין פיסטאנייא"ש בלע"ז. חיטיו בחילוכות שבפנימו ושבגממו פי' בעלוך חיטיו חיטיו: ותמיה לי מוצא לחתי לא לחתר חיטיו. ומלי שנא שכא דקבי ליש חיטיו. ועוד דגבי מומי לחלם תנן ושבעלו חיטיו בקול ומפי מרלים שעין נלקח מפני מרלים שעין חוא דקקול לחבל מומא לא חוי: ולחיכא מלן לחתר לחיטיו חייטו חביכו וכן מקום בסיכים ומפני שבן דומין לחיטין קוכל לותם חיטיו ולותן בחביכים לם נפגמו לו נגממו לו פי' שבשנו לבחר לפי שבחביכים גבוחים על שלר בשבר שבשיבותיכן. ולם בשנו לבשר מפני בקכון שבי זה מום: נגממו מלשון גומא שלא שבחבו חביכים בלשון זה לבשר שבקור גבשותו לו יחכותו ושבשו לעשה שבשיבותיו בקבל גומא כמו שלמנו לו לא: וכן לחתר בגיד בשבא גומעו עם בשופי פי' שוא בשופי חיטו ככתם בשופי: וקביל לי בין לבתי חיכוך בין לבשוא חיכוך לבעיל מלי לחתר' בבכורות שרק מוחין חלו קלוע ומעים לביחתו בחלש ובבחתם לא שבלי ולם חיטים חוא חבכים לחתי ליחתו בחלש שא חזין לחיחתו: וקבוב לבי לומר כי חטים כלנו שם המוקנים חיש לבחתם בין חיטים לחיטוכות לפיטיות שבן דומין לחטים ממש ודוגמתן כעין חיטים וחיטוכת מבוכך בכתן ושבשוים בבכורות לא על שבן שיל שבויים חלא על דבוק בשפתים מקום שבשו כלא מיחוך בשפתים וכשו דבוקות זו בזו ויכיל שבקלפת חייבת. ועוד מקום לותו בדבוק נקלפו חילוכות מפני שבשפותם לת פיו מיל בן נלוחות. סילכך לפילו נשבשו לו נגממו חוי חום שבגלוי חבל ולחותו בדבוק ולפנים ליטו נלקח חלא בזמן דחוא כעני ושחוא פעני נמי כי נעקרו חוא דשתמזי אבל נשבשו לו נגממו

דת"ק

מסרת התלמוד

*עי' חום' נכורות (לה.) ד"ה לימשל: אעי' היעד בכורות (מ.): [ב]נכורות (נט.): [ג]פי' הנמע"ס החילוכות בן שני חוטין הבולטין בגובו של חיך קרוב לשפוי כובע וחם נלקים כשבעל חי פוחם ביו והשביעיות בן הסיקות שקולת לותן כ"ח מחלימות מפני שהן מזהובות: [ד]עי' בכורות (מ): [ה]שם (שלח.): [ו]בכורות (מג.): [ז]תמורה (ו:) פוטה (מו.) וגי' כל הספרים היסיים שבשבדה בה עיכה: [ח]יומא (סג:) תמורה (ו:): [ט]סולין (עט:): [י]נכורות (מ.) וגבפי' שם שבחבנבה לו יכבו ועי' מ"ם לעיל פ"ג מ"ט: [יא]תמורה (ז:):

מוכרע שנאמר ולנדר לא ירצה. ואיזה הקודש מרצה זה קודש מזבח. תלמוד לומר ונרצה לו: (ג) נדבה תעשה אותו. אותו אתה עושה נדבה ואין אתה עושה תמים נדבה לבדק הבית: (ד) [מיכן אמרו המקדיש תמים לבדק הבית עובר בעשה ומנין אף בלא תעשה ת"ל וידבר ה' אל משה לאמר דברי רבי יהודה וחכמים אומרים אין בו בלא תעשה: (ה) ומעוך וכתות ונתוק וכרות כלם בביצים דברי רבי יהודה. [ר"א אומר כלן בניד] רבי יוסי אומר מעוך וכתות בכצים. נתוק וכרות בניד: (ו) לא תקריבו אלה זו היא שאמר רבי יוסי ברבי יהודה אי משום בל תקדיש הרי אמור. ובל תזרוק הדם הרי אמור. ובל תשחט הרי אמור. ובל תקטיר החלב הרי אמור. ובל תקטיר מקצתו הרי אמור. הא אינו אומר כן אלא משום בל תקבל את הדם: (יא) לא תקריבו אין לי אלא שלא יקריבו מנין שלא יעשו תלמוד לומר לא תעשו. [ז]אין לי אלא תמימים בעלי מומים מנין תלמוד לומר לא תעשו. אין לי אלא בהמה. חיה ועוף מנין תלמוד לומר בארצכם. אין לי אלא בארץ בחוצה לארץ מנין תלמוד לומר לא תעשו בכל מקום שאתם. [ח]מנין אף באדם תלמוד לומר ובכם כדברי בן חבינאי: (יב) [ט]מנין שאין מקבלים שקלים מן הגוי תלמוד לומר ומיד בן נכר לא תקריבו את לחם אלהיכם מכל אלה. אין לי אלא תמידים שהם קרוים לחם שנאמר את קרבני לחמי לאשי. שאר כל קרבנות הציבור מנין תלמוד לומר מכל אלה. מנין שהנקיבות בפירום תלמוד לומר כי משחתם בהם מום בם. רבי יהודה אומר בהם אין נקיבות בפירום. כי משחתם בהם מום בם לא ירצו לכם. מלמד שאין מרצים:

פרשה ח שור כי יולד לא אדם. והלא דין הוא ומה אם טרפה שהיא אסורה בחולים. לא עשה בה את המקריבים כקריבים. יוצא דופן שהוא מותר בחולים אינו דין שלא נעשה בו את המקריבים כקריבים. בעל מום יוכיח שהוא מותר בחולים ועשה בו את המקריבים כקריבים: (ב) אף אתה אל תתמה על יוצא דופן שאף על פי שהוא מותר בחולים נעשה בו את המקריבים כקריבים ת"ל שור כי יולד ולא אדם כי יולד: (ג) [י]שור או כשב (או עז) פרט לכלאים. [או עז פרט לנדמה] כי יולד [יא]פרט ליוצא דופן. יהיה שבעת ימים פרט למחוסר זמן. תחת אמו פרט ליתום. רבי ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה אומר נאמר כאן תחת ונאמר להלן תחת. מה תחת האמור כאן פרט לכלאים ויוצא דופן ולמחוסר זמן וליתום. אף תחת האמור להלן פרט לכלאים ויוצא דופן ולמחוסר זמן וליתום. ומה תחת האמור להלן פרט לטריפה אף תחת האמור כאן פרט לטריפה: (ד) רבי יוסי הגלילי אומר מה תלמוד לומר והיה שבעת ימים תחת אמו. לפי שנאמר שבעת ימים יהיה עם אמו. יכול עד שיהא עם אמו כל שבעה תלמוד לומר תחת אמו. או תחת אמו יכול אפילו יצא ממנה כשהוא מתה. ת"ל [עם] אמו הא כיצד אפילו נתקיימה לו אמו שעה אחת: (ה) ומיום השמיני והלאה ירצה. יכול משמיני ולהלן יהיה מותר. ובשמיני עצמו יהיה אסור. תלמוד לומר הבכור ביום השמיני תתנו לי. יכול יהיה הבכור מותר בשמיני. ומשמיני ולהלן יהיה אסור. תלמוד לומר במוקדשים ומיום השמיני והלאה ירצה. אדון אני הבכור יהא מותר בשמיני ובמוקדשים משמיני ולהלן מנין ליתן את האמור בבכור במוקדשים. ואת האמור במוקדשים בבכור תלמוד לומר אמו אמו לגזירה שוה: (ו) ירצה אשה לאישים מנין אף להקדש תלמוד לומר לקרבן אשה לה' [יב]לרבות שעיר המשתלח: (ז) [יג]מנין לשוחט אותו ואת בנו במוקדשים הרי זה בלא ירצה. תלמוד לומר ירצה[לקרבן אשה לה' ושור או שה]אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד מלמד שהשוחט אותו ואת בנו במוקדשים הרי זה בלא ירצה: (ח) שור ולא חיה. והלא דין הוא ומה בהמה שאינה במצות כיסוי הרי היא במצות אותו ואת בנו. חיה שהוא במצות כיסוי אינו דין שיהא במצות אותו ואת בנו. תלמוד לומר שור ולא חיה: (ט) שה ולא עופות. והלא דין הוא ומה אם בהמה שאינה באם על הבנים הרי היא במצות אותו ואת בנו. עוף שהוא באם על הבנים אינו דין שיהיה במצות אותו ואת בנו תלמוד לומר שה ולא עופות: (י) [יד]אילו אומר ושור ושה ובנו יכול לא יהיה חייב עד שישחוט שניהם ובנו תלמוד לומר או שה או זה או זה: (יא) [טו]יכול יהא אותו ואת בנו נוהג בזכרים בנקיבות ודין הוא חייב כאן. וחייב באם על הבנים. מה אם על הבן לא עשה בו את הזכרים בנקיבות אף כאן לא נעשה בו את הזכרים בנקיבות: (יב) לא אם אמרת באם על הבנים שלא עשה בו את המזומן בשאינו מזומן. תאמר כאן שעשה את המזומן בשאינו מזומן. הואיל ועשה בו את המזומן בשאינו מזומן יהא אותו ואת בנו נוהג בזכרים בנקיבות. תלמוד לומר אותו על אחד הוא חייב. ואינו חייב על שנים:

פרק ח אחר שריבה הכתוב זכיתי לדין חייב כאן וחייב באם על הבנים. מה אם על הבן לא עשה בו את הזכרים בנקיבות. אף כאן לא נעשה בו את הזכרים בנקיבות: (ב) אם נפשך לומר אותו ואת בנו את שבנו כרוך אחריו. יצא זכר שאין בנו כרוך אחריו: (ג) [טז]אותו ואת בנו אין לי אלא אותו ואת בנו. אותו ואת אמו מנין. ת"ל לא תשחטו הרי כאן שנים: (ד) [הא כיצד] את שבא אחד ושחט את הפרה ובא אחר ושחט את אמה. ובא אחר ושחט את בתה. שנים האחרונים חייבים. אותו ואת בנו ולא אותה ואת האחים. ביצד חמשה אחים ואחר כך חמשה אחים חייב על כל אחת ואחת: (ה) אבל שחט את האם ואחר כך חמשה אחים חייב על כל אחת ואחת: (ו) אותו ואת בנו ולא אותה ואת אם אמה כיצד שחטה ואת אם אמה שכן הוא רשאי ואחר כך שחט את האמצעית סופג את הארבעים. סומכוס אומר משום רבי מאיר סופג שמונים שחטה ואת אמה ואת אם אמה סופג שמונים: (ז) [יז]אותו ואת בנו ולא אותה ואת בת בתה כיצד שחטה ואת

בת

פירוש הראב"ד

דת"ק קבר לפי' הקדישו לדמי נסכים נמי מיפייב וכ' קבר להכלאת גופו הוא דלקי לבד לדמי נסכים לא לקי. לבד הלי ליסמך דסכח לא מסתבי בהלי פירוסף: (ח) מיכן לף לא תעשה ת"ל וידבר ה' לף מסה לאמור מפרש בתורה לאמר לא תאמר לי נמי לא יומרו סדבים. ומסתמא לעשה כ' יסודם כל פרשה המורם בתורה שים בתחלתה לאמר ובתוכה לאמר בסוף עשה מכלל עשה דאמר לוקה ועונש כלומר לוקה עליו כלאו גמור: (ט) כלן בניסים דברי ר' יסודם מפרש בנקובות כלן לף בניסים וסיי מומין שבגלוי מעוך וכתות מעשה דכוולן נתוק וכרות מעשה דתליין. כ' יוסי לומר מעוך וכתות לף בניסים לרישנהו נתוק וכרות בניד ולף בניסים דסף לישנהו. ובנקובות פרק על לבו מומין בבריאת פליג עלייהו כ' אלישוזר בן יעקב ואמר כלן בניד ולף בניסים מלי טעמא דבריאת נמי זמנין דתליין לו דכוולן סילכך לף סיי מום שבגלוי: (יא) אין לי אלא שלא יקריבו מנין שלא יעשו פי' לתעוך וכתות ונתוק וכרות קלי דסיי מיקום. אין לי אלא תמימים פי' דסמת כדי שלא יפסול לותם מקדנן סוף דקדיד כתעמא לבד על בעלי מומין לף קדיד ת"ל לא תעשו כלומר סתמא כתיב ולא יעשם. בתוכם לאכן מנין ת"ל לא תעשו בכל מקום שאתם מלא כתיב לא יעשם לי נמי ובאלישוזר לא ליסתוק ת"ל ובאלישוזר לא תעשו כתיב ולא יעשם לי מכילתי מלא כתיב לא יעשם לי נמי ובאלישוזר לא תעשו: (יב) ומנין שהנקובות בפירום ת"ל כי משחתם בהם כתיב ובאלישוזר לא תעשו: (יב) ומנין שהנקובות בפירום ת"ל כי משחתם בהם כתיב

מסורת התלמוד

[ז]שמים (מג.) תמורה (ז:) ופי' בק"ח שלמאי הכתוב בזה מיובח כי לימא בכל מקום פירוסו לימא דבר שלמדנו ומיובח ומה ת"ל לאמור בזה דיכול [ח]מה לתמור ומ"ב כותם שהכל לומר מפני שהוא מיוחד שהל"ב הלה בכמה מקומות מלמדנו לאמר בכל עשה ולא דיבים כ"י כה"ג: [ט]בכורות (לא:) קדושין (כה.) ובכתי' בגמ' כ"ל בן יעקב: [י]תמורה (ז:): [יא]עי' מנחות (נו:) בכורות (לג:) דגמיר ומקרא לאמר ומקרא מוקמוק יפיקה: [יב]שבת (קי:) וגי' כדגינו דבכי ר' מכילתי ודילקוט גרסי בן עזאי והגי' שלמדנו בן מכילתי עיקר שבגמ' נכסי' דבכי ר' מכילתי והוא בן מכילתי: [יג]עי' תמורה (ז:) ק"ק (עז:) מוליו (לא.) נדה (מא.) בכורות (יב. נז.): [יד]עי' תום' מוליו (לא:) שכתבו דגמיכון יולף דופן ליפה ליפה מבכור ועי' כלה ום"ב כ"י בנו של ריב"ג דגמר מעשר בגמ"ם לתמם תמם מהכל הלא לענין יולף דופן הכי הוא לומר מן למד ובזבחים ליבעי לה מם דבר הלמד בגמ"ם מחר ומלמד בגמ"ם ור"ל שלידה ליפה ליפה גמ"ם הלא הוא גלוי מלתא בעלמא וג"מ ליפה בכולל לומר כמ"ם תום בכמה מקומות: [טו]עי' יומא (קנ.): [טז]מולין (עמ.): [יז]מולין (עב:) ומתם כאן כבבן ועי' לעיל מ"ג מ"ג תמם

כתניתין כסוכתא סגמ' בנכורות (מה:): [יד]מולין (פב:): [טו]ב"ז (מם) ועי' כלימות (עו.)

בת בתה שבן הוא רשאי ואחר כך שחט את האמצעית סופג ארבעים סומכום אומר משום רבי מאיר סופג שמונים. שחטה ואת בתה ואת בת בתה סופג שמונים: (ו) [ל]לא תשחטו פרט לשוחט ונתנבלה בידו לנוחר ולמעקר להביא את השוחט לאכילת גוים ולאכילת כלבים: (ח) השוחט ונסצית טריפה. השוחט לע"ז. השוחט פרת חטאת. ושור הנסקל. ועגלה ערופה. ר' מאיר מחייב. ור' שמעון פוטר. השוחט ונתנבלה בידו הנוחר והמעקר פטור משום אותו ואת בנו: (ט) [ב]יום אחד ר' מאיר אומר יום מיוחד ושעון כרוז: (י) [מ]כן אמרו בארבעה פרקים בשנה המוכר בהמה לחבירו צריך להודיעו אמה מכרתי לשחוט. בהמה מכרתי לשחוט. אילו הן ערב יום טוב האחרון של חג. וערב יום טוב הראשון של פסח. וערב עצרת. וערב ראש השנה. וכדברי ר' יוסי הגלילי אף ערב יום הכיפורים בגליל. א"ר יהודה אימתי בזמן שאין לו ריוח אבל יש לו ריוח אינו צריך להודיעו. ומודה ר' יהודה במוכר את האם לחתן. ואת הבת לכלה. שהוא צריך להודיעו שהדבר ידוע ששניהם שוחטים ביום אחד: (יא) ובארבעה פרקים אילו כופים את הטבח לשחוט בעל כורחו אפי' שור שוה אלף דינרים ואין ללוקח אלא דינר כופים אותו לשחוט לפיכך אם מת. מת ללוקח. אבל בשאר ימות השנה אינו כן. לפי' אם מת מת למוכר מפני שלא משך: (יב) יום א' האמור באותו ואת בנו. היום הולך אחר הלילה. [ו]ו דרש ר' שמעון בן זומא לפי שכל הענין שלטעלן ושלמטן אינו מדבר אלא בטוקדשים ובמוקדשים הלילה הולך אחר היום. יכול אף לענין אותו ואת בנו יהיה הלילה הולך אחר היום נאמר כאן יום א'. ונאמר להלן במעשה בראשית יום א'. מה יום אחד האמור במעשה בראשית היום הולך אחר הלילה אף יום א' האמור באותו ואת בנו היום הולך אחר הלילה:

פרק ט [ו]כי תזבחו זבח תודה לה' לרצונכם תזבחו. ביום ההוא יאכל שאין תלמוד לומר. אלא אם אינו ענין לאכילה תנידו ענין לזביחה. אף תחילת זביחתו לא תהיה אלא על מנת לאכול ליום אחד: (ב) אין לי אלא תודה מנין לכל הנאכלים ליום אחד שלא תהא זביחתן אלא על מנת לאכול ליום אחד תלמוד לומר וכי תזבחו זבח תודה וכי תזבחו זבח לרבות זבחים הנאכלים ליום אחד שלא תהא זביחתן אלא על מנת לאכול ליום אחד: (ג) [ו]שמרתם זו משנה ועשיתם זו המעשה וכל שאינו במשנה אינו במעשה. ושמרתם את מצות ה' ועשיתם אותם ליתן שמירה ועשייה במצות. אני ה'. אני נאמן לשלם שכר: (ד) [ו]לא תחללו שומע אני ממשמע שנאמר ולא תחלל אמור קדש וכשהוא אומר ונקדשתי מסור את עצמך וקדש שמי. יכול ביחידי תלמוד לומר בתוך בני ישראל המרובים: (ה) מיכן אמרו כל המוסר עצמו על מנת לעשות לו נס אין עושים לו נס. ושלא לעשות לו נס עושין לו נס. שכן מצינו בחנניה מישאל ועזריה שאמרו לנבוכד נצר לא חשחין אנחנא על דנא פתגם להתבותך. הן אייתי אלהנא די אנחנא פלחין יכיל לשיזבותן מן אתון נורא יקידתא ומן ידך מלכא ישיזיב. והן לא ידיע ליהוי לך מלכא דלאלהך לית אנן פלחין ולצלם דדהב דהקמת לא סגדין. וכשתפס [ל]מריונום את פפוס ואת לוליינום אחיו בלדקיא אמר להם אין אתם מעמן של חנניה מישאל ועזריה יבוא אלהיכם ויציל אתכם מידי ואמרו לו חנניה מישאל ועזריה כשרים היו. ונבוכד נצר היה הגון שיעשה נס על ידו. [ב]אבל אתה מלך רשע אתה. ואין אתה הגון שיעשה נס על ידך. ואנו מחייבי מיתה עד לשמים ואם אין אתה הורגינו. הרבה מזיקם לפני המקום הרבה דובים הרבה אריות הרבה נמרים הרבה נחשים שרפים הרבה עקרבים שיפגעו בנו אלא סוף שהמקום עתיד לתבוע דמינו מידך. אמרו לא נסע משם [ע]ד שבאו עליו דיופלי מרומי והוציאו את מוחו בבקעיות: (ו) [ה]המוציא אתכם מארץ מצרים. על תניי הוצאתי אתכם מארץ מצרים. על תניי שתמסרו עצמיכם לקדש את שמי להיות לכם לאלהים. על [ג]ברחכם. אני ה'. אני נאמן לשלם שכר:

פרשה ט [ו]מנין שמעברים את השנה על הגליות שנלו ועדין לא הגיעו תלמוד לומר בני ישראל מועדיי. עשה את המועדות שיעשו אותם כל ישראל: (ב) היתה שנה צריכה להתעבר ויישבו וגתנו בדבר ועמדו ולא הספיקו לומר מעוברת עד שאירע הדבר יכול תהא מעוברת. תלמוד לומר אשר תקראו אותם מועדיי קראתם אתם מועדיי ואם לאו אינם מועדיי: (ג) לא היתה השנה צריכה לעבר ועיברוה [ה]אנוסים או שוגגים או מוטעים מנין שהיא מעוברת שנאמר אשר תקראו אותם מועדי [אתם אפילו שוגגים אתם אפילו מוטעים אתם אפילו אנוסים] אם קראתם אתם מועדיי ואם לאו אינן מועדיי: (ד) [ע]עיברוה בלילה [ע]עברוה משנה לחבירתה פחית חודש או יתר חודש יכול תהא מעוברת תלמוד לומר אותם אותם אלה הם [מועדי]. אין אלה מועדיי: (ה) [ו]מנין שמעברים את השנה מפני הצורך תלמוד לומר אלה מועדי ה' מקראי קודש אשר תקראו אותם במועדם:

יכול

פירוש הראב"ד

כתיב זכר ממשמע וכו': (ו) סומכום לומר משום ר' מאיר סופג שמונים משכם ועשרת ממכרת קולין פרק לותו ולת בנו [פב.]: (ט) ביום לפר ר' (מאיר) לומר יום מיוחד וטעון כרוז פי' למד ר' מכאן שכשוכר כדן לפר ולפם לפר בערב פסח שלריך להודיעם לפם מכרתי לשחוט וזכו וקף פליג ר' על תנא דתתיים לפר בפכשב פרקים בלמוד טעונין כרוז דסוף יום מיוחד בפסח: (י) מכאן לפר משוכר בהמה לחבירו בפכשב פרקים בפסח וכו' פי' בכאן נמי יום לפר קף דכפי כיס יום מיוחד ומאי ניהו הכך ימים טובים דלמריך לכל שבאות כיון דתדיכי לף קף שמיט עלייהו. ואי לפמת כרוז מנא לן על כרחך כאי יום לפר דקאמר להשעינן כרוז קאמר שפם לף בת שבתוב להשעינן כרוז מאי לריכיל יום מיוחד לפיל כל יומות הפכם נמי לפקוד להפם ביום לפר. ול"ת פמל לף לפקוד שכתיב לפי' להפוש לגלף ביום מיוחד כגון שבאות ויומים טובים לבל בפלר יומות הפכם מותר. פל לגלו מלפת היל ליום לפר פמלת כתיב ומ"ג דהכפיון ביום יום מיוחד מ"מ לין מקבל יולף מידי פפוש וכבל זמן קאמר כילד יום לפר כפי כמאן דאמר כיון דמיוחד לגלף בת יום לפר ביום מיוחד מ"מ לין מקבל יולף מידי פפוש ומ"ל דהכפיון

(ו) יכול כשם שמעברים את השנה מפני הצורך [ב]כך יעברוה מפני הטומאה תלמוד לומר ובחודש הראשון פסח אל יצא חודש הראשון ידי פסח: (ז) [ג]יומה ענין שבת לענין מועדות אלא ללמד שכל המחלל את המ׳עדות מעלים עליו כאלו חילל את השבתות. וכל המקיים את המועדות מעלים עליו כאילו קיים את המועדות ואת השבתות: (ח) [א]ומנין ליום הכיפורים שחל להיות בשבת ושנג ועשה מלאכה מנין שהוא חייב על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו תלמוד לומר שבת הוא יום הכיפורים הוא דברי ר׳ עקיבא. רבי ישמעאל אומר אינו חייב אלא אחת:

פרק י למעלן הוא מדבר בעיבור שנה וכאן הוא מדבר בקידוש חדש [ב]נראה בעליל או שבאו עדים והעידו לפניהם ולא הספיקו לומר מקודש עד שחשיכה. יכול יהיה מקודש תלמוד לומר אשר תקראו אותם במועדם. אם קריתם אתם מועדיי ואם לאו אינן מועדיי: (ב) [ג]קידשוהו שלא בעדים. או שבאו העדים והעידו ונמצא זוממים מנין שהיה מקודש תלמוד לומר אשר תקראו אותם במועדיי. אם קריתם אתם מועדיי ואם לאו אינם מועדיי: (ג) קידשוהו אנוסים או שוגגין או מוטעים מנין שהוא מקודש תלמוד לומר אשר תקראו אותם מועדי. [אתם אפילו מוטעים אתם אפילו אנוסים] אם קריתם אתם מועדי ואם לאו אינן מועדיי: (ד) [ד]קידשוהו קודם זמנן או לאחר עיבורו יום אחד יכול יהיה מקודש תלמוד לומר אותם אותם אילו הם אילו מועדי ואין אלה מועדי: (ה) [ה]יכול כשם שמעברים את השנה מפני הצורך כך יקדשו את החודש מפני הצורך תלמוד לומר החודש אחר החודש הם הולכים: (ו) [ו]יכול אם הוצרך שני ימים נותנים לו שני ימים תלמוד לומר יום. אין לו אלא יום אחד בלבד. [ז]ומנין שמחללים את השבת להעיד עליהם תלמוד לומר אלה מועדי ה׳: (ז) יכול כשם שמחללים את השבת להעיד עליו כך יחללו את השבת להודיע עליהם שנתקיימו תלמוד לומר אשר תקראו. על קריאתם אתה מחלל את השבת ואי אתה מחלל את השבת להודיע עליהם שנתקיימו:

פרק יא ובחודש הראשון בארבעה עשר יום לחודש בין הערבים. יכול משתחשך תלמוד לומר יום. או יום יכול משתי שעות תלמוד לומר בין הערבים. מה בין הערבים מיוחד משפנה יום. אף יום משפנה יום משש שעות ולמעלה. [ח]אע״פ שאין ראייה לדבר זכר לדבר. אוי לנו כי פנה יום כי נטו צללי ערב: (ב) ובחמשה עשר יום לחודש הזה חג המצות יום זה טעון מצה ואין חג הסוכות טעון מצה והלא דין הוא ומה אם זה שאין טעון סוכה טעון מצה. זה שטעון סוכה אינו דין שטעון מצה תלמוד לומר זה. חג המצות זה טעון מצה. ואין חג הסוכות טעון מצה: (ג) [ט]חג המצות שבעה ימים לה׳ מה תלמוד לומר לפי שנאמר ששת ימים תאכל מצו׳ וביום השביעי חג לה׳ שביעי בכלל הזה. ולמה יצא להקיש אליו אלא מה שביעי רשות אף כולם רשות. יכול אף לילה הראשון רשות תלמוד לומר עליו תאכלו מצות הכתוב קבעו חובה: (ד) אין לי אלא בזמן שבית המקדש קיים בזמן זה שאין בית המקדש קיים מנין תלמוד לומר בערב תאכלו מצות. אם כן למה נאמר שבעת ימים מצות תאכלו. מצה נאכלת כל שבעה ויצא בה ידי חובתו בפסח יצאו חלות ורקיקי נזיר שאין נאכלים כל שבעה: (ה) [י]והקרבתם אשה לה׳ שבעת ימים מנין אם אין לך פרים הבא אילים. ואם אין לך אילים הבא כבשים. ואם אין לך בטהרה. הבא בטומאה. (ואם למה נאמר) [ת״ל] והקרבתם אשה לה׳ שבעת ימים יקריבו אשה לה׳ מכל מקום:

פרשה י כי תבאו יכול משבאו לעבר הירדן תלמוד לומר אל ארץ המיוחדת: (ב) יכול משבאו לעמון ומואב תלמוד לומר אשר נתן לכם. לכם ולא עמון ומואב: (ג) [כ]וקצרתם את קצירה שתהא תחילה לכל הנקצרים. יכול אף של בית השלחים ושל בית העמקים. תלמוד לומר קצירכם [ל]קצירכם של כולכם אמרתי. ולא של בית השלחים ושל בית העמקים: (ד) קציר ולא הקטניות. [מ]קצירה לא השחת. רבי יהודה אומר אם התחיל עד שלא הביאה שליש קוצר ומאכיל לבהמה ולחיה ולעופות

פירוש הראב״ד

ומפני תנורי עפרים שמעמיקו ולכיכין מתון גדול לעשותן ולייבשן. מניין ת״ל לפסר תקללו לותם מכל מקום פי׳ לפסר ליבוייה הוא: ולי קשיא לך מפני סדרכים ומפני שנפרים ביינו מפני גליות יפלאל שלא שגיעו. ובפרייתא שנויים בשנפרין שמיב לפו כתפתי: לייכא למימר דשפיכות דכרים ופקלקול גפרים לעפ״י שלא נעקרו ממקומן מעכרין מפני שהות דפר של תוכם ולייכ סשיעה לפל מפני טומאת טוכר לין מעכרין לותם דכתיב ונפדם כלאשון שפא וכו׳ וקפכר טומאת סותפ נלפור: (ה) מנין ליום שכפורים שהל להיות נשבת שגג ועשה נו מלאכה שהוא חייב על זה בעלמו ועל זה בעלמו וכו׳ שלי עלגת, מיפלפא שמקבת תוקין בשבק גיל שמש [קת.]:

פרק י קדשוהו קודם זמנו או לותר עיבורו יום אחד יכול יהא מקודש וכו׳ שם דלמיכין ת״ן מקדשין את בהדם קודם זמנו פיהום נב״ש יום דכתיב שמדם סזה לכם לכם שדשים. קדשוהו בשעת קידושו. ודלין מוסיפין על המדם יותר עיום אחד נפקא לן מהכילתא דכתיב ונמועדם עשר יום נמדם לותם מעבר ולי לותם מעבר יותר עיום אחד ולקמן מפיק לה מלותם. ולפיהו לותם מעבר וסוסיפו יותר מיום אחד לו שמחו יום אחד לא עשו ולא כלום דכתיב לותם לכם שם: נכלתי לי כי שים שיהום נשדשים דשא כתיב שכח לכם. ולישנא שהוא דלוי לומר לותם לכם דשדים עניינא כתיב לכם מועדי ה׳ אחר תקללו לותם במועדם: (ה) יכול כשם שמעבירין את השנה לזורך כן יקבעו את החדש לזורך פי׳ יפקבו לותו לב״ט יום לפי׳ שלא על פי הלליה לכמללה: ת״ל בחדש לחר שהדש שם שולבים פי׳ אחר תקללו לותם במועדם וכו׳ ושמיך ליה בחדש הרלשון וכו׳. ושמע רלם השנה ת״ק מתרץ לה ושפיך טעמא משהדש שזה ותנאי ניינו. ושל דלמיכין דלין משפרין לותו לזורך דוקא לכמללה לבל עניכוה ושפרים מה שעשו עמוי לבל קודש זמנו יום אחר דשיינו תשעה ועשרים לא עשו ולא כלום כדאיתא לעיל: (ו) יכול

מסרת התלמוד

[ש]שם (יג.): [א]גו״ו גפכי׳ כי מוסב על השמור לפני זה שאמרו שהמועדות משקדשים ע״פ ב״ד ות״כ מה ענין שבת אצל מועדות שהשבת קבועה ומעולם ולייכו תלוי בב״ד שהמועדות ק״פ ות״ר ועי׳ כלכים (עמ.): [א]מולין (קפ:) ושם גפכי׳ כ״י הגלילי במקום כ׳ ישמעאל ועי׳ שופטים כ׳ ישמעאל: [ב]כ״ה (כם:): [ג]ירושלמי שביעית פ״י ות״ר ס״ג ה״ט: [ד]ירושלמי כ״ה הגי׳ כמו לפניכו אבל בשביעית גרסי׳ אלא מועדי לפני זמנו אין אלא מועדי: [ה]כ״ה (כ.) ועי׳ ירושלמי שם פ״ג ה״ט: [ו]ירושלמי (שם): [ז]כ״ה (כח:) ושם ירושלמי כ״ה הגי׳ כמו לפניכו אבל בשביעית גרסי׳ אלא מועדי לפני זמנו אין אלא מועדי: [ח]עי׳ בפי׳ כניכו שהוא לכיך לקדוש לא בזמה שכתב שפני מה אין לה לחיה כי אם זכר יש כי ירושלמי שם פ״ט ה״ח ושם שאמר ת״ל אלה מועדי לכיך תקון כי מהמועדם שבשבת לקבע גמר: [ט]עי׳ בפי׳ שבועות שם פ״ק (ג:) ילפי׳ שבגיהה בקבן מדבכי קבלה ושמרו בגמ׳ שזה לא מילף כי היכי שבאמר ד״ם מד״ק לא ילפי׳ אלא מלשם בשלמה דבכי תורה מדבכי קבלה לא ילפינן וזה נכד גמ׳ שפוסקם שבש״ק (ג:) ילפי׳ שבגיהה בקבן מדבכי קבלה ושמרו בגמ׳ שזה לא מילף כי היכי שבאמר ד״ם מד״ק לא ילפי׳ אלא מלשם בשלמה דבכי תורה מדבכי קבלה לא ילפינן וזה נכד גמ׳ שפוסקם שבש״ק (ג:) ילפי׳ שבגיהה בקבן מדבכי קבלה ושמרו בגמ׳ שזה לא מילף כי היכי שבאמר ד״ם מד״ק לא ילפי׳ אלא מלשם בשלמה דבכי תורה מדבכי קבלה לא ילפינן וזה נכד גמ׳ שפוסקם שבש״ק (ג:) ילפי׳ שבגיהה בקבן מדבכי קבלה ושמרו בגמ׳ שזה לא מילף כי היכי שבאמר ד״ם מד״ק לא ילפי׳ אלא מלשם בשלמה

מנחות (עד:) ושפוס׳ ד״ם שלח דכ״ח: [ב]עי׳ מנחות (קח.) תוס׳ ד״ה קוליה: לפסחים (כג.): [ג]מנחות (עח.) פסחים (כג.):

ופטור מן הלקט ומן השכחה ומן הפאה וחייב במעשרו׳. ר׳ שמעון אומר אף משהביאה שליש מתחיל קוצר ומאכיל לבהמה ולחיה ולעופות ופטור מן הלקט ומן השכחה ומן הפאה וחייב במעשרות. וקצרתם את קצירה והבאתם את עומר ראשית קצירכם אל הכהן אין מצות קצירה בכהן: (ד) והניף את העומר לפני ה׳. שלשת שמות יש לו עומר שבלים. עומר תנופה עומר שמו [א]לרצונכם אין כופים את הצבור על כורחו. ממחרת השבת. מחרת יום טוב יניפנו הכהן בנין אב לכל התנופות שיהו בכהן: (ה) ועשיתם ביום כבש בן שנתו אף על פי שאין עומר. ועשיתם עומר אף על פי שאין כבש. [ב]ביום הניפכם ואין תנופה אלא ביום. כבש בן שנתו תמים לעולה לה׳ לא שנה למנין עולם. (ו) [ג]ומנחתו שני עשרונים סולת בלולה בשמן אשה לה׳ לריח ניחוח הרי זה יצא מכלל כל הכבשים ליטען שני עשרונות: (ח) יכול כשם שנכפלה סולתו כן יכפל יינו תלמוד לומר יין רביעית. יכול לא יכפול יינו שאין היין נכלל עם הסולת. אבל יכפל שמנו שהרי השמן נכלל עם הסולת תלמוד לומר ונסכו רביעית ההין. כל נסכיו יהיו רביעית: (ט) [ד]ולו אומר קלי וכרמל לא תאכלו יכול אף הקיטניות בכלל תלמוד לומר לחם. אין לי אלא חיטים שקרוים לחם שנאמר ממושבותיכם תביאו לחם תנופה. ומניין לרבות שעורים וכוסמים ושיבולת שועל ושיפון תלמוד לומר וקלי וכרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה: (י) [ה]עד הביאכם את קרבן אלהיכם זה העומר יכול זה הכבש צא וראה מה אמור למטן משם הבאת עומר אף באן עומר. משקרב העומר [ו]מוצאים שוקי ירושלים מלא קמח קלי שלא ברצון חכמים דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר ברצון חכמים היו עושין. [ז]משקרב העומר הותר החדש מיד. והרחוקים מותרים מחצות היום ואילך. ולהלן [ח]משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהא יום הנף כולו אסור. אמר רבי יהודה והלא מן התורה הוא אסור שנ׳ עד עצם היום הזה מפני מה הרחוקים מותרים מחצות היום ולהלן מפני שהם יודעים שאין בית דין מתעצלים בו: (יא) חוקת עולם לבית עולמים. לדורותיכם שינהוג הדבר לדורות. [ט]בכל מושבותיכם בארץ ובחוצה לארץ. [י]אמר רבי שמעון שלשה דברים תלוי בארץ ונוהגי בארץ ובחוצה לארץ החדש והערלה והכלאים. [יא]החדש אסור מן התורה בכל מקום והערלה הלכה. והכלאים מדברי סופרים:

פרק יב [ב]וספרתם לכם כל אחד ואחד. ממחרת השבת. ממחרת יום טוב. יכול ממחרת שבת בראשית. א״ר יוסי ברבי יהודה כשהוא אומר עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמשים יום כל ספירתם לא יהיה אלא חמשים יום: (ב) אם אומר את ממחרת שבת בראשית פעמים שאתה מונה חמשים ואחד חמשים ושתי׳ חמשים ושלש חמשים וארבעה חמשים וחמשה חמשים וששה. הא מה אני מקיים ממחרת השבת ממחרת יום טוב: (ג) ר׳ יהודה בן בתירה אומר ממחרת השבת. ממחרת יום טוב. יכול ממחרת שבת בראשית כשהוא אומר שבעה שבועות תספור לך ספירה שהיא תלויה בבית דין יצאה שבת בראשית שאינה תלויה בבית דין שספירתה בכל אדם: (ד) רבי יוסי אומר ממחרת השבת ממחרת יום טוב. יכול ממחרת שבת בראשית וכי נאמר ממחרת שבת בפסח והלא לא נאמר אלא ממחרת שבת. והלא כל השנה סליאה שבתות צא וחשוב מאי זו שבת. נאמר כאן ממחרת שבת. ונאמר למטה ממחרת שבת. מה ממחרת שבת האמור למטן רגל ותחילת רגל. אף ממחרת שבת אמור כאן רגל ותחילת רגל: (ה) רבי שמעון בן אלעזר אומר כתוב אחד אומר ששת ימים תאכל מצות. וכתוב אחד אומר שבעה ימים מצות תאכלו. הא כיצד יתקיימו שני כתובים הללו מצה שאי אתה יכול לאוכלה כל שבעה. אכלה ששה מן החדש הא מה אני מקיים ממחרת השבת. ממחרת יום טוב: (ו) [ד]מיום הביאכם תספרו יכול יקצור ויביא ויספור אימתי שירצה תלמוד לומר מהחל חרמש בקמה תחל לספור. יכול יקצור ויספור ויביא אימתי שירצה תלמוד לומר מיום הביאכם תספרו. יכול יקצור ביום ויספור ביום ויביא ביום תלמוד לומר שבע שבתות תמימות תהיינה. אימתי הם תמימות בזמן שמתחיל בערב. יכול יקצור בלילה ויספור בליל ויביא

פירוש הראב״ד

פרק יב וספרתם לכם כל אחד ואחד פי׳ לכתיב בלשון רבים תספר לך ספירה סהיא בג״ד פירוש מדם ניכן שעל פיהם מתקדש סדם ונקבע יום טוב ומתחת יום טוב מונין: (ג) יכל שדם בהמת מתקדשת בכל סדם ואיכא תלויה בקידוש ג״ד שתפילו לא יקדשו ג״ד לא כתדם ויהיה מעובר בלא קדוש סדם יתקדש סתג בע״ו בניכן ליום עיבורו ויצא שדם בתוך הפתח שהרי לף בזמן שליו קידוש ג״ד יש מועדות בלא ולא [בלא] לתמים תורם תספר לך בלא לג״ד שהקידוש תלוי בדם כדי שיודיעו לכם בלחיה יום יהיה יום לחשון על פתח ולמחרתו יתחו לעומר: ויש מי שמפתח ספיהה סהיה תלויה ג״ד כלומר שיודעים הם לדרום מתחת שדם יניפו הכהן מתחת ע״ו קתמר: (ד) תנה שלין לתם יכול לתכלה כל שדעה תכלה שדם מן הדדם פי׳ הלי דקתמר קרא שדם יהיה תחל מנות דתמנו לתל לא יתחל מנות שדעה ותלי מן הדדם קתמר דתמנו הם למדם דהלי מתחת שדם יניפו הכהן מתחת יום טוב קתמר דלי מתחת שדם מתם פעמים שלא יתכלה מן הדדם שלשה יהיה. ודתמת קא משיה למילתיה וקתמר דכיון שלמדנו שהעומר היה קרב ממולי יום טוב ועל דתמון כדתך מתחת יום טוב קתמר דתכתיב נגי שביהת העומר גם שכי מתחת ע״ו קתמר ודתמת קא משדם ותזיל: (ו) ודתפרתם לכם יכול יקצור ויביא ותיהי (יביא) [יספור] ת״ל מיום הביאכם תספרו: שכי תיהי לשלי גיכרת מתחת ודכי פיכוס, למדנו על הדשת העומר שהיה ממולי ע״ו של פתח מדכתיב שדם יהיה תחכל מנות כלשון יכין שהשה ממולי ע״ו ולשי לתמר לתמר תותם עד מולי שדם של פתח לפי שלי תפשר לשהשה נגלת קלינה. לשל עדיין לכי לומר דקניכה ושהשה יהיו ממולי ע״ו לשל השפיהה תשיה ממולי שדם כדכתיב ודפרתם לכם מתחת שדם ולת גמניכן לשי מתחת שדם דהכת

מסרת התלמוד

[א]עי׳ לעיל פ״ז בפיכוס כניכו: [ב]מגילה (כ:): [ג]מנחות (פט:): [ד]עי׳ כריתות (ה.) שפתם ליכם סולכם על דרך מדכם זה ועי׳ מנחות (ע:): [ה]זי׳ שלו הכוכה על הכבש לשוי לומר לשון עם יש שעל הכבש נאמר ונאמרו ונאמרו עד הניפתם לשון הנפה ע״כ על העומר דשר לכתיב בו והנפתם: [ו]מנחות (סז:) ובנכי׳ במשנה סוף בלשון נחיר יחיד ובפתחים נכת סוף יכומלים מלאים: [ז]מנחות (סח.): [ח]ע״ז (סה) עכוזין (לב:) סוכה (מח.) כ״ם (ל:): [ט]עי׳ קידושין (לח.): [י]קידושין (לח.) ובנכי׳ שם מכ״ם ג׳ מלום כלשון בכניסתן לארץ: [יא]עלה פ״ג מ״ט קידושין (לח:) ומשמעות בניישת זו שהכל שיעת כ״ם וכן שיעיכה מכ״ם ג׳ דבריס כוהנים שלכן ג״כ דשכת והעלה והכלאים מלא שהשדם מן הסוכה והעלה הלכה והכלאים מד״ם שהם לשעי כ״ם שפת שלפתן מן הסוכה היה לשוי לפיך בהיסוך השדם מסוך מה״ם וכו׳ כמ״ל ג׳ דבריס כלי שלא נעשה שהכל שעת כ״ם ומדלף נזהר מזה ע״כ שהשתם כן הוא שהיה שעת כ״ם לפל שעת הגמ׳ מיהם כן שפת לשתו על מלפת דכ״ם והדין הוא ומשמע שזה המשתר והדין הוא היום שהכאם שמר כ״ם: [יב]מנחות (סה:) וגי׳ הגמ׳ כ״י כך יהודה לומר וגי׳ הקפרת מדוקדקת יותר שמשמע שכל המדדם הזה מן ובפרתם לכם כיב״י לשתו ומפני זה קדל מדכם דכיב״י בהלשונה והקדימו לפנחים דקפיסי מני׳ יען שהוא דכם הפסוק משתילתו ועי״ם נאות׳ ל״ם כני ועי׳ בהמ״ם פ״ז מהלכות מעידין ומוסיפין הי״ח: [יג]עי׳ הגמ׳ בשתמות (קו.) מיום הביאכם תפפרו יכול יקלוד ויביא לשתי יקפוד וכן גם גי׳ רבינו כלן והגי׳ שלפניהו עולה שאות עם גי׳ הגמ׳ ולין לשתוה לין נלמוד ממשתר מיום הביאכם תפפרו שיכול לפפוד שלא ביום הנפתה ל״ל שמשמיענו שכן תקדם הפפיכה לפפיכה דוקא ביום הנפתה ובילקוט נרמז יכול יקלוד ויביא לשתי פיכלה ויביא פי׳ פיקלוד בלילה והנפתה לשתי פיכלה ויביא ולשתי פיכלה יקלוד ויביא ופיכוסה פיכול יפפוד ויביא ביום הנ׳ שפל לשתי פיכלה יקלוד לשתי שבוע קודם ולין גי׳ מכוונת כי לפון לשתי פיכלה יפפוד ולשתי פיכלה יקלוד לשתי לפיך יקלוד ויביא ויפפוד בזשתו:

ויבוא בלילה תלמוד לומר מיום הביאכם. אין הבאה אלא ביום הא כיצד קצירה וספירה בלילה והבאה ביום: (ז) עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמשים יום זו היא שאמר רבי יוסי ברבי יהודה כל ספירתך לא תהיה אלא חמשים יום: (ח) תספרו חמשים יום יכול יספור חמשים ויקדש חמשים ואחד תלמוד לומר שבע שבתות תמימות תהיינה. אי שבע שבתות תמימות תהיינה יכול יספור ארבעים ושמונה ויקדש יום ארבעים ותשעה תלמוד לומר תספרו חמשים יום הא כיצד מנה ארבעים ותשעה וקדש יום חמשים כיובל: (ט) והקרבתם מנחה חדשה לה' שתהא חדשה לכל המנחות אין לי אלא מנחת חטים מנחת שעורים מנין כשהיא אומר וביום הביכורים בהקריבכם מנחה חדשה לה' בשבועותיכם אם אינו ענין למנחת חטים תנהו ענין למנחת שעורים:

פרק יג (י) ממושבותיכם ולא מחוצה לארץ. ממושבותיכם אף מן העליה תביאו. (יא) מה שאת' מביא ממקום אחר הרי הוא כזה. מה זה עשרון לחלה. אף מה שאתה מביא ממקום אחר עשרון לחלה. או מה אילו שני עשרונות אף הללו שני עשרונות תלמוד לומר תהיינה. אלו שני עשרונות ואין הללו שני עשרונות: (יב) לחם תנופה שתים שיהו שוות. שני עשרונים שיהו שוות סולת תהיינה חמץ תאפינה (יג) שאור בודה להם מתוכן ומחמצן דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר אף היא אינה מן המובחר אלא מביא את השאור ונותנו לתוך המידה ומטלא את המידה אמר לו אף היא היתה חמירה או יתירה: (יד) ביכורים להי' רבי שמעון אומר נאמר כאן ביכורים לה'. ונאמר להלן ביכורים לה' מה בכורים אמורים כאן של ציבור אף ביכורים אמורים לה' להלן משל ציבור. אם תאמרו זו משל ציבור והלן משל יחיד אמרת לאו אם זו ראשית קצור אין הלן ביכורים לה' ואם הלן ביכורים לה' אין זו ראשית קצור. דברים מחוסרים להלן אמרן הכתוב כאן: (טו) והקרבתם על הלחם חובה ללחם. והקרבתם על הלחם שבעת כבשים תמימים בני שנה. כבשים אף על פי שאין לחם דברי רבי טרפון. אם כן למה נאמר לחם מלמד שלא נתחייבו כבשים עד שנתחייבו בלחם: (טז) ופר בן בקר אחד ואילים שנים יהיו עולה לה' ומנחתם ונסכיהם אשה לה' ריח ניחוח לה' דבר הכתוב בקצרה: (יז) ועשיתם שעיר עזים אחד לחטאת לה' יכול שבעת כבשים ושעיר האמור בחומש הפיקודים הם שבעת כבשים ושעיר האמור

פירוש הראב"ד

דכתיב ממחרת. ת"ל ממחר מכאן דקאי אחמר לקמן: ושמחת כולם ליה לאתויי מיום הביאכם דכתיב ושמחת לפני ה' אלהיך ולא כולם נינהו לאסורי עפי חלת מצות דכתיב לחם עוני דכתיב ושקיבלה דכלילה הן ואינן ניום ושמחת שעומד ומיום הבי ליה לאתי קרא ואחר כיון דכתיב ממחר מכאן לקמן אחר ליה לאתי לאסורי עפי חלת מצות דכתיב לחם עוני דכתיב ושמחת לפני ה' אלהיך ושמחת בחגך ולא ליה לאתי קרא

כאן. וכשאתה מניע לפרים ולאילים אינם הם (אמור אלא שבעת כבשים ושעיר האמור בחומש הפיקודים הן שבעת כבשים ושעיר האמור כאן). אלא אלו קרבו בגלל לחם ואילו קרבו בגלל היום: (ו) [ו]ושני כבשים בני שנה לזבח שלמים. שתהיה זביחתן לשם שלמים. ושני כבשים בני שנה לזבח שלמים. [ז]אמר רבי שמעון על מה שני כבשי עצרת מכפרים על טומאת מקדש וקדשיו אם כיפר הראשון על מה השני בא ומכפר על טומאה שאורעה בין זה לזה אמור מעתה כך היו ישראל צריכים בכל שעה אלא שחיסך הכתוב את ישראל: (ח) [ה]והניף הכהן אותם על לחם הביכורים תנופה לפני ה'. יכול יהיה הלחם מלמטן. (כשהוא אומר) [ת"ל] על שני כבשים [אי על שני כבשים יכול לחם ע"ג כבשים ת"ל על לחם הבכורים] עדין הדבר צריך מה מצינו בכל מקום הלחם מלמעלן אף כאן הלחם מלמעלן. רבי יוסי בן משולם אומר כבשים על גבי הלחם: [ומה אני מקיים על שני כבשים להוציא שבעה חנינא בן עכינאי אומר מניח שתי לחם בין ירכותיהם של כבשים ומניף ונמצא מקיים שתי מקראות הללו לחם ע"ג כבשים וכבשים ע"ג לחם א"ר לפני מלך ב"ו אין עושין כן לפני מ"ה הקב"ה עושין כן אלא מניח זה בצד זה ומניף:] (ט) [ט]קודש לה' לכהן. לחם אף על פי שאין כבשים דברי ר"ע רבי שמעון בן ננס אומר לא כי אלא כבשים אף על פי שאין לחם. אמר רבי שקול מי מכריע. אמר לו בן ננס אני אכריע שכן מצינו במדבר ארבעים שנה קרבו כבשים בלא לחם. אף כאן בלא לחם: (י) אמר רבי שמעון הלכה כדברי בן ננס אבל אין הטעם כדבריו שכל האמור בחומש הפיקודים קרב במדבר והאמור בתורת כהנים לא קרב במדבר ומשבאו לארץ קרבו אלו ואלו שנאמר כי תבאו והבאתם מפני מה אני אומר יקרבו כבשים בלא לחם שהכבשים מתירים את עצמן לא לחם בלא כבשים אין לי מי יתירנו: (יא) וקראתם בעצם היום הזה מקרא קודש: (יב) ובקוצרכם את קציר ארצכם לא תכלה פאת שדך בקוצרך ולקט קציריך לא תלקט. אמר [י]רבי אוורדימם ברבי יוסי וכי מה ראה הכתוב ליתנה באמצע הרגלים פסח ועצרת מיכן וראש השנה ויום הכיפורים מיכן. אלא ללמד שכל מי שהוא מוציא לקט שכחה ופיאה ומעשר עני מעלים עליו כאילו בית המקדש קיים. והוא מקריב קרבנותיו לתוכו. וכל מי שאינו מוציא לקט שכחה ופיאה ומעשר עני מעלים עליו כאילו בית המקדש קיים ואינו מקרב קרבנותיו לתוכו. לעני ולגר תעזוב אותם אני ה' אלהיכם:

פרשה יא בני ישראל מקרא קודש ואין הגוים מקרא קודש. או בני ישראל אין לי אלא בני ישראל מנין לרבות את הגרים ואת העבדים. תלמוד לומר יהיה לכם שבתון זכרון תרועה מקרא קודש. [ב]רבי אליעזר אומר שבתון זו קדושת היום. מקרא קודש קדשיהו. אמר לו רבי עקיבא אינו אומר שבתון אלא שבת שכן הוא פותח בשביתה ראשון. אלא זכרון אילו הזכרונות. תרועה אילו השופרות. מקרא קודש ה' קדושת היום. ומנין שיהיה כולל עמה את המלכיות תלמוד לומר ה' אלהיכם בחודש השביעי: (ב) רבי יוסי ברבי יהודה אומר מה תלמוד לומר והיו לכם לזכרון לפני ה' אלהיכם שאין תלמוד לומר אני ה' אלהיכם אלא זה בניין אב כל מקום שאתה אומר זכרונות את סומך לה המלכיות: (ג) [ג]ביצד סדר ברכות אומר אבות וגבורות וקדושת השם וכולל מלכיות עמהם ואינו תוקע. קדושת היום ותוקע. שופרות ותוקע. ואומר עבודה והודאה וברכת כהנים ברבי יוחנן בן נורי: (ד) אמר לו רבי עקיבא אם אינו תוקע למלכיות למה הוא מזכיר. אלא אומר אבות וגבורות וקדושת השם וכולל מלכיות עם קדושת היום ותוקע. [זכרונות ותוקע] שופרות ותוקע. ואומר עבודה והודאה וברכת כהנים: (ה) [רבי אומר עם המלכיות אומר קדושת היום מה מצינו בכל יום ברביעית. אף כאן ברביעית] [ו]רבן שמעון בן גמליאל אומר קדושת היום עם הזכרונות. אמר רבן שמעון בן גמליאל מה מצינו (בכל מקום אומרה רביעית אף כאן אומרה רביעית) [בכל יום באמצע אף כאן אמרה באמצע] וכשקידשו את השנה באושה ביום הראשון [ז]עבר רבי שמעון בנו של ר' יוחנן בן ברוקה ואמר כדברי רבי יוחנן בן נורי אמר רבן שמעון בן גמליאל לא היינו נוהגים כן ביבנה ביום השני עבר חנניה בנו של רבי יוסי הגלילי ואמר כדברי ר' עקיבא אמר רבן שמעון בן גמליאל כך היינו נוהגים ביבנה: (ו) [ח]ומנין שהוא בשופר תלמוד לומר והעברת שופר תרועה בחודש השביעי בעשור לחודש ביום הכיפורים שאין תלמוד לומר בחודש השביעי. ומה תלמוד לומר בחודש השביעי הרי תרועת שביעית כזו. מה זו בשופר אף תרועת ראש השנה בשופר: (ז) ומנין שהיא פשוטה לפניה תלמוד לומר והעברת שופר תרועה. ומנין שהיא פשוטה לאחריה תלמוד לומר תעבירו שופר. אין לי אלא ביובל בראש השנה מניין תלמוד לומר והעברת שופר תרועה בחודש השביעי בעשור לחודש ביום הכיפורים שאין ת"ל בחודש השביעי. ומה ת"ל בחודש השביעי הרי תרועה [כל חדש שביעי] כזו. מה זו פשוטה לפניה ופשוטה לאחריה אף תרועת ראש השנה פשוטה לפניה ופשוטה לאחריה: (ח) ומניין ליתן את האמור ביובל בראש השנה. ואת האמור בראש השנה ביובל. תלמוד לומר בחודש השביעי בחודש השביעי לגזירה שוה: (ט) מנין שלש של שלש שלש תלמוד לומר והעברת שופר תרועה וזכרון תרועה מקרא קודש. יום תרועה יהיה לכם מלמד שהם שלש של שלש שלש: (י) [י]ביצד סדר תקיעות תוקע ומריע ותוקע. תוקע ומריע ותוקע שלש תקיעות שהם תשע שיעור תקיעה כדי תרועה ושיעור תרועה שלשה שברים. שיעור שופר כדי שיהא תוקע:

פרק יד [א]מקרא קודש יום כיפורים הוא ועניתם את נפשותיכם כי כפורים הוא. וכל מלאכה לא תעשו כי כפורים שיכול אין לי אלא יום הכיפורים

פירוש הראב"ד

סכמות בקלקה: (ו) ושני כבשים בני שנה שלמים לומר ר' שמעון לומר שני כבשי עצרת מכפרין וכו' וזבחים פרק קמא [ו:] פריך שני כבשי עצרת שלמים ניתנו ולא מכפרי ולא מידי אלא לומר שני שעירי עצרת שהן חטאות לומר הן נאכלין לכפר על טומאת מקדש וכו' ומקשה דכמו שכפל סיפור בין כבשי לשעירי כך נפל סיפור לכתוב שם הפסוק ושני כבשים בני שנה וכו' ומיפה לו לכתוב תחלת המקרא ועשיתם שעיר עזים אחד לחטאת. לומר ר' שמעון על מה שני שעירי עזים וכו' אלא כדתתרץ לשלי מתרץ לכאן: אלא שהשך שהכתוב את יעקב פיהם כדי שם לשון קלל כלומר שם המקום על שהקונן ושהך לשון שהקרון שלא כדשמעינן לקמן משני שהקבון. ובלשון השנה ושקובי בגדים שנגע ובליבנה דגמרא כתם משום מוכתא דנתשה: ופי' זה שלשון הלומר כלן כך שלא רב כיס בעיני המקום שם שהקר לותם בהכלת קרבנותם ולא לשם לכטרימן יותר: (ח) אלא מכיון זה בגד זה ומניף פי' קקבר ר' על בקמוך וכדי ליתת בשנאות [קנ.] לומר ר' עקיבא הדבור מקול מכריע דשלי קדם יהיו לה' לא ידעינן לי על כבשים קה משדר לו על לחם דשל תרוייהו כתיבי בשהות קרש: ולא לחם אלא כבשים שתין לי מי יתירנו. קקבר ר' שמעון דכיון שתין שלחם משקדם אלא בשחיטת קדשים דומיא דלחמי תודה ואיל נזיר כי ליתנהו לכבשים לחם נמי לא לחי. ור' שמעון בן נגם ור' עקיבא סבירי כי לומרינן בכי שני עילי כיכי לליתנהו לכבשים דבעי לחיזקוקינהו זה לזה בשחיטת שלכך לא משדשי שתי שלחם אלא בשחיטת כבשים שלחם גלגל כבשים כי היכי שלחם גלגל תודה אבל לי ליתנהו לכבשים כגון דאמדכר לר' שמעון בן נגם וכשבאו

מסורת התלמוד

לעי' מנחות (עח:): [ב]זבחים (ו:) תוספתא שבועות פ"ח: [ג]מנחות (קנ.): [ד]מנחות (עח:) והבי' שבכינהו בן נגם שהי בזמן כ"ע ע"כ יש להגיה כ"ע במקום רבי וכבי' הכלאי"ד: [ה]בכורים פ"י על המשנה בגם כ' שבדיתי שבל לא שלמנו בן לכי שבי יוסי שהשם בר' יוסי כתנחום בשבת (קיח:): [ו]שלחם הפנים (נב.) ופי' בק"ח שכן הוא פוהם בשביהם שלחם בשביהם שלחם משנה וכן לשון בשפרים שם' מועדים שלמור ו' ימים תעשה שלמור ו' ימים שבשה שלכה וביום הז' שבשה וכן לשון להיות בכל המועדים שך לבי הגמ' שבו שהם שכהם שהלה מ"ח לשהם כן: [ז]מנחות (שם) ושהך כלן בשפרים בשה דשכרונות שהכשב"ג מ"ח בכל יום שהוא שלא שך ביכורומלמי עבר כתו לבניהו: [ח]ר"ה ה"ב שהמשנה ע' גרסי' בשבני קודם שבריתה שהמשנה ח' וביכורומלמי לא בשם כלל בריתה שהמ"ח: [ט]ר"ה (שם): [י]שבועות (יג.) בריתה (ז.) שם שכחב רבינו שקבל שהשיב קדושה שהקדיש היום

הכיפורים מכפר אלא אם כן עשאו מקרא קודש. והתענה ולא עשה בו מלאכה. לא קראו מקרא קודש ולא נתענה בו ועשה מלאכה מניין (אפילו שלא עשאו מקרא קודש) [שהיום מכפר] ת"ל יום הכיפורים. הוא שיכול אין לי יום הכיפורים מכפר אלא עם הקרבנות ועם השעירים יום הכיפורים מכפר ומניין אף על פי שאין קרבנו ואין שעיר. היום מכפר תלמוד לומר יום הכיפורים הוא. יכול יכפר על השבים ועל שאינן שבים. ודין הוא חטאת ואשם מכפרים. ויום הכיפורים מכפר. מה חטאת ואשם אין מכפרים אלא על השבים אף יום הכיפורים לא יכפר אלא על השבים: (ב) לא אם אמרת באשם וחטאת שאין מכפרים על הזדון כשגגה. תאמר ביום הכיפורים שהוא מכפר על הזדון כשגגה. הואיל והוא מכפר על הזדון כשגגה יכפר על השבים ועל שאינן שבים תלמוד לומר אך הא אינו מכפר אלא על השבים: (ג) וכל מלאכה לא תעשו בעצם היום הזה הרי זו אזהרה למלאכה. כל הנפש אשר תעשה כל מלאכה בעצם היום הזה והאבדתי הרי זו עונש למלאכה: (ד) כי כל הנפש אשר לא תענה בעצם היום הזה ונכרתה הרי זו עונש עינוי. [2]והאבדתי מה תלמוד לומר לפי שהוא אומר כרת בכל מקום ואיני יודע מהו. כשהוא אומר והאבדתי לימד על הכרת שאין אלא אבדן. [3]ומניין שיום הכיפורים אסור באכילה ובשתייה וברחיצה ובסיכה ובתשמיש המיטה ובנעילת הסנדל תלמוד לומר שבתון שבות. יכול תהא שבת בראשית אסורה בכולם תלמוד לומר שבתון הוא לכם ועיניתם. הוא אסור בכולן ואין שבת בראשית אסור בכולן: (ה) [4]ועיניתם את נפשותיכם בתשעה יכול יתחיל ויתענה בתשעה תלמוד לומר בערב. אי בערב יכול משתחשך. תלמוד לומר ועיניתם את נפשותיכם בתשעה הא כיצד מתחיל ומתענה מבעוד יום שכן מוסיפים מחול על הקודש: (ו) אין לי אלא מלפניו מלאחריו מנין תלמוד לומר מערב ועד ערב. אין לי אלא יום הכיפורים שבת בראשית מניין תלמוד לומר תשבתו. ימים טובים מנין תלמוד לומר שבתכם. הא כל שביתה שאתה שובת אתה מוסיף לה בין מלפניה בין מלאחריה: (ז) [5]יכול יהיו חייבים כרת על התוספות תלמוד לומר וכל הנפש אשר תעשה כל מלאכה בעצם היום הזה והאבדתי על עצם היום הזה ענוש כרת ואין ענוש כרת על תוספת מלאכה: (ח) יכול לא יהיו חייבים כרת על מלאכה אבל יהיו חייבים על תוספת עינוי תלמוד לומר כי כל הנפש אשר לא תעונה בעצם היום הזה ונכרתה על עצם היום הזה חייבים כרת ואין חייבים כרת על תוספת עינוי. יכול לא יהיה בכלל עונש. אבל יהיה בכלל אזהרה. תלמוד לומר כל מלאכה לא תעשו בעצם היום הזה. על עצם היום הזה מוזהרים. ואין מוזהרים על תוספת מלאכה: (ט) יכול לא יהיו מוזהרים על תוספת מלאכה אבל יהיו מוזהרים על תוספת עינוי. ודין הוא ומה מלאכה שהיא נוהגת בימים טובים ובשבתות [6]הרי זה מוזהר עליה. [7]אבל אזהרה לעינוי ליום עצמו לא שמענו וכשהוא אומר עונש מלאכה שאין תלמוד לומר שכבר קל וחומר. מה אם עינוי שאינו נוהג בימים טובים ובשבתות הרי הוא ענוש כרת. מלאכה שהיא נוהגת בימים טובים ובשבת אינו דין שיהא ענוש עליו. אם כן למה נאמר עונש מלאכה נלמד ממנו אזהרה לעינוי מה עונש מלאכה לאחר אזהרה אף עונש עינוי לאחר אזהרה:

פרשה יב [8]וידבר ה' אל משה לאמר. דבר אל בני ישראל לאמר בחמשה עשר יום לחודש השביעי הזה חג הסוכות שבעת ימים לה' מה ת"ל לפי שנאמר בסוכות תשבו שבעת ימים ואיני יודע אם שבעה ראשונים אם שבעה אחרונים כשהוא אומר ובחמשה עשר יום לחודש השביעי הזה. חג הסוכות שבעה ימים לה' הרי שבעה ראשונים ולא שבעה אחרונים: (ב) [9]הזה חג הסוכות. זה טעון סוכה ואין חג המצות טעון סוכה. והלא דין הוא ומה אם זה שאינו טעון מצה טעון סוכה. חג המצות שהוא טעון מצה. אינו דין שיטעון סוכה ת"ל [הזה חג הסוכות] זה חג הסוכות טעון סוכה [ואין חג המצות טעון סוכה]: (ג) [10]חג הסוכות שבעת ימים לה' יכול תהיה חגיגה וסוכה לגבוה ת"ל חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים. אי חג הסוכות תעשה לך יכול יהא חגיגה וסוכה להדיוט. ת"ל חג הסוכות שבעת ימים לה'. הא כיצר חגיגה לגבוה וסוכה להדיוט: (ד) ביום הראשון מקרא קודש קדשיהו וביום השמיני מקרא קדש קדשהו. במה אתה מקדשו במאכל ובמשתה ובכסות נקיה: (ה) [11]ובל מלאכה לא תעשו הרי זה בא ללמד על ימי מועד שהם אסורים במלאכה: (ו) יכול יהיו אסורים במלאכת עבודה ת"ל הוא הוא אסור במלאכת עבודה ואין ימי מועד אסורים במלאכת עבודה דברי רבי יוסי הגלילי: (ז) רבי עקיבא אומר מה תלמוד לומר אלה מועדי ה' אשר תקראו אותם מקראי קודש. אם לעניין ימים טובים כבר ימים טובים אמורים. שנאמר מלבד שבתות ה' ואומר ביום הראשון שבתון וביום השמיני שבתון. אם כן למה נאמר אשר תקראו אותם מקראי קודש. כבר ימים טובים אמורים אלא אילו ימי מועד שאסורים במלאכה: (ח) יכול יהיו אסורים במלאכת עבודה תלמוד לומר הוא. הוא אסור במלאכת עבודה ואין ימי מועד אסורים במלאכת עבודה: (ט) [12]להקריב אשה לה' עולה ומנחה אם אין עולה אין מנחה שתקדום עולה למנחה. שאם קדמה מנחה לעולה פסולה. זבח ונסכים אם אין זבח אין נסכים שיקדום זבח לנסכים. שאם קדמו נסכים לזבחים פסולים. [13]דבר יום ביומו מלמד שכל היום כשר למוספין. ביומו עבר זמנו אינו חייב באחריותו. יכול לא יהיו חייבים באחריות נסכים למחר תלמוד לומר ומנחתם ונסכיהם ביום ומנחתם ונסכיהם למחר: (י) [14]מנין למוספי שבת שיקרבו עם אימורי הרגל תלמוד לומר מלבד שבתות ה' מלבד מתנותיכם ומלבד כל נדריכם ומלבד כל נדבותיכם אשר תתנו לה'. מה תלמוד לומר שיכול אין לי קרב ברגל אלא קרבנות הרגל בלבד מניין קרבנות היחיד וקרבנות הציבור ושהוקדשו ברגל שיבואו ברגל תלמוד לומר מלבד שבתות ה' מלבד מתנותיכם ומלבד

פירוש הראב"ד

יום כפורים מקרא קודם יסיח לכם ועניתם את נפשותיכם סרי יום סכפורים מוזר על סניסם על עניו ומקרא קדם דמסניע אחינו מכפר אלא אם כן עשה בו עניו ומקרא קדם סיומו ומקרא קדם כנון שזכיר בו קדושת סיום וכנדו נכפוש נקיים. ומקרא אחר כתיב וכל מלאכה לא תעשו בעצם סיום זסס כי יום כפורים הוא וכו' יכול לא יהא מכפר אלא ת"כ עשאו מקרא קדם וכו' ולא עשה בו מלאכה ת"ל יום כפורים הוא מ"ע: יכול יכפר על שניים ועל שאינו שניים וכו' סרי תתני קניין תזדי. ומתני לקו שנשוגות ע"ק שה כ' יכולם שה כ' דכ' שניכל ליה דיום שכפורים מכפר בין עשה תשוגה ובין לא עשה תשוגה: (ד) ומניין סיום שכפורים שהוא לשוב מלכילה ושמיים וכו' ת"ל שה שה שהוא שהוא כלומר שהוא שהוא על כל שהוא מוסיף על עניו כמו שהוא מוסיף על לישוב ולכיון דכתיב בו עניו שה שהוא לרוסיף על עניו כמו שהוא מוסיף על לישוב מלכילה ושמיים מוציא וכולם פרשתם בפרק שתכל דיומא:

פרשה יב שמעתם עשר יום לחדש זסס הוא הסוכות שבעת ימים וכו' ת"ל פי' שסרי כבר נאמר למעט לך שמעתם עשר יום לחדש השביעי שתפסיכם שה שבעת ימים וכו' ולפי שלא שמעתם עשר יום לחדש זסס הוא הסוכות שבעת ימים ואיני יודע אם שבעה ראשונים אם שבעה אחרונים כשהוא אומר ובחמשה עשר יום לחדש השביעי הזה חג הסוכות שבעת ימים לה' הרי שבעה ראשונים ולא שבעה אחרונים: (ב) [15]הזה חג הסוכות. זה טעון סוכה ואין חג המצות טעון סוכה. והלא דין הוא ומה אם זה שאינו טעון מצה טעון סוכה. חג המצות שהוא טעון מצה. אינו דין שיטעון סוכה ת"ל [הזה חג הסוכות] זה חג הסוכות טעון סוכה [ואין חג המצות טעון סוכה]: (ג) [16]חג הסוכות שבעת ימים לה' יכול תהיה חגיגה וסוכה לגבוה ת"ל חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים. אי חג הסוכות תעשה לך יכול יהא חגיגה וסוכה להדיוט. ת"ל חג הסוכות שבעת ימים לה'. הא כיצר חגיגה לגבוה וסוכה להדיוט: (ד) ביום הראשון מקרא קודש קדשיהו וביום השמיני מקרא קדש קדשהו. במה אתה מקדשו במאכל ובמשתה ובכסות נקיה: (ה) [17]ובל מלאכה לא תעשו הרי זה בא ללמד על ימי מועד שהם אסורים במלאכה: (ו) יכול יהיו אסורים במלאכת עבודה ת"ל הוא הוא אסור במלאכת עבודה ואין ימי מועד אסורים במלאכת עבודה דברי רבי יוסי הגלילי: (ז) רבי עקיבא אומר מה תלמוד לומר אלה מועדי ה' אשר תקראו אותם מקראי קודש. אם לעניין ימים טובים כבר ימים טובים אמורים. שנאמר מלבד שבתות ה' ואומר ביום הראשון שבתון וביום השמיני שבתון. אם כן למה נאמר אשר תקראו אותם מקראי קודש. כבר ימים טובים אמורים אלא אילו ימי מועד שאסורים במלאכה: (ח) יכול יהיו אסורים במלאכת עבודה תלמוד לומר הוא. הוא אסור במלאכת עבודה ואין ימי מועד אסורים במלאכת עבודה: (ט) [18]להקריב אשה לה' עולה ומנחה אם אין עולה אין מנחה שתקדום עולה למנחה. שאם קדמה מנחה לעולה פסולה. זבח ונסכים אם אין זבח אין נסכים שיקדום זבח לנסכים. שאם קדמו נסכים לזבחים פסולים. [19]דבר יום ביומו מלמד שכל היום כשר למוספין. ביומו עבר זמנו אינו חייב באחריותו. יכול לא יהיו חייבים באחריות נסכים למחר תלמוד לומר ומנחתם ונסכיהם ביום ומנחתם ונסכיהם למחר: (י) [20]מנין למוספי שבת שיקרבו עם אימורי הרגל תלמוד לומר מלבד שבתות ה' מלבד מתנותיכם ומלבד כל נדריכם ומלבד כל נדבותיכם אשר תתנו לה'. מה תלמוד לומר שיכול אין לי קרב ברגל אלא קרבנות הרגל בלבד מניין קרבנות היחיד וקרבנות הציבור ושהוקדשו ברגל שיבואו ברגל תלמוד לומר מלבד שבתות ה' מלבד מתנותיכם ומלבד

מסרת התלמוד

סיום כן פרש"י נשבועות ושמינו עליו נסוס' ומס שאמר כאן נשבוע נקיים כ"ש סמוס' קדם לכאן נשבוע נקיים אשר כמדומה לי לין זה אלא לשמכתא ובלבד לי לשיס מן הגמ' שנשבע (קיע.) למרו קדוש ס' מכוזב זה יוס"כ שלין בו לכילה ושמיים לשמכם מוכה כאלו נשבוע נקייה ואס משקלם קדם נלמד למס לן קמך מדברי קבלה ול"ע: [2]בפ' נק"ל שלדם שנשם שלא יהיה לס שלאכות לאכר המות ובניינו הלל פי' שמשלדו מן העולם בקולר ימים ובניכם שהייתי לומר משלכם לגמרי משלכו ואין לו השלכות נלמי לזה לאמר לשון ול"ע: [3]בפ' נק"ל שלדם שנשם שלא יהיה לס שלאכות לאכר המות ובניינו הלל פי' שמשלדו מן העולם בקולר ימים ובניכם שהייתי לומר משלכם לגמרי משלכו ואין לו השלכות נלמי לזה לאמר לשון [4]יומא (פא.): [5]יומא (פא.) ומס הגי' בשבוע ובכ"ס (ע.) מסוקשם שלדון שנשלד מן העולם שנל לא שנשכלה לגמרי וזה מוכם יוסר בלשון הכסוב שלמר משקל עשם: [6]בפכל ס' לאכרי ע"ם ס"ג יומא (עד.): [7]יומא (פא.): [8]ויקל דבלי כאיכו ושלר משכשים סייתי לומר פי' ובכן ל"ל שכלן בשקום שכן: [9]יומא (פא.): [10]ל"ל ס"ז שיכו שוסכר עליס וכו': [11]ובל דבלי כאיכו ושלר משכשים סייתי לומר פי' הכסייתי על ימי הסג לא על ימי המקם פי' כי בכל השכשה לא נאמר בג השכוכות ול"ש שילו גם כלן לא נאמר בשכוכות משבו ז' ימים סיינו מע"ו ולילך וזה קולא שבשה יומים שנשכוכות לו שבשה יומים שנשכוכות דסיינו מע"ז ולילך ויסא יוסב גם ביוס השמיני ולא ביוס השמיני ולא נאמר בשכוכות משבו ז' ימים סיינו מע"ו ולילך נרם כל שנשלר מן יכול עד דבכי והכמב"ן כתב שנשלא השכיישא בשוקשא לשכם יכול יסיו לשקוכין בכל מלשכם וכו' ובן בדבכי כ"ש נרם בכל מלשכם וסיל עלמם ג' סילקוע ולבי שלשכיכר נרם כל שנשלר לפיוס בשלשכם משוה בשלב"ף שאז יקוכו כל שלשוני שנשבעים וקוסיומיסם: [12]שמות (יד.): [13]שמות (מד:): [14]בפי' שנשלר לפיוס בשלשכם משוה בשלב"ף שאז יקוכו כל שלשוני שנשבעים וקוסיומיסם: לשני שמות (מד:) ומס דכים שנשלשם וכשכיישם לשני בלילה ושני שמות (מד:) תשבר שלכיך לפיוס בשלשכם משוה בשלב"ף שאז יקוכו כל שלשוני שנשבעים וקוסיומיסם: לשני שמות (מד:): [15]ויקל דבלי כאיכו ושלר משכשים סייתי לומר פי' הכסייתי על ימי הסג לא על ימי המקם פי' כי בכל השכשה לא נאמר בג השכוכות ול"ש שילו גם כלן לא נאמר בשכוכות משבו ז' ימים סיינו מע"ו ולילך וזה קולא שבשה יומים שנשכוכות לו שבשה יומים שנשכוכות דסיינו מע"ז ולילך ויסא יוסב גם ביוס השמיני ולא ביוס השמיני ולא נאמר בשכוכות משבו ז' ימים סיינו מע"ו ולילך נרם כל שנשלר מן יכול עד דבכי והכמב"ן כתב שנשלא השכיישא בשוקשא לשכם יכול יסיו לשקוכין בכל מלשכם וכו' ובן בדבכי כ"ש נרם בכל מלשכם וסיל עלמם ג' סילקוע ולבי שלשכיכר נרם כל שנשלר לפיוס בשלשכם משוה בשלב"ף שאז יקוכו כל שלשוני שנשבעים וקוסיומיסם: לשני שמות (מד:): [16]ויקל דבלי כאיכו ושלר משכשים סייתי לומר פי' הכסייתי על ימי הסג לא על ימי המקם פי' כי בכל השכשה לא נאמר בג השכוכות ול"ש שילו גם כלן לא נאמר בשכוכות משבו ז' ימים סיינו מע"ו ולילך וזה קולא שבשה יומים שנשכוכות לו שבשה יומים שנשכוכות דסיינו מע"ז ולילך ויסא יוסב גם ביוס השמיני ולא ביוס השמיני ולא נאמר בשכוכות משבו ז' ימים סיינו מע"ו ולילך נרם כל שנשלר מן יכול עד דבכי והכמב"ן כתב שנשלא השכיישא בשוקשא לשכם יכול יסיו לשקוכין בכל מלשכם וכו' ובן בדבכי כ"ש נרם בכל מלשכם וסיל עלמם ג' סילקוע ולבי שלשכיכר נרם כל שנשלר לפיוס בשלשכם משוה בשלב"ף שאז יקוכו כל שלשוני שנשבעים וקוסיומיסם: לשני שמות (מד:): [17]ויקל דבלי כאיכו ושלר משכשים סייתי לומר פי' הכסייתי על ימי הסג לא על ימי המקם פי' כי בכל השכשה לא נאמר בג השכוכות ול"ש שילו גם כלן לא נאמר בשכוכות משבו ז' ימים סיינו מע"ו ולילך וזה קולא שבשה יומים שנשכוכות לו שבשה יומים שנשכוכות דסיינו מע"ז ולילך ויסא יוסב גם ביוס השמיני ולא ביוס השמיני ולא נאמר בשכוכות משבו ז' ימים סיינו מע"ו ולילך נרם כל שנשלר מן יכול עד דבכי והכמב"ן כתב שנשלא השכיישא בשוקשא לשכם יכול יסיו לשקוכין בכל מלשכם וכו' ובן בדבכי כ"ש נרם בכל מלשכם וסיל עלמם ג' סילקוע ולבי שלשכיכר נרם כל שנשלר לפיוס בשלשכם משוה בשלב"ף שאז יקוכו כל שלשוני שנשבעים וקוסיומיסם: לשני שמות (מד:): [18]ויקל דבלי כאיכו ושלר משכשים סייתי לומר פי' הכסייתי על ימי הסג לא על ימי המקם פי' כי בכל השכשה לא נאמר בג השכוכות ול"ש שילו גם כלן לא נאמר בשכוכות משבו ז' ימים סיינו מע"ו ולילך וזה קולא שבשה יומים שנשכוכות לו שבשה יומים שנשכוכות דסיינו מע"ז ולילך ויסא יוסב גם ביוס השמיני ולא ביוס השמיני ולא נאמר בשכוכות משבו ז' ימים סיינו מע"ו ולילך נרם כל שנשלר מן יכול עד דבכי והכמב"ן כתב שנשלא השכיישא בשוקשא לשכם יכול יסיו לשקוכין בכל מלשכם וכו' ובן בדבכי כ"ש נרם בכל מלשכם וסיל עלמם ג' סילקוע ולבי שלשכיכר נרם כל שנשלר לפיוס בשלשכם משוה בשלב"ף שאז יקוכו כל שלשוני שנשבעים וקוסיומיסם: לשני שמות (מד:): [19]ויקל דבלי כאיכו ושלר משכשים סייתי לומר פי' הכסייתי על ימי הסג לא על ימי המקם פי' כי בכל השכשה לא נאמר בג השכוכות ול"ש שילו גם כלן לא נאמר בשכוכות משבו ז' ימים סיינו מע"ו ולילך וזה קולא שבשה יומים שנשכוכות לו שבשה יומים שנשכוכות דסיינו מע"ז ולילך ויסא יוסב גם ביוס השמיני ולא ביוס השמיני ולא נאמר בשכוכות משבו ז' ימים סיינו מע"ו ולילך נרם כל שנשלר מן יכול עד דבכי והכמב"ן כתב שנשלא השכיישא בשוקשא לשכם יכול יסיו לשקוכין בכל מלשכם וכו' ובן בדבכי כ"ש נרם בכל מלשכם וסיל עלמם ג' סילקוע ולבי שלשכיכר נרם כל שנשלר לפיוס בשלשכם משוה בשלב"ף שאז יקוכו כל שלשוני שנשבעים וקוסיומיסם: לשני שמות (מד:): [20]ויקל דבלי כאיכו ושלר משכשים סייתי לומר פי' הכסייתי על ימי הסג לא על ימי המקם פי' כי בכל השכשה לא נאמר בג השכוכות ול"ש שילו גם כלן לא נאמר בשכוכות משבו ז' ימים סיינו מע"ו ולילך וזה קולא שבשה יומים שנשכוכות לו שבשה יומים שנשכוכות דסיינו מע"ז ולילך ויסא יוסב גם ביוס השמיני ולא ביוס השמיני ולא נאמר בשכוכות משבו ז' ימים סיינו מע"ו ולילך נרם כל שנשלר מן יכול עד דבכי והכמב"ן כתב שנשלא השכיישא בשוקשא לשכם יכול יסיו לשקוכין בכל מלשכם וכו' ובן בדבכי כ"ש נרם בכל מלשכם וסיל עלמם ג' סילקוע ולבי שלשכיכר נרם כל שנשלר לפיוס בשלשכם משוה בשלב"ף שאז יקוכו כל שלשוני שנשבעים וקוסיומיסם: לשני שמות (מד:):

ומלבד כל נדריכם ומלבד כל נדבותיכם אשר תתנו לה׳ אילו העופות והמנחות לרבות את כולם שכולם יבואו ברגל:

פרק טו יכול רשות תלמוד לומר אלה תעשו לה׳ במועדיכם אם להתיר כבר התיר. אם כן למה נאמר אלה תעשו לה׳ במועדיכם. אלא קבעם חובה שיבואו ברגל כולם: (ב) יכול באיזה רגל שירצה תלמוד לומר ובאת שמה והבאתם שמה אם להתיר כבר התיר אם לקבוע כבר קבוע אם כן למה נאמר ובאת שמה והבאתם שמה אלא זה רגל ראשון שפגעתה בו: (ג) יכול אם עבר רגל ולא הביא יהיה עובר עליו משום כל תאחר תלמוד לומר אלה תעשו לה׳ במועדיכם אינו עובר עליו משום בל תאחר. עד שיעברו עליו רגלי שנה כולה. [ד]רבי שמעון אומר שלשה רגלים כסידרן וחג המצות ראשון: (ד) כיצד נדר לפני הפסח עד שיעברו עליו הפסח והעצרת והחג. נדר לפני עצרת עד שיעברו עליו העצרת והחג והפסח ועצרת והחג. נדר לפני החג עד שיעברו עליו החג ופסח ועצרת וחג: (ה) בית שמאי אומר יכול יחוג אדם ביום טוב תלמוד לומר אך במועד אתה חוגג ואין אתה חוגג ביום טוב. בית הילל אומר יכול יחוג אדם בשבת תלמוד לומר אך. ביום טוב אתה חוגג ואין אתה חוגג בשבת: (ו) באספכם את תבואת הארץ עבר את השנה שתיעשה החג באסיפת הפירות: (ז) יכול באסיפת כל הפירות תלמוד לומר באספך מגורנך מיקבך. מגורנך ולא כל גורנך. מיקבך ולא כל יקבך. אי באספך מגורנך ומיקבך יכול מקצתם תלמוד לומר באספכם את תבואת הארץ כיצד השתדל לעבר את השנה שתעשה את החג ברוב אסיפת כל הפירות: (ח) [ח]תחוגו את חג ה׳ שבעת ימים בתשלומים כל שבעה ביום הראשון שבתון שבות וביום השמיני שבתון שבות:

פרק טז [ט]ולקחתם לכם רבי יהודה אומר נאמרה כאן לקיחה ונאמרה להלן לקיחה. מה לקיחה האמורה להלן אגודה אף כאן אגודה. וחכמים אומרים אף על פי שאינו אגוד כשר: (ב) [י]ולקחתם לכם כל אחד ואחד. לכם משלכם ולא את הגזול. מיכן אמרו אין אדם יוצא ידי חובתו ביום טוב הראשון של חג בלולבו של חבירו אלא א״כ רצה נותנו מתנה לחבירו וחבירו לחבירו אפילו הן מאה. מעשה ברבן גמליאל והזקנים שהיו באים בספינה ולא נמצא לולב כי אם ביד רבן גמליאל בלבד. ונתנו רבן גמליאל מתנה לרבי יהושע ורבי יהושע לרבי אלעזר בן עזריה ורבי אלעזר בן עזריה לרבי עקיבא וכולם יצאו ידי חובתם: (ג) [יא]ביום ולא בלילה. ביום הראשון ואפילו בשבת. ביום הראשון אין דוחים את השבת אלא על יום טוב הראשון בלבד: (ד) [יב]פרי עץ את שטעם עצו דומה לפיריו זה אתרוג. בן עזאי אומר הדר הדר באילנו משנה לחברתה: (ה) [יג]וכפות תמרים. רבי טרפון אומר כפות ואם פרוד יכפתינו: (ו) [יד]וענף עץ עבות את שענפו עצן דומה לקליעה זה הדס [טו]וערבי נחל אין לי אלא של נחל של בעל ושל הרים מנין תלמוד לומר וערבי נחל. אבא שאול אומר וערבי נחל שתים ערבה ללולב וערבה למקדש: (ז) [טז]רבי ישמעאל אומר פרי עץ הדר אחד. וכפות תמרים אחד. וענף עץ עבות שלשה. וערבי נחל שתים. שתי דליות ואחד שאין קטום רבי טרפון אומר אפילו שלשתם קטומים. רבי עקיבא אומר פרי הדר אחד וכפות תמרים אחד וענף עץ עבות אחד ושתי וערבי נחל אחד. הא כשם שלולב אחד ואתרוג אחד כך הדס אחד וערבה אחת. רבי אלעזר אומר יכול אף האתרוג יהיה עמהם בכלל אגודה. וכי נאמר פרי עץ הדר וכפות הא כיצד אתרוג לעצמו הללו אגודה לעצמם: (ח) ומנין שמעכבים זה את זה ת״ל ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפות תמרים וענף עץ עבות וערבי נחל מלמד שהם מעכבים זה את זה: (ט) [יז]ושמחתם לפני ה׳ אלהיכם שבעת ימים. ולא בנבולים כל שבעה. ומשחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהיה לולב נישל במדינה שבעה זכר למקדש. ושיהיה יום הנף כולו אסור:

פרק יז [יח]וחגותם אותו חג לה׳ שבעת ימים. לפי שנאמר שבעת ימים תחוג לה׳ אלהיך. יכול ישעון חגיגה כל שבעה תלמוד לומר אותו. יום אחד בלבד: (ב) ואם כן למה נאמר שבעת ימים בתשלומים כל שבעה: (ג) ומנין שאם לא חג ביום טוב הראשון של חג חוגג את כל הרגל ויום טוב האחרון ת״ל בחודש השביעי (תחגהו) [תחגו אותו]. יכול אם לא חג ברגל חוגג אחר הרגל ת״ל (תחגהו) [תחגו אותו]. במועד אתה חוגג. ואי אתה חוגג חובה לו: (ד) [יט]בסוכות. ולא בסוכה שבתוך הבית. ולא בסוכה שתחת האילן. ולא בסוכה שתחת סוכה. רבי יהודה אומר אם אין דיורים בעליונה התחתונה לילות

פירוש הראב״ד

מנחתם ונסכיהם למאכל פי׳ מדכתיב קרבי יתירי נפ׳ פנחס ומנחתם דכתיבין ליה לאפילו בלילה שאם עבר יומו וזמנתנו לו נסכיהם מקדימין ומקריבין לאפילו בלילה וכי תימא בתמוכה [יד.]:

פרק טו אלא זה רגל לחגון שפוגע בו עובר עליו בעשה כדכתיב ובאת שמה. ושבאתם שמה וכו׳ כל זמן שבא מוזהר בכך וכדכותי:

(ה) בית שמאי אומר יכול יחוג אדם ביום טוב ת״ל אך במועד עכר יום טוב תמונו. ובעולת ראיה עליהם עליגי שם קריבה בי״ט שם לא כדאיתא בתמכתא יום טוב פרק ג׳ [יט.]: (ו) עבדה שנה שתעשה החג באסיפת הפירות וסיימו דאמרינן בקהלת [יח.] על שלשה קיומין מעברין את השנה על החניב ועל התקופה ועל פירות שלהן: (ז) אלא כל גרנך אלא כל יקבך פי׳ שכל הפירות יש להן גורן. ויש מהן שיש להן יקב וכשם שהוא פירות שעושין מהן משקה: לי מגרנך ומיקבך יכול אפי׳ מקצתו פי׳ אפילו מיעוטו. כדכוב אדאיתא כל הפירות פי׳ כדכוב אדאיתא המינין כילד אם כל שלשתם מיני פירות ונאספו מהן שלש עשרה קודם שבא רגל זה שבא זמנו: ול״ל שאין הולכים אלא אחר שמינין שעוליין בייחוד ועיקריהם למאכל אדם או למשקה אדם:

פרק טז ונאמר לשלן לקיחה פי׳ ולקחתם לגודת חזוד: (ג) ביום אלא בלילה. שלחתון ואפי׳ בשבת. ביום שלחתון. אין דוחין את השבת אלא על יום טוב שלחתון בלבד: זו היא הגירסא שבויים כאן. ובמנחת קוכם פרק לולב ועבדכם [מג.]אילכ כך אלא ביום ואפי׳ בשבת. ומתרץ שם לרבנן דשלשתן אחד׳ אלישוב אחד׳ שבכיי לולב לא דוחין את השבת אלא ביום ולא בלילה. ולא שגגולין אין דוחין את השבת אלא ביום ולא בלילה בלבד. ואפי׳ גירסא שיהיה הוא אחד׳ שבכיי כתיב ושמחתם לפני ה׳ אלהיכם שבעת ימים שלכתי הוא שיהיה שבעת ימים בתשלומים מוץ מן השלחתון: ועוד אי שלחתון מייתר לדרשא שבעת ימים לרבנן לשמי אלישוב שבעת ימים אלא מכדיכיו לא שמו שבת: שם דקשיא לן בשמכתא קוכם אלישוב שלחתון: ואפי׳ בשבת שלחתון אין דוחין את השבת וכו׳ ואפילו לגירסא דשלחתון אפי׳ בי״ט שלחתון בלבד. שאי שבעת שלא מיתכליין לם אלישוב דרבנן אלא אלישוב לגירסא דשלחתון אפי׳ בי״ט שלחתון בלבד. גם אין דוחין את השבת וכו׳ אלא אין דוחין אלא ביום אלא

לילות מנין הרינו דן נאמר כאן שבעה וגאמר שבעה באוהל מועד. מה שבעה האמור באוהל מועד עשה בהם לילות כימים. אף שבעה האמורים בשירה: (ה) 'תשבו. ואין תשבו אלא בעין תדורו. מיכן אמרו אוכל בסוכה. שותה בסוכה. ומטייל בסוכה. ומעלה כליו בסוכה. 'ימים. אין לי ימים. כאן נעשה בהם הלילות כימים: (ו) או לכה לדרך זה. נאמר כאן שבעה ונאמר שבעה בלולב מה שבעה אמורים בלולב לא עשה בהם את הלילות כבימים. אף שבעה האמורים כאן לא נעשה בהן את הלילות כבימים: (ז) נראה למי דומה דנין שבעה שהם תדירים כל היום משבעה שהם תדירים כל היום ואל יוכיחו שבעה שבלולב שאינן תדירים כל היום: (ח) או לכה לדרך זו דנין שבעה שהם מנהג לדורות משבעה שהם מנהג לדורות. ואל יוכיחו שבעה שבאהל מועד שאין מנהג לדורות. תלמוד לומר תשבו שבעת ימים תשבו שבעת ימים לנזירה שוה. מה תשבו שבעת ימים שנאמר באהל מועד עשה בהם את הלילות כימים. אף תשבו שבעת ימים אמורים כאן נעשה בהם את הלילות כימים: (ט) "אזרח. זה אזרח. האזרח. (לרבות) [להוציא] את הנשים. כל האזרח לרבות את הקטנים. בישראל. לרבות גרים ועבדים משוחררים: (י) "ישבו בסוכות. בסוכות של כל דבר. שהיה רבי יהודה אומר והדין נותן שלא תהא סוכה אלא בארבעת המינים. ומה אם לולב שאינו נוהג בלילות כבימים אינו בא אלא בארבעת המינים. סוכה שהיא נוהגת בלילות כבימים אינו דין שלא תהא אלא מארבעת המינים. אמרו לו לרבי יהודה כל דין שאתה דן תחילתו להחמיר וסופו להקל אינו דין. הא אם לא מצא מארבעת המינים ישב לו שלא בסוכה. והכתוב אומר ישבו בסוכות בסוכות של כל דבר: (יא) וכן עזרא אומר ואשר ישמעו ויעבירו קול בכל (מחניהם ובעריהם) [עריהם] ובירושלם לאמר צאו ההר והביאו עלי זית ועלי עץ שמן ועלי הדס ועלי תמרים ועלי עץ עבות לעשות סוכות ככתוב. 'למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציאי אותם מארץ מצרים. רבי אליעזר אומר סוכות ממש היו. רבי עקיבא אומר בסוכות ענני כבוד היו. בהוציאי אותם מארץ מצרים. מלמד שאף הסוכה זכר ליציאת מצרים: (יב) 'וידבר משה. את מועדי ה' אל (כל) בני ישראל. מלמד שהיה משה אומר להם לישראל הילכות הפסח בפסח והילכות עצרת בעצרת. והילכות החג בחג בלשון שהיה שומע בו בלשון הוא אומר להם לישראל. וכל פרשיות נאמרו בענין אחד. לרבי יוסי הגלילי אומר מועדי ה' נאמרו ולא נאמרה שבת בראשית עמהם. בן עזאי אומר נאמרו מועדי ה' ולא נאמרה פרשת נדרים עמהם: (יג) לרבי אומר מה תלמוד לומר וידבר משה את מועדי ה' אל כל בני ישראל לפי שלא למדנו אלא על הפסח ועל התמיד שידחו את השבת שנאמר בהם במועדו ושאר כל קרבנות הצבור מנין שנאמר אלה תעשו לה' במועדיכם לעומר ולקרב עמו. ולשתי הלחם ולקרב עמהם לא שמענו. וכשהוא אומר וידבר משה את מועדי ה' אל כל בני ישראל קבע מועד לכולם:

פרשה יג 'צו אין צו אלא זירוז מיד ולדורות. אמר ר' שמעון ביותר כל מקום שיש בו חסרון כיס. ויקחו אליך. אתה ניזבר לדבר. שמן זית ולא שמן שומשמין ולא שמן אגוזים ולא שמן צנונות שמן זית מזיתו. "מיכן אמרו שלשה זיתים ובו שלשה שמנים הזית הראשון מנרנרו בראש הזית וכונסן לתוך הבד ושוחנו בריחיים ונותנם בפלים ושוענם בקורה. והיוצא מהם ראשון פורקם ושוחנם. שנייה היוצא מהם שני וחזר ושוחן זה שלישי. הראשון למנורה. והשאר למנחות: (ב) הזית השני מנרנרו בראש הגג וכונסו לתוך הבד ושוחנו בריחיים ונותנו בפלים. ושוענו בקורה והיוצא מהם ראשון פורקן ושוחנן שנייה היוצא מהם שני. חזר ושחן ושען זה שלישי. הראשון למנורה והשאר למנחות: (ג) הזית השלישי עושנו בבית הבד עד שילקה ומעלהו

פירוש הראב"ד

פרק יז וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל מגלה שסיפר משה לומר לישראל הלכות פסח בפסח וקדש בקדש יתיבת קף דכים דלף סוף לכיך למיימר וידבר משה את מועדי הכא דפסיעת סוף ומשי שכח הכא מכולהו מלות שכתוב. ותו קף דכים כיש נמי גו שלשון שכיש שומע כיש לומר לשם מדכתיב כיש כי סיכי לחיכא בכיש עניינא וידבר ה' ותו דכתיב במועדי ה' שכל שפכיות נאמרו בענין אחד אחל וכללן בדיבור אחד. ולפי שנאמרו בפסח דכתיב שלא נאמרו בכללן כגון שפסוק הכאשון שבפסח, משה אלם מועדי ה' מקלי קדש אשר תקראו אותם במועדם ודאמיך כיש בחדש הראשון דלכתיב הכא לעיל בענין קדוש החדש מילי עובא. ובפוף אומר פרשה נמי כתיב וסקבתם אשה לה' וכו' ולכתיב עיניה מנין שאף אין לך בעבודה שבא בעומאה מ"לוסקבתם אשה לה' יקבבו לישים מכל מקום. ובפסח, שהג נמי דכתיב מילי לגא כתיב בפסח ובשאר מועדות כגון הג בסוכות תעשה לך וכתיב הג שסוכות שבעת ימים לה' ולכתיב מגייהו שבסתגיגה לגבוה וכוכא לחדיוט: ובשלש נמי אע"ג דגא כתיב בה הג שמות שבעת ימים לה' לפיכך לה מכוכה לחגיגה לגבוה ומשה לחדיוט ולא לגבוה: ותו שא דכתיב בפסח סוכות עלמא היא כל מלאכת עבודה לא תעשו ולא לגבוה: ולכתיב מיניה לישוב מלאכה לחולו של מועד וכתיב בים נמי עולה ומנחה זבח ונסכים וכו' ולא דלכתיב מגייהו שתקדים עולה למנחה וכו' וכתיב בים נמי דבר יום ביומו. ומגלגל שבחות ה' ולכתיב בשה דלכתי עובא. וכתיב בים נמי לך בחמשה עשר יום וכו' ולכתיב בים בי"ט שתא חוגג ושתי שתא חוגג בשבע וכתיב נמי ושמותם לחומו הג ולכתי' בים יום אחד שתא חוגג ושתי שתא חוגג כל שבעה. כל כך דלכתוב לשמועינן שכא דכי היכי דשתיכנו בשתי שתא חוגג בשבעה. כ' יוסי הגלילי לחומר מועדי ה' נאמרו שבת בראשית עמהם לא נאמרה עמהם בן עזאי אומר מועדי ה' נאמרו ולא נאמרה פרשת נדרים עמהם עמהם מפרש לה בפרק יש נוסלין [קנ:] דקד"ת חוחיל וכתיב בעניינא דמועדות תבעי קרוש בים דין במועדות כלומר בלאחר שקדשים שקבינא המועדות תלויה בשם לפיכך לומר מועדי ה' נאמרו וכו' כלומר לף על פי שקדשים כל המועדות זה לזה לענין שאמרו אבל שבת שלא נקרא מועד לא קוקדש לשם כלל: בן עזאי אומר וכו' ולא נאמרה פרשת נדרים עמהם עמהם לומר שפרשת נדרים בשלש הדיוטות דקד"ת אל לאחר שמעות כתיב לכך לומר וידבר משה את מועדי ה' לומר מועדי ה' לניכין מוזהרין כשאר כתיב נדרים מועדות אבל תקראו אתם במועדם דבעי מוזהרין כשאר לומר לאחר נדרים אפילו בג' שדיוטות בני ואלאחר שעות דקאמר כשאר לומר לאחר בינוי מוזהרים: ואיכא נמי דכתיב בשה יכול כל שפכיות נאמרו בענין אחד. כ' יוסי הגלילי אומר מועדי ה' נאמרו וכו': ופירוש זו שנשתה שעות

מסרת התלמוד

'סוכה (כח:) ושם מוסיף ומשנן בסוכה: וכירושלמי שם פ"ב ה"י הגי' כמו כאן: "סוכה (מג.) וכירושלמי שם פ"ב ה"ז: "סוכה (כח.) ונרסי' שם שהזכה לאוליא לשם הכשים ועי' קידושין (לד.): "סוכה (לו:): 'סוכה (יח:) ושם הגי' להיפך כ"ע בסוכה כ"ש: "מגילה (ד.) ושם (לב) וגי' הגמ' שם תקן לשם וכו': "לדרים (עח.) ג"ב (קכ:): "בשמים (עז.) שנסוה (עב:): "שפרלה ריש פ' לו ושם: "שנסות (פו.):

ומעלהו ועושהו תמרה בראש הגג כונסן לבית ושוחנן בריחים וגותנן בסלים וטוענן בקורה והיוצא מהם ראשון. פורקן ושוחנן שניה היוצא מהם שני. חזר ושחן וטען זה שלישי הראשון למנורה והשאר למנחות: (ד) רבי יהודה אומר לא היה טוחנן בריחים אלא כותשן במכתשת ולא היה טוענן בקורה אלא באבנים. ואינו נותן בתוך הכל אלא סביבות הכל נותנן וקודח מתוך הכל: (ה) הראשון שבראשון אין למעלה הימינו. השני שבראשון והראשון שבשני שווין. השלישי שבראשון והשני שבשני והראשון שבשלישי שוים. השלישי שבשני והשני שבשלישי שוים. השלישי שבשלישי אין למטה הימנו: (ו) יד שידה נקי כתית רבי יהודה אומר אינו אומר כתית אלא כתיש. יכול לא יהיה כתית כשר למנחות וכשהוא אומר עשרון סולת בלול בשמן כתית רבע ההין לימד על הכתית שהוא כשר למנחות הא מה אני מקיים כתית למאור לא כתית למנחות: (ז) בהעלות נר שהא נר המערבי תדיר שממנו יהיה מתחיל ובו יהיה מסיים ובשעה שאחיו הבהנים נבנסים להשתחוות הוא היה מקדם לפניהם. (ח) ביוצר נבנם ומצא שתי נרות מזרחיים דולקים מדשן את המזרחי ומניח את המערבי דולק שממנו מדליקים את המנורה בין הערבים. מצאו שכבה מדשנו ומדליקו ממזבח העולה. תמיד אף בשבת. תמיד אף בטומאה: (ט) מחוץ לפרוכת העדות מה ת"ל לפי שנאמר וישם את המנורה באהל מועד נוכח השולחן. ואיני יודע אם סמוכה לפרוכת ואם סמוכה לפתח. וכשהוא אומר מחוץ לפרוכת העדות באהל מועד מלמד שהיא סמוכה לפרוכת יותר מן הפתח: (י) העדות עדות לכל באי העולם שהשכינה בישראל וכי צריכים לנר. והלא כל ארבעים שנה שעשו ישראל במדבר לא צרכו לנר שנאמר כי ענן ה' על המשכן ואש תהיה לילה בו. אם כן למה נאמר העדות עדות לכל באי העולם שהשכינה בישראל: (כ) יערוך אותו אהרן ובניו מה תלמוד לומר לפי שנאמר אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות יכול יהיה כהן אחר נכנם בשבעה נרות ת"ל להעלות נר תמיד. יכול לא יהיה כהן אחד נכנם

פירוש הראב"ד

להתגבל בתלוש כשמן היולך מהן לימו יפה כלשהון כי לימו מתוק וזך כמוסו. כזית כשלישי כמו כן הוא שלא כגיע לגיפוולו של שני כזמן לקיטת הזיתים. ולריך להכניסן לבית כבד ולכשהן עד שיתממו ויכמשו וזה גיפוולו והיינו דקלמר טוענו בית כבד על שילקה עד שיכמוש כמו שכתיבו לקמה: (ד) וכ' יהודה לומר לא היה טוחנן בריחים אלא כותשן בכתשת פי' לכתיב בתיה ולין לשון כתית אלא שהוא כתוש בכתשת כלמתרגמינן כתישת. וכשי מפרש טעמא לקמן. לימו נותן לת כלשה תוך כשל אלא כסביבות כשל. וקודח אל תוך כשל. לשה הוא כל דבר שכוא נלתש ועושה כעיסה הוא נקרא לשה. ובלע"ז קלנייר ודוגמתו בגמ' ע"ז [תוספתא ע"ח] יעבלאל כעושה עם שגוי בגת שרי זה מעלה לת כלשה גגי תפוח ומוכיל לת כלשה מעל גבי תפוח. ולטעמ"י שכיין לף על גבי ידיו מוכר. תפוח הוא כלגוד שעושין בגת מן הענבים שלכוכות כדי שלא יתערבו עם כשלימות וידללו כשלימות יפה יפה. וקלמר כ' יהודה שלא היו עושין הזיתים שכתוכות לתוך כשל בשמן היולך לשון שלף הוא לא היה זך כל לכך מפני שכשמרים הן מתערבים לתוכו שלא מלכין אלא שכבית שכשל בשל שכבית ושמן נלנס שלגיו ולולד לתוך כשל וזולפין לתוכו מתוך כשל בעפיפין ולוא היה לשון. וכשהוא פוסק מלגלת טועגין לתוכו בלגנים ולינלך מהן היה שלי. ולגיי יודע לם הולך כ' יהודה לף בשלישי לם היו טועגין בקורא לשלא בלגנים. שלא מדקלמר כ' יהודה שלם ולא היו טועגין בקורא שלא בלגנים מפני דכתיב שלי: (ה) כראשון שבראשון לין למעלה הימנו. שפי שבראשון וכראשון שבשני ולין שבשני וכראשון שבשלישי שוין. השלישי שבשני והשני שבשלישי שוין. השלישי שבשלישי אין למטה הימנו. שפי שבראשון וכשני שוין. ולין שבשלישי שוין. מפני שכשמרים הן מתערבים לתוכו שלא מלכין אלא שכבית שכשל בשל שכבית ושמן נלנס שלגיו ולולד לתוך כשל בשמן היולך לשון שלף הוא לא היה זך כל לכך מפני שכשמרים שכתוכות לתוך כשל בשמן היולך לשון שלף הוא לא היה זך כל לכך מפני שכשמרים הן מתערבים לתוכו שלא מלכין אלא שכבית שכשל בשל שכבית ושמן נלנס שלגיו ולולד

נבנם בשבעת נירות אבל יהיו שבעה כהנים נכנסים בשבעה נירות ת"ל יערוך אותו אהרן ובניו. הא אהרן ובניו אינן עורכים אלא אחד: (יא) [ש]מערב ועד בוקר. תן להם מידתן שיהו דולקים מערב ועד בוקר. ושלא תהיה להם עבודה מערב ועד בוקר אלא הם תמיד אף בשבת תמיד אף בטומאה: (יב) על המנורה הטהורה על טהרה של מנורה שלא יסמכם בקיסמים ובצרורות. יערוך את הנרות לפני ה' שלא יתקן מבחוץ ויכנים. תמיד. אף בשבת. תמיד. אף בטומאה:

פרק יח [ה]סולת ואפית אותה. מנין אף חיטים יקח תלמוד לומר ולקחת סולת. יכול אף שאר מנחות נלקחות חיטים תלמוד לומר אותה. זו נלקחת חיטים ואין שאר מנחות נלקחת חיטים: (ב) [א]שתים עשרה חלות שיהו שוות שני עשרונים שיהו שוים. החלה האחת. כל לישתה ועריכתה לא יהיו אלא אחת אחת יכול אף שתי הלחם לישתן ועריכתן אחת אחת. [ת"ל יהיה החלה האחת. ומניין שירדו לתנור שתים שתים תלמוד לומר ושמת אותם יכול אף שתי הלחם ירדו לתנור שתיהם תלמוד לומר אותה זו נאפת שתים שתים ושתי הלחם נאפים אחת אחת. ושמת אותם ליטפם. ושלשה טיפסים היו שם וגותנם לטפוס. כשהם בצק. ובתנור היה להם טפוס. וכשהוא רודם נותנם ליטפם כדי שלא יתקלקלו: (ג) [ש]שתים מערכות יכול שמנה וארבע ת"ל שש המערכת. אי שש המערכת יכול שש ושש ושש תלמוד לומר שתים עשרה. אי שתים עשרה יכול ארבע ארבע וארבע תלמוד לומר שתים המערכות ושש המערכת הא עד שיאמרו שלשה כתובים ואם לאו לא שמענו: (ד) על השולחן הטהור על הטהרו של שולחן. שלא יהו הסניפים מגביהים את הלחם מעל גבי השולחן. [מיכן אמרו ארבעה סניפים של זהב היו שם מפוצלים מראשיהם שיהו סמוכים בהם שנים לסדר זה ושנים לסדר זה ועשרים ושמונה קנים בחצי קנה חלול ארבעה עשר לסדר זה וארבעה עשר לסדר זה: (ה) ונתת על המערכת. יכול מערכת אחת הריני דן נאמר כאן מערכת. [ונאמר להלן מערכת מה מערכת אמור להלן תופס שתים מערכות. אף מערכת האמור כאן תופס שתים מערכות: (ו) לבונה זכה שתהא ברורה. והיתה ללחם. חובה ללחם. והיתה ללחם מלמד שהיתה מעכבת ומפגלת ופוסלת את הלחם. והיתה ללחם. אינה על גבי לחם אלא נותנה לשני בזיכים שיש להם שולים ונותנם על גבי (הלחם) [השלחן] בדי שלא יבצעו את הלחם: (ז) [ל]אזכרה. רבי שמעון אומר נאמרה כאן אזכרה ונאמרה להלן אזכרה. מה אזכרה אמורה להלן מלא הקומץ. אף כאן מלא הקומץ מלמד שהוא טעונה שני קמצים מלא הקומץ לסדר הזה ומלא הקומץ לסדר הזה: (ח) [ב]יום השבת ביום השבת עורך חדשה ובשבת יקטיר ישנה. יערכנו אין עורך עמו קנים בשבת אלא נכנם מערב שבת ושומטם ונותנם לאורכו של שולחן [כ]כל הכלים שהיו במקדש אורכן לאורכו של בית חנין מן הארון: (ט) [א]ואחר שבת היה נכנם וסודר שלשה. תחת כל אחת ואחת ושנים תחת העליונה לפי שאין עלידם משאוי. [מאת בני ישראל. מרצון בני ישראל. ברית עולם. ממי שהברית שלו: (י) [ו]והייתה לאהרן ולבניו ואכלוהו במקום קדוש. מלמד שאכילתה במקום קדוש. אין לי אלא אכילתה במקום קדוש מניין אף לישתה ועריכתה במקום קדוש. תלמוד לומר והיתה. יכול אף שתי הלחם לישתם ועריכתם במקום קדוש תלמוד לומר כי קודש קדשים. רבי יהודה אומר כל מעשיהם בפנים ר' שמעון אומר לעולם הוי רגיל לומר שתי הלחם ולחם הפנים כשירות בעזרה וכשירות בבי פני: (יא) [הוא היה

פירוש הראב"ד

(יא) מערב עד בקר שלא מסח לפס עבודה מערב עד בקר לשלח כן מפרש (בזבחים) [ל"ל פסחים נט.] משום דכתיב לותו מיעט לשמנת לותו שתין לך עבודה שכיל כשכר לשר נרות ולפילו פסח שלחתר נו בערב ובין השמשות: על שכרם פי' על גלויה של מנורה כדתנן ביומא [כח.] הזה על שכרו של מזבח שנא פעמים ומפרשים לגלויה דמזבח כלומר יש הכרות על לשני פקנים לשמניתם כדי שיסנו מעלנתן שלא שמיכה כי לשני פקנים לשנים היו כדי לייצב עליהם הנרות ועל עכשיו לומר שלא יניח לותם לגד לשד כדי שלא יהיו לריכין ליסוך בקמיין לו נלכוחות: וקשכר הפי מנח שכרות לא היו קטועים נמנורה. ופלוגתיהו נמנחות פרק שתי מדות [פח:]: תמיד לף נשנת וכו' כשר פירשתי למעלה כי הם שלשה שתים נשר מערבי ושלד נשלר נרות. שלשתן דכתיב לותו תמיד נשתת לף:

פרק יח שלא נלוד יהיו נקמין מעים ת"ל לותם: ונמנחות פרק שלו מנחות [עו:] מפיים הם שכי מפני הסכרון מלי מפני הסכרון ת"ל שלעזר הסורה חסם על ממונם של ישראל: ונכלה לי דסכי פירושו למנוס קולת היה נקמים שתין עניות נמקום עשיכות: שלל מפני שלשם הפנים דשר נדול היה וכשל שנת ושנת היה תיכן שכתוב ליקח מעים ולעשות מהם קולת ויכויהו לשהכה מה שהמנוני היה מרויח עליהם נשכר עשכו ונשכר מעותיו: שלל שלר מנחות של לנור כשלות מן השעים. כגון שתי שלשם ומנחות נקניס של תמידים ומוקפין לף היו נקפות שלל שלת לפי שתין נהם שוש' נדולה כמו שים נלשם הפנים. ולין עניות נמקום עשיכות שתינו דשר כשר שהיו טומנין נעזרה ומקדין לותו נעזרה ומנפין לותו כדי לממנם נשכר המנוני: ות"ת הא ליכא נמי עומר שהיו מניחין לותו נשנלים לעזרה ומשכשכין לותו נחול וטוענין לותו ומקדין לותו נעזרה. כתם לף ליפשר נשלו שכי שכשי לפי' מלא קטול קולר ושקורין לקטול לפני העומר ונריך לקטול זו מנות קלי הילכך לף ליפשר לעשותו נידי סדיוט שלל נידי כהנים ושלוחי נית דין: (ב) ושמת לותם לשנים סיכום שלל כתיב ונתת לותם משמע ושמת לותם נשנים כשמכם ולחיל. משום דמשמע לשם הפנים היה נעשה נחומנות כעין תיפה פרולה והיה לו קלנות כמו שמפורש נמנחת שתי הלחם לפיכך היה לריך לשנות שלל יתקלקל: ושלשה שפוסין היו שם וכו' וכשהוא רודם נותנן לשנות ושלשה שפוסין היו שם וכו' ופרוכין לשנות [לד.] ונשרשין לשנות קמח ומשני לייני שתיכל לפי עייל: (ג) שתים מערכות יכול שמונה ולשנעה ת"ל שם המערכת סיכום לפילו נלמוד שם מערכות יכול שמונה ולשנעה ת"ל שם המערכת סיכום לפילו נלמוד שם שתים מערכות לף שמא כמו שתים עשרה שיהו שוות כשלמען לעיל שתים עשרה שיהו שוות שני עשרונים שיהו שוין שני מיני למנוס ולשנעה ת"ל שתים שוין כשרין לכך שתים מערכות שתים עשרה שוות. לי שתים מערכות על שם המערכת יכול שם ושם ושם פי' ולפילו נלמוד שם המערכת. לי שם

אומר) [הוא] שאם נפרצה אחת מהם כולם פסולות לו. יכול לו לבדו ת"ל ולבניו. אי ולבניו יכול לבניו ולא לו תלמוד לומר (ולבניו). [לאהרן הכיצד] לאהרן שלא במחלוקת ולבניו במחלוקת. מה אהרן כהן גדול אוכל שלא במחלוקת. אף בניו כהנים גדולים אוכלים שלא במחלוקת. מאשי ה'. אין להם אלא לאחר מתנות האישים. חק עולם. לבית עולמים:

פרשה יד [ה]ויצא בן אשה ישראלית מנין יצא מבית דינו של משה שבא ליטע אהלו בתוך מחנה דן. אמרו לו מה טיבך ליטע בתוך מחנה דן. אמר להן מבנות דן אני אמרו לו הכתוב אומר איש על דגלו באותות לבית אבותם יחנו בני ישראל. נכנס לבית דינו של משה ויצא מחוייב ועמד וגידף. והוא בן איש מצרי. אעפ"י שלא היו ממזרים באותה השעה הוא היה כממזר. בתוך בני ישראל. [ו]טלמד שנתגייר. וינצו במחנה. על עסקי מחנה. בן הישראלית. ואיש הישראלי. זה שכנגדו: (ב) ויקוב בן האשה הישראלית את השם. זה שם המפורש ששמע מסיני. ויקלל אינו אומר ויברך כענין שנאמר ברך נבות אלהים ומלך אלא ויקלל מלמד שאינן הורגים בכינוי: (ג) [ב]אמר רבי יהושע בן קרחה בכל יום דנים את העדים בכינוי. יכה יוסה את יוסה ננמר הדין לא היו הורגים בכינוי. אלא מוציאים את כל אדם בחוץ ומשאילים את הגדול שבהם ואומרים לו אמור מה ששמעת בפירוש והוא אומר. והדיינים עומדים על רגליהם וקורעים ולא מאחים. והשני אומר אף אני כמותו. ואין העדים צריכים ליקרע שכבר קרעו משעה ששמעו: (ד) ויביאו אותו אל משה ולא הביאו המקושש עמו. ושם אמו שלומית בת דברי למטה דן. גניי הוא לו וגניי לאמו וגניי למשפחתו וגניי לשבטו שיצא ממנו. וכנגדו אתה אומר. ואתו אהליאב בן אחיסמך למטה דן חרש וחושב. שבח הוא לו ושבח לאביו ושבח למשפחתו ושבח לשבטו שיצא ממנו: (ה) ויניחוהו במשמר. ולא הניחו המקושש עמו ושניהם היו בפרק אחד [ו]ויודעים היו במקושש שהוא חייב מיתה שנאמר מחלליה מות יומת. אבל לא היו יודעים באיזו מיתה ימות שנאמר כי לא פורש מה יעשה לו. וכן הוא אומר לפרוש להם על פי ה' מלמד שלא היו יודעים אם חייב מיתה אם לאו:

פרק יט וידבר ה' אל משה לאמר. [ב]הוצא את המקלל אל מחוץ למחנה מלמד שבית דין מבפנים ובית המקלה מבחוץ. וסמכו השומעים את ידיהם. אילו העדים. כל השומעים אילו הדיינים. את ידיהם ידי כל יחיד ויחיד: (ב) ידיהם על ראשו. סומכים ידיהם עליו אומרים לו דמך בראשך שאתה נרמתה לכך: (ג) [ג]ורגמו אותו ולא כסותו. כל העדה. וכי כל העדה רוגמתו אם כן למה נאמר העדה. [ז]אילו עדים במעמד כל העדה.

[ז]יכול הוריות שעה היתה תלמוד לומר ואל בני ישראל תדבר לאמר. יהי מנהג לדורות: (ד) [ש]איש מה תלמוד לומר איש להביא את הגוים שיהו נהרגים על קללת השם כישראל אבל אינן נהרגים אלא בסייף שלא נתנה מיתה לבני נח. אלא דין הרג בלבד: (ה) [ח]כי יקלל אלהיו מה תלמוד לומר לפי שנאמר ונוקב שם ה' מות יומת. שיכול אין לי חייבים מיתה אלא על שם המיוחד במיתה מנין לרבות כל הכינוים. תלמוד לומר כי יקלל אלהיו דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים על שם המיוחד במיתה. ועל שאר כל הכינוים באזהרה: (ו) [א]ונשא חטאו. ר' יהודה אומר נאמר כאן נשיאות חטא. ונאמרה להלן נשיאות חטא. מה נשיאות חטא אמור להלן כרת אף כאן כרת: (ז) ונוקב שם ה' מות יומת. רגום ירגמו בו כל העדה. יהיו כל העדה כבעלי דבב לו. גר. זה הגר. כגר. לרבות נשי גרים. אזרח זה אזרח. כאזרח. לרבות נשי אזרחים. בנוקבו שם יומת. [א]"ר מנחם ברבי יוסי להביא את המקלל אביו ואמו שלא יהיה חייב עד שיקללם בשם:

פרק כ [ו]ואיש כי יכה אין לי אלא מכה איש. מכה אשה מנין תלמוד לומר מכה בין איש בין אשה. אין לי אלא שהכה את האיש הכה את האשה מנין. ואת הקטן מנין. תלמוד לומר כי יכה נפש בין איש בין אשה בין קטן. יכול אפילו הכה את הנפלים יהיה חייב תלמוד לומר איש. מה איש מיוחד שהוא בן קיימא. יצאו נפלים שאינן בני קיימא. כי יכה כל נפש. [ד]עד שיכה כל נפשו. להביא את שהכה ויש בו כדי להמית ובא אחר והמית הרי זה חייב: (ב) אילו אומר מכה נפש בהמה ישלם הייתי אומר מכה אדם ישלם בהמה וכשהוא אומר ישלמנה בבהמה עסקתי: (ג) [ו]ואיש כי יתן מום בעמיתו. אין לי אלא בזמן שנתן בו מום מנין צרם באוזנו. תלש בשערו. רקק והגיע בו הרוק. והעביר טליתו ממנו. ופרע ראשה של אשה בשוק. תלמוד לומר ועשה באשר עשה כן יעשה לו: (ד) [ו]ומנין הכהו באחר ידו בלוח ובפנקס ובטיטמטירות שבידו תלמוד לומר ועשה: (ה) מנין אחזו והעמידו בחמה ונשתרב. בצינה ונצטנן. השיך בו את הכלב. השיך בו את הנחש תלמוד לומר ועשה: (ו) יכול אפילו א"ל המתן לי כאן בהמה ונשתרב. בצינה ונצטנן. שיסה בו את הכלב. שיסה בו את הנחש. תלמוד לומר מום. מה ראית לרבות את אילו ולהוציא את אילו. אחר שריבה הכתוב טיעט. מרבה אני את אילו שהם מעשה בוד ומוציא אני את אילו שאין מעשה בוד: (ז) [י]יכול סימא את עינו. יסמא את עינו. קיטע את ידו יקטע את ידו. שיבר את רגלו ישבר את רגלו. תלמוד לומר מכה בהמה מכה אדם. מה מכה בהמה בתשלומים אף מכה אדם בתשלומים. אם נפשך לומר לא תקחו כופר לנפש רוצח. לרוצח אין את

פירוש הראב"ד

פרשה יד ויצא בן אשה ישראלית וכו' ומזה היה ממזר קטבר גוי ועבד הבא על ישראלית טולד ממזר. בתוך כני ישראל בלמד שנתגייר פירוש על תבינו היה לומר שנתגייר ובא לו עם ישראל בלמד כתיב בן גר מלכי כמה דכתיב בן היים גר עמלקי לנכי: (ב) מלמד שאין סורגין זכנסי פי' אין סורגין לת המקלל עד שיעידו עליו בפירוש שמעתו ממנו ולא שיעידו בכיוני כדמפרש ואזיל: (ה) לא כניחו מקומם עמו וסניהם היו בפרק אחד מדכתיב ויעזעו מעמע כי אחר היה עם עמו סניהם רחוי לסקלו וכיון לריך ליסחל עליו ואף על פי כן לא סניחוהו עמו לפי שלא היה מקופק עליו מקפקו של מבדך לת הסם:

פרק יט בית הסקילה מבחוץ מבכם בסנהדרין [מב.] חוץ לשלש מחנות ואפי' הלכו בית דין כי היכי דלכוי ליה הלא פוסחת דאחכי וכתי כזי ליה זכותה: ובמקו כל הסומעים לת ידיהם על ראש כל אחד כל יחיד ויחיד: (ג) קומכין ידיהם על ראשו ואומר דמך בראשך שאתה נרמת לך: ובראיה לי שלא היה זה ממנהג אלא בפיך לת הסם הזה שהוא מעונתין: ובסמיכה על דרך כשכה לומר דמך בראשך ואתה נקיים מדמך ומעונך שלא נענש על ידיך: (ו) ונאמר לכלן נסיקות [סנה] פירוש בשבת' שכח שהיו יכולים לאכר סוף עכור וכו', שאלו יש שאים שהוא שם לכלן כרת דכתיב ונכרת שאים הוא כאן כרת. ובקבר מגלף לאו היינו מצבר לת הסם שילבך לא חזיק ניה כרת אלא מגזרה שוה: (יז) בעל דבנו בעל לזיה:

פרק כ כל נפש עד שיכה כל נפש פי' שאם שכבו שכאה שים בה כדי להמית ולא אמ על ידו פעור. ולכציאי לת שכבה וים בו כדי להמית ובא לאכר ואמיתו שכי זה מייב פירוש שאחכוון מאי טעמא דבאי קרינן ביה כל נפש דקבבר כל נפש כל דהו נפש: תיבו בעינן שיהא בשבאתו סולאת נפש. וכ' יהודה בן בתירא קתני לה ופלוגתייהו בסנהדרין פרק לאו כן בסנהכרין [עמ.]: (ג) מנין לרבות חלם בשעבו בקר וכוגיע בו כרוך בעגיל טליתו ממנו. לו שלע לאם שאשה ת"ל כאשר עשה וכו': (ד) מנין שכבו באחר ידו ובשומום ניכות שבידו פירוש שלה מוכנת היא ומשתי מלות. טומום נייכות כמו לגודם של שעות: וקשה לי וכא כל שני מלוכתא לאסיקת נפקי דאכך דאיים בבו לעבא דגופא נפקי מכויס ומשלע ומכך דאיים בבו לעבא דגופא ולא נפש שאם בלאוד נפקי לן מקבא לאסיקת ומאזיקה בשבוסיו וקבותה לת כפה וכו' ואיפשר דאשמעת בעלמא לאשמעינן שכא שאר שאר מאלומי נזק: (ז) מכה בשמה ומכה אדם אף מכה בשמה לאשלומין וכו' משכם בג"ק פ' שמוגל [פג:] דשאי מכה אדם אאו מכה אדם יומת דשמוע בקבלה בקבלה בכתיב ואאו בר מאלומין הוא. אלא שכאה קא גמרינן דכתיב מכה נפש בשמה יאלמנה. ומתיר ניה אים כי יתן מום בעמיתו: ואם נפשך לומר פי' דקשיא לן מדכתיב בגמר מכה מכה אדם יומת הוא אאו אדם אאו אדם לא ניתן לפדיון אף שאי נמי: סיינו דקאמר לא תקחו כופר וכו' ומשכם בסנהדרין פ' אלו הן הנאמקין [פד:] דאאו מהאי סיקשא הוא דנפקא ניה לאמת אלא מדכתיב לעיל מכה נפש בשמה יאלמנה אם אינו ענין לבשמה דהא בכאיפא בתבנים נאי מייב אעפ"י שאין נפש. תבשו לשאי

מסרת התלמוד

לעי' סנהדרין פ' ויקהל פי"ח ופ"ח ופ' פקהם ג' מ"ח: [ב]מדכם ויקהל כבה ומשם בלאה בשבוע שמ"ע אלא היו ממבים בלאה השעה בלומר מאי אלא שים בשם שכן בעבירות ומשכאים שלאבלו בפי' שנאמר ברך נבות אלהים ומלך: [ג]עי' בפי' בשמע"ן על ההוכה: [ד]סנהדרין (נו.) ובשבי' לומר אף אני בשומו: [ה]סנהדרין (עמ:) [ו]סנהדרין (מג.): [ז]סנהדרין (מה.). ועי"ש (מג.) בפשה"י ד"ה אלא שכאה בשומו: [ח]כם"י בפי' על ההוכה כתב מכאן שאלומו של אדם בשומו ואל יכדמי לשון החבא שמעא שאאלוה בעדים וכן לאמרו בע"ז ד העדים וגו' אם לא אמ ע"י עדים אלוה להמיתו ניד כל אדם וכן דאשו בשעביר לשולך בפ' קדושים אם אין כת ב"ד יפה עם החבן מפייעים לומו עפ"א מוכח שבכל מקום עיקר המלוה בעדים ואלא בא זה לענין שלימות: [ט]עי' סנהדרין (עמ:) שאמרו מנוף הוכחה שעה היפה בוכח ואין קפיכה לכאן כי אם דבר מן החפיכה והיו היפה בוכחה שעה לבל כאן דבר מהעוכם וע"ע אם (ב:): [י]סנהדרין (נו:): [יא]ג"ז (אם) שבועות (לו.): [יב]עי' פסחים (לג.): [יג]סנהדרין (קו.) שבועות (לו.) ועי' מ"ם לעיל פ' קדושים: [יד]עי' סנהדרין (קד:): [טו]סנהדרין (עמ.) ושם ל"ג עלא[ו]פיכה כל נפש ובפ"ק מיחקו מכאן ולפי פי' הלאמ"ד שפיר גרסי': [טז]עי' בבא קמא (ל.): [יז]ביכוכאמי פרק השוכל ובשוקפתא ג"ק פ"ע ובפי' מלא עוכיפיכיכם העיקר כמו שפי' בביכו ובניכקפא שכן הוא בשוקפתא עוכים של שעכום ובילקוט גרס בהדי עוכים שעכום: [יח]עי' סנהדרין (עו: עז.) ג"ק (כג:):

נוטל כופר נוטל את לאיברים כופר: (ח) [ח]מכה בהמה מכה אדם מה תלמוד לומר לפי שנאמר מכה אביו ואמו יכול לא יהיה חייב עד שיכה שניהם כאחת תלמוד לומר ומכה אדם יומת אפילו אחד מהם. יכול אפילו הכהו ולא עשה בו חבורה יהיה חייב תלמוד לומר מכה בהמה ומכה אדם מה מכה בהמה עד שיעשה בה חבורה אף מכה אדם עד שיעשה בו חבורה. יכול אפילו הכהו לאחר מיתה יהיה חייב תלמוד לומר מכה בהמה ומכה אדם מה מכה בהמה בחייה אף מכה אדם בחייו: (ט) [ט]משפט אחד יהיה לכם כמשפט דיני נפשות דיני ממונות. מה דיני נפשות בדרישה ובחקירה. אף דיני ממונות בדרישה ובחקירה. אי מה דיני נפשות בעשרים ושלשה אף דיני ממונות בעשרים ושלשה תלמוד לומר עין תחת עין ריבה: (י) וידבר משה אל בני ישראל הוציאו את המקלל אל מחוץ למחנה זו היא שאמר מלמד שבית דין מבפנים ובית הסקילה מבחוץ. [ב]ורגמו אותו ולא בסותו. אבן מלמד שאם מת באבן אחת יצא. ובני ישראל עשו כאשר צוה ה' את משה אף לסמיכה אף להחייה אף לתליה אף ללא תלין נבלתו על העץ:

סליק דבורא

פירוש הראב"ד

נפש תמכה תניו ותמו דמו וסיימו דבעי' ניס סולקת דס דסיימו נפש כדכתיב כי סדס הוא בנפש: ותי קשיא לך הס כן למס מזר וכתב למעט מכה בהמה מכה אדם לדס ומה לא ילפינן מידי מסלי מכה בהמה אלא ממכה נפש בהמה לבעיל. ותניא לס סתם לסכי כתניס דתמנא תם מכה בהמה לרפואה פטור אף מכה אדם דסיימו תניו ותמו לרפואה פטור: (י) ויוציאו את המקלל וכו' זהו שלמדנו מלמד שצ"ד מנפנים מעבדם לס בסנהדרין פרק בנמל סדין [מב.] דסולא את המקלל אל מעון למתנס זו מתנס לויס דסא מעבד במתנס לויס הוא קל יתיב ויוליאו את המקלל חוץ למתנס יסראל אבל חוץ לצ"ד לא לניך קרא אלא כי סיכי דלא כתחזו צ"ד הולמין: אף לסמיכה כדאיתא לעיל ומתנו כל הסומעים וכו' אף לדמייס פי' דכתיב נביני לו יכה ייכה מלמד שכל הנסקלין בדמייס ומאי נייסו כדתנן [סנהדרין פ"ו ע"ד] בית הסקילה סיה גבוה שתי קומות וכו'. אף לתליה דכתיב כי קללת אלקים תלוי ומני מה זה תלוי ומני שקלל את השם: אף לא תלין נבלתו כדאיתא שם:

מסרת התלמוד

[ט]סנהדרין (עד:) ועי"ש (פה:): [י]סנהדרין (לג.) ושם (ג:) ועי"ש בתוס' ד"ה דבכי הכל ושם (לג.) ד"ה אמר ד"ע וביקוע גבש מה ד"ה וכו' ומש ד"ה מוכין ע"ש אמר לזכות וע"ש שניס לחוב יכול אף ד"ה כן: [ב]סנהדרין (מב.):

חסלת פרשת אמור

[א]ה' אל משה בהר סיני לאמר. מה ענין שמיטה אצל הר סיני והלא כל המצות נאמרו מסיני אלא מה שמיטה נאמרו כלליותיה ודקדוקיה מסיני. אף כולם נאמרו כלליותיהם ודקדוקיהם מסיני: (ב) [ב]כי תבאו יכול משבאו לעבר הירדן תלמוד לומר אל הארץ. ארץ המיוחדת. יכול משבאו לעמון ומואב תלמוד לומר אשר אני נותן לכם ולא עמון ומואב. מנין אתה אומר כיבשו אבל לא חילקו. חילקו למשפחות. ולא חילקו לבתי אבות ואין כל אחד ואחד מכיר את חלקו. יכול יהו חייבים בשמיטה תלמוד לומר שדך שיהא כל אחד ואחד מכיר שדהו. כרמך שיהיה כל אחד ואחד מכיר את כרמו: (ג) נמצאת אתה אומר כיון שעברו ישראל את הירדן נתחייבו בחלה ובערלה ובחדש. הגיע ששה עשר בניסן נתחייבו בעומר. שהו חמשים יום נתחייבו בשתי הלחם. לארבע עשרה שנה נתחייבו במעשרות. התחילו מונים לשמיטה לעשרים ואחת עשו שמיטה. לששים וארבע עשו יובל: (ד) [ג]ושבתה הארץ יכול מלחפור בורות ושיחים ומערות ומלתקן את המקוואות תלמוד לומר שדך לא תזרע וכרמך לא תזמור. אין לי אלא לזרע ולזמור לחייש לעידור לניכוש ולכיסוח ולביקוע מנין [ד]תלמוד לומר שדך לא וכרמך לא כל מלאכה שבשדך ושבכרמך: (ה) [ה]ומנין שאין מזבלים ואין מפרקים ואין מעשנים בעלים ואין מאבקים תלמוד לומר שדך לא. ומנין שאין מקרסמים ואין מזרדים ואין מספלים באילנות תלמוד לומר

שדך

פירוש הראב"ד

פרשה א נכר סיני לגלו מה ממעט נתמנו כללותיס ודקדוקיס מסיני לף כולן נתמנו וכו' פירס שכרי מניני נממעט שנתמנס נכדר ותלס המספטים שנתמנו נסיני ונמה הולכך כאן לומר נסך סיני לגלו לומר לך שכללותיהן ודקדוקיס נתמנו נסיני וסיל מלמדת על כולן שנתמנו כללותיהן ודקדוקיהן נסיני שכרי נסוף הסנהדרין הקים לת כולן לכך סיני לכתיב נסוף הכללות לגלו סמוקים ומעמפטים וסמוכות לסכ נתן ס' וכו' נסך סיני ניל מעם ודכתיכן סתם מלמד שנתנה תורס שלכות ודקדוקין ופיכוסין עד מעם נסיני: ונכלס לי כי מסיקס שניעית שנכללה ניניסס סוף דורס. ולגלו נכסוף תנה לתמר כללות ופרטות נתמנו נסיני ונסנו נתכל מועד ונסתלנו כדי לזכרן זכור לתכ זיכרו ולכרות עליכס ברית על כל פעס ופעס: (ב) נתרץ שמיוחדת נתרץ שמנתת: יכול מנתנו לעמון ומואב תנתנו שתן לרפואה מעמונים ת"ל לתכ לני נותן לכס ולא עמון ומואב פי' כשכנתו לוסס מעמון ניס ולא נתנס לנסנרס ילחק ויעקב: (ג) כיון שעברו ישראל את הירדן

מסרת התלמוד

[א]גי' הילקוט מה ענין שמיטה לענין הר סיני וכ"ה בתוס' הרא"ן: [ב]זוטר קרח (ג.) ע"ש: [ג]גי' הילקוט ת"ל שדך לא תזרע כרמך לא תזמור וכו': [ד]גי' הילקוט מיבלין וכו' ואין מעשנין בתילן וכו' אין שתין מקרקמין ואין מזמרין ואין מספגין בתילן:

שדך לא: (ב) וכרמך לא. יכול לא יקשקש תחת הזיתים ולא ימלא את הנקעים שתחת הזיתים ולא יעשה עוגיות בין אילן לאילן חבירו. תלמוד לומר שדך לא תזרע וכרמך לא תזמור. הזרע והזמיר בכלל היו. ולמה יצאו להקיש להם. אלא מה זרע וזמיר מיוחדים שהם עבודה בארץ ובאילן. אף אין לי אלא דבר שהוא עבודה בארץ ובאילן. יכול אף שנת היובל תהיה עולה למנין שני שבוע תלמוד לומר שש שנים תזרע שדך ושש שנים תזמור כרמך. שני זרעים עולות מנין שני שבוע ואין שנת היובל עולה למנין שני שבוע: (ג) מנין לאורז ולדוחן ולפרגים ולשומשמים שהשרישו לפני ראש השנה כונסן אתה בשביעית תלמוד לומר ואספת את תבואתה בשביעית: (ד) יכול אע"פ שלא השרישו תלמוד לומר שש שנים תזרע שדך ואספת. ששה זרעים וששה אסיפים. לא ששה זרעים ושבעה אסיפים: (ה) ר' יונתן בן יוסף אומר מניין לתבואה שהביאה שליש לפני ראש השנה כונסה אתה בשביעית תלמוד לומר ואספת את תבואתה. ואף משהביאה שליש:

פרק א (א) זמנין לשלשים יום לפני ראש השנה דרי הן ככל השנה תלמוד לומר ובשנה השביעית שבתון יהיה לארץ. (ב) מיכן אמרו בנות שוח שביעית שלהם שניה שהם עושות לשלש שנים. ר' יהודה אומר הפרסיות שביעית שלהם מוצאי שביעית שהם עושות לשתי שנים. אמרו לו לא אמרו אלא בבנות שוח. שבת לה'. כשם שנאמר בשבת בראשית שבת לה' כך נאמר בשביעית שבת לה'. שדך לא תזרע וכרמך לא תזמור. כל מלאכה שבשדך וכל מלאכה שבכרמך: (ג) את ספיח קציריך לא תקצור. מיכן אמרו חכמים

פירוש הראב"ד

וכו'. ס"ל מיבלין ותכויסו לישנו לין מזבלין למקשאות ומבלשות אבן דכך בשבי שבוע. לין מיבלין בחילן מבו מיבלין מפסם ביכוסלומי לין מעבידין לת בישולת פי' פעמים שעולם בחילן כמו יבלת וכוח מכחים לת בחילן. מפרקין בעלין מחקין עושין לו לחק פי' לחק סל סעין לו סוס דבר לאכל ומסליכין לחומו על עיקרו כדי לבטלו. מעסכין (מתעין) [לחולי ל"ל בעלין] כ"ל כי חלו בעסוכים סוח עשון סל פסוס סוח: מנין בחין מקרסעין. ולין מזבדין. ולין מפסגין. ס"ל מפסלין ובכי לישת בשביעית קרסוס וזיכוד סוח תליסת מעפין יתכין שעולין בחילן ומכחישין לחולו: חלת שהקרסוס מחולו שעולין בשהכי בחילן וכן דומין לעפנים וחכדין כן סעולין בשוכחו סל חילן לו מחת בעפנים עלמן לכקל מכן וכוח מפסגין. חלת שמפסלין נקלת על פסל וקלוס. ומפסגין כוח ביל וביסוג כוח ניחוח:

(ו) יכול לא יקשקש תחת הזיתים מעפר בשכת קוכס [מד.] וכע"ז [ב:] תכי קשקושי כוו. סחומי פילי שכי. לשכיי לילני לפכי. ועיקר קשקש כוח שעקצן עפר על עיקרי הזית ומיקים לוחו עליהן לו לכבכוחו לו לכבוח ביכועו מעכרין שבחגלו ומעלת לת הבקעים מים פי' נקעים שבין הסדות ולין זו בשקלה שכבי הסקלת לילן לסכוס בשביעית כדחכן פ"ב מזבדין לת בבציעות. וכוכבין לילן וקומעין לוחס ומעקין לוחן עד לחם בשבס עד לחם בשבס לין בשביעית לת חלת חוקומי בעלמת כוח. פי' ליפשב מיביל לחוח לחילנות שבשדה מן המים שבחלן בקומוס לשדה: ועוסס עוגיות לגפנים. פי' עכוגות לגפנים עוסס כעין עכוגס וגדודים קטנים כדי שתחזיק מיימיס ותעתס מכן הגפן כל לילן: וקשס לי וכבי כוח עודל תחת הגפנים ולילן לעיעל שליבו מוסב חלת שמקצן לת הטפר בהיסוח סכוח ושוסס לו גדודין קביב קביב: שם זבע וזעיב שכן עבודס בחלן ובחילן פי' עבודס בחלן סיל עבודת זבעים. זעיב כוח עבודת בחילן: יכול תסל שבת יובל עולס למנין שני שבוע שכאמרו שבחעבדו יובל שבני. ודלת בל' יכודס דאמר שבת מעפים עולס לכלן ולכלן: (ז) מנין לזורז ודוחן וכו' שהבריסו לפני ראש השנה שכוכנין לוחן בשביעית ת"ל ואספת לת תבואתה. ובמיך ליס ובשנה השביעית. ובמכתא ר"ס [יג:] מעכרס בעשת לזיל ולחבון לחשון המחבבל כוח לוקו סילכך ליכל למיקס עליהו לל שבר לקיטה ולל שבר בעפים ומשום שי חזיל שבו שבר השנה. ותבואתה שהבלהו שה שבר שלים נפקל לבו משל קבל דועשת לת התבואה לשנה השנים לל תקני לשנה חלת לשנים. וכתיב ביס ועשת:

פרק א ומנין לשלשים יום קודם לחם השנה שהי שני ככל השנה. פי' שהם נטע ושביך והכניש שלשים יום שבבי שביעית שיהיו מוכנים לקייסן בשביעית. ת"ל ובשנה השביעית פי' קויך ליס על ולחבון לת תבואתה לחיות למעלה ממנו כדדכיכין לעיל לנגבי זרעים. ניהו שלשים יום דקליטה לשו מהי קבל נפקל לן חלת שבבל דשלשים קאמר ככל שהשנה חיהו קולעת פחות משלשים יום: ושלינהי בסל תנאי בתוכתא לחם השנה [י.] דתיכל מלן דאמר שלשה ואיכל מלן דאמר שתי שבחות. ואיכל מלן דאמר שלשים יום. לתבן בשביעית פ' ג' לין נוטעין ולין מזכיכין ולין מכיכין ערב שביעית [פחות] משלשים יום לפני לחם השנה. ולם נטע ושביך והכניש יעקוב ר' יהודה לוחר שכל שהשנה שליהם קולעת לשלשה שוב לינה קולעת. ר' יוסי ור' שמעון חוחרים לשתי שבחות: ובמכתא לחם השנה [יג:] מייתי לה מתניתין ואיתמר עלה לחר רב נחמן לחר רבה לבר לבוה לדבני שהחר שלשה לילך שלשה ושלשים וכו' פי' שלשים לקליטה שלשים לחכים כדי שתעלה לו שנה: ולית דמפרשי לה להני מילתא לענין שביעית: וקשה לי לם לענין שביעית ליתת לשה מילתא דבר נחמן לחר לי שלשים לחילו עד עלרת בני כדי שתעלה לו שנה גיהו. וכי עושין שנה משלשים יום ושנה מחבעה חדשים ושנה ושמה חדשים ומחמר שנקלטו ערב שביעית וכו'. ס"ל מיבלין ותכויסו לישנו לין מזבלין למקשאות ומבלשות שבן דכך בשבי שבוע. לין מיבלין בחילן מבו מיבלין מפסם ביכוסלומי לין מעבידין לת בישולת פי' פעמים שעולם בחילן כמו יבלת וכוח מכחים לת בחילן. מפרקין בעלין מחקין עושין לו לחק פי' לחק סל סעין לו סוס דבר לאכל ומסליכין לחומו על עיקרו כדי לבטלו. מעסכין (מתעין) [לחולי ל"ל בעלין] כ"ל כי חלו בעסוכים סוח עשון סל פסוס סוח: מנין בחין מקרסעין. ולין מזבדין. ולין מפסגין. ס"ל מפסלין ובכי לישת בשביעית קרסוס וזיכוד סוח תליסת מעפין יתכין שעולין בחילן ומכחישין לחולו: חלת שהקרסוס מחולו שעולין בשהכי בחילן וכן דומין לעפנים וחכדין כן סעולין בשוכחו סל חילן לו מחת בעפנים עלמן לכקל מכן וכוח מפסגין. חלת שמפסלין נקלת על פסל וקלוס. ומפסגין כוח ביל וביסוג כוח ניחוח:

(ו) יכול לא יקשקש תחת הזיתים מעפר בשכת קוכס [מד.] וכע"ז [ב:] תכי קשקושי כוו. סחומי פילי שכי. לשכיי לילני לפכי. ועיקר קשקש כוח שעקצן עפר על עיקרי הזית ומיקים לוחו עליהן לו לכבכוחו לו לכבוח ביכועו מעכרין שבחגלו ומעלת לת הבקעים מים פי' נקעים שבין הסדות ולין זו בשקלה שכבי הסקלת לילן לסכוס בשביעית כדחכן פ"ב מזבדין לת בבציעות. וכוכבין לילן וקומעין לוחס ומעקין לוחן עד לחם בשבס עד לחם בשבס לין בשביעית לת חלת חוקומי בעלמת כוח. פי' ליפשב מיביל לחוח לחילנות שבשדה מן המים שבחלן בקומוס לשדה: ועוסס עוגיות לגפנים. פי' עכוגות לגפנים עוסס כעין עכוגס וגדודים קטנים כדי שתחזיק מיימיס ותעתס מכן הגפן כל לילן: וקשס לי וכבי כוח עודל תחת הגפנים ולילן לעיעל שליבו מוסב חלת שמקצן לת הטפר בהיסוח סכוח ושוסס לו גדודין קביב קביב: שם זבע וזעיב שכן עבודס בחלן ובחילן פי' עבודס בחלן סיל עבודת זבעים. זעיב כוח עבודת בחילן: יכול תסל שבת יובל עולס למנין שני שבוע שכאמרו שבחעבדו יובל שבני. ודלת בל' יכודס דאמר שבת מעפים עולס לכלן ולכלן: (ז) מנין לזורז ודוחן וכו' שהבריסו לפני ראש השנה כונסן אתה בשביעית ת"ל ואספת לת תבואתה. ובמיך ליס ובשנה השביעית. ובמכתא ר"ס [יג:] מעכרס בעשת לזיל ולחבון לחשון המחבבל כוח לוקו סילכך ליכל למיקס עליהו לל שבר לקיטה ולל שבר בעפים ומשום שי חזיל שבו שבר השנה. ותבואתה שהבלהו שה שבר שלים נפקל לבו משל קבל דועשת לת התבואה לשנה השנים לל תקני לשנה חלת לשנים. וכתיב ביס ועשת:

פרק א ומנין לשלשים יום קודם לחם השנה שהי שני ככל השנה. פי' שהם נטע ושביך והכניש שלשים יום שבבי שביעית שיהיו מוכנים לקייסן בשביעית. ת"ל ובשנה השביעית פי' קויך ליס על ולחבון לת תבואתה לחיות למעלה ממנו כדדכיכין לעיל לנגבי זרעים. ניהו שלשים יום דקליטה לשו מהי קבל נפקל לן חלת שבבל דשלשים קאמר ככל שהשנה חיהו קולעת פחות משלשים יום: ושלינהי בסל תנאי בתוכתא לחם השנה [י.] דתיכל מלן דאמר שלשה ואיכל מלן דאמר שתי שבחות. ואיכל מלן דאמר שלשים יום. לתבן בשביעית פ' ג' לין נוטעין ולין מזכיכין ולין מכיכין ערב שביעית [פחות] משלשים יום לפני לחם השנה. ולם נטע ושביך והכניש יעקוב ר' יהודה לוחר שכל שהשנה שליהם קולעת לשלשה שוב לינה קולעת. ר' יוסי ור' שמעון חוחרים לשתי שבחות: ובמכתא לחם השנה [יג:] מייתי לה מתניתין ואיתמר עלה לחר רב נחמן לחר רבה לבר לבוה לדבני שהחר שלשה לילך שלשה ושלשים וכו' פי' שלשים לקליטה שלשים לחכים כדי שתעלה לו שנה: ולית דמפרשי לה להני מילתא לענין שביעית: וקשה לי לם לענין שביעית ליתת לשה מילתא דבר נחמן לחר לי שלשים לחילו עד עלרת בני כדי שתעלה לו שנה גיהו. וכי עושין שנה משלשים יום ושנה מחבעה חדשים ושנה ושמה חדשים ומחמר שנקלטו ערב שביעית

מסורת התלמוד

[א] נמי כ"ג ו: זמיר ועי' ביכוסלומי פ"ם ה"ח מכלאים: [ב] כלאים (פא.): [ג] שביעית פ"ב מ"ז ר"ם (יג:) סוס' ד"ם מסוך ועי' יכוסלומי פ"ג דשביעית: [ד] ר"ם (יג.) עי"ם: [ה] עי' ר"ם (י.): [ו] שביעית פ"ם מ"ח: [ז] עי' שביעית פ"ע מ"ח בר"ם ועי' קוכס (לט:) סוס' ד"ם בד"ח ותוס' מנחות (פד.) ד"ם שמחי:

חכמים על הספחים שיהו אסורים בשביעית. [ה]ואת ענבי נזירך לא תבצור. מן השמור בארץ אין אתה בוצר. אבל אתה בוצר מן (המבוור) [המופקר]. לא תבצור. לא תבצור כדרך הבוצרים. מיכן אמרו תאינים של שביעית אין קוצים אותה במוקצה. אבל קוצה אתה בחורבה. אין דורכים ענבים בגת אבל דורכים בעריבה. אין עושים זיתים בבר ובקושבי. אבל כותש ומכנים לבדידה. ר' שמעון אומר אף טוחן הוא בבר ומכנים לבדידה: (ד) שבת שבתון יהיה לארץ כיון שיצת שביעית אע"פ שפירותיה שמיטה מותר את לעשות מלאכה בנופו של אילן אבל פירותיו אסורים עד חמשה עשר בשבט: (ה) והיתה שבת הארץ לכם מן השבות בארץ אתה אוכל ואין אתה אוכל מן השמור. מיכן אמרו שדה שנשתייבה. בית שמיי אומרים אין אוכלים פירותיה בשביעית. ובית הלל אומרים אוכלים. בית שמיי אומרים אין אוכלים פירות שביעית בשובה ובית הילל אומרים בשובה ושלא בשובה. רבי יהודה אומר חילוף הדברים זה מקולי בית שמיי ומחומרי בית הילל: (ו) לכם ולא לאחרים. לאוכלה ולא להביא ממנה מנחות. ולא להביא נסכים ממנה. [ז]לך לעבדך ולאמתך. מה תלמוד לומר לפי שנאמר ובשביעית תשמטנה ונטשתה ואכלו אביוני עמך. שיכול אין לי אלא פירות שביעית נאכלים אלא לעניים בלבד. מניין אף לעשירים. תלמוד לומר לך ולעבדך ולאמתך הרי בעלים עשירים אמורים. עבדים ושפחות אמורים. אם כן למה נאמר ואכלו אביוני עמך העניים

פירוש הראב"ד

שביעית היא לקורא לפניה ולאחריה מותרין: ומן הטעם הזה נמנו כ' תקיעת בן גמליאל ויום דינו על שני פרקים שבשנות ושמיטות: מעלת לחילן. ומפקח לפדם ס"ן: (ג) מכאן אמרו על הפירות יש מפרשים שהן מקורין לאחר שכלה לחיה מן השדה קאמר: ויש מפרשים שהן מקורים לגמרי קאמר: ומתחבר כאילו דאמר מקורין לגמרי קאמר מפני שמתחת דפרק קמח דמנחות [ס:] דתניא שהם מכניסין מכאן העומר תיכף שמותרת לגבוה ומקורה לפדיון לפ שהיא עריפה שלפני ר' שהיא מקורה לפדיון מותרת לגבוה: מה למנחת העומר שכן מתרת מדם. ומתרץ דשביעית כלומר שהיא מותרת בכלים. דשביעית נמי שכן מתרת קמיצה. כך, עקיפת דאמר קמיצה מקורין. כיולך היא מתרת כלום. ומ"ש דלר' עקיבה קמיצה מקורים לגמרי: ומגופא דשמעתא דלקמן נמי משמע להו דכתיב בה לא מזרע ולא נחסוף את תבואתיו וכי מחסר שהיו זורעין מסיכן מוקצין לומר כ' עקיבה מכאן על הפירות שיהו מקורים. וחכמים אומרים אין קמיצה מקורין מדבני מוכר הוא שהכי קאמר: ד"ה כן לו מזרע ולא נחסוף לחמת לנו אל תזרעו ואם שהו מוקפין וכן מכניסין לקוים המותר לנו יעבדוהו מזמן שביעית ואילך מה הוא מוכלין. לי לחמת דשלישת לחסר לגמרי קאמר לפיליו קודם שביעית שיהו לא נחסוף ד"ה כן לא מזרע וכו' דמשמע ליה לחתי לחמת דלא לחיפוך דכתיב דחתי לא נחסוף לחמת לנו אל תזרעו ואחתי ד"ה על כרחך כ' עקיבה קאמר לחתי לחמת דכי מתי דכר לחתי מעיקרא נמי כתי דכתיבן ליה ותו לא מידי: ותו לחתכן דשקליה יהושלמי פרק התכותת כ' חייה כר חדא בעא קודם כ' מני ולא נמלא המקומן על מיכיה שהיו נוהגין בהן פי' על מנת לוכלן פי' על מנת שומרי שביעית ומכיר לוכלן קא משמע. וס"מ דשביעית שביעית לחיכיה דשביעית שוה שכרן מתכותת שלשה קב מקשה. ומ"ש דשביעית שביעית לחיכיה לגמרי. ותיכיה לה משמע דשביעית שוה שכרן מתכותת כמשמע דשרים שהן נחתן לידי טומאה ואין נוהגין בשומאה: ולחת עוני נזיר לא תגזור מן המשמר נחתן לי חתם גוזר חבל חתם גוזר מן המופקר. ורחתם לי שהן זה המדבם נדבם מזה הפסוק שהרי חנו דורשין חותי שמיר לא תגזור כדרך שגוזרין וכו' וחם כן נחמר כי מן המשמר חשוב לגזור כדרך שגוזרים חבל מן המופקר גוזר כדרך שגוזרים: ושת חמרינן עלה מכאן לחמר חתכים חל שביעית אין קוצין חותו גמוקה. חלא כך נרחתה לי דעיקתא דעלמא קחמ' דשרי קיימ"ל מן מן המשמר נחתן לי חתם גוזר כדחמרינן לקמן ושיתה שהת כחתן לכם לאכלה מן השנות נחתן חתם לוכל ולי חתם לוכל מן המשמר סילוך לא דחמר רחמנא לא תגזור לא תלקט לא תבצור לא קחמר דמשמע לא תגזור כדרך הגוזרין כח חלא כדרך השוזרים מותר מן המופקר קחמר ולא מן המשמר כי מן המשמר בכל ענין הוא חשור כדחמרינן לקמן חליבא דר"ש לר' יהודה: חין קוצין פי' חין קוצין מלמון ליטרא קישות גמוקה מקיש עיזוק לייבש הקישות ולעשות שם הדיוליות: חין עושין חותם נבד ונקוטני דר הוא הקורה קוטני הוא הוא החנן הגדולה שמעבה חת הקורה: חלא כותם פי' שמכתת ומכנים לבודדם מקום ניח נבד ושמנן יחלא מתנו על ידי טרישת חבנים. ויש מפרשים בודדם מקום אחד קטן שהוא עשוי כעין ניח נבד ויש גו קורה קטנה ומפני שניו לריך לעשות כך כדי שיהא לו היכר שהוא פירות שביעית: (ד) שבת שבתון יהיה לארץ כיון שיצתה שביעית אע"פ שפירותיה שמיטה מותר לעשות מלאכה בחילן פי' שבת שבתון קא דריש כלומר שבתין נחרץ לא תהא חלא שבתו בלבד חבל פירותיו מקורין עד ט"ו בשבט פי' אע"פ שהפירות לחם כשהם נמשכין כיון שע"ו בשבט ריש לחילנות כל פירות שחנטו עד ט"ו בשבט נמשיטה לקורין לשולש עשוה קדושת שביעית. סילוך כל פירות שחנטו בשביעית ועד ט"ו בשבט של שבת שמיטית לקורין עשוה שביעית וכך חנו חומרין לעיני עלמה וכעני ד"ה שלוך תמרי סילוך כל פירות שחנטו בשביעית מחמרי ועד ט"ו בשבט של רביעית ושל חמישית מוכנין בהן מנסך עלמה וכעני ונפקא לן מעבת ר"ש מקראי דכתיב שבת שנים יהיה לכם עלמה וכו' ובשבת שביעית. וכתיב ניתי ובשבת שחמישית. פעמים שבשביעית לחת נוכג בהן מנהג שלישית פעמים שבחמישית לחת נוהג בהן מנהג שביעית. ומעלמה וכעני ילפינן לשביעית ולי קשיח לך לנני עלמה וכעני כיון דפירותיו לקורים עד

מסרת התלמוד

[ה]יכושלמי פ"ח מסביעית: [ו]עי' שביעית פ"ד מ"ב: [ז]תוספתא שביעית פ"ח: [ח]שביעית פ"ע מ"ח:

העניים אוכלים אחר הביעור. ולא עשירים דברי רבי יהודה. ר' יוסי אומר אחד עניים ואחד עשירים אוכלים אחר הביעור: (ז) [ס]דבר אחר ואכלו אביוני עמך הראוי לאדם לאדם. והראוי לבהמה לבהמה. ולשבירך מן הגוי. ולתושבך מן הגוי. הגרים עמך לרבות את האכסניא: (ח) ולבהמתך ולחיה מה תלמוד לומר ומה אם חיה שאינה ברשותך הרי היא אוכלת. בהמה שהיא ברשותך אינו דין שתאכל. אילו כן הייתי אומר יכנום לבהמה ותהא אוכלת לעולם מה אני מקיים ביעור פירות שביעית בפירות אדם. אבל בהמה תהיה אוכלת לעולם [ז]וכשהוא אומר ולבהמתך ולחיה מקיש בהמה לחיה כל זמן שחיה אוכלת בשדה בהמה אוכלת בבית. כלה לחיה שבשדה כלה לבהמתך שבבית: (ט) אשר בארצך. מה שבארצך אוכלים לא מה שהוציא עקילס לעבדיו (לפונטוס) [לפונטום]. א"ר שמעון שמעתי בפירוש שמוציאים לסוריא ואין מוציאים לחוצה לארץ: (י) [ח]תהיה אף להדלקת הגר אף לצבוע בה צבע. כל תבואתה. מלמד שאין נאכלת אלא תבואה. [ט]מיכן אמרו מאימתי אוכלים פירות האילן בשביעית הפגים משהזריחו אוכל בהם פיתו [בשדה]. ביחלו כונס לתוך ביתו: (יא) וכן כיוצא בהם ושאר שני שבוע חייבים במעשרות זיתים כל זמן שהם עושים שלשת לוגים לסאה: (יב) הכניסו רביעית [לסאה] פוצע ואוכל בשדה הכניסם חצי לוג כותש ואך בשדה הכניסו לוג כותש בשדה. וכונס לתוך ביתו. וכן כיוצא בהם ושאר שני שבוע חייבים במעשרו'. ושאר כל פירות האילן אין את רשאי לכבוש מהם ולשלוק מהם ולא לאכול מפניהם. אלא כעונתן למעשרות כך עונתן לשביעית. לאכול ולא לעשות ממנה זלחין. ולא לעשות ממנה מלוגמא. ולא לעשות ממנה אספלנית. [י]ולא לעשות ממנה אפיקטפ־זים:

פרשה ב [יא]וספרת לך בבית דין. שבע שבתות. יכול שבע שבתות ימים תלמוד לומר שבע שבתות שנים. אי שבע שבתות שנים. יכול יספור שבע שמיטים זו אחר זו. ויעשה יובל תלמוד לומר שבע שנים שבע פעמים הא עד שיאמרו שני כתובים הללו ואם לאו לא שמענו: (ב) ומנין שיספור לשני שבוע תלמוד לומר והיו לך ימי שבע שבתות השנים מנין שיספור לשני שביעית. [א]מנין עשה שביעית אע"פ שאין יובל תלמוד לומר והיו לך שבע שבתות שנים. ומנין עשה יובל אע"פ שאין שביעית תלמוד לומר תשע וארבעים שנה דברי ר' יהודה וחכמים אומרים שביעית נוהגת אע"פ שאין יובל. והיובל אינו נוהג אלא אם כן יש עמו שביעית: (ג) [ב]ומנין שהיא בשופר תלמוד לומר והעברת שופר. אין לי אלא ביובל. בראש השנה מנין תלמוד לומר והעברת שופר תרועה בעשור לחודש ביום הכיפורים. שאין תלמוד לומר בחודש השביעי ומה תלמוד לומר בחודש השביעי. הרי תרועת שביעי כזו מה זו בשופר אף תרועת ראש השנה כזו: (ד) ומנין שהיא פשוטה לפניה תלמוד לומר והעברת שופר תרועה. ומנין שפשוטה לאחריה תלמוד לומר תעבירו שופר. אין לי אלא ביובל בראש השנה מנין תלמוד לומר והעברת שופר תרועה בחודש השביעי בעשור לחודש ביום הכיפורים שאין תלמוד לומר בחודש השביעי. ומה תלמוד לומר בחודש השביעי שתהא תרועת שביעי כזו מה זו פשוטה לפניה ופשוטה לאחריה אף תרועת ראש השנה פשוטה לפניה ופשוטה לאחריה: (ה) ביום ולא בלילה. ביום הכיפורים אפילו בשבת. [ג]תעבירו שופר בכל ארצכם מלמד שכל יחיד חייב. יכול אף תרועת ראש השנה תהיה דוחה את השבת תלמוד לומר בכל ארצכם והעברת שופר תרועה בחודש השביעי בעשור לחודש ביום הכיפורים שאין תלמוד לומר בעשור לחודש ביום הכיפורים ממשמע שנאמר ביום הכיפורים אינו יודע שהוא יום הכיפורים בעשור לחודש. אם כן למה נאמר בעשור לחודש אלא בעשור לחדש שהוא דוחה את השבת בכל ארצכם ואין תרועת ראש השנה דוחה שבת בכל ארצכם אלא בבית דין בלבד:

פרק ב [ד]וקדשתם את שנת החמשים שנה מה תלמוד לומר לפי שנאמר בעשור לחודש שיכול אין לי שנה מתקדשת אלא בעשור לחודש. וכשהוא אומר וקדשתם את שנת החמשים שנה מלמד שהיא מתקדשת מראש השנה. אמר רבי יוחנן בן ברוקה לא היו עבדים משועבדים נפטרים לבתיהם ולא שדות חוזרו לבעליהם אלא אוכלים ושותים ושמחים ועטרותיהם בראשיהם עד שהגיעה יום הכיפורים. הגיע יום הכיפורים תקעו בשופר.

חזרו

פירוש הראב"ד

סיו טוטלים ואוכלים ודיים כמי ואכלו אביוני עמך ויתכן כלומר בעוד שמעשיהם יפפיקו לעצמן מן התוצר אלא שהוא מוקצה הם לעשיית אלא סם העיקר והעשייה טפלים לסם: (ז) ד"ה ואכלו אביוני עמך ויתכן וכו' שלחוי לאדם לאדם לנסמה לבהמה פי' אכל מאכל אדם אין מאכילין אותו לבהמה מפני שהוא כמפקיד: (ח) ומה תלי מקיים ביעור פירות שביעית פי' דסא כתיב ושביעית תשמטנה ונטשתה ואכלו אביוני עמך דתוקימנא לסא בביעור פירו' אדם דכתיב ואכלו אביוני עמך. אבל פירות בהמה תהא אוכלת לעולם: (ט) אשר תלכך אם שתלכך אסא אוכל ולא אם שהוציא עקילס לעבדיו ולפונטום פי' שאם יצאו פירות שביעית למוצא לארץ אחרת אסורין בהכילה: וכ"ל כעצם כדי שלא יתאכלו פירות מוצא לארץ ומניאו פירות שביעית יולאין לסוצין: ועוד אני אומר כי לעפ"י שהן לתוכרין בהכילה אינם מתבערים עד סיגיע זמן הביעור ואם לסא להמזיסם לארץ יתכלו ולתכלן אם לאחר. אבל אם הגיעם אם זמן הביעור נהא שלגיי תלגי אם יבערם אם או לגיך להמזיכן לארץ ולבערם ופלוגתייהו בפאמים [נא.] וזה שביעור או שהיפה פי' כדי שלא יסא מפקיד בפירות שביעית. דכתיב לאכלה ולא להפסד. בפגים מפאזיקו לוכל בהם פאו בשאר סזריקו בלבניו מעט שהן דרך אחרים כשמתפילין להמצאל מלבנים. ניתלו כונס לתוך ביתו וכיוצא בו בשאר שהוא מייב בביעורות: ומפרש בתוקפת כלה [מז.] מפילבינו לאחרים וקשיא לי מלי לאתכאים עלה בילוסלמי לאתר ר' אלא בשם יעקב בשם ר' יוחנן מפילדיתו פיהם ור' יוחנן סוא לאתר אכל מפילבינו לאחרים: ונראה לי כי בוודאי פיתן ביתוך לתוך אכל בתתחון כדמפרש בילוסלמי וסא לאתר לשם אר בר מנה ק"ל יוחנן בתוקפת כלה אלו על האחרים שאחאים שהן לתוך אכל אבל בתאחים קשיא לאתר אלא בשם יעקב בשם ר' יוחנן בעורות: לי נתי אימא שאחאם שהוא כנגד הבוחל שאחאים שהן בתוך ביתו וכן פיתן בעורות מאדים ואחאים העליון מלבין ולעניין בעורות ובתוך ביתו פיהם בתתחון מאדים ואחאים בעורות. אבל בזכיתו ודאי לשון נוטן סוא לומר שילתו תעט מידי יקות ואבניתו ותה תעט לוכל בשם (כתיב) [אתו] שאם תוך שאחר שהוא כך דכתו לאכול בשם אתו: (יא) בתוכר פי' בענבים מפפיפת בשם עיט לוכל בו אתו שאם פי' מפגל על תיכוך בתוך ביתו וכו' מפרש בילוסלמי מפיקלתו בתיאם מיס. בבתים כונס לתוך ביתו וכו' מפרש בילוסלמי מפיקלתו בתיאם: יש מפרשים שבוכר בשבלינו פניו לו עליו סולגיות כאשר שלך תנו מפניו ולשון בתיאם סולא. זתים שבניקו שלים כותם בשאם וכונס לתוך ביתו מפרש בילוסלמי מהו בשלים מתניתא בתוקס שאוסרין שלשת לוגין לבתאם כותם בשאם מפני סיכר פירות שביעית שהיא בתלמידין לעיל לא תבור כרך בשוכרים: (יב) ושאר פירות שביעית בתלמידין לי אתם בשאי לא לבנם ולא לבתך ולא לאכול מפניהם בכל. סילבך שם שא לאכול מהן כרי הן מפפידין. זולתין זלוף לפתוח ממנו מיס. בבתים כונס לתוך ביתו וכו' מפרש בילוסלמי מפיקלתו בתיאם: יש מפרשים שבוכר בשבלינו פניו לו עליו סולגיות כאשר שלך תנו מפניו ולשון בתיאם סולא. זתים שבניקו שלים כותם בשאם וכונס לתוך ביתו מפרש בילוסלמי מהו בשלים מתניתא בתוקס שאוסרין שלשת לוגין לבתאם כותם בשאם מפני סיכר פירות שביעית שהיא בתלמידין לעיל לא תבור כרך בשוכרים: (יב) ושאר פירות שביעית בתלמידין לי אתם בשאי לא לבנם ולא לבתך ולא לאכול מפניהם בכל. סילבך שם שא לאכול מהן כרי הן מפפידין. זולתין זלוף

פרשה ב לפי שהיו שוה לכל לאתם וכרי שוה כמלוגמא: ובשביעית לך בב"ד לי שבתים דין מייבין למעות שמיטה ביובל ושבתים שבשמטה ושני ביובל. ומנהכין על שאת בספיקה בלילה. בשאי כלרך שלהו ממנו מיס. בבתים כונס לתוך ביתו וכו' מפרש בילוסלמי מפיקלתו בתיאם: יש מפרשים שבוכר בשבלינו פניו לו עליו סולגיות כאשר שלך תנו מפניו ולשון בתיאם סולא. זתים שבניקו שלים כותם בשאם וכונס לתוך ביתו מפרש בילוסלמי מהו בשלים מתניתא בתוקס שאוסרין שלשת לוגין לבתאם כותם בשאם מפני סיכר פירות שביעית שהיא בתלמידין לעיל לא תבור כרך בשוכרים: (יב) ושאר פירות שביעית בתלמידין לי אתם בשאי לא לבנם ולא לבתך ולא לאכול מפניהם בכל. סילבך שם שא לאכול מהן כרי הן מפפידין. זולתין זלוף

לפי שהיו שוה לכל לאתם וכרי שוה כמלוגמא:

פרשה ב ובשביעית לך בב"ד לי שבתים דין מייבין למעות שמיטה ביובל ושבתים שבשמטה ושני ביובל. ומנהכין על שאת בספיקה בלילה. בשאי כלרך שלהו ממנו מיס. בבתים כונס לתוך ביתו וכו' מפרש בילוסלמי מפיקלתו בתיאם: יש מפרשים שבוכר בשבלינו פניו לו עליו סולגיות כאשר שלך תנו מפניו ולשון בתיאם סולא. זתים שבניקו שלים כותם בשאם וכונס לתוך ביתו מפרש בילוסלמי מהו בשלים מתניתא בתוקס שאוסרין שלשת לוגין לבתאם כותם בשאם מפני סיכר פירות שביעית שהיא בתלמידין לעיל לא תבור כרך בשוכרים: (יב) ושאר פירות שביעית בתלמידין לי אתם בשאי לא לבנם ולא לבתך ולא לאכול מפניהם בכל. סילבך שם שא לאכול מהן כרי הן מפפידין. זולתין זלוף

לפי שהיו שוה לכל לאתם וכרי שוה כמלוגמא:

פרק ב וקדשתם את שנת החמשים שנה שנת החמשים שנה מה תלמוד לומר לפי שנאמר בעשור לחודש שיכול אין לי שנה מתקדשת אלא בעשור לחודש. וכשהוא אומר וקדשתם את שנת החמשים שנה מלמד שהיא מתקדשת מראש השנה. אמר רבי יוחנן בן ברוקה לא היו עבדים משועבדים נפטרים לבתיהם ולא שדות חוזרו לבעליהם אלא אוכלים ושותים ושמחים ועטרותיהם בראשיהם עד שהגיעה יום הכיפורים. הגיע יום הכיפורים תקעו בשופר. קלמר

מסרת התלמוד

[ס]מוקפתם שביעית פ"ה: [א]פפתים (נא:) תענית (ו:) ועי' סיעה כלה (נא:) ילוסלמי שביעית פ"ז ס"ג ופ"ח ס"ג ועי' ג"ק (קפ.): [ב]שביעית פ"ד מפנה ז' ס' ע' ע"ם בפי' הל"ם: [ג]סוכה (מ:) ושם מלאכלה דרים וכ"ה בג"ק (קב.) ועי' ילוסלמי רפ"ח מפשיעית: [ד]עי' מנחות (קה:) ובפוקפם: [ה]עי' ניעין (לז.) ועכלין (לב:) תוס' ד"ה מנו: [ו]פפתם למוד פרפה י"ל: [ז]כ"ה (ל:): [ח]כיוצו הלל פי' כפרם"י שם פמנה המיפים דרים וכן מפנעות לפון הגמ'. מנבייתם זו נלאה פעפרופיפם נרפלפיפם הוא כנוי על החפשיות ול"ב תא שלאינו לדיקים יופנים ועפרופיפם נרפלפיפם נ"ב כנו נזה לא התפשיות הנפשי' ע"ד הכתוב ועבד תפשי תלדוניו:

חזרו שדות לבעליהם ועבדים נפטרים לבתיהם: (ב) [ב]וקראתם דרור אין דרור אלא חירות א"ר יהודה מה הלשון דרור (מדבר באידרא) [כמדייר בי דיירא] ומסחר בכל מדינה: (ג) [ג]יושביה. בזמן שיושביה עליה. ולא בזמן שגלו מתוכה. היו עליה אבל היו מעורבבים שבט יהודה בבנימן. ושבט בנימן ביהודה. יכול יהיה היובל נוהג תלמוד לומר יושביה. לכל יושביה. נמצאת אומר כיון שגלו שבט ראובן וגד וחצי שבט מנשה בטלו היובלות: (ד) [ד]יובל אף על פי שלא השמיטו אע"פ שלא תקעו בשופר. או יכול אע"פ שלא שילחו העבדים תלמוד לומר היא דברי ר' יהודה. ר' יוסי אומר יובל אע"פ שלא השמיטו אע"פ שלא שילחו העבדים. או יכול אע"פ שלא תקעו בשופר תלמוד לומר היא. א"ר יוסי אחר שהכתוב תולה אותה לענין תקיעת שופר ואחד כתוב תולה אותה לעניין שילוח עבדי. מפני מה אני אומר יובל שלא בשילוח עבדים שאיפשר ליובל שלא בשילוח עבדים אבל אי איפשר ליובל שלא בתקיעת שופר דבר אחר תקיעת שופר תלויה בבית דין ושילוח עבדים תלויה בכל אדם: (ה) [ה]ושבתם איש אל אחוזתו

ואיש אל משפחתו תשובו אמר רבי אליעזר בן יעקב במי מדבר אם בנמכר שש הרי אמור. אם בנמכר שנה או שתים הרי אמור. הא אינו מדבר אלא בנרצע לפני היובל שיהא היובל מוציאו. דבר אחר ושבתם איש אל אחוזתו ואיש אל משפחתו תשובו. לפה שהוחזקה משפחתו הוא שב דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר לאחוזתו ולמשפחתו הוא שב ואינו שב לסדרה שהיה בה.

וכן הוא אומר בגולה. [ו]תשובו לרבות את האשה:

פרק ג [א]יובל היא שנת החמשים שנה. שיכול בכניסתה תהיה מקודשת מראש השנה וביציאתה תהיה מושכת והולכת עד יום הכיפורים שכן מוסיפין מחול על הקודש תלמוד לומר יובל היא שנת החמשים שנה תהיה לכם. אין קדושתה אלא עד ראש השנה: (ב) לא תזרעו לא תקצרו את ספיחיה ולא תבצרו את נזיריה כשם שנאמר בשביעית כך נאמר ביובל: (ג) [ג]כי יובל קודש. מה קודש תופס את דמיו אף שביעית תופסת את דמיה. אי מה קודש יוצא לחולין ודמיו נתפסים יכול אף שביעית כן תלמוד לומר היא. הרי היא בקדושתה נמצית אומר האחרון אחרון נתפס בשביעית ופירי

פירוש הראב"ד

קלמר וכני יוסף בן בכוקא קתני לה לכלה וכני לימא בכ"ס: (ג) יובניה ולא בזמן שגלו מתוכה פשיטא דיובל וגלו בלמעלה יובל אין מבלימין מותה: סיו עליה אבל היו מעורבבין שבט יהודה ובניימין יכול יהא סיובל נוהג תלמוד לומר יושביה כלומר בזמן שהם מיושבין עליה. וקשיא לי הא דכפקא בן לעיל מבדך וכלמך שהין מונין שביעית עד שיהא כל אחד ואחד מכיר שדהו וכרמו ואם שביעית אין כאן יובל אין כאן. וי"ל דלא כר' יהודה אלטרין דלעיל דלמר ר' יהודה לעיל עמה יובל אע"פי שהין שביעית אף"ה אם היו מעורבבין שבט יהודה ובניימין עד שיהא כל אחד ואחד מכיר שדהו וכרמו ואם שביעית אין כאן יובל אין כאן. וי"ל דלא כר' יהודה אלטרין דל

עצמו אסור. כיצד לקח בפירות שביעית בשר אילו ואילו מתבערים בשביעית. לקח בבשר דגים יצא בשר ונכנסו דגים. בדגי שמן יצאו דגים ונתפשו שמן האחרון אחרון נתפש ופרי עצמו אסור: (ד) [ל]מן השדה תאכלו את תבואתה כל זמן שאתה אוכל מן השדה אתה אוכל מתוך הבית. כלה מן השדה כלה מן הבית: (ה) מיכן אמרו הכובש שלשה כבשים בחבית אחד רבי אליעזר אומר כיון שכלה מן אחד מן השדה יבער כל החבית. ר' יהושע אומר אוכל והולך עד שיכלה האחרון שבה. רבן גמליאל אומר מן שכלה מינו מן השדה יבער מינו מן החבית והלכה כדבריו. ר' שמעון אומר כל הורק אחד לביעור. אכלום ברגילה עד שיכלו סנדריות מבקעת בית טיפה: (ו) בשנת היובל הזאת זו מוציאה עבדים. ואין השביעית מוציאה עבדים. והלא דין הוא. ומה אם היובל שאינו משמיט כספים מוציא עבדים שביעית שמשמטת כספים אינו דין שתוציא עבדים תלמוד לומר בשנת היובל הזאת. זו מוציאה עבדים ואין השביעית מוציאה עבדים קל וחומר ליובל שישמיט כספים. ומה אם השביעית שאינו מוציאה עבדים משמטת כספים. יובל שהוא מוציא עבדים אינו דין שישמיט כספים תלמוד לומר וזה דבר השמיטה שמוט. שביעית משמט כספים ואין יובל משמט כספים ויובל מוציא עבדים. ואין שביעית מוציא עבדים תשובו איש אל אחוזתו. לרבות המוכר שדהו ועמד בנו וגאלה שתחזור לאביו ביובל:

פרשה ג מנין כשהוא מוכר לא תהיה מוכר אלא לעמיתך תלמוד לומר וכי תמכרו ממכר לעמיתך. ומנין כשהוא קונה לא תהיה קונה אלא מיד עמיתך ת"ל או קנה מיד עמיתך אין לי אלא קרקעות שבהם דיבר הכתוב [מ]מנין לרבות דבר המטלטל ת"ל ממכר לרבות דבר המטלטל. מנין שאין הוניה לקרקעית ת"ל או קנה מיד אל תונו. המטלטלי' יש להם הוניה ואין הוניה לקרקעית: (ב) ומנין שאין הוניה לעבדים תלמוד לומר והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם לרשת אחוזה מה אחוזה אין להם הוניה אף עבדים אין להם הוניה: (ג) מנין שאין הוניה להקדשות תלמוד לומר את אחיו לא הקדש. מנין שאין הוניה לשטרות תלמוד לומר ממכר. מה זה מיוחד שגופו מכר וגופו לקח. יצאו שטרו' שלא גופם מכר ושלא גופם לקח. לא מכר אלא הראיות שיש בהם לפיכך המוכר שטרותיו לבסם יש לו הוניה: (ד) [א]ל תונו איש את אחיו. זו הגיית ממון יכול זו הגיית דברים וכשהוא אומר לא תונו איש את עמיתו הרי אוניית דברים אמורה. הא מה אני מקיים אל תונו איש את אחיו זו אונאת ממון: (ה) [ו]כמה היא אונאה ארבעה כסף מעשרים וארבע כסף לסלע ושתות למקח. עד מתי מותר להחזיר עד כדי שיראה לתגר או לבקי. הורה רבי שמעון בלוד ההוניה שמונת כסף לסלע ושליש למקח ושמחו תגרי לוד אמר להם מותר להחזיר כל היום אמרו יניח לנו רבי טרפון מקומינו וחזרו לדברי חכמים: (ו) [א]חד לוקח ואחד מוכר יש להם אונאה וכשם שיש אונאה להדיוט כך יש אונאה לתגר. רבי יהודה אומר אין לתגר אונאה משהוטל עליו ידו על העליונה שהוא אומר לו תן לי מעותיו או תן לי מה שהוניתני: (ז) [ו]כמה תהיה הסלע חסירה ולא יהיה בה אונאה רבי מאיר אומר ארבע איסרות מאיסר לדינר. ר' יהודה אומר ארבע פונדיונות מפונדיון לדינר. רבי שמעון אימר שמונה פונדיונות משני פונדיונים לדינר: (ח) עד מתי מותר להחזיר בכרכים עד כדי שיראה לשולחני. ובכפרים עד ערבי שבתות שכן דרך השוק להיות עומד בעיירות מערב שבת לערב שבת. ואם היה מבירה לאחר שנים עשר חודש מקבלה ממנו ואם לאו אין לו עליו אלא תרעומת ונותנה למעשר שני ואינו חושש שאינו אלא נפש רעה: (ט) ואל תונו איש את אחיו אין לי אלא איש אשה מנין. ואשה את איש מנין. תלמוד לומר את אחיו מכל מקום. ר' יהודה אומר תנר להדיוט יש לו הוניה. הדיוט לתנר אין לו הוניה. [א]ין לי אלא תנר לתני. תנר להדיוט הדיוט לתנר הדיוט להדיוט מנין תלמוד לומר את אחיו מכל מקום: (י) [מ]נין למוכר שרהו בשנת היובל אינו מותר לגאול פחות משתי שנים תלמוד לומר שנים תקנה מאת עמיתך. אחר היובל כמוך ליובל. ומופלג מן היובל מנין תלמוד לומר לפי רוב השנים תרבה מקנתו ולפי מעוט השנים תמעיט מקנתו. שני תבואות לא שנת שרפון ולא שנת ירקון. ולא שביעית עולה לו מן המניין. נרה או הבירה עולה לו מן המניין [ר]' אלעזר אומר מברה לו לפני ראש השנה והוא מליאה פירות. יכול יאמר לו הניחה לפני מליאה כדרך שהיתיה לפניך מליאה תלמוד לומר כי מספר תבואות הוא מוכר לך. פעמים שאתה אוכל ממנה שלשה תבואות לשתי שנים:

פרק ד [ו]לא תונו איש את עמיתו זו הונאת דברים יכול זה הונאת ממון כשהוא אומר אל תונו איש את אחיו הרי אונאת ממון אמורה הא מה אני מקיים ולא תונו איש את עמיתו הרי הונאת דברים: (ב) כיצד אם היה בעל תשובה לא יאמר לו זכור מעשיך הראשונים מה היו ואם היה בן גרים לא יאמר לו זכור מה היו מעשה אבותיך. כיצד היו חלויים באים עליו היה קובר את בניו לא יאמר לו כדרך שאמרו חבוריו לאיוב הלא יראתך כסלתך תקותך ותום דרכיך. זכור נא מי הוא נקי אבד ואיפוא ישרים נכחדו. ראה חברים מבקשים תבואה מבקשים יין לא יאמר להם לכו אצל פלוני והוא לא מבר חשה מימיו רבי יהודה אומר אף לא יתלה עיניו על המקח ולא יאמר לו בכמה חפץ זה והוא אינו רוצה ליקח. [ו]אם תאמר עיצה טובה אני נותן לו והרי הדבר מסור ללב נאמר בו ויראת: (ג) [א]ועשית' את חוקותיו ואת משפטיו תשמרו ועשיתם אותם ליתן שמירה ועשייה לחוקים ושמירה ועשייה למשפטים. וישבתם על הארץ ולא גולים. לבטח ולא מפוזרים: (ד) ונתנה הארץ פריה ואכלתם לשובע שיהא אדם אוכל הרבה ושבע דברי ר' יהודה. [ר]בן שמעון בן גמליאל אומר אף אינה מימן ברכה אם כן למה נאמר ואכלתם לשובע. אוכל ולא נוסי. דבר אחר ואכלתם לשובע שלא יהא דבר חמר משולחנו שלא יהיה עולה לו. וישבתם לבטח. ולא מפוזרים ולא מפוחדים עליה ולא גולים

פירוש הראב"ד

לכל כיכח סמעבדו פיכות סביעית לאסר מיסורן בנותן טעם כאסר מיסורין סמבושל בהם כדכי סלי גיורא לא סלגי כ' יוסנע: (ו) תמוהי לים לל לאוחזו לכיכות סמוכר שדהו ועומד בנו וגאלה שתחזור לאביו פי' לפי שנאמר בכתוב וכי ימוך לאחיך ומכר מאחוזתו וכו' ולא למדנו אם תלא מיד סגואל הזה לעולם לכך נאמר פלן בנאם סיובל תשובו וכו':

פרשה ג לל תונו איש את אחיו וכו' כל שלא שלכתא בפ' בזאב: (ט) אין לי אלא תגר לתגר פיכו' לסא כתיב אים לל אחיו דמשמע אחיו סוא בתגרות וקלאי בתגרי משמע דכתיב וכי תמכרו ממכר לעמיתך לו קנס משמע אחיו סוא בתגרות גמי שדכבו למכור ולקנות קא מייכי לכל תגר לסדיוט לו סדיוט לתגר ואפי' סדיוט לסדיוט אנו לכיכין לעני"י שסוא אחיו בסדיוטות מנין אים בסס דין תוכיח כדפרמי' וכו'. סדיוט לתגר אין לו תוכיח מסוס דילע ולא עמיל: (י) לאחר כיובל שמוך ליובל מוסלג מן היובל מנין פי' שיוכל לאחר שלא לקנות שדהו ממכירו שכבי לא לאחר שכתוב תקנס מאת עמיתך אלא לאחר שיובל שהוא שמוך ליובל ת"ל לפי רוב השנים וכו' משלא נלמדנו לפי שיוכל לאחר שיובל לו מוסלג אלא לכל עיקרו לא נא לאחר שלא לאחר לזכיר לת שדהו שמוך ליובל לו מוסלג אלא לכל עיקרו לא נא לאחר שלא לאחר שי

נולים: (ד) וכי תאמרו עתידים אתם לומר מה נאכל בשנה השביעית הן לא נזרע ולא נאסף את תבואתינו. אם אין אנו זורעים מה אנו אוספים. [2]אמר רבי עקיבא מיכן סמכו חכמים על הספחים שיהו אסורים בשביעית וחכמים אומרים אין ספחים אסורים מדברי תורה אלא מדברי סופרים. אם כן למה נאמר הן לא נזרע ולא נאסף את תבואתינו. אמרת לנו לא תזרעו ומה שאנו אוספים אין מכנסו לקיום אמרת לנו בעירהו ומה אנו אוכלים מן הביעור והילך: (ה) וציויתי את ברכתי לכם בשנה השישית אין לי אלא בשישית בחמישית וברביעית בשלישית ובשניה מנין. [3]משנה לחבירתה מנין ת"ל ובשנה. ועשת את התבואה לשלש השני'. לשישית ולשביעית ולמוצאי שביעית. ד"א לשלש השנים ולשביעית וליובל ולמוצאי יובל: (ו) וזרעתם את השמינית זו שמינית שלאחר שמיטה כשהוא אומר שנה זו עשירית היובל] ושאחרי היובל] ושאחר השמיטה עד בוא תבואתה תאכלו ישן שהוא אחת עשרה לוית: (ח) [4]והארץ לא תמכר לצמיתו'. לחולטנית. כי לי הארץ אל תרע עינך בה כי גרים ותושבים אתם. אל תעשו עצמיכם עיקר. וכן הוא אומר כי גרים אנחנו לפניך ותושבים ככל אבותינו. וכן דוד אומר כי גר אנכי עמך תושב ככל אבותי. אתם עמדי. דיו לעבד שיהיה כרבו [5]כשתבוא שלי הרי היא שלכם: (ט) ובכל נאולה תתנו יכול בעברים ובשטרות ובמטלטלים. ת"ל ארץ אחוזה. אם כן למה נאמר [6]ובכל נאולה תתנו לרבות בתים ועבד עבדי:

פרק ה מנין שאין אדם רשאי למכור את שדהו ולהניח אפונדתו וליקח לו בהמה וליקח לו כלים וליקח לו בית אלא אם כן העני תלמוד לומר כי ימוך ומכר. הא אינו מוכר אלא אם כן העני. יכול יצא מכל נכסיו בבת אחת. תלמוד לומר מאחוזתו. מאחוזתו. ולא כל אחוזתו. א"ר אלעזר בן עזריה ומה אם לגבוה אין אדם רשאי להחרים את כל נכסיו על אחת כמה וכמה שיהי' אדם חייב להיות חם על נכסיו. ובא גואלו הקרוב אליו. מלמד שהקרוב [קרוב] קודם. וגאל את ממכר אחיו לרבו' את הנותן מתנה: (ב) [7]ואיש כי לא יהיה לו גואל. וכי יש אדם בישראל שאין לו גואלים א"כ למה נאמר גואל שהוא יכול לגאול. והשיגה ידו יד עצמו. ומצא שלא ימכור ברחוק וגאול בקרוב. ברע וגאול ביפה. [8]ולא ילוה וגאלו. כדי גאולתו. ולא יגאל חצייס: (ג) [9]והשב את שני ממכרו. שנים הוא מחשב. ואינו מחשב חדשים. מנין שאם רצה לעשות חדשי' שנה יעשה ת"ל והשב. והשיב את העודף לאיש אשר מכר לו. מנין אתה אומר מכרה לראשון במנה ומכר הראשון לשני במאתים. מנין שאינו מחשב אלא עם הראשון ת"ל לאשר מכר לו. מכרה לראשון במאתים ומכר הראשון לשני במנה.

מנין

פירוש הראב"ד

דסכי קאמר עליה אתם יוסבים לבעה לבל מבגלו לא מבגו בעה: (י) ונויתי את נרכתי לכם בשנה הששית וכו' ת"ל בשנה הששית וכו' יתירה הוא לומר שנכל שנה תניה נלכה שיקפיקו פירותיה מצנה לחבירתה. (ונעשתם) לבל שנשמית לניכה נרכה יתירה שתקפיק לשלש שניה כדכתיב ועשת את התבואה לשלש השניה לשמית עד שנשע מיקנורו נמלחו שלש שניה ליה לבל שניה מני שמית ושביעית ומני שמינית. ד"א לשלש שניה לשביעית וליובל ולמוצאי יובל שלש שניה לשביעית ושמינית ומני שמינית. ד"א לשלש שניה לשמינית ולמוצאי יובל שלש שניה לשביעית ומני שמינית. ד"א לשלש שניה לשמינית ולמוצאי יובל כלי שני לשמינית ולכל לפי טורך זמן שהוא לבל שמית שמינית ומצא מוצאי יובל שמינית היא נזמן כדאמרן שכן מקפיקות מצנה לחבירתה: (ז) וזרעתם את השמינית זו שמינית שלאחר שמיטה ושל עכשיו לסוקף על שכבר שאמר למעלה שיאכל מן התבואה של שמית שביעית ושמינית שהיא מוצאי שביעית ושמא לא שמקשיק לו שלא לאכילה אבל לא נזכור ממנה לבך נאמר וזרעתם את השמינית כלומר שמקשיק לכם לאכילה ולזריעה של שמינית. כשכתוב אומר את השנה זו שביעית שלאחר שמיטה נכתב זו לניכה לשיות בפוף שמיטה לחחכונה שביובל שהיום יכולים לזכות על השביעית שהיא מוצאי יובל. ולכלתם מן התבואה ישן ולא קרמנטון פי' בלא לקון שלא שלנה לקיבות כשבייתם דבל כתיב ולכלתם ממנה. על השביעית על השביעית שלאחר שמינית שאחר שמיטה פירוש גם זה שמקשיק לסוקף עוד על הכתוב הראשון שאחר למעלה שמקשיק מצנה של שמית לשביעית ולשביעית ולמוצאי שביעית פי' דכיינו שמינית. ועוד בא לכם בכתוב שמקשיק לכם גם לשמיעית על ועד בכלל ולסוף מני שמינית פי' שמית, שמיעית שלא מקלר נשמיה גם. כשכתוב לומר על השנה השמיעית שלאחר שמיעית זו שמיעית שלאחר יובל שהיא שמיעית שלאחר שמיעית שהיא מוצאי יובל ועד בכלל ומני שמיעית שהיא שמיעית שלאחר שמיעית שהיא מוצאי יובל ועד בכלל שמיעית שלאחר שמיעית שהיא מוצאי יובל ועד בא שמיעית שלאחר שמיעית שהיא מוצאי יובל ועד בכלל

מנין שאין מחשב אלא עם האחרון ת"ל לאיש. לאיש אשר בתוכה עד כאן דברי ר': (ד) ר' דוסתאי בן יהודה אומר מכרה לו ממנה מנה והשביחה והרי היא יפה ממאתים מאתים. מנין שאינו מחשב אלא ממנה מנה ת"ל העודף. מה שנשתייר בקרקע. ושב לאחוזתו. בבעל אחוזה דברתי ולא בשוכר למוכר: (ה) ואם לא מצאה ידו. מה ת"ל מנין אתה אומר אם אינו ענין לבל השדה תניהו ענין לגואל שיגאל כסדר הזה ת"ל אם לא מצאה ידו. [ב]לא יולה. די השיב לו. ואינו גואל חציים: (ו) [ג]והיה ממכרו ביד הקונה אותו עד שנת היובל. לא בהקדש עד שנת היובל. אלא מוכר ברחוק וגואל בקרוב ברע וגואל ביפה ולוה וגאל חציים: (ז) א"ר שמעון מה הטעם לפי שבהדיוט אם הגיע יובל ולא נגאלה חוזרת היא. אם הגיע יובל ולא נגאלה חליטה היא שדה לבעלים ובהקדש. [ד]עד שנת היובל. שלא יכנס בה כלום נמצאת אומר שדות וכספים משמיטים כאחד. יובל מוציא כתחילתו והשביעי משמטת בסופה. ויצא ביובל אף מן ההקדש. ושב לאחוזתו לרבות האישה:

פרשה ד (א) ואיש כי ימכור בית מושב עיר חומה. יכול אפי' הקיפוה חומה מיכן ולהבא ת"ל בית מושב. [ו]עיר חומה המוקפת חומה מימות יהושע בן נון. ולא שהקיפוה מיכאן ולהבא. ואילו הן בתי ערי חומה ג' חצירות של שני בתים המוקפות חומה מימות יהושע בן נון כגון קצרה ה'שנה של ציפורי וחקרה של גוש חלב ויורפת הי'שנה וגמלה הרי בגליל וגדוד הרי בעבר הירדן וחריד ואונו וירושלם הרי ביהודה. [ה]אמר ר' ישמעאל ב"ר יוסי לא מנו אלא אילו שקידשום כשעלו בני הגולה אבל הראשונות בטלו כיון שבטלה הארץ: (ב) והיתה גאולתו מיד עד תום שנת ממכרו. [ז]לא שנה למנין עולם. ימים תהיה גאולתו. רבי אומר אומר אני ימים אין פחות משני ימים: (ג) ואם לא יגאל עד מלאת לו שנה תמימה מה ת"ל מנין אתה אומר מכרה לראשון ועמד ראשון וסברה לשני [ח]ואיני יודע אם שנה לראשון אם שנה לשני כשהוא אומר עד מלאות לו שנה הוי שנה לראשון ולא שנה לאחרון: (ד) [ט]תמימה. שם"ה ימים כמנין ימות החמה דברי רבי. וחכ"א שנה תמימה י"ב חודש מיום ליום לפיכך אם נתעברה השנה נתעברה לו: (ה) [י]וקם הבית אין לי אלא הבית. מנין בתי בדים בורות ושיחים ומערות והטרחצאות והשובכי' והמגדלות ת"ל אשר בעיר יכול שאני מרבה את השדות ת"ל בית מה בית מיוחד בית דירה יצאו שדות שאינן בית דירה דברי ר' יהודה: (ו) ר' מאיר אומר וקם הבית אין לי אלא בית מנין לרבות בתי בדים ובורות שיחין ומערי' ומרחצאות והשובכות והמגדלות והשדות ת"ל ואשר בעיר: (ז) [יא]אשר לו חומה פרט לבית הבנוי בחומה דברי ר' יהודה. ר"ש אומר כותל החיצון היא חומתן. [יב]ר' אלעזר בר' יוסי אומר אשר לו חומה אע"פ שאין לו עכשיו והיה לו לפנים מיכן: (ח) [יג]לצמיתות. לחולטנית. ד"א לצמיתות לרבות את הנותן מתנה בראשונה היה נוטען יום י"ב חודש שתהא חלוטה לו. [יד]התקין הילל הזקן שיהא חולש את מעותיו בלישכה והיה שובר את הדלת ונכנס אימתי שירצה הלז יבא ויטול מעותיו: (ט) לקונה אותו. יכול לו לבדו ת"ל לדורותיו. אי לדורותיו יכול לדורותיו ולא לו ת"ל לקונה אותו הא עד שיאמרו שני כתובים ואם לאו לא שמענו: (י) [טו]לצמיתות לקונה אותו לדורותיו ולא יצא ביובל יצא הקדש שאין לו דורות:

פרק ן [טז]אשר אין להם חומה סביב מה ת"ל ובתי החצרים אלא שאע"פ שיש להם רואים אותם כאילו שאין להם. וכמה הם בתים שנים החצרים

פירוש הראב"ד

לאסון נמכר וכספיהם נידונו כמאתים לא היה ממכר לעולם כדמים שמכרם לו דכמאה לחזיל גבי מוכר בס בכי חזקן לנוקף שבי כאילו לקחה מיד סבעליס ועמו הוא מכרו מעבד מעבד לזול לעבדה ולא מעבד סיוקר שבוי עבדיו לאבל לי' דוסתאי בן דרים לאיש ולא מפליג בגבדי לעבד בעודף שבידו לו בעודף שבקרקע ככה ליכא לאפלוגי מידי דעודף לו בעודף שבקרקע סוים בן סילכך מעבד בסדים מאתים: (ה) ומה לא מחזרו בעבל לחזרה דבכתי ולא בשוכר למוכר פי' ולא בבני מוכרים שיחזור למוכר כאילו לא למוכר כבאחון יחזור סחזרה בעבל לחזרה: (ה) ואם לא מצאה ידו די שיב לו מה ת"ל פי' דבל כתיב עליס וכשיגיע ידו ומצא כדי גאולתו ודכתי ליס ידו יד עצמו שלא יגזול וישלוש. ומצא שלא יאכור בכחוק וכו' כדי גאולתו שלא יגאל לאחלין: ות"ל למה ליס למכתב זאת אלא לומר לך שלא מכרו אלא לשני שנים. ומה ת"ל ואם לא מצאה ידו לא שיהו ענין לבעל השדה תנהו ענין לגואל שיגאל בסדר הזה אם לא מצא ידו שלא יאכור בכחוק וכו' ידו שלא יולוס די שיב לו עצמו שלא יגזול לאחלין: (ז) עד שנת היובל שלא יכנס היובל בלוס בלומר עד שנת היובל ולא היובל בכלל לומר שהיובל מוליך אחלוקו לו ליס מוליך עד קוסו אלא כדי ליס ממכרו ביד הקונה לוסו כל שנת היובל וכסוסב לאחר עד שנת היובל ולא עד בכלל: ות"ל מילתא מוקים לה בעבין [כא:] בר' ישמעאל בר' יוחנן בן ברוקה דלאחר מלאת שנתו שהוא מייל יובל. ממלת לומר שדות וכספים משמיטין ביובל שהיובל מוליך אחלוקו פי' תנ"ם שלאחר למעלה שהשדות משמיטות בספים וביובל משמיטות שדות מ"מ שניהם נמכרים ביום אחד ובשעה אחת בעבד היובל שהוא קוף שביעית. בקוף שעה אחכונה קמוך לאחכה שהכספים כמכרים בשביעית והשדות כמכרים בשביעית היובל שהכי אמרינן שלא יכנס ליובל בלוס: ולפי ביובל בעבד לאחר שהקדישו שלוקח: ושב לאחוזתו לרבות שהשדה פי' לבל מה שלאחר בגאולת קרובים ולבל הדינין שלאחר לא יגאל וכו' ואע"פי שהקדישו שלוקח לומר שבל דיני השדה שוין לאיש:

פרשה ד כגון (שנעשית המוכר ושלקחי) [שלקח שיצאת שלו לפרוי] וקלה שלו גוף שלא כלו' שלו היו ערי מוקפות חומה מימות יהושע בן נון. וגמלה בגליל וגדור בעבר הירדן. וחריד ואונו וירושלם ליהודה מה' בעבין [לא.] שבגליל לאחלוקי שלא שלכלה. גדוד בעבר הירדן לאחלוקי שלא שלכלה. לאחלוקי שלא שלכלה לא היו מוקפות חומה מימות יהושע בן נון ואחלה שהיו בלכן בניתין ולא הוקפו ומהיכן שם לפי שלא היו כאחלה בם כאחלה שלכלה. וירושלם ליהודה שיהו מעמת לאחלוקי ליס לפרושי שחלוייהו דאחלי יהושלם הוא וכי ליתא בעבין. לי נמי מחלה לחניין בעזרה בני גזה עולי גולה בנחלה וקיפוה חומה. לפיכך הולכלו לומר יהושלם ליהודה מוקפת חומה מימות יהושע בן נון היתה: ות"ת ושלא עולי גולה בנחלה והקיפוה לא בגמרי שלא פרולה היתה ושלבימה

מסרת התלמוד

[א]גבי' היקהוע לא בלוה וכן בגם גם רבינו הלב פי' שבלוה מעות מחביכו ומשכן לו שדהו לשלא שביעית ומשמיעתו: [ב]לעי' בעבין (כ:): [ג]בעבין (כא:) ושם הגי' לאחד יובל לאחד שביעית ושבל לאחד דיובל ומשמע שדות ושביעית כשפיס: [ד]בעבין (נב.): [ה]שם ע"ג מגילה (י.): [ו]בעבין (לא.) ועי' מזיר (ה.): [ז]בעבין (לא:) וע"ש (ג.) ובתוס' ע"ה: [ח]ג"ז (שם) כ"ה (ו:) יומא (קה:) [ט]בעבין (נב:) ובכל הספרים לא גרסינן שלומתא כ"מ וכ"י: [י]בעבין (שם): [יא]ג"ז (שם) מגילה (ג:) ושם (י:) שבועות (ז.): [יב]בעבין (לא:): [יג]ג"ז (שם) גיטין (עד:) ושם בומשנה כ"ג מלא הזקן: [יד]בעבין (לא:): [טו]בעבין (נב:) ובגמ' גרסי' להיזך ממשמע שלאחר בתי המלכים ח"י שלין להם חומה מע"ל לשם חומה ובירושלמי נכונה יותר כי

החצרים שנים שתי חצירות של שני שני בתים. היו שלש של שני שני בתים הרי אילו כבתי ערי חומה: (ב) [ד]אשר אין להם חומה סביב על שדה הארץ יחשב. הרי הן כשדה הארץ. מה שדה הארץ ביובל יצא ובנרעין בסף אף זה כן. אי מה שדה הארץ אינו מותר לגאול פחות משתי שנים. יכול אף זה כן. ת"ל גאולה תהיה לו מיד: (ג) אחד שנתת לו בכח יפה שבבתי ערי חומה ובכח יפה שבשדות יכול לא יצא ביובל ת"ל וביובל יצא: (ד) [ה]וערי הלוים בתי ערי אחוזתם מה ת"ל לפי שנאמר גאולת עולם תהיה ללוים. יכול בעבדים ובשטרות ובמטלטלים ת"ל וערי הלוים בתי ערי אחוזתם. גאולת עולם תהיה ללוים. מה ת"ל לפי שנאמר שנים תקנה מאת עמיתך יכול אף בלוים כן ת"ל גאולת עולם תהיה ללוים: (ה) מתוך שנאמר ואם לא יגאל עד מלאות לו שנה תמימה יכול אף בלוים כן ת"ל גאולת עולם תהיה ללוים. בתוך. שנאמר ואם לא יגאל את השדה ואם מכר את השד' לאיש אחר לא יגאל עוד. והיה השדה בצאתו ביובל קודש להי' כשדה החרם לכהן תהיה אחזתו. יכול אף בלוים כן ת"ל גאולת עולם תהיה ללוים: (ו) ואשר יגאל מן הלוים מה ת"ל שיכול לוי מישראל יגאל בסדר הזה שהרי הורע כח ישראל בשלו. אבל מלוי לא יגאל. ת"ל ואשר יגאל מן הלוים. אף לוי מלוי גואל: (ז) מן הלוים. ולא כל הלוים. פרט לבן לוי נתין ולבן לוי ממזר. ויצא ממכר. יכול בעבדים ובשטרות ובמטלטלים ת"ל בית ועיר ואחוזה וא"כ מה ת"ל ממכר. ממכרו יוצא ביובל ואין הקדשו יוצא ביובל אלא בפדיון: (ח) [ו]כי בתי ערי הלוים היא אחוזתם מה ת"ל מנין אתה אומר ישראל שירש את אבי אמו לוי יכול יגאל בסדר הזה ת"ל ואשר יגאל מן הלוים. אי אשר יגאל מן הלוים יכול לוי שירש את אבי אמו ישראל יגאל בסדר הזה. ת"ל כי בתי ערי הלוים. עד שיהא לוי. ובערי הלוים דברי ר' וחכ"א אין דבריו אמורים אלא בערי הלוים. כי בתי ערי הלוים היא אחוזתם בתוך בני ישראל. להגיד מה גרם: (ט) מנין שאין עושים שדה מגרש ולא מגרש שדה לא מגרש עיר ולא עיר מגרש. ת"ל ושדה מגרש עריהם אר"א בד"א בערי הלוים אבל בערי ישראל עושים שדה מגרש ולא מגרש שדה. מגרש עיר ולא עיר מגרש. כדי שלא יחריבו את ערי ישראל. לא ימכר. לא ימכר מכר גיזבר. או לא ימכר מכר עולם ת"ל כי אחוזת עולם היא לכם. הא מה אני מקיים לא ימכר מכר גיזבר. כי אחוז' עולם היא להם להגיד מה גרם:

פרשה ה [ז]כי ימוך אחיך ומטה ידו עמך אל תניחנו שירד. הא למה זה דומה למשוי על גבי החמור עידנו במקומו אחד תופש בו ומעמידו. נפל לארץ חמשה אין מעמידים אותו. ומנין אם החזקת אפי' ארבעה וחמשה פעמים חזור והחזק ת"ל והחזקת בו. יכול אפילו אתה מפזידו לתרבות רעה ת"ל עמך. גר. זה גר צדק. תושב זה גר אובל גבילו' וחי עמך. חייך קודמים לחיי': (ב) [ח]אל תקח מאתו נשך ותרבית. ממנו אי אתה לוקח אבל את נעשה לו ערב. [ט]איזהו נשך ואיזהו תרבית. איזהו נשך. המלוה סלע בה' דינרים סאתים חטים בג' מפני שהוא נשך. איזהו תרבית.

המרבה

פירוש הראב"ד

סניס: (ו) תקנס לף לוי מלוי גואל פי' גואל לעולם: בשדה אחוזה גואל ליד וגואל לעולם וכן בשדי ערי מומה וכן בהקדש אם הקדיש שדהו ולא גאלו ומכרו גזבר ופגע בו היובל ביד הסולה לינו יולא לכהנים ביובל חלה מוכר לגוי בלא דמים כדאמ' גאולת עולם תהיה לוים כדדכתי' ליה לעיל גבי יהכאל הם הכי לוי הבא לגאול ליד לוי מבהן כך הוא דינו. פשוט הל מקבל כך שאמר למעלה מזה גאולת עולם תהיה ללוים וקמיך ליה ואבא יגאל מן הלוים כלומר וכן דינו אם יגאל לוי מלוי: ומה שאמרת על לוי שהקדיש שדהו וגאלו אבא ליד לוי שהקדש כשניגע יובל אז יחזור ללוי בלא דמים לא מלאתי לומו בפי' לא כאן ולא בעבכין ולא עוד חלה שים מקום לבעל הדין לחלוק כדכתי' גאולת עולם תהיה ללוים דעליה קא דריש להך דכתיב וכיון דכתיב גאולת עולם היכי מצינן למימר דשדהו בא ליד לוי בלא דמים ומאי הוית דמים ותחזור לו שדהו דהיינו גאולת עולם. חלה שלמדתי דבר זה מבתי הלוים יהכאל שם לבם כף יפה לפי' ליהכאל בבתי ערי הלוים כדאמרינן לעיל. וקא מזיק בהו דאמרי בעבכין על שדה מילתא דאמרינן לעיל סולין ומאי לבם כף יפה שבבתים וכף יפה שבשדות יכול לא יצא ביובל ת"ל וביובל יצא: וקא פריך עלה בגמ' דעבכין מאי קאמר כלומר מבבי שבתי לו כף יפה שבשדה ושבזה הייתי לומר שלא יצא ביובל וכי ביובל הינו כף יפה שבשדות: ומאחר לא נלכה חלה למקדים בית בבתי הלוים וגאלו לאבא מיד הקדש ופגע בו יובל בשבה שנים פי' בשבה שנים לגאולתו. דאי מדאמת לם לבתי ערי מומה הא ליתנא לם מבבא ואילך. ואי לשדה אחוזה מדאמת לם הא בפקא לה לכהנים ביובל הילכך הא' אמי לא יצא לכהנים ביובל ת"ל ביובל יצא לומר שמוזל לגעלים ביובל: ומה ואלו חלה דמים קאמר ומדחזינא בשה דשדהו למכה בלא דמים לפי' ליהכאל כ"ם לגוים ולא בא בכתוב לשמיר חלה לשקל על הלוים יותר מיהכאל: ומה דכתב רחמנא גאולת עולם לליתויי כך לאחריני דניהכאל לינו גואל ובלוים גואל ועוד לא מלינו מזכה ביובל שתהא לניכה לשים חלה לעולם יובל מחיר בלא דמים: (ז) מן הלוים ולא כל הלוים פרט לבן לוי נתין ולבן לוי ממזר פי' דסוף לים לאחאב ואבא יגאל הלוי נמי ואבא יגאלו הלוים וילא וכו' ת"ל בית ועיר אחוזה כלומר אד למעוטי עבדים ואד למעוטי שטרות ואד למעוטי מטלטלין: הנה זה שאקבל לפי שהדבה הזה נאבא לבתים כי אבא יגאל מן הלוים וילא מאחר בית ועיר אחוזתו ביובל מילתא אחריתי קאמר כדשמרת ואזיל: ומלינו ביובל גו נאבא דכתי אלישיב גבו אל כ' יובי הגלילי וקא קבי לים לאחי קדוב שבאלן: (ח) ואבאים לומרי' אין דבים הללו אמורים אלא בערי הלוים ואשבה אתם אחי לוי הי הכי הוא דינו אם יגאל לוי לא לאמרי' כלומר דישראל סיובה אתם אחי לוי בשבה אתם אחי לו

המרבה בפירות. כיצד לקח חומינו חיטים מדינר זהב לכור. וכן השער. עמדו חיטים בשלשים דינרים. אומר לו תן לי חיטיי שאני מוכרם ולוקח אני לו בהן יין אמר לו והרי חיטיך עשויות עלי בשלשים דינרים והרי לך אצלי בהם יין. ויין אין לו אם יש לו חייב ליתן לו: (ב) 'וחי אחיך עמך. זו דרש בן פטורי שנים שהיו הולכים במדבר ואין ביד אחד אלא קיתון של מים אם שותהו אחד מגיע לישוב ואם שותים אותו שנים שניהם מתים. דרש בן פטורי ישתו שתיהם וימותו שנאמר וחי אחיך עמך. אמר לו ר"ע וחי אחיך עמך חייך קודמים לחיי חבירך. [ב]כספך. ולא בכסף אחרים. ואכלך. ולא אוכל אחרים. או כספך ולא בכסף מעשר. ואוכלך ולא אוכל בהמה. כשהוא אומר נשך בכסף לרבות בכסף מעשר. נשך אוכל לרבות אוכל בהמה: ובמרבית לא תתן אכלך אני ה' טכאן אמרו כל המקבל עליו עול ריבית מקבל עול שמים וכל הפורק ממנו עול ריבית פורק ממנו עול שמים: אני ה' אלהיכם אשר הוצאתי אתכם. על תניי כך הוצאתי אתכם מארץ מצרים על תניי שתקבלו את מצות ריבית שכל המודה במצות ריבית מודה ביציאת מצרים. וכל הכופר במצות ריבית כאלו כופר ביציאת מצרים: (ד) ללתת לכם את ארץ כנען להיות לכם לאלהים. מיכן אמרו כל ב"ד היושב בא"י מקבל עליו עול מלכות שמים. וכל היוצא לחוצה לארץ כאילו עובד ע"א. וכן בדוד הוא אומר ארורים הם לפני ה' כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה' לאמור לך עבוד אלהים אחרים. וכי עלת על דעתינו שדוד המלך עובד ע"א אלא שהיה דורש ואומר כל היושב בארץ ישראל מקבל עליו מלכות שמים. וכל היוצא לחוצה לארץ כאלו עובד ע"א:

פרק ז (א) מנין שאין אדם רשאי למכור עצמו ולהניח באפונדתו וליקח לו בהמה וליקח לו כלי וליקח לו בית אא"כ העני. ת"ל וכי ימוך ונמכר הא אינו נמכר אא"כ העני. [ב]ומנין בשיהא נמכר אינו נמכר אלא לך. ת"ל ונמכר לך ומנין כשיהיו ב"ד מוכרים אותו לא יהיו מוכרים אותו אלא לך ת"ל כי ימכר לך אחיך שתנהוג בו באחוה יכול אף הוא ינהוג בעצמו באחוה. ת"ל עבד יכול אף את תתנהג בו כעבד ת"ל אחיך הוא הא כיצד את נוהג בו באחוה והוא נוהג בעצמו בעבדות: (ב) לא תעבוד בו עבודת עבד. שלא יטול אחריך [ב]בלנטיא ולא יטול לפניך כלים במרחץ. דבר אחר לא תעבוד בו עבודת עבד בו אין אתה עובד עבודת עבד. אבל עובד אתה בבן חורים עבודת עבד: (ג) כשכיר. מה שכיר ביומו תתן שכרו. אף זה ביומו תתן שכרו. כתושב. מה תושב בטוב לו לא תוננו. אף זה בטוב לו לא תוננו. [ב]יהיה עמך. עמך במאכל עמך במשתה עמך בכסות נקייה שלא תהא אוכל פת נקיי והוא אוכל פת קיבר אתה שותה יין ישן. והוא שותה יין חדש. אתה ישן על מוכין. והוא ישן על התבן. [ג]יעבד עמך. שלא תמסור לו אומנתו לאחר שאם היה בלן לרבים כפר לרבים נחתום לרבים לא יעשה. ר' יוסי אומר אם היתה אומנתו לפניס מיכן יעשה. אבל רבו לא ילמדנו בתחילה. אבל אמרו חכמים מספר לו את שערו ומכבסלו את כסותו ואופה לו את עיסתו. ויצא מעמך. שלא תהיה אתה בכפר והוא בכרך. אתה בכרך והוא בכפר. הוא ובניו עמו. מה רבו חייב במזונותיו. [ב]אף רבו חייב במזונות אשתו ובניו. יכול אפי' נשא אשה שלא מדעת רבו ת"ל הוא ואשתו ובניו. מה הוא מדעת רבו אף אשתו ובניו מדעת רבו: (ד) [ב]ושב אל משפחתו ואל אחוזת אבותיו ישוב. אמר ר' אליעזר בר' יעקב בתי הוא מדבר אי בגרצע הרי אמור עצמו הרי אמור הא אינו מדבר אלא בנמכר שנה או שתים לפני היובל שיה' היובל מוציאו. [ב]דבר אחר ושב אל משפחתו ואל אחוזת אבותיו ישוב למה שהוחזקה משפחתו הוא שב דברי ר"מ. ר' יהודה אומר אל אחוזת משפחתו הוא שב ואינו שב לשררה שהיה בה. וכן הוא אומר בגולה. ישוב לרבות את הרוצח:

פרשה ו (א) כי עבדי הם. שטרי קדם עליהם ראשון. אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים על תניי שלא ימכר ממכרת עבד. דבר אחר לא ימכרו ממכרת עבד [ב]שלא יעמידנו בסמטא ויעמידם על אבן המקח: (ב) לא תרדה בו בפרך. שלא תאמר בו בחם את הכום הזה והוא אינו צריך. הצין לי את הכום והוא אינו צריך. עדור תחת הגפן עד שאבוא שמא תאמר לצורך עצמי אני עושה. והרי הדבר מסור ללב שנא' ויראת מאלהיך הא כל דבר שהוא מסור ללב נאמר בו ויראת מאלהיך: (ג) שמא תאמרו הואיל ואסרת לנו את כל אילו במה נשתמש ת"ל ועבדך ואמתך אשר יהיו לך מאת הגוים מה ת"ל מנין אתה אומר ישראל שבא על שפחתו וילדה ממנו בן מותר אתה לשעבדו עבד. ת"ל אשר יהיו לך מאת הגוים אשר סביבותיכם ע"א ולא מן הכנענים שבארץ. מהם תקנו בניהם ובנותיהם הם עצמן מנין ת"ל מהם תקנו עבד ואמה. [ב]תקיש עבד לאמה מה אמה אין לה קידושים אף עבד אין לו קידושים: (ד) [ב]וגם מבני התושבים הגרים עמכם מהם תקנו בניהם ובנותיהם. הן עצמם מנין ת"ל מהם תקנו. וממשפחתם אשר עמכם מה ת"ל. מנין אתה אומר אחד מכל משפחו' האדמה שבא על אחת מן הכנענית וילדה ממנו בן מותר אתה לקנותו עבד ת"ל ומשפחתם אשר עמכם. או אחד מן הכנענים שבא על אחת מכל משפחות הארצות וילדה ממנה בן מותר אתה לקנותו עבד ת"ל אשר הולידו בארצכם. [ב]יהיו לכם לאחוזה

פירוש הראב"ד

כלומר שהפי' קבל כגון שהלוה לחבירו ואחר כך נתן לו חפץ במלוה ולא פרע ואמר שהחפץ שנתן לו הוא פרעון ההלואה ואמר המלוה שלא נתן לו אלא לשם מתנה ולא לשם פרעון ההלואה שהרי החפץ שוה יותר מן ההלואה ואין לו עליו אלא ההלואה הרי זה נשבע שהרי הוא כמודה מקצת הטענה שהרי מודה שנתן לו החפץ ומכחישו בשאר הטענה שאומר שלא נתן לו אלא לשם מתנה ולא לשם פרעון

לאחוזה. הרי הם כאחוזה מה אחוזה נקנית בכסף בשטר ובחזקה אף עבדים נקנים בכסף בשטר ובחזקה: (ה) [א]והתנחלתם אותם. אותם לבניכם ואין בנותיכם לבניכם. מלמד שאין אדם מוריש זכות בתו לבניו. ומניין לכל המוחזק אחריו בנו שהוא בנו תלמוד לומר והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם [ב]לדשת אחוזה. מה אחוזה אין לו הוגייה. אף עבדים אין להם הוגייה: (ו) [ג]לעולם בהם תעבודו אין לך בהם אלא עבודה בלבד. ובאחיכם בני ישראל איש באחיו אין לי אלא איש באיש. איש באשה אשה באיש מניין ת"ל איש באחיו מכל מקום. ובאחיכם בני ישראל איש באחיו לא תרדה בו בפרך. בו אין אתה רודה בפרך, רודה את בבן חורים בפרך:

פרק ח (ז) וכי תשיג יד גר ותושב עמך. מי גרם לזה שיעשיר דיבוקו עמך, ומך אחיך עמך. מי גרם לזה שיעני דיבוקך עמו. [ד]ונמכר לגר. זה גר צדק. תושב. זה גר אוכל נבילות. משפחת גר. זה העכו"ם. כשהוא אומר. או לעקר. להביא הנמכר לעכו"ם עצמה. בא ואמר לו הרי אני נמכר יכול הוקר לו ת"ל אחרי נמכר הא אין אתה נזקק לו אלא משימכר. גאולה תהיה לו מיד. אל תניחנו שיטמע. מניין שאחיו מאביו קודם לאחיו מאמו ת"ל אחד מאחיו יגאל: (ב) דודו זה אחי אביו. בן דודו. זה בן אחי אביו. או משאר בשרו ממשפחתו. מלמד שהקרוב קרוב קודם: (ג) או השיגה ידו. יד עצמו. וגאל ביד כל אדם. [ה]מה ת"ל יגאלנו יגאלנו יגאלנו ג"פ לרבות את כל הגאולות שיהו כסדר הזה: (ד) [ו]וחשב עם קונהו. עמו הוא מחשב ואינו מחשב עם היורשים. משנת המכרו לו עד שנת היובל. אינו יוצא בשש. והיה כסף ממכרו במספר שנים כימי שכיר יהיה עמו [ז]בכסף הוא נגאל ואינו נגאל בתבואה ולא בכלים: (ה) ומניין שהוא יוצא בגרעון כסף ת"ל אם עוד רבות בשנים לפיהן ישיב גאולתו מכסף מקנתו. [ח]מניין אתה אומר נמכר לו ממנה מנה והשביח והרי הוא יפה ממאתים מאתים בכסף. מניין שאין מחשב אלא ממנה מנה ת"ל מכסף מקנתו ישיב. נמכר לו ממאתים מאתים בכסף אינו יפה אלא ממנה מנה מניין שאינו מחשב אלא ממנה מנה ת"ל כפי שניו ישיב את גאולתו: (ו) למדנו לנמכר לעכו"ם כשהוא נגאל ידו על העליונה. מניין לנמכר לישראל כשהוא נגאל ידו על העליונה ת"ל שביר שביר לגזירה שוה. מה שביר אמור לעכו"ם כשהוא נגאל ידו על העליונה. אף שביר אמור לישראל כשהוא נמכר ידו על העליונה: (ז) כשביר שנה בשנה יהיה עמך. מה שהוא אוכל הוא אוכל ומה שהוא שותה הוא שותה: (ח) לא ירדנו בפרך. יכול יכנס לביתו לידע מה הוא עושה לו ת"ל לעיניך. אין אתה מצוה אלא לעיניך:

פרק ט [ט]ואם לא יגאל באלה רבי יוסי הגלילי אומר באלה לשיחרור ובשאר כל אדם לשיעבוד. רבי עקיבא אומר באלה לשיעבוד ובשאר כל אדם לשחרור: (ב) [י]ר"ש אומר מניין שגול העכו"ם גול ת"ל אחרי נמכר יכול מושכו ויצא ת"ל גאולה תהיה לו. יכול יגלום עליו ת"ל וחשב עם קונהו ידקדק עמו: (ג) [יא]או אינו מדבר אלא בעכו"ם שאינו תחת ידך וכי מה אתה יכול לעשות לו כשהוא אומר ויצא בשנת היובל הוא ובניו עמו הא בעכו"ם שתחת ידך הכתוב מדבר אם כן דברה תורה בעכו"ם שתחת ידך. עאכו"ו בעכו"ם שאינו תחת ידך. א"כ החמירה התורה על גזלו של עכו"ם ק"ו על גזלו של ישראל: (ד) כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים על תנאי שלא ישתעבדו בהם. אני ה' אלהיהם מה ת"ל מלמד שכל המשתעבד בהם למטן מעלין עליו כאילו משתעבד למעלן: (ה) לא תעשי לכם אלילים. זה אחד מן השמות המנוים שנתנוה בהם עכו"ם לשם מעשי'. ופסל ומצבה. מה פסל אם עשית פסלתו אף מצבה אם עשיתה פסלתה. מה מצבה בכל תקומו אף פסל בכל תקומו. לא תקימו. אילו המרקולים שעל גבי הדרכים. רשב"ג אומר אילו החמנים שבראשי הגגות [יב]ואבן משכית לא תתנו בארצכם להשתחות עליה. בארצכם אי אתם משתחוים על האבנים אבל אתם משתחוים על האבנים שבמקדש:

פירוש הראב"ד

לסתגורכ בהרץ לין בו עסוס לף תמיס כל נסמס. ת"ל לאך סולידו בהלכם עסכם בקידושין [סז:] מן סעולדים בהלכם ולף מן סדרים בהלכם לשקוני לאמר מן סכנעניס שבף על לאף מן סאומות שסבן בכלל לף תמיס כל נסמס סוף עסני סאלמו סוף בהרץ ובמו סוף כדון לאמריו: (ו) לין לך בכם לאף עבודס בלבד פי' שאינו כסאי להכותו ולנעבו ולנייסו כדאיתא בגמ' כדם [סז.] לעבודס נתתיו ולף לבוסף. וסרי סס סרגו נסרג עליו סוץ סיוס לו יומים ואילך. סיכו סס סכסו ואבל בו ובייסו פעור מן סאלמוין דתנן [ב"ק פ"ח ע"ס] סמובל בעבד כנעני שלו

פעור מכלוס: כודס אתס בבן חורין בפרך בי' לס סוף שכיכך:

פרק ח לו לעקר זס שנמכר לעבודס זכס עלמס פי' מפני שסוף לריך לעקכס ולסכרס לאחרים נקרלת עקר. בא ואמר לך סריני נמכר יכול יזקק לו ת"ל לאחרי נמכר גאולס תהיס לו: נראס לי כי זס סמדכס לדעת מי שלומר גאולת קרובים לסאכור ואס בא ואמר סריני כובס לשאכר את עלמי לגוי לס לא תהיו כי כדי דמי וסרי כשאכר תעבודני עד כלאכס ואהיס בבן חורין עכס ואס אתעשו לאחר מכיכס עשו לי עבסיו ותנו לי כדי דמי יכול יסיו מזקקין לו קרובים ליתן לו כלום ת"ל לאחרי נמכר וכו': (ג) לרבות כל סגאולות שיהיו כשדר זס סדס לקרוב קרוב קודס ואינו מתנב עס סיובלים פי' שבשיכר לגוי אינו עובד לא אס כן ולא לא אתה: (ד) בכסף הוא נגאל ואינו נגאל בתבואה וכלים. מוקים לס בקידושין [ח.] בשאות מעות פרוטה ומכי לאמר קלאר בכסף הוא נגאל בשיהיו הוא פרוטה [אבל פחות מפו"פ] לפי' הכך דאיקבע לשיעורין לא: ואס [אבל] לאמרי' דאינו נגאל בשאות מעות פרוטה מסוס דעבד עברי קנוי לגוי למעשה ידיו סילכך אינו קיבס עלמו מידו אלא בשמיס דכיון דגוי לא קני לא מקנס אלא מוב על עלמו כדי לנאת מתחת ידו אינו יולא אלא ב"כ קונס את עלמו בפרוטה לו בפוס פרוטה ואילו סיס גבי יסראל כי סאי גווטא פוס לאמר בשיהיו בהכי תכי ז"ל דבני יסראל בני אחילה ניחנו אבל סגוי דאינו בר אחילה אין פוס דבר נקנס מידו אלא בכסף: ובשאר [ח.] קידושין [ח.] לאיתא בגיטין [ח.] אלא בכסף. בכסף הוא נקנס ואינו נקנס בשאות ובלים וכו' כדפרי' לעיל. ואס לאינאת ניתא בפי מסוות ליתא דכסף: (ה) נמכר לו בממס וסבניס וכו' סמיר: בערכין [כ.] ובקידושין [כ.] סמיר:

פרק ט ואס לא יגאל באלה וילא בשנת סיובל כי' יוסי סגלילי לאמר באלה לסחכור ובכל אדם לסעבוד כ' עקיבא לאמר וכו' פי' באלה סס קרובים ובקאמר רשמעת מס אינו מגאל בקרובים אלא בשאר כל אדם כדאיתא בקידושין [נח.]: ת"ל לאך סולידו בהלכם עסכם בקידושין [סז:] מן סעולדים בהלכם ולף מן סדרים בהלכם לשקוני לאמר מן סכנעניס שבף על לאף מן סאומות שסבן בכלל לף תמיס כל נסמס סוף עסני סאלמו סוף בהרץ ובמו סוף כדון לאמריו: (ו) לין לך בכם לאף עבודס בלבד פי' שאינו כסאי להכותו ולנעבו ולנייסו כדאיתא בגמ' כדם [סז.] לעבודס נתתיו ולף לבוסף. וסרי סס סרגו נסרג עליו סוץ סיוס לו יומים ואילך. סיכו סס סכסו ואבל בו ובייסו פעור מן סאלמוין דתנן [ב"ק פ"ח ע"ס] סמובל בעבד כנעני שלו

פעור מכלוס: כודס אתס בבן חורין בפרך בי' לס סוף שכיכך:

פרק ח לו לעקר זס שנמכר לעבודס זכס עלמס פי' מפני שסוף לריך לעקכס ולסכרס לאחרים נקרלת עקר. בא ואמר לך סריני נמכר יכול יזקק לו ת"ל לאחרי נמכר גאולס תהיס לו: נראס לי כי זס סמדכס לדעת מי שלומר גאולת קרובים לסאכור ואס בא ואמר סריני כובס לשאכר את עלמי לגוי לס לא תהיו כי כדי דמי וסרי כשאכר תעבודני עד כלאכס ואהיס בבן חורין עכס ואס אתעשו לאחר מכיכס עשו לי עבסיו ותנו לי כדי דמי יכול יסיו מזקקין לו קרובים ליתן לו כלום ת"ל לאחרי נמכר וכו': (ג) לרבות כל סגאולות שיהיו כשדר זס סדס לקרוב קרוב קודס ואינו מתנב עס סיובלים פי' שבשיכר לגוי אינו עובד לא אס כן ולא לא אתה: (ד) בכסף הוא נגאל ואינו נגאל בתבואה וכלים. מוקים לס בקידושין [ח.] בשאות מעות פרוטה ומכי לאמר קלאר בכסף הוא נגאל בשיהיו הוא פרוטה [אבל פחות מפו"פ] לפי' הכך דאיקבע לשיעורין לא: ואס [אבל] לאמרי' דאינו נגאל בשאות מעות פרוטה מסוס דעבד עברי קנוי לגוי למעשה ידיו סילכך אינו קיבס עלמו מידו אלא ב"כ קונס את עלמו בפרוטה לו בפוס פרוטה ואילו סיס גבי יסראל כי סאי גווטא פוס לאמר בשיהיו בהכי תכי ז"ל דבני יסראל בני אחילה ניחנו אבל סגוי דאינו בר אחילה אין פוס דבר נקנס מידו אלא בכסף: ובשאר [ח.] בקידושין [ח.] אלא בכסף. בכסף הוא נקנס ואינו נקנס בשאות ובלים וכו' כדפרי' לעיל. ואס לאינאת ניתא בפי מסוות ליתא דכסף: (ה) נמכר לו בממס וסבניס וכו' סמיר: בערכין [כ.] ובקידושין [כ.] סמיר:

פרק ט ואס לא יגאל באלה וילא בשנת סיובל כי' יוסי סגלילי לאמר באלה לסחכור ובכל אדם לסעבוד כ' עקיבא לאמר וכו' פי' באלה סס קרובים ובקאמר רשמעת מס אינו מגאל בקרובים אלא בשאר כל אדם כדאיתא

מסרת התלמוד

[א]כתובות (מג.) קידושין (נז:): [ב]עי' לעיל פרשה ג' ע"ג ום"ב: [ג]בק"ל פי' עבודה ולא שפוף ולא שפוה כן לאף עבודה מצוחר בגדה (מז.) כתו שכתב הראב"ד: [ד]ב"ק (קיג:) קידושין (כ:): [ה]קידושין (כא.): [ו]שם (יז:): [ז]קידושין (ח.) ושם גרסי' בכסף הוא נקנה ומו': [ח]קידושין (כ.) ערכין (ל.): [ט]קידושין (עו:): [י]ב"ק (קיג:) ושם הגי' אלא בשאר כל אדם כ"ע כשאת מצירין לאבל כך הו לינו מדבר אע"ג ע"כ לאף כך ע"ש שהוא דרים וילא בשנת היובל מגואל ול"ל אם תאמר אל תניחנו אלא בשאר כל אדם כ"ע עלמו מזל בו ודרים וילא בשנת היובל על עלמו ת"י ומעשה זה דקדק ואמר אם זו דרם כשאת מצירין משמיענו שקודם זה לא דרים כן: [יב]קידושין (נז.): [יא]עגילה (לב:):

(ו) [ה]כי אני ה' אלהיכם את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו. כנגד זה הנמכר לעכו"ם הכתוב מדבר שלא יאמר הואיל ורבי עובד עכו"ם אף אני אעבוד עכו"ם. הואיל ורבי מגלה עריות אף אני אגלה עריות. הואיל ור' מחלל שבתות אף אני אחלל את השבתות ת"ל לא תעשו לכם אלילים. את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו הזהיר כן הכתוב על כל המצות: אני ה' אני נאמן לשלם שכר:

מסרת התלמוד

[ה]עי' לעיל פ"ח מ"ז שלמדנו מה שהוא לומד ומוסיף ע"כ נלע"ד דבריכם הלמדנים למד מלמד על מיעוט לכילהו:

הלכות פרשת בדר

אם

פרק א בחוקותי תלכו. מלמד שהמקום מתאוה שיהו ישראל עמילים בתורה. וכן הוא אומר לו עמי שומע לי ישראל בדרכי יהלכו. כמעט אויביהם אכניע ועל צריהם אשיב ידי. לו הקשבת למצותי ויהי כנהר שלומך וצדקתך כגלי הים. ויהי כחול זרעך וצאצאי מעיך כמעותיו ולא יכרת לא ישמד שמו מלפני. וכן הוא אומר מי יתן והיה לבבם זה להם ליראה אותי ולשמור את כל מצותי כל הימים למען ייטב להם ולבניהם לעולם. מלמד שהמקום מתאוה שיהו עמילים בתורה: (ב) אם בחוקותי תלכו. יכול אילו המצות. כשהוא אומר ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם הרי מצות אמורות. הא מה אני מקיים אם בחוקותי תלכו להיות עמילים בתורה. וכן הוא אומר אם לא תשמעו לי יכול אילו המצות. וכשהוא אומר ולא תעשו את כל המצות האלה הרי מצות אמורות. א"כ למה נאמר אם לא תשמעו לי להיות עמילים בתורה: (ג) וכן הו': אומר זכור את יום השבת לקדשו יכול בלבך. כשהוא אומר שמור. הרי שמירת לב אמורה. הא מה אני מקיים זכור. שתהי' שונה בפיך. וכן הוא אומר זכור ואל תשכח את אשר הקצפת את ה' אלהיך במדבר. יכול בלבך. כשהוא אומר אל תשכח הרי שכיחת לב אמורה. הא מה אני מקיים זכור שתהא שונה בפיך. וכן הוא אומר זכור את אשר עשה ה' אלהיך למרים. יכול בלבך כשהוא אומר השמר בנגע הצרעת לשמור מאד ולעשות הרי שכיחת לב אמורה. הא מה אני מקיים זכור שתהיה שונה בפיך. וכן הוא אומר זכור את אשר עשה לך עמלק. יכול בלבך. כשהוא אומר לא תשכח הרי שכיחת לב אמורה הוא מה אני מקיים זכור שתהיה שונה בפיך: (ד) וכן הוא אומר ונתתי את עריכם חרבה יכול מאדם כשהוא אומר והשמותי אני את הארץ הרי אדם אמור הא מה אני מקיים ונתתי עריכם חרבה מעובר ומשב. וכן הוא אומר והשימותי את מקדשיכם. יכול מן הקרבנות כשהוא אומר ולא אריח בריח ניחוחכם הרי קרבנות אמורים הא מה אני מקיים והשימותי את מקדשיכם מן הנדודיות: (ה) אם בחוקותי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם [ה]הלמד לעשות לא הלמד שלא לעשות שהלמד שלא לעשות נוח לו שלא נברא:

פרק א [ו]ונתתי גשמכם בעתם. ברביעיות אתה אומר ברביעיות או אינו אלא בערבי שבתות אמרו אפי' שנים כשני אליהו וגשמים יורדים בערבי שבתות אינו אלא סימן קללה. הא מה אני מקיים ונתתי גשמיכם בעתם ברביעיות. מעשה בימי הורודום שהיו גשמים יורדים בלילות. בשחרית זרחה חמה ונשבה הרוח ונתנגבה הארץ והפועלים יוצאי' למלאכתם ויודעים שמעשיהם לשם שמים. ונתתי גשמיכם בעתם. בלילות שבתות מעש' בימי שמעון בן שטח בימי שלמצו המלכה שהיו גשמים יורדים מלילי שבת ללילי שבת עד שנעשו חטים ככליות ושעורים כגרעיני זיתי'. ועדשים כדינרי זהב. וצררו מהם חכמים והניחום לדורות הבאים להודיע כמה חטא גורם [ז]לקיים מה שנאמר עוונותיכם הטו אלה וחטאתיכם (הסתירו פני' מכם משמוע) מנעו הטוב מכם: (ב) ונתתי גשמיכם בעתם. לא גשמי כל הארצות. הא מה אני מקיים ונברכו בך כל משפחות האדמה ובזרעך שיהיה שבע בא"י וזרע בכל הארצות. והם באים ולוקחים מכם ומעשירי' אותם בכספים כענין שנאמר וילקט יוסף את כל הכסף הנמצא בארץ מצרים ובארץ כנען בשבר אשר הם שוברי'. וכן הוא אומר וכיתיך דאבך שיהו כל הארצות דובאות כסף וסביאות לא"י: (ג) ונתנה הארץ יבולה לא כדרך שהי' עושה עכשיו אלא כדרך שעושה בימי אדם הראשון. ומנין שהארץ עתידה להיות נזרעת ועושה פירות בן יומה ת"ל זכר עשה לנפלאותיו. וכן הוא אומר תדשא הארץ דשא עשב מלמד שבו ביום שהיתה נזרעת בו ביום עושה פירו': (ד) ועץ השדה יתן פריו. לא כדרך שהוא עושה עכשיו אלא כדרך שעשתה בימי אדם הראשון. ומנין שהעץ עתיד להיות נטוע ועושה פירות בן יומה ת"ל זכר עשה לנפלאותיו. ואומר עץ פרי עושה פרי למינו מלמד שבו ביום שהוא נטוע בו ביום עושה פירות: (ה) מנין שהעץ עתיד להיות נאכל ת"ל עץ פרי. אם ללמד שהוא עושה פרי. והלא כבר נאמר עושה פרי. א"כ למה נאמר עץ פרי אלא מה פרי נאכל אף העץ נאכל: (ו) [ז]ומנין שאף אילני סרק עתידים להיות עושים פירות ת"ל ועץ השדה יתן פריו: (ז) והשיג לכם דיש את בציר. שתהו עסוקים בדיש עד שיניע בציר. ובציר ישיג את זרע

שתהו

פירוש הראב"ד

פרשה א לפי שהקודמי מלמד שהמקום מתאוה שיהיו ישראל עמלים בתורה: ים מפרשים מדכתיב לפי שהוא נקשה כדכתיב לפי שלא מלאתי מן בעיניך. ויש מפרשים מדכתיב תלכו וכן הוא אומר לו עמי שומע לי ולו לשון נקשה הוא כדכתיב הן לו יהי כדעתך: (ג) שתשא שומע בפיך פי' שלכות שגם זכור לת אשר עשה פי' תלמיך לפרשה ולמלדים. שתשא שומע בפיך שלכות בגעיס זכרון עשלך שתשא שומע בפיך שלכות מגילה: (ד) וכן הוא אומר ונתתי לת עריכם חרבה מעובר ומש. ואלי וכן כלומר מילתא יתירתא קאמר בהך מס כך דבני זכרון לף כלי נאי לפי' מזכרון לדש יהיו שהרב וכן ושמותי לת מקדשכם: לפי' הנדודיות פי' לפי' יקודות שבית יהיו שמתם כלי שלא יהא לו זכר:

מסרת התלמוד

[א]בויקלא רבה לויהא כן נשם כ' חייל ורי"ח הוא לו ללו נהפכה שליהו על פניו וכעין זה לאמרו הלומד תורה שלא לשמה הוא לו שלא נברא נהלה שלא הלומד שלא ע"מ לעשות קלאו בגמ' ג"כ שלא לשמה ואזה שהוא לקוטים ההוא' בנזיר (כג:) [ב]תענית (כ:) ובגלי' בלילי רביעיות: [ג]בי' הילקוט וכך הוא לומר: [ד]עי' כתובות (קיג:) הוא אומר זה נשם רב ודיים מקרא דבריהים כי עץ נבא פריו:

שתהו עסוקים בבציר עד שמגיע הזרע. ואכלתם לחמכם לשובע. אין צ"ל שיהא אדם אוכל הרבה ושבע אלא אוכל קימעא והוא מתברך במעיו כענין שנאמר ועבדתם את ה' אלהיכם וברך את לחמך ואת מימיך וישבתם לבטח בארצכם. בארצכם אתם יושבים לבטח ואי אתם יושבים לבטח חוצה לה: (ח) שמא תאמרו הרי מאכל והרי משתה אם אין שלום אין כלום ת"ל ונתתי שלום בארץ. מגיד שהשלום שקול כנגד הכל. [ח]וכן הוא אומר עושה שלום ובורא רע. מגיד שהשלום שקול כנגד הכל:

פרק ב ושכבתם ואין מחריד. לא יריאים מכל בריה. והשבתי חיה רעה מן הארץ. ר' יהודה אומר מעבירם מן העולם. ר' שמעון אומר משביתן שלא יזקו. אר"ש אימתי הוא שבחו של מקום בזמן שאין מזיקים. או בזמן שיש מזיקים ואין מזיקים. אמור בזמן שיש מזיקים ואין מזיקים. [ו]וכן הוא אומר מזמור שיר ליום השבת. למשבית מזיקים מן העולם משביתן שלא יזקו: (ב) וכן הוא אומר וגר זאב עם כבש ונמר עם גדי ירבץ ועגל וכפיר ומריא יחדיו ונער קטן נוהג בם. ופרה ודוב תרעינה יחדיו ירבצו ילדיהם ואריה כבקר יאכל תבן. ושעשע יונק על חור פתן ועל מאורת צפעוני גמול ידו הדה. מלמד שתינוק מישראל עתיד להושיט את ידו לתוך נלגל עינו של צפעוני ומוציא מרה מתוך פיו. וכן הוא אומר גמול ידו הדה. זו חיה הזורגת את הבריות: (ג) [ו]חרב לא תעבור בארצכם. אין צ"ל שלא יהו באים עליכם למלחמה אלא שלא יהו העוברים והשבים עוברים ממדינה לחבירתה כדרך שעברו בימי יאשיהו. ורדפתם את אויביכם ונפלו לפניכם לחרב. שיהו נופלים לפניכם איש בחרב רעהו: (ד) ורדפו מכם חמשה מאה ומאה מכם רבבה ירדופו. מכם מן החלשים שבכם ולא מן הגבורים שבכם. ומאה מכם רבבה ירדופו. וכי כך הוא החשבון והלא לא היה צ"ל אלא מאה מכם שני אלפים ירדופו. אלא אין דומה המרובים העושים את התורה למעוטים העושים את התורה. ונפלו אויביכם לפניכם לחרב. שיהו נופלים לפניכם שלא כדרך הארץ: (ה) ופניתי אליכם. משלו משל למה הדבר דומה למלך ששכר פועלים הרבה והיה שם פועל אחד ועשה עמו מלאכה [ח]ימים הרבה. נכנסו הפועלים ליטול שכרם ונכנם אותו הפועל עמהם אמר להם המלך לאותו הפועל בני אפנה לך. הרובים הללו שעשו עמי מלאכה ממועטת ואני נותן להם שכר מועט. אבל את חשבון רב אני עתיד לחשב עמך. כך היו ישראל בעולם הזה מבקשים שכרם מלפני המקום. ואומות העולם מ"ה מבקשים שכרם מלפני המקום. והמקום אומר להם לישראל בניי אפנה לכם. אומות העולם הללו עשו עמי מלאכה מועטת ואני נותן להם [ט]שכר מועט. אבל אתם חשבון רב אני עתיד לחשב עמכם לכך נאמר ופניתי אליכם: ופניתי אליכם. בטובה. והפריתי אתכם בפריה ורביה. והרביתי אתכם. [ו]בקומה זקופה. והקימותי את בריתי אתכם. לא כברית הראשונה שהפרתם אותה. שנאמר אשר המה הפרו את בריתי ואני מעלתי בם נאום ה' אלא ברית חדשה שלא תופר מעתה שנאמר לכן הנה ימים באים נאום ה' וכרתי את בית ישראל ואת בית יהודה ברית חדשה:

פרק ג [ו]ואכלתם ישן נושן. מלמד שכל המתישן יפה מחבירו. נושן אין לי אלא יין שדרכו לכן מנין לרבות כל המתיישנים תלמוד לומר ישן נושן. וישן מפני חדש תוציאו. שיהו גרנות מליאות חדש והאוצרות מליאות ישן. ואתם מקפידים היאך נוציא ישן מפני חדש: (ב) [ו]ונתתי משכני בתוככם. זה בית המקדש. ולא תגעל נפשי אתכם. משאני גואל אתכם שוב איני מואס בכם: (ג) והתהלכתי בתוככם. משלו משל למה הדבר דומה למלך [ט]שיצא לטייל עם אריסו בפרדס והיה אותו אריס מיטמר מלפניו. אמר לו המלך לאותו אריס מה לך מיטמר מלפני הריני כיוצא בך והקב"ה אמר להם לצדיקים מה לכם מזדעזעים מלפני. כך עתיד הקב"ה מטייל עם הצדיקים בגן עדן לעתיד לבוא. וצדיקים רואים אותו ומזדעזעים מלפניו הריני כיוצא בכם: (ד) יכול לא יהיה מוראי עליכם תלמוד לומר והייתי לכם לאלהים ואתם תהיו לי לעם. אם אין אתם מאמינים בי כל הדברים הללו. אני ה' אלהיכם אשר הוצאתי אתכם וגו'. אני הוא שעשיתי לכם ניסים במצרים אני הוא שעתיד לעשות לכם כל הניסים הללו: (ה) מהות להם עבדים. מה תלמוד לומר לפי שנאמר ויפדך מבית עבדים. יכול שיהו עבדים לעבדים תלמוד לומר להם. עבדים היו למלכים ולא היו עבדים לעבדים: (ו) ואשבר מוטות עולכם. משלו משל למה הדבר דומה לבעל הבית שהיתה לו פרה חורשת והשאילה לאחר להיות חורש בה והיה לאותו האיש עשרה בנים זה בא וחרש וישב לו וזה בא וחרש וישב לו עד שנתינעה הפרה ורבצה לה. נכנסו כל הפרות ואותה הפרה לא נכנסה. לא הספיק בדעתו לקבל פיום מאותו האיש אלא בא מיד ושבר את העול וקצץ את המטיונים. כך ישראל בעולם הזה שלטון אחד בא ומשעבד והולך לו זה שולטן בא ומשעבד והולך לו והמענה ארוכה שנאמר על גבי חרשו חורשים האריכו למעניתם למחר כשיניע הקץ אין אומר הקב"ה לאומות מ"ה כך וכך עשיתם לבני אלא מיד הוא בא ושבר את העול ומקצץ המיסורים שנאמר ואשבור מוטות עולכם וכן הוא אומר ה' צדיק קצץ עבות רשעים: (ז) [ו]ואולך אתכם קוממיות. ר"ש אומר מאתים אמה ר' יהודה אומר מאה אמה כאדם הראשון אין לי אלא אנשים נשים מנין. ת"ל בנותינו בזויות מחושבות תבנית היכל וכמה היא תבנית היכל מאה אמה דבר אחר ואולך אתכם קוממיות בקומה זקופה ולא יהיו יראים מכל בריה:

פרשה ב ואם לא תשמעו לי. אם לא תשמעו למדרש חכמים. יכול למה שכתוב כשהוא אומר ולא תעשו את כל המצות האלה הרי מה שכתוב בתורה אמור. הא מה אני מקיים אם לא תשמעו למדרש חכמים: (ב) ואם לא תשמעו מה ת"ל אין לי אלא זה שהוא יודע את רבונו ומתבונן למרוד בו. וכן הוא אומר כנמרוד נבור ציד. שאין ת"ל לפני ה' אלא זה שהוא יודע את רבונו ומתכוין למרוד בו. וכן הוא אומר ואנשי סדום רעים וחטאים לה' מאד שאין תלמוד לומר לה' אלא אילו שיודעי' את רבונו ומתכוין למרוד בו: (ג) ואם לא תשמעו לי מה תלמוד לומר לא תעשו. [ט]וכי יש לך אדם שאינו למד אבל עושה תלמוד לומר אם לא תשמעו ולא תעשו. הא כל שאינו למד אינו עושה או יש לך אדם שאינו למד ואינו עושה אבל אינו מואס באחרים תלמוד לומר ואם בחוקותי תמאסו. הא כל שאינו למד ואינו עושה. סוף שהוא מואס באחרים או יש לך שאינו למד ואינו עושה ומואס באחרים. אבל אינו שונא את חכמים. תלמוד לומר ואם את משפטי תגעל נפשכם [ו]אינו אומר ואם את משפטי תגעל נפשכם אלא ואם את משפטי תגעל נפשכם. הא כל שאינו למד ואינו עושה ומואס באחרים סוף שהוא שונא את החכמים. או יש לך אדם שאינו למד ואינו עושה ומואס באחרים ושונא את החכמים אבל מניח לאחרים לעשות תלמוד לומר לבלתי עשות הא כל שאינו למד ואינו עושה ומואס באחרים ושונא החכמים סוף אינו מניח לאחרים לעשות או יש לך אדם שאינו למד ואינו עושה ומואס באחרים

פירוש הראב"ד

סלקן דסף עסד מזכיע זכע מלמד סדו ציום סכיפ נזכעת וכו' וקלמר מכסף כלומר עתידים סתעסה כן בזמן לסבר ולימתי כסיסיו יסכלכל עוסין לנוסו של מקום: (ז) ולי לתם יוסנים לבעת סוקם לם פי' סדכים בתוכם לתרן לינם בכלל נכנסו:

פרק ב כ' יהודה לומר מעניהן מן התרן שלא יעלו מזיקין בתרן כלל: כ' שמעון לומר מסניהן שלא יזקו כענין שנאמר וגר זאב עם כבש וגו': (ב) ומוסיף לנעצו לתוך גבגל עינו דכתיב ועל מאורת צפעוני. ומוסיף לנעצו לל תוך פיו דכתיב על מוב פתן ופיו זכו כוס לומר נמול ידו סדם זו ניפ סכוכנת לת הבריות ולומר סדם קל דכים. תכנוס כזאת סדם כ"ל מכלם לת סמכם לבריות ולומר סדם ניפ דקעלה לבריתה:

פרק ג עבדים ניו למלכים ולא עבדים לעבדים פי' שלא ניו המלכים

פרק ד

מסרת התלמוד

[ו]בי' הילקוט וכפ"ת עוסק שלוס בתורתו ולומר עוסק שלוס בתורת לת הכל ולין זה פקוק בבוס מקום בתנ"ך ולף בפי' רס"י על התורה הגי' כן: [ו]כלומר בעלמת מזמור שיר ליום השבת יום שכלו שבת ודיים השבתה זו על השבתת הנוהג מן המז קין ועי' בפי' הכמת"ן: [ו]עי' תענית (כב.) שבת בריאת זו בנוסחת לחכת וביומר ביתור: [ו]בי' הילקוט שלת שניס: [ט]הילקוט שלת שניס: שכל מועד בעוה"ז שמועד: [ו]פי' שלוה הפיכות יהיו מונחים בתיכוס: [ו]בגת נחלת (נת.) ושס גרסי' ת"ל תלך דבכים בדרכם ניפנס דבכים בתין דרכם ניפנס מנין ותשבר שפני הגי' בוום שכר מועד בעוה"ז שמועד: [ו]עי' עירובין (ג.) למד מזה דמקדם מקרי מסכן ובני בעניכם ת"ל תלך תם שדרכו ניפנו מפני שמפנים כמו סיין מנין כל המיפנים תלך בתילו עפיר לעייל וכו' והמקום ת"ל לגדיקים תה לכם מזדעזעים תלפני הריני וכו': [ו]ס:הדרין (ק.) פקק קמך על מדרם שלפניו: [ו]בי' הילקוט שפת תלך תריכו וכו' הריני כיולת נך כך המקום עפיר לעייל וכו' והמקום ת"ל לגדיקים תה לכם מזדעזעים תלפני הריני וכו': [ו]בי' הילקוט עוסה ומפיר לך לתם בתילו לומר ושוסה לכך ע"ם היעד: [ו]בי' הילקוט יש לך תדם ולגני זו זה המוסה על בתלת תת"ל תפיכוסה כיון דכתיב לת תמעו כלומר בתילו למד תפעיתת בתילו עוסה ומפיר יש לך תדם בתילו לומר ושוסה לכך כלומר לת לת תמעו ולת תעשו להוכות שהעתידים נלת לעמוד לינם קיימת ק"ת: [ו]מן תילו עד נפשכם ל"נ הילקוט:

באחרים ושונא את חכמים ואין מניח לאחרים לעשות אבל מודה במצוות [ט]שנאמרו מסיני תלמוד לומר את כל מצותי. הא כל שאינו למד ואינו עושה מואס באחרים ושונא את חכמים ואינו מניח לאחרים לעשות. סוף שהוא כופר במצוות שנאמרו מסיני. או יש לך אדם שיש בו כל המידות הללו אבל אינו כופר בעיקר תלמוד לומר להפרכם את בריתי. הא כל שיש בו כל המידות הללו סוף שהוא כופר בעיקר:

פרק ד (א) אף אני איני מדבר אלא באף. אני אשר בניתי אני אהרוס. אני אשר נטעתי אני אתוש. וכן הוא אומר הנה אשר בניתי אני הורס ואשר נטעתי אני נותש. אעשה זאת. זו קשה לכם יותר מכל. ששמי הגדול הוי עליכם ככעל חוב. לכם מיהיכם היתה זאת. אין הרעה יוצאת מלפני לעולם. וכה"א מפי עליון לא תצא הרעות אלא הטוב: (ב) והפקדתי עליכם בהלה. שיהיו המכות פוקדות אתכם מזו לזו. עד שהראשונה פקודה אצליכם אביא אחרת ואסמכה לה בהלה מכה המבהלת את הבריות. [ז]ואיזו זו זו מכת מותן: (ג) את השחפת. וכי יש לך אדם שהוא חולה ומושל במיטה ובשרו שמור עליו. תלמוד לומר ואת השחפת מלמד שהוא נשחף. או עתים שהוא שחוף אבל נוח לו ואינו מקדיח. תלמוד לומר ואת הקדחת. מלמד שהוא מקדיח. או עתים שהוא מקדיח. אבל סבור בעצמו שיחיה. תלמוד לומר מכלות עינים. או הוא אינו סבור בעצמו שיחיה אבל אחרים סבורים בו שיחיה תלמוד לומר ומדיבת נפש. וזרעתם לריק זרעכם. זורעה ואינה מצמחת. ואם זורע ואינה מצמחת מה אויבים באים ואוכלים אלא זורעה שנה ראשונה ואינה מצמחת ובשניה מצמחת ואויבים באים ואוכלים אותה שנאמר וזרעתם לריק זרעכם. ואכלוהו אויביכם. כנגד הבנים והבנות הכתוב מדבר. שתהא עמל בהם ומגדלם והחטא בא ומכלן. וכן הוא אומר אשר טיפחתי ורביתי אויבי כלם: (ד) ונתתי פני בכם. כשם שנאמר בשובה ופניתי אליכם כך נאמר ברעה ונתתי פני בכם. משלו משל למה"ד למלך שאמר לעבדיו פונה אני מכל עסקיי ועוסק עמכם ברעה: (ה) [ח]ונגפתם לפני אויביכם שיהא המות הורג אתכם מבפנים ובעלי דבב מקיפים אתכם מבחוץ. וראו בכם שנאכם שאיני מעמיד עליכם אלא מכם ובכם ובשעה שאומות העולם עומדים על ישראל אינן מבקשים אלא מה שבגלוי שנאמר והיה אם זרע ישראל ועלה מדין ועמלק ובני קדם ועלו עליו. ויחנו עליהם וישחיתו את יבול הארץ עד בואך עזה ולא ישאירו מחיה בישראל ושור ושה וחמור. אבל בשעה שאעמיד עליכם בכם ומכם הם מחפשים אחר משמניות שלכם. שנאמר ואשר אבלו שאר עמי. ונסתם מפני אימה. ואין רודף אתכם מבלי כח:

פרק ה (א) [י]ואם עד אלה ר' אליעזר אומר אין המקום מביא פורעניות בישראל עד שהוא מעיד בהם תחילה. שנאמר ואם עד אלה. ר' יהושע אומר שלא יהו אימים ישראל כלו המכות ועוד אין לו אחרת להביא עלינו. תלמוד לומר ואם עד אלה. עוד יש לי אחרות מאלה ובאלה להביא. ויספתי ליסרה אתכם שבע על חטאתיכם. אתם עברתם לפני ז' עבירות בואו וקבלו עליכם ז' פורעניות: (ב) ושברתי את גאון עזכם וה"ה וכן הוא אומר הנני מחלל את מקדש גאון עזכם. ר"ע אומר ושברתי את גאון עזכם. אלו הגבורים שבישראל כגון יואב בן צרויה וחביריו אחרים אומרים ושברתי את גאון עזכם אילו הגיאים שהם גאונם של ישראל כגון פפוס בן יהודה ולוליינוס אלכסנדרי וחביריו: (ג) ונתתי את שמיכם כברזל ואת ארצכם כנחושה. זו קשה לכם יותר מן האחרונה שבאחרונה מהו אומר ואת ארצכם כנחושה. שלא יהו השמים מזיעים כדרך שהיו מזיעים בדרך שהנחושת מזיע והארץ לא תהיה מזיע כדרך שאין הברזל מזיע. והיא משמרת פירותיה. אבל כאן מהו אומר ונתתי את שמיכם כברזל ואת ארציכם כנחושה. שלא יהא השמים מזיעים כדרך שאין הברזל מזיע. והארץ תהא מזיע. כדרך שהנחושת מזיע. והיא מאבדת פירותיה. [יא]ותם לריק כחכם. רבי אומר זה הכרם ויש אומרים זה השתן. וי"א זה הכח. ד"א זה שהוא משיא את בתו ונותן לה ממון הרבה ולא הספיקו שבעת ימי המשתה לצאת עד שמתה בתו נמצא קובר את בתו ומאבד את ממונו: (ד) ותם לריק כחכם. הרי אדם שלא עמל ולא חרש ולא ניכש. זרע ולא ניכש ולא כיסת ולא עידר ובשעת הקציר בא שדפון וירקון וחילקה ואין בכך כלום. אבל אדם שעמל וחרש וזרע וניכש ועדר וכיסה ובשעת הקציר בא שדפון וחילקה הרי שיניו שלו קהות. [יב]ולא תגן אריצך יבולה מה שאת מוביל לה. ועץ השדה לא יתן פריו. שלא יהיה העץ חונט את פירותיו ובשעה שהוא מפריח [יג]יהיה מקליח את פירותיו: (ה) ואם תלכו עמי בקרי ולא תאבו לשמוע לי אתם עשיתם את דיני עריי בעולם אף אני אעשה אתכם עריי בעולם. ויספתי עליכם מכה שבע כחטאתיכם אתם עברתם לפני ז' עבירות בואו וקבלו ז' פורעניות: (ו) והשלחתי בכם את חית השדה. אין לי אלא חיה משכלת חיה שאינה משכלת מנין תלמוד לומר ושן בהמות אשלח בם. יכול יהיו נושכים ולא ממיתין. תלמוד לומר עם חמת זוחלי עפר. מה אילו נושכים וממיתים אף אילו נושכים וממיתים. כבר היו שנים בא"י. חמור נושך וממית [ד]ושור נושך וממית: (ז) ושכלה אתכם. אילו הקטנים. והכריתה את בהמתכם מחיץ והמעשה אתכם מבפנים. ונשמו דרביכם. [טו]דרך דרביכם לרבות שבילים גדולים וקטנים:

פירוש הראב"ד

פרק ד מלמד שסוף שמוף פי' יבש. ומזה שסוכם סוף שמוף שסגור: שיטה [כו.] שמוף מקיזין על ידו פי' לעס"י שכל עומו יבש ולאינו מזליע: (ה) לשבר בשעה שלעמוד מכה בכם פי' מסומנים בשעת שמעד והמסוכות וכם שמגליס שמעמונים שלכם: ולאין כוזף לאחכם מעני שלא כח כלומר לא יהיו לכיכים לכדוף לאחכיכם שלא בשעת שילכו וישינו לאחכם מעני שלאין כח בכם לנוס ולהכנס כלכתיב וילכו בלא כח לפני רוזף:

פרק ה עד שמעיד בשם שמלא כלכתיב ואם עד ולכ' יסופע פורעניות פי' שבע עבירות לפי שסטון של דבריס ון שס שבע עבירות שכתוכים בתחלת שבשבה ועל דבר שביכם לוחן בידכם זה. שם לא תשמעו. ולא תעשו. ואם בחוקותי תמאסו. ואם בחוקותי תגעל נפשכם. לעשות עשות מצותי. לשפכם את בריתי וכו' שכי שבע. ופיכבו רז"ל כל אחת זו למעלה מזו. עי שלינו שומע פי' שלינו עושה. ולשכוך מוסף לפי' בלחכיס שעושים. ולשכוך מוסף לשון שלחם שיא. גם את תלמידי חכמים דשיינו ואת משפטי תגעל נפשכם לשון שלחם שיא. ולשוך שלינו מניח לאחכיס שיעשו. ולשוך שלחם בדיא בשבר פי' שלינו מוסל את בניו. ומוסך בעלמו: ויש מפשכים שלחם בדיא שבשבר שבשוב כופר בעיקר שכי שבע פורעניות ושבע פורעניות גם כן כתובים בשבשבר שבשבועם כתיב ושברתי את גאון עוזכם. שבית ואתני את שמיכם כברזל. ואת לחלכם כנחושה. ותם לריק כחכם שבשבשם בעניינים שבשם. ולא תתן הארץ יבולה. ועץ השדה לא יתן פריו. שכי שתים וכך דכתי לותם בשדפון זה ועץ הארץ שלא יסא פועל שבע פירותיו. ובשבע שסוא מוליא יסא שלקא פירותיו שכי כלן שתי קללות שלא יכניא פירותיו בשבע שבע מבעת שילכות. ובשבע יליאת שבירות יביא לותם שלילין ודכתי זה שלכתיב לא יתן פריו משמע שתי' יוליא שכי לא יתן לותו לכם

פירוש הראב"ד

[ט] גי' היקוט שבתו מסר קיני: [י] שבם מוסן כמו בשעה בשתוכה והיא שבשלא לא הרואים: [יא] קצי' מפני שלמר בלשון נשעל יוכה ש'יגעו כי היים גם יד המות בעת שלחויב מקיף מגפון וכוסה מגפתם: [יב] שלכא היכה בשני בשמיסה לשון שלחם שבשם שלם: [יג] שיליקוט קלר משכה ל' עון ושם לריק על קהות שלא שלם ולח"ש גרס ד"ש ושם לריק כחכם לפי לומר וכו': [יד] עי' שפני פ' עקב: [טו] אני' היקוט יסא שלקא וכ"ה גי' הילשב"ד: [ב] היקוט מוסיף עוזר נוסך ומוציא וכלשון שלחן נשיכתן גוממת מיתת שלבל בעבור כן סוא בעבע כמו בעבור דכ"ש בן דוסא בשכיכות: [ג] שלחתי לשון רבים לרבות שבילים וכו':

פרק ו [ו]והבאתי עליכם חרב נוקמת נקם ברית. נקם בברית ונקם שאין בברית. איזו היא נקם שאינו בברית כגון סימני עינים. שמימו את עיני צדקיהו מלך יהודה. ונאספתם אל עריכם מפני המצודה [ז]ושלחתי דבר בתוככם. שידוה המות הורג אתכם מבפנים. ובעלי דבב מקיפים אתכם מבחוץ. ונתתם ביד אויב. הלכה אין מלינים את המת בירושלם. וכשהם מוציאים אותו לקוברו זהו קוברי מיתיהם נתנן ביד אויב: (ב) בשברי לכם מטה לחם. לרבות כל מסעדי לחם. ואפו עשר נשים לחמכם בתנור א' מבלי עצים. והשיבו לחמכם במשקל שתהא פת ניפולה. והן יושבות ומשקלות אותה בתנור. ר' יוסי בן דורמסקית אומר משל ביד אדם איסר ופרוטה והוא יושב ומשקלו. ואומר אקח בו פת אוכל אני ולא שבע. אקח בו תמרים שמא אוכל אני ושבע אעפ"כ אוכל ולא שבע שנאמר ואכלתם ולא תשבעו דבר אחר ואכלתם ולא תשבעו זה רעב של מהומה: (ג) [ח]ואכלתם בשר בניכם ובשר בנותיכם תאכלו אמרו עליו על דואג בן יוסף שמת והניח בן קטן לאמו והיתה מודדתו בטפחים בכל שנה ונותנת משקלו זהב לשמים וכשהקיפו מצודת ירושלים טבחתו בידה ואכלתו ועליה מקונן ירמיה ואומר ריבוני אם תאכלנה נשים פרים עוללי טיפוחים. משיבה רוח הקודש ואומר אם יהרג במקדש ה' כהן ונביא. זה זכריה בן יהוידע הכהן. דבר אחר ואכלתם בשר בניכם ובשר בנותיכם תאכלו. אין לי אלא אבות אוכלים בשר בנים ובנות בנים אוכלים בשר אבות מנין שנאמר לכן אבות יאכלו בנים בקרבך ובנים יאכלו אבותם: (ד) והשמדתי את במותיכם כמשמע והכרתי את חמניכם אילו המחשים והקסמים שבישראל. ונתתי את פגריכם על פגרי גילוליכם וכי מה הפגרים עושים אצל הגילולים. אלא שהיה אליהו זכר לטוב מחזר על כל טפוחי הרעב. מצא אחד תפוח ומושל ברעב א"ל בני מאיזה משפחה אתה אמר לו ממשפחה פלוני א"ל וכמה היתה. א"ל שלשת אלפים וכמה נשתייר מכם א"ל אני. א"ל רצונך לומר דבר אחד ולחיות א"ל אין א"ל אמור שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד. צעק מיד ואמר הם כי לא להזכיר בשם ה' לא לימדני אבא כך. מה היה עושה נוטל יראתו ונותנה על לבו ומנפפה ומנשק עד שכריסו נבקעת ונופח הוא ויראתו לארץ לכך נאמר ונתתי את פגריכם על פגרי גילוליכם ונעלה נפשי אתכם זו הגולה ויש אומרים זה סילוק שכינה. ונתתי את עריכם חרבה. עיר ערי עריכם. לרבות הכרכין והמחוזות והשמדתי את מקדשכם מקדש מקדשי מקדשכם לרבות בתי כנסיות ובתי מדרשות ולא אריח בריח ניחוחכם כמשמעו: (ה) והשימותי אני את הארץ. זו מדה טובה שלא יהו ישראל אומרים הואיל ונלינו מארצנו עכשיו האויבים באים ומוצאים עליה נחת רוח שנאמר ושממו עליה אויביכם היושבים בה. אף האויבים הבאים אחרי כן לא ימצאו עליה נחת רוח: (ו) ואתכם אזרה בגוים זו מדה קשה לישראל שבשעה שבני המדינה גולים כולם למקום אחד הם רואים זה את זה ומתנחמים. ואתם אין אתם כן. אלא עתיד אני לזרות אתכם לבין כל האומות כאדם שהוא זורה שעורים במזרה ואין אחת מהם דבקה לחבירתה שנאמר ואזרה במזרה בשערי הארץ שיבלתי איבדתי את עמי מדרכיהם לא שבו: (ז) והריקותי אחריך חרב. החרב הנשמטת אחריכם לא במהרה היא חוזרת וכמים הנשפכים שוב אין חוזרים לכלים:

פרק ז והיתה ארצכם שממה ועריכם יהיו חרבה. זו מידה קשה לישראל שבשעה שאדם גולה מתוך כרמו ומתוך ביתו וסופו לחזור כאלו אין כרמו וביתו חריבים. אתם אין אתם כן אלא והיתה ארצכם שממה ועריכם יהיו חורבה מפני מה שאין סופכם לחזור: (ב) אז תרצה הארץ את שבתותיה אני אמרתי לכם שתהו זורעים שש ומשמטים לי אחת. בשביל שתדעו שהארץ שלי היא ואתם לא עשיתם כן. אלא עמדו וגלו ממנה [ח]והיא תשמש מאיליה כל שמיטים שהיא חייבת לי שנאמר אז תרצה הארץ את שבתותיה כל ימי השמה. כל ימי הושמה תשבות: (ג) והנשארים בכם [ט]והבאתי מורך בלבבם. אינו אומר והבאתי מרוך בלבבם אלא והבאתי מירך בלבבם ואי זו זו אימה ופחד הדאגה ורעדה ויראה: (ד) ורדף אתכם קול עלה נדף 'אבר ריב"ק פעם א' היינו יושבים בין האילנות ונשבה הרוח והשיחו העלים זה בזה ועמדנו ורצנו ואמרנו אוי לנו שמא ידביקונו הפרשים. לאחר זמן נפגינו אחרינו וראינו שאין בריה וישבנו במקומינו ובבינו ואמרנו אוי לנו שעלינו נתקיים הפסוק ורדף אותם קול עלה נדף ונסו מנוסת חרב מפני איזה ונפלו ואין רודף מבלי כח: (ה) [י]וכשלו איש באחיו אינו אומר איש באחיו אלא איש בעון אחיו. מלמד שכל ישראל ערבים זה בזה: (ו) ולא תהיה לכם תקומה לפני אויביכם. זו שעה שנלכדה בה ירושלם:

פרק ח [יא]ואבדתם בגוים ר"ע אומר אילו י' שבטים שגלו למדי. אחרים אומר ואבדתם בגוים אין אובדין אלא גולה. יכול אובדן ממש כשהוא אומר ואכלה אתכם ארץ אויביכם הרי אובדן ממש אמור הא מה אני מקיים ואבדתם בגוים אין אובדן אלא גולה: (ב) והנשארים בכם ימקו בעונם. אינו אומר ימקו אלא ימסו בעונם. ובעונות אבותם אתם ימסו. [יב]והא כבר הבטיח המקום לישראל שאינו דן האבות ע"י בנים ולא בנים ע"י אבותם שנאמר לא יומתו אבות על בנים ובנים לא יומתו על אבות. א"כ למה נאמר אף בעונות אבותם אתם ימקו. אלא בזמן שהם תפוסי מעשה אבותם דור אחר דורם נידונין על ידיהם: (ג) והתודו את עונם ואת עון אבותם. לצד התשובה הם הדברים שמיד שהם מתוודים על עונותיהם מיד אני חוזר ומרחם עליהם שנאמר והתודו את עונם ואת עון אבותם במעלם אשר מעלו בי: (ד) אף אני אלך עמם בקרי הם עשו את דיניי עראי בעולם' אם אני אעשה אותם עראי בעולם: (ד) והבאתי אותם בארץ אויביהם זו מדה טובה לישראל שלא יהו ישראל אומרים הואיל ונלינו לבין א"ה נעשה כמעשיהם. אני איני מניחם אלא אני מעמיד נביאי עליהם ומחזרן אותם למוטב תחת כנפי. מנין והעולה על רוחכם היה לא תהיה אשר אתם אומרים נהיה כגוים וכמשפחות האדמה. אלא חי אני נאם ה' אם לא ביד חזקה ובזרוע נטויה ובחימה שפוכה אמלוך עליכם. על כורחכם שלא בטובתכם ממליך אני מלכותי עליכם: (ה) או אז יכנע לבבם הערל. לצד התשובה הן הדברים שמיד הם מכניעים לבן בתשובה מיד אני חוזר ומרחם עליהן שנאמר או אז יכנע לבבם הערל ואז ירצו את עונם: (ו) וזכרתי את בריתי יעקב

פירוש הראב"ד

ומצע פוטעניות סמנויות נמס' לנות ליכס על סמדר הזס ולייכס נדסמין כולן מפרסם זו חלת ממקומות סחכיס לחיות נסנסת פ' נמס מדליקין [לג.] ולח סס ליכס מסודין על כדר סמעכה: ולחי תמס מלין כוליחו מומר פוטענות לספקעת חלה יותר מן סמעטות ומעת מן סמעך סמעכו על מדכס הפקוח הזס. ופפקדתי עליכס נהלה נל' תקר' נסלה חלת נחלה ומכיון שייחדס סכתוב יותר מעלר נהלה נל' תקר' נסלה חלת נחלה ומכיון שייחדס סכתוב יותר מעלר מעטות סמנויות נמס' לנות מלכות סחכיס לחיות נסנסת פ' נמס מדליקין [לג.] ולח סס ליכס מסודין על כדר סמעכה: ולחי תמס מלין כוליחו מומר פוטענות לספקעת חלה יותר מן סמעטות ומעת מן סמעך סמעכו על מדכס הפקוח הזס. ופפקדתי עליכס נהלה נל' תקר' נסלה חלת נחלה ומכיון שייחדס סכתוב יותר מעלר

מעטות סמע מינס כי סיס מעוכס מכן:

פרק ו ונקס סחיכו נצכית לסייכו כגון סמוי עיניס סל לקיכו פי' סלח סיס: לחוי לחומו עוגס חלח סלוכו חייב לומו לכך ומוקמת נקס קל לכיס: (ב) כל מעטן לחס לף סליחתן. ומסיכו לחמכס נמעכל סחסח פת ניפולין וכן יוסנות ומוקלות לומו נחנור פיכוס מילוחו מן סחנור ומלי נחנור נצית סחנור לפי חלח עכיכות לח לחמס מפני סיסח נפרס ומוקלות לימו נמעכל כמו שקלו נקטן חמלה נצעת ליסה. ומלי ומסיכו כלומר כמיסיכו כלחס לנחיכס לח יסח חלח נמעכל. ומוקלו ולומר לקח בו פת כלומר מוקל נלעתו מס יקנס ממנו. חלח כמיס כמסכיכן ומוכ לינן מוזכין לכליין פי' ומכיקותי קל לכיס לטון סחכיק מיס מן סכלי לקרקע:

פרק ז לינו לומר ומנחתי מוכך נלנצכס חלח נלנצכס ולייו סמך ומעלה

מסרת התלמוד

[ד]מדרס ויקרא כנה סנסה ו' ומי' נקס סלינו נצנים סלינו נח נקנס נניס קיני חלח מסוס סעכר על סמנועה לנצוכלכלן כן יולח מסוך דנרי סמדרס: [ה]מדרס ליכה ומי' יומח (לח:) ומנסרס": [ו]גי' הילקוט ס"ל מחכלו וכ"ס לומר לכן לנוס וגו': [ז]סנהדרין (סנ:): [ח]סנעטים סנה כמנין סמעטים סנעלו ומי' נמקס"י על סחורה: [ט]גי' הילקוט לינו לומר מוכך נלנצכס חלח ומנסרס": [י]גי' הילקוט ס"ל מחכלו וכ"ס לומר לכן לנוס וגו': [יא]סנהדרין (קי:) והולעס מדרס זה כן ל"ע נכר ולנדסס זה לנידס ממס למי מקיים לח תוכך נלנצכס: [יב]גי' הילקוט כ' יהושע נן יהודה: [יג]סנהדרין (כו.) סנעוות (לע.): [יד]עי' סנהדרין (קי:) והולעס מדרס זה כן ל"ע נכר ולנדסס זה לנידס ממס למי מקיים לח מחכלו וגו' לכלומס זה על כלנוס סחומה לך ולנדסס על סחלך מסס ולייכס זה: [טו]עכרס סמנעטים סנגלו למדי ומניין סולנדסס לנידס ממס למי מקיים ולנדסס על הגלוח חלח נככר למי נמ"ח מי' סנעטים לין עתידים למזול מקרא ויסליכס חל לרן למכת מ"כ למי מקיים ולנדסס נעכרס סנעטים וע"ע מכות (כד.): [טז]עי' נכלות (ז.) וסנהדרין (כז:):

יעקב. ולמה נאמרו אבות אחורנית אלא אם אין מעשה אברהם כדיי מעשה יצחק ואם אין מעשה יצחק כדיי מעשה יעקב כדאי לכל א' וא' שיתלה לעולם בגינו: (ז) [ו]ולמה נאמר באברהם ויעקב זכירה וביצחק לא נאמרה זכירה אלא רואין את אפרו כאלו הוא צבור ע"ג המזבח. ולמה נאמר באברהם וביצחק אף וביעקב לא נאמר אף אלא מלמד שמטתו של יעקב אבינו שלימה: (ח) אין לי אלא אבות אימהות מנין [ז]תלמוד לומר את. ואין אתים אלא אמהות שנאמר שמה קברו את אברהם ואת שרה אשתו. ומנין שהברית כרותה לארץ תלמוד לומר והארץ אזכור: (ט) והארץ תעזב מהם ותרץ את שבתותיה. אני אמרתי להם שיהו זורעים לי שש משמיטים לי אחת. בשביל שידעו שהארץ שלי. והם לא עשו כן אלא עמדו וינלו ממנה והיא תשמט מאיליה כל שמיטים שהיא חייבת לי. שנאמר והארץ תעזב מהם ותרץ את שבתותיה בהשמה מהם והם ירצו את עונם יען וביען. וכי ראש בראש פרעתי מהם מישראל והלא לא פרעתי מהם אלא אחת ממאה שחטאו לפני א"כ למה נאמר יען וביען. יען במשפטי מאסו אילו הדינים ואת חוקותי געלה נפשם אילו המדרשות: (י) זאת. זו עונה של מדבר. גם זאת. זו עונה של בעל פעור. ואף גם זאת זו עונה של מלכי האמורי. לא מאסתים ולא געלתים לכלותם. [ח]וכי מה נשתייר להם שלא נגעלו ושלא נמאסו. והלא כל מתנות טובות שנתנו להם נטלו מהם. ואילולי ספר תורה שנשתייר להם לא היו משנים מאומות העולם כלום. [ט]אלא לא מאסתים בימי אספסינוס ולא געלתים בימי יון. לכלותם להפר בריתי אתם. בימי המן כי אני ה' אלהיכם בימי גוג: (יא) ומנין שהברית כרותה לשבטים שנאמר וזכרתי להם ברית ראשונים אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים מלמד שהברית כרותה לשבטים: (יב) אלה החוקים והמשפטים והתורות. החוקים אילו המדרשות. והמשפטים אילו הדינים. והתורות מלמד ששתי תורות ניתנו להם לישראל אחד בכתב ואחד בעל פה. אמר ר"ע וכי שתי תורות היו להם לישראל והלא תורות הרבה ניתנו להם לישראל. זאת תורת העולה. זאת תורת המנחה. זאת תורת האשם. זאת תורת זבח השלמים זאת התורה אדם כי ימות באהל. אשר נתן ה' בינו ובין בני ישראל זכה משה ליעשות שליח בין ישראל לאביהם שבשמים. בהר סיני ביד משה. מלמד שניתנה התורה הלכותיה ודקדוקיה ופירושיה ע"י משה מסיני:

פרשה ג [א]בני ישראל מעריכים ואין העכו"ם מעריכים. יכול לא יהו נערכים ת"ל איש דברי ר"מ. א"ר מאיר אחר שהכתוב אחד מרבה וכתוב אחד ממעט. מפני מה אני אומר נערכים אבל לא מעריכים. שריבה מדת הנערכים ממידת המעריכים. שהרי חרש שוטה וקטן נערכים אבל לא מעריכים: (ב) ר' יהודה אומר בני ישראל נערכים ואין העכו"ם נערכים. יכול לא יהו מעריכים ת"ל איש. א"ר יהודה אחר שהכתוב אחד מרבה וכתוב אחד ממעט. מפני מה אני אומר מעריכים אבל לא נערכים. מפני שריבה מידת המעריכים ממדת הנערכים שהרי טומטום ואנדרוגינוס מעריכים אבל לא נערכים: (ג) [ב]או בני ישראל יכול אין לי אלא בני ישראל. מנין לרבות את הגרים ואת העבדים ת"ל ואמרת אליהם. [ג]איש פרט לקטן. או יכול שאני מוציא את הקטן שיש בו הפלייה ת"ל כי יפליא. כי יפליא. [ד]נאמר כאן נדר ונאמר להלן נדר מה נדר האמור כאן כי יפליא אף נדר האמור להלן כי יפליא. ומה נדר האמור להלן בל תאחר לשלמו אף נדר האמור כאן בל תאחר לשלמו: (ד) [ה]נדר בערכך הקיש נדרים לערכים מה נדרים בבל תאחר לשלמו אף ערכים בבל תאחר לשלמו: (ה) [ו]בערכך. להביא ערך הסתום. ד"א בערכך ערך כולו הוא נותן ואינו נותן ערך אבריו: (ו) או יכול שאני מוציא דבר שהנשמה תלויה בו. ת"ל נפשות נפשות. לא המת. אוציא את המת ולא אוציא את הנוסף ת"ל והעריך את שיש לו עמדה יש לו ערכה ואת שאין לו העמדה אין לו ערכה: (ז) דבר אחר מה ת"ל נפשות שיכול אין לי אלא אחד שהעריך את אחד. אחד שהעריך את מאה מנין ת"ל נפשות. ד"א מה ת"ל נפשות שיכול אין לי אלא איש שהעריך את האשה אשה שהעריכה את האיש מנין ת"ל נפשות. ד"א מה ת"ל נפשות שיכול כל שהיה בכלל דמים יהיה בכלל ערכי. מגוול ומוכה שחין שלא היו בכלל דמים. לא יהיו בכלל ערכים ת"ל נפשות: (ח) [ז]יהיו מה ת"ל שיכול כל שהיה בכלל ערכים יהיו בכלל דמים מגוול ומוכה שחין טומטום ואנדרוגינוס ופחות מבן חדש שלא היו בכלל ערכים לא יהיו בכלל דמים ת"ל יהיו: (ט) [ח]זכר ולא טומטום ואנדרוגינוס יכול לא יהיו בכלל איש אבל יהיו בכלל אשה ת"ל ואם נקיבה היא זכר ודאי. ונקיבה ודאית ולא טומטום ואנדרוגינוס. ומנין ששנת ששים כלמטה הימינו. ת"ל ואם מבן ששים שנה ומעלה אם זכר מלמד ששנת ששים כלמטה הימינה: (י) [י]אין לי אלא שנת ששים שנת חמש שנת כ' מנין ודין הוא חייב בשנת ששים. וחייב שנת חמש ושנת עשרים. מה שנת ששים כלמטה אף שנת חמש ושנת עשרי' כלמטה הימינה: (יב) הין אם עשית שנת ששים כלמטה הימנה להחמיר נעשה שנת חמש ושנת עשרים כלמטה הימינו להקל תלמוד לומר שנה שנה לגזרה שוה מה שנה אמורה בשנת ששים כלמטה הימנה אף שנה האמורה בשנת חמש ושנת עשרים כלמטה הימינה בין להקל בין להחמיר. ר"א אומר מנין לחודש א' ויום אחר החדש הרי הוא כשנת ששים ת"ל ומעלה. נאמר כאן ומעלה ונאמר להלן ומעלה מה ומעלה האמור להלן

חדש

פירוש הראב"ד

מותם לכך לוויסיס לין זכה לכון כליון דדילמא כאכילת קיסולין שאוכלין את חלו ויולאין לאכיס מאמיסם. ומה שאמרו לאכיס כרי לגדן ממם לאמר לך על כליון לאמר חלף כרי מיתם לאמרם קלאמר: (ט) יען וביען וכי רחם נכחם פרעתי מכם כלומר מם ביכה שכאוב לומר יען וביען גמול תחת גמול שאתמיכם ושלא לף פרעתי מכם לפי לאר שאתמיכם לפני כך לכה לומר יען ממשפטי מאסו לפי לאר חוקותי געלה נפשם שהם מהלכות פי' שהם [לפני] שלין מפוקמים בתוכם וסם קבלם: (י) ולף גם זאת דוכם חותו לענין עוונותיכם שלא יסבלו שאשתו בעגל ובעגל פעור ובאלץ בשטת שלאורי. ולכך לאמר שכתוב יען וביען לפכם רבוי עוונותיכם · בסיותם בחלץ לויכיסם לף שלאתים ולף געלתים לכלותם וכי מה שנית לכם ליסבלו ולף געלו מוץ מפקר תוכם בלבד שלף כך לאמר לף שלאתים ביתי לפפציוע קיקר וכ' פי' שכל שלו סיו בחים לכלותם ולף שניכם לפכם בידם: (יא) בחית כרותה לבאתים פיכו לבתים עבר בני יעקב שלף עתם כתת שקפ"ם בחית שלף יכלם לת זבעם כלבתי שבועות ועבות שלומר שלם לאמר כ' עקיבא וכי שתי וכו': **פרשה ג** ולין הגוים מעריכין פי' לף מעריכין לת עלמם ולף לת שלחים לפני יפליל ושקבל כבי שלין שלין מקבלין מידם. שקבם בדק בחית כלבתיב לף לכם ולכו לבנות בית לאלהיכם ושקם עכרן כלמבם טעמים לת לאלהיכו ולמי נולדין לן. וכ' יסודם שבר מעריכין לאבל לף בעכרן כלמבם טעמים ולחזל. ולפי לף לכם ולכו לבנות בית לאלהיכם לבתיב בעזרא מפוס לפיון ידים כוא. סביו לוולים לכם בבנם עמכם כלומר נתן לכם קיוב מממיכו וסיו יפליל שבלוחו שבלוחו לכם בבנם עמכם כלומר נתן לכם קיוב מממיכו וסיו יפליל שבלוחו

נבכור

מסרת התלמוד

ויוקרא בבם שבשם לו: [ב]בני ישראל מ"ל לת לת לתים ללו לתמות וכ"ם בשלכם ויקרא בבם: [ג]בילקוט בבב וכי מה בשתייר להם שלא בשלם בשלם וכו' בעלו משם מה בשתייר להם זה ס"ם שלם לא בשתייר להם לא היו מיין משוים שלי"ם ולבי' זו לא בשלכם שלשלם לשלם לשלם ל

חדש א' יום אחד אחר החדש. אף כאן חדש א' ויום א' אחר החודש הרי היא כשנת ששים: (ג) אין לי אלא לאחר ששים אחר חמש אחר עשרים מנין ודין הוא חייב אחר ששים וחייב אחר חמש ואחד עשרים. מה אחר ששים חדש א' ויום א' אחר החודש הרי הן כשנת ששים אף אחר חמש ואחר עשרים חודש אחד ויום אחד אחר החודש הרי הן כשנת חמש ושנת עשרים: (ד) ואם מך הוא מערכך. אם הוא עני מליתן ערך והעמידו לפני הכהן להוציא את המת. [ה]אוציא את המת ולא אוציא את הגוסס. ת"ל והעמיד והעריך את שיש לו עמדה יש לו ערכה ואת שאין לו עמדה אין לו ערכה: (ט) [ו]יכול אפי' אמר ערך של פלוני זה עלי ומת יהיה פטור ת"ל יעריכנו אפילו מת. [ז]והעריך אותו הכהן שלא יתן אלא בזמן הערך על פי אשר תשיג יד הנודר לא יד הנידר בין איש בין אשה ובין קטן מיכן אמרו השוג יד בנודר והשנים בנידר והערכים בנערך. והעריך בזמן הערך. [ח]יעריכנו הכהן. בניין אב לכל הנערכים שיהו בכהן:

פרק ט (א) [ט]אמר רגלה של זו עולה. יכול יהא כולה עולה ת"ל כל אשר יתן ממנו לה' קודש אין כולה קודש. מה ת"ל יהיה קודש כולה. מה יעשה לה. תמכר לחייבי עולה ודמיה חולין חוץ מדמי אותה הרגל דברי ר"מ ור' יהודה ור' יוסי ור"ש אומרים מנין אפילו אמר רגלה של זו עולה תהא כולה עולה ת"ל כל אשר יתן ממנו לה' יהיה קודש. לרבות את כולה: (ב) [י]יכול אף הקדש בדק הבית יעשה תמורה ת"ל קרבן. יצא הקדש בדק הבית שאינו קרבן: (ג) [כ]אוציא הקדש בדק הבית שאינו קרבן ולא אוציא את של צבור ת"ל ולא יחליפנו אוציא את של צבור ולא אוציא את של שותפים ת"ל ולא ימיר אותו. היחיד עושה תמורה ואין צבור ולא השותפין עושים תמורה: (ד) אר"ש והלא המעשר בכלל היה למה יצא להקיש אליו מה מעשר קרבן יחיד אף אין לי אלא קרבן יחיד או דבר שאת למידו בדרך אחד את למידו בכל הדרכים שיש בו. מה מעשר מיוחד שהוא הקדש מזבח ונוהג בבקר ובצאן ונאכל לשני ימים אף אינו מרבה אלא את שהוא כיוצא בו. מנין לרבות קדשי קדשים וקדשים קלים של יחיד ת"ל בהמה. ואם בהמה: (ה) [ל]ולא ימיר אותו הקדש עושה תמורה ואין תמורה אותו תמורה. ר' יהודה אומר הולד עושה תמורה: אמרו לו הקדש עושה תמורה ולא הולד ולא התמורה עושה תמורה: (ו) [מ]טוב ברע או רע בטוב. תמימים בבעלי מומים ובעלי מומים בתמימים. מנין לרע שהוא בעל מום ת"ל לא תזבח לה' אלהיך שור ושה אשר יהיה בו מום כל דבר רע. [נ]ואם המר ימיר. לרבות את האשה ואם המיר ימיר לרבות את הוורש. [ס]בהמה בבהמה א' בב' וב' בא' בהמה בבהמה א' במאה ומא' בא'. ר"ש אומר בהמה בבהמה ולא בהמה בבהמות אמרו לו בהמה אחת קרויה בהמה ובהמות הרבה קרויות בהמה: (ז) בהמה בבהמה. לא בהמה בעופות ולא עופות בבהמה בהמה בבהמה ולא בהמה במנחות ולא מנחות בבהמה [ע]ולא בהמה בהם: (ח) [פ]בהמה בבהמה ולא בהמה בעוברים ולא עוברים בבהמה בהמה בבהמה ולא בהמה באברים ולא אברים בבהמה. ולא איברים בשלימים. ולא שלימים בהם: (ט) ר' יוסי אומר ממירים איברים בשלימים ולא שלימים בהם א"ר יוסי והלא במוקדשים הוא אומר רגלה של זו עולה כולה עולה. אף כשיאמר רגלה של זו תחת זו תהא כולה תמורה תחתיה. (י) [צ]והיה הוא ותמורתו יהיה קודש. והיכן קדושה חלה עליו בבית הבעלים. אף תמורה בבית הבעלים: (יא) והלא הבכור עושה תמורה בבית הבעלים ואינו עושה בבית כהן דברי ר"ע. א"ר יוחנן בן נורי וכי מפני מה אין ממירים בבכור א"ל ר"ע חטא' ואשם מתנה לכהן. והבכור מתנה לכהן. מה חטאת ואשם אין ממירים בהם אף הבכור אין ממירים בהם. א"ל ר"י בן נורי מה אינו ממיר בחטאת ואשם שאין זכי' בהם בחייהם תאמר בבכור שזכי' בו בחייו א"ל ר"ע השבתה על הדין. מה אתה משיב על המקרא והיה הוא ותמורתו יהיה קודש. היכן קדושׁ חלה עליו בבית הבעלים אף תמורה בבית הבעלים: (יב) ואם משנתנו לכהן זה וזה אין עושים תמורה: (יג) [ק]והיה הוא. הקודש עושה תמורה ואין תמורה עושה תמורה: (יד) והלא דין הוא. ומה אם הקדש שאין קדושה חלה עליו בבעל מום קבוע עושה תמורה. תמורה שהקדשה חלה עליו בבעלת מום קבוע אינו דין שיעשה תמורה ת"ל והיה הוא קודש. הקודש עושה תמור' ואין תמורה עושה תמור': (טו) [ר]יהיה קודש. מלמד שהקדושה חלה עליה בבעלת מום קבוע והלא דין הוא ומה אם הקודש שהיא עושה תמורה אין קדושה חלה עליה בבעלת מום קבוע. תמורה שאינה עושה תמורה אינו דין שלא תהא קדושה חלה עליה בבעלת מום קבוע. ת"ל יהיה קודש. מלמד שקדושה חלה עלי' בבעלת מום קבוע: (טז) ר' יוסי ברבי יהודה אומר יהיה קודש לעשות את השוגג כמזיד:

פרשה ד [ש]ואם כל בהמה יכול בבהמה טמיאה הכתוב מדבר. כשהוא אומר אם בבהמה הטמאה ופדה הרי בהמה טמאה אמורה הא אינו מדבר אלא בפסולי המוקדשים שיפדו. יכול יפדו על מום עובר ת"ל אשר

פירוש הראב"ד

נזכור ומעלה פי' נזכור מדכתיב פקוד כל זכור זכר לנגי יסתכל עכן מדם ומעלה יד סנודר ולא יד סנידר אלא סיס סנידר לו כעבדך עסיר וסנודר סיס עני נומן ערך העני אלין כולכין לאלא לאחר סנודר לעניות ולעסירות. וכולם פרסתא ליתא בעכיכין פ' סמג יד [יח.]:

פרק ט בתמורה [יח:] וקא מייתי עלה דמיתסרא חד לחד. ומתני דלתומר גזוזת מן סדא בהמה לעולה פי' אין מוכיחין לותה אלא לגני סנדר לבציל בהמ' אחת סוץ מרגלה. וכני נין סניסה מציאין לותה זה רגלה וזה סלה כל גופה: (ד) מלי מעלה קרבן יציל פיכו' דכתיב יסיה לך ולא בהמות. וכני ליתא בזכוכו' [כה:] וכולם פרסתא מיפרסא בפ"ק דתמור': (טו) מלמד שהתמור' קדושה חלה עליה בזעלת מום קבוע פי' שאינה יולאה לחולין לינזז ולינבד ולאני על ידי פדיון אם אלין כן בתחלת הקדש: (טז) רבי יוסי בר' יהודה לומר וסיה קדש לרבות לת סטוגג כמזיד בתמורה. ומפרש לה בתמורה בפרק יש מקרבות כפנדר מותר לסמיר לכותה בקדשים כפנדר מותר להקדיש בעלי מומין למזבח והקדש לא לקי בתמורה לקי כי סגוזז וסעובד בקדשים שהקדישן בעשות לא לקי:

פרשה ד אם בהמה טמאה מיותרת שהוא פדייתה לבעלת הקדשה פי' ויש לה פדיון. ואע"פי שאין לה עמידה טוב"ל ושוב שעת פדיונה לבעלת הקדשה: ולא יפדה אלא בטובת הקדש ומעלה עליה כשוה כסף ואע"פי שאין לה עמידה טוב"ל ושוב שעת מן הסתקל בהלאון ושעת בכייתי' [כד:] וסיה קטועה שם. ועוד לשם שוב דוכש על הסתקל בהלאון ושעת בכייתי' סניה דומה בהמה טמאה ופדה בעכרת וכאן שוב דוכש לענין תומה שאינו מוסיף חלש על הקדש בהלאון דומיא דבהמ' טמאה דקתני ומשתני בהמ' עוד תומתה גם זו בת סכתו' לומר שוב מחלש על הסתת אע"פי שוב מחלש זה תומדם לנו לכיכין כאן מן הסקוש בהלאון ושוב לענין פדיון שבכל הקדש' נפדין בין הקדש בהלאון בין הקדש לגני אלא שאין כאן הטמאה בהמה ובהמה טמאה לסיניו בעלת מום משכחת לה בתחלת הקדש ובתחלת הקדש: ומן הסקוש הסתת לנו דוכש לענין תומה וסיל הכייתה הקבוש בבעלת מום וסיל קטועה. ושעת בתקומות שוב מפיים כמו שתמיים כאן על זה הקדש דכתיב ושם בהמה ודבהמה בין בהמה בהמה בבהמה בהמה לכבות קדש קדשים וקדשים קלים אע"פי שאין שוין לבהמה טמאה שוין כולן לבהמים

מסרת התלמוד

[ד]ערכין (ו:): [ו]עי' שם (כ.): [ז]שם (יז.) [ח]עי' קנסדרין (עו.) וע"ש (ג.) בשבועי' שתניח קלח בערכך הכהן: [ט]חולין (סט:) ערכין (ד.) תמורה (יח:) ועי' קידושין (ז.): [י]תמורה (יג.): [כ]ג"ז שם: [ל]שם (יג.) ובגמ' יליף לה מקרא לתכיבא ובילקוט בנה הקדש עושה תמורה וחין הולד עושה תמורה: [מ]עי' תמורה (ט.): [נ]עי' תמורה (ג.) ולקוני' דהשם ל"ל שוה שתמר שלין לבנות לת סיוכח לתני' כל"ש: [ס]תמורה (ע.) ומוסקטת פ"ח: [ע]עי' הילקוט ולת עופות ומנסות בבהמה ולת בהמה בהם: [פ]תמורה (י.): [צ]שם (יז:): קעי לעיל פרק זה מ"ם ותמורה (יג.): [ק]שם (יז:): [ר]תמורה (כג.) מנסות (קה.) בכוכות (לז:) וע"ת מכ"ל דקתל זה לבע"ח ולכלן בעשתה שוה דלמל לסיכל ל"ל שהוה דכלן כתיב לת תכר לת יקריבו משתע שלין תקבוצה תלת לימור מזבח לתבל להדיוט שרי ק"ח:

אשר לא יקריבו ממנה קרבן לה'. יצא מום עובר שהוא כשר ליקרב למחר: (ב) טמאה לרבות את המתה יכול אפי' אמר הרי זה הקדש ומתה תפדה ת"ל והעריך. את שיש לו עמדה יש לו ערכה ואת שאין לו עמדה אין לו ערכה: (ג) [1]ממנין לרבות המתה ולהיציא את שאמר הרי זה הקדש ומתה. אחר שריבה הכתוב מיעט. הרי אנו למידים אותה בבהמה טמאה מה בהמה טמאה מיוחדת ששוה שעת פדיונה לשעת הקדיש' אף אני אביא את המתה ששוה שעת פדיונה לשעת הקדישה ומוציא את שאמר הרי זו הקדש ומתה שלא שוה שעת פדיונה לשעת הקדישה: (ד) או דבר שאת למדו ברך אחד. את למידו בכל הדרכים שיש בו. מה בהמה טמאה מיוחדת שהיא תחלת הקדש ומועלים בה וכולה לשמים אף אני ארבה את ביוצא בו. וכי מה יש לנו פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים מנין לרבות קדשים וקדשים קלים של צבור ושל יחיד ת"ל בהמה ואם בהמה ואם כל בהמה: (ה) [2]והעמיד את הבהמה לפני הכהן בהמה נפדית ואין העופות והעצים והלבונה וכלי שרת נפדים: (ו) [3]והעריך הכהן אותם בין טוב ובין רע. אין פודים ההקדישות אכסרה. בערכך הכהן כן יהיה. אמר א' הרי הוא שלי בני עלים. אמר א' בעשרים אמר א' בשלשים אמר א' בארבעים אמר א' בחמשים חזר בו של חמשים ממשכנים מנכסיו עד עשר חזר בו של ארבעים ממשכנים מנכסיו עד עשר. חזר בו של שלשים ממשכנים מנכסיו עד עשר. חזר בו של עשרים ממשכנים מנכסיו עד עשר חזר בו של עשר' מוכרים אותו בשוה ונפרעים משל עשר המותר: (ז) [4]ואם גאל יגאלנה לרבות את האשה ואם גאל יגאלנה לרבות את היורש. ויסף חמישית. על ערכך. הרי כאן שנים א' מוסיף חמישית וא' שאינו מוסיף חמישית ואין ידוע אם בבעלי'. אם בכל אדם מה מצינו בגאולות האמורות למטן הבעלים מוסיפים חמישית ואין כל אדם מוסיפים חמישית אף הגאולות האמורות כאן הבעלים מוסיפים חמישית ואין כל אדם מוסיף חמישית: (ח) ואיש כי יקדיש את ביתו יכול בבית דירה הכתוב מדבר כשהוא אומר ואם המקדיש יגאל את ביתו הרי בית דירה אמור הא מה אני מקיים ואיש כי יקדיש את ביתו. מקדיש אדם את נכסיו: (ט) קודש לה'. מלמד שסתם הקדישו' לבדק הבית:

פרק י' (א) [5]והעריכו הכהן בין טוב ובין רע אין פודין את ההקדישות אכסרה. כאשר יעריך אותו הכהן כן יקום. הבעלים אומרים בעשרים וכל אדם בעשרים הבעלים קודמים מפני שהם מוספים חמישית אמר א' הרי הוא שלי בעשרים וא' הבעלים נותנים עשרים ושש. עשרים ושנים הבעלים נותנים עשרים ושבע. עשרים ושלשה הבעלים נותנים עשרים ושמונה עשרים וארבע הבעלים נותנים עשרים ותשע. עשרים וחמש הבעלים נותנים שלשים שאין מוסיפים חמישית על עילויו של זה אמר אחד הרי הוא שלי בעשרים ושש אם רצו הבעלים ליתן שלשים ואחת ודיבר הבעלים קודמים ואם לאו אומרים לו הגעתיך: (ב) ואם המקדיש יגאל. לרבות את האש'. ואם המקדיש יגאל לרבות את היורש. ויסף חמישית כסף ערכך עליו והיה

פירוש הראב"ד

לשמים ואין נפדין מעילה: מיהו בעינן שיסף חמשת הקדם לגבל הקדם שני הם סומם ומלוי [אין] מוסיף עליו מומם וכן על המומר אם סומם ומלאי אין מוסיף עליהם מומם מסום לכתיב הקדם לחסון כלומר שעשה שעשה לחסום ולמאי לי לעניין פדיון הרי כשני מומם כולם עשה כל שעשה וכתיב לא כתיב שעשה למעוטי לגבל ללו לעניין מומם וכשנים חמשת הנשייתא מזו לפני כ' לגלגזר שנה מומם מקוטעת ומשוסעת ושים מדשה גם לעניין מעילה הית מדכתי ול' לגלגזר תיכן מומם שלה לגבל דבר גם לעניין מעילה בכל לגלגל לעניין מומם ומעילה שוים שניהם שם על דבר שעילה שמוים כאן וכשהית מקוייתת כמקומם כמו שהית מקוייתת כאן: ול"ת מאחר שהית מקוייתת כמו זאת מאין לו לרבי לגלגזר שניעש גם הקדם שני מומם ולגל לא ניעשו מומם בשעה שעשה ושעה לא שאם לגל לגבות כל הקדשים כמו שביכרנו כאן: תשובתך לפי שאומ' הכתי' דוכתא המקבל הכני לו כיון שכבר הכשנו המקבל הכאחון וכיון בל הקדשים לעניין פדיון ואפילו הקדם שני הכני מם גם עוד לגמר. לגלגל לאו למעוטי הקדם שני מכל הקדשים מומם דומיא דבשעה שעשה שמורם בתוכם הכתיב בשעה: (ה) בשעה נפדית ואין שעוות ואין שעלבוש נפדין פי' ואע"פ שלא קדשו קדושת הגוף כגון שהעלים לא נשמו למזבח שעשה שהיו לריכין לשיות למה לוכך ומשה כוחב בתורת' וזשמים [קג:]. לבוחב אע"פ שלא קדשה בכלי שרת אין לכם קדושת הגוף כל זמן שלא עבד בהן ולא משמן ואע"פי שלא קדשו קדושת הגוף כגון הערים: ומפרש טעמא בשעות פ' כל השעות ובשבני [קא.] משום דלא שכיחי ומשום שני אין מוליאין לחולין ואפי' בשעה ועושות כמי שעשוי מפדיון מדכתי בהמה בהמה נפדית על ידי מום ואע"פי שקדשה קדושת הגוף לגבל עושות אע"פי שאקדשו לגבל ומשות ובכרים כמי שאקדשו בכלי אע"פי שהשעה ודמו לבהמה טמאה לא מיפרקי לגבל עד שלא קדשו בכלי ולאי מיפרקי דלא דמו לבהמה דלכתי לא קדשו קדושת הגוף בבהמה ובכרים טוענה: ולמה שהוקל ואפילו טהורין נפדין כל זמן שלא קדשו בכלי וכ' לגשעיה למה לע"פי שלא קדשו בכלי שעלין נפדין טהורין לגין נפדין מאי טעמא דכל דבר שלהוי למזבח לגין יולא מידי עזבה ואע"ג דבשבים כוותייהו וכתי לגתא בפרק בתמורת: (ו) לין פודין את שהקדשות אלבכרים פי' לבהן לעז הוא בלשון ספרד ומלכתיב בין טוב לרע ומשעה שיקדק שכהן בדמיו שם טוב ושם רע: בערכך הכהן כן יהיה למה לגל הכי הוא שלי בעבר בעשים פירוש שם מזר זו שלי בשים בעבר ומשה בעשים שה

והיה לו. אם נתן את הכסף הרי היא שלו. ואם לאו אינו שלו: (ג) משדה אחוזתו. אין לי אלא שדה אחוזתו מאביו שדה אחוזתו מאמו מנין ת"ל יקדיש איש. והיה ערכך לפי זרע. ולא לפי נידוליו. זרע חומר שעורים בחמשים שקל בכסף. הרי זו גזירת מלך [א]אחר המקדיש בחולת המחוז ואו' המקדיש בפרדיסות סוסיטי. נותן בזרע חומר שעורים בחמשים שקל בכסף: (ד) [ב]מנין שאין אדם רשאי להקדיש שדהו בשעת היובל ואם הקדישה תהא מקודשת ת"ל אם משנת היובל יקדיש שדהו. שדהו מה ת"ל. [ג]מנין אתה אומר היו שם נקעים עמוקים י' טפחים או סלעים נסוכין י' טפחים אין נמדדים עמה. ת"ל שדהו: (ה) [ד]בערכך יקום. נותן ארבעי' תשע סלעים וארבעים ותשע פונדיונות מה טיבו של פונדיון זה קולבן לפרוטרוט: (ו) אחר היובל. סמוך ליובל מופלג מן היובל מנין ת"ל ואם אחר היובל יקדיש שדהו. שדהו מה ת"ל. מנין אתה אומר היו שם נקעים נמוכים י' טפחים או סלעים גבוהים מי' טפחים הרי אינן נמדדין עמה ת"ל שדהו: (ז) [ה]מנין שאין מקדישים לפני היובל פחות משתי שנים ולא נואלים לאחר היובל פחות משנה ת"ל וחשב לו הכהן את הכסף עפ"י השנים הנותרות: (ח) [ו]מנין שאין מחשבים את החדשים להקדש. אבל הקדש מחשבים חדשים ת"ל וחשב לו הכהן את הכסף על פי השנים הנותרות: (ט) [ז]ומנין אם אמר הריני נותן דבר שנה בשנה אין שומעים לו אלא נותן את כולם כאחת ת"ל וחשב לו הכהן את הכסף על פי השנים הנותרות: (י) שנים הנותרות שנים הוא מחשב ואין מחשב חדשים ומנין אם רצה הקדש לעשות חדשים שנה יעשה ת"ל וחשב עד שנת היובל שלא יכנס בה כלום: [ח]ונגרע מערכך. אף מן ההקדש שאם אכלה ההקדש שנה או שתים לפני היובל או לא אכלה אלא שהיתה לפניו מנכה סלע ופונדיון בכל שנה ושנה: (יא) ואם גאל יגאל. לרבות את האשה. ואם גאל יגאל לרבות את היורש. [ט]שדה מה ת"ל שיכול אין לי אלא המקדיש בית כור בענין הזה. הקדיש בית לתך בית סאה בית קב מנין ת"ל השדה. ויסף חמישית בכסף ערכך עליו וקם לו. אם נתן את הכסף הרי שלו ואם לאו אינה שלו: (יב) [י]ואם לא יגאל את השדה הבעלים. ואם מכר את השדה. הגזבר לאחר ולא לבנו. או לאחר ולא לאחיו כשהוא אומר ולאיש לרבות את האח. ומה ראית לרבות את הבן ולהוציא את האח. אחר שריבה הכתוב מיעט. מרב' אני את הבן שהוא קם תחת אביו ליעידה ולעבד עברי. ומוציא אני את האח שאינו קם תחת אביו ליעידה ולעבד עברי: (יג) [כ]לא יגאל עוד. יכול לא יקחנה מיד הגזבר ותהיה לפניו כשדה מקנה ת"ל ולא יגאל עוד לכמות שהיא אינה נגאלת. אבל לוקחה היא מיד הגזבר ותהי לפניו כשדה מקנה:

פרק יא [ל]יהיה השדה בצאתו ביובל מגיד שהשדה קרוי לשון זכר בלשון קודש. מה קודש אמור להלן אינו יוצא אלא בדין. אף קידש האמור כאן לא יצא אלא בדין: (ב) מלמד שהכהנים נכנסים לתוכה ונותנים את דמיה דברי ר' יהודה ר' שמעון אומר נכנסים אבל לא נותנין. ר' אלעזר אומר לא נכנסין ולא נותנים אלא נקראת שדה רשושים עד היובל השני. הגיע היובל השני ולא נגאלת נקראת רשושי רשושים עד היובל השלישי לעולם אין הכהנים נכנסים לתוכה עד שיגאלנה אחר: (ג) [מ]כשדה החרם לכהן תהיה אחוזתו. מה ת"ל מנין אתה אומר שדה שהיא יוצאה לכהנים ביובל וגאלה אחד מן הכהנים והרי היא תחת ידו, יכול יאמר הואיל והוא יוצא לכל אחי הכהנים ביובל הרי היא תחת ידי הרי היא שלי ת"ל כשדה החרם. לכהן תהיה אחוזתו. שדה אחוזתו של כהן שלו. אין זו שלו אלא יוצא לכל אחיו הכהנים: (ד) [נ]ואם את שדה מקנתו אשר לא משדה אחוזתו מה ת"ל. מנין אתה אומר הלוקח שדה מאביו ומת אביו ואח"כ הקדישה יכול תהיה לפניו כשדה מקנה ת"ל ואם את שדה מקנתו אשר לא משדה אחוזתו שדה שאינה שדה אחוזה. יצתה זו שהיא שדה אחוזה דברי ר"מ. ר' יהודה ור"ש אומר הלוקח שדה מאביו הקדישה ואח"כ מת אביו יכול תהיה לפניו כשדה מקנה. ת"ל ואם את שדה מקנתו אשר לא משדה אחוזתו שדה. שאינה ראויה להיות שדה אחוזה. יצתה זו שהיא ראויה להיות שדה אחוזה. שדה מקנה אינה יוצאה לכהנים ביובל שאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו. וחשב לו הכהן [ס]את מכסת אין מכסת אלא דמיה מלמד שהוא נותן את שוויו: (ה) אר"א צא וראה נאמר כאן וחשב ונאמר להלן וחשב מה וחשב האמור להלן נותן בזרע חומר שעורים חמשים שקל בכסף. אף וחשב האמור כאן בזרע חומר שעורים בחמשים שקל בכסף: (ו) [ע]ונתן את הערכך ביום ההוא. שלא ישהה. שאפילו מרגלית בקלים אין לה אלא מקומה בשעתה: (ז) [פ]בשנת היובל ישוב השדה לאשר קנהו מאתו. יכול הגיזבר הנקנה ממנו ת"ל לאשר לו אחוזת הארץ יאמר לאשר לו אחוזת ארץ מה ת"ל לאשר קנהו מאתו. מנין אתה אומר שדה שיצת לכהנים ביובל ומכר' הכהן והקדישה הלוקח יכול כשיגיע היובל השני תחזור לבעלים הראשונים. ת"ל לאשר קנהו מאתו. [צ]יכול ערכך יהיה בשקל. ואין נערכים פחות מסלע. בשקל הקדש מה ת"ל. [ק]לפי שנא' ופדה יכול

פירוש הראב"ד

סלעים סיוכל לזכות בם מומר סעובים. ולא נאמר סיבדם בסן שדם סיובלין בם מומר סעובים כי זם דבר מועט סוא: בפרדסות קציטי. מקום מסיב לפרדסות סוא וסוא בלתן יפרסל וכך סמעתי מפי כ' עמרם ס"ץ: (ד) מנין שאין אדם רשאי להקדיש שדהו מסכת סיובל וכו' מפרש בערכין [כה.] סיסת לדם שם על נכסיו לפי שעכשיו יפים לריך לפדותו מעשים בלעים ומומם (בלעים). פונדיון זם שם שיעור קלבון לפרוטרוט פי' קלבון לכל בלע ובלע יעלם לכולם פונדיון ולא מיבעיא מי שהקדיש שדהו שתים ושלש שנים לפני היובל שמותן בלע ופונדיון בשנה אלא אפילו אם הקדיש שמותן מעשים בלעים מומך עליהם פונדיון לקלבון אין שמוקל לאל אמר אין שמוקל כולם כאחד וקל לכים לו מעלי קרל בערך שנה בשנה כן יקום אצל' מפרש היובל: וקשיא לי סא דאמר מעשה שהלים כמה סיל לקלבון מעה כשה כדבי רבי עקיב וחכמים לומרים חלי מעה דסיינו פונדיון. ואם לאלי כשה ניתן פונדיון לקלבון לקלבון מעשה בלעים סיולך לא יתן אלא פונדיון: (ו) ת"ל שדהו פירוש לכיון שהן מעשה מעשה סרי סיל נדלים כשדה אחת דסכא נגלי: דלרבעה שדהי דלרבעה מיקרו: (ז) מנין שאין מקדישין לפני היובל פחות משתי שנים ואם הקדיש פוחת מוחו מעשי' בלעים מקדישין לינאל בנרוע פחות משתי שנים ואם הקדים פוחת מוחו מעשי' בלעים כאילו הקדים מעשה היובל הילכך לא יקדיש כך סיסת לדם שם על נכסיו. ולא גוזלין אלא כיובל פחות משנה מעשה שם לם שם ולא גוזלין בנמיע פחות משתי שנים ואם הקדיש מוחו מעשי' בלעים כאילו היובל הקדישו בתחלת השנה וכבר

יכול בעבדים ובשטרות ובקרקעות ת"ל בשקל הקודש. אין לי אלא סלעים של קודש מנין לרבות דבר המטלטל ת"ל ופדה לרבות דבר המטלטל. א"כ למה נאמר בשקל הקודש פרט לעבדים ולשטרות ולקרקעות: (ח) עשרים גרה יהיה השקל. ללמדך כמה היא סלע. [ג]מנין אם רצה לרבות ירבה ת"ל יהיה. (מנין) [יכול] אם רצה לפחות יפחות ת"ל הוא:

פרשה ח [ד]אילו נאמר בכור לא יקדיש. יכול לא יקדיש אדם בכור הקדשות ת"ל אותו. אותו אין אתה מקדיש אבל מקדיש אדם בכור הקדשות. עדין אני אומר הוא לא יקדיש אבל יקדישוהו אחרים ת"ל בבהמה בבהמה עסקתי: (ב) יכול לא יקדישוהו מן הבטן ת"ל אשר יכובר לא יקדיש. משיתכבר אין אתה מקדישו. מקדישו אתה מן הבטן מכאן אמרו אין מעריכין על הבכור ר' ישמעאל אומר מנין לא יקדיש אדם בכור ת"ל בכור לא יקדיש איש אותו. יכול לא יקדישנו הקדש עילוי ת"ל כל זכר תקדיש. מה ראית להביאו להקדש עילוי ולהוציאו מהקדש מזבח. אחר שריבה הכתוב מיעט מפני מה אני מביאו להקדש עילוי שהוא חל על הכל ומוציאו מהקדש מזבח שאינו חל על הכל: (ג) [ה]אין לי אלא בכור מנין לכל הקדשים שאין משנים אותו מקדושה לקדושה ת"ל בבהמה לא יקדיש איש אותו: (ד) יכול לא יקדישנו הקדש עילוי ת"ל בבקרך ובצאנך הזכר תקדיש מה ראית להביאו להקדש עילוי ולהוציאו מהקדש מזבח. אחר שריבה הכתוב מיעט. מפני מה אני מביאו להקדש עילוי שהוא חל על הכל ומוציאו מהקדש מזבח שאינו חל על הכל: (ה) ר"ע אומר מנין שלא יקדיש אדם בכור ת"ל בכור לא יקדיש איש אותו: (ו) יכול לא יקדישנו הקדש עילוי ת"ל אך. מה ראית להביא הקדש עילוי ולהוציאו מהקדש מזבח אחר שריבה הכתוב מיעט מפני מה מביאו להקדש עילוי שהוא חל על הכל ומוציאו מהקדש מזבח שאינו חל על הכל: (ז) אין לי אלא בכור מנין לכל הקדשים שאין משנים אותן מקדושה לקדושה ת"ל לא יקדיש אם שור אם שה: (ח) יכול לא יקדישם הקדש עילוי ת"ל אך. מה ראית להביאו להקדש עילוי ולהוציאו מהקדש מזבח. אחר שריבה הכתוב מיעט מפני מה אני מביאו להקדש עילוי שהוא חל על הכל. ומוציאן מהקדש מזבח שאינו חל על הכל: (ט) [ו]אם שור אם שה לה' הוא. הוא קרב ואין תמורתו קריבה:

פרק יב [ז]ואם בבהמה טמאה ופדה בערכך. מה ת"ל לפי שנאמר בשקל הקודש. יכול אין לי אלא סלעים של הקדש מנין לרבות דבר המטלטל ת"ל ופדה. לרבות דבר המטלטל. וא"כ למה נאמר בשקל הקודש פודה בכל דבר שהוא מטלטל ובלבד שהוא צריך לישום בכסף. אמר טלית זו תחת חמור זה יצא לחולין וצריך לעשות דמים: (ב) ויסף חמישיתו עליו. שיהא הוא וחומשו חמשה. לא יגאל בבעלים. ונמכר בערכך לכל אדם: (ג) [ח]אך כל חרם אשר יחרם איש להי' מכל אשר לו. ולא כל אשר לו. מאדם. לרבות עבדו ושפחתו הכנעני' או אדם לרבות עבדו ושפחתו העברי' ת"ל מאדם. ולא כל אדם. מבהמה. ולא כל בהמה. ומשדה אחוזתו ולא כל שדה אחוזתו. יכול אם החרים אדם את כולם יהו מוחרמים. ת"ל אך א"ר אלעזר בן עזריה ומה לגבוה שאין אדם רשאי להחרים את נכסיו על אחת כמה וכמה שיהא אדם חייב להיות חס על נכסיו: (ד) [ט]לא ימכר לגזבר. ולא יגאל. לבעלים. מה יעשה לו בשדה החרם לכהן תהיה אחוזתו. או יכול אף על פי שפירש לשם ת"ל הוא: (ה) [י]ר' יהודה בן בתירה אומר מנין שסתם חרמים לבדק הבית ת"ל כל חרם קודש קדשים הוא לה'. או יכול אע"פ שפירש לכהן ת"ל הוא: (ו) מנין שמחרים אדם את קדשיו ת"ל כל חרם ק"ק. יכול הכהנים והלוי' ומוציאו מהקדש מזבח שאינו חל על הכל: (ז) אין לי אלא בכור מנין לכל הקדשים שאין משנים אותן מקדושה לקדושה ת"ל לא יקדיש אם שור אם שה: (ח) יכול לא יקדישם הקדש עילוי ת"ל אך. מה ראית להביאו להקדש עילוי ולהוציאו מהקדש מזבח. אחר שריבה הכתוב מיעט מפני מה מביאו להקדש עילוי שהוא חל על הכל. ומוציאן מהקדש מזבח שאינו חל על הכל: (ט) [ו]אם שור אם שה לה' הוא. הוא קרב ואין תמורתו קריבה:

פרק יב [ז]ואם בבהמה טמאה ופדה בערכך. מה ת"ל לפי שנאמר בשקל הקודש. יכול אין לי אלא סלעים של הקדש מנין לרבות דבר המטלטל ת"ל ופדה. לרבות דבר המטלטל. וא"כ למה נאמר בשקל הקודש פודה בכל דבר שהוא מטלטל ובלבד שהוא צריך לישום בכסף. אמר טלית זו תחת חמור זה יצא לחולין וצריך לעשות דמים: (ב) ויסף חמישיתו עליו. שיהא הוא וחומשו חמשה. לא יגאל בבעלים. ונמכר בערכך לכל אדם: (ג) [ח]אך כל חרם אשר יחרם איש להי' מכל אשר לו. ולא כל אשר לו. מאדם. לרבות עבדו ושפחתו הכנעני' או אדם לרבות עבדו ושפחתו העברי' ת"ל מאדם. ולא כל אדם. מבהמה. ולא כל בהמה. ומשדה אחוזתו ולא כל שדה אחוזתו. יכול אם החרים אדם את כולם יהו מוחרמים. ת"ל אך א"ר אלעזר בן עזריה ומה לגבוה שאין אדם רשאי להחרים את נכסיו על אחת כמה וכמה שיהא אדם חייב להיות חס על נכסיו: (ד) [ט]לא ימכר לגזבר. ולא יגאל. לבעלים. מה יעשה לו בשדה החרם לכהן תהיה אחוזתו. או יכול אף על פי שפירש לשם ת"ל הוא: (ה) [י]ר' יהודה בן בתירה אומר מנין שסתם חרמים לבדק הבית ת"ל כל חרם קודש קדשים הוא לה'. או יכול אע"פ שפירש לכהן ת"ל הוא: (ו) מנין שמחרים אדם את קדשיו ת"ל כל חרם ק"ק. יכול הכהנים והלוי'

יהיו

פירוש הראב"ד

קלע קלס ולפ"כ העשיר חייב ליתן כל ערכו. לפי שלשון ופדה בערכך משמע בכל דבר לפי' בעבדים ושטרות וקרקעות ת"ל וכו' לפי כן למה נאמר בשקל קדש לעבדים ושטרות וקרקעות לפי שכל כיוצא בזה מפרש ונלמד מיום ליום ככסף כלומר כדאיתא לקמן כוח מפרש: (ח) עשרים גרה כמה תהא בסלע. ומניין שלפי כלן לכדות יכנס ת"ל יהיה לפי כלן לפשות שלא יפחת מכוח כתיב עשרים גרה כוח ת"ל פי' בפרשה זו קא בעינן מתנות כהונה כתיב עשרים גרה כוח. כסויתו יהא שלא יפחת. ולעניין מוסיפין על כמיצעות קאמר שלן כלפין לסוסיף על השקל לפי שלפין לפשות ממנו ולפי סוסיפו עליו כמו שהיו נותנין ממעים כלעים בזכא חומר שעורים ומשם כלעים לפדיון הבן כך היה נותנין עמה לשלח התוספת. וכן בכל מקום שיהו זקוקין ליתן שקל כשקלם ולפי פשוטו ממנו חייב ליתן לפשוטן:

פרשה ח לילו אמר בכור לא יקדיש שלא בכור יבוכר לה' לא יקדיש לים ולא כתב חומו כשהוא חי כך בכור לשלח יבוכר לה' לא יקדיש לים חומו קא משמע לי שלא יקדיש שום השקם לה'. ומה השתא קא משמע לה שור לה' שה. השתא קא משמע לה שלא יקדיש בכור בשעה שהוא ולדי ולדיו בשעה שהוא בכור לשעה שהוא בכור לשעה שהוא לדי ולדיו. ת"ל חומו משמע כי על בכור בשעה קא משמע לה שלא יקדיש לדם חומו פיכום שלא יפנה חומו לקדושה אחרת אבל על בכור לדם לא לדר שלא שהוא לשעה שלא יקדיש השקם בכור בשעה שהוא בכור לדם: ועדיין לכי אומר הוא לא יקדיש אבל יקדישוהו אחרים ת"ל וכו' פי' עדיין לא למדנו מכאן שלילו שלא מדבר בכור לדם ומשם כך למד בכור לשעה שהוא בכור יבוכר לה': לא יקדיש לים חומו בכור לשעה שהוא בכור לדם. וכיילו לה' שלריך לפדות עלמו מן בכור: לא יקדיש לים חומו בכור לשעה שהוא בכור לדם. וכיילו קופיס דקלא דכתיב לים חוב לה' חוב. ולין בכור לשעה שהוא בכור לדם. ת"ל בכור בשעה שהוא בכור לדם: ולילכא דכתיב לה' חוב. ועדיין לכי אומר בכור לא יקדיש לבל יקדיש השקם חוב לשעה שהוא בכור לדם ועל בכור לדם לא לדר שלא שהוא בכור בשעה שהוא בכור לדם. ת"ל בכור לשעה שהוא בכור לדם. ולבל ת"ל בכור לשעה שהוא בכור לדם. ולבל ת"ל בכור לשעה שהוא בכור לדם. ת"ל בכור לשעה שהוא בכור לדם. ת"ל בכור לשעה שהוא בכור לדם.

יהיו מחריבים ת"ל אך. דברי ר' יהודה ר"ש אומר הבהמים אינן מחריבים שהחרמים שלהם. הלוים מחריבים שאין חרמים שלהם. רבי אומר נראים דברי ר' יהודה בקרקעות שנא' כי אחוזת עולם היא להם והדברי ר' שמעון במטלטלים שאין חרמים שלהם: (ז) [מנין למחוייבי מיתות שאמר ערכי עלי לא אמר כלום ת"ל חרם לא יפדה. אין לי אלא מחוייבי מיתות החמורות מחוייבי מיתות הקלות מנין. ת"ל כל חרם לא יפדה. יכול עד שלא נגמר דינו ת"ל אשר יחרם מן האדם לא יפדה ולא עד שלא נגמר דינו: (ח) ר' חנניה בן עקביא אומר נערך מפני שרמיו קצובים אבל לא נדר מפני שאין דמיו קצובים ר' יוסי אומר נודר ומעריך ומקדיש. ואם הזיק חייב בתשלומין: (ט) [ארץ הארץ. לרבות שום ושחלילים וגרגיר או יכול שאני מרבה זרע לפת וצנונות ושאר זרעוני גינה שאינן נאכלים ת"ל מזרע הארץ ולא כל זרע הארץ. מפרי העץ. לרבות כל פירות האילן. או יכול שאני מרבה חרובי שקמה וצלמונה. וחרובי גרידה ת"ל מפרי העץ ולא כל פירות האילן. מנין לרבות את הירקות ולמעשר ת"ל וכל מעשר. יכול בשני מעשרות הכתוב מדבר ת"ל הוא. הוא אומר כאן והוא אומר להלן דברים מחוסרים כאן אמרן הכתוב להלן: (י) ליאם גאל יגאל לרבות את האשה ואם גאל יגאל לרבות

את הזורש. איש. פרט לקטן. או יכול שאני מרבה בן ט' שנים ויום א' ת"ל ואם גאל יגאל. ממעשרו. ולא כל מעשרו. ממעשרו אין לי אלא מעשר שנכנס משדותיו ולקח ורש נתן לו במתנה מנין ת"ל ואם גאל יגאל [ב]ממעשרו ולא כל מעשרו. ממעשרו. פרט למעשר שנכנס לירושלם ויצא. חמישיתו. פרט לפחות משוה פרוטה. [יוסיף עליו. שיהא הוא וחומשו חמש: (יא) [מנין שאין מעשרין מן הבקר על הצאן ולא מן הצאן על הבקר ת"ל וכל מעשר בקר וצאן: (יב) יכול לא יעשר מן הכבשים על העזים ודין הוא ומה החדש והישן שאינן כלאים זה בזה אינם מתעשרים זה על זה. כבשים ועזים שהם כלאים זה בזה אינו דין שלא יתעשרו זה על זה ת"ל וצאן כל משמע צאן אחד: (יג) ק"ו [לחדש ולישן שיתעשרו מזה על זה ומה אם הכבשים ועזים שהם כלאים זה בזה אינו דין שיתעשרו מזה על זה החדש והישן שאינן כלאים זה בזה אינו דין שיתעשרו מזה על זה ת"ל עשר תעשר שתי מעשרות. שנה אין מעשרין משנה לחברתה דברי ר"ע:

פרק יג [כל אשר יעבור תחת השבט פרט לטריפה שאינה עוברת אין לי אלא בזמן שמונין בשבט. רבוצים או עומדים מנין ת"ל העשירי יהיה קדש אין לי אלא בזמן שקרא שמו עשירי מנין אף

ע"פ

פירוש הראב"ד

(ז) מנין למחויב שאמר ערכו עלי שלא אמר כלום ת"ל לא יפדה יפדה פי' וכול כדין אם אמר הוא עלי יגאל עלי שאינו ערכי עלי שאינו נערך וגזרת הכתוב הוא. לין לי אלא מחויבי מיתות החמורות קלות מנין ת"ל כל חרם: קשיא לי הא גילתה כי אמר שנגמר דינו להכניסו אם לי מיתה קלה אם לי מיתה חמורה: וא"ל כי הוא ענין לאמר לפי שכלל הכתוב בכללו שכל המומתין לין נפדין ולפי' על ידי עלמן אלי טעמא משום דאשמעינן ליה כמה ולין אתת נערך. למדנו עכשו מן הכלל הזה שאינו יכול להכניסו מן המיתה בשום תמורין שאינו יכול להכניסו כדי הוא כאי גמור ויש לו ערך. ומשמע דילפינן שכי מדלין בכללא לאטריכין למימר לין לי אלא מחויבי מיתות חמורות שכלא כתב לפסח מנין שלין יפדה לפסח ומדלין בכללא לאטריכין כגון שכתב לפסח פדיון נדמים ת"ל כל חרם: יכול עד שלא נגמר דינו כן ת"ל מן ישלם לא יפדה. ודוגמת זו הגיבלתי שפיכתבי יפדה בערכין [ו:] דתניא לפי שאינו בחומתין בידי אתים שכותבין תמון ומכשר לפסח פיקו דכתיב וגם בעליו יומת לפסח כופר יומת עליו יכול לף בחומתין בידי לדם כן ת"ל כל חרם לא יפדה. לין לי אלא מחויבי מיתות חמורות שלא כתב שגגתן לכפרה ת"ל מן ישלם לא יפדה ומקדישים ולפסח כתיב חייב בחומתין ת"ל נגורל ומעריך ומקדיש לא פליגי דכתי לדיבו לא נערך מפני שכתב כמת לבל מעריך הוא לת לחכים ומקדישים הקלשות. כי פליגי לפסח הזיק דתנא קמך קבר שעור דמעלה על פה היא ולפיו גופה מן היוכסין ומכויי נמי לא מפסידין עד שעת הפעמד בדין שילכך מעלה על פה היא וכ' יוסי קבר מעלה על פה גופה מן היוכסין: (ט) זרע לחלן לרבות שום ומחלים וגרגיר פי' שדרכן לזריעה ולאכילה. יכול שאני מרבה זרע לפת וצנונות וכו' פי' יכול שאני מרבה מרובי שעה וצלמונה פי' שלא היו לתויין לאכילה שעה וצלמונה וגרידא מקומות היו: יש מי שאומר כי הלא סזרעים ופירות האילן מעשרותם מן התורה לבל תרומתן לינה הלא מדברנן דכתיב כתשת דגנך תירושך ויצהרך. לבל פירות מעשרותם דרבנן דסכא לאו בהדיא כתיב הלא מוכל מעשר מרבינן ליה ומשעיה דקרא זרעים ופירות פירות האילן קא מייתי. ומשמע מורה נמי כתיב עשר תעשר לת כל תבואת זרעך תבואה וזרעים לבל יקרות לא וכי לינה בירושלמי נמי, מעשרות. ויש מי שאומר דסתי קרא דדרשינן סכא לרבות זרעים ופירות האילן לתרומת בעלמא היא לבל מן התורה לינו מייב הלא בדגן תירוש ויצהר. ומתי מזרע סלקך דגן. מעכי הטן תירוש ויצהר: יכול בשני מעשרות שכתוב מדבר פי' פירות לומה ומתי ניכו שני מעשרות מעשר רחמנן ומעשר שני. ת"ל בית הוא שאמור לסלן פי' בפרשת עשר תעשר הלא לייבי התם הלא במעשר שני. כדכתיב ואכלת לפני ס' אלהיך מעשר דגנך תירושך ויצהרך וגו' ותי במעשר רחמנן קאמר סבית הוא דלוי סוי ובכל מקום הוא נאכל דכתיב ואכלתם לומו בכל מקום הלא ודתי

על פי שלא קרא שמו עשירי ת"ל העשירי יהיה קודש יכול אפילו לו מאה ונטל עשרה עשרה ונטל א' ת"ל העשירי אין זה מי יוסי בר' יהודה אומר מעשר: (ב) [ב]קרא לתשיעי עשירי ולעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי מנין ששלשתם מקודשים ת"ל העשירי יהיה. אי יכול שאני מרבה את י"ב אמרת לא הואיל והוא מקדש וטעותו מקדש מה הוא אינו מקדש אלא את הממוך לו אף טעותו לא תקדש אלא הממוך לה: (ג) [ג]נמצאת אומר קרא לתשיעי עשירי ולעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי שלשתן מקודשים התשיעי נאכל בזמנו. העשירי מעשר וי"א קרב שלמים ועישה תמורה דברי ר"מ ר' יהודה אומר וכי יש תמורה עושה תמורה אמר רבי מאיר אלו היה תמורה לא היה קרב. קרא לט' עשירי ולעשירי עשירי ולי"א עשירי אין י"א מקודש. קרא לתשיעי ולעשירי י"א עשירי ר' אומר אינו מקודש רבי יוסי בר' יהודה אומר מקודש. זה הכלל שהיה רבי אומר כל שנעקר שם העשירי ממנו לפניו מקודש ולאחריו אינו מקודש: (ד) מתוך שנאמר וכל מבחר נדריכם יכול יהיה מורגל ומוציא את היפה ת"ל לא יבקר בין טוב לרע ולא ימירנו ואם המר ימירנו. הא אם המיר סופג את הארבעים [ד]אם המר ימורנו לרבות את האשה ואם המר ימירנו לרבות את היורש. והיה הוא ותמורתו יהיה קדש לא ינאל [ה]בבכור הוא אומר לא יפדה נמכר הוא ובמעשר הוא אומר לא ינאל ואינו נמכר לא חי ולא שחוט ולא תם ולא בעל מום: (ה) [ו]ומנין שמעשר בהמה בעמוד ועשר ת"ל והיה קדש מלמד שמעשר בהמה בעשר תעשר ר"י הגלילי אומר והעברת מלמד שמעשר בהמה בעמוד ועשר: (ו) [ח]ר"ע או עשר תעשר מלמד שמעשר בהמה בעמוד ועשר: (ז) ר' אומר אלה המצות מלמד שמעשר בהמה בעמוד ועשר [ת]אלה המצות אין נביא רשאי לחדש עוד דבר מעתה: (ח) אשר צוה ה' את משה כדי השליח לשולחו. את משה אל בני ישראל כדיי השליח למי שנשתלח אצלו וכדיי מי שנשתלח אצלו לשליח. אל בני ישראל זכות ישראל נרמה. בהר סיני שכלם נאמרו מסיני:

פירוש הראב"ד

ומעכב טעמא דבכורות פ' בתרא [נח:] דסבר לה כחד מלעזר בן גמלא דאמר תרומת מעשר שני נטלת בחומר ומעשר קריים בחמשת תרומה דכתי כי את מעשר בני ישראל את אשר ירימו לה' תרומה הא למדת שהמעשר שני נטול בחומר ואיתקש מעשר בהמה למעשר דגן דכתיב עשר מעשר: (ב) מנין שמשמתן מקודשין ת"ל מעשיכי יכיס קדש פי' יכי קדש דבר: ק"ח כל מעשר בקר וכאי שמשמתן מקודשין מכרם לכו לקמן המשיעי נחכל בזמנו וכו' ומעכב טעמייהו דבכור ויקרא שלמים ועישה תמורה פ' בתרא [קח.] חילו כיס תמורה לא כיס קרב דקיימא לן דתמורת גופו של מעשר היכי קריבי כדליתא פ"ק. חלא תמורת שמו הוא ותמורת שמו לאו תמורה היא וקריבי ועושה תמורה. ואיתא לכולא מלתא דהם: (ג) קרא לחמשיעי מעשיכי ולעשיכי עשיכי ולחמד עשר עשיכי לין לחמד עשר מקודם פי' לפי שלא נעקר שם עשיכי ממנו. חילכך חכין עשיכי נחמד עשר ליכא לחמד חמשיעי מיכא קדום ליחכל לזמנו לפי שעדיין לא קרא שם לעשיכי: קרא לעשיכי לחמד עשר ולחמד [עשר] עשיכי לין לחמד עשר מקודם דכתי כי' זם הכלל כיס כ' לומר כל שלא נעקר שם מעשר ממנו לפניו מקודם ולאחריו חיינו מקודם לפניו מקודם כדפרישנן: ולי קשיא לך ולא נעקר שם עשיכי ממנו שכבי קרו לחמד עשר ולחמי קאמר רבי שלין לחמד עשר מקודם שם מילתא ומפרש לה בבכורות פ' בתרא דלחמד עשר נלו עקיכה הוא דשם עיסורא קאמר והוא כיס כמי שאמר עשיכי לחמד. ול' יוסי ב"ר יהודה קא משיב כיס כעקיבא: (ד) ומשם המר ימיר לרבות את [משמה] [כיוצא] פי' לעשי' שלין שם קדים לזניו קרבן ומת ובא בנו ומימר בו מומר ולעשי' שלין שם קדים מימר בקרבן שלינו שלו דכתיב כיס הוא ותמורתו מם הוא קדושי חלה עליו חלה בניו בעלים הכא נמי יכתיב כיס הוא ותמורתו מם הוא לין קדושי חלה עליו חלה בניו בעלים הכא נמי מכאן בקרבן דיכיס דמי חיכא נמי מכאן גנוייס. ול' מאיר קחני לה ומש' טעמא משום דקמשכר יוכם חיכא נמי מכאן על קרבן מנין מלי טעמא חלת זמני קרבנו כתיבי בשניים דשנים ומד מיגייסו למעוטי קרבן מנין ושלשים חמלת מקדם משוף מקדם מחלת מקדם חמורה משוף מקדם מאיכא. דחכא בשניים שמיכא. אם משוף מקדם לין מיכא משוף חכא מחלת מקדם לין מיכא משוף חכא ולא נאמר אלא שלשים ולעשי' י"א עשירי ר' אומר אינו מקודש רבי יוסי בר' יהודה אומר מקודש. זה הכלל שהיה רבי אומר כל שנעקר שם העשירי ממנו לפניו מקודש ולאחריו אינו מקודש: (ה) [ט]ומנין שמעשר בהמה בעמוד ועשר ת"ל והיה קדש מלמד שמעשר בהמה בעשר תעשר ר"י הגלילי אומר והעברת מלמד שמעשר בהמה בעמוד ועשר: (ו) [י]ר"ע או עשר תעשר מלמד שמעשר בהמה בעמוד ועשר: (ז) ר' אומר אלה המצות מלמד שמעשר בהמה בעמוד ועשר [יא]אלה המצות אין נביא רשאי לחדש עוד דבר מעתה: (ח) אשר צוה ה' את משה כדי השליח לשולחו. את משה אל בני ישראל כדיי השליח למי שנשתלח אצלו וכדיי מי שנשתלח אצלו לשליח. אל בני ישראל זכות ישראל נרמה. בהר סיני שכלם נאמרו מסיני:

ע"כ נשלם פי' תורת כהנים. תהלה לאל שוכן מעונים. בנל"ך בריך רחמנא דסייען אמן

מסרת התלמוד

[ב]בכורות (פ:) ול"ל כאן יכול שאני מרבה שעיכי וי"ג וכ"ה בגמ': [ג]שם (ע"ח) ומ"ש: [ד]תמורה (ג:): [ה]בכורות (לח:) תמורה (ה: מ.): [ו]ק"ח פ' דיכיס יכיס דהיל"ל ומיס הוא ותמורתו קדש ותימה למה לא נאמר שכיכי העשיכי יהיס קדש: [ז]עי' ד'יירות (נב:): [ח]ת שבת (קד.) יומא (פ.) מגילה (ג:) תמורה (עז.):

M. T. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

Druck von L. C. Zamarski & C. Dittmarsch.

B
622.

ספרא

תורת כהנים